

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**ESKİ TÜRKÇEDEN TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE
AĞIZLARINA UZANAN SÖZ VARLIĞI**

ABDULLAH MERT

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. ABDURRAHMAN ÖZKAN**

KONYA-2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

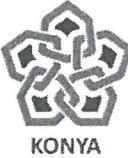
**ESKİ TÜRKÇEDEN TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE
AĞIZLARINA UZANAN SÖZ VARLIĞI**

ABDULLAH MERT

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. ABDURRAHMAN ÖZKAN**

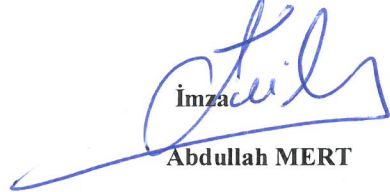
KONYA-2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdullah MERT		
	Numarası	148107013027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
Tezin Adı	Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

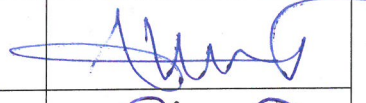
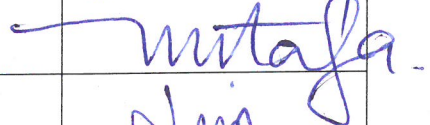
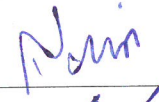
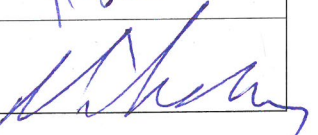
İmza
Abdullah MERT

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdullah MERT
	Numarası	148107013027
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN
	Tezin Adı	Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı* başlıklı bu çalışma 07/08/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Abdurrahman ÖZKAN	
2	Prof. Dr.	Ufuk Deniz AŞCI	
3	Prof. Dr.	Mustafa TOKER	
4	Doç. Dr.	Talip DOĞAN	
5	Doç. Dr.	Mehmet YASTI	

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdullah MERT		
	Numarası	148107013027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN		
Tezin Adı	Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı			

Çalışmamızda Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan söz varlığı tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi ve ağızlarının Eski Türkçe ile ilişkisi önemli ölçüde aynı yöndedir. Ancak bazı ses ve şekil bilgisi ayrılıklarının yanında söz varlığı açısından da farklılıklar vardır. Söz konusu farklıların ortaya konulması çalışmamızın amaçlarından biridir. Çalışmamız üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm olan Giriş bölümünde çalışmamızda uygulanan yöntem, kapsam, sınırlılıklar ve kullanılan kaynaklara değinilmiştir. İkinci bölümde Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızlarının karşılaştırılmasından elde edilen verilerden hareketle bazı sözcüklerin ölçünlü dilde bulunmayan/unutulmuş ses ve anlam özelliklerine değinilmiştir. Ayrıca söz varlığı konu başlığı altında ölçünlü dilde olmayan çok sayıda sözcük de incelenmiştir. Üçüncü bölümde Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan söz varlığı dört alt başlık altında tablolara dökülmüştür. Birinci alt başlıkta Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan sözcükler; ikinci alt başlıkta Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan ve Türkçe Sözlük'e halk ağzından alınan sözcükler; üçüncü alt başlıkta Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan ve Türkçe Sözlük'te eskimiş kaydıyla yer alan sözcükler; dördüncü alt başlıkta Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan sözcükler karşılaştırılmalı tablolara yerleştirilmiştir. Son olarak oluşturulan tabloların kullanılmasını kolaylaştırmak için Eski Türkçe dizini ve ölçünlü Türkiye Türkçesi dizini şeklinde iki ayrı dizin hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkiye Türkçesi Ağızları, Türkiye Türkçesi, Eski Türkçe, Söz Varlığı, Köken Bilimi.

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Abdullah MERT		
	Student Number	148107013027		
	Department	Department of Turkish Language and Literature		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	X	
	Supervisor	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN		
	Title of the Thesis/Dissertation	The Vocabulary Inherited From Old Turkish to Turkish and Its Dialects		

In our study, the vocabulary inherited from Old Turkish to Turkish and its dialects have been determined. The relationship of Turkish and its dialects with Old Turkish has been significantly in the same direction. However, beside some of the differences regarding phonetics and morphology, there are also some dissimilarities in terms of vocabulary. Revealing the aforementioned differences is one of the aims of our study. Our study consists of three main parts. In the introduction chapter, which is the first part of study, method, scope, limitations, and references benefited in our study have been tough upon. In the second part, with reference to data retrieved from Old Turkish, Turkish and its dialects, phonetic and meaning features of some words, which could not be found or forgotten in standard language, have been tough upon. In addition, under the title of vocabulary, a great number of words unavailable in standard language have been examined. In the third part, the vocabulary inherited from Old Turkish to Turkish and its dialects have been tabularized under the four sub-headings. In the first sub-heading, the words inherited from Old Turkish to Turkish and its dialects; in the second sub-heading, the words inherited from Old Turkish to the dialects of Turkish and incorporated in Turkish Dictionary by colloquial language; in the third sub-heading, the words inherited from Old Turkish to the dialects of Turkish and appear with the dated records in Turkish Dictionary; in the fourth sub-heading, the words inherited from Old Turkish to the dialects of Turkish have been placed on the comparative tables. Finally, to make it easier to use the tables, two different indexes, as Old Turkish index and standard Turkish index, have been arranged.

Keywords: Turkish Dialects, Turkish, Old Turkish, Vocabulary, Etymology.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
DOKTORA TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	9
İŞARETLER VE ÇEVİRİ YAZI	13
1. GİRİŞ	14
1.1. Kapsam	15
1.1.1. Eski Türkçenin Kapsamı	15
1.1.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Kapsamı.....	18
1.2. Sınırlılıklar	19
1.3. Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi Ağızlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Daha Önce Yapılan Çalışmalar.....	20
1.3.1. Tezler	20
1.3.2. Diğer Çalışmalar.....	20
1.4. Yöntem	21
1.4.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Eskicilliğinin Değerlendirilmesi	22
1.4.1.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Ses Bakımından Eskicilliği	22
1.4.1.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Anlam Bakımından Eskicilliği	23
1.4.1.3. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Söz Varlığı Bakımından Eskicilliği	24
1.4.2. Karşılaştırmalı Sözlükler.....	26
1.4.2.1. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler	27
1.4.2.2. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Kaydıyla Yer Alan Sözcükler	27
1.4.2.3. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler	28
1.4.2.4. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler	29
1.5. Yararlanılan Kaynaklar.....	30
1.5.1. Drevnetyurkskiy Slovar	30

1.5.2. An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.....	31
1.5.3. Türkçe Sözlük	33
1.5.4. Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü	33
1.5.5. Diğer Kaynaklar	37
BİRİNCİ BÖLÜM.....	39
2. TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARININ ESKİCİLLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ..	40
2.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Ses Bakımından Eskicilliği.....	40
2.1.1. Ağızlarda Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Dışında Kalmış Sözcükler.....	40
2.1.2. Ağızlarda Sözcük Sonunda /-G/ Sesinin Durumu	44
2.1.3. Ağızlarda Damak n’si [ŋ] Sesinin Korunması.....	45
2.1.4. Ağızlarda Söz Başında /b-/ Sesinin Korunması	48
2.1.5. Ağızlarda Söz Başında /k-/ Sesinin Korunması	49
2.1.6. Ağızlarda Söz Başında /t-/ Sesinin Korunması	51
2.1.7. Ağızlarda Art Sıradan Ünlülü Biçimlerin Korunması	52
2.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Anlam Bakımından Eskicilliği.....	56
2.3. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Söz Varlığı Bakımından Eskicilliği.....	88
3. SONUÇ	167
4. KAYNAKÇA	173
İKİNCİ BÖLÜM	185
5. KARŞILAŞTIRMALI SÖZLÜKLER	186
5.1. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler.....	186
5.2. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük’te Halk Ağzından Kaydıyla Yer Alan Sözcükler	609
5.3. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük’te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler	668
5.4. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler	673
6. DİZİNLER	727
6.1. Eski Türkçe Sözcükler Dizini	728
6.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesi Sözcükler Dizini	749

ÖN SÖZ

Eski Türkçe dönemi, Türk dilinin ilk yazılı metinlerinin tespit edildiği dönemdir. Araştırmacılar Eski Türkçeyi ağırlıklı olarak üç döneme ayırırlar: Köktürk harfli metinlerin oluşturulduğu dönem, Köktürkçe; Maniheizt-Budist inanca dair metinlerin yazıldığı dönem, Eski Uygur Türkçesi; ilk İslamî Türkçe eserlerin vücuda getirildiği dönem, Karahanlı Türkçesi. Çalışmamızda bu değerlendirme esas alınmıştır.

Türkiye Türkçesi ağızları terimi çalışmamızda, Türkiye sınırları içinde kalan Anadolu ve Trakya ağızları, Anadolu ağızlarının devamı niteliğinde olan Kıbrıs Türk ağızlarını kapsayak şekilde kullanılmıştır. Türkiye sınırları dışında kalan Rumeli ağızları çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır. Derleme Sözlüğü'nde Türkiye sınırları içinde olmasına rağmen Oğuz ağızları kapsamında değerlendirilemeyecek ağızlardan derlenen sözcükler de yer alır. Çalışmamızda Oğuz dışı unsurlardan derlenen sözcüklere yer verilmemiştir.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan sözcükleri bütüncül bir yaklaşımla ele alan çalışmamızın amaçları; Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığına ilişkin yapılacak çalışmalara katkı sağlamak, Eski Türkçeden bugüne uzanan ve Türkiye Türkçesi ağızlarında yaşamasına rağmen ölçünlü dilde bulunmayan sözcükleri tespit etmek, sosyo-ekonomik hayatın şekil değiştirmesiyle birlikte ölçünlü dilde bulunmayan ancak ağızlarda eskiden gelen anlamları muhafaza eden sözcükleri belirlemek vb. şeklinde sıralanabilir.

Çalışmamız, *Giriş, Türkiye Türkçesi Ağızlarının Eskicilliğinin Değerlendirilmesi, Sonuç, Karşılaştırmalı Sözlükler ve Dizinler* bölümlerinden meydana gelmiştir. *Giriş* bölümünde çalışmanın amacının ne olduğuna, bölümlerin nasıl bir yöntemle oluşturulduğuna ve çalışmada kullanılan kaynaklara değinilmiştir. *Türkiye Türkçesi Ağızlarının Eskicilliğinin Değerlendirilmesi* bölümü üç alt başlıktan meydana gelmiştir. Söz konusu başlıklar altında Eski Türkçeden ağızlara değişmeden uzanan bazı sesler, anlamlar ve sözcükler ele alınmıştır. *Sonuç* bölümünde çalışmamızın neticelerine değinilmiştir. *Karşılaştırmalı sözlükler* bölümü dört alt başlıktan meydana gelmiştir. Birinci başlık altında Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortak olarak

yer alan sözcükler; ikinci başlık altında Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortak olarak yer almasına rağmen Türkçe Sözlük'e *halk ağzından* alınan sözcükler; üçüncü başlık altında Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşmasına rağmen Türkçe Sözlük'te *eskimiş* niteleyicisi ile kullanılan sözcükler; dördüncü başlık altında ölçünlü dilde bulunmayan ancak Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortak olarak yer alan sözcüklere değinilmiştir. Son olarak *Dizinler* bölümünde çalışmamızda listelenen Eski Türkçe sözcüklerin dizini ile Türkçe Sözlük'te yer alan sözcüklerin dizinine yer verilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin emeği vardır. Çalışmamı okuyarak birtakım hataların düzeltilmesini sağlayan arkadaşlarım Arş. Gör. Tümer Karaayak'a, Öğr. Gör. Muhsin Uygun'a, Dr. Hanife Alkan Ataman'a, Dr. Fatih N. Küçükballı'ya ve Dr. Yaşar Şimşek'e; önerileriyle çalışmama katkılar sunan Doç. Dr. Mehmet Yastı'ya, Doç. Dr. Talip Doğan'a, Prof. Dr. Ufuk Deniz Aşçı'ya, Prof. Dr. Mustafa Toker'e ve çalışmam boyunca desteklerini benden esirgemeyen hocam Prof. Dr. Serkan Şen'e teşekkür ederim. Çalışmamın sürdürülmesi ve şekillendirilmesinde karşılaştığım sorunların çözümü noktasında bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, anlayış ve hoşgörüsünü hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman Özkan'a şükranlarımı sunarım. Son olarak çalışmam boyunca birçok zorluğa katlanmak durumunda kalan eşim Arzu'ya, kızlarım Asya Suzan ve Aslıhan'a teşekkür ederim.

Abdullah MERT

KISALTMALAR

- AA:** Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)
- AİA:** Ankara İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Dizin)
- AKD:** Arpaçay Köylerinden Derlemeler
- AOİA II:** Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları II (Metinler-Sözlük-Dizinler)
- Ar.** Arapça
- AY:** Altun Yaruk Giriş, Metin ve Dizin
- AYA:** Aydın ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)
- BÇD:** Balî Çelebi ve Divanı (2b-35a) İnceleme-Metin
- BH:** Bahrü'l-Hakâyık
- BİA:** Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)
- bk.** Bakınız
- BT 13:** Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren
- BT 37 III:** Buddhistische Erzählungen aus dem Alten Zentralasien Edition der Altuigurischen Daşakarmapathāvadānamālā -3.
- BT I:** Fragmente der Uigurischen Version des “Jin’gangjing mit den Gāthās des Meister Fu, Nebst einem Anhang von T. Inokucki
- CM:** Cevâhirü'l-Me’ânî
- CN:** Cerrâh-Nâme İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım
- ÇÇYA:** Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı (Dil İncelemesi, Metinler, Sözlük)
- DA:** Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)
- DK:** Dede Korkut Kitabı II İndeks - Gramer
- DKPAM:** Daşakarmapathāvadānamālā Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım
- DLT:** Dîvānu Lugātî’t-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin
- DM:** Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân Dürr-i (Tıpkıbasım) (İnceleme - Çevriyazı - Dizin)
- DS:** Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I- VI (Birleştirilmiş Tıpkıbasım)
- DTS:** Drevnetyurkskiy Slovar’
- DTYA:** Doğu Trakya Yerli Ağzı (İnceleme, Derleme, Dizin)
- EA:** Esrârü'l-‘Ârifîn İmla-Metin-Dizin
- ED:** An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish
- EDAL:** An Etymological Dictionary of Altaic Languages
- EDİA:** Edirne İli Ağızları İnceleme-Metin
- EİA III:** Erzurum İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler) III

- EİYA:** Eskişehir ili Yörük Ağızları
- EM:** İshâk bin Murâd Edviye-i Müfredede
- esk.** Eskimiş
- ET.** Eski Türkçe
- ETS:** Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi
- EYA:** Erzincan Yöresi ve Ağızları İnceleme-Metinler-Sözlük
- EYSV:** Elazığ Yöresi Söz Varlığı
- Far.** Farça
- GBAA:** Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)
- GH:** Gülşen-i Hayat
- GYAS:** Giresun ve Yöresi Ağızları Sözlüğü
- HKT II:** Harezm Türkçesi Kur'ân Tercümesi (Meşhed Nüshası [293 No.], Giriş - Metin - Dizin) I-II.
- hlk.** Halk ağzında
- HŞ:** Kutb'un Husrav u Şîrîn'i Dizin
- KB III:** Kutadgu Bilig III İndeks
- KBAYA:** Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları
- KD:** Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı
- KİA:** Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri
- KİAS:** Kars İli Ağızları -Ses Bilgisi-
- KK:** Şeyhoğlu-Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ
- KM:** Kitâbü'l-Mühimmât
- KT:** Bir Dil İçerik Aktarım Örneği Nazmizade Murtaza'nın Kâbusname Tercümesi
- KTLS:** Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II (Ortak)
- KTS:** Kıpçak Türkçesi Sözlüğü
- KÜYA:** Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)
- KY:** Erzurumlu Darir-Kıssa-i Yusuf
- KYA:** Kırşehir ve Yöresi Ağızları, İnceleme-Metinler-Sözlük
- KYSV:** Kastamonu Yöresi Söz Varlığı
- LÇ:** Şejx Sülejman Efendi's Çağataj-Osmanisches Wörterbuch
- MBTS:** Misalli Büyük Türkçe Sözlük
- mec.** Mecaz
- MHKT II:** Muhammed bin Hamza XV. Yüzyılın Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi II (Sözlük)

- MİA:** Malatya İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)
- MN:** Mecmû'atü'n N-Nezâ'ir Metin-Dizin-Tıpkıbasım
- Moğ.** Moğolca
- MT:** Marzubân-Nâme Tercümesi Destûr-ı Şâhî
- MY:** Maraş Yöresi
- MYA:** Muğla ve Yöresi Ağızları
- OİASV:** Osmaniye İli Ağızları ve Söz Varlığı
- OİYA:** Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)
- Osm.** Osmanlı Türkçesi
- OSTN:** Versuch eines Wörterbuches der Turk-Dialekte, (Opit Slovary Tyurkskih Nareçiy)
- OTWF:** Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon,I-II
- ÖKBA:** İzmir İli Ödemiş-Kiraz-Beydağ İlçesi Ağızları (Dil İncelemesi- Metinler-Sözlük)
- RİA:** Rize ili Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)
- RT:** Türkçe - İngilizce Redhause Sözlüğü
- SİYA:** Sivas İli ve Yöresi Ağızları Etnik Yapı - Dil İncelemesi - Metinler - Sözlük
- SK:** Sirâcü'l-Kulûb Gönüllerin Işığı
- SKBA:** Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı
- SKT:** Eski Anadolu Türkçesi Satırarası Kur'ân Tercümesi (Topkapı Nüshası, Giriş – Metin – Notlar – Dizin)
- SN:** Me'sûd Bin Aḥmed Süheyl ü Nev-bahar İnceleme - Metin – Sözlük
- TDY:** Tanrı Dağı Yazıtları Eski Türk Runik Yazıtları Üzerine Bir İnceleme
- TE:** Tezkiretü'l-Evliya
- TİKT:** Şirvanlı Mahmud Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi
- TM:** Muhammed Bin Mahmûd-ı Şirvânî, Tuhfe-i Murâdî
- TOCK:** Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu Tıpkıbası
- TS:** Türkçe Sözlük
- TT.** Türkiye Türkçesi
- TTA.** Türkiye Türkçesi ağızları
- TTS:** XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, I-VIII
- Tür.** Türkçe
- UİA** Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri - Metinler - Sözlük)

UKA: Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum Köyü Ağzı

UMA: Urfa Merkez Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)

UTS: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü

UWn I: Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasie, Neubearbeitung, II. Nomina-Pronomina-Partikeln, Teil 1: a asvık

UWn II: Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung Bd. 2: Nomina – Pronomina – Partikeln. Teil 2: as – äzük

UWv: Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung, I. Verben, Band 1: ab- -üzüglä-

YTS: Yeni Tarama Sözlüğü

YY: Yenisey Yazıtları

ZBKİA: Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları

İŞARETLER VE ÇEVİRİ YAZI

ā: Uzun a ünlüsü

ḏ: Sızıcı d ünsüzü

ê: Kapalı e ünlüsü

ē: Uzun e ünlüsü

ḥ: Hırıltılı h ünsüzü

ī: Uzun i ünlüsü

î: Uzun ı ünlüsü

ñ: Ön damak genizsi çift ünsüzü

ŋ: Damak n ünsüzü

ó: o - ö arası ünlü

ō: Uzun o ünlüsü

ú: u - ü arası ünlü

ũ: Kısa u ünlüsü

ū: Uzun u ünlüsü

ü: Uzun ü ünlüsü

/: İki sözcük arasında ilgili sözcüğün iki şekilde de okunabileceğini ifade eder.

~: İki sözcük arasında ilgili sözcüğün iki şekilde de tanıklandığını ifade eder.

---: Sözcüğün tespit edilemediğini ifade eder.

1. GİRİŞ

Köktürk, Uygur ve Karahanlı dönemlerini içine alan Eski Türkçe, Türklerin 8-13. yüzyıllar arasında kullandıkları ortak yazı dilidir. Bugün çeşitli Türk toplulukları tarafından konuşulan yirminin üzerinde Türk lehçesi ve bunların ağızları Eski Türkçeye dayanır. Bu lehçelerinden biri de Türkiye Türkçesi ve onun ağızlarıdır. Türkiye Türkçesi ve ağızlarının Eski Türkçe ile ilişkisi önemli ölçüde aynı yöndedir. Ancak bazı ses ve şekil bilgisi ayrılıklarının yanında söz varlığı açısından da farklılıklar söz konusudur.

Oğuz boylarının ağızlarına yönelik ilk bilgiler Dîvânu Lugâtî't-Türk'te kayıtlıdır. Kâşgarlı Mahmut'un verdiği bilgilerden Oğuzların daha Karahanlılar döneminde farklı ağızlara sahip olduklarını öğreniyoruz (Gülsevin 2009). Kâşgarlı Mahmut, Oğuzların yirmi iki boydan meydana geldiğini zikretse de Oğuzların yirmi dört boy oldukları ve bunların yirmi üçünün Anadolu'ya geldiği tarihi kaynaklarda zikredilmiştir (Sümer 1972: 203). Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşen Oğuz boyları kendi ağızlarını bugüne kadar ulaştırmışlardır. Türkiye Türkçesi de kendi iç ve dış dinamikleriyle gelişen Oğuz ağızlarından biridir. Karahanlılardan bugüne kadar geçen yaklaşık bin yılda bu ağızlar arasında ayrılıkların derinleşmesi doğaldır. Bundan dolayı ölçünlü Türkiye Türkçesi ile Anadolu'daki Oğuz ağızları arasında bazı farklılıklar ortaya çıkması olağan bir durumdur. Bu farklılıklardan ses ve şekil bilgisiyle ilgili olanları üzerine çok sayıda makale, tez, kitap vb. çalışmalar hazırlanmıştır. Ancak ağızların söz varlığı; ses ve şekil bilgisine göre üzerine daha az söz söylenen bir alan olmuştur.

Çalışmamızda Eski Türkçeden bugüne uzanan sözcüklerin Türkiye Türkçesi ağızlarında ve ölçünlü dilde nasıl bir görünüm arz ettiği bütüncül bir yaklaşımla ortaya konmaya çalışılmıştır. Eski Türkçe bir sözcüğün ölçünlü Türkiye Türkçesinde tek varyantı yer alırken ağızlarda birkaç varyantının olduğu tespit edilmiştir. Hatta bazı sözcüklerin onlarca varyantının olduğu görülmüştür. Bu varyantlaşmada farklı Oğuz ağızlarının büyük etkisi vardır. Çalışmamızda Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklaşan sözcüklerin incelenmesinin yanında Eski Türkçe temele alınarak Türkiye Türkçesi ağızlarının ölçünlü dilden farklılaşan ses, anlam ve söz varlığı unsurlarına da değinilmiştir.

1.1. Kapsam

1.1.1. Eski Türkçenin Kapsamı

Türk dilinin tarihî lehçelerini sınıflandıran ilk çalışmalarda Eski Türkçe terimi, 6-10. yüzyıllar arasında yer alan Köktürk ve Eski Uygur Türkçelerini ifade etmek için kullanılmıştır. Bu sınıflandırmalarda Türklerin İslamiyeti kabul etmesi temel alınmış ve İslamiyetin kabulünden öncesi Eski Türkçe, İslamiyetin kabulünden sonrası Orta Türkçe olarak isimlendirilmiştir (Ata 2011: 27-29). A. Caferoğlu (1984: 51-52), N. Yüce (1993: 25), M. Mansuroğlu (1979: 141), O. F. Sertkaya (2012: 85), M. Özyetgin (2013: 154) gibi bazı araştırmacılar Karahanlı Türkçesini Orta Türkçe içinde değerlendirmişlerdir.

G. Clauson, çalışmamızın ana başvuru kaynaklarından biri olan *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish* (1972) adlı çalışmasında Karahanlı Türkçesini Eski Türkçe içinde değerlendirmiştir. Çalışmasına Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâti't-Türk'ün söz varlığını dâhil ederken Atebetü'l-Hakayık'ı, içinde bazı Moğolca sözcükler bulunduğu gerekçesiyle bunların dışında bırakmıştır (ED: xx).

A. Róna-Tas, *An Introduction to Turkology* (1991)¹ adlı çalışmasında Eski Türkçeyi Erken Eski Türkçe ve Geç Eski Türkçe şeklinde ikiye ayırmıştır. Erken Eski Türkçenin büyük Batı ve Doğu Türk Kağanlıklarının kuruluşuna kadar sürdüğünü ifade etmiştir. Geç Eski Türkçeyi şu şekilde üç döneme ayırmıştır:

Birinci Geç Eski Türkçe: İkinci Türk Kağanlığının (687) kuruluşuna kadar geçen süre.

İkinci Geç Eski Türkçe: 8. yüzyılın ilk yarısından İslamiyetin kabul edilmeye başlandığı döneme kadar olan süre.

Üçüncü Geç Eski Türkçe: İslamiyetin kabulünden Moğol istilasının başladığı tarihe kadar olan süre (Róna-Tas 2013: 47-48).

¹ Çevirisi için bk. András Róna-Tas (2013), *Türkolojiye Giriş*, (çev.) İsa Sarı, Ankara: Nobel Yayınları.

Róna-Tas bu tasnifinde eser ya da dönem ismi zikretmemiştir. Fakat Eski Türkçenin bitişi, Orta Türkçenin başlangıcı için Moğol istilasını temele alması 13. yüzyıldan öncesine ait metinleri Eski Türkçe içinde değerlendirdiği anlamına gelir.

G. Doerfer 1993 tarihli çalışmasında Eski Türkçeyi; Eski Doğu Türkçesi ve Eski Batı Türkçesi şeklinde ikiye ayırmıştır. Köktürkçe ve Eski Uygur Türkçesini Eski Doğu Türkçesi içinde, Karahanlı Türkçesini Eski Batı Türkçesi içinde değerlendirmiştir (Ağca 2009: 7).

N. Hacıeminoğlu, Karahanlı Türkçesini Köktürk ve Eski Uygur Türkçelerinin tabii bir devamı saymıştır. Yeni yazı dillerinin Karahanlı Türkçesinden sonra ortaya çıktığını ifade etmiştir (Hacıeminoğlu 2008: 1-2).

L. Johanson *History of Turkic* (1998) adlı çalışmasında Eski Türkçeyi 8. yüzyıldan Moğol istilasının başladığı 13. yüzyılın başına kadar üç dönemde ele almıştır:

Doğu Eski Türkçesi: Köktürk Yazıtları, Yenisey Yazıtları.

Eski Uygur Türkçesi: Runik harfli Uygur yazıtları, Maniheizt ve Budist metinler.

Karahanlı Türkçesi: Kutadgu Bilig, Dîvânu Lugâti't-Türk.

Johanson, Karahanlı Türkçesinin Arapça ve Farsça söz varlığı dışında Eski Uygur Türkçesine yakın olduğunu ifade etmiştir (Johanson 1998: 85). Johanson 2016 yılında yayımlanan *Old Turkic: Brief notes on areality, chronology, periodization, variation, contacts, and functionality* adlı çalışmasında Eski Türkçeyi dört döneme ayırmıştır:

1. 8. yüzyıla kadar devam eden Türklerin metin vermediği dönem
2. Bugün Moğolistan toprakları içinde kalan topraklarda runik harfli metinlerin yazıldığı dönem (8. yy. Türk Kağanlığı; 8-9. yy. Eski Uygur; 9-10. yy. Eski Kırgız)
3. Uygurların 9. yüzyılda Tarım Havzasına göçtükten sonra Uygur, Mani, Brahmi vb. alfabelerle ortaya koydukları metinlerin yazıldığı dönem

4. 11. yüzyıldan Moğol istilasının başladığı 13. yüzyıla kadar Batıda ilk İslami eserlerin verildiği, Doğuda Eski Uygurlardan kalan metinlerin yazıldığı dönem (Johanson 2016: 134-135).

A. B. Ercilasun dönem, coğrafya ve medeniyet çevrelerinden kaynaklanan küçük farklar dikkate alınmazsa Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçelerinin tek bir yazı dili olarak kabul edilebileceğini ifade etmiştir (Ercilasun 2006: 342).

M. Erdal, *A Grammar of Old Turkic* (2004) isimli çalışmasında Eski Türkçeyi üç döneme ayırmıştır.

1. 7-10. yüzyıllar arasında II. Türk Kağanlığı ve Bozkır Uygur Kağanlığı'nın yayıldığı alanda Türk runik alfabesiyle 200 kadar yazıtın yazıldığı dönem.
2. 11. yüzyıl ve devamında Uygur, Mani, Run, Brahmi, Soğd, Süryani ve Tibet harfleriyle Eski Uygurca yazmaların yazıldığı dönem.
3. Karahanlılardan kalan Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâtî't-Türk metinlerinin yazıldığı dönem.

Erdal bu iki eseri dil özellikleri Eski Türkçeye yakın olduğu için Eski Türkçe içinde kabul etmiştir (Erdal 2004: 6-7). Ayrıca *Old Turkic Word Formation I-II* (1991) isimli eserine Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâtî't-Türk'te tanıklanan sözcükleri alırken Atebetü'l-Hakayık ve Karahanlı Türkçesiyle yazıldığı ileri sürülen Kur'an Tercümelerine ait sözcükleri almamıştır.

F. Ağca, 11-12. yüzyıllara ait Maniheizt-Budist ve İslami ilk Türkçe metinleri dil verileri açısından karşılaştırdığı çalışmasında, söz konusu döneme ait Maniheizt-Budist metinlerle İslami ilk Türkçe metinler arasında birkaç seslik fark dışında ayrılık olmadığını ortaya koymuştur. Buradan hareketle 11 ve 12. yüzyıla ait ilk İslami Türkçe metinlerin Eski Türkçe içinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Ağca 2009).

A. Ata, 13. yüzyılda ortaya çıkan Moğol istilasını temele alarak bu hadiseden öncesini Köktürk, Uygur ve Karahanlı Türkçelerini içine alan Eski Türkçe dönemi, sonrasını Orta Türkçenin başladığı dönem şeklinde ikiye ayırmıştır (Ata 2010: 36).

Çalışmamızda Eski Türkçenin Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçeleri dönemlerinden meydana geldiği kabul edilmiştir. Ancak Atebetü'l-Hakayık ve ilk Kur'an tercümelemleri Karahanlı Türkçesi içinde değerlendirilmemiştir.

1.1.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Kapsamı

Anadolu ve Rumeli ağızları Türkiye Türkçesi sınırları içinde, Türkiye Türkçesi yazı dilinden ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından çeşitli farklılıklar gösteren ağızlar topluluğudur (Korkmaz 2015: 343). Anadolu ve Rumeli ağızlarının Oğuz Türkçesinin tarihî gelişme ve yayılma seyrine bağlı olarak ortaya çıkan coğrafi sınırları; Anadolu'nun yanında Kıbrıs, Suriye, Trakya, Bulgaristan, Yunanistan, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Kosova ve bazı Romanya Türk ağızlarını içine alır. Anadolu ağızlarının sınırı, Türkiye sınırları içinde kalan Anadolu ve Trakya ağızları, Anadolu ağızlarının devamı niteliğinde olan Kıbrıs Türk ağızlarını kapsar (Korkmaz 2017: 1194).

11. yüzyılda Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Oğuz gruplarının daha o zaman farklı ağızlara sahip olmaları (Gülsevin 2016) bugün Anadolu'da birbirinden farklı ağızların bulunmasının en önemli nedenidir. Buna ilaveten bu ağızların oluşmasında Oğuz dışı Türk unsurların ve yerli dillerin de tesiri olmuştur (Korkmaz 2015: 374). Oğuz dışı Türk unsurlardan Kıpçakların Anadolu ağızlarının Kuzeydoğu Grubunda etkileri daha belirgindir (Karahana 2014: 97). Anadolu'ya göçler Türklerin Anadolu'ya geldiği tarihten beri devam etmiş, özellikle 18. yüzyıldan itibaren çok sayıda Kırım, Kazak, Kırgız, Özbek, Uygur, Kumuk ve Karaçay Türk'ü Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşmiştir (Karahana 2016: 317-318). Derleme Sözlüğü'nde yakın zamanda Anadolu'ya göç eden Oğuz dışı Türk unsurlara ait dil malzemesi de yer alır. Bu dil malzemelerinin bazılarının yer kayıtları Karaçay göçmenleri, Kırım göçmenler, İdil-Ural göçmenleri, Türkistan göçmenleri vb. ifadelerle belirtilmiştir.

Anadolu ağızlarının sınıflandırılması üzerine ilk çalışmalar 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. İlk tasnif çalışması İgnas Kunos'a aittir. Bu tasnifi, Ahmet Caferoğlu'nun 1946 (Karahana 2014: X) yılında yaptığı ilk tasnifi ve 1959 yılında Fundamenta'da yayımlanan ikinci tasnifi takip eder (Caferoğlu 1959: 239-260).

Caferoğlu'ndan sonra Tahsin Banguoğlu'nun da iki tasnif denemesi olmuştur (Buran 2011: 4344-). Son tasnif çalışması Leylâ Karahan'a (1996) aittir. Karahan, Anadolu ağızlarını dil içi etkenleri dikkate alarak üç grupta sınıflandırmıştır:

Doğu Grubu Ağızları: Kuzeydoğuda Artvin merkez, Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli ilçelerini içine alan bu ağız bölgesinin sınır çizgisi Rize ve Trabzon'un güneyinden geçer. Bu ağız bölgesinin kuzey sınırı, Rize ve Erzurum arasındaki idarî sınırdır. Gümüşhane'yi kuşatarak bu ile bağlı olan Torul ilçesinin kuzeyinden bir kavisle güneye doğru uzanan sınır çizgisi, Erzincan, Tunceli ve Elazığ'ın batısından Malatya ve Adıyaman'ın doğusundan geçerek, Şanlıurfa'nın Birecik ve Halfeti ilçelerini dışarıda bırakıp Suriye'ye uzanır. Doğu Grubu ağızları 4 alt gruptan oluşur (Karahan 2014: 54-58).

Kuzeydoğu Grubu Ağızları: Trabzon, Rize ve Artvin'in Hopa, Arhavi, Borçka ilçelerini içine alan bu ağız bölgesinin Doğu Grubu ağızları ile arasındaki doğal sınır, Karadeniz kıyılarında dar bir ova şeridini bıraktıktan sonra kıyıya paralel uzanan dağlardır. Doğu Grubu ağızları 3 alt gruptan oluşur (Karahan 2014: 97-98).

Batı Grubu Ağızları: Anadolu'da en geniş alana yayılmış ağız grubudur. Batı Grubu ağız bölgesi doğusunda Kuzeydoğu Grubu ve Doğu Grubu ağızları yer alır. Kuzeydoğuda Giresun'dan başlayan bölgenin sınırları, Sivas, Malatya, Adıyaman ve Şanlıurfa'nın Halfeti ile Birecik ilçelerini içine alarak güneyde Suriye sınırına uzanır. Bu ağız bölgesinin Kuzeybatıdaki doğal sınırı Marmara Denizi'dir. Doğu Grubu ağızları 8 alt gruptan oluşur (Karahan 2014: 114-117).

Çalışmamız, Türkiye sınırları içinde kalan Anadolu ve Trakya ağızları ile Anadolu ağızlarının devamı niteliğinde olan Kıbrıs Türk ağızlarını kapsamaktadır. Türkiye dışında kalan Rumeli ağızları çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.2. Sınırlılıklar

Eski Türkçenin söz varlığı sınırı yukarıda değinildiği gibi Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçelerini içine alan dönem olarak belirlenmiştir. 13. yüzyıl Türkçesine dâhil edilmesi tartışmalı olan Atebetü'l-Hakayık ve İlk Kur'an Tercümelerinin söz varlığı çalışmamızın kapsamı dışında tutulmuştur.

Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığının tespit edilmesi noktasında *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* temel başvuru kaynağı olarak kullanılmış, bu sözlükte bulunmayan sözcükler için araştırmacıların müstakail olarak çeşitli il ağızları üzerine hazırladıkları kitapların sözlük kısımlarına başvurulmuştur. Bu çalışmalarda da tespit edilemeyen sözcükler için ağızlara dair hazırlanan Doktora ve Yüksek Lisans tezlerinin sözlük bölümlerinden faydalanılmıştır.

1.3. Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi Ağızlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Daha Önce Yapılan Çalışmalar

1.3.1. Tezler

Eski Türkçenin söz varlığı ile ağızların söz varlığını karşılaştıran lisansüstü çalışmalar kronolojik sıraya göre aşağıdaki şekildedir.

- TOPÇU, Çiğdem (2006). *Dîvânü Lügati't Türk ve Anadolu Ağızlarının Söz Varlığında Ortaklaşan Fiiller*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇELİKEL, Sibel (2007). *Orhun Kitabelerinin Günümüz Türkçesindeki Söz Varlığı*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KIZILKAYA, Gonca (2010). *Dîvânü Lügati't Türk'teki İsimlerle Anadolu Ağızlarında Ortaklaşan İsimler*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TOKAY, Yaşar (2011). *Bengü Taşların Söz Varlığı ile Anadolu Ağızlarının Söz Varlığının Karşılaştırılması*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

1.3.2. Diğer Çalışmalar

Eski Türkçede yer alan bazı sözcüklerin Derleme Sözlüğü'nde, bir ağız yöresinde veya kalıplaşmış ifadelerde görünümelerini ele alan çok sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalardan bazılarının künyesi aşağıdaki gibidir:

- AKAN BUDAK, Dilek (2012). "Erzurum Ağızı Söz Varlığında Eski Türkçenin İzleri". *Turkish Studies*. 7: 629-646.

- ATA, Aysu (2000). “Derleme Sözlüğü’nde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler”, *Türkoloji Dergisi*. 13/1: 67-99.
- ATA, Aysu (2001). “Derleme Sözlüğünde Eski Türkçe Bir Kelime: Ağlak”. *Türkoloji Dergisi*. 14/1: 21-27.
- ATA, Aysu (2002). “Derleme Sözlüğü’nde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler II”, *Türkoloji Dergisi*. 15/1: 05-17.
- AYDIN, Mehmet (2005). “Derleme Sözlüğüne Birkaç Katkı Divânü Lügati’t-Türk’le Aybastı Ağzındaki Bazı Ortak Ögeler”. *İlmi Araştırmalar*. 19: 17-22.
- ÇAKMAK, Cihan (2018). “Demirci İlçesi Söz Varlığının Dîvânü Lügati’t-Türk’teki İzleri”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 61: 56-63.
- GÜLSEVİN, Gürer (2006). “Kutadgu Bilig Türkçesinden Anadolu Ağızlarına”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20: 109-121.
- KARAHAN, Leylâ (1993) “Köktürk Kitabeleri’nden Günümüze Ulaşan Kelimeler. *Türk Turdu Dergisi*. 76: 5-6
- ÖZKAN, Fatma (2015). “Türkçenin Karapapak-Terekeme Ağzındaki Eski İzleri”. *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 30: 231-243.
- SARICA, Bedri (2006). “Van Gölü Çevresi Ağızlarıyla Divanü Lügati’t-Türk’ün Söz Varlıkları Arasındaki Ortaklıklar”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10: 5-24.
- ŞEN, Serkan (2005). “Standart Türkiye Türkçesinde İkilemelerle Yaşayan Tarihî Sözcükler”. *Şinasi Tekin Anısına Uygurlardan Osmanlıya: İstanbul: Simurg Yayınları: 685-703.*
- TOKER, Mustafa (2010). “Dîvânü Lügati’t-Türk’teki Tek Heceli Fiillerin Oğuz ve Kıpçak Grubu Türk Lehçelerindeki Durumuna İstatistiksel Bir Bakış”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 27: 57-83.

1.4. Yöntem

Çalışmamızda Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan sözcükler tespit edilmeye çalışılmıştır. Karşılaştırmalar neticesinde belirlenen sözcükler ölçünlü Türkiye Türkçesinde kullanılıp kullanılmamasına göre çeşitli başlıklar altında tablolara dökülmüştür.

Eski Türkçeden günümüze uzanan sözcükler; Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklaşan sözcükler, Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi

ağızlarında ortaklaşan ancak ölçünlü dilin söz varlığını yansıtan Türkçe Sözlük’e halk ağzından (hlk.) veya eski metinlerden (esk.) alınan sözcükler, Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşan ancak ölçünlü dilde bulunmayan sözcükler bölümlerinden oluşmuştur.

Ölçünlü dilde unutulmasına rağmen Eski Türkçeyle Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklığı devam ettiren bazı eskicil ses, anlam ve söz varlığı verileri Türkiye Türkçesi Ağızlarının Eskicilliğinin Değerlendirilmesi bölümünde ele alınmıştır.

1.4.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Eskicilliğinin Değerlendirilmesi

1.4.1.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Ses Bakımından Eskicilliği

Eski Türkçeden günümüze uzanan sözcüklerin bazıları ölçünlü dilde bulunmaz. Bulunanların çok büyük bir kısmı ise Türkçe Sözlük’te tek bir varyantla kayıtlıdır. Ancak ağızlarda bir sözcüğün ölçünlü dilde yer alan biçimi de dâhil olmak üzere çok sayıda varyantı yer alır. Bu varyantların bazıları Eski Türkçedeki birtakım ses özelliklerini değiştirmeden sürdürmektedir. Eski Türkçede tanıklanan ancak ölçünlü dilde kullanılmayan veya değişen seslerin bir kısmı Türkiye Türkçesi ağızlarında korunmaktadır. Örneğin, damak n’si [ŋ] ölçünlü dilde bulunmaz. Ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında bu ses yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Eski ses özelliklerini koruyan varyantlar ve ölçünlü dilde kullanılmamasına veya değişmesine rağmen ağızlarda muhafaza edilen sesler ağızların eskicilliğini ortaya koymasından önemlidir. Bundan dolayı eski ses özelliklerini taşıyan biçimlerin çalışmamızda ayrı bir başlık altında değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmüş ve söz konusu ses özellikleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir:

- Ağızlarda Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Dışında Kalmış Sözcükler
- Ağızlarda Sözcük Sonunda /-G/ Sesinin Durumu
- Ağızlarda Damak n’si [ŋ] Sesinin Korunması
- Ağızlarda Söz Başında /b-/ Sesinin Korunması
- Ağızlarda Söz Başında /k-/ Sesinin Korunması
- Ağızlarda Söz Başında /t-/ Sesinin Korunması

- Ağızlarda Artdamaksıl Biçimlerin Korunması

1.4.1.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Anlam Bakımından Eskicilliği

Bu bölümde Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortak olarak yer alan sözcüklerin ağızlarda yaşayan, ancak ölçünlü dilde unutulmuş anlamları inceleme konusu yapılmıştır. İlgili sözcüğün sırasıyla Eski Türkçe, Harezmi Türkçesi, Kıpçak Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi / Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve ağızlarındaki biçimi ve anlamı incelenmiştir.

İncelediğimiz sözcüklerin bazılarında, Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan anlamlar Türkçe Sözlük'te yer almaz. Örnek vermek gerekirse, *sagdıç* sözcüğü Eski Türkçede “gerçek arkadaş” (ED: 806b; DTS: 510b) anlamında kullanılmıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan “yakın arkadaş, yakın candan arkadaş, arkadaş, dost” (DS VI: 4663a) anlamları, Eski Türkçedeki anlamla örtüşmektedir. Ölçünlü dilin söz varlığını içeren Türkçe Sözlük'te ise *sağdıç* sözcüğünün anlamı kalıplaşmış olarak “düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse” (TS: 2004a-b) biçiminde kayıtlıdır. Görüldüğü gibi ağızlardaki anlamlarla Eski Türkçedeki anlam doğrudan ilişkilidir. Öte yandan Türkçe Sözlük'te yer alan anlamın da “gerçek dost” anlamından geliştiği bellidir. Fakat bugün *sağdıç* sözcüğü ölçünlü dilde bir ritüelin parçası niteliğindedir.

Türkçe Sözlük'te Eski Türkçeyle ortaklaşan kimi sözcüklerin bazı anlamları *hlk.* kısaltması kullanılarak ağızlardan alınmıştır. Örneğin, Eski Türkçede “evlat edinme, evlatlık çocuk” (ED: 86b; DTS: 387a) anlamlarında kullanılan *oğulluk* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te “1. Oğul olma durumu 2. *hlk.* Üvey oğul” (TS: 1790a) şeklinde yer alır. Görüleceği gibi ikinci anlam *halk ağzından* alınmıştır. Ağızlara bakıldığında ise *oğulluk* sözcüğünün “1. Üvey oğul 2. Erkek evlatlık 3. Damat 4. Kardeşlik” (DS V: 3272b) anlamlarıyla yaşadığı görülmektedir. Ağızlarda tanıklanan “üvey oğul” anlamı Türkçe Sözlük'e aynen alınmıştır.

Türkçe Sözlük'te bütün anlamları ağızlardan alınan sözcükler bu bölüme alınmamıştır. Çünkü bu tür sözcükler ve anlamları ölçünlü dilde unutulmuş, daha sonra ölçünlü Türkçeyi zenginleştirmek amacıyla Türkçe Sözlük'e dâhil

edilmişlerdir. Örneğin, Eski Türkçede yer alan *barak* “tüylü köpek” (ED: 360a; DTS: 89b) sözcüğü, Türkiye Türkçesi ağızlarında *barak* “1. Çok kıllı insan 2. Çok tüylü köpek 3. Beyaz çilli siyah köpek 4. Küçük köpek, fino 5. Köpek, iri köpek 6. Gözünün etrafında beyaz damga olan köpek 7. Sırtı çok tüylü av köpeği 8. Kobay 9. Köstebek 10. İspinoz kuşu 11. Bağılara dadanan sarı renkli ve tüylü tırtıl 12. Çocuk, küçük çocuk” (DS I: 524a-b) şeklinde geniş bir anlam çerçevesinde kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te ise *barak* “hlk. 1. Tüylü, kıllı çuha 2. Bir cins tüylü av köpeği” (TS: 253a) şeklinde her iki anlamı da ağızlardan alınmış biçimde yer alır. Bu şekilde Türkçe Sözlük’te tüm anlamlarıyla halk ağzından alınan 260 sözcük vardır. Bu sözcükler gerçekte ölçünlü dilin malzemeleri olmadıkları için yukarıda ifade edildiği gibi bu bölüme alınmamıştır.

Bazı sözcüklerin Eski Türkçede tanıklanan kimi anlamları ağızlarda yaşamasına rağmen ölçünlü dilde bulunmamaktadır. Bu bölümde söz konusu özelliğe sahip 50 sözcük ele alınmıştır.

1.4.1.3. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Söz Varlığı Bakımından Eskicilliği

Çalışmamızın bu bölümünde Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşan sözcükler üzerine odaklanılmış, bu sözcüklerin Eski Türkçeden günümüz ağızlarına ulaşana kadar geçirdiği ses ve anlam değişmelerinin takibi yapılmıştır.

Türkiye Türkçesi ağızları ile Eski Türkçe arasında ölçünlü dile nazaran daha fazla sözcük ortaklaşmaktadır. Eski Türkçeden günümüze uzanan kimi sözcükler, yalnızca ağızlarda yaşamaktadır. Ancak bu tür sözcüklerin bazılarının ölçünlü dilde *ileri* veya *geri türevleri* bulunmaktadır. Örneğin, Eski Türkçede “sırt, arka, arka taraf; boyun arkası, ense” (DTS: 60a; ED: 200b-201a) anlamlarında yer alan *art* sözcüğü, ölçünlü dilin söz varlığını içine alan Türkçe Sözlük’te “1. Arka, geri 2. Bir şeyin öbür yüzü 3. Arkada bulunan” (TS: 158a) şeklinde kayıtlıdır. Eski Türkçede *art* sözcüğünden türeyen *artla-* “1. Tokatlamak 2. Dövmek, (bir şey ile) vurmak” (DTS: 61b; ED: 209b) fiili, Türkçe Sözlük’te bulunmazken Anadolu ağızlarında iki varyantla **artla-** “sırtlamak” (DS I: 336a); **ardla-** “1. Kovuşturmak, takip etmek 2.

Palto, pelerin, çuval, heybe gibi şeyleri sırta, omuza almak” (DS I: 307a) anlamlarında tanıklanır. Ağızlarda bu şekilde, bir türevi Türkçe Sözlük’te bulunan ama bir/birkaç türevi yalnızca ağızlarda görülen çok sayıda sözcük vardır.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan bazı sözcükler ve bu sözcüklerin türevleri ölçünlü dilde kullanılmadığı için Türkçe Sözlük’te kayıtlı değildir. Örneğin, Eski Türkçede “hastalık, rahatsızlık” (ED: 98b-99a; DTS: 216b-217b) anlamlarında kullanılan *ig* sözcüğü ve bu sözcükten türeyen *igle-* “hastalanmak, rahatsızlanmak” (ED: 107a; DTS: 218a); *iglen-* “doğum ağrısı çekmek, hastalanmak” (ED: 107b; DTS: 218a); *iglig* “rahatsız, hasta” (ED: 218b; DTS: 218b) türevleri Türkiye Türkçesi ağızlarında **igle-** “1. Zayıflamak 2. Eziyet çekerek hastalanmak, verem olmak 3. İnlemek 4. Kuraklık ya da hastalık nedeniyle ağaç gelişmemek, meyve vermemek 5. Bitki sararmak” (DS IV: 2512a), **iyle-** (DS IV: 2576a), **ili-** (DS IV: 2523b); **iğile-** “1. zayıf, cılız kalmak” (DS IV: 2511a); **iğlen-** “zayıflamak” (DS IV: 2512a); **iğli** “1. Zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için) 2. Kavun, karpuz gibi meyvelerde görülen bir çeşit hastalık 3. Olgunlaşmadan yere düşen ham meyve” (DS IV: 2512b); **iğili** “zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için)” (DS IV: 2511a); **inli** “hasta” (DS IV: 2544b); **ili** “zayıf” (DS IV: 2523b) varyantlarıyla tanıklanırken Türkçe Sözlük’te *ig* ve türevlerine dair herhangi bir kayıt yer almamaktadır.

Eski Türkçeyle ortaklaşan bazı sözcükler, ağızlardan veya eski metinlerden fişlenerek Türkçe Sözlük’e kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te ağızlardan alınan sözcükler *halk ağzından* (hlk.) ifadesiyle, eski metinlerden alınan sözcükler *eskimiş* (esk.) niteleyicisiyle maddelenmiştir. Eski Türkçeyle ortaklaşan 260 sözcük, halk ağzından; 46 sözcük, eski metinlerden fişlenerek Türkçe Sözlük’e kaydedilmiştir. Bu bölümde söz konusu özellikleri taşıyan bazı sözcükler de yer almaktadır. Örneğin, Eski Türkçede “(birini) sakatlamak, yaralamak” (ED: 358b; DTS: 103a-b) anlamlarında kullanılan *bert-* <*ber- fiili, Türkçe Sözlük’te *bert-* “*hlk.* bertilmek” (TS: 313b) şeklinde yer alır. *hlk.* kısaltmasıyla ifade edildiği gibi bu fiil, *halk ağzından* alınmıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise **bert-** “1. İncinmek, burkulmak 2. Yara azmak 3. Morarmak” (DS I: 638a) biçiminde kullanılmaktadır.

Türkçe Sözlük'te yer alan bazı sözcüklerin kullanım sıklığı, sosyal hayatın değişmesiyle birlikte oldukça daralmıştır. Bu tür sözcüklerin türevleri ise çoğu zaman Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Örneğin, Eski Türkçede “toslamak” (ED: 855b; DTS: 550a) anlamıyla kullanılan *süs-* fiili, Türkçe Sözlük'te “boynuzlu hayvan boynuzu ile vurmak, tos vurmak” (TS: 2190a) anlamlarında kayıtlıdır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise **süs-** “1. Toslamak, boynuz vurmak 2. Hor bakmak, itip kakmak” (DS V: 3727b); **üs-** “süsmek, tos vurmak” (DS VI: 4798b) şeklinde tanıklanmaktadır. Türkçe Sözlük'te *hlk.* veya *esk.* kısaltması kullanılmadan maddelenen bu sözcüğün Türkiye Türkçesi ağızlarında, Eski Türkçeyle ortaklaşan ancak ölçünlü dilde bulunmayan türevleri kullanılmaktadır: Eski Türkçede *süseğen* / *süsgün* “boynuz vuran” (DTS: 550a; ED: 856a) ve *süsüş-* “(koçlar) toslaşmak” (ED: 856b; DTS: 550b) şeklinde yer alan sözcükler, Türkiye Türkçesi ağızlarında; **süsge** “süsmeye, boynuzlamaya alıştırılmış hayvan” (DS V: 3727a-b), **süseğen** (DS V: 3727a), **süsgün** (DS V: 3727b), **süsken** (DS V: 3727b), **süsü** (DS V: 3727b) ve **süsüş-** “hayvanlar toslaşmak” (DS V: 3728a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

Özetlemek gerekirse, bu bölümde Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanmasına rağmen ölçünlü dilde kendi ve/veya türevleri bulunmayan sözcükler ele alınmıştır. Söz konusu özellikleri taşıyan sözcükler (ve bu sözcüklerin türevleri) 148 madde altında değerlendirilmiştir. Öncelikle ilgili sözcüğün Eski Türkçedeki biçimi ve anlamı ele alınmış, daha sonra tanıklanabiliyorsa Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçelerindeki biçimlere ve bu biçimlerin anlamlarına yer verilmiştir. Son olarak, bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ağızlarında varyantları, bu varyantların anlamları, nerede kullanıldıkları tespit edilmiş ve Eski Türkçeden sonra tarihî lehçelerde takip edilemeyen ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında varyantları bulunan bazı sözcüklerin çağdaş Türk lehçelerindeki görünümlerine değinilmiştir.

1.4.2. Karşılaştırmalı Sözlükler

Çalışmamızda karşılaştırmalı sözlükler bölümü, 1. *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler*, 2. *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Kaydıyla Yer Alan Sözcükler*,

3. *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler*, 4. *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler* şeklinde dört kısma ayrılır.

1.4.2.1. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler

Bu bölümde Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklaşan sözcükler ele alınmıştır. 2586 sözcüğün Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortak olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bölümde bazı Eski Türkçe sözcüklerin ölçünlü dilde canlandırılarak Türkçe Sözlük'e kaydedildiği görülmektedir. Örneğin, Eski Türkçede “büyük balık; kavim reisi” (ED: 379b; DTS: 94a) anlamlarında kullanılan *başgan* sözcüğü, ölçünlü dilde *başkan* biçiminde canlandırılmış (Bayar 2006: 52a-b) ve Türkçe Sözlük'e “1. Bir topluluğun, bir toplantının veya bir derneğin başında bulunan kimse, reis, reis bey 2. Bazı ülkelerde devletin ve hükûmetin başı” (TS: 275a) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Çalışmamızda bu tür sözcüklerin altına “canlandırılmış sözcük” dipnotu düşülmüştür. Cumhuriyet döneminde türetilen ve Eski Türkçede kullanılan sözcüklerle morfolojik olarak eşleşen sözcüklerin altına da “yeni sözcük”² notu düşülmüştür.

1.4.2.2. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından³ Kaydıyla Yer Alan Sözcükler

Bu bölümde Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan ancak ölçünlü dilde bulunmadığı için Türkçe Sözlük'e *halk ağzından* (hlk.) alınarak kaydedilen sözcükler ele alınmıştır. Türkçe Sözlük'te halk ağzından (hlk.) ifadesiyle nitelendirilen sözcüklerin çok büyük bir kısmı Derleme Sözlüğü'nden alınmıştır. Örneğin, Eski Türkçede “yaralı” (OTWF: 230) anlamında kullanılan *bertük* sözcüğü, Türkiye Türkçesi ağızlarında *bertik* “1. Yara, bere 2. İncinmiş, burkulmuş eklem 3. İncinme, burkulma 4. Deride mor leke, çürük 5. Hazımsızlıktan karında meydana

² Cumhuriyet'ten sonra canlandırma, örneksime gibi yöntemlerle kullanıma sokulan sözcüklere “yeni kelime” denilmektedir (Bayar 2006: 7). Çalışmamızda “yeni sözcük” terimi tercih edilmiştir.

³ *Halk ağzı* ifadesi Türkçe Sözlük'te birtakım kelimeleri nitelemek için kullanılmıştır. Bu ifade *Anadolu ağızları* terimi ile eş anlamlıdır. *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* isminde kullanılan *halk ağzı* ifadesi bunun bariz bir örneğidir. Türkçe Sözlük'te *hlk.* kısaltması “halk ağzında yaşayan sözler” şeklinde tanımlanmıştır (TS: XXIV).

gelen şişkinlik” (DS I: 636b-637a); *bertig* “yara, bere” (DS I: 636b); *bertük* “incinme, burkulma” (DS I: 638a); *börtük* “1. Yara, bere 2. Zayıf, çelimsiz” (DS I: 772b) varyantları ve anlamlarıyla yer alır. Türkçe Sözlük’te ise *hlk.* kısaltmasıyla halk ağzından alındığı ifade edilen sözcük, *bertik* “*hlk.* 1. Yara, bere 2. Deride mor leke, çürük 3. İncinmiş, burkulmuş” (TS: 313b) şeklinde kayıtlıdır. Görüldüğü gibi, hem sözcüğün asli biçimi hem de anlamları Türkiye Türkçesi ağızlarında tanıklanır. Bu tür sözcüklerin büyük bir kısmı Osmanlı Türkçesi metinlerinde de tanıklanmasına rağmen İstanbul ağzına dayanan ölçünlü dile ulaşamamıştır.

Türkçe Sözlük’te anlamlarından biri veya birkaçı *halk ağzından* alınan sözcükler de bulunmaktadır. Örneğin, *ala* sözcüğü Türkçe Sözlük’te “1. Karışık renkli, çok renkli, alaca 2. Alabalık 3. *hlk.* Açık kestane renginde olan, ela (göz) 4. *hlk.* Kekliğin boynundaki siyah halka” (TS: 79b-80a) şeklinde kayıtlıdır. Görüldüğü gibi *ala* sözcüğünün ilk iki anlamı ölçünlü dilde tanıklanırken diğer iki anlamı halk ağzından alınmıştır. Türkçe Sözlük’te bu şekilde maddelenen sözcükler, bu başlık altına alınmamıştır. Burada örneğin, *eğin* “*hlk.* 1. Arka, sırt 2. Beden, vücut 3. Boy bos, endam” (TS: 761a) maddesi gibi tüm anlamları halk ağzından alınan sözcüklere yer verilmiştir.

1.4.2.3. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük’te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler

Bu bölümde Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşan, ancak ölçünlü dilde kullanımdan düştüğü için Türkçe Sözlük’e eski metinlerden alınarak kaydedilen sözcükler yer almaktadır. Türkçe Sözlük’te, bu tür sözcükleri belirtmek için *eskimiş* (esk.) niteleyicisi kullanılmıştır. Örneğin, Eski Türkçede “şimdi” (ED: 156b-157a; DTS: 46a) anlamında kullanılan *amtı* ~ *emdi* sözcüğü, Tarama Sözlüğü’nde “artık, şimdi, o hâlde” (TTS III: 2067-2069) anlamlarında ve *imdi* biçiminde yer almıştır. Türkçe Sözlük’te ise *eskimiş* niteleyicisi ile *imdi* “esk. 1. Buna göre, şu hâlde, artık 2. Şimdi” (TS: 1182b) şeklinde kayıtlıdır. Bu sözcük Türkiye Türkçesi ağızlarında *imdi* “şimdi, hemen” (DS VI: 4524a); *himdi* “şimdi” (DS III:2385b), *hindi* (2386b), *indi* (DS IV: 2478b), *indi* (DS IV: 2541a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

Türkçe Sözlük'te, anlamlarından biri veya birkaçı eskimiş niteleyicisiyle yer alan sözcükler de yer almaktadır. Örneğin, *yavuz* sözcüğü Türkçe Sözlük'te "1. Güçlü, çetin 2. İyi, gurbüz, güzel 3. esk. Kötü, fena" (TS: 2553b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Görüldüğü gibi sözcüğün ilk iki anlamı ölçünlü dilde tanıklanırken üçüncü anlamı *eskimiş* niteleyicisiyle yer almıştır. Türkçe Sözlük'te bu şekilde maddelenen sözcükler, bu başlık altına alınmamıştır. Bu başlık altında tüm anlamları *eskimiş* ifadesiyle nitelenen sözcükler yer almaktadır.

1.4.2.4. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler

Bu bölümde Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi Ağızları arasında ortaklaşan ancak ölçünlü dilin söz varlığını içeren Türkçe Sözlük'te bulunmayan sözcükler yer almaktadır. Tablolarda yer alan sözcüklerin bazılarının *ileri* veya *geri* türevleri ölçünlü dilde yaşamaktadır. Örneğin, Eski Türkçede "yolculuk için yemek temin etmek veya almak" (ED: 284; DTS: 79b) anlamlarında kullanılan *azuklan-* fiili, Türkçe Sözlük'te bulunmazken Türkiye Türkçesi ağızlarında *azıklan-* "geliri ile kendini idare etmek, ürünü ihtiyacına yetecek kadar olmak" (DS I: 438b) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu fiilin türetildiği *azık* sözcüğü Türkçe Sözlük'te "gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale" (TS: 216a) şeklinde kayıtlıdır. Ölçünlü dilde kullanılmayan *azıklan-* fiilinin geri türevi, yani bu fiilin türetildiği sözcük Türkçe Sözlük'te yer almaktadır.

Bu bölümde yer alan bazı sözcüklerin ne kendileri ne de türevleri Türkçe Sözlük'te kayıtlıdır. Örneğin, Eski Türkçede "kabızlık (bağırsak iltihabı için, örtmece); vücut ağırlığı" (DTS: 154b; ED: 427a) anlamlarında yer alan *çer* sözcüğü ve bu sözcüğün *çerlen-* "1. Kabızlık çekmek 2. İrinlenmek, tıkanmak (gözler için)" (DTS: 155a; ED: 430a); *çerlet-* "1. Kabız hâle getirmek, kabızlığa neden olmak (örtmece) 2. Kirlletmek (gözler); irinlemeye neden olmak" (DTS: 155a; ED: 429b-430a); *çerlig* "görme zayıflığı olan kişi" (DTS: 155a; ED: 429b) gibi türevleri, Türkiye Türkçesi ağızlarında; *çer* "1. Hastalık (daha çok hayvanlar hk.) 2. İlenç olarak söylenir" (DS II: 1144b); *çerlen-* "hayvan, zehirli ot yiyerek ölmek" (DS II: 1147a); *çirlen-* "hastalanmak" (DS II: 1236b); *çerlet-* "üzmek, sıkmak, bunaltmak"

(DS II: 1147a); *çirli* “hastalıklı” (DS II: 1236b) gibi varyantlarla tanıklanmasına rağmen Türkçe Sözlük’te *çer* ve türevlerine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Derleme Sözlüğü’nde eski metinlerden fişlenmiş olması muhtemel sözcükler de yer almaktadır. Bu tür sözcükler genel olarak tek bir yer kaydına sahiptir. Hasan Eren, *Sırça Köşkte* isimli makale dizisinde bu sözcüklerin bazılarını değinmiştir. Çalışmamızda eski metinlerden fişlenmiş olma ihtimali yüksek olan *bediz* “1. Heykel 2. Heykeltıraş”, *bedizci* “heykeltıraş”, *güç* “saat”, *künilik* “adalet, doğruluk” gibi sözcüklerin nereden fişlendiğine dair bilgiler, ilgili sözcüğe dipnot verilerek belirtilmiştir

1.5. Yararlanılan Kaynaklar

Çalışmamızın temel başvuru kaynakları Eski Türkçenin söz varlığı için *Drevnetyurkskiy Slovar* ve *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*; Ölçünlü Türkiye Türkçesinin söz varlığı için *Türkçe Sözlük*; Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığı için *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*’dür.

1.5.1. Drevnetyurkskiy Slovar

1969 yılında Leningrad’da V. M. Nadelyayev’in başını çektiği bir komisyon tarafından yayımlanan *Drevnetyurkskiy Slovar* (DTS) (*Eski Türkçe Sözlük*) adlı sözlük Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçesi eserlerinin söz varlığına dayanır. DTS’de Atebetü’l- Hakayık ve Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı’nın söz varlığına da yer verilmiştir. Eski Türkçe dönemi metinlerinde tespit edilemeyen bazı sözcükler, söz konusu iki eserde tanıklanmaktadır. Eski Türkçenin kapsamının ele alındığı bölümde Karahanlı Türkçesi metinlerinden Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâtî’t-Türk’ün Eski Türkçe dönemi içinde değerlendirildiğine, Atebetü’l- Hakayık’ın bu kapsamın dışında tutulduğuna değinilmiştir.

Clauson’un *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (ED) adlı çalışmasında bulunmayan bazı sözcükler DTS’de madde başı olarak yer alır. Bu sözcükler Atebetü’l-Hakayık, Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı ve Kutadgu Bilig nüshalarından alınarak DTS’de madde başı yapılmıştır. Örneğin, *ataşlug* “ateşli” (s.72a) sözcüğü, Atebetü’l- Hakayık’a; *atla-* “savaşa gitmek, (ordu ile)

harekete geçmek” (s. 72b) fiili, Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı’na atıf yapılarak DTS’de madde başı yapılmıştır. Bu eserlerden alınarak madde başı yapılan sözcükler çalışmamızın dışında bırakılmıştır. Ancak Kutadgu Bilig nüshalarından alınarak madde başı yapılan, örneğin Kahire nüshasından alınan *atçı* “süvari” (DTS: 72a) gibi sözcüklere çalışmamızda yer verilmiştir. Bu sözcükler, R. Rahmeti Arat’ın oluşturduğu temel metnin dışında kalan, nüshalara özgü sözcüklerdir.

DTS’de bazı sözcüklerin her anlamı için ayrı bir madde başı yapılmıştır. Çalışmamızda bu tür maddelerin ilgili anlamları tek madde altında toplanmıştır. Örneğin, DTS’de *bel* sözcüğü **bel I:** bel (DTS: 99b-100a) ve **bel II:** tepe (DTS: 100a) şeklinde iki ayrı maddede ele alınmıştır. Bu maddeler, çalışmamızda **bel:** 1. Bel 2. Tepe (DTS: 99b-100a) şeklinde birleştirilmiştir.

Drevnetyurkskiy Slovar’ın 2016 yılında Astana’da D. M. Nasilov, I. V. Kormuşin, T. A. Borovkov, L.V. Dmitriyev, A. A. Zirin tarafından yeni bir baskısı yapılmıştır. Çalışmamızda bu yeni baskı kullanılmıştır.

1.5.2. An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish

Sir Gerard Clauson tarafından kaleme alınan *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (ED) (*On Üçüncü Yüzyıl Öncesi Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*) adlı sözlük 1972 yılında yayımlanmıştır. Bu sözlükte, 8-13. yüzyıllar arası Türkçenin söz varlığına ait 10 bin madde başı sözcük bulunmaktadır (Ölmez 1998: 177). Önce ünlülerle sonra ünsüzlerle başlayan sözcüklere yer verilen sözlük, alfabetik sıraya göre değil, hece sistemine göre sıralanmıştır. Clauson madde başı yaptığı sözcüklerin Eski Türkçede hangi metinlerde tanıklandığına yer vermesinin yanında varsa bu sözcüklerin diğer tarihî ve çağdaş lehçelerdeki görünümlerine de değinmiştir. Hemen hemen her sözcüğün türemiş olduğu kök veya gövdeyi vurgulamıştır.

ED’de 13. yüzyıl sonrasına ait metinlerden alınan az sayıda sözcük de madde başı olarak yer almıştır. Clauson bu tür sözcüklerin 13. yüzyıl sonrası hangi dönem metinlerinden alındığını belirtmiştir. Örneğin, *en:* “damga” (ED: 166b) sözcüğünün 14. yüzyıl Kıpçak Türkçesinden alındığı ifade edilmiştir. 13. yüzyıl sonrasına ait olan bu tür sözcükler çalışmamıza alınmamıştır.

Bazı sözcüklerin ileri biçimleri, Eski Türkçede tanıklanırken kök biçimleri Eski Türkçeden sonraki lehçelerde kullanılmışsa ED’de bu sözcükler, nerede kullanıldıkları belirtilmek suretiyle madde başı yapılmıştır. Örneğin, *ekşig* “ekşi, acı, mayhoş” (ED: 118b) sözcüğü, Eski Türkçede tanıklanan bir sözcüktür. Clauson’un belirttiği gibi bu sözcük, *ekşi-* “ekşimek, acımak, mayhoş olmak” (ED: 119a) fiilinden türemiştir. Ancak *ekşi-* fiilinin tespit edildiği ilk metinler Çağatay Türkçesi dönemine ait metinlerdir. Eski Türkçe dönemine ait metinlerde tespit edilemeyen sözcükler, Eski Türkçenin söz varlığı içinde değerlendirilmeyeceği için ED’de yer alan bu türden sözcükler çalışmamıza alınmamıştır.

Çalışmamızda kullandığımız Eski Türkçe kaynakların kullanım sırası öncelikle DTS’de yer alan anlam açıklamasının Türkçesi, daha sonra ED’de yer alan anlam açıklamasının Türkçesi şeklindedir. Örnek:

kork-: Korkmak, ürkmek; endişelenmek (DTS: 487a); (Birinden veya bir şeyden) korkmak, çekinmek (ED: 6511b-652a).

Her iki sözlükte de ilgili sözcüğün anlamları açıklanmışsa yukarıdaki yöntem uygulanmıştır. Ancak kimi sözcüklerin anlamları bazen DTS’de bazen ED’de yazılmamıştır. Böyle durumlarda hangi sözlükte anlamlandırma yapılmışsa o anlamlar yazılmış ilgili sözlüğe atıf yapılmıştır. Anlam yazılmayan sözlük için tercüme kısmı boş bırakılarak atıf yapılmıştır. Örneğin, **kovla-** fiili için DTS’de anlam verilmiş, ancak ED’de anlam açıklaması yapılmamıştır. Bu tür maddeler çalışmamızda şu şekilde yer alır:

kovla-: Karalamak; iftira etmek (DTS: 490b); (ED: 584b).

Her iki sözlükte de anlam açıklaması olmayan maddeler yer almaktadır. Bu durumda ED’de yer alan Eski Türkçe cümleden hareketle anlam yazılmıştır. Örneğin *kömül-* fiili için DTS ve ED’de anlam açıklaması bulunmamaktadır. ED’de yer alan “*kamug öz yazukka kömüldi bütün*” cümlesinden hareketle çalışmamızda “gömülmek” anlamı açıklama kısmına yazılmıştır:

kömül-: Gömülmek (ED: 722b); (DTS: 334b).

1.5.3. Türkçe Sözlük

Çalışmamızda ölçünlü Türkiye Türkçesinin söz varlığı için 2011 tarihinde 11. baskısı yapılan *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*'ten faydalanılmıştır. Türkçe Sözlük (TS)'de 77.005 madde başı, 15.287 madde içi olmak üzere toplam 92.292 sözcük bulunmaktadır (TS: XXI).

Türkçe Sözlük'te kayıtlı olan sözcüklerin hemen her anlamı için bir örnek cümleye yer verilmiştir. Derleme Sözlüğü'nde de Türkçe Sözlük kadar yoğun olmasa da bazı anlamlar örnek cümlelerle desteklenmiştir. Türkçe Sözlük'te sözcüklerin anlamlarından önce *a.*, *bit.*, *b.*, *ed.*, *esk.*, *hlk.*, *huk.*, *kim.*, *mec.*, *sf.*, *sp.*, *tiy.*, *zf.* gibi kısaltmalar da yer alır. Çalışmamızın hacmini küçültmek amacıyla ilgili sözcüklerin yalnızca anlamları çalışmamıza dâhil edilmiş, söz konusu cümleler ve *mec.*, *hlk.*, *esk.* kısaltmaları dışında kalan kısaltmalar çıkarılmıştır. Örneğin, Türkçe Sözlükte aşağıdaki gibi yer alan *acı* sözcüğü;

acı *a.* 1. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, **tatlı** karşıtı: *Acıyı sever.* 2. *sf.* Tadı bu nitelikte olan: *Acı kahvesini yudumluyordu.* -T. Buğra. 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap: *Omuzlarına kadar vücudun derisini haşlayan bayıltıcı yanma acısı ve dehşeti çok sürmedi.* -P. Safa. 4. *mec.* Ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder, elem: *İnsan, ölümün acısını en çok günün iki uzak saatinde hissetmektedir.* -Y. Z. Ortaç. 5. *sf.* Çarpıcı, göz alıcı (renk): *Sıcak iklimlerde bu mevsim tek renktedir, sadece acı yeşildir.* -R. H. Karay. 6. *sf. mec.* Keskin, hoş gitmeyen, şiddetli: *Acı poyraz kuvvetle esiyordu.* -O. Kemal. 7. *sf. mec.* Kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü (TS: 8b-9a) şeklinde kayıtlıdır.

Çalışmamızda aşağıdaki gibi maddelenmiştir:

acı: 1. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı 2. Tadı bu nitelikte olan 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap 4. *mec.* Ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder, elem 5. Çarpıcı, göz alıcı (renk) 6. *mec.* Keskin, hoş gitmeyen, şiddetli 7. *mec.* Kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü (TS: 8b-9a) biçiminde alınmıştır.

1.5.4. Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü

Halk ağzında yaşayan sözcüklerin kayıt altına alınması için 1932 yılında çıkarılan bir kanunla söz derleme seferberliği başlatılmış, ilk derlemeler 1933 yılında yapılmıştır. Bu derleme faaliyetine yalnız memurlar değil, dil

meraklıları, serbest meslek sahipleri gibi bu konuda görev almak isteyen dört-beş bin vatandaş katılmıştır. 1935 yılına kadar 150 binden fazla derleme fişi Türk Dili Tetkik Cemiyetine ulaşmıştır. 1939-1951 yılları arasında *Söz Derleme Dergisi* 4 cilt hâlinde yayımlanmıştır. 1709 sayfadan oluşan bu dört ciltlik eserde yazı dilinde bulunmayan 30 bin kadar sözcük madde başı olarak yer almıştır. 1957’de 5. cildin (indeks) yayımlanmasıyla birinci söz derleme faaliyetleri sona ermiştir (DS I: VI-IX; Korkmaz 2000: 9).

İkinci söz derleme faaliyeti *Söz Derleme Dergisi*’yle ortaya çıkan malzemenin tamamlanması ve düzeltilmesi gereksiniminden doğmuştur. İkinci derlemede de resmî bir görevlendirme olmamış, Türk Dil Kurumunun çağrısı üzerine 917 derleyicinin yardımı ile bu faaliyet gerçekleştirilmiştir (DS I: VI). İkinci derleme 1952 yılının başından 1959 yılının sonuna kadar devam etmiştir. Bu derlemede gelen fiş sayısı ilk derlemenin yaklaşık üç katını bularak 450 bini aşmıştır (DS I: X). İlk derlemede kaydedilen fişlerle birlikte 600 bini aşkın fiş toplanmıştır. Bu fişlere dayanan *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (DS) adlı eser 1963-1983 yılları arasında 12 cilt olarak yayımlanmıştır (Korkmaz 2000: 11). 2009 yılında yapılan üçüncü baskıda ciltler birleştirilmiş ve 6 cilt olarak tekrar yayımlanmıştır. Çalışmamızda Derleme Sözlüğü’nün üçüncü baskısı kullanılmıştır.

Derleme Sözlüğünde, bazı sözcüklerin hemen her anlamından farklı bir madde yapılmıştır. Ayrı maddeler altında yer alan bu anlamlar çalışmamızda tek madde altında toplanmıştır. Sözlükçülük açısından bazı uzak anlamların ayrı maddeler altında toplanması mümkündür, Türkçe Sözlük’te bunun örnekleri yer almaktadır. Ancak Derleme Sözlüğü’nde bazı sözcüklerin yakın anlamları için bile ayrı maddeleme yapılmıştır. Örneğin;

çal- (I): Yoğurt yapmak için sütü mayalama (DS II: 1059a-b)

çal- (II): Bir şeyin üzerine bir şeyi sürmek, bulaştırmak (DS II: 1060a).

çal- (III): Dış kamaşmak (DS II: 1060a).

çal- (IV): Silâhı ateşlemek (DS II: 1060a).

çal- (V): Çalkalayıp karıştırmak (DS II: 1060a).

çal- (VI): Biçmek (DS II: 1060a).

çal- (VII): Badana yapmak (DS II: 1060a).

çal- (VIII): Saldırıp ısırarak, sokmak, yaralamak (DS II: 1060b).

çal- (IX): Hava çarpmak, hava etkisiyle hasta olmak (DS II: 1060b).

Derleme Sözlüğü'nde dokuz ayrı madde altında ele alınan *çal-* fiilinin yakın ve uzak anlamları çalışmamızda tek madde altına toplanmıştır:

çal-: 1. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak 2. Bir şeyin üzerine bir şeyi sürmek, bulaştırmak 3. Diş kamaşmak 4. Silâhı ateşlemek 5. Çalkalayarak karıştırmak 6. Biçmek 7. Badana yapmak 8. Saldırıp ısırarak, sokmak, yaralamak 9. Hava çarpmak, hava etkisiyle hasta olmak (DS II: 1059b-1060a).

Derleme Sözlüğü'nde Eski Türkçeden ağızlara uzanan bazı sözcüklerin birkaç varyantı yer almaktadır. Çalışmamızda aynı anlama sahip olan varyantlar, sayfa numaraları verilmek suretiyle madde başı yapılan biçimin arkasında sıralanmıştır. Ancak bu varyantlar, Derleme Sözlüğü'nde farklı anlamlarla kayıtlıysa, sahip oldukları anlamlarla ayrı ayrı maddelendirilmiştir. Örneğin *alaçuk* sözcüğünün aynı anlama sahip varyantları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

alaçuk: Üzeri dal ve hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak (DS I: 180b), **alaçıl** (DS I: 178b), **alacuk** (DS I: 179b), **alaçak** (DS I: 179b), **alaçık** (DS I: 180b), **alaçık** (DS I: 180b), **alaçık** (DS I: 180b), **alaçık** (DS I: 180b), **alaçık** (DS I: 180b), **alecük** (DS I: 210b), **aleçik** (DS I: 210b), **alıcık** (DS I: 216a).

Çalışmamızda farklı anlamlara sahip olan varyantlar, aşağıda *acı* sözcüğünde olduğu gibi sahip oldukları anlamlara göre maddelenmiştir.

acı: 1. Aşısız fidan, yabancı ağaç, 2. Yabancı gül fidanı, 3. Karamuk denilen dikenli çalının boya yapmakta kullanılan kökü (DS I: 44b).

acciğ: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet (DS I: 41b).

aciğ: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet 3. keder, kahr (DS I: 46b-47a).

acıl: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet 3. Hiddet, gazap, öfke (DS I: 47a).

acık: 1. Keder ıstırap, elem 2. Merhamet, şefkat 3. Hiddet, gazap, öfke 4. Öç, intikam, kin, garaz 5. İnat, zıddiyet, nisbet 6. Sıkıntı eziyet (DS I: 48a).

acoğ: . İnat, zıddiyet, nisbet (DS I: 55a)

acuğ: 1. İnat, zıddiyet, nisbet 2. keder, kahr (DS I: 55a).

acul: Acılık (DS I: 55a).

açuv: Hiddet, gazap, öfke (DS I: 61b).

ajık: Kızgınlık, öfke, hiddet (DS I: 135b).

Derleme Sözlüğü'nde Oğuz dışı Türk unsurlara ait sözcükler de fişlenmiştir. Eski Türkçeden ağızlara uzanan sözcükler arasında bu sözcükler de bulunmaktadır. Kırım göçmenleri, Türkistan göçmenleri gibi ifadelerle göçmenlerden derlendiği ifade edilen sözcükler ile Afyon Doğlat köyü, Tokat Çilehane Köyü, Konya Başhöyük Köyü, Yalova Kadiçiftliği Köyü gibi Kafkasya'dan gelen göçmenlerin iskân ettirildiği yerlerden derlenen sözcükler çalışmamıza alınmamıştır.⁴

Derleme Sözlüğü'nde farklı sözcüklere ait anlamların tek bir madde altına toplandığı örnekler yer almaktadır. Böyle durumlarda maddeler ayrıştırılmış ve ilgili anlamlar tek madde altına toplanarak çalışmamıza alınmıştır. Örneğin, *ene-* “iğdiş etmek” (TS: 799a) fiilinden türeyen *enek* sözcüğü ile Eski Türkçede “alt çene, çene kemiği, çene” (ED: 183; DTS: 186b) anlamlarında yer alan *eñek* sözcüğü, Derleme Sözlüğü'nde tek madde altında toplanmıştır:

enek: 1. İğdiş edilmiş, burulmuş koyun, keçi, at gibi hayvanlar 2. İnsan ya da hayvanın erkeklik bezi 3. İnsan ya da hayvanlarda sarkan gerdan 4. Alt çenenin oynak yeri 5. Koyun ya da keçinin mafsalsal kemiği (DS III: 1748a-b).

Derleme Sözlüğü'nde yer alan bu maddenin birinci ve ikinci anlamları *ene-* fiilinden türeyen *enek* sözcüğüne, üç, dört ve beşinci anlamları Eski Türkçe *eñek* sözcüğünden ağızlara uzanan *enek* sözcüğüne aittir. Bundan dolayı bu madde çalışmamızda aşağıdaki şekilde yer almıştır.

enek: 1. İnsan ya da hayvanlarda sarkan gerdan 2. Alt çenenin oynak yeri 3. Koyun ya da keçinin mafsalsal kemiği (DS III: 1748a-b)

Derleme sözlüğünde bazı sözcükler şekil bilgisi açısından farklı yapıda da olsalar anlamları aynı olduğu için tek madde altına toplanmıştır. Örneğin, Derleme Sözlüğü'nde *oñar-* fiili, iki ayrı maddede ele alınmış, “hastalığı, yarayı iyileştirmek” anlamıyla kaydedilen birinci maddede *oñar-* I ile aynı anlama sahip olan *oñalt-*, *onat-*, *oñdur-* fiilleri; “bozulmuş bir şeyi düzeltmek, işe yarar duruma getirmek” anlamıyla kayıtlı olan ikinci maddede *oñar-* II fiili *oñakla-*, *oñalt-*, *onatla-*, *onat*, *ongar-*, *ongla-*, maddeleriyle birlikte aynı madde içinde kaydedilmiştir.

⁴ Detaylı bilgi için bk. Hasan Eren (2004). “Anadolu’da Kafkasya Türkleri (II)”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*. 52/1: 163-249.

Çalışmamızda, bu maddeler birleştirilmiş, farklı morfolojik yapıya sahip olan sözcükler çıkarılmıştır. *oñar-* maddesi aşağıdaki şekilde çalışmamıza dâhil edilmiştir:

oñar-: 1. Hastalığı, yarayı iyileştirmek 2. Bozulmuş bir şeyi düzeltmek, işe yarar duruma getirmek (DS V: 3283b).

Eski Türkçede bağımsız madde olarak yer alan bazı sözcükler, Türkçe Sözlük'te ve Derleme Sözlüğü'nde deyim, ikileme, birleşik fiil vb. yapıların bir unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir. Çalışmamızda bu tür niteliğe sahip olan sözcüklere de yer verilmiştir.

azar: Her birinden biraz (ED: 289b).

azar azar: 1. Yavaş yavaş 2. Az az 3. Küçük ölçülerle (TS: 214b).

azın: Az (DTS: 78b).

azın buzun: Az çok, azar azar (DS I: 439b).

Derleme Sözlüğü 600 bini aşkın fişe dayansa da bu rakamın Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan bütün sözcükleri ve bu sözcüklerin varyantlarını kapsadığı söylenemez. Özellikle ölçünlü dilde kullanılan örneğin, *el*, *işit-*, *gönder-*, *sor-* vb. sözcükler, Derleme Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

1.5.5. Diğer Kaynaklar

Eski Türkçenin söz varlığını tespit etmek için *Drevnetyurkskiy Slovar* ve *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* adlı sözlükleri kullandığımızı ifade etmiştik. Bu iki sözlükte bulunmayan sözcükler için aşağıdaki çalışmalara başvurulmuştur.

- Old Turkic Word Formation (OTWF)
- Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung, I. Verben, Band 1: ab- -äzüglä- (UWv)
- Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien, Neubearbeitung, II. Nomina-Pronomina-Partikeln, Teil 1: a asvık (UWn I)

- Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung Bd. 2: Nomina – Pronomina – Partikeln. Teil 2: as – äzük (UWn II)
- Kaynakçada yer alan diğer Eski Türkçeye ilişkin kaynaklar.

Türkçe Sözlük'te yer almayan bazı sözcükler için *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'ten faylanılmıştır.

Derleme Sözlüğü'nde yer almayan sözcükler için kaynakça bölümünde künyeleri bulunan çeşitli ağız çalışmalarının sözlük kısımlarından istifade edilmiştir.

2. TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARININ ESKİCİLLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Ses Bakımından Eskicilliği

Türkiye Türkçesi ve ağızlarının ses açısından eskicilikleri ele alındığında bazı sesler açısından ölçünlü dilin, bazı sesler açısından ise ağızların daha eskicil olduğu görülecektir. Hatta bu durum sözcükten sözcüğe değişiklik gösterebilmektedir. Bu bölümde ölçünlü dile göre ağızlarda eski ses değerini muhafaza eden sınırlı sayıda örnek sözcüğe yer verilmiştir.

2.1.1. Ağızlarda Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Dışında Kalmış Sözcükler

Türkçe kökenli sözcüklerde, düz ünlüden sonra düz ünlü; yuvarlak ünlüden sonra dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin gelmesi olayına düzlük-yuvarlaklık uyumu (dudak uyumu) adı verilir. Bu uyum Türkçenin her devrinde gözlenen bir uyum değildir. Eski Türkçede kısmi bir dudak uyumu vardır. Fakat uyum dışına çıkan bir hayli örnek de söz konusudur (Eraslan 2012: 71-77). Eski Anadolu Türkçesinde genel yuvarlaklaşma temayülünden dolayı düzlük-yuvarlık uyumundan bahsedilemez (Develi 1995: 49). Osmanlı Türkçesinin sonralarına doğru uyum ortaya çıkmıştır (Özkan 2014: 6). Türkiye Türkçesinde bu uyum kendini kuvvetle hissettirir (Ergin 2013: 72).

Eski Türkçede uyumsuz olan çoğu sözcük, Türkiye Türkçesinde uyuma girmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise söz konusu sözcüklerin uyuma girmiş biçimleri yanında Eski Türkçedeki gibi uyumsuz biçimleri de yaşamaktadır. Bu başlık altında Eski Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında kalmış, Türkiye Türkçesinde uyuma girmiş, Türkiye Türkçesi ağızlarında ise uyuma giren biçiminin yanında, uyum dışında kalan biçimi de bulunan bazı sözcükler değerlendirilmiştir. Ağızlarda uyumsuzluğu devam ettiren çok sayıda sözcük bulunduğu için burada örnek teşkil etmesi bakımından birkaç kelimeye değinilmiştir. Bu yolla ağızların Eski Türkçedeki birtakım ses özelliklerini devam ettirdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Burada değindiğimiz örnekler ölçünlü dilde düzleşme hadisesine uğramış,

ancak ağızlarda düzleşme olayının gerçekleşmediği sözcüklerdir. Anadolu ağızları arasında Doğu Grubu ağızlarının ikinci, üçüncü ve kısmen de dördüncü grubu içinde kalan ağızlar, düzleşme hadisesinin dışında kalmıştır (Karahan 2014: 60-61).

artuç: ET’de dudak uyumu dışında kalan **artuç** “ardıç ağacı” (ED: 204a-b; DTS: 61b) sözcüğü, TT’de **ardıç** (TS: 147b) biçiminde uyuma girmiştir. TTA’da ise uyumlu biçimlerin yanında **arduç** (DS I: 307b; RİA: 310), **ardunç** (DS I: 308a) şeklinde uyumsuz biçimler de kullanılmaktadır. *arduç* varyantı *Ankara* ve *Rize* yörelerinde; *ardunç* varyantı ise *Rize* yöresinde kullanılmaktadır.

artuk: ET’de uyum dışında kalan **artuk** “ek, fazla miktar, büyük ilave miktar, aşırılık, aşırı” (ED: 204b-205a; DTS: 62a) sözcüğü, TT’de **artık** (TS: 159a) biçiminde uyuma girmiştir. TTA’da **artıh** (DS I: 334b; ÇÇYA: 237b), **artık** (DS I: 334a-b), **artuk** (DS I: 336b; DA: 148a), **artuğ** (DS I: 336b), **artuh** (DS I: 336b; ÇÇYA: 237b; AA: 117) şekillerinde hem uyuma girmiş hem de uyum dışında kalmış varyantları yer almaktadır. Uyum dışında kalan *artuk* varyantı *Amasya*, *Diyarbakır*, *Düzce*, *Elazığ*, *Giresun*, *Ordu*, *Rize*, *Sinop*, *Trabzon* yörelerinde; *artuğ* varyantı *Artvin* ve *Kerkük* yörelerinde; *artuh* varyantı *Diyarbakır*, *Elazığ*, *Erzurum*, *Gümüşhane*, *Ordu* yörelerinde tanıklanmaktadır.

aruk: ET’de uyum dışında kalan **aruk** “yorgun, bitkin, zayıf, yemek yokluğundan zayıflamış” (ED: 214a; DTS: 62b) sözcüğü, TT’de **arık** (TS: 149a) biçiminde dudak uyumuna girmiştir. TTA’da birkaç varyantla **arık** (DS I: 316a-317a), **arığ** (DS I: 314a), **arıh** (DS I: 315a), **aruh** (DS I: 337a), **aruk** (DS I: 337a), **ırık** (DS IV: 2486b) şekillerinde hem uyuma girmiş hem de uyum dışında kalmış biçimleri yer almaktadır. Ağızlarda uyuma girmeyen *aruh* varyantı *Erzincan*, *Gümüşhane*, *Iğdır*, *Sivas*, *Tokat* yörelerinde; *aruk* varyantı *Antalya*, *Bursa*, *Giresun*, *Kastamonu*, *Ordu*, *Rize*, *Samsun*, *Sinop*, *Sivas*, *Tokat*, *Trabzon*, *Zonguldak* yörelerinde kullanılmaktadır.

aşuk ET’de **aşuk** “bir insanın veya hayvanın ayak bileği, aşık kemiği” (ED: 259a; DTS: 69b) biçiminde uyum dışında kalan sözcük, TT’de uyuma girerek **aşık** (TS: 174a) biçimini almıştır. TTA’da uyuma giren ve uyum dışında kalan varyantlar söz konusudur: **aşuk** (DS I: 363b), **aşışık** (DS I: 362b), **aşışık** (DS I: 363a; EİA III: 30), **aşşık** (DS I: 363a), **aşuh** (DS I: 363b; DA: 148b) biçimlerinde tanıklanmaktadır. Uyum dışında kalan *aşuk* varyantı *Ankara, Elazığ, Sivas* yörelerinde; *aşuh* varyantı *Diyarbakır, Elazığ, Tokat, Van* yörelerinde kullanılmaktadır.

bagırsuk: ET’de uyum dışında kalan **bagırsuk** “bağırsak, iç organ” (DTS: 84a; ED: 320a) sözcüğü, TT’de **bağırsak** (TS: 228a) biçiminde uyuma girmiştir. TTA’da uyuma giren ve uyum dışında kalan varyantlar söz konusudur: **baarsak** (DS I: 446a), **baarsık** (DS I: 446b), **bağarsah** (DS I: 474b), **bağarsak** (DS I: 474b), **bağarsık** (DS I: 474b), **bağarsuh** (DS I: 474b), **bağarsuk** (DS I: 474b), **bağırsık** (DS I: 479b), **bağırsık** (DS I: 479b), **barsuk** (DS I: 535b), **bayırsak** (DS I: 580b), **biğarsık** (DS I: 662a), **boğarsak** (DS I: 723b), **boğarsık** (DS I: 723b), **boğarsuk** (DS I: 723b). Ağızlarda uyum dışında kalan *bağarsuh* *Elazığ* yöresinde; *bağarsuk* *Ordu* ve *Sivas* yörelerinde; *barsuk* *Amasya, Ordu, Samsun* yörelerinde; *boğarsuk* *Zonguldak* yöresinde kullanılmaktadır.

batır-: ET’de uyuma girmeyen **batır-** “batmasına neden olmak; gizlemek” (ED: 308a-b; DTS: 96a); sözcüğü, TT’de **batır-** (TS: 283b) biçimini alarak uyuma girmiştir. TTA’da uyuma giren **batır-** (DS VI: 4449a) biçimi yanında uyum dışında kalan **batır-** (DS I: 573a; AİA: 358b) varyantı da yer alır. *batır-* varyantı *Ankara* ve *Trabzon* yörelerinde tanıklanır.

çaruk ET’de uyum dışında kalan **çaruk** “bir çeşit ayakkabı; kaba, ev yapımı çizme” (ED: 428b; DTS: 151b) sözcüğü, TT’de **çarık** (TS: 497a) şeklinde uyuma girmiştir. TTA’da **carık** (DS II: 862a) **çarık** (DS II: 1081b; KYA: 468a) gibi uyuma giren biçimlerin yanında **çaruk** (DS II: 1085a; AİA: 392a) ve **çaruh** (DS II: 1085a; EİA III: 62; AA: 123) gibi uyum dışında kalmaya devam eden biçimler de söz konusudur. Uyum

dışında kalan varyantlardan *çaruk Ankara, Ordu ve Rize* yörelerinde; *çaruḥ Erzurum, Gümüşhane ve Ordu* yörelerinde tanıklanmaktadır.

çevür-: ET’de uyum dışında kalan **çevür-** “(bir şeyi) çevirmek veya döndürmek” (ED: 398b; DTS: 155b) sözcüğü, TT’de uyuma girerek **çevir-** (TS: 526b) biçimini almıştır. TTA’da **çevir-** (DA: 152a), **çövür-** (DS II: 1298b) ve **çöyür-** (DS II: 1299a) gibi uyuma giren biçimlerin yanında **çevür-** (DS II: 1155a; EYSV: 40a; AA: 123) gibi uyum dışında kalan varyantlar da söz konusudur. *çevür-* varyantı *Elazığ, Ordu ve Sivas* yörelerinde kullanılmaktadır.

egsük ~ eksük: ET’de iki varyantla yer alan **egsük ~ eksük** “eksik, yetersiz; eksiklik, kusur vb.” (ED: 116b; DTS: 178a) sözcüğü uyum dışında kalmıştır. TT’de **eksik** (TS: 771a) biçimini alarak uyuma girmiştir. TTA’da çok sayıda varyantı olan sözcüğün uyuma giren **eksik** (DS III: 1697b), **eğsik** (DS III: 1687), **eysiyh** (DS III: 1827b), **eesik** (DS III: 1781b), **iğsik** (DS IV: 2514a), **isik** (DS IV: 2556a) biçimleri yanında, uyum dışında kalan **eksük** (DA: 155a), **eğsük** (DS III: 1688b), **esük** (DS III: 1787b), **evsük** (DS III: 1816a) biçimleri de vardır. *egsük*, *Diyarbakır* yöresinden *eğsük* *Mersin* yöresinden, *esük* *Ordu* yöresinden, *evsük* *Ankara* ve *Ordu* yörelerinden derlenmiştir.

kadgusuz: ET’de uyum dışında kalan **kadgusuz** “kedersiz, kaygısız” (ED: 600a; DTS: 427a) sözcüğü, TT’de **kaygısız** (TS: 1363a-b) biçiminde uyuma girmiştir. TTA’da uyuma giren **gaygısız** (DS III: 1945b) biçimi yanında, uyum dışında kalan **gaygusuz** (DS III: 1945b) varyantı da tanıklanmaktadır. Bu varyant Derleme Sözlüğü’nde *Peşman *Daday - Kastamonu* kaydıyla yer alır.

sırık: ET’de uyum dışında kalan **sırık** “sırık, çadır direği” (ED: 848a-b; DTS: 536b) sözcüğü, TT’de **sırık** (TS: 2100b) şeklinde uyuma girmiştir. TTA’da uyuma girmiş **sırık** (DS V: 3618a), **sırrık** (DS V: 3620a) varyantları yanında, Eski Türkçedeki gibi uyum dışında kalan **sırık**

(DS VI: 4694b) biçimi de yer alır. *sırık* Derleme Sözlüğü'nde *Boğazcık* **Perşembe Ordu* kaydıyla yer alır.

Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşan sözcükler içinde düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında kalan onlarca sözcük vardır. Yukarıda bu sözcüklerin bir kısmına değinilmiş ve çalışmanın amacının dışına çıkmamak için bu başlık altında bu kadar örnekle yetinilmiştir.

2.1.2. Ağızlarda Sözcük Sonunda /-G/ Sesinin Durumu

Fiilden isim yapan {-(X)G} eki, Eski Türkçede yaygın olarak kullanılan eklerden biridir (Eraslan 2012: 105; Hacıeminoğlu 1996: 18-19). Harezmi Türkçesinden itibaren sözcük sonundaki /-G/ sesi düşmeye başlamıştır (Ata 2002: 56). Batı Türkçesinde tamamen düşen /-G/ sesi, ekin işlevini bünyesine aldığı yardımcı sese yüklemiştir (Ergin 2013: 192). Bugün kullanılan {-I / -U} fiilden isim yapma eki, aslında bir bağlantı ünlüsüdür (Korkmaz 2007: 82-83).

Türkiye Türkçesi ağızları büyük ölçüde Oğuz boylarının konuştukları ağızlara dayanır. Ancak Oğuz dışı Türk unsurlarının da tarihin farklı zamanlarında Anadolu'ya göç ettikleri bilinmektedir. Göç yerleri ve göç zamanları belli olan bu nitelikteki unsurların dil malzemeleri çalışmamıza alınmamıştır. Ancak çok daha önceleri Anadolu'ya göçen ve yerli Oğuz boylarıyla kaynaştığı için takip edilmesi mümkün olmayan unsurlar da söz konusudur. Sözcük sonunda /-G/ sesini veya bu sesin izini taşıyan sözcükler bu unsurlara ait olabilir.

açıg: ET'de *açı*- fiilinden {-g} ekiyle türeyen **açıg** “acı, ekşi; üzücü, keder verici; öfke, öfkeli” (ED: 21b-22a; DTS: 4b-5a) sözcüğü, TT'de /g/ sesi düşmüş biçimiyle **acı** (TS: 8b-9a) şeklinde yer alır. TTA'da /g/ sesi düşmüş **acı** (DS I: 44b) biçimi yanında, **acıh** (DS I: 47a), **acuh** (DS I: 55a) gibi /h/ sesine değişmiş; **acık** (DS I: 48a), **ajık** (DS I: 135b) gibi /k/ sesine değişmiş; **açuv** (DS I: 61b) gibi /v/ sesine değişmiş biçimler de yer almaktadır. Ağızlarda *acıh* ve *acuh* biçimleri *Artvin*, *Elazığ*, *Gümüşhane*, *Iğdır*, *Kars* yörelerinde; *acık* ve *ajık* biçimleri *Amasya*, *Artvin*, *Bursa*, *Çanakkale*, *Kars*, *Kayseri*, *Kerkük*, *Manisa*, *Sivas*

yörelerinde; *açuv* biçimi *Eskişehir ve köyleri* ile **İlgın, Konya*'da tanıklanmaktadır.

arig ET'de *arı-* fiilden {-g} ekiyle türeyen *arig* “temiz, saf; tamamen, tümüyle” (ED: 213b; DTS: 56a) sözcüğü, TT'de /g/ sesi düşmüş biçimiyle **arı** (TS: 148b) şeklinde yer alır. TTA'da /g/ sesi düşen **arı** (DS I: 312b-313b), **aru** (DS I: 337) biçimleri yanında, /g/ sesini koruyan **arig** (DS I: 314b), **erig** (DS III: 1769b) biçimleri; /h/ sesine değişen **arih**: (DS I: 315a) biçimi; /k/ sesine değişen **arık** (DS I: 317b) biçimi yer alır. Ağızlarda *arig* biçimi *Kangal -Sivas* yöresinde; *erig* biçimi **Çerkeş -Çankırı* ve *Kastamonu* yörelerinde; *arih* biçimi *Gümüşhane* yöresinde; *arık* biçimi *Adana, Amasya, Bolu, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Manisa, Sakarya, Sivas, Tokat* yörelerinde kullanılmaktadır.

2.1.3. Ağızlarda Damak n'si [ŋ] Sesinin Korunması

Damak n'si [ŋ] Eski Türkçede tanıklanan seslerden biridir. Bu ses Türkiye Türkçesinde diş n'sine değişirken Anadolu ağızlarının Batı Grubunda muhafaza edilmiştir. Hatta öyle güçlü şekilde korunmuş ki bazı sözcüklerde diş n'si ve /g/ sesi üzerinde analogik bir tesir göstererek onları da damak n'sine çevirmiştir. Örneğin, *insan* > *iŋsan*, *eger* > *eŋer* gibi (Karahan 2014: 19-20). Bu durum Anadolu ağızlarının eski özellikleri daha fazla koruduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu başlık altında söz konusu özelliği taşıyan birkaç örneğe yer verilmiştir.

aŋ-: ET'de damak n'siyle **aŋ-** “hatırlamak, anmak” (ED: 168a) biçiminde yer alan sözcük, TT'de diş n'sine değişerek **an-** (TS: 131b) şeklini almıştır. TTA'da hem diş n'sine değişmiş **an-**: (DS I: 275a-b) şekli hem de damak n'sini koruyan **aŋ-** (DS VI: 4419b; AİA: 337b; BİA: 660a; AYA: 820a) biçimi yer alır. Ağızlarda bu iki biçimin dışında **ang-** (DS I: 267a), **ank-** (DS I: 274a), **ağ-** (DS I: 104a) varyantları da yer alır. Damak n'sini koruyan *aŋ-* biçimi *Aydın, Balıkesir, Burdur* ve *Ankara* yörelerinde kullanılmaktadır.

añız ET’de damak n’li **añız** “biçilen tarlada kalan kökler, anız” (ED: 191b-192a; DTS: 50b) biçiminde tanıklanan sözcüğün TT’de damak n’si, diş n’sine değişmiş ve **anız** (TS: 126b) şeklini almıştır. TTA’da diş n’li **anız** (DS I: 271a-272b), **anuz** (DS I: 281b) biçimleri yanında damak n’li **añız** (DS VI: 4419b) biçimi de tanıklanmaktadır. Damak n’li biçim *Afyon* ve *Ankara* yörelerinde kullanılmaktadır.

könül: ET’de **könül** “akıl, düşünce; kalp” (ED: 731b; DTS: 336a) sözcüğü damak n’siyle tanıklanır. TT’de **gönül** (TS: 963b-965b) biçiminde damak n’si, diş n sesine değişmiştir. TTA’da diş n’li ve damak n’li varyantlarla **gönül** (EİA III: 144), **göğn** (DS III: 2131b), **göyün** (DS III: 2131b), **gönül** (BİA: 680b; KÜYA: 248b), **gónül** (AİA: 484a), **goñul** (DS III: 2102a), **goñül**: (DS III: 2102b; AA: 137), **goon**: (DS III: 2102b) şeklinde yer alır. Damak n’li biçimler *Ankara*, *Balıkesir*, *Bayburt*, *Kars*, *Kütahya*, *Ordu* yörelerinde tanıklanmaktadır.

oñar-: ET’de damak n’siyle **oñar-** “(birini veya bir şeyi) iyileştirmek, düzeltmek” (ED: 189a; DTS: 390b-391a) biçiminde kullanılan sözcüğün TT’de damak n’si, diş n’sine değişmiş ve **onar-** (TS: 1803b-1804a) şeklini almıştır. TTA’da **onar-** (DS V: 3283b), **ovar-** (DS V: 3301a), **unar-** (DS VI: 4041a), **uğar-** (DS VI: 4027b), **umar-** (DS VI: 4038a), **ungar-** (DS VI: 4041b), **uvar-** (DS VI: 4049a) varyantlarının yanında damak n’si sesini muhafaza eden **oñar-** (DS V: 3283b; AİA: 567a; AYA: 838a; BİA: 694a) biçimi de tanıklanmaktadır. Damak n’li biçim *Adana*, *Ankara*, *Aydın*, *Balıkesir*, *Bolu*, *Burdur*, *Eskişehir*, *Gaziantep*, *Gümüşhane*, *Hatay*, *Kastamonu*, *Kütahya*, *Malatya*, *Muğla*, *Zonguldak* yörelerinde kullanılmaktadır.

yañı ET’de art sıradan ünlülerle ve damak n’siyle **yañı** “yeni” (ED: 943b-944a; DTS: 248b) şeklinde yer alan sözcük, TT’de **yeni** (TS: 2572a) biçimi alarak ön sıraya geçmiş, ayrıca damak n’si, diş n’sine değişmiştir. TTA’da diş n’sine değişmiş **yeni**: (EİA III: 340a), **yengi** (DS VI: 4247a; EİA III: 339) gibi biçimlerin yanında, damak n’sini koruyan **yeñi** (AA: 158; KÜYA: 253b), **yiñi**: (DS VI: 4280b; GBAA:

124a; KYA: 503b; BİA: 707b) gibi şekiller de tanıklanmaktadır. Söz konusu varyantlar ön sıraya geçmiştir. Damak n'sini muhafaza eden biçimler *Balıkesir, Kırşehir, Kütahya, Niğde* ve *Ordu* yörelerinde yer almaktadır.

yuŋ:⁵ ET'de damak n'siyle **yuŋ** “yün; pamuk” (ED: 941b; DTS: 305a) biçiminde yer alan sözcük art sıradan ünlülüdür. TT'de damak n'si, diş n'sine değişmiş, ayrıca sözcük ön sıraya geçerek **yün** (TS: 2625b) biçimini almıştır. TTA'da birkaç varyantı yer alır. Bu varyantlardan ön sıraya geçmiş **yün** (DA: 174b), art sıradan ünlülü biçimini muhafaza eden **yun** (DS VI: 4321a; EİA III: 344; KİAS: 386), biçimlerinde damak n'si, diş n'sine değişmiştir. Ön sıradan **yüŋ** (DS VI: 4333a; BİA: 709a; KÜYA: 254a) ve Eski Türkçedeki gibi art sıralı **yuŋ**: (AİA: 661b) biçimlerinde damak n'si korunmuştur. Damak n'sini muhafaza eden varyantlar *Ankara, Balıkesir, Hatay, Kütahya* yörelerinde tanıklanmaktadır.

Ağızlarda damak n'sini koruyan çok sayıda sözcük vardır. Burada örnek teşkil etmesi açısından sınırlı sayıda sözcüğe değinilmiştir. Verilen örneklerde Eski Türkçede damak n'siyle kullanılan sözcükler, Türkiye Türkçesinde diş n'sine değişmiştir. Ölçünlü dilde genellikle diş n'sine değişen damak n'si, bazı sözcüklerde dudaksıllaşmaya uğrayarak bir geniz-dudak ünsüzü olan /m/ sesine de değişmiştir. Ancak ağızlarda dudaksıllaşan varyantların yanında Eski Türkçedeki gibi damak n'sini muhafaza eden biçimler de yer almaktadır.

toŋuz ET'de damak n'siyle **toŋuz** “domuz” (ED: 527b; DTS: 609b) biçiminde kullanılan sözcüğün TT'de damak n'si, dudaksıllaşma neticesinde /m/'ye değişerek **domuz** (TS: 703a) biçimini almıştır. TTA'da damak n'sini koruyan **doŋuz**: (DS II: 1562a; AA: 126; KYA: 471b; ZBKİA:184) varyantı yanında **doğuz** (DS II: 1539b), **donguz** (DS II: 1560b; EİA III: 81), **donuz**: (DS VI: 4489b; EİA III: 81) gibi damak n'si başka seslere değişen biçimler de yer alır. Sözcüğün damak n'sini

⁵ DTS'de *yüŋ* biçiminde madde başı yapılmıştır.

koruyan biçimi *Amasya, Ankara, Denizli, Düzce, Isparta, Kırşehir, Konya, Mersin, Ordu, Tokat ve Zonguldak* yörelerinde tanıklanmaktadır.

2.1.4. Ağızlarda Söz Başında /b-/ Sesinin Korunması

Eski Türkçede sözcük başında yer alan /b-/ sesi, Türkiye Türkçesinde bazı sözcüklerde /p-/ sesine değişmiştir. Anadolu ağızlarında ilgili sözcüğün hem /b-/ sesiyle hem de /p-/ sesiyle kullanılan varyantları yer almaktadır. Ağızlarda eski şekli devam ettiren çok sayıda örnek yer alır. Ancak burada birkaç örneğe yer verilmiştir.

beklik: ET’de sözcük başında /b/ sesiyle kullanılan **beklik** “sağlamlık, sertlik” (DTS: 99b; ED: 326a) sözcüğü, TT’de **peklik** (TS: 1907b) biçimini almıştır. TTA’da hem **beklik** (DS I: 604a) biçimi hem de **peklik** (DS V: 3424a) biçimi yer alır. /b-/ sesiyle kullanılan *beklik* biçimi *Gaziantep, Kayseri, Ordu, Samsun, Tokat, Yozgat* yörelerinde tanıklanmaktadır.

bekmes: ET’de /b-/ sesiyle tanıklanan **bekmes** “üzüm şurubu” (DTS: 99b; ED: 327b) sözcüğü, TT’de /b-/ sesinin /p-/ sesine değişmesi sonucunda **pekmez** (TS: 1907b) biçimini almıştır. TTA’da Eski Türkçedeki gibi sözcük başında /b-/ sesiyle kullanılan birkaç varyant yer alır. Bu varyantlar; **bekmez** (DS I: 6046a; AİA: 360b; KYA: 464a; UİA: 371b), **behmez** (DS I: 599a), **bepez** (DS I: 630b), **betmez** (DS I: 646a) şeklindedir. /b-/ sesini muhafaza eden söz konusu varyantlar ağızlarda *Afyon, Amasya, Ankara, Denizli, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Tokat, Uşak* yörelerinde kullanılmaktadır.

bış-: ET’de /b-/ sesiyle kullanılan **bış-** “pişmek” (DTS: 113a; ED: 376b-377a) sözcüğü, TT’de **piş-** (TS: 1929b-1930a) biçimini almıştır. Ağızlarda **bış-** (DS I: 671a), **büş-** (DS I: 830a), **biş-** (DS I: 708a; UMA: 256b; UİA: 372a; MYA: 461a) şeklinde Eski Türkçedeki gibi /b-/ sesinin korunduğu varyantlar bulunmaktadır. Söz konusu varyantlar *Düzce, Giresun, Muğla, Şanlıurfa, Uşak* yörelerinde tanıklanmaktadır.

bürçek: ET’de /b-/ sesiyle **bürçek** “kakül vb.” (ED: 357b; DTS: 142b) şeklinde yer alır. TT’de söz başında /b-/>/p-/ değişmesi neticesinde **pürçek** (TS: 1954b) biçimini almıştır. TTA’da hem /b-/’li hem de /p-/’li varyantlar tanıklanmaktadır: **pürçek** (DS V: 3498a-b), **pirçeyh** (DS V: 3457b), **pirçek** (DS V: 3457b), **bürçek** (DS I: 825a), **birçek** (DS I: 698b). Söz başında /b-/ sesini koruyan varyantlar *Denizli* ve *Van* yörelerinde tanıklanmaktadır.

bürge ET’de söz başı /b-/ sesiyle **bürge** “pire” (ED: 362b; DTS: 142b) biçiminde tanıklanan sözcük, TT’de /b-/>/p-/ değişmesi sonucu **pire** (TS: 1926a) biçimini almıştır. TTA’da **püre** (DS V: 3498a) gibi söz başı /p-/’li biçimlerin yanında, Eski Türkçedeki gibi /b-/’li kullanılan **bire** (DS I: 699b; ÇÇYA: 239a), **büre** (DS I: 825a), **bürge** (DS I: 825a) gibi varyantlar da söz konusudur. Söz başı /b-/’li varyantlar *Diyarbakır*, *Gaziantep*, *Iğdır*, *Van* yörelerinde kullanılmaktadır.

2.1.5. Ağızlarda Söz Başında /k-/ Sesinin Korunması

Eski Türkçede söz başında /k-/ sesiyle başlayan birçok sözcüğün ilk sesi Batı Türkçesinde /g-/ sesine değişmiştir. Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında söz başı /k~/g/ konusunda birlik yoktur. Ölçünlü dilde bazı sözcüklerin eski biçimleri korunurken ağızlarda hem /k-/’li hem de /g-/ sesine değişmiş biçimleri yaşamaktadır. Öte yandan kimi sözcüklerin ilk sesi ölçünlü dilde /g-/ sesine değişirken ağızlarda /g-/’li biçimlerin yanında eski şekli koruyan /k-/’li biçimler de tanıklanmaktadır. Bu bölümde ilk sesi ölçünlü dilde /g-/’ye değişmesine rağmen ağızlarda /g-/’li varyantlar yanında /k-/’li biçimleri de korunan birkaç sözcüğe değinilmiştir.

ked- Eski Türkçede /k-/ sesiyle başlayan **ked-** “giymek” (DTS: 313a; ED: 700b) sözcüğünün ilk sesi TT’de /g-/’ye değişmiştir. Diğer ses değişimleriyle birlikte **giy-** (TS: 949b) biçimini almıştır. TTA’da /g-/ sesiyle başlayan **gey-** (DS III: 2016b; EİA III: 133; UMA: 260a) varyantıyla birlikte Eski Türkçedeki gibi /k-/ sesiyle başlayan **key-** (DS

IV: 2780a; UİA: 383a; AYA: 835a) biçimi de yer alır. *key-* biçimi *Aydın, Denizli, Giresun, Uşak* yörelerinde tanıklanmaktadır.

kéyik: ET’de /k-/ sesiyle başlayan **kéyik** “dört ayaklı yabani av hayvanı; geyik, yabani keçi; yabani, evcilleştirilmemiş vb.” (ED: 755a-b; DTS: 314a) sözcüğü, TT’de /k-/>/g-/ değişmesi sonucunda **geyik** (TS: 939a) biçimini almıştır. TTA’da /g-/ sesiyle başlayan **geyik** (DS III: 2015b), **giyik** (DS III: 2086a) varyantları yanında /k-/ sesini muhafaza eden **keyik** (BİA: 687a; KYA: 486a; MYA: 467a) biçimi de söz konusudur. *keyik* varyantı *Balıkesir, Kırşehir, Muğla* yörelerinde kullanılmaktadır.

két- ET’de söz başında /k-/ sesiyle **két-** “gitmek, ayrılmak” (ED: 701a; DTS: 323a) şeklinde kaydedilen fiilin ilk sesi TT’de /g-/’ye değişerek **git-** (TS: 948a-b) biçimini almıştır. TTA’da **ged-** (DS III: 1968a), **git-** (DA: ; DTYA: 65b) gibi varyantların yanında **kit-** (BİA: 687b; UİA: 383b) gibi eski şekli muhafaza eden biçimler de yer almaktadır. *kit-* varyantı *Balıkesir* ve *Uşak* yörelerinde tanıklanmaktadır.

kir-: ET’de /k-/ sesiyle başlayan **kir-** “girmek” (ED: 735b; DTS: 328b) fiili, TT’de /k-/>/g-/ değişmesi neticesinde **gir-** (TS: 947b-948a) biçimini almıştır. TTA’da /g-/ sesiyle başlayan **gir-** (UKA: 227; DA: 157a) varyantı yanında /k-/ sesini koruyan **kir-** (UİA: 383b) biçimine de rastlanmaktadır. *kir-* *Uşak* yöresinde yer almaktadır.

kölige: ET’de /k-/ sesiyle başlayan **kölige** “gölge” (DTS: 334a; ED: 718a-b) sözcüğü, TT’de /k-/>/g-/ değişmesi neticesinde **gölge** (TS: 959b-960a) biçimini almıştır. TTA’da /g-/’li biçimlerin yanında Eski Türkçedeki gibi /k-/ sesiyle başlayan **kölge** (DS IV: 2955a; KYA: 487a; UİA: 383b; UMA: 263b), **kölgöy** (DS IV: 2955a), **kolge** (DS IV: 2911a; KYA: 486b), **körge** (DS IV: 2966b) varyantları da yer alır. /k-/ sesiyle başlayan varyantlar *Bayburt, Hatay, Kars, Kırşehir, Mersin, Niğde, Şanlıurfa, Uşak, Van* yörelerinde tanıklanmaktadır.

köm- ET’de /k-/ sesiyle başlayan **köm-** “gömmek, (ölü) gömmek; bir yere bir şeyi gömmek” (ED: 721b; DTS: 334b) sözcüğü, TT’de /k-/>/g-/

değişmesi sonucunda **göm-** (TS: 961b-962a) şeklini almıştır. TTA'da **göm-** (UMA: 260a; DA: 157a) biçimi yanında Eski Türkçedeki biçimi koruyan **köm-** (DS IV: 2958a; UİA: 383b; GBAA: 116b) varyantı da tanıklanmaktadır. *köm-* varyantı *Düzce*, *Uşak* ve *Zonguldak* yörelerinde kullanılmaktadır.

2.1.6. Ağızlarda Söz Başı /t-/ Sesinin Korunması

Eski Türkçede /t-/ sesiyle başlayan bazı sözcüklerin ilk sesi Batı Türkçesinde /d-/ sesine değişmiştir. Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında söz başı /t~/d/ konusunda birlik yoktur. Ölçünlü dilde bazı sözcüklerin söz başında /t-/ sesi korunurken ağızlarda hem /t'/li hem de /d'/li biçimleri tanıklanmaktadır. Öte yandan kimi sözcüklerin ilk sesi ölçünlü dilde /d/ sesine değişmesine rağmen ağızlarda /d'/li biçimlerin yanında eski şekli koruyan /t'/li biçimler de yer almaktadır. Bu bölümde ilk sesi ölçünlü dilde /d-/ye değişmesine rağmen ağızlarda /d-/li varyantlar yanında /t-/li biçimleri de koruyan sözcükler ele alınmıştır. Ağızlarda bu türden çok sayıda sözcük bulunmaktadır. Ancak sınırlı sayıda sözcük, örnek teşkil etmesi için bu başlık altında incelenmiştir.

tabar ~ tavar: ET'de **tabar ~ tavar** “çiftlik hayvanı; mülk, ticari mal” (ED: 442b-443a; DTS: 575a) biçiminde tanıklanan sözcüğün ilk sesi TT'de ötümlüleşerek /d-/ sesine değişmiştir. Türkçe Sözlük'te **davar** (TS: 598b) biçiminde kaydedilen sözcüğün TTA'da /d-/li **davar** (DS II: 1378b; EYA: 413a), **doğar** (DS II: 1536a), **dovar** (DS II: 1568a) varyantlarının yanında eski ses yapısını muhafaza eden **tavar** (DS V: 3847b; AİA: 615a; UKA: 286) biçimi de yer alır. *tavar* biçimi *Ankara*, *Artvin*, *Çorum* ve *Tokat* yörelerinde kullanılmaktadır.

tepreş-: ET'de /t-/ sesiyle başlayan **tepreş-** “birlikte hareket etmek” (ED: 445a; DTS: 579a) sözcüğü, TT'de /t-/>/d-/ değişmesi neticesinde **depreş-** (TS: 633a) biçimini almıştır. TTA'da söz başı /d-/li **debreş-** (DS II: 1396a-b), **depreş-** (DS II: 1431a) varyantlarının yanında /t-/ sesini koruyan **tebreş-** (DS V: 3857b), **tepreş-** (DS V: 3888b) varyantları da

tanırlanır. Eski Türkçedeki gibi söz başı /t-/ sesini muhafaza eden varyantlar *Amasya, Artvin, Balıkesir, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, İzmir, Manisa, Muğla, Niğde, Rize, Sakarya, Sivas, Trabzon* yörelerinde kullanılmaktadır.

tol-: ET’de /t-/ sesiyle başlayan **tol-** “dolu olmak, dolmak” (ED: 491a; DTS: 607a) fiilinin ilk sesi TT’de /d-/’ye değişmiştir. Ölçünlü dilde **dol-** (TS: 701a-b) biçiminde yer alan sözcük TTA’da hem /d-/’li **dol-** (AİA: 424b; UİA: 375a) biçimiyle hem de Eski Türkçedeki gibi /t-/’li **tol-** (UKA: 287) biçimiyle kullanılmaktadır. *tol-* varyantı *Artvin* yöresinde yaşamaktadır.

tök-: ET’de **tök-** “(sıvıyı) dökmek, püskürtmek, saçmak” (ED: 477a-b; DTS: 614a) fiili /t-/ sesiyle başlar. TT’de bu ses ötümlüleşme sonucu /d-/’ye değişmiş ve **dök-** (TS: 710a) biçimini almıştır. TTA’da **dök-** (DS II: 1573b), **dok-** (DS II: 1540b) gibi /d-/’li varyantların yanında **tök-** (DS V: 3981b; DA: 171b), **töy-** (DS V: 3987a), **tök-** (ÇÇYA: 250a) gibi söz başı /t-/ sesini koruyan varyantlar da tanıklanır. Ağızlarda /t-/’li biçimler *Diyarbakır, Iğdır* ve *Kars* yörelerinde kullanılmaktadır.

tügün: *tüg-* fiilinden türeyen **tügün** “dügüm” (DTS: 631a; ED: 484a) sözcüğü ET’de /t-/ sesiyle başlarken, TT’de **dügüm** (TS: 733a) biçiminde /t-/ sesi /d-/’ye değişmiş olarak yer alır. TTA’da /d-/ sesiyle başlayan **dühün** (DS II: 1627a), **düyüm** (DS II: 1643a), **düyün** (DS II: 1643a), varyantlarının yanında, Eski Türkçedeki gibi söz başında /t-/ sesini koruyan **tügün** (DS V: 4007b), **tühüm** (DS V: 4008a), **tüyüm** (DS V: 4020b) biçimlerine de rastlanmaktadır. /t-/ sesiyle başlayan varyantlar *Düzce* ve *Kastamonu* yörelerinde tanıklanmaktadır.

2.1.7. Ağızlarda Art Sıradan Ünlülü Biçimlerin Korunması

Eski Türkçede art sıradan ünlülerle kullanılan bazı sözcükler Türkiye Türkçesinde ön sıradan ünlüye geçmiş biçimlerle yer almaktadır. Anadolu ağızlarında ise ilgili sözcüğün hem art sıradan ünlülü hem de ön sıradan ünlülü biçimleri bulunmaktadır.

biç- ~ **biç-**: “kesmek, doğramak, biçmek” (DTS: 112a; ED: 292b-293a) anlamlarında kullanılan **biç-** sözcüğünün henüz Eski Türkçe döneminde ön sıradan ünlülü **biç-** biçimi de ortaya çıkmıştır. Türkiye Türkçesinde **biç-** (TS: 333a) şeklinde ön sıradan ünlülü olarak yer alır. Anadolu ağızlarında **biç-** (DA: 150a; DTYA: 55a; AİA: 368a-b), **biş-**: (AYA: 822b; AİA: 373a) ve **piç-** (DS V: 3454a) şeklindeki ön sıradan varyantların yanında, **biç-** (AYA: 822b), **biş-** (DS I: 671a; AYA: 822b) gibi Eski Türkçedeki ünlü sırasını koruyan biçimler de tanıklanmaktadır. *biç-* fiilinden türeyen **biçil-** ve **biçtur-** fiilleri için de benzer bir durum geçerlidir. Eski Türkçede **biçil-** “kesilmek vb.” (ED: 295b; DTS: 112b) biçiminde kaydedilen sözcük, Türkiye Türkçesinde **biçil-** (TS: 331b), ağızlarda **biçil-** (AİA: 368b) ve **biçil-** (DS I: 657b) şeklinde tanıklanmaktadır. Aynı şekilde Eski Türkçede **biçtur-** “kestirmek” (DTS: 112b; ED: 293b) şeklinde kayıtlı olan sözcük, Türkiye Türkçesinde **biçtir-** (TS: 333a) biçimini almıştır. Ağızlarda **bişdir-** (UİA: 372a; AİA: 373a), **biçdir-** (AYA: 822b) biçiminde tanıklanır. Art sıradan ünlülü biçimler *Aydın, Denizli ve Mersin* yörelerinde kullanılmaktadır.

çı: Eski Türkçede art sıradan ünlüyle tanıklanan **çı**⁶ “1. Çiy 2. Nemli, rutubetli” (DTS: 155b; ED: 393a) sözcüğü, Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçmiş ve **çiy** (TS: 553a) şeklini almıştır. Ağızlarda ön sıradan ünlülü **çiy** (DTYA: 58b) biçiminin yanında Eski Türkçedeki gibi art sıradan ünlülü **çi** (BİA: 668a; ÖKBA: 378b), **çiğ** (DS II: 1159a), **cığ** (DS II: 899a) varyantları bulunur. Art sıradan biçimler *Ankara, Artvin, Balıkesir, Eskişehir, Kastamonu, Sivas ve Trabzon* yörelerinde kullanılmaktadır.

çiz-: Eski Türkçede art sıradan ünlülü olarak **çiz**⁷ “hat çekmek, çizmek” (ED: 432a-b; DTS: 157b) biçiminde yer alır. Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçen sözcük Türkçe Sözlük’te **çiz-** (TS: 555a) şeklinde

⁶ DTS’de **çi** biçiminde yer alır. Ancak **çı** sözcüğünün DLT’de tanıklanan *çıla-*, *çılaş-*, *çilat-* gibi türevleri art sıradandır (Ercilasun vd. 2014: 623).

⁷ DTS’de *çiz-* biçimindedir.

kayıtlıdır. Ağızlarda ise **çiz-** (DS II: 1253a; AİA: 398b), **ciz-** (SKBA: 414a) gibi ön sıradan varyantların yanında **çız-** (DS II: 1202a; AİA: 397b), **cız-** (DS II: 951b-952a; AİA: 388a; KYA: 467a; BİA: 667a) şeklinde art sıradan biçimler de tanıklanmaktadır. **çız-** fiilinden türeyen **çızdur**⁸ ve **çızıg** sözcükleri içinde aynı durum söz konusudur. Eski Türkçede art sıradan ünlülerle **çızdur**-“çizdirmek” (DTS: 157b; ED: 432b) şeklinde kaydedilen sözcük Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçmiş ve **çizdir-** (TS: 553a) biçimini almıştır. Ağızlarda ise art sıradan ünlülü **cızdır-** (DS II: 947a) varyantı tanıklanmaktadır. Eski Türkçede **çızıg** “sınır, kıyı” (OTWF: 185) biçiminde kullanılan sözcük, Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçmiş ve **çizi** (TS: 554a) şeklini almıştır. Ağızlarda hem art sıradan **cızı** (DS II: 948a) biçimi hem de ön sıradan **çizi** (DS II: 1252b-1259a), **cizi** (DS II: 992a) varyantları bulunmaktadır. Art sıradan ünlülü biçimler *Adana, Afyon, Ankara, Artvin, Aydın, Balıkesir, Denizli, Düzce, Hatay, Iğdır, Kırşehir, Mersin, Niğde, Samsun, Sivas* ve *Yozgat* yörelerinde kullanılmaktadır.

tıjla-: Eski Türkçede art sıradan ünlülerle **tıjla-** “(bir şeyi) dinlemek, işitmek” (ED: 522a; DTS: 602b) biçiminde tanıklanır. Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçerek **dinle-** (TS: 671b) şeklini almıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ön sıradan **dıjle-** (SKBA: 415b), **digne-** (DS II: 1483a), **diğne-** (DS II: 1483b; KYA: 471a), **dine-** (DS II: 1502b; KYA: 471a), **dinne-** (KYA: 471a), **diğne-** (AYA: 826a; BİA: 672a) varyantlarının yanında, art sıradan ünlüleri koruyan **dınla-**, **dıjla-** (DS II: 1466a) ve **dığne-** (DS II: 1453b) varyantları da bulunur. Art sıradan ünlülü varyantlar, *Mersin* ve *Yozgat* yörelerinde tanıklanmaktadır.

yaşıl: Eski Türkçede **yaşıl** “taze bitki rengi, yeşil; açık mavi” (ED: 978a; DTS: 262a) şeklinde art sıradan ünlülerle tanıklanan sözcük, Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçmiş ve **yeşil** (TS: 2582b) biçimini almıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ön sıradan **yeşil** (DS VI: 4257a; DTYA: 86b), **yişil** (DS VI: 4282b; KYA: 504a) varyantlarıyla birlikte eski şekli

⁸ DTS’de *çiztür-* biçimindedir.

koruyan art sıradan **yaşıl** (DS VI: 4199a-b; MYA: 471b; OİASV: 1192) biçimi de yer alır. *yaşıl* biçimi *Denizli, Hatay, Iğdır, Kars, Muğla* ve *Osmaniye* yörelerinde kullanılmaktadır.

yuğ: Eski Türkçede **yuğ**⁹ “yün, pamuk” (ED: 941b; DTS: 305a) biçiminde art sıradan ünlüyle yer alan sözcüğün Türkiye Türkçesinde ön sıraya geçtiği ve **yün** (TS: 2625b) biçimini aldığı görülmektedir. Türkiye Türkçesi ağızlarında **yün** (EİYA: 844b; ÖKBA: 584b), **yüğ** (DS VI: 4333a; BİA: 709a; KÜYA: 254a) gibi ön sıradan şekillerin yanında art sıradan **yuğ** (AİA: 661b), **yun** (DS VI: 4321a; EİYA: 844a; EİA III: 344 KİAS: 386), **yuğ** (DS VI: 4314a), **yuv** (DS VI: 4324a) varyantları da tanıklanır. Art sıradan biçimler *Ankara, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Iğdır, Malatya, Mersin, Niğde* ve *Sivas* yörelerinde kullanılmaktadır.

⁹ DTS’de *yuğ* maddesinde, *yüğ*’e gönderme yapılmış ve bu şekilde madde başı yapılmıştır. Ancak sözcüğün *yuğla-* ve *yuğlat-* gibi türevleri DLT’de art sıradan mastar ekiyle çekimlenmiştir (Ercilasun vd. 2014: 989).

2.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Anlam Bakımından Eskiçilliği

Bu bölümde Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortak olarak yer almasına rağmen anlamları, Türkiye Türkçesi ağızlarında yaşayan, ancak ölçünlü dilde unutulmuş, toplamda 50 sözcük incelenmiştir.

adaş: **ad+daş* biçiminden geliştiği kabul edilen (ED: 72a; OTWF: 119) *adaş* sözcüğü, Orhun Türkçesinde “kan kardeşi, dost” (Şirin 2016: 719a); Eski Uygur Türkçesinde “arkadaş, eş, dost, hanım” (UWn I: 22); Karahanlı Türkçesinde “arkadaş, ahabap, yoldaş” (DTS: 10a) anlamlarıyla yer almıştır. Bu anlamlara Harezmi Türkçesinden itibaren “adları aynı olan (Ünlü 2012a: 26a) anlamı da eklenmiştir. *adaş* sözcüğü Tarama Sözlüğü’ne alınmamıştır. Ancak dönemin metinlerinde hem “arkadaş, yoldaş” (BÇD: 195) hem de “aynı adda olanlar” (Toker 2012: 16b) anlamları tespit edilmiştir. Türkçe Sözlük’te “adları aynı olanlardan her biri” (TS: 27a) anlamıyla yer alan *adaş* sözcüğü, Türkiye Türkçesi ağızlarında **adaş** “1. Dost, arkadaş 2. Kardeş, kardeş edinilmiş olan” (DS I: 64b); **adeş** “1. Dost, arkadaş 2. Kardeş, kardeş edinilmiş olan 3. Adaş, adı bir” (DS I: 65b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına kadar uzanan “dost, arkadaş, yoldaş vb.” anlamlar ölçünlü dilde unutulmasına rağmen ağızlarda yaşamaktadır. Bu anlamlar yurdun dar bir coğrafyasında sıkışmış olarak değil, Afyon, Artvin, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Düzce, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Isparta, Karaman, Kars, Konya, Mersin, Muğla, Niğde Sivas, Tokat, Trabzon, Zonguldak yörelerini içine alan çok geniş bir coğrafyada kullanılmaktadır.

alkış: *alka-* “övmek, (birini) kutsamak, iyiliği için dua etmek” (ED: 138a) fiilinden türeyen *alkış* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Övgü, hayır dua, yüceltme 2. Dua-övgü şeklinde ilahi, dua etme, dua, ilahi” (DTS: 38b-39a; ED: 137b-138a); Harezmi Türkçesinde “birisi için açıkça iyilik dileme” (Ünlü 2012a: 41a); Kıpçak Türkçesinde *algış*, *alkış* biçimlerinde “alkış, sena, övgü; hayır dua” (KTS: 7-b) anlamlarıyla kullanılmıştır. Tarama Sözlüğünde *alkış* biçiminde

“medih, sitayış, dua” (TTS I: 106) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te ise *alkış* “bir şeyin beğenildiğini, onaylandığını anlatmak için el çırpma, alkışlama, kargış karşıtı” (TS: 97b) anlamıyla yer alır. Ölçünlü dilde kullanılan anlam, “övgü” anlamıyla ilişkilidir. Ancak Eski Türkçeden ağızlara kadar uzanan “dua” anlamının ölçünlü dilde unutulduğu görülmektedir. Derleme Sözlüğü’nde ise *alkış* “hayır dua, iyi dilek” (DS I: 223a), *alhış* (DS I: 215a); *arhış* “1. Dua. 2. Alkış” (DS I: 312a) şeklinde yer alır. Türkiye Türkçesi ağızlarında “övgü” ve “dua” anlamları yaşamaktadır. Bu anlamlar *Afyon, İzmir, Kars, Kayseri, Manisa, Mersin, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

az-: Eski Türkçede “1. Yolundan şaşmak, yanılmak, yolunu kaybetmek 2. Hata yapmak, azmak, yanılmak” (DTS: 77b; ED: 279a) anlamlarıyla yer alan *az-* fiili, Harezmi Türkçesinde “1. Azmak, doğru yoldan çıkmak, sapmak 2. Boşa gitmek” (Ünlü 2012a: 68a); Kıpçak Türkçesinde “azmak, sapmak, şaşırmak” (KTS: 19a) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “1. Bozulmak, fasit olmak, tegayyür etmek 2. Yolu kaybetmek, yolu şaşırmak 3. Dalâlete düşmek 4. Azgınlaşmak (TTS I: 351-353) anlamları tespit edilmiştir. Türkçe Sözlük’te *az-* “1. Taşkınılıkta ileri gitmek 2. Deniz, ırmak vb. kabarmak, taşmak 3. Yara, hastalık etkili, tehlikeli duruma gelmek 4. Cinsel duyguları artmak 5. Çamaşır artık ağartılamaz duruma gelmek 6. Hayvanlar iki ayrı ırktan doğmak 7. Bitkiler, aşırı büyümek” (TS: 217b) anlamlarında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te yer alan anlamların içinde Eski Türkçeden beri süregelen “yolunu kaybetmek, şaşırmak” anlamları yoktur. Bu anlamların ölçünlü dilde unutulduğu anlaşılmaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında *az-* “1. Toprak tavını kaybetmek 2. Ekşimek, tadı bozulmak 3. Yolunu kaybetmek, şaşırmak, kaybolmak” (DS I: 441b-442a) biçiminde tanıklanmaktadır. Ağızlarda görülen “yolunu kaybetmek, şaşırmak, kaybolmak” anlamları, Eski Türkçede görülen anlamlarla örtüşmektedir. Bu anlamlar; *Kahramanmaraş, Hatay, Sivas, Yozgat, Ankara, Kırşehir, Kayseri* yörelerinden derlenmiştir.

azıt-: *az-* fiilinden, ettirgenlik yapan {-t-} ekiyle türeyen *azıt-* fiili, Eski Türkçede “(birine) yolunu kaybettirmek, (birini) kötü yola saptırmak; (birini) hataya

sevk etmek, şaşırtmak” (ED: 281b; DTS: 78b) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde “azıtmak, işi yolundan saptırmak; azdırmak, yoldan çıkarmak” (Ünlü 2012a: 70a) anlamlarıyla tanıklanan *azıt-* fiili, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “1. Azmak 2. Kaybetmek, yolunu şaşırmak 3. Azdırmak, yolunu şaşırtmak, yoldan çıkarmak” (TTS I: 350-351) anlamlarında yer alır. Türkçe Sözlük’te “1. Azgın duruma getirmek 2. Bitki çok uzamak 3. *mec.* Çığırından çıkmak veya çıkarmak, ölçüyü kaçırmak” (TS: 216b) anlamlarıyla kayıt olan *azıt-* fiili, Türkiye Türkçesi ağızlarında “1. Başboş bırakmak, baştan savmak, şaşırtıp ortada bırakmak 2. Yolunu şaşırmak, şaşırtmak” (DS I: 440b) anlamlarıyla tanıklanmaktadır. Eski Türkçede tespit edilen “yolunu kaybettirmek” anlamı ölçünlü dilde unutulmuştur. Ancak ağızlarda yer alan “şaşırtıp ortada bırakmak, yolunu şaşırmak, şaşırtmak” anlamları Eski Türkçedeki anlamla örtüşmektedir. *azıt-* fiili, ağızlarda; *Afyon, Amasya, Ankara, Balıkesir, Burdur, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, Iğdır, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Mersin, Ordu, Samsun, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

bagda-: DLT’de *bagda-*, *badga-* şeklinde göçüşmeli olarak tanıklanan fiil, Eski Türkçede “(güreşte) çelme atmak, (birine) çelme takmak (DTS: 83b; ED: 313a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi ve Kıpçak Türkçesi dönemi metinlerinde tespit edilemeyen *bagda-* fiili, Tarama Sözlüğü’nde “güreşte sarmaya almak, çelme takmak (TTS I: 365-366); Türkçe Sözlük’te “1. Birkaç şeyi birbirine geçirerek bağlamak 2. *mec.* İçinden çıkılmayacak bir duruma getirmek, kördüğüm etmek” (TS: 225b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise **bağda-** “Çelme takmak” (DS I: 477a) biçiminde yaşamaktadır. Eski Türkçede görülen “çelme takmak” anlamı ölçünlü dilde unutulmuştur. Ancak ağızlardaki anlam, Eski Türkçedeki anlamla aynıdır. Bu anlam *Düzce* yöresinden derlenmiştir.

biliş: *bil-* “bilmek” fiilinden, {-ş} isim yapma eki ile türeyen *biliş* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Tanıdık, ahabap 2. Bilgi” (DTS: 107b; ED: 344b-345a) anlamlarıyla yer almıştır. Kıpçak Türkçesinde “tanıdık, bildik” (KTS: 31b)

anlamlarında kullanılan *biliş* sözcüğü, Tarama Sözlüğü'nde “1. Bildik, tanıdık, dost, aşına 2. Marifet” (TTS I: 562-565) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük'te “1. Canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf 2. *hlk.* Bildik, tanıdık” (TS: 343a) şeklinde kayıtlıdır. *biliş* sözcüğünün Eski Türkçeden ağızlara kadar uzanan “tanıdık, ahabap” anlamları unutulduğu için bu anlamlar, Türkçe Sözlük'e *halk ağzından* alınmıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise **biliş** “tanıdık” (DS I: 693b-694a), **bilüş** (DSI: 695b) varyantları yaşamaktadır. Bu varyantlar; *Amasya, Antalya, Burdur, Denizli, İzmir, Kastamonu, Konya, Mersin* yörelerinden derlenmiştir.

bitig ~ biti: *biti-* “yazmak” (ED: 299b-300a) fiilden, {-g} isim yapma ekiyle türetilen *bitig* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Kitap, yazı; belge 2. Yazma işlemi 3. El yazısı 4. Muska” (DTS: 111a; ED: 303a-b) anlamlarında kullanılmıştır. Bu sözcüğün, Eski Türkçe döneminde *biti* şeklinde “kutsal kitap, gökten inen kitaplardan biri (DTS: 111a) anlamlarında tanıklanan varyantı da ortaya çıkmıştır. *bitig* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *bitig*, *bitik* biçimlerinde “1. Yazı, kitap, mektup, ferman 2. Amel defteri 3. Masal, efsane” (Ünlü 2012a: 103a); Kıpçak Türkçesinde *bitig*, *betig*, *biti*, *bitik*, *bitiv*, *bitüv* biçimlerinde “kitap, yazı, mektup” (KTS: 33a-b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *biti*, *bitik* biçimlerinde “1. Mektup, yazılmış şey 2. Defter-i a'mâl 3. Senet, belge” (TTS I: 615-619) anlamlarında tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük'te kayıtlı olan *betik* “yazılı olan şey, kitap, mektup, tezkere, pusula (TS: 319a) biçimi, *Dil Devrimi* döneminde ölçünlü dile dâhil edilmiştir. (Nişanyan 2018: 93b). Tarama Sözlüğü'nde *bitik* ve *biti* biçimleri yer almasına rağmen ölçünlü dile *betik* şekli dâhil edilmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında Eski Türkçedeki anlamların ve çok şekilliliğin muhafaza edildiği görülmektedir: **beti** “mektup, yazı” (DS I: 646a); **biti** “1. Defter 2. Mektup 3. Kitap 4. Forma, kitap parçası 5. Muska 6. Vesika, vekâletname, senet, kart, kimlik cüzdanı, tezkere” (DS I: 710a-b); **bitik** “1. Zarf 2. Mektup 3. Kitap 4. Muska 5. Vesika, vekâletname, senet, kart, kimlik cüzdanı, tezkere” (DS I: 710a-b). Bu veriler *Afyon, Ankara, Aydın, Bilecik, Çanakkale, Çankırı,*

Çorum, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Sivas, Tokat, Van, Zonguldak yörelerinden derlenmiştir. *bitig* sözcüğünden türeyen *bitigçi* “katip, yazman” (ED: 304a), Anadolu ağızlarında **bitici** “yazman” (DS: 710b), **bitikci** (DS: 711a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu sözcük ölçünlü dilde unutulmuştur.

buyruk: *buyruk* sözcüğü, Eski Türkçede “(yapılması) emredilen (şey); sivil veya askeri memur; emir, komut” (ED: 387a-b); Harezmi Türkçesinde *buyruk*, *buyrug* biçimlerinde “buyruk, emir” (Ünlü 2012a: 114b); Kıpçak Türkçesinde *buyruk*, *buyuruḡ*, *buyuruk* biçimlerinde “emir, buyruk, hüküm” (KTS: 39a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *buyruk*, *buyrug*, *buyuruk* biçimlerinde “1. Emir, ferman 2. Âmir (TTS I: 725-727) anlamlarında kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te *buyruk* biçiminde yer alan sözcüğün anlamı “1. Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, emir, ferman 2. Egemenlik” (TS: 419b) şeklindedir. Eski Türkçede yer alan “memur, yönetici” anlamı ölçünlü dile ulaşmamıştır. Anadolu ağızlarında **buyruk** “1. Önder, amir, sözcü 2. Emir” (DS I: 808b); **buyuruk** “buyruk, emir” (DS I: 809a) biçim ve anlamlarıyla yaşamaktadır. Ağızlarda kullanılan “önder, amir, sözcü” anlamları, sözcüğün Eski Türkçedeki anlamları ile örtüşmektedir. Bu anlamlar *Denizli, Isparta, Kütahya* yörelerinden derlenmiştir.

çıkış: Eski Türkçede “1. Çıkış (*ger.* ve *mec.*) 2. Menfaat, yarar, kazanç 3. Masraf” (DTS: 161b) anlamlarında geçen *çıkış* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “çıkış, kurtuluş; masraf, harcolunan para, harcama; haraç, verdi, ücret” (Ünlü 2012a: 161a, 184b); Kıpçak Türkçesinde “çıkma, çıkış” (KTS: 50a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *çıkış etme-* birleşik fiil yapısı içinde “kazanç sağlayamamak, kâr etmemek” (TTS II: 892-893) şeklinde kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te *çıkış* “1. Çıkma işi 2. Bir yerden çıkmak için kullanılan nokta 3. Yokuş 4. Güreşte cazgırın alana çıkardığı pehlivanların izleyicilere doğru yürüyerek çalım yapmaya başlaması 5. Mezuniyet, okul bitirme 6. Çıkış belgesi 7. *mec.* Beklenilmeyen bir sırada yapılan sert konuşma 8. Uçağın bir havaalanından başka bir havaalanına gitme süreci,

sorti. 9. Kuşatılmış bir bölgedeki birliklerin yaptığı saldırı 10. Verilen bir işaretle yarışa başlama, depar 11. Çıkış” (TS: 532a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Eski Türkçede görülen “fayda, kazanç, kâr” anlamlarının Türkçe Sözlük’te bulunmaması bu anlamların ölçünlü dilde unutulduğunu göstermektedir. Anadolu ağızlarında “1. Ürün 2. Fayda, kâr” (DS II: 1168b) anlamlarıyla tanıklanan *çıkış* sözcüğünün “fayda, kâr” anlamı Eski Türkçedeki anlamlarla örtüşmektedir. Sözcüğün “ürün” anlamı *Zonguldak* ve *Kastamonu*; “fayda, kâr” anlamı *İstanbul*’dan derlenmiştir.

dede: DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *dede* sözcüğü “baba” (DTS: 171a; ED: 451b-452a) anlamında kullanılmıştır. Kıpçak Türkçesinde “dede, büyük baba” (KTS: 57b) anlamına geçen *dede* sözcüğü, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde “dede, büyük baba” (MT: 444a; DM: 330a; GH: 658b; KT: 244b) anlamında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te “1. Torunu olan erkek, büyük baba, büyük peder 2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan 4. Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü (TS: 604a-b) anlamlarıyla yer alan *dede* sözcüğü, Anadolu ağızlarında **dede** “1. Genç baba 2. Ağabey (DS II: 1397a) 3. Baba 4. Dede” (KİAS: 374); **dide** “dede” (DS II: 1481a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. *dede* sözcüğü, Eski Türkçede “baba” anlamında kullanılmıştır. Anadolu ağızlarında da sözcüğün “baba” anlamı tanıklanmaktadır. Ağızlarda *dede* sözcüğünün “genç baba” anlamı *Kerkük*, “baba” anlamı *Kars* yörelerinden derlenmiştir. Azerbaycan ve Türkmen Türkçelerinde de *dede* sözcüğü “baba” anlamına sahiptir (Li 1999: 90). *Dede* sözcüğünün, *Kars* ve *Kerkük* yörelerinde “baba” anlamında kullanılıyor olması Azerbaycan Türkçesinin etki sahasıyla ilgilidir. *Denizli* yöresindeki “ağabey” anlamı yeni bir anlamdır.

egme: Eski Türkçede “bir evin kemeri, tonoz” (ED: 108b; DTS: 177b) anlamında tanıklanan *egme* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “hilal” (Ünlü 2012a: 165b) anlamında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *egme* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *eğme* biçiminde “eğmek işi” (TS: 763a) anlamıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te

eğmek eylemiyle yapılan genel işten bahsedilmiştir. Anadolu ağızlarında **eğme** “1. Yazın ağaç dallarıyla yapılan ve üstü çul ile örtülen kulübe 2. Eğilerek duvar üstüne yatırılmış çalı ağacı 3. Döven ile sırt denilen kısmı birbirine bağlayan eğilmiş ince ağaç 4. Gölgelek kaya altı” (DS III: 1681a); **iğme** “ahır ve ağılların önüne yapılan üstü çalı çırpı ile örtülü dam, gölgelik” (DS IV: 2512b); **eyme** “1. Kapı sürgülerinin geçtiği ve iki ucu söveye çakılı eğri demir 2. Eğilip duvara yaslanan çalı” (DS III: 1824a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Ağızlarda kullanılan anlamlar, Eski Türkçede yer alan “evin kemeri” anlamıyla doğrudan ilişkilidir. Sosyal yaşamın değişime uğraması mekân algısını da değiştirdiği için söz konusu anlamlar ölçünlü dilde unutulmuştur. Anadolu ağızlarında bu anlamlar *Adana, Edirne, İzmir, Kayseri, Konya, Niğde* yörelerinden derlenmiştir.

esin: Eski Türkçede “esinti, hafif rüzgâr” (ED: 248a-b; DTS: 196a) anlamında geçen *esin* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “esinti, rüzgâr” (Ünlü 2012b: 247a) anlamında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tanıklanmayan *esin* sözcüğü, Osmanlı Türkçesinin son dönem söz varlığını içeren Redhouse Sözlüğü’nde “sabah esintisi, esin” (RT: 347b) anlamlarında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te iki anlama sahip olan *esin* sözcüğünün birinci anlamı “Etkilenme, çağrışım veya içe doğmayla akla gelen yaratıcı duygu, düşünce, ilham”, *Dil Devrimi* döneminde sözcüğe dâhil edilmiştir (Bayar 2006: 115b; Nişanyan 2018: 235a). İkinci anlam “*hlk.* Sabah yeli” (TS: 815b) ise *hlk.* kısaltmasıyla *halk ağızından* alındığı belirtilerek Türkçe Sözlük’e dâhil edilmiştir. Derleme Sözlüğü’nde *Taşucu* **Silifke, -İçel* kaydıyla yer alan **esin** sözcüğü “sabah rüzgârı” (DS III: 1782a) anlamına sahiptir. Ölçünlü dile ağızlardan dâhil edilen “sabah rüzgârı” anlamı, Eski Türkçede yer alan “esinti, hafif rüzgâr” anlamıyla örtüşmektedir.

irkil-: Karahanlı Türkçesinden itibaren metinlerde tanıklanmaya başlayan *irkil-* fiili, Eski Türkçede “toplanmak, bir araya gelmek, toplaşmak” (ED: 226b; DTS: 225b); Harezmi Türkçesinde “birikmek” (Ünlü 2012a: 264a); Kıpçak Türkçesinde “toplanılmak” (KTS: 114a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *irkil-* maddesi altına toplanan anlamlar, eşgösterenli iki farklı

sözcüğe aittir. Bu anlamların birincisi olan “1. Birikmek, toplanmak, yığılmak” (TTS III: 2092-2093) anlamları, Eski Türkçeden beri görülen *irkil-* fiiline aittir. “2. Çekinmek, tereddüt etmek, duraklamak (TTS III: 2092-2093) şeklindeki İkinci anlam ise Eski Türkçeden beri tanıklanan *ürk-* “korkmak, ürkmek (ED: 221a-b) fiiline ait olmalıdır. Sözcüğün /ü/ ünlüsünün /i/’ye değişmesiyle eşgösterenli biçimler ortaya çıkmış olmalıdır (Tietze III: 632). Türkçe Sözlük’te de benzer biçimde bir maddeleme söz konusudur: *irkil-* “1. Ürkerek geri çekilir gibi olmak 2. Şaşırp duraklamak 3. Vücudun bir yeri dışarıdan gelen bir uyarıcının etkisiyle kanlanıp şişmek, taharrüş etmek 4. *hlk.* Akan bir şey, bir engel karşısında duraklayıp birikmek” (TS: 1204b-1205a). Türkçe Sözlük’te yer alan anlamların ilk ikisi *ürk-* (>irk-) fiiliyle ilgili olmalıdır. Dördüncü anlam ise ölçünlü dilde unutulduğu için *hlk.* kısaltmasıyla ifade edildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. *irkil-* fiili, Anadolu ağızlarında **irkil-** “1. Halk toplanmak 2. Su birikmek, toplanmak” (DS IV: 2553a); **ırkil-** “halk toplanmak” (DS IV: 2488b); **ilkil-** “su birikmek, toplanmak” (DS IV: 2530b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Ağızlarda yaşayan anlamlarla Eski Türkçede tespit edilen anlamlar örtüşmektedir. Bu anlamlar; *Amasya, Ankara, Antalya, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Giresun, Isparta, İzmir, Mersin* yörelerinden derlenmiştir.

keriş: Eski Türkçede “atın iki omzunun arası; dağın zirvesi; kavga, kavgada mukavemet” (ED: 747a; DTS: 320b) anlamlarıyla yer alan *keriş* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “kavga, husumet” (Ünlü 2012a: 311a); Kıpçak Türkçesinde “tartışma, çekişme, kavga; tepe” (KTS: 139b) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tanıklanmayan sözcük, Osmanlı Türkçesinin son dönem söz varlığını içeren Redhouse Sözlüğü’nde *geriş* biçiminde “nehir havzaları arası hat, dağ, sırt” (RT: 397a) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te ise “1. Germe işi 2. *hlk.* Sırt” (TS: 936a) anlamlarında ve *geriş* biçiminde maddelenmiştir. Sözcüğün birinci anlamı *ger-* eylemiyle yapılan işi ifade etmektedir. İkinci anlam ise *hlk.* kısaltmasıyla belirtildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. Anadolu ağızlarında **keriş** “yokuş, tepe” (DS IV: 2755b); **geriş** “1. Dağların ve

tepelerin üst kısmı, sırt. 2. Büyük dağ” (DS III: 2003a) varyantları tanıklanmaktadır. Ağızlarda tanıklanan her varyantın anlamı da Eski Türkçedeki “sırt, dağın zirvesi” anlamları ile uyuşmaktadır. *keriş* biçimi Samsun yöresinden, *geriş* biçimi ise Amasya, Ankara, Antalya, Bolu, Çorum, Kastamonu, Kırşehir, Muğla, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak yörelerinden derlenmiştir.

kırnak: Eski Türkçede “cariye” (ED: 661b; DTS: 474a) anlamında tanıklanan *kırnak* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “cariye, odalık” (Ünlü 2012a: 319a); Kıpçak Türkçesinde “cariye, halayık, hizmetçi” (KTS: 145a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “cariye, halayık” (TTS IV: 2513-2515) anlamıyla kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te *kırnak* biçiminde “1. Çalımlı, süslü (kimse) 2. Güzel, titiz 3. Cilveli, oynak (kadın) 4. Boylu boslu 5. Çevik 6. *hlk*. Cariye. (TS: 1421a) anlamlarında yer alır. Sözcüğün 6. anlamı *hlk*. kısaltmasıyla da ifade edildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. **kırnak** sözcüğü Anadolu ağızlarında “1. Çalımlı, süslü gezen (kimse) 2. Güzel, titiz, çevik 3. Boyu bosu yerinde olan 4. Cilveli, oynak (kadın) 5. Güzel kız ya da kadın işçi 6. Buyruk altı, uşak, hizmetçi 7. Cariye” (DS IV: 2835b) anlamlarında tanıklanmaktadır. *Kahramanmaraş* ve *Adana* yörelerinden derlenen “buyrukaltı, uşak, hizmetçi, cariye” gibi anlamlar Eski Türkçedeki anlamla doğrudan ilişkili anlamlardır.

kirgin: Eski Türkçede “hayvanlarda kızışma dönemi” (DTS: 329a; ED: 743b) anlamıyla yer alan *kirgin* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük “herkesle çabucak yakınlık kurarak işini yürütebilen, pısrık karşıtı” (TS: 946a) anlamında kullanılan *girgin* sözcüğü ile Eski Türkçe *kirgin* sözcüğü arasında anlam ilişkisi kurmak güç görünmektedir. Anadolu ağızlarında **girgin** “1. Şubat ayında azan erkek deve 2. Aşiretler arasındaki karışıklık” (DS III: 2083a); **gilgil** “çiftleşmek isteyen erkek deve” (DS III: 2077a) varyantları tanıklanmaktadır. *Balıkesir*, *Gaziantep*, *Kırşehir* yörelerinden derlenen *girgin* sözcüğünün birinci anlamı ile *Gaziantep* yöresinden derlenen

gilgil sözcüğü Eski Türkçedeki “hayvanlarda kızışma dönemi” anlamıyla örtüşmektedir.

kişi: Orhun Türkçesinden beri tanıklanan *kişi* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Kişi, insan 2. Zevce (DTS: 330b; ED: 752b-753a) anlamlarıyla yer almıştır. Harezmi Türkçesinde “kişi, kimse, insan; koca” (Ünlü 2012a: 330a; HTK II: 307-309); Kıpçak Türkçesinde “kişi, adam; kadının kocası” (KTS: 150b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “1. İnsan, adam, kimse 2. Erkek 3. Sahip” (TTS IV: 2579-2584) anlamlarında kullanılan *kişi* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te “1. Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer 2. Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan, dinleyen, sözü edilen varlık, şahıs 3. Oyun, roman, hikâye vb.nde yer alan kimse 4. *hlk.* Eş, koca 5. *esk.* Erkek” (TS: 1448b-1449a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçede Sözlük’te “eş, koca” şeklinde yer alan 4. anlam, *hlk.* kısaltmasıyla da ifade edildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. “erkek” şeklinde yer alan 5. anlam ise *esk.*¹⁰ kısaltmasından da anlaşılacağı üzere eski metinlerden Türkçe Sözlük’e dahil edilmiştir. Ölçünlü dilde sözcüğün Eski Türkçedeki *kişi* biçimi korunmuştur. *kişi* sözcüğü, Eski Türkçede “karı-koca” ikilisi arasından kadını işaret eden bir anlama sahipken Harezmi ve Kıpçak Türkçesi döneminden itibaren erkeği işaret eden bir anlam alanına geçmiştir. Anadolu ağızlarında *kişi* biçiminin yanında /k/>/g/ değişmesi neticesinde ortaya çıkan *gişi* biçimi de yer alır: **kişi** “1. Evin erkeği, koca, eş 2. Yabancı erkek” (DS IV: 2886b); **gişi** “1. Koca, eş 2. Kişi, insan 3. Zarif, kibar, soylu (kimse)” (DS III: 2085b). Eski Türkçede tanıklanan “zevce” anlamı, Anadolu ağızlarında “koca” anlamına geçmiş olsa da bu anlamlar birbiriyle örtüşmektedir. *kişi* sözcüğünün Ağızlarda “evin erkeği, koca, eş” anlamı; *Adana, Bayburt, Çorum, Hatay, Iğdır, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Kerkük, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Tokat* yörelerinden, *gişi* sözcüğünün “koca, eş” anlamı *Adana, Amasya, Ankara, Çorum, Elazığ, Erzincan, Gaziantep, Giresun, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Malatya, Niğde, Sivas, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

¹⁰ Türkçe Sözlükte ‘eskimiş’ sözcükleri ifade etmek için kullanılan bir kısaltma.

kol: Eski Türkçede “1. El 2. Dal, kol 3. Vadi” (DTS: 481b; ED: 614b-615a.) anlamlarıyla yer alan kol sözcüğü, Uygur Türkçesinde organ adı olarak kullanılırken Karahanlı Türkçesinden itibaren doğaya aktarmalarla yeni anlamlar kazanmıştır (Aslan Erol: 2014: 365). *kol* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “el, kol, ön but; dağın tepesinden aşağı inen ve derenin ortasından geçen yüksekçe yer, vadi, taraf, yan; askeri birlik, ordu” (Ünlü 2012a: 332b); Kıpçak Türkçesinde “el, kol; vadi, nehir yatağı; taraf” (KTS: 152b) şeklinde geniş bir anlam yelpazesıyla kullanılmıştır. *kol* sözcüğü, Tarama Sözlüğü’nde “1. Taraf, yan, cihet 2. El 3. Devriye gezen asker, bekçi” (TTS IV: 2669-2670) anlamlarıyla kayıtlıdır. Sözcüğün söz konusu anlamları arasında Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi döneminde görülen “vadi, dere” anlamı bulunmamaktadır. *kol* sözcüğü Türkçe Sözlük’te “1. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm 2. Giyside vücudun bu bölümünü saran parça 3. Makinelerde tutup çevirmeye, çekmeye yarayan ağaç veya metal parça 4. Koyun, dana, kuzu vb.nde ön ayağın üst bölümü 5. Ağaçlarda gövdeden ayrılan kalın dal 6. Bazı çalgıların elle tutulan sap bölümü 7. Koltuk, divan vb.nin yan tarafında bulunan dayanmaya yarayan parça 8. Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal, kısım, şube, branş 9. Karakol 10. İş takımı, ekip, grup 11. Kanat 12. Dizi, düzen 13. Bir halat oluşturan bükülmüş lif demetlerinden her biri (TS: 1459b-1560a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Sözcüğün 13 anlamı arasında Eski Türkçede geçen “vadi, dere” anlamı yer almaz. Anadolu ağızlarında **kol** “1. Susuz dere 2. Koyak, vadi 3. Kök, köken” (DS IV: 2907b); **gol** “1. Kol 2. Dal” (DS III: 2096b-2097a) varyantları tanıklanmaktadır. Ağızlarda yaşayan “susuz dere, koyak ve vadi” anlamları, Eski Türkçede tanıklanan “vadi” anlamıyla örtüşmektedir. *kol* sözcüğünün “susuz dere” anlamı *Mezirme *Hekimhan - Malatya*, “koyak, vadi” anlamı *Palha *Divriği -Sivas* yöresinden derlenmiştir.

koşug: Eski Türkçede “koşuk, şiir” (ED: 671b; DTS: 489a) anlamlarında tanıklanan *koşug* sözcüğü, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi dönemine ait metinlerde tespit edilememiştir. Ancak *koşug* sözcüğünün ileri biçimi olan *koşugçı* “şair, ozan”

(Ünlü 2012b: 455b; HKT II: 324) sözcüğü, Harezmi Türkçesiyle kaleme alınan Kur'an tercümelerinde yer almıştır. Tarama Sözlüğü'nde *koşuk* biçiminde “bir arada, bir araya gelmiş (TTS IV: 2671) anlamında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük'te “1. Şiir 2. *hlk.* Koşma, türkü” (TS: 1488b) anlamlarıyla yer alan *koşuk* sözcüğü, “nazım, manzume” karşılığında canlandırılmış bir sözcüktür (Bayar 2006: 182a). Sözcüğün ikinci anlamı ağızlardan alınmıştır. Anadolu ağızlarında **koşuk** “koşma, şiir, türkü” (DS IV: 2935b) şeklinde tanıklanmaktadır. Ağızlardaki anlamlar, *Bolu*, *İstanbul* ve *Trabzon* yörelerinden derlenmiştir. Ancak Trabzon'dan alınan verinin Özbek Türklerinden alındığı belirtilmiştir.

küçen-: Eski Türkçede “1. Güç kullanmak, şiddet uygulamak 2. Güçlenmek 3. Zorlanmak, çabalamak” (DTS: 344a; ED: 698a-b) anlamlarında geçen *küçen*-fiili, Kıpçak Türkçesinde “yüklenmeye gücü yetmemek, zorlanmak; güçlenmek, kuvvetlenmek” (KTS: 167a) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *gücün*- “kendisine güç gelmek, güçlük duymak” (TTS III: 1842); *gücen*- “zorlanmak, gücenmek” (EM: 135; KT: 295b) varyantları tespit edilmiştir. Türkçe Sözlük'te **gücen**- biçiminde ve mecazlaşmış bir anlamla “birinin beklenilmeyen bir davranışı veya sözü karşısında kırgınlık duymak, kırılmak” (TS: 994a) şeklinde kayıtlıdır. Derleme Sözlüğü'nde **güjen**- biçiminde “doğumda zorlanmak, direnmek” (DS III: 2216b) anlamında kayıtlıdır. Bu anlamlar *Bayburt* ve *Kars* yöresinden derlenmiştir. Eski Türkçeden Osmanlı Türkçesine kadar *gücün*->*gücen*- sözcüğü fiziki anlamda “güç” ile yakın anlamlarda kullanılmıştır. Türkçe Sözlük'te kullanılan anlam sözcüğün mecaz anlamıdır. Ağızlarda yer alan anlam ile Eski Türkçede tanıklanan anlam birbiriyle örtüşmektedir.

ogulluk: Eski Türkçede *oğul* sözcüğü, kız ve erkek çocuğu karşılayacak biçimde “evlat” anlamında kullanılmıştır. *ogul* sözcüğünden türeyen *ogulluk* sözcüğü, Eski Uygur Türkçesinde “evlat edinme, evlatlık çocuk” (ED: 86b; DTS: 387a) anlamında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde “oğlu olan, evlatlık” (Ünlü 2012a: 440b); Tarama Sözlüğü'nde “1. Üvey oğul 2. Evlatlık” (TTS V: 2935) anlamlarıyla yer alan *ogulluk* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te iki farklı

anlama sahiptir. İlk anlamı “oğul olma durumu” ikinci anlamı “*hlk*. Üvey oğul” (TS: 1790a) şeklindedir. İkinci anlam *hlk*. kısaltmasıyla belirtildiği gibi ağızlardan ölçünlü dile dâhil edilmiştir. Anadolu ağızlarında *oğulluk* sözcüğünün “1. Üvey oğul 2. Erkek evlatlık 3. Damat 4. Kardeşlik” (DS V: 3272b) anlamları tanıklanmaktadır. Sözcüğün birinci anlamı; Artvin, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Kayseri, Konya, Malatya, Niğde, Ordu, Sakarya, Sivas Tokat yörelerinden, ikinci anlamı; Ankara, Kastamonu, Kırklareli yörelerinden derlenmiştir. Ağızlardaki *oğulluk* sözcüğünün ilk iki anlamı, Eski Türkçeden beri süregelen anlamla uyuşmaktadır. Eski Türkçede kız ve erkek çocuğu karşılayacak biçimde “evlat” anlamında kullanılan *oğul* sözcüğünün anlam alanı, Eski Türkçeden sonra daralmış ve bu sözcük sadece “erkek çocuk” karşılığında kullanılmaya başlamıştır.

okı-: Orhun Türkçesinde “çağırarak, davet etmek (Şirin 2016: 736b) anlamlarıyla tanıklanan *okı-* fiili, Eski Türkçe genelinde “yüksek sesle bağırarak, (birini) çağırarak; yüksek sesle okumak, söylemek; okumak (ED: 79a; DTS: 392) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *okı-*, *oku-* biçimlerinde “1. Okumak, öğrenim görmek 2. Hatırlamak 3. Çağırarak, davet etmek 4. Söylemek (Ünlü 2012a: 441b-442a); Kıpçak Türkçesinde *okı-*, *oku-* biçimlerinde “okumak” (KTS: 204a) anlamlarında yer almıştır. Tarama Sözlüğü’nde “1. Çağırarak, davet etmek 2. Söylemek, demek 3. Anmak, yâd etmek 4. Okumak” (TTS V: 2947-2950) anlamlarında ve *okı-*, *oku-*, *oğu-* biçimlerinde kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te *oku-* “1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek 3. Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek 4. Sesli olarak söylemek 5. Bir şeyin anlamını çözmek 6. Hastalığı iyi edeceğini ileri sürerek okuyup üfleme, üfürükçülük etmek 7. *mec.* Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak 8. *mec.* Değerlendirmek 9. Sövmek, küfretmek 10. *hlk.* Bir yere çağırarak, davet etmek, okuntu göndermek” (TS: 1793b) biçiminde on anlama sahip olan sözcüğün onuncu anlamı *hlk.* kısaltmasıyla belirtildiği gibi *halk ağzından*

alınmıştır. Eski Türkçeden beri tanıklanan bu anlam, ölçünlü dilde unutulduğu için Türkçe Sözlük’e ağızlardan alınıp dâhil edilmiştir. Anadolu ağızlarında **oku-** “düşün, mevlit vb. yerlere çağırmak” (DS V: 3278a); **ohu-** “1. Okumak 2. Öğrenim yapmak” (DS V: 3275b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Eski Türkçeden Anadolu ağızlarına uzanan “çağırmak” anlamı *Ankara, Antalya, Balıkesir, Çanakkale, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kastamonu, Mersin, Ordu, Sakarya, Sinop, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

okşa- ~ ohşa-:¹¹ Eski Türkçede “(birine veya bir şeye) benzemek; sevmek, (birini) okşamak, (bir çocuğu) sakinleştirmek” (ED: 97a; DTS: 398a) anlamlarında kullanılan *okşa-*, *ohşa-* fiili, Harezmi Türkçesinde *ohşa-* “benzemek, andırmak; okşamak” (Ünlü 2012a: 441a); Kıpçak Türkçesinde *ohşa-* “benzemek, bir şeye uymak” (KTS: 204a), *okşa-* “benzemek, okşamak” (KTS: 204a) anlamlarıyla yer almıştır. Tarama Sözlüğü’nde *ohşa-*, *ogşa-* biçimlerinde “1. Okşamak, taltif etmek 2. Benzemek” (TTS V: 2939-2941) anlamlarında kaydedilen sözcük, Türkçe Sözlük’te *okşa-* biçiminde “1. Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak 2. Hafifçe dokunmak 3. *mec.* Hafifçe dövmek 4. *mec.* Bir kimseyi hoşnut etmek 5. *esk.* Benzemek, andırmak, hatırlatmak” (TS: 1792b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te yer alan ilk dört anlam “sevmek, elle okşamak” anlamıyla ilişkilidir. *esk.* kısaltmasıyla verilen beşinci anlam ölçünlü dilde unutulduğu için eski metinlerden Türkçe Sözlük’e dâhil edilmiştir. *okşa-* fiili, Anadolu ağızlarında **okşa-** “benzemek, andırmak” (DS V: 3227b); **oğşe-** “okşamak” (DS V: 3271b); **oşğa-** (DS V: 3294a); **ohşa-** “1. Benzemek, andırmak 2. Okşamak, sevmek” (DS V: 3275a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Ağızlarda tanıklanan “benzemek, andırmak” anlamları, Eski Türkçede yer alan “(birine veya bir şeye) benzemek” anlamı ile örtüşür. Bu anlamlar *Artvin, Çorum, Kahramanmaraş, Kayseri, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

¹¹ ED’de *ohşa-* sözcüğü iki ayrı maddede ele alınmıştır. Birinci madde “(birine veya bir şeye) benzemek” ikinci madde “sevmek, (birini) okşamak, (bir çocuğu) sakinleştirmek” şeklinde anlamlandırılmıştır.

okşat-, oħşat-: *okşa-* fiiline benzer bir durum *okşat-* fiili için de geçerlidir. Eski Türkçede *okşat-*, *oħşat-* varyantlarıyla tanıklanan fiilin anlamı “(birini, birine) benzetmek” (ED: 97b; DTS: 393a) şeklindedir. Harezmi Türkçesinde *oħşat-* biçiminde “benzetmek” (Ünlü 2012a: 441a); Kıpçak Türkçesinde *oħşat-* “benzetmek” (KTS: 204a) ve *okşat-* biçimlerinde “alışmak, intibak etmek” (KTS: 204a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’ne *oħşat-* “benzetmek” (TTS V: 2941) anlamında kaydedilen sözcük, Türkçe Sözlük’te *okşat-* “okşama işini yaptırma” (TS: 1792b) şeklinde yer alır. Eski Türkçedeki “benzetmek” anlamıyla ölçünlü dilde kullanılan anlam farklıdır. Anadolu ağızlarında **oħşat-** biçiminde “benzetmek, yansılamak” (DS V: 3275a) anlamlarında yaşamaktadır. Ağızlarda yer alan anlamı ile Eski Türkçede tanıklanan anlamı örtüşen fiil, Derleme Sözlüğü’nde **Bergama - İzmir* kaydıyla yer alır.

sagdıç Eski Türkçede “gerçek arkadaş” (ED: 806b; DTS: 510b) anlamında tanıklanan sözcük, Kıpçak Türkçesinde *sagtuç* biçiminde “damadın düğününde adamlara hizmet eden arkadaşı, sağdıç” (KTS: 223a) anlamında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde bulunmayan sözcük, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde “sağdıç” (DK: 255) anlamı ve *sagdıç* biçiminde tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük’te “düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse” (TS: 2004a-b) anlamında kayıtlı olan *sagdıç* sözcüğün anlamında bir kalıplaşma, bir terim anlama geçiş olduğu söylenebilir. Anadolu ağızlarında *sagdıç* sözcüğü; **sagdıç** “yakın arkadaş” (DS VI: 4663a); **sadıç** “1. Yakın candan arkadaş 2. Besleme kız, ahretlik (DS V: 3513a) 3. Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden” (DS VI: 4663a); **sagdaç** “1. Evlenen erkeğin erkek kardeşi ya da yakın akrabası 2. Yakın candan arkadaş” (DS V: 3515a); **sagduç** “güveyin düğünde genellikle sağında oturan arkadaşı” (DS VI: 4663b); **sadeç** “yakın candan arkadaş” (DS V: 3513a), **sadış** (DS V: 3514); **saldıç** “arkadaş, dost” (DS V: 3525a) varyantları ve anlamlarıyla tanıklanmaktadır. Ağızlarda yer alan “yakın arkadaş, yakın candan arkadaş, arkadaş, dost” anlamları, Eski Türkçede kullanılan “gerçek arkadaş” anlamıyla örtüşmektedir. Bu anlamlar *Antalya*,

Aydın, Balıkesir , Bursa, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Uşak yörelerinden derlenmiştir.

sançgak: Eski Uygur Türkçesi metinlerinden Altun Yaruk'ta “mızrak” (DTS: 514a) anlamında tanıklanan *sançgak* sözcüğü, Karahanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Kıpçak Türkçesinde /g/ sesi düşen sözcük *sançak* “sancak, bayrak” (KTS: 226a) biçimini almıştır. Tarama Sözlüğü'nde kayıtlı olmayan sözcük, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde *sancak* “bayrak, sancak” (CM: 362b; MT: 636b; TİKT: 730a) şeklinde tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük'te sancak biçiminde “1. Bayrak, liva 2. Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak 3. Gemilerin sağ yanı 4. Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü, mutasarrıflık” (TS: 2026a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük'te yer alan anlamlar Kıpçak Türkçesinden itibaren kullanılmaya başlayan anlamlarla bağlantılıdır. Anadolu ağızlarında **sancak** “1. Arının iğnesi 2. Çapa 3. Saç tokası, firkete” (DS V: 3537a); **sancah** “saç tokası, firkete” (DS V: 3537a) varyantları yer alır. Ağızlardaki anlamların Eski Türkçedeki “mızrak” anlamıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir. *sancak* sözcüğü sanç- “saplamak, batırmak” fiilinden {-gAk} ekiyle türetilmiştir. Ağızlarda yer alan veriler de “saplamak, batırmak” anlamıyla ilgilidir. “arının iğnesi, çapa” anlamları eski anlamı muhafaza etmektedir. “arının iğnesi” *Erzincan* ve *Uluşiran* **Şiran Gümüşhane* yöresinden, “çapa” anlamı *Pekreşen* **Çıldır -Kars* yöresinden derlenmiştir.

suvluk: *suv* (<*sub*) “su” sözcüğünden türeyen *suvluk* sözcüğü, Eski Türkçede “havlu, sarık” (ED: 788b; DTS: 547a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *suvluk* biçiminde “sarık; su tulumu” (Ünlü 2012a: 537a); Kıpçak Türkçesinde *suluk* biçiminde “kemer ile asılan çanta” (KTS: 242b) anlamlarında yer almıştır. Tarama Sözlüğü'nde iki ayrı madde altında ele alınan *suluk* sözcüğü “su kabı, su birikmiş yer; gemde atın çenesini içine alan halka (TTS V: 3574-3575) anlamlarıyla tanıklanmıştır. *suluk* sözcüğü Türkçe Sözlük'te “1. Öğrencilerin okula su götördükleri kap 2. Kuş kafeslerinde su konan kap 3. Tavukların su gereksinimlerini karşılamak üzere uzun, yuvarlak,

küçük çanak veya damlalıklı biçimlerde değişik malzemeden yapılmış yarı otomatik veya otomatik düzen 4. Büyükbaş hayvanların barındığı yerlerde su içmelerini kolaylaştıran küçük tekne veya havuz 5. Yarışçıların su, glikozlu su, çay veya meyve suyu koymalarına yarayan kap 6. Küçük çocukların başlarında, yer yer saç dökülmesi ve kabartılarla beliren bir deri hastalığı 7. *hlk*. Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer, gusülhane” (TS: 2170b) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Ölçünlü dilde yer alan anlamların “su kabı” anlamı etrafında kümелendiği görülmektedir. Eski Türkçede tanıklanan “sarık, havlu” anlamları, ölçünlü dilde unutulmuştur. Anadolu ağızlarında **suluğ** “köylerde su bakraçlarının konulduğu yüksek yer” (DS V: 3694a); **suluk** “1. Oda içinde küçük banyo, gusülhane 2. El yıkamak için kullanılan yer, lavabo 3. Hayvan sulanan yer 4. Mutfakta su dökülen yer 5. Su deposu 6. Ev çatısında bulunan tahta oluk 7. Uzun yollarda yolcuların yararlanmaları için açılan kuyuların yanındaki taş yalak 8. Üzüm çiğnemeye yarayan taştan ya da tahtadan yapılmış büyük tekne 9. Musluk 10. Hamam takımı, hamam havlusu 11. At dizginlerinin altındaki zincire takılan halka 12. Sürahi 13. Şırınga, enjektör 14. Vücutta suyu depo ettiği sanılan kesecik 15. Sidik torbası 16. Kuş kursağında su toplanan yer 17. Kafeste kuşun önüne konan su kabı 18. Kadınların başlarına örttükleri çevre 19. Mutfak 20. Su çıkan çamurlu yer (DS V: 3694a-3695a) 21. Havlu giysi, bornoz 22. Gemin hayvanın alt çenesine geçen halkası” (DS VI: 4709b) varyantları 23. anlamla yer almaktadır. Ancak söz konusu anlamların bazıları Eski Türkçede, bazıları da Tarama Sözlüğü’nde görülen anlamlarla bağlantılıdır. Eski Türkçe ile bağlantılı anlamlar “*Amasya, Çorum, Ordu* yörelerinden derlenen “hamam takımı, hamam havlusu”, *Tokat* yöresinden derlenen “kadınların başlarına örttükleri çevre”, *Çorum* yöresinden derlenen “havlu giysi, bornoz” anlamlarıdır. Eski Türkçede tanıklanan “sarık” anlamı, ağızlarda yer alan “kadınların başlarına örttükleri çevre” ile yakın anlamlıdır. “havlu” anlamı ise “hamam takımı, hamam havlusu, havlu giysi, bornoz” anlamları ile aynıdır. Tarama Sözlüğü’ne kaydedilen “gemde atın çenesini içine alan halka” anlamı, *Denizli, Kocaeli, Konya, Muğla, Niğde* yörelerinden derlenen “at dizginlerinin altındaki zincire takılan halka”; *Muğla* yöresinden derlenen

“gemin hayvanın alt çenesine geçen halkası” anlamları ile benzer anlamlardır. Clauson, “atın gemi, gem” anlamlarının Hakas, Tuva, Kırgız, Kazak, Özbek, Nogay Türkçelerinde de kullanıldığını ifade etmiştir (ED: 788b).

sürgile- DLT’de “kovalamak, takip etmek (DTS: 549b; ED: 851a) anlamlarında kayıtlı olan *sürgile-* fiili, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Osmanlı Türkçesinin son dönem söz varlığını içeren Redhouse Sözlüğü’nde *sürgüle-* biçiminde “1. sürgülemek, sürgü ile bağlamak 2. Sarmak 3. Sürgü geçirmek 4. Düzleştirmek 5. Bilemek, keskinleştirmek” (RT: 1041a) anlamlarında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te Osmanlı Türkçesinde tanıklanan anlamlara benzer anlamlarla **sürgüle-** “1. Sürgü sürerek kapamak 2. Sürgü ile bastırarak düzeltmek” (TS: 2185a) biçiminde yer alır. Anadolu ağızlarında “takip etmek, devam ettirmek, sonuca ulaştırmak” (EDİA: 266) anlamlarıyla tanıklanan **sürgüle-** fiili, *Edirne* yöresinden derlenmiştir. Ağızlarda yer alan anlamlar, Eski Türkçede görülen “kovalamak, takip etmek” anlamıyla aynı çerçevededir.

tala- Eski Türkçede “zarar vermek, yağmalamak” (ED: 492a; DTS: 560a) anlamlarında geçen *tala-* fiili, Harezmi Türkçesinde “harap etmek, talanlamak, kurt ısırmak, kurt kapmak” (Ünlü 2012a: 561a); Kıpçak Türkçesinde *tala-* “yağma etmek, dalmak, dişlemek, acıtmak” (KTS: 259b) anlamlarında yer almıştır. Fiilin, günümüzde kullanılan “ısırmak, dişlemek” anlamı, Harezmi Türkçesinden itibaren tanıklanmaya başlamıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *tala-* “yağma etmek” (TTS V: 3704) ve *dala-* “ısırmak, yaralamak, sokmak” (TTS II: 980-981) varyantları kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te *dala-* “1. Köpek, kurt vb. hayvanlar dişlemek, ısırmak 2. Zehirli böcek, ısırğan otu, sert kumaş dokunarak teni acıtmak veya kaşıdırmak (TS: 583a) şeklinde kayıtlı olan fiilin, “yağma etmek” anlamı ölçünlü dilde unutulmuştur. Anadolu ağızlarında; **dala-** “1. Azarlamak, çatmak 2. Dalmak, insanın tenini kabartmak 3. Bir şeyin üzerine atılarak yaralamak, yırtmak 4. El ile dalı sıyırarak meyvelerini almak 5. Yağma etmek 6. Her tarafını kaplamak, sarmak 7. Bir şey üzerine üşüşmek, musallat olmak (haşarat için)” (DS II: 1337a); **tala-** “1. Kaplamak, bürümek 2. Ağrıyacak ve kızaracak

biçimde sürtünmek, dalamak 3. Köpek ısırarak (DS V: 3815a-b) 4. Yağma etmek, çalmak, aşırarak” (DS VI: 4737a), **tale-** “yağma etmek” (DS V: 3817a), **tola-** (DS V: 3954b) varyantları tanıklanmaktadır. Eski Türkçede görülen “zarar vermek, yağmalamak” anlamları ile ağızlarda tanıklanan “yağma etmek” anlamı aynıdır. Ağızlarda bu anlam *Artvin, Bursa, Çorum, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Kilis, Samsun* yörelerinden derlenmiştir.

tapçur- ~ tapşur-: Eski Türkçe “(bir şeyi, birine) teslim etmek, emanet etmek” (ED: 447a; DTS: 567b) anlamlarında kullanılan *tapçur-* ~ *tapşur-* fiili, Harezmi Türkçesinde *tapşur-* biçiminde “ulaştırmak, götürmek, teslim etmek, vermek” (Ünlü 2012a: 567a) anlamlarıyla yer almıştır. Batı Türkçesinde fiilin, söz başında /t/ > /d/ değişmesi neticesinde *dapşır-*, *dapşur-* biçimleri de ortaya çıkmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *tapşır-*, *tapşur-*, *dapşır-*, *dapşur-* varyantlarıyla maddelenen sözcük, “1. Teslim etmek, tevdi etmek, emanet etmek 2. Yetiştirmek, ulaştırmak, isal etmek (TTS V: 3744-3748) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te “saz şiirinde âşık son dördlükte kendi adını belirtmek” (TS: 2266b) anlamıyla kayıtlı olan *tapşır-* fiili, Anadolu ağızlarında **tapşır-** biçiminde “1. Korumak için alınan bir şeyi geri vermek 2. Sunmak 3. Bağışta bulunmak 4. Ulaştırmak, yetiştirmek 5. Aktarmak, ısmarlamak 6. Uyarmak 7. Bildirmek 8. Yalvarmak (DS V: 3831a) 9. Gönderimde bulunmak, havale etmek 10. Tanıtmak 11. Salık vermek 12. Ismarlamak (DS VI: 4741a) anlamlarıyla yaşamaktadır. Ağızlarda kullanılan “korumak için alınan bir şeyi geri vermek, sunmak, bağışta bulunmak, ulaştırmak, yetiştirmek” anlamları ile Eski Türkçede yer alan anlamlar örtüşmektedir. Bu anlamlar *Bursa, Iğdır, Isparta, Kars, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin* yörelerin derlenmiştir.

tat: Orhun Türkçesinden beri tanıklanan *tat* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Yabancı, ecnebi 2. Müslüman olmayan Uygurlar için kullanılan aşağılama ifadesi (DTS: 573b; ED: 449a) anlamlarında kullanılmıştır. *tat* sözcüğü, Kıpçak Türkçesi metinlerinde “dilsiz, Türkçe bilmeyen; şehirli, ecnebi, yabancı, Türk olmayan” (KTS: 265b); Tarama Sözlüğü’nde “yabancı, ecnebi, özel olarak

Acem “(TTS V: 3770-3771) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te *tat* sözcüğü iki ayrı madde altında ele alınmıştır. Bunların ilki olan *Tat* “esk. 1. Türklerin egemen olduğu yerlerde yaşayan Arap veya İranlılar 2. Hazar Denizi kıyısında, İran Azerbaycanı sınırında yaşayan, İran soyundan olan bir topluluğun adı” (TS: 2283b) şeklinde kavim ismi olarak kullanılmıştır. *esk.* kısaltmasıyla bu sözcüğün eski metinlerden alındığı belirtilmiştir. Tarama Sözlüğü’nde yer alan “özel olarak Acem” açıklaması Türkçe Sözlük’e kaynaklık etmiş olmalıdır. Türkçe Sözlük’te yer alan ikinci *tat* maddesi “*hlk.* dilsiz” (TS: 2283b) anlamıyla kayıtlıdır. *hlk.* kısaltmasıyla ifade edildiği gibi bu sözcük, halk ağzından alınmıştır. *tat* II maddesinde yer alan anlam, ilk olarak Kıpçak Türkçesi döneminde ortaya çıkmıştır. Anadolu ağızlarında yaygın bir kullanım alanına sahip olan **tat** sözcüğü “1. Dilsiz 2. Kekeme 3.Çirkin, sevimsiz 4. Kaba (kimse için) 5. Sıra, saygı gözetmeyen, şaşkın, aptal (DS V: 3843b) 6. Deneyimi olmayan kimse (DS VI: 4744a), 7. Az konuşan (DS VI: 4743b) 8. Acem, Şii (AKD: 397a), 9. Yabancı” (KİAS: 383) anlamlarında tanıklanmaktadır. Ağızlarda sözcüğün hem Kıpçak Türkçesinden beri tanıklanan “dilsiz” anlamı hem de “yabancı” anlamı etrafında ortaya çıkan diğer anlamları yaşamaktadır. Ağızlarda “dilsiz, kekeme” anlamı *Adana, Antalya, Balıkesir, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, İzmir, Kayseri, Kıbrıs, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Samsun* yörelerinden; “yabancı, acem” anlamı *Kars* yöresinden derlenmiştir.

tirsgek: DLT’de “1. Arpacık, göz kapağı üzerinde sivilce 2. Dirsek (DTS: 588b, 597a; ED: 553b) anlamlarıyla kayıtlı olan *tirsgek* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde söz içinde /g/ sesinin erimesiyle *tirsek* “dirsek” (Ünlü 2012a: 596a) biçimini almıştır. Kıpçak Türkçesinde söz başında /t/ > /d/ değişmesi neticesinden *tirsek* “dirsek” biçiminin yanında *dirsek* varyantı da görülür (KTS: 62b, 277b). Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde *dirsek* “dirsek” (CN: 213b; MHKT II: 158) biçiminde kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te *dirsek* “1. Kol ile ön kol arasındaki eklem 2. Giysi kolunda bu organa denk gelen bölüm 3. Boruların doğrultusunu

değiştirmekte kullanılan bağlantı parçası 4. Bir direği veya başka bir şeyi sağlamlaştırmak için yanına eğik olarak yerleştirilen ağaç, makas” (TS: 677b) anlamlarında yer almaktadır. *dirsek* sözcüğü, ağızlarda “1. Arpacık denilen göz hastalığı 2. Buğday, arpa, mısır vb. bitkilerin saplarının sert kısımları” (DS II: 1519a) anlamlarıyla tanıklanmaktadır. Ölçünlü dilden farklı olarak ağızlarda Eski Türkçede yer alan “arpacık, göz kapağı üzerinde sivilce” anlamı yaşamaktadır. Bu anlam *Hasanoğlu -Ankara*’dan derlenmiştir.

tokı- Orhun Türkçesinden beri tanıklanan *tokı-* fiili, Eski Türkçede “1. Dövmek, çarpmak, vurmak 2. Çakmak, kakmak 3. Vurmak, atmak (kalp, nabız için) 4. Çekiçlemek, demir dövmek 5. Bozmak, yenmek, bozguna uğratmak 6. Eklemek 7. Kurmak, dikmek 8. (Hastalık, kötü güçler vs.) etkilemek 9. Dokumak” (DTS: 611a; ED: 467a) anlamlarıyla kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *tokı-*, *toku-*, *doku-* biçimlerinde “dokumak, (örümcek) ağ örmek; vurmak, çarpmak” (Ünlü 2012a: 598b-599a); Kıpçak Türkçesinde *togu-*, *tokı-*, *toku-*, *dokı-*, *doku-* biçimlerinde “çakmak, vurmak, cezalandırmak, vurmak; dokumak, örmek (damar vb.), tık tık atmak, (kumaş dokurken) mekiği tık tık atmak, tarağı tok tok vurmak” (KTS: 63b, 279a-b) anlamlarında yer almıştır. Tarama Sözlüğü’nde *toku-*, *doku-* biçimlerinde “vurmak, birbirine geçirmek, çakmak, kakmak” (TTS II: 1196-1198) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te *doku-* “1. Tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak 2. *mec.* En ince noktalarına kadar özen göstererek, emek vererek ortaya çıkarmak 3. *hlk.* Ağacın yemişlerini sııkla vurarak indirmek” (TS: 695a) anlamlarıyla yer alır. Bu anlamların üçüncüsü *halk ağzından* alınmıştır. Türkçe Sözlük’te yer alan bu anlam Eski Türkçeden ağızlara kadar uzanan “vurmak, kakmak, çarpmak” anlamıyla ilişkilidir. Ağızlarda sözcüğün **doku-** “1. Kusurlu bir malı kusurunu gizleyerek satmak 2. Ağaçtaki meyveyi toplamak için sııkla vurarak düşürmek” (DS II: 1540b-1541a), **doka-** “dokumak” (DS II: 1540b) biçimleri ile Eski Türkçedeki gibi **toku-** “ceviz, pestil eriği vb. meyveleri sııkla vurup düşürmek” (DS V: 3952b) biçimi kullanılmaktadır. “Ağaçtaki meyveyi toplamak için sııkla vurarak düşürmek; ceviz, pestil eriği vb. meyveleri sııkla vurup düşürmek” gibi anlamlar Eski

Türkçeden günümüze uzanan anlamlardır. Bu anlamlar *Ankara, Bursa, Çankırı, Düzce, Kastamonu, Kocaeli, Sinop, Zonguldak* yörelerinden derlenmiştir.

tokıt-: *tokı-* maddesine benzer bir durum, *tokıt-* fiili içinde için de geçerlidir. Eski Türkçede *tokıt-* biçiminde “(taşa) yazdırmak, (davul) çaldırmak, (boyun) vurdurmak, (kumaş) dokutmak, (kılıç) dövdürmek” (ED: 467b-468a; DTS: 611b) anlamlarıyla tanıklanan sözcük, Türkçe Sözlük’te *dokut-* biçiminde “dokuma işini yaptırmak” (TS: 696a) anlamıyla yer alır. Ölçünlü dilde “çaktırmak, vurdurmak vb.” gibi anlamların unutulduğu görülmektedir. **tokut-** sözcüğü, ağızlarda “1. Ceviz, pestil eriği vb. meyveleri sırikla vurup düşürmek (DS V: 3953b) 2. Baş başa vuruşmak” (DS VI: 4768b) anlamlarında kullanılmaktadır. Ölçünlü dilde bulunmayan “vurdurmak, çarptırmak vs.” gibi anlamlar ağızlarda saklanmıştır.

tutug-: *tut-* fiilinden türeyen *tutug* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Rehin, tutu 2. Sara, epilepsi (DTS: 628b; ED: 452b-453a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesi metinlerinde *dutug* “perde, örtü, peçe” (Ünlü 2012a: 153b); *tutug* “rehin, tutsak; örtü, siper” (Ünlü 2012a: 608b) biçim ve anlamlarıyla; Kıpçak Türkçesi metinlerinde *tutu*, *tutug* “rehin, esir, tutsak” (KTS: 285b) biçim ve anlamlarıyla kayıtlıdır. Tarama Sözlüğü’nde *dutu*, *tutu* biçimlerinde “rehin; sara, hastalık nöbeti” (TTS II: 1289-1291) anlamlarıyla yer alır. Eski Türkçede görülen “sara” anlamı, Osmanlı Türkçesi metinlerinde tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük’te *tutu* biçiminde “bir borcun ödeneceğine teminat olarak ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin, ipotek” (TS: 2392b) anlamlarında kayıtlıdır. Ölçünlü dilde eskiden gelen “rehin, tutsak” gibi anlamların devam ettiği ancak “sara, epilepsi” gibi anlamların unutulduğu görülmektedir. Ağızlarda **tutu** “1. Bir borcun ödeneceğine inanca olarak, ödediğinde geri alınmak üzere, borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin 2. Nişanlılara tarafların gönderdiği armağan 3. Çevre, mendil 4. Belirti, im, iz 5. Evliliği belirten nişan” (DS V: 4002b); **dutu** “1. Nişanlanan kızla erkeğin birbirlerine verdikleri hediyeler 2. Hediye 3. Dul kadının evlenmek için söz verdiğini bildirir hediye 4. Güven

belgesi olarak verilen şey, rehin 5. İpotek 6. Alış verişte verilen pey 7. Sara” (DS II: 1613a-b); **dudu** “rehin” (DS II: 1595b) biçim ve anlamları yaşamaktadır. Ölçünlü dilde olduğu gibi ağızlarda da “rehin, tutsak” anlamı yaşamaktadır. Eski Türkçede görülen “sara, epilepsi” anlamı, ağızlarda *dutu* biçiminin yedinci anlamı olarak “sara” şeklinde *Çorum* yöresinde yaşamaktadır.

tutgak: *tutug* maddesine benzer bir durum *tutgak* için de geçerlidir. Eski Türkçede “1. Gece dolaşan atlı birlik 2. Nöbet, kriz” (DTS: 627b-628a; ED: 543b) anlamlarında geçen sözcük, Türkçe Sözlük’te **tutak** biçiminde “1. Bir şeyin tutulacak yeri 2. Tutacak 3. Kabza 4. Maşa, kerpeten vb. araçların tutmaya yarayan kanatlarından her biri 5. Rehine” (TS: 2389b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Eski Türkçede kullanılan “nöbet, kriz” anlamı, ölçünlü dilde unutulmuştur. Ağızlarda, **tutak** “1. Saban eyerinin elle tutulan yeri 2. Kazan kulpu vb. tutacak yerler 3. Ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak 4. Cimri 5. Tandırın hava deliği tıkaçı 6. Önlük 7. Elbezi 8. Bulaşık bezi 9. Sara hastalığı 10. Sabanın elle tutulan bölümü” (DS V: 3999b-4000a); **dudak** “sabanın kullanılmasına yarayan kol” (DS II: 1595a); **dutak** “1. Tencere tutacağı 2. Bulaşık yıkama bezi” (DS II: 1611a); **dutak** “1. Sapanı elle tutarak idare etmeye yarayan çatallı ağaç 2. Keser, destere, burgu gibi aygıtlar 3. Yazıyı düzgün ve güzel yazmak için kâğıdın altına konulan kitap, mukavva gibi sert şeyler 4. Suçlu bir kimsenin affedilmesine sebep olacak şey” (DS II: 1611a) varyantları tanıklanmaktadır Ağızlarda *tutak* sözcüğünün *Adana* yöresinden derlenen “sara hastalığı” anlamı, Eski Türkçede görülen “nöbet, kriz” anlamıyla örtüşmektedir.

tün: Eski Türkçede “gece” (DTS: 633a; ED: 513a-b) anlamında kullanılan *tün* sözcüğüne, Harezmi Türkçesinden itibaren “dün” anlamı da eklenmiştir. Harezmi Türkçesinde *tün* biçiminde “gece, dün” (Ünlü 2012a: 611b-612a); Kıpçak Türkçesinde *tün* “dün, dünün gecesi; akşam gece” (KTS: 287b); *dün* “gece; bir önceki gün” (KTS: 67a) biçim ve anlamlarında tanıklanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *dün* biçiminde “gece; dün, önceki gün” (TTS II: 1312-1314; SKT: 607a; GH: 670a) anlamlarıyla kayıtlıdır.

Türkçe Sözlük'te *dün* “1. Bugünden bir önceki gün 2. Geçmiş 3. Bugünden bir önceki günde 4. Kısa bir süre önce” (TS: 735b); **tün** “esk. gece” (TS: 2399a) şeklinde iki maddede açıklanan sözcüğün *tün* biçimi esk. kısaltmasıyla verilmiş, “gece” anlamı *eskimiş* olarak değerlendirilmiştir. Ağızlarda **dün** “dün” (AİA: 461b); **tün** “gece” (DS V: 4013b) varyantları ve anlamları tanınlanmaktadır. *Aydın, Balıkesir, Karaman* yörelerinden derlenen *tün* “gece” sözcüğü hem şekli hem de anlamı itibarıyla eskicil bir nitelik taşımaktadır. Ağız malzemelerini derleyen araştırmacılar genelde, ölçünlü dille ortaklaşan biçimleri çalışmalarına dâhil etmemektedirler. *dün* sözcüğü de bu özelliğe sahip olduğu için Derleme Sözlüğü'ne alınmamıştır.

tüplüg: *tüp* kökünden türeyen *tüplüg* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Esasa, temele sahip olan 2. Eski bir soya, köke sahip olan” (DTS: 634b; ED: 439b) anlamlarında yer almıştır. Harezmi Türkçesinde *tüplig* biçiminde “gösterişli” (HKT II: 569) anlamında tespit edilen sözcük, Osmanlı Türkçesinde *diplü* “sabit ve oturaklı” (MHKT II: 153) şeklinde kullalmıştır. Türkçe Sözlük'te **dipli** biçiminde “dibi olan” (TS: 674a) anlamında yer alır. Eski Türkçede mecazlaşarak yer alan “eski bir soya, köke sahip olan” anlamı, ağızlarda **dipli** “köklü, zengin, oturaklı, soylu” (DS II: 1511a) biçiminde yaşamaktadır. Bu anlamlar *Erzincan* ve *Niğde* yörelerinden derlenmiştir.

tütün: Eski Türkçede “1. Duman 2. Bir tür vergi” (DTS: 638a; ED: 457b-458a) şeklinde geçen *tütün* sözcüğü, Harezmi Türkçesi metinlerinde “duman, ev başına alınan bir çeşit vergi” (Ünlü 2012a: 614b) anlamlarında kullanılmıştır. Kıpçak Türkçesi metinlerinde *tütün*, *dütün* “duman, tütün” (KTS: 68a, 288b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *tütün*, *dütün* “duman” (TTS II: 1357-1360; SKT: 916a; KD: 120a-b) anlamında yer almıştır. Türkçe Sözlük'te *tütün* “1. Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki (*Nicotiana tabacum*) 2. Bu bitkinin kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen yaprağı 3. *hlk.* Duman” (TS: 2403b) şeklinde üç anlamla yer alan sözcüğün ilk iki anlamı tütün bitkisi ile ilgilidir. Eski Türkçeyle örtüşen üçüncü anlam ise *hlk.* kısaltmasıyla belirtildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. Ağızlarda ise **tütün** “1. Duman (DS V: 4017b-4018a; KYA:

499b) 2. Tütün, sigara” (DTYA: 82b), **dütün** “tütün” (DS II: 1640b) anlamları tanıklanmaktadır. *tütin* maddesi altında verilen “duman” anlamı Eski Türkçedeki anlamla aynıdır. Bu anlam *Adana, Ankara, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Kahramanmaraş, Kars, Kerkük, Kırşehir, Kilis, Mersin, Samsun, Trabzon, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

ubut ~ uvut: Eski Türkçede “1. Utanma, haya 2. Cinsel organların yeri, cinsel organlar” (DTS: 657a; ED: 6b-7a) anlamlarında tanıklanan *ubut ~ uvut* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *uvit, uvut, uwut, ut* biçimlerinde “utanılan, ayıp sayılan; utanma” (Ünlü 2012a: 630a); Kıpçak Türkçesinde *ut, ud* biçimlerinde “haya, edep” (KTS: 291a, 294b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *ut, ud* biçimlerinde “1. Haya, ar, hicap, edep, utanç 2. Kaygı 3. Şeref” (TTS V: 4001-4003; DK: 300; TE: 310) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te *ut* biçiminde “utanma duygusu” (TS: 2423a) anlamıyla kayıtlıdır. Ağızlarda, **ut** “1. Utanma, sıkılma 2. Saygı, terbiye 3. İnsanın üreme organı” (DS VI: 4047b), **ud** “1. Utanma, sıkılma 2. Gönül borcu 3. Suç, günah” (DS VI: 4025b) varyantlarıyla yer almaktadır. *Edirne, İzmir ve Mersin* yörelerinden derlenen “insanın üreme organı” anlamı, Eski Türkçede tanıklanan “cinsel organların yeri, cinsel organlar” anlamıyla örtüşmektedir. Söz konusu anlam ölçünlü dilde kullanımdan düşmüştür.

uçā: Eski Türkçede “kuyruk sokumu, bel, sırt” (DTS: 640a; ED: 20b) anlamlarında geçen *uçā* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *uçā* “arka, kuyruk sokumu, sırt” (Ünlü 2012a: 617b), *yüce* “yüksek” (Ünlü 2012a: 700a); Kıpçak Türkçesinde *uçā* “1. Sırt, arka 2. Oturak yeri, kık 3. Uca kemiği, kuyruk sokumu kemiği” (KTS: 290a), *üçe* “yüce, ulu” (KTS: 297a), *yüçe* “1. Yüce, yüksek 2. Yüksek olan her şey 3. Arka, sırt” (KTS: 331a-b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *uca* “oturacak yeri, kık, sağrı” (TTS VI: 3879-3881); *üce* “yüce, yüksek, en üst” (TTS VI: 4057); *yüce* “1. Yükseklik 2. Münezzeh, arı, uzak” (TTS VI: 4742) varyantlarıyla kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te *uca* I “*hlk.* Kuyruk sokumu kemiği” (TS: 2405a); *uca* II “*hlk.* Yüce” (TS: 2405a); *yüce* “yüksek, büyük, ulu, ulvi” (TS: 2621a) biçimleri yer alır. *uçā* sözcüğü, Harezmi ve Kıpçak Türkçesinden

itibaren *uca*, *üce*, *yüce* vb. şeklinde varyantlı bir yapıya bürünmüştür. Türkçe Sözlük'te ölçünlü dilin verisi olarak *yüce* maddesi yer alır. Diğer *uca* I-II maddeleri *hlk.* kısaltmalarıyla belirtildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. Tarama Sözlüğü'nde görülen çok şekillilik Anadolu ağızlarına da yansımıştır: **uca** “1. But 2. Oturak yeri 3. Yüce (DS VI: 4021a) 4. Yüksek, yüce” (DS VI: 4782a); **üce** “yüce” (DS VI: 4057a). *uca* biçimi, *Bayburt*, *Bolu*, *Iğdır*, *Kars*, *Konya*, *Niğde*, *Samsun*, *Van* yörelerinden; *üce* biçimi, *Adana*, *Aydın*, *Gaziantep*, *Kahramanmaraş*, *Kayseri*, *Kilis*, *Niğde*, *Osmaniye*, *Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

udı-: Eski Türkçe içinde anlam alanı genişleyen sözcüklerden biri de *udı-* fiilidir. Eski Türkçede döneminde *udı-* “1. Uyumak 2. *mec.* Sönmek (DTS: 641b); Uyumak; *mec.* (kan, süt vs.) pıhtılaşmak, kesilmek, koyulaşmak (ED: 42b-43a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *udı-*, *udu-*, *uyı-*, *uyu-*, *u-* “uyumak” (Ünlü 2012a: 619a); Kıpçak Türkçesinde *udı-*, *udu-*, *uyı-*, *uyu-* “uyumak” (KTS: 290a-b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *uyu-* “içine damızlık karıştırılan yoğurt sütü ve pekmez gibi şeyler katılaşmak, koyulaşmak, kan pıhtılaşmak” (TTS VI: 4043-4044); *uyı-*, *uyu-*, *üyi-*, *üyü-* “uyumak” (GH: 824a; TTS VI: 4130-4131) varyantları tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük'te *uyu-* “1. Uyku durumunda olmak 2. İlaç etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalmak 3. *mec.* İşlem görmemek, durgun kalmak, el sürülmemek 4 *mec.* Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek” (TS: 2431a) şeklinde kayıtlıdır. Eski Türkçeden Osmanlı Türkçesi metinlerine kadar uzanan “süt mayalanmak, kan pıhtılaşmak” anlamı, ölçünlü dilde kullanımdan düşmüştür. Ağızlarda **uyu-** “kan pıhtılaşmak” (DV I: 4792a); **üy-** “uyumak, yatmak” (DS VI: 4085b), **üyü-** (DS VI: 4086a) biçimlerinde yer almaktadır. **Bor Niğde* kaydıyla Derleme Sözlüğü'ne alınan “kan pıhtılaşmak” anlamı, Eski Türkçede tanıklanan anlamla aynıdır. Aşağıdaki maddelerde *uyu-* fiilinden türeyen sözcüklerin “yoğurt mayalanmak” anlamını korudukları görülmektedir.

udıt-: Eski Türkçede “1. Uyumak, uyumasını sağlamak 2. *mec.* Söndürmek 3. (Sütü) mayalamak, peynir yapmak” (DTS: 642b-643a; ED: 45a) anlamlarında

yer alan *uğıt-* fiili, Harezmi Türkçesinde *uyut-* biçiminde “uyutmak, uykuya daldırmak” (Ünlü 2012a: 632a); Kıpçak Türkçesinde *uyut-* biçiminde “uyutmak; sütü uyutmak” (KTS: 296a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *uyut-* “sütü mayalayıp yoğurt hâline getirmek, pıhtılaştırıp dondurmak” (TTS VI: 4047); *uyıt-*, *üyüt-*, *üyit-* “uyutmak” (MT: 675a; TTS VI: 4129) varyantlarıyla kullanılmıştır. *uyut-* fiili Türkçe Sözlük’te “1. Uyumasını sağlamak, uyur duruma getirmek 2. *mec.* Acı, keder vb.ni hafifletmek 3. *mec.* İlgi konusu olmaktan çıkarmak, unutturmak 4. *mec.* Aldatmak, kandırmak” (TS: 2432b) anlamlarıyla kayıtlıdır. Eski Türkçede tanıklanan “sütü mayalamak, peynir yapmak” anlamı, ölçünlü dilde unutulmuştur. *uyut-* sözcüğünün ağızlardaki görünümü **uyut-** “1. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak 2. Kandırmak” (DS VI: 4053b); **üyüt-** “uyutmak” (DS VI: 4086a); **ügüt-** “1. Sütü yoğurt yapmak için mayalamak 2. Uyutmak” (DS VI: 4063b); **öğüt-** “1. Hamuru yoğurduktan sonra mayalanmaya bırakmak 2. Sütü yoğurt yapmak için mayalamak, uyutmak” (DS V: 3326a); **üvüt-** “süte maya katıp uyutmak” (DS VI: 4085b) biçimindedir. Batı Türkçesinde *uyut-* sözcüğünün ön sıradan ünlülü biçimleri de ortaya çıkmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *üyüt-*, *üyit-* şeklinde tanıklanan bu ön sıradan ünlülü biçimlere, Anadolu ağızlarında *ügüt-*, *ögüt-*, *üvüt-* biçimleri de eklenmiştir. Eski Türkçe metinlerinden başlayarak Osmanlı Türkçesi metinlerine kadar tanıklanabilen “sütü mayalamak, peynir yapmak” anlamı ile örtüşen “yoğurt yapmak için sütü mayalamak, hamuru yoğurduktan sonra mayalanmaya bırakmak, süte maya katıp uyutmak” anlamları ağızlarda yaşamaktadır. Bu anlamlar *Aydın, Balıkesir, Burdur, Çankırı, Denizli, Düzce, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Samsun* yörelerinden derlenmiştir.

ut-: Eski Türkçede “kumarda (bir şeyi) kazanmak; (birini, çeşitli durumda) kumarda/savaşta yenmek, mağlup etmek” (ED: 38b-39a; DTS: 655a) anlamlarında tanıklanan *ut-* fiili, Harezmi Türkçesinde “kumarda kazanmak, yenmek” (Ünlü 2012a: 629b); Kıpçak Türkçesinde “ütmek, yenmek, galip gelmek” (KTS: 294b) anlamlarında kullanılmıştır. Batı sahasında *ut-*

sözcüğünün ön sıradan ünlülü *üt-* biçimi de ortaya çıkmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *ut-*, *üt-* biçimlerinde “1. Yenmek, oyunda kazanmak 2. Yararlanmak (TTS VI: 4005-4008) anlamlarında kayıtlı olan fiil, Türkçe Sözlük’te iki ayrı madde altında *ut-* “esk. 1. Yenmek 2. Ütmek” (TS: 2424a) ve *üt-* II “*hlk.* Oyunda yenerek bir şey kazanmak, utmak” (TS: 2457a) şeklinde yer almaktadır. *esk.* kısaltmasıyla verilen *ut-* biçimi eski metinlerden Türkçe Sözlük’e alınmıştır. bu tür alıntılar genel olarak Tarama Sözlüğü’ne dayanmaktadır. *üt-* maddesi *hlk.* Türkçe Sözlük’e *halk ağzından* alınmıştır. Ölçünlü dilde iki biçimin de bulunmadığı söylenebilir. Ağızlarda *üt-* “oyunda, kumarda kazanmak” (DS VI: 4081a), *ud-* (DS VI: 4026a), *ut-* (DS VI: 4048b); *yut-* “oyunda kazanmak” (DS VI: 4324a), *yüt-* (DS VI: 4336b); *hut-* “direndiği şeyde yenmek, kazanmak” (DS III: 24446a); *öt-* “oyunda kazanarak karşısındakinin elinde olanı almak” (DS V: 336b) varyantları tanıklanmaktadır. Ağızlarda yer alan varyantların bütün anlamları ile Eski Türkçede tanıklanan “yenmek, kazanmak” anlamı örtüşmektedir. Bu anlamlar *Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bilecik, Burdur, Bursa, Çankırı, Denizli, Düzce, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Urfa, Uşak, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

- üz-:** Eski Türkçede “1. Kesmek, ayırmak, koparmak 2. Mahvetmek, kıymak 3. Kırmak 4. *mec.* Kısa konuşmak 5. Yararlanmak (DTS: 667a; ED: 279b-280a) anlamlarında tanıklanan *üz-* fiili, Harezmi Türkçesinde “koparmak, kırmak, kesmek” (Ünlü 2012a: 642a); Kıpçak Türkçesinde “üzmek; koparmak, kırmak” (KTS: 299b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “koparmak, kırmak, kesmek, bozmak, ayırmak, uzaklaştırmak” (TTS VI: 4134-4136) anlamlarında kullanılmıştır. *üz-* fiili, Türkçe Sözlük’te “1. Üzüntü vermek 2. Bir şeyi gerip çekerek gevşetmek, sürterek aşındırmak” (TS: 2460a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Ölçünlü dilde Eski Türkçeden ağızlara kadar uzanan “koparmak, ayırmak” anlamı unutulmuştur. Anadolu ağızlarında ise *üz-* fiili, “1. Koparmak, ayırmak 2. Kopacak duruma getirmek” (DS VI:

4087b) anlamlarında tanıklanmaktadır. Ağızlarda yer alan üç anlam da Eski Türkçede kullanılan “koparmak, ayırmak” anlamı ile örtüşmektedir. Bu anlamlar *Amasya, Çankırı, Giresun, Kars, Konya, Mersin, Muğla, Niğde, Samsun* yörelerinden derlenmiştir.

üzül-: *üz-* fiilinin edilgen biçimi olan *üzül-* fiili, Eski Türkçede “1. Kesilmek 2. Durdurulmak, son verilmek 3. Kopmak, ayrılmak” (DTS: 668b-669a; ED: 287a-b) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *üzül-*, *üzil-* “kopmak, ayrılmak, kesilmek” (Ünlü 2012a: 642b); Kıpçak Türkçesinde *üzül-* “kesilmek, kırılmak, parçalanmak” (KTS: 299b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *üzül-* “1. Kopmak, koparılma, kırılmak, kopup dağılmak, bozulmak, kesilmek, sökülme, uzaklaşma 2. Alakayı kesmek 3. İyileşmeye yüz tuttuğu hâlde yeniden hastalanma” (TTS VI: 4137-4141) anlamlarında tanıklanan *üzül-* fiili, Türkçe Sözlük’te “1. Üzme işine konu olmak 2. Üzüntü duymak, kaygılanma” (TS: 2460a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Eski Türkçeden ağızlara kadar uzanan “kesilmek, kopmak” anlamları, ölçünlü dilde unutulmuştur. Ağızlarda ise “1. İncelmek, yıpranma, eskime, kopacak duruma gelme (kumaş vb. için) 2. Hastalık yinelenme 3. Yorulma, ezilme 4. Zayıflama 5. İnme inme (DS VI: 4088a-b) anlamları tanıklanmaktadır. “hastalık yinelenme” anlamı Tarama Sözlüğü’nde kayıtlı olan “iyileşmeye yüz tuttuğu hâlde yeniden hastalanma” anlamıyla örtüşmektedir. Eski Türkçeyle doğrudan örtüşen “incelmek, yıpranma, eskime, kopacak duruma gelme (kumaş vb. için)” anlamları, ağızlarda *Çorum, Denizli, Düzce, Erzincan, Giresun, Isparta, Kahramanmaraş, Kırklareli, Kilis, Manisa, Mersin, Niğde, Samsun, Sinop, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

yadgun: *yad-* fiilinden türeyen *yadgun* sözcüğü, Eski Türkçede “yayılan, taşkın” (DTS: 236b-137a); “taşkın nehir” (ED: 888b) anlamlarında kullanılmıştır. *yadgun* sözcüğü Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te “1. Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş, kullanılmış veya benimsenmiş olan 2. Sınırı genişlemiş 3. Herhangi bir bölgede çok görülen, bulunan” (TS: 2555a)

anlamalarında yer alan *yaygın* sözcüğü, Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı dillerden alınan kelimelere karşılık arama çalışmalarında Arapça *müntezir* sözcüğüne karşılık olarak önerilen bir sözcüktür (TOCK 2017: 320). Bu dönemde *yay-* fiiline, {-gIn} isim yapma eki getirilmesi suretiyle türetilmiştir (Bayar 2006: 319a-b). Ancak Anadolu ağızlarında, Eski Türkçede yer alan veriyle örtüşen birtakım biçim ve anlamlar yaşamaktadır. Derleme Sözlüğü'nde **yaygın** “yatağından çıkan akarsuyun yayıldığı yer” (DS VI: 4212a); **yaygun** “yaygın” (DS VI: 4212a); **yaykın** “dağ eteği, dere kıyısı gibi yerlerde bulunan küçük düzlük” (DS VI: 4213b) şeklinde yer alan veriler, ağızların eskiciliğini ortaya koymaktadır. “yatağından çıkan akarsuyun yayıldığı yer” anlamı, Eski Türkçede görülen “taşkın nehir” anlamı ile çok yakındır. Derleme Sözlüğü'nde bu anlam, *Paşaköy *İpsala –Edirne* kaydıyla yer alır.

yalın: Eski Türkçede “çıplak, cavlak, yalın” (DTS: 243b; ED: 929b-930a) anlamlarıyla geçen *yalın* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *yalın*, *yalan* “yalın, çıplak, yalnız (Ünlü 2012a: 657b); Kıpçak Türkçesinde *yalın*, *yalın*, *yalan*, *yalan* “yalın, çıplak” (KTS: 308b). Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yalın* “çıplak, üryan, açık, kapsız, örtüsüz” (TTS VI: 4241-4243) varyantlarıyla kullanılmıştır. Batı Türkçesinde sözcüğün sonunda bulunan damak /n/’si, diş /n/’sine değişmiştir. *yalın* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te “1. Gösterişsiz, süssüz, sade (söz, yazı) 2. *hlk.* Çıplak, kınından çıkmış” (TS: 2513b) anlamlarında kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te yer alan birinci anlam, mecazlaşmış bir anlamdır. İkinci anlam ise *hlk.* kısaltmasıyla belirtildiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. **yalın** sözcüğü, Ağızlarda “1. Çıplak 2. İnce 3. Tek kat, hafif, ince” (DS VI: 4147b) anlamlarında yer almaktadır. Sözcüğün ağızlarda yaşayan “çıplak” anlamı Eski Türkçede de tanıklanan anlamla aynıdır. Bu anlam; *Amasya, Ankara, Aydın, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Hatay, İzmir, Kars, Kayseri, Malatya, Manisa, Mersin, Niğde, Sakarya, Tokat, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

yaz-: Eski Türkçede” 1. Çözmek 2. Açmak (saç örgüsü için) 3. Çözülmek, yayılmak” (DTS: 266b; ED: 983b) anlamlarında tanıklanan *yaz*-¹² fiili, Harezmi Türkçesinde “yaymak, sermek; çözmek, açmak” (Ünlü 2012a: 674b); Kıpçak Türkçesinde “karışık bir şeyi çözüp ayırmak, göz önüne açıp yaymak” (KTS: 316b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “yaymak, dağıtmak, açmak” (TTS VI: 4457-4459) anlamlarında kullanılmıştır. *yaz*- fiili, Türkçe Sözlük’te “*hlk.* 1. Yaymak, sermek 2. Açmak” (TS: 2563a) anlamlarıyla kayıtlıdır. Ölçünlü dilde bulunmayan sözcük, *halk ağzından* alınarak Türkçe Sözlük’e dâhil edilmiştir. **yaz-** fiili, Ağızlarda “1. Hamur açmak 2. Sofra hazırlamak, kurmak 3. Sermek, açmak, yaymak (halı, örtü, yatak vb. için) 4. Yarmak, çizmek (et ve balık için) 5. Bitki gövdelerini bıçak ile yarmak 6. Ezip incelterek genişletmek (et için) 6. Saç taramak (DS VI: 4220b-4221a) 7. Sermek, yaymak” (DS VI: 4819a-b) anlamlarıyla tanıklanmaktadır. Ağızlarda tanıklanan “açmak, sermek, yaymak” anlamları Eski Türkçede yer alan anlamlarla örtüşmektedir. Bu anlamlar; *Adana, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Ordu, Sivas, Tokat* yörelerinden derlenmiştir.

yêl: Eski Türkçede “1. Rüzgâr 2. Karındaki yel, gaz 3. Kötü ruh, şeytani yaratık, cin çarpması vb.” (DTS: 918; ED: 916b-917a) anlamlarında geçen *yêl* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *yêl, yel, yil* biçimlerinde “yel, rüzgâr” (Ünlü 2012a: 677a); Kıpçak Türkçesinde *yel, yil* biçimlerinde “yeli rüzgâr, hava, romatizma, bağırsak gazı” (KTS: 318a-323a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yil, il* biçimlerinde “yel, rüzgâr; romatizma, bağırsaklardaki gaz” (TTS VI: 4601; TTS III: 2029; DM: 578a; TİKT: 804a-805a) anlamlarıyla kullanılmıştır. *yel* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te 1. Rüzgâr 2. *hlk.* Romatizma ağrısı 3. *hlk.* Kalın bağırsaktaki gaz” (TS: 2566b) şeklinde

¹² Şinasi Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz*- fiiliyle “yazı yazmak” anlamlı *yaz*- fiilinin aynı fiil olduğunu ifade etmesine karşın Talat Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz*- fiilinin Yakut ve Türkmen Türkçelerinde uzun ünlülü olduğunu, bundan dolayı Ana Türkçe döneminde de uzun ünlülü olması gerektiğini ifade etmiştir. “yazı yazmak” anlamlı *yaz*- fiilinin ise kısa ünlülü olduğunu bundan dolayı bu fiillerin birleştirilmesinin morfolojik açıdan mümkün olmadığını belirtmiştir (Tekin 1997: 67-72).

üç anlamla kayıtlıdır. Bu anlamların birincisi ölçünlü dilde yaygın biçimde kullanılırken diğer iki anlam *hlk.* kısaltmasının işaret ettiği gibi *halk ağzından* alınmıştır. Anadolu ağızlarında **yêl**, **yel** “rüzgâr, hava; ağrı, sızı, romatizma” (UKA: 298; DS VI: 4232b); **yîl** “yel” (DS VI: 4279a) varyantları yaşamaktadır. Eski Türkçede görülen “karındaki yel, gaz” anlamı, Kıpçak ve Osmanlı Türkçelerinde tanıklanmaktadır. Ağızlarda bu anlamla örtüşen “ağrı, sızı, romatizma” anlamları; *Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Burdur, Çankırı, Denizli, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Hatay, Iğdır, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Niğde, Ordu, Rize, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Uşak, Van* yörelerinden derlenmiştir.

2.3. Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Söz Varlığı Bakımından Eskicilliği

Bu bölümde Eski Türkçeden Anadolu ağzlarına uzanmasına rağmen ölçünlü dilde kendi ve türevleri bulunmayan sözcükler, Eski Türkçeyle Anadolu ağzları arasında ortaklaşan ve Türkçe Sözlük'e halk ağzından/eski metinlerden alınan sözcükler, Türkçe Sözlük'te ileri veya geri bir türevi olmasına rağmen kendisi yalnızca Eski Türkçe ve Anadolu ağzları arasında ortaklaşan sözcükler ele alınmıştır. Söz konusu özellikleri taşıyan sözcükler (ve bu sözcüklerinde türevleri) 148 madde altında değerlendirilmiştir. İlk önce ilgili sözcüğün Eski Türkçedeki biçimi ve anlamı ele alınmış, daha sonra tanıklanabiliyorsa Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçelerindeki biçimlere ve bu biçimlerin anlamlarına yer verilmiştir. Son olarak, bu sözcüklerin Anadolu ağzlarında varyantları, bu varyantların anlamları, nerede kullanıldıkları, tespit edilmiş ve Eski Türkçeden sonra tarihî lehçelerde takip edilemeyen ancak Anadolu ağzlarında varyantları bulunan bazı sözcüklerin çağdaş Türk lehçelerindeki durumlarına değinilmiştir.

adıkla- ~ adukla-: Clauson, *adukla-* fiilinin *aduk* isminden türediğini ve *aduk*'un *agduk* “yabancı, meçhul” sözcüğünün bir varyantı olduğunu ileri sürer (ED: 49b). DTS'de sözcüğün köküne dair bir açıklama yer almaz. DLT'de iki ayrı maddede *adıkla-* “şaşırmak, bakakalmak” ve *adukla-* “bilinmeyen bir şeyden ötürü garipselemek” (Ercilasun vd. 2014: 541-542) şekillerinde ele alınmıştır. Clauson'a göre *adıkla-* biçimi yanlış yazımdır. Erdal, Eski Uygur Türkçesinden tanıqlandırdığı *adukla-* fiilinin anlamını “bir şeye hayret etmek” şeklinde vermiş ve *adukla-* fiilinin kökünün *agduk*'a dayandırılmasına karşı çıkmıştır (OTWF: 429). Çünkü /g/ sesi olmayan *aduk* sözcüğü DLT'de kayıtlı olan *agduk* (Ercilasun vd. 2014: 542) biçiminden daha eski tarihli bir metinde kaydedildiği için /g/ sesi düşmüş biçim daha eski olamaz. Erdal, *aduk*'un **ad-*, *adin-* sözcükleriyle ilgili olduğunu ifade etmiştir. *adin-* fiili Eski Uygur Türkçesinde “1. (sevinçten) etkilenmiş olmak; (sevinçten mutluluktan) şaşırmak, hayret etmek 2. (korkudan) etkilenmiş olmak, sarsılmış olmak” (UWv: 08) şeklinde kaydedilmiştir. Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesinin söz varlığını içine alan çalışmalarda bu

sözcüğe ilişkin bir kayıt tespit edilememiştir. Ancak Derleme Sözlüğü’nde *Sarıidris *Şarki Karaağaç -Isparta* kaydıyla yer alan **ayıkla-**: “şaşmak, bilememek, şaşırmak, tereddüt etmek” (DS I: 417b) fiilinin Eski Türkçede tanıklanan *adıkla-* sözcüğüne morfolojik ve semantik açıdan benzerliği dikkate değerdir.

agduk ~ adguk ~ aduk: Eski Türkçede “değişken (kararsız), karşıt, zıt” (DTS: 18b); “yabancı, meçhul” (ED: 80b); “acemilik, beceriksizlik, gayretsizlik; acemi, beceriksiz, gayretsiz, hakir” (UWn I: 55) anlamlarında tanıklanan *agduk* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “yadırgatıcı, yabancı” (Ünlü VII 2018: 21) şeklinde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin söz varlığını içeren Tarama Sözlüğü’nde *agduk*, *agdık* “karışık, bozuk, kusurlu, fena, ters, aksak” (TTS I: 31-32) şeklinde yer alan sözcük, ölçünlü dilin söz varlığını içeren Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **ağdık** “1. Yaramaz, sırnaşık, münasebetsiz, densiz, nadan 2. Ters, aksi 3. Yanlış, değişik 4. Hatalı, kusurlu, eksik 5. Yakışksız, yersiz (söz) 6. Kusur, hata, eksik taraf, kabahat, ayıp, hastalık” (DS I: 87a-b); **auduk** “şımarık, sırtkan, yılışık, açgözlü, kendini bilmez, açık (çokça çocuklar hakkında)” (DS I: 373b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu varyantlar; *Afyon, Balıkesir, Burdur, Çorum, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Isparta, Kütahya, Manisa, Mersin* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir.

aglak: Eski Türkçede “1. Tenha, ıssız 2. Çöl, çorak” (DTS: 23b; ED: 84b) anlamlarıyla geçen *aglak* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “1. Boş, ıssız, çorak yer 2. Eksik” (Ünlü 2012a: 30a); Kıpçak Türkçesinde *avlak*, *oglak* biçimlerinde “ıssız, تنها arazi, çöl, işlenmemiş arazi” (KTS: 16b) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesine ilişkin taranan çalışmalarda tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Ağızlarda **ağlak** “ıssız, تنها, boş” (DS I: 101a-b); **avlak** “yalnızlık” (DS I: 389b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; **Akhisar - Manisa, Bayralar *Elmalı Antalya, Bursa ve *Fethiye köyleri -Muğla* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir.

amul ~ amıl: Eski Türkçede “sakin, yavaş; sessiz, yumuşak huylu” (DTS: 44b, 46a; ED: 160b-161a) anlamlarında tanıklanan *amul ~ amıl* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “sessiz, sakın” (Ünlü 2012a: 43b, 45a) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *añul, añıl* “yavaş, sakın, hafif” (TTS I: 171-172) şeklinde bağımsız bir sözcük olarak tanıklanması yanında *añul añul, añıl añıl* “ağır ağır, usul usul, yavaş yavaş, tedricen” (TTS I: 173-174) biçiminde ikileme olarak tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcüğün, Anadolu ağızlarda; **abul abul** “yavaş yavaş, ağır ağır” (DS I: 32b-33a), **abal abal** (DS I: 6b), **abil abil** (DS I: 20b), **apal apal** (DS I: 283a), **apıl apıl** (DS I: 286b), **apul apul** (DS I: 291a); **añıl** “yavaş, ağır” (DS I: 269b); **ımul ımul** “yavaş yavaş, ağır ağır, hafif hafif” (DS IV: 2475b); **ınil inil** “yavaş yavaş (yürümek için)” (DS IV: 2480a); **imil imil** “yavaş yavaş, sessiz sessiz” (DS IV: 2536b); **ivil ivil** “1. Yavaş yavaş, sessiz sessiz (yürümek için) 2. Yavaş yavaş, sürekli (çalışmak için)” (DS IV: 2571b-2572a), **ibil ibil** (DS IV: 2502b) şeklinde ikileme yapısında çok sayıda varyantı yer almaktadır. Bu verileri; *Adana, Afyon, Amasya, Antalya, Balıkesir, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Eskişehir, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat* yörelerinden derlenmiştir.

ar- ~ ār-: Eski Türkçede “yorgun düşmek, bitkin düşmek, zayıflamak” (ED: 193a-b; DTS: 54a) anlamlarında geçen *ar-* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “yormak, yorulmak, yorgun düşmek, bozulmak” (Ünlü 2012a: 47b); Kıpçak Türkçesinde “yormak, yorulmak, aciz bırakmak, kuvvetten düşürmek” (KTS: 10a) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *ar-* “yorulmak, yorgun düşmek” (TTS I: 224-226) biçimi yanında *arı-* “yorulmak, zayıflamak” (TTS I: 205) varyantı da tanıklanır. Ölçünlü dilde *ar-* fiili bulunmaz. Ancak *fosil*¹³ sözcük olarak nitelendirilen *argın* (TS: 148a), *argınlık* (TS: 148a), *arık* (TS: 149a), *arıklık* (TS: 149a) gibi türevleri Türkçe Sözlük’te yer alır. Türkiye Türkçesinde yer alan ikileme ve

¹³ “Fosil kelimeler, Türkçenin farklı dönemlerinde ya da ağızlarda bağımsız bir birim olarak kullanılsa da günümüz Türkçesinde kalıplaşmış söz birliklerine sıkışarak var olan kelimelerdir” (Çolak 2015: 18).

deyimlerde bu şekilde sıkışıp kalan önemli sayıda fosil sözcük vardır (Şen 2005; Şen 2008). 1945-1950 yılları arasını kapsayan kelime sıklığı sözlüğünde *argın* sözcüğü bağımsız bir biçim olarak tanıklanamazken *yorgun argın* ikilemesi üç kez tanıklanmıştır (Ölker 2011: 373b). *arık* ve *arıklık* sözcükleri konusu çalışmada yer almamaktadır. Bu veriler *ar-* ve türevlerinin Türkiye Türkçesinde kullanım dışı kalmaya başladığını işaret etmektedir. Anadolu ağızlarında **ar-**, **ār-** biçiminde “güçsüz kalmak” (DS I: 328a) anlamında kullanılan fiil, *İzmir* ve çevresinde tanıklanmaktadır. Ağızlarda ayrıca Eski Türkçeden günümüze uzanan **arık** (DS: 316a-317a), **arığ** (DS: 314a), **arılı** (DS: 315a), **aruh** (DS: 337a), **aruk** (DS: 337a); **arıkla-** (DS: 317b-318a), **arılıla-** (DS: 315a); **arıklık** (DS: 318) biçimleri de yer alır. Bu türevler Eski Türkçede de tanıklanan türevlerdir. *ar-* fiilinin türevleri Anadolu’da oldukça geniş bir coğrafyada kullanılmaktadır. Örneğin **arık** ~ **aruk** ~ **arılı** sözcüğü *Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Iğdır, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Trabzon, Uşak, Yozgat* ve *Zonguldak* yörelerinde kullanılmaktadır.

aran: Eski Türkçede “çiftlik avlusu, ahır” (DTS: 55a; ED: 232b) anlamında yer alan *aran* sözcüğünün Türkçeye, Moğolcadan geçtiği düşünülmektedir (Gülensoy 2007: 75a). *aran* sözcüğü Harezmi Türkçesinde “ağıl, avlu” (Ünlü 2012a: 48b) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesine ilişkin taradığımız çalışmalarda tespit edilemeyen sözcük, ölçünlü dilde de bulunmamaktadır. Ağızlarda ise “avlu” anlamından gelişerek “tütün dize, kurutmaya, işlemeye yarayan üstü kapalı yer, sergi” (DS I: 298a; DS VI: 4424a) anlamlarını karşılayan *aran* sözcüğü, *Amasya, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat* yörelerinde tanıklanmaktadır.

arta- Eski Türkçede “1. Bozulmak 2. Fenalaşmak, kötüleşmek, azmak 3. Yıkılmak, bozulmak, kaybolmak, mahvolmak (DTS: 60a-b; ED: 208a)” anlamlarıyla

tanıklanan *arta-* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “bozmak, yoldan çıkarmak, bozulmak” (Ünlü 2012a: 52a) anlamlarıyla yer almıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *arta-* fiili tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında **arda-** “1. Ağaç içten çürümek 2. Kocamak, ihtiyarlamak” (DS I: 304a) ve **ardı-** “1. Bayatlamak, bozulmaya, kokmaya yüz tutmak 2. Çürümek, çürümeye yüz tutmak” (DS I: 306b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Ankara, Balıkesir, Bolu, Edirne* yörelerinde derlenmiştir. Eski Türkçede *arta-*¹⁴ fiilinden türeyen **artak** “bozuk, bozulmuş, çürümüş; kötü, fena, berbat; yenilgi, bozgun” (DTS: 61a; ED: 204a) sözcüğü de yer alır. Bu sözcük ağızlara **ardak** “1. Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş ağaç 2. Kesilmeden yerinde kurumuş ağaç 3. İhtiyar adam” (DS I: 303a; KYSV: 31a) biçiminde yansımıştır. Ayrıca ağızlarda **ardaklan-** “ağaç içten çürümek” (DS I: 303a), **ardal-** “zayıflamak, çökmek” (DS I: 304a) biçimleri de yer alır. Bu veriler ağızlarda *Çorum, Kastamonu, Mersin, Sakarya, Sinop, Tokat* ve *Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilen **ardaklan-** “ağaçlarda mantarların sebep olduğu çürümeye uğramak” (TS: 147a) ve **ardak** “içten çürümeye yüz tutmuş ağaç” (TS: 147a) sözcükleri maddelenmiştir.

asıg Eski Türkçede “kâr, fayda vb.” (ED: 244b; DTS: 65a) anlamlarında tanıklanan *asıg* sözcüğü, *as-* “çoğaltmak, artırmak, korumak” (UWn I: 83-85) fiilinden türemiştir. Harezmi Türkçesinde *asıg, ası, assu* “fayda, yarar, kazanç” (Ünlü 2012a: 55a-b); Kıpçak Türkçesinde *asıg, asıh, assı, asu, azıh, azık, ısıg, ışıg* “fayda, yarar, kazanç” (KTS: 13b) şeklinde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *as, ası, assı* biçimlerinde “1. Fayda, kâr, kazanç, menfaat 2. Faiz” (TTS I: 247-250) anlamlarında yer alır. Türkçe Sözlük’te *asıg* sözcüğü ve türevleri bulunmaz. Ağızlarda ise **asıg** “fayda” (DS I: 342b), **ası** (DS I: 342b), **asığ** (DS I: 342b), **assı** (DS I: 347a); **asık** “1. Fayda 2. Faiz” (DS I: 342b) varyantları *Amasya, Ankara, Elazığ,*

¹⁴ *arta-* fiilinin Eski Türkçede *artamak* (UWn I: 267), *artamaksız* (DTS: 59b-60a), *artançsız* (UWn I: 268), *artaksız* (DTS: 61a), *artaş-* (DTS: 61a; ED: 210b), *artat-* (DTS: 61a-b; ED: 208b) gibi türevleri de yer alır. Ancak bu ve diğer sözcüklerin ağızlara uzanmayan Eski Türkçe türevleri burada zikredilmemiştir.

İstanbul, Manisa yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *asıg* sözcüğünden türeyen *asıgsız* “faydasız” (DTS: 65b; ED: 245b) sözcüğü, Anadolu ağızlarına **assız** “faydasız, beyhude, bir şeye benzemeyen” (DS I: 347a), **assuz** (DS I: 347b) şeklinde yansımıştır.

atık-: Eski Türkçede *at* “ad” sözcüğüne isimden fiil yapan {+(X)k-} eki getirilmesiyle oluşturulan *atık-* “(kötü veya iyi) bir üne sahip olmak (ED: 47b; DTS: 72a-b) fiilinin, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde bir kaydı tespit edilememiştir. Çağatay Türkçesinde *atık-* (LÇ: 16; ED: 47b) biçiminde tanıklanır. *atık-* fiili Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Bu sözcüğün Anadolu ağızlarında **atık-** “1. Kötü ünü çıkmak 2. Ün kazanmak” (DS I: 369a); **adık-** “iyi veya kötü ad ile şöhret bulmak, ünlenmek” (DS I: 66b) şeklinde iki varyantı yaşamaktadır. *atık-* varyantı *Adana, Balıkesir* ve *Kilis* yörelerinden, *adık-* varyantı *Çorum, Kastamonu, Konya*, ve *Sivas* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

av- ~ aw-: Eski Türkçede - ~ *av-* biçiminde “(birinin etrafına) toplanmak” (ED: 4b; DTS: 74a-b; UWv: 103-104) anlamıyla tanıklanır. Clauson, *aw-/av-* fiilinin en son Karahanlı Türkçesinde tanıklandığını ifade etse de Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur’an Tercümesi’nde *aw-* “üşüşmek, toplaşmak, etrafını çevirmek” (Sağol 1993: 539) şeklinde kayıtlıdır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, ölçünlü dilde de yer almaz. Anadolu ağızlarında *Burdur, Isparta, Kahramanmaraş, Kayseri, Manisa, Niğde* ve *Sivas* yörelerinde **ağ-** “toplanmak, üşüşmek” (DS I: 102b-104a; DS VI: 4411a) varyantıyla tanıklanmaktadır.

aya-: Eski Türkçede *aya-* biçiminde “1. Korumak, düzenli tutmak 2. Esirgemek, acımak” (DTS: 28a); “(birini) saygıyla karşılamak, saygı göstermek; (bir şeyi) korumak, bir şeye özen göstermek; unvan vermek” (ED: 267b-268a) anlamlarıyla tanıklanan sözcük, Kıpçak Türkçesinde *aya-* “saymak, hürmet etmek; esirgemek, sakınmak” (KTS: 17a-b) anlamlarında yer alır. Tarama Sözlüğü’ne “saygı göstermek, saygı ile anmak” (TTS I: 311) anlamlarıyla kaydedilen *aya-* fiili, Türkçe Sözlük’te yer almaz. Anadolu ağızlarında **aya-**

“1. Uz kullanmak¹⁵, kayırmak, korumak 2. Çok yüz vermek, şımartmak 3. Saygı göstermek, saymak” (DS I: 406a-b) biçiminde tanıklanır. *aya-* sözcüğü *Antalya, Giresun, Isparta, İçel, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu* ve *Sivas* yörelerinde kullanılmaktadır. Eski Türkçede *aya-* fiilinden, {-g} isim yapma ekiyle türeyen *ayag* “1. Derin saygı, hürmet, onurlandırma 2. Birine verilmiş onursal unvan, isim” (DTS: 28a; ED: 270a) sözcüğü, Anadolu ağızlarına **ayağ** “lakap” (DS I: 397b) şeklinde yansımıştır. Bu veri Derleme Sözlüğü’nde **Akhisar -Manisa* kaydıyla yer alır. Yine, Derleme Sözlüğü’nde *İmamlı* **Silifke -İçel* kaydıyla yer alan **aya** “nazlı büyütülmüş, beceriksiz, işe alıştıırılmamış” (DS I: 397a) sözcüğü de Eski Türkçede görülen *ayag* sözcüğü ile ilişkili olmalıdır. *aya-* fiilinin ağızlardaki anlamlarından biri de “çok yüz vermek, şımartmak” olduğu için *aya* sözcüğünün anlamları bu anlamla ilişkili olmalıdır.

baş: Eski Türkçede iki ayrı *baş* sözcüğü yer alır. Bunların birincisi “kafa”, ikincisi “yara” (DTS: 93b; ED: 376a) anlamındadır. Eski Türkçede *baş* sözcüğünden türeyen *başlıg* “yaralı” (DTS: 95a; ED: 381b) sözcüğü de tanıklanır. Ayrıca DLT’de “yaralı” anlamında *balıg* (DTS: 86b; ED: 335b) sözcüğü ve bu kelimeyle ilişkili olan *balık-* “yaralanmak” (DTS: 86b; ED: 337a) sözcükleri de kayıtlıdır. Talat Tekin *baş* ve **bal-* ses farklılığını ş/l denklğine bağlamıştır (Tekin 2003: 71). Yukarıda ifade edilen verilere baktığımızda Eski Türkçede yakın anlamları ifade eden *baş*, *başlıg* ve *balıg*, *balık-* sözcükleri görülür. Harezmi Türkçesinde *baş* “yara” (Ünlü 2012a) ve *başlıg* ~ *başlu* “yaralı” (Ünlü 2012a: 81a) sözcükleri yanında *başla-* “yaralamak” (Ünlü 2012a: 81a) türevi de yer almasına rağmen sözcüğün /l/ sesini taşıyan türevi tespit edilememiştir. Kıpçak Türkçesinde de /ş/’li türevler tanıklanırken /l/’li türevlerin herhangi bir kaydı bulunmamaktadır (KTS: 24b-25a). Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *baş*¹⁶ “yara” (TTS I: 413-416),

¹⁵ Dikkatli, özenli kullanmak.

¹⁶ Tarama Sözlüğü’nde *baş* maddesi altında “1. Başkan, topluluğu yöneten, komutan 2. (İnsan ve hayvan sayımında) Tane 3. Başak 4. Yara” anlamları kayıtlıdır. Bu anlamların ilk üçü “kafa” anlamındaki *baş* sözcüğüne diğer dördüncü anlam incelememize konu olan *baş* sözcüğüne aittir. Tarama Sözlüğü’nde bu iki maddenin ayrılması gerekir.

başlu “yaralı, mecruh” (TTS I: 447), *başık-* “1. Yaralanmak 2. Yara baş tutmak” (TTS I: 433) biçimleri yanında *baş bart*, *bart baş*, *baş bört* “yara, çıban, sivilce, yara bere” (TTS I: 421-423) ikilemeleri de kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te *baş* “çıban” (TS: 269b) sözcüğü *eskimiş* niteleyicisiyle yer alır. Anadolu ağızlarında **baş** “çıban, yara” (DS I: 549b) ve **başlı** “1. Başı gözüken çıban (DS I: 562b) 2. Olgunlaşmış, baş tutmuş (çıban için)” (DS VI: 4450a) sözcükleri yaşamaktadır. *Baş* sözcüğü *Göbekviran* **Gürün* -Sivas yöresinden, *başlı* sözcüğü *Dereçine* **Sultandağı Afyon* ve *Niğde* yörelerinden derlenmiştir. Bu sözcüklere ilaveten ağızlarda **balgı-**“çıban olgunlaşmak” (DS I: 503b); **balkı-**, **balhı-** “kesik kesik ağrımak, sancımak” (DS: 508b; DS I: 504a) ve **balkı** “sancı, ağrı, sızı” (DS I: 507; DS VI: 4444b) sözcükleri de yer alır. Bu sözcüklerden *balgı-* biçiminin Eski Türkçede tanıklanan *balık-* “yaralanmak” (DTS: 86b; ED: 337a) sözcüğünün ağızlara yansımış varyantı olduğu açıktır. Diğer *balkı-* ~ *balhı-* ve *balkı* sözcüklerinin de “ağrı, sızı, sancı” anlam dairesi içinde “yaralanmak” anlamlı *balık-* sözcüğüne bağlanması mümkündür. /ş/’li türevler Eski Türkçeden ağızlara kadar kesintisiz takip edilmiştir. Ancak /l/’li türevler Eski Türkçeden sonra takip edilememiştir. Anadolu ağızlarında bu verilerin tanıklanması aslında ağızların eski verileri ne kadar koruduğunun göstergesidir. *balgı-* *Kütahya* yöresinde, *balhı-* *Amasya* ve *Gaziantep* yörelerinde, *balkı-* *Gaziantep* ve *Kilis* yörelerinde, *balkı*, *Adana* ve *Kilis* yörelerinde tanıklanmıştır. *balkı-* sözcüğü *hlk.* kısaltmasıyla Türkçe Sözlük’te de “1. Parlamak, parıldamak 2. Şimşek çakmak 3. Su halkalanmak, dalgalanmak 4. Organ, kesik kesik ağrımak, sancımak” (TS: 246a), anlamlarında yer alır. Ancak burada yanlış bir maddelendirme söz konusudur. Çünkü ilk iki anlam Arapçadan alıntılanan *bark* “şimşek” (Tietze I: 591) sözcüğünden türeyen *barkı->balkı-* sözcüğüne ait iken dördüncü anlam Eski Türkçede *balık-* biçiminde tanıklanan “yaralamak” anlamlı sözcüğün devamı olan *balkı-* fiiline ait olmalıdır. Türkçe Sözlük’te ayrıca *balkı* “1. Ağrı, sancı 2. *hlk.* Güzel, süslü, parlak (TS: 246a) sözcüğü de kayıtlıdır. Sözcüğün birinci anlamı için herhangi bir açıklama yapılmadığı gibi örnek cümleye de yer verilmemiştir. Fakat bu verinin ağızlardan alındığı açıktır. Sözcüğün ikinci anlamı, *balkı-* fiilinde olduğu gibi

Arapçadan Türkçeye geçen *bark* sözcüğünden türetilen *balkı* sözcüğüne aittir. Bu maddenin de iki ayrı madde olarak düzeltilmesi gerekir.

bay: Eski Türkçede *bay* sözcüğü “zengin, zengin kişi, cömert” (DTS: 85a; ED: 384a-b) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde “zengin, varlıklı; kimseye muhtaç olmayan” (Ünlü 2012a); Kıpçak Türkçesinde “zengin, varlıklı” (KTS: 25b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “1. Zengin, müstağni 2. Ulu, kibar, asil 3. Temiz” anlamlarında tanıklanan *bay* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *eskimiş* niteleyicisiyle “parası, malı çok olan, zengin (kimse)” (TS: 285a) anlamlarında yer alır. Anadolu ağızlarında **bay** “zengin, ağa” (DS I: 574b) sözcüğü Adana, Bitlis, Denizli, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Kerkük, Konya, Malatya, Ordu, Sivas, Tokat, Şanlıurfa yörelerinde kullanılmaktadır. Eski Türkçede *bay* sözcüğünden türeyen *bayagut* (DTS: 85a; ED: 385b), *baylık* (DTS: 85b), *bayu-* (ED: 384b-385a; DTS: 85b), *bayut-* (DTS: 85b; ED: 385a) sözcükleri de yer almaktadır. Bunlardan *baylık* “zenginlik” (DTS: 85b) ve *bayu-* “zengin olmak veya zenginleşmek” (ED: 384b-385a; DTS: 85b) sözcükleri ölçünlü dilde yer almazken Anadolu ağızlarında tanıklanmaktadır. Ağızlarda **baylık** “1. Mutluluk, refah, huzur, ferahlık 2. Zenginlik” (DS I: 582a) sözcüğü Çanakkale, Denizli, Mersin, Niğde yörelerinde, **bayı-**, **bay-** “zenginleşmek, zengin olmak” (DS I: 579b; DS I: 583a) sözcüğü Adana, Ankara, Edirne, Kastamonu, Mersin, Sivas, Yozgat yörelerinde yaşamaktadır.

bayık: Eski Türkçede “doğru, gerçek; dürüst” (DTS: 85b; ED: 385b) anlamlarında geçen *bayık* sözcüğü için Kâşgarlı Mahmut Oğuzca kaydı düşmüştür. *bayık* sözcüğü Eski Türkçede metinlere yansımayan ancak Eski Anadolu Türkçesinde “kanmak, inanmak” (TTS I: 469) anlamlarında tanıklanan *bay-* fiiline, isim yapma eki {-(X)k} getirilmesiyle türetilmiş olmalıdır. Çünkü inanılan şey, aynı zamanda “doğru” kabul edilen şeydir. *bay-* fiilinin Eski Türkçede kaydının bulunmaması sözcüğün Oğuzca olmasıyla ilgili olabilir. *bay-* fiili Anadolu ağızlarında da “1. İnanmak, kanaat getirmek, tatmin olunmak 2. İnanmak, kanmak” (DS I: 583b; DS VI: 4452a) anlamlarında kullanılmaktadır. Bu veriler Afyon, İzmir, Kütahya, Manisa yörelerinden

derlenmiştir. *bayık* sözcüğü Eski Türkçeden sonra Harezmi Türkçesinde “doğru söz, kendine inanılan adam; belli, şüphesiz” (Ünlü 2012a: 83a) anlamlarında tanıklanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “açık, aşikâr, muhakkak, gerçek, şüphesiz” (TTS I: 465-466) anlamlarında kullanılan **bayık**, ölçünlü dilde bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarından *Çankırı* yöresinde “doğru, gerçek, şüphesiz” (DS I: 579b) anlamlarında tanıklanmaktadır.

beliñ Eski Türkçede “korku, panik, ürperti” (DTS: 100b; ED: 343a) anlamlarında kullanılan *beliñ* sözcüğü, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilememiştir. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “ürkü, korku” (TTS I: 491) anlamlarında geçen *beliñ* sözcüğü, ölçünlü dilde bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarındaysa anlam genişlemesine uğrayarak **belin** “deli” (DS I: 618a), **belen** (DS I: 612b) biçimini almıştır. Ayrıca **beleñ ol-** biçimi de birleşik fiil yapısında “şaşkınlık, korku nedeniyle anlamsız davranışlarda bulunmak” (DS VI: 4452b) anlamlarında ağızlarda tanıklanan yapılardan biridir. Bu veriler; *Afyon*, *Burdur* ve *Denizli* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *beliñ* sözcüğünden türeyen *beliñle-* “korkmak, ürkmek” (DTS: 100b-101a; ED: 344b) fiili, Anadolu ağızlarına uzanan diğer türevidir. Türkçe Sözlük’te *belinle-* “*hlk.* birden uyanarak çevresine korku ile şaşkın şaşkın bakmak, irkilmek” (TS: 301a) şeklinde yer alan sözcüğün *halk ağzından* alındığı belirtilmiştir. Ağızlarda “şaşkınlıkla karışık korku duymak, irkilmek, ürkmek, uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak, afallamak, şaşırmak” anlamlarında ve **belinle-**, **beliñle-** (DS I: 618a-619b), **beleñle-** (DS I: 613a), **belenle-** (DS I: 613a), **belinne-**, **beliñne-** (DS I: 319b), **belünle-** (DS I: 624a) varyantlarıyla *Afyon*, *Amasya*, *Antalya*, *Balıkesir*, *Burdur*, *Çanakkale*, *Çankırı*, *Çorum*, *Denizli*, *Edirne*, *Erzincan*, *Eskişehir*, *Isparta*, *İstanbul*, *Kırklareli*, *Kocaeli*, *Konya*, *Kütahya*, *Mersin*, *Muğla*, *Niğde*, *Ordu*, *Samsun*, *Sivas*, *Tekirdağ*, *Tokat*, *Uşak*, *Yozgat* gibi yörelerde yaşamaktadır.

bert- Eski Türkçede “(birini) sakatlamak, yaralamak” (ED: 358b; DTS: 103a-b) anlamlarında kullanılan *bert-* <*ber- fiili, Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde henüz tanıklanmış değildir. Ancak bu sözcükten türeyen *bertük* “bere, kırık,

çıkık”; *bertükçi* “sınıkçı, kırıkçı” (Ünlü 2012a: 91a) türevleri Harezmi Türkçesinde, *bertil-* “oğuşturulmak, oğulmak”; *bertin-* “vücudun bir organı yerinden oynamak”; *bertük* “yerinden oynayan organ” (KTS: 28b) türevleri Kıpçak Türkçesinde kayıtlara geçen sözcüklerdir. *bert-* sözcüğü Osmanlı Türkçesinde “burkulmak” (Tulum 2011: 409; RT: 160b) anlamında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te *bert-* “*hlk.* bertilmek” (TS: 313b) şeklinde yer alan sözcük, *halk ağzından* alınmıştır. Anadolu ağızlarında *Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Kütahya, Mersin, Muğla, Şanlıurfa* yörelerinden derlenen **bert-** sözcüğü “1. İncinmek, burkulmak 2. Yara azmak 3. Morarmak” (DS I: 638a) anlamlarında kullanılmaktadır. Eski Türkçede tanıklanan *bertin-* “yaralanmak, çıkık olmak” (DTS: 103b; ED: 359b) ve *bertük* “yaralı” (OTWF: 230) sözcükleri *bert-* fiilinden türeyip ağızlara uzanan sözcüklerdir. Ağızlarda **bertin-** “incinmek, burkulmak” (DS I: 637b) fiili, *Giresun* ve *İzmir* yörelerinde; **bertik** “1. Yara, bere 2. İncinmiş, burkulmuş eklem 3. İncinme, burkulma 4. Deride mor leke, çürük 5. Hazımsızlıktan karında meydana gelen şişkinlik” (DS I: 636b-637a); **bertig** “yara, bere” (DS I: 636b); **bertük** “incinme, burkulma” (DS I: 638a); **börtük** “1. Yara, bere 2. Zayıf, çelimsiz” (DS I: 772b) varyantları *Amasya, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Düzce, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Ordu, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tokat, Uşak* yörelerinde tanıklanmaktadır.

bıkın: Eski Türkçede “bir insanın veya hayvanın böğrü veya sırtı” (ED: 316a; DTS: 113a) anlamıyla geçen *bıkın* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “bel, böğür” (Ünlü 2012a: 94b); Kıpçak Türkçesinde *bıgın, bıkın* şeklinde “uca kemiği” (KTS: 30a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *bıkın* “böğür” (TTS I: 537) şeklinde geçen sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise varyantlaşarak **bıkın, bıkım** “omurga, bel” (DS I: 663b-664a), **bıhın** “1. Omurga, bel 2. Böğür” (DS I: 663a) **buhun** “bel sözcüğüyle birlikte kullanılır: Bugün öyle hastayım ki belim buhunum kırıldı” (DS I: 783b) biçiminde yaşamaktadır. Bu veriler *Amasya, Bursa,*

Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Hatay, Konya, Niğde, Samsun, Sivas yörelerinden derlenmiştir.

bök Eski Türkçede *bök*¹⁷ sözcüğü “aşık kemiğinin sırtının yukarı gelmesi (çık karşıtı); aşık oyununda kullanılan teknik bir terim” (DTS: 125b; ED: 323b) anlamlarında yer alır. DLT’de aşık oyununda kullanılan kemiğin yönünü gösteren bir sözcük olarak kullanılmıştır. Aşık oyununda bu sözcüğün zıddı olarak *çik* “(aşık oyununda) oynanılan kemiğin çukur tarafı; aşık oyununda teknik bir terim, bök karşıtı” (DTS: 156a; ED: 413a-b) sözcüğü de yer alır. Harezmi ve Kıpçak Türkçesinin yanı sıra Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinleri üzerine yapılan çalışmalarda hem *bök* hem *çik* sözcüğüne dair kayıt bulunamamıştır. Türkçe Sözlük’te *bök* sözcüğü yer almazken *çik* sözcüğünün *cuk* varyantı *cuk oturmak* deyiminde yaşamaktadır: *cuk* “tam yerine denk gelmek, uygun gelmek, yakışmak” anlamlarındaki *cuk oturmak* deyiminde geçen bir söz” (TS: 472a). Eski Türkçe *bök* sözcüğü Anadolu ağızlarına **bök**, **böke** “aşık kemiğinin yumru tarafı” (DS I: 767a) şeklinde yansımıştır. Bu veri, *Kars* ve *Van* yörelerinde yaşamaktadır. *çik* sözcüğünün ise ağızlarda çok sayıda varyantı vardır: **çik** “aşık kemiğinin çukur tarafı” (DS II: 1212a), **cık** (DS II: 905a), **cik** (DS II: 963b), **cike** (DS II: 964b), **çık** (DS II: 1165a), **çig** (DS II: 1205b); **cuk**, **cuh** “aşık oyununda aşığın istenilen biçimde oturması hâli” (DS II: 1011a). Bu veriler; *Adana, Amasya, Ankara, Ardahan, Çorum, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Gümüşhane, İstanbul, Kars, Kayseri, Kütahya, Manisa, Niğde, Sivas, Tokat, Urfa, Yozgat* gibi yörelerden derlenmiştir.

bök-: Sıklıkla Yenisey yazıtlarında geçen *bök*-¹⁸ fiili, Eski Türkçede “1. Tıkınmak, doymak 2. Yetinmek, tatmin olmak, zevk almak 3. Doyup usanmak” (DTS: 125b; ED: 324b) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi ve Kıpçak Türkçesinin yanı sıra Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilememiştir. Ölçünlü dilde de bulunmaz. Anadolu ağızlarında Eski

¹⁷ ED’de *bög* biçiminde yer alır.

¹⁸ ED’de *bük-* maddesinden *evük-* maddesine gönderme yapılarak sözcüğün aslında *bük-* değil *evük-* şeklinde olduğu önceki okumaların yanlış olduğu iddia edilmiştir (s. 9). Ancak bu öneri kabul görmemiştir.

Türkçedeki *bök-* fiili ile ilgili olması muhtemel **bök-** “1. Dolmak, taşmak 2. Çok kazanmak” (DS I: 767a) fiili yer almaktadır. Bu veri *Kilis* ve *Kırşehir* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

buğ-: Eski Türkçede “donmak, buz tutmak, soğuktan ölmek” (DTS: 129a; ED: 298b) anlamlarında kullanılan *buğ-* fiili, Kıpçak Türkçesinde sızıcı /d/ sesinin /y/’ye değişmesi neticesinde *buy-* “soğuktan donmak” biçimini almıştır. Tarama Sözlüğü’nde “insan ve hayvan soğuktan donmak” (TTS I: 724) anlamıyla kayıtlı olan *buy-* fiili, ölçünlü dile *halk ağzından* alınmış ve Türkçe Sözlük’e “*hlk.* 1. Çok üşümek 2. Soğuktan donarak ölmek” (TS: 419b) anlamlarında kaydedilmiştir. Anadolu ağızlarında **buy-** “donmak, üşümek” (DS I: 808a), **biy-** (DS I: 673b), **biy-** (DS I: 713a), **buyu-** (DS I: 808b-809b), **buz-** (DS I: 811a), **büy-** (DS I: 832b); **puy-** “donmak” (DS V: 3495b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Adana, Ankara, Bolu, Çankırı, Çorum, Denizli, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Ordu, Sivas, Uşak, Van, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

burçaklan- *burçak* sözcüğüne, isimden fiil yapma {+IA-n-} ekinin getirilmesiyle türetilmiştir. Eski Türkçede *burçak* sözcüğü “fasulye, bezelye, dolu tanesi, ter damlası vb.” (ED: 357; DTS: 135a) anlamlarında yer alır. *burçaklan-* ise “damla damla akmak (sıvılar için)” (DTS: 135a; ED: 358a) anlamlarına sahiptir. “ter damlası” anlamının bezelye tanelerine benzetilmesi yoluyla ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. *Burçak* sözcüğü Harezmi Türkçesinde “burçak” (Ünlü 2012a: 112b); Kıpçak Türkçesinde “dolu, yağmur; bezelye, nohut” (KTS: 38a) anlamlarında kaydedilmiş olmasına rağmen *burçakla-n-* fiiline dair bir kayıt bulunmaz. *burçak* sözcüğü Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinde “1. Baklagillerden taneleri mercimeğe benzer bir bitki, burçak” (KM: 106a) “2. İri ter tanesi” (DK: 62) anlamlarında kullanılmıştır. Ancak *burçakla-n-* fiiline dair bir kayda rastlanılamamıştır. Türkçe Sözlük’te *burçak* “1. Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi (*Vicia ervilia*) 2. Bu bitkinin mercimeğe benzeyen ve genellikle hayvan yemi olarak kullanılan tanesi” (TS: 414b) şeklinde bitkiye dair

anlamlarla maddelenmiştir. *burçakla-n-* fiili Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında *burçak* sözcüğünün çok sayıda varyantı yer alır: **burcak** “küçük dolu tanesi, dolu” (DS I: 795a); **burçaḥ** “burçak” (DS I: 795b), **bircak** (DS I: 669b), **birçak** (DS I: 669b), **furçak** (DS III: 1879b); **borcak** “sarı çiçekli, süpürgeye benzer yakılabilen bir ot” (DS I: 740a), **borçoḥ** (DS I: 740a); **purçak** “1. Burçak bitkisi” (DS V: 3489b); **burşak** “1. Mercimek 2. Yağmurla karışık düşen dolu” (DS I: 801b). Ağızlardaki varyantların anlamları arasında Eski Türkçede olmasına rağmen ölçünlü dilde bulunmayan “dolu tanesi” anlamı da tanıklanmaktadır. Eski Türkçe metinlerinden sonraki metinlerde rastlamadığımız *burçaklan-* fiili Derleme Sözlüğü'nde **burcaklan-** “ter, damla damla birikmek” (DS I: 795a) şeklinde *Bayburt -Erzurum* kaydıyla yer alır.

bürlen- Eski Türkçede *bür* “tomurcuk (bitki)” (DTS: 142b ED: 354a) sözcüğüne isimden fiil yapma eki {+IA-n-} getirilmesiyle türetilen *bürlen-* “tomurcuklanmak, filizlenmek” (DTS: 143a; ED: 366a) fiili, Kıpçak Türkçesi metinlerinden Codex Cumanicus'ta *bürlen-*, *börlen-* biçimlerinde “tomurcuklanmak, tomurcuk açmak” anlamlarında; *bür* sözcüğü “tomurcuk, gonca” anlamlarında kaydedilmiştir (Argunşah vd. 2015: 677). Tarama Sözlüğü'nde *pür* “bazı ağaçlarda, yapraklardan ayrı olarak süren ince yaprak” (TTS V: 3207); *pürlen-* “dalların uçları yapraklanmak” (TTS V: 3208) kayıtları yer alır. Türkçe Sözlük'te *bürlen-* sözcüğüne dair bir veri yer almaz. *bür* sözcüğü ise *halk ağzından* alındığı belirtilerek *pür* şeklinde “çam, ardıç, ladin ağaçlarının iğne gibi ince yaprakları” (TS: 1954b) anlamında kaydedilmiştir. Anadolu ağızlarında *bür* sözcüğü birkaç varyantla yaşamaktadır: **bür** “tomurcuk” (DS I: 824b); **pur** “1. Bitkinin yapraklı yeri 2. Cevizin yeşil kabuğu” (DS V: 3489a); **pür** “1. Yaz kış yapraklarını dökmeyen, nohut büyüklüğündeki meyvesi acı olup yenmeyen bir orman ağacı 2. Çam ağacı 3. Bodur ardıç ağacı 4. Çalılık 5. Ardıç ve çam ağaçlarının yapraklı ince dalları, ağaçların budanmış ince dalları 6. Çam, ardıç, ladin ağaçlarının iğne gibi ince yaprakları 7. Ağaç yaprağı 8. Asma yaprağı 9. İnce yapraklı buğday 10. Mısır bitkisinin sap ve yaprakları 11. Bitkilerin toprağın

üstüne yayılan gövde ve dalları 12. Sebzeler toplandıktan sonra geriye kalan gövde ve kökleri 13. Soğan, pancar, şalgam, turp, patates vb. sebzelerin yaprakları” (DS V: 3496b-3497b). Bu veriler, *Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Bitlis, Bolu, Burdur, Çankırı, Çorum, Denizli, Elazığ, Eskişehir, Giresun, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Kilis, Konya, Mersin, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Van, Yozgat, Zonguldak* yörelerinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *bürlen-* şeklinde kullanılan sözcük, Anadolu ağızlarına **pürlen-** “filizlenmek, yeşermek” (DS V: 3500b) şeklinde yansımıştır. Bu fiil, Derleme Sözlüğü’nde **Sungurlu -Çorum* kaydıyla yer alır. Ayrıca *bür* sözcüğü Altay, Hakas ve Teleüt Türkçelerinde *pür*, Tuva Türkçesinde *bürri*, Kırgız Türkçesinde *bür*, Kazak Türkçesinde *bür/büri* biçimlerinde yaşamaktadır (ED: 354a).

çal: Karahanlı Türkçesinden itibaren metinlerde tanıklanmaya başlayan *çal* “grimsi beyaz, kül beyazı, boz” (DTS: 147a; ED: 417a) sözcüğünün, Harezm Türkçesinde “kır saçlı, kıranta” (Ünlü 2012a: 131a); Kıpçak Türkçesinde “ala renkli, çil” (KTS: 45b) anlamlarında kullanıldığı tespit edilmiştir. *çal* sözcüğü, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin yanı sıra ölçünlü dilde de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **çal** “1. Ala renk 2. Ben, çil, leke 3. Kül rengi” (DS II: 1047a); **cal** “ala renk” (DS II: 849b); **kırçal** “kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan” (DS IV: 2819a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler *Adana, Ağrı, Isparta, İstanbul, Muğla, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Trabzon, Van* yörelerinden derlenmiştir. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunmayan *çal* sözcüğü, Azerbaycan Türkçesinde “1. Kır (at) 2. Kırçıl 3. Kırçaç, çal” (Akdoğan 1999: 140b); Türkmen Türkçesinde “1. Gri 2. *mec.* Saçı sakalı ağarmaya; yaşlanmaya başlayan kimse” (Tekin vd. 1995: 108b) anlamlarında yaşamaktadır.

çer: DLT’de “kabızlık (bağırsak iltihabı için, örtmece); vücut ağırlığı” (DTS: 154b; ED: 427a) anlamlarıyla yer alan *çer* sözcüğü, Harezm Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Kıpçak Türkçesi metinlerinde ise *çer* sözcüğünün türevleri olan *çerlen-* “ağrımak, (göz) çipillenmek” (KTS: 48b)

ve *çerli* “zayıf, cılız” (KTS: 48b) türevleri kayıtlıdır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin söz varlığını içine alan Tarama Sözlüğü’nde *çer* maddesi yer almaz. Ancak bu sözcükle ilişkili olarak *çerer-*, *çeler-*¹⁹ “korku ile çok açılmak, berermek (gözler hakkında)” (TTS II: 860-861; Tietze II: 193) maddesi kaydedilmiştir. Türkçe Sözlük’te *çer* ve türevlerine ilişkin kayıt bulunmaz. Bu durum ilgili sözcüklerin ölçünlü dilde unutulduğunu göstermektedir. Ölçünlü dilin aksine *çer* sözcüğü ve bu sözcüğün Eski Türkçedeki bütün türevleri Anadolu ağızlarında tanıklanmaktadır. Eski Türkçe *çer* sözcüğü Anadolu ağızlarında **çer** “1. Hastalık (daha çok hayvanlar hk.) 2. İlenç olarak söylenir” (DS II: 1144b) şeklinde, Eski Türkçe *çerlen-* “1. Kabızlık çekmek 2. İrinlenmek, tıkanmak (gözler için)” (DTS: 155a; ED: 430a) fiili, ağızlarda **çerlen-** “hayvan, zehirli ot yiyerek ölmek” (DS II: 1147a); **çirilen-** “hastalanmak” (DS II: 1236b) şeklinde, Eski Türkçe *çerlet-* “1. Kabız hâle getirmek, kabızlığa neden olmak (örtmece) 2. Kirletmek (gözler); irinlemeye neden olmak” (DTS: 155a; ED: 429b-430a) fiili, ağızlarda **çerlet-** “üzmek, sıkmak, bunaltmak” (DS II: 1147a) şeklinde ve Eski Türkçe *çerlig* “görme zayıflığı olan kişi” (DTS: 155a; ED: 429b) sözcüğü, ağızlarda **çirli** “hastalıklı” (DS II: 1236b) şeklinde yaşamaktadır. Bu veriler; *Adana, Amasya, Erzincan, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Malatya, Niğde, Sivas, Trabzon, Van* yörelerinden derlenmiştir.

çug: Eski Türkçede “bohça, balya” (DTS: 162b; ED: 405a) anlamlarında yer alan *çug*²⁰ sözcüğünün *çugla-* “sarmak, bohçalamak” (ED: 407b; DTS: 163a) ve *çuglan-* “sarılmak, paketlenmek” (DTS: 163a; ED: 408a) türevleri de bu dönemde tanıklanmaktadır. Harezmi Türkçesinde *çug* sözcüğü “demet, bağ” (Ünlü 2012a: 137b); göçüşmeye uğrayan *çulga-* sözcüğü “dolamak, sarmak, örtmek” (Ünlü 2012a: 139a); *çulgan-* sözcüğü “örtünmek, bürünmek, sarınmak” (Ünlü 2012a: 139a) anlamlarında yer alır. Osmanlı Türkçesinde *çulga-* “sarmak, dolamak” (TM: 321b) biçimi metinlerde kayıtlıdır. Ancak

¹⁹ Tarama Sözlüğü’nde *çerer-* eylemi “(göz) açılıp parlamak” şeklinde anlamlandırılmıştır. Ancak örnek olarak verilen beyitlerde yer alan anlamlar, Tietze II’den alıntıladığımız anlamlara daha uygundur.

²⁰ DTS’de *çog* biçimindedir.

diğer türevler tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük'te *çug* ve türevleri bulunmazken Anadolu ağızlarında Eski Türkçede görülen bütün türevler yaşamaktadır: **çuğ** “1. Mısır saplarından yapılan yığın 2. Tahıl demetlerinin saplarından yapılan yığın” (DS II: 1301a); **cuğ**: “yığın, birikinti” (DS II: 1010a); **cula-** “bağlamak, eklemek” (AKD: 390a); **culan-** “bağlanmak, takılmak” (DS II: 1012a). Bu veriler; *Amasya, Bursa, Gaziantep, Kars, Zonguldak* yörelerinden fişlenmiştir.

eçe: Eski Türkçede “bir kimsenin annesinin küçük kız kardeşi, bir kimsenin büyük kız kardeşi” (ED: 20a; DTS: 173a) anlamlarında kullanılan *eçe* sözcüğü, Ölçünlü dilde *ece* biçiminde “1. Kraliçe 2. Güzel kadın” (TS: 752b) şeklinde canlandırılarak (Bayar 2006: 107a) Türkçe Sözlük'e eklenmiştir. *eçe* sözcüğünün Anadolu ağızlarında **ece** “1. Babaanne 2. Kadın 3. Güzel kadın” (DS III: 1659a-b); **eci** “1. Abla, büyük kız kardeş 2. Büyükanne 3. Yenge 4. Saygıya yaraşır kadın” (DS III: 1660b-1661a); **ice** “1. Büyükanne 2. Kız kardeş, abla” (DS IV: 2504b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Afyon, Amasya, Ankara, Aydın, Çankırı, Çorum, Edirne, Eskişehir, Hatay, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Malatya, Nevşehir, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Zonguldak* yörelerinden derlenmiştir.

eçi: Orhun yazıtlarından beri tanıklanan *eçi* sözcüğü Eski Türkçede “büyük erkek kardeş, amca” (DTS: 173a; ED: 20a-b); Harezmi Türkçesinde “babanın erkek kardeşi, amca” (Ünlü 2012a: 162a); Kıpçak Türkçesinde *eççi*, *içi* biçimlerinde “amca” (KTS: 69b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü'nde *ece* biçiminde “reis, ulu, ileri gelen” (TTS III: 1384a) şeklinde kayıtlıdır. Türkçe Sözlük'te bulunmayan *eçi* sözcüğü Anadolu ağızlarında anlam alanını genişletmiştir. Ağızlarda yer alan varyantlar şu şekildedir: **eçi** “büyük kardeş, ağabey” (DS III: 1663a), **eci** (DS III: 1660b-1661a), **eçe** (DS III: 1663a); **ece** “1. Büyük kardeş, ağabey 2. Baba 3. Amca 4. Erkek kardeş 5. Arkadaş, samimi arkadaş 6. Ağa 7. Aksakallı ihtiyar 8. Hala çocuğu” (DS III: 1659a-b); **ici** “1. Baba 2. Kardeş” (DS IV: 2504b). Bu veriler, *Antalya, Bilecik, Denizli, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş,*

Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sivas yörelerinden derlenmiştir. *eçe* ve *eçi* sözcüklerinin aynı sözcüğün varyantları olduğunu ileri süren görüşler de mevcuttur (bk. Arslan Erol: 2014: 254-255).

em: Eski Türkçede “deva, bitkisel ilaç” (ED: 155a; DTS: 183b) anlamlarında kullanılan *em* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “ilaç, em, derman” (Ünlü 2012a: 257a); Kıpçak Türkçesinde “ilaç” (KTS: 72b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “ilaç, deva, çare” (TTS III: 1455-1458) anlamlarıyla yer almıştır. Türkçe Sözlük’te ise *halk ağzından* alındığı belirtilerek *em* “*hlk.* ilaç, merhem” (TS: 792a) şeklinde maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında *em* sözcüğü “1. İlaç, merhem 2. Fayda, hayır 3. İşe yarayan” (DS III: 1729b) anlamlarıyla *Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Bolu, Çorum, Denizli, Elazığ, Erzincan, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat* yörelerinde kullanılmaktadır. Eski Türkçede *em* sözcüğünden türeyen *emçi* “hekim” (DTS: 183b-184a; ED: 156b); *emle* “tedavi etmek, iyileştirmek” (DTS: 185a; ED: 1611a); *emlet-* “tedavi ettirmek” (ED: 161a-b; DTS: 185a) sözcükleri Anadolu ağızlarına yansıyan diğer türevlerdir: Eski Türkçe *emçi* sözcüğü ağızlarda **emçi** “doktor, operatör, ebe” (DS II: 1731a); **emci** “1. Eczacı 2. Doktor, operatör, ebe (DS II: 1731a) 3. Em yapan” (DS VI: 4497a) varyantlarıyla, Eski Türkçe *emle*- fiili, ağızlarda **emle-** “1. Yaraya merhem sürmek, iyileştirmek 2. Çanak çömlek gibi kapların çatlaklarını çimento vb. ile onarmak” (DS III: 1739a) şeklinde, Eski Türkçe *emlet-* fiili, ağızlarda **emlet-** “merhem sürdürmek” (MY) biçiminde yaşamaktadır.

eñ Eski Türkçede *eñ* sözcüğü “1. Yüz, yanak 2. Çehre, görünüş, görünüm” (DTS: 186a-b; ED: 166a); bu sözcükten türeyen *eñlik* sözcüğü “allık” (DTS: 187a; ED: 185a) anlamlarında kullanılmıştır. *eñ* sözcüğü Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde “yanak” (Ünlü 2012a: 172b; KTS: 73b) anlamında yer alır. *eñlik* sözcüğü ise Kıpçak Türkçesi metinlerinde “kadınların yüzlerine yaptıkları allık” (KTS: 74a) anlamlarında kayıtlıdır. Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinde ““yüz, çehre, yanak; renk, beniz rengi” (KY: 349b;

TTS III: 1465-1466) anlamlarında geçen *eη* sözcüğü, ölçünlü dilde unutulduğu için Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Tarama Sözlüğü'nde “boyacılıkta kullanılan kökü kızıl bir ot” şeklinde yer alan *eηlik* sözcüğü Anadolu ağızlarında **enlik** “1. Boyacılıkta kullanılan bir çeşit ot 2. Yüze sürülen kırmızı boya” (DS III: 1759b); **enniyh** “1. Allık 2. Ruĵ” (DS III: 1760a); **ernik** “kadınların kullandıkları allık” (DS III: 1175b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Çorum, Erzurum, Gaziantep, Iğdır, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

eηek Eski Türkçede “alt çene, çene kemiği, çene” (ED: 183b; DTS: 186b) anlamlarında geçen *eηek*²¹ sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “çene, avurt, yanak” (Ünlü 2012a: 261a); Kıpçak Türkçesinde “çene, çene kemiği” anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü'nde “1. Çene, çene kemiği. 2. Gerdan” (TTS III: 1467-1469) anlamlarıyla kaydedilen *eηek* sözcüğü Türkçe Sözlük'te bulunmaz. Anadolu ağızlarında bu sözcüğün; **enek** “1. İnsan ya da hayvanlarda sarkan gerdan 2. Alt çenenin oynak yeri 3. Koyun ya da keçinin mafsallı kemiği” (DS III: 1748a-b); **eğek** “alt çene kemiği” (DS III: 1676a); **enk** “çene kemiklerinin birleştiği yer” (DS III: 1758b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Amasya, Bitlis, Bursa, Çorum, Konya, Sivas, Van* yörelerinden derlenmiştir.

esür-: Eski Türkçede “1. Sarhoş olmak 2. *mec.* Zenginlik, iktidar vs. sarhoşu olmak” (DTS: 197a; ED: 251a-b) anlamlarında kullanılan *esür-* fiili, Harezmi Türkçesinde *esür-*, *esir-*, *esrü-* biçimlerinde “sarhoş olmak, kendinden geçmek” (Ünlü 2012a: 178b-179b); Kıpçak Türkçesinde *esir-*, *esri-*, *esrü-*, *isrü-* biçimlerinde “sarhoş olmak” (KTS: 75-76) anlamlarında yer almıştır. Tarama Sözlüğü'nde *esir-*, *esri-* biçimlerinde “1. Sarhoş olmak, aklını kaybetmek, delirmek, kendinden geçmek. 2. Azgınlasmak, sertleşmek, çok kızmak” (TTS III: 1540-1543) anlamlarında kayıtlıdır. Ölçünlü dilde bu sözcüğün *esir-* biçimi, *halk ağzından* alındığı belirtilerek “*hlk.* 1. Sarhoş olmak 2. Aklını yitirmek, delirmek 3. Çok kızmak, sertleşmek (TS: 816b)” anlamlarında; *esri-* biçimi *eskimiş* niteleyicisiyle “*esk.* 1. Herhangi bir sebeple

²¹ Etimoloji ve çağdaş lehçelerdeki varyantlar için bkz: Tufar 2010: 90-92.

kendinden geçmek, gaşyolmak 2. Coşup kendinden geçmek, vecde gelmek 3. Mest olmak, sarhoş olmak” (TS: 821a) anlamlarında Türkçe Sözlük’te madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında; **esir-** “1. Azmak, kudurmak, delirmek 2. Gereksiz yere öfkelenmek, kızmak 3. Öfkelenip bağırmak, çağırmak 4. Azarlamak 5. Kavga etmek 6. Sallanmak 7. Yaramazlık etmek 8. Boş yere savururcasına para harcamak 9. Sarhoş olmak” (DS III: 1783a-b); **esre-** “1. Delirmek 2. Sarhoş olmak” (DS III: 1787a) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Afyon, Ankara, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Düzce, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Gümüşhane, Isparta, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Muğla, Ordu, Sakarya, Sivas, Tekirdağ, Zonguldak* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır. Eski Türkçede *esür-* fiilinden türemiş *esrük* “sarhoş, alkollü, sarhoşluk” (ED: 250b-251a; DTS: 197a) sözcüğü ve *esürt-* “1. Sarhoş etmek 2. (Zenginlik, iktidar) sarhoşu yapmak” (DTS: 197a; ED: 251b) fiili de bulunmaktadır. Bu sözcüklerden *esrük*; Türkçe Sözlük’te *eskimiş* niteleyicisiyle *esrik* “esk. sarhoş” (TS: 820b) şeklinde yer alırken Anadolu ağızlarına **esrik** “sarhoş” (DS III: 1787a), **eserik** (DS III: 1780a); **esrek** “1. Sarhoş 2. Deli” (DS III: 1786b-1787a); **ösrük** “1. Sarhoş. 2. Öfkeli, kızgın” (DS V: 3355b); **esirik** “1. Kızgın, öfkeli, sinirli 2. Sarhoş 3. Deli 4. Dalgın, yarım akıllı” (DS III: 1783a); **üsruk** “esrik, sarhoş” (DS VI: 4076b) varyantlarıyla yansımıştır. *esürt-* fiili, Türkçe Sözlük’te *eskimiş* niteleyicisiyle **esrit-** “esk. sarhoş olmasına yol açmak, sarhoş etmek” (TS: 821a) şeklinde maddelenmiştir. Anadolu ağızlarına ise “delirmek” (DS III: 1784a) anlamında **esirt-** biçiminde yansımıştır.

eymen- ~ **ayman-**: Eski Uygur Türkçesinden beri tanıklanan “korkmak, utanmak, çekinmek” (DTS: 178b; ED: 273b) anlamlı *eymen-* fiili, Harezmi Türkçesinde “çekinmek, korkmak, utanmak” şeklinde Eski Türkçedeki anlamlarıyla devam ettirmiştir. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “tevahhuş etmek, çekinmek, korkmak, endişe etmek, ihtiraz etmek” (TTS III: 1592-1594) anlamlarıyla kayıtlara geçen *eymen-* sözcüğü, ölçünlü dilde unutulduğu için Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında; **eymen-** “1.

Korkmak, korkuyla canı sıkılmak, ürmek 2. Utanmak, sıkılmak, çekinmek” (DS III: 1824b); **eğmen-** “utanmak, sıkılmak, çekinmek” (DS III: 1681b); **imen-** “çekinmek” (DS IV: 2536b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Ankara, Balıkesir, Burdur, Çankırı, Denizli, Edirne, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kırşehir, Konya, Manisa, Muğla, Sivas, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *eymen-* fiilinden türeyen *eymenük* “çekingen, kendini geri planda tutan, suskun” (OTWF: 598) sözcüğü Anadolu ağızlarına **eymenik** “utangaç” (DS III: 1824b) şeklinde yansımıştır.

imga ~ amga ~ amgi: Orhun Türkçesinden beri tanıklanan *imga ~ amga ~ amgi* “yaban dağ keçisi” (ED: 158a; DTS: 232b; Şirin 2016: 720a) sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *imga* biçiminde “dağ keçisi” (Ünlü 2012a: 242b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *ime*, *ime geyik*, *ime keçi*, *ime keçisi* “dağ keçisi” (TTS III: 2070) şeklinde kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında **ima** “1. Büyük ve çatallı geyik boynuzu 2. Ovalarda yaşayan büyük geyik” (DS IV: 2534b); **ime** “boynuzları düz, dik ve birbirine paralel davar ya da geyik” (DS IV: 2535b) türevleriyle yaşamaktadır. *Adana, Antalya, Osmaniye* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

ır ~ yır: Eski Türkçede “şarkı” (DTS: 233b; ED: 192b) anlamlı *ır ~ yır* sözcüğüyle birlikte bu sözcükten, isimden fiil yapma {+IA-} ekiyle türeyen *ırla- ~ yırla-* “şarkı söylemek, mırıldanmak” (DTS: 234a; ED: 230a) sözcüğü de yer alır. Görüldüğü gibi sözcük, henüz Eski Türkçe içinde varyantlı bir yapıya bürünmüştür. Bu sözcükler, Harezmi Türkçesinde *ır* “gazel, şarkı, name” (Ünlü 2012a: 243a) ve *ırla-* “şarkı söylemek” (Ünlü 2012a: 244a) biçimlerinde; Kıpçak Türkçesinde *ır* “şarkı, türkü, makam ile söylenen söz” (KTS: 101b) ve *ırla- ~ yırla-* “şarkı söylemek” (KTS: 102a) şeklinde tanıklanır. Tarama Sözlüğü’nde *ır ~ yır* “nağme, hava” (TTS III: 1952-1953) ve *ırla- ~ yırla-* “şarkı söylemek, teganni etmek” (TTS III: 1965-1968) şeklinde kayıtlı olan sözcükler ölçünlü dilde kullanımdan düştüğü için Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *ır* “bk. yır” (TS: 1125a); *yır* “halk. 1. Ezgi, türkü, nağme. 2. Şiir” (TS: 2594b); *ırla-* “türkü, şarkı söylemek,

yırlamak” (TS: 1126a); *yırla-* “*hlk.* ırlamak” (TS: 2594b) biçimlerinde maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında **ır** “türkü, şarkı” (DS IV: 2481a); **yır** “1. Türkü, şarkı 2. Koşuk” (DS VI: 4275b) varyantlarının yanında **ırla-** “1. Şarkı, türkü söylemek 2. Kendi kendine söylenmek” (DS IV: 2488b); **yırla-** “1. Şarkı, türkü söylemek 2. Koşuk okumak” (DS VI: 4276a); **yırır-** “şarkı, türkü söylemek” (DS VI: 4276b) türevleri de tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Ankara, Bitlis, Burdur, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Kilis, Konya, Manisa, Mersin, Nevşehir, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon, Van* yörelerinden derlenmiştir.

ırk: Eski Türkçede, Köktürk yazıtlarından beri tanıklanan *ırk* “1. Fal, kehanet, büyü 2. Tahmin” (DTS: 234a; ED: 213a-b; Şirin 2016: 728b) sözcüğünün yanında *ırkla-* “fal bakmak, kehanette bulunmak” (ED: 217b; DTS: 234a) sözcüğü de yer alır. Harezmi Türkçesi metinlerinde *ırk* ve *ırkla-* sözcüklerinin henüz bir kaydına rastlanılmazken Kıpçak Türkçesinde *ırkla-* “fal bakmak, gelecekle ilgili söz söylemek, tahminle sonuç çıkarmak” (KTS: 102a) sözcüğü yer alır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *ırk* ve *ırkla-* sözcükleri Türkçe Sözlük’te de bulunmaz. Anadolu ağızlarında *ırk* sözcüğü, **ırk** “talih, şans” (DS IV: 2488b), **ırg** (DS IV: 2484a), **ırık** (DS IV: 2486b) varyantlarıyla; *ırkla-* sözcüğü, **ırıkla-** “boş inanca göre hastayı çeşitli büyü ya da sihirle iyileştirmek” (DS IV: 2486b) varyantıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Afyon, Bolu, Denizli, Isparta, Kütahya, Manisa, Muğla* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne dâhil edilmiştir.

ig: Eski Türkçede “hastalık, rahatsızlık” (ED: 98b-99a; DTS: 216b-217b) anlamında kullanılan *ig* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “hastalık, sancı” (Ünlü 2012a: 250b); Kıpçak Türkçesinde “ayıp, kusur” (KTS: 106b) karşılığında kullanılmıştır. *ig* sözcüğü Tarama Sözlüğü’nde “verem, ince ağrı” (TTS III: 2014) anlamlarında maddelenmiştir. *ig* ve türevleri ölçünlü dilde unutulduğu için bu sözcükler, Türkçe Sözlük’te yer almaz. Anadolu ağızlarında “hastalık, dert” (DS IV: 2509b) anlamlarında **iğ** sözcüğü kullanılmaktadır. Eski Türkçede *ig* sözcüğünden türeyen *igle-* “hastalanmak, rahatsızlanmak” (ED:

107a; DTS: 218a); *iglen-* “doğum ağrısı çekmek, hastalanmak” (ED: 107b; DTS: 218a); *iglig* “rahatsız, hasta” (ED: 218b; DTS: 218b) sözcükleri ağızlara uzanan diğer türevlerdir. Anadolu ağızlarında Eski Türkçe *igle-* sözcüğü; **igle-** “1. Zayıflamak 2. Eziyet çekerek hastalanmak, verem olmak 3. İnlemek 4. Kuraklık ya da hastalık nedeniyle ağaç gelişmemek, meyve vermemek 5. Bitki sararmak” (DS IV: 2512a), **iyle-** (DS IV: 2576a), **ili-** (DS IV: 2523b); **igile-** “1. zayıf, cılız kalmak” (DS IV: 2511a); Eski Türkçe *iglen-* sözcüğü; **iglen-** “zayıflamak” (DS IV: 2512a); Eski Türkçe *iglig* sözcüğü; **igli** “1. Zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için) 2. Kavun, karpuz gibi meyvelerde görülen bir çeşit hastalık 3. Olgunlaşmadan yere düşen ham meyve” (DS IV: 2512b); **igili** “zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için)” (DS IV: 2511a); **inli** “hasta” (DS IV: 2544b); **ili** “zayıf” (DS IV: 2523b) şekillerinde tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Antalya, Aydın, Bolu, Burdur, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Giresun, Isparta, İzmir, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Van* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

ige- Eski Türkçede “inat etmek, diretme” (DTS: 217a); (ED: 101b) anlamlarında geçen *ige-* fiili ve bu fiilden türeyen *igen-* “huysuzlaşmak, inatlaşmak” (ED: 110b; DTS: 217a) ve *igeş-* “çekişmek vb.” (ED: 119a; DTS: 217a) sözcükleri yer alır. Bu sözcüklerden *igeş-*, Harezmi Türkçesinde *egeş-* biçiminde “kıskançlık yüzünden yarışmak” (Ünlü 2012a: 165a) anlamında kayıtlıdır. Diğer türevler, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Tarama Sözlüğü ve Türkçede Sözlük’te de söz konusu sözcüklerle ilgili kayıt yoktur. *ige-* fiili, Anadolu ağızlarında da bulunmaz. Ancak Eski Türkçe *igen-* fiili, ağızlarda **eyen-** “ayak diremek, bekinmek, ısrar etmek” (DS III: 1820b) varyantıyla, Eski Türkçe *igeş-* fiili, ağızlarda **igüş-** “1. Zıtlaşmak, inatlaşmak, aksilik etmek 2. Tartışmak, münakaşa etmek” (DS IV: 2510b-2511a); **eğüş-** “1. Herhangi bir işin yapılmasını birbirinden bekleyerek iki kişi iddialaşmak 2. Yarışmak 3. Şakalaşmak, sataşmak 4. Bir işin yapılmasını emretmek 5. Söz etmek” (DS III: 1677a); **eğiş-** “kıskanmak, inatlaşmak” (DS III: 1680b); **eğüş-** “iddialaşmak, bahse girmek” (DS III: 1751b); **igüş-** “yarışmak” (DS IV:

2457a), **igaş-** (DS IV: 2509a); **iyeş-** “1. Yarışmak 2. Tartışmak 3. Yapılması istenilen bir işi duymamazlığa gelmek 4. Geçimsizlik etmek” (DS IV: 2575a); **öğüş-** “zıtlaşmak, düşmanca davranmak” (DS V: 3315b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Amasya, Artvin, Balıkesir, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Gaziantep, Giresun, Isparta, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Kahramanmaraş, Mersin, Muğla, Niğde, Sinop, Sivas, Yozgat, Zonguldak* yörelerinden derlenmiştir.

imik Eski Türkçede “(hava için) yumuşak, ılık (ED: 159a; DTS: 184b) anlamlarında kullanılan *imik* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcüğün, Anadolu ağızlarında üç varyantı vardır: **imik** “ılık su” (DS IV: 2537a); **imik** “1. Az sıcak, ılık 2. Bulutlu, durgun hava 3. Rüzgâr almayan, gölgeli, kuytu yer” (DS IV: 2475a-b); **umuk** “1. Ilık, sıcak 2. Kuytu” (DS VI: 4038b). Bu veriler; *Amasya, Antalya, Giresun, Konya, Mersin, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Derleme Sözlüğü’nde Eski Türkçe *imik* sözcüğünün türediği **ımu-** “ılınmak, ısınmak” (DS IV: 2474b); **umu-** “soğuk, biraz kırılmak” (DS VI: 4040b) fiilinin yanında bu sözcükten türeyen **ımıklaş-** “ılıklaşmak” (DS IV: 2474b); **ımıklık** “1. Bulutlu, durgun hava 2. Ilıklık” (DS IV: 2474b); **imiklik** “bulutlu, durgun, ılık hava” (DS IV: 2536b); **umukluk** “1. Ilık, sıcak 2. Kuytu” (DS VI: 4040b) gibi biçimler de yer almaktadır.

irk-: Eski Türkçede “bir araya getirmek, toplamak” (DTS: 225b; ED: 221a) anlamlarında kullanılan *irk-* fiili, Kıpçak Türkçesinde *irik-*, *irk-* biçimlerinde “toplamak, dolmak” (KTS: 113-114) anlamlarında yer almıştır. Tarama Sözlüğü’nde “biriktirmek, yığmak” (TTS III: 2094-2095) anlamlarında kayıtlı olan *irk-* fiili, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek “*hlk.* 1. Birikmek 2. Tiksinmek 3. *esk.* Biriktirmek, toplamak” (TS: 1205a) şeklinde maddelenmiştir. Bu sözcüğün, Türkçe Sözlük’te yer alan 1. ve 3. anlamları, incelediğimiz *irk-* fiiline ait iken 2. anlamı Eski Türkçede *ir-* “üzgün olmak, yalnız veya sıkılmış hissetmek” (ED: 194a-b; DTS: 225a) fiilinden türeyen

ërik- “1. Kùçümsemek, sırt çevirmek 2. Dalıp gitmek (DTS: 189b-190a); Bıkmak, sıkılmak” (ED: 226a) fiilinden günümüze uzanan *irk-* fiiline aittir. Bundan dolayı Türkçe Sözlük’te bu anlamlar iki ayrı madde altında toplanmalıdır. *irk-* fiili, Anadolu ağızlarında **irk-** “1. Biriktirmek, toplamak 2. Dibine çökmek” (DS IV: 2553b); **ilk-** “biriktirmek, toplamak” (DS IV: 2531b-2532a); **irik-** “su birikmek, toplanmak” (DS IV: 2550b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Eski Türkçede *irk-* fiilinin edilgen türevi olan *irkil-* “toplanmak, bir araya gelmek” (ED: 226b; DTS: 225b) fiili de tanıklanır. Bu fiil, Türkçe Sözlük’te **irkil-** “1. Ürkerek geri çekilir gibi olmak 2. Şaşırıp duraklamak 3. Vücudun bir yeri dışarıdan gelen bir uyarıcının etkisiyle kanlanıp şişmek, taharrüş etmek 4. *hlk.* Akan bir şey, bir engel karşısında duraklayıp birikmek” (TS: 1204b-1205a) şeklinde maddelenmiştir. Ancak *irk-* fiilinde karşılaşılan yanlış maddelendirme durumu *irkil-* fiili için de söz konusudur. İlk iki anlam Eski Türkçede *ir-* fiilinden türeyen *irk-* fiilinin Türkiye Türkçesindeki edilgen biçimi olan *irkil-* fiiline ait iken *halk ağzından* alındığı belirtilen 4. anlam, Eski Türkçe *irk-* “bir araya getirmek, toplamak” fiilinin edilgen biçimi olan *irkil-* fiiline aittir. Türkçe Sözlük’teki bu maddelerin ayrıştırılması gerekir. Anadolu ağızlarında, Eski Türkçe *irkil-* fiili; **irkil-** “1. Halk toplanmak 2. Su birikmek, toplanmak” (DS IV: 2553a); **irkil-** “halk toplanmak” (DS IV: 2488b); **ilkil-** “su birikmek, toplanmak” (DS IV: 2530b) şeklinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *irk-* fiilinden türeyen *irkin* “bir yerde beraber toplanmış vb.” (ED: 225a; DTS: 225b) sözcüğü, ağızlarda **irkin** “hazine, gömü” (DS IV: 2553a), **irkin** (DS IV: 2553a) varyantlarıyla tanıklanırken Eski Türkçe *irkin-* “kendisi için (mal) biriktirmek” (ED: 227a; DTS: 225b) fiili, ağızlarda **irkin-** “para biriktirmek” (DS IV: 2553a) biçiminde yer almaktadır. Ağızlarda *irk-* ve türevleriyle ilgili veriler; Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Uşak, Yozgat yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

ka- Eski Türkçede “yığmak, bir araya toplamak, sıraya koymak” (DTS: 423a; ED: 578b) anlamlarında yer alan *ka*-²² fiili, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Clauson, bu fiilin hapaks olduğunu ileri sürmüştür, ancak Tarama Sözlüğü’nde *kay*- “istif etmek, bir şeyi üst üste yığmak, yakmak” (TTS IV: 2386) şeklinde, sözcük sonunda yer alan pekiştirme ekinin /d/ > /-y/’ye değişmiş biçimi kayıtlıdır. Tietze (IV: 182), Tarama Sözlüğü’ndeki *kay*- fiilinin, Eski Türkçede *kay*- “başka yere dönmek, geri dönmek” fiilinden geldiğini ileri sürse de Semih Tezcan editör notunda bu fiilin Eski Türkçe *ka*- fiilinden geldiğini ifade etmiştir. Akartürk Karahan (2013: 390-391) *ka*- fiilinin Tuva Türkçesinde de kullanıldığını tespit etmiştir. Ölçünlü dilde unutulduğu için Türkçe Sözlük’te yer almayan *ka*- fiili, Anadolu ağızlarında **kay**- “1. Sobaya ya da ocağa odun sıralamak 2. İstif etmek, yığmak” (DS IV: 2704b); **gay**- “yığmak, doldurmak” (DS III: 1948a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Niğde, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *ka*- fiiliyle ilişkilendirilen *kala*- “koymak, yığmak” (DTS: 435b; ED: 617b) fiili de yer alır. Bu sözcük de Türkçe Sözlük’te bulunmamasına rağmen Anadolu ağızlarında; **kala**- “sobaya ya da ocağa odun koyup yakmak” (DS IV: 2609b); **gala**- “1. Ocak, ateş yakmak (DS III: 1898a) 2. odun; tezek vb.ni düzgünce üst üste yığmak” (EİA III: 117) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

kağu- Eski Türkçede “büyük aralıkla dikmek, ilgilemek; teyellemek” (DTS: 429b; ED: 596b) anlamlarında kullanılan *kağu*- fiili, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kada**-²³ “1. Teyellemek, iri iri dikmek 2. Sıkıştırmak, bağlamak 3. Hayvanı bir yere kısa

²² Türkçede ET. *ko*- > TT. *koy*- gibi sözcüklerde karşılaşılan pekiştirme görevinde kullanılan /d/ ekinin /y/ sesine değişmiş örnekleri mevcuttur.

²³ Osman N. Tuna, Eski Türkçede *kağu*- şeklinde yer alan fiilin Oğuz sahasında /d/ > /y/ değişmesine uğraması gerektiğini illeri sürerek Ağızlarda yer alan *kada*- fiilinin Moğolcadan alıntı olduğunu ileri sürmüştür (Tuna 1976: 296-297). Doerfer (III: 420-422), Sertkaya (1987: 272) ve Schönig (2000: 148) de bu görüşe katılmaktadır. Tietze (IV: 39), bu fiili Clauson’a atıf yaparak Eski Türkçe *kağu*- fiiline bağlamıştır.

ve sıkı bağlamak” (DS IV: 2590a); **gada-** “1. Bir şeyi bir yere sıkıca bağlamak, tutturmak, dikmek 2. Kısaltmak” (DS III: 1889a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Amasya, Artvin, Bayburt, Bitlis, Çorum, Diyarbakır, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Kars, Kayseri, Malatya, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa* yörelerinden derlenmiştir.

kar- Eski Türkçede “1. Boğulmak, tıkanmak 2. Arktan taşmak, dışarı dökülmek, taşmak” (DTS: 448b; ED: 643a) anlamlarında geçen *kar-* fiili, Kıpçak Türkçesinde “suya batmak, dalmak; boğazı tıkanmak” anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “su, önündeki set dolasıyla birikip kabarmak” (TTS IV: 2315) anlamıyla maddelenen *kar-*, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında **kar-** “bentin ya da arkın suyu çoğalmak, taşmak” (DS IV: 2666b); **gar-** “su birikmek” (DS III: 1928b) varyantları tanıklanan *kar-* fiilinin Eski Türkçede *karım* “çukur, hendek *mec.* mezar; ark vb. (DTS: 453b; ED: 659b) ve *kartur-* “boğazı tıkatmak, boğdurmak” (DTS: 456b; ED: 650b) şeklinde türevleri de yer alır. Bu türevler de ölçünlü dilde bulunmazken Anadolu ağızlarında **karım** “bağın üst tarafına kazılan, yağmur sularını biriktirmeye yarayan uzun çukur, ark” (DS IV: 2663b); **garım** “bataklık sularının çekilmesi için yapılan ark” (DS III: 1927b) ve **kardır-** “1. Bahçeyi ve çayırı bol sulamak, suya doyurmak 2. Su arkının önünü kapayıp suyu biriktirmek” (DS IV: 2658a); **gardır-** “bir şey gereksiz olarak çoğalmak: *Tarlanın karkını su gardırdı*” (DS III: 1922b) şekillerinde yaşamaktadır. Bu veriler; *Amasya, Ankara, Çorum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Nevşehir, Niğde* yörelerinden derlenmiştir.

kası: *kası* sözcüğü DLT’de “tahtaların bağlanarak küçükbaş hayvanlar için yapılan ağıl” (DTS: 457a; ED: 666a) anlamlarında yer alır. Clauson, bu sözcüğün hapaks olduğunu ileri sürmüştür. Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *kası* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır Anadolu ağızlarında ise **kası** “Kümes hayvanlarını besleyip yağlandırmak için ayrılan yer” (DS IV: 2675b); **kasu** “ahırda kuzu, malak ve buzağı konulan yer, bölme” (DS IV: 2677b); **gasu** “ahırda yavru hayvanlar

için bölüm” (KYSV: 241b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Kastamonu* ve *Sinop* yörelerinden derlenmiştir.

kaşga Eski Türkçede “(bir hayvanın) koyu gövdesi ve beyaz başı veya alnın üzerindeki beyazlık” (ED: 671b-672a; DTS: 458a) anlamlarında kullanılan *kaşga* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “başı, yüzü ak başka yerleri kara olan hayvan” (Ünlü 2012a: 294a); Kıpçak Türkçesinde *kaşka* biçiminde “atın alnındaki beyazlık” (KTS: 130b) anlamıyla yer alır. Tarama Sözlüğünde *kaşga* biçiminde “beyaz tüylü, kıllı” (TTS IV: 2329) anlamında maddelenen sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kaşka** “hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke ve alnı beyaz lekeli olan hayvan” (DS IV: 2681a); **kaşha** “atların alnındaki akıtma” (EİA III: 193) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Ağrı*, *Bayburt*, *Çankırı*, *Çorum*, *Erzincan*, *Erzurum* yörelerinden derlenmiştir.

karga- Eski Türkçede “beddua etmek, bela okumak” (DTS: 452a; ED: 655a) anlamlarında geçen *karga-* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *karga-*, *karka-* biçimlerinde “beddua etmek, lanetlemek” (Ünlü 2012a: 290b); Kıpçak Türkçesinde *karga-* biçiminde “beddua etmek, lanetlemek” (KTS: 128a) anlamlarında tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “1. Hor görmek, fena muamele etmek. 2. Beddua etmek, lanet okumak” (TTS IV: 2292) anlamlarında yer alan *karga-* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *kargı-* biçiminde “*hlk.* Birine, Tanrı’nın, insanların sevgi ve ilgisinden yoksun kalıp nefretlerine uğraması dileğinde bulunmak, ilenmek, kargışlamak, lanet etmek, lanetlemek” (TS: 1328a) anlamlarında madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise “ilenmek” anlamlı **kargı-** (DS IV: 2660b), **karga-** (DS IV: 2659b), **karğa-** (DS IV: 2661b), **garğa-** (DS III: 1923a) varyantları yer almaktadır. Bu veriler; *Amasya*, *Çorum*, *Denizli*, *İzmir*, *Kars*, *Şanlıurfa* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *karga-* fiilinden türeyen *kargış* “lanet, Tanrı’nın laneti” (ED: 654b; DTS: 452b) sözcüğü Anadolu ağızlarına yansıyan bir diğer Eski Türkçe sözcüktür. Bu sözcük, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek **kargış** “*hlk.* kargıma işi veya bu maksatla söylenen sözler, lanet, telin, beddua, ilenç, alkış

karşıtı (TS: 1328a)” şeklinde madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise “ilenç, beddua” anlamına gelen **kargış** (DS IV: 2661b), **karğış** (DS IV: 2662a), **karış** (DS IV: 2664b), **karkış** (DS IV: 2665a), **karvuş** (DS IV: 2673a), **gargış** (DS III: 1924b), **garğış** (DS III: 1925a), **garış** (DS III: 1927a) varyantları tanıklanmaktadır.

kaşan-: Eski Türkçede “işemek, özellikle atlar” (ED: 673b-674a; DTS: 458a) anlamlarında kullanılan *kaşan-* fiili, Kıpçak Türkçesinde *kaşın-* “(at) işemek” (KTS: 130b) biçiminde yer alır. Tarama Sözlüğü’nde “(büyükbaş hayvanlar) işemek” (TTS IV: 2328) anlamında kayıtlı olan *kaşan-* fiili, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek “*hlk.* hizmet ve binek hayvanları durup işemek” (TS: 1346a) anlamında maddelenmiştir. Bu fiil, Anadolu ağızlarında **kaşan-** “at, eşek işemek” (DS IV: 2679b), **koşan-** (DS IV: 2934a); **gaşan-** “büyük baş hayvanlar işemek” (DS III: 1934a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; Adana, Amasya, Artvin, Bolu, Denizli, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Mersin, Niğde, Sakarya, Samsun, Sivas, Trabzon, Van yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

kayır: *kayır* sözcüğü DLT’de “1. Kum 2. Yumuşak toprak” (DTS: 432b; ED: 678b) anlamlarında kayıtlıdır. Kâşgarlı Mahmut, *kayır* sözcüğünü Oğuzların “kum” anlamında; Türklerin²⁴ “yumuşak zeminli toprak” anlamında kullandığını ifade etmiştir (Ercilasun vd. 2014: 416). Kıpçak Türkçesinde “çakıl, kum, kum tepesi” (KTS: 133b) anlamlarında kullanılan *kayır* sözcüğü, Tarama Sözlüğü’nde “kum, kalın kum, çakıl” (TTS IV: 2373-2375) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilen *kayır* sözcüğü “*hlk.* 1. Kalın kum 2. İnce kum” (TS: 1364b) anlamlarında maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında; **kayır** “1. Kalın kum 2. İnce kum 3. Taşlı toprak 4. Tabaka tabaka olan sert ve sarı toprak 5. Verimsiz toprak 6. Çakıl taşı 7. İri taş 8. Dama serilen killi toprak” (DS IV: 2701b-2702a); **gayır** “1. Akarsuların getirdiği ince kum 2. İri kum” (DS III: 1946b); **kıyır** “kumlu toprak” (DS IV: 2857b) **gıyır** “kumlu verimsiz toprak” (DS III: 2067a) gibi varyantlarla yer

²⁴ Hakaniye

alır. Bu veriler; *Aydın, Balıkesir, Denizli, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Zonguldak* yörelerinden derlenmiştir.

kelegü: Eski Türkçede “bir tür tarla faresi” (DTS: 315a; ED: 718a) anlamıyla tanıklanan *kelegü* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *keleşü* biçiminde “tarla sıçanı, arap tavşanı” (Ünlü 2012a: 306a); Kıpçak Türkçesinde *kelenü* biçiminde “tarla faresi” (KTS: 137a) anlamında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *gelegi* “tarla faresi” (TTS III: 1625) şeklinde kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *geleni* biçiminde, “*hlk*. tarla faresi, büyük fare” (TS: 921a) anlamında maddelenmiştir. Söz konusu sözcük, Anadolu ağızlarında “tarla faresi” anlamıyla **gelengi** (DS III: 1975a-b), **gelegen** (DS III: 1974a), **geleği** (DS III: 1974a), **geleşü** (DS III: 1974a), **gelengü** (DS III: 1975b), **geleni** (DS III: 1975b), **gelenki** (DS III: 1975b), **gelenu** (DS III: 1975b), **gelevun** (DS III: 1976b), **gelevü** (DS III: 1976b), **gelni** (DS III: 1984b), **geloğ** (DS III: 1984b), **gelö** (DS III: 1984b), **gelöğö** (DS III: 1984b), **keleşe** (DS IV: 2727b), **kelei** (DS IV: 2727b) gibi varyantlarla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Amasya, Çanakkale, Elazığ, Gümüşhane, Hatay, İstanbul, Karaman, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Mersin, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sivas, Tokat, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

kêş- Eski Türkçede “(birine) danışmak; (biriyle) tartışmak; birbirinden tavsiye almak, tartışma yapmak” (ED: 734b; DTS: 318a-b) anlamlarında tanıklanan *kêş-* fiili, Harezmi Türkçesinde “danışmak, akıl almak, istişare etmek” (Ünlü 2012a: 308b); Kıpçak Türkçesinde *kengeş-*, *keniş-*, *kinkeş-* biçimlerinde “1. Düşünüp taşınmak 2. Meşveret etmek, 3. Danışmak, müşavere etmek” (KTS: 138b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “müşavere, müzakere etmek, istişare etmek” (TTS IV: 2437) anlamlarında kayıtlı olan *kêş-* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Bu fiil, Anadolu ağızlarında **kennes-** “danışmak, konuşmak” (DS IV: 2745a); **genes-** “danışmak” (DS III: 1990b), **genges-** (DS III: 1992a) varyantlarıyla

tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Ağrı, Amasya, Bayburt, İstanbul, Kars* yörelerinden derlenmiştir.

kértü: Eski Türkçede “doğru; gerçek; sadakat, hakikat vb.” (ED: 738b; DTS: 321b) anlamlarında kullanılan *kértü* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *kértü*, *kirtü* varyantlarıyla “gerçek” (Ünlü 2012a: 311); Kıpçak Türkçesinde *kerti*, *kirti* varyantlarıyla “doğru, hakiki, gerçek” (KTS: 140a) anlamlarında tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “gerçek, hakiki, sahil, doğru, hak, sadık” (TTS IV: 2578-2579) anlamlarını karşılayan *kirtü* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kerti** “doğru, *kerti* söyler” (DS IV: 2758a); **kirti** “ciddi, doğru” (DS IV: 2882b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Ağızlarda bu veriler; *Ankara, Antalya, Kırşehir, Muğla* yörelerinden derlenmiştir.

kıcı: Clauson, Eski Türkçede “hardal²⁵” (DTS: 467a; ED: 590b) anlamıyla yer alan *kıcı* sözcüğünün Moğolcadan alıntı olduğunu ileri sürmüştür. Ancak Türkçedeki Moğolca alıntılarının incelendiği çalışmalarda (Tuna 1972, 1976; Sertkaya 1987; Schöning 2000 vd.) bu sözcük bulunmamaktadır. Harezmi Türkçesinde “hardal” (Ünlü 2012a: 315) anlamıyla yer alan *kıcı* sözcüğü, Tarama Sözlüğü’nde *kıcı* biçiminde “tereye benzer bir ot, kekik” anlamında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te yer almayan *kıcı* sözcüğü, Anadolu ağızlarında; **gıcı** “1. Dağlarda yetişen ve yenilebilen otlar 2. Ekin tarlalarında yetişen sarı çiçekli bir çeşit ot 3. Tütün ya da küçük boylu sebzelerin tohumu” (DS III: 2025a) ve **kıcı** “1. Hardal tohumu 2. Tarlada biten ve yenilebilen bir cins bitki” (DS IV: 2783a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Gaziantep, Hatay, Konya, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

kıg: Eski Türkçede “hayvan gübresi” (ED: 608b-609a; DTS: 467b) anlamında geçen *kıg* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “koyun, deve pisliği” (KTS: 143a) anlamlarıyla yer alır. Tarama Sözlüğü’nde “koyun, keçi, deve gibi hayvanların toparlak ve kuru pisliği” (TTS IV: 2471-2472) anlamlarıyla kayıtlı olan *kıg* sözcüğü, ölçünlü dile *halk ağzından* alınmış ve Türkçe

²⁵ Turpgillerden, 100-150 santimetre yüksekliğinde, sarı çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bir bitki (*Brassica nigra*) (TS: 1047b).

Sözlük'te *kığ* “*hlk.* koyun, keçi veya deve pisliği, kığı” (TS: 1405b); *kığı* “*hlk.* kığ” (TS: 1405b) varyantlarıyla maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında ise bu sözcüğün, **kığ** “koyun, keçi gübresi” (DS IV: 2790), **kığı** (DS IV: 2790b); **kıh** “1. Koyun, keçi gübresi 2. İnsan dışkısı, pislik” (DS IV: 2791b), **kıkı** (DS IV: 2792b); **giğ** “deve, keçi, koyun vb. hayvanların pisliği” (DS III: 2036a-b), **gi** (DS III: 2024b), **giğ** (DS III: 2036a), **gıgı** (DS III: 2036a), **giğ** (DS III: 2075a); **kığ** “keçi, koyun, deve vb. hayvanların yuvarlak gübresi” (DS IV: 2871a), **kıh** (DS IV: 2871a) şeklinde varyantları yer alır. Bu veriler; *Afyon, Amasya, Bilecik, Şanlıurfa, Gaziantep, Çanakkale, Eskişehir, Çorum, Ankara, Iğdır, Van, Niğde, Bitlis, Burdur, Kırşehir, Karaman, Elazığ, Malatya, Sivas, Kayseri, Trabzon* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *kıg* sözcüğünden türeyen *kıgla-* “(hayvan) dışkılamak” (BT 13: 85-86) fiili de tanıklanır. Anadolu ağızlarında bu fiil; **kıgla-** “koyun pislemek” (DS IV: 2791b); **kıhla-** “büyük aptes etmek, pislemek” (DS IV: 2792a); **gıgla-** “davar pislemek” (DS III: 2037a) biçiminde yaşamaktadır.

kıntur-: **kın-* fiilinden türeyen *kıntur-* sözcüğü Eski Türkçede “(birinde) istek uyandırmak vb.” (ED: 636a; DTS: 472b) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Türkçede bu fiilin kök biçimi metinlere yansımamıştır. Harezmi Türkçesinde “yöneltmek, teşvik etmek” (Ünlü 2012a: 317b); Kıpçak Türkçesinde “teşvik etmek, tahrik etmek” (KTS: 144a) anlamlarında kullanılan *kındır-*, *kındur-* fiili, Tarama Sözlüğü’nde “tahrik, teşvik, terqip etmek” (TTS IV: 2493-2496) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’ta bulunmayan söz konusu fiil, Anadolu ağızlarında **kındır-** “kışkırtmak” (DS IV: 2811a); **gındır-** “özendirmek, kışkırtmak, isteklendirmek, teşvik etmek” (DS III: 2050a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Ağızlarda bu veriler; *Amasya, Çorum, Denizli, Edirne, Mersin, Trabzon* yörelerinden derlenmiştir. Ağızlarda ayrıca, *kıntur-* fiiliyle ortak kökten gelen **kınık-** “1. Bir şeye aşırı derecede düşkün olmak, tutkun olmak 2. Benimsemek 3. Açgözlülük etmek (DS IV: 2812a); **gınık-** “1. İsteği artmak, iştahlanmak 2. Bir şeyin hepsini kendi almak istemek, bencillik etmek 3. Açgözlülük yapmak” (DS III: 2050a-b); **kınık**

“istek, arzu” (DS IV: 2811b); **gınlık** “açgözlü, obur (kimse)” (DS III: 2050a) gibi türevler de yer alır.

kom: Eski Türkçede “dalga, dalgalanma” (DTS: 494b; ED: 625b) anlamlarında geçen *kom* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “dalga” (Ünlü 2012a: 333b); Kıpçak Türkçesinde “dalga fırtına” (KTS: 152b) anlamlarında yer alır. Tarama Sözlüğü’nde *kum* biçiminde madde başı yapılan sözcük, “dalga, fırtına” (TTS IV: 2729-2730) anlamlarıyla kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te yer almayan *kom* sözcüğü, Anadolu ağızlarında “deniz dalgası” anlamında ve **hom** (DS III: 2399a), **ham** (DS IV: 2262b), **hon** (DS VI: 4521a), **hum** (DS III: 2442b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Aydın* ve *Muğla* yörelerinden derlenmiştir.

kotur: Eski Türkçede “sıraca, kabuk, uyuz, kaşıntı vs.” (ED: 604a; DTS: 490a) anlamlarında kullanılan *kotur* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “uyuz, kel, bulaşık, kirli” (Ünlü 2012a: 358a); Kıpçak Türkçesinde “yara üzerindeki kabuk, uyuz” (KTS: 155a) anlamlarıyla tanıklanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kotur** “1. Uyuz hastalığı (insanlarda ve hayvanlarda) 2. Kel” (DS IV: 2938b); **kotor** “uyuz” (DS VI: 4567a); **gotur** “1. Uyuz (DS VI: 4510a) 2. Kellik; başta görülen yaralar” (EİA III: 143) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Ağrı, Amasya, Bitlis, Erzurum, Kars, Şanlıurfa, Van* yörelerinden derlenmiştir.

köl-: Eski Türkçede “(hayvanı sabana vs.) koşmak” (ED: 715b; DTS: 334a) anlamıyla geçen *köl-* fiili, Harezmi Türkçesinde *köl-* “koşmak, iş için mecbur tutmak” (Ünlü 2012a: 341a); Kıpçak Türkçesinde *kül-* “koyun keserken ayağını bağlamak” (KTS: 167b) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde ise tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de yer almayan *köl-* fiili Anadolu ağızlarında **kül-** “el ve ayaklarını bağlamak” (DS IV: 3032a), **külü-** (DS IV: 3033b); **gülü-** “koyun, keçi kırılırken ayaklarını bağlamak” (DS III: 2220b), **güle-** (DS III: 2219a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Afyon, Antalya, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kırşehir, Konya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sivas*

yörelereinden derlenmiştir. Eski Türkçede *köl-* fiilinden türeyen *köler*²⁶ “(at) tökezlemek” (DTS: 346a); (ED: 720a) ve *kölük* “koşulmuş şey; yük hayvanı” (ED: 717b; DTS: 334b) sözcükleri de bu fiilin Anadolu ağızlarına yansıyan diğer türevleridir. Eski Türkçe *köler-* fiili, ağızlarda; **göler-** “1. Hayvanın ipi ayağına ve boynuna dolaşarak kalkamayacak şekilde yere yıkılmak 2. Hayvanların ayakları yukarı gelerek ölmek 3. Hayvanlar çamura yatmak 4. Bağdaş kurup oturmak 5. Yayılarak, serilerek oturmak, yatmak 6. Düşmek” (DS III: 2143b) varyantıyla; Eski Türkçe *kölük* sözcüğü, ağızlarda **kölük** “1. Hayvan 2. Yaşlı kısrağ 3. Eşek 4. Dişi eşek 5. Beygir, katır vb. yük hayvanları” (DS IV: 2955b-2956a) ve **gölük** “1. At, eşek, beygir, katır vb. yük taşıyan ve binilen hayvan 2. At, eşek, beygir, kısrağ vb. hayvanların sürüsü 3. Büyük baş hayvanlar” (DS III: 2145b-2146b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu sözcüklerden *göler-* varyantı Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek “*hlk.* 1. Göl durumuna gelmek 2. Hayvanın ipi ayağına ve boynuna dolaşarak kalkamayacak biçimde yere yıkılmak” (TS: 959b) şeklinde maddelenmiştir. Ancak bu maddelendirme yanlış yapılmıştır. Maddenin birinci anlamı *göl* “göl” sözcüğünden türeyen *göler-* fiiline aitken ikinci anlamı, incelememize konu olan *göler-(<köler-)* sözcüğüne aittir. Türkçe Sözlük’te ayrıca, *halk ağzından* alındığı belirtilerek *kölük* “*hlk.* İş ve yük hayvanı” (TS: 1498a) sözcüğü de maddelenen diğer bir sözcük olmuştur.

köpi- Eski Türkçede “yorgan gibi dikmek, overlök yapmak” (ED: 687b; DTS: 331b) anlamlarında kullanılan *köpi*²⁷ fiili, Harezmi Türkçesinde tespit edilemezken Kıpçak Türkçesinde *köpü-* biçiminde “astarlı elbiseyi pamukla doldurmak” (KTS: 168; Özyetgin 2001: 555-556) anlamında tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’ne “hırka ve yorgan gibi şeyleri aralıklı dikmek” anlamıyla kaydedilen *köpü-* fiili, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **köpü-** “yorgan, şilte yatak gibi şeyleri kalın ve aralıklı, sıkıca dikmek” (DS IV: 2962b-2963a); **göbü-** “yorgan ve şilte gibi şeyleri seyrek ve

²⁶ DTS’de *küler-* biçimindedir.

²⁷ DTS’de *köbi-*, ED’de *kübi-* biçiminde yer alır. Ercilasun vd. (2014: 460). Anadolu ağızlarında ve Türkmencedeki biçimlerden hareketle DLT’de *köpi-* biçiminde okumuştur. Biz de bu okumayı esas aldık.

büyükçe dikmek, sırmak” (DS III: 2117b) varyantları yer almaktadır. Bu varyantlar; *Amasya, Elazığ, Gaziantep, Kayseri, Malatya, Sivas, Tokat, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *köpi-* fiilinden türeyen *köpüt-* “(giysi) diktirmek” (ED: 688b; DTS: 331b) sözcüğü, Kahramanmaraş yöresinde **köpüt-** “yorgan diktirmek” (MY) şeklinde tanıklanmaktadır.

kösül-: Eski Türkçede “uzanmak, gerinmek” (DTS: 340a; ED: 750b) anlamlarında kullanılan *kösül-* fiilinin türediği **kös-* fiili, diğer tarihî Türk lehçelerinde henüz tespit edilememiştir. Ancak, Anadolu ağızlarında “ayağını uzatmak” (DS IV: 2974b-2975a) anlamıyla *kös-* fiili bulunmaktadır. *kösül-* fiili, Harezmi Türkçesinde “uzatmak” (Ünlü 2012a: 348a); Kıpçak Türkçesinde “uzanmak” (KTS: 160a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “uzanmak, ayağını uzatmak” (TTS IV: 2702-2703) anlamlarıyla kullanılmıştır. Ölçünlü dilde bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında **kösül-** “1. Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak (DS IV: 2978a-2979a) 2. Boylu boyunca uzanmak” (DS VI: 4572a) şeklinde *Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Burdur, Denizli, Isparta, Konya, Manisa, Mersin, Muğla* yörelerinde yaşamaktadır.

közegü Eski Türkçede “(ateşi karıştırmak için) demir çubuk” (ED: 759b; DTS: 341b) anlamında kullanılan *közegü* sözcüğü, *köze-* “ateşi karıştırmak” (ED: 759b; DTS: 341b) fiilinden türemiştir. *köze-* fiilinin ise *köz* “yanan kor” sözcüğünden geliştiği kabul edilmektedir (ED: 757b; TDES: 260-261). *közegü* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde *kösegi, kösev, kösöv* “ateş karıştıran nesne, ocak demiri” (KTS: 159b) varyantlarıyla tanıklanır. Tarama Sözlüğü’nde *kösegi, kösegü* “ocak karıştırmakta kullanılan ucu yanmış odun” (TTS IV: 2698-2699) şeklinde kaydedilen sözcük, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *kösegi* “hlk. 1. Ateş karıştırmaya yarayan odun veya demir 2. Ucu yanık odun, eği” (TS: 1504b); *eği* “hlk. Ucu yanmış odun, köseği” (TS: 764a) varyantlarıyla madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise bu sözcüğün çok sayıda varyantı bulunmaktadır. Bu varyantlar üç grupta toplanabilir:

- I. közegü** “maşa” (DS IV: 2986a); **köseği** “1. Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta 2. Ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa 3. Saç üzerinde pişen hamuru çevirmek için kullanılan araç, evirgeç 4. Büyük değnek, cop” (DS IV: 2972a-2973a); **kosengi** “Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta” (DS IV: 2931a), **kösa** (DS IV: 2971b), **kösenği** (DS IV: 2973b), **kösevi** (DS IV: 2973b), **kösevi** (DS IV: 2973b), **kösgü** (DS IV: 2973b), **kösöğ** (DS IV: 2976b), **kösövi** (DS IV: 2976b), **kösövü** (DS IV: 2976b), **kösso** (DS IV: 2977a), **kösüvü** (DS IV: 2980a); **kösey** “ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa” (DS IV: 2973b), **köseyi** (DS IV: 2973b); **köse** “1. Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta 2. Ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa” (DS IV: 2971b), **kösevi** (DS IV: 2973b).
- II. eği** “1. Yarı yanmış odun 2. Kömür marsığı” (DS III: 1686b-1687b); **egsi** “yarı yanmış odun” (DS III: 1674a), **eğse** (DS III: 1686a), **ehsek** (DS III: 1690b), **eksevü** (DS III: 1697a), **eksi** (DS III: 1697b), **ense** (DS III: 1760a), **ensi** (DS III: 1761b), **esevi** (DS III: 1781a), **esi** (DS III: 1781a), **eskā** (DS III: 1784a), **evsevü** (DS III: 1815a), **eyis** (DS III: 1822b), **eyisi** (DS III: 1822b), **eyse** (DS III: 1827a), **eysi** (DS III: 1827a); **esa** “1. Yarı yanmış odun 2. Baston” (DS III: 1778b); **ese** “1. Yarı yanmış odun 2. Fırın temizliğinde kullanılan ucu bez sarılı sırık” (DS III: 1778b).
- III. öğseği** “ucu yanmış odun parçası” (DS V: 3320b3321a), **oğsevi** (DS V: 3271b), **oksevi** (DS V: 3277b), **oysegi** (DS V: 3305b), **öğsē** (DS V: 3320a), **öğseē** (DS V: 3320a), **öğseğe** (DS V: 3320b), **öğseü** (DS V: 3321a), **öğsevi** (DS V: 3321a), **öğsevü** (DS V: 3321a), **öğsö** (DS V: 3321a), **öğsü** (DS V: 3321b), **ökkeze** (DS V: 3327b), **ökse** (DS V: 3328a), **ökseğe** (DS V: 3328), **ökseği** (DS V: 3328a), **öksek** (DS V: 3328a), **ökseki** (DS V: 3328a), **ökseve** (DS V: 3328b), **öksevi** (DS V: 3328b), **öksi** (DS V: 3328b), **öksöğü** (DS V: 3328b), **öksövi** (DS V: 3328b), **öksü** (DS V: 3328b), **öksüğü** (DS V: 3328b), **ösa** (DS V: 3357a), **öseğ** (DS V: 3357a), **öseği** (DS V: 3357a), **ösevi** (DS V: 3357a), **ösevü** (DS V: 3357a), **ösge** (DS V: 3357a), **öske** (DS V: 3357a), **övsevi** (DS V: 3366a), **öysey** (DS V: 3368).

kuç-: Eski Türkçe “kucaklamak, sarılmak (DTS: 491b; ED: 590a) anlamlarında kullanılan *kuç-* fiili, Harezmi Türkçesinde *kuç-* “kucaklamak, sarılmak” (Ünlü 2012a: 350b); Kıpçak Türkçesinde *kuç-*, *koç-* “kucaklamak” (KTS: 161b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *koç-*, *koc-* *koş-* “kucaklamak,

sarılmak, bağrına basmak” (TTS IV: 2593-2597) varyantlarıyla tanıklanmıştır. *kuç-* fili, *halk ağzından* alınmış ve Türkçe Sözlük’e “*hlk.* 1. Kucaklamak 2. Cinsel ilişkide bulunmak” (TS: 1456b) anlamlarıyla kaydedilmiştir. Bu fiil, Anadolu ağızlarında ise **koç-** “1. Kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak 2. Cinsel ilişkide bulunmak” (DS IV: 2896a); **goç-** “kucaklamak, sevmek (çocuk dilinde)” (DS III: 2091a); **guc-** (DS III: 2187b) varyantlarıyla *Bilecik, Bolu, Çanakkale, Çorum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kars, Malatya, Şanlıurfa* yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede görülen *kuçam* “kucak dolusu” (DTS: 591b; ED: 591b) sözcüğü, ağızlarda **koçam** “iki kolun sarabildiği kadar, bir kucak (çalı vb. şeyler için)” (DS IV: 2894b) şeklinde; *kuçuş-* “birbirini kucaklamak” (ED: 593a; DTS: 491b) sözcüğü; **koçuş-** “kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak” (DS IV: 2896b) şeklinde; *kuçuş* “kucaklaşma” (ED: 593a; DTS: 491b) sözcüğü, **kuçuş kuçuş** “sarmaş dolaş, kucak kucağa” (DS IV: 299b) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu sözcükler ölçünlü dilde unutulmasına rağmen Anadolu ağızlarında yaşayan türevlerdir.

kulun Eski Türkçede “taydan daha küçük, doğumundan bir yaşına kadar olan at yavrusu” (ED: 622b; DTS: 494a) anlamıyla tanıklanan *kulun* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “tay” (Ünlü 2012a: 353a); Kıpçak Türkçesinde “bir yaşındaki tay” (KTS: 162b); Tarama Sözlüğü’nde “tay” (TTS IV: 2727-2729) anlamlarıyla yer alır. Türkçe Sözlük’te “altı aylığa kadar olan at veya eşek yavrusu” (TS: 1520b) anlamıyla kayıtlı olan *kulun*, Anadolu Ağızlarında **kulun** “1. At ve eşek yavrusu 2. 2-3 yaşında kısırak 3. Kurt ya da köpek yavrusu” (DS IV: 2998a-b); **kulon** “at ve eşek yavrusu” (DS IV: 2802a), **kulın** (DS IV: 2996b), **kulin** (DS IV: 2997a), **külün** (DS IV: 3033b); **kolon** “1. Anne karnındaki yavru, cenin 2. At ve eşek yavrusu” (DS IV: 2912a); **kulan** “iki üç yaşında dişi tay, kısırak” (DS IV: 2996a); **gulan** “üç, dört yaşındaki dişi tay” (DS III: 2191a); **gulun** “at ve eşek yavrusu” (DS III: 2193a-b), **gulin** (DS III: 2192a), **gulum** (DS III: 2193a), **gülüm** (DS III: 2194a), **gülün** (DS III: 2194a), **gunan** (DS III: 2195b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Burdur, Çorum, Denizli, Gaziantep, Hatay, Isparta, Mersin, İzmir,*

Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tokat, Van, Yozgat gibi yörelerden fişlenerek Derleme Sözlüğü'ne alınmıştır. Eski Türkçede “yavrulamak, tay doğurmak” (DTS: 494b; ED: 624b) anlamında tanıklanan *kulunla-* fiili, Türkçe Sözlük'te *kulunla-* “kısarak veya eşek yavrulamak” (TS: 1523a) şeklinde; Anadolu ağızlarında **kulunla-** “hayvanlar doğurmak” (DS IV: 2999a), **kulunna-** (DS IV: 2999a), **kulünle-** (DS IV: 2999b); **kulumla-** “at, eşek vb. hayvanlar yavru düşürmek” (DS IV: 2998a); **gulunla-** “at, eşek vb. hayvanlar doğurmak” (DS III: 2193b), **goluğla-** (DS III: 2098b) varyantlarıyla kullanılmaktadır. *kulun* ve *kulunla-* sözcüklerinin, at, eşek gibi hayvanların sosyal hayatımızdan çekilmesiyle eş zamanlı olarak ölçünlü dildeki sıklıkları da azalmaktadır. Eski Türkçede tanıklanmasına rağmen Türkçe Sözlük'te bulunmayan *kulna-* “yavrulamak (DTS: 494a; ED: 623b); *kulnaçı* “gebe (kısarak için) (DTS: 494a; ED: 624a); *kulunlug* “bir taya sahip olan” (ED: 624a; DTS: 494b) sözcükleri Anadolu ağızlarında yaşamaktadır: Eski Türkçe *kulna-* sözcüğü, ağızlarda “hayvanlar doğurmak” anlamıyla **kunna-** (DS IV: 3003a-b), **kumla-** (DS IV: 3001a), **kumna-** (DS IV: 3001a), **kunla-** (DS IV: 3003a), **kurna-** (DS IV: 3010a) ve “At, eşek vb. hayvanlar doğurmak” anlamıyla **gunna-** (DS III: 2196b-2197a), **gumla-** (DS III: 2195a), **gumra-** (DS III: 2195a), **gunla-** (DS III: 2196a) varyantlarıyla; Eski Türkçe *kulnaçı* sözcüğü, ağızlarda “karnında yavrusu olan at, eşek vb. hayvan” anlamıyla **kunlacı** (DS IV: 3003a), **kunnacı** (DS IV: 3003a), **kurnacı** (DS IV: 3010a) ve “gebe hayvan” anlamıyla **gunnacı** (DS III: 2196a), **gumlacı** (DS III: 2195a), **gunlayıcı** (DS III: 2196a), **gunnayıcı** (DS III: 2197a) varyantlarıyla; Eski Türkçe *kulunlug* sözcüğü, ağızlarda **kulunlu** “karnında yavrusu olan at, eşek vb. hayvan” (DS IV: 2999a) varyantıyla yaşamaktadır.

kur: Eski Türkçede “makam (yüksek makam), aşama (pek çoğunun biri); dizi, duvarcılık işinde sıra” (ED: 642a-b; DTS: 496a) anlamlarıyla yer alan *kur* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “kur, mertebe, derece” (HKT II: 348-349); Kıpçak Türkçesinde “yaşıt, emsal, akran” (KTS: 163a) anlamlarında

kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü'nde *kur*, *kor* biçimlerinde “mevki, derece, had, mertebe, paye; akran, emsal; duvar taşlarında bir sıra, dizi” (TTS IV: 2733-2734) anlamlarıyla yer alan sözcük, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kor** “1. Sıra, dizi, altın dizisi 2. Yapıda aynı boyda taşlardan yan yana dizilerek yapılan bir sıra 3. Biçilmiş ekin demetlerinin yığın yapmak için kümelenmiş durumu 4. Odun yığını 5. Eşyayı üst üste koyarak yapılan düzgün yığın 6. Satır” (DS IV: 2923a-b) ve **gor** “1. Odun yığını 2. Duvar örülürken üst üste dizilen taş sırası 3. Sıra 4. Kadınların alınlarına taktıkları bir düzine altın” (DS III: 2103b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Afyon, Amasya, Burdur, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Osmaniye, Sivas, Şanlıurfa, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

küni I “Eski Türkçede “1. Kıskançlık 2. Haset” (DTS: 348a; ED: 727a) anlamlarında kullanılan *küni* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “kıskanç” anlamıyla yer alır. Tarama Sözlüğü'nde Batı Türkçesinin karakteristik bir ses özelliği olan /k/>/g/ değişmesi neticesinde *günü*, *güni* biçimini almış ve “kıskançlık, haset” (TTS IV: 1873-1875) anlamlarıyla maddelenmiştir. Türkçe Sözlük'te *halk ağzından* alındığı belirtilen sözcük, **günü** “*hlk.* 1. Haset 2.²⁸ Zamanından önce doğan yavru” (TS: 1009b) biçiminde yer almaktadır. Ancak sözcüğün birinci anlamı ile ikinci anlamı arasında bir ilişki görülmemektedir. Anadolu ağızlarında ise **günü** “kıskançlık, haset” (DS III: 2231a) şeklinde *Amasya, Ankara, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Çorum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Isparta, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Mersin, Niğde, Samsun, Sivas, Tokat* yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *küni* sözcüğünden türeyen *künile-* “kıskanmak” (DTS: 348b; ED: 733a) sözcüğü de yer alır. Bu sözcük, Anadolu ağızlarında **günüle-** “çekememek, kıskanmak” (DS III: 2231b), **gönüle-** (DS III: 2155b), **gunüle-** (DS III: 2197a), **günne-** (DS III: 2230a), **günüli-** (DS III: 2232a); **künne-** “kıskanmak” (DS IV: 3040a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

²⁸ Türkçe Sözlük'te *günü* maddesi altında yer alan “haset” ve “zamanından önce doğan yavru” anlamları arasındaki bir ilişki görülmemektedir.

küni II: Eski Türkçede “kuma” (DTS: 348b ED: 727a) anlamında kullanılan *küni* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “kuma” (Ünlü 2012a: 364b); Kıpçak Türkçesinde “bir erkekle nikâhsız yaşayan kadın, metres” (KTS: 168) anlamlarında tanıklanır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde *küni* sözcüğü tespit edilememiştir. Bu sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **günü** “çok kadınla evli erkeğin karılarından her biri, kuma” (DS III: 2231a-b) şeklinde *Erzurum, Iğdır, İzmir, Kars, Kerkük* yörelerinde yaşamaktadır. Clauson, “kıskançlık, haset” anlamı *küni* sözcüğü ile “kuma” anlamı *küni* sözcüğünü aynı madde içinde ele almış ve “kuma” anlamının mecazlaşma sonucundan ortaya çıkmış olabileceği ihtimali üzerinde durmuştur. DTS’de ise bu sözcükler ayrı ayrı maddelenmiştir. Tietze (III: 322) *günü* sözcüğünü ele aldığı maddede, Derleme Sözlüğü’nden alınan anlamların arasına “çok kadınla evli erkeğin karılarından her biri, kuma” anlamını almamıştır.

küse-: Eski Türkçede “istemek, arzu etmek, özlemek” (ED: 749a-b; DTS: 350b) anlamlarında geçen *küse-* fiili, Harezmi Türkçesinde “istemek, arzu etmek, özlemek” (Ünlü 2012a: 365a); Kıpçak Türkçesinde *köse-, küse-* biçimlerinde “gıpta etmek, özlemek; istemek, arzu etmek (KTS: 159b; 169b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “gıpta etmek, imrenmek, yarsımak” (TTS IV: 2700) anlamlarında maddelenen *köse-* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise *Konya* yöresinde **küse-** “beğenmek, imrenmek” (DS IV: 3050b) biçiminde yaşamaktadır. Eski Türkçede *küse-* fiilinin çok sayıda türevi olmasına rağmen ağızlara yalnızca *küse-* sözcüğü uzanmıştır. Ancak Anadolu ağızlarında *küse-* fiilinden türeyen birkaç yeni türev yer alır: **kösne-** (<kösen-) “at, eşek vb. hayvanlar çiftleşme istemek” (DS IV: 2975a-b), **kösın-** (DS IV 22974sa), **kösünü-** (DS IV: 2976b); **kösünü** “1. Çiftleşmek isteyen at, eşek vb. hayvan. 2. Cinsel sapık erkek 3. Kötü kadın, isterik kadın” (DS IV: 2976a-b), **kösnek** (DS IV: 2975a) gibi.

küvük: DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *küvük* “saman” (DTS: 352a; ED: 689a) sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *kevek* “saman” (Ünlü 2012a: 313a); Kıpçak Türkçesinde *kevük* “saman” şeklinde tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’nde

kevik “saman” (TTS IV: 2458) biçiminde kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **kevik** “kalburda kalan iri saman ve başak taneleri” (DS IV: 2777a); **gevik** “1. Ekinin sap ve kabuğu, boş başak 2. Savrulan harmandan arta kalan ezilmemiş, iyi dövülmemiş başak” (DS III: 2011b) varyantları yaşamaktadır. Bu veriler; *Afyon, Ankara, Antalya, Bolu, Denizli, Isparta, Karaman, Mersin, Muğla* yörelerinden derlenmiştir.

meṇ Eski Türkçede “kuşyemi, küçük tohum vb.” (ED: 766b; DTS: 363a) anlamlarda kullanılan *meṇ* sözcüğü, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde henüz tanıklanamamıştır. Tarama Sözlüğü’nde *beṇ* biçiminde “hayvanları avlamak için tuzağa konulan yem” (TTS I: 502) anlamıyla kayıt olan sözcük, ölçünlü dile *halk ağzından* alınmış ve Türkçe Sözlük’te **ben** “*hlk.* 1. Oltaya veya tuzağa konulan yem 2. Kuşun yavrusuna taşıdığı yem” (TS: 306a) biçiminde maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında ise **ben**, **beṇ** “1. Kuşun yavrusuna taşıdığı yem, yiyecek 2. Oltaya takılan yem” (DS I: 625a) şeklinde *Çanakkale, Çorum, Kayseri, Kırşehir, Muğla, Niğde, Yozgat* yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *meṇ* sözcüğünden türeyen *meṇle-* “tohum toplamak veya aramak” (ED: 769b; DTS: 364b) fiili de yer alır. Bu fiil Anadolu ağızlarına **benle-** “kuş yavrusunu beslemek” (DS I: 629a) şeklinde yansımıştır.

osug Eski Türkçede “tarz, usul, üslup, karakter” (DTS: 395b; ED: 245a) anlamlarıyla yer alan *osug* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcüğün, Anadolu ağızlarında **osoy** “onun gibi, tıpkısı” (DS V: 3293b) şeklinde *Erkinis *Yusufeli -Artvin* yöresinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınan bir varyantı tanıklanmaktadır. *osug* sözcüğünün kök biçimi, Eski Türkçede metinlere yansımamıştır. Ancak, Anadolu ağızlarında bu sözcüğün kökü olması muhtemel **os-** “karşılaştırmak: Herkesi kendine osma, aldanırsın” (DS V: 3293a) fiili ve bu fiilin **yos-** “karşılaştırmak, benzetmek” (DS VI: 4301a-b); **ös-** “benzetmek” (DS V: 3357b); **öş-** “Benzetmek, karşılaştırmak” (DS V: 3358b) gibi varyantları

tanıklanmaktadır. DLT’de yer alan *ösne*- “benzemek, benzetilmek” (Ercilasun vd. 2014: 791) biçimi de ağızlardaki verilerle uyuşmaktadır.

oyuk: Eski Türkçede “bahçe korkuluğu, korkuluk, heyula” (DTS: 644b; ED: 270b-271a) anlamlarında tanımlanan *oyuk* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “bağda ve bahçelerde kuşları ürkütmek ve gelmemesi için yapılan şey, korkuluk” (KTS: 207b) anlamıyla kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *oyuk*, *oyuḥ* “insan veya hayvan şeklini andırır korkuluk” (TTS V: 3039-3041) ve *üyük* “bostan korkuluğu, oyuk” (TTS VI: 4130) biçim ve anlamlarında yer alan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **oyuk** “1. Bostan korkuluğu 2. Bir şeyin yapılmasını önlemek için yapılan yıldırma gösterisi 3. Korku” (DS V: 3305b-3306a); **hoyuk** “1. Bostan korkuluğu 2. Görüntü, hayal” (DS III: 2423b), **hoyuḥ** (DS III: 2423b); **höyük** “bostan bahçe ya da dağ tepelerine hayvanları ürkütmek için yapılan korkuluk” (DS III: 2440b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Adana, Bilecik, Çanakkale, Çorum, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Ordu, Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

öç-: Eski Türkçede “(ateş için) sönmek, bitmek” (ED: 19b-20a; DTS: 399b) anlamıyla geçen *öç-* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “sönmek, (sinirli) yatışmak” (Ünlü 2012a: 455a) anlamıyla yer alır. Tarama Sözlüğü’nde /ç/>/ş/ değişmesine uğramış *öş-* “yatışmak, sükûnet bulmak” (TTS V: 3129) biçimi yer alır. Ölçünlü dilde bulunmayan fiil, Derleme Sözlüğü’nde **öç-** “sönmek” (DS V: 3311b) şeklinde *Kiriligiret -Konya* kaydıyla yer almaktadır.

ödle: *öd* “zaman, kısa süre, zaman dilimi, bir saat” (ED: 35a-b; DTS: 400a-b) sözcüğünden türeyen *ödle* sözcüğü, Eski Türkçede “1. Zaman 2. Felek, kader” (DTS: 401a-b; ED: 55b-56a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi Türkçesinde *ödle*, *öyle* biçimlerinde “öğle (vakti)” (Ünlü 2012a: 455b) anlamıyla kaydedilen sözcük, Tarama Sözlüğü’nde ve Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **özlek** 1. Zaman 2. Olağanüstü güç, felek (DS V: 3374a) varyantı yer alır. Bu veriler; *Balıkesir, Manisa ve Tokat* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır. Fakat *özlek*

sözcüğünün ses gelişimi, Oğuz Türkçesine mensup ağızlarda olması beklenen şekilde değildir. Eski Türkçede görülen sızıcı /d/ sesi, Batı Türkçesinde /y/ sesine değişmiştir. Bundan dolayı ağızlardaki bu verinin, *özlek* değil, *öylek* biçiminde olması gerekirdi. Ayrıca Derleme Sözlüğü’nde **öd** “zaman” (DS V: 3311b) sözcüğü de *Balıkesir* kaydıyla yer alır. Hasan Eren (2010: 262) Derleme Sözlüğü’ndeki *öd* sözcüğü için, Eski Türkçe /d/ sesinin Anadolu sahasında /y/’ye değiştiğini, bundan dolayı bu verinin Anadolu ağızlarında *öd* olarak yaşamanın mümkün olamayacağını ifade etmiştir.

ög: Eski Türkçede “anne” (DTS: 402a-b; ED: 99a) anlamıyla geçen *ög* sözcüğü, Harezm, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan bu sözcük, Anadolu ağızlarında *ök* “1. Anne 2 Anne ve baba” (DS V: 3326b) şeklinde *Kars, Kütahya, Mersin, Niğde, Sinop, Sivas, Şanlıurfa* yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede bu sözcükten türeyen *ögsüz* “annesiz, öksüz, babasız; çaresiz, muhtaç” (ED: 116b-117a; DTS: 405a) sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *öksüz* “1. Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk) 2. *mec.* Kimsesiz” (TS: 1842a-b) biçiminde; Anadolu ağızlarında “öksüz” anlamında **öksüz** (DA:167a), **ölsüz** (DS V: 3335a), **ösüz** (DS V: 3358a), **ösgüz** (DS VI: 4630b) varyantlarıyla yer almaktadır.

öl: Eski Türkçede “rutubet, nem” (ED: 124a-b; DTS: 407a) anlamlarında kullanılan *öl* sözcüğü, Harezm Türkçesinde *höl* “ıslak, nemli” (Ünlü 2012a: 235) ve *öl* “yaş, ıslak, taze (bitki için)” (Ünlü 2012a: 458b); Kıpçak Türkçesinde *öl* “nem, yaş” (KTS: 210b) şeklinde yer almıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *öl* “yaşlık, nem, rutubet, toprak tavi” (TTS V: 3075-3076) ve *höl* “yaşlık, rutubet” (TTS III: 1928) varyantlarıyla yer alan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise bu sözcüğün; **öl** “1. Toprağın nemi, tav (DS V: 3330b) 2. Islaklık (toprak için)” (DS VI: 4625a); **höl** “1. Az ıslaklık 2. Yaş (toprak, çamaşır vb. şeyler için) 3. Sürülmeye, ekilmeye hazır duruma gelmiş tavlı toprak 4. Çocuk pisliği 5. Kundak çocuklarının altına konulan elenmiş ince toprak” (DS III: 2430a) varyantları yaşamaktadır. Bu veriler; *Afyon, Ankara, Antalya, Bilecik, Burdur,*

Denizli, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Zonguldak yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *öl* sözcüğünün ölçünlü dile yansımayan türevleri de bulunmaktadır. Eski Türkçe *öleḡ* “çayır, çimen” çimen, taze yetişmiş çimen; çimenli çayırılık” (ED: 147b; DTS: 407a) sözcüğü, ağızlarda **ölen** “çiçekli çayır” (DS V: 3332b) şeklinde; Eski Türkçe *öli-* “ıslanmak, nemlenmek” (ED: 127b; DTS: 407b) fiili, ağızlarda **hölü-** “1. Islanmak 2. Islatmak 3. Meyve durmaktan çok yumuşamak 4. Suyu ıslatılmış pamuk tohumunu toprağa sürüp ufalayarak ekilecek duruma getirmek” (DS III: 2431b) şeklinde; Eski Türkçe **ölit-** “(bir şeyi) nemlendirmek, ıslatmak” (ED: 132b-133a; DTS: 407b) sözcüğü, ağızlarda **hölüt-** “ıslatmak” (DS III: 2431b) ve **ülüt-** “küçük bebek, sidiğini kundaktan taşımak” (DS VI: 4067a) varyantlarıyla yaşamaktadır.

ört: Eski Türkçede “ateş, alev; büyük yangın” (DTS: 413b; ED: 201a-b) anlamlarında geçen *ört* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “yangın, ateş” (Ünlü 2012a: 462b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’ne yanlış okuma sonucu *ort*²⁹ olarak kaydedilen sözcük, “ateş, od” (TTS V: 3013) anlamlarındadır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan ört sözcüğü, Anadolu ağızlarında **ört** “ateş” (AOİA II: 485); **ört** düş- “ateş düşmek” (OİASV: 1282) şeklinde *Osmaniye* yöresinde yaşamaktadır. *ört* sözcüğünün diğer türevleri ağızlara ulaşmamıştır.

öşer-: DLT’de “(gözler) kararmak, donuklaşmak” (DTS: 415b; ED: 265a) anlamlarıyla yer alan *öşer-* fiili, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmaz. Anadolu ağızlarında ise **öşer-** karaltı biçiminde görünmek, az belirtmek” (DS VI: 4630b); **yöşer-** 1. Hava ağarmaya başlamak 2. Hava kararmaya başlamak (DS VI: 4312b) varyantları yer alır. Bu veriler; *Karaman, Konya, Mersin* yörelerinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçe *öşer-* fiilinin kökü metinlere

²⁹ Cem Dilçin tarafından hazırlanan Yeni Tarama Sözlüğü’nde bu yanlış okuma *ört* (YTS: 181b) şeklinde düzeltilmiştir.

yansımamış, Harezmi ve Kıpçak Türkçelerinde de tespit edilememiştir. *öşer-* sözcüğünün muhtemel kökü, Anadolu ağızlarında tanıklanan **öş** “1. Güneş battıktan ya da güneş doğmadan önceki karanlık (DS V: 3358a)” 2. Alaca karanlık (DS VI: 4630b) sözcüğü ve bu sözcüğün varyantları **yöş** “1. Alacakaranlık 2. Gölge” (DS VI: 4312b) ve **yoş** “loş, alacakaranlık” (DS VI: 4301b) biçimleridir. Tietze (IV: 554), Osmanlı Türkçesinde görülen *yoş* sözcüğünden hareketle, ölçünlü dildeki **loş** “yeterince aydınlık olmayan, yarı karanlık, az ışık alan” sözcüğünün nadir görülen bir /y>/l/ değişmesi neticesinde, ortaya çıktığını ileri sürmüştür.

öyük Eski Türkçede “yumuşak kum, bataklık yer, bataklık” (DTS: 661a; ED: 271b) anlamlarında kullanılan *öyük*³⁰ sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *öyük* “bataklık” (HŞ: 450); *öyük balçık* “yapışkan çamur, balçık” (Ünlü 2012a: 466a) ve *zeyt öyük* “zeytin yağı” (HKT II: 688) biçim ve anlamlarıyla yer alır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **üyük** “cırıltı çamur” (DS VI: 4086a); **öyek** “1. İlkbaharda yerden kaynayıp bir süre sonra kaybolan su 2. Balçık, bataklık” (DS V: 3366b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Çorum*, *Isparta* ve *Kayseri* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *öyük* sözcüğünün kök biçimi metinlere yansımamıştır. Ancak *öyük* sözcüğüyle ortak kökten gelen *öyük-* “batmak” (DTS: 661a; ED: 272a) ve *öyül-* “batmak” (DTS: 661a) fiilleri, ortak kökün *öy-* olduğunu göstermektedir. Anadolu ağızlarında Eski Türkçeden ağızlara uzanan söz konusu *öyük* sözcüğünün kökü olması muhtemel **öy-** ve varyantı **öğ-** fiilleri yer alır. Bu fiillerin anlamları şu şekildedir: **öy-** “1. Karmak: Çamuru öyüp duvara sıvayalım 2. Sıvı şeyleri sürmek, bulaştırmak: Pekmezi üzerine öğme 3. Yağ vb. Maddeler düştüğü yerde yayılıp leke yapmak 4. İçine geçmek: Hafif yağın yağmur toprağa iyi öger (DS V: 3367b-3368a) ve **öğ-** “1. Emmek (toprağın su emmesi için) 2. Yağ vb. şeyler döküldüğü yer ya da kumaşın içine geçmek, yayılmak 3. Yağ, boya vb. şeyler bulaşmak” (DS

³⁰ DTS’de *üyük* biçiminde yer alır.

V: 3318a-b). Ercilasun da *öyük-* fiili için yazdığı notta bu ilişkiye işaret etmiştir (Ercilasun vd. 2014: 120).

saṇ: Clauson, Eski Türkçede “kuş gübresi” (ED: 831b; DTS: 515a) anlamında kullanılan *saṇ* sözcüğünün yalnızca DLT’de geçtiğini bundan dolayı *hapaks* olduğunu ifade etmiştir. Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde *saṇ* sözcüğü tespit edilememiş ancak bu sözcükten türeyen *saṇla-* fiili “(kuş, hayvan) pislemek, sıçmak” (Ünlü 2012a: 502a; KTS: 226b) tanıklanmıştır. *saṇ* ve türevleri Tarama Sözlüğü’nün yanında Türkçe Sözlük’te de yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **saṇı** “kuş gübresi” (DS V: 3539a) şeklinde *Burdur* yöresinde tanıklanmaktadır. Ağızlarda karşılaşılan **saṅ** “1. Kulak kiri 2. Diş kiri, diş üstündeki sarı leke (DS V: 3539a) ve **sanra** “1. Hayvan pisliği gübre 2. Koyun memesindeki kir, pislik (DS V: 3540b) sözcükleri, Eski Türkçe *saṇ* sözcüğü ile ilişkili olabilir.

seṇek: DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *seṇek* “su kabı, testi” (DTS: 526a; ED: 838a-b) sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “ağaçtan oyulmuş su kabı” (Ünlü 2012a: 513a); Kıpçak Türkçesinde damak n’si diş n’sine değişmiş biçimiyle *senek* “küp, damacana” (KTS: 232a) şeklinde tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’nde “ağaçtan veya topraktan yapılmış su kabı, testi” (TTS V: 3384-3385) anlamında kayıtlı olan *seṇek* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek, *senek* “*hlk.* çam ağacından yapılmış su testisi” (TS: 2066a) biçiminde madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise sözcüğün varyant sayısı artmıştır: **senek** “1. Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi 2. Toprak su testisi, küp 3. Bakır güğüm” (DS V: 3583a-b); **seṇeyh** “toprak su testisi, küp” (DS V: 3584a); **seenk** “çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi” (DS V: 3566b), **seṅek** (DS V: 3584a), **senik** (DS V: 3584a), **sinek** (DS V: 3641a), **siṅek** (DS V: 3643a), **sinyek** (DS V: 3646b); **seṅek** “1. Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi 2. Bakır güğüm” (DS V: 3567a). Bu veriler; *Adana, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Kırşehir, Konya, Kütahya, Muğla, Niğde, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak,*

Yozgat gibi yörelerden derlenmiştir. Eski Türkçe *sejek* sözcüğün Anadolu ağızlarında tanıklandığı merkezlerin fazlalığı ve varyant sayısı Kâşgarlı Mahmut'un "Oğuzca" kaydını doğrular niteliktedir.

serin- Eski Türkçede "sabırlı olmak, katlanmak, dayanmak" (DTS: 527a; ED: 854a) anlamlarında kullanılan *serin-* sözcüğü, *ser-* ""(bir şeye) katlanmak, sabretmek" (ED: 854a) fiilinin dönüşlü biçimidir. Harezmi Türkçesinde "sabretmek, dayanmak" (Ünlü 2012a: 514a) anlamlarında kullanılan *serin-* fiili, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin yanında ölçünlü dilin söz varlığını barındıran Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **serin-** "sabırla beklemek" (DS V: 3591b) şeklinde *Kırşehir* kaydıyla Derleme Sözlüğü'ne kaydedilmiştir. *serin-* sözcüğünün türediği *ser-* fiili ile bu fiilden türeyen diğer sözcüklerin ağızlara yansımaması ve söz konusu sözcüklerin herhangi birinin Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tanıklanamaması Kırşehir'den fişlendiği belirtilen *serin-* fiiline şüpheyiyle yaklaşılmasını gerektirir.

sola- Eski Türkçede "zincirlemek, zincirle bağlamak, *mec.* kenetlemek" (ED: 825a; DTS: 5539a) anlamlarında tanıklanan *sola-* fiili, Eski Türkçede Çince'den alıntılanan *so* "zincir, kilit" (ED: 781a) sözcüğünden türetilmiştir. *sola-* fiili ve türediği *so* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük'te de bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında **sola-** "tutmak, tutuklamak" (DS V: 3662b) şeklinde *Konya* kaydıyla Derleme Sözlüğü'ne kaydedilmiştir. *sola-* fiilinin tarihî lehçelerden günümüze kadar takibinin yapılamaması ve ağızlarda Konya'dan başka bir yerde *sola-* veya türevlerinin tanıklanamaması sebebiyle bu kayda şüpheyiyle yaklaşmak gerekir.

sorkıç: Clauson, Eski Türkçede "silahların kabzalarını sağlamlaştırmak için kullanılan reçine, cila" (DTS: 546a; ED: 848b-849a) anlamlarında kullanılan *sorkıç* sözcüğünün hapaks olduğunu ileri sürmüştür. Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilemeyen *sorkıç* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te de bulunmaz. Anadolu ağızlarında ise **sorguç** "1. Reçine (DS V: 3667b) 2. Çam, köknar vb. ağaçların sakızı" (DS VI: 4705a),

sorku (DS VI: 4705a) varyanlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Burdur, Çanakkale, Denizli, Gaziantep, Isparta, Konya, Yalova* yörelerinden derlenmiştir.

soyagu: Eski Türkçede *soyagu* sözcüğü “horozun bacağı üzerindeki mahmuzu” (DTS: 545a; ED: 859b) anlamında kayıtlıdır. Clauson, bu sözcüğün alıntı olabileceğini belirtmiştir. Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tanıklanamayan sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmaz. Anadolu ağızlarında ise bu sözcüğün, **soya** “1. Horoz mahmuzu 2. Yırtıcı kuş pençesi” (DS V: 3668b) şeklinde bir varyantı tanıklanmaktadır. Bu sözcük, Derleme Sözlüğünde; *Ermenek -Konya, -Gaziantep, Yalak – Kayseri, -İçel ilçe ve köyleri* kaydıyla yer alır.

söbile / subıla-: Eski Türkçede “ucunu sivriltilmek, uzatmak” (DTS: 544a; ED: 789b-790a) anlamlarında geçen *söbile*³¹ fiili, “koni biçiminde, sivri vb.” (ED: 784b-785a; DTS: 541a) gibi anlamlarda kullanılan *söbi* sözcüğünden türemiştir. Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçelerinde tespit edilemeyen fiil, Türkçe Sözlük’te de yer almaz. Anadolu ağızlarında **söbele-** “çıkıntı yapmak” (DS V: 3674b) varyantıyla *Ankara* ve *Sivas* yörelerinde yaşamaktadır. *söbele-* fiilinin Türkçe Sözlük’te geri türevi olarak *söbe* “biçimi yumurta gibi olan, beyzi, oval” (TS: 2148b) biçimi kayıtlıdır. Anadolu ağızlarında *söbi* sözcüğünün çok sayıda varyantı vardır: **söbü** “1. Uzun, dar, ince 2. Yumurta biçimi, oval 3. Sivri, sivrice 4. Çarpık, eğri, çıkıntılı” (DS V: 3675a); **söbe** “yumurta biçimi, oval” (DS V: 3673b-3674a), **sübe** (DS V: 3706b); **söbe** “uzun, dar, ince” (DS V: 3655b), **sübü** (DS V: 3607b); **söpü** “yassı, oval, uzunca” (DS V: 3682a); **söve** “konimsi, sivri” (DS V: 3683a); **zöbe** “oval” (DS VI: 4400b), **zöbü** (DS V: 4401a). Ağızlarda bu veriler; *Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa,*

³¹ED’de *subı* biçiminde okunmuştur. Ercilasun, DLT (2014: 326; 1414. dipnot) yayınında Osmanlı Türkçesi ve Anadolu ağızlarındaki verilerden hareketle *söbi* şeklinde okunmasını önermiş, bu sözcüğün diğer türevlerini de aynı şekilde ince sıradan ünlülerle okumuştur

Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sakarya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Yozgat, Zonguldak gibi yörelerden derlenmiştir.

söl: Eski Türkçede “etin suyu, lenfa” (ED: 824b; DTS: 548b) anlamıyla tanıklanan *söl* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan *söl* sözcüğü, Derleme Sözlüğü’nde *İstanbul* kaydıyla **söl** “etin kanlı suyu” (DS V: 3679a) şeklinde maddelenmiştir. Bu sözcüğün, Karakalpak (*söl*), Nogay (*söl*) ve Kazak Türkçeleri (*sül*) (ED: 824b) gibi Kıpçak grubu Türk lehçelerinde yaşıyor olması ve Derleme Sözlüğü’nde yalnızca *İstanbul* kaydının bulunması, göçmen ağzından fişlenmiş olması ihtimalini güçlendirir.

suduk: Eski Türkçede “tükürük” (DTS: 544b; ED: 800a) anlamıyla geçen *suduk* sözcüğü, *sud-*“tükürmek” (ED: 799a; DTS: 544b) fiilinden türemiştir. *suduk* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde henüz tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Derleme Sözlüğü’nde **Uzunköprü -Edirne* kaydıyla yer alan **suduk** “salya” (DS V: 3690a) ve *Çorum* kaydıyla yer alan **sudak**: “salya” (DS VI: 4709a) sözcüklerinin Eski Türkçe *suduk* sözcüğü ile ilişkisi olabilir. Ancak sızıcı /d/ sesinin /y/’ye değişmeyip dış /d/ sesiyle ağızlara uzanmış olması zor bir ihtimaldir. Gülensoy (2007: 813b), ağızlardaki *suduk*’u *su* sözcüğüne bağlamış ve *su+duk* şeklinde geliştiğini ileri sürmüştür. Derleme Sözlüğü’nde *Isparta* kaydıyla yer alan **suyuk** “sıvı” (DS V: 3706) sözcüğü, fonolojik açıdan *suduk* sözcüğüyle uyur. Gülensoy (2007: 817b) bu sözcüğün de *su* sözcüğünden türediğini ileri sürmüştür.

süçig: Orhun Türkçesinden beri tanıklanan *süçig* sözcüğü Eski Türkçede “tatlı, tatlı şey; şarap” (ED: 796b-797a; DTS: 548a) anlamlarında kullanılmıştır. Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde “tatlı, hoş; üzümünden yapılan şarap, içki; tatlı her şeyin tatlısı” (Ünlü 2012a: 537-538; KTS: 244a-b) anlamlarında ve *süçi*, *süçü*, *süçüg*, *süçük* varyantlarıyla tanıklanan sözcük, Tarama Sözlüğü’nde *süci*, *sücü* biçimlerinde ve “1. Şarap 2. İçki içme (TTS V: 3605-3611)” anlamlarında kayıtlıdır. Ölçünlü dilde bulunmayan sözcük, Türkçe Sözlük’te

yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **süci** “şarap” (DS V: 3706b-3707a), **sici** (DS V: 3631b), **sücü** (DS V: 3707a); **sucu** “ak alkollü içkiler (şarap, rakı vb.)” (DS V: 3689a), **suci** (DS V: 3689a) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Ankara, Çanakkale, Çorum, İzmir, Konya, Tokat* yörelerinde derlenmiştir.

sünük: Eski Türkçede “kemik” (DTS: 542b; ED: 838b-839a) anlamında kullanılan *sünük* sözcüğü, aynı anlamla Harezmi Türkçesinde *sünük, sünük, sünek* (Ünlü 2012a: 540a); Kıpçak Türkçesinde *sünük, sögük, söngük, sövek, sümük, sünek, süveg, süvek, süvük* (KTS: 245b) varyantlarıyla yer alır. Tarama Sözlüğü’nde *sünük* “kemik” (TTS V: 3622-3627) şeklinde madde başı yapılan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise “kemik” anlamında **sümüh ~ sümük** (DS V: 3715a), **sügük** (DS V: 3708b), **sümüyh** (DS V: 3715b), **süm** (DS VI: 4713a), **sumuk** (DS VI: 4710b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Ağrı, Bayburt, Bitlis, Çorum, Diyarbakır, Erzincan, Hatay, Isparta, Kars, Malatya, Sivas, Şanlıurfa, Van* yörelerinden derlenmiştir.

süsüş-: Eski Türkçede “(koçlar) tolaşmak” (ED: 856b; DTS: 550b) anlamıyla kullanılan *süsüş-* fiili, *süs-* “toslamak” (ED: 855b; DTS: 550a) fiilinden türemiştir. Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde tespit edilemeyen *süsüş-* fiili, Tarama Sözlüğü’nde “mızrak gibi bir şeyle dürtüşmek, hayvanlar boynuzlarıyla birbirine vurmak” (TTS V: 3638-3639) anlamlarında yer almıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *süsüş-* fiili Anadolu ağızlarında **süsüş-** “hayvanlar tolaşmak” (DS V: 3728a) biçiminde *Aydın, Denizli, Düzce, Eskişehir, Isparta, Kırklareli, Konya, Mersin, Muğla, Ordu* yörelerinde tanıklanmaktadır. *süsüş-* fiinin geri türevi olan *süs-* fiili, Türkçe Sözlük’te “boynuzlu hayvan boynuzu ile vurmak, tos vurmak (TS: 2190a) anlamlarında kayıtlıdır. Anadolu ağızlarında ise **süs-** “1. Toslamak, boynuz vurmak 2. Hor bakmak, itip kakmak” (DS V: 3727b); **üs-** “süsmek, tos vurmak” (DS VI: 4798b) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Çanakkale, Çorum, Denizli, Düzce, Erzincan, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kayseri,*

Kırıkkale, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Mersin, Muğla, Niğde, Ordu, Samsun, Tokat, Zonguldak gibi yörelerden derlenmiştir. Eski Türkçede *süs-* fiilinden türeyen *süsegen / süsgün*³² “boynuz vuran” (DTS: 550a; ED: 856a) sözcüğü, Anadolu ağızlarına yansıyan diğer türevidir. Eski Türkçe *süsegen / süsgün* sözcüğü, ağızlarda; “süsmeye, boynuzlamaya alıştırılmış hayvan” anlamıyla ve **süsken** (DS V: 3727a-b), **süseğen** (DS V: 3727a), **süsgün** (DS V: 3727b), **süsken** (DS V: 3727b), **süsügen** (DS V: 3727b) varyantlarıyla tanıklanır.

talpın-:Eski Türkçede “çırpmak, çırpınmak (kuş için)” (DTS: 560b-561a; ED: 493b) anlamlarında kullanılan *talpın-* sözcüğünün kök biçimi metinlere yansımamıştır. Harezmi Türkçesinde *talpın-* “çırpınmak, saldırmak” (Ünlü 2012a: 562a) fiili ve bu fiilin türediği *talpı-* “çırpınmak” (Ünlü 2012a: 562a) sözcüğü yer alır. Kıpçak Türkçesinde *talpın-*, *talapın-* biçimlerinde “yavaş yavaş hareket etmek (KTS: 260a) anlamlarında tanıklanan sözcük, Tarama Sözlüğü’nde *talbın-*, *dalbın-* varyantlarıyla “helecanlanmak, çırpınmak” (TTS II: 982) anlamlarında maddelenmiştir. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *talpın-* sözcüğü Anadolu ağızlarında **dalbın-** “1. Bir yere tutunarak sallanmak, iki tarafı sabit ağaç veya tahtanın ortası sallanmak, esnemek, asılmak 2. Yüzme bilmeyen bir kimse su içinde çırpınmak 3. Suda yüzen bir cisim batıp çıkmak 4. Küçük çocuk elini, kolunu oynatmak, atılmak” (DS II: 1340b); **dalpın-** “mücadele etmek” (DS II: 1347a); **talpın-** “çabalamak” (DS VI: 4738) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu veriler; *Amasya, Eskişehir, Konya, Kütahya, Manisa, Niğde, Ordu, Sinop, Tokat* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

talvır / tolvır: Eski Türkçede “gelinin duvağı; tente, paravan vb.” (ED: 493a-b; DTS: 561b) anlamlarında yer alan *talvır*³³ sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “sığınak,

³² Ercilasun vd., DLT (2014: 495) yayınında sözcüğün Arapça tercümesindeki abartma anlamının {-egen} ekiyle sağlandığını, bundan dolayı *süsegen* biçiminde okunmasının doğru olacağını belirtmiştir. Söz konusu sözcük DTS’de *süsken* ve *süskün*, ED’de *süsgün* biçiminde okunmuştur.

³³ talvır kelimesinin Arapça çevirisinde kullanılan sözcük, Arapçada hem *keklik* hem de *gerdek odası* anlamına gelir. DTS’de bu anlamlardan *keklik* tercih edilmiştir. Ancak Ercilasun vd.’nin DLT (2014: 282, 1210. dipnot) yayınında belirttiği gibi sözcüğün bağlamsal anlamı “gelin çardağı” olmalıdır. ED’de *tolvır* biçiminde yer alır. Ercilasun vd. bu okumanın yanlış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca DTS (s. 632b)’de *tülvir* “perde” maddesi de yer alır.

barınak” (Ünlü 2012a: 562a) anlamıyla tanıklanan *talvar* sözcüğü, Tarama Sözlüğü’nde “çardak, kulübe” (TTS V: 3709) anlamlarında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcüğün, Anadolu ağızlarında çok sayıda varyantı yaşamaktadır: **talvar** “1. Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi ya da bostan kulübesi 2. Asma çardağı 3. Çardak 4. Hayvanların barınması için dört direktan yapılmış üstü kapalı çardak 5. İlkel biçimde yapılmış üstü açık balkon 6. Bağ ve bahçelerde tahtadan yapılan, yerden bir metre yükseklikteki yatılacak yer 7. Bağ ve bostanlarda bekçiler için yüksekçe yapılan gözetleme yeri 8. Bağ ve bahçe kulübelerinde direk yerine kullanılan kalın ağaç 9. Bağ teveklerini yukarı kaldırmak için yanlarına dikilen sırık 10. Sergen, raf” (DS V: 3817b-3818a); **dalvar** “1. Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bağ, bostan kulübesi 2. Çadırların önüne yapılan gölgelik” (DS II: 1347a); **dalavar** “üstü çalı çırpı ile örtülmüş bağ, bostan kulübesi” (DS II: 1339a); **talbar** “1. Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi ya da bostan kulübesi 2. Tahta döşemeleri daha tamamlanmamış oda (DS V: 3817a) 3. Dallardan yapıp üstü otla kapatılmış çardak (DS VI: 4737b); **“talfar** “Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi ya da bostan kulübesi” (DS V: 3817a), **talpar** (DS V: 3817b), **tavlar** (DS V: 3849b). Bu veriler; *Adana, Afyon, Antalya, Artvin, Burdur, Denizli, Edirne, Eskişehir, Isparta, Kahramanmaraş, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Niğde* yörelerinden derlenmiştir.

tam- Eski Türkçede “damlamak” (DTS: 561b; ED: 503a) anlamında geçen *tam-* fiili, Harezmi Türkçesinde “damlamak” (Ünlü 2012a: 562a); Kıpçak Türkçesinde *tam-*, *dam-* biçimlerinde “damlamak, yağmur damla damla düşmek” (KTS: 260a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *dam-* ve *tam-* biçimlerinde “damlamak, damla damla akmak” (TTS II: 985-987) anlamlarında maddelenen fiil, Türkçe Sözlük’te yer almaz. Anadolu ağızlarında ise **tam-** “damlamak” (DS VI: 4738b); **dam-** “1. Damlamak 2. Su konulan kap su sızdırmak 3. Gelmek” (DS II: 1354a-b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Diyarbakır, Kocaeli* ve *Mersin* yörelerinden

derlenmiştir. Eski Türkçede *tam-* fiilinden türeyen *tamızım* “damla” (DTS: 592b-563a; ED: 510a) ve *tamtur-* “damlattırmak” (ED: 504b; DTS: 563a) sözcükleri Anadolu ağızlarına uzanan diğer türevlerdir. Eski Türkçe *tamızım* sözcüğü, ağızlarda **damzım** “yudum” (DS II: 1354b); *tamtur-* fiili, **damdır-** “hastanın ağzına azar azar su vermek” (DS II: 1351b) şeklinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *tamız-* “damlatmak” (ED: 510a; DTS: 563b) şeklinde yer alan fiilin ağızlarla ettirgen biçimleri yer alır: **tamzır-** “damla damla akıtmak, damlatmak” (DS V: 3820b), **damzır-** “1. Damlatmak, damla damla akıtmak 2. Hayvan yavrularını emzirmek” (DS II: 1354b-1355a); **damzıt-** “damlatmak, damla damla akıtmak” (DS II: 1355a).

tan- Eski Türkçede “reddetmek; (bir yükümlülüğü) inkar etmek; sözünden caymak” (ED: 513b-514a; DTS: 563b) anlamlarında geçen *tan-* fiili, Harezmi Türkçesinde *dan-*, *tan-* biçimlerinde “reddetmek, kabullenmemek, inkâr etmek” (Ünlü 2012a: 564b, 141b); Kıpçak Türkçesinde *tan-* biçiminde “inkâr etmek, yalan söylemek” (KTS: 261a) anlamlarında yer alır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *tan-* fiili, Türkçe Sözlük’te de bulunmaz. Anadolu ağızlarındada ise **dan-** “inkâr etmek, gizlemek” (DS II: 1363a) şeklinde *Ağrı*, *Amasya*, *Iğdır*, *Kars* yörelerinde yaşamaktadır.

tañ: Eski Türkçede “1. Mucize 2. Şaşırtıcı, alışılmadık” (DTS: 564b; ED: 510b-511a) anlamlarında yer alan *tañ* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “1. tuhaf, acayip, şaşılabacak şey, hayret 2. Hayranlık uyandıran 3. Kötü, çirkin” (Ünlü 2012a: 564b); Kıpçak Türkçesinde “hayret verici, şaşılabacak şey; mucize” (KTS: 261a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *dañ* ve *tañ* varyantlarıyla “1. Hayret, teaccüp 2. Şaşılabacak şey, hayrete şayan” (TTS II: 989-990) anlamlarında maddelenen sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise “şaşma, şaşılabacak şey 2. Yalan” anlamları ve **dan** (DS II: 1355a), **dañ** (DS II: 1360b) varyantlarıyla *Amasya*, *Çanakkale*, *Denizli*, *Gaziantep*, *Isparta*, *İzmir* yörelerinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *tañ* sözcüğün türeyen *tañla-* “şaşmak, şaşırmak; (bir şeyi) olağanüstü bulmak, (ona) hayran olmak, (bir şeyi, diğer şeylerden) daha çok

beğenmek, (onu) seçmek” (ED: 521a-b; DTS: 565a) fiili de yer alır. Bu fiil, Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *tanla-* “*hlk.* şaşmak, şaşırmak” (TS: 2264a) şeklinde madde başı yapılmıştır. Ağızlarda ise **tanla-** “şaşırmak” (DS V: 3823a-b); **danla-**, **dañla-** “1. Şaşmak 2. Gıpta etmek” (DS II: 1362a-1363a); **dağna-** “1. Gıpta etmek 2. Şaşmak 3. Bir şeye çok dikkatle ve beğenerek bakmak 4. Etrafı gözetlemek, tetkik etmek” (DS II: 1325b-1326a); **dağne-** “bir şeye çok dikkatle ve beğenerek bakmak” (DS II: 1326a); **dağna-** “şaşmak (DS II: 1363b) varyantlarıyla yaşamaktadır. Eski Türkçede *tañ* sözcüğünden türeyip ağızlara uzanan bir diğer sözcük “şaşırtıcı, alışılmadık; harika, olağanüstü, değerli, nadir (ED: 525b-526a; DTS: 565a) anlamlarında kullanılan *tañsuk* sözcüğüdür. Bu sözcük, Türkçe Sözlük’te *eskimiş* kaydıyla *tansık* “*esk.* İnsan aklının alamayacağı, şaşırtıcı, olağanüstü olay, mucize” (TS: 2264b) şeklinde yer alır. Anadolu ağızlarında ise **tansık** biçiminde ve “değerli” (DS V: 3823b) anlamıyla tanıklanmaktadır.

tap: Eski Türkçede “memnuniyet, yeterlilik; tatmin edici, yeterli” (ED: 434; DTS: 565) anlamlarında kullanılan *tap* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *tap* ve *dap* varyantlarıyla “yeteri kâfi, uygun” (Ünlü 2012a: 566b); Kıpçak Türkçesinde “yeter, kâfi” (KTS: 262b) anlamlarında yer alır. Tarama Sözlüğü’nde “1. Yetişir, kâfi 2. Doğru, hatasız 3. Tamamen, büsbütün, hep 4. Eşit, müsavi 5. Hemen, derhâl” (TTS V: 3738-3740) anlamlarında maddelenen *tap* sözcüğü, ölçünlü dilde kullanılmadığı için Türkçe Sözlük’te bulunmaz. Anadolu ağızlarında ise **tap** “uygun, oranlı” (DS V: 3824b) şeklinde yaşayan sözcük, *Lülük *Dört Yol -Hatay*, **Bahçe -Adana* kaydıyla Derleme Sözlüğü’nde yer alır. *tap* sözcüğü ve bu sözcüğün türevleri ölçünlü dilde bulunmaz. Ancak Anadolu ağızlarında bu sözcüğünün Eski Türkçe kullanılan bazı türevleri tanıklanmaktadır. Eski Türkçe *tapla-* “1. Onaylamak, sevmek, saygı göstermek 2. Kabul etmek, razı olmak 3. Seçmek; (bir şeyden) memnun olmak, hoşnut olmak” (DTS: 567aED: 440a-b) fiili, ağızlara **tapla-** “bir işin olabileceğine inanmak, akli yatmak” (DS V: 3829a-b) şeklinde; Eski Türkçe *taplat-* “razı etmek” (ED: 440b; DTS: 567a-b) fiili, ağızlara **taplat-** “benimsetmek, inandırmak” (DS V: 3829b) şeklinde; Eski Türkçe *tapsız*

“iştahsızlık, rahatsızlık hissetme” (DTS: 567b; ED: 446a) sözcüğü, ağızlara “özenerek iş yapmayan, savruk, dalgın” anlamlarında ve **tapsız**: (DS V: 3830b), **tafsız**: (DS V: 3801a) varyantlarıyla yansımıştır.

tap-: Eski Türkçede “1. Bulmak 2. Elde etmek, kazanmak” (DTS: 565b; ED: 435b) anlamlarında geçen *tap-* fiili, Harezmi Türkçesinde “bulmak, nail olmak, kabul etmek” (Ünlü 2012a: 566b); Kıpçak Türkçesinde *tap-* ve *dap-* varyantlarıyla “bulmak, kazanmak, elde etmek” (KTS: 262b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “bulmak; haiz olmak” (TTS V: 3743-3744) anlamlarıyla yer almıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *tap-* fiili, Anadolu ağızlarında **tap-** “bulmak” (DS V: 3830a) şeklinde *Ağrı, Amasya, Iğdır, Kars, Konya, Niğde, Trabzon* yörelerinde tanıklanmaktadır. Ölçünlü dilde *tap-* fiili ve bu fiilin türevleri bulunmamasına rağmen Anadolu ağızlarında bu fiilin Eski Türkçede tanıklanan türevlerinden bazıları yaşamaktadır. Eski Türkçe *tapıl-* “bulunmak (ED: 439b; DTS: 568a) fiili, ağızlara **tapıl-** “bulunmak” (DS VI: 4740b) şeklinde; Eski Türkçe **tapış-** “1. Birbirini bulmak, biriyle buluşmak 2. Münazara etmek” (DTS: 567a; ED: 446a-b) fiili, ağızlara **tapış-** “buluşmak, görüşmek” (DS V: 2328b) şeklinde uzanmıştır.

tapala-: Eski Türkçede “ayıplamak, yermek; birinin başına kötü bir şey gelmesinden zevk almak” (DTS: 557a; ED: 441a-b) anlamlarında kullanılan *tapala-* fiili, Eski Türkçede metinlere yansımayan *tapa* “çekiştirilen, başına kakılan, nefret edilen” (TTS V: 3740) sözcüğünden türemiştir. *tapala-* fiili, Harezmi Türkçesinde “başkasının keder ve musibetine sevinmek” (Ünlü 2012a: 555a); Kıpçak Türkçesinde “kızılacak bir işi inadına yapmak, nisbet yapmak” (KTS: 262b); Osmanlı Türkçesinde “hor görmek, kötülemek, çekiştirmek” (TTS V: 3740) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *tapala-* fiili, Anadolu ağızlarında **tapala-** “başa kakmak” (DS V: 3825a) şeklinde, *Ceylân *Lüleburgaz -Kırıkkale* kaydıyla Derleme Sözlüğü’nde kayıtlıdır.

tar: Eski Türkçede “havayla şişirilmiş deri torbalar ve tomruklardan/sazdan yapılmış sal (DTS: 569a; ED: 528a) anlamıyla yer alan *tar* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “kelek (küçük nehir kayığı)” anlamında kullanılmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit

edilemeyen *tar* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **tar** “sal” (DS V: 3832b) şeklinde tanıklanan sözcük, Derleme Sözlüğü'nde *Şükriye aşireti * Ceyhan -Adana* kaydıyla yer alır.

taviş ~ tavuş: Eski Türkçede “ses; yüksek olmayan, hafif ses” (ED: 446a; DTS: 575a) anlamlarında geçen *taviş* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “ses, gizli ses” (Ünlü 2012b: 764b) anlamında kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesinde “hafif ses” anlamıyla yer alan olan *taviş* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında söz başı /t/ sesi, /d/ sesine değişen sözcük, **daviş** “1. Ses, hafif gürültü, hışırtı, tıkırtı 2. Ayak sesi” (DS II: 1379b); **davuş** “1. Ses, hafif gürültü, hışırtı, tıkırtı 2. Gaipen gelen ses” (DS II: 1383a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Aydın, Çanakkale, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Kütahya, Tekirdağ* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçe yer alan *tavuşla-* “ses, gürültü yapmak” (DTS: 576a; ED: 447b) fiili, *taviş ~ tavuş* sözcüğünün bir türevidir. Bu fiil, Anadolu ağızlarına **davuşla-** “dedikodu etmek, arkadan laf etmek” (DS II: 1383b) şeklinde yansımıştır.

tegin ~ teyin: Eski Türkçede “samur, sincap” (DTS: 581a, 582b; ED: 569a) anlamlarında tanıklanan *tegin ~ teyin* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *tiyin* “tiyin, sincap” (Ünlü 2012a: 597a); Kıpçak Türkçesinde *teyin* “sincap” (KTS: 273a) şeklinde kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü'nde *teyin, teyün, tiyin* biçimlerinde “sincap” anlamıyla yer alan sözcük, Türkçe Sözlük'te *halk ağzından* alındığı belirtilerek *değın* “hlk. sincap” (TS: 609a) şeklinde madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise “sincap” anlamına sahip **deyin, dëyin** (DS II: 1446b), **değın** (DS II: 1401a), **tehin** (DS V: 3862a), **tayın** (DS V: 3854a), **teğın** (DS V: 3861b), **tein** (DS V: 3864a), **teyin** (DS V: 3906a), **tin** (DS V: 3936a), **tiyin** (DS V: 3944a), **tiğın** (DS V: 3931a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Konya, Kütahya, Malatya, Mersin, Niğde, Ordu, Rize, Samsun, Sivas, Tokat, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

telim: Eski Türkçede “1. Çok 2. Büyük ölçüde, epey” (DTS: 583b; ED: 499b-500a) anlamlarında kullanılan *telim* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “çok, fazla, pek çok” (Ünlü 2012a: 580b); Kıpçak Türkçesinde *telim*, *delim* varyantlarıyla “çok” (KTS: 269a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *delim* biçiminde “çok, birçok, ziyade” (TTS II: 1067-1068) anlamlarıyla yer almıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcüğün, Anadolu ağızlarında **delim** “çok fazla” (DS II: 1412b); **tellim** “tüm, hep, çok” (DS V: 3874a) varyantları tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Çankırı*, *İzmir* ve *Mersin* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne alınmıştır.

temen: Eski Türkçede “büyük iğne, çuvaldız” (ED: 507a; DTS: 584a) anlamlarıyla yer alan *temen* sözcüğü, Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde “çuvaldız” (Ünlü 2012a: 581b; KTS: 269b) anlamında kullanılmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *temen* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te de bulunmaz. Anadolu ağızlarında ise **temen** “tütün dizmeye yarayan iğne” (DS V: 3877a) şeklinde tanıklanmaktadır. Ancak Derleme Sözlüğü’nde **Fatih -İstanbul* kaydıyla tek bir yerde tanıklanması ve Batı Türkçesinde art zamanlı takip edilememesi, bu sözcüğün Oğuz dışı bir Türk grubundan fişlenmiş olması ihtimalini güçlendirmektedir. Nitekim bu sözcük, “çuvaldız” anlamında Kazak Türkçesinde *teben*, Kırgız Türkçesinde *temene*, Uygur Türkçesinde *tömüne* (KTLS I: 140-141). Altay Türkçesinde *temene* (küçükballı, 2018: 1271) varyantlarıyla kullanılmaktadır.

tez-: Eski Türkçede “kaçmak, firar etmek; kaçmada başarılı olmak, uzaklaşmak” (ED: 572a; DTS: 591a) anlamlarında tanıklanan *tez-* fiili, Kıpçak Türkçesinde *dez-* biçiminde ve “ürküp sürüden ayrılmak” anlamında yer almıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *tez-* fiili, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **tez-** “1. Bulunduğu yerden ya da sürüden ayrılıp uzaklaşmak (insan ya da hayvan için) 2. Yolunu şaşırmak 3. Koşmak 4. Kaçmak” (DS V: 3909a-b) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veri; *Adana*, *Artvin*, *Aydın*, *Bayburt*, *Çanakkale*, *Denizli*, *Edirne*, *Elazığ*, *Erzincan*, *Erzurum*, *Gaziantep*, *Giresun*,

Gümüşhane, Isparta, İzmir, Kars, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Niğde, Ordu, Sivas, Tokat, Trabzon, Yozgat yörelerinden derlenmiştir.

tıgra-: Eski Türkçede *tıgra-* fiili, “güçlü, sağlam, sert olmak” (ED: 472b; DTS: 600a) anlamında tanıklanır. *tıgra-* fiilinin türediği sözcük Eski Türkçe dönemi metinlerinde tespit edilememiştir. Ancak Altay ve Teleüt Türkçelerinde tanıklanan “1. Sert güçlü 2. Çok, gayet” (Küçükballı 2018: 1292) anlamlı *tıy* sözcüğü ile kök ilişkisi olabilir. *tıgra-* fiili, Harezmi Türkçesinde “baturlanmak, cesaret göstermek” (Ünlü 2012a: 589b) anlamıyla yer alır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *tıgra-* fiili, Türkçe Sözlük’te de yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **diğre-** “meyve ve sebze sertleşmek, gevrekleşmek” (DS II: 1484a) varyantıyla tanıklanmaktadır. Bu veri; *Kayseri* ve *Kırşehir* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir. Eski Türkçede *tıgra-* fiilinden türetilen *tıgrak* “1. Sağlam, dayanıklı 2. Bahadır” (DTS: 600a; ED: 471b) sözcüğü de Anadolu ağızlarına uzanmıştır. Bu sözcüğün ağızlarda; **diğrak** “1. Güzel, düzgün, şık giyim 2. Genç 3. Mert, cesur, kabadayı 3. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 4. Sert ve sık adımlar” (DS II: 1453b); **dıvrak** “1. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 2. Derli toplu, giydiğini yakıştıran (kimse) 3. dar, sımsıkı (elbise için)” (DS II: 1474b-1475a); **dıvrah** “derli toplu, giydiğini yakıştıran (kimse)” (DS II: 1474b), **durak** (DS II: 1604b); **dıvrek** “çevik, canlı, kıvrak (kimse)” (DS II: 1528a); **dıyrak** “1. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 2. Sert (hava için)” (DS II: 1475a); **diğrek** “1. Sert, katı 2. Meyve ve sebzelerin sert, diri hâli 3. İhtiyar olduğu hâlde dinç ve kuvvetli olan (kimse) 4. Ütülü, düzgün, gergin” (DS II: 1483b-1484a); **dırak** “sert, katı” (DS II: 1467a) varyantları yaşamaktadır.

ton-: Eski Türkçede *tun-*³⁴ fiili, “kapanmak, bulut kaplamak” (DTS: 621a; ED: 514b-515a) anlamlarında kullanılmıştır. Clauson, *ton-* fiilinin, *to-* “kapatmak, kapamak” (ED: 434a) fiilinden türetildiğini düşünmektedir (ED: 434a). *ton-* fiili, Kıpçak Türkçesinde *dun-* biçiminde “islenmek, kararmak, donuklaşmak” (KTS: 65a) anlamlarıyla yer almıştır. Eski Anadolu Türkçesinde *tun-*

³⁴ ED’de *ton-* biçimindedir.

biçiminde “kapanmak, tıkanmak” (SN: 641a) anlamlarında tanıklanan sözcük, Türkçe Sözlük’te yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında yer alan varyantın anlamı mecazlaşmıştır: **dun-** “kederlenmek, düşünmek” (DS II: 1604a). Derleme Sözlüğü’nde *Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı -Kayseri* kaydıyla yer alır. Eski Türkçe tanıklanan *tonçuk-* ve *tontur-* fiilleri, *ton-* fiilinden türeyip Anadolu ağızlarına uzanan diğer türevlerdir. Eski Türkçe *tunçuk-*³⁵ “nefesi kesilmek, nefes almakta zorlanmak” (DTS: 621b; ED: 517a) fiili, Anadolu ağızlarına; **duncuk-** “1. Sıkılmak, bunalmak 2. Utanmak 3. Tıkanmak, nefes alamamak 4. Genize su kaçmak 5. Ağlayacak gibi olmak 6. Nemli yerde bulunan bitki havasızlıktan kızışmak, çürümek” (DS II: 1603b); **dumcuk-** “sıkılmak, bunalmak” (DS II: 1602b); **doncuh-** “mahzun, hareketsiz, düşünceli durmak, içi sıkılmak” (DS II: 1559b); **tuncuk-** “1. Bunalmak 2. Üzülmek, tasalanmak” (DS V: 3994b-3995a) varyantlarıyla yansımıştır. Eski Türkçe *tontur-*:³⁶ “(bir şeyi) kapatmak, kaplamak” (ED: 518a-b; DTS: 621b) fiili, Anadolu ağızlarına **tundur-** “buğulandırmak” (DS V: 3995a) şeklinde uzanmıştır.

tor: Eski Türkçede “kuşları veya balıkları yakalamak için kullanılan ağ” (ED: 528b; DTS: 612b-613a) anlamında kullanılan *tor* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “ağ, tuzak” (Ünlü 2012a: 601b) anlamlarıyla yer alır. Tarama Sözlüğü’nde “1. Ağ, şebeke, tuzak 2. Elbise veya örgülerde, çorap koncunun ağzı gibi büzülen kısım 3. Ağ gibi seyrek örgülü bir cins dokuma” (TTS V: 3828-3829) anlamlarında maddelenen *tor* sözcüğü, ölçünlü dile *halk ağzından* alınarak Türkçe Sözlük’e *tor* “*halk*. Sık gözlü ağ” (TS: 2373b) şeklinde kaydedilmiştir. Anadolu ağızlarında ise **tor** “1. İnce örgülü balık ağı 2. İnce balık ağı gibi örülmüş para kesesi 3. Saman taşıırken kağı arabasına takılan ot ve kendirle örülmüş ağ 4. Uçkur uçlarına yapılan düğümler 5. Çözilemeyen ilmek (DS V: 3969a) 6. Tuzak” (DS VI: 4771b) ve **dor** “balık ağı” (DS II: 1563a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Adana, Afyon, Amasya, Artvin, Bitlis, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Iğdır, İstanbul, Kars, Malatya, Rize, Sivas, Van* yörelerinden

³⁵ ED’de *tonçuk-* biçimindedir.

³⁶ ED’de *tontur-* biçimindedir.

derlenmiştir. Anadolu ağızlarında *tor* sözcüğünden türeyen **torcu** “balıkçı” (DS V: 3970a) sözcüğü de yer alır. Bu sözcük, Eski Türkçede tanıklanan *torçı* “ağ, tuzak yapan kimse” (DTS: 613a; ED: 534a) sözcüğünün ağızlara yansımış biçimidir.

toş: Eski Türkçede “(dağdaki) buzul; su birikintisi” (DTS: 613b; ED: 557b-558a) anlamlarıyla yer alan *toş* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan *toş* sözcüğü Derleme Sözlüğü’nde **Yusufeli -Artvin* kaydıyla **toş** “ırmaktan çözülüp akan buz parçaları” (DS V: 3975b) şeklinde yer alır. Bu veri Zikri Turan’ın Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşum Köyü Ağzı isimli çalışmasıyla teyit edilmiştir. Bu çalışmada *toş* sözcüğü “kış soğukunda dere ve nehirlerde buz parçaları oluşması, akarsuda oluşan buz parçaları” (UKA: 283) anlamıyla kayıtlıdır. *toş* sözcüğü Anadolu sahası dışında Altay, Teleüt ve Şor Türkçelerinde “buz” (OSTN III: 1217-1218) anlamıyla yaşamaktadır.

tölek: Eski Türkçede “sakin, ağırbaşlı, sessiz vb. (ED: 498a-b; DTS: 614b) anlamlarında kullanılan *tölek* sözcüğü için Kâşgarlı Mahmut, Oğuzca kaydını düşmüştür. Eski Türkçede *tölek* sözcüğüyle ortak kökten türeyen *tölen-*: “sakinleşmek” (OTWF: 248-249) fiili de yer alır. Bu durumda *tölek* sözcüğünün tarihî Türk lehçelerinde tanıklanamayan **töle-* fiilinden türediği söylenebilir (ED: 498a-b). *tölek* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *tölek*, *dölek* biçimlerinde “yumuşak huylu, halim, sakın, ağırbaşlı; eziyet etmeyen” (Ünlü 2012a: 602b); Kıpçak Türkçesinde *dölek* biçiminde “vakarlı, temkinli, şerefli” (KTS: 64b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *dölek*, *tölek* biçimlerinde “1. Sabit, berkarar, baki 2. Mutemet, dürüst 3. Sükûn ve asayiş içinde 4. Temkinli 5. Sakin ve itaatli 6. Elverişli, uygun” (TTS II: 1231-1232) anlamlarında kullanılmıştır. Ölçünlü dile *halk ağzından* dâhil edilen *dölek* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te *hlk.* 1. Ağırbaşlı, uslu, ağır davranışlı 2. Düz, engebesiz (toprak parçası) (TS: 711b-712a) anlamlarında maddelenmiştir. Anadolu ağızlarında ise **dölek** “1. Düz, engebesiz arazi, tepenin eteği 2. Kıvrıntısız, düz yol 3. Tarlanın düz ve verimli kısmı 4. Ekilen domates, biber, patlıcan fidelerinin kolay sulanması için kıvrıntılı olarak

hazırlanan yer 5. Uslu, terbiyeli, ağırbaşlı (kimse) 6. Uyanık, dikkatli 7. Uysal 8. Eli işe yatkın 9. İçinden pazarlıklı 10. Dürüst, ciddi, mert 11. Yaşı kırkı geçen kimse 12. Güzel, iyi 13. Doğru, düzgün 14. Boyu bosu güzel olan (kimse) 15. Orta yaşlı (kimse)” (DS II: 1577a-1578a) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veri; *Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çankırı, Çorum, Denizli, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sivas, Tokat, Trabzon, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede yer alan *tölen-* fiili de ağızlara **dölen-** “1. Bir yere doğru yönelmek 2. Bir yere düzgün şekilde yerleşmek 3. Bozulmuş bir şey düzelmek, iyileşmek 4. Yatışmak, yolda rahat ve uslu durmaya alışmak” (DS II: 1578b) biçiminde yansımıştır.

töz-: Eski Türkçede “katlanmak, dayanmak” (ED: 572b; DTS: 618a) anlamlarında kullanılan *töz-*³⁷ fiili, Harezmi Türkçesinde “dayanmak, tahammül etmek, sabretmek” (Ünlü 2012a: 605a); Kıpçak Türkçesinde *töz-, döz-, düz-* biçimlerinde “sabır ve tahammül göstermek, dayanmak, katlanmak” (KTS: 283a) anlamlarıyla yer alır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *döz- döy-*³⁸ biçimlerinde “tahammül etmek, katlanmak, dayanmak” (BH: 203b GH: 668b; SN: 602a; DK: 94) anlamlarında geçen sözcük, Türkçe Sözlük’te kayıtlı değildir. Anadolu ağızlarında ise “sabretmek, tahammül etmek, dayanmak” anlamlarında **döy-** (DS II: 1593b), **döz-** (DS II: 1594b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Çorum, Iğdır, Konya, Niğde, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

tum Eski Türkçede “soğuk” (DTS: 608b; ED: 503a) anlamında geçen *tum* sözcüğünün, Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde müstakil kullanımı tespit edilememesine rağmen bu dönemin metinlerinde *tumlug, tumlu* “soğuk” (Ünlü 2012a: 606a; KTS: 284a) gibi türevleri tanıklanmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde metinlerinde tespit

³⁷ DTS’de fiil “acıkmak” biçiminde yanlış anlamlandırılmıştır.

³⁸ *doy-* şeklindeki okumalar hatalıdır. bkz. (DK: 94)

edilemeyen *tum* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **tum** “nem, çiy” (DS II: 3991b) sözcüğü tanıklanmaktadır. Bu sözcük, Derleme Sözlüğü'nde *Burhanettin -Ordu* kaydıyla yer alır. *tum* (ED: 505b; Gülensoy 2007: 931b) sözcüğünden türediği kabul edilen **tumagu** (<*tum+agu) “nezle” (DTS: 621a; ED: 505b) sözcüğüne, Eski Türkçe metinlerde rastlanır. Bu sözcük, Türkçe Sözlük'e *halk ağzından* alınarak *dumağı* “hlk. nezle” (TS: 722b); *tumağı* “hlk. nezle” (TS: 2385b) varyantlarıyla kaydedilmiştir. Anadolu ağızlarında ise Eski Türkçe *tumagi* sözcüğünün **duma** “1. Nezle, grip, bronşit 2. Öksürük, boğmaca öksürüğü” (DS II: 1600b-1601b), **dumagi** (DS II: 1601b), **dumağ** (DS II: 1601b), **dumağı** (DS II: 1601b); **dima** “öksürük, boğmaca öksürüğü” (DS II: 1498b); **dima** “nezle, grip, bronşit” (DS II: 1459a), **dimağ** (DS II: 1459a), **dimağı** (DS II: 1459a), **dimağı** (DS II: 1459a), **dimağ** (DS II: 1498b), **dimağı** (DS II: 1498b), **dumağa** (DS II: 1548b), **dumağı** (DS II: 1548b), **dumag** (DS II: 1601b), **dumağa** (DS II: 1601b), **dumağı** (DS II: 1601b), **dumağ** (DS II: 1601b), **duman** (DS II: 1601b), **dumo** (DS II: 1603a), **dumu** (DS II: 1603a), **düma** (DS II: 1628a) varyantları tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *tum* sözcüğünden türetilen *tumlig ~ tumlug* “1. Soğuk 2. Soğuk olan” (DTS: 608b; ED: 506a-b) sözcüğü de bulunmaktadır. Bu sözcük Anadolu ağızlarında canlılığını yitirmiş ve *Dumlu*, *Dumluca*, *Dumlugöze*, *Dumlukuyu*, *Dumlupınar*, *Dumlusu*, *Dumluyazı* (Gülensoy 1995: 17b) gibi bazı yer isimlerinde donuklaşıp kalmıştır.

tuş: Eski Türkçede “1. Karşı, karşıt yer; aksine, terine, karşılık olarak 2. İkame, bedel, karşılık 3. Eşit, aynı, benzer” (DTS: 625b-626a; ED: 558a) anlamlarıyla geçen *tuş* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *tuş*, *duş* biçimlerinde “karşı, bir şeyin karşıısı; denk, eşit, benzer” (Ünlü 2012a: 607b); Kıpçak Türkçesinde “eş; hiza, yan” (KTS: 285a) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü'nde *düş*, *tuş*, *tüş* şeklinde³⁹ ve “cihet, yön, yol; küfüv, aynı derecedeki, denk, eş, akran” (TTS II: 1342) anlamlarında kaydedilen sözcük, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **tuş** “eş, yoldaş,

³⁹ Tarama Sözlüğü'nde *düş* şeklinde okunup “1. Göğüs, sine 2. Karşı, mukabil” (TTS II: 1241) şeklinde anlamlandırılan sözcüğün ikinci anlamı *düş* /*duş* sözcüğüne aittir.

yaşı” (DS V: 3898b); **duş** “doğrultu, yön” (DS II: 1608b); **düş** “raslantı” (DS II: 1638a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Amasya, Antalya, Isparta, Kastamonu, Malatya* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *tuş* sözcüğünden türeyen **tuşla-** “karşısında durmak, karşı koymak, karşı durmak” (DTS: 626b; ED: 565a) fiili de yer alır. Bu fiil, Anadolu ağızlarına **duşla-** “1. Rastlamak, rast gelmek 2. Görmeden, el yordamıyla bir iş yapmak” (DS II: 1610a) biçiminde uzanmıştır.

tuş-: *tuş-* fiili, Eski Türkçede “rastlamak, buluşmak” (DTS: 626a; ED: 560a) anlamlarında kullanılmıştır. Bu fiil yukarıda değindiğimiz *tuş* sözcüğü ile kök ilişkisine sahiptir. *tuş-* fiili, Harezmi Türkçesinde “rastlamak, rast gelmek” (Ünlü 2012a: 607b); Kıpçak Türkçesinde *duş-* biçiminde “buluşmak, tesadüf etmek, rast gelmek” (KTS: 66a); Eski Anadolu Türkçesinde “rast getirmek, karşısına çıkarmak” (KK: 457) anlamlarında tanıklanmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **duş-** “rastlamak, rast gelmek” (DS II: 1610b) anlamlarında tanıklanmaktadır. *duş-* fiili Derleme Sözlüğü’nde *Hasançelebi -Malatya; Bereketli, Maden -Niğde* kaydıyla yer alır.

tuşa-: Eski Türkçede “(atın ön ayaklarına) kayış takmak, kösteklemek” (DTS: 626a; ED: 561b) anlamlarında geçen *tuşa-* fiili, *tuş* “kemer üzerinde altın toka” (DTS: 626a; ED: 558a) sözcüğünden türemiştir (ED: 558a; Dankoff-Kelly 1985: 201). *tuşa-* fiili, Harezmi Türkçesinde “bir yerde sabit kalmak, kösteklemek” (Ünlü 2012a: 607b); Kıpçak Türkçesinde “beygirin ayaklarını birbirine bağlamak” (KTS: 285a) anlamlarında kullanılmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde *tuşa-* fiili tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında “hayvanın iki ayağını bağlamak, kösteklemek” anlamı ve **duşa-** (DS II: 1609b), **doşa-** (DS II: 1567a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Adana, Aydın, Isparta, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir. Eski Türkçede *tuşa-* fiilinden türeyen *tuşag* “atların ön ayaklarına takılan köstek” (DTS: 626a; ED: 562a) sözcüğü de tanıklanır. Bu sözcük, ölçünlü dile *halk ağzından* dâhil edilmiş ve Türkçe Sözlük’e *duşak* “hlk. hayvanın iki ayağını ipe bağlayarak yapılan köstek”

(TS: 727a) şeklinde kaydedilmiştir. Anadolu ağızlarında ise **duşak** “1. Hayvanların ayak bağı, köstek 2. Hayvanların ayaklarını bağlamak için özel olarak yünden yapılan ip 3. Çatalı ağaçtan yapılmış köstek 4. Mecazen ayak bağı olan şey 5. Döven kanatlarını birbirine tutturarak ağaç parçası 6. Bir şeyin düşmemesi için yapılan ağaç destek” (DS II: 1609a); **dıvşak** “hayvanların ayak bağı, köstek” (DS II: 1475a), **doşak** (DS II: 1567a), **duşşak** (DS II: 1610b), **düşşak** (DS II: 1638a); **tuşak** “hayvanın sakıncalı yerlere gitmemesi için ön ayaklarına bağlanan ip” (DS V: 3998b), **tuşşak** (DS V: 3999a) gibi çeşitli varyantlarla tanıklanmaktadır.

tüş: Eski Türkçede “seyahatta dinlenme; dinlenme zamanı, öğle vakti” (ED: 559a-b; DTS: 636a) anlamlarında kullanılan *tüş* sözcüğü, Erdal’a göre *tüş*- “düşmek” fiilinden **tüş-üş* gelişmesiyle türemiştir (OTWF: 264). Eski Türkçede *tüş*- fiilinden türeyen *tüşün* sözcüğünün “mola, dinlenme yeri; barınak (DTS: 637a; ED: 565b) anlamlarında kullanılması bu görüşü desteklemektedir. *tüş* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “öğle vakti” (Ünlü 2012a: 613b); Kıpçak Türkçesinde *tüş*, *düş* “öğle, öğle vakti” (KTS: 288a) şeklinde metinlere yansımıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde metinlerinde *tüş* sözcüğü tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcüğün Anadolu ağızlarında **düş** “öğle vakti” (DS II: 1638a) şeklinde Trabzon’dan fişlenmiş bir varyantı yaşamaktadır. Yukarıda değindiğimiz Eski Türkçe *tüşün* sözcüğü, Giresun yöresinde **düşün** et- “yolculukta geceyi geçirmek için mola vermek” (DS II: 1640a) birleşik fiilinin ilk sözcüğü olarak tanıklanmaktadır.

tükel Eski Türkçede “1. Tam, eksiksiz 2. Tamamen, tamamıyla; tam, bütün, tüm (DTS: 631b; ED: 480b) anlamlarıyla geçen *tükel* sözcüğü, *tüke*- “sona ermek, bitmek vb.” (ED: 479a; DTS: 631b) fiilinden türemiştir. *tükel* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “1. Hep, hepsi, tamam, tamamıyla mükemmel 2. Tam eksiksiz” (Ünlü 2012a: 610b-611a); Kıpçak Türkçesinde *tükel*, *dükel*, *tügel* biçimlerinde “mükemmel, tamam, tam; hep bütün” (KTS: 287a); Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *dükeli*, *tükeli*, *dükel*, *düğeli* varyantlarıyla “hep, cümle, hepsi, bütün, herkes” (TTS II: 1306-1309) anlamlarında

kullanılmıştır. Türkçe Sözlük'te bulunmayan sözcüğün Anadolu ağızlarında **tükel** “tam, bütün” (DS V: 4008a); **tökel** “çok” (DS V: 3981b); **tökeli** “hep, sürekli” (DS V: 3981b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; Kırşehir, Konya ve Nevşehir yörelerinden derlenmiştir.

ugan: Eski Türkçede “kudretli, Tanrı” (DTS: 643b; ED: 87b) anlamlarında geçen *ugan* sözcüğü, Eski Türkçe *u-* “yeterli olmak, yapabilmek” (ED: 2a-b; DTS: 639a-b) fiiline {-gan} sıfat-fiil ekiyle getirilmesiyle türetilmiştir. *ugan* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *ugan*, *ogan* biçimlerinde “Allah, kadir, kudretli” (Ünlü 2012a: 619b, 439b); Kıpçak Türkçesinde *ugan*, *ogan* varyantlarıyla “yaratıcı, Allah, Tanrı” (KTS: 291b, 203a) şeklinde kullanılmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *ugan* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te *eskimiş* niteleyicisiyle *oğan* “esk. Tanrı” (TS: 1789b) şeklinde kayıtlıdır. Anadolu ağızlarında ise “Tanrı” anlamı ve **oğan** (DS V: 3269a), **uğan** (DS VI: 4027a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; Balıkesir, Çanakkale, Çankırı, Konya, Niğde, Trabzon yörelerinden derlenmiştir. *u-* fiili Batı Türkçesinde sözlük maddesi olma niteliğini kaybetmiştir. Ancak bu kelimedede donuklaşarak kalmıştır.

ul-: Eski Türkçede “yıpranmak, kötü hâle gelmek; olgunlaşmak, yumaşak olmak, iyice veya çok pişmek” (ED: 125b; DTS: 645a) anlamlarında yer alan *ul-*:⁴⁰ fiili, Harezmi Türkçesinde “çok yumaşamak, çürümek, kötüleşmek” (Ünlü 2012a: 620b) anlamlarında kullanılmıştır. Taradığımız Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *ul-* fiili, Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında **ul-** fiili, “1. Çürümek, ezilmek, kokmak 2. İncelip kırılmak, eskiyip üzülme, parçalanmak” (DS VI: 4036a-b) anlamlarında Adana, Afyon, Ankara, Burdur, Denizli, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Manisa, Mersin, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat yörelerinde yaşamaktadır. Eski Türkçede *ul-* fiilinden türeyen *ulgun* ve *uluk* sözcükleri de Anadolu ağızlarına uzanmıştır. Eski Türkçe *ulgun* “yumuşamış, iyice pişip dağılacak hâle gelmiş” (Tekin 2017: 196) sözcüğü,

⁴⁰ ED'de *ol-* biçiminde maddelenmiştir.

Anadolu ağızlarında **ulgun** “çürümüş, çürümeye yüz tutmuş” (DS VI: 4037a), **ulğun** (DS VI: 4036a), **ulkun** (DS VI: 4036a) varyantlarıyla; Eski Türkçe **uluk**:⁴¹ “yıpranmış, eskimiş (DTS: 647b; ED: 137a) sözcüğü, Anadolu ağızlarında **uluk** “1. Miskin, tembel, pasaklı 2. İnce, narin, hastalıklı 3. Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş” (DSVI: 4036b-4037a) varyantıyla tanıklanmaktadır. Türk Sözlük’te *ul-* ve türevlerine dair kayıt bulunmamaktadır.

ulun: Eski Türkçede “ince değnek veya çubuk; ok sapı” (ED: 147bDTS: 647b) anlamlarında tanıklanan *ulun* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **uluğ** “1. Buğday, arpa kökü 2. Tahılın ana sapı çevresinde oluşan kardeş saplar” (DS VI: 4037a) biçiminde *Konya* ve *Mersin* yörelerinde tanıklanmaktadır.

urunç: Eski Türkçede “rüşvet” (DTS: 652b; ED: 234b) anlamında tanıklanan *urunç* sözcüğü, *urun-* <*ur-* “(bir şeyi, bir şeye) koymak; (birini veya bir şeyi) vurmak (ED: 194b-195a; DTS: 651a); fiilinden türetilmiştir (ED: 234b; Taş, 2015: 168). Harezmi Türkçesinde de “rüşvet” (Ünlü 2012a: 627a) anlamıyla geçen *urunç* sözcüğü, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcüğün, Derleme Sözlüğü’nde *Diphacı *Merzifon -Amasya* kaydıyla yer alan **örünç** “rüşvet” (DS V: 3356b) şeklinde bir varyantı tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *urunç* sözcüğüyle aynı kökten türeyen “emanet, rehin, tutu” (ED: 236b; DTS: 652b-653) anlamlı *urunçak* sözcüğü de yer almaktadır. Bu sözcüğün, Anadolu ağızlarında “saklam, emanet” anlamlarına sahip olan **uruncak** (DS VI: 4044a) ve **urunca** (DS VI: 4044a) şeklinde *Mersin* ve *Sivas* yörelerinden fişlenmiş varyantları yaşamaktadır.

us-: DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *us-* “düşünmek, sanmak” (ED: 241a; DTS: 653b) sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “kastetmek” (Ünlü 2012a: 627b); Kıpçak Türkçesinde “yanlış fikirde bulunmak, sanmak” (KTS: 294a) anlamlarında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde “sanmak, ummak”

⁴¹ ED’de *oluk* biçimindedir.

(DK: 304) anlamlarında yer alan *us-* fiili, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **us-** “1. Akıl etmek 2. Ummak” (DS VI: 4045b); **os-** “sanmak” (DS V: 3293a) varyantlarıyla yaşamaktadır. Bu varyantlar; *Amasya, Denizli, Giresun, Ordu* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü'ne kaydedilmiştir.

ut-: Eski Türkçede “kumarda (bir şeyi) kazanmak; (birini, çeşitli durumda) kumarda/savaşta yenmek, mağlup etmek” (ED: 38b-39a; DTS: 655a) anlamlarında geçen *ut-* fiili, Harezmi Türkçesinde “kumarda kazanmak, yenmek” (Ünlü 2012a: 629b); Kıpçak Türkçesinde “ütmek, yenmek, galip gelmek” (KTS: 294b) şeklinde yer alır. Tarama Sözlüğü'nde *ut-*, *üt-* biçimlerinde “1. Yenmek, oyunda kazanmak 2. Yararlanmak” (TTS VI: 4005-4008) anlamlarında kayıtlıdır. Türkçe Sözlük'te *halk ağzından* alındığı ifade edilen *üt-* “*hlk.* oyunda yenerek bir şey kazanmak, utmak” (TS: 2457a) varyantı yanında *eskimiş* niteleyiciyle kullanılan *ut-* “*esk.* 1. Yenmek 2. Ütmek” (TS: 2424a) varyantı da madde başı yapılmıştır. Anadolu ağızlarında ise **üt-** “oyunda, kumarda kazanmak” (DS VI: 4081a), **ud-** (DS VI: 4026a), **ut-** (DS VI: 4048b); **yut-** “oyunda kazanmak” (DS VI: 4324a), **yüt-** (DS VI: 4336b); **hut-** “direndiği şeyde yenmek, kazanmak” (DS III: 24446a); **öt-** “oyunda kazanarak karşısındakinin elinde olanı almak” (DS V: 336b). Bu veriler; *Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bilecik, Burdur, Bursa, Çankırı, Denizli, Düzce, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Uşak, Van, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede yer alan *utuş-* “kumar oynamak” (ED: 73a-b; DTS: 656b) ve *utuz-* “1. Kaybetmek 2. Yitirmek” (DTS: 656b; ED: 74b) fiilleri, *ut-* fiilinden türeyen ve Anadolu ağızlarına uzanan sözcüklerdir. Türkçe Sözlük'te bulunmayan bu fiiller ağızlarda, **uduş-** “lades tutuşmak” (DS VI: 4026a) ve **utuz-** “oyunda, kumarda yitirmek” (DS VI: 4048b), **uduz-** (DS VI: 4026a), **ütüz-** (DS VI: 4083b); **yutuz-** “oyunda yenilmek” (DS VI: 4334a); **yuduz-** “oyunda yitirmek” (DS VI: 4313a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

ügi ~ ühi: Eski Türkçede “baykuş” (DTS: 660b; ED: 101b) anlamıyla yer alan *ügi* ~ *ühi* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *ükü* biçiminde “baykuş, uhu” (Ünlü 2012a: 635b); Kıpçak Türkçesinde *ügü* “baykuş, uhu kuşu” (KTS: 297b) anlamlarında kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *ügü*, *ügi* biçimlerinde “baykuş cinsinden olan puhu kuşunun bir çeşidi” (TTS V: 5059-5060) kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **ügü** “1. Baykuş (DS VI: 4063a) 2. Kartal büyüklüğünde, sarı tüylü, gözleri gündüz görmeyen bir çeşit yırtıcı kuş” (DS VI: 4794a); **uğu** “baykuş” (DS VI: 4030b), **ü** (DS VI: 4057a); **üyü** “tavukları kapıp kaçan bir gece kuşu” (DS VI: 4085b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Amasya, Çorum, Hatay, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Muğla, Niğde* yörelerinden derlenmiştir.

ügri-: Eski Türkçede “1. Sallamak 2. Bir yerden bir yere aktarmak 3. *mec.* Yatıştırmak; avutmak, hareketsizliğe sevk etmek 4. *mec.* Oyun etmek, kandırmak” (DTS: 660b; ED: 114a) anlamlarında geçen *ügri-* fiili, Kıpçak Türkçesinde “çocuğun beşiğini sallamak” (Zhamalihan: 417) anlamında tanıklanmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *üğü- üğri-* “sallamak, ırgalamak” (TTS VI: 4058) varyantlarıyla yer alan sözcük, Türkçe Sözlük’te yer almamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **üğü-** “yavaşça sallamak” (DS VI: 4062a), **ügre-** (DS VI: 4061b), **ügür-** (DS VI: 4063a), **ürü-** (DS VI: 4073a); **yügür-** “beşik sallamak” (DS VI: 4327b); **yüğü-** “sallamak” (DS VI: 4329b) varyantlarıyla kullanılmaktadır. Bu varyantlar; *Artvin, Çankırı, Çorum, Giresun, Gümüşhane, Kastamonu, Kütahya, Niğde, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Van* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede yer alan *ügril-* “(beşik) sallanmak” (ED: 114b; DTS: 660b) ve *ügrit-* “beşik sallattırmak” (ED: 114a-b; DTS: 660b) fiilleri, *ügri-* fiilinden türeyen ve Anadolu ağızlarına uzanan sözcüklerdir. Türkçe Sözlük’te bulunmayan bu fiiller, Anadolu ağızlarında **yüğü-** “1. Ekin, yelle sallanmak 2. Oturduğu yerde sallanmak” (DS VI: 4329a); **yüyrül-** “oturduğu yerde sallanmak” (DS VI: 4337a) ve **öğürt-** “aldatmak, kandırmak, ayartmak” (DS V: 3325b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

ük- ~ yük-: Eski Türkçede “(bir şeyi) yığmak, toplamak” (ED: 100a-b). (DTS: 661a-b) anlamlarında tanıklanan *ük-* fiili, Harezmi Türkçesinde *üg-* “yığmak” (Ünlü 2012b: 896a) şeklinde yer alır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen *ük-* fiili, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **üğ-** “yığmak” (DS VI: 4061b) şeklinde bir varyantı yaşamaktadır. Bu varyant Derleme Sözlüğü’nde **Mersin köyleri -İçel* kaydıyla yer alır. Eski Türkçede yer alan *ükli-* “daha büyük, daha çok olmak; artmak (ED: 107a; DTS: 661b), *ükme* “yığılmış” (ED: 108b), *üküş* “çok” (DTS: 662a; ED: 118a-b) sözcükleri, *ük-* fiilinden türeyen ve Anadolu ağızlarına uzanan sözcüklerdir. Türkçe Sözlük’te yer almayan bu sözcükler, Anadolu ağızlarında **ükle-** “toplamak, derlemek” (DS VI: 4794b); **üğme** “çok dolu, tepeleme, yığılı” (DS VI: 4794a); **өгüş** “çok” (DS V: 3325b varyantlarıyla tanıklanmaktadır.

ür-: Eski Türkçede “(boru, ateş vs.yi) üflemek; (bir şeyin içine) üflemek” (ED: 195a-b; DTS: 664a) anlamlarında geçen *ür-* fiili, Harezmi Türkçesinde “üflemek” (HKT II: 598-599); Kıpçak Türkçesinde “üflemek” (KTS: 298); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “üfürmek, üflemek” (TTS VI: 4080-4082) anlamlarıyla kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *ür-* fiili, Anadolu ağızlarında **ür-** “üfürerek şişirmek” (DS VI: 4072a) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veri; *Afyon, Burdur, Denizli, Isparta, Kütahya, Uşak* yörelerinden fişlenip Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir. Eski Türkçede *ür-* fiilinden türeyen *ürül-* “şişirilmek, şişmek, gerilmek” (ED: 230a; DTS: 665a) fiili de yer alır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan bu fiil, Anadolu ağızlarına **ürül-** “şişmek, şişmanlamak” (DS VI: 4073a) şeklinde yansımıştır.

ürün ~ yürün: Eski Türkçede “1. Beyaz, aydın 2. *mec.* Temiz, asil” (DTS: 665a; ED: 233a) anlamlarında tanıklanan *ürün ~ yürün* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *ürün* biçiminde “ak, beyaz” (Ünlü 2012a: 640b); Kıpçak Türkçesinde *ürün* biçiminde “süt” (KTS: 298b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *ürün* “süt ve süttten elde edilen maddeler” (SN: 645a; TTS VI: 4084) biçiminde kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **ürün** “süt ve süt ürünlerine verilen genel ad”

(DS VI: 4073b); **örün** “yağ, yoğurt, süt vb. yiyecekler” (DS V: 3356a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Adana, Ankara, Antalya, Bolu, Çankırı, Eskişehir, Kastamonu, Konya, Kütahya, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak* yörelerinden derlenmiştir.

üş-: Eski Türkçede “(bir şeyde) delik açmak” (ED: 256a; DTS: 666a) anlamlarında geçen *üş-* fiili, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesinde metinlere yansımamıştır. Harezmi ve Kıpçak Türkçesinde bu fiilden türeyen, *üşele-*, *üşkü* gibi türevler metinlerde tanıklanır. *üş-* fiili Türkçe Sözlük’te yer almazken Anadolu ağızlarında **üş-** “eşmek, kazmak” (DSVI: 4080a); **öş-** “1. Eşmek 2. Toğragı kazarak çukur yapmak” (DS V: 3358a-b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Amasya, Ankara, Aydın, Bilecik, Bolu, Çankırı, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Manisa, Sakarya* yörelerinden derlenmiştir.

yablak ~ yavlak: Eski Türkçede “1. Değersiz, fena 2. Kötü, berbat 3. Ters huylu (DTS: 265a); Kötü, uğursuz; aşırı derecede” (ED: 876b-877a) anlamlarında yer alan *yablak ~ yavlak* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *yawlak* biçiminde “kötü, fena, değersiz” (Ünlü 2012a: 671b); Kıpçak Türkçesinde *yavlak* biçiminde “büyük, korkunç” (KTS: 315b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yavlak, yavlah* biçimlerinde “çok, pek çok, gayet, tamamen; katı; kötü, fena” (SN: 649a; EA: 877a; KK: 480; GH: 837a; SKT: 954a) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yavlak** “1. Çok, çok fazla 2. Uğursuz 3. Alışılmamış, yabansı” (DS VI: 4207a); **yablak** “korkak” (DS VI: 4115b); **yaplak** “ödlek, korkak” (DS VI: 4180) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Adana, Afyon, Bolu, Çanakkale, Denizli, Isparta, Kars, Mersin, Samsun* yörelerinden derlenmiştir.

yaçan-: Eski Türkçede “utanmak, mahcup olmak” (DTS: 236a; ED: 882b) anlamlarında geçen *yaçan-* fiili, Kıpçak Türkçesinde *yaçan-*, *yaçın-* biçimlerinde “utanmak, çekinmek, sıkılmak” (KTS: 305b) anlamların kullanılmıştır. Tarama Sözlüğü’nde *yacan-* biçiminde ve “çekinmek, kaçınmak, imtina etmek, ihtiraz etmek, sakınmak” (TTS VI: 4183-4184)

anlamlarında kayıtlı olan sözcük, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **yacan-** “1. Korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak 2. Utanmak, sıkılmak 3. Bıkmak, usanmak 4. Tiksilmek” (DS VI: 4116a); **yecan-** “korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak” (DS VI: 4221b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Denizli, Hatay, Isparta, Kırklareli, Kütahya, Muğla, Niğde, Tekirdağ* yörelerinden derlenmiştir.

yagak: Eski Türkçede “ceviz” (DTS: 238a; ED: 900b) anlamıyla tanıklanan *yagak* sözcüğü, Harezm ve Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük'te de bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yangak** “ceviz” (DS VI: 4166a) varyantıyla *Elazığ* ve *Sivas* yörelerinde tanıklanmaktadır. Çağdaş Türk lehçelerinden Kazak ve Kırgız Türkçelerinde *jangak* ~ *jangak*, Özbek Türkçesinde *yonok* şeklinde kullanılmaktadır (ED: 900b).

yal: Eski Türkçede “At yelesi, yelenin büyüdüğü yer” (ED: 916a-b; DTS: 241b) anlamlarında geçen *yal* sözcüğü, Harezm Türkçesinde “kıl, tüy, at yelesi” (Ünlü 2012a: 655a); Kıpçak Türkçesinde “yele, atın yelesi” (KTS: 37a-b) Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “yele, hayvanlarda boyun üzerindeki saç” (TTS VI: 4222-4223) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük'te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yal** “at yelesi” (EİA: III 331) şeklinde *Erzurum* yöresinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *yal* sözcüğünden türeyen **yalıg** “horoz ibiği, at yelesi” (ED: 924b; DTS: 243a) sözcüğü, ağızlara **yalı** “yele” (DS VI: 4146a) şeklinde yansımıştır. Bu veri; *Amasya, Hatay, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

yamız: Eski Türkçede “kasık” (DTS: 245b; ED: 940a) anlamıyla kullanılan *yamız* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde de “kasık” (KTS: 309b) anlamıyla yer almıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde tespit edilemeyen *yamız* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **yamız** “1. Baldır (DS VI: 4158a) 2. Kalça” (DS VI: 4814a) şeklinde *Afyon, Manisa* ve *Nevşehir* yörelerinde tanıklanmaktadır.

yanç- / **yenç-**: Eski Türkçede “ezmek, çiğnemek vb.” (ED: 944b; DTS: 246b) anlamlarında yer alan *yanç-* / *yenç-* fiili, Harezmi Türkçesinde *yanç*, *yenç*-biçimlerinde “ezmek, döğmek” (Ünlü 2012a: 659b); Kıpçak Türkçesinde *yanç-* biçiminde “1. Yassılaştırmak, yapıştırmak, sıkıştırmak 2. Ezmek” (KTS: 310a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yancı-*, *yenc-*biçimlerinde “yasıltmak, yapıştırmak, çekip sıkıştırmak” (TTS VI: 4276) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında **yenç-** “1. Sarsmak, silkelemek, tartaklamak 2. Ezmek” (DS VI: 4226b) şeklinde *Afyon*, *Artvin*, *Aydın*, *Denizli*, *Muğla* yörelerinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *yanç-* / *yenç-* fiilinin edilgen türevi olan **yançıl-** / **yençil-**⁴² “ezilmek vs.” (ED: 945b; DTS: 246b) fiili de yer alır. Bu fiil de Anadolu ağızlarında **yencil-** “ezilmek” (DS VI: 4246b) varyantıyla *Artvin* yöresinde tanıklanmaktadır.

yar: Eski Türkçede “tükürük, salya” (ED: 953b; DTS: 254a) anlamlarında geçen *yar* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “tükürük, salya” (Ünlü 2012a: 662a); Kıpçak Türkçesinde “tükürük” (KTS: 311a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yar*, *ağız yarı* biçimlerinde “ağız suyu, salya” (TTS I: 46-47) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yar** “ağızdan taşan tükürük” (DS VI: 4182a) şeklinde *Çankırı*, *Çorum*, *Giresun*, *İzmir*, *Sivas* yörelerinde tanıklanmaktadır. Çağdaş Türk lehçelerindeki görünüm için

yay-: Eski Türkçede “sallamak, silkmek” (ED: 980b; DTS: 240b) anlamlarında geçen *yay-* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “bir şeyi kışkırtmak” (KTS: 316a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “1. Yağın çıkarmak için yoğurdu yayıkta çalkalamak 2. Tahrik etmek, dağıtmak, perişan etmek” (TTS VI: 4448-4449) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yay-** “1. Yayığı çalkalamak (DS VI: 4215b) 2. Yayıkta süt dövmek” (DS VI: 4819a) şeklinde *Çankırı*, *Çorum*, *Erzincan*, *Hatay*, *Konya*, *Mersin*, *Niğde*, *Ordu*, *Sivas*, *Yozgat* yörelerinde

⁴² Ercilasun vd. (2014: 390)’de *yençil-* şeklinde okunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu sözcük ve kökteşleri ince sıradan ünlülü okunmuştur.

tanıklanmaktadır. Eski Türkçede yer alan *yayığ* ~ *yayık* “sallama vb. *mec.* kararsız, dönecek” (ED: 981a; DTS: 240b) ve *yaykan-* “sallanmak” (DTS: 241a; ED: 981b) sözcükleri *yay-* fiilinden türeyen diğer türevlerdir. Bu sözcüklerden *yayığ* ~ *yayık*, Türkçe Sözlük’te **yayık** “1. Tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap veya makine 2. Yayılmış, yayvan” (TS: 2555b); Anadolu ağızlarında **yayık** “yoğurt ya da süttten yağ çıkarmaya yarayan araç” (DS VI: 4212a), **yayuh**, **yayuk** (DS VI: 4216b) şeklinde yer almaktadır. Türkçe Sözlük’te kayıtlı olan *yayık* sözcüğünün birinci anlamı incelememize konu olan *yay-* fiilinden türeyen *yayık* ~ *yayığ* sözcüğünden günümüze yansıyan *yayık*’a ait iken ikinci anlam Eski Türkçe *yad-* “yaymak” fiilinden gelişen *yayık* sözcüğüne aittir. Türkçe Sözlük’te bu anlamlar iki ayrı *yayık* maddesi altında ele alınmalıdır. Eski Türkçe *yaykan-* şeklinde tanımlanan sözcük, Türkçe Sözlük’te **yikan-** “1. Yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak 2. Kendi vücudunu yıkamak, banyo yapmak” (TS: 2589a) şeklinde, Anadolu ağızlarında **yaykan-** “yikanmak” (DS VI: 4213b); **yayhan-** “salına salına yürümek” (DS VI: 4212a) varyantlarıyla yer almaktadır. Ağızlarda “yemek bulaşıklarını yıkamak” anlamının, *kapları / bulaşıkları çal-* birleşik fiili ile ifade edildiği örnekler bulunmaktadır. Bu örneklerde *çal-* fiili, kullanım alanı daralan yakın anlamlı *yay-* “sallamak, çalkalamak” fiilinin yerini almıştır.

yebe: Clauson, DLT’de Oğuzca kaydıyla “nem, ıslaklık” (ED: 872a; DTS: 235b) anlamlarında yer alan *yebe*⁴³ sözcüğünü hapaks olarak belirtmiş ve çağdaş lehçelerdeki *yibi-* / *ibi-* / *cibi-* fiilinin bu sözcükle ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. *yebe* sözcüğü, Harezmi, Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında “çiğ, nem” anlamları ve **iba** (DS IV: 2501a), **ibe** (DS IV: 2501b) varyantlarıyla *Ankara, Denizli, Eskişehir, Hatay, Isparta, Konya, Ordu* yörelerinde tanıklanmaktadır.

yelim: Eski Türkçede “yapıştırıcı, zamlık” (ED: 929a; DTS: 270b) anlamlarında geçen *yelim* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *yilim* biçiminde “tutkal” (Ünlü 2012a:

⁴³ DTS’de *yaba*; Ercilasun vd. (2014: 357)’de *yibe* biçimindedir.

697); Kıpçak Türkçesinde *yilim*, *yelim* biçimlerinde “tutkal, yapıştırıcı” (KTS: 323a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yelim* biçiminde “tutkal, yapışkan nesne, çiriş” (TTS VI: 4500) kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **ilim** “erik ve kayısı ağaçlarının çıkardığı zambak” (DS IV: 2526a); **yellim** “ökse”⁴⁴ (DS VI: 4239b) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar Derleme Sözlüğü’nde *Korucu -Balıkesir*, **Bodrum -Muğla* kaydıyla yer alır.

yèmîr-: Eski Türkçede “tahrip etmek, yıkmak; sökmek” (DTS: 272a; ED: 937b) anlamlarında tanıklanan *yèmîr-* fiili, Harezmi Türkçesinde *yemür-* “yıkmak” (Ünlü 2012a: 678a) biçiminde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **yemîr-** “yıkmak, çökertmek, bozup dağıtmak” (DS VI: 4244a); **yümür-** “yıkmak” (DS VI: 4333a); **yömür-** “kırpıp geçirmek, bozup dağıtmak” (DS VI: 4307a) varyantları yaşamaktadır. Bu varyantlar; *Aydın*, *Balıkesir*, *Isparta*, *Manisa*, *Mersin*, *Niğde*, *Sivas* yörelerinden derlenmiştir.

yezne: Eski Türkçede “büyük kız kardeşin kocası, enişte” (DTS: 277a; ED: 988a) anlamlarında tanıklanan *yezne* sözcüğü, Kıpçak Türkçesinde “enişte” anlamında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **yezne**: 1. Enişte (DS VI: 4263b) 2. Damat (KİAS: 385) biçiminde *Suhara* **Çıldır*, *Zalim* **Sarıkamış* -Kars, **Tutak* -Ağrı yörelerinde yaşamaktadır. *yezne* sözcüğü çağdaş Türk lehçelerinden Hakas Türkçesinde *çişte*, Tuva Türkçesinde *çeşte*, Karakalpak Türkçesinde *jezde*, Kazak Türkçesinde *cizni*, Nogay Türkçesinde *yezde*, Azerbaycan Türkçesinde *yèzne* varyantlarıyla kullanılmaktadır (ED: 988a). *yezne* sözcüğünün Anadolu’da tanıklandığı Ağrı ve Kars yöreleri Azerbaycan Türkçesinin etki alanı içinde kalan bölgelerdir.

⁴⁴ **ökse**: 1. Ökse otu saplarından veya çobanpüskülü kabuklarından çıkarılan yapışkan macun 2. Bu macunla bulanarak kuş tutmakta kullanılan değnek 3. *mec.* Erkekleri kendine bağlamasını bilen alımlı kadın (TS: 1842a).

yıd: Eski Türkçede “koku, güzel koku” (DTS: 281b; ED: 883a-b) anlamlarında tanıklanan *yıd* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde *yıd*, *yi* biçimlerinde “koku” (Ünlü 2012a: 681a); Kıpçak Türkçesinde *yi*, *yi* biçimlerinde “koku” (KTS: 325b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yı*, *yi* biçimlerinde “koku” (MN: 358a; KM: 151a; SK: 108b) anlamında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu Ağızlarında **yiğ** “koku” (DS VI: 4278a), **yiv** (DS VI: 4285a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Eski Türkçe *yıd* sözcüğünün *yıdan*, *yıdı-*, *yıdıg*, *yıdı-* şeklindeki türevleri de Anadolu ağzlarında tanıklanır. *yıd* sözcüğü gibi bu sözcükler de Türkçe Sözlük’te bulunmamaktadır. Eski Türkçede *yıdan* “koku yayan, pis kokulu (DTS: 281b) sözcüğü, ağzılarda **yedin** “bozuk, cılk (yumurta vb.)” (DS VI: 4223b); **yiğdin** “1. Kötü koku 2. Bozulmuş, cılk, kokulu (yumurta vb. için)” (DS VI: 4278a-b), **yiğden** (DS VI: 4278a) şeklinde; Eski Türkçe *yıdı-* “koku yaymak, pis kokmak” (DTS: 28282b; ED: 886a-b) fiili, ağzılarda **yi**- “kokmak, çürümek” (DS VI: 4286b), **yi**- (DS VI: 4287a); **yiğ-** “çürümüş nesne kötü kokmak” (DS VI: 4824a) şeklinde; Eski Türkçe *yıdıg* “kokma, koku (genelde rahatsız edici); pis kokulu (ED: 887b; DTS: 282b) sözcüğü, ağzılarda **yiği** “kötü koku” (DS VI: 4278b) şeklinde; Eski Türkçe *yıdı-* “(bir şey) kokutmak” (ED: 887a) fiili, ağzılarda **yıyıt-** “kokutmak” (DS VI: 4277b); **yıyit-** “kötü kokutmak” (DS VI: 4287a); **yiğit-** “kokutmak” (DS VI: 4279a) şeklinde tanıklanmaktadır. *yıd* sözcüğüne dair veriler ağzılarda; *Ankara*, *Burdur*, *Çanakkale*, *Isparta*, *İzmir*, *Kahramanmaraş*, *Kastamonu*, *Konya*, *Manisa*, *Nevşehir*, *Niğde*, *Samsun*, *Sivas*, *Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

yıpar: Eski Türkçede “misk; koku, güzel koku” (DTS: 285a; ED: 878b-879a) anlamlarında yer alan *yıpar* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “misk, güzel koku” (Ünlü 2012a: 684b); Kıpçak Türkçesinde *yıpar*, *ıpar*, *ıpar* biçimlerinde “misk” (KTS: 321b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *ıpar*, *ıpar yavşan* biçimlerinde “yavşan denilen güzel kokulu ot” (TTS III: 1951) kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, **yıpar** “güzel koku” (DS VI: 4275a), **yıpar** (DS VI: 4281a); **ıpar** “yüksek dağların kar tutmayan yerlerinde yetişen bir çeşit dikenli otun, kurusa bile kokusu uzun zaman

gitmeyen sarımtırak çiçekleri, misk, amber” (DS IV: 2546a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Antalya, Mersin ve Şanlıurfa* yörelerinden fişlenerek Derleme Sözlüğü’ne kaydedilmiştir.

yitig ~ yiti: Eski Türkçede *yitig ~ yiti* “keskin *mec.* tetik, kıvrak, zeki vb.” (ED: 889a; DTS: 280b) anlamlarında yer alır. Bu sözcük Eski Türkçede metinlere yansımayan ancak Harezmi Türkçesinde kullanılan *yiti-* “bilmek, keskinleştirmek” (Ünlü 2012a: 689a) fiilinden türemiştir. *yitig ~ yiti* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “keskin, kavucuru” (Ünlü 2012a: 689a-b); Kıpçak Türkçesinde *yitig, yiti, iti* biçimlerinde “keskin, sivri” (KTS: 325a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yiti, iti* biçimlerinde “1. Sert, keskin, şiddetli. 2. Şiddet, sertlik, keskinlik” (TTS III: 2127-2129) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yiti** “1. Çok acı ya da ekşi 2. Tatlı 3. Tadı sertleşmiş, keskinleşmiş 4. Koyu” (DS VI: 4283a); **iti** “1. Keskin (bıçak için) 2. Çok tuzlu 3. Acı 4. Çok yağlı, ağır (yemek) 5. Ekşi 6. Tatlı 7. Keskin (sirke için) 8. Keskin (görüş için) 9. Zeki 10. Kızgın, asabî” (DS IV: 2569a-b) şeklinde tanıklanmaktadır. Bu veriler; *Amasya, Bitlis, Çanakkale, Giresun, Iğdır, Malatya, Niğde, Ordu, Samsun, Sivas, Van, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir.

yod-: Eski Türkçede “yıkma, yok etmek, silmek, temizlemek vb.” (ED: 885b; DTS: 286b) anlamlarında geçen *yod-* fiili, Harezmi Türkçesinde *yoy* şeklinde “1. Yok etmek, silmek, izale etmek 2. Silip dümdüz etmek, belirsizleşmek” (KTS: 694b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yoy-* biçiminde “silmek, imha etmek, izale etmek, bozmak” (TTS VI: 4679-4678) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında **yoy-**: 1. Yazılan yazıyı silmek, bozmak 2. Bozmak, işe yaramaz duruma getirmek 3. Değiştirmek 4. Harcamak, yok etmek (DS VI: 4303a-b) şeklinde tanıklanmaktadır. *yoy-* fiili ağızlarda *Adana, Ankara, Çankırı, Giresun, Kastamonu, Mersin, Niğde, Sinop* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *yod-* fiilinden türeyen *yoğul-* “silinmek” (ED: 890b; DTS: 287a) fiili, Anadolu ağızlarına **yoyul-** “ayrılmak, dağılmak, bozulmak, araya gitmek” (DS VI: 4303b) şeklinde yansımıştır.

yuban-: Eski Türkçede “savsaklamak (iş için)” (ED: 878b; DTS: 295a) anlamında kullanılan *yuban-* fiili, *yuba-*: İhmal etmek, atlatmak (DTS: 295a; ED: 872a) fiilinden türetilmiştir. Clauson, *yuba-* fiilinin hapaks olduğunu belirtmiştir. Harezmi Türkçesinde “çekinmek, korkmak” (Ünlü 2012a: 878b) anlamlarında kullanılan *yuban-* fiili, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **uban-** “oyanlanmak” (DS VI: 4021a); **yuban-** “gecikmek, ayak sürümek” (DS VI: 4312b) varyantlarıyla *Erzurum, Iğdır, Kars, Van* yörelerinde tanıklanmaktadır. Eski Türkçede *yuba-* fiilinden türeyen *yubat-* “1. (İşten) kaçmaya zorlamak 2. Yanlış yönlendirmek” (DTS: 295a; ED: 872b) fiili, Anadolu ağızlarına **yubat-** “geciktirmek, bekletmek” (DS VI: 4312b) şeklinde uzanmıştır.

yuk: Eski Türkçede “artık, yemek bulaşık” (BT 37 III: 1119a) anlamlarında kullanılan *yuk* sözcüğü, DLT’de *yak yuk ~ yuk yak* “bulaşık suyu, yemek artıkları” (DTS: 300a; ED: 895a) ikilemesiyle yer alır. Harezmi ve Kıpçak, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilemeyen sözcük, Türkçe Sözlük’te de bulunmamaktadır. Anadolu ağızlarında ise **yok** “leke, iz, kalıntı, bulaşık” (DS VI: 4289a), **yoku:** (DS VI: 4290a); **yahu** “bulaşık leke” (DS VI: 4128b); **yoök** “yemek tabaklarında kalan bulaşık” (DS VI: 4297b) varyantları tanıklanmaktadır. Bu varyantlar; *Ordu, Amasya, Bursa, Giresun, İstanbul, Samsun, Sinop, Tokat* yörelerinden derlenmiştir.⁴⁵

yulak: Eski Türkçede “dere, çay; küçük pınar” (DTS: 296a; ED: 925a) anlamlarında tanıklanan *yulak* sözcüğü, *yul* “pınar, kaynak” (ED: 917b-918a) sözcüğüne {+Ak} küçültme eki getirilmesiyle türetilmiştir. Harezmi Türkçesinde “küçük su pınarı” (Ünlü 2012a: 697a) anlamında kullanılan *yulak* sözcüğü, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde tespit edilememiştir. Türkçe Sözlük’te de bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **yulak** “hamam kurnası” (DS VI: 4316a); **yolah, yolak**” Suyolu, ark, oluk (DS VI: 4290b-4291a) varyantlarıyla *Burdur, Denizli, Hatay, Kastamonu, Kayseri, Manisa, Niğde* yörelerinde tanıklanmaktadır.

⁴⁵ Çağdaş Türk lehçelerindeki dağılımı için bk. EDAL 1021-1022

yumuş: Eski Türkçede “iş buyurma; iş bölümü, görev (pratikte iş sözcüğüyle eş anlamlı)” (ED: 938b; DTS: 298b) anlamlarıyla kullanılan *yumuş* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “haber” (HTK II: 677); Kıpçak Türkçesinde “hizmet, vazife” (KTS: 330a); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde “İş, hizmet, ödev, vazife” anlamlarında yer almıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan *yumuş* sözcüğü, Anadolu ağızlarında **yumuş** “iş, hizmet buyruğu; görev, vazife” (DS VI: 4320a; KYA: 504b), **yümüş** (DS VI: 4320a) varyantlarıyla *Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Burdur, Çorum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Yozgat* yörelerinden derlenmiştir. Eski Türkçede *yumuş* sözcüğünden türeyen *yumuşçı* “görevli, hizmetli; haber getirip götüren kişi, haberci” (DTS: 298b; ED: 939b) sözcüğü, Anadolu ağızlarında **yumuşcu** “uysal” (DS VI: 4320b) şeklinde yansımıştır.

yügün: Eski Türkçede “dizgin, gem” (ED: 913a; DTS: 303b) anlamlarında tanıklanan *yügün* sözcüğü, Harezmi Türkçesinde “gem, at başlığı” (Ünlü 2012a: 700a); Kıpçak Türkçesinde “gem, dizgin, yular kayışı” (KTS: 331b); Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yügen, oyan, uyan* biçimlerinde “dizgin, gem, yular” (TTS VI:4025-4028, 4743) kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan sözcük, Anadolu ağızlarında **uyan** “atın gem, dizgin gibi takımları” (DS VI: 4049b); **oyan** “hayvan gemi” (DS VI: 4619b); **yüen** “kantarma, at başlığı” (DS VI: 4327a), **yügen** (DS VI: 4327b); **yüyen** “at başlıklarının ağza geçen demir bölümü” (DS VI: 4337a) varyantlarıyla *Adana, Ağrı, Ankara, Çanakkale, Çorum, Hatay, Isparta, Kars, Konya* yörelerinden derlenmiştir. *yügen* sözcüğü; Kırgız Türkçesinde *jügön*, Kazak Türkçesinde *jügen*, Özbek Türkçesinde *yugon*, Karakalpak Türkçesinde *jüwen*, Kazan Tatar Türkçesinde *yögen*, Kumuk ve Nogay Türkçelerinde *yügen*, Azerbaycan Türkçesinde *yüyen* varyantlarıyla tanıklanmaktadır (ED: 913a).

yügür-: Eski Türkçede “hızlı koşmak (insan, at vs. için ve *mec.* diğer şeyler için)” (ED: 914b; DTS: 303b) anlamlarında geçen *yügür-* fiili, Harezmi Türkçesinde

“koşmak, koşuşturmak, hızlı yürümek” (Ünlü 2012a: 700b); Kıpçak Türkçesinde *yügür-*, *yüger-*, *yügir-* biçimlerinde “hızlı yürümek, koşmak; zıplaya zıplaya koşmak”; Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde *yügür-*, *yüyür-* biçimlerinde “koşmak, hızlı gitmek” (TTS VI: 4749-4753) anlamlarında kullanılmıştır. Türkçe sözlükte bulunmayan fiil, Anadolu ağızlarında “koşmak” anlamı ve **yügür-** (DS VI: 4329b), **yüğü-** (DS VI: 4327b), **yüyür-** (DS VI: 4337a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Bu varyantlar Derleme Sözlüğü’nde *Zarşat *Çıldır -*, *Koyundere *Ahıska -Kars* kaydıyla yer alır. Eski Türkçede yer alan *yügürt-* ve *yügrük ~ yügürük* sözcükleri, *yüğü-* fiilinin Anadolu ağızlarına uzanan türevleridir. Eski Türkçe *yügürt-* “koşturmak” (ED: 914b; DTS: 303b) fiili, ağızlarda “koşmak” anlamı ve **yügürt-**: (DS VI: 4329b), **yüğürt-**: (DS VI: 4314b), **yürt-**: (DS VI: 4335b) varyantlarıyla; Eski Türkçe *yügrük ~ yügürük* “1. Hızlı, çabuk 2. Koşan, gayretli 3. Çabukluk, koşma” (DTS: 303a; ED: 914a) sözcüğü, ağızlarda **yügrük** “1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk 2. Yürekli 3. İyi yürüyen, koşan (at vb. için) 4. At yarışı, koşu 5. Koşu atı” (DS VI: 4327b-4328a); **yugruk** “güçlü, dayanaklı” (DS VI: 4314b); **yügrük** “hızlı (at, değirmen vb. için)” (DS VI: 4314b), **yügrük**: (DS VI: 4327b); **yürük** “1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk 2. İyi yürüyen, koşan (at vb. için) 3. At yarışı, koşu 4. Hızlı akan” (DS VI: 4335b); **yögrük** “güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk” (DS VI: 4306b), **yürük** (DS VI: 4323b), **yüyruk** (DS VI: 4337a); **yüvrük** “1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk 2. Koşu atı 3. At yarışı, koşu” (DS VI: 4337a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. *yügrük* sözcüğü Türkçe Sözlük’te *halk ağzından* kaydıyla ve “*hlk.* 1. İyi yürüyen, iyi koşan 2. Çalışkan 3. Çevik, güçlü” (TS: 2621b) anlamlarıyla maddelenmiştir.

3. SONUÇ

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler adını taşıyan tez çalışmamızda Eski Türkçede tespit edilen on bin civarında sözcüğün ne kadarının ölçünlü Türkiye Türkçesi ve Anadolu ağızlarında yaşadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ortaklık oluşturan sözcükler dört başlık altında ele alınmıştır.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler başlığını taşıyan birinci bölümde 2586 sözcüğün Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklaştığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin yaklaşık 1098 tanesi fiil, 1488 tanesi isimdir.

Türkçe Sözlük'te Eski Türkçe ile ortaklık gösteren sözcüklerin bazıları Cumhuriyetin ilk yıllarında dile yeni sözcükler kazandırma çalışmaları esnasında yeniden canlandırılan sözcüklerdir. Eski metinlerden alınan söz konusu sözcüklerin bazılarına ölçünlü dilde kullanıma sokulurken yeni anlamlar da ilave edilmiştir. Örneğin, Eski Türkçede “güven, inanma; güvenilir, emin (ED: 187a-b; DTS: 232b) anlamlarında kullanılan *inanç* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te *inanç* biçiminde “1. Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma 2. Birine duyulan güven, inanma duygusu 3. İnanılan şey, görüş, öğreti 4. Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat” (TS: 1186a) anlamlarında yer alır. Bu sözcüğe dil devrimi döneminde dinî mahiyetteki “akide, itikat” anlamları da ilave edilmiştir (Nişanyan 2018: 368b-369a). Cumhuriyetten sonra canlandırılarak yeniden kullanıma sokulan sözcüklerin bazıları şunlardır: ET. *başgan* > TT. *başkan* (TS: 275a), ET. *bay* > TT. *bay* (TS: 285a), ET. *biregü* > *birey* (TS: 354b-355a), ET. *bitig* > TT. *betik* (TS: 319a), ET. *evre* > TT. *evre* (TS: 838a-b), ET. *evren* > TT. *evren* (TS: 838b), ET. ET. *kam* > TT. *kam* (TS: 1287a), ET. *kapsa-* > TT. *kapsa-* (TS: 1311a), ET. *karşut* > TT. *karşıt* (TS: 1338b), ET. *kiz* > TT. *giz* (TS: 950a), ET. *küvenç* > TT. *güvenç* (TS: 1012b). Bu tür sözcükler belli bir dönem kullanımdan düşmüştür. Ancak örneksenerek türetilmiş ya da canlandırılmış olsalar da netice itibarıyla bugün yaşamakta ve kullanılmaktadırlar. Bundan dolayı söz konusu niteliği taşıyan sözcükler çalışmamıza alınmıştır.

Çalışmamız esnasında iki ayrı kökten gelen bazı sözcüklerin Türkçe Sözlük'te birbirine karıştırılarak aynı sözcüğün farklı anlamlarıymış gibi tek bir madde altına toplandığı tespit edilmiştir. Örneğin, Türkçe Sözlük'te yer alan *kökle-* “1. Ağaç veya bitkiyi kökü ile birlikte topraktan çıkarmak, kökertmek 2. Toprakta kalan bitki köklerini ayıklamak 3. Bağ çubuklarını veya fidanları köklendirip dikmek 4. Minder, şilte vb.nin iki yüzünü yer yer dikişlerle tutturmak 5. İnce saç örgülerinden birkaçını yeniden bir arada örmek 6. *mec.* Motorlu araçlarda gaz pedalına sonuna kadar basmak” (TS: 1496b) sözcüğünün 1., 2., 3. ve 6. anlamları Eski Türkçede “1. Kök 2. Temel, dayanak 3. *mec.* Köken, soy” (DTS: 332b; ED: 708a-b) anlamlarında tanıklanan *kök* sözcüğünden türeyen *kökle-* fiilinin; 4. ve 5. anlamlar Eski Türkçede “1. Eyer kayışı 2. Dikiş yeri” (DTS: 333a; ED: 708b) anlamlarında yer alan *kök* sözcüğünden türeyen *kökle-* “eyeri bağlamak; sırimlarla bağlamak” (DTS: 333b; ED: 711a) fiilinin bugüne yansıyan biçimlerine aittir. Türkçe Sözlük'te yer alan maddenin *kökle-* I: “1. Ağaç veya bitkiyi kökü ile birlikte topraktan çıkarmak, kökertmek 2. Toprakta kalan bitki köklerini ayıklamak 3. Bağ çubuklarını veya fidanları köklendirip dikmek 4. *mec.* Motorlu araçlarda gaz pedalına sonuna kadar basmak” ve *kökle-* II: “1. Minder, şilte vb.nin iki yüzünü yer yer dikişlerle tutturmak 2. İnce saç örgülerinden birkaçını yeniden bir arada örmek” şeklinde iki ayrı maddede ele alınması gerekmektedir. Türkçe Sözlük'te bu şekilde yanlış maddelenen başka sözcükler de vardır.

Benzer bir durum Derleme Sözlüğü için de geçerlidir. Farklı kökten gelen sözcüklerin aynı madde altına toplandığı, aynı sözcüğün farklı anlamları söz konusu olduğunda ise birden fazla maddeleme yapıldığı tespit edilmiştir.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Kaydıyla Yer Alan Sözcükler başlığını taşıyan ikinci bölümde Eski Türkçeden ağızlara uzanan ve ölçünlü dilde bulunmadığı için Türkçe Sözlük'e halk ağzından 260 sözcüğün alındığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin yaklaşık 96 tanesi fiil, 164 tanesi isimdir. Türkçe Sözlük'e halk ağzından yani Anadolu ağızlarından dâhil edilen bu sözcükler ağızlara ait söz varlığı içinde değerlendirilmelidir.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler başlığını taşıyan üçüncü bölümde Eski

Türkçeden ağızlara uzanan ve ölçünlü dilde bulunmadığı veya unutulmak üzere olduğu için Türkçe Sözlük'te eskimiş kaydı düşülen 46 sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin 7 tanesi fiil, 39 tanesi isimdir. Ağızlarda hâlihazırda tanıklanırken Türkçe Sözlük'te bu sözcüklere eskimiş kaydı düşülmesi bunların ağızlara ait söz varlığı içinde değerlendirilmesini mümkün kılar.

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler başlığını taşıyan dördüncü bölümde Eski Türkçeden ağızlara uzanan, ancak ölçünlü dilde bulunmayan 704 sözcük tespit edilmiştir. Bunların 329 tanesi fiil, 375 tanesi isimdir. Eski Türkçeden Anadolu ağızlarına uzanan bazı sözcüklerin hem kendilerinin hem de türevlerinin ölçünlü dilde bulunmadığı tespit edilmiştir. Örneğin, Anadolu ağızlarında tanıklanmasına rağmen Türkçe Sözlük'te bulunmayan Eski Türkçe *asıg* “kâr, fayda vb.” (ED: 244b; DTS: 65a) sözcüğü ve türevleri gibi. Sosyo-ekonomik hayatın değişmesiyle birlikte bazı kavramlar genel kitlenin günlük yaşamından çekilmiştir. Bazı sözcüklerin bir türevi ölçünlü dilde kullanımda olmasına rağmen *ileri* ve/veya *geri* türevlerinin yalnızca Anadolu ağızlarında yaşaması bununla ilgidir. Örneğin, Eski Türkçede “hayvan gübresi” (ED: 608b-609a) anlamında geçen *kıg* sözcüğü, Türkçe Sözlük'te *kığ* (TS: 1405b), Anadolu ağızlarında *kığ* (DS IV: 2790) şeklinde ortak olarak yer alır. Eski Türkçe *kıgla*- “(hayvan) dışkılamak” (BT 13: 85-86) ve Anadolu ağızlarında *kığla*- “koyun pislemek” (DS IV: 2791b); *kıhla*- “büyük aptes etmek, pislemek” (DS IV: 2792a); *gıgla*- “davar pislemek” (DS III: 2037a) varyantlarıyla yaşayan fiil, Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Anadolu ağızları genel kitlenin kullanımından çekilen bu tür çok sayıda sözcüğü barındırmaktadır.

Eski Türkçede tanıklanan bazı seslerin ölçünlü Türkiye Türkçesinde değiştiği veya kullanımdan düştüğü bilinmektedir. Anadolu ağızlarında Eski Türkçeden bugüne asli seslerini muhafaza ederek uzanan bazı sözcüklerin yaşadığı tespit edilmiş ve bu sözcüklerin bir kısmı *Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Ses Bakımından Eskicilliği* bölümünde ele alınmıştır. Örneğin, Damak n'si (ŋ) Eski Türkçede kullanılan bir sestir. Bu ses genel olarak Batı Anadolu ağızlarında korunmaktadır. Ancak ölçünlü Türkiye Türkçesinde başka seslere değişmiştir. Örnek: ET. *yaŋı* “yeni” (ED: 943b-944a) > TT. *yeni* (TS: 2572a) / TTA. *yeni*: (EİA III: 340a), *yengi* (DS VI: 4247a; EİA III: 339) *yengi* (AA: 158; KÜYA:

253b), *yîhi*: (DS VI: 4280b; GBAA: 124a; KYA: 503b; BİA: 707b). Eski Türkçede /b-/ sesiyle başlayan bazı sözcüklerin Türkiye Türkçesinde sözcük başında ötümsüzleşme sonucunda /p-/ ile kullanıldığı bilinen bir durumdur. Anadolu ağızlarında ölçünlü dilden farklı olarak Eski Türkçede görülen /b-/'li biçimlerin korunduğu örnekler de mevcuttur. Örnek: ET. *bış-* “pişmek” (DTS: 113a) > TT. *piş-* (TS: 1929b-1930a) / *bış-* (DS I: 671a), *büş-* (DS I: 830a), *biş-* (DS I: 708a; UMA: 256b; UİA: 372a; MYA: 461a). Eskicilik açısından bazı ağızların ölçünlü dilden ayrı bir çizgide ilerlediği anlaşılmaktadır.

Eski Türkçede tanıklanan bazı sözcüklerin ölçünlü dilde bulunmayan anlamlarının Anadolu ağızlarında yaşadığı tespit edilmiştir. *Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Anlam Bakımından Eskicilliği* maddesi altında söz konusu özelliği taşıyan 50 sözcük ele alınmıştır. Örneğin, Eski Türkçede “baba” (DTS: 171a; ED: 451b-452a) anlamında kullanılan *dede* sözcüğü, Türkçe Sözlük’te “1. Torunu olan erkek, büyük baba, büyük peder 2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri 3. Mevlevî tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan 4. Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü (TS: 604a-b) anlamlarıyla yer alırken Anadolu ağızlarında *dede* “1. Genç baba 2. Ağabey (DS II: 1397a) 3. Baba 4. Dede” (KİAS: 374); *dide* “dede” (DS II: 1481a) varyantlarıyla tanıklanmaktadır. Eski Türkçede “baba” anlamında tanıklanan *dede* sözcüğünün Anadolu ağızlarında da “baba” anlamında kullanıldığı yörelerin var olduğu anlaşılmıştır. Anadolu ağızlarında örnek olarak verdiğimiz *dede* sözcüğü gibi eski anlamları saklayan çok sayıda sözcük vardır. Bu durum ağızların Eski Türkçeyle daha derin bir ortaklığa sahip olduğuna işaret eder.

Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Söz Varlığı Bakımından Eskicilliği başlığı altında 148 maddede incelenmiştir. Eski Türkçeden sonraki tarihî metinlerde tanıklanmayan bazı sözcüklerin Anadolu ağızlarında yaşadığı tespit edilmiştir. Bu tür sözcüklere örnek olarak; *imik* “(hava için) yumuşak, ılık” (ED: 159a; DTS: 184b); *kağu-* “büyük aralıkla dikmek, ilgilemek; teyellemek” (DTS: 429b; ED: 596b); *toş* “(dağdaki) buzul; su birikintisi” (DTS: 613b; ED: 557b-558a) gibi sözcükler sayılabilir. Ayrıca Eski Türkçede yalnızca *ileri* biçimleri tanıklanan bazı sözcüklerin kök biçimlerinin Anadolu ağızlarında yaşadığı tespit

edilmiştir. Örneğin, Kâşgarlı Mahmut'un Oğuzca kaydı düştüğü “doğru, gerçek; dürüst” (DTS: 85b; ED: 385b) anlamlarında kullanılan *bayık* sözcüğü Eski Türkçede metinlere yansımayan *bay-* fiilinden türemiştir. *bay-* fiili Eski Anadolu Türkçesinde “kanmak, inanmak” (TTS I: 469), Anadolu ağızlarında “1. İnanmak, kanaat getirmek, tatmin olunmak 2. İnanmak, kanmak” (DS I: 583b; DS VI: 4452a) anlamlarında tanıklanır. Eski Türkçede “(gözler) kararmak, donuklaşmak” (DTS: 415b; ED: 265a) anlamlarıyla yer alan *öşer-* fiilinin kök biçimi söz konusu dönemin metinlerinde tespit edilememiştir. Anadolu ağızlarında tanıklanan *öş* “1. Güneş battıktan ya da güneş doğmadan önceki karanlık (DS V: 3358a) 2. Alaca karanlık” (DS VI: 4630b) ve *yöş* “1. Alacakaranlık 2. Gölge” (DS VI: 4312b) biçimleri Eski Türkçe *öşer-* fiilinin kök biçimi olmalıdır. Söz konusu örnekler Anadolu ağızlarının etimoloji çalışmalarında önemli bir yere sahip olduğunu gösterir.

ED’de 10 bin civarında Eski Türkçe sözcük madde başı olarak yer almaktadır. Bu sözcüklerin yaklaşık 3600’ü bugüne ulaşmıştır. Ulaşmayan sözcüklerin önemli bir kısmının *ileri* ve/veya *geri* bir türevi Anadolu ağızlarında ya da ölçünlü dilde yer almaktadır. Yani kendisi ulaşmasa da kök ilişkisi içinde olan bir türevi bugüne ulaşmıştır. Örneğin, Eski Türkçede tanıklanan *kagun* “kavun” (DTS: 430b; ED: 611b) sözcüğü Türkçe Sözlük’te *kavun* (TS: 1359b); Derleme Sözlüğü’nde *gavun* (DS III: 1941b), *gavın* (DS III: 1939a) varyantlarıyla yer almaktadır. Ancak Eski Türkçede *kagun* sözcüğünden türetilen *kagunlan-* (ED: 612a), *kagunlug* (ED: 611b), *kagunluk* (ED: 611b), *kagunsa-* (ED: 612a) türevleri bugüne ulaşmamıştır. Eski Türkçede “kaçmak, fırar etmek; kaçmada başarılı olmak, uzaklaşmak” (ED: 572a) anlamlarında yer alan *tez-* fiili, Derleme Sözlüğü’nde *tez-* “1. Bulunduğu yerden ya da sürüden ayrılıp uzaklaşmak (insan ya da hayvan için) 2. Yolunu şaşırmak 3. Koşmak 4. Kaçmak” (DS V: 3909a-b) şeklinde kayıtlıdır. *tez-* fiilinin *tezbek* (ED: 574b), *tezgi* (ED: 574b), *tezgür-* (OTWF: 752), *tezig* (ED: 574a), *tezin-* (ED: 576b), *teziş-* (ED: 577b), *tezit-* (ED: 573a) gibi Eski Türkçede tanıklanan türevleri bugüne ulaşmamıştır.

Çalışmamız esnasında Eski Türkçede tanıklanan bazı sözcüklerin kendilerinin ve herhangi bir türevinin bugüne ulaşmadığı görülmüştür. Bu sözcüklerin büyük bir kısmı Tarama Sözlüğü’nde de kayıtlı değildir. Örneğin Eski Türkçede “aldatmak,

kandırmak” (DTS: 54a; ED: 193b) anlamlarında kullanılan *ār-* fiili ve bu fiilin *arguç* (ED: 216b), *arıl-* (ED: 229a-b), *arış-* (ED: 239b), *armakçı* (ED: 232a), *armaksız* (UWn I: 259), *arsık-* (ED: 238b), *artız-* (UWv: 82), *artur-* (ED: 210a) gibi türevleri bugüne ulaşmamıştır. *ênç* “rahat, huzur içinde, rahatta” (ED: 171b-172a) sözcüğü ve türevleri, *kañ* “baba” (ED: 630b) sözcüğü ve türevleri *teñ-* “yükselmek, havalanmak” (DTS: 585a) ve türevleri, *tev* “hile, oyun” (ED: 434b) sözcüğü ve türevleri gibi bugüne ulaşmayan sözcüklerin örneklerini çoğaltmak mümkündür.

Sonuç olarak Eski Türkçede tanıklanan yaklaşık 1530’si fiil, 2066’i isim olmak üzere yaklaşık 3596 sözcüğün asli biçimiyle ya da ses değişmesiyle Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklık gösterdiği tespit edilmiştir. 2586 sözcüğün Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ve Anadolu ağızları arasında ortak olarak yer aldığı saptanmış, *hlk.* ve *esk.* kaydı düşülerek Türkçe Sözlük’e alınan sözcüklerin de dâhil edilmesiyle birlikte 1000’i aşkın sözcüğün ise doğrudan Eski Türkçe ve Anadolu ağızları arasında ortaklık gösterdiği anlaşılmıştır.

4. KAYNAKÇA

- ACAR, Ergun (2015). *Kastamonu Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: Gazi kitabevi. **KYSV**
- _____ (2017). *Sinop Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: Gazi kitabevi.
- AĞCA, Ferruh (2006). *Eski Uygur Türkçesiyle Yazılmış Eserlerin Ses ve Şekil Özelliklerine Göre Tarihendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- _____ (2009). “11-12. Yüzyıllara Ait Maniheist-Budist ve İslami Türkçe Metinlerin Ses ve Şekil Özelliklerine Göre Eski Türkçe Kavramı ve Sınırları”. *Türk Kültürü*: 1- 47.
- AKAR, Ali (2013). *Muğla ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **MYA**
- AKÇA, Hakan (2012). *Ankara İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Dizin)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. **AİA**
- AKDOĞAN, Yaşar (1999). *Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine Büyük Sözlük*. İstanbul: Beşir Yayınevi.
- AKKUŞ, Muzaffer (1995). *Kitab-ı Gunya*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, Doğan (2008). *Türkçe'nin Gücü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- _____ (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- ALİMOV, Rysbek (2014). *Tanrı Dağı Yazıtları Eski Türk Runik Yazıtları Üzerine Bir İnceleme*. Konya: Kömen Yayınları. **TDY**
- ARAT, Reşit Rahmeti (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks*. Neşre haz. K. Eraslan, O. F. Sertkaya, N. Yüce. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. **KB III**
- ARGUNŞAH, Mustafa (1999). *Muhammed Bin Mahmūd-ı Şirvānī, Tuhfe-i Murādī*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **TM**
- _____ (2002). *Kirdecî Ali Kesikbaş Destanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı. **KD**
- ARGUNŞAH, Mustafa, Galip Güner (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- ARSLAN EROL, Hülya (2014). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AŞCI, Ufuk Deniz (2003). *W. Radloff'un 'Opıt Slovaryä Tyurkskih Nareçiy' Adlı Eseri ve Eserde Geçen Kırgız ve Kazak Lehçelerine Ait Kelimelerin İncelenmesi (4 cilt)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- AŞCI, Menşure (2019). *Harezm Türkçesinde Söz Yapımı*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ATA, Aysu (2001). “Derleme Sözlüğünde Eski Türkçe Bir Kelime: Ağlak”. *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi*. 4/1: 21-27.
- _____ (2002). *Harezm - Altun Ordu Türkçesi*. İstanbul: TDAD 36.

- _____. (2007). “Derleme Sözlüğünde Geçen Eski Türkçe Kelimeler. *Studia Uralo-Altaica*. 47/1: 11-39.
- _____. (2010). “Moğol Fütuhâtı ve Doğu-Batı Türk Yazı Dili Kavramları Üzerine”. *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi* 17/1: 29-37.
- _____. (2011). *Orhun Türkçesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- ATMACA, Emine (2016). *Eski Oğuz Türkçesinden Günümüz Türkiye Türkçesine Söz Varlığı ve Anlam Olayları*. Konya: Palet Yayınları.
- AYAZLI, Özlem (2016). *Eski Uygurca Din Dışı Metinlerin Karşılaştırmalı Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AYDIN, Erhan (2009). “Köl Tigin ve Bilge Kağan Yazıtlarındaki Amga”. *Turkish Studies*. 4/3: 273-282.
- _____. (2015). *Yenisey Yazıtları*. Konya: Kömen Yayınları. **YY**
- AYDIN, Mehmet (2002). *Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **AA**
- BAYAR, Nevnihal (2006). *Açıklamalı Yeni Kelimeler Sözlüğü*. Ankara: Akçağ.
- BURAN, Ahmet (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **KBAYA**
- _____. (2011). “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Turkish Studies*. 6/1: 41-54.
- BURAN, Ahmet, Nadir İlhan (2008). *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **EYSV**
- CAFEROĞLU, Ahmet (1954). “Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarında Moğolca Unsurlar”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 1-10.
- _____. (1959). “Die Anatolischen und Rumelischen Dialekte”. *Philologiae Turcicae Fundamenta I*: 239-260.
- _____. (1984). *Türk Dili Tarihi I-II*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- _____. (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **UTS**
- CANPOLAT, Mustafa (1995). *Mecmû’atü’n N-Nezâ’ir Metin-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **MN**
- CANPOLAT, Mustafa, Zafer Önler (2007). *İshâk bin Murâd Edviye-i Müfredi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **EM**
- CLAUSON, S. Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press. **ED**
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007). *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük I-V*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- ÇAKIR, Aylin (2018). *İzmir İli Ödemiş-Kiraz-Beydağ İlçesi Ağızları (Dil İncelemesi- Metinler-Sözlük)*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). **ÖKBA**
- ÇOLAK, Gülcan (2015). *Türkçede Fosil Kelimeler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- D. M. Nasilov, I. V. Kormuşin, T. A. Borovkov, L.V. Dmitriyev, A. A. Zirin (2016). *Drevnetyurkskiy Slovar'*. Astana: Gılım Baspası **DTS**
- DANKOFF, Robert (1995). *Armenian Loan Words in Turkish*. Weisbaden: Harrassowitz Verlag.
- DANKOFF, Robert, James Kelly (1985). *Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Luyāt at-Turk) III*. Harvard University Office of the University Publisher.
- DEMİR, Necati (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **OİYA**
- DEMİR, Necati, Ülker Şen (2006). *Sivas İli ve Yöresi Ağızları Etnik Yapı - Dil İncelemesi - Metinler - Sözlük*. Ankara: Gazi Kitabevi. **SİYA**
- DEMİR, Nurettin, Emine Yılmaz (2014). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- DEMİRCİ, Ümit Özgür, Sibel Karşlı (2014). *Kutb'un Husrav u Şîrîn'i Dizin*. İstanbul: Kesit Yayınları. **HŞ**
- DEMİRTAŞ, Ahmet (2009). *Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân Dürr-i (Tıpkıbasım) (İnceleme - Çevriyazı - Dizin)* İstanbul: Akademik Kitaplar. **DM**
- DEVELİ, Hayati (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DİLAÇAR, Agop (1973). "Yeni Yayınlar: Sir Gerard Clauson. An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish, XLVIII+çift sütun 989 s., Clarendon Press, Oxford, 1972". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 275-281.
- DİLÇİN, Cem (1991). *Me'sūd Bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahar İnceleme - Metin - Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **SN**
- _____ (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **YTS**
- DİREKÇİ, Bekir (2011). *Cevâhirü'l-Me'ânî*. Konya: Aybil Yayınları. **CM**
- DOERFER, Gerhard (1963, 1965, 1967, 1975). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen, I-IV*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GmbH.
- ECKMANN, János (2017). *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- EKER, Süer (2006). "Altayca Gezgin Bir Kelime: Kır". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 4: 17-37.
- _____ (2015). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınevi

- ELMALI, Murat (2016). *Daşakarmapathāvadānamālā Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbası*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **DKPAM**
- ERASLAN, Kemal (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (1991-1992). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II (Ortak)*. Ankara: Kültür Bakanlığı. **KTLS**
- _____ (2002). *Kars İli Ağızları -Ses Bilgisi-*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları **KİAS**
- _____ (2006). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, Ziya Akkoyunlu (2014). *Dîvānu Lugātî't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **DLT**
- ERDAL, Marcel (1991). *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon, I-II*: Wiesbaden: Otto Harrasowitz. **OTWF**
- EREN, Hasan (1960). "Anadolu Ağızlarında Rumca, İslâvca ve Arapça Kelimeler". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 295-371.
- _____ (1992). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- _____ (1995). "Türkçedeki Ermenice Alıntılar Üzerine". *Türk Dili*. II: 859-904.
- _____ (2003). "Tanıtmalar Anadolu Türkçesinde Yabancı Ögeler". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 157-170.
- _____ (2004). "Anadolu'da Kafkasya Türkleri (II)". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*. 52/1: 163-249.
- _____ (2010). *Sırça Köşkte*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- EREN, M. Emin (1997). *Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **ZBKİA**
- ERGİN, Muharrem (1963). *Dede Korkut Kitabı II İndeks - Gramer*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. **DK**
- _____ (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak BYT.
- ERTEN, Münir (1994). *Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **DA**
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1995). *Erzurum İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler) III*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **EİA III**
- GÖK, Murat (2018). *Osmaniye İli Ağızları ve Söz Varlığı*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). **OİASV**
- GÜL, Bülent (2004). *Eski Türk Tarım Terimleri*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- GÜLENSOY, Tuncer (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **KÜYA**
- _____ (1995). *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- _____ (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLTEK, Vedat (2014). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- GÜLSEREN, Cemil (2000). *Malatya İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **MİA**
- GÜLSEVİN, Gürer (1998). "Türk Dilinde koy- (< kod-) ve kuy- (< kud-) Üzerine" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1: 51-57.
- _____ (2002). *Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri - Metinler - Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **UİA**
- _____ (2016). "11. Yüzyılda Hangi Oğuz Diyalektleri Vardı?" *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 76: 269-300.
- GÜNAY, Turgut (2003). *Rize ili Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **RİA**
- GÜNER, Galip (2006). "Türkiye'de kelime etimolojisi üzerine yayımlanan makalelere dair bir bibliyografya denemesi". *Journal of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları*. 30/II: 77-93.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları, İnceleme-Metinler-Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **KYA**
- GÜRSOY-NASKALİ, Emine, Muvaffak Duranlı (1999). *Altayca-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜZEL, Ferdi (2015). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Söz Yapımı*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2008). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- HAMILTON, James R. (1998). *Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası*. Ece Korkut, İsmet Birkan (çev.). Ankara: Simurg.
- HAZAI, Georg - Peter Zieme (1971). *Fragments der Uigurischen Version des "Jin'gangjing mit den Gāthās des Meister Fu, Nebst einem Anhang von T. Inokucki*. Berliner Turfantexte I. Berlin: Akademie Verlag. **BT I**
- <https://tr.glosbe.com/>
- JOHANSON, Lars (1998). "The History of Turkic". *The Turkic languages*. London: Routledge: 81-125.
- _____ (2016). "Old Turkic: Brief notes on areality, chronology, periodization, variation, contacts, and functionality". *Turks And Irans Interactions in Language and History*. Turcologica 105. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag: 131-140.
- KAÇALIN, Mustafa Sinan (2017). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- KALAY, Emin (1998). *Edirne İli Ağızları İnceleme-Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **EDİA**
- KANAR, Mehmet (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say yayınları.
- KARA, Mehmet (2011). *Ayrı Düşmüş Kelimeler*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- KARAAĞAÇ, Günay (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ.
- KARAHAN, Akartürk (2013). *Dīvānu Luğati't-Türk'e Göre XI. Yüzyıl Türk Lehçe Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARAHAN, Leylâ (1994). *Erzurumlu Darir-Kıssa-i Yusuf*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **KY**
- _____ (2014). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2016). "Türkiye Türkçesi Ağızlarında ɳ>y değişmesi". *Türk Dili Üzerine İncelemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları: 374-379.
- _____ (1996). "Küçük Türkistan: Anadolu" *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 2: 135-139.
- KARASOY, Yakup (2013). *Sirācü'l-Kulüb Gönüllerin Işığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **SK**
- KAYA, Ceval (1994). *Altun Yaruk Giriş, Metin ve Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **AY**
- KORKMAZ, Zeynep (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **GBAA**
- _____ (2000). "Türkiye'de Ağız Sözlükleri". *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*. 583: 7-14.
- _____ (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2015). "Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Dayandığı Temeller" *Türk Dili Üzerine Araştırmalar IV*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 343-363.
- _____ (2017). "Anadolu Ağız Araştırmalarına Toplu Bir Bakış" *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 1194-1210.
- _____ (2017). *Marzubân-Nâme Tercümesi Destûr-ı Şâhî*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **MT**
- KORMUŞIN, İgor Valentonoviç (2017). *Yenisey Eski Türk Mezar Yazıtları Metinler ve İncelemeler*. (çev. Rysbek Alimov). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KUNOS, Ignas (1902). *Šejx Sülejman Efendi's Čagataj-Osmanisches Wörterbuch*. Budapest: Mit Unterstützung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. **LÇ**

- KÜÇÜKBALLI, Fatih Numan (2018). *Wilhelm Radloff'un "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Sözlüğündeki Altay Lehçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi (Ses Bilgisi-Karşılaştırmalı Sözlük)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Lİ, Yong Song (1999). *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*. İstanbul: Simurg.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1979). "Karahanlıca" (çev. Mehmet Akalın). *Tarihi Türk Şiveleri*. Ankara: Sevinç Matbaası: 141-182.
- MERT, Abdullah (2018) "Eski Türkçede /a/ Sesi ile Başlayan Sözcükler Özelinde Eski Türkçe Söz Varlığının Türkiye Türkçesi Ağızlarında Görünümü" *Yeni Türkiye Dergisi Türk Dili Özel Sayısı*: 99: 460-469.
- _____(2018). "Kutadgu Bilig Nüshalarında Dizine Alınmayan Sözcükler". *Gazi Türkiyat* 23: 221-232.
- Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. (2016). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat. **MBTS**
- MUTLU, Hüseyin Kahraman (2008). *Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). **BİA**
- NECİP, Emir Necipoviç (1995). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- NİŞANYAN, Sevan (2018). *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Liber Plus Yayınları.
- OLCAY, Selâhattin (1995). *Doğu Trakya Yerli Ağzı (İnceleme, Derleme, Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **DTYA**
- OLCAY, Selahattin, Ahmet Bican Ercilasun, Ensar Aslan (1998). *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **AKD**
- ÖLKER, Gökhan (2011). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Konya: Kömen Yayınları.
- _____(2015). *Gülşen-i Hayat*. Konya: Palet Yayınları. **GH**
- ÖLKER, Perihan (2018). *Bir Dil İçi Aktarım Örneği Nazmizade Murtaza'nın Kābusname Tercümesi*. Konya: Palet Yayınları. **KT**
- ÖLMEZ, Mehmet (1998) "Etimoloji Sözlükleri". *Kebikeç*. 6: 175-184.
- ÖZÇELİK, Sadettin (1997). *Urfa Merkez Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **UMA**
- _____(2001). *Kitâbü'l-Mühimmât*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. **KM**
- ÖZÇELİK, Sadettin, Erdoğan Boz (2001). *Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı (Dil İncelemesi, Metinler, Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **ÇÇYA**
- ÖZKAN, Abdurrahman (2009). *Mehekkü'l-İlim Ve'l-Ulemâ Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

- _____ (2009). *Şirvanlı Mahmud Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **TİKT**
- _____ (2014). ‘Netâyicü’l-A’mâl ve Menâhicü’l-Ebrâr İsimli Eserde Dudak Uyumu”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 36: 1-33.
- _____ (2015). *Netâyicü’l-A’mâl ve Menâhicü’l-Ebrâr (Amellerin Neticeleri ve İyilerin Yolları) Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*. Konya: Palet Yayınları.
- ÖZTÜRK, Erol (2009). *Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **SKBA**
- ÖZYETGİN, A. Melek (2001). *Ebû Hayyân Kitābu’l-İdrāk li Lisāni’l-Etrāk Fiil: Tarihî-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*. Ankara: Köksav.
- _____ (2004). *Eski Türk Vergi Terimleri*. Ankara: Köksav.
- _____ (2013). “Tarihten Bugüne Türk Dil Alanı”. *Yeni Türkiye Türkçe özel sayısı*. 55: 149-167.
- RADLOFF, Wilhelm (1960). *Versuch eines Wörterbuches der Turk-Dialekte, (Opit Slovary Tyurkskih Nareçij)* I-IV. Mouton & Co., ‘s-Gravenhage. **OSTN**
- RÓNA-TAS, András (2013). *Türkolojie Giriş*. (çev.) İsa Sarı. Ankara: Nobel Yayınları.
- RÖHRBORN, Klaus (2010). *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung, I. Verben, Band 1: ab- -äzüglä-*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag. **UWv**
- _____ (2015). *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien, Neubearbeitung, II. Nomina-Pronomina-Partikeln, Teil 1: a asvık*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag **UWn I**
- _____ (2017). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung Bd. 2: Nomina - Pronomina - Partikeln. Teil 2: as - äzüük*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag. **UWn II**
- SAĞIR, Mukim (1995). *Erzincan Yöresi ve Ağızları İnceleme-Metinler-Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **EYA**
- SAĞOL, Gül den (1993). *Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur’an Tercümesi Giriş-Metin-Sözlük*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. (Doktora Tezi).
- SCHÖNIG, Claus (2000). *Mongolische Lehnwörter in Westogusischen*. Turcologica 47. Wiesbaden: Harrassowitz.
- SERT, Göksel (2015). *Eskişehir ili Yörük Ağızları*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). **EİYA**
- SERTKAYA, Osman Fikri (2009). “Dîvânü Lugâti’t-Türk’te geçen her kelime Türkçe kökenli midir? veya Kâşgarlı Mahmud’un Dîvânü Lugâti’t-Türk’ünde yabancı dillerden kelimeler”. *Dil Araştırmaları*. 5: 9-38.

- _____ (2012). “Tagar ve Tagarçık kelimeleri hakkında veya Torba ve Torbalamak üzerine yeni açıklamalar”, *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*. 732: 84-90.
- _____ (2013). “Tü- ‘tamamlamak, bütünlemek’ Fiilinin Türevlerinden Tüm”. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*. 740: 77-80.
- _____ (2018). *Kelime Dağarcığımızdan Etimoloji Araştırmaları*. Ankara: Akçağ.
- _____ (1992), “Mongolian Words and Forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki)”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1987: 265-280.
- SİNAN, Betül (2004). *Balı Çelebi ve Divanı (2b-35a) İnceleme-Metin*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). **BÇD**
- STACHOWSKI, Marek (1997). “A current bibliography of Turkic etymologies 1 (1994- 1995)”, *Studia Etymologica Cracoviensia*. 2: 283-330.
- _____ (1998). “A current bibliography of Turkic etymologies 2 (1996-1997 et addenda)”, *Studia Etymologica Cracoviensia*. 3: 135-161.
- _____ (2000). “A current bibliography of Turkic etymologies 3 (1998-1999 et addenda)”, *Studia Etymologica Cracoviensia*. 5: 149-194.
- STACHOWSKI, Stanislaw (1998). *Osmanlı Türkçesinde Yeni Farsça Alıntılar Sözlüğü: Wörterbuch der Neupersischen Lehnwörter im Osmanisch Turkischen*. (Yay. Haz: Mehmet Ölmez). İstanbul: Simurg.
- STAROSTİN, Sergei, Anna Dybo, Oleg Mudrak (2003). *An Etymological Dictionary of Altaic Languages*. Leiden: Brill. **EDAL**
- SÜMER, Faruk (1972). *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri - Boy Teşkilatı - Destanları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- ŞEN, Serkan (2005). “Standart Türkiye Türkçesinde İkilemelerle Yaşayan Tarihî Sözcükler”. *Şinasi Tekin Anısına Uygurlardan Osmanlıya*. İstanbul: Simurg: 685-703:
- _____ (2002). *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- _____ (2008). “Standart Türkiye Türkçesinde Deyimlerle Yaşayan Tarihî Sözcükler”. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*. 681: 255-263.
- _____ (2012). “Sık Sözcüğünün Kökeni Üzerine”. *Turkish Studies*. 7/4: 513-517.
- _____ (2017). *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ŞİMŞEK, Yaşar (2017). *Eski Anadolu Türkçesi Satırları Kur’ân Tercümesi (Topkapı Nüshası, Giriş – Metin – Notlar – Dizin)*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). **SKT**
- _____ (2019). *Harezmi Türkçesi Kur’ân Tercümesi (Meşhed Nüshası [293 No.], Giriş - Metin - Dizin) I-II*. Ankara: Akçağ. **HKT II**

- ŞİRİN, Hatice (2016). *Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **ETS**
- _____ (2019). *Sözcük Hikâyeleri Sözlerde Saklı Kültür*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- DOĞAN, Talip (2010). “İran Türk Ağzlarında Eski Oğuz Türkçesinin (Eski Türkiye Türkçesi) Kalıntılarına Dair Notlar” *Turkish Studies*. 5/3: 1113-1124.
- TAS, İbrahim (2015). *Kutadgu Bilig’de Söz Yapımı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2015). *Süheyl ü Nev-bahâr’da Eskicil Ögeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEKİN, Feridun, Samet Cantürk (2018). *Giresun ve Yöresi Ağzları Sözlüğü*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi. **GYAS**
- TEKİN, Talat (1997). *Türkoloji Eleştirileri*. Ankara: Simurg.
- _____ (2003). *Makaleler I: Altayistik*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- _____ (2013). *Makaleler II: Tarihî Türk Yazı Dilleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2013). *Makaleler III: Çağdaş Türk Dilleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2017). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEKİN, Talat, Mehmet Ölmez, Emine Ceylan, Zuhale Ölmez, Süer Eker (1995). *Türkmençe-Türkçe Sözlük*. Ankara: Simurg.
- TEZCAN, Semih (1981). “Kutadgu Bilig Dizini Üzerine”. *TTK Belleten* 178: 23- 78.
- TIETZE, Andreas (1999). *Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü*. (Der. Mehmet Ölmez). İstanbul: Simurg.
- _____ (2016). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati I-IV*. (Edit. Semih Tezcan). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- TOKER, Mustafa (2003). *W. Radloff’un ‘Opit Slovary Tyurkskih Nareçiy’ Adlı Eseri ve Eserde Geçen Tatar Lehçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi (3 cilt)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- _____ (2012). *Anonim Satır Altı Kur’an Tercümesi Dizin II*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- TOPALOĞLU, Ahmet (1978). *Muhammed bin Hamza XV. Yüzyılın Başlarında Yapılmış Kur’an Tercümesi II (Sözlük)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. **MHKT II**
- TOPARLI, Recep, Hanifi Vural, Recep Karaatlı (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **KTS**
- TUFAR, Nicolai (2010). *Türk Dilinde Meronimi: Organ Adları*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

- TULUM, Mertol (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TUNA, Osman Nedim (1972). “Osmanlıcada Moğolca Ödünç Kelimeler I”. *Türkiyat Mecmuası*. XVII: 209-250.
- ____ (1976). “Osmanlıcada Moğolca Kelimeler II”. *Türkiyat Mecmuası*. XVIII: 281-314.
- TURAN, Zikri (2006). *Artvin ili Yusufeli ilçesi Uşhum Köyü Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **UKA**
- TÜRK, Vahit (2009). *Bahrü’l-Hakâyık*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları **BH**
- Türkçe - İngilizce Redhause Sözlüğü* (1997). Sev Mabacılık ve Yayıncılık. **RT**
- Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **TS**
- Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu Tıpkıbası* (2017). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **TOCK**
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I- VI (Birleştirilmiş Tıpkıbasım)* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **DS**
- UYSAL, İdris Nebi (2011). *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*. Karaman: Komsan. **KİA**
- ÜNLÜ, Suat (2012a). *Harezm Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- ____ (2012b). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- ____ (2018). *Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Altı Transkribeli Kur’ân Tercümesi TİEM – 73 (8 Cilt)*. Konya: Konya Selçuklu Belediyesi Yayınları.
- WILKENS, Jens (2016). *Buddhistische Erzählungen aus dem Alten Zentralasien Edition der Altuigurischen Daşakarmapathāvadānamālā -3. Berliner Turfantexte XXXVII* Turnhout: Brepols Publishers. **BT 37 III**
- XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, I-VIII* (1995). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **TTS**
- YAPICI, Ali İhsan (2013). *Aydın ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). **AYA**
- YASTI, Mehmet (2010). *Esrârü’l-‘Ârifîn İmla-Metin-Dizin*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). **EA**
- YAVUZ, Kemal (1991). *Şeyhoğlu-Kenzü’l-Küberâ ve Mehekkü’l-Ulemâ*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. **KK**
- YAVUZ, Orhan (1988). *Tezkiretü’l-Evliya*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. **TE**
- YAVUZ, Serdar (2013). *Cerrâh-Nâme İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım*. İstanbul: Kesit Yayınları. **CN**
- Yazım Kılavuzu* (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- YILDIRIM, Faruk (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları II (Metinler-Sözlük-Dizinler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. **AOİA II**
- YILDIZ, Hülya (2015). *Eski Türkçe ile Yakutçanın Sözcük Varlığının Ünlüyle Başlayan Sözcükler Bakımından Karşılaştırılması*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- YILDIZ, Hüseyin (2012). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Zetasizm/Rotasizm Meselesinin İzleri”. *Gazi Türkiyat*. 10: 263-323.
- _____(2014). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Lambdasizm Sigmatizm Meselesinin İzleri”. *Gazi Türkiyat*. 15: 105-134.
- YÜCE, Nuri (1993). *Mukaddimetü'l-Edeb, Hvârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuâret Nüshası, Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ZHAMALİHAN, Kulixila (2016). *Kıpçakçanın Söz Varlığı*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ZIEME, Peter (1985). *Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren*. Berliner Turfantexte XIII. Berlin: Akademie Verlag. **BT 13**

İKİNCİ BÖLÜM

5. KARŞILAŞTIRMALI SÖZLÜKLER

5.1. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Sözcükler

Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ve ağızları arasında ortaklaşan sözcükler bu başlık altında ele alınmıştır. Bu sözcükler aşağıdaki tablolarda üç bölüm hâlinde ortaya konulmuştur. Tablonun sol sütununa Eski Türkçede yer alan sözcükler, tablonun orta sütununa Türkçe Sözlük'te yer alan sözcükler, tablonun sağ sütununa ise Derleme Sözlüğü temele alınmak suretiyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan sözcükler yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda 2586 Eski Türkçe sözcük ve bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ve ağızlarındaki görünüşleri yer almaktadır. Alfabetik sıra Eski Türkçedeki biçimlere göre yapılmıştır.

Eski Türkçe	Ölçünlü Türkiye Türkçesi	Türkiye Türkçesi Ağızları
ab ~ av : Av (DTS: 74a); Yaban av hayvanı, yaban av hayvanı avlama (ED: 3b).	av : 1. Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi, şikâr 2. Bir hayvanın bir başka hayvanı yemek için yakalaması 3. Bu yollarla yakalanan hayvan 4. <i>mec.</i> Tuzağa düşürülen, kendisinden yararlanılan kimse (TS: 189a-b).	av : Av (UİA: 371), af : (DS I: 68a).
abla- ~ avla- I: 1. Avlamak 2. (Ağ ile) yakalamak (DTS: 76a); (Yaban hayvan) avlamak (ED: 10b).	avla- : 1. Bir avı diri veya ölü olarak ele geçirmek 2. <i>mec.</i> Tuzağa düşürmek, kurnazlıkla kandırmak (TS: 191b).	--- ⁴⁶
aç- : 1. Meydana çıkarmak, açmak 2. Püskürtmek, dağıtmak, (bulutları) dağıtmak 3. Çözmek, ayırmak (bağını çözmek) 4. Yol açmak 5. Fethetmek 6. (İşi) hâll etmek, çözmek 7. Aklamak 8. Güvenmek, bir şeyi emanet etmek (DTS: 3b-4a); Açmak, çözmek (düğüm), açmak (hava), açığa	aç- : 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek 2. Engeli kaldırmak 3. Sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya iliklenmiş olan şeyleri bu durumdan kurtarmak 4. Bir şeyi, bir yeri oyarak veya kazarak çukur, delik oluşturmak. 5. Tıkalı bir şeyi bu durumdan kurtarmak 6. Alanını genişletmek 7.	aş- : Açmak (DS I: 361b).

⁴⁶ Çalışmamızda --- işareti, ilgili sözcüğün ağızlarda olmadığını değil, taranan çalışmalarda tespit edilemediğini ifade etmek için kullanılmıştır.

çıkarmak, açıklamak (ED: 18b-19a).	Birbirinden uzaklaştırmak 8. Yarmak 9. Dügümü veya dolaşmış bir şeyi bu durumdan kurtarmak 10. Bir toplantıyı, etkinliği başlatmak. 11. Bir kuruluşu, bir iş yerini işler duruma getirmek. 12. Bir aygıtı, bir düzeneği çalıştırmak 13. Alışverişi başlatmak 14. Rengin koyuluğunu azaltmak 15. Yakışmak, güzel göstermek 16. Ferahlık vermek 17. Beğenmek 18. Bir konu ile ilgili konuşmak 19. Avunmak veya danışmak için söylemek, içini dökmek 20. Satranç, poker vb. oyunları başlatmak 21. Yapmak, düzenlemek 22. Ayırmak, tahsis etmek 23. Görünür duruma getirmek 24. Bulutların dağılmasıyla gökyüzü aydınlanmak 25. <i>mec.</i> Geçit sağlamak 26. <i>mec.</i> Sıkılganlığını, utangaçlığını gidermek 27. <i>esk.</i> Savaşla almak, fethetmek (TS: 22a-b).	
aç: Aç (DTS: 3a-b); Açlık, aç; aç gözlü (ED: 17a).	aç: 1. Yemek yemesi gereken, tok karşıtı 2. Yiyecek bulamayan 3. <i>mec.</i> Gözü doymaz, haris 4. <i>mec.</i> Çok istekli, hevesli 5. Karnı doymamış olarak (TS: 13a-b).	aç: 1. Yoksul 2. Aç gözlü (DS I: 55b). aj: Aç, tok değil (DS I: 135a).
açı-: 1. Ekşimek, mayalanmak 2. (Yara için) sızlamak, (hastalık için) kötüleşmek 3. <i>mec.</i> Üzülmek, kederlenmek, teessür etmek (DTS: 4b); Fiziksel olarak acımak, ekşimek; <i>mec.</i> (bir hastalıktan) ağrı çekmek, (bir insanın) acısını hissetmek, başkalarının acısını hissetmek, merhamet duymak (ED: 20b-21a).	acı- I: Tadı acı duruma gelmek, acılaşmak (TS: 11a). acı- II: Acılı, ağrılı olmak (TS: 11a). acı- III: Merhamet etmek 2. Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülmek. (TS: 11a).	acı-: 1. Merhamet etmek 2. Acılı ağrılı olmak (KİA: 397a).
açığ I: 1. Ekşi, acı 2. Acı, incitici 3. Acılık, keder 4. Ağır, güç, dayanılmaz 5. Kızgın, acımasız 6. Öfke, kin (DTS: 4b-5a); Acı, ekşi;	acı: 1. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı 2. Tadı bu nitelikte olan 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan	acı: 1. Aşısız fidan, yabancı ağaç, 2. Yabancı gül fidanı, 3. Karamuk denilen dikenli çalının boya yapmakta kullanılan kökü (DS I: 44b).

üzücü, keder verici; öfke, öfkeli(ED: 21b-22a).	rahatsızlık, ızdırap 4. <i>mec.</i> Ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder, elem 5. Çarpıcı, göz alıcı (renk) 6. <i>mec.</i> Keskin, hoş gitmeyen, şiddetli 7. <i>mec.</i> Kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü (TS: 8b-9a).	accığ: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet (DS I: 41b). acığ: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet 3. keder, kahr (DS I: 46b-47a). acıh: 1. Öç, intikam, kin, garaz 2. İnat, zıddiyet, nisbet 3. Hiddet, gazap, öfke (DS I: 47a). acık: 1. Keder ıstırap, elem 2. Merhamet, şefkat 3. Hiddet, gazap, öfke 4. Öç, intikam, kin, garaz 5. İnat, zıddiyet, nisbet 6. Sıkıntı eziyet (DS I: 48a). acoğ: İnat, zıddiyet, nisbet (DS I: 55a) acuğ: 1. İnat, zıddiyet, nisbet 2. keder, kahr (DS I: 55a). acuh: Acılık (DS I: 55a). açuv: Hiddet, gazap, öfke (DS I: 61b). ajık: Kızgınlık, öfke, hiddet (DS I: 135b).
açılgı: Mayalı olan, mayalı (DTS: 5b); (ED: 23b).	acılı: 1. Acı katılmış olan 2. <i>mec.</i> Acısı olan, kederli (TS: 10b)	acılı: Üzüntü verici, can sıkıcı (DS VI: 4405a). açuvlu: Kızgın, öfkeli (DS I: 61b).
açılık: Ekşi tat, ekşilik, acılık, (DTS: 5b); Acılık (ED: 23b).	acılık: Acı olma durumu 2. <i>mec.</i> Dokunaklılık, kederlilik, yaslılık (TS: 10b).	---
açık-: Çok aç olmak, açlık çekmek (DTS: 6a); Çok acıkmak (ED: 23a).	açık-: Yemek yeme gereksinimi duymak (TS: 10a)	acıh-: Açlık duymak, acıkmak (DS I: 47b).
açıl-: 1. Açılmak, görünmek 2. Açılmak, çiçeklenmek. (DTS: 5b); Açılmak (ED: 26b).	açıl-: 1. Açma işine konu olmak 2. Renk koyuluğunu yitirmek 3. Kendine gelmek, biraz iyileşmek, ferahlamak 4. Sıkılması, çekinmesi, tutukluğu kalmamak 5. Kuruluşlar ilk kez veya yeniden işe başlamak 6. İşini gereğinden veya götürebileceğinden geniş tutmak 7. Genişlemek, bollaşmak 8. Delinmek, yırtılmak 9. Sis, karanlık, duman vb. dağılmak, yoğunluğunu yitirmek 10.	açıl-: Açılmak (DA: 147a).

	Gereken güce ulaşmak 11. Kıyıdan uzaklaşmak 12. . Kapı, yol vb. geçit vermek 13. <i>mec.</i> Sırrını, üzüntüsünü, sorunlarını birine söylemek 14. <i>mec.</i> Herhangi bir konuyla veya sorunla ilgili olarak düşünce ve uygulamalarda yeni koşulların gerektirdiği değişiklikleri veya yenilikleri yapmak 15. <i>mec.</i> Yeni bir bakış açısı getirmek 16. <i>mec.</i> Ayrıntıya girmek (TS: 20b).	
açın-: 1. Açılmak, geniş açılmak (çocuk hakkında, hasta hakkında) 2. Sağ omuzu açık, çıplak bırakmak (önden açık elbesenin giyilme tarzı) 3. Açıkça anlatmak, kusurunu itiraf etmek 4. Açılmış gibi yapmak 5. İhtimam göstermek, bakmak, bakımını sağlamak 6. Lütufla bulunmak, hediye etmek, mükafatlandırmak; hayırlı işler, iyilik yapmak (DTS: 5b-6a); (ED: 29a-b).	açın-: 1. Gelişmek 2. <i>mec.</i> İçindeki yetenekler uyanarak amacına varmak, gelişmek, inkişaf etmek (TS: 20a).	açın-: Açılmak, görülmek (DS I: 60a).
acı- 1. Mayalamak, ekşitmek 2. Tahriş etmek, yanma hissini oluşturmak 3. Üzmek, kederlendirmek 4. Yüz ekşitmek (DTS: 6a-b); (Bir şeyi) acıtmak veya ekşitmek; <i>mec.</i> (birine) acı veya keder vermek (ED: 21a-b).	acı- Acılık vermek 2. Ağrı, sızı duyulmasına sebep olmak (TS: 12a).	acı- İşlendirmek, kederlendirmek, üzme 2. Kızdırmak, öfkelenlendirmek, sinirlendirmek (DS I: 54a).
açlık: Açlık (DTS: 6b); Açlık, kıtlık (ED: 26a).	açlık: 1. Aç olma durumu 2. <i>mec.</i> Kıtlık 3. <i>mec.</i> Aşırı istek içinde bulunma (TS: 21b).	aşlık: Açlık (DS I: 360b)
açtur-: (Birine, bir şeyi) açtırmak (ED: 21b); (DTS: 6b).	açtur-: Açma işini yaptırmak (TS: 22b-23a).	aştur-: Açtırmak (KYA: 462a).
açuk: Açık, anlaşılır, belli (DTS: 7a); Açık, <i>mec.</i> açık (hava), samimi, arkadaşça (niyet), açık belli (ED: 22b).	açık: 1. Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı 2. Engelsiz, serbest 3. Örtüsüz, çıplak 4. Boş 5. Görevli olmayan boş (iş, görev) münhal 6. Aralığı çok 7. Çalışır durumda olan 8. Kolay anlaşılır, vazıh 9. Gizliliği olmayan, olduğu gibi görünen	açık: 1. Uzak, ırak 2. Orman içindeki ağaçsız, çıplak yer 3. Kızlığı bozulmuş (DS I: 58b). açağ: Açık, kapalı olmayan (DS I: 57a).

	10. Her türlü düşünceyi hoşgörüle karşılayabilen, etkisinde kalabilen 11. Rengi koyu olmayan, koyu karşıtı 12. Sevişme sahnelerini bütün çıplaklığıyla anlatan (kitap, resim, film vb.) 13. Belirgin bir biçimde 14. Bir gereksinimin karşılanmaması durumu 15. Belli bir yerin biraz uzağı 16. Denizin kıyıdan uzakça olan yeri (TS: 14b-16a).	
açukluk: 1. Açık, açık yürekli; 2. Güteryüzlü (DTS: 7b); Açıklık, şeffaflık, açık sözlülük vb. (ED: 24a).	açıklık: 1. Açık olma durumu, aleniyet 2. Uzaklık, mesafe 3. Bitki örtüsü olmayan, çıplak yer 4. Boş ve geniş yer, meydanlık 5. Gerçeği olduğu gibi yansıtmama durumu 6. Bir söz veya yazıda maksadın açık olması özelliği, duruluk, vuzuh 7. Dürbün, fotoğraf makinesi vb. optik araçlarda ağız çapı, ışığın girebildiği delik (TS: 18b).	açıklık: Üzerinde yufka açılan yahut hamur işleri yapılan uzun veya yuvarlak tahta (DS I: 58b).
adak: 1. Ayak (insan ve hayvan) 2. Ayak, destek (nesnelerde) 3. Alt kısım, temel 4. Etek (dağ) 5. Ağız (akarsu) (DTS: 8b-9a); Bacak, ayak; (dağın) eteği, (bir ırmağın) ağız veya sonu, son, nihai (ED: 45a-b).	ayak: 1. Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. 2. Bacak. 3. Birtakım şeylerin yerden yüksekçe durmasını sağlayan dayak, destek veya bunlardan her biri 4. Vücudun belden aşağı bölümü 5. Yürüyüşün ağırlık veya çabukluk derecesi 6. Basamak. 7. Futun küpü alınarak hesaplanan değer 8. <i>hlk.</i> Mayalardan önce, makama uygun olarak çalınan veya söylenen beste 9. Yarım arşın veya 30,5 santimetre uzunluğundaki ölçü birimi, kadem, fit, fut 10. Göl ayağı 11. Halk edebiyatında koşuklarda kısa yedekli dizeler 12. Halk edebiyatında uyak 13. Bir doğrunun başka bir doğruyu veya bir düzlemi kestiği nokta 14. Karakucak ve yağlı güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş dereceden biri	ayak: 1. Değirmen taşını indirip kaldırmaya yarayan ayar odunu 2. Yağlı ve yağsız güreşte desteden önceki bölüm, başlangıç 3. Asıl söze başlamadan önce yapılan giriş, başlangıç 4. Kavşak, ağız (DS I: 399b). 5. Maden ocaklarında sarmalın altına açılan boşluk 6. Koyun sürüsü satışlarında hesap dışı bırakılıp cabadan verilen zayıf hayvan 7. ¼ hisse 8. Bozuk ahlâklı, fahişe (DS I: 399b-400a). ayağ: ayak (DS I: 397b). ayağ: 1. ayak, 2. Kafiye 3. Mayalardan önce, makama uygun olarak çalınan ya da söylenen beste (DS I: 399a).

	15. Altılı ganyanda yer alan her bir koşu 16. Kömür ocaklarında kömürün çıkarıldığı galeri (TS: 195a-197a).	
adakla-: Ayakla vurmak, ayağına çelme takmak (DTS: 15b); (ED: 49b).	ayakla-: Ayakla ölçmek (TS: 198a).	ayakla-: 1. Gezinti yapmak 2. Ayakla, adımla ölçmek 3. Çabuk yürümek 4. Kötülemek, ayak altına almak, kovmak (DS I: 403a-b).
adaklan-: 1. Ayağa kalkmak 2. Bir şeye ayak yapmak (DTS: 15b); Ayak sahibi olmak; ayakları üstünde durmak veya hareket etmek (ED: 49b).	ayaklan-: 1. Çocuk yürümeye başlamak 2. Hasta iyileşip yürüyebilir duruma gelmek 3. Ayağa kalkıp gitmeye davranmak 4. <i>mec.</i> Toplu biçimde zor ve şiddet kullanarak devlet güçlerine karşı gelmek, başkaldırmak, isyan etmek. 5. <i>mec.</i> Uyanmak, uyanıp kalkmak (TS: 198b).	ayaklan-: 1. Çocuk yürümeye başlamak, büyümek, canlanmak 2. Hayvan yavruları yürümeye başlamak (DS I: 403b).
adaklıg: Ayağı olan, ayaklı (DTS: 9a-b); Ayak veya bacağa sahip; (çok sayıda) ağaya sahip. (ED: 48b).	ayaklı: 1. Ayağı olan. 2. Bir destekle yere dayanan 3. Ayakla işletilen (TS: 198b).	ayaklı: 1. Yüksek boylu, iri, bakımlı hayvan 2. Çabuk yürüyen hayvan 3. Merdiven, merdiven basamağı 4. Bir çeşit ağaç karyola 5. Aralıksız kısa iskemle (DS I: 403b).
adaklık: Bağ çardağını veya kulübe iskeletini desteklemek için kullanılan ahşap direk (DTS: 9b); (ED: 48b).	ayaklık: 1. Bir makinede, bir araçta ayak yardımıyla dönmeyi veya hareketi sağlayan düzen, pedal 2. Ayak basacak yer 3. Ayakçak 4. Kaide 5. Küçük teknelerde kürekçinin oturduğu yeri destekleyen, kaplamaların iç tarafına çakılan kiriş (TS: 198b).	ayaklık: 1. Abdesthane, hela, ayak yolu 2. Evlerde ayakkabıların çıkarıldığı yer, antre 3. Sokak kapısının eşiği 4. Dokuma tezgâhi pedalı 5. Çorabın ayağa giyilen kısmı 6. Takunya, nalın 7. Kağrı durduğu zaman öküzlerin boynu ağırmaması için boyunduruğa konan destek (DS I: 404a).
adaş: Arkadaş, ahbap yoldaş (DTS: 10a); Arkadaş, yoldaş; aynı boya mensup olanlar (ED: 72a).	adaş: Adları aynı olanlardan her beri (TS: 27a).	adaş: 1. Dost, arkadaş 2. Kardeş, kardeş edinilmiş olan (DS I: 64b). adeş: 1. Dost, arkadaş 2. Kardeş, kardeş edinilmiş olan 3. Adaş, adı bir (DS I: 65b).
adaşlık: Arkadaşlık, sadakat (DTS: 10b); Arkadaşlık (ED: 73b).	adaşlık: Adaş olma, aynı adı taşıma durumu (TS: 27a).	---
aygır ~ aygır: Aygır (DTS: 10a); Aygır (ED: 47b).	aygır: Damızlık erkek at (TS: 203a).	aygır: Azgın, arsız, edepsiz (DS I: 413b). aygır: 1. Azgın, arsız, edepsiz

		2. Aygır, erkek at (DS I: 415a). aykır : Aygır (DS I: 422b) aygur : Aygır, erkek at (DS I: 422b). öygür : Damızlık erkek at (DS V: 3367a).
adıg I ~ ayıg : Ayı (DTS: 11a); Ayı (ED: 45b-46a).	ayı : 1. Memelilerin etobur takımından, beş parmaklı, tabanlarına basarak yürüyen, yurdumuzda boz türü bulunan, iri gövdeli hayvan, kocaoglan (<i>Ursus arctos</i>) 2. Kaba saba olan insanlar için kullanılan bir seslenme sözü (TS: 203a).	ayu : Ayı (DS I: 432a); ayo : (DS I: 429a); ayyi : (DS I: 433b); avi : (DS I: 382a).
adıg II: Ayık (DTS: 16a); Ayık, sarhoş değil; ayık fikirli, mantıklı (ED: 46a).	ayık : 1. Sarhoşluğu veya baygınlığı geçmiş olan 2. Sarhoşluğu geçmiş bir biçimde (TS: 203b).	ayık : 1. Ayılmış, uyanık, akli başında 2. Zeki, açıkgoz, anlayışlı, açık fikirli, görgülü (DS I: 417a). ayih : Ayılmış, uyanık, akli başında (DS I: 417a). ayuh : 1. Ayılmış, uyanık, akli başında 2. Zeki, açıkgoz, anlayışlı, açık fikirli, görgülü (DS I: 432a-b). ayuk : Ayılmış, uyanık, akli başında (DS I: 432b).
adıglık : Ayı (TDY: 157; DTS: -; ED: -).	ayılık : Kabalık, kaba davranış (TS: 204a).	---
adı l: Ayılmak, akli başına gelmek (DTS: 16a); Ayılmak, sarhoşluktan kurtulmak; bilinç açılmak (ED: 56a)	ayıl l: 1. Sarhoşluk, baygınlık vb. bir durumdan kurtulmak, kendine gelmek. 2. <i>mec.</i> Akli başına gelip gerçeği görmek (TS: 204a).	ayıl l: Ayılmak, kendine gelmek (DA: 149a). ayal l: Uyanmak (DS I: 405b).
adı r-: 1. Bölmek, birbirinden ayırmak, ayırmak (ilişkiyi kesmek) 2. Ayırt etmek, anlamak, kavramak 3. Ayırmak, ayrı tutmak 4. Ayırmak, sınırlandırmak 5. Birini bir şeyden mahrum bırakmak 6. <i>mec.</i> Birinin ölümünü görmek (DTS: 12b-13a); (İki veya bir şeyi başka bir şeyden) ayırmak; (bir şeyler arasında) ayırım yapma; (bir şeyi) seçmek, tercih etmek (ED: 66b-77a).	ayır l-: 1. Bölmek 2. Bir bütünden bir parçayı herhangi bir amaçla bir tarafa koymak, saklamak 3. Bir yeri bir engelle bölmek 4. Birbirinden uzaklaştırmak. 5. Nitelik değişikliğini anlamak, fark etmek. 6. Seçmek 7. İki veya daha çok kimse arasındaki anlaşmayı, uzlaşmayı bozmak 8. Farklı davranmak, fark gözetmek 9. Bir şey veya yeri, bir şey veya kimse için kullanmayı belirlemek, tahsis etmek (TS: 205a).	ayır l-: Ayırmak (DA: 149a)
adı rt-: Ayırt etmek (DTS: 11a); Ayırt etmek (ED: 46a).	ayırt l-: Ayırma işini	ayırt l-: Ayırmak (DS I: 420b).

13b); (ED: 68b).	yaptırmak (TS: 205b).	ayıt-: Ayıklamak, seçmek, temizlemek (DS I: 421b).
ağırt: Ayrım (DTS: 13a); (bir şeyler arasında) ayırım, fark (ED: 64b-65a).	ayırt: Fark (TS: 205a).	ayırt: 1. Süzgeç, kevgir (DS I: 420b) 2. Yol ya da su yollarının birleştığı yer, ayırım 3. Kıyı, çizgi, sınır (DS I: 4434b).
ağrı: 1. İkiye ayrılmış, çatal 2. Top oyununda kullanılan çatallı ahşap değnek 3. Tahıl savurmaya yarayan çatal şeklinde bir alet (DTS: 16b-17a); Çatal, çatalı nesne (ED: 63b-64a).	ayrı: 1. Başka, başka türlü 2. Aynı yer kalan 3. Yalnız, tek başına (TS: 209a).	ayrı: 1. Çalı ya da başak demetlerini toplamak, kaldırmak için yapılmış çatal ağaç (DS I: 430a).
ağrık: Buğday çimi (DTS: 17a); Farklı yapıda bir çimen, ayırık otu (ED: 65a).	ayırık: ⁴⁷ 1. Ayrılmış 3. Ayrı tutulan, başkalarına benzemeyen, ayrıcalı, müstesna. 4. Düzgün ve uygun olmayan, çarpık 5. Ayırık otu (TS: 209b).	ayırık 1. Ayırık otu (DS I: 430b); ayruğ: (DS I: 431b); aylık: (DS I: 425b).
ağrıl-: 1. Ayrılmak, bölünmek, parçalanmak 2. Birbirinden ayrılmak alt bölümlere ayrılmak 3. Ayrışmak (DTS: 17a); Ayrılmak, parçalanmak; (birinden/ birine) kaçmak (ED: 68b-69a).	ayrıl-: Ayrırma işine konu olmak 2. Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak 3 Boşanmak (TS: 2010b).	ayrıl-: Ayrılmak (DA: 149a).
ağrım: Eyerin altındaki keçe astar, eğer (DTS: 17a; ED: -).	ayrım: 1. Ayrırma işi, tefrik 2. Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, fark 3. Alt bölüm. 4. Cinsleri ve türleri birbirinden ayıran ana karakter, fark 5. Ayrılma noktası 6. Bir veya daha çok sahne içinde geliştirilip olayın tamamlanmış bir parçasını veren film bölümü (TS: 210b).	ayrım: 1. Yol kavşağı iki yolun ayrıldığı yer 2. Bölüm, bölüm, parça (DS I: 431a).
ağrış-: (Birbirinden) ayrılmak, (birbirinden) uzaklaşmak, ayrılmak (DTS: 17a); Birbirinden ayrılmak (ED: 69a-b).	ayrış-: 1. Birbirinden ayrılmak, birliğı bozmak 2. Moleküller, türlü etkenler sebebiyle geçici olarak daha yalın atom veya moleküllere bölünmek (TS: 211b).	ayrış-: Ortalığı kaldırmak (DS I: 431a).

⁴⁷ *ayırık* sözcüğünün beşinci anlamı ET'de yer alan *ağrık* sözcüğü ile ilgilidir. İlk dört anlam ise ET'de tanıklanan *ağruk* sözcüğünden bugüne uzanan anlamlar olmalıdır.

adruk: 1. Farklı, çeşitli, muhtelif 2. Mükemmel, önde gelen 3. Seçkin, seçilmiş, üstün (DTS: 14b); Bölünmüş, ayrılmış; farklı, başka; (diğerlerinden) farklı, üstün (ED: 65a-b).	ayrık: ⁴⁸ 1. Ayrılmış 3. Ayrı tutulan, başkalarına benzemeyen, ayrıcalı, müstesna. 4. Düzgün ve uygun olmayan, çarpık 5. Ayrık otu (TS: 209b).	ayruk: 1. Başka 2. Muhalif (DS I: 431b). ayırık: Açık (DS I: 420b). ayrık: Yol kavşağı, iki yolun ayrıldığı yer (DS I: 430b). ayruḥ: Fark (DS I: 431b).
adruklug Fevkalade, parlak, üstün (UTS: 6; DTS: -; ED: -).	ayrıklı: Ayrı tutulmuş, benzerlerine uymayan, kural dışı olan, istisnai (TS: 209b).	---
adruksuz: Farksız (DTS: 15a); Farksız (ED: 70a).	ayrıkısız: 1. İstisnasız, bilaistisna 2. Hiçbir ayrığı olmadan, hiçbirini ayrık tutmaksızın (TS: 210a).	---
adut: Avuç (DTS: 15a); Avuç, avuçiçi (ED: 44b). avuḥ: Avuç (DTS: 76a); (ED: 6a).	avuḥ: 1. Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, apaz, hapaz, koşam 2. Elin yarı yumulmuş durumu (TS: 192b-193a).	aviḥ: Avuç, el ayası, ortası (DS I: 382a). acuḥ: 1. Avuç 2. Bir avuç miktarı nesne (DS I: 55a). avḥuk: Avuç (DS I: 379b), oyuḥ: (DS V: 3305b), övuḥ: (DS V: 3366a), öyüḥ: (DS V: 3368b).
adutla- Avuçlamak, avuç ile almak DTS: 17a); (ED: 45a).	avuḥla- Avuçla kavramak, avuçla almak, apazlamak, hapazlamak (TS: 193a).	---
ag- I: 1. (Yukarı) tırmanmak, yükselmek 2. (Yüksekliklere) çıkmak 3. Yukarı kalkmak, yükselmek, çıkmak (DTS: 18a); (Bir yerden) yükselmek, (bir şeyin üzerine) çıkmak (ED: 77a). ag- II: (Yüzü) değişmek, solmak (DTS: 18a); (ED: 77-ba).	ağ- I: 1. Sarkmak, aşağıya inmek, 2. Yük vb. şeyler bir yana eğilmek (TS: 50b). ağ- II: Yükselmek, yukarı doğru çıkmak (TS: 50b).	ağ- 1. Aşağı inmek, yük veya terazide denge bozularak bir yanı ağır gelmek 2. Aşmak, uzaklaşmak 3. Yağmur inmek, düşmek 4. Yıldız yılan vb. kaymak 5. Güneş batmak 6. Çömelmek, oturmak 7. yükselmek, yukarı çıkmak (DS I: 102b-103b).
ag I: İlmikli kapan, tuzak (DTS: 17b); Ağ (ED: 75a).	ağ I: 1. İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü 2. Örümcek vb. hayvanların salgılarıyla oluşturdukları örgü 3. Ulaşım ve iletişim gibi alanlarda ülkenin her yerine yaygınlaştırılmış şebeke 4. <i>mec.</i> Tuzak 5. Oyun alanını ortadan ikiye bölen iple yapılmış örgü, file 6. Çaprazlama örgü ile yapılan ve kale direkleri arkasına	av: Ağ (DS I: 374a).

⁴⁸ *ayrık* sözcüğünün beşinci anlamı ET'de yer alan *adruk* sözcüğü ile ilgilidir. İlk dört anlam ise ET'de tanıklanan *adruk* sözcüğünden bugüne uzanan anlamlar olmalıdır.

	gerilen örgü, file (TS: 36a).	
ag II: Kasık (DTS: 17b-18a); Bacaklar arasındaki boşluk, apış (ED: 75a;).	ağ II: Pantolon veya külotun apış arasına gelen yeri, apışlık (TS: 36a).	ağ : Ağ, şalvarın topuklara kadar sarkan apış arası kısmı (DS I: 121a-b). ay : Donun iki parçası arasında kalan kısım (DS I: 397a). an, aň : Don ve pantolonlarda iki bacak arasındaki kısık yer, ağ, bu kısma konulan üçgen şeklindeki parça (DS I: 240a-241b).
agartgu : Buğday unundan yapılan, bozaya benzer bir içki (DLT: 542).	ağartı : 1. Uzaktan ancak seçilebilen, belli belirsiz bir aklık 2. <i>hlk.</i> Süt, yoğurt, peynir, ayran vb. yiyecek ve içecekler (TS: 39a)	ağartı : 1. Süt, yoğurt, ayran vb. ürünler 2. Sarımsaklı yoğurt 3. Uzaktan ancak seçilebilen hafif beyazlık, ışıık 4. Dutta ilk olgunlaşma belirtisi, ben 5. İltihaplanan yara ve çıbanın üzerindeki beyazlık (DS I: 83a-84b). ağartu : 1. Süt, yoğurt, ayran vb. ürünler 2. Uzaktan ancak seçilebilen hafif beyazlık, ışıık (DS I: 85a). ağırtı : Süt, yoğurt, ayran vb. ürünler (DS I: 91b), artı : (DS I: 334a).
ağıl : 1. Hayvanlar için ağıl 2. Koyun gübresi (DTS: 19a-b); Çiftlik hayvanları için çit, sığır ağılı, koyun ağılı, çadı grubu, çadır yerleşimi (ED: 83b).	ağıl : Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer, arkaç (TS: 40a).	ağıl : 1. Gece, kırdı yatırılan koyun sürüsünü korumak için yapılan çitle çevrili yer, açık ağıl 2. Eve yakın bir yerde, etrafı çevrili ufak sebze bahçesi (DS I: 114b). ağal : Gece, kırdı yatırılan koyun sürüsünü korumak için yapılan çitle çevrili yer, açık ağıl (DS I: 81a). al : Ağıl (DS I: 166b), avıl : (DS I: 382b).
agım : Tırmanış (DTS: 20a); Tek bir yükseliş, tırmanış hareketi (ED: 87a).	ağım : Ayağın üstündeki tümsek yer (TS: 40a).	agım : Ayak tarağının üst tarafındaki çıkıntı, tümsek (DS I: 76b).
agır : 1. Ağır, önemli 2. Yorulmuş, hâlsiz düşmüş 3. Güç, zor, emek geektiren 4. Sıkıntılı, tehlikeli 5. Zahmetli 6. Sert, acımasız 7. Çok, fazla 8. Değerli, pahalı 9. Saygın, itibarlı, saygıdeğer, onurlu; (DTS: 20a-21a); <i>Fiz.</i> ağır; <i>mec.</i> önemli, seçkin, değerli,	ağır : 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı 2. Çapı, boyutu büyük 3. Yavaş 4. Yoğun 5. Fiziksel sebeplerden dolayı güç işiten (kulak) 6. <i>mec.</i> Değeri çok olan, gösterişli 7. <i>mec.</i> Çetin, güç 8. <i>mec.</i> Ciddi 9. <i>mec.</i> Sıkıntı veren, bunaltan. 10. <i>mec.</i> Dokunaklı,	ağır 1. Olgun, terbiyeli, oturaklı, aklı başında 2. İtibarlı, hatırı sayılır 3. Kıymetli eşya, para 4. Kâbus (DS I: 90b). ağar : Ağır, yavaş (DS I: 82a). ağız : Yavaş, ağır (DS I: 94b). avur : Ağır (DS I: 395b).

samimi; külfetli, üzücü, acı verici (ED: 88b-89a).	insanın gücüne giden, kırıcı 11. <i>mec.</i> Ağırbaşlı, ciddi 12. <i>mec.</i> Keskin, boğucu (koku) 13. Kısık, alçak 14. <i>mec.</i> Davranışları yavaş olan. 15. <i>mec.</i> Sindirimi güç (yiyecek) 16. Ağır sıklet 17. Yavaş bir biçimde (TS: 40a-b).	
ağırla-: 1. Değer vermek (vasıf, niteliklere göre) 2. Ödüllendirmek, lütufta bulunmak 3. Yüceltmek, bir şeye dikkati çekmek, ağırlık, itibar kazandırmak 4. Saygı duymak, hürmet etmek, saymak (DTS: 21b); Onurlandırmak, saygı göstermek, hürmet etmek (ED: 94a).	ağırla-: Konuğa saygı göstererek onun her türlü rahatını, gereksinimini sağlamak, ikram etmek, izaz etmek (TS: 42a).	ağılla-: İzzet ikram etmek, ağırlamak (DS I: 90a).
ağırlan-: 1. Zorlanmak, (kendi için) güç saymak 2. (Kendi için) pahalı bulmak 3. Saygı görmek, ağırlanmak (DTS: 21b); (ED: 94b).	ağırlan-: Ağırlama işine konu olmak (TS: 42a).	ağıllan-: İzzet ikram görmek, ağırlanmak (DS I: 90a).
ağırlat-: Ağırlatmak, saydırtmak 2. Saydırılmış olmak, saygı gösterilmiş olmak, ağırlatılmış olmak (UWv: 23; DTS: 21b; ED: -).	ağırlat-: Ağırlama işini yaptırmak (TS: 42b).	---
ağırlık: 1. Yük, zorla taşınan bir şey 2. Hürmet, saygı 3. Onur (DTS: 22a); Saygı, hürmet (ED: 93b).	ağırlık: 1. Ağır olma durumu 2. Terazilerde tartma işi yapılırken bir kefeye konulan nesne 3. Değerlendirmelerde herhangi bir konu veya evreye, olağanın üzerinde ve belli oranda tanınan değer 4. Sıkıcı, bunaltıcı, iç karartıcı durum 5. Uykudayken gelen ve insana boğulur gibi bir duygu veren durum 6. Yük, külfet 7. Takı 8. Sorumluluk 9. Etki, baskı, güçlük 10. Dikkati ve önemi bir şey üzerinde yoğunlaştırmak 11. <i>hık.</i> Çeyizini düzmek için damadın geline verdiği para, kalın 12. <i>mec.</i> Sıkıntı 13. <i>mec.</i> Ağırbaşlılık 14. <i>mec.</i> Değerli olma durumu 15. <i>mec.</i> Uyuşukluk ve gevşeklik durumu 16. Orduda bir	ağırluḥ: 1. Bütün ev eşyası 2. Yaylaya çıkarılan bütün eşya (DS I: 92a).

	birliğin cephane, yiyecek ve eşya yükleri 17. Yer çekiminin, bir cismin molekülleri üzerindeki etkisinin oluşturduğu bileşke, gravite 18. Güreş, boks, halter, judo vb. spor dallarında, sporcuların kilolarına göre girdikleri kategori (TS: 42b-43a).	
agirşak ~ agirşuk : ⁴⁹ İğ, ağırşak; değirmen taşı; çadırın tepesindeki topuz (ED: 92b; DTS: -).	agirşak : 1. Yün veya iplik eğrilen iği ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen yarım küre biçiminde, ortası delik ağaç veya kemik parça 2. Teker biçiminde yassı nesne, kurs (TS: 43b).	agirşah : 1. Yün, iplik eğrilen iğin altına takılan yuvarlak ağaç parçası, ağırşak 2. İp bükmeğe yarayan iğ, ağırşak (DS I: 92a-b). agışah : Yün, iplik eğrilen iğin altına takılan yuvarlak ağaç parçası, ağırşak (DS I: 93a), agışak : (DS I: 93a). ahırşak : Ağırşak, yün bükmeye yarayan tahta alet (DS I: 131a). agrışak : Ağırşak, yün bükmeğe, iğin ucuna takılan yarım küre şeklindeki cisim (DS I: 111a-b), agaşak : (DS I: 85a), agrşak : (DS I: 111b), agşak : (DS I: 113a). anjırşak : Kirmani yuvarlağı, ağırşak (DS I: 270a).
agış : Yükseliş, çıkış (DTS: 22a); Tırmanma, yükseliş (ED: 96a).	agış : 1. Ağma işi 2. Su buharının ve başka gazların yerden havaya doğru çıkışı, yağış karşısı (TS: 43b).	agış : Gümeçten bal çıkarmakta kullanılan alet (DS I: 92b).
agız : 1. Ağız; <i>mec.</i> dudak; 2. Sürahi, kap ve kuyu ağzı 3. Nehir ağzı 4. <i>mec.</i> Beslenme, öğün 5. Ağız (konuşma organı), konuşma, lakırdı, söyleme (DTS: 22b-23a); Ağız; (nehrin) ağzı veya her çeşit açıklık (ED: 98a).	agız I: 1. Yüzde, avutlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ. 2. Bu boşluğun dudakları çevreleyen bölümü 3. Kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı 4. Bir akarsuyun denize veya göle döküldüğü yer, munsap 5. Koy, körfez, liman vb. yerlerin açık tarafı 6. Çıkış yeri 7. Birkaç yolun birbirine kavuştuğu yer,	agız : 1. Sefer, defa, kere 2. Pekmez kaynatılırken tavaya konulan bir kaynatmalık sıra 3. Ekmekçilikte fırına her seferde atılan ekmek 4. Bir bel ağzının açtığı arktan akan su 5. Uç, kenar, başlangıç 6. Ezgi musiki makamı Şive, 7. Bir bölgenin özel konuşma ve söyleme tarzı 8. Öğüt, nasihat (DS I: 94a-b). avız : 1. Ağız 2. Kez, kere (DS I: 384b). agaz : Ağız (DS I: 85a). az, āz : 1. Ağız 2. Deyiş,

⁴⁹ ED'de *agirşak* maddesi altında ele alınmıştır.

	kavşak. 8. Kesici aletlerin keskin tarafı 9. Üslup, ifade biçimi 10. Uç, kenar 11. Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili 12. Bir bölge ezgilerinde görülen özelliklerin tümü (TS: 44a).	söyleyiş, ağız (DS I: 433b-434a).
agızla-: 1. (Arkta) çıkış hendeği kazmak 2. Dişlemek (DTS: 23a); ED: 98b).	agızla-: 1. Bir boğazın veya bir limanın ağzını ortalamak 2. Bir parçayı yuvasına geçirmek için önce yuvanın ağzını ayarlamak 3. <i>hlk.</i> Bir işi kolaylamak (TS: 48b).	agızla-: 1. Suyu başla bir yöne çevirmek yöneltmek 2. Gerekli şeyleri söylemek, öğüt, talimat vermek 3. Yemeğin üstünden yemek 4. Bir şeyin ağız kısmını onarmak 5. Bitki yeşermek, çıkmaya, büyümeye başlamak (DS I: 97a-b).
agızlıg: Ağza sahip veya ağza ait olan (ED: 98b); (DTS: 23a-b).	agızlı: Ağzı herhangi bir biçimde olan (TS: 48b).	agızlı: Ağzılı, ağzı olan (EİA III: 19).
agızlık: (Kol) ağzında kullanılan, manşetlik (kumaş) (UWn I: 68; DTS-; ED: -).	agızlık: 1. Bir ucuna sigara takılan, öbür ucundan nefes çekilen çubuk biçimindeki araç 2. Nefesli çalgılarda ağza gelen yer 3. Hayvanın ısırmasına, zararlı bir şey yemesine engel olmak için ağzına takılan tel, deri vb. kafes 4. Telefon vb. cihazlarda ağza yaklaştırılan bölüm 5. Kuyu bileziği 6. Su tesisatında su alıp vermeye yarayan vanalı uç 7. <i>hlk.</i> Yemiş küfelerinin üzerine yapraklı dallarla yapılan kapak 8. <i>hlk.</i> Dokumacılıkta çözgünün açılıp kapandığı ve içinde mekiğin geçtiği yer 9. <i>hlk.</i> Bir şeyin başladığı yer 10. <i>hlk.</i> Huni (TS: 48b-49a).	agızlık: 1. Bir şeyin başladığı yer 2. Huni 3. Su için ölçü birimi 4. Yayık çömleğinin ağzına bağlanan deri kapak 5. Çift sürerken, hayvanların bir şey yemelerine engel olmak için, ağızlarına takılan tel, ip, kendir, sazdan örülen veya çuvaldan yapılan torba 6. Kuzu ve oğlakların süt emmemeleri için ağızlarına takılan tel kafes 7. İneklerin kendi kendilerini emmemeleri için ağızlarına takılan tel veya kirpi dikeninden yapılan kafes 8. Kuyu ağzına konan yuvarlak delikli taş 9. Emzik 10. Sepet veya küfe ağzını kapatmak için konulan ot, dal 11. Ekmek pişirilirken fırının ağzına konan bir miktar odun 12. Kağrı, kanat başlarına kadar dolduktan sonra en üste yüklenen deste 13. Su arkının sulanan yerlere açılan kısmı, ark başı, arklardan sulanacak tarlaya açılan su yolu 14. Kirizme yapılırken, bağ, bahçe bellenirken belin açtığı

		derinlik, ilk çukur, hendek 15. Fidan dikmek için açılan yer 16. Kütüğü parçalarken açılan yarık 17. İki bağın arasındaki yol 18. Dokuma tezgâhında mekiğin işlemesi için bırakılan çözgü aralığı 19. Çözgü dolaplarında ipliğin muntazam gidişini sağlayan araç 21. Hazırlık 'babın ağızlığını yaptı mı' 22. Dam çevrilirken veya örtülürken, çevrilmekte veya örtülmekte olan açık kısım 23. Laf etme, düzgün konuşma (DS I: 98a-99b) . agazlık: Huni (DS I: 76a). ağazlık: Su arkının sulanan yerlere açılan kısmı, ark başı, arklardan sulanacak tarlaya açılan su yolu (DS I: 85a). avuzluk: Ağızlık (DS I: 397a); āzluk, azluḥ: (DS I: 441a).
agna-: 1. Ağnanmak, debelenmek, koşuşturmak 2. Yerlere kapanmak (DTS: 24a); Arkası üstü yuvarlanmak (özellikle at ve diğer hayvanlar için) (ED: 87b).	ağna-: Hayvan, yere yatıp yuvarlanmak (TS: 50b).	ağna- 1. Hayvanlar toprakta yatıp yuvarlanmak 2. Balık kendine has hareketler yapmak (DS I: 106a-107b) 3. Hayvan yerde yatıp yuvarlanmak (DS I: 132b). ana-: Hayvanlar toprakta yatıp yuvarlanmak (DS I: 251b), āna-: (DS I: 251b), ahna-: (DS I: 132b), anla-: (DS I: 274b), anna-: (DS I: 278a), anra-: (DS I: 279b).
agrı- ~ agru-: 1. Hasta olmak, ağrımak (DTS: 24a) 2. Ağır hâle gelmek 3. Ağırlaşmak (hastanın durumu hakkında), şiddetlenmek (hastalık hakkında) (DTS: 24b); Ağır olmak veya ağırlaşmak, acı çekmek, acı içinde olmak (ED: 91a).	ağrı-: Vücudun bir yeri ağrılı durumda olmak (TS: 51a).	ağrı-: 1. Hayvanlar sıcaklığın etkisiyle bir çeşit hastalığa yakalanmak (DS I: 110b) ağır-: Ağrımak (DS I: 92a), auru-: (DS I: 374a), arı-: (DS I: 320b). avru-: Hastalanmak (DS I: 391b).
agrıg: Ağrı, hastalık (DTS: 24a); Ağrı, ağrılı; ağrılı hastalık (ED: 90a-b).	ağrı: Vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı (TS: 50b).	ağrı: 1. Soğuktan ileri gelen bir çeşit hastalık 2. Yara, çıban gibi hastalıklara verilen ad 3. Tifo 4. Sığır ve koyunlarda sıcak ve

		yağlılıktan ileri gelen bir hastalık (DS I: 109a). arı: 1. Ağrı, sızı 2. Tifo (DS I: 314a). arık, arık Dert, hastalık (DS I: 317a-b). avruk: Hasta (DS I: 391a), avruv: (DS I: 391b). ağrık: 1. Ağrı, sancı, yel 2. Hastalık 3. Sürüde yürüyemeyecek veya zor yürüyebilecek durumda olan keçi ve koyun (DS I: 110a)
agrırlıg: Hasta, ağrılı, hastalık geçiren (DTS: 24b); Ağrı ya da hastalıktan muzdarip olan (ED: 93a).	ağrılı: Ağrıyan, ağrısı olan (TS: 51a).	ağrılı: Hastalıktan kurtulamayan kimse, hastalıklı, ağrılı sızılı (DS I: 109b), ağrılılı: (DS I: 109b) ağruhlı: (DS I: 111b). ağrıklı: 1. Hastalıktan kurtulamayan kimse, hastalıklı, ağrılı sızılı 2. Saraya benzer bir çeşit sinir hastalığına tutulmuş kimse. 3. Belâh, çileli (DS I: 110b). arılı: Hastalıklı (DS I: 319b), arıklı: (DS I: 318a).
agrırsız: Ağrısız, hastalıksız (UWn I: 72; DTS: -; ED: -).	ağrısız: 1. Ağrısı olmayan 2. <i>mec.</i> Dertsiz, tasasız 3. Ağrı olmaksızın (TS: 51a).	---
agrit-: Ağrmasına neden olmak (<i>ger.</i> ve <i>mec.</i>) (DTS: 24b); (Birine, daha çok fiziksel az da olsa mental olarak) acı çektirmek (ED: 92a).	ağrit-: Ağrmasına yol açmak (TS: 51a).	agrit-: Ağrıtmak, acıtmak (DA: 147a).
agtar-: 1. (Yere) vurmak 2. (Bir dilden başka bir dile) çevirmek (DTS: 25a); Döndürmek, çevirmek, aktarmak; (bir şeyi) döndürmek veya yuvarlamak; (bir kitabı, bir dilden başkasına) çevirmek (ED: 81b-82a).	aktar-: 1. Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek 2. Bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek 3. Bir lehçeyi başka bir lehçeye uyarlamak. 4. Toprağı altı üstüne gelecek bir biçimde iyice bellemek 5. İletmek, bildirmek 6. Bir kitabı başından sonuna kadar okumak 7. Birinin başka biriyle telefonla konuşmasını sağlamak 8. Çatı kiremitlerinin kırık ve bozuk olanlarının yerlerine sağlamlarını koymak 9.	aktar-: 1. Tarlayı ikinci kez sürmek 2. Harmanda dövülen arpa ve buğday saplarını alt üst etmek (DS VI: 4412b). agdar-: 1. Tarlayı sürmek 2. Altını üstüne getirmek 3. Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere koymak (DS I: 76a). ağdar-: 1. Devşirmek, toplamak 2. Karıştırmak, altüst etmek, çevirmek 3. Dolu olan bir şeyi boşaltmak 4. Baştan sonuna kadar okuyup bitirmek, hatmetmek 5. Aramak, araştırmak, soruşturmak 6. Arayıp

	Alıntılama 10. Kaynak kişilerden derlenen herhangi bir parçayı kitlelere duyurmak ve yaymak 11. Tür değişikliği yapmak 12. Bir tekniğe göre biçimlendirmek, uyarlamak 13. Üretilmiş olan bir enerjiyi, başka organlara iletmek (TS: 77b).	bulmak 7. Çağırarak 8. Tarlayı ilk defa sürmek 9. Tarlayı ikinci veya üçüncü defa sürmek (DS I: 128a-b). ahtar- : 1. karıştırmak, alt üst etmek, çevirmek 2. Tarlayı ikinci veya üçüncü defa sürmek 3. Devirmek, yıkmak 4. Yenmek 5. Tavuk veya horoz toprak, çöp eşelemek 6. Tohum ekmeden, tarlayı sürüp nadasa bırakmak (DS I: 134b). akdar- : 1. Bir şeyi altüst etmek, karıştırmak, savurmak, boşaltmak, devretmek, hatmetmek, çevirmek 2. Tarlayı sürerek toprağı kabartmak 3. İletmek, göndermek (DS I: 147a-b).
agtarıl- ⁵⁰ 1. Yere serilmiş olmak 2. Çevrilmek, devrilmek 3. Dönmek 4. Dökülmek, inmek (su hakkında) (DTS: 25a-b); (ED: 82b).	aktarıl- : Aktarma işine konu olmak (TS: 77a).	---
agtart- : Tercüme ettirmek, başka bir dile çevirtmek (UWv: 29; DTS: -; ED: -).	aktart- : Aktarma işini yaptırmak (TS: 77b).	---
agtur- : Çıkmasına fırsat vermek, emretmek (DTS: 25b); Yükselmek (ED: 82a).	ağdır- : 1. Ağmasına sebep olmak 2. Aşağı inmek, yük veya terazide denge bozularak bir yanı ağır gelmek (TS: 39b).	ağdır- : 1. Aşağı inmek, yük veya terazide denge bozularak bir yanı ağır gelmek 2. Ağır basmak, çökertmek, mat etmek, bozma 3. Yükseltmek, havaya doğru kaldırmak, omuza almak 4. Dolaştırmak, gezdirmek 5. Sürüyü bir yamaca doğru salıvermek (DS I: 88a-b). avdur- : Bir şeyi, sırtın öte yüzüne aşırarak, devirmek, yuvarlamak (DS I: 380a).
agu: 1. Zehir, ağı 2. Zehirlilik, zehirli (zararlı) nitelik (DTS: 25b-26a); Zehir (ED: 78b).	ağı: Zehir (TS: 39b).	ağı: Zehirli ot (DS I: 89a). agu: Zehir (DS I: 77a), ağ: (DS I: 78a-b), aço: (DS I: 108a), ağu: (DS I: 114a), ahı: (DS I: 129a), avği: (DS I: 381b). avı: 1. Yabani zakkum 2.

⁵⁰ ED'de *agtarıl-/axtarıl-* biçiminde yer alır.

		Zehir, ağı (DS I: 382a). avu: 1. Zehir, ağı 2. Ormanların taşlık yerlerinde yetişen zehirli bir bitki 3. İlkbaharda bazı ot ve meşe yaprakları arasında bulunan zehirli bir kurt (DS I: 394a-b).
agula-: Zehir katmak, (yemeği) zehirlemek (DTS: 26a); (Birini veya bir şeyi) zehirlemek (ED: 87a).	ağıla-: 1. Zehirlemek 2. Bir şeye zehir katmak (TS: 40a).	ağıla-: Zehirlemek (DS I: 114b), ahıla-: (DS I: 129a), avula-: (DS I: 395b), avule-: (DS I: 395b).
agulug: Zehirli, zehirlenmiş (DTS: 26a); Zehirli (ED: 86b).	ağılı: İçinde ağı bulunan, zehirli (TS: 40a).	avulu: Zehirli (DS I: 395b).
aguz ~ aguj: Kolostrum ⁵¹ (DTS: 26b); İneğin doğumdan sonraki ilk sütü, kolostrum, doğumdan sonra gelen ilk süt (ED: 98a-b).	ağız II: Yeni doğurmuş memelilerin ilk sütü (TS: 48a).	ağız: Yeni doğurmuş bir hayvandan ilk günlerde sağılan, koyu yapışkan süt, ağız (DS I: 76b), ağan: (DS I: 81b), ağaz: (DS I: 85a), ağın: (DS I: 90b), ağoz: (DS I: 108a), avız: (DS I: 384b), avur: (DS I: 396a), avuz: (DS I: 397a). ağuz: 1. Yeni doğurmuş bir hayvandan ilk günlerde sağılan, koyu yapışkan süt, ağız 2. Yeni doğurmuş bir hayvanın ilk sütünden yapılan bir çeşit yiyecek 3. Yeni doğurmuş bir hayvanın sütünden yapılan tatlı, yağlı peynir 4. Yeni doğurmuş bir hayvanın ilk sütüyle yapılan ekmek 5. Yeni doğurmuş bir hayvanın ilk sütünden yapılan yoğurt (DS I: 115a- 116a). anız, aqız: İnekler yavruladıktan sonra, üç gün içinde sağılan koyu süt, ağız (272b).
ahsa-: Topallamak (DTS: 76b-77a); Aksamak, topallamak (ED: 95b).	aksa-: 1. Hafifçe topallamak 2. <i>mec.</i> Bir iş gereği gibi yürümek, geri kalmak (TS: 73b).	aksa-: 1. Hafif topallamak 2. Bir iş gereği gibi yürümek, geri kalmak (SİYA: 552b). ağsa-: Topallamak, aksamak 2. İş gereği gibi yürümek, geri kalmak 3. Yavaşlamak, azalmak 4. Ahlâkı bozulmak (DS I: 112a-b). aqsa-: Topallamak, aksamak

⁵¹ Gebe kadının veya memeli hayvanların meme salgısı (TS: 1464b).

		(DS I: 279b) āsa-, asa-: 1. Topallamak, aksamak 2. Devrilmek, dengesi düzeni bozulmak (DS I: 339b-340a).
aḥsak: Topal (DTS: 77a); Aksak (ED: 95a).	aksak: 1. Aksayan, hafifçe topallayan 2. <i>mec.</i> İyi gitmeyen, iyi işlemeyen 3. Eski Yunan ve Latin şiir ölçüsünde, sondan bir önceki hecesi kısa olacak yerde uzun olan dize 4. Türk müziğinde kıvrak bir usul (TS: 73a).	aksak: Koyunun tırnağı arasında meydana gelen ve çakı ile kesilerek yerine tuz basılan şişkinlik, çıban (DS I: 161a). aḡsak: 1. Topal, hafifçe topallayan, aksak 2. Eksik, yarım, iyi gitmeyen (iş hakkında) (DS I: 111b-112a). ansak, aḡsak: Topal, aksak (DS I: 279b). āsak, asak: 1. Topal, aksak 2. Hayvanların ayaklarında olan bir hastalık (DS I: 339b). avsak: Hafif topal, aksak (391b).
aḥsat-: (Birini) topallatmak (ED: 95b); (DTS: 77a).	aksat-: Bir işi gereği gibi yürütmemek (TS: 73b).	---
aḥsur- ~ asur-: Aksırmak (DTS: 66b); Aksırmak (ED: 251a).	aksır-: Burun zarlarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hızlı, gürültülü soluk boşaltmak, hapşirmek (TS: 74b).	aḡsır-: Aksırmak (DS I: 112b). angsır-: Aksırmak, öksürmek (DS I: 267a), anksır-: (DS I: 274a), ansır-: , aḡsır-: (DS I: 279b). asḡır-: Hapşirmek, aksırmak (DS I: 342a), āsır-: (DS I: 343b), askır-: (DS I: 344b).
aḥşam: Akşam, gün batımı zamanı (DTS: 77a); Akşam (ED: 96b).	akşam: 1. Gündüzün son ve gecenin ilk saatleri, akşam vakti, akşamleyin 2. Gece 3. Akşam ezanı 4. Akşam namazı (TS: 75b).	aḡşam: Akşam (DS I: 113a), aḥşam: (DS I: 134a), aşam, āşam, āšām: (DS I: 350a), aḡşam: (DS I: 353a), avşam: (DS I: 394a), ayşam: (DS I: 431b).
ak: 1. Ak 2. Beyaz, gri, boz (hayvan rengi hakkında) 3. Elverişli (DTS: 51b-52a); Beyaz (ED: 75a-b).	ak: Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı 2. Bu renkte olan 3. Beyaz leke 4. Temiz 5. Dürüst 6. Sıkıntısız, rahat (TS: 58a-b).	ak: 1. Tülbent, baş örtüsü, beyaz yaşamak 2. İç çamaşırı 3. Ayran 4. Göze inen beyaz leke, boz (DS I: 135b). aḡ: 1. Ak, beyaz 2. Başörtüsü 3. Kaput bezi 4. İlkbaharda böceklerin meyve ağaçları üzerinde yaptıkları pamuk 5. Süt, yoğurt, ayran vb. ürünler 6. Göze inen perde, ak (DS I: 77a-b). aḥ: 1. Kadınların başlarına örttükleri beyaz tülbent 2.

		Beyaz, ak (DS I: 121a).
ak sakal: Yaşlı, saygıdeğer adam (DTS: 52a; ED: -).	aksakal: 1. Köyün veya mahallenin ihtiyar heyetinde olan kimse 2. Bir meslekte yaşça, kıdemce ileride ve yetenek bakımından üstün niteliğe sahip olan kimse, duayen 3. Ermiş, evliya (TS: 73a).	aksakal: Evliya, ermiş (DS I: 161a).
aka: ⁵² Ağabey (DTS: 52a; ED: -).	ağa: 1. Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan 3. Ağabey 4. Okuryazar olmayan yaşlı kimselerin adlarıyla birlikte kullanılan san 5. Cömert, eli açık 6. Koca 7. Osmanlı Devleti'nde bazı kuruluşların başında bulunanlara verilen resmî san (TS: 36a-b). aka: Ağabey (TS: 58b).	ağa: 1. Ağabey, büyük erkek kardeş 2. Baba 3. Kayınbirader 4. Kayınbaba, kaynata 5. Şeyh 6. Seyit, peygamber sülalesine mensup kimse 7. Sevgili (DS I: 76a). aga: 1. Ağabey, büyük erkek kardeş 2. Baba (DS I: 74a-75b). age: Ağabey, büyük erkek kardeş (DS I: 76a), āgu: (DS I: 77a), aḡe: (DS I: 88b). aḡo: 1. Ağabey, büyük erkek kardeş 2. Köyün ileri gelen zengini, ağa (DS I: 108a). ago: Baba (DS I: 77a), akga: (DS I: 149a). ā: 1. Ağa 2. Usta 3. Efendi 4. Büyük erkek kardeş, ağabey 5. Baba (DS I: 1a). ava: 1. Ağa, patron 2. Ağabey 3. Baba 4. Dede (DS I: 374a). aka: 1. Baba 2. Ağabey, büyük kardeş 3. Kabadayı (DS I: 135b-136a). akka: 1. Baba 2. Ağabey, büyük kardeş (DS I: 155a).
akar-: Ağarmak (UWv: 33; DTS: -; ED: -).	aḡar-: 1. Beyazlaşmak 2. Aydınlanmak 3. Rengi solmak (TS: 39a).	aḡar-: Ekinler olgunlaşmak (DS I: 82b). akar-: Beyazlanmak (DS I: 140a).
akça: Akçe, para (DTS: 52a; ED: -).	akça: Akçe (TS: 60b). akçe: 1. Küçük gümüş para 2. Her tür madenî para, akça (TS: 61a).	ahça, aḡça: 1. Akça, para 2. Kıymetli, değerli (DS I: 127b).
akı: Cömert (DTS: 52a); Cömert, eli açık (ED: 78b).	ahi: Cömert (TS: 54a).	---
akıg: Akma, akım; heyecan	akı: ⁵³ Herhangi bir kuvvet	---

⁵² Moğolca alıntı (Tuna 1976: 282).

(DTS: 52a); Akış, akan; akıcı (ED: 82b).	alanında, belli bir düzlemin belli bir bölümünden geçtiği varsayılan güç çizgileri, seyelan (TS: 62a).	
akım: Akım, drenaj (DTS: 52b); Bir kez akan su miktarı (ED: 87a).	akım: ⁵⁴ 1. Akma işi 2. Hava, su vb. akışkan maddelerin veya elektrik yüklerinin belli bir yönde akışı, yer değiştirmesi, cereyan 3. Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan, tarz 4. Debi (TS: 67a).	akım: Meyil, suya akış imkanı veren eğim (DS I: 151b).
akın: Akıntı, akım (DTS: 52a); Akarsu, akıntı; <i>mec.</i> yağmalama baskını (ED: 87b).	akın: 1. Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması 2. Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul vb. amaçlarla toplu olarak yapılan baskın 3. Gol atmak veya sayı yapmak amacıyla karşı takımın sahasına doğru genellikle topluca girişilen hücum (TS: 67a).	ahın: Akın (UMA: 255).
akıncı: Hareketli müfrezesi (DTS: 52b); Akıncı, baskın müfrezesi (ED: 88a).	akıncı: 1. Düşman ülkesine akın yapan savaşçı 2. İleri uç oyuncusu (TS: 67b).	---
akındı: Akan su (DTS: 52b); Akan su, hızlı akan (su); akıntı (ED: 88b).	akıntı: 1. Akma işi 2. Havanın veya suyun herhangi bir yöne doğru yer değiştirmesi, akım, cereyan 3. Eğiklik, eğim, meyil 4. Çam türü ağaçlarda bulunan reçinenin eriyerek akması olayı 5. Sıvı yapıştırıcıların ağaç yüzeylerine gereğinden çok sürülmesi ile oluşan durum 6. Hastalık sebebiyle vücudun herhangi bir yerinden sulu madde akması (TS: 67b).	akıntı: 1. Yağmur ve kar suyu 2. Çağlayan, ırmak veya dereye suyun hızla aktığı yer 3. Meyil, suya akış imkanı veren eğim 4. Bir işin normal gidişi 5. Kadınların aybaşı olayı (DS I: 152a).
akış-: Birlikte ya da birbirine akmak (ED: 96b); (DTS: 52b).	akış-: 1. Karşılıklı akmak 2. <i>mec.</i> Her yönden gelip gitmek (TS: 68a).	akış-: 1. Bir yöne hep birden, toplu olarak yürümek, üşüşmek 2. Toprak dam yağmurda akmak (DS I: 152b-153a). ağış-: Topluca hücum etmek,

⁵³ Yeni sözcük (Bayar 2006: 30b).

⁵⁴ Yeni sözcük (Bayar, 2006: 30b).

		sürü hâlinde koşmak (DS I: 93a).
akıt- : Akıtmak, dökmek, boşaltmak; (ordu) sevk etmek (DTS: 52b-53a); (Sıvı vb.) akıtmak, (birlik vs.) göndermek (ED: 81a).	akıt- : Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek (TS: 68b).	akıt- : 1. İşemek 2. Hayvan sulamak 3. Meylettirmek, çekmek, çevirmek 4. Düşürmek (DS I: 154a-b) 5. Gönül vermek, ilgisi yönelmek (DS VI: 4412a). ahıt- : Küçük çocuk çiş etmek (DS I: 131b). akıd- : İşemek (DS I: 150b).
al I: Al, kıpkırmızı, açık kırmızı, turuncu; ela (gözler için) (DTS: 34b); Kırmızı (ED: 120b-121a).	al I: 1. Kanın rengi, kızıl, kırmızı 2. Bu renkte ola 3. Dorunun açığı, kızıla çalan at donu 4. Bu renkte olan (at) 5. Yüze sürülen pembe düzgün, allık (TS: 79b).	al: 1. Düğünde güveyinin boynuna atılan mendil büyüklüğündeki kırmızı bez 2. Kadınların alınlarına bağladıkları, yeşilli kırmızılı ipek örtü 3. Gelinlerin başına örtülen uzun, kırmızı örtü, duvak (DS I: 166a-b).
al- : 1. Almak, tutmak, kabul etmek 2. Elde etmek, kazanmak 3. Ayırmak, seçmek 4. Eşini almak 5. Karşılığında, ödünç olarak almak, değiş etmek, satın almak 6. Zorla almak; geri almak 7. Yakalamak 8. Fethetmek, ele geçirmek, boyun eğdirmek (DTS: 34b-35b); Almak, ele geçirmek, (borç) toplamak, teslim almak, kabul etmek, (başlık, eyer vb.) çıkarmak, evlenmek, satın almak (ED: 124b-125a).	al- : 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak 2. Satın almak 3. Ele geçirmek, fethetmek 4. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak 5. Birlikte götürmek 6. İçine sığmak 7. Kabul etmek. 8. Kendine ulaştırılmak, iletilmek 9. İçeri sızmak, içine çekmek 10. Erkek, kadınla evlenmek 11. Sürükleyip götürmek 12. Kazanmak, elde etmek 13. Zararlı, tehlikeli bir şeye uğramak 14. Bürümek, sarmak, kaplamak 15. Kısaltmak, eksiltmek 16. Yolmak, koparmak 17. Temizlemek 18. İçeri girmesini sağlamak 19. Tat veya koku duymak 20. Örtmek, koymak 21. Yol gitmek, mesafe katetmek 22. Çalmak 23. Soldurmak 24. Vücuttaki hasta bir organı ameliyatla çıkarmak 25. Motor çalışması için gerekli olan elektrik veya yakıttan yararlanır duruma gelmek 26. Göreve, işe başlatmak 27. Görevden, işten çekmek 28.	al- : Parlamak, tutuşmak (DS I: 227b). ā- : Almak (DS I: 236a).

	Başlamak 29. İçecek veya sigara içmek 30. Yutmak, kullanmak 31. Kazanç sağlamak 32. Gidermek, yok etmek 33. Yer değiştirmek (TS: 102a-103a).	
ala: 1. Benekli, alacalı 2. Cüzzam hastalığı (vitiligo) 3. Kötü düşünce, fitne (DTS: 35b-36a); Rengârenk, benekli, alacalı, kirki, lekeli; iki yüzlü, güvenilmez (ED: 126a-b).	ala: 1. Karışık renkli, çok renkli, alaca 2. Alabalık 3. <i>hlk.</i> Açık kestane renginde olan, <i>ela</i> (göz) 4. <i>hlk.</i> Kekliğin boynundaki siyah halka (TS: 79b-80a).	ala: 1. Siyahla beyaz karışık renk, siyahlı beyazlı 2. Kahverengi ile kırmızı arası bir renk 3. Açık kahverengi, <i>elâ</i> (göz hakkında) 4. Kekliğin boynundaki siyah halka 5. Çok renkli, karışık renkli 6. Beyaz rengi çok olan şey, kirli bez 7. Açık al, doru ile al arası bir at donu 8. Olgunlaşmamış, ham kavun, karpuz, meyve 9. Üzüme düşen ben 10. Siyah, beyaz lekeli bir çeşit deri hastalığı 11. Önlük, kırmızı peştemal 12. Siyah ve beyaz iplikten dokunan ve çobanlar tarafından kullanılan üstlük 13. Keklik avında kullanılan, çeşitli renklerle boyanmış bez tuzak 14. Küçük heykel yapılabilen bir çeşit beyaz toz 15. Şeftali 16. Biber (DS I: 166b-170b).
alağ: Düz, düzgün (arazi hakkında) (DTS: 36a); Düz açık zemin, Ormanda açıklık alan, düz açık alan (ED:147a).	alan: 1. Düz, açık ve geniş yer, meydan saha 2. Orman içinde düz ve ağaçsız yer, düzlük kavran 3. Yüz ölçümü 4. Eski Roma'da açık hava gösterisi yapılan geniş yer 5. <i>mec.</i> Bir çalışma çevresi 6. İçinde bir takım kuvvet çizgilerinin yayılmış bulunduğu varsayılan uzay parçası 7. Bir alıcı merceğinin net bir görüntü sağlayabildiği derinlik ve genişliğin bütünü 8. Yarışmaların, karşılaşmaların ve oyunların yapıldığı yer, saha (TS: 83a).	alan, alağ: 1. Açıklık, düzlük yer 2. Etrafı tepelerle çevrili çukur yer 3. Orman içindeki düz ve ağaçsız yer 4. İki tarla arasındaki sınır 5. Kır, ova 6. Dışarı, açık, ortalık yer 7. Çayır, çimenlik 8. Ufuk 9. Ekilen tarlada tohumun bitmediği yerler (DS I: 194b-195b).
alar-: 1. Katarakt olmak 2. Beneklerle kaplanmak (cüzzamlı hasta hakkında) 3. Olgunlaşmak (DTS: 36b); Benekli veya alacalı olmak,	alar-: 1. Kızarmak 2. Ala renkli duruma gelmek (TS: 83b)	alar-: Kızarmak 2. Tahıl veya meyve olgunlaşmaya başlamak 3. Şafak sökmek, ışımak (DS I: 198a) kırmızılaşmak (DS VI:

renk değiştirmek (ED: 150a).		4414b).
alçak: 1. Alçakgönüllü, mütevazı, yumuşak huylu 2. Tevazu, alçakgönüllölük (DTS: 37a); Nazik, yumuşak huylu, alçakgönüllü (ED: 129b).	alçak: 1. Yerden uzaklığı olan 2. Aşağıda olan, yüksek olmayan (yer) 3. Kısa (boy) 4. <i>mec.</i> Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil hain (TS: 86a).	alçak: 1. Alçak (DA: 147b) Dere boyu, düz otlak yer, vadi (DS I: 209a).
alıç: Kötü (DTS: 37b) Kötü, deli, aptal, çılgın vb. (ED: 135b).	alık: Sersem, budala, ebleh (TS: 93a).	alık: 1. Düzensiz, tertipsiz 2. Sözünde durmayan, yalancı, döneke (DS I: 217a). alak: şaşkın, sersem, alık (bakış) (DS I: 189a). aluk: 1. Delidolu, aklına geleni yapan 2. Alık, aptal, sersem (DS I: 234a).
alım: (Geri alınacak) borç, gelir, kâr (DTS: 37b-38a); (Kendisinin aldığı) borç, (hükümet tarafından alınan) vergi (ED: 145b 146a).	alım: 1. Alma işi 2. <i>mec.</i> Kurum, çalım, gurur 3. <i>mec.</i> Çekicilik (TS: 93b).	alım: 1. Çalım, gösteriş, hâl, tavır 2. Pekmez kaynatılan tava veya kazanın ölçüsü 3. Genişlik, hacim 4. Vergi 5. Ceza, kötölüğe karşılık (DS I: 217b-218a).
alımlığ: Alacaklı, borç veren (DTS: 38a); Borç veren, para alacak olan kişi (ED: 146b).	alımlı: Alımı olan, çekici, cazibeli, albenili, cazip, cazibedar, kişmiri (TS: 93b).	alımlı: 1. Anlayışlı, hassas, alıngan, onurlu 2. Gururlu, çalımlı, kurumlu (DS I: 219a).
alın: 1. Alın, kaş 2. Tümsek, çıkıntı (dağ üzerinde) (DTS: 38a-b); Alın (ED: 147b).	alın: 1. Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü 2. Bazı şeylerin önü, ön yüzü 3. Karşı 4. Bir ocakta her türlü ayak, galeri, baca, kuyu ve yolun ilerletilmekte olan yüzeyi (TS: 94a).	alın: Karşı, karşı taraf (DS I: 219a). an, aņ: 1. Alın, baş 2. Karşı, ön (DS I: 241b). ann: 1. Karşı 2. Alın (DS I: 275b).
alın-: 1. Kendine (kullanım için) almak, 2. (Verilen bir şey) elde etmek 3. El koymak (DTS: 35b); Kendi için almak (ED: 148a).	alın-: 1. Alma işi yapılmak 2. Elde edilmek 3. Uyarlanmak 4. <i>mec.</i> Bir sözün, bir davranışın kendisine söylediğini veya yapıldığını sanarak incinmek, kırılmak (TS: 94b).	alın-: 1. Alınmak (DA: 147b) 2. Dişi hayvan gebe kalmak, döl tutmak (DS I: 220a).
alınlığ: Büyük, geniş alınlı (DTS: 38b); ... alınlı (ED: 149a-b).	alınlı: Alını olan (TS: 94b).	---
alış-: 1. Beraber almak, elde etmeye yardım etmek; 2. Beraber tutmak, birbirinin (el içini) tutmak 3. Tutuşmak (güreşte) (DTS: 38b-39a); Karşılıklı almak (ED: 153a-b).	alış-: 1. Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek 2. Yadırgamaz duruma gelmek 3. Uyar duruma gelmek, intibak etmek 4. Sürekli ister olmak, bağımlılık kazanmak 5. Bağlanmak, ısınmak 6. Evcilleşmek, ehlileşmek 7. Tutuşmak, yanmaya başlamak	alış-: 1. Tutuşmak, yanmaya başlamak 2. Ağaç veya demir, yontuk yerlerinde birbirine uygun gelmek, intibak etmek 3. Suyu emerek tavlı hâle gelmek (DS I: 220b-221a). alış-: Hakkını zorla almak (DS I: 220a). alış-: Tutuşmak, yanmaya

	(TS: 96a).	başlamak (DS I: 222a).
alış: 1. Borcun tahsil edilmesi 2. Vergiler, aynı vergiler 3. Nehir ağzı (DTS: 38b); Kendi kendine almak, kabul etme (ED: 152a-b).	alış: Alma işi (TS: 95a)	alış: Alış, alma işi veya biçimi (AİA: 334a).
alıştır-: (Elinde) tutmak (UWv: 47; DTS: -; ED: -).	alıştır-: 1. Alışmasına yol açmak 2. Uyar duruma getirmek (TS: 96a).	alıştır-: 1. İki parçayı, birbirine uydurmak, tutturmak 2. Alevlemek, yakmak, tutuşturmak 3. Ağaçlara aşı yapma 4. Hazmetmek (DS I: 221a). alışdır-: Sindirmek (DS VI: 4416).
alkış: 1. Övgü, hayır dua, yüceltme 2. Dua-övgü şeklinde ilahi, dua etme, dua (DTS: 38b-39a); Övgü, dua (ED: 137b-138a).	alkış: Bir şeyin beğenildiğini, onaylandığını anlatmak için el çırpma, alkışlama, kargış karşıtı (TS: 97b).	alkış: Hayır dua, iyi dilek (DS I: 223a), alış: (DS I: 215a). arhış: 1. Dua 2. Alkış (DS I: 312a).
alkışçı: Duacı, övgücü (UWn I: 99; DTS: -; ED: -).	alkışçı: 1. Alkışlayan kimse 2. <i>mec.</i> Şakşakçı, dalkavuk, yüze gülücü, yağcı kimse (TS: 97b).	---
alma: Elma (DTS: 39a); Elma (ED: 146a-b).	elma: 1. Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz olan bir ağaç (<i>Pirus malus</i>) 2. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek ufak çekirdekli meyve (TS: 790a-b).	alma: 1. Elma 2. Bir çeşit erik (DS I: 226a-b). alme: Elma (DS I: 228a).
almalık: Elma Bahçesi (ED: 146b-147a; DTS: -).	elmalık: Elma bahçesi (TS: 790b).	almalık: Elma bahçesi (DS I: 227b), almalıh: (DS I: 227b).
alp: 1. Keskin nişancı 2. Kahraman, bahadır, yiğit 3. Cesur, yürekli, cesaretli 4. Yüreklilik, yiğitlik, cesurluk 5. Güçlük, ağır zorluk 6. Tehlikeli, korkunç (DTS: 39a-40a); Zorlu, dayanıklı, üstesinden gelmesi zor, cesur, tehlikeli (ED: 127b-128a).	alp: Yiğit, kahraman (TS: 104a).	---
alplık: Kahramanlık, kahramanca davranış (DTS: 37b); (ED: 128a).	alplık: Alp olma durumu (TS: 104a).	---
alt: Alt, (bir şeyin) alt yüzü (ED: 130a; DTS: -).	alt: 1. Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı 2. Bir nesnenin tabanı 3. Oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen	alt: 1. Alt (EİA III: 23) 2. Yırtılan çorabın tabanına yeniden örülen parça (DS I: 229a).

	bölümü 4. Bir şeyin yere yakın bölümü 5. Birine göre daha aşağı mevkide olan kimse, madun 6. Sınıflamalarda ikinci derecede olan 7. Birkaç şeyden aşağıda olan (TS: 104b).	
altı: Altı (DTS: 42b-43a); Altı (ED: 130b).	altı: 1. Beşten sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 6 ve VI rakamlarının adı 3. Beşten bir artık (TS: 106a).	altı, alti: altı (DA: 147b).
altıncı: Altıncı (ED: 134b; DTS: -).	altıncı I: Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen (TS: 107a).	altıncı: Altıncı (sayı ismi) (AİA: 336b).
altmış: Altmış (DTS: 43b); Altmış (ED: 130b).	altmış: 1. Elli dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 60 ve LX rakamlarının adı 3. Altı kere on, elli dokuzdan bir artık (TS: 108b).	atmış: Altmış (EYSV: 9).
altmışar: Altmışar (UWn I: 119; DTS: -; ED: -).	altmışar: 1. Altmış sıfatının üleştirme sayı sıfatı 2. Her birine altmış, her defasında altmış bir arada olan (TS: 109a).	---
altın: 1. Altın 2. Altın (sikke) 3. Altın (sıfat) (DTS: 43b); Altın (ED: 131a).	altın: 1. Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C’de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, zer 2. Bu elementten yapılmış 3. Altından yapılmış sikke 4. <i>mec.</i> Üstün nitelikli, değerli (TS: 106b-107a).	altın, altun: altın (EİA III: 23).
altıncı: Kuyumcu (DTS: 44a; ED: -).	altıncı II: Altın alıp satan kimse (TS: 107a).	altıncı, altınci: Altıncı, sarraf (DA: 148a).
altur-: (Birine, bir şeyi) alması için emir vermek (ED: 133b); (DTS: 44a).	aldır-: 1. Alma işini yaptırmak 2. Getirtmek 3. Vücuttan herhangi bir parçayı veya organı sağlık sebebiyle çıkarttırmak 4. Başkasına kaptırmak 5. Sıdırmak 6. <i>mec.</i> Önem vermek, değer vermek (TS: 88b).	aldır-: 1. İki parçayı birbirine uygun hâle getirmek 2. Bir türküyü veya şarkıyı kendi kendine söylemek, tutturmak (DS I: 210a-b) 3. Yakını ölmek (DS VI: 4415).
am: ⁵⁵ Kadın cinsel organı (DTS: 183b); Dişilik organı (ED: 155a).	am: Dişilik organı (TS: 110a).	am: Dişilik organı (EİA III: 24).
amaç: Hedef, gaye;	amaç: 1. Ulaşmak istenilen	amaç: Gaye, erek, hedef (DS

⁵⁵ DTS’de *em* biçiminde yer alır.

karasabana benzeyen ahşap tarım aleti (DTS: 44a); Saban, sabanla atılmış (sürülmüş) toprak yığını (ED: 156a-b).	sonuç, maksat 2. Gaye 3. Hedef 4. Bir kimseye veya bir kurula verilen özel amaçlı görev, misyon (TS: 110b)	I: 235b). emeç: Hedef (DS III: 1732a).
amaçla-: Nişan almak, hedef almak (DTS: 44a-b); (ED: 156b).	amaçla-: Bir amaca ulaşmayı istemek, istihdaf etmek (TS: 110b)	---
amran-: Sevmek (DTS: 45a); Cana yakın, sevgi dolu olmak; arzulamak, şehvetli olmak (ED: 163b-164a).	imren-: ⁵⁶ 1. Beğenilen, hoşlanılan bir şeyi edinme veya bir yiyeceği yeme isteğini duymak 2. Beğenilen bir kişi veya şeye benzemeyi istemek, gıpta etmek (TS: 1184a).	amran-: Yayılıp oturmak, yan gelmek (DS I: 240a).
ana: Anne (DTS: 46a); Anne (ED: 169b-170a).	ana: 1. Anne 2. Yavrusu olan dişi hayvan 3. Dinî bakımdan aziz tanınan bazı kadınlara verilen saygı unvanı 4. Yaşlı kadınlara saygılı bir seslenme sözü 5. <i>mec.</i> Velinimet 6. Alacağın veya borcun, faizin dışında olan bölümü 7. Temel, asıl, esas 8. Çizgilerden herhangi birini anlatan kelimeye sıfat olarak geldiğinde o çizginin, belirli bir kural altında hareket ederek bir yüzey oluşturmaya yaradığını anlatan bir söz (TS: 117a-118a). anne: 1. Çocuğu olan kadın, ana, valide 2. Yavrusu olan dişi hayvan (TS: 131b).	ana: 1. Esas, asıl, sermaye, temel (DS I: 243a) 2. Anne (DA: 148a). ane: Anne (DS I: 262a), anü: (DS I: 281b), aney: (DS I: 262a). anne: Büyükanne, nine (DS I: 278a-b).
anaç: 1. <i>ana</i> kelimesinin küçültmesi anneciğim! 2. Akıllı kişi (küçük kız için) (DTS: 46b); Sevgili anne vb. (ED: 172a).	anaç: 1. Şefkatli, anne gibi davranan 2. Yavru yetiştirecek duruma gelmiş olan hayvan 3. Yemiş verecek durumdaki ağaç 4. İri, kart 5. <i>mec.</i> Kurnaz 6. <i>mec.</i> Deneyimli, bilgili 7. <i>mec.</i> Başına buyruk (TS: 118b).	anaç: 1. Analaşmış, çok yavru doğurmuş, yaşlanmış, kümes hayvanı, kuş ve evcil memeli hayvan 2. Çok oğul vermiş arı 3. İhtiyarlamış, kocamış adam 4. Evlenmemiş, yaşlanmış kız 5. Orta yaşlı, ergin, olgun kadın 6. Kuvvetli sağlam 7. Çok beslenmiş, iri, dolgun 8. İyi cins damızlık hayvan, boğa 9. Aşı yapılan dal, gövde 10. Köklü, eski 11. Kurnaz, tecrübeli, bilgili 12. Serbest hareketli, başına buyruk, eksik terbiyeli kız veya kadın

⁵⁶ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 164a).

		13. Huy ve şekil bakımından anneye benzeyen 14. Büyük kerpiç kalıbı 15. Bakımlı, verimli toprak (DS I: 245a-246b). anac: 1. Analaşmış, çok yavru doğurmuş, yaşlanmış, kümes hayvanı, kuş ve evcil memeli hayvan 2. Çok doğuran iyi cins hayvan (DS I: 244b). anaş: 1. Sevgi, şefkat bildirir ünlem (DS I: 253a). aneç: 1. Analaşmış, çok yavru doğurmuş, yaşlanmış, kümes hayvanı, kuş ve evcil memeli hayvan 2. Huy ve şekil bakımından anneye benzeyen (DS I: 262a), aneş: (DS I: 262a).
analıg: Annesi olan (DTS: 46b; ED: -).	analı: Anası olan (TS: 120b).	analı: Anneciğim anlamında (DS I: 249b).
anasız: Annesiz, anneden yoksun (DTS: 47a; ED: -).	anasız: 1. Anası olmayan 2. Anası olmadan (TS: 122a).	anasız: Annesiz (UİA: 370b).
ança I: 1. Böyle, böylece, böyle bir şekilde 2. Bu kadar, bunca, bu kadar çok, önemli ölçüde (DTS: 47a); O kadar; böyle (ED: 172b-173a).	anca: 1. O kadar 2. Böylece, bu biçimde 3. Ancak (TS: 123a).	anca: 1. Ancak 2. Sanki 3. Bu kadar, bu miktar (DS I: 254a-255a). ança: Ancak (DS I: 255b).
ançak: O kadar, bu kadar çok (DTS: 47b); (ED: 174a).	ancak: 1. “Yalnızca”□ anlamında, sınırlama bildiren bir söz 2. “Olsa olsa, en çok, daha çok, güçlkle” anlamlarında, bir şeyin daha çoğunun, ilerisinin olmadığını gösteren bir söz, dar, gücün 3. En erken 4. “Lakin, ama, yalnız” sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz (TS: 123a).	ancak: 1. Biraz önce, demin, henüz 2. Tereddütle sorulan bir soruya karşı ‘evet’ anlamında söylenen söz (DS I: 255b). ancah: 1. Ancak 2. Biraz önce, demin, henüz 3. Şimdi, bu anda (DS I: 255a).
andan ~ antan ~ antın ~ andın: 1. ol’un -den hâli 2. Sonra, ondan sonra (DTS: 44b); Ondan dolayı, (genelde bir çekim ekiyle) ondan sonra (ED: 177b-178a).	ondan: ⁵⁷ 1. O sebeple 2. Onun tarafında olan (kimse) (TS).	andan: 1. Mademki, sonra, bakalım 2. Ondan (DS I: 258a).

⁵⁷ TS’nin 2011 tarihli 11. baskısında bu sözcük bulunmazken, çevrimiçi sözlükte yer alır. Ağ sayfası için:

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58206786e813b6.68817500 Erişim Tarihi: 07.11.2016.

ansız: Onsuz, o olmadan (DTS: 49a; ED: -).	onsuz: O olmaksızın (TS: 1806a).	---
ant ~ and: Ant, yemin (DTS: 48a); Yemin, (iç- fiiliyle) yemin etmek, ant içmek (ED:176a).	ant: 1. Tanrı'yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin 2. Kendi kendine söz verme, ahit (TS: 133a).	---
antlıg ~ andlıg: Ant ile, yeminle yapılan; sadık, bağlı (DTS: 49b); Yeminle bağlı, yeminli (arkadaş) (ED: 177b).	antlı: 1. Ant içmiş 2. Ant içirilmiş (TS: 135b).	---
antsız: Atsız, andı olmayan (YY: 192b).	antsız: Ant içilmemiş (TS: 136a).	---
anukluk: Hazır olma (DTS: 50a); (ED: 183a).	anıklık: Uyanıklık (TS: 125a).	---
añ- Hatırlamak, anmak (ED: 168a; DTS: -).	an-: 1. Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak 2. Bir armağanla birinin gönlünü almak 3. Adlandırmak (TS: 131b).	an- añ-: 1. Açıklamak, söylemek, anlatmak 2. Akla gelmek 3. Söz vermek, vaadetmek (DS I: 275a-b). ang-: Birinin arkasından konuşmak, lafını etmek, anmak (DS I: 267a). ank-: Anmak, hatırlamak (DS I: 274a). ağ-: Anmak, birinden söz etmek (DS I: 104a).
aña: Ona (DTS: 46b; ED: -).	ona: O zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi (TS: 1803a).	una: Ona (III. teklik şahıs zamiri yaklaşıma hâli) (RİA: 334).
añduz: Andız otu (DTS: 50b); Tıbbî bir bitki, hint sümbülü (ED: 178b).	andız: 1. Yaprakları dikenli olan bir çeşit ardıç 2. Servi 3. Kırlarda yetişen yabani bir otun kökü (TS: 123b). andız otu: Birleşikgillerden, nemli yerlerde yetişen, sarı çiçekli, acı ve kokulu bir ot (<i>Inula</i>) (TS: 123b).	anduz: Kırdan yetişen bir çeşit ot ki nezleyle karşı kökü toz hâline getirilip buruna çekilir (DS I: 262a). andız: 1. Yaprakları dikenli olan bir çeşit ardıç (meyvesinden pekmez yapılır) 2. Selvi ağacı 3. Bir çeşit çam 4. Bir çeşit katran ağacı 5. Zararlı bir ot 6. Kırlarda yetişen yabani bir otun kökü olup, sütü olmayan inek, koyun gibi hayvanlara yedirilir 7. Kırdan yetişen bir çeşit ot ki nezleyle karşı kökü toz hâline getirilip buruna çekilir 8. Boyu 1,5 metre veya daha uzun olan çok geniş yapraklı yabani su otu (DS I: 260b-261a).

ağıla-: Anırmak, böğürmek (eşek hakkında) (DTS: 50b); Anırmak (ED: 186b).	inle-⁵⁸ 1. Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak, inildemek 2. Gür, uğultulu, yankılı ses çıkarmak (TS: 1194b).	inne-: Bağırmak (DS IV: 2545b).
ağıt: Ördeğe benzer kırmızı renkli kuş (DTS: 50b); Ağırlıklı olarak kırmızı olan oldukça büyük bir kuş, kırmızı kaz (ED: 176a-b).	angut: 1. Ördekgillerden, tüyleri kiremit renginde, evcilleştirilebilen bir yaban kuşu (<i>Casarca ferruginea</i>) 2. <i>mec.</i> Ahmak, kaba saba (TS: 125a).	ağıt: Ekin yiyen, yaban ördeği büyüklüğünde bir çeşit kuş (DS I: 270a). angut, ağıt: 1. Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt 2. Ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angıt 3. Bir çeşit küçük orman kuşu 4. Koyu kırmızı renkli evcil güvercin (DS I: 268a). aggıt: Angıt denilen ördeğe benzer bir kuş (DS I: 76a), agıt: (DS I: 76b), ağıt: (DS I: 93b). angat: Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt (DS I: 264b), angot: (DS I: 267a), angudi: (DS I: 267b), ankat: (DS I: 273b). angud: 1. Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt 2. Ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angıt (DS I: 265b), angult: (DS I: 267b), angurt: (DS I: 267b), anıt: (DS I: 271a), ankıt: (DS I: 274a), ankut: 1. Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt 2. Ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angıt 3. Paçalı iyi cins güvercin 4. Kırmızıya yakın koyu sarı renk (DS I: 274a-b). angıdı: Ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angıt (DS I: 265b), angirt: (DS I: 266b).
anız: Firez, anız (DTS: 50b); Biçilen tarlada kalan kökler, anız (ED: 191b-192a).	anız: 1. Ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap 2. Ekin biçildikten sonra sürülmemiş tarla (TS: 126b).	anız: 1. Ekinin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap kısmı 2. Mısır sapı 3. Tarla kenarlarındaki otlar 4. Ekinin biçildikten sonra sürülmeden boş kalan tarla 5. Ürün

⁵⁸ Clauson *inle-* fiilinin *ağıla-* fiilinden geldiğini belirtir (ED: 186b).

		kaldırıldıktan sonra ekilmeyerek nadasa bırakılan tarla 6. Nadas edilmeden ekilen tarla 7. Tarla kenarlarında sınır yerine geçen veya set şeklindeki tümsekler 8. Ekin biçildiği zamanki sebze mevsimi 9. Sonbaharda tarla bozumu, hasat zamanı (DS I: 271a-272b). añız: 1. Ekin biçildikten sonra tarlada kalan kökler 2. Ürünü alınmış, sürülmemiş tarla (DS VI: 4421b). anuz: Harman sonu (DS I: 281b). engiz: Biçilmiş tarla, anız (DS III: 1756a).
ağla-: Anlamak (DTS: 50b); Anlamak (ED: 186a).	anla-: 1. Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak 2. Yeni bilgileri eskileriyle bir araya getirerek sonuç niteliğinde başka bir bilgi edinmek 3. Sorup öğrenmek 4. Doğru ve yerinde bulmak 5. Birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek 6. Bir şey hakkında bilgisi bulunmak 7. Yarar sağlamak (TS: 128a).	anna-: Anlamak (DS I: 277b-278a), agna-: (DS I: 77a), ağna-: (DS I: 107b), āna-, ana-: (DS I: 251b), una-: (DS I: 4039a).
añsız: Anlaşılmaz; akıl almaz, çok, tamamen (DTS: 51a); Anlayışsız, cahil, aptal, düşüncesiz (ED: 190b).	ansız:⁵⁹ 1. <i>mec.</i> Anlayışsız, akılsız 2. Aniden (TS: 132b).	ansız, añsız: 1. Söz dinlemez, aksi, haşarı 2. Anlayışsız, akılsız (DS I: 279b-280a).
apar: Türk kabilelerinden birinin adı (DTS: 51b; ED: -).	avar I: Kuzeydoğu Kafkasya'da, Dağıstan Federe Cumhuriyeti'nde yaşayan bir halk (TS: 190a). avar II: III-V. yüzyıllar arasında Moğolistan'da, VI-IX. yüzyıllar arasında Orta Avrupa'da yaşamış bir halk (TS: 190a).	---
ara ~ arā: 1. Ara, orta 2. (Bir şeyin) arasında, ortasında (DTS: 54a-b); (İki yerin)	ara: 1. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe 2. İki olguyu, iki olayı	ara: 1. Mesafe, uzaklık, yer 2. Zaman, fasıla 3. Kişilerin veya toplulukların birbirine

⁵⁹ TS'de sözcüğün ilk anlamı ET'de görülen anlamlar uyumludur. Ancak ikinci anlam Arapça kökenli olan zaman anlamlı *an* sözcüğü ile ilgili olmalıdır.

arası, (bir kaç insanın) arasında (ED: 196a-b).	birbirinden ayıran zaman, fasıla 3. Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi 4. İç 5. Bir oyunda, bir filmde izleme sırasında dinlenmek üzere verilen kısa süre, antrakt 6. Toplu jimnastik dizilmelerinde, sıradakilerin birbirlerinden yanlamasına olan uzaklıkları 7. Spor karşılaşmalarında oyuncuların dinlenmek ve taktik almak için kullandıkları süre (TS: 159a-140a).	karşı olan durumu veya ilgisi 4. Toplu bulunan nesnelerin, kimselerin içi (KİA: 412a).
arabça (Ar.+Tür.): Arap dilinde, Arapça (DTS: 54b; ED: -).	arapça: 1. Sami dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil, Arabi 2. Bu dille yazılmış olan (TS: 144b-145a).	arapça: Arapça (DA: 148a).
arala-: 1. Arabuluculuk etmek, uzlaştırmak 2. (Aralarından) geçmek (DTS: 54b-55a); Arada olmak veya araya girmek; Arabuluculuk etmek (ED: 231a).	arala-: 1. İki şey arasında açıklık oluşturmak, az açmak 2. Aralıklı duruma getirmek, seyrekleştirmek 3. <i>hlk.</i> Bitkilerin fazla dal ve çubuklarını kesmek, seyrekleştirmek (TS: 142b-143a).	arala-: 1. Kavga eden iki kişiyi araya girerek ayırmak 2. Kalabalığı yarıp geçmek 3. Güreşte veya döğüşte bir kaç kişiyi döğüş dışı bırakmak, haklarından gelmek 4. İki şeyi birbirinden ayırmak, arayı açmak, aralık bırakmak 5. Ayırmak, çözmek (iplik vb. hakkında) 6. Uzaklaşmak, geride bırakmak 7. Uzamak (zaman hakkında) 8. Uzaklaştırmak, ayırmak 9. Değirmende acele işi olan birinin sırasını öne almak, araya sokmak 10. Bitkilerin fazla dal ve çubuklarını kesmek, seyrekleştirmek, budamak (DS I: 296a-b).
aralık: Aralık, ara, boş yer (DTS: 55a); (ED: 230b-231a).	aralık: 1. Ara 2. Uygun, elverişli durum, fırsat 3. Evin iki bölümü veya iki oda arasındaki dar geçit, geçenek, koridor 4. Yılın on ikinci ayı, ilk kânun, kânunuevvel 5. Tuvalet 6. Basımcılıkta harfler veya satırlar arasındaki açıklık, espas 7. Yarı açık, tam kapanmamış 8. Borsada hisse senetlerinin alım satım emirlerinin	aralık: 1. İki ev ve duvar arasındaki boşluk 2. Çıkmaz, dar sokak 3. İki ev arasında yapılan duvar, bölme 4. İki tarla arası, ekin arası 5. Ortalık, orta yer 6. Ramazan ve Kurban bayramları arasında kalan ay, zilkade 7. Salı günü 8. Hayvanın ön ayağından, arka ayağına takılan köstek (DS I: 297a-b) 9. Evin girişi, antre 10. Eşya

	verildiği süre 9. Bir sesi bir başka sestem, kalına veya inceye doğru ayıran uzaklık 10. İki nota arasındaki perde uzaklığı 11. Portenin paralel çizgileri arasındaki boşluk 12. Toplu beden eğitiminde art arda dizilenleri ayıran açıklık (TS: 143a).	depo edilen, evlerin arka bölümünde bir yer 11. Pazar günü (DS VI: 4422a). aralığ: 1. Ortalık, orta yer 2. Ramazan ve Kurban bayramları arasında kalan ay, zilkade (DS I: 297a). aralıh: 1. Sofa, hol, koridor, aralık 2. Çıkmaz, dar sokak 3. Zaman, an, vakit (DS I: 297a).
arasız: Kesintisiz, aralıksız devam eden; (zaman bakımından) arasız, doğrudan, kesintisiz (UWn I: 225; DTS: -; ED: -).	arasız: Sürekli olarak, arkası kesilmeden, ara vermeden, müstemirren, vira (TS: 145b).	---
arı: Arı (DTS: 55b); Arı, yaban arısı, eşek arısı (ED: 196b-197a).	arı II: Zar kanatlılardan, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle soka böcek (<i>Apis mellifica</i>) (TS: 148b).	ari: Arı (DS I: 324b), aru: (DS I: 337a), aro: (DS I: 330a).
arıç < araç : Yardım edecek kimse, koruyucu (UWn I: 232; DTS: -; ED: -).	aracı: 1. Ara bulucu 2. İki şey arasında bağlantı kuran kimse, vasıta 3. Üretici ile tüketici arasında alım satım konusunda bağlantı kuran ve bundan kazanç sağlayan kimse, mutavassıt, komprador 4. İhracatçının ihracattan doğan alacaklarının büyük bir bölümünün malın yüklenmesinden hemen sonra, kalan kısmının ise para, malı alandan tahsil edildiğinde bir aracı banka tarafından ödenmesini sağlayan kredi veya yatırım tekniği (TS: 141b).	araç: Ara bulucu, aracı, uzlaştırıcı (DS I: 292b). aracı: İki yüzey teşkil eden eriş iplerini birbirinden ayırmaya yarayan küçük ağaç çivi (DS I: 192b).
arıçısız < araçısız: Yardımcısız, koruyucusuz (UWn I: 232; DTS: -; ED: -).	aracısız: 1. Aracı olmadan yapılan, doğrudan, direkt 2. Aracı olmadan, doğrudan, direkt (TS: 141b).	---
arığ: 1. Temiz, kirlenmemiş, halis 2. Ahlaken tertemiz, değerli, dürüst, saf 3. Salih, gerçek, doğru, erdemli kutsal, aziz 4. Temiz, helal (gıda için) 5. Tamamen, büsbütün, iyice, uygun şekilde (DTS: 56a); Temiz, saf; tamamen, tümüyle (ED: 213b).	arı I: 1. Temiz 2. Yabancı şeylerden arınmış, katışıksız, saf, halis 3. Günahsız (TS: 148b).	arı: Temiz, tertemiz, saf, iyi (DS I: 312b-313b), arığ: (DS I: 314b), arılıh: (DS I: 315a), arık: (DS I: 317b). aru: Arı, temiz (DS I: 337). erig: Temiz (DS III: 1769b)
arığla-: 1. Sıralamak, en	arıla-: Bir şeyde herhangi bir	arıla-: 1. Temizlemek 2.

iyisini seçmek 2. Kısırlaştırmak, hadım etmek (DTS: 56a-b); (Bir şeyi) temizletmek (ED: 219b).	ayıp veya kusur bulunmadığını bildirmek, tenzih etmek (TS: 149b).	Seyrekleştirmek 3. Saflaştırmak (DS I: 318b-319b). arıkla-: Temizlemek (DS I: 317b), arula-: (DS I: 337a).
arıklık: Temizlik, düzenlilik 2. Asalet, dürüstlük 3. Bağlılık, doğruluk (DTS: 56b); Temizlik, saflık (ED: 218b).	arılık: 1. Temizlik, saffet, sililik 2. Günahsızlık (TS: 149b).	arılık: 1. Temizlenmiş ve yıkanmış buğday, tohum 2. Temizlik (DS I: 320a).
arık: Su kanalı, arık (DTS: 57a); Sulama kanalı (ED: 214a).	arık I: hlk. 1. Ark 2. Fide veya fidan dikilen yer (TS: 149a). ark: İçinden su akıtmak için toprağı kazarak yapılan açık oluk, arık, dren, karık (TS: 152a).	arık: 1. Su yolu; arık 2. Dere, çay 3. Fide veya fidan dikilen yer 4. Yol ve tarla kenarlarına açılan hendek (DS I: 315a-316a). aruk: Su yolu; arık (DS I: 337a), arığ: (DS I: 315a), harıh: (DS III: 2288a), harıh: (DS III: 2289a), harık: (DS III: 2289a). arh: 1. Su yolu; arık 2. Dere, çay (DS I: 311b), arig: (DS I: 314b).
arın-: 1. Temizlenmek, arınmak 2. Yok etmek, (vücut tüylerini) almak (DTS: 56b); Kendini temizlemek (ED: 235a).	arın-: 1. Temizlenmek 2. Katıksız, arı duruma gelmek 3. <i>mec.</i> Rahatlamak (TS: 150b).	arın-: 1. Temizlenmek, yıkanmak 2. Sıyrılmak, kurtulmak, temize çıkmak 3. İcini temizlemek, kötü huylardan kurtulmak (DS I: 321b-322a).
arındur-: (Bir kişiye öfke, hırs vs.den) temizlenmesi için yol göstermek, (bir kişiyi) arındırmak (UWv: 71; DTS: -; ED: -).	arındır-: Arınmasını sağlamak (TS: 149b).	arındır-: Temizlemek (DS I: 321a).
arıt-: Arıtmak, temizlemek; (hayvanı) hadım etmek, kısırlaştırmak (DTS: 57a); (Bir şeyi) temizlemek, arıtmak; (Bir şeyi kirinden) arındırmak; (kiri, bir şeyden) temizlemek (ED: 207b).	arıt-: 1. Temizlemek, temiz duruma getirmek, paklamak 2. Katıksız duruma getirmek, tasfiye etmek (TS: 150a).	arıt-: 1. Temizlemek 2. Düzenlemek (DS I: 324a).
arka: 1. Sırt 2. Destek, dayanak, destekçi; birçok, birkaç; cemaat, kalabalık, grup (DTS: 57b-58a); İnsan, hayvan veya bir şeyin sırtı; destekçi, birinin arkasında duran ve onu destekleyen kimse (ED: 215b).	arka: 1. Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı 2. Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi 3. Geri kalan bölüm 4. Art, peş 5. Otururken sırtın dayandığı yer 6. İnsanın vücudu, bedeni 7. Arkada olan, arkada bulunan 8. <i>mec.</i> Kayıran, destekleyen 9. <i>mec.</i> Geçmiş,	arka: 1. Sırtta alınan yük (DS I: 325a); 2. Arka, peş (UİA: 370b). arha: 1. Arka 2. Koruyucu 3. Yük (DS I: 311b-312a).

	geride kalmış zaman (TS: 152a-b).	
arka- : Aramak, araştırmak arama yapmak (DTS: 58a); Aramak, araştırmak (ED: 217a).	ara- : 1. Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak 2. Araştırmak, yoklamak 3. Ziyarete, hatır sormaya gitmek 4. Bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek 5. Önem verip istemek 6. Bir kişiyle görüşmek üzere telefon etmek 7. <i>mec.</i> Şart koşmak (TS: 143b-144a).	ara- : Bela bulmaya çalışmak, aranmak (DS VI: 4422a).
arkalan- : 1. Geriye yaslanmak 2. <i>mec.</i> Güvenmek, destek görmek (DTS: 58a); (Birini veya bir şeyi) destekçi olarak kullanmak (ED: 220a).	arkalan- : Kendisine yardım edilmek, destek olunmak (TS: 153b).	arkalan- : Güvenmek (DS I: 325b); arka bulmak (UİA: 370b). arhalan- : Güvenmek, güç almak (DS I: 312a).
arkalıg : Dayanağa, desteğe sahip olan; bir şeye dayanan (DTS: 58a-b; ED: -).	arkalı : 1. Arkası olan 2. <i>mec.</i> Koruyanı, dayanağı olan, pistonlu, iltimash (TS: 153b).	arkalı : 1. Semiz, yağlı 2. Devamlı, sürekli 3. Büyük, çok kalabalık (DS I: 325b-326a) arhalı : 1. Yardım edeni, güvenilir kimsesi olan 2. Yüklü (DS I: 312a).
arkasız : Dayanaktan, destekten yoksun (DTS: 58b); Destekçiden, taraftardan yoksun (ED: 219b).	arkasız : 1. Arkası olmayan 2. <i>mec.</i> Adamsız (TS: 154b).	---
arkuru : Çapraz (DTS: 59a-b); Çapraz, eğik (ED: 219a).	aykırı : 1. Alışılmışı, doğru olarak kabul edilmiş uygun olmayan, karşıt, ters, mugayir, muhalif 2. Çapraz, ters 3. Toplumda görüş ve yaşayış biçimiyle uçlarda bulunan (kimse), marjinal 4. <i>mec.</i> Gidilen yol üzerinde olmayıp gidiş yönüne ters düşen 5. Bütün noktaları aynı düzlemde bulunmayan (TS: 205b-206a).	arkırı : 1. Düz, çamursuz yol 2. Çarpık, çapraz, aykırı (DS I: 327a) arkurî : Aykırı, ters (DS I: 327b). arkuru : 1. Düz, doğru 2. Kestirme (DS I: 327b). avhuru : Yan üstü, meyilli, ters, aykırı, çapraz, döne döne (yol) (DS I: 382a), afkırı : (DS I: 73a), avhûri : (DS I: 382a), avkırı : (DS I: 386b). avkuru : 1. Düz, kestirme, kese 2. Yan üstü, meyilli, ters, aykırı, çapraz, döne döne (yol) (DS I: 387b). aygırı : Aykırı, ters, yanlış (DS I: 414a). ayhırı : Aykırı, ters, aksi (DS I: 415b), ayhuri : (DS I: 415b).

		aykırı: Düz yol, kestirme yol (DS I: 422b).
armagan ~ yarmagan: Hediye, armağan (DTS: 57b); Hediye, bir seyahattan geri getirilen hediye (ED: 232a).	armağan: 1. Birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak verilen şey, hediye düğü 2. Ödül 3. Bir bilim adamının emek verdiği dalda onu anmak için hazırlanan bilimsel eser 4. <i>mec.</i> Bağış, ihsan (TS: 154b-155a).	armaan: Armağan (DS I: 328a).
armut: Armut (DTS: 57b).	armut: ⁶⁰ 1. Gülgillerden, çiçekleri beyaz, yurdumuzun her yerinde yetişen bir ağaç (<i>Pirus communis</i>) 2. Bu ağacın tatlı ve sulu, yumuşak, ufak çekirdekli meyvesi 3. Çok bön, çok aptal (TS: 155a-b).	armıd: Armut (DS I: 328b), armıt: (DS I: 328b), amıt: (DS I: 239a),
arpa: Arpa (DTS: 57b); Arpa (ED: 198b).	arpa: 1. Buğdaygillerden bir bitki (<i>Hordeum vulgare</i>) 2. Bu bitkinin ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen taneleri 3. Rüşvet (TS: 156a).	arpa: Arpa (DS I: 148b).
arsalık: Çift cinsiyet/hermafrodit (hayvan) (DTS: 59b); (ED: 238b).	erselik: Erdişi (TS: 813a). aslık: <i>hlk.</i> Kısır olan (kadın veya dişi hayvan (TS: 168b).	aslık: 1. Kızlık zarı yırtılmamış 2. Kesilmeye muhtaç kızlık zarı 3. Tam oluşmamış kızlık zarı 4. Üreme organı noksan kadın 5. Kısır kadın veya dişi hayvan (DS I: 345a-b).
arslan: 1. Aslan 2. Dişi aslan (DTS: 59b); Aslan (ED: 238a).	arslan: Aslan (TS: 157b). aslan: 1. Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 santimetre ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü, arslan 2. <i>mec.</i> Gürbüz, cesur ve yiğit adam (TS: 168a).	aslan: Aslan (DS I: 148b).
arslanlıg: Aslan sureti ile donatılmış (DTS: 59b; ED: -).	arslanlı: Aslan bulunan (TS: 168b). arslanlı: 1. Arslanı olan 2. Osmanlı Devleti'nde kullanılan arslan baskılı gümüş sikke (TS: 157b).	---

⁶⁰ Türkçe Sözlük'te Farsça kaydıyla yer alır.

art- I: 1. Artmak, ilave edilmek, kuvvetlenmek 2. Üremek (hayvanlar) 3. Geçmek (aşmak) (DTS: 60a); Büyümek, artmak; aşırı olmak (ED: 2001a-b).	art-: 1. Çoğalmak 2. Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak 3. Değeri yükselmek, fazlalaşmak (TS: 160a).	---
art: Sirt, arka, arka taraf; boyun arkası, ense (DTS: 60a); Ense; dağ geçiti, herhangi bir şeyin arkası veya gerisi (ED: 200b-201a).	art: 1. Arka, geri 2. Bir şeyin öbür yüzü 3. Arkada bulunan (TS: 158a).	ard: Art, arka (DS I: 148a).
artak: 1. Bozuk, bozulmuş, çürük 2. Kötü, fena, berbat 3. Bozulma 4. Yenilgi, kaçış (ordu) (DTS: 61a); Bozulmuş, çürük, kokmuş (ED: 204b).	ardak: İçten çürümeye yüz tutmuş ağaç (TS: 147a).	ardak: 1. Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş ağaç 2. Kesilmeden yerinde kurumuş ağaç 3. İhtiyar adam (DS I: 303a).
artgu: Fazla, aşırı (DTS: 61b; ED: -).	artı: 1. Toplama işleminde + işaretinin adı, zait 2. Sıfırdan büyük, önünde artı işareti bulunan (sayı), eksi karşıtı, pozitif 3. <i>mec.</i> Fazlalık (TS: 159a).	artı: Başka, fazla (DS VI: 4424b).
artuç: Ardıç (DTS: 61b); Ardıç ağacı (ED: 204a-b).	ardıç: Servigillerden, güzel kokulu yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık (<i>Juniperus</i>) (TS: 147b).	ardéc: Ardıç (DS I: 304a), arduç: (DS I: 307b), ardunç: (DS I: 308a).
artuk: 1 Daha fazla, fazla 2. Çok, oldukça; büyük miktarda, fazla 3. Fazla, aşırı, ölçsüz 4. Bileşik sayıların oluşturmasında kullanılan edat (DTS: 62a); Ek, fazla miktar, büyük ilave miktar, aşırılık, aşırı (ED: 204b-205a).	artık: 1. İçildikten, yenildikten veya kullanıldıktan sonra geriye kalan 2. Bir şey harcandıktan ve kullanıldıktan sonra artan bölümü 3. Daha çok, daha fazla 4. Bundan böyle, bundan sonra 5. Büyük ve tam aralıkların yarım ses artmış hâli (TS: 159a).	artıh: Fazla (DS I: 334b). artık: 1. Kızlığını gayrimeşru kaybeden kız 2. Geçmiş 3. Faziletli 4. İki yaşından itibaren oğlaklayan keçi 5. Başka (DS I: 334a-b). artuk: Artık, geri kalan (DS I: 336b), artuğ: (DS I: 336b), artuh: (DS I: 336b).
artukluk: Üstünlük (DTS: 62a); Çokluk, aşırılık (ED: 211b).	artıklık: Artık olma durumu (TS: 159a).	---
artur-: 1. Arttırmak, eklemek, 2. Ölçüyü aşmak (DTS: 62b); (Bir şeyin) artmasına, büyümesine neden olmak (ED: 210a).	artır-: 1. Artmasını sağlamak, çoğaltmak 2. Bir malı başka alıcıların verdiği fiyattan daha yüksek bir fiyatla almak istemek 3. Tutumlu davranıp biriktirmek, tasarruf etmek 4. <i>mec.</i> Herhangi bir davranışta ileri gitmek (TS: 159b).	artır-: Varlıklı duruma gelmek (DS VI: 4424b). artur-: Salıncakta hızı fazlalaştırmak (DS I: 336b).
aruk: 1. Yorgun, bitkin 2. Zayıf, zayıflamış 3.	arık II: Zayıf, cılız, kuru, sıska (TS: 149a).	arık: Zayıf, cılız, sıska (DS I: 316a-317a), arg: (DS I:

Yorgunluk (DTS: 62b); Yorgun, bitkin, zayıf, yemek yokluğundan zayıflamış (ED: 214a).		314a), arılı : (DS I: 315a), arılı : (DS I: 337a), aruk : (DS I: 337a). arık : Zayıf (DS IV: 2486b).
arukla :- Dinlenmek (DTS: 62b); Yorulduğunda istirahat etmek (ED: 219b-220a).	arıkla :- Arık (II) duruma gelmek (TS: 149a).	arıkla :- 1. Zayıflamak 2. Doğduktan sonra cılız kalmak, büyüyememek 3. İhtiyarlamak (DS I: 317b-318a). arukla :- Zayıflamak (DS I: 337a), arılıla :- (DS I: 315a).
arukluk : Yorgunluk (DTS: 63a); Yorgunluk, bitkinlik (ED: 218b).	arıklık : Zayıflık, sıksalık (TS: 149a).	arıklık : Zayıflık (DS I: 318).
arzula - (Far.+Tür): Dilemek, istemek (DTS: 64a; ED: -).	arzula :- İstek duymak, özlemek, istemek (TS: 161b).	arzula :- Arzulamak; istemek (EİA III: 28).
as :- 1. Asmak 2. (Şiş ile eti) asmak 3. (Asarak) idam etmek (DTS: 64a); (Bir şeyi, bir şeyin üzerine) asmak, takmak; asarak idam etmek (ED: 240b).	as :- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere ilâştirip sarkıtmak 2. Üzerine takınmak, kuşanmak 3 Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek 4. Gitmek zorunda olunan bir yere özürsüz gitmemek 5. Görevi olan bir işi özürsüz yapmamak (TS: 169a-b).	as :- 1. Üzüm ve soğan gibi meyve ve sebzeleri kış için saklamak üzere hevenk yapmak 2. Zincirli ocaklarda, yemek pişirmek veya ısıtmak için kazan veya güğümü zincire geçirmek 3. Yemek pişirmek veya ısıtmak için kazan veya bir başka kabı ateşe, ocağa koymak (DS I: 346).
as : Ermin (DTS: 64a); Ermin, gelincik (ED: 240a).	as : Kakım (TS: 161b).	as : Gelincik denilen hayvan (DS I: 339a).
asgu : İnsanın asabileceği şey, asılmış, asılı (UWn I: 294; DTS: -; ED: -).	askı : 1. Üzerine herhangi bir şey asmaya yarar nesne 2. Elbise, gömlek, tişört ceket gibi elbiselerin kırışmadan düzgün bir biçimde elbise dolabına asılması için insan omzu biçiminde tasarlanmış, bazılarının altında pantolon asmak için düz bir çita, bazılarının her iki kenarında etek asmak için çengel bulunan alet, elbise askısı 3. Pantolon veya giysilerin düşmesini önlemek için omuzdan aşırılan bağ 4. Artırma, eksiltme vb. resmî iş ilanlarının ilgili daire duvarında belli bir zaman süresince asılı durması 5. Hastanelerde kırık kol veya bacakların asılarak tutturulduğu araç 6. Çay,	askı : 1. Gümüş bir parça üzerine sıralanıp başa takılan ziynet eşyası 2. Oğlaklara asılan yapraklı dal 3. Üzüm, ayva, nar, mısır gibi yiyeceklerin iplere dizilerek tavana asılmış durumu 4. İpek böceğinin koza sarması için konan çalı çırpı 5. Çeyizi gelin odasına, gösterme amacıyla asma 6. Düğünlerde, geline, akraba ve yakınları tarafından takılan hediyeler 7. Avize 8. Yeni yapılan evlerin üzerine ustalara armağan olarak asılan şey 9. Halk şairlerinin çözmesi için kahve duvarlarına asılan bilmece 10. Kúpeleri düşmemek için birbirine bağlayan iplik 11. Kahvecilerin kahve taşıma tepsisi (DS I: 344a-b).

	kahve taşımaya yarar kahveci tepsisi, fener 7. Saklanmak için tavana asılmış dizi veya hevenk 8. Yeni yapılan yapıların çatısına, ev sahibi tarafından usta için veya düğün arabalarına düğün sahibi tarafından arabacı için armağan olarak asılan kumaş 9. Gelinin odasına asılan süs 10. Kadınların kullandığı altın dizisi veya zincirli mücevherat 11. Düğünlerde geline yakınları tarafından takılan hediye 12. İpek böceğinin kozasını sarması için yanına konulan çalı çırpı 13. Saz şairleri arasında yapılan deyiş yarışında üstün gelene verilmek için duvara asılan kumaş, tabanca vb. ödül (TS: 167a-b).	asgı: 1. Kadınların zincirle boyunlarına astıkları altınlar 2. İple bağlanıp duvara, tavana asılan sebze ve meyve 3. Askı (DS I: 341b); 4. Çeyizin iplere asılarak sergilenmesi 5. Gelin alayındaki at, araba, otomobile bağlanan armağan kumaş, havlu vb. nesneler 6. Ustaya armağan edilmek için yapımı biten eve asılan kumaş vb. nesneler (DS VI: 4425a). asgu: Askı (DS I: 342a), ashu: (DS I: 342a), asku: (DS I: 345a).
asıl-: Asılmak, askıya alınmak; çarmıha gerilmek (ED: 247b); (DTS: 65b).	asıl-: 1. Asma işi yapılmak veya asma işine konu olmak 2. Bir yere tutunup sarmak 3. Tutup çekmek 4. Hızla eline almak 5. Boynuna ip geçirip sallandırılarak öldürülmek, idam edilmek 6. <i>mec.</i> Bir şey isterken karşısındakini tedirgin edecek derecede üstelemek, ısrar etmek, ileri gitmek 7. <i>mec.</i> Sonuna kadar mücadele etmek 8. Karşı cinsin ilgisini çekmek için rahatsız edici davranışlarda bulunmak (TS: 164b).	assıl-: Asılmak, çekmek (DS I: 347a).
ast: Bir şeyin altı veya alt yüzeyi (ED: 242a; DTS: -).	ast: 1. Alt 2. Birinin buyruğu altında olan görevli, madun. 3. Birine göre alt aşamada olan kimse, madun 4. Rütbe veya kıdemce küçük olan asker (TS: 170a).	ast: Alt (DS I: 347b).
astur-: Astırmak veya idam ettirmek (ED: 244a); (DTS: 66b).	astır-: Asma işini yaptırmak (TS: 171a).	asdır-, asdur-: Astırmak (EİA III: 28).
aş I: 1. Aş, yemek 2. ziyafet, ikram; şölen (DTS: 66a); Yemek (ED: 253b).	aş: Yemek (TS: 171b-172a).	aş: 1. Bulgur pilavı 2. Pirinç pilavı 3. Bulgurdan yapılan sulu pilav 4. Çorba 5. Nişasta, şeker ve su ile yapılan bir

		çeşit tatlı 6. Tarhana 7. Buğday unundan yapılan erişte 8. Fırınlanmış mısır kırıklarından yapılan bir çeşit yemek 9. Zeytin tanesinin mengenede sıkıldıktan sonra kalan posası (DS I: 348a-b).
aş-: Geçmek, katetmek; üstesinden gelmek, (dağ) aşmak (DTS: 67a); (Dağ) aşmak, (nehir) aşmak, zaman geçmek (ED: 255a-b).	aş-: 1. Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek 2. Süre geçmek, bitmek, sona ermek 3. Geçmek 4. Erkek hayvan dişisiyle çiftleşmek. 5. Görünmeden kaçmak (TS: 177b)	aş-: 1. Aşmak 2. Hayvanlar çiftleşmek (DS I: 331b).
aşak: Dağ eteği (DTS: 67b); Alçak vb. (ED: 259a).	aşağı: 1. Bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı karşıtı 2. Eğimli bir yerin daha alçak olan yeri 3. Bir yere göre daha alçak yerde bulunan 4. Bayağı, adi 5. <i>mec.</i> Niteliği düşük, kötü 6. <i>mec.</i> Daha küçük, daha az 7. <i>mec.</i> Değeri daha az 8. Aşağıya (TS: 172a-b).	aşak: Aşağı (DS I: 349b). aşā: Aşağı, aşağıya (DS I: 349a), aşēg: (DS I: 352b), aşga: (DS I: 353a), aşsa: (DS I: 632b), aşsā: (DS I: 362b), aşsağ: (DS I: 362b), aşsağ: (DS I: 362b).
aşakla-: Küçümsemeyele davranmak, hor görmek (DTS: 67b); (ED: 259b-260a).	aşağıla-: 1. Değerinden düşük göstermek 2. Küçültücü davranışlarda bulunmak, hor görmek (TS: 172b).	aşağıla-: Düşmek, hakir olmak (DS I: 349a).
aşçı: Aşçı (DTS: 68a); Aşçı (ED: 257a).	aşçı: 1. Yemek pişirmeyi meslek edinen kimse 2. Yemek pişirip satan kimse 3. <i>hlk.</i> Yemek yenilen dükkân, aşevi, lokanta (TS: 173a).	aşçı: Aşçı (DS I: 341a).
aşgın-: Aşınmak, ufalanmak (DTS: 68a); (ED: 259b).	aşın-: 1. Birbirine sürtünerek incelmek 2. Eskimek, yıpranmak 3. Çıkıntıları silinmek, düzleşmek (TS: 175b).	aşın-: Hazmetmek, sindirmek (DS I: 354b). arşın-: Aşınmak, eskimek (DS I: 333a).
aşlık: 1. Mutfak 2. Tahıl, hububat (DTS: 68b); Yemek, azık, hububat, mutfak (ED: 261b-262a).	aşlık: 1. Aş yapmak için hazırlanan ve saklanan şeyler 2. Dövuıldıktan sonra savrularak temizlenen ve kurutulan buğday 3. Zahire (TS: 177b).	aşlık: 1. Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler 2. Yemeklik sebze 3. Mutfak (DS I: 360b-361a). aşlıh: Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler (DS I: 360a), aşluk: (DS I: 361a).
aşru: Aşırı, son derece; fazlaca (DTS: 69a); Çok	aşırı: 1. Alışılan veya dayanılabilen dereceden çok	---

fazla, son derece (ED: 264b).	daha fazla, taşkın 2. Bir şeye gereğinden çok fazla bağlanan, önem veren, müfrit, ekstrem 3. Gereğinden fazla, çok 4. Ötede, ötesinde 5. Gereğinden fazla olarak, çokça (TS: 175b).	
aşrul- : Bir şeyden geçirilmek (DTS: 69a); (Bir şey) üzerinden taşınmak (ED: 265a).	aşırıl- : Aşırmaya işine konu olmak (TS: 176a).	---
aşu : Kırmızı kil (DTS: 69b); Kırmızı toprak boyası (ED: 256a).	aşı boyası: İçine karışan demir hidroksit miktarına göre pas sarısı, kızıl veya koyu esmer renk almış gevrek kil (TS: 174a).	aşu : Boya yapılan kırmızı toprak (DS I: 363a-b) aşo : (DS I: 362a). aşı : 1. Hayvana sürülen alınışı boya 2. Renkli badana toprağı (DS VI: 4426b). aşı : Boya yapmada kullanılan kırmızı ya da sarı toprak (DS I: 358a). yaşa : 1. Ak koyunların üstüne süs ya da im olarak sürülen kırmızı boya 2. Kırmızı toprak (DS VI: 4198a). yoşa : Koyunların sırtına sürülen kırmızı aşiboyası (DS VI: 4301b).
aşuk : Ayak bileği, ayak bileği kemiği (DTS: 69b); Bir insanın veya hayvanın ayak bileği, aşık kemiği (ED: 259a).	aşık : 1. Aşık kemiği 2. Aşırmaya (TS: 174a).	aşuk : Aşık kemiği (DS I: 363b), aşışık : (DS I: 362b), aşışık : (DS I: 363a), aşışık : (DS I: 363a), aşışık : (DS I: 363a), aşışık : (DS I: 363b).
aşun- : 1. Öne Geçmek 2. Geçmek 3. Aşmak 4. İleri atılmak (DTS: 69b); Geçmek; aşmak, üstün gelmek (bir şeyden veya birinden) (ED: 264a).	aşın- : 1. Birbirine sürtünerek incelmek 2. Eskimek, yıpranmak 3. Çıkıntıları silinmek, düzleşmek (TS: 175b).	aşın- : Hayvanlar çiftleşme isteğinde bulunmak (DS I: 354b).
aşur- : Geçmesine veya aşmasına neden olmak; methetmek vb. (ED: 265a; DTS: -).	aşır- : 1. Yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden diğer yanına geçirmek 2. Çalmak, çalıp götürmek, araklamak 3. Tehlike içinde bulunan bir şeyi acele kaçırmak 4. Başkasının eserinden parçalar alıp kendisininmiş gibi göstermek (TS: 176b).	aşır- : 1. Erkek hayvanı dişi hayvanla münasebete getirmek 2. Yüklü hayvan yükünü yıkmak 3. Savmak, atlatmak 4. Yolcu etmek, uğurlamak 5. İşini görmek, becermek (DS I: 356b-357a). aşur- : Aşırmak, çalmak (DS I: 364a).
at I: 1. Ad 2. Unvan 3. İsim, nam (DTS: 69b-70b); İsim, unvan, itibar, ün (ED: 32b-	ad : 1. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye	ad : Anılacak değer, önem (DS I: 61b); Ad, isim (DA: 147a).

33a).	yarayan söz, isim, nam 2. Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu 3. Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim (TS: 23a-b).	
at II: At, beygir (DTS: 70b); At, binek at (ED: 33a).	at : 1. Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, beygir, düldül 2. Satrançta, her yönde siyahtan beyaza ve beyazdan siyaha bir hane atlayarak L biçiminde hareket eden taş (TS: 178a-179b).	at : At (DA: 148a).
at :- 1. Atmak 2. Fırlatmak 3. Kovmak, defetmek (DTS: 710-71a); Atmak, fırlatmak (ED: 36a-b).	at :- 1. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak 2. Bir şeyi yere doğru bırakmak 3. Bir kimsenin ilişkisini kesmek 4. Koymak 5. Rastgele bir kenara koymak 6. Uzatmak 7. Bir yerden başka bir yere taşımak 8. Sille, tokat vurmak 9. Top, tüfek vb. silahları patlatmak 10. Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak 11. Geri bırakmak, ertelemek 12. Örtmek 13. Yapılmış kötü bir işi birine yüklemek 14. Kovmak, dışarıya çıkarmak, ilgisini kesip uzaklaştırmak 15. İstenilmeyen bir şeyi kendi malı olmaktan çıkarmak 16. Kullanılması gelenek hâline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek 17. Çıkarmak, dışarıya vermek 18. Patlayıcı maddelerle havaya uçurup yıkmak 19. Yay ve tokmakla ditmek, kabartmak 20. Çatlamak 21. Yırtılmak 22. Yapışık olduğu yerden ayrılmak 23. Kalp, nabız vurmak, çarpmak 24. Sıkıntı dolayısıyla giyilen bir şeyi çıkarmak 25. Yazılı veya banda alınmış bir metinden bazı bölümleri çıkarmak 26. Değerini eksiltmek 27.	at :- 1. Yüklemek (DS I: 372a) 2. Atmak (DA: 148b).

	Göndermek, yollamak 28. Terk etmek 29. Götmek 30. Söylemek 31. Yalan veya abartmalı söz söylemek 32. Bilmeden, kestirerek söylemek 33. İçki içmek (TS: 187b-188a).	
ata- : 1. Adlandırmak, isim vermek 2. Unvan vermek 3. Çağırarak, anmak, söylemek (DTS: 71a); (Birine) ad vermek, (birini veya birine) çağırarak, (Birine veya bir şeyi) söylemek, (birini) bir memuriyete atamak, nişanlanmak (yani birini müstakbel koca veya karı olarak adlandırmak), (bir şeyi) Tanrı'ya veya kutsal bir şeye adanmak, (bir şeyi) vaat etmek (ED: 42a-b).	ata- : Birini bir göreve getirmek, tayin etmek (TS: 180b). ada- : 1. Bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla kutsal olduğuna inanılan bir güce niyetle bulunmak, nezretmek 2. <i>mec.</i> Kutsal saydığı bir şey uğruna kendini feda etmek üzere söz vermek 3. <i>mec.</i> Bir şeyle yoğun olarak ilgilenmek 4. <i>mec.</i> Ayırmak, tahsis etmek 5. <i>mec.</i> İthaf etmek (TS: 26a).	ada- : Bir dileğin gerçekleşmesi için kurban kesip yoksullara dağıtmak veya Allah'a yönelik bir niyetle bulunmak (GYAS: 22b).
ata : Baba (DTS: 71a); Baba (ED: 40a-b).	ata : 1. Baba 2. Dedelerden ve büyük babalardan her biri 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri (TS: 179b).	ata : Baba (KİAS: 372).
atalık : Babalık (DTS: 71b); Bir babanın konumu veya görevleri, baba konumundaki birisi örneğin, vasi veya üvey baba (ED: 59a).	atalık : Ataya yakışır davranış, babalık (TS: 180a).	atalık : 1. Kayınbaba 2. Babalık yapan herhangi bir kişi 3. Üvey baba (DS I: 365b).
atan- : Adlandırılmak, sayılmak (DTS: 71b); Adlandırılmak, çağrılmak; ünlü olmak (ED: 61a-b).	atan- : Bir göreve getirilmek, tayin edilmek (TS: 180b). adan- : Adama işine konu olmak (TS: 27a).	---
atanmış : Ünlü (DTS: 71b; ED: -).	atanmış : Atama ile iş başına gelen (TS: 180b).	---
atçı : Süvari (DTS: 72a; ED: -).	atçı : At yetiştiricisi (TS: 181a).	atçı : Atçı, at yetiştiren (AİA: 347a).
atıl- : 1. (Ok için) atılmak 2. (Çiçek için) açılmak, çözülmek (DTS: 72a); Atılmak, fırlatılmak (ED: 56a-b).	atıl- : 1. Atma işine konu olmak 2. Saldırmak, hücum etmek 3. Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak 4. Başlamak 5. Bir işe girişmek 6. Patlatılmak 7. Bir yerden, görevden veya işten uzaklaştırılmak (TS: 184b-185a).	atıl- : Atılmak (DA: 148b).
atım : İsabetli (ok için), nişancı (DTS: 72a); Tek bir atış, bir ok atışıyla kaplanan	atım : 1. Atma işi 2. Atılan bir şeyin gidebildiği uzaklık (TS: 185a).	atım : Lokma (DS I: 369a).

mesafe (ED: 59b).		
atış: Atış, atışma (DTS: 72b); Birine atma veya fırlatma (ED: 72a).	atış: 1. Atma işi 2. Kalp veya nabzın vuruşu, çarpışı (TS: 185a).	atış: Atma işi, atış (AİA: 347b).
atış-: Atmakta yarışmak (DTS: 72b); Biribirine ok atmak veya bir şey fırlatmak (ED: 72b-73a).	atış-: 1. Tartışmak 2. Kendisine dargın olan bir kimseye barışıkmiş gibi söz söylemek 3. Çocuk oyunlarında ebeyi veya takımda olanları belirlemek için karşılıklı olarak adım atmak (TS: 185a).	atış-: Saz şairleri birbirlerine şaka yollu karşılıklarda bulunmak (DS I: 369b); Karşılıklı silah çekmek (SİYA: 560a).
atlan-: 1. Atın üstüne binmek 2. Hareket etmek, yola çıkmak 3. Tırmanmak (DTS: 72b); Yola çıkmak, karşıya yürümek, adımlamak (ED: 58a-b).	atlan- I: 1. Ata binmek 2. At edinmek (TS: 186b). atlan- II: Atlama işi yapılmak (TS: 186b).	atlan-: Atlamak, sıçramak (DS I: 371b)
atlat-: Sefere göndermek (DTS: 72b-73a; ED: -).	atlat-: 1. Atlama işini yaptırmak 2. Basında başka ilgililerden önce bir haberin yayımlanmasını sağlamak 3. <i>mec.</i> Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak 4. <i>mec.</i> Görüşmek, konuşmaktan kaçmak 5. <i>mec.</i> Savsaklamak 6. <i>mec.</i> Aldatmak (TS: 186b-187a).	hatlat-: 1. Başından savmak 2. Tehlike geçirmek (DS III: 2306b).
atlıg I: 1. Namlı, adlı, adıyla 2. Namlı, soylu, saygın (DTS: 73a); Adlı; (iyi) bir nama sahip, ünlü, seçkin (ED: 54b-55a).	adlı: 1. ... adını taşıyan, isimli 2. Ünlü, isimli. (TS: 31a).	---
atlıg II: 1. Bir atı olan 2. Atlı, ata binmiş, süvari (DTS: 73a); Atlı, binici (ED: 55a).	atlı: 1. Atı olan 2. Ata binmiş kimse, süvari 3. Binek atı kullanan (asker veya asker sınıfı) (TS: 187a).	atdı: Atlı süvari (DS I: 367b).
atsız: Bilinmeyen, meçhul (DTS: 74a); İsimsiz (ED: 71a).	adsız: 1. Adı olmayan, isimsiz 2. Tanınmayan, bilinmeyen, isimsiz 3. Türklerde, ailesinden ayrıldığı için artık onun adını taşımak, onun adıyla anılmak hakkını yitirmiş olan, bir yararlık gösterdiğinde ancak ad kazanabilen delikanlı, isimsiz (TS: 32a).	atsız: 1. Ortanca oğul, oğlan 2. Yüzük parmağı (DS I: 373a); Adı konulmamış (UİA: 371a).
attur-: Birine ok attırmak (DTS: 74a); (Birine) ok attırmak veya atmak (ED: 67a).	attur-: Atma işini yaptırmak (TS: 189a).	attır-: 1. Meni gelmek, meni getirmek 2. Su ya da sıvı şeyler tazyikle fışkırmak 3. Ayakta işemek (DS I: 373b).

		addır-: 1. Bir sıvıyı fışkırtmak 2. Küçük çocuk sidiği ileri doğru fışkırtarak işemek (DS I: 65a). atdır-: Fışkırtmak (DS I: 367).
avcı: Avcı (DTS: 74b); Avcı (ED: 6a).	avcı: 1. Avı kendine iş edinen kimse 2. Başka hayvanları yakalamakta usta olan (hayvan) 3. <i>mec.</i> Bir şeyi büyük bir istekle izleyen ve bulup ortaya çıkaran, tanıtan kimse (TS: 190b-191a).	avcı: Avcı (DS I: 379b), oycu: (DS V: 3302b), oyçu: (DS V: 3302b), ovçu: (DS V: 3301b). avcu: 1. İyi av avlayan hayvan 2. Avcı (DS I: 379b).
avin-: 1. Eğlenmek; avunmak, sevinmek 2. Kendini kandırmak 3. Bir şeye kapılmak 4. Bağlanmak, arkadaş olmak (DTS: 75a); Kendini eğlendirmek, mutlu olmak; (birisine) arkadaş canlısı, iyiliksever olmak; (bir şeyden) zevk almak (ED: 12b).	avun-: 1. Bir şeyle uğraşarak acısını unutmak, sıkıntılardan uzaklaşmak, teselli bulmak, müteselli olmak 2. Oyalanmak 3. <i>hlk.</i> Hayvan gebe kalmak (TS: 193b).	avin-: 1. Avunmak 2. Dişi hayvan gebe kalmak, döl tutmak (DS I: 383a-b). avun-: 1. Dişi hayvan gebe kalmak, döl tutmak 2. Kadın, cinsel münasebette tatmin olmak (DS I: 395b).
avinç: 1. Teselli, sevinç; huzur 2. Hobi, meslek 3. Alışkanlık, bağlılık (DTS: 75a); Sevecenlik, arkadaş canlısı olma (ED: 12b).	avunç: Avuntu, teselli (TS: 193b).	---
avıt-: Eğlendirmek, teselli etmek, sevindirmek, memnun etmek (DTS: 75b); (Örneğin, ağlayan bir çocuğu) yatıştırmak; (birini) eğlendirmek veya avutmak (ED: 7a-b).	avut-: 1. Bir kimsenin acısını veya sıkıntısını yatıştırmak, teselli etmek 2. Oyalamak (TS: 194a).	avıt-: Avutmak (DS I: 384a-b).
avıtl-: Şımartılmak (UWv: 104; DTS: -; ED: -).	avutul-: Avutma işine konu olmak (TS: 194a).	---
avlan-: Avlamak (DTS: 76a); (ED: 11a).	avlan-: 1. Avlama işine konu olmak 2. Ava gitmek, ava çıkmak, av için dolaşma (TS: 191b).	avlan-: Ava çıkmak, av yapmak (DS I: 389b).
avlat-: Avlanmaya zorlamak, av düzenlemek (DTS: 76a); (Birine, bir şeyi) avlamasını emretmek (ED: 11a).	avlat-: Avlanma işini yaptırmak (TS: 191b-192a).	---
ay I: 1. Ay (gök cismi) 2. Ay (gezegen) 3. Ay (zaman süresi) (DTS: 26b); Ay [moon]; bir (kamerî) ay; hilal şeklinde (ED: 265a-b).	ay II: 1. Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre 2. Yılın on iki bölümünden her biri 3. Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya	yay: Ay (DS VI: 4210b).

	yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre (TS: 194a-b).	
ay II: Hey, ay; vah, ah (DTS: 27a); Ünlem (ED: 265).	ay I: Birdenbire duyulan acı, ağrı, şaşırma, ürkme veya sevinç anlatan bir söz (TS: 194a).	ay : Hey anlamında ünlem (DS VI: 4431a).
aya I: Avuç içi (DTS: 27b); Elin içi (ED: 267a).	aya : 1. Elin parmak dipleriyle bilek arasındaki iç bölümü, avuç içi 2. Ayak tabanı 3. Yaprakların düz ve parlak bölümü (TS: 194b).	aye : Aya, el ayası, avuç içi (DS I: 413a).
ayas : Temiz, berrak (gökyüzü hakkında) (DTS: 29b); Parlak, bulutsuz; çok soğuk (ED: 276a-b).	ayaz : 1. Duru, sakın havada çıkan kuru soğuk 2. Çok soğuk hava (TS: 201a).	ayaz : 1. Işık, aydınlık 2. Yıldız (DS I: 409b).
aydıñ : Ay ışığı (DTS: 30a); Ay ışığı, parlaklık, parlak (ED: 268b).	aydın : 1. Işık alan, ışıklı, aydınlık 2. Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse), münevver, entellektüel 3. Kolayca anlaşılacak kadar açık, vazıh (söz veya yazı) (TS: 201b-202a).	aydın : Ayçiçeği (DS I: 412a).
ayla . ⁶¹ Öyle, böylece (DTS: 178b); Böyle, bunun gibi (ED: 272a-b).	öyle : 1. Onun gibi olan, ona benzer 2. O yolda, o biçimde, o tarzda 3. O denli, o kadar, o derece 4. İçinde “ne, nasıl vb. sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatan bir söz (TS: 1864b).	éyle : Öyle (DS III: 1823a), öle : (DS V: 3330a).
aylık : Ay kadar olan süre (DTS: 32b; ED: -).	aylık : 1. Birine, görevi karşılığı olarak veya geçimi için her ay ödenen para, maaş 2. Bir ay içinde olan 3. Bir ay süren, mahiye 4. Ayda bir kez yapılan veya çıkan 5. Belirli aydan beri var olan 6. Bir ay için (TS: 206b).	ayluğ : Aylık (DS I: 425b).
ayran : İnek sütünden yapılan ekşi yağsız içecek (DTS: 33a); Ayran (ED: 276a).	ayran : 1. Süt veya yoğurt yayıkta çalkalanarak yağı alındıktan sonra kalan sulu bölüm 2. Yoğurdun sulandırılıp çalkalanmasıyla yapılan içecek (TS: 208b).	aryan : Ayran (DS I: 338a).
aytış- : Konuşmak	aytış- : 1. Atışmak, tartışmak,	aydış- : 1. Tartışmada aksi

⁶¹ DTS’de *eyle* biçiminde yer alır.

(birbirleriyle), anlaşmak (DTS: 33a-b; ED: -).	münakaşa etmek 2. Halk şairleri belli bir ayak çerçevesinde karşılıklı atışmak (TS: 212a).	cevap vermek, inatlaşmak 2. Tartışma yapmak, dil kavgası etmek 3. İtişmek, didişmek (DS I: 412b). eytiş- : Ağız kavgası yapmak, tartışmak (DS III: 1819a).
ayva : Ayva (ED: 268a; DTS: -).	ayva : 1. Gülgillerden, çiçekleri iri, beyaz veya pembe, yapraklarının altı tüylü, orta yükseklikte bir ağaç (<i>Cydonia vulgaris</i>) 2. Bu ağacın büyük, sarı renkte, tüylü, mayhoş, dokusu sertçe, ufak çekirdekli meyvesi (TS: 212a).	hayva : Ayva (DS III: 2321b); hâyve : (DS III: 2322a).
az : 1. Az, biraz 2. Nadir 3. Ufak, küçük 4. küçük bir miktar (DTS: 77a); Az, kısıtlı, biraz (ED: 277a).	az : Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı 2. Alışılmış olan, umulandan veya gerekenden eksik olarak (TS: 212b-213b).	ız : Az (DS IV: 2498b-2499a).
az- : 1. Yolundan şaşmak, yanılmak, yolunu kaybetmek 2. Hata yapmak, azmak, yanılmak (DTS: 77b); Yoldan çıkmak, yolunu kaybetmek (ED: 279a).	az- : 1. Taşkınlıkta ileri gitmek 2. Deniz, ırmak vb. kabarmak, taşmak 3. Yara, hastalık etkili, tehlikeli duruma gelmek 4. Cinsel duyguları artmak 5. Çamaşır artık ağırtılamaz duruma gelmek 6. Hayvanlar iki ayrı ırktan doğmak 7. Bitkiler, aşırı büyüme (TS: 217b).	az- : Yolunu kaybetmek, şaşırmak, kaybolmak (DS I: 441b-442a).
azar : Her birinden biraz (ED: 289b; DTS: -).	azar azar : 1. Yavaş yavaş 2. Az az 3. Küçük ölçülerle (TS: 214b).	---
azgın : ⁶² Azılı (DTS: 78a); Vahşi (ED: 283b).	azgın : 1. Azmış olan, azılı 2. Çabuk iltihaplanan, yarası hemen kapanmayan (ten) 3. Çok yaramaz (çocuk) 4. Cinsel istekleri aşırı olan 5. Coşmuş, taşmış 6. Gözü hiçbir şeyden yılmayan (TS: 215b).	azgun : Azgın, edepsiz (DS I: 438a).
azığ : Köpek dişi, diş (DTS: 78b); Geniş veya uzun diş, köpek dişi, azı dişi (ED: 283a).	azı : 1. Köpek dişlerinden sonra içeriye doğru, alt ve üst çenenin iki yanında beşer tane bulunan ve yiyecekleri öğütmeye yarayan dişlerin ortak adı, azı dişi, öğütücü diş 2. <i>hlk</i> . Öküz arabalarında ön ve arka yastıkları dingile	azı : 1. Öküz arabalarının arka ve ön yastıklarını dingile bağlayan ağaç çivi, yöğrüge çakılan ağaç çivi, kravatı dingile bağlayan çiviler, kağrı arabası dingilinin dengesini temin etmek için kertilmiş ağaç, kağrı arabasında ekseni

⁶² DTS'de *azgır* biçiminde maddelenmiştir. Clauson, *azgır* okumasının hatalı olduğunu ifade etmiştir.

	bağlayan ağaç çivi (TS: 215b).	çeken dişler 2. Keskin aletlerin, tırnağın dip tarafı 3. Loğ ağacı, silindire takılan ağaç (DS I: 438a); 4. Domuz ya da filin yan, uzun dişleri (DS VI: 4436b). azav: Azı dişi (DS I: 436a).
azıgı: 1. Köpek dişleri olan, sivri 2. Cesur, gözü pek (DTS: 78b); Uzun dişleri, köpek dişleri olan (ED: 284b).	azılı: 1. Gözü bir şeyden yılmayan, azgın 2. <i>mec.</i> Çok şiddetli, korkunç (TS: 216a).	azılı: Kart erkek yaban domuzu (DS I: 439a); Güçlü, sözü geçen (DS VI: 4437a). azulu: Vahşi, yırtıcı, yabani (DS I: 443b).
azıt-: Yoldan çakartmak, yanıltmak (DTS: 78b); (Birine) yolunu kaybettirmek, (birini) kötü yola saptırmak; (birini) hataya sevk etmek, şaşırtmak (ED: 281b).	azıt-: 1. Azgın duruma getirmek 2. Bitki çok uzamak 3. <i>mec.</i> Çığırından çıkmak veya çıkarmak, ölçüyü kaçırmak (TS: 216b).	azıt-: 1. Başboş bırakmak, baştan savmak, şaşırtıp ortada bırakmak 2. Yolunu şaşırmak, şaşırtmak (DS I: 440b).
azıttur-: (Birini) şaşkına çevirmek, karmakarışık etmek (UWv: 126; DTS: -; ED: -).	azıttır-: Azıtma işin yaptırmak (TS: 216b).	---
azızlık (Ar.+Tür): Değer, önem (DTS: 78a-b; ED: -).	azizlik: 1. Aziz olma durumu 2. <i>mec.</i> Muziplik (TS: 217a).	---
azlık: Eksiklik; küçük miktar (DTS: 79a); Azlık, eksiklik, yetersizlik (ED: 286a-b).	azlık: 1. Az olma durumu 2. Azınlık (TS: 217b).	azloğ: Azınlıkta (UKA: 190).
azuk: Yiyecek, besin maddeleri, erzak, yem (DTS: 79b); Yolculuk için yemek, yiyecek, erzak (ED: 283a).	azık: Gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale (TS: 216a).	azuk: Azık (DS I: 443b), azıg: (DS I: 438b), azuğ: (DS I: 443b), azık, azıh: (DS I: 438b), azıh: (DS I: 444a), azık: (DS I: 444a). acığ: Azık, yol yiyeceği (DS I: 47a).
azuklug: Azığı olan (DTS: 79b); Yolculuk için yiyeceği olan (ED: 284a).	azıklı: 1. Azığı olan 2. <i>mec.</i> Yoksulları doyuran (TS: 216a).	azıklı: Aç doyuran (DS I: 438b).
baba: Baba (DTS: 82a; ED: -).	baba: 1. Çocuğu olan erkek, peder 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme 4. Çatı merteği 5. Bir ülkeye veya bir topluluğa yararlı olmuş kimse 6. <i>mec.</i> Anlayışlı, iyi huylu erkek 7. <i>mec.</i> Silah kaçakçılığı, kara para aklama ve uyuşturucu madde ticareti vb. kirli ve gizli işler yapan çetenin başı 8. <i>mec.</i>	baba: 1. Çatılarda, makas ağaçlarının birer ucunun çivilendiği, iki metre kadar uzunlukta ve tam ortada bulunan kalın direk, omurga direği 2. İskele, motor ve kayıklarda zincir, halat bağlanan kalın ve kısa kütük, taş veya demir yuvak 3. Meyve fidanlarına destek için konulan ağaç direk 4. Tırabzan başlığı 5. Erkek hindi 6. Erkeklik organı (DS I: 447b). babey: Baba (DS I: 452a),

	Koruyucu, babalık duyguları ile dolu kimse 9. <i>mec.</i> Ata 10. Çok kaliteli, üstün nitelikli 11. <i>esk.</i> Tarikatların bazısında tekke büyüğü 12. <i>esk.</i> Bu gibi kimselere verilen unvan 13. Gemi veya iskelede halatın takıldığı yuvarlak başlı iri demir, ağaç veya beton dikme 14. Bir merdivende, tırabzanın sahanlıkla birleştiği yerde bulunan dikey öge (TS: 219a).	babo: (DS I: 453b), babu: (DS I: 454a), bıba: (DS I: 653b), bıbe: (DS I: 653b), boba: (DS I: 715a).
badar: Hafif gürültü (DTS: 82b); (ED: 307a).	patır patır: Güçlü, gürültülü ses çıkarak (TS: 1899a).	badır badır: Gevezelik, gürültülü, kaba konuşma, şamata, gürültü, patırdı (DS I: 467b).
badram: Bayram (DTS: 83a); Eğlence, bayram (ED: 308a).	bayram: 1. Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler 2. Özel olarak kutlanan gün 3. <i>mec.</i> Sevinç, neşe (TS: 288a-b).	bayram: Bayram (DS I: 536a).
bag: 1. Zincir, bağlar 2. Sargı, örtü 3. (Mal) bohçası, balya, deste 4. Cilt, parça (kitap) 5. Grup, kategori (DTS: 83a); Bağ, boyun bağı, kemer; birbirine bağlanan veya tutturulan şey, deste, balya; konfederasyon (ED: 310b-311a).	bağ: 1. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel vb. düğümlenebilir nesne 2. Sargı 3. Bağlam, deste, demet 4. <i>mec.</i> İlgi, ilişki, rabıta 5. Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti 6. Bir halat üzerine atılan sağlam, düzgün ve istendiğinde kolayca çözülebilen her türlü düğüm 7. Nota yazarken yan yana gelen aynı veya farklı değerdeki notaların birbirine bağlanarak çalınacağını belirtmek için yapılan yay biçimindeki işaret (TS: 224b).	bağ: 1. Deste, demet, tutam 2. Bir araya bağlanmış beş çile pamuk ipliği 3. Çatıda kullanılan esas kirişler 4. Madenlerde kazılmış yerlerin çökmesini önlemek için konulan dirseklerin birleştiği yer 5. Dört tekerlekli arabalarda dingili yastık altına bağlayan vidalı demir 6. Akarsuların seviyesini yükseltmek, suları toplamak veya başka yöne çevirmek için yapılan bent 7. Yaklaşık olarak 100-150 kg. gelen kendir demeti (DS I: 472a-b). bā: Bağ (DS I: 446a). bav: 1. Bohça 2. Düğüm, bağ (DS I: 573b).
bagcı (Far.+Tür.): Bahçıvan (DTS: 83b; ED: -).	bağcı: ⁶³ 1. Bağ yetiştirip ürününü satan kimse 2. Bağlayan veya soğuk haddehaneden çıkan metal	bağcı: Bağcı (GBAA: 104b).

⁶³ Türkçe Sözlükte yer alan birinci anlam Farsça *bağ* “üzüm bağı” sözcüğünden türeyen “bahçıvan” anlamındaki *bağcı* sözcüğüne ait iken ikinci anlam Türkçe *bağ* “ip, sicim” sözcüğünden türeyen “bağlayan” anlamındaki *bağcı* sözcüğüne aittir. Yanlış maddelendirme söz konudur.

	şerit bobinlere bant yapıştıran kimse (TS: 225a).	
bagda- ~ badga- : Çelme atmak (güreşte) (DTS: 83b); (Birine) çelme takmak (ED: 313a).	bağda- : 1. Birkaç şeyi birbirine geçirerek bağlamak 2. <i>mec.</i> İçinden çıkılmayacak bir duruma getirmek, kördüğüm etmek (TS: 225b).	bağda- : Çelme takmak (DS I: 477a).
bagdaş : Bacakları toplanarak oturma (DTS: 83b); (ED: 312).	bağdaş : Sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına alarak oturma biçimi (TS: 225b).	badeş : Bağdaş (DS I: 465a), bağdaç : (DS I: 477a), bardaş : (DS I: 529b), bardeş : (DS I: 530a).
bagır : 1. Ciğer 2. Karın, göbek 3. <i>mec.</i> Yürek 4. Kan bağı (DTS: 83b-84a); Ciğer (ED: 317a-b).	bağır : 1. Göğüs 2. Ok yayı ve dağda orta bölüm 3. Ciğer, bağırsak vb. vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı, ahşa (TS: 227b).	bağar : Göğüs (DS I: 474a), bār : (DS I: 523b). bavur : Karaciğer (DS I: 574b).
bagırlak : Bir çeşit yaban ördeği (DTS: 84a); Bağırlak (ED: 319a-b).	bağırlak : Orta büyüklükte, eti sevilen bir cins göçebe ördek, bozkır tavuğu (<i>Querquedula</i>) (TS: 228b).	bağırlak : Yabani ördeğe benzeyen, gece çok öten, koyu kurşunî renkli bir av kuşu (DS I: 479a-480), baartlık : (DS I: 446b), bağartlak : (DS I: 474b), bağırtlağ : (DS I: 479b), bağırtlaz : (DS I: 480b), bağırtlak : (DS I: 481a), bertlek : (DS I: 638a). bartlak , bārtlak : Suda yaşayan bir cins kuş (DS I: 535b). boğartlak : Güvercine benzer, ondan biraz büyük, gülkurusu ile gri-mavi renkte bir av kuşu (DS I: 724a) boğurtlak : Kalkuyruk cinsinden bir kuş (DS I: 731a).
bagırsuk : Bağırsak, iç organ (DTS: 84a); Bağırsak (ED: 320a).	bağırsak : Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü (TS: 228a).	baarsak : Bağırsak (DS I: 446a), baarsık : (DS I: 446b), bağarsağ : (DS I: 474b), bağarsak : (DS I: 474b), bağarsık : (DS I: 474b), bağarsuğ : (DS I: 474b), bağarsuk : (DS I: 474b), bağırsığ : (DS I: 479b), bağırsık : (DS I: 479b), bağırsuk : (DS I: 486a), barsuk : (DS I: 535b), bayırsak : (DS I: 580b), bığarsığ : (DS I: 662a), boğarsak : (DS I: 723b),

		boğarsık: (DS I: 723b), boğarsuk: (DS I: 723b).
bağışla- (Far.+Tür.): Kabahati affetmek; hediye etmek (DTS: 84a-b); (Birine, bir şey) vermek, affetmek (ED: 321b-322a).	bağışla-: 1. Bir mal veya hakkı karşılık beklemeden birine vermek, teberru etmek 2. Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek 3. Görevden çekmek, almak 4. <i>mec.</i> Hoşgörmek (TS: 229a).	bağışda-: Bağışlamak (DS I: 480b).
bağışlan- (Far.+Tür.): Verilmek (ED: 322a; DTS: -).	bağışlan-: Bağışlama işine konu olmak, affa uğramak, affedilmek, affolunmak (TS: 229a).	---
bagla-: 1. Bağlamak 2. Tutturmak (DTS: 84b); Bağlamak, tutturmak (ED: 314b-315a).	bagla-: 1. Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak 2. Dügümlemek 3. Yara ilaç koyup bezle sarmak 4. Denk yapmak, paket yapmak 5. Anlaşma yapmak 6. Uyulması zorunlu olmak 7. Ekleme, bir araya getirmek, birleştirmek 8. Başka bir işle uğraşamaz durumda olmak 9. Sona erdirmek, bitirmek, tamamlamak 10. Geçiş engellemek 11. Birini söz veya yazı ile bağlamak, taahhüt etmek, angaje etmek 12. Büyü, muska vb.nin aracılığıyla birinin birtakım isteklerini veya yetkinliğini engellemek, yok etmek 13. <i>mec.</i> Gönlnü kazanmak 14. <i>mec.</i> Birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak 15. <i>mec.</i> Bütün ilgisini bir yerde yoğunlaştırmak (TS: 230a-b).	bagla-: 1. Akan suyun önüne set yapmak 2. Akışı istenilen tarafa çevirmek, yöneltmek 3. Büyülemek, aldatmak 4. Erkeği büyüleyerek cinsi bakımdan iktidarsız kılmak 5. Kısmetine mani olmak (DS I: 483a). bāla-: Bağlamak (DS I: 498b), bağlé-: (DS I: 484a), bayla-: (DS I: 581a).
baglan-: 1. Bağlanmış olmak 2. (Kendi için) bağlamak (DTS: 84b); (ED: 315a-b).	baglan-: 1. Bağlama işine konu olmak 2. Sevmek, içten bağlı olmak 3. Yalnızca belli bir işle uğraşmak 4. Bir şey bir kimseye ayrılmak, tahsis edilmek 5. Sözle veya yazılı olarak bir şeye bağlanmak, angaje olmak 6. <i>mec.</i> Beklenen şey elde edilmez olmak (TS: 230b-231a).	baglan-: Zıfıf gecesi iktidarsız olmak (DS I: 483a).
baglat-: (Birine, birşeyi)	baglat-: Bağlama işini	---

bağlatmak (ED: 315a); (DTS: 84b).	yaptırmak (TS: 231b).	
bağlı: 1. Bir şey ile bağlı 2. (Zümreye vb.) ait (DTS: 84b); (ED: 314a-b).	bağlı: 1. Bir bağ ile tutturulmuş olan 2. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren, vabeste 3. Sınırlanmış, sınırlı 4. Kapatılmış olan, kapalı 5. Bir kuruluşun yetkisi altında bulunan 6. <i>mec.</i> Bir kimseye, bir düşünceye, bir hatıraya saygı, aşk vb. duygularla bağlanan, sadık, tutkun 7. <i>hlk.</i> Halk inanişına göre, büyü etkisiyle cinsel güçten yoksun edilmiş (erkek) (TS: 232a).	bağlı: Büyülü, erkeğin büyülenerik cinsî bakımdan iktidarsız olması (DS I: 484a) bālı: Bağlı (DS I: 504a).
bak-: Dikkatlice bakmak, incelemek, çözmek (DTS: 88a); (Birine veya bir şeye) bakmak / ilgilenmek; (birine) güvenmek, itaat etmek (ED: 311a-b).	bak-: 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek 2. Aramak 3. Bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak 4. Bir şeyin gelişmesi veya iyi bir durumda kalması için emek vermek 5. Beslemek, geçindirmek 6. Bir iş birinden beklenmek 7. Hastayı muayene etmek 8. Tedavi etmek için ilgilenmek 9. Yoklamak, incelemek, denemek 10. Bir işi yapmak, bir işi yapmakla görevli olmak 11. İlgilenmek 12. Uğraşmak, meşgul olmak 13. Yapılabilmesi bir şeye bağlı bulunmak 14. Gözetmek, korumak 15. Renklerde benzemek, andırmak 16. Anlamak, farkına varmak 17. Başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak (TS: 240a-b).	bah-: Bakmak (DS I: 488b).
bakış: Bakış (DTS: 88a); Bakış, bakma (ED: 313b).	bakı: 1. Özellikle dağlık yörelerde bir yamacın güneş ışınlarına, güneğe veya kuzeye karşı konumunu belirleyen, bunun sonucu olarak da doğal şartlarını tespit eden durumu 2. Denetleme 3. <i>hlk.</i> Fal (TS: 237a).	bakı: 1. Fal 2. Besleme (DS I: 492a).
bakıl-: Bakılmak, ilgilenilmek vb. (ED: 314b); (DTS: 88a).	bakıl-: Bakma işine konu olmak veya bakma işi yapılmak (TS: 237a).	bahıl-: Bakılmak (DS I: 488a).

bakın-: İşin sonuna bakmak (ED: 316b); (DTS: 88a).	bakın-: 1. Çevreye göz gezdirmek, araştırmak 2. <i>hlk.</i> Muayene olmak (TS: 237b).	bakın-: Doktora muayene olmak, tedavi olmak (DS I: 492b-493a), bahın-: (DS I: 488a).
bakır: 1. Bakır (maden) 2. Bakır (dört gramı aşmayan ağırlık ölçüsü birimi) 3. Bakır para 4. Bakır (para birimi) (DTS: 88a-b); Bakır; bakır para veya bakır paranın ağırlığı; gürz (ED: 317b).	bakır: 1. Atom numarası 29, yoğunluğu 8,95 olan, 1084 °C'ye doğru eriyen, doğada serbest veya birleşik olarak bulunan, ısı ve elektriği iyi ileten, kolay dövülür ve işlenir olduğundan eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kırmızı renkli element (<i>simgesi Cu</i>) 2. Bu elementten yapılmış (TS: 238a).	bakır: 1. Bakraç, kova, helke 2. Tencere (DS I: 493a-494a). bahır: Bakraç, kova, helke (DS I: 488a). pahır: Bakır (DS V: 3380b).
bağır-: Bağırarak, böğürmek (DTS: 88b); Bağırarak, böğürmek (ED: 318a-b).	bağır-: İnsan yüksek ve gür ses çıkarmak 2. <i>mec.</i> Kendini belli etmek 3. Yüksek sesle azarlamak (TS: 228a)	bağır-: 1. Ağlamak 2. Bağırarak (DS I: 479b). bār-: Bağırarak (DS I: 534b), bavır-: (DS I: 573b), bovur-: (DS I: 744a). mankır-: Sığır bağırarak, böğürmek (DS IV: 3125a-b), mağar-: (DS IV: 3104b), mağır-: (DS IV: 3104b), makır-: (DS IV: 3108b), mangır-: (DS IV: 3123a).
bakırlıg: Bakırlı (DTS: 88b); Bakır içeren veya bakıra sahip olan (ED: 319b).	bakırlı: Bakır içeren (maddeler) (TS: 238a).	---
bakış-: Birbirine bakmak (ED: 321b); (DTS: 88b).	bakış-: 1. İki veya daha çok kimse birbirine bakmak 2. Kaçamak ve gizli olarak birbirine bakmak (TS: 238b-239a).	---
bakış: Gözetim, görme (DTS: 88b); bakma, bakış (ED: 321a).	bakış: Bakma işi (TS: 238b).	bahış: Bakış (DA: 149b).
bal: Bal (DTS: 85b-86a); Bal (ED: 330a).	bal: 1. Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaşan besî suyu (TS: 241a-b).	bal: Ağaç balı (DS I: 495b).
balçık: Çamur, çamurluk (DTS: 86a); Çamur (ED: 330a).	balçık: 1. İçinde çeşitli organik maddeler bulunan,	balçak: Balçık (DS I: 501b), balçıl: (DS I: 501b).

333a).	genellikle killi, koyu, yapışkan çamur, mil 2. <i>mec.</i> Güçlük çıkartan 3. İçindeki kil oranı yüksek, yağlı, su geçirmez, koyu toprak (TS: 242b).	palçıq : Balçık, çamur (DS V: 3385b).
baldız : Erkeğin karısının küçük kız kardeşi (DTS: 86a); Bir erkeğin karısının küçük kız kardeşi (ED: 334b).	baldız : Erkeğe göre eşinin kız kardeşi (TS: 243a).	balduz : Baldız (DS I: 503a), boldız : (DS I: 735a).
balık I: Balık (DTS: 86b); Balık (ED: 335b).	balık : Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı (TS: 243b-244a).	balıq : Balık (DS I: 504b), baluk : (DS I: 512b).
balıkcı : Balıkçı (DTS: 86b); (ED: 337a).	balıkcı : Balık tutan veya satan kimse (TS: 244a).	balıqçı : Balıkçı (DA: 149b).
balıkcın : Balık ile beslenen beyaz kuş, balıkçıl (DTS: 87a); Balıkçıl, balık yiyen kuş (ED: 337b-338a).	balıkcın : Perde ayaklılardan, uzunca gagalı, uzun ve çatal kuyruklu, deniz kıyılarında yaşayan bir kuş cinsi, deniz kırlangıcı (<i>Sterna hirundo</i>) (TS: 244b).	balıkcın : Balıkçıl (kuş) (DS I: 505a), balıkcın : (DS I: 504b), balıkcın : (DS I: 504b).
balıklıq : Balıklı, balığı bol (göl hakkında) (DTS: 87a); Balıkla dolu (ED: 338a).	balıklı : Balığı olan (TS: 245a).	---
baltır : Baldır (bacak) (DTS: 87a); Bacağın baldırı (ED: 334a).	baldır : 1. Bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik 2. Bu bölümün yumuşak ve şişkin olan arka tarafı (TS: 242b).	baldur : Baldır (DS I: 503a).
baltu : Balta, teber (DTS: 87a); Balta, teber (ED: 333b).	balta : Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç (TS: 247b-248a).	balta : Kalafatçılıkta kullanılan keskiye benzer, oluklu demir aygıt (DS I: 511a). palta : Balta, nacak (DS I: 3389a).
bar- : 1. Gitmek, yola çıkmak 2. Yürümek, dolaşmak 3. Kaybolmak, yok olmak 4. Ölmek (DTS: 89b); Gitmek, uzaklaşmak (ED: 254a-b).	var- : 1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak 2. Belli bir duruma veya düzeye gelmek 3. Hoş olmayan bir sona ermek 4. Bir şeyi iyice anlamak veya duymak 5. Acımadan, çekinmeden yapmak 6. Kadın, evlenmek 7. Bir durumdan başka duruma geçmek (TS: 2471a).	var- : 1. Gitmek 2. Gelmek 3. Yetişmek, ulaşmak, yanaşmak 4. İyice anlamak 5. Duymak, sezmek 6. Gönül kırmak, acı, dokunaklı konuşmak (DS I: 4091b-4092a) 7. Evlenmek (DS I: 4802a).
bar : 1. Var, mevcut 2. Ortada bulunan, var olan; bütün 3. Var olan, mevcut (DTS: 89a-	var : 1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı 2. Sahiplik bildiren	var : Varlıklı (DS VI: 4090b). va, vā : Var (DS VI: 4088a).

b); Mevcudiyet; mal (ED: 353a-b).	olumlu ad cümleleri kuran bir söz 3. Elde bulunan her şey (TS: 2468b).	
barıl-: Gidilmek (DTS: 90a); (ED: 365b).	varıl-: Herhangi bir yere ulaşmak (TS: 2470a).	varıl-: Varılmak, varma işi (AİA: 633a).
barın-: Barınmak, oturmak (ED: 367b); (DTS: 90b).	barın-: 1. Doğa etkilerinden korunmak için kapalı bir yere sığınmak 2. Yerleşmek, yaşamak için uygun şartlar bularak oturmak 3. Bir yerde yatarak geceyi geçirmek 4. <i>mec.</i> Soyut kavram bir yerde etkili olmak, gelişecek ortamı bulmak 5. <i>mec.</i> Çevresiyle uyumlu, dirlik içinde yaşamak (TS: 254b-255a).	barın-: 1. Sığınmak, korunmak, ihtiyacını sağlamak 2. Bulunduğu durumu uzun zaman muhafaza etmek 3. Bir yerde çalışmak 4. Geçinmek 5. Az çok geçim temin etmek 6. Kuvvetlenmek, kendine gelmek 7. Tatmin etmek (DS I: 532b).
barış-: Birlikte gitmek vb. (ED: 369b); (DTS: 90b).	barış-: 1. İki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak 2. Sevmek, zevk almak (TS: 255a).	barış-: 1. Götürü olarak iş vermek veya almak 2. Uyuşmak, anlaşmak (DS I: 533a).
barış: Gidiş (ED: 369b); (DTS: 90b).	barış: ⁶⁴ 1. Barışma işi 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar 3. Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç 4. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam (TS: 255a). varış: 1. Varma işi 2. Bir yarışın son bulduğu yer, finish (TS: 2470a).	varış: Davranış: <i>Gelişine varışım, tarhanana bulgur aşım</i> (DS VI: 4093b).
bars: Kaplan (DTS: 91a); Leopar, büyük kedi cinsinden hayvan (ED: 368a-b).	pars: Kedigillerden, genellikle Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, postu benekli, bazen de düz siyah, çevik, yırtıcı, etçil, memeli hayvan, leopar, panter, pelenk (<i>Panthera pardus</i>) (TS: 1892b).	bars: Kaplana benzeyen yırtıcı bir hayvan (DS I: 535a).
bartur-: (Birini) gitmeye, uzaklaşmaya zorlamak (ED: 359a); (DTS: 91a).	vardır-: Varmasına yol açmak, götürmek (TS: 2469b).	vardır-: Götürmek getirmek (DS VI: 4091a).
bas-: 1. Basmak 2. (Mühür) basmak 3. Bastırmak, aşmak 4. Baskın yapmak 5. (Kadın) ele geçirmek (DTS: 91b); Basmak, ezmek, baskı	bas-: 1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak 2. Küçük çocuklar ayakta	bas-: 1. Evlenmek niyetiyle bir kızı alıp kaçırmak 2. Cinsî münasebette bulunmak 3. Kümes hayvanları, kuşlar, hayvanlar çiftleşmek 4.

⁶⁴ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 50a-b).

yapmak, (biri üzerine) ani baskın düzenlemek vb. (ED: 370b-371a).	durabilmek 3. Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek 4. Sıkıştırarak yerleştirmek 5. Bası işi yapmak, tabetmek 6. Örtmek, bürümek, kaplamak 7. Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb.yle iz yapmak 8. Baskın yapmak 9. Bir kimse bir yaşa girmek 10. Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek 11. Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek 12. Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak. 13. Uygunsuz vaziyette yakalamak. 14. <i>mec.</i> Bir şeyin etkisinde kalıp eziklik, üzüntü ve ağırlık duymak (TS: 262a-b).	Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak 5.Oyunda yenmek (DS I: 544b-545a).
basguç: Hükmeden, hükümdar (DTS: 92a; ED: -).	basıcı: Bası işi yapan kimse (TS: 258a).	---
basıg I: Gece baskını (DTS: 92a); (ED: 373a).	bası: ⁶⁵ Resim klişesi, dökme harf, taş kalıp kullanarak makine yardımı ile kâğıt, bez vb.ne yazı, resim, çıkarma işi, tab, edisyon (TS: 258a).	---
basıl-: Yönetilmek, hükmedilmek (DTS: 92a; ED: -).	basıl- I: Basma işine konu olmak veya basma işi yapılmak (TS: 258b). basıl- II: Uygunsuz durumda yakalanmak (TS: 258b).	basıl-: 1. Mağlup olmak, altta kalmak 2. Eşkiya hücumuna uğramak 3. Tasalanmak, sıkılmak 4. Hayvanlar daha çok sığır, kısırak çiftleşmek (DS I: 540a).
basımcı: Ezen, zalim (DTS: 92a); Baskıcı (ED: 373b).	basımcı: ⁶⁶ Basımevi işleten kimse, matbaacı (TS: 258b).	---
basınç: Baskı, zulüm; boyunduruk (DTS: 92a); Baskı vb. (ED: 373a-b).	basınç: ⁶⁷ Bir yüzey üzerine etkide bulunan gücün yüz ölçümü birimine düşen miktarı, tazyik (TS: 258b-259a).	---
bastur-: Birinin el ve ayaklarını tutulup yere yatırmak, kalkmasını veya dönmesini engellemek için aşağı bastırmak (ED: 372b); (DTS: 92b).	bastır-: 1. Basma işini yaptırmak 2. Zararlı bir olayı önlemek 3. Durdurmak 4. Üstünlüğünü göstermek 5. Bir kumaşın kenarını kıvrıp dikmek 6. Gidermek 7. Hemen söylemek 8. Ansızın birinin yanına gitmek 9. Birdenbire gerçekleşmek ve	bastır-: 1. Yemeği pişirilebilecek hâle getirmek, hazırlayıp ateşe koymak 2. Patlıcan, kabak gibi sebzeleri etle veya kıyma ile tavaya döşeyip pişirmek 3. Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak 4. Dişi hayvanı erkeklerle çiftleştirmek 5.

⁶⁵ Yeni sözcük (MBTS: 115b)

⁶⁶ Yeni sözcük (MBTS: 115b)

⁶⁷ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 51a).

	pek çok etki göstermek 10. Baskı yapmak, üzerine iyice düşmek 11. <i>hlk.</i> Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak (TS: 263a-b).	Kapının bastırağını indirip kapatmak 6. Kaynak suyunu taş ve toprakla örterek ark içinde götürmek 7. Bir şeyin üzerini kapatmak, örtmek (DS I: 548a-b).
baş I: 1. Kafa 2. Mesuliyet 3. Başucu 4. Boğaz, (kap) ağzı 5. Başak, sorguç, (bitki) püskülü 6. Doruk, zirve 7. (Irmak) başı, kaynağı 8. Reis, önder, başkan 9. Başlangıç (DTS: 93a-b); Kafa, (bir ordunun) başı, (bir şeyin) başlancı, lider (ED: 375a-376a).	baş : 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser 2. Bir topluluğu yöneten kimse 3. Başlangıç 4. Temel, esas 5. Arazide en yüksek nokta 6. Bir şeyin genellikle toparlakça ucu 7. Bir şeyin uçlarından biri 8. Kasaplık hayvanlarda ve bazı yiyeceklerde adet 9. Sarraflık hakkı 10. Bir şeyin yakını veya çevresi 11. “Önem veya yönetim bakımından ileride olan, en önemli, en üstün”□ anlamlarında birleşik kelimeler yapan bir söz 12. Güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş derecenin en yükseği 13. Deniz teknelerinde ön taraf (TS: 264a-269b).	baş : 1. Reis 2. Tane 3. Dilim 4. Pazartesi 5. Bulgur, buğday ve benzerleri kalburlandığı zaman kalburun üstünde kalan iri kısım 6. Ölçüde, tartıda tahminin üstünde çıkan kısım (DS I: 549a-b).
başak : (Ok, mızrak) sivri ucu, temreni (DTS: 94a); Küçük baş; temren; buğday başağı (ED: 378b).	başak : 1. Arpa, buğday, yulaf vb. ekinlerin tanelerini taşıyan kılçıklı başı 2. <i>hlk.</i> Tarlalarda, bağlarda dökülmüş veya tek tük kalmış olan ürün (TS: 269b-270a).	başak : 1. Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüler (DS I: 500b-551a), başah : (DS I: 550b), başşag : (DS I: 565a), başşah : (DS I: 565a), boşak : (DS I: 743a). başşak : 1. Başak 2. Bağlanmış buğday demeti 3. Tomurcuk 4. Asmalardaki küçük salkımlar 5. Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüler (DS I: 565a-b).
başaklan- : Temren takılmak (DTS: 94a); (ED: 380b).	başaklan- : Başak bağlamak, tutmak (TS: 270a).	---
başaklıg : Bir ucu olan, uca sahip (ok, mızrak) (DTS: 94a); (ED: 380a).	başaklı : 1. Başağı olan (ekin) 2. Arka ucu başka biçimde olan (ok) (TS: 270a).	---
başçı : Yönetici, başkan (DTS: 94a); Lider, yönetici vb. (ED: 375a-376a).	başçı : 1. İşçi başı 2. Çiğ veya pişmiş koyun, kuzu, sığır başı	başçı : Başkan, başbuğ, lider (DS I: 556b).

378a).	satan kimse (TS: 271b-272a).	
başgan: Büyük bir balık (DTS: 94a); Büyük balık; kavim reisi (ED: 379b).	başkan: ⁶⁸ 1. Bir topluluğun, bir toplantının veya bir derneğin başında bulunan kimse, reis, reis bey 2. Bazı ülkelerde devletin ve hükûmetin başı (TS: 275a).	başgan: Başkan (UİA: 371b)
başgar-: Başlamak, öncülük etmek, kılavuzluk yapmak (ED: 380a; DTS: -).	başar-: Bir işi istenilen biçimde bitirmek, muvaffak olmak (TS: 271a).	başar-: Başarmak (DS I: 553a).
başla-: Yönetmek, liderlik etmek (DTS: 94a-b); Başlamak, yol göstermek (ED: 381b-382a).	başla-: 1. Bir işe girişmek, harekete geçmek 2. Çalışır, işler, yürür duruma girmek 3. Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak 4. Görünmek 5. Etkisini göstermek (TS: 276a).	başla-: Başlamak (UİA: 371b)
başlan-: 1. Yönlendirilmiş olmak, sevkedilmek 2. Başlamak 3. Başlamak, bir işe girişmek (DTS: 94b); Başlamak, (buğday) başaklanmak vb. (ED: 382b).	başlan-: 1. Başlama işine konu olmak 2. Baş oluşmak (TS: 276b).	başlan-: Başlanmak (AİA: 358a).
başlat-: Başlamayı emretmek (ED: 382a-b); (DTS: 95a).	başlat-: 1. Başlamasına yol açmak 2. Birinin kötü konuşmasına yol açmak (TS: 276b).	başlat-: Başlatmak (AİA: 358a).
başlıg I: 1. Başı olan, başlı 2. İdarecisi olan, (birinin) yönetimi altında olan (DTS: 95a); Başa sahip olan vb. (ED: 381a-b).	başlı: Başı olan (TS: 277a).	başlı: 1. Tepeleme dolu, ağız ağıza dolu 2. Geçici olmayan, devamlı, sürekli olarak 3. Bitmemiş, yarım kalmış iş (DS I: 562b).
başlık: Başkan, önder (DTS: 95a); Başlangıç; liderlik; başlık (ED: 381).	başlık: 1. Genellikle başı korumak için giyilen şapka, serpuş 2. Üst giysilerinin yakalarına takılı başlık, kapüşon 3. Hayvan koşumunun başa geçirilen bölümü 4. Bir sütunun, bir direğin tepeliği 5. Kâğıt veya zarf üstüne basılmış ad ve adres, antet 6. Bir yazının, bir kitabın bölümlerinin başına konulan ve konuyu kısaca tanıtan ibare, serlevha 7. Başlık parası 8. Tablaların veya iş parçalarının düzgün kalmasını sağlamak amacı ile baş taraflarına takılan parça 9.	başlık: 1. Evlenecek erkeğin kız tarafına verdiği para, mal veya ziynet eşyası, ağırlık 2. Hayvan veya eşya değişenlerden birinin aldığı fazla para veya eşya 3. Gem 4. Yular 5. Yulara takılan boncuk örmesi 6. Tekerlek parmaklarının çakılı olduğu kısım, top 7. Tandıra hava gelen yerde kerpiçten yapılan delik 8. Kalın samanla karışık arpa veya buğday 9. Tandırı yakmak için kullanılan iri saman 10. Güreşte galip gelen öküz 11. (DS I: 562b-563b).

⁶⁸ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 52a-b).

	Tekerlek parmaklarının çakılı olduğu kısım (TS: 277a).	başlıb: İyi yanması için tandırda küme yapılan tezek (DS I: 562b).
başsız: Başsız, başı olmayan (DTS: 95a; ED: -).	başsız: 1. Başı olmayan 2. <i>mec.</i> Yöneticisi, başkanı olmayan (TS: 279a).	başsız: 1. Serseri (DS I: 565a) 2. Babası, büyüğü olmayan (çocuk) 3. Başiboş (hayvan) (DS VI: 4448b).
bat ~ pat: Hızlıca, çabuk (DTS: 95a-b); Hızlıca, acele bir şekilde (ED: 296a-b).	pat: Yassı bir şeyle vurulduğunda çıkan ses. pat diye ansızın (TS: 1897b).	pat: Pat (DA: 167b).
bat-: 1. Batmak, dalmak 2. Batmak (gök cisimleri için) (DTS: 95b); İnme, gözden kaybolmak, batmak, (güneş vb.) batmak (ED: 298a).	bat-: 1. Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek 2. Dünya'nın dönüşü dolayısıyla Güneş, Ay ve yıldız ufkun altına inmek 3. İflas etmek 4. Kirlenmek 5. Saplanmak 6. Tedirgin etmemesi gereken şeyler tedirgin etmek 7. Hoşa gitmeyen bir duruma uğramak 8. Yok olmak 9. Çökmek 10. <i>mec.</i> Daha kötü bir duruma uğramak 11. <i>mec.</i> Yıkılmak, egemenliği sona ermek 12. <i>mec.</i> Dokunmak, incitmek (TS: 284a).	bat-: 1. Acımak, batar gibi ağrımak 2. Çok olmak (DS I: 572a).
batıg: 1. Nemli alçak yer 2. Çökek (DTS: 95b); Batma hareketi (ED: 301b).	batı: 1. Yeryüzündeki başlıca dört yönden güneşin battığı yön, gün batısı, günindi, garp, mağrip, doğu karşıtı 2. Bulunulan yere göre güneşin battığı yönde olan bölge, garp 3. Güneşin 22 Martta ve 23 Eylülde battığı nokta (TS: 282a). Batı: 1. Güneşin battığı yöndeki ülkeler bölgesi, Garp 2. Siyasal anlamda Avrupa ve Kuzey Amerika (TS: 282a-b).	batı: Batı (AİA: 358b).
batrak: Ucuna bir ipek parçası takılan mızrak (DTS: 95b); Bayrak, alem, sancak (ED: 307b).	bayrak: 1. Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak 2. <i>mec.</i> Öncü 3. <i>mec.</i> Simge, sembol 4. Baklagillerde diğerlerinden daha üstte bulunan, daha büyük olan ve çoğunlukla başka bir renkte ve	bayrak: Uçurtma (DS I: 583).

	yuvarlakça olan taç yaprağı 5. Atletizmdeki bayrak yarışında dört sporcunun elden ele geçirdiği kısa, yuvarlak sopa 6. esk. Gerekğinde indirilip kaldırılan, açılıp kapatılan kol (TS: 287b).	
batruş: 1. Bulanık su 2. Koyulaşmış erişte çorbası (DTS: 95b); Bulanık su (ED: 308a).	batırış: Batırma işi (TS: 283b).	---
batır-: 1. Batırmak, daldırmak 2. Saklamak, gizlemek (DTS: 96a); batmasına neden olmak; gizlemek (ED: 308a-b).	batır-: 1. Bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak 2. Bir işte kazanç sağlayamaz duruma gelmek 3. Yitirmek 4. Bir kimseyi çekiştirip iyice kötülemek 5. Kirletmek 6. <i>mec.</i> Mahvetmek (TS: 283b).	batır-: 1. Kuru meyveyi ıslatmak, yıkamak 2. Kire bulamak (DS VI: 4449a). batır-: 1. Kirletmek, pisletmek 2. Batırmak, sokmak 3. Saklamak, kaybetmek (DS I: 573a).
baturluk (Moğ.+Tür.): Kahramanlık, fedakarlık (DTS: 96a; ED: -).	baturluk: Bahadırılık (TS: 284b).	---
bay: Zengin, cömert (DTS: 85a); Zengin, zengin kişi (ED: 384a-b).	bay I: esk. Parası, malı çok olan, zengin (kimse) (TS: 285a). bay II: ⁶⁹ 1. Erkeklerin ad veya soyadlarının önüne getirilen saygı sözü 2. Erkek (TS: 285a).	bay: Zengin, ağa (DS I: 574b).
bayakı: Daha önce bahsedilen (DTS: 85a); Daha önce adı geçen; önceki; son günlerdeki (ED: 385b).	bayağı: 1. Aşağılık, pespaye 2. Basit, adi, amiyane, banal 3. Herhangi bir özelliği olmayan, sıradan, alelade. 4. Hemen hemen, âdeta 5. Gerçekten 6. Oldukça, epey (TS: 285a).	bayakı: 1. Hakikaten, gerçekten, ciddî olarak 2. Deminki, az önceki 3. Hemen hemen 4. Her zamanki gibi olan, bayağı, hiçbir özelliği bulunmayan (DS I: 577b). bayağı: Epeyce, bir hayli, oldukça (DS I: 575b). bayā: 1. Hakikaten, gerçekten, ciddi olarak 2. Muhakkak, mutlaka 3. Her zamanki gibi olan, bayağı, hiçbir özelliği bulunmayan 4. Hemen hemen 5. İnadına 6. Epeyce, bir hayli, oldukça 2. Fazla, çokça (DS I: 574b-575b). bāyāhı: Deminki, az önceki

⁶⁹ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 53a-b).

		(DS I: 575b).
be: Koyun meleme sesi (ED: 291b; DTS: -).	me: Koyun, kuzu vb. hayvanların çıkardığı ses (TS: 1640b).	---
bedü-: 1. Artmak 2. Büyümek (insan için) (DTS: 97b); Büyümek veya büyümüş olmak vs. (ED: 299b).	büyü-: 1. Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek 2. Yetişmek 3. Yaşı artmak, yaşlanmak 4. Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak 5. Sayıca artmak 6. Genişlemek 7. Önem ve değer kazanmak (TS: 429b).	böğü-: Büyümek (DS I: 765b).
bedük: 1. Büyük 2. Çok (DTS: 97b); Büyük, ulu (ED: 302b-303a).	büyük: 1. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşısı 2. Çok, ortalamayışı aşan (soyut kavram) 3. Niceliği çok olan 4. Üstün niteliği olan 5. Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş 6. <i>mec.</i> Önemli 7. Büyük abdest 8. <i>mec.</i> Makam, rütbe, derece bakımından daha üst olan kimse (TS: 427a-b).	böyüh: Büyük (DS I: 774a), boyuk: (DS I: 747b), böhk: (DS I: 766b), böyük: (DS I: 774a), böyyük: (DS I: 774a).
bedüklük: Büyüklük (DTS: 98a); Ululuk, büyüklük (ED: 304b).	büyüklük: 1. Büyük olma durumu 2. Ululuk 3. <i>mec.</i> Büyüklere yaraşır bağışlayıcı davranış 4. Depremde oluşan enerjinin düzeyini belirten ölçü (TS: 428a-b).	---
bedüt-: 1. Artırmak, katmak 2. Yüceltmek (DTS: 97b); Bir şeyi daha büyük daha yüce yapmak (ED: 300b-301a).	büyüt-: 1. Büyük duruma getirmek, genişletmek 2. Yetiştirmek, bakmak 3. <i>mec.</i> Abartmak, mübalağa etmek (TS: 430a).	böyüt-: Büyütmek (DA: 151a).
bedüttür-: Yüceltmek (ED: 301b; DTS: -).	büyüttür-: Büyütme işini yaptırmak (TS: 460a).	---
beg: 1. Hükümdar, önder, bey, prens; beyefendi 2. Koca, eş (DTS: 98a); Bir boyun, kabilenin reisi; yardımcı başkan (ED: 322b-323a).	bey: 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz 3. Eş, koca 4. As 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir 6. Aşığın çukur yüzünün arkasındaki yumru bölge 7. Küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı 8. Komutan 9. <i>esk.</i> Zengin, ileri	beg: Bey (DA: 150a).

	gelen kimse, bay (TS: 320a-b).	
beglik: Beylik; beyin yönetimi, beyin iktidarı (DTS: 98b); Bey derecesi veya statüsü; bir reis veya kocaya sahip olma; bir bey tarafından yönetilen bölge (ED: 326a).	beylik: 1. Bey olma durumu 2. Herkesin kullandığı, herkesin bildiği 3. Basmakalıp 4. Devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan, mirî 5. Bir çeşit küçük ve ince asker battaniyesi 6. <i>mec.</i> Rahat yaşama 7. Merkeze tam bağlı olmayarak bir beyin yönetimi altındaki ülke, emîrlik, emaret, mirlik 8. <i>esk.</i> Hükûmet (TS: 324a).	beylik: 1. Köyün ortak malı, semiz sığır 2. Köylü tarafından ağalarına ekilen özel tarla (DS I: 648a) beğlik: 1. Devlete ait olan, beylik 2. Köyün zenginlerine, ileri gelenlerine ait olan (DS I: 598b).
bek: Sağlam, sağlamca, dayanıklı, dayanıklı bir şekilde; çok (DTS: 99a); Sert, katı, sağlam vb. (ED: 323a-b).	bek: <i>hlk.</i> 1. Sert, katı 2. Sağlam (TS: 295a). pek: 1. Sert, katı 2. Sağlam, dayanıklı 3. Gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok 4. <i>hlk.</i> Hızlı olarak (TS: 1906b).	bek: 1. Sert, katı, sağlam, kuvvetli 2. Avcının saklanıp av hayvanı beklediği yer, pusu. 3. Pusuda bekleyerek yapılan av 4. Beklenen iş 5. Beklenen yer, pusu 6. Nöbet, bekleme, gözetme 7. Gözcü, sürek avında bekleyen 8. Bekçi kulübesi 9. Avcı kulübesi 10. Hızlı olarak, çabuk 11. Fazla, çok, pek (DS I: 600a-601a). pek: 1. Hızlı 2. Bekçi kulübesi 3. Av bekleme yeri (DS VI: 3422b).
bekiş- ~ beküş-: Sağlamlaşmak (DTS: 99a); (ED: 329b).	pekiş-: 1. Sertleşmek, katılaşmak 2. Sıkışmak, tıkanmak 3. <i>mec.</i> Güçlenmek, artmak, çoğalmak, kuvvetlenmek (TS: 1907a).	bekiş-: 1. Pekişmek, sertleşmek, katılaşmak, sıkışmak 2. İyileşmek, sağlamlaşmak (DS I: 602b-603a), bekeş-: (DS I: 601b). pekeş-: Katılaşmak (DS V: 3422b). pekiş-: 1. Sıkışmak, sıkışarak sertleşmek 2. Zorlamak, zorlayarak itmek 3. Tutunmak 4. Güçlenmek 5. İki şey birbirine iyice yapışmak, tıpatıp eklenmek (DS V: 3423a-b).
bekle-: 1. Kilitlemek, içine girmek 2. Zincirlemek 3. Pekiştirmek (DTS: 99a); Bağlamak, sağlamlaştırmak, korumak (ED: 326b-327a).	bekle-: 1. Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak 2. Süre tanımak, acele etmemek 3. Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak, muhafaza etmek 4. Ummak 5. Karşılaşma ihtimali bulunmak	behle-: Beklemek (DS I: 599a). pekle-: Sağamlamak (DS V: 3424a).

	6. Aramak, istemek 7. Oyalanmak (TS: 296a).	
beklen-: Pekiştirmek, katılaştırmak, sağlamlaştırmak; hapsedilmek (ED: 327a).	beklen-: Bekleme işine konu olmak (TS: 296b).	---
bekleş-: Gözetmeye yardımcı olmak ⁷⁰ , kapatmada yardımcı olmak; anlaşmak, sözleşmek (DTS: 99a-b); (ED: 327a-b).	bekleş-: Birlikte veya karşılıklı beklemek (TS: 296b). pekleş-: 1. Sertleşmek, katılaştırmak 2. Kabız olmak 3. <i>mec.</i> Güçlenmek, sağlamlaştırmak (TS: 1097b).	pekleş-: Sertleşmek, katılaştırmak (DS V: 3424a).
beklet-: Gözetletmek ⁷¹ , Hapsedilmek (DTS: 99b); (ED: 327a).	beklet-: 1. Bekleme işini birine yaptırmak 2. Oyalamak (TS: 296b).	beklet-: Bekletmek (DA: 150a).
beklik: Sağlamlık, sertlik (DTS: 99b); (ED: 326a).	peklik: 1. Pek olma durumu 2. Kabız 3. Sağlamlık, dayanıklılık, direnç (TS: 1907b).	beklik: 1. Peklik, kabızlık 2. Nişanda söz kesiminden sonra yapılan merasim 3. Katılık, sertlik (DS I: 604a). peklik: Sertlik, dayanıklılık, direnç (DS V: 3424a).
bekmes: Üzüm şurubu (DTS: 99b); Meyve suyu şurubu (ED: 327b).	pekmez: Genellikle üzüm, dut vb. meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi (TS: 1907b).	bekmez: Pekmez (DS I: 604a), behmez: (DS I: 599a), bepez: (DS I: 630b), betmez: (DS I: 646a).
beküt-: Sağlamlaştırmak (DTS: 99b); Bağlamak, sağlamlaştırmak, pekiştirmek (ED: 325b).	bekit-: <i>hlk.</i> Kapamak, tıkamak (TS: 295b). pekit-: 1. Güç vermek, güçlendirmek, tekit etmek 2. Daha önce istenip de yerine getirilmemiş bir iş için yeniden resmî bir yazı yazmak, tekit etmek (TS: 1907a-b).	bekit-: 1. Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sıkıştırmak, sertleştirmek, katılaştırmak 2. Sıkıca bağlamak, bağlanacak şeylerde bağcığı sıkıkmak 3. Kapatmak, tıkamak, örtmek 4. Kuşatmak, çevirmek 5. Bir yere gözcü dikmek, nöbetçi koymak 6. Vurmak (DS I: 603b-604a). pekit-: 1. Kapatmak, örtmek 2. Tarla, bağ, bahçeyi korumak için çevresini çitle çevirmek, sarmak, örtmek 3. Sınırlandırmak, önünü almak (<i>mecaz</i>) 4. Işık ve yelin girmesine engel olmak 5. Sıkıştırarak sağlamlaştırmak, düzeltmek, onarmak 6. Sulu şeyleri koyulaştırmak (pekmez, hamur vb.) (DS V: 3423b-3424a).
bêl: 1. Bel 2. Tepe (DTS: 99b);	bel: 1. İnsan bedeninde	bel: 1. Tepe, yüksek yer, üzeri

⁷⁰ DTS'de bu anlamın ifade edildiği madde *begleş-* biçiminde yer alır (s. 98b).

⁷¹ DTS'de bu anlamın ifade edildiği madde *beglet-* biçiminde yer alır (98b).

99b-100a); Bel; dağ geçidi (ED: 330a-b).	göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm 2. Bu bölümün, sırtın altına rastlayan bölgesi 3. Hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası 4. Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer 5. Geminin orta bölümü 6. Bardak, şişe, vazo vb.nin ortasındaki dar bölüm (TS: 297a-b).	yassı tepe, ufak tepe 2. Sırt, bayır, yamaç, dağ eteği 3. Dağ silsilesi, sıradağ 4. Dağ üzerindeki yüksek geçit, yol, dönemeçli, dik dağ yolu 5. Tarlanın ortası 6. Suların ayırım yeri 7. Seviye (DS I: 605b).
bele- I: Koyun melemek (DTS: 100a); (ED: 332b).	mele- Koyun, kuzu veya keçi bağlamak (TS: 1648a).	mele- (Koyun vs.) melemek (UİA: 384b).
belgü: Belirti, alamet (DTS: 100a); Belirti, işaret; ayırt edici karakter (ED: 340a).	belge: ⁷² Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman (TS: 299b). belgi: 1. Bir şeyi benzerlerinden ayıran özellik, alamet, nişan 2. Şiar (TS: 300b).	belgi: Nişan, hedef (DS I: 616b).
belgüle- Düzgünce anlamak, manasını anlamaya çalışmak (DTS: 100a); Açıkça göstermek (ED: 342b).	belgile- Belgi ile göstermek (TS: 300b). belgele- Bir olgunun doğru olduğunu belge ile göstermek, ortaya çıkarmak, tevsik etmek (TS: 300a).	---
belgülüg: Gözle görülür, belirgin (DTS: 100a); Belli, dikkate değer, ayırt edici özelliklere sahip (ED: 341b-342a).	belgili: Belgiye dayanan, belirli olan (TS: 300b). belgeli: 1. Belgesi olan (kimse) 2. İki yıl üst üste sınıfta kaldığı için okula devam etme hakkını yitirerek belge alan (öğrenci) (TS: 300b)	belgili: Besbelli, apaçık, belli, belirli (DS I: 616b).
belgür- Görünmek, Ortaya çıkmak, açığa çıkmak (DTS: 100a-b); Ortaya çıkmak, aşikar olmak (ED: 341a).	belir- 1. Önce belli veya görünür olmayan bir şey ortaya çıkmak, tezahür etmek 2. Bir düşünce veya durum kesin bir biçim almak, tebellür etmek 3. İyice görünür ve anlaşılır bir durum almak, tebarüz etmek (TS: 302b).	belür- Belirmek, meydana çıkmak (DS I: 624b), beler- (DS I: 614a-b). belur- 1. Belirmek, meydana çıkmak 2. Açılmak, gelişmek (DS I: 624a).
belgürme: Belirme (BT I: 56a; DTS: -; ED: -).	belirme: Belirmek işi (TS: 302a).	---
belgürt- Ortaya çıkartmak,	belirt- Açıklamak, tebarüz	---

⁷² Ölçünlü dilde ve ağızlarda yer alan *belgi* biçimi Moğolca olarak değerlendirilmektedir (Schönig 2000: 68). *belge* biçimi ise ET. Türkçe *belgi* biçimine benzetilerek canlandırılan bir sözcüktür (Bayar 2006: 54a-b).

göstermek (ED: 341a-b); (DTS: 100b).	ettirmek (TS: 303b).	
belgürtme: Tezahür (DTS: 100b); (ED: 342a).	belirtme: Açık söyleme, belirli kılma, görüş bildirme, tasrih (TS: 303b).	---
belgüsüz: 1. Alamenti olmayan 2. Bilinmeyen, bellirsiz (DTS: 100b); Belirtisi, izi olmayan (ED: 342a).	belgisiz: Belirsiz (TS: 300b). belgesiz: Belgesi olmayan (TS: 300b).	---
ben ~ men: 1. Ben 2. <i>Yüklemin şahıs belirtisi görevinde bir sözcük</i> (DTS: 101a); Ben (ED: 346a-b).	ben III: 1. Teklik birinci kişiyi gösteren söz 2. Kişiyi öbür varlıklardan ayıran bilinç 3. Bir kimsenin kişiliğini oluşturan temel öge, ego (TS: 306a).	men: Ben, 1. Kişi zamiri (UİA: 384b).
benek: 1. Tanecik 2. Küçük para (DTS: 101a); Küçük tohum, kabarcık (ED: 350b).	benek: 1. Herhangi bir şey üzerindeki ufak leke, nokta, puan 2. Güneş lekeleri yöresinde görülen, parlak taneciklerden ve parlak damarlardan oluşmuş bölüm, fakül (TS: 307a).	benek: Üzüm salkımında olgunlaşan ilk tane (DS I: 627b).
bengü ~ bengü ~ mengü ~ mengü: 1. Sonsuzluk, ebediyet 2. Sonsuz, ebedî, daimî (DTS: 363a-b); Ebedî, sonsuz (ED: 350b-351a).	bengi: Sonu olmayan, hep kalacak olan, ölümsüz, ebedî (TS: 307a).	bengutaş: ⁷³ Anıt (DS I: 328b), bekgütaş: (DS I: 602a).
bér-: 1. Vermek, sunmak, takdim etmek 2. Kızını evlendirmek 3. Ödemek (DTS: 101b-102a); Vermek (ED: 356b-357a).	ver-: 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek 2. Bırakmak veya bağışlamak 3. Ondan bilmek, atfetmek 4. Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek 5. Döndürmek, çevirmek, yöneltmek 6. Herhangi bir duruma yol açmak 7. Satmak 8. Kızı, kadını biriyle evlendirmek 9. Ödemek 10. Yaymak 11. Bitki ve ağaç, ürün üretmek 12. Herhangi bir şey ortaya çıkarmak, oluşturmak 13. Hepsini herhangi bir duruma sokmak 14. Sahip olmasını sağlamak 15. Bir şey üzerinde etki yapmak, biçimini	ver-: Bir durumu, bir eylemi sürekli ve etkin biçimde sağlamak (DS VI: 4098b-4099a). vir-: Vermek (DS VI: 4108a).

⁷³ Hasan Eren, söz konusu verilerin Orhun Türkçesinden alındığını, ağızlarda bu verilerin bulunmasının mümkün olmadığını belirtmiştir (Eren 2010: 27). *bengü* sözcüğü Kırım göçmenlerinden derlenmiş olarak Derleme Sözlüğünde yer alır (DS I: 628b).

	değiştirmek 16. Tespit etmek 17. Kazandırmak, katmak 18. Ayırmak, harcamak 19. Dayamak 20 Doğurmak 21. Cinsel yönden kendini kullandırmak 22. Kök veya gövdeleri sonuna -ı (-i, -u, -ü) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek tezlik bildiren birleşik fiiller oluşturur (TS: 2481a-b).	
bêrgü: Borç ⁷⁴ (DTS: 102b); Verilmesi gereken veya verilen şey (ED: 362b).	vergi: 1. Kamu hizmetlerine harcanmak için hükûmetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı para 2. <i>mec.</i> Bir kimsenin doğuştan sahip olduğu iyi nitelik (TS: 2479a-b).	virgi: Doğuştan iyi nitelik (DS VI: 4108a).
bêrgüçi: Verici, borç veren (DTS: 102b; ED: -).	verici: 1. Veren, verme yanlısı kimse 2. Çıkar gözetmeksizin her türlü yardımı yapan, esirgemeyen kimse 3. <i>fiz.</i> Elektromanyetik dalgalar yardımıyla işaret, ses ve görüntü iletmeye yarayan cihazların genel adı 4. <i>tıp.</i> Başkasına aktarılmak üzere kan, doku veya organ veren kimse, donör. (TS: 2480a).	---
bêril-: Verilmek (ED: 365b); (DTS: 102b).	veril-: Verme işine konu olmak (TS: 2480b).	veril-: Verilmek (DA: 172b).
bêrim: Vergilendirme, ödeme, borç (DTS: 102b-103a); Borç (ödenmesi gereken) (ED: 366a).	verim: 1. Çalıştırılan, işletilen, bakılan bir şeyin verdiği sonuç veya bu sonucun niceliği, mahsul, randıman 2. Ortaya çıkan, istenilen, beklenen sonuç, semere 3. Elde edilen ürün, hizmet vb.yle onu elde etmek için harcanan iş arasındaki oran (TS: 2480b).	verim: İyi dilek (DS VI: 4098b). virim: Verim (DS VI: 4108a).
bêrimlig: Borçlu; borçla ilgili (DTS: 103b); (ED: 366b).	verimli: 1. Verimi iyi ve bol olan, bitek, randımanlı, mahsuldar, mümbit, müsmir,	verimli: 1. Kazançlı 2. Eli açık 3. Büyüğe karşı gelen (DS VI: 4098b).

⁷⁴ DTS’de sözcük Rusçaya дап “armağan” anlamıyla çevrilmiştir. Ancak Sözlükte yer alan cümlelerde “armağan” değil “borç” anlamı söz konusudur. Niktekim Ercilasun vd (2014: 589) *bêrgü* / *birgü* sözcüğünü “borç” olarak anlamlandırmıştır.

	verimkâr 2. Kendisinden beklenen sonucu veren, semereli 3. Çok yazan, velut (TS: 2480b).	
bêriş: Verme (ED: 369b); (DTS: 103a).	veriş: Verme işi (TS: 2481a).	---
berk: 1. Sağlam 2. Güçlü, kudretli (DTS: 103a); Sert, sağlam, katı (ED: 361a-b).	berk: 1. Sert, katı 2. Sağlam (TS: 313a).	berk: 1. Sert, katı, sağlam, kuvvetli 2. Hızlı, çabuk 3. Kuvvetle, şiddetle, sıkı olarak, sağlam bir şekilde 4. Yüksek sesle (DS I: 635a). perk: 1. Sağlam, güçlü 2. Katı, sert (DS V: 3432b).
berkit-: 1. Sağlamlaştırmak 2. Kapatmak, yakalamak (tuzak hakkında) (DTS: 103a); Bağlamak, sağlamlaştırmak, pekiştirmek (ED: 363a-b).	berkit-: Sağlamlaştırmak, tahkim etmek, takviye etmek (TS: 313a).	berkit-: 1. Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sıkıştırmak, sertleştirmek, katılaştırmak 2. Sıkıca bağlamak, bağlanacak şeylerde bağcığı sıkıkatmak 3. Germek 4. Kapatmak, tıkmak, örtmek 5. Söküğü dikmek, yamamak 6. Üst üste yığmak, yüklemek 7. Vurmak 8. Bastırmak (kelimelere) (DS I: 635b-636a). perkit-: 1. İyice gererek, sıkıştırarak, vurarak sağlamlaştırmak 2. Vurmak, fırlatmak (DS V: 3433a)
bértür-: (Birine, bir şeyi) verdirmek, (bir şey) verdirilmek (ED: 359a-b); (DTS: 103b).	verdir-: Verme işini yaptırmak, vermesini sağlamak (TS: 2478b).	---
berü: 1. Buraya 2. -den beri (DTS: 103b); Buraya, buradan (ED: 355b).	beri: 1. Konuşanın önündeki iki uzaklıktan kendisine daha yakın olanı 2. Bu uzaklıkta bulunan 3. -den bu yana (TS: 312b).	beri: Beri, şey, nesne (DA: 150a).
berüki: (Yerleşik) buraya yakın (ED: 364a); (DTS: 103b).	beriki: 1. Beride olan 2. Beride olan şey veya kimse (TS: 313a).	beriğiki: Beriki (DS I: 635a).
bêş: Beş (DTS: 103b); Beş (ED: 376a).	beş: 1. Dörtten sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 5 ve V rakamlarının adı 3. Dörtten bir artı 4. esk. İlkokul (TS: 316b).	beş: Beş (DA: 150a).
bêşer: Beşer (DTS: 104a; ED: -).	beşer: 1. Beş sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her birine beş, her defasında beşi bir arada (TS: 317a).	beşer, beşēr: Beşer, her birine beş (AİA: 364b).
bêşik: Beşik, salıncak (DTS: 104a); Beşik (ED: 380b).	beşik: 1. Bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya	beşik: Bebek, beşik çocuğu (DS I: 643a).

	yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir çeşit küçük karyola 2. Ambalajlanacak malın biçimine uygun olarak alta konulan parça veya parçaların tümü 3. <i>mec.</i> Bir şeyin doğup geliştiği yer 4. Yüzüstü yatışta, geriye bükülü ayak bileklerini ellerle kavrayarak karın üzerinde baş ve ayak yönünde sallanma (TS: 317a).	beşşik, bēşşik : Beşik (DS I: 645a), beşuk : (DS I: 645b), bişşik : (DS I: 708a).
bēt : ⁷⁵ Yüz, çehre (DTS: 110b); (İnsan) yüzü (ED: 296b).	bet : Beniz kelimesi ile birlikte, “yüz rengi” anlamında ikileme oluşturan bir söz 2. Bereket kelimesi ile birlikte “bolluk” anlamında ikileme oluşturan bir söz (TS: 318b).	bet bez : Yüz, çehre (AA: 119).
bez- : Titremek, sarsılmak (DTS: 104a); Titremek, ürpermek, zangırdamak (ED: 389b).	bez- : Bezgin duruma gelmek, bezginlik getirmek, bıkmak usanmak (TS: 326b).	bez- : Usanmak, bıkmak (UKA: 195)
beze- < bedze- : Süslemek (DTS: 104a); Süslemek, bezemek (ED: 390a).	beze- : Süslemek (TS: 325b).	bēze- : Süslemek (DS I: 650b).
bezek : Süsleme; boyama, oyma (DTS: 104a-b); Süsleme, boyama; süs (ED: 391a-b).	bezek : 1. Süs, ziynet 2. Bir eseri süslemeye yarayan motiflerin her biri (TS: 325b).	bezek, bēzek : 1. Süs, ziynet 2. Süslü elbise 3. Bayram, şenlik, donanma, resmî eğlence 4. Güzel hayvan (DS I: 650a). bezeyh : Süs, ziynet (DS I: 652a), beyek : ⁷⁶ (DS I: 647b). bezzek : . Bayram, şenlik, donanma, resmi eğlence 2. Bayramda caddelerde kurulan tak (DS I: 653b). bezenk, bēzenk : 1. Bayram, şenlik, donanma, resmî eğlence 2. Süs, ziynet (DS I: 651b).9
bezeklig : Süslü (DTS: 104b; ED: -).	bezekli : Bezeği olan, süslü, süslenmiş (TS: 325b).	bezekli : Süslü, bezenmiş (DS VI: 650b).
bezen- : 1. Süslenmek, giyinmek 2. Giyinip kuşanmak; allık sürmek (kadın hakkında) (DTS:	bezen- : Bezeme işine konu olmak, süslenme (TS: 325b-326a).	bezen- : Özenmek (DS I: 652a). bēzan- : Bezenmek, süslenmek (DS I: 649a).

⁷⁵ DTS’de *bit* biçimindedir.

⁷⁶ Hasan Eren tek bir yerde Sinop’ta *beyek* şeklinde kayıtlandığı için *bezek* biçiminde düzeltilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Eren 2010: 51).

104b); Kendini süslemek, süslenmek, bezenmek (ED: 392b).		
bezet- < bedzet- : Süslettirmek vs. (ED: 390a); (DTS: 104b).	bezet- : Bezeme yaptırmak, süsletmek (TS: 326a).	bezet- : Süslemek; giydirmek; makyaj ve saç tuvaleti yapmak (EİA III: 43).
biç- ~ biç- : Kesmek, doğramak, biçmek (DTS: 112a); Kesmek (ED: 292b-293a).	biç- : 1. Belli bir biçim vererek kesmek 2. Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek 3. Ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesmek 4. <i>mec.</i> Yayılım ateşiyle öldürmek 5. <i>mec.</i> Değer, paha, fiyat belirlemek 6. <i>mec.</i> Tahmin etmek, kestirmek (TS: 333a).	biş- : Biçmek (DS I: 671a). piç- : Kesmek, biçmek (DS V: 3454a).
bıçak ~ biçek : Bıçak (DTS: 112a-b); Bıçak vb. (ED: 293a-b).	bıçak : 1. Bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç 2. Çeşitli kesme işlerinde kullanılan keskin ağızlı araç (TS: 326b-327a).	bıçak : Çakı (DS I: 654a). buçak : 1. Çakı 2. Bıçak (DS I: 777a). piçak : Bıçak (DS V: 3441a); piçah : (DS V: 3441a), piçek : (DS V: 3453b), puçah : (DS V: 3482a).
biçgu : Kesme aleti, bıçak (DTS: 112b); Testere veya diğer kesici alet (ED: 294a-b).	biçki : 1. Tahta veya ağaç biçmekte kullanılan, karşılıklı iki sapı olan ve iki kişi tarafından kullanılan büyük testere 2. Motorla çalışan bir çeşit güçlü testere 3. Saraç bıçağı 4. Bağ budamaya yarayan dişli bıçak (TS: 327b).	biçki : 1. Testere 2. Deri ve kösele kesmek için ayak kabıcı ve saraçların kullandığı bir aygıt 3. Bağ budamaya yarayan dişli bıçak (DS I: 657b-658a), bıckı : (DS I: 655b), biğcı : (DS I: 662a), biğcı : (DS I: 662b), biğcı : (DS I: 662b), bıhı : (DS I: 663a), bıkcı : (DS I: 663b), bıkcı : (DS I: 663b), bışkı : (DS I: 670b), bışkı : (DS I: 670b), biçki : (DS I: 684a), bikçi : (DS I: 689a), bişkı : (DS I: 707b), bişki : (DS I: 707b).
bıçıl- : Kesilmek vb. (ED: 295b); (DTS: 112b).	biçil- : Biçme işine konu olmak (TS: 331b).	bıçıl- : Sidik, soğuk su ve havanın etkisiyle deride ince ince yarıklar açılmak, çatlamak (DS I: 657b).
biçim : Dilim (DTS: 112b); Dilim (ED: 295b).	biçim : Biçme işi (TS: 331b).	biçim : Ekin kaldırma (DS I: 683b).
biçiş : Hediye olarak verilen ipekli kumaş parçası (DTS: 112b); Seçkinler tarafından düzenlenen ziyafetlere katılan misafire verilen ipekli kumaş	biçiş : Biçme işi (TS: 333a).	---

parçası (ED: 296a).		
biçma: Biçilmiş (DTS: 112b); Biçilmiş (ED: 295b).	biçme: 1. Biçmek işi 2. Yontulmuş yapı taşı 3. <i>mat. Prizma</i> (TS: 333a).	biçme: Yapı taşı (DS I: 684a).
biçtur-: Kestirmek (DTS: 112b); (ED: 293b).	biçtir-: Biçme işini yaptırmak (TS: 333a).	biçdır-: Biçtirmek (AYA: 822b).
buçuk: Yarım (DTS: 112b); Kesik, yarım (ED: 294a).	buçuk: ... ve yarım (TS: 402b).	buçuk: 1. 160 gramlık bir ağırlık ölçüsü, 2. 250 gramlık bir ağırlık ölçüsü, 3. 300 gramlık bir ağırlık ölçüsü, 4. Yarım kilelik ölçü, 5. Yarım batman (7.697 kg.lık eski bir ölçü) sıvı alan bakır kova, kap, 6. 5.052 litre su alan kap (DS I: 777b). bıcık: Dörtte bir parça, dilim (DS I: 654a-b), bıcık: (DS I: 655b). puçuk: Yarım, buçuk (DS VI: 4653b).
bıdık: Bıyık (DTS: 112b); Bıyık (ED: 301b).	bıyık: 1. Üst dudak üzerinde çıkan kıllar 2. Balıklarda deri uzantısı 3. Asma vb. bitkilerde, sarılıp tutunmaya yarayan sürgün (TS: 329b-330a).	bıyyık: Bıyık (DS I: 673b), biğ: (DS I: 662a), buyık: (DS I: 807b), buyuk: (DS I: 808b).
bin ~ biğ ~ mığ ~ miğ: 1. Bin 2. Bin kişilik müfreze (DTS: 113a); Bin (ED: 346b-347a).	bin: 1. Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 1000 ve M rakamlarının adı 3. On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir artık 4. <i>mec.</i> Pek çok, çok sayıda (TS: 345a-b).	min: Bin (sayı) (DS VI: 4596b).
biş-: 1. Pişmek, kaynamak 2. Olgunlaşmak, yetişmek (bitki hakkında) 3. Pişmiş (hazır) hâle getirmek (DTS: 113a); Olgun hâle gelmek, olgunlaşmak (ED: 376b-377a).	piş-: 1. Ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek 2. Isıtma sonucu belirli bir kullanıma uygun duruma gelmek 3. Meyve olgun duruma gelmek 4. Pişik oluşmak 5. <i>mec.</i> Bir konuyu iyice öğrenmek 6. <i>mec.</i> İşe alışıp beceri ve ustalık kazanmak, zorlukları göğüslemek 7. <i>mec.</i> Herhangi bir iş için konuşup hazırlanmak 8. <i>mec.</i> Bunalacak kadar sıcaklık duymak (TS: 1929b-1930a).	biş-: Pişmek (DS I: 671a), büş-: (DS I: 830a). biş-: 1. Olgunlaşmak (meyve) 2. Yanmak (DS I: 708a).
bışrıl-: Pişirilmek (DTS: 113a); (ED: 346b-347a).	pişiril-: Pişirme işine konu	bişiril-: Pişirilmek (AİA: 822b).

113b); (ED: 384a).	olmak (TS: 1929a).	373b).
bışur- : 1. Pişirmek (yemek için) 2. Olgunlaştırmak (bitki için) 3. Mükemmel bir hâle getirmek 4. İyice düşünmek, idrak etmek (DTS: 114a); Olgunlaştırmak, pişirmek (ED: 383b).	pişir- : 1. Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek 2. Isı etkisiyle belirli bir kullanıma elverişli duruma getirmek 3. <i>mec.</i> Çalışarak öğrenmek 4. <i>mec.</i> Olgunlaştırmak 5. <i>mec.</i> Bunaltacak kadar ısıtmak, yakmak (TS: 1929a).	büşür- : Pişirmek (DS I: 830b), büşü- : (DS I: 830a), bişü- : (DS I: 708a).
bıçekle- : Bıçak vurmak, bıçaklamak (DTS: 105a); Bir bıçakla kesmek vb. (ED: 295a).	bıçakla- : 1. Bıçakla kesmek 2. Bıçakla yaralamak (TS: 327a).	bıçakla- : Bıçaklamak (UİA: 371b).
bıçeklen- : Bıçak edinmek (DTS: 105a); (ED: 295a).	bıçaklan- : Bıçaklama işine konu olmak (TS: 327a).	---
bil- : 1. Bilmek, haberdar olmak 2. Öğrenmek, tanımak 3. Sorumluluk almak, görev üstlenmek (DTS: 105b); Bilmek, (bir şeyi) bilmek, haberdar olmak, bilge olmak (ED: 330b-331a).	bil- : 1. Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak 2. Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak 3. Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek 4. Tanımak, hatırlamak 5. Sanmak, varsaymak, farz etmek 6. Sorumlu tutmak 7. İnanmak 8. İşine gelmek, uygun bulmak 9. -a / -e ekli fiillerle yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur 10. Saymak (TS: 344a-b).	bül- : Bilmek (DS I: 820b).
bile- : Bilemek (DTS: 106a); (Bıçak) keskinleştirmek vb. (ED: 332b-333a).	bile- : 1. Kesici aletlerin ağzını çark, zımpara, eğe, bileği taşı vb.nde keskinleştirmek, keskin duruma getirmek, kılağılamak, zağılamak. 2. <i>mec.</i> Güçlendirmek, etkisini artırmak (TS: 336a-b).	bile- : Kışkırtmak (DS VI: 4459b).
bilegü : Bileği taşı (DTS: 106a); Bileği taşı (ED: 341b).	bileği : Kesici araçları bilemek için kullanılan alet (TS: 336a).	bile : Bileği taşı (DS I: 690b), bilevi : (DS I: 665a), bila : (DS I: 689b), bilāğr : (DS I: 689b), bilāvi : (DS I: 690a), bilev : (DS I: 692a), bilevi : (DS I: 692a), biloğ : (DS I: 695b), biloğu : (DS I: 695b).
bilek : 1. Bilek; kolun ön kısmı; <i>mec.</i> el 2. <i>mec.</i> Kavrama 3. Kolunun alt kısmı, manşet (DTS: 106a); Bilek (ED: 338b-339a).	bilek : 1. Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm 2. <i>mec.</i> Güç, kuvvet (TS: 336a).	bilek : 1. Araba tekerleğinin parmaklıkları 2. Tırpanı sapına tutturmak için kullanılan demir bilezik 3. Kayık küreğinin kayış geçen

		ince kısmı (DS I: 691a). bileyh: Bilek (DS I: 692a).
bilet-: Bıçak biletmek (DTS: 106a); (ED: 334b).	bilet-: Bileme işini yaptırmak (TS: 337a).	---
bilezük: Bilezik (DTS: 106a); Bilezik (ED: 345b).	bilezik: 1. Genellikle altın, gümüş vb. elementlerden yapılan ve bileğe süs için takılan halka 2. İki borunun ucunu birleştirmeye yarayan halkaya benzer parça 3. Motor pistonlarına, yağlama, soğutma, özellikle sızıntıyı önleme vb. amaçlarla yerleştirilmiş, genel olarak dökme demirden yapılmış, uçları açık ve esnek halka 4. Mobilyaların ayak altlarına takılan kare, dikdörtgen, silindir, kesik koni vb. şekilli, pirinç veya nikel kaplı demirden yapılmış, iki ucu delik gereç 5. Kelepçe (TS: 337b)	bilezik: 1. Kuyu ağzına konulan ortası delik taş 2. İki boruyu eklemek için kullanılan halka 3. Kağnılarda oku boyunduruk kayışına birleştiren halka 4. Bilezik şeklinde harmana yığılmış sap (DS I: 692b). bilenzik: Bilezik (DS I: 692a), bilersük: (DS I: 692a), bilerzik: (DS I: 692a), bilerziyh: (DS I: 692a), bülezik: (DS I: 820a).
bilge: 1. Alim 2. Bilge (DTS: 106b); Bilge kişi, danışman vb. (ED: 340a-b).	bilge: Bilgili, iyi ahlaklı, olgun ve örnek (kimse), hakim (TS: 337b).	---
bilig: 1. Bilgi 2. Akıl, zihin 3. Dikkat, ihtiyat (DTS: 107a); Bilgi, zihinsel süreç vb. (ED: 339a-b).	bilgi: Bilgi (TS: 339b).	bilgi: Bilim (DS I: 692b), bilik: (DS I: 693b).
bilgisiz: Akılsız, bilgisiz (DTS: 107a); Cahil, anlayıştan yoksun (ED: 342a).	bilisiz: Öğrenim görmemiş, cahil (TS: 343a).	---
bilgisizlik: Bilgisizlik (DTS: 107a-b); Cahillik (ED: 342a).	bilisizlik: Bilgisizlik (TS: 343a).	---
bilin-: 1. Farkına varmak, anlamak 2. Bilgi edinmek, anlamaya çalışmak 3. Bilinmek, tanınmak (DTS: 107b); Kendini tanımak, (bir şeyi) kendi kendine bilmek, bilinmek (DTS: 343b-344a).	bilin-: Bilme işine konu olmak, anlaşılacak, öğrenilmek (TS: 342b).	bilin-: Bilinmek (AİA: 370b).
bilış: 1. Tanıdık, ahabap 2. Bilgi (DTS: 107b); Tanıdık, arkadaş (ED: 344b-345a).	bilış: 1. Canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf 2. <i>hlk.</i> Bildik, tanıdık (TS: 343a).	bilış: Tanıdık (DS I: 693b-694a), bilüş: (DS I: 695b).
bilış-: Birbirlerini tanımak, (biriyle) tanışmak (ED: 345a); (DTS: 107b).	bilış-: 1. Birbirini tanımak, muarefesi olmak 2. <i>hlk.</i> Öğrenmek (TS: 343a).	bilış-: Tanışık, tanıdık çıkmak (DS I: 694a).
biltür-: (Bir şeyi, birine)	bildir-: 1. Herhangi bir şeyi	bildir-: Bildirmek, haber

bildirmek, (birini bir şey hakkında) bilgilendirmek (ED: 334b-335a); (DTS: 107b-108a).	haber vermek 2. Herhangi bir konuda bilgi vermek 3. Anlatmak, ifade etmek (TS: 335b).	vermek (AİA: 370b).
bin- ~ min- ~ mün- : Üstüne binmek (DTS: 108a); (Atı vs.) binmek, üzerine çıkmak (ED: 348a).	bin- : 1. Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak 2. Bir yere gitmek için tren, vapur, uçak, otomobil vb. bir taşıtta yer almak 3. Bisiklet, motosiklet, binek hayvanı kullanmak 4. Bir şey sıkışarak yanındakinin üstüne çıkmak 5. Fiyat artmak 6. Eklenmek, katılmak (TS: 347a-b).	min- : Binmek (DS IV: 3202b), pin- : (DS V: 3458b).
bintür- ~ mindür- ~ mündür- : Ata bindirmek (DTS: 375b); (Birini, at vb.ine) bindirmek (ED: 350a).	bindir- : 1. Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine yerleştirmek, binmesini sağlamak 2. Taşıt, ön tarafından başka bir taşıta çarpmak veya bir yere vurmak 3. Eklemek, katmak (TS: 346a).	bindü- : Bindirmek (DS I: 696a).
bir- : 1. Bir 2. İlk 3. Birbirinin aynısı, aynı 4. Tek Tanrı (DTS: 108a-b); Bir, Bir şey... başkası (ED: 353b-354a).	bir- : 1. Sayıların ilki 2. Bu sayıyı gösteren 1 ve I rakamlarının adı. 3. Aynı, benzer 4. Beraber 5. Bu sayı kadar olan 6. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren (sayı) 7. Tek 8. Eş, aynı, bir boyda 9. Ortaklaşa olan, birleşik, müşterek 10. Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer 11. Bir kez 12. Sadece 13. Ancak, yalnız (TS: 347b-351b).	bi- : Bir (DS I: 676b-677a).
biregü- : Tek başına, herhangi biri (DTS: 109a); tek başına, yalnız; birkaçından biri (ED: 364a).	birey- ⁷⁷ : 1. Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, fert 2. Doğa bilgisinde türü oluşturan tek varlıklardan her biri 3. Bir türün kapsamı içine giren somut varlık 4. İnsan topluluklarını oluşturan, insanların benzer yanlarını kendinde taşımakla birlikte,	---

⁷⁷ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 102a-b).

	kendine özgü ayırıcı özellikleri de bulunan tek can, fert 5. Topluları oluşturan ve düşünsel, duygusal, iradeyle ilgili nitelikleri toplum içinde belirlenen insanların her biri, fert (TS: 354b-355a).	
birer: Birer; kez (DTS: 109a); Birer, her bir (ED: 368a).	birer: Herkese bir (TS: 354b).	birer: Birer (DA: 150b)
birik-: Bağlanmak, birleşmek (DTS: 109b); Bir araya gelmek, birleşmek (ED: 363a).	birik-: 1. Toplanıp yığılmak 2. Bir araya gelmek, toplanmak 3. Birbirine eklenip çoğalmak (TS: 356b).	birik-: Toplanmak, birikmek (DS I: 699a). bürük-: Birikmek (DS I: 829a).
biriktür-: Bağlamak, birleştirmek (DTS: 109b; ED: -).	biriktir-: 1. Toplayıp yığmak 2. Bir şeyi ölçülü kullanarak artırmak, tasarruf etmek 3. Öğrenme, yarar sağlama vb. sebeplerle bazı nesneleri bir araya getirmek, koleksiyon yapmak (TS: 356b).	biriktir-: Biriktirmek (AİA: 372b).
birle: 1. Birlikte, kendi arasında 2. ile, ile birlikte (DTS: 110a); İle, bile (ED: 354b-365b). bile: İle, ile birlikte (DTS: 105b-106a); (ED: 332b). bilen: İle, ile birlikte (DTS: 106a; ED: -).	bile: 1. Da, de, dahi 2. <i>esk.</i> Birlikte 3. Üstelik (TS: 335b).	birle: Zaman anlamına gelip fiillerin sonunda takı gibi kullanılır: <i>Babam geldiği birle ağabeyim sigarayı atar</i> (DS I: 702a). bille: Zaman “aldığım <i>bille</i> çok güzeldi” (DS I: 694a), billā: (DS I: 694a), billi: (DS I: 694b). bile: Birlikte (DS VI: 4459a). bilen: Bile (DS I: 692a).
birlik: Benzersizlik, teklik (DTS: 110a; ED: -).	birlik: 1. Tek, bir olma durumu, vahdaniyet 2. Bir arada olma durumu, vahdet 3. Bağlılık, benzerlik, bağlantı, vahdet 4. Belli bir topluluğun yararlarını korumak için kurulmuş dernek 5. Bir taneden oluşmuş, bir tane alabilen 6. Bölük, tabur, alay vb. bir bütün sayılan topluluk 7. Konunun bir ana düşünce çevresinde toplanması 8. Bölünmezliği içeren yalın bütün. 9. En büyük değerdeki nota, dört dörtlük (TS: 359b).	billik: Birlik (DS I: 694b).
bit: Bit (DTS: 110b); Bit, böcek ve diğer parazitler (ED: 296b).	bit: Yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların	bit: Böcek (DS I: 708a).

	vücudunda asalak olarak yaşayan böcek, kehle (<i>Pediculus</i>) (TS: 362a).	
bitig: 1. Kitap, yazı; belge 2. Yazma işlemi 3. El yazısı 4. Muska (DTS: 111a); Yazıt, kitap, mektup, belge vb. (ED: 303a-b). biti: Kutsal kitap, gökten inen kitaplardan biri (DTS: 111a); (ED: 299a).	betik: ⁷⁸ Yazılı olan şey, kitap, mektup, tezkere, pusula (TS: 319a).	beti: Mektup, yazı (DS I: 646a). biti: 1. Defter 2. Mektup 3. Kitap 4. Forma, kitap parçası 5. Muska 6. Vesika, vekâletname, senet, kart, kimlik cüzdanı, tezkere (DS I: 710a-b). bitik: 1. Zarf 2. Mektup 3. Kitap 4. Muska 5. Vesika, vekâletname, senet, kart, kimlik cüzdanı, tezkere (DS I: 710a-b).
bitiglig: 1. Yazılı, yazı ile ilgili 2. Güzel elyazısına sahip (DTS: 111a); (ED: 304b).	betikli: İçinde insan, hayvan ve doğa öğeleri bulunan (resim veya heykel), figüratif (TS: 319a).	---
bitigsiz: Yazılmamış (DTS: 111a; ED: -).	betisiz: İçinde insan, hayvan ve doğa öğeleri bulunmayan (resim veya heykel), nonfigüratif (sanat) (TS: 319b).	---
biz: 1. Biz 2. Yüklemin belirtisi görevinde bir sözcük (DTS: 111b-112a); Biz (ED: 388a-b).	biz: 1. Çokluk birinci kişiyi gösteren söz 2. Bazen teklik birinci kişi zamiri “ben”□ yerine kullanılan bir söz (TS: 367a).	biz: Biz, birinci çokluk zamiri (DA: 150b).
boğ ~ boy I: 1. Vücut, gövde; endam, cüsse 2. Boy 3. kabile: kavim; bir kabilenin, kavmin ahalisi; bir grup insan (DTS: 114a-b); Boy pos, bir adamın boyu; kabile, soy (ED: 296b-297a).	boy I: 1. Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık 2. Bir yüzeyde, en sayılan iki kenar arasındaki uzaklık 3. Uzunluk 4. Kumaş için ölçü (TS: 386a). boy II: Ortak bir atadan türediklerine inanılan toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde anaerkil, ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, kabile, klan (TS: 386b).	boy: Boy (DA: 150b).
boğlug: Vücudu, bedeni olan; endamlı, boylu (DTS: 115a-b); (Uzun, kısa vs.) bir boya sahip (ED: 305a).	boylu: 1. Boyu olan 2. Boyu benzerlerinden uzun olan (TS: 389a).	boyli: Boylu, uzun (EİA III: 48).
boğsuz: Vücudu olmayan, bedensiz (DTS: 115b); (ED: 305a).	boysuz: Benzerleri arasında boyu kısa olan (TS: 390a).	---

⁷⁸ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 93b)

309b).		
boğu- : Sürmek, boyamak (DTS: 115b); (Bir şeyi) boyamak (ED: 300a).	boya- : Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek 2. <i>mec.</i> Ağır söz söylemek, aşağılamak 3. <i>mec.</i> Azarlamak (TS: 387b).	boya- : Ağır söz söylemek, aşağılamak (DS I: 745a).
boğuğ- : Boya, renk (DTS: 115b); Boya, saç boyası, parlak renk (ED: 302a).	boya- : 1. Renk vermek, dış etkilerden korumak için eşyanın üzerine sürülen veya içine katılan renkli madde 2. Resim yapmak için kullanılan kuru, sulu veya yağlı boya 3. <i>mec.</i> Aldatıcı görünüş. 4. <i>hlk.</i> Yazmak için kullanılan mürekkep (TS: 386b).	boyak- : Boya (DS I: 744b), boyah- : (DS I: 744b).
boğuğlug- : Boyalı, renkli (DTS: 115b); Boyanmış, renkli (ED: 302b).	boyalı- : 1. Boya sürülmüş, boyanmış veya boyaya batırılmış 2. Yüzünü çok boyanmış olan, makyajlı (kadın) (TS: 387a).	boyalı- : Renkli (DS VI: 4463a).
boğun- : 1. Halk, tebaa; ahali 2. Halk yığınları, avam 3. Ulus (etnik grup olarak) 4. Millet (DTS: 116a-b); Boylar, örgütlü kabile birliği, sıradan halk (ED: 306a-b).	budun- ⁷⁹ : 1. Kavim 2. <i>esk.</i> Ulus, millet (TS: 403b).	---
boğut- : (Bir şeyi) boyatmak (ED: 301a; DTS: -).	boyat- : Boyama işini yaptırmak, boya sürdürmek (TS: 388a).	boyat- : Boyamak (RİA: 312).
boğ- : Boğmak, sıkmak (DTS: 117a); (Birini) boğmak, nefesini kesmek (ED: 311b).	boğ- : 1. Bir canlıyı, soluk almasına engel olarak öldürmek 2. El, ip vb. ile bir şeyi çepeçevre sıkmak 3. Motorlu taşıtlarda fazla yakıt, motoru çalışmaz duruma getirmek 4. Renkler uygun düşmemek 5. <i>mec.</i> Silik bir duruma getirmek, bastırmak 6. <i>mec.</i> Tamamıyla kaplamak, sarmak 7. <i>mec.</i> Peş peşe yapmak, bir kimseyi bir şeyin fazlasına eriştirmek veya uğratmak 8. <i>mec.</i> Bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak 9. <i>mec.</i> Gelişmesine engel olmak 10. <i>mec.</i> Bunaltmak (TS: 372a).	boğ- : Torba, kese, çuval gibi şeylerin ağzını bağlamak (DS I: 729a).
boğım- : Düğüm, eklem, mafsal (parmakta, kamışta)	boğım- : 1. Boğulmuş, sıkılmış yer 2. Parmak, kamış,	boğım- : 1. Pastırmacılıkta bir çift sucuk 2. Halka 3. Deste,

⁷⁹ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 113b).

(DTS: 117a); Eklem veya mafsal; (sap vs.de) düğüm (ED: 315b).	saz vb. bitkilerin şişkince bölümü 3. İnce damarların veya sinirlerin yumak gibi toplandığı yer (TS: 372b-373a).	demet, tutam (DS I: 730b). bogum: Parmak eklemi (DS I: 722b). buğum: Boğum, budak (DS I: 781b).
bogmak: 1. Boğulma 2. Gömlek düğmesi 3. Düğün gecesinden önce geline takılan kolye (DTS: 117b); Sıkı bir şekilde giyilen şey, yaka, yaka düğmesi, kolye (ED: 315b).	boğmak: Boğum yeri (TS: 372a).	boğmak: 1. Düğüm, boğum 2. Hayvanların boyunlarına takılan halka 3. Gerdanlık 4. Boğum, kas, iki tarafı boğulmuş küçük bir parça 5. Parmak boğumu (DS I: 729a). bogmak: Parmak eklemi (DS I: 722b).
bogtur-: (Birine, başka birini) boğdurmak (ED: 313a-b); (DTS: 117b).	boğdur-: Boğma işini yaptırmak (TS: 371b-372a).	būdur-: Boğdurmak (205b).
bogul-: Boğulmak, nefesi kesilmek (ED: 314b); (DTS: 117b).	boğul-: 1. Boğma işine konu olmak 2. Havasızlıktan ölmek 3. <i>mec.</i> Bunalmak 4. <i>hlk.</i> Kumarda hileli oyun sonunda her şeyini yitirmek (TS: 372b).	boğul-: Boğulmak (DA: 150b).
boguş-: Birbirini boğmak veya boğmaya çalışmak (ED: 321b); (DTS: 118a).	boğuş-: 1. Birbirinin boğazına sarılmak, dövüşmek 2. Mücadele etmek 3. <i>mec.</i> Çabalamak, altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak (TS: 373b).	bouş-: Boğuşmak, çabalamak, altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak (SIYA: 572b).
boguz: 1. Boğaz, yutak 2. <i>mec.</i> Mide (fizyolojik ihtiyaçların bütünü), oburluk 3. Tahıl ekmeği; yem (DTS: 118a); Boğaz (ED: 322a-b).	boğaz: 1. Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak 2. Şişe, güğüm vb. kaplarda ağza yakın dar bölüm 3. İki dağ arasında dar geçit 4. Yedirip içirme yükümü, iase 5. <i>mec.</i> Yiyeceği içeceği sağlanan kimse 6. <i>mec.</i> Yeme içme 7. İki kara arasındaki dar deniz (TS: 370a-b).	boğoz: Boğaz (DS I: 729b), boğuz: (DS I: 731a), buaz: (DS I: 774a), buvaz: (DS I: 807a). boğaz: 1. Değirmen taşının ortasındaki delik 2. Bağ çubuklarının köke yakın kısmı 2. Genel olarak bitkilerin köke yakın yeri (DS I: 726b).
boguzlan-: Öldürülmüş olmak (boğazlanmak, katledilmek) (DTS: 118b); (ED: 322b).	boğazlan-: Boğazlama işine konu olmak veya boğazlama işi yapılmak (TS: 371a-b).	boğazlan-: İştahı açılmak, bol bol yemek (DS I: 728a). boğazdan-: Boğazlanmak (DS I: 727b).
bok: Dışkı, gübre, bok (DTS: 120a); Yeşil kalıp; dışkı, gübre (ED: 311a).	bok: 1. Dışkı 2. Güç durum 3. Hor görülen, tiksiniyen (TS: 374a).	boğ: Çöplük, gübre (DS I: 722b). poğ: Pislik (DS V: 3469a).
bokla-: Dışkılamak (DTS: 121a); (ED: 315a).	bokla-: Bir yeri veya bir işi kötü bir duruma getirmek (TS: 374a).	---

bol-:⁸⁰ 1. Meydana gelmek, olmak, gerçekleşmek, yer almak 2. Mevcut olmak, bulunmak, var olmak 3. Geçmek (zaman) 4. Olmak, ... hâle gelmek (DTS: 119b); (Bir şey) hâline gelmek, (Bir şey) olmak (ED: 331a-332a).	ol- I: 1. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak 2. Gerçekleşmek veya yapılmak 3. Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak 4. Bir şeyi elde etmek, edinmek 5. Bir durumdan başka bir duruma geçmek 6. Herhangi bir durumda bulunmak 7. Uygun düşmek, yerinde görülmek 8. Yetişmek, olgunlaşmak 9. Hazırlanmak, hazır duruma gelmek 10. Bulunmak 11. Geçmek, tamamlanmak 12. Sürdürmek, yürütmek 13. Bir kuruluşla, örgütle ilgili bulunmak, mensup olmak 14. Yaklaşmak, gelip çatmak 15. Bir şey, birinin mülkiyetine geçmek 16. Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz 17. Sarhoş olmak 18. Uymak, tam gelmek 19. Yitirmek, elinden kaçırmak 20. Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak 21. Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek 22. Yol açmak 23. Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak 24. Sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri oluşturur 25. Hastalığa yakalanmak, tutulmak (TS: 1798a-1799a).	ol-: Bir işi bitirmek (DS V: 3278a).
bolumsuz: Layık olmayan (DTS: 120b; ED: -).	olumsuz: 1. Yapıcı ve yararlı olmayan, hiçbir sonuca ulaşmayan, gözetilen amaca veya beklenilene uygun olmayan, menfi, negatif 2. Onaylamayan, kabul etmeyen, aleyhte olan 3. <i>mec.</i> Davranışları beğenilmeyen,	---

⁸⁰ ED ve DTS’de ol- fiili de madde başı olarak yer alır. Ancak DTS’de Atebetü’l-Hakayık’a atıfta bulunulmasından dolayı çalışmamıza alınmamıştır. ED’de ise DLT’ye atıf yapılarak ol- fiili Eski Türkçe’ye dahil edilmiştir. Ancak DLT’de **أَتَشَبَّ الرِّقَّ** şeklinde yer alan cümleyi Clauson (s. 125b), *et bışıp oldı* “the meat was boiled until it disintegrated // et parçalanıncaya kadar haşlandı” biçiminde ol- fiiliyle; Ercilasun vd. (2014: 87) *et bışıp uldı* “et dağılıncıya kadar pişirildi” biçiminde ul- fiiliyle okumuştur. DTS’de de ul- fiiliyle okunmuştur (s. 645a).

	yıkıcı düşünceleri olan, zararlı, menfi 4. Olumsuzluk anlatan (kelime, cümle), menfi 5. Bir şeyi inkâr eden, inkâr veya ret özelliği taşıyan (TS: 1800a-b).	
borguy: Nefesli müzik aleti (DTS: 121b); Boru (ED: 361a).	boru: 1. Bir yerden başka bir yere sıvı, gaz vb. aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir 2. Borazan (TS: 381a).	boru: 1. Söğütten çıkarılan düdük 2. Yaprak aşısı (DS I: 741a). bori: Boru (DS I: 740b).
borsmuk: Porsuk (DTS: 121b); Porsuk (ED: 369a). borsuk: Porsuk (DTS: 121b); (ED: 369a).	porsuk: 1. Sansargillerden, su kıyılarında kazdıkları deliklerde yaşayan, ot ve etle beslenen, pis kokulu, memeli bir hayvan (<i>Meles</i>) 2. Pörsümüş (TS: 1939a).	---
boş: 1. Serbest, boş, kullanılmayan 2. Kösteklenmemiş, özgür, başıboş salınmış (hayvan için) 3. Bağımsız, özgürlükten yararlanan (özgür) 4. Bekar, boşanmış (eş) 5. Yumuşak (toprak); gevşek (DTS: 121b-122a); Dış denetime tabi olmayan, özgür; dolu karşıtı boş, sert karşıtı yumuşak (ED: 376a-b).	boş: 1. İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı 2. Görevlisi olmayan (iş, görev), münhal 3. Yapılacak işi olmayan, işsiz 4. Kullandıktan sonra içinde bir şey bulunmayan, kirli (bardak, çanak vb.) 5. <i>mec.</i> anlamsız 6. <i>mec.</i> Bilgisiz 7. <i>mec.</i> Bir işe yaramayan, yararsız 8. <i>mec.</i> Habersiz, hazırlıksız bir biçimde (TS: 382a-383a)	boş: 1. Boş 2. Şariat hükümlerine göre kadının kocasından ayrılması (DA: 150b).
boşluk: Kurtuluş, özgürlük (DTS: 123a); (ED: 381b).	boşluk: 1. Oyuk, çukur, kapanmamış yer 2. Boş olan yer 3. Kesinti, kopukluk 4. Boş geçen süre 5. Eksiklik, yoksunluk duygusu 6. <i>mec.</i> Boş olma durumu (TS: 385a-b).	---
boşu-: 1. Serbest kalmak, özgürlüğe kavuşmak 2. Gevşemek, çözülmek (düğüm için) 3. Serbest bırakmak, hürriyete kavuşturmak 4. (herhangi bir yükümlülükten) muaf kılmak, (suçu) bağışlamak 5. Boşamak (hanım) 6. (Mide) bulanmak, ishal olmak (DTS: 123a); Özgür bırakmak, serbest bırakmak (ED: 377b).	boşa-: Kanunlara göre eşlerden biri, aile ilişkisini kesme (TS: 384a).	böşa-: Boşamak (DS I: 773a).
boşul-: Kurtarılmış olmak;	boşal-: 1. Boş duruma	boşal-: Boşalmak (UİA:

affedilmiş olmak (DTS: 123a-b; ED: -).	gelmek, içinde bir şey kalmamak, inhilal etmek 2. Dışarıya akmak, dökülmek 3. Gevşemek, açılmak 4. <i>mec.</i> Derdini, sıkıntısını birine anlatarak ferahlamak, deşarj olmak 5. Hayvan, bağından kurtulmak 6. Doyuma ulaşmak (TS: 383b).	372a).
boşun- : Kurtulmak (DTS: 123b); Kurtulmak, serbest bırakılmak vb. (ED: 383a-b). boşan- : 1. Serbest kalmak, özgür bırakılmak 2. Gevşemek, çözülmek (düğüm için) 3. Boşanmak (kadın hakkında) (DTS: 122a; ED: -).	boşan- : 1. Karı ve koca mahkeme kararı ile birbirinden ayrılmak 2. Hayvan, başlıgından, koşum takımından veya bağından kurtulmak 3. Bol bol akmak 4. Baskı altında gergin duran bir şey, birden ve hızla kurtulmak 5. Kapalı bir yerde bulunan insanlar birden dışarı çıkmak 6. <i>mec.</i> Dertlerini, yakınmalarını anlatmak 7. <i>hlk.</i> Sıyrılmak, kurtulmak (TS: 384b).	boşan- : Boşanmak (DA: 150b).
boşunul- ⁸¹ : Serbest bırakılmak (DTS: 122a; ED: -).	boşanıl- : Boşanma işi yapılmak (TS: 384a).	---
boşut- : 1. Kurtarmak 2. Boşaltmak, temizlemek (mideyi) (DTS: 123b); Serbest bırakmak (ED: 378a-b). boşat- : 1. Serbest bırakmak 2. Boşaltmak 3. Gevşetmek, çözmek (düğüm) 4. Boşandırmak (DTS:122a; ED: -).	boşat- : Boşama işini yaptırmak (TS: 384b).	boşat- : Boşaltmak (DA: 150b).
botuk : (Dişi deveden ayrılmış) deve yavrusu (DTS: 124a); (ED: 302a).	potuk : 1. Deve yavrusu 2. Kırmalı veya geniş (TS: 1942b)	potuk : 1. Deve yavrusu 2. Manda yavrusu 3. Köpek yavrusu 4. Ayı yavrusu 5. Domuz yavrusu (DS V: 3476b-3477b). bodak : 1. Orta büyüklükte manda yavrusu, yeni doğmuş manda yavrusu 2. Ayı yavrusu (DS I: 717b). bodik : 1. Deve yavrusu 2. Orta büyüklükte manda yavrusu, yeni doğmuş manda

⁸¹ DTS'de *boşanıl-* biçiminde yer alan sözcük, kayıtlı olduğu Şine Us Yazıtı'nda *boşnl-* biçimindedir, bundan dolayı Hatice Şirin *boş(u)n(u)l-* biçiminde okumuştur (Şirin 2016: 494a).

		yavrusu 3. Kaz ve ördek yavrusu (DS I: 718a). boduh, boduḥ: 1. Deve yavrusu 2. Ayı yavrusu (DS I: 720b). boduk: 1. Deve yavrusu 2. Ayı yavrusu 3. Küçük çocuk 4. Genel olarak hayvan yavrusu 5. Orta büyüklükte manda yavrusu, yeni doğmuş manda yavrusu (DS I: 720b-721b). paduk: 1. Deve yavrusu 2. Manda yavrusu (DS V: 3379a), poduk: (DS V: 3468a). potak: 1. Manda yavrusu 2. Deve yavrusu 3. Ayı yavrusu 4. Domuz yavrusu (DS V: 3475b). potik: 1. Manda yavrusu 2. Domuz yavrusu 3. Ayı yavrusu 4. Kedi yavrusu (DS V: 3476a). botuk: Deve yavrusu (DS I: 744a), bödük: (DS I: 757b), poduh: (DS V: 3468a), pötik: (DS V: 3483b), potok: (DS V: 3476a), puduk: (DS V: 3484a), putuh: (DS V: 3495a), putuk: (DS V: 3495a).
boy II: Çemen otu (<i>Trigonella foenum graecum</i>) (DTS: 118b); Çemen otu (ED: 384b).	boy otu: Baklagillerden, çiçekleri mavi, sarı veya beyaz renkli, kurutulan tohum çemen yapımında kullanılan bir bitki (<i>Trigonella faenum-graecum</i>) (TS: 390a).	boy: 1. Yem olarak kullanılan, çemen yapılan burçağa benzer bir tahıl çeşidi 2. Çökeleğe katılan kokulu bir ot (DS I: 744a-b). bay: 1. Çemen ve tohumu 2. Buğday arasında yetişen yabani bir bitkinin kokulu tohumları (DS I: 574b). poy: Tohumları kırmızı bibere benzeyen ve karabiberle karıştırılarak pastırma çemeninde kullanılan bir bitki (DS V: 3478a).
boyın ~ boyun: 1. Boyun 2. Kılıç (bıçak) ağzı ile tutamak birleştiği yer (DTS: 118b-119a); Boyun, boynun arkası	boyun: 1. Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi 2. Testi, şışe, güğüm gibi kaplarda dar olan üst kısım 3.	boyun: 1. Dağ sırtı 2. Dağın geçit veren yeri (DS I: 747b).

(ED: 386b).	Dağ sırtlarında geçmeye elverişli alçak yer 4. Üzeri (TS: 390a-b).	
boyunduruk: Boyunduruk (DTS: 119b); (Yük hayvanının boynuna takılan) boyunduruk (ED: 387a).	boyunduruk: 1. Çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember 2. Kapı veya pencere vb. açıklıkların üzerine konulan ağaç, taş veya beton kiriş, lento 3. Mengenenin üst yanındaki kemer biçimli bölüm 4. <i>mec.</i> Zulüm ve zorbalık baskısı, esaret 5. Güreşte hasmın başını koltuk altına alıp boynuna kol dolama oyunu (TS: 391a).	boyunduruk: Gömlek yakası (DS VI: 4463b) bonduruḫ, bonduruk, bondüruk: Boyunduruk (DS I: 736b), banduruḫ, banduruk: (DS I: 519b), bonturuḫ: (DS I: 737a), boyundirek: (DS I: 747b), boyundurluk: (DS I: 748a), boyuntrik: (DS I: 748b), bunduruk: (DS I: 792b).
boz: 1. Boz 2. Ağarmış (saç için) 3. Gri renkli (elbise) (DTS: 124a); Gri, at donunun rengi (ED: 388b-389a).	boz: 1. Açık toprak rengi 2. Kül rengi, gri 3. Bu renklerde olan 4. Açılmamış, sürülmemiş (toprak) (TS: 391b).	boz: Sürülmemiş, boz tarla (DS I: 748b).
bög: Bir çeşit örümcek, tarantula (DTS: 124b); Zehirli bir örümcek, tarantula (ED: 323b).	bög: Eklem bacaklılardan, soluk sarı renkli, zehirli bir örümcek tür (TS: 396a).	bög: Böcek, akrep, çıyan, örümcek vs. (DS I: 759a), böh: (DS I: 766b) böv: (DS I: 773a), böye: (DS I: 773b), böge: 1. Geceleri ışığa gelen ağulu böcek 2. Bataklıkta yaşayan, zehirli bir böcek 3. İri ve zehirli örümcek (DS I: 759a). bögü: 1. İri ve zehirli örümcek 2. İri akrep 3. Danaburnu (DS I: 765b). böy: İri ve zehirli örümcek (DS I: 773b), boy: (DS I: 744b), böve: (DS I: 773a), böyü: (DS I: 774a), büü: (DS I: 830b), büve: (DS I: 830b), büvü: (DS I: 832a), büye: (DS I: 832a), büyü: (DS I: 832b), bö: 1. Korkunç böcek, korkunç yaratık 2. İri ve zehirli örümcek (DS I: 753b-754a). büge: Örümcek (DS I: 813a), pöy: (DS V: 3483b). bügü: Toprak altında yaşayan, fındık

		büyükliğünde, koyu kahverenginde, zehirli bir böcek (DS I: 814b).
bögür: Böbrek (DTS: 125a); Böbrek; böbreğe yakın vücudun bir parçası, bel (ED: 328a-b).	bögür: 1. İnsan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü 2. Yan taraf 3. Akran 4. Dağ yamacı (TS: 396a-b).	bögür: 1. Dağ yamacı 2. Göğüs (DS I: 766a-b). boğör: Bögür (DS I: 729b), boğür: (DS I: 731a), bögür: (DS I: 765a), büğür: (DS I: 814b). bögur: Karaciğer (DS I: 758a). bögür: 1. Bögür 2. Dağın yamacı 3. Yan (DS I: 758b).
böke: ⁸² Kahraman, pehlivan, bahadır (DTS: 124b); Büyük yılan; savaşçı (ED: 324b).	böke: 1. Kahraman, güçlü kimse 2. Şampiyon (TS: 396b).	böke: Güçlü, elebaşı, pehlivan yapılı (DS I: 767a), büke: (DS I: 816b).
böl-: Bölmek, ayırmak (DTS: 126a); Ayırmak, bölmek, ayırt etmek vs. (ED: 332a-b).	böl-: 1. Bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, taksim etmek 2. <i>mec.</i> Birliğin bozulmasına yol açmak, parçalamak. 3. Bir niceliği iki veya daha çok eşit parçaya ayırmak (TS: 397b).	bel-, bél-: Bölmek (DS I: 624a). pöl-: Bölmek, parçalamak (DS V: 3481a).
börk: Şapka (DTS: 126b); Şapka (ED: 362a).	börk: Genellikle hayvan postundan yapılan başlık (TS: 399b).	börk: 1. Tahtadan yapılmış baca örtüsü 2. Sabanda tutağın, ilerisindeki kılıç bağının baş çivisi 3. Evlerin zayıf döşemelerinin altına çakılan direklerin başına konulan ağaç, kiriş 4. Kel baş için kara sakızla yapılan yakı 5. Patlıcanın tepesindeki yeşil parça 6. Arı sepetinin üstüne konulan sazdan kılıf 7. İpekli kefiye ve yazmaların fesin üzerine sarılmasıyla yapılan başlık, pusu 8. Baş örtüsü 9. Bir çeşit şapka 10. Kalpak (DS I: 770a). pörk: Erkeklerin giydiği bir çeşit başlık, takke, külah (DS V: 3481a).
böz: ⁸³ Pamuklu bez, keten, kumaş (DTS: 127b); Pamuklu kumaş (ED: 389a-b).	bez: ⁸⁴ 1. Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput 2. Pamuktan, düz dokuma 3. Herhangi bir cins	bez: Bez (DA: 150a).

⁸² Mogolca alıntı (Tuna 1976: 286).

⁸³ Sözcüğün kökeni belli değildir. Birçok dilde bulunan bir kültür sözcüğüdür (Tietze I: 680).

⁸⁴ TS'de Arapça *bezz* sözcüğüne bağlanmıştır.

	kumaş 4. Herhangi bir iş için kullanılan dokuma 5. Kumaş veya dokumadan yapılmış (TS: 324b-325a).	
bözçi: Dokumacı (DTS: 127b); Pamuklu kumaş dokuyucusu veya satıcısı (ED: 390a).	bezci: Bez yapan veya alıp satan kimse (TS: 325a).	---
bu I: 1. Bu (yerde, zamanda en yakın olanı işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz) 2. Bu, böyle (yukarıda değinileni işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz; isim olarak aynı) (DTS: 127b-128b); Bu (ED: 291b-292a).	bu: 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz 2. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz (TS: 401b-402a).	bu: Bu, işaret zamiri ve sıfatı (DA: 151a).
bū II: Buğu (DTS: 128a); Buhar (ED: 292a).	buğu: 1. Su buharı 2. Soğuk bir cisim üzerinde ince bir tabaka durumunda yoğunlaşmış sıvı (TS: 404b-405a).	buğ: 1. Buhar, buğu 2. Sisli, puslu hava (DS I: 778b-779a). bū, buhu: Buhar, buğu (DS I: 774a), boğ: (DS I: 722b), boğu: (DS I: 730b), bug: (DS I: 778b).
buçgak: 1. Köşe 2. Alan, bölge (DTS: 128a); Kesilmiş bir şey, parça vb. (ED: 294b).	bucak: 1. Kenar, köşe, yer 2. İlçelerin, bir müdürle yönetilen bölümlerinden her biri, nahiye (TS: 402a).	bucak: 1. Köşe, bucak, uç, aç 2. Kenar, yakın yer 3. Memleket 4. Semt, mahalle 5. Taraf, öte, uzak 6. Dağ eteği 7. Dağ tepesi, doruğu 8. Çay, ırmak kıyılarındaki tarla ile su arasındaki çayır, sazlık, çalılık yer 9. Irmak kenarı, sahil 10. Yörüklerin, sıcaktan korumak için yoğurt, yağ tulumlarını koydukları yer 11. Köy evlerinde, ocağın her iki tarafındaki oturulacak yerler, ocak yanı (DS I: 775a-776a) becak: Köşe, bucak, uç, aç (DS I: 591b), becik: (DS I: 592b), becek: (DS I: 593b), bıcak: (DS I: 653b), bıçık: (DS I: 656a), bicek: (DS I: 679a), bicik: (DS I: 682a), biçik: (DS I: 683a), bucuk: (DS I: 777a), bücek: (DS I: 811a).
buçgaksız: Köşesiz (ED: 294b-295a); (DTS: 128b).	bucaksız: Bucağı olmayan (TS: 402b).	---
budursın: Bildircin (DTS: 129a); Bildircin, <i>Coturnix</i> (ED: 309a).	bıldırcın: Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok	bıldırçın: Bildircin (DS I: 664b), bıldırcın: (DS I: 690b), bıldırçın: (DS I:

	sonbaharda eti için avlanan, etinden ve yumurtasından yararlanan göçebe kuş (<i>Coturnix</i>) (TS: 328b).	690b). mildircin: (DS IV: 3198b), mildirçin: (DS IV: 3198b).
bugday: Buğday (DTS: 129a); Buğday (ED: 312b-313a).	buğday: 1. Buğdaygillerin örnek bitkisi (<i>Triticum</i>) 2. Bu bitkinin başaktan ayrılıp öğütülmesiyle elde edilen tanesi (TS: 404a).	buğda: Buğday (DS I: 780a), bağda: (DS I: 476b), bıyday: (DS I: 673b), bıydey: (DS I: 673b), bōda: (DS I: 717b), boğda: (DS I: 729a), buğdey: (DS I: 780b), būğdī (DS I: 780b), bulday: (DS I: 787b), buldey: (DS I: 787b), buyda: (DS I: 807b), buyday: (DS I: 807b), buyde: (DS I: 807b), buydey: (DS I: 807b), buydiy: (DS I: 807b), büydey: (DS I: 832a).
bugra: Damızlık deve (DTS: 129a); Damızlık deve (ED: 37b-318a).	buğra: Erkek deve, iki hörgüçlü deve, buğur (TS: 404b).	buğra: 1. Hindi 2. Aslan (DS I: 781a).
buka: Damızlık boğa (DTS: 134); Boğa (ED: 312a).	boğa: Damızlık erkek sığır (TS: 370a).	boa: Boğa (DS I: 715a), buğa: (DS VI: 4465a).
bukagu: Suçlulara takılan zincir, köstek (DTS: 120b); Zincir, pranga, kelepçe (ED: 314a).	bukağu: 1. Ağır cezalıların ayaklarına takılıp ucuna pranga bağlanan demir halka 2. Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstek (TS: 406a-b).	bıhağı: Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstek (DS I: 662b), bıho: (DS I: 663a), bıkağı: (DS I: 663a), bokağı: (DS I: 732b), buhağı: (DS I: 782a), bukā: (DS I: 783b), būk'a: (DS I: 783b), bukai: (DS I: 783b), bukavu: (DS I: 784a). puha: Hayvanların ayağına vurulan köstek (DS V: 3485a), puhağı: (DS V: 3485a), pukağa: (DS V: 3486a). puka: Anahtarlı demir köstek (DS V: 3486a).
bukagulug: (Zincire, kelepçeye) vurulmuş (DTS: 120b; ED: -).	bukağılı: 1. Ayağında bukağı bulunan 2. Bilekleri beyaz olan (hayvan) (TS: 406b).	---
bul-: 1. Bulmak, rastlamak 2. Almak, elde etmek 3. Ulaşmak (DTS: 130b); Bulmak, elde etmek vb. (ED: 332a).	bul-: 1. Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak 2. Bir şeyi elde etmek 3. Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek 4. Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek 5. İlk kez yeni bir şey yaratmak, icat etmek 6. İstenilen şeye	bul-: Değmek, dokunmak (DS I: 789b)

	kavuşmak, nail olmak 7. Bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak 8. Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak 9. Seçmek 10. Sağlamak, temin etmek 11. Cezaya uğramak 12. Hatırlamak (TS: 410a-b).	
bula- : Buğulamak, pişirmek (yemek) (DTS: 130b); Pişirmek, buharda bişirmek (ED: 333a).	buğula- : 1. Buğudan geçirmek, buğuya tutmak 2. Bazı yemekleri buğu ile pişirmek (TS: 405a).	boğula- : Buğulamak (DS I: 730b). buğla- : Tütmek, duman çıkmak (DS I: 780b).
bulga- : 1. Karıştırmak, karışmak 2. Bulandırmak 3. <i>mec.</i> Küstürmek, incitmek, üzme, gölgelemek, zarar vermek 4. <i>mec.</i> hoşnutsuzluk uyandırmak, karışıklık yaratmak (DTS: 131a); (Sıvı vs.) karıştırmak, <i>mec.</i> (birini) afallatmak, altüst etmek, karışıklık durumu yaratmak (ED: 337a).	bul- : Bir nesnenin her yanını bir şeye değdirerek üstünü onunla kaplamak, bir nesneyi başka bir maddeye batırmak (TS: 407a).	bula- : 1. Dolanmak, sarmak 2. Kendi çevresinde dönerek inmek (uçurtma hak.) (DS I: 786a). bola- : Sürmek, lekelemek (DS I: 734a).
bulgama- : Baharatsız yavan bulamaç (DTS: 131a); Bulamaç, birlikte karıştırılmış şey (ED: 338a).	bulama- : 1. Bulamak işi 2. Genellikle üzüm şirasının kaynatılması ile yapılan koyu pekmez (TS: 407a).	bulama- : 1. Koyunun, ineğin ilk koyu sütü, ağız 2. Ağızı kaynatarak yapılan yemek 3. Ağızın bitip sütün başladığı sırada inekten alınan koyu süt 4. Ayran 5. Kaynamış ve çökmüş süte yumurta koyarak yapılan yemek 6. Ayranla döğme buğdaydan yapılan çorba 7. Çorba yapılmak üzere hazırlanan yarma, nohut, fasulye taneleriyle karıştırılmış ve torbada süzölmüş ayran 8. Süt, kara ekşi, taze patlıcan ve biberle yapılan salata 9. Tahan, pekmez karışımı 10. Bulamaç, koyu un çorbası (DS I: 785b-786a).
bulgan- : 1. Karışmak, karıştırılmak 2. Bulanmak 3. Kirlenmek, pislenmek 4. <i>mec.</i> Kendine sıkıntı vermek, üzölmek 5. Karışıklık içinde bulunmak; ayaklanmak (DTS: 131b); (ED: 337a-b).	bulan- : 1. Bulama işine konu olmak, her yanı bir şeyle kaplanmak 2. Duruluğunu yitirmek 3. Parlaklığını ve açıklığını yitirmek 4. Mide bulantısı olmak 5. <i>mec.</i> Karışmak (TS: 407b-408a)	bulan- : 1. Karışmak, değmek 2. Hiddetlenmek (DS I: 786b).
bulgañuk- : 1. Bulanık, pis 2. Endişe; infial, karışıklık (DTS: 131b); Karışık,	bulanık- : 1. Bulanmış olan, duru olmayan 2. Bulutlu, kapalı (hava) 3. Açık seçik	bulanuk- : Bulanık (DS I: 786b), balanuk- : (DS I: 499b), bolonuk- : (DS I: 735b).

bulanık, karışmış (ED: 338a-b).	görünmeyen, net olmayan 4. Donuk, anlamsız, fersiz (bakış) 5. <i>mec.</i> Niteliği tam anlaşılmayan 6. Bulanmış, duru olmayan bir biçimde (TS: 407b).	
bulgaş-: Karışmak (DTS: 132a; ED: -).	bulaş-: 1. Bir nesne, üzerine sürülen bir şey yüzünden kirlenmek 2. İstenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek 3. Hastalık geçmek, sirayet etmek 4. Çatmak, sataşmak, tedirgin etmek 5. İstmeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak (TS: 408b).	bulaş-: 1. Başlamak 2. Bir işe istekle başlamak 3. Engel olmak 4. Çatmak, sataşmak (DS I: 786b-787a). bılaş-: 1. Çatmak, sataşmak 2. Bulaşmak (DS I: 664b). bileş-: 1. Bulaşmak 2. Başlamak (DS I: 665a). bolaş-: Başlamak (DS I: 734b), buleş-: (DS I: 788a).
bulut: Bulut, karabulut (DTS: 132a); Bulut (ED: 333a-b).	bulut: 1. Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın 2. Herhangi bir şeyden oluşan yoğun yığın 3. <i>mec.</i> Keder, endişe (TS: 411b).	bulut: Sis, bulut (UKA: 200).
bulutlan-: Bulutlarla, karabulutlarla kaplanmak (DTS: 132a); Bulutlanmak, bulutla kaplanmak (ED: 335b).	bulutlan-: 1. Bulutlarla kaplanmak 2. <i>mec.</i> Kederlenmek, hüzünlenmek (TS: 412a).	---
bulutlu: Bulutlu, kapalı (DTS: 132a); Bulutlu (ED: 335a).	bulutlu: 1. Bulutlarla kaplanmış, bulutlanmış 2. <i>mec.</i> Karışık, net olmayan (bellek) 3. <i>mec.</i> Bulanık (TS: 412a).	---
bulutsuz: Bulutsuz (ED: 335b; DTS: -).	bulutsuz: Bulutu bulunmayan, açık, berrak (TS: 412a).	---
bultur-: (Birine, bir şeyi) buldurmak (ED: 335a); (DTS: 132b).	buldur-: Bulma işini yaptırmak (TS: 409a).	---
bulun-: 1. (Kendi için) bulmak 2. Bulunmak, keşfedilmek, bulunmuş olmak 3. Orada olmak, yerleştirilmek, mevcut olmak (DTS: 133a); Bulunmak (ED: 344a).	bulun-: 1. Bulma işine konu olmak 2. Herhangi bir durumda olmak 3. Bir yerde olmak (TS: 410b).	bulun-: Bulunmak (DA: 151a).
buluş-: (Bir şeyi) birlikte	buluş-: 1. Bir araya gelmek 2.	buluş-: Buluşmak (DA:

bulmak, birbirini bulmak vb. (ED: 345b); (DTS: 133b).	Karşılaşmak 3. Önceden belirlenmiş bir yer ve zamanda bir araya gelmek 4. Kavuşmak (TS: 411a).	151a).
buluş: Kazanç, kâr, gelir (DTS: 133b); (ED: 345a).	buluş: 1. Bulma işi 2. İlk defa yeni bir şey yaratma, icat 3. Bilinen bilgilerden yararlanarak daha önce bilinmeyen yeni bir bulguya ulaşma veya yöntem geliştirme, icat 4. Konu, duygu, düşünce ve hayalde başkalarının etkisinden sıyrılarak bunların işlenişinde yeni bir yol tutma (TS: 411a).	---
bunça ~ munça: 1. Bu kadar, böylece, benzer şekilde 2. çok, çok fazla, bu kadar çok, epey çok 3. Çok sayıda, fazla miktarda (DTS: 370a); Kadar çok; veya aynı miktarda, bu şekilde; pek çok, bunca vb. (ED: 349a).	bunca: 1. Epey, çok 2. Bu kadar, bu denli (TS: 413b).	bunca: 1. Bu kadar, bu kadar çok 2. Bu kez (DS I: 792a).
buğ ~ muğ: 1. Üzüntü, keder, ıstırap, külfet, kaygı (DTS: 133b-134a); Keder, üzüntü, bunalım vb. (ED: 347a-b).	bun: Sıkıntı (TS: 412b).	bun: Sıkıntı (DS I: 791b). bung: Sıkıntı, keder, gam (DS I: 792b).
buğsız ~ muğsuz: Kaygısız, kedersiz, tasasız (DTS: 134a, 373b); Kaygısız, endişesiz, kedersiz vb. (ED: 351b).	bunsuz: Sıkıntısız (TS: 413b).	---
burçak: 1. Bezelye ve baklagiller ailesinden diğer bitkiler 2. Büyük ter taneleri (DTS: 135a); Fasulye, bezelye, dolu tanesi, ter damlası vb. (ED: 357).	burçak: 1. Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi (<i>Vicia ervilia</i>) 2. Bu bitkinin mercimeğe benzeyen ve genellikle hayvan yemi olarak kullanılan tanesi (TS: 414b).	burcak: Küçük dolu tanesi, dolu (DS I: 795a). burçağ: Burçak (DS I: 795b), bırcak (DS I: 669b), birçak (DS I: 669b), furçak: (DS III: 1879b). borcak: Sarı çiçekli, süpürgeye benzer yakılabilen bir ot (DS I: 740a), borçoğ: (DS I: 740a) purçak: 1. Burçak bitkisi (DS V: 3489b).
burış: ⁸⁵ Buruşuk, kırıışık (elbise, deri hakkında) (DTS: 143a); Kırıışık (ED: 369b).	buruş buruş: Çok buruşmuş (TS: 418b).	---
burun: ⁸⁶ 1. Burun 2. Burun, çıkıntı 3. Önce, evvel, ilk	burun: 1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki	burun: 1. Pekmez yapmak için kaynatılan şıranın ilk

⁸⁵ DTS ve ED'de sözcük *buriş-* biçiminde yer almasına rağmen Ercilasun vd. (2014: 157)'de *burış-* biçiminde okunmuştur (s. 157). Biz de bu okumayı esas aldık.

başta; ilk 4. İleri, önde; bir şeyden önce, önceden (DTS: 135b-136a); (Bir insan veya hayvanın) burnu, (bir kuşun) gagası; (bir dağın) zirvesi, çıkıntı, çıkıntılı doğal özellik; öndeki, önceki; önce olan, evvelki (ED: 366b-377a).	delikli koklama ve solunum organı 2. Bazı şeylerin ön ve sivri bölümü 3. <i>mec.</i> Kibir, büyülenme 4. Karanın, özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü (TS: 416b-417b).	suyu 2. Duttan, kaynatılarak elde edilen ilk sıra 3. Yün taranırken tarak dışından ilk alınan yün (DS I: 803a).
burunla- : Buruna vurmak (DTS: 136a); (ED: 368a).	burunla- : 1. Dışlamak 2. Aşağılamak 3. Sivriltilmek (TS: 418a).	burunla- : 1. Cıvıv yumurtadan çıkmadan önce, yumurtayı delmek 2. Öne geçmek 3. Burnu ile itmek, beğenmemek 4. Hayvan samanı burnu ile itmek (DS I: 803b-804a).
buruş- : 1. Buruşmak 2. <i>mec.</i> karışmak (iş) (DTS: 136b); Kırışmak (ED: 370a).	buruş- : 1. Düzgünlüğü bozulmak, üzerinde kırışık ve katlamalar olmak 2. Ağızda kekrelik duymak 3. <i>mec.</i> Tiksinmek, hoşlanmamak (TS: 418b).	buruş- : Buruşmak, büzüşmek; kamaşmak (UKA: 200).
bus : 1. Sisli, puslu, kapalı 2. <i>mec.</i> Bulanık, karanlık (DTS: 137a); Pus, sis vb. (ED: 370).	pus : 1. Görüş uzaklığını çok azaltmayan bir tür hafif sis 2. Bazı meyvelerin üzerinde oluşan, zamk veya sakıza benzeyen madde 3. Yaprakların üzerinde görülen, örümcek ağını andıran böcek veya kurt yuvası 4. Ağaçların kütük ve dallarındaki yosun 5. Bazen meme başında oluşan kabuk (TS: 1953a).	bus : Sis (DS I: 805b), burs : (DS I: 801b). pus : 1. Bulanık 2. Göze inen ak, perde 3. Tasa, kaygı 4. Dalların üstündeki donmuş kar 5. Sis (DS V: 3491a). purs : Sis (DS V: 3490a).
bus- : Gizlenmek, saklanmak; pusu kurmak (DTS: 422b); Gizlenmek, pusuya yatmak, (birine) pusu kurmak (ED: 371a).	pus- : 1. Sinmek 2. Bir şeyi kendine siper edip saklanmak 3. Ortılığı hafif sis kaplamak, pusarmak (TS: 1953a).	pus- : Korkudan dinmek, saklanmak, büzülmek, ses çıkarmamak (DS V: 3493b-3494a) bus- : Gizlenerek bir konuşmayı dinlemek (DS I: 806a). büs- : Pısmak, sinmek, saklanmak (DS I: 830a). pis- : Sinmek, büzülmek, korkudan saklanmak (DS V: 3449b).
busug : Pusu (DTS: 423a); Pusu (ED: 373a).	pusu : Birine saldırmak için saklanarak beklenen yer (TS: 1953a-b).	pusi : pusu (EİA III: 261).
busugrı : Pusuya yatan (DTS:	pusucu : Pusu kuran veya	---

⁸⁶ DTS'de iki ayrı *burun* maddesi yer almaktadır. Yukarıdaki madde ilk iki anlam DTS'deki *burun I*'e üçüncü ve dördüncü anlam *burun II*'ye aittir. ED'de tek madde olarak ele alınmıştır.

423a); (ED: 373b).	pusuya yatan kimse (TS: 1953b).	
but: 1. But 2. Bacak 3. <i>mec.</i> Esas, temel (DTS: 139a); Uyluk, bacak, (hayvanın) arka bacağı vb. (ED: 297b).	but: 1. İnsan vücudunun kalça ile diz arasındaki bölümü 2. Hayvanların, arka bacaklarının gövdeye bitişik olan dolgun, etli bölümü (TS: 419a).	bud: But (UKA: 199).
butan-: Kesilmiş, budanmış olmak (dallar, budaklar hakkında) (DTS: 139a); (ED: 307a).	budan-: Budama işine konu olmak (TS: 403a).	---
butı- ~ buta-: Dallarını kesmek (DTS: 139a); (Ağaç vs.) budamak (ED: 300a).	buda-: 1. Daha çok ürün almak veya düzgün bir biçim vermek amacıyla ağaç, asma vb.nin dallarını kesmek, kısaltmak 2. <i>mec.</i> Bir şeyi eksiltmek, azaltmak 3. Yeni filiz sürmesi için bir bitkinin dallarını kesmek 4. Güreşte rakibinin ayaklarını bir ayak oyunu veya vuruşu ile yerden kesmek (TS: 403a).	bıda-: Budamak (DS I: 658b).
butık ~ butak: Dal, budak, filiz (DTS: 139b); (Ağaç vs.) dalı (ED: 301b-302a).	budak: 1. Ağacın dal olacak sürgünü 2. Dalın gövde içindeki başlangıç yeri olan ve tahtalarda görülen yuvarlak koyuca renkte sert bölüm (TS: 402b).	bıdak: 1. Budak 2. Üzüm salkımının her bir parçası (DS I: 658b).
butıklan- ~ butaklan-: Dallanmak, çatallanmak (DTS: 139b); (Bir ağacın, akarsuyun vs.) dalları oluşmak (ED: 302b).	budaklan-: Budak sürmek, dallanmak (TS: 402b).	---
butlug: Bacağı olan (DTS: 139b); butu, uyluğu vs. olan (ED: 305a).	butlu: Budu olan (TS: 419a).	---
buyruk: Yönetici (unvan veya görev) (DTS: 130a); (Yapılması) emredilen (şey); sivil veya askerî memur; emir, komut (ED: 387a-b).	buyruk: 1. Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, emir, ferman 2. Egemenlik (TS: 419b).	buyruk: 1. Önder, amir, sözcü 2. Emir (DS I: 808b). buyuruk: Buyruk, emir (DS I: 809a).
buyur-: Emretmek, buyurmak (DTS: 130b); Emretmek, buyurmak (ED: 387b-388a).	buyur-: 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek 2. Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek 3. Gelmek, gitmek, geçmek, girmek 4. Almak 5. Etmek, eylemek (TS: 420a).	buyur-: Buyurmak (DA: 151a).

buz-: 1. Bozmak, yıkmak, kırmak 2. Kazanmak, yenilgiye uğratmak; öldürmek, mahvetmek 3. <i>mec.</i> Zarar vermek, karışıklığa neden olmak; başarısız olmak, mahvetmek (DTS: 140a); Yıkmak, zarar vermek (ED: 389b-390a).	boz-: Bir şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek 2. Bir yerin, bir şeyin düzenini karıştırmak 3. Dokunmak, zarar vermek 4. Geçersiz bir duruma getirmek 5. Büyük parayı küçük birimlere ayırmak 6. Bozguna uğratmak, yenmek, mağlup etmek 7. Altını paraya çevirmek, bozdurmak 8. Yabancı ülke parasını Türk parasına çevirmek 9. Bağ veya bostanın son ürününü toplamak 10. Kızlığına zarar vermek 11. Biçimini ve kullanılışını değiştirmek 12. Bırakmak, dağıtmak 13. <i>mec.</i> Bir kimseyi beklemediği bir davranış karşısında bırakarak veya sözünü yalana çıkararak küçük düşürmek 14. <i>mec.</i> Aklını yitirecek derecede bir şeye düşkün olmak 15. <i>mec.</i> Kötü duruma getirmek (TS: 393a-b).	boz-: Tarlayı iki defa sürmek (DS I: 752a). poz-: Bozmak (DS V: 3479a).
buz: Buz (DTS: 140a); Buz (ED: 389a).	buz: 1. Donarak katı duruma gelmiş su 2. <i>mec.</i> Çok soğuk bir etki uyandıran (şey veya kimse) (TS: 420a-b).	buz: Buz (DA: 151a).
buzagu: Buzağı (DTS: 140b); Buzağı (ED: 391a).	buzagı: Yeni doğmuş, ana sütüyle beslenen sığır yavrusu (TS: 420b).	buza, bızā: Buzağı (DS I: 673b-674a), beza: (DS I: 649a), bızāb: (DS I: 674a), bızağ: (DS I: 674a), bızağa: (DS I: 674a), bızağı: (DS I: 674a), bızap: (DS I: 674a), bızav: (DS I: 674a), bızo: (DS I: 676b), biza: (DS I: 713b), bizav: (DS I: 713b), bizo, bizof: (DS I: 715a), bizov: (DS I: 715a), bozağı: (DS I: 748b), bozüü: (DS I: 753a), buzah: (DS I: 809b), buzak: (DS I: 809b), buzavu: (DS I: 810b), buzo: (DS I: 811a), buzov: (DS I: 811a), buzoy: (DS I: 811a).
buzagula-: Buzağılamak (DTS: 140b); (İnek vs.) buzağılamak (ED: 391a).	buzagıla-: Sığır yavrulamak (TS: 420b).	buzagıla-: Doğurmak (inek hakkında) (DS I: 809b), bızağıla-: (DS I: 674a), bızala-: (DS I: 674a), bızıla-:

		(DS I: 675b), bızılı- : (DS I: 675b), bızla- : (DS I: 676a-b), buzala- : (DS I: 810b), buzla- : (DS I: 810b), buzula- : (DS I: 811a). bızağıla- : Doğurur gibi, çok güçlük çekmek (DS I: 674a).
buzlug : Buzlu (DTS: 140b); Buzlu, buz içeren vb. (ED: 391b).	buzlu : 1. Buz tutmuş, buz bağlamış olan 2. Buz içinde tutularak, içine buz katılarak soğutulmuş (TS: 421a).	buzlu : Buzlu (UİA: 372b).
buzluk : Buzluk (DTS: 140b); Buzhane (ED: 391b).	buzluk : 1. Yiyecek ve içecekleri soğutarak saklamak için kullanılan, buzla soğutulan kap veya dolap 2. Buzdolabının içinde buz yapan bölme (TS: 421b).	---
buzuk : Yıkılmış, kırılmış (DTS: 141b); Bozulmuş, mahvolmuş, yıkılmış vb. (ED: 390b).	bozuk : 1. Bozulmuş olan 2. Görevini yapamaz duruma gelmiş (organ) 3. Madenî para, bozuk para 4. <i>mec.</i> Kötümser, gergin, huzursuz, karışık 5. <i>mec.</i> Kızgın, sıkıntılı (TS: 393b).	bozuk : 1. Bakire olmayan kız 2. Kötü kadın 3. Ekini biçilip alınmış tarla 2. Ekin kaldırma, ürün alma zamanı, sonbahar (DS I: 752b). pozuk : Bozuk (DS V: 3479a).
buzul- : 1. Yıkılmak, kırılmak 2. Mahvedilmiş, yıkılmış, yenilmiş olmak 3. Zarara uğramak, yıkıma uğramak 4. <i>mec.</i> dağınıklığa uğramış, bozulmuş, mahvedilmiş olmak; bozulmak, başarısızlığa uğramak (işler) 5. <i>mec.</i> Çiğnenmiş olmak, ihlal edilmek (DTS: 140b-141a); Yıkılmak, zarar görmek (ED: 391b-392a).	bozul- : 1. Bozma işine konu olmak 2. Yiyecek kokmak, yenilemeyecek duruma gelmek, ekşimek 3. Dağılmak, bozguna uğramak 4. Taşıt arızalanmak 5. <i>mec.</i> İyi ve değerli niteliğini yitirmek 6. <i>mec.</i> Bir şeye kızmak, içerlemek 7. <i>mec.</i> Sağlığını yitirip zayıflamak (TS: 394a).	bozul- : 1. Ürün alınan tarla tekrar sürülmek 2. Kızlığı giderilmek (DS I: 753a). puzul- : Bozulmak (DS V: 3495b).
buzuş- : Yıkmaya yardım etmek (DTS: 141a); (ED: 392b).	bozuş- : Araları açılmak (TS: 394b).	---
bük I: Orman, sık ağaçlık, çalılık (DTS: 141b); Çalılık (ED: 324a).	bük : ⁸⁷ 1. Dönemeç 2. Akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, bükçük 3. Ovada veya dere kıyısında çalı ve diken topluluğu 4. Böğürtlen (TS: 422b).	bük : Ova ve dere kıyılarındaki çalı ve diken topluluğu 2. Irmak ve göl kenarındaki sazlık 3. Dere kıyılarındaki söğütlik 4. Sarmaşık 5. Böğürtlen 6. Yabani çilek 7. Dağ üzümü 8. Ahududu 9. Bostan 10. Akarsuya yakın bahçeler 11.

⁸⁷ TS'de yanlış birleştirilmiş maddelerden biridir. 1. anlam Eski Türkçe bük II'den; diğer anlamlar Eski Türkçe bük I'den bugüne uzanan sözcüklere ait olmalıdır.

		Çalılık, salık ve ormanların en sık olduğu yer (DS I: 814b-815b). buk: 1. Sarmaşık 2. Funda, çalı 3. Böğürtlen sapı (DS I: 783b). büh: 1. Ova ve dere kıyılarındaki çalı ve diken topluluğu 2. Böğürtlen (DS I: 814b).
bük II: Köşe (DTS: 141b); Köşe, bir evin direk köşesi (ED: 324a).	bük:⁸⁸ 1. Dönemeç 2. Akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, bükülük 3. Ovada veya dere kıyısında çalı ve diken topluluğu 4. Böğürtlen (TS: 422b).	bük: 1. Dönemeç 2. Akarsuların büküntü yerleri 3. Köşe 4. Bükülerek katlanmış bir şeyin her bir bükümü (DS I: 815b-816b). buk, bük: 1. Büküm 2. Köşe (DS I: 783b).
bük-: Eğilmek, bükülmek (DTS: 141b); (1) Bükmek, eğmek; (2) rahatsız hissetmek, (bir şeyden) iğrenmek (ED: 324a-b).	bük-: 1. Sertçe çevirmek, kıvrırmak 2. Birkaç tel ipliği burarak sarmak 3. Eğmek 4. Katlamak 5. Döndürmek (TS: 422b).	bük-: Sığırların erkeklerini kısırlaştırmak (DS I: 818a). bük-: Bükmek (DS I: 664a). püh-: Bükmek (DS V: 3494a).
bükri: Eğri, eğrilmiş, kambur (DTS: 142a); Bükük, eğri, kambur (ED: 328b).	eğri büğü: Yer yer eğrilmiş ve bükülmüş olan, çarpık çurpuk (TS: 764a).	bükri: Kambur (DS I: 818a-b), burü: (DS I: 805b), büğü: (DS I: 813a), büğü: (DS I: 814a), bükürü: (DS I: 819a).
bükül-: Bükülmüş olmak, bükülmek (DTS: 142a); Eğilmek, bükülmek (ED: 326b).	bükül-: 1. Bükme işine konu olmak, katlanmak 2. İplik eğilmek 3. Eğilmek 4. Yönelmek (TS: 423a).	büğül-: Eğilmek, kamburlaşmak (DS I: 814b).
büküm ~ mükim ~ mükin:⁸⁹ Kadın ayakkabısı türü (DTS: 142a); (ED: 327b).	büküm: 1. Bükme işi 2. Bir şeyin bükülmüş yeri, kat, kıvrım 3. Bir kerede eğrilmiş iplik, yün miktarı (TS: 423a).	büküm: 1. Yufkanın dört köşe olarak dürülüş şekli 2. Kat, katmer 3. Dönemeç (DS I: 819a).
bürçeklen-: 1. Lüle bırakmak 2. Yele uzamak (DTS: 142b); (ED: 358a).	pürçeklen-: Pürçekli duruma gelmek, püsküllemek (TS: 1954b).	---
bürge: 1. Pire 2. Yerinde duramayan kimse (DTS: 142b); Pire (ED: 362b).	pire: Pireler takımından, insanın ve bazı hayvanların kanını emerek yaşayan, iyi sıçradığı için kolay yakalanamayan, küçük, asalak böcek (<i>Pulex</i>) (TS: 1926a)	bire: Pire (DS I: 699b), büre: (DS I: 825a), bürge: (DS I: 825a). püre: 1. Lahana kurdu 2. Pire (DS V: 3498a).
bürgelen-: Endişeli, sabırsız,	pirelen-: 1. Üzerinde pire	pirelen-: Hayvan ağzıyla

⁸⁸ TS'de yanlış birleştirilmiş maddelerden biridir. 1. anlam Eski Türkçe bük II'den; diğer anlamlar Eski Türkçe bük I'den bugüne uzanan sözcüklere ait olmalıdır.

⁸⁹ Clauson Osmanlı Türkçesinde "kıvrım, (yün) yumağı vb." anlamında yer alan *büküm* sözcüğünün aynı sözcük olduğunu ifade eder.

huzursuz olmak (DTS: 142b-143a); (ED: 364b).	olmak 2. Pirelerini ayıklamak 3. <i>mec.</i> İşkillenmek, huylanmak, kuşkulanmak (TS: 1926a).	bedenini kaşımak (DS VI: 4649b). pürlen- : Kuşkulanmak (DS V: 3498a). perelen- : Kuşkulanmak, işkillenmek (DS V: 3429a).
bürük : Bağ, torba veya pantolon ağı, kuşak (DTS: 143a); (ED: 362b).	bürük : 1. Çarşaf, baş örtüsü 2. Duvak (TS: 424b).	bürük : 1. Baş örtüsü 2. Çarşaf, çar 3. Örtü, peçe 4. Duvak 5. Atkı 6. Hamam havlusu (DS I: 828b). birük : Çarşaf, çar (DS I: 703a), börük : (DS I: 772b).
bürün- : Örtünmek, bürünmek (DTS: 143a); Kendine (bir şeyi) sarmak (ED: 367b-368a).	bürün- : 1. Bürüme işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Herhangi bir görünüşe, kimliğe girmek (TS: 424b-425a).	bürün- : Hava bulutlanmak (DS I: 829b).
büt- : 1. Bitmek, sona erdirmek, tamamlamak, yerine gelmek 2. Yapmak, gerçekleşmek 3. Kapanmak, iyileşmek, geçmek (yara, hastalık hakkında) 4. Bitmek, (gücü) tükenmek, (ses) kaybolmak, kısılmak 5. <i>mec.</i> giyinmek, yırtık elbise çıkarmak 6. Olgunlaşmak, yetişmek, büyümek, gelişmek 7. Doğmak, dünyaya gelmek (DTS: 143b); Tamamlanmak; sona erdirmek, bitirmek; başlamaya hazırlanmak (ED: 298b-299a).	bit- I: 1. Tükenmek 2. Sona ermek 3. <i>mec.</i> Çok yorulmak 4. <i>mec.</i> Güçsüz kalmak, çok zayıflamak 5. Çok sevmek, bayılmak, beğenmek (TS: 365a). bit- II: 1. Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek 2. Beklenmedik zamanda ortaya çıkmak (TS: 365a).	bit- : 1. Yara kavuşmak, bitişmek 2. Birden ortaya çıkmak 3. Saçlar birbirine dolaşmak 4. Usanmak, bıkmak (DS I: 711b-712a). pit- : Yetişmek, bitmek (DS V: 3464a).
bütgür- : Yetiştirmek (DTS: 144a); (ED: 303b-304a). bütür- : 1. Bitirmek, tamamlamak, yerine getirmek 2. İşlemek, gerçekleştirmek 3. İyileştirmek, iyi etmek (yara, hastalık hakkında) 4. <i>mec.</i> Giydirmek, örtmek (elbise) 5. Büyütmek (DTS: 144b-145a); Yapmak, gerçekleştirmek (ED: 308b).	bitir- : 1. Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, tamamlamak, sonuçlandırmak 2. Güçsüz düşürmek, bitkin duruma getirmek, yormak 3. Onulmaz duruma getirmek, mahvetmek (TS: 363a).	bitü- : Bitirmek (DS I: 712b), bütür- : Bitirmek (DS VI: 4468b).
bütün : 1. Bütün, tam, tüm, yekpare; tamamen, bütünüyle, tam olarak 2. Mükemmel, dolu, harikulade 3. Tek parça, yırtılmamış; iyi durumda olan (DTS: 144b); Bütün, tüm (ED: 306b-307a).	bütün : 1. Eksiksiz, tam 2. Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi 3. Bozuk olmayan (para) 4. Parçalanmamış 5. Birlik, tamlık (TS: 425b).	bitün : Bütün (DS I: 712b), pütün : (DS V: 3504b).
çadan : Akrep (DTS: 146b);	çayan : <i>hlk.</i> Akrep, yılan,	çayan : 1. Akrep 2. Kırkayak,

Akrep (ED: 403).	çıyan, kırkayak vb. zehirli hayvan (TS: 507b). çıyan: 1. Çok ayaklılardan, sarımtırak renkte, zehirli bir böcek (<i>Scolopendra</i>) 2. <i>mec.</i> Hain (TS: 540b).	çıyan 3. Yılan 4. Midye 5. Yılana benzer kertenkele gibi yürüyen hayvan 6. Yengeç (DS II: 1096b).
çağıla- ~ şağıla: 1. Gürültü yapmak, bağırarak 2. Çağıldamak (DTS: 146a); (ED: 408a-b).	çağla-: 1. Su, köpürerek ve ses çıkararak coşkun bir biçimde akmak 2. <i>mec.</i> Coşmak (TS: 480a-b).	çağla-: Çağlamak (DA: 152a).
çak-: 1. (Kıvılcım, ateş) çakmak 2. <i>mec.</i> İhbar etmek; gammazlamak; kışkırtmak, düşmanlık ekmek 3. aniden aşağı inmek, atlamak (DTS: 150a); (Çelik ve çakmak taşıyla) ateş yakmak; (yılan veya akrep) ısırarak, sokmak; iftira etmek, kötülemek; ihanet etmek (ED: 405b).	çak-: 1. Vurarak sokup yerleştirmek 2. Çivi ile tutturmak 3. Kazık çakıp hayvan bağlamak 4. Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak veya çarpmak 5. Parıldamak, ışık vermek 6. <i>mec.</i> Saplamak 7. Sezinlemek, anlamak, farkına varmak 8. İçki içmek 9. Anlamak, bilmek 10. Vurmak 11. Sınavda başarısız olmak 12. Kabul etmeyeceği bir şeyi kurnazlıkla kabul etmesini sağlamak (TS: 484a).	çak-: Kötülük etmek (DS II: 1046a).
çakıl-: 1. Çakılmak, çıkarılmak (kıvılcım, ateş hakkında) 2. <i>mec.</i> Bildirilmiş olmak, ihbar edilmek (DTS: 150a-b); (ED: 407a-b).	çakıl-: 1. Çakma işine konu olmak 2. Hızla düşüp saplanmak 3. Ortaya çıkmak, farkına varılmak, anlaşılmak (TS: 482b).	çakıl-: Gömülmek (DS II: 1043b).
çakır: Kül grisi (gözler için) (DTS: 150b); Mavi, mavi-gri (blue-grey) (ED: 409b).	çakır: 1. Açık mavi, harelî ela (göz) 2. Çakırdoğan (TS: 483a).	çakır: 1. Alaca renkli hayvan 2. Bir çeşit kuş (DS II: 1044a). çahar: 1. Beyaz 2. Süt mavisi ve açık kahverengi karışığı (göz hk.) (DS II: 1039b). çahır: Bir gözü siyah, diğeri beyaz olan (hayvanlar hk.) (DS II: 1040a). çahırgöz: Siyahla ela arası göz (DS II: 1040a).
çakış-: (Çakmak) çakmada yardımcı olmak veya yarışmak (DTS: 150b); (ED: 412a).	çakış-: Birbirine geçip kenetlenmek, takılmak 2. Aynı zaman dilimine denk gelmek 3. <i>hlk.</i> Söz yarışması etmek 4. Doğru, aç, yüzey vb. geometrik biçimler üst üste konulduklarında birbirini bütünüyle örtterek eşit olmak (TS: 483b).	çakış-: 1. Söz yarışması yapmak 2. İki şairi yarıştırmak (DS II: 1045a), çahış-: (DS II: 1040a).

çakmak: Çakmak taşı, yakma aracı (DTS: 150b); Çakmak taşı, çakmak (ED: 408b).	çakmak: 1. Taşa vurulup kıvılcım çıkarılan çelik parçası 2. Çelik, taş, cam, plastik vb. maddeden yapılmış gaz veya benzinle dolu tutuşturma aleti 3. <i>esk.</i> Tabanca veya tüfeklerde bulunan tetik düzeni (TS: 483b).	çakmak: 1. Tüfek, tabanca 2. Çocukların kuş avlamak için yaptıkları yay 3. Şimşek 4. Gösterişli, alımlı (DS II: 1045b-1046a). çahmah: Yüzde olan ve çakmak taşı çakılarak tedavi edilen bir cilt hastalığı (DS II: 1040a). çahmah daşı: Çakmak taşı (DS II: 1040a).
çağırış-: Birbirini çağırarak (DTS: 150b); (ED: 411a).	çağırış-: 1. Birbirini çağırarak 2. Hep birden bağırarak yaygara etmek (TS: 481a).	çığırış-: Yüksek sesle bağırışmak (DS II: 1163b).
çaktır-: 1. (Kıvılcım, ateş) çaktırmak 2. <i>mec.</i> kışkırtmak, düşmanlık ekmek (DTS: 151a); (ED: 406b).	çaktır-: 1. Çakma işini yaptırmak 2. Sınavda bırakmak 3. Birinin bir şeyi sezmesini sağlamak (TS: 484b).	çahdır-: Hayvan nallatmak (DS II: 1039b).
çal- 1. Vurmak, dövmek; dayak atmak 2. Atmak, yere devirmek, aşağı atmak, yıkmak 3. <i>mec.</i> Dikkatine sunmak; bildirmek, anlatmak (DTS: 147a); (Birini) vurup yere sermek, (onu) yere çalmak (ED: 417b-418a).	çal- 1. Başkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırarak 2. Vurarak veya sürterek ses çıkartmak 3. Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak 4. Ses çıkarmak, ses vermek 5. Atmak, çarpmak, vurmak 6. Üzerine sürmek 7. Bozmak, zarar vermek 8. Kumaşın bir parçasını kesmek 9. Madeni oymak, kalemle işlemek 10. Benzemek, andırmak 11. <i>mec.</i> Zamanı boşa harcatmak, ziyan edilmesine yol açmak 12. <i>hlk.</i> Süpürmek, temizlemek (TS: 489b).	çal- 1. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak 2. Bir şeyin üzerine bir şeyi sürmek, bulaştırmak 3. Diş kamaşmak 4. Silâhı ateşlemek 5. Çalkalayıp karıştırmak 6. Biçmek 7. Badana yapmak 8. Saldırıp ısırarak, sokmak, yaralamak 9. Hava çarpmak, hava etkisiyle hasta olmak (DS II: 1059b-1060a). cal- 1. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak 2. Süpürmek 3. Bir şeyin üzerine bir şeyi sürmek, bulaştırmak (DS II: 852b).
çalın- 1. Atılmak, yere düşmek 2. Yere düşer, yerlere kapanır gibi görünmek 3. <i>mec.</i> (Kulağına) çalınmak, bilinir hâle gelmek 4. Kilo vermek, vücudu zayıflamak (DTS: 147b); (ED: 421a).	çalın- 1. Çalma işine konu olmak 2. <i>hlk.</i> İnme inmek (TS: 487a).	çalın- 1. İnme inmek 2. Deli olmak 3. Cin çarpmak 4. Ölmek üzere olan hastanın dili peltekleşmek 5. Sürünmek, uğraşmak, sokulmak 6. İstekle bakmak 7. Bir ilçe veya bucak başka bir ile bağlanmak 8. Rüzgar veya sıcaktan ekin bozulmak 9. Örtünmek, sarınmak 10. Dedikodu yayılmak 11. Kendi kendine aranmak 12. Atıştırmak, az yemek 13. Hayvan az otlamak (DS II: 1055b-1056a).

		calın- Sürünmek, uğraşmak, sokulmak (DS II: 852a).
çalış- 1. Güreşmek, göğüs göğüse çarpışmak 2. Çekilmek, dağılmak, açılmak (DTS: 147b); (ED: 421b).	çalış- 1. Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak 2. Herhangi bir iş üzerinde olmak 3. İşi veya görevi olmak, bulunmak 4. Makine veya aletler işe yarar durumda olmak veya işlemekte bulunmak 5. Bir şeyi yapmak için gereken çarelere başvurmak, o şeyi gerçekleştirmek için kendini zorlamak, çaba harcamak 6. Bir şeyi öğrenmek veya yapmak için emek vermek (TS: 487b).	çalış- Çalışmak (UİA: 373a).
çalış- Güreş, meydan kavgası (DTS: 147b); (ED: 241a-b).	çalış- Çalma işi <i>Her muganninin okuyuşu, her çalanın çalışı yine şahsidir ve ayrıdır</i> (TS: 487a).	---
çalpak: ⁹⁰ Kir, pislik (DTS: 147b); Kir, kirli (ED: 418a). çelpek: Göz irini (DTS: 154a); Gözden akan irin (ED: 418a-b).	çapak: 1. Göz pınarında ve kirpiklerde birikerek pıhtılaşan veya kuruyan akıntı 2. Madenler dövülürken sıçrayan ince, ufak parça 3. Metal veya toprak eşya kenarlarında bulunan pürüz (TS: 494a).	çapak: 1. Göze inen beyaz leke 2. Kesilen metal ve kalıptan çıkan tuğla, kerpiç vb. şeylerin kenarlarındaki pürüz 3. Selin getirdiği çörçöp 4. Dökmeden çıkan fazlalık ve kabarıklık (DS II: 1072b-1073a). çabak: Çapak, göz kiri (DS II: 1030b). çapaḥ: Çapak, hasta gözde toplanan pislik (DS II: 1072b). çilpek: Elbiseye sıçrayan çamurun bıraktığı leke (DS II: 1220a).
çaltur- 1. Yıkıtmak, devirmek 2. Haberdar etmek, kulağına çalınmasını sağlamak 3. (Kayıp hakkında) bilgi elde etmesini sağlamak (DTS: 148a); (ED: 419a).	çaldır- 1. Çalma işini yaptırmak 2. Hırsıza kaptırmak (TS: 485a).	çaldır- 1. Duymak, hissetmek 2. Benzemek, andırmak 3. İyi süpürememek (hk.) (DS II: 1050b).
çanak: 1. Ağaçtan oyulmuş küçük hacimli kap 2. Tas, kase, çanak (DTS: 149a); İçi oyulmuş dairesel nesne, Ahşap koni (ED: 425b).	çanak: 1. Toprak, metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap 2. Göz çukuru 3. Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü 4. Çevresine göre	çanak: 1. Dağ tepeleri üzerindeki oyuklar, çukurlar. 2. Güneşte sertleşmiş ıslak toprak 3. Minare şerefesi 4. Üç okkalık bir çeşit tahıl ölçüğü 5. Fincan 6. Ağaçtan

⁹⁰ ED'de *çelpek* sözcüğünün, *çalpak*'ın ikincil biçimi olduğu ifade edilmiştir.

	alçakta bulunan, derinliği genişliğinden az olan arazi 5. <i>mec.</i> Göstermelik, yalan yanlış, önceden belirlenmiş sonucu almaya yönelik (TS: 492a-b).	ve madenden yapılmış kap (DS II: 1067a). canak: 1. Toprak veya bakır kap 2. Sekiz kiloluk bir hububat ölçüsü, şinik (DS II: 854b). çanağ: Çanak (DS II: 1067a). çanağ: 1. Saksı 2. Üç okkalık bir çeşit tahıl ölçüğü (DS II: 1067a).
çağ: 1. Çan 2. Zil (vurmalı müzik aleti) (DTS: 149a-b); Çan, zil vb. (ED: 424a).	çan: İçinden sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana (TS: 492a).	çan: Değirmenlerde tahılın bitmesini haber veren, taş üzerine sarkan ipe bağlı maden parçaları (DS II: 1067a).
çapak ~ çabak: Küçük balık (DTS: 145a); Küçük tatlı su balığı (ED: 395b).	çapak: Sazan familyasından, vücudu yandan basık, 50 santimetre uzunluğunda, 4-5 kilogram ağırlığında, sarı pullu, eti tatsız, kılçıklı bir tatlı su balığı (<i>Abramis brama</i>) (TS: 494a).	çapak: Tatlı su balığının iri pullusu (DS II: 1073a). çapak balığı: 1. Sazan soyundan, karnı kanatlı ve sarı pullu tatlı su balığı 2. Sazan ve yayın balığı yavrusu (DS II: 1073a).
çar: ⁹¹ Ayrım gözetmeden arka arkaya her şeyi yemek (DTS: 151a); (ED: 427a).	çarçur: “Gereksiz yerlere harcıyıp tüketmek” anlamındaki çarçur etmek ve “gereksiz yere harcanmak, ziyan olmak” anlamlarındaki çarçur olmak sözlerinde geçer (TS: 496b).	---
çaresiz (Far.+Tür.): Çaresiz, araca, yönetime sahip olmayan (DTS: 151a; ED: -).	çaresiz: 1. Çaresi bulunmayan, onulmaz 2. Çare bulamayan, zavallı (kimse), biçare 3. Çıkar yol bulamayan bir biçimde 4. İster istemez (TS: 496b-497a).	çāresiz: Çaresiz (DA: 152a).
çaruk: Çarık (ayakkabı türü) (DTS: 151b); Bir çeşit ayakkabı; kaba, ev yapımı çizme (ED: 428b).	çarık: 1. İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı 2. Araba yokuş aşağı giderken tekerleği frenlemek için altına sürülen demir levha 3. Çene 4. Para cüzdanı (TS: 497a).	çaruk: Çarık (DS II: 1085a), carık: (DS II: 862a), çarıh: (DS II: 1081b), çaruh: (DS II: 1085a).
çaruklug: Çarıklı, çarığı olan (DTS: 151b); (ED: 428b).	çarıklı: Ayağına çarık giymiş (TS: 497a).	---
çarukluk: Çarık dikimi için hazırlanmış deri (DTS: 151b); (ED: 428b).	çarıklık: 1. Çarık konulacak yer 2. Çarık yapmaya elverişli (TS: 497a).	---

⁹¹ DTS ve ED’de de DLT’deki *çar çur*’a gönderme yapılmıştır (Ercilasun vd. 2014: 616). Bugün olduğu gibi Eski Türkçede de ikileme bünyesinde kullanılmıştır.

çat: Darbe sesi (ED: 401b); (DTS: 152a).	çat: Sert bir şeyin kırılırken çıkardığı ses (TS: 501a).	---
çat-: Toplamak, bir araya getirmek, (hayvanları) bir yere getirmek; (evcil hayvanların yavrularına) dişi hayvana yanaşmaya izin vermek (DTS: 152a); Bir araya getirmek, (bir şeyi, başka bir şeye) katmak (ED: 402a).	çat-: 1. Odun, değnek, kılıç, tüfek vb. uzun şeylerden birkaç tanesini, tepelerinden birbirine çaprazlama dayayarak durdurmak 2. Kereste vb.ni birbirine tutturmak 3. Bir şeyi yapmak için gerekli parçaları bir araya getirmek 4. Yükü hayvana iki yanlı yüklemek 5. Başa yemeni, çatkı, yazma vb.ni bağlamak 6. Üzücü, kızdırıcı veya şaşırtıcı olaylarla 7. Yazıyla veya sözle sataşmak 8. Rastlamak, karşılaşmak 9. Gemiler birbirine çarpmak (TS: 506a).	çat-: 1. Sataşmak 2. Kan almak için ustura ile vücudu çizmek 3. Rast gelmek 4. Yetişmek (DS II: 1092a).
çatıla-: Şaklamak, havada yapılan hareketin çıkardığı ısıklık sesi ile kamçılama (kırbaç, kamçı vb. hakkında) (DTS: 152a); Çatlama sesi çıkarmak, ses kopmak, bölünmek, ayrılmak (ED: 403a).	çatla-: 1. Parçaları ayrılıp dağılmayacak biçimde yarılmak 2. Bir yüzeyde kırışıklar, çizgiler oluşmak 3. <i>mec.</i> Aşırı yemekten, içmekten, yorgunluktan, ağlamaktan ölecek duruma gelmek veya ölmek 4. <i>mec.</i> Sıkıntı, sevinç, yalnızlık, heyecan, sabırsızlık, kıskançlık vb. ruhsal durumları aşırı derecede duymak 5. Ses pürüzlü, bozuk çıkmak (TS: 505b).	çatıla-: Şimşek çakmak (MY)
çatuk I: Koyu, yapışkan, akışmaz (DTS: 152a); Başka bir şeye birleştirilmiş (ED: 402b).	çatık: Çatılmış olan (TS: 503a).	çatuk: 1. İki tepe arasındaki geçit 2. İki dere veya iki yolun birleştiği yer (DS II: 1092b). çatık: 1. Birleşik 2. İki dere veya iki yolun birleştiği yer 3. Yakı (DS II: 1089b).
çavlan-: Ünlenmek, meşhur olmak (DTS: 152b); Ünlü olmak, meşhur olmak (ED: 397b).	çavlan-: 1. Gürültüsü çevreye yayılmak 2. <i>mec.</i> Dillere düşmek, şüyu bulmak (TS: 506b).	---
çavlı: Doğan (DTS: 153a); Doğan (ED: 397a).	çavlı: Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu (TS: 506b).	çavlı: Şahin kuşu (DS II: 1094b). cavlu: Doğan yavrusu (DS II: 867a).
çavuş ~ çabiş: Genç subay, komutan, savaş sırasında orduyu doğrudan yöneten	çavuş: 1. Bir işin veya işçilerin başında bulunan ve onları yöneten sorumlu kimse.	çavış: Çavuş (UİA: 373a), çoyuş: (DS II: 1276a).

kimse (DTS: 153a); Ordu komutanı (ED: 399a).	2. Osmanlı Devleti teşkilatında çeşitli hizmetler yapan görevli 3. Osmanlı ordusunda üst komutanların buyruklarını ast komutanlara ulaştıran görevli. 4. Onbaşidan sonra gelen ve görevi manga komutanlığı olan erbaş 5. Askerî okullarda sınıf başkanı (TS: 506b-507a).	
çiçek: Çiçek, salkım (DTS: 153b); Çiçek, deri döküntüsü, çiçek hastalığı (ED: 400b).	çiçek: 1. Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü 2. Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi 3. <i>mec.</i> Davranışları hafif, toplum kurallarına uymayan kimse 4. Süblimleşme veya çiçeksime yoluyla elde edilen toz 5. İrinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan ateşli, ağır ve bulaşıcı bir hastalık (TS: 541a).	çiçek: 1. Frengi 2. Papatya (DS II: 1203b). çifek: Çiçek (DS II: 1205a).
çiçeklen-: Çiçek açmak, çiçeklenmek (DTS: 153b); Çiçeklenmek (ED: 401a).	çiçeklen-: 1. Çiçek açmak, çiçek vermek 2. <i>mec.</i> Gelişmeye başlamak 3. <i>mec.</i> Tazelenmek, gençleşmek (TS: 542a).	---
çiçeklik: Çiçekli, çiçeği olan (DTS: 153b); Çiçekli, çiçeklerle kaplı (ED: 401a).	çiçekli: Çiçeği veya çiçek resimleri olan (TS: 542a).	çiçekli: Çeşitli çiçeklerin taç yapraklarının pekmezle kaynatılmasından elde edilen bir çeşit yemek (DS II: 1203b).
çiçeklik: Çiçeklik (DTS: 153b); Çiçek bahçesi (ED: 401a).	çiçeklik: 1. Koparılmış çiçekleri koymaya yarar kap 2. Çiçek saksılarını koymaya veya çiçek yetiştirmeye ayrılmış yer 3. Eski evlerde süs eşyası konulan rafli duvar oyuğu 4. Çiçeğin üzerinde çanak, taç ve öteki organlarının bulunduğu parça (TS: 542a).	çiçeklik: Odanın bir duvarında lâmba ve çiçek gibi şeylerin konması için yapılan raf (DS II: 1203b).
çek-: Çekmek; sıkmak, bağlamak (DTS: 153b); (ED: 413b).	çek-: 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek 2. Taşıtı bir yere bırakmak, koymak 3. Germek 4. İçine almak, emmek 5. Bir yerden başka bir yere taşımak 6. Bir amaçla ortadan	çek-: 1. Hayvanlar çiftleşmek 2. Kız kaçırmak (DS II: 1115b). çehl-: Çekmek (DS II: 1108a).

	kaldırmak 7. Üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak 8. Atmak, vurmak 9. Bir kimseyi veya bir şeyi geri almak 10. Güç durumlara dayanmak, katlanmak 11. Tartıda ağırlığı olmak 12. Döşemek 13. Herhangi bir engel kurmak 14. Şans denemek amacıyla hazırlanmış kâğıtlardan birini almak 15. İmbik yardımı ile elde etmek 16. Çizgi durumunda uzatmak 17. Aynısını yazmak veya çizmek 18. Tedavi amacıyla şişe, vantuz, sülük vb.ni uygulamak 19. Bir yerden bir şeyi yukarı doğru almak 20. Görüntüyü bir aletle özel bir nesne üzerine kaydetmek 21. Taşıma gücü olmak 22. Öğütmek 23. Protesto, poliçe, çek vb. düzenleyip yürürlüğe koymak 24. Hoşa gitmek, sarmak 25. Kaçan ilmeği örmek 26. Masrafını karşılamak, ikramda bulunmak 27. Bir duyguyu içinde yaşatmak 28. Yürütmek, sürmek 29. Bir kimse ailesinden birine herhangi bir bakımdan benzemek 30. Bir şeyin içyüzünü anlamak amacıyla bir kimseyi sıkıştırmak 31. Herhangi bir anlama almak 32. Örtmek, giymek 33. Dişi hayvanı çiftleşmek için erkeğin yanına götürmek 34. Yol, ay sürmek 35. Daralıp kısalmak 36. Asmak 37. Boya, badana vb. sürmek 38. Yollamak 39. Bir şeyi emip dışarıya çıkarmak 40. Hamur vb. iyice pişmiş duruma gelmek 41. Bir cisim, belli bir yakınlıktaki başka bir cismi kendisine yaklaştırmaya zorlamak, itmek karşıtı 42. Vericiden gelen dalgaları	

	algılayarak televizyon, radyo, telefon vb. aygıtlarla bağlantı kurmak 43. İçki içmek (TS: 514a-515a).	
çekil-: Yazıya noktalar koymak (DTS: 153b); (ED: 415a).	çekil-: 1. Çekme işi yapılmak 2. Kendini geriye veya bir yana çekmek 3. Bir işten, bir görevden kendi isteğiyle ayrılmak, istifa etmek 4. Azalmak 5. Yok olmak 6. Bir yerden uzaklaşmak, bir yere uğramamak 7. Geri gitmek, ricat etmek 8. Katılmamak, vazgeçmek 9. Katlanmak, üstlenmek, tahammül etmek 10. Tartılmak 11. Parça hâlindeki et kıyma biçimine getirilmek 12. <i>mec.</i> Uzaklaşmak, araya mesafe koymak (TS: 511a).	çekil-: Çekilmek (DA: 152a).
çekin-: Yazıya noktalar koymak (DTS: 154a); (ED: 416a).	çekin-: 1. Saygı, korku, utanma vb. duygularla bir şeyi yapmak istememek, kaçınmak 2. Bir şey sürünmek (TS: 512b).	çekin-: Canı istemek (DS II: 1113b).
çekiş-: Nokta koymakta yardımcı olmak (DTS: 154a); (ED: 417a).	çekiş-: 1. İki yönünden karşılıklı çekmek 2. Bir şeyi birbirine karşı çekmek 3. Aralarında ad, niyet, kâğıt veya piyango çekmek 4. <i>mec.</i> Ağız kavgası etmek 5. <i>mec.</i> Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak (TS: 513b).	çekiş-: 1. Masrafı paylaşmak 2. Lâdes tutuşmak (DS II: 1114b).
çektür-: Yazının üzerine nokta koydurmak, kan aldirmek (ED: 414b); (DTS: 154a).	çektir-: 1. Çekme işini yaptırmak 2. Birini sıkıntılı duruma sokmak, içinden çıkılmaz duruma düşürmek (TS: 515b).	çektir-: Çıkık organı yerine getirtmek (DS II: 1116b). çehdir-: Çekdirmek (DS II: 1108a).
çekük: Çekiç, balyoz (DTS: 154a); Balyoz, demirci çekici (ED: 415a).	çekik: 1. Çivi çakma, madenleri dövme vb. işlerde kullanılan saplı bir el aleti 2. Yaklaşık 1,20 metre uzunluğundaki madenî tele bağlı ve ağırlığı 7,257 kilogram olan gülle (TS: 510a).	çeküg: Çekiç (DS II: 1116b), çökiç: (DS II: 1282a), çökük: (DS II: 1282a).
çekürge: Çekirge (DTS: 154a); Çekirge (ED: 416b-417a).	çekirge: Düz kanatlılardan, uzun olan art bacaklarına dayanarak uzağa sıçrayabilen, birçok türü olan bir böcek (<i>Acridium</i>) (TS: 513a).	çekürge: Çekirge (DS II: 1117a), cegige: (DS II: 874b), çekikge: (DS II: 1113a), çekke: (DS II: 1114b), çekge: (DS II: 1111b), çekücek: (DS

		II: 1116b), çekürce : (DS II: 1117a), çekürcek : (DS II: 1117a), çekürtge : (DS II: 1117a).
çelpeklen :- İrinlenmek (göz için) (DTS: 154a); (ED: 418b).	çapaklan :- Çapak oluşmak (TS: 494a-b).	---
çevrül :- Çevrilmek (DTS: 155b); (ED: 398b).	çevril :- 1. Çevirme işine konu olmak 2. Kendini çevirmek, birine dönmek (TS: 528a).	çevril :- Dönmek (DS II: 1154b)
çevür :- Çevirmek, döndürmek (DTS: 155b); (Bir şeyi) çevirmek veya döndürmek (ED: 398b).	çevir :- 1. Bir şeyin yönünü değiştirmek 2. Öteki yüzünü görünür duruma getirmek 3. Döndürerek hareket ettirmek 4. Yönetmek, idare etmek 5. Durdurmak 6. Yolundan alıkoymak yoldan döndürmek 7. Geri göndermek 8. Bir giyeceği söküp iç yüzünü dışa getirmek 9. Çevrilemek, tevil etmek 10. Çeviri yapmak 11. Bir yerin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak 12. Bir durumdan başka duruma getirmek, dönüştürmek 13. Bir durumdan başka duruma geçmek 14. Kâğıt oyunu oynamak 15. İşlemek, yapmak (TS: 526b).	çevür :- Bahçenin etrafını dikenli ağaçlarla çevirmek (DS II: 1155a). çövür :- Ters çevirmek (DS II: 1298b). çöyür :- Çevirmek, geri döndürmek (DS II: 1299a).
çr : 1. Çiy 2. Nemli, rutubetli (DTS: 155b); Nem (ED: 393a).	çiy : Havada buğu durumundayken akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnem, jale (TS: 553a).	çığ : Kırağı, şebnem (DS II: 1159a). cığ : 1. Donup buz hâline gelmiş kar 2. Nemli havadan meydana gelen su damlacığı (DS II: 899a).
çıbık : 1. Çubuk, ince ve esnek dal 2. Sap (DTS: 157b); Çubuk, değnek (ED: 395b).	çubuk : 1. Körpe dal 2. Değnek biçiminde ince, uzun ve sert olan şey 3. Tütün içmek için kullanılan uzun ağızlık 4. Kumaşta düz çizgi 5. Ana direkler üzerine sürülen ikinci ve üçüncü direk parçası (TS: 569b).	çıbık : Çubuk (DS II: 1157a), çıbıh : (DS II: 1157a).
çıbıkan : ⁹² 1. Hünnap, bir tür çalı bitkisi 2. Hünnap ağacının meyvesine benzeyen sivilce, çıban (DTS: 161a); Hünnap meyvesi, İltihaplı çıban veya yara (ED: 396a-b).	çıban : Vücudun herhangi bir yerinde oluşan ve çoğu, deride veya deri altında şişkinlik, kızartı, ağrı ve ateş ile kendini gösteren irin birikimi (TS: 528b).	cıban : Yara (DS II: 889a). çıbık : Çocukların topuğunun arkasında çıkan yara (DS II: 1157b). çoban : Çıban (DS II: 1253b).

⁹² DTS'de *çıpıkan* biçimindedir.

çıbıkla-: Kamçılamak, çubukla vurmak (DTS: 157b); Çubukla vurmak (ED: 396b).	çubukla-: Halı, kilim vb. örtülerin tozunu temizlemek veya şilte, pamuk gibi şeyleri kabartıp düzeltmek için üzerlerine değnek vurmak (TS: 569b).	---
çığ: Achnatherum splendens bitkisi, hasır ve paspas gibi yapı malzemesi olarak için kullanılır (DTS: 158a); Kamış, kamış hasır vb. (ED: 404b).	çığ: 1. Dağın bir noktasından kopup yuvarlanan ve yuvarlandıkça büyüyen kar kümesi 2. <i>hlk</i> . Bölme veya paravana (TS: 529a).	çığ: 1. Süt kazanlarının üzerini kapatmak için kamıştan yapılan örtü 2. Çadırlarda kamıştan yapılmış bölme 3. Keçi ve koyun yavrularını koymak için kamıştan veya tahta parçalarından yapılmış ağıl, çit 4. Ucu dikenli bir çeşit kamış 5. Kurumuş afyon sapı (DS II: 1158b-1159a). çığ: Kamıştan örülmüş sergi (DS II: 1206a), çığ: (DS II: 1205b). cığ: 1. Kendir ve haşhaş sapı 2. Kuzular için tahtadan yapılmış küçük ağıl 3. Ahırların üst döşemesi (DS II: 898b). civ: Kendir sapı (DS II: 941b). cik: Hasır yapmakta kullanılan saz (DS II: 964a).
çığır: Patika, dar yol (ED: 409b; DTS: -).	çığır: 1. Çığın kar üzerinde açtığı iz 2. Patika 3. İz 4. <i>mec</i> . Yeni bir biçim, yöntem veya yol (TS: 529a).	çığır: 1. Karlı yerlerde kürekle açılan yol 2. Taşlı yol, patika 3. İz (DS II: 1160a-1161a) cığır: (DS II: 901b). cığır: Taşlı yol, patika (DS II: 898b), cığır: (DS II: 963a), çığıl: (DS II: 1159b), çır: (DS II: 1184b). çığı: Karlı yerlerde kürekle açılan yol (DS II: 1159b), çığıt: (DS II: 1162a), çınır: (DS II: 1182b), çıyır: (DS II: 1201a), çığır: 1. Karlı yerlerde kürekle açılan yol 2. Taşlı yol, patika (DS II: 1201a), çiyir: (DS II: 1250b).
çıgrı: 1. Tekerlek, kuyu çıkırığı 2. Gök çarkı (DTS: 158b); Dönen şey; değirmen çarkı; makara; gök kubbe	çıkırık: 1. Kuyudan kovayı çekmeye yarayan ve el ile çevrilen araç 2. İplik bükme, iplik sarma vb. işlerde	çıkırık: Pamukları çekirdekten ayırmağa yarayan ve el ile çalıştırılan bir araç (DS II: 1170b).

(ED: 410a).	kullanılan, el veya ayakla çevrilen dolap 3. Ağır bir şeyi çekecek ipin sarılmasına yarayan ve bir eksen üzerinde uzunca bir kolla çevrilerek dönen silindir (TS: 534b).	çığırık: İplik bükme işinde kullanılan çıkırık (DS II: 1163b), cığırık: (DS II: 905a), cıkırık: (DS II: 906a), çığırık: (DS II: 1163b). çıyrık: 1. Tahtadan yapılan, yünden iplik bükmeye yarayan basit bir araç, çıkırık 2. İğ (DS II: 1251b). çıkırık: Çıkırık (DS II: 1168a). çıyrık: 1. Çıkırık 2. Çocukları yürümeye alıştırmak için kullanılan üç tekerlekli araba (DS II: 1201b), çıyrık: (DS II: 1201b).
çık- I: 1. Çıkmak, (bir yeri) terk etmek 2. Çıkmak, bir yere yönelmek 3. Ayrılmak 4. <i>mec.</i> Caymak, vazgeçmek 5. Hareket etmek, ilerlemek 6. Belirmek, ortaya çıkmak 7. Bir şeye veya kimseye dönüşmek 8. Bir yere çıkmak, tırmanmak (DTS: 161a-b); Dışarı çıkmak, görünmek (ED: 405b-406a).	çık-: 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek 2. Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek 3. Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup yetişmek, mezun olmak 4. Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek 5. Süresi dolduğunda ayrılmak 6. Yapılmak, yürümek 7. Yetiyecek ölçüde olmak 8. Eksilmek 9. Meydana gelmek 10. Sıyrılmak, ayrılmak 11. Herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak 12. Bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka bir duruma geçmek 13. Bir şeyin yukarısına doğru yürümek 14. Bir inceleme, bir araştırma sonucu bulmak 15. Yetkili birinin makamına iş için gitmek 16. Talihine veya payına düşmek, isabet etmek, vurmak 17. Bir konu yetkililerce karara bağlanmak 18. Mal olmak 19. Oyunda herhangi bir rolü oynamak 20. Bir yere ulaşmak, varmak 21. Karaya ayak basmak 22. Yayılmak, duyulmak 23. Olmak, bulunmak, var olmak 24. Bir iddia ile ortalıkta görünmek 25. Yayılmak 26.	çık-: Oyunda kazanmak (DS II: 1170a). çık-: Çıkmak (DS II: 1165a).

	Karşı gelebilmek, boy ölçüşmek 27. Bulaşmak 28. Binaya kat eklemek 29. Bir sebeple bulunulan yerden ayrılmak 30. Niteliği sonradan anlaşılmak 31. Belirmek, tanınmak 32. Davranışta herhangi bir niteliği bulunmak 33. Yerinden oynamak 34. Görünür veya belli bir durumda bulunmak 35. Oluşmak, olmak 36. Piyasaya sürülmek. 37. Bitmek, büyümek, sürmek 38. Verilmek 39. Ay veya mevsim geçmek 40. Yeni yetişip satışa sunulmak 41. Yükselmek, artmak 42. Artırmak, fiyatı yükseltmek 43. Sesini yükseltmek. 44. Büyük abdest bozmak 45. Giderilmek, yok olmak 46. Unutmak 47. Ay, Güneş görünmek 48. Yayımlanmak 49. Gelmek 50. Gerçekleşmek 51. Bulunduğu yerden fırlamak, kopmak 52. Bir şeyin düzeni bozulmak, eskisinden daha değişik, kötü bir duruma girmek 53. Flört etmek 54. Erişmek, görmek 55. <i>mec.</i> Harcamak zorunda kalmak 56. Vermeye katlanmak (TS: 533a-534a).	
çıkâr-: 1. Çıkarmak, kovmak 2. Açığa çıkarmak, ortaya koymak 3. Döndürmek (DTS: 161b); Dışarı çıkarmak, göndermek vb. (ED: 410b).	çıkâr-: 1. Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak 2. Sonunu getirmek 3. Anlamak, ne olduğunu bilmek, sezmek 4. Bulmak, ortaya koymak 5. Hatırlamak 6. Öfke, hırs, acı vb.nin zararını çektirmek 7. Sağlamak, elde etmek 8. Gibi göstermek, bir davranış yüklemek 9. Sindirim yolundan dışarı atmak 10. İlgisini keserek uzaklaştırmak 11. Giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan ayırmak, soymak 12. Yayımlamak 13. Gidermek	çıkâr-: 1. Bir işi bitirmek 2. Resim yapmak (DS II: 1165b). çığâr-: Çıkarmak (DS II: 1164a).

	14. Yapmak, üretmek 15. Sunmak 16. Göstermek 17. Bir müzik parçasını notalarıyla çalmak 18. Yollamak, göndermek 19. Boşaltmak 20. Resim yapmak 21. Fotoğraf çekirmek 22. <i>mec.</i> Söylemek 23. Üçüncü bir sayı elde etmek üzere belli bir sayıdan, daha az değerli başka bir sayı kadar birim eksiltmek, tarh etmek (TS: 530b-531a).	
çıkıl-: Çıkılmak (DTS: 161b); (ED: 407b).	çıkıl-: Çıkma işine konu olmak (TS: 531b).	---
çıkış: 1. Çıkış 2. Menfaat, yarar, kazanç 3. Masraf (DTS: 161b); Çıkma, fayda (ED: 412a).	çıkış: 1. Çıkma işi 2. Bir yerden çıkmak için kullanılan nokta 3. Yokuş 4. Güreşte cazgırın alana çıkardığı pehlivanların izleyicilere doğru yürüyerek çalım yapmaya başlaması 5. Mezuniyet, okul bitirme 6. Çıkış belgesi 7. <i>mec.</i> Beklenilmeyen bir sırada yapılan sert konuşma 8. Uçağın bir havaalanından başka bir havaalanına gitme süreci, sorti 9. Kuşatılmış bir bölgedeki birliklerin yaptığı saldırı 10. Verilen bir işaretle yarışa başlama, depar 11. Çıkış (TS: 532a).	çıkış: 1. Ürün 2. Fayda, kâr (DS II: 1168b).
çıkış-: Çıkmada yarışmak veya yardımlaşmak (ED: 412a); (DTS: 161b).	çıkış-: 1. Bir kimseye hoş gitmeyen bir davranışından dolayı sert sözler söylemek, azarlamak 2. Yeter olmak, yetmek (TS: 532b).	çıkış-: Hesaplaşarak uzlaşmak (DS II: 1168b). çılış-: 1. Ayrılmak 2. Dövmüşmek, kavga etmek 3. Yeter olmak, yetmek (DS II: 1164b-1165a).
çingirak: Berrak ses (DTS: 160b); Yüksek, pürüzsüz ses (ED: 426b).	çingirak: 1. Küçük çan 2. İçindeki tanelerin hareketiyle ses çıkaran metal nesne, çingirdak 3. Çocuk oyuncağı olarak saplı bir çingirak türü (TS: 536a).	çinkirak: Çingirak (DS II: 1182b).
çit ~ çit: Çit, duvar (DTS: 162a); Çit, kamış veya dikenle çevrilmiş yer (kulübe) (ED: 401b-402a).	çit: Bağ, bahçe, bostan vb. yerlerin çevresine çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar türü, çeper, barı (TS: 551b).	çit: 1. Göl kenarında, sazlardan kurulan, kamıştan örülmüş bir çeşit ağ 2. Dallardan silindirik şekilde örülmüş mısır ambarı 3. İpek böceğini yetiştirmek için

		kullanılan çubuk örmesi 4. Küçük sepet, küfe 5. Saman taşımak için kağıtlara konulan büyük sepet 6. Saç üstünde pişirilen yufka, bazlama gibi şeylerin soğuması için üzerine konulan hasırdan örülmüş tabla (DS II: 1241a).
çiz-: ⁹³ Çizmek, hat yapmak (DTS: 157b); Hat çekmek, çizmek (ED: 432a-b).	çiz-: 1. Çizgi çekmek 2. Resmini yapmak, resmetmek 3. Çizgiler hâlinde belirtmek, desenini yapmak 4. Çizgi biçiminde yaralamak 5. Geçersiz kılmak için üzerine çizgi çekmek 6. <i>mec</i> Kişiyi ilgiyi kesmek, bağı koparmak (TS: 555a).	çiz-: Çizmek (DS II: 1202a). çiz-: Çapalanacak mısır sıralarının arasını sabanla çizmek (DS II: 1253a). çiz-: 1. Çizmek 2. Yazmak (DS II: 951b-952a).
çizdur-: ⁹⁴ Çizdirmek (DTS: 157b); (ED: 432b).	çizdir-: Çizme işini yaptırmak (TS: 553a).	çizdir-: Çizdirmek (DS II: 947a).
çizg: Sınır, kıyı (OTWF: 185; DTS: -; ED: -).	çizi: 1. Çizgi 2. Saban demirinin toprakta bıraktığı iz 3. <i>mec</i> . Tutum, davranış (TS: 554a).	çizi: 1. Tohum ekmek için pullukla açılan yer, karık 2. Sınır belirtmek için iki tarla arasına çekilen çizgi 3. Tarlada su yolu (DS II: 1252b-1259a) 4. Bahçede sebze dikilen küçük bölümler (DS VI: 4482a). çizi: 1. Dizi, sıra 2. Tohum ekmek için pullukla açılan yer, karık 3. Sebze dikmek için kazılan çukur 4. Tarlada su yol (DS II: 992a). çizi: 1. Tohum ekmek için pullukla açılan yer, karık 2. Tarlada su yolu (DS II: 948a).
çiğdem: Bitki adı (DTS: 156a); Çiğdem (<i>crocus</i>) (ED: 414b).	çiğdem: Zambakgillerden, türlü renklerde çiçek açan, çok yıllık, yumruğu bir kır bitkisi, mahmur çiçeği (<i>Colchicum</i>) (TS: 545b).	çiğdem: Ay çiçeği (DS II: 1206b). çidem: Çiğdem (DS II: 1204b), çiydem: (DS II: 1250a).
çil: 1. Çil, kabarcık 2. (Ciltte) darbe izi, sıyrık, yara (DTS: 156b); Cilt üzerindeki darbe izi, yara (ED: 417b).	çil: 1. Çoğunlukla yüzde oluşan kahverengi küçük benekler 2. Aynada oluşan leke 3. Bitki köklerindeki kıla benzer ince uzantılar 4. Tüyünde küçük benekler bulunan (hayvan) (TS: 546b-)	çil: 1. Çilli (kimse hk.) 2. Yüzdeki çiçek izleri (DS II: 1213a-b).

⁹³ DTS'de *çiz-* biçimindedir.

⁹⁴ DTS'de *çizdür-* biçimindedir.

	547a).	
çim I: Ayırık otu (Ercilasun vd. 2014: 625); (ED: 421b-422a); (DTS: 156b).	çim: 1. Buğdaygillerden, bahçelerin, yol kenarlarının ve parkların yeşillendirilmesinde yararlanılan çok yıllık bitki (<i>Lolium</i>) 2. Yeşilliği bol olan yer (TS: 548a).	çim: Sebze fidelerinin genel adı (DS II: 1221a). çem: Çayır, çimen (DS II: 1127b).
çimgen: ⁹⁵ Çayır, çimen (DTS: 168b); Çayır, turba vb. (ED: 423a).	çimen: Kendiliğinden yetişmiş çim (TS: 548a).	çimeç: Çimen (DS II: 1223a), çömen: (DS II: 1286b), çümen: (DS II: 1308a). çimeş: Kısa ot (DS II: 1223a).
çiş: Çocukları veya hayvanları işletmek söylenen ifade (DTS: 157a); (ED: 430b-431a).	çiş: Çocuk dilinde idrar (TS: 551a).	çiş: Çiş (daha çok çocuklar için söylenir) (EİA III: 66).
çocuk: Domuz yavrusu (DTS: 162b); Yavru domuz (ED: 400b).	çocuk: 1. Küçük yaştaki erkek veya kız 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak 4. Genç erkek 5. <i>mec.</i> Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi 6. <i>mec.</i> Büyüklere yakışmayacak daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse 7. <i>mec.</i> Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse (TS: 556a-b).	çocuk, çocuh: Çocuk (DA: 152b).
çok: 1. Alçak, aşağılık, rezil 2. Çok, son derece, daha çok (DTS: 164b); (ED: 405b).	çok: 1. Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı 2. Aşırı bir biçimde (TS: 559a-b).	çok: Çok, fazla (DS II: 1258b), coh: (DS II: 995a).
çoluk: Sakat (topal veya çolak) (DTS: 163b); Bir kolu çarpık veya kolsuz (ED: 419b-420a).	çolak: Eli veya kolu sakat olan (kimse) (TS: 561b).	colak: Bir kolu kesilmiş adam (DS II: 995b). çolan: Çolak (DS II: 1262b).
çomak: 1. Sopa, değnek, asa 2. Müslüman (DTS: 163b); Sopa vb., topuz; Müslüman (ED: 422b-423a).	çomak: Ucu topuzlu değnek (TS: 561b).	çomak: 1. Sıkıca yumulmuş el, yumruk 2. Kendini beğenen (kimse) 2. Ukâla, bilgiç (DS II: 1265a). çomah: Çomak, sopa (DS II: 1265a). çokmak: Tokmak (DS II: 1261a).

⁹⁵ DTS'de *çümgen* biçimindedir.

��j-: ⁹⁶ (�p) �ekmek (DTS: 169b); (ED: 400a).	��z-: 1. Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi a�mak 2. D��meyi iliğinden a�mak 3. Sa�ı a�mak 4. Bulmaca, sorun vb.nin bilinmeyen, gizli noktasını bulup açıklamak, sonuca ba�lamak 5. Bir maddeyi çözücüyle çözündürmek, onun çözeltisini yapmak 6. Bir problemde aranan sonucu, belli ögeler yardımıyla ortaya çıkarmak, h�lletmek 7. <i>hlk.</i> ��zg� ipini tezg�ha yerleştirmek (TS: 567b).	��z-: ��zg� ipini hazırlayıp tezg�ha yerleştirmek (DS II: 1300a). �ez-: ��zmek (DS II: 1156b), �iz-: (DS II: 1253a).
��jt�r-: ⁹⁷ �p gerdirmek (DTS: 169b); (ED: 400b).	��zd�r-: ��zme i�ini yaptırmak (TS: 567b).	---
��j�l-: ⁹⁸ 1. Gerilmek 2. Donmak, katılaşmak (sıvı hakkında) (DTS: 169b); (ED: 401a).	��z�l-: 1. ��zme i�ine konu olmak 2. Gev�eyip yumuşamak, erimeye ba�lamak 3. <i>mec.</i> Birliğini, beraberliğini yitirmek, dağılmak, parçalanmak 4. <i>mec.</i> Gevşemek, g�cs�z kalmak 5. <i>mec.</i> Dağılmak, ��kmek (TS: 568a).	��z�l-: ��z�lmek (DS II: 1156b).
��k-: 1. ��kmek, diz çökmek 2. �nmek, düşmek 3. Batmak (suya) 4. <i>mec.</i> ���lmek (DTS: 165b); Diz ��kmek; batmak, çökmek, yıkılmak (ED: 413b-414a).	��k-: 1. Bulunduğu düzeyden aşağı inmek, �ukurla�mak 2. �zerinde bulunduğu yere yıkılmak 3. ��melmek 4. Oturmak, birdenbire oturmak 5. Deve, sığır vb. olduğu yere oturmak 6. Şakak, avurt vb. içeri doğru girmek, �ukurla�mak 7. Basmak, yayılmak 8. Sis, duman vb. inerek kaplamak 9. <i>mec.</i> Sarsılıp din�li�ini yitirmek 10. Tortu dibe inmek 11. <i>mec.</i> Son bulmak, yıkılıp dağılmak 12. <i>mec.</i> Yoğun bir biçimde duymak (TS: 564a-b). ���-: <i>hlk.</i> Alçalmak, aşağıya inmek (TS: 563a).	���-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Bir tarafa kaymak, eğilmek 3. Ayaklar �zerine oturmak, ��melmek (DS II: 1279b). ���-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Alçalmak, aşağı sarkmak (DS II: 1257a). ��y-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Bir tarafa kaymak, eğilmek (DS II: 1299a).
��kt�r-: 1. Diz çökmeye zorlamak 2. Ayırmak (alaşımı eritip parçalarını birbirinden	��kt�r-: ��kmesine yol açmak, çökmesine sebep olmak (TS: 564b).	---

⁹⁶ DTS'de *  z-* biçiminde yer alır.

⁹⁷ DTS'de *  zt r-* biçiminde yer alır.

⁹⁸ DTS'de *  z l-* biçiminde yer alır.

çökelme oluşturarak ayırmak (DTS: 166a); (ED: 414b).		
çökük: ⁹⁹ Dizleri üzerine çökmüş (DTS: 166a); (ED: 415a).	çökük: Çökmüş, çukurlaşmış, içeri çekilmiş (TS: 564b).	çökük: Tortu (DS II: 1282a), cökük: (DS II: 1006b).
çöbür-: 1. Diz çöktürmek 2. Endişelenmek, düşmek (moral) (DTS: 166a); (Bir deveye veya insana) diz çöktürmek (ED: 416b).	çöker-: Devenin çökmesini sağlamak (TS: 563b).	çöker-: 1. İhtiyarlamak 2. Deveyi çöktürmek (DS II: 1281b).
çöp: 1. Çökelti; kalıntı, posa; tortu 2. Parça (DTS: 166b); Tortu, posa (ED: 394a).	çöp: ¹⁰⁰ 1. Saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası 2. Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi, gübür (TS: 565b-566a).	çep: çöp (DS II: 1141a).
çörek: Çörek (ekmek) (DTS: 166b); Yuvarlak ekmek (ED: 429a).	çörek: 1. Az yağlı, bazen şekerli ve yumurtalı, gevrekçe bir hamur işi 2. <i>gök b.</i> Kurs (TS: 566b).	çöreh: Çörek (DS II: 1292b), çöreyh: (DS II: 1292b), çüreyh: (DS II: 1308b).
çulluk: İri gagalı kuş (<i>Charadrius leschenaulti</i>) (DTS: 167a); Bir tür kuş, su kuşu (ED: 420a).	çulluk: Çullukgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan, tüyleri kahverengi ve kül rengi, göçebe, eti için avlanan, uzun gagalı, göçmen bir kuş, bekas (<i>Scolopax rusticola</i>) (TS: 571a).	çulluk: Bir batakalık kuşu olup kötileyici sözler için de kullanılır (EYSV: 46a).
çüwit: ¹⁰¹ Boya (genel) (DTS: 169); (ED: 395a).	çivit: Eskiden çivit otundan, bugün yapay yollarla elde edilen, mavi renkli, sarılığını gidermek için çamaşırın son suyuna karıştırılan toz boya (TS: 552b).	çivit: Çivit, mavi renkli boya (DA: 152b).
dede: Baba (DTS: 171a); Baba (ED: 451b-452a).	dede: 1. Torunu olan erkek, büyük baba, büyük peder 2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan 4. Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü (TS: 604a-b).	dede: 1. Genç baba 2. Ağabey (DS II: 1397a). dide: Dede (DS II: 1481a).
dik: Dik (DTS: 171a); Doğru, dikey, dik; (kayalık için) sarp	dik: 1. Yatay bir düzleme göre yer çekimi	dik: İyi pişmemiş, çiğ: <i>Eti bir saattir pişiriyoruz hâlâ dik</i>

⁹⁹ ED'de *çökük* (*cökök*), DTS'de *çöküg* biçiminde yer alır.

¹⁰⁰ TS'de Farsça kökenli olarak gösterilmektedir. Ancak Hasan Eren sözcüğün tarihi ve çağdaş birçok lehçede varyantı olduğu için Farsça köken konusunun tartışmaya açık olduğunu belirtmiştir (Eren: 100). Clauson da sözcüğün "tortu, posa" şeklindeki ilk anlamından mecazlaşma yoluyla "değersiz şey, çöp, saman parçası, tahta parçası" gibi diğer anlamların ortaya çıktığını belirtmiştir.

¹⁰¹ DTS'de *çüvit* ve *çüvüt* biçimlerinde yer alır.

(ED: 475b).	doğrultusunda bulunan, eğik olmayan 2. Yatık durmayan, sert 3. Sert, kalın, tok (ses) 4. Sert (bakış) 5. Ters, aksi (söz) 6. Kaba, yersiz (davranış) 7. Birbirine dikey olan doğrulardan oluşmuş (TS: 657a-b).	(DS II: 1484a). tik: Dik (DS V: 3931b).
dorug: Doru (at donu hakkında); Doru (at için) (ED: 538a-b).	doru: 1. Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan, yağız (at) 2. Kızıl (at donu) (TS: 706b).	dor: Doru (at rengi) (DS II 1563a). toru: Koyu kırmızı, doru (at için) (DS II: 3972a).
duaçı (Ar.+Tür.): Birisi için dua eden (DTS: 172a; ED: -).	duacı: Tanrı'ya yalvaran kimse (TS: 720b).	dovacı: Duacı (DS II: 1568a).
eb ~ ev: 1. Ev, mesken, konut 2. Gökyüzünün bir bölümü (DTS: 201b-202a); Yerleşim yeri; çadır, ev; gökyüzü (ED: 3b-4a).	ev: 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane 3. <i>mec.</i> Aile 4. <i>esk.</i> Soy, nesil (TS: 834a-b).	ev: 1. Oda 2. Arabalarda yük konulan yer 3. Mutfak (DS III: 1800b). iv: Bina, ev (DS IV: 2571b). öv: Ev (DS VI: 4629B), öy: (DS V: 3366b). üy: 1. Ev 2. Bostan evi, höyük (DS VI: 4085b).
éb- ~ év-: Acele etmek, ivmek (DTS: 202a); Çabuk yapmak istemek, acele etmek (ED: 4b).	iv-: Çabuk davranmak, acele etmek (TS: 1235a).	iv-: 1. Acele etmek. 2. Çok istemek (DS IV: 2573b). ev-: Acele etmek, acele ettirmek (DS III: 1811b-1813b). iv-: Acele etmek (DS IV: 24499a).
ebir- ~ evir-: 1. Döndürmek 2. Çevirmek, yöneltmek 3. <i>mec.</i> (Bir dilden başka bir dile) tercüme etmek (DTS: 202b); (Bir şeyi) döndürmek, (tekerleği) çevirmek; (kaseyi) devirmek; (yüzünü karşıdaki birine veya birinden) çevirmek; (bir şeyi bir dilden başka bir dile) tercüme etmek (ED: 14a).	evir-: 1. Döndürmek, çevirmek 2. Yapısını değiştirmek, taklip etmek (TS: 836b).	evir-: 1. Hamur açmak 2. Ekmek pişirmek (DS III: 1809a).
eçe: Büyük kız kardeş (DTS: 173a); Birinin annesinin küçük kız kardeşi, birinin büyük kız kardeşi (ED: 20a).	ece: ¹⁰² 1. Kraliçe 2. Güzel kadın (TS: 752b).	ece: 1. Babaanne 2. Kadın 3. Güzel kadın (DS III: 1659a-b). eci: 1. Abla, büyük kız kardeş 2. Büyükanne 3. Yenge 4. Saygıya yaraşır kadın (DS III: 1660b-1661a). ice: 1. Büyükanne 2. Kız kardeş, abla (DS IV: 2504b).

¹⁰² Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 107a).

eçkü ~ keçi: Keçi (DTS: 173a); Keçi (ED: 24b).	keçi: Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen, memeli dişi hayvan (<i>Capra hircus</i>) 2. <i>mec.</i> İnatçı (TS: 1375b-1376a).	eçki: Keçi (DS III: 1663a), işk: (DS IV: 2564a). geçi: Keçi (DS III: 1962a), giçi: (DS III: 2073b).
eder: Eyer (DTS: 173b); Eyer (ED: 63b).	eyer: Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne (TS: 840a).	eher: Binek hayvanlarının sırtına vurulan semer, eyer (DS III: 1689b). ayar: At eyeri (DS I: 408a).
ederle-: Eyeri tutturmak, eyerlemek (DTS: 175b); (At vb.i) eyerlemek (ED: 71a).	eyerle-: At üzerine eyeri koyup bağlamak, eyer vurmak (TS: 840a).	eyerle-: Eyerlemek; ata eyer vurmak (EİA III: 105).
ederlig: Eyerli, eyere sahip (DTS: 175b); Eyere sahip (ED: 70a).	eyerli: Eyer vurulmuş, sırtına eyer konulmuş (hayvan) (TS: 840b).	---
edersiz: Eyersiz (DTS: 175b; ED: -).	eyersiz: Eyer vurulmamış, sırtına eyer konulmamış (hayvan) (TS: 840b).	---
edgü: İyi, hoş (DTS: 175b); İyi, (insanlar için) moral olarak iyi; (nesneler için) kalite olarak iyi, dayanıklı; (talih vs. için) iyi (ED: 51b).	iyi: 1. İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı 2. Bol, çok, aşırı 3. Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren 4. Esen, sağlıklı 5. Yerinde, uygun 6. Doğru olan 7. Yeterli, yetecek miktarda olan 8. Öğrencinin değerlendirilmesinde kullanılan orta ile pekiyi arasındaki not 9. İstenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde (TS: 1235b-1236a).	eyi: İyi, peki (DS III: 1821a). eyyi: İyi, güzel (DS III: 1828a). ezgü: İyi (kimse) (DS III: 1829b).
edgüleş-: İyi geçinmek, iyi davranmak (DTS: 176a); (ED: 54b).	iyileş-: 1. İyi duruma gelmek 2. Hastalıktan kurtulmak, sağlığı yerine gelmek, salah bulmak (TS: 1236b).	eyleş-: İyileşme (EİA: 105).
edgülük: İyilik, hayır (DTS: 176a); İyilik, yardımseverlik, kibarlık (ED: 53b-54a).	iyilik: 1. İyi olma durumu, salah 2. Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet 3. Sağlığı yerinde olma durumu, esenlik 4. Yarar veya elverişlilik, nimet (TS: 1237a).	eylük: İyilik, yardım (DS III: 1824a), eyliyh: (DS III: 1823b).
edle-: 1. İtina göstermek, dikkat etmek 2. Genişletmek, yaymak (DTS: 176a-b); (Bir şeyi) faydalı bir şeye döndürmek, (bahçe vs.)	eyle-: 1. Bir kişiden veya bir şeyden yoksun bırakmak 2. Etmek, yapmak (TS: 840b).	eyle-: 1. Un yapılan buğday ve diğer tahılları kalburlayıp kesmüğünü ayırmak 2. Yufka açmak 3. Ekmek yapmak 4. Karıştırmak, yoğurmak 5.

yetiştirmek, (bir şeyi) yararlı saymak, (birine) değer vermek (ED: 57a-b).		Ham deriyi işlemek, deriyi sumaklamak (DS III: 1823a-b). ele- : Eylemek, etmek (DS III: 1710b).
eg- : Bükmek, eğmek (DTS: 176b); (Bir şeyi) eğmek, boyun eğmek (ED: 99b-100a).	eğ- : 1. Düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek 2. Sert bir cismi bükmek (TS: 763a).	iğ- : 1. İp germek 2. Eğmek (DS IV: 2512b-2513a). iy- : 1. Dokuma tezgâhına gerilen ip 2. Eğmek (DS IV: 2576a).
egil- : 1. Bükülmek, eğilmek 2. Baş eğmek, onaylamak (DTS: 177a); Bükülmek, eğilmek (ED: 106b).	eğil- : 1. Bir yana doğru eğik duruma gelmek 2. İnsan, bir işi yapmak için belini eğmek 3. <i>mec.</i> Başkasının baskısını veya egemenliğini benimsemek, kabul etmek 4. <i>mec.</i> Bir işi önemseyip ele almak (TS: 760b)	eğel- : Eğilmek (DS III: 1676a).
egir- : 1. Çevrelemek, dolamak 2. Eğirmek, bükmek 3. döndürmek, çevirmek (177b); (Bir şeyi) kuşatmak, çevrelemek; (bir şeyi) döndürmek, çevirmek (ED: 113a-b).	eğir- : Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek (TS: 761b).	egir- : Yünü büküp iplik yapmak (DS III: 1672b), eğer- : (DS III: 1677a), eyir- : (DS III: 1822b). eğir- : Hayvanları bir araya toplamak (DS III: 1679b). er- : Eğirmek (DS III: 1775a). evir- : İpliği ve yünü bükerek inceltmek, eğirmek (DS III: 1809a). içir- : Bükmek (DS IV: 2511b).
egir : <i>Acorus calamus</i> (eğir otu) (DTS: 177a); Havlıcan, tıbbi bitki kökü (ED: 112a).	eğir otu: Dere ve durgun su kenarlarında yetişen, 50-125 santimetre yüksekliğinde, çok yıllık ve otsu bir bitki (<i>Acorus calamus</i>) (TS: 761a).	eğir : 1. Kızılıcık 2. Karın ağrısına karşı kullanılan bir çeşit kök 2. Bir çeşit baharat (DS III: 1678b). eyir : Kızılıcık (DS III: 1822a).
egirt- : 1. Etrafına toplatmak 2. Eğirtmek (DTS: 177b); Kuşatmak, eğirtmek (ED: 114a).	eğirt- : Eğirme işi yaptırmak (TS: 761a).	egirt- : İplik bükürmek (DS III: 1673a).
egme : Kemer, evin kemeri (DTS: 177b); Bir evin kemeri, tonoz (ED: 108b).	egme : Eğmek işi (TS: 763a).	eğme : 1. Yazın ağaç dallarıyla yapılan ve üstü çul ile örtülen kulübe 2. Eğilerek duvar üstüne yatırılmış çalı ağacı 3. Döven ile sırt denilen kısmı birbirine bağlayan eğilmiş ince ağaç 4. Gölgelek kaya altı (DS III: 1681a). iğme : Ahır ve ağılların önüne yapılan üstü çalı çırpı ile örtülü dam, gölgelek (DS IV: 2512b)

egri: 1. Eğri, engebeli, kavisli 2. <i>mec.</i> Yanlış, hatalı, eğri 3. Çarpık (DTS: 178a); Eğri, dolambaçlı (ED: 112b).	eğri: 1. Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, münhani, doğru karşıtı 2. Yay gibi kavislenmiş, eğmeçli, mukavves 3. Yatay veya düşey olmayan, bütünüyle bir yana eğilmiş bulunan, eğik, mail 4. Yanlış bir biçimde 5. Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi 6. Doğru veya düz olmayan çizgi, yüzey (TS: 763b-764a).	egri: Kötü yollara sapmış olan (DS III: 1673b). eğri: 1. Tek hayvanla çekilen arabalarda iki ucu oklara geçirilen eğri ağaç kısım 2. Yün eğirmeye yarayan araç, kirmen (DS III: 1683b). ergi: Eğri (DS III: 1768b).
egril-: 1. Kuşatılmak 2. Eğirilmek (DTS: 178a); Kuşatılmak, eğirilmek (ED: 114b).	eğril-: Eğri duruma gelmek (TS: 764a).	---
egrilik: Doğru olmamak, sahtekârlık (DTS: 178a); Hem fiziki hem manevi olarak eğrilik (ED: 115b).	eğrilik: Eğri olma durumu (TS: 764a).	eğrilik: Hırsızlık (DS III: 1685a).
egrim: Suyun toplanma yeri, girdap (DTS: 178a); Bükme hareketi, girdap (ED: 113a).	eğrim: 1. Eğri, dalgalı 2. Girdap (TS: 764a).	eyrim: Su çevirisi, döneğen (DS III: 1827a).
egsük ~ eksük: Eksik, kusur (DTS: 178a); Eksik, yetersiz; eksiklik, kusur vb. (ED: 116b).	eksik: 1. Bir bölümü olmayan, noksan, natamam 2. Mükemmel olmayan, kusurlu, mualllel, sakat 3. Az 4. İhtiyaç duyulan şey (TS: 771a).	eksik: Zamanı gelmeden doğan insan ya da hayvan yavrusu (DS III: 1697b) eğsik: Eksik, noksan (DS III: 1687), eysiyh: (DS III: 1827b), eesük: (DS III: 1667b), eğsük: (DS III: 1688b), esük: (DS III: 1787b). eesik: 1. Eksik, noksan 2. Günü dolmadan doğan çocuk (DS III: 1781b), evsük: (DS III: 1816a). iğsik: Az, eksik, noksan (DS IV: 2514a). isik: Az, eksik (DS IV: 2556a).
egsüklüg ~ eksüklüg: Eksiği olan (DTS: 180a); Kusurlu (ED: 117b-118a).	eksikli: 1. Kendisine bir şey gerekli olan, muhtaç 2. <i>hlk.</i> Kadın (TS: 771b).	eksikli: Kadın (DS III: 1698b), esikli: (DS III: 1782a), evsüklü: (DS III: 1816b), eysikli: (DS III: 1827a).
egsüksüz: Eksiksiz (DTS: 180a); Eksiksiz, tam, kusuru veya eksikliği olmayan (ED: 118a).	eksiksiz: 1. Eksikliği olmayan, tam, tamam 2. <i>mec.</i> İyi, namuslu, temiz 3. Tam olarak (TS: 771b).	egziksiz: Eksiksiz (KYA: 473a).
egtür-: (Bir şeyi) eğdirmek	eğdir-: Eğik duruma	---

vs. (ED: 104a); (DTS: 178b).	getirmek, getirtmek (TS: 759b).	
ek- : Ekmek, saçmak (DTS: 179a); (Toprağa tohumu) saçmak, (tarlayı) ekmek (ED: 100a).	ek- : 1. Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek 2. Toprağı ekip biçmek için kullanmak 3. Serpmek 4. <i>mec.</i> Bir şeyin başlamasına yol açacak sebepleri hazırlamak 5. Birini uydurma bir sebeple bırakıp gitmek, savuşmak, atlatmak 6. Parayı boşuna harcamak, ziyan etmek. 7. Yarışta geçmek (TS: 768b).	ek- : Ekin ekmek (DS III: 1690a).
ëki ~ ëkki : 1. İki 2. İkinci (tarih belirtirken) (DTS: 179a); İki (ED: 100b-101a).	iki : 1. Birden sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 2 ve II rakamlarının adı. 3. Birden bir artık (TS: 1162b-1164).	iki, ikki : İki (DA: 160a).
ekil- : Ekilmek (ED: 106b); (DTS: 179b).	ekil- : Ekme işi yapılmak (TS: 766a).	ekil- : Ekilmek, ekme işi yapılmak (AİA: 436a).
ekim : Ekim (DTS: 179b); (ED: 108b).	ekim : 1. Ekme işi 2. Yılın onuncu ayı, teşrinievvel (TS: 766a).	ekim : Ekim ayı (UİA: 376a).
ekin : Ekin, tarla, sürülebilir iyotlu arazi (DTS: 179b); Ekin yeri, tohumdan yetiştirilen ve henüz biçilmeyen bir mahsul, ekilen arazi (ED: 109a-b).	ekin : 1. Tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum 2. Kültür, hars (TS: 766a).	ekin : Hububat bitkisi (UKA: 216).
ëkinti ~ ikindi : İkinci defa 2. Yeniden (DTS: 179b); İkinci; bir günün ikinci yarısı; İkinci namazı (ED: 111b).	ikindi : 1. Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi 2. İkinci ezanı 3. İkinci namazı (TS: 1166b).	ikindi : İkinci (DA: 160a).
ëkkile- : İki defa yapmak, tekrar yapmak (DTS: 219b); Bir şeyi iki kez yapmak (ED: 108a).	ikile- : 1. Bir şeyin sayısını ikiye çıkarmak 2. Tekrarlamak, yinelemek 3. <i>hlk.</i> Tarlayı iki kez sürmek (TS: 1165a-b).	ikile- : 1. Tarlayı iki kez sürmek, aktarmak 2. Toprağı hem enine hem boyuna sürmek 3. Mısırların, sebze fidelerinin diplerini ikinci kez doldurmak, çapalamak 4. Bağ yazın sürmek 5. Tarlada topak hâlinde kalmış toprakları ezmek 6. Herhangi bir işi iki kez yaz (DS IV: 2515b-2516a). েকেle- : 1. Tarlayı ikinci kez sürmek 2. Tohum ekmeden önce tarlayı ekime hazırlamak için sürmek (DS III: 1693a-b).

ekşi: Ekşi (DTS: 180a); Ekşi, acı, mayhoş (ED: 118b).	ekşi: 1. Sirke veya limon tadında olan 2. Bu tadı veren şey 3. <i>mec.</i> Uygunsuz, yakışıklı (TS: 722b).	ekşi: 1. Limon 2. Üzümden yapılan biraz ekşi pekmez 3. Domates salçası (DS III: 1698b). eği: 1. Ekşi 2. Turşu (DS III: 1688b). eşi: 1. Ekşi 2. Limon (DS III: 1791a). eşi: Ekşi (DS III: 1794a), eşi: (DS III: 1792a), eşi: (DS III: 1792a), iği: (DS IV: 2514a), eyşi: (DS III: 1827b).
ektür-: (Tohumu) ektirmek vb. (ED: 104a); (DTS: 180a).	ektir-: Ekme işini yaptırmak (TS: 773a-b).	---
el: 1. Boy birliği, kabile organizasyonu 2. Halk 3. Devlet, idari bölge 4. Barış (DTS: 180a-b); Bağımsız bir yönetici tarafından idare edilen siyasi bir birlik; barış; avlu (ED: 121b-122b).	el II: Yakınların dışında kalan kimse, yabancı (TS: 779a-b). el III: 1. Ülke, yurt, il 2. Halk, ahali 3. <i>hık.</i> Oba, aşiret (TS: 779b). il: 1. Ülkenin vali yönetimindeki bölümü, vilayet 2. Şehrin niteliklerini taşıyan büyük yerleşim yeri 3. Ülke, yurt 4. Eski Türklerde devlet (TS: 1170a).	el: Bir yerde yaşayanlar, oturanlar (DS III: 1702a). el: Memleket (DS III: 1702a). il: 1. Yabancı 2. Yabancı yer 3. Vatan (DS IV: 2518a).
elçi: 1. Elçi, haberci 2. Önemli bir yönetici, hükümdar (DTS: 181b); Büyükelçi, yabancı devletteki hükümet temsilcisi (ED: 129a).	elçi: 1. Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir 2. Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse 3. Peygamber (TS: 781a).	elçi, elçi: 1. Kız istemeye gönderilen kimse, görücü, dünür 2. İki kişi arasında söz getirip götürün, bunu iş ve huy edinen (kimse) (DS III: 1706a-b). ilçi: Elçi (DS IV: 2519b).
elge-: Elemek (DTS: 181b); (Katı bir maddeyi) elemek, elekten geçirmek (ED: 143a-b).	ele-: 1. Elek yardımıyla ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak, elekten geçirmek 2. Sınav veya yarışma yoluyla en iyileri seçmek 3. İpliği elemgeden geçirip yumak yapmak 4. <i>mec</i> Gözden geçirmek, ayıklamak, iyisini kötüsünden ayırmak 5. Bir yarışmacıyı yarışma dışı bırakmak, elimine etmek (TS: 785b-786a).	ele-: Elemek, elekten geçirmek (AİA: 438a).
elgen-: Kendi için un elemek (ED: 143b); (DTS: 181b).	elen-: 1. Eleme işine konu olmak veya eleme işi yapılmak 2. Sınavda başarısız sayılmak 3. <i>mec.</i> Süzülme 4. Yarışma dışı kalmak, yarışmadan çıkarılmak (TS: 786a).	elen-: Elenmek, eleme işi yapılmak (AİA: 438a).

elget-: Un eletmek (ED: 143b); (DTS: 181b).	elet-: Eleme işini yaptırmak (TS: 787a).	---
elig: El, kol (DTS: 181b-182a); El, kol (ED: 140b-141a).	el I: 1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü 2. Sahiplik, mülkiyet 3. Kez, defa 4. İskambil oyunlarında oynama sırası 5. İskambil oyunlarında her bir tur 6. Bazı nesne ve araçların tutmaya yarayan bölümü (TS: 773b-779a).	el: el (EİA III: 92).
ëliginçi: Ellinci (DTS: 182b; ED: -).	ellinci: Ellinin sıra sıfatı, sırada kırk dokuzuncudan sonra gelen (TS: 790a).	---
elikle-: Dokunmak, el ile tutmak (ED: 144b-145a; DTS: -).	elle-: Elle dokunmak (TS: 789b).	elle-: Ellemek, dokunmak (DA: 155a).
eliglig: Eli olan, elli (DTS: 182b); Eli olan (ED: 143b).	elli II: Eli olan (TS: 790a).	elli: Sözü geçer, saygılı (DS III: 1722b).
ëllig ~ ëlig: Elli (DTS: 182b); Elli (ED: 1411a-b).	elli I: 1. Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 50 ve L rakamlarının ad. 3. Beş kere on, kırk dokuzdan bir artık (TS: 789b-790a).	elli: Elli (EİA III: 94).
ëlt- ~ ëlet-: 1. Taşımak, Sürmek 2. Götmek 3. Katlanmak, tahammül etmek (DTS: 183a); Taşımak, (bir şeyi) getirmek, (bir şeyi) götmek (ED: 132a-b).	ilet-: 1. Götmek, ulaştırmak, nakletmek, geçirmek 2. Elektrik akımı, ısı, gaz vb.ni bir yerden başka bir yere götmek (TS: 1174a).	elet-: İletmek, götmek (DS III: 1712a-b), elt-: (DS III: 1728b). ület-: İletmek, ulaştırmak (DS VI: 4065a). yilet-: İletmek (DS VI: 4279b).
ëltiş-: 1. Görüşmek 2. Kavga etmek, tartışmak (DTS: 183b); (ED: 134a).	iletiş-: Haberleşmek (TS: 1173b).	---
em-: Emmek (DTS: 183b); Emmek (ED: 155b).	em-: 1. Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek, somurmak 2. Tükürük yardımıyla eriterek içine çekmek 3. Soğurmak 4. Uzun süre yararlanmak (TS: 795b).	em-: Meme emmek (UİA: 376a).
emek: İstirap, sıkıntı (DTS: 184a); Acı, ıstırap; zorlu çaba ve acının eşlik ettiği her şey; işçi davranışı, çocuk için emekleme (ED: 159a-b).	emek: 1. Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü, zahmet 2. Uzun ve yorucu, özenli çalışma 3. İnsanın bilinçli olarak belli bir amaca ulaşmak için giriştiği hem doğal ve toplumsal çerçevesini hem de kendisini	emek: Emek, zahmet (AİA: 439a).

	değiştiren çalışma süreci (TS: 793a).	
emekle- : Emeklemek (ED: 160b; DTS: -).	emekle- : 1. Dizler ve eller üzerinde yürümek 2. <i>mec.</i> Bir işe yeni başlarken deneyimsizlikten ötürü acemilik geçirmek (TS: 793a).	emekle- : Yavaş yavaş yürümek (DS III: 1732b).
emeklig: Acılı, kederli (DTS: 184b); Acı çeken, zahmetli (ED: 160b).	emekli: 1. Emek harcanarak elde edilen, zor, zahmetli 2. Belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olan kimse, tekaüt (TS: 793a-b).	emekli: Emekli (UİA: 376a).
emeksiz: İstirapsız (DTS: 184b); Sıkıntısız, zahmetsiz (ED: 160b).	emeksiz: Emek harcanmadan elde edilen, kolay, zahmetsiz (TS: 793b).	emeksiz: 1. Üvey evlât, evlâtlık 2. Hizmetçi (DS III: 1732b).
ên I: Genişlik (DTS: 165); Genişlik (ED: 165b).	en I: Bir yüzeyde boy sayılan iki kenar arasındaki uzaklık, genişlik (TS: 797a).	---
ên- : 1. İnmek 2. İnmek, düşmek (kar için) (DTS: 185b); İnmek, düşmek (ED: 168a).	in- : 1. Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek 2. Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak 3. Dağ, tepe vb. yüksek bir yerden gelmek 4. Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak 5. Konaklamak 6. Alçalıp eski durumuna dönmek 7. Fiyatı düşürmek 8. Değeri düşmek 9. Vurmak 10. Yıkılmak 11. İnme gelmek 12. Bir yeri kaplamak, basmak veya bir yerden akmak, kaymak 13. Uzamak, ulaşmak 14. Ağmak 15. Sayısı azalmak (TS: 1195a).	ên- : İnmek (UİA: 376a), yên- : (DS VI: 4250a).
ênil- : İnilmek (ED: 185b); (DTS: 186a).	inil- : İnme işi yapılmak (TS: 1193b).	---
ênış: İniş (DTS: 186a); İniş, meyil, eğim (ED: 191a).	iniş: 1. İnme işi 2. Yukarıdan aşağıya gittikçe alçalan eğimli yer, yokuş karşıtı 3. <i>mec.</i> Gerileyiş, çöküş 4. Araçlı jimnastikte, atlayarak veya hızlanarak araçtan ayrılma durumu (TS: 1193b-1194a).	iniş: Eniş, meyil (DS III: 1758b). eniç: İniş, iki tepe arası (DS III: 1757a). yeniş: İniş (DS VI: 4248b).
ëntür- ~ ëndür- : 1. Aşağı indirmek, eğmek 2. Serbest bırakmak (DTS: 186a); (Birini) indirmek (ED: 180b-	indir- : 1. Yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak 2. Bir taşıt veya binek	ëndür- : İndirmek (OİYA: 343a).

181a).	hayvanından aşağıya almak 3. Fiyatını azaltmak, düşürmek 4. Hızla vurmak 5. Kapamak 6. Yağmur, sis, birdenbire bastırmak 7. Kırmak, tahrip etmek (TS: 1191a-b).	
enük: Yavru hayvan (DTS: 186a); Etçil hayvan yavrusu, yavru, kurt veya köpek yavrusu vs. (ED: 183b).	enik: 1. Kedi, köpek vb. çok memeli hayvanların yavrusu 2. Çocuk (TS: 801b).	enik: Kedi ve köpek yavrusu (DS III: 1757a-1758a), enek: (DS III: 1749a), enig: (DS III: 1757a), enuk: (DS VI: 4467a), enük: (DS VI: 4467a).
en II: En başta, en önce (DTS: 186b); (ED: 166a);	en III: Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime (TS: 797a-b).	en: En, pek (DA: 155a).
er: 1. Adam, erkek 2. Koca, eş 3. Erkeklik (DTS: 187a-b); Adam, erkek; asker; koca (ED: 192a-b).	er: 1. Erkek 2. <i>mec.</i> İşini iyi bilen, yetenekli kimse 3. <i>mec.</i> Kahraman, yiğit 4. Rütbesiz asker, nefer 5. <i>hlk.</i> Koca (TS: 805a-b).	er: Koca (DS III: 1764a).
er-: Gitmek, takip etmek (DTS: 187b); Ulaşmak, varmak; kavuşmak (ED: 194a).	er-: 1. Erişmek 2. Kavuşmak 3. Yetişip dokunmak 4. İnsan veya bitki büyüüp gelişmek, yetişmek 5. Ürün olgunlaşmak 6. Kendini Tanrı yoluna vermiş kimse insanüstü kutsal bir aşamaya erişmek (TS: 812a).	er-: 1. Ermek, ulaşmak (DA: 155a) 2. Meyveler olgunlaşmak (DS III: 1775a).
er-: Olmak, bulunmak (DTS: 187b); Olmak (bir şey, bir yerde vs.) (ED: 193b-194a).	i-: ¹⁰³	---
erdem: 1. Fazilet, yiğitlik, erdem 2. Yiğit (DTS: 188b); İyilik, erdem, iyi nitelikler (ED: 206b-207a).	erdem: ¹⁰⁴ 1. Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet 2. İnsanın ruhsal olgunluğu (TS: 806a).	eritem: Erdem (DS III: 1777b).
erdemlig: Faziletli, erdemli, yürekli olan (DTS: 188b); Faziletli, cesur, yiğit niteliklerine sahip olan vs. (ED: 212a).	erdemli: Erdemi olan, faziletli, faziletkâr (TS: 806a).	---
erdemsiz: Erdemden, faziletten yoksun (DTS: 188b); Faziletten, cesarettten, yiğit niteliklerinden yoksun	erdemsiz: Erdemi olmayan, faziletsiz (TS: 806a).	---

¹⁰³ Türkiye Türkçesinde sözlükbirim olma özelliğini kaybetmiş, fiil çekiminde ortaya çıkan bir gramer ögesi olmuştur.

¹⁰⁴ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 114a-b).

(ED: 212a).		
eren tüz: Terazi takım yıldızı (DTS: 188a); Yıldız ismi, İkizler takım yıldızı (ED: 237a).	erendiz: Jüpiter (TS: 806b).	---
eren: Koca, erkek, asker (DTS: 188a); Adam, insan (ED: 232b).	eren: 1. Ermiş 2. Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse (TS: 806b).	eren: 1. Dost 2. Hayırlı çocuk (DS III: 1766b).
erin-: Tembellik etmek, üsengeç davranmak (ED: 235a); (DTS: 190a).	erin-: Üşenmek (TS: 808b).	erin-: Üşenmek, tembellik etmek (DS III: 1770b-1771a).
erintür-: (Birini) mutsuz etmek (ED: 237b); (DTS: 191a). yerintür-: Üzmek (DTS: 275a; ED: -).	yerindir-: Yerinme işini yaptırmak (TS: 2579b).	yerindir-: Gücendirmek (DS VI: 4254a).
eriş-: Ulaşmak, varmak, toplanmak (ED: 239b; DTS: -).	eriş-: 1. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak 2. Bir yere ulaşmak, varmak 3. Bitkiler veya bunların ürünleri olgunlaşmak 4. Zaman gelip çatmak (TS: 809a).	eriş-: 1. Kovalamak 2. Yaklaşmak (DS VI: 4499b). iriş-: Ulaşmak, yetişmek (DS IV: 2553a). yeriş-: 1. Boyu yetişmek, ulaşmak 2. Varmak (DS VI: 4254b).
erk: Güç, irade, kudret, iktidar (DTS: 191b); İktidar, özgür irade, bağımsızlık (ED: 220b).	erk: 1. Bir işi yapabilme gücü, kudret, iktidar 2. <i>mec.</i> Sözü geçerlik, istediğini yaptırabilme gücü, nüfuz 3. Bir bireyin, bir toplumun, başka birey, küme veya toplumları egemenliği, baskısı ve denetimi altına alma, hürriyetlerine karışma ve onları belli biçimlerde davranmaya zorlama yetkisi veya yeteneği (TS: 809b).	erk: Sözü, nazı geçme, etkisi olma, hatırını kırmama anlamında kullanılır (DS III: 1773b).
erkeç: ¹⁰⁵ Teke (DTS: 191b); Erkek keçi (ED: 223b).	erkeç: İğdiş edilmiş, üç yaşından büyük erkek keçi (TS: 810a).	erkeç: 1. Üç ya da dört yaşlarında olan enenmiş erkek keçi 2. Keçi sürüsünün başından giden iri ve güzel yapılı, erkek keçi (DS III: 1773b-1774a). ergeç: 1. Üç ya da dört yaşlarında olan enenmiş erkek keçi 2. Erkek deve (DS III: 1767b). erkeş: 1 Erkek keçi 2. Üç ya da dört yaşlarında olan

¹⁰⁵ ED'de *ergeç* şeklindedir.

		enenmiş erkek keçi (DS III: 1774b). irkeç: Yaşlı erkek keçi (DS IV: 2553a).
erkek: 1. Koca, adam 2. Erkek (DTS: 191b-192a); Erkek, eril (ED: 223b-224a).	erkek: 1. Yetişkin adam, bay, er kişi 2. İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiye dölleyecek cinsten olanı 3. Koca 4. Sperma oluşturan organizma 5. <i>mec</i> Sözüne güvenilir, mert 6. Girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelerden çıkıntılı olanı 7. Sert, kolay bükülmez (TS: 810a-b).	erkek: 1. Beş yaşından yukarı olan tüylü erkek deve 2. Bir yaşından büyük erkek koyun (DS III: 1774a). irkek: Erkek (DS IV: 2553a).
erkeklen-: Erkeklik vasıfları göstermek (DTS: 192a); (ED: 228b).	erkeklen-: Kabadayılık gösterisinde bulunmak (TS: 810b).	erkeklen-: Kabarmak (DS III: 1774a).
erken: Zaman içinde, sırasında (DTS: 192a); İken, olurken (ED: 224b-225a).	-iken: ¹⁰⁶	---
erklig: 1. Muktedir, iktidara sahip olan 2. Hükümdar, hakim; sahip (DTS: 192a); Güce, iktidara sahip olan, özgür iradeye, bağımsızlığa sahip olan (ED: 224a-b).	erkli: Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, nüfuzlu, muktedir, kadir (TS: 812a).	---
erklilik: İktidar, kudret (DTS: 192b); Güç, iktidar (ED: 228a).	erklilik: Erkli olma durumu, muktedirlik, nüfuzluluk (TS: 812a).	---
erksiz: Güçsüz (DTS: 192b); Özgür iradeden yoksun, gayri irade (ED: 226a).	erksiz: Erki olmayan (TS: 812a).	---
erksizlik: Güçsüzlük (DTS: 192a-b); Bağımsızlıktan yoksun (ED: 228a).	erksizlik: Başsızlık (TS: 812a).	---
erlik: Erkeklik, kudret, erkeğe özgü olan (DTS: 193a); Erkeklik, yiğitlik (ED: 229a).	erlik: 1. Erkeklik, yiğitlik 2. Er olma durumu (TS: 812a).	erlik: 1. Mertlik, yiğitlik, erkeklik 2. Meni (DS III: 1775a).
erğen: Bekâr (DTS: 193b); Bekâr (ED: 235a).	ergen: 1. Döl verebilecek duruma gelmiş olan, erin, yeni yetme, akıl balığ, balığ 2. Henüz evlenmemiş, bekâr (TS: 807a).	ergen: 1. Olgunlaşmış, olmuş (DS III: 1767b) 2. Yetişkin; henüz evlenmemiş (EİA III: 97).
ertele-: Bir şeye sabah erken başlamak (DTS: 194b); (Bir şeyi) erken yapmak (ED: 213a).	ertele-: Sonraya bırakmak, tehir etmek, tecil etmek, talik etmek (TS: 813a).	irtele-: Ertesi güne kalmak (DS IV: 2554b).

¹⁰⁶ Türkiye Türkçesinde sözlükbirim olma özelliğini kaybetmiş, fiil çekiminde ortaya çıkan bir gramer ögesi olmuştur.

értür- : Başarılı bir sonuca varmasını, ulaşmasını sağlamak vb. (ED: 210a; DTS: -).	erdir- : Ermesini sağlamak, ermesine yol açmak (TS: 806a).	---
erü- : Erimek (DTS: 195a); (Buz, yağ, mum vs.) erimek, sıvı hâle gelmek (ED: 198a).	eri- : 1. Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek 2. Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmek 3. Dokumalar aşınıp incelerek dağılmak 4. <i>mec.</i> Çok zayıflamak 5. <i>mec.</i> Utancından çok sıkılmak 6. <i>mec.</i> Yok olmak, bitmek, tükenmek (TS: 808a-b).	eri- : Erimek (DA: 155a).
erük- : 1. Erik 2. Çekirdekli meyvelerin genel adı (DTS: 195a); Çekirdekli meyve (ED: 222a).	erik- : 1. Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç (<i>Prunus domestica</i>) 2. Bu ağacın kabuğu ince, çeşitli renklerde, mayhoş veya tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi (TS: 807b-808a).	erik- : 1. Kayısı 2. Erik (DS III: 1778a), eriyh- : (DS III: 1773a); eruk- : (DS III: 1778a).
erüklük- : Erik ağacı bahçesi (DTS: 195a); Erik bahçesi (ED: 228a).	eriklik- : Erik yetiştirilen bahçe (TS: 808a).	---
erüt- : (Bir şeyi) eritmek, sıvılaştırmak (ED: 207b); (DTS: 195b).	erit- : 1. Erimesini sağlamak, erimesine yol açmak 2. <i>mec.</i> Harcayıp tüketmek 3. <i>mec.</i> Çok üzmemek 4. <i>mec.</i> Zayıflatmak 5. <i>mec.</i> Yok etmek (TS: 809b).	erit- : Sindirmek (DS III: 1773a).
es- : 1. Esmek 2. Savurmak (DTS: 192b); (Rüzgâr için) hafif hafif esmek; (toz vs.) savurmak, rüzgâra savurarak (tohumu) ayırmak (ED: 240b-241a).	es- : 1. Hava bir yönden bir yöne akarak, rüzgâr olmak 2. <i>mec.</i> Yapılması önce düşünülmüş olmayan veya beklenmeyen bir şeyi yapmaya birdenbire karar vermek (TS: 818b).	es- : 1. Sıvışmak, kaçmak, aradan kayboluvermek 2. Herhangi bir şeye kızıp, bulunduğu yerden hızla çıkmak 3. Yüreği kalkmak, heyecanlanmak 4. Tahılı savurarak temizlemek (DS III: 1785b). ees- : Taneli şeyleri kabuğundan ayırmak için tepside savurmak (DS III: 1667a).
esen- : Sağlıklı, sağ salim (DTS: 195b); Sağlıklı, sağ salim, güvende (ED: 248a).	esen- : Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli, salim (TS: 815a).	esen- : Veda (DS III: 1779a). esem- : Sağlam, sağlığı yerinde olan (kimse) (DS III: 1779a).
esenle- : Selamlamak, selam vermek (DTS: 195b); (Birine) sağlık durumunu sormak, (onu) selamlamak (ED: 249b-250a).	esenle- : 1. Selamlamak 2. Birine esenlik dileyerek ayrılmak, veda etmek (TS: 815a).	esenle- : 1. Hayır dua ile yolcu etmek, selametlemek 2. Hatırını hoş, gönlünü şen etmek 3. Ferahlamak, rahatlamak (DS III: 1779b).
esenleş- : Birbirine veda	esenleş- : 1. Selamlaşmak 2.	esenleş- : Bir iki kişi

etmek (ED: 250a); (DTS: 195b).	Vedalaşmak (TS: 815a).	dertleşmek, konuşmak (DS III: 1779b). esanlaş-: Helallaşmak, vedalaşmak (DS III: 1778b).
esenlik: Sağlık, esenlik (DTS: 195b-196a); Sağlıklı olma, selamet, güvenlik (ED: 249b).	esenlik: Esen olma durumu, sağlık, afiyet, sıhhat, selamet, hastalık karşıtı (TS: 815a).	---
esin: Rüzgâr (DTS: 196a); Esinti, hafif rüzgâr (ED: 248a-b).	esin: 1. Etkilenme, çağrışım veya içe doğmayla akla gelen yaratıcı duygu, düşünce, ilham 2. <i>hlk.</i> Sabah yeli (TS: 815b).	esin: Sabah rüzgârı (DS III: 1782a).
esirke-: ¹⁰⁷ Acımak, üzülmek (DTS: 196a), Üzülmek; (birine) üzülmek; (bir şeyi) paylaşmaktan üzülmek, kıskanmak (ED: 252b).	esirge-: 1. Korumak, himaye etmek, vikaye etmek 2. Bir şeyi yapmaktan veya vermekten kaçınmak (TS: 816b).	esirke-: Korumak, kayırmak (DS III: 1783b).
esirken-: ¹⁰⁸ Üzülmek (ED: 252b); (DTS: 196a).	esirgen-: Esirgeme işi yapılmak (TS: 816b).	---
eski: Eski (DTS: 196b); Eski (ED: 246b).	eski: 1. Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı 2. Önceki, sabık 3. Geçerli olmayan 4. Herhangi bir meslekte uzun süreden beri çalışmış olan 5. Mesleğinde uzmanlaşmış, deneyimi olan 6. Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş şey 7. Herhangi bir görevden düştüğü veya durumunu yitirdiği için bir kimsenin eski saygınlığının kalmadığı durumlarda kullanılan bir söz (TS: 816b-817a).	esgi: Eski, bayat (DS III: 1781a). eksi: 1. Eski, bayat 2. Kullanılmış eşya (DS III: 1697b). eğsi: Eski (DS III: 1687b), essi: (DS III: 1787a).
eskir-: Eskimek, yıpranmak (DTS: 196b); Eski olmak, eskimek (ED: 246b-247a).	eski-: 1. Eski duruma gelmek 2. Yıpranmak 3. <i>mec.</i> Gözden düşmek, değeri kalmamak 4. <i>mec.</i> Yaşlanmak (TS: 817b).	essi-: Eskimek (DS III: 1787a).
esne-: 1. Esmek 2. Esnemek (DTS: 196b); Hafifçe esmek; <i>mec.</i> esnemek (ED: 249a).	esne-: 1. Uykulu, sıkıntılı veya yorgunluk duyulan bir anda ağzı genişçe açarak soluk alıp vermek 2. Bir cisim bir etki ile biçim değiştirmek 3. Bollaşıp genişlemek (TS: 819b).	---
esnet-: Hafifçe estirmek; esnetmek (ED: 249a); (DTS: 196b).	esnet-: Esnemesine sebep olmak (TS: 819b).	---

¹⁰⁷ ED'de *esirge-* biçiminde yer alır.

¹⁰⁸ ED'de *esirgen-* biçiminde yer alır.

196b).		
estür- : Rüzgâra savurtmak (ED: 244a); (DTS: 197a).	estir- : Esmesini sağlamak (TS: 821b).	estir- : 1. Duygularına yenilip, aklına eseni yapmak 2. Aklına geldiği gibi konuşmak 3. Acele karar vermek 4. Havalandırmak 5. İster istemez vermek (DS III: 1787b).
eş- : Arkadaş, dost, ahabap (DTS: 197a-b); Ahbap, dost; eş (karı veya koca), birinin eşi (ED: 253b-254a).	eş- : 1. Birbirinin aynı olan veya birbirine çok benzeyen iki şeyden her biri, benzeri 2. Karı kocadan her biri, hayat arkadaşı, refik, refika 3. Birlikte yaşayan dişi ve erkek hayvandan her biri 4. İkişer kişilik gruplarla oynanan oyunlarda, ortak oynayan iki kişiden her birinin öbürüne göre durumu, partner 5. <i>hlk.</i> Kuma, ortak 6. <i>hlk.</i> Arkadaş 7. <i>hlk.</i> Döl eşi (TS: 821b).	eş- : 1. Kuma, ortak 2. Arkadaş 3. İnsan ve hayvanlarda doğum sırasında, bebek ya da yavrudan sonra gelen etsi madde, son, etene (DS III: 1787b-1788a). iş- : Etene, son (DS IV: 2562b).
eş- : Sıçramak, koşmak (DTS: 197b); Rahvan koşmak (ED: 255b).	eş- : At hızlı gitmek (TS: 826b).	eş- : Hareket etmek, yola çıkmak (DS III: 1795a).
eşgek- : Eşek (DTS: 197b); Eşek (ED: 260a-b).	eşek- : 1. Atgillerden, uzun kulaklı binek ve hizmet hayvanı, merkep, karakaçan, uzun kulaklı (<i>Equus asinus</i>) 2. <i>hlk.</i> Odun kesme, duvar örme, sıva yapma vb. işlerde kullanılan üç veya dört ayaklı sehpa (TS: 822b-823a).	eşek- : 1. Odun kesmek için kullanılan üç ya da dört ayaklı sehpa 2. Duvar örmek ve sıva yapmak gibi işlerde kullanılan dört ayaklı sehpa 3. Hızarla odun kesmek için kullanılan tezgâh 4. Üzerine herhangi bir şey koymaya yarayan destek 5. Üç ayaklı sehpa 6. Üzerinde ince odunları kesmek için kullanılan kalın ağaç ya da kütük 7. Odun koyup yakmaya yarayan ızgara 8. Sel gelen yerin önüne konulan iki ayaklı sehpa 9. Odunu boyuna yarmak için kullanılan bir araç (DS III: 1788b-1789a). evşek- : Eşek (DS III: 1816b).
êşid- : İşitmek (DTS: 197b); (Bir şeyi) duymak, (bir şeyi) haber almak, dinlemek (ED: 257b-258a).	îşit- : 1. Kulakla algılamak, duymak 2. Haber almak (TS: 1224b).	eşit- : İşitmek (EİA III: 101).
êşidil- : Duyulmak (ED: 258b); (DTS: 198a).	îşitil- : Duyulmak (TS: 1224b).	---
êşidtür- : (Birine, bir şeyi) işittirmek; (birine, bir şey	îşittir- : İşitmesini sağlamak, duyurmak (TS: 1225a).	eşittur- : Duyurmak, sesini duyurmayı başarmak (UKA:

hakkında) bilgi verdirmek (ED: 258b); (DTS: 198b).		219).
ēşik: 1. Kapı 2. Tanrı veya şeytani varlıkların eşiği, kapısı (DTS: 197b); Eşik (ED: 260a).	eşik: 1. Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak 2. Kapı ağzında basamağın konulabileceği yer 3. <i>mec.</i> Başlangıç yeri, başlangıç noktası, yakını 4. Karalar üzerinde veya deniz diplerinde birbirine komşu iki çukurluğu ayıran tümsek biçiminde, üzeri çoğu kez düz kabartılar 5. Telli çalgılarda üzerine tellerin bindiği köprü 6. Bir tepkinin başlamasında, ortaya çıkmasında etkili olan ruhsal, fizyolojik nokta (TS: 824b).	eşik: 1. Etraf, çevre 2. Dış, dışarı (DS III: 1792a), eşek: Telli sazlarda üzerine telin bindiği köprü (DS III: 1789a). eşiğ: Dış, dışarı (DS III: 1792a). eşşik: Eşik (DS III: 1795b), ışık: (DS IV: 2496a) işşik: (DS III: 2567a). öşük: Çukur yer (DS V: 3358b).
eşkin: ¹⁰⁹ Uzun yol (DTS: 198b); Tırıs gitme, rahvan koşma, (ED: 260b).	eşkin: 1. Atın dörtlal ile tırıs arasındaki hızlı yürüyüşü 2. Böyle yürüyen (at) 3. Böyle bir yürüyüşle (TS: 825b).	eşgin: Atın tırısra rahvan arası yürüyüşü (DS III: 1791b), eşgün: (DS III: 1792a), eşgin: (DS III: 1792a), eşkün: (DS III: 1794b).
eşkinçi: Ulak, emir eri (DTS: 198b); (ED: 261b).	eşkinçi: Savaşa giden eyalet askeri (TS: 825b).	---
eşlig: Cinli kimse (DTS: 198b); Koruyucu cini olan kimse (ED: 262a).	eşli: 1. Eşi olan 2. Eşi ile birlikte (TS: 826a).	---
eşsiz: Arkadaşsız (DTS: 198b; ED: -).	eşsiz: 1. Eşi benzeri olmayan veya eşi benzeri görülmemiş olan 2. Eş bulamamış, eşinden ayrılmış veya yanında eşi olmayan (TS: 826b-827a).	essiz: Eşsiz; benzeri olmayan (EİA III: 100).
et: 1. Et 2. Beden, vücut (DTS: 199a); (Yaşayan) beden, (kasap) eti (ED: 33b).	et: 1. İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka 2. Kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi 3. Ten 4. Meyvelerde çekirdekle deri arasındaki bölüm (TS: 827a-b).	et, ēt: Et (AİA: 443a).
ēt-: 1. Yapmak, oluşturmak, inşa etmek 2. Düzenlemek, tanzim etmek (DTS: 199b); Düzenlemek, tanzim etmek; süslemek, donatmak; meydana getirmek; yapmak (ED: 36b-37b).	et-: 1. Bir işi yapmak 2. İyi, kötü zarflarıyla birlikte davranmak 3. Bulmak, erişmek 4. Birini bir şeyden yoksun bırakmak 5. Eşit değer kazanmak 6. Herhangi bir değerde olmak 7.	id-: Yapmak (DS IV: 2508b).

¹⁰⁹ ED'de *eşgin* biçiminde yer alır.

	Kötülükte bulunmak 8. Küçük veya büyük abdestini yapmak 9. <i>esk.</i> Demek, söylemek ¹¹⁰ (TS: 832a-b).	
etek: 1. Elbise, giysi kenarı 2. Örtü, perde (DTS: 199b); (Elbisenin) Eteği, (bir eteğin) kenarı, <i>mec.</i> (ova, sahil vs.) kenarı (ED: 50a).	etek: 1. Bedenin belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, eteklik 2. Giysinin belden aşağıda kalan bölümü 3. Giysinin alt kenarı 4. Çadır, kanepeler örtüsü gibi kumaştan olan şeylerin yere sarkan bölümü 5. Dağ, tepe, yığın vb. yamaçlı şeylerin alt bölümü 6. Yağmur sularının, çatının bazı yerlerinden içeri sızmasını önlemek için yapılan saç örtü 7. Edep yeri (TS: 828a-b).	etek: 1. Çocuk kundağı 2. Kadınların önlerine bağladıkları önlük 3. Saçak, sallanan uç 4. Namus 5. Kasık (DS III: 1796b).
eteklik: Etek için kullanılan kumaş (DTS: 199b); (ED: 53a).	eteklik: 1. Etek 2. Bir şeyin aşağıya doğru uzanan yüzü 3. Etek yapmaya elverişli (kumaş) (TS: 829a).	eteyhli: Eteklik (DS III: 1798a).
étel: 1. Olmak, yapılmak 2. Düzenlenmek, tanzim edilmek (DTS: 200b); (ED: 56b).	edil: Etme işine konu olmak, yapılmak (TS: 755b-756a).	edil: Yapılmak, edilmek (AİA: 434b).
étin: 1. Kendi için yapmak, oluşturmak 2. Davranmak 3. Hazırlanmak 4. Süslenmek (DTS: 200b); (ED: 61b).	edin: Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, elde etmek, iktisap etmek (TS: 756a-b).	idin: Sahip olmak (DS IV: 2508b).
etlen: Şişmanlamak (ED: 58b).	etlen: Şişmanlamak, semirmek (TS: 831b).	---
etli: Etli, eti olan (DTS: 201a); Etli, şişman (ED: 55b).	etli: 1. İçinde et bulunan 2. Eti çok olan 3. Dolgun, kalın 4. Yenecek kısmı çok olan (meyve) (TS: 831b).	etli: Eti olan, etli (UİA: 376b).
etmek ~ ötmek ~ epmek: Ekmek (DTS: 201a); Ekmek (ED: 60a).	ekmek: 1. Tahıl unundan yapılmış hamurun fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle yapılan yiyecek, nan, nanıaziz 2. <i>mec.</i> İnsanı geçindirecek iş, kazanç 3. <i>hlk.</i> Yemek, aş (TS: 767b-768b).	etmek: Ekmek (DS III: 1799b), epmek: (DS III: 1763b), epbeyh: (DS III: 1762a), eppey: (DS III: 1763b), etmak: (DS III: 1799b), etmek: (DS III: 1799b), etmeyh: (DS III: 1799b), eymek: (DS III: 1824b).
etmekçi: Ekmekçi (DTS: 201a; ED: -).	ekmekçi: 1. Ekmek yapan veya satan kimse 2. Ekmek satılan dükkân (TS: 768b-769b).	---

¹¹⁰ Sözcüğün 9. anlamı *eyt-* fiilinin ses düşmesi sonucu ortaya çıkan *et-* varyantına ait olmalıdır.

	769a).	
etsiz : Etsiz, etten mahrum (DTS: 201b); Etsiz, yağsız (ED: 71a).	etsiz : Eti olmayan (TS: 833a).	---
ettür :- Bir işi yaptırmak (ED: 67a-b); (DTS: 201b).	ettir :- Etme işini yaptırmak (TS: 833b).	etdir -, etdür :- Ettirmek (EİA III: 102).
evirt :- Döndürtmek (DTS: 202b; ED: -).	evirt :- ¹¹¹ 1. Sakkarozu glikoz ve levüloza çevirmek 2. Bakımsız olarak ters çevirmek (TS: 836b).	---
evlen :- 1. Ev almak 2. Kendi evi yapmak 3. <i>mec.</i> (Ay hakkında) tutulmak (DTS: 202b-203a); Kendi evine sahip olmak; evlenmek; ay hâlelenmek (ED: 11a).	evlen :- Erkek ve kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek (TS: 837b).	övlên :- Evlenmek (DS V: 3365b).
evlig : 1. Ev sahibi, evi olan 2. Hanım, eş (DTS: 203a); (Kendi) evine sahip olan; evli, (evin reisi) erkek, (evde yaşayan) kadın (ED: 10a).	evli : 1. Evlenmiş olan (kadın veya erkek) 2. Herhangi bir sayıda ev bulunan (yer) 3. Evi olan (TS: 837b).	öylü : Evli (DS V: 3367b).
evre : Tekrar, yeniden (DTS: 203a); Tekrar, karşılığında (ED: 13a).	evre :- ¹¹² Bir olayda birbiri ardınca görülen, bir işte birbiri ardınca beliren, gelişen değişik durumların her biri, aşama, safha, merhale (TS: 838a-b).	---
evren : Gök küre (DTS: 203a-b); Gök kubbe (ED: 13b-14a).	evren :- ¹¹³ 1. Gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem, kozmos 2. Düzenli ve uyumlu bir bütün olarak düşünülen bütün varlıklar 3. <i>hlk.</i> Büyük yılan 4. <i>mec.</i> Kişinin içinde yaşadığı, ilişkide bulunduğu ortam (TS: 838b).	evren : Büyük yılan, canavar (DS III: 1813b), evran : (DS III: 1813a).
evril :- 1. Dönmek 2. Gezmek, dolaşmak 3. Vazgeçmek, tövbe etmek 4. Sarılmak, kıvrılmak (DTS: 203b); Dönmek, (bir şeyden) vazgeçmek (ED: 14b-15a).	evril :- Bir biçimden başka bir biçime doğal olarak dönmek (TS: 839a).	ewrül :- Altı üstüne gelmek; yıkılmak; ters dönmek (EİA III: 104).
evse :- Evini özlemek (ED: 15b); (DTS: 204a).	evse :- Evini, yurdunu özlemek (TS: 839b).	---
eyegü : 1. Böğür 2. Dağ yamacı (DTS: 178b); Kaburga; <i>mec.</i> çadırın kaburgası (ED: 272a).	eğ I: Göğüs kafesini oluşturan, arkadan omurgaya, önden de göğüs kemiğine eklenen uzun, yassı ve eğri	eye : Kaburğa kemiği (DS III: 1819b), eğa : (DS III: 1674a), eğ kemiği: (DS III: 1676a), eğeyi : (DS III: 1677a), eya :

¹¹¹ Yeni sözcük (Bayar 2006: 122a).

¹¹² Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 122a).

¹¹³ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 122b-123a).

	kemiklerden her biri, kaburga (TS: 759b).	(DS III: 1819a) eyeği : (DS III: 1820b), eye kemiği: (DS III: 1820b), eyey : (DS III: 1821a), iya : (DS IV: 2574), iyağı : (DS IV: 2574a), iyeği : (DS IV: 2574b), iyözü : (DS IV: 2576a). eğey : Bir ucu boşta bulunan kaburga kemikleri (DS III: 1677a).
ez- : Sıyırmak (deri hakkında) (DTS: 205a); (Bir şeyi) kazımak (ED: 279b).	ez- : 1. Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırmak, biçimini değiştirmek 2. Ağır bir şey, başka bir şeyin üzerinden geçmek, çiğnemek 3. Sıvı içinde bastırıp karıştırarak eritmek 4. <i>mec.</i> Üzmek, sıkıntıya sokmak 5. <i>mec.</i> Dayanıklılığını aşacak derecede çalıştırarak yormak 6. <i>mec.</i> Yenmek, sindirmek 7. Harcamak (TS: 844b).	ez- : 1. Sırtı keseletmek ya da sabunlatmak 2. Bir konuyu ballandıra ballandıra anlatmak (DS III: 1830b).
ezik : ¹¹⁴ Uzunlamasına sıyrık (DTS: 205a); Deri üzerinde uzun herhangi bir çizik (ED: 285a).	ezik : 1. Çarpma, dövülme vb. sebeplerle vücutta oluşan bere 2. Ezilmiş veya yassılmış 3. <i>mec.</i> Olaylar ve hayat şartları karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma düşmüş olan, üzüntülü 4. <i>mec.</i> Pısrık 5. <i>mec.</i> Üzüntülü bir biçimde (TS: 843b).	ezik : Paraca durumu bozuk olan (DS III: 1830a). eziyh : Ezik (DS III: 1830b).
ezil- : Çizilmek vs. (ED: 287a); (DTS: 205a).	ezil- : Ezme işine konu olmak (TS: 843b).	ezil- : Ezilmek (DA: 156a).
eztür- : Çizdirmek (ED: 282a); (DTS: 205a).	ezdir- : Ezme işini yaptırmak (TS: 842b).	---
gafillik (Ar.+Tür.): Kayıtsızlık, özensizlik (DTS: 209a; ED: -).	gafillik : Aymazlık (TS: 898b).	---
gariblik (Ar.+Tür.): Gurbet (DTS: 209b; ED: -).	gariplik : Garip olma durumu, garabet (TS: 904a-b).	---
gazilik : Unvan 'gazi', din için savaşan (DTS: 209b; ED: -).	gazilik : 1. Gazi olma durumu 2. Gazi unvanı 3. Yiğitlik (TS: 909b).	---
hanlık : Kağanlık (ED: 639b-640a; DTS: -).	hanlık : 1. Han olma durumu 2. Hanın egemenliğindeki ülke 3. Hanın yönetimi (TS: 1043a).	---

¹¹⁴ ED'de *ezig* biçiminde yer alır.

hünerlihg: Kabiliyetli, becerikli (DTS: 211b; ED: -).	hünerli: 1. Hüneri olan (kimse). 2. Hünerle yapılan (TS: 1120b).	---
ıgaç ~ yıgaç: 1. Ağaç 2. Erkek cinsel organı 3. Mesafe ölçüsü (DTS: 282b); Ağaç; odun, odun parçası (ED: 79b-80a).	ağaç: 1. Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki 2. Bu gibi bitkilerin gövdesinden ve dallarından yapılan 3. Tahta, kereste (TS: 37a-b).	āç: Ağaç (DS I: 55b), avaç: (DS I: 374a). ağaç: Tarak genişliği 1,5 metre olan kilim dokuma tezgâhı (DS I: 80a). ıgaç: Eskiden kullanılan bir çeşit uzunluk ölçüsü, fersah (DS IV: 2457a6). ıgaç: Aşağı yukarı beş kilometrelik uzaklık ölçüsü, fersah (DS IV: 2510a).
ıgla- ~ yıgla-: Ağlamak (DTS: 232a); Ağlamak (ED: 85b).	ağla-: 1. Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek 2. Ağaç budandığında kesilen yerlerden besi suyu veya öz su akmak 3. <i>mec.</i> Sızlanmak, yakınmak 4. <i>mec.</i> Bir duruma üzülmek (TS: 49b-50a).	yıgla-: Ağlamak (DS VI: 4264b). ağla-: Kesilen bağ çubuğunun budanan yerinden özsuju akmak (DS I: 101b).
ıglaş- ~ yıglaş-: Birlikte ağlamak (ED: 86a); (DTS: 232a).	ağlaş-: 1. Birlikte ağlamak 2. Sızlanmak (TS: 50a).	---
ıglat- ~ yıglat-: (Birini) ağlatmak (ED: 86a); (DTS: 283b).	ağlat-: Ağlamasına yol açmak (TS: 50b).	ālad-: Ağlatmak (AİA: 333a).
inal: 1. Annesi prenses, babası halktan olan kimse; soylu asil kimse 2. Unvan, görev (DTS: 223a); (ED: 184b).	inal: ¹¹⁵ Kendisine inanılan kimse (TS: 1186a).	---
inan-: İnanmak, güvenmek (DTS: 232b); (Birine) inanmak, güvenmek (ED: 188a).	inan-: 1. Bir şeyi doğru olarak benimsemek 2. Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek 3. Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek 4. Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek 5. Kanarak aldanmak 6. İman etmek (TS: 1187a).	inan-: İnanmak (DA: 160a).
inanç: İnanma, güven (DTS: 232b); Güven, inanma; güvenilir, emin (ED: 187a-b).	inanç: 1. Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma 2. Birine duyulan güven, inanma duygusu 3. İnanılan şey, görüş, öğretisi 4. Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman,	inanç: Sözüne güvenilir, inanılır (kimse) (DS IV: 2538a), inanca (DS IV: 2538a). inance: Doğru (DS IV: 2538a).

¹¹⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 164b).

	itikat (TS: 1186a).	
inançlıg: Güvenilir, güvene layık (DTS: 232b); Güvenilir, inanılır (ED: 188a-b).	inançlı: İnancı olan, imanlı, itikatlı, mutakit (TS: 1186a-b).	---
inançsız: Sadakatsiz, güvene layık olmayan (DTS: 232b-233a); Güvenilmez, hain (ED: 188b).	inançsız: İnancı olmayan, inansız, imansız, itikatsız (TS: 1186b).	---
inantur-: İnandırmak (AY: 90-21; DTS: -; ED: -).	inandır-: İnancını sağlamak (TS: 1186b).	inda-: İnandırmak (AİA: 520b).
ırak ~ yırak: Uzak, ırak (DTS: 233b); Irak, uzak (ED: 214a-b).	ırak: Uzak (TS: 1125a).	ırak: Uzak (DS IV: 2481b-25a), ıraḥ: (DS IV: 2481a), irağ: (DS IV: 2547b), ıraḥ: (DS IV: 2547b), irak: (DS IV: 2547b). yıraḥ, yırak: Uzak, ırak (DS VI: 4275b).
ıraklık ~ yıraklık: Iraklık, uzaklık (ED: 218b; DTS: -).	ıraklık: Uzaklık (TS: 1125a).	ıraklık: Uzaklık (DS IV: 2482a).
ırla- ~ yırla-: Şarkı söylemek, mırıldanmak (DTS: 234a); Şarkı söylemek, okumak vb. (ED: 230a).	ırla-: Türkü, şarkı söylemek, yırlamak (TS: 1126a). yırla-: <i>hlk.</i> Irlamak (TS: 2594b).	ırla-: 1. Şarkı, türkü söylemek 2. Kendi kendine söylenmek (DS IV: 2488b). yırla-: Şarkı, türkü söylemek 2. Koşuk okumak (DS VI: 4276a). yırır-: Şarkı, türkü söylemek (DS VI: 4276b).
ısır-: Isırmak (DTS: 234a); Isırmak (ED: 251b).	ısır-: 1. Dişleri arasına alıp sıkamak 2. Dişleriyle koparmak 3. Rüzgâr sert esmek, keskin bir biçimde etkilemek 4. Kumaş dalamak, kaşıdırmak (TS: 1127b-1128a).	issir-: Isırmak (AİA: 514b).
ısırt-: (Birine bir şeyi) ısırtmak (ED: 251b); (DTS: 234a).	ısırt-: Isırmasına sebep olmak (TS: 1128a).	---
ısırik: Bir çocuğun tedavisinde onu hastalığa veya kötü göze karşı korumak için kullanılan sözcük (ısırılmış olmak) (DTS: 234b); (DTS: 250b).	ısırik: Isırılan yerde kalan iz (TS: 1127b).	---
ısıril-: Isırılmak (ED: 251b-252a); (DTS: 234b).	ısıril-: Dişleri arasında sıkılmak veya koparılmak (TS: 1127b).	---
ışla-: İse tutmak, işlemek (DTS: 235a; ED: -).	isle-: İse tutup karartmak (TS: 1209a).	---
it burnu: Kuş burnu (DTS: 229a); (ED: 34a).	itburnu: Yaban gülünün meyvesi (TS: 1230b).	itburnu: Yabani gül ve meyvesi (DS IV: 2568a).
it: Köpek (DTS: 235a);	it: 1. Köpek 2. Değersiz,	it: İt, köpek (EİA III: 187).

Köpek (ED: 34a).	terbiyesiz kimse (TS: 1129b-1130a).	
iç: 1. İç 2. İçeri (DTS: 214a-b); İç, (bir şeyin) içi (ED: 17a-b).	iç: 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı 2. Oyuk şeylerin boşluğu 3. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta 4. Nesnelerin veya kimselerin arasında bulunan nesne veya kimse, ara 5. Ten ile dış giysiler arası 6. Kabuğu olan veya dışı kabuk durumunda bulunan yiyeceklerde kabuğun sardığı bölüm 7. Pirinç, soğan ve baharatla hazırlanan, dolmalarda kullanılan karışım 8. Mide, bağırsak, karın 9. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri 10. Bir ülke, şehir, topluluk vb.nde olan veya yapılan 11. Değişik yemeklerde kullanılmak üzere et ile sebzelerin ince kıyımının karıştırılması ve yoğrulmasıyla meydana getirilen karışım 12. Somut kavramlarda iki veya ikiden çok şeyde merkeze daha yakın olan 13. İnsanın manevi varlığıyla ilgili olan 14. <i>mec.</i> Muhteva (TS: 1140a-1143a)	iç: İç (DA: 160a).
iç-: İçmek (DTS: 214b); İçmek (ED: 19a-b).	iç-: 1. Bir sıvıyı ağza alıp yutmak 2. Sigara, nargile vb.nin dumanını içe çekmek 3. Bir şey, bir sıvıyı içine çekmek, emmek 4. İçki kullanmak (TS: 1148a-b).	iş-: İçmek (DS IV: 2566b).
içger-: İçeri almak (DTS: 215b); (Bir şeyi, bir şeye) getirmek; (düşmana) boyun eğdirmek (ED: 25a-b).	içer-: ¹¹⁶ 1. İçine almak, içinde bulundurmak, ihtiva etmek 2. Bir şey, başka bir şeyin varlığını gerektirmek, biri ötekini ister istemez düşündürmek, tazammun etmek (TS: 1145a).	---
içgerü: İçeri (DTS: 215a);	içeri: 1. İç yan, iç bölüm,	içeri: Oda, oturma odası (DS

¹¹⁶ Yeni sözcük (Bayar 2006: 157b).

İçeri (ED: 25b-26a).	dışarı karşıtı 2. İç, iç yüzey 3. İç yüzeyde, iç bölümde olan 4. İç yana, iç yana doğru 5. <i>mec.</i> Gönül, yürek. 6. <i>mec.</i> Hapishane (TS: 1144b).	IV: 2505a), iceri : (DS IV: 2504b), içer : (DS IV: 2505a).
içgü : İçecek, içki (DTS: 215a); İçecek, (aş ile) yiyecek (ED: 24b).	içki : 1. İçinde alkol bulunan içecek 2. Bu içeceği içme işi (TS: 1147a).	içki, işki : İçki (DA: 160a-b).
içil :- İçilmek (ED: 26b-27a); (DTS: 215a).	içil :- İçme işi yapılmak (TS: 1146a).	içil :- İçilmek (DA: 160a).
içim : Bir kez içme veya içme eylemi (ED: 27b); (DTS: 215a).	içim : 1. İçme işi, içiş 2. Bir şey içilirken alınan tat 3. Bir yudumda içilecek miktarda olan (TS: 1146a).	içim : Tat, lezzet (DS IV: 2506b).
için : Kendi aralarında (DTS: 215a); İçeride, karşılıklı olarak, gizlice (ED: 28a-b).	için : 1. Amacıyla, maksadıyla 2. Neden ve sonuç belirten bir söz 3. -den dolayı, -den ötürü 4. Özgü, ayrılmış 5. Düşüncesince, kendince, göre 6. Hakkında 7. Oranla, göz önünde tutulursa 8. Karşılığında, karşılık olarak 9. Uğruna, yoluna 10. Süre belirten bir söz 11. Ant deyimleri yapan bir söz (TS: 1146a-b).	için : İçin (DA: 160a).
içkur : İç kuşak (ED: 23a; DTS: -).	uçkur : 1. Şalvarı bele bağlamak veya torba, kese vb. şeylerin ağzını büzmek için bunlara geçirilen bağ 2. <i>mec.</i> Cinsel duygu veya ilişki (TS: 2407a).	uşkur : Uçkur (DS VI: 4047a-b), ohcur : (DS V: 3274b), ucgur : (DS VI: 4021b), uçgur : (DS VI: 4023a), uhcur : (DS VI: 4033a), ukçur : (DS VI: 4033b), uşgur : (DS VI: 4047a).
içlen :- (Tahıl için) dolmak, olgunlaşmak (DTS: 215b); (ED: 27a).	içlen :- 1. İçli bitkiler tanelenmek, iç tutmak 2. <i>mec.</i> Kimseye belli etmeden bir şeyi kendine dert etmek, duygulanmak (TS: 1147b-1148a)..	içlen :- Mısır olgunlaşmak (DS IV: 2507b).
içlig : Hamile (DTS: 215b); İçli olan (ED: 26b).	içli : 1. İçli dolu (taneli sebze veya kuru yemiş) 2. <i>mec.</i> Kolay duygulanıp incinen, duygulu, hisli 3. <i>mec.</i> Duygulandıran, etkili (TS: 1148a).	içli : Mumbar dolması (DS IV: 2507b).
içton : İç giysi, iç çamaşır; pantolon (ED: 21a; DTS: -).	iç donu : Pantolon içine giyilen uzun don, dizlik (TS: 1144a).	
içür :- (Birine, bir şeyi) vermek, içirmek (ED: 30a-b); (DTS: 216a).	içir :- İçmesine yol açmak, içmesini sağlamak (TS: 1147a).	içir :- 1. Bıçak, kama gibi keskin şeyleri batırmak, saplamak 2. Vurmak (DS IV:

		2507a).
idi ~ ige ~ ie : 1. Efendi, sahip 2. Malik (Tanrı hakkında) (DTS: 216a); Efendi, sahip (ED: 41a-b).	ie : 1. Kendisinin olan bir şeyi, yasaya uygun olarak dilediği gibi kullanabilen kimse, sahip 2. Veli (TS: 1235b).	ie : Ev sahibi (DS IV: 2574a). yiye : Sahip (DS VI: 4286a). eye : Sahip, koruyucu (DS III: 1819b), eğe : (DS III: 1675a), eyye : (DS III: 1828a)
idilik : Efendilik (DTS: 216a; ED: -).	iyelik : Sahiplik (TS: 1235b).	iyelik : Sahip (DS VI: 4286b).
idisiz : Efendisiz, sahipten yoksun (DTS: 216a-b); Efendisi olmayan, sahipsiz (ED: 72a).	issiz : 1. Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, تنها, yabancı 2. <i>mec.</i> Yalnız, kimsesi olmayan. 3. Tenha bir durumda (TS: 1131a).	issiz kaç-: Koyun, başı kalarak kaçmak (DS IV: 2495a).
igdiş : 1. Eğitilmiş, beslenmiş, terbiye edilmiş 2. Evcil hayvan (DTS: 217b); Evcil olarak yetiştirilmiş hayvan; melez, kırma (ED: 10a).	igdiş : Erkeklik bezleri çıkarılarak veya burularak erkeklik görevi yapamayacak duruma getirilmiş (hayvan ve özellikle at) (TS: 1155b).	igdiç : 1. Burulmuş hayvan 2. Erkek at (DS IV: 2510a). idiç : Enenmiş at (DS IV: 2508b). idiş : 1. Enenmiş insan ya da hayvan 2. Zayıf at (DS IV: 2508b).
igid- ~ igit- : 1. Destek olmak, yüceltmek 2. Bakmak, beslemek, yetiştirmek (DTS: 217b-218a); (Bir insanı veya hayvanı) beslemek (ED: 103b).	eğit- : ¹¹⁷ 1. Birinin akla uygun, fiziksel ve moral gelişmesi üzerine etki yaparak çeşitli davranış yatkınlıkları, bilgi ve görgü aşıl原因arak önceden tespit edilmiş amaçlara göre onun belirli bir yönde gelişmesini sağlamak, terbiye etmek 2. Belli bir konuda yetiştirme 3. Hayvanı istenilen davranışları yapabilecek biçimde yetiştirmek (TS: 762a).	---
igidil- : Beslenilmek, bakılmak (ED: 104b); (DTS: 218a).	eğitil- : Eğitime işine konu olmak (TS: 761b).	---
ikirer : ¹¹⁸ İkişer (DTS: 220a); İkişer (ED: 115b-116a).	ikişer : 1. İki sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her defasında ikisi bir arada olan, her birine iki (TS: 1167a).	ikişer : İkişer (DA: 160a).
ikkiz : ¹¹⁹ İkiz (DTS: 220b); İkiz (ED: 119b).	ikiz : 1. İki bir arada doğan (çocuk) 2. Birbirine tamamen benzeyen 3. Aynı çiçekten oluşmuş birbirine yapışık iki meyve (TS: 1167b).	ekiz : 1. İkiz 2. Çok yakın, sıkı fıkı, içtikleri su ayrı gitmeyen dost, arkadaş (DS III: 1695b).
iktü : Evcil hayvan (DTS: 220b);	ekti : 1. Her yiyeceği canı	ekdi : 1. Anası ölüp de başka

¹¹⁷ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 109a).

¹¹⁸ ED'de **ekkiler* biçiminde yer alır.

¹¹⁹ ED'de **ekkiz* biçiminde yer alır.

220b); Besi hayvanı (ED: 102b).	çeken 2. Asalak 3. Cimri 4. Anası ve babası olmayan veya atılmış, bırakılmış çocuk 5. <i>hlk.</i> Arsız, yüzsüz, görgüsüz 6. <i>hlk.</i> Anası ölüp başka bir koyuna alıştırılan veya elle beslenen (kuzu) (TS: 773a).	bir koyuna alıştırılan ya da elde beslenen kuzu 2. Önüne gelen koyunu emen kuzu 3. Alışkın, evcil 4. Oğlak 5. Asalak, başkalarının sırtından geçinen 6. Arsız, yüzsüz, görgüsüz 7. Hizmetçi 8. Yetim çocuk 9. Yanaşma, piç, öksüz 10. Anası başka bir kocaya gidince babasının evinde kalan çocuk 11. Serseri, başıboş 12. İki yüzlü, yüze gülücü (DS III: 1691b). ehdi: 1. Cimri, pinti, görmemiş 2. Anası ölüp de başka bir koyuna alıştırılan ya da elde beslenen kuzu (DS III: 1689b). ehiti: 1. Cimri, pinti, görmemiş 2. Arsız, yüzsüz, görgüsüz 3. Fakir, yoksul, sefil 4. Anadan doğma yetim (DS III: 1690b-1691a). ekte: Annesi öldüğü için başka koyun emmeye alıştırılan kuzu ya da oğlak (DS III: 1700a). ekti: 1. Anası ölüp de başka bir koyuna alıştırılan ya da elde beslenen kuzu 2. Önüne gelen koyunu emen kuzu 3. Başkasının otlağından geçinen (hayvan) 4. Alışkın, evcil (hayvan) 5. Asalak, başkalarının sırtından geçinen 6. Cimri, pinti, görmemiş 7. Arsız, yüzsüz, görgüsüz 8. Dilenci tabiatlı 9. Her şeyden tatmak isteyen 10. Obur 11. Aşağılık (kimse) 12. Anası ve babası olmayan (çocuk) 13. Atılmış, bırakılmış (çocuk) 14. Kimsesiz 15. Metres, kapatma 16. Pezevenk, yolsuz birleşmelere aracılık eden (kimse) (DS III: 1700a-1701b). ikti: 1. Annesi öldüğü için başka koyun emmeye alıştırılan kuzu ya da oğlak 2. Çobana

		alışkın hayvan 3. Açgözlü 4. Annesiz babasız büyüdüğü için arsız olan (kimse) (DS IV: 2517b).
il- : 1. Takmak, asmak, tutturmak 2. Yakalamak (DTS: 220b); (Bir şeyi elle, kancayla, ilmikle) yakalamak (ED: 125b).	il- I: 1. Hafif bir düğüm yaparak bağlamak 2. Halı dokurken düğümleri bağlamak (TS: 1179b). il- II: <i>hlk.</i> Değmek, dokunmak (TS: 1179b).	il- : 1. Dokunmak, değmek, rastlamak 2. Göze takılmak, ilişmek 3. Birine sataşmak, çatmak 4. Çiviye bir şey asmak 5. İki parçayı birbirine dikmek 6. örmek, dikmek (DS IV: 2533a-2534a).
ilen- : Ayıplamak, suçlamak (ED: 148a-b); (DTS: 221a).	ilen- : Birinin kötü bir duruma düşmesi dileğini gönlünden geçirmek veya açıkça söylemek, beddua etmek (TS: 1172).	ilen- : Beddua etmek (DS IV: 2521a-b).
ilenç- : Sitem, kınama (DTS: 221a); Ayıplama, kınama (ED: 147b-148a).	ilenç- : Beddua, kargış (TS: 1171a-1172a).	ilenç- : Beddua (DS IV: 2520b), ilinç- : (DS IV: 2526b).
ilgerü- : İleriye, (doğuya) (DTS: 221a); İleri, doğruya doğru (ED: 144a-b).	ileri- : 1. Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer, geri karşıtı 2. Bir şeyin ulaşılacak yönü 3. Henüz gelmemiş zaman, gelecek, sonra 4. Önde bulunan 5. Doğrusundan daha çok gösteren (saat) 6. <i>mec.</i> Benzerlerini geride bırakmış 7. Öne doğru, ileri doğru 8. Amaca doğru durmadan yürü anlamında kullanılan bir seslenme sözü 9. Temel duruşta ayak uçlarının gösterdiği yön (TS: 1172a).	ireli- : İleri (DS IV: 2548b)
iliş- : 1. Bağlanmak, birleşmek 2. Birisiyle asmakta yarışmak 3. Isırmak (DTS: 222a); Birbirini yakalamak (ED: 153b-154a).	iliş- : 1. Bir şeye hafifçe dokunmak, takılmak 2. Elini sürmek, dokunmak 3. Bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak 4. Karışmak, rahat vermemek, müdahale etmek 5. <i>mec.</i> Değinmek, sözünü etmek 6. <i>hlk.</i> Şaka etmek (TS: 1177a).	iliş- : 1. Şaka etmek 2. Dokunmak, değmek, ratlamak 3. Irza geçmek (DS IV: 2529a). ileş- : Sataşmak (DS IV: 2522a).
ilk- : Önce, ilkin (DTS: 222a); Zaman veya mekan sırasına göre ilk önce (ED: 140b).	ilk- : 1. Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı 2. Herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni 3. Birinci olarak, en başta (TS: 1177a).	ilk- : İlk, ilk defa (DTYA: 68a).
im- : İşaret, parola (DTS: 222b); İşaret, göz etme, şifre	im- : 1. İşaret 2. Alamet (TS: 1180b).	im- : İşaret (AOİA II: 477).

(ED: 155a-b).		
imle- : İşaret yapmak, göz kırpmak (DTS: 222b); (Birine, gizli) bir işaret yapmak (ED: 161a).	imle- : 1. İm koymak, imle göstermek 2. Dolayısıyla anlatmak, ima etmek (TS: 1183b).	---
inek : 1. İnek 2. Dişi kurbağa (DTS: 224b); İnek; dişi kaplumbağa (ED: 184a).	inek : 1. Dişi sığır 2. Çok çalışan öğrenci 3. İbne 4. <i>mec.</i> Aptal, bön (TS: 1192a).	inak : İnek (DS IV: 2538a), ineyh : (DS IV: 2542b).
iranlıg (Far.+Tür.): İranlı (DTS: 225a; ED: -).	iranlı : İran halkından veya bu halkın soyundan olan kimse, Acem (TS: 1203b).	---
irig : 1. Kaba, hoş olmayan, sert 2. Kırıcı, tatsız (DTS: 189b); (Nesne veya insanlar için) sert, katı (ED: 222a-b).	iri : Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan, ince karşıtı (TS: 1204a).	yiri : İri (DS VI: 4281b).
irin- ~ ërin- : Perişan olmak, mutsuz olmak (ED: 235a; DTS: -). yërin- : Hoşnutsuzluğu ifade etmek (DTS: 274b); İğrenmek (disgust) (ED: 970b).	yerin- : 1. Acınmak 2. Pişman olmak (TS: 2580a).	yerin- : 1. Üzülmek 2. Yakınmak 3. Pişman olmak 4. Gücenmek 5. Kıskanmak 6. Beğenmemek (daha çok kendini) 7. Kendine güvenmemek, cesaretsiz olmak (DS VI: 4254a-b).
irkil- : Toplanmak, bir araya gelmek (ED: 226b); (DTS: 225b).	irkil- : ¹²⁰ 1. Ürkerek geri çekilir gibi olmak 2. Şaşırp duraklamak 3. Vücudun bir yeri dışarıdan gelen bir uyarıcının etkisiyle kanlanıp şişmek, taharrüş etmek 4. <i>hlk.</i> Akan bir şey, bir engel karşısında duraklayıp birikmek (TS: 1204b-1205a).	irkil- : 1. Halk toplanmak 2. Su birikmek, toplanmak (DS IV: 2553a). irkil- : Halk toplanmak (DS IV: 2488b). ilkil- : Su birikmek, toplanmak (DS IV: 2530b).
isig : 1. Sıcak 2. Samimi, güler yüzlü 3. Sıtma, ateş (DTS: 227a); Sıcak, ısı (ED: 246a-b).	ısı : 1. Bir cismin uzamasına, genişmesine, buharlaşmasına, erimesine, sıcaklığının artmasına yol açan fiziksel enerji 2. Fiziksel bir olaya dayalı, belirli bir ölçü üzerine kurulmuş olan sıcaklık ve soğukluk derecesi (TS: 1126b).	ısı : Acı, yakıcı (DS IV: 2490b). isdi : Sıcak, kaynar (DS IV: 2555a). isik : 1. Sıcaktan, terden yüzde meydana gelen küçük, kırmızı sivilceler 2. Sıcığın etkisiyle sararmış buğday (DS IV: 2556a). issi : 1. Yakıcı ve bunaltıcı sıcak, ısı 2. Hamam (DS IV: 2560b). isti : 1. Sıcak, kaynar 2. Sıcak rüzgâr (DS IV: 2561b).
isiglik : 1. Gönül sıcaklığı, aşk 2. Sıcaklık, hararet (DTS: 227b); <i>Ger.</i> ve <i>mec.</i> anlamda	isilik : Terlemekten veya sıcaktan vücutta meydana gelen küçük pembe kabartılar,	ıslık : Sıcaktan, terden yüzde meydana gelen küçük, kırmızı sivilceler (DS IV: 2491a),

¹²⁰ Sözcüğün 4. anlamı Eski Türkçe *irkil-* fiili ile ilgilidir. Diğer üç anlam *irk-* <*ürk-* “korkmak” fiiliyle ilgili olmalıdır.

sıcaklık; ateş; sıcaklık hissi, sevgi (ED: 247a).	ısırgın (TS: 1206b).	isilek: (DS IV: 2556b).
isin- : 1. Isınmak, bağlanmak 2. Gönül vermek (DTS: 227b); Kendini ısıtmak, ısınmak; <i>mec.</i> (birine) sıcaklık hissetmek, dostluk beslemek, sevgi duymak (ED: 248b).	ısın- : 1. Sıcak duruma gelmek 2. Üşümesini gidermek 3. <i>mec.</i> Yadırgamaz olmak, hoşlanır olmak, alışmak, benimsemek 4. <i>mec.</i> Var olan gerginlik sona ermek (TS: 1127a).	issin- : Yemek dibine tutmak (DS IV: 2560b).
isit- : 1. Isıtmak, kızdırmak 2. <i>mec.</i> Bağlamak (DTS: 227b); (Bir şeyi) ısıtmak, sıtmadan muzdarip olmak (ED: 243a).	ısıt- : 1. Sıcak duruma getirmek 2. <i>mec.</i> Çekici, olumlu, hoş bir duruma getirmek (TS: 1128b).	ısıt- : Sıtma tutmak (DS IV: 2492b). isit- : Isıtmak (UKA: 239).
iste- : Aramak (ED: 243a-b); (DTS: 228a).	iste- : 1. İstek duymak, arzulamak 2. Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek 3. Görmek istediğini bildirmek 4. Gerek olmak 5. Evlenmek dileğinde bulunmak (TS: 1212b-1213a).	isde- : İstemek (UİA: 382b).
isteg: ¹²¹ Dilek, istek (DTS: 228a); Talep, inceleme, bir şeyi araştırma (ED: 242a-b).	istek: 1. Bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk 2. Yerine getirilmesi başkasından istenilen şey, talep 3. İstek ve niyet kavramı veren isteme kipi 4. Belirli bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen nesne veya duruma karşı duyulan özlem, arzu (TS: 1212a).	isdah, isdehy: İstek (EİA III: 185).
istet- : Aramaya yollamak (ED: 243b); (DTS: 228a).	istet- : İstemesini sağlamak (TS: 1214a).	istat- : Dünür yollamak, istetmek (UKA: 239).
iş ~ iş I: 1. İş, görev 2. Vaziyet, hâl (DTS: 228a-b); İş, çalışma; bir şey yapma, eylem; hâl, durum (ED: 254a-b).	iş: 1. Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma 2. Bir değer yaratan emek 3. Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev 4. Sanayi, ticaret, tarım, maliye vb. alanlara ilişkin ekonomik etkinliklerin bütünü 5. Kamu yararına yapılan işler 6. Herhangi bir yere düzen verici, günlük yaşayışı sağlayıcı her türlü çalışma 7. Geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek 8. Ticari	iş: İş, durum, hâl (DTYA: 68b-69a).

¹²¹ DTS'de *istek* biçimindedir.

	anlaşma, alışveriş 9. Herhangi bir maksatla kurulan düzen 10. Bazı deyimlerde “yarar, çıkar” anlamında kullanılan bir söz 11. Yapılan şey, davranış 12. Nakış, örgü, makrome gibi elde yapılan şey 13. Emek, işçilik, ustalık 14. İşlem 15. Bir kimseye özgü olan görüş, anlayış 16. Yetenek 17. <i>mec.</i> Sorun, konu, mesele, maslahat 18. <i>mec.</i> Gizli neden veya maksat 19. Bir kuvvetin uygulanma noktasını hareket ettirirken harcadığı güç (TS: 1219a-1222a).	
iş ~ iş II: 1. İs, kurum 2. Pus, sis, duman (DTS: 234b); İs, kirli duman (ED: 254b).	is: 1. Dumanın değdiği yerde bıraktığı kara leke 2. Yakıtın tam yanmamasından oluşan, dumanla yükselen kömürleşmiş tanecikler 3. <i>hlk.</i> Sürme (II) (TS: 1206a).	iz: İs (DS IV: 2576b).
işçi ~ işçi: İşçi, emekçi (DTS: 228b); İşçi (ED: 257a).	işçi: 1. Başkasının yararına bedenini, kafa gücünü veya el becerisini kullanarak ücretle çalışan kimse 2. Toplu olarak yaşayan böceklerde üreme yeteneği olmayan, topluluğun işlerini gören dişi veya erkek (TS: 1223a-b).	işçi: İşçi (UİA: 382b).
işle-: Çalışmak, yapmak (DTS: 228b-229a); Çalışmak, (bir şeyi) yapmak (ED: 262b-263a).	işle-: 1. Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek 2. İnce ve süslü şeyler yapmak, nakışlamak 3. İçine girmek, etkilemek, nüfuz etmek 4. Nakşetmek 5. İyi çalışmak, müşterisi bol olmak 6. Durağan durumdan hareketli duruma geçmek, çalışmak 7. Herhangi bir konuyu ele alarak incelemek, öğretmek 8. Düşüncelerini herhangi birine etki yaparak benimsetmek 9. İşlek, etkin durumda olmak 10. Çıban, olgunlaşma yolunda olmak 11. Yara, kapanmamak 12. Gidip gelmek 13. Hesapları, kayıtları düzenli olarak	işle-: Çalışmak, iş yapmak (DS IV: 2565a). işde-: Çalışmak (DS IV: 2562b).

	tutmak veya gereken yere aktarmak 14. Herhangi bir ürünü satışa sunulmadan önce birtakım işlemlerden geçirmek (TS: 1226a-b).	
işlen- ~ işlan- : Dumanla kararmış olmak (ED: 263a-b); (DTS: 235a).	islen- : İslî duruma gelmek (TS: 1209a-b).	---
işlen- : İş yapar görünmek (ED: 263a); (DTS: 229a).	işlen- : İşleme işi yapılmak (TS: 1226b).	işlen- : Boş durmamak, bir şeylerle uğraşmak (DS IV: 2565b).
işlet- : 1. Çalışmaya, yapmaya zorlamak 2. Kullanmak (DTS: 229a); (Birini) çalıştırmak, (bir şeyi) kullanmak; (birine, bir şeyi) yaptırmak (ED: 263a).	işlet- : 1. İşlemesini sağlamak, çalıştırmak 2. Bir şeyi, bir kimseyi, bir yeri kullanarak veya çalıştırarak yarar sağlamak 3. Üzerine işleme yaptırmak 4. Şaka ve birtakım yalanlarla sezdirmeden birini kandırmak veya onunla eğlenmek (TS: 1227a).	işled- : Ekini biçtirmek (AİA: 525b).
işlig ~ işlig : İşli olan, meşgul (DTS: 235a); (ED: 262a).	işli : Üzeri nakışlı (TS: 1227b).	---
işsiz : İşsiz (ED: 265a; DTS: -).	işsiz : 1. İşli olmayan 2. İşli olmadan (TS: 1228a).	issiz : İşsiz (EİA III: 186).
it- : İtmek (DTS: 229a); (Bir şeyi) itmek, dürtmek; (bir şeye) bastırmak (ED: 38a).	it- : 1. Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürmek 2. Kapı, pencere vb.ni güç uygulayarak açmak veya kapamak 3. Bulunduğu yerden aşağı düşürmek 4. Sürüklemek, sevk etmek 5. Bir cisim, belli bir yakınlıktaki başka bir cismi kendisinden uzaklaşmaya zorlamak, çekmek karşıtı (TS: 1234a).	yit- : İtekleme, dürtmek (DS VI: 4284b).
itil- : İtilmiş olmak (DTS: 229b); İtilmek, devrilmek (ED: 56b).	itil- : İtme işi yapılmak (TS: 1232b).	---
itiş- : Birbirini itmek (ED: 73a); (DTS: 229b).	itiş- : 1. Birbirini itmek 2. Birbirini iterek şakalaşmak 3. <i>mec.</i> Çekişmek (TS: 1233b).	itiş- : 1. Tartışmak, inatlaşmak, kavga etmek 2. Yarışmak, rekabet etmek (DS IV: 2570b). yitiş- : 1. İtişmek 2. Tartışmak (DS VI: 4284a).
itiş : İtişme, itme (DTS: 229b); İki kişinin birbirini elle itmesi (ED: 72b).	itiş : İtme işi (TS: 1233b).	itiş : 1. İnat 2. Yarışma, rekabet (DS IV: 2570a).
iz : İz (DTS: 230a); Ayak izi, iz, işaret (ED: 277a-b).	iz : 1. Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet,	iz : İz (ayak) (UKA: 240).

	emare 2. Bir şeyin dokunmasıyla geride kalan belirti 3. Bir olay veya bir durumdan geride kalan belirti, ipucu, emare 4. Bir olay, bir durum veya yaşayıştan geride kalan belirti, eser 5. Bir düzlemin başka bir düzlemle veya bir doğru ile kesişmesinden doğan ara kesit (TS: 1238a).	
izle- : Ayak izinden gitmek, takip etmek (DTS: 230b; ED: -).	izle- : 1. Birinin veya bir şeyin arkasından gitmek, takip etmek 2. Zaman, süre, sıra vb. bakımından gelmek, arkasından gelmek, arkasında olmak 3. Bir olayın gelişimini gözden geçirmek 4. Eğlenmek, görmek, öğrenmek için bakmak, seyretmek 5. Belirli bir yönde gitmek 6. Gözlemek, incelemek 7. Belirli bir tutum, davranış veya düşünceyi benimsemek 8. Bir şeye uymak, bağlı olmak 9. Herhangi bir olayla ilgilenmek (TS: 1240a-b).	izle- : Takip etmek (UİA: 382)
kab ~ kap: 1. Kap, tulum, çuval 2. Embriyoyu kaplayan zar 3. Hısım, biyolojik akraba (DTS: 445b-446a); Deri torba, kırba, çuval; akraba (ED: 578b).	kap: 1. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne 2. Kap kacak 3. Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb 4. Kapak, cilt (TS: 1302b).	kap: Karton (DS IV: 2630a). kab: Bulaşık (DS IV: 2578a). gab: Kap (DS III: 1881b). kav: Yılan gömleği (DS IV: 2687a).
kaba: ¹²² Yükseltilmiş, yüksek (DTS: 446b); Kalın, kaba özellikle saç ve sakal için (ED: 580b-581a).	kaba: 1. Özensiz, gelişigüzel yapılmış, zevksiz, sakil, ince karşıtı 2. Taneleri iri 3. Terbiyesiz, görgüsü kıt, nezaketsiz (kimse) 4. Hafif olduğu hâlde kalın veya hacimli 5. Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer 6. <i>mec.</i> Terbiyeye, inceliğe aykırı, çirkin, kötü (TS: 1247a).	kaba: Toplu ve güçsüz kimse (DS VI: 4529a). gaba: Kalın, şişman (DS III: 1881b).
kabak: Kabak (DTS: 423b); Sukabağı, kabak, sakızkabağı (ED: 582b).	kabak: 1. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki	kabak: 1. Kısa boynuzlu hayvan 2. Boynuzsuz hayvan (DS IV: 2579a).

¹²² DTS’de *kapa* biçiminde yer alır.

	(<i>Cucurbita</i>) 2. Bu bitkinin türlerine göre yemeği ve tatlısı yapılan ürünü 3. Esrarkeşlerin kullandığı bir çeşit nargile 4. Kabak kemane 5. Ham, tatsız (kavun, karpuz) 6. Tüysüz, dazlak 7. Dişleri aşınarak yüzeyi düzleşmiş olan (taşıt lastiği) 8. <i>mec.</i> Bilgisiz, görgüsüz, kaba 9. <i>hlk.</i> Kısa boynuzlu hayvan (TS: 1248a).	gabak: 1. Kabak 2. Boynuzsuz hayvan (DS III: 1882a-b), gabah: (DS III: 1882a).
kabaklık: Kabak tarlası, bostan (DTS: 423b); (ED: 584a).	kabaklık: 1. Karpuz veya kavunun ham olma durumu 2. Başın tüysüz veya dazlak olma durumu 3. <i>mec.</i> Bilgisizlik, görgüsüzlük (TS: 1248b).	---
kabar-: Kabarmak, şişmek (DTS: 423b); Kabarıklık, kabarcık vb. oluşturmak, şişmek (ED: 585b).	kabar-: 1. Ağırlığı artmadan hacmi büyümek 2. Yağışlardan veya kaynamaktan taşmaya yüz tutmak 3. Niceliği artmak, büyümek 4. Şişmek, genişlemek 5. Hayvanların tüyleri dikilmek 6. Kumaş üzerinde tüyler oluşmak, havlanmak 7. Isınıp veya ısınıp yerinden kurtulmak 8. Deniz dalgalanmak, büyük dalgalar oluşmak 9. <i>mec.</i> Bulanmak 10. <i>mec.</i> Öfke, sevgi vb. duygular gittikçe güçlenmek 11. <i>mec.</i> Kafa tutmak, öfkelenip üstüne yürüyecek gibi davranmak 12. <i>mec.</i> Böbürlenmek, gururlanmak (TS: 1250a-b).	kabar-: 1. Birisine kafa tutmak, horozlanmak 2. Gururlanmak (DS IV: 2582b). gabar-: Kabarmak (DS III: 1884b). gavar: Kabarmak (DS III: 1938a). kubar-: 1. Gururlanmak, böbürlenmek 2. Karşı gelmek 3. Hayvan tüylerini kabartmak (DS IV: 2998a).
kabart-: Şişlik yaptırmak, cilalamak (DTS: 423b); şişlik, kabarcık çıkarmaya neden olmak vb. (ED: 586a).	kabart-: 1. Kabarmasını sağlamak, kabarmasına yol açmak 2. Toprağı tırmık, çapa vb. bir araçla karıştırmak, altüst etmek, yumuşatmak (TS: 1250b).	kabart-: 1. Coşturmak, kışkırtmak 2. Abartmak, atmak (DS IV: 2583a). kobart-: 1. Coşturmak, kışkırtmak 2. Doğurmak üzere olan ineğin memesi büyümeye başlamak (DS IV: 2891a).
kabçuk ~ kapcuk: Torba (DTS: 446b); Küçük çanta veya torba, kese vb. (ED: 581b).	kapçık: 1. Küçük kap 2. Boş mermi kovani 3. Tahıl tanelerinde kabuk (TS: 1306a).	kapçık: 1. Tahıl tanelerinin kabuğu 2. Meyve kabuğu 3. Ceviz, fındık, bademin sert kabuğu 4. Ağaç kabuğu 5. Boş mermi kovani 6. Göz

		kapağı 7. Palamut kabuğu 8. Deri torba (DS IV: 2632b-2633b). gabcık: 1. Mermi kovanı 2. Mısır koçanını örten yapraklar 3. Tahıl tanelerinin kabuğu, kapçık (DS III: 1884b-1885a). gabçık: Tahıl tanelerinin kabuğu, kapçık (DS III: 1885a), gabcuğ: (DS III: 1885a), gabcuk: (DS III: 1885a). gapcık: Tahıl kabuğu (DS III: 1916a), gapcuğ: (DS III: 1916b), gapcuk: (DS III: 1916b), gapşuk: (DS III: 1917a). gapçık: 1. Soyulmuş ardıc kabuğu 2. Soyulmuş ve kurumuş mısır sap ve yaprağı 3. Meyve kabuğu 4. Tahıl kabuğu (DS III: 1916b). kapcık: 1. Tahıl tanelerinin kabuğu 2. Açılmış pamuk kozasındaki sert kısım 3. Mısır koçanının üzerindeki yeşil kabuk 4. Böcek kabuğu 5. Kıl ya da yünden yapılmış çuval 6. Boş mermi kovanı (DS IV: 2632a). kapcuk: 1. Tahıl tanelerinin kabuğu 2. Ceviz, badem ve fıncığın iç kabuğu 3. Sünnette erkeklik organından kesilen parça (DS IV: 2632a). kapçuk: 1. Tahıl tanelerinin kabuğu 2. Yaranın üzerindeki kabuk 3. Kurutulmuş yeşil fasulye (DS IV: 2633b).
kabiş- ~ kaviş- ~ kavuş-: 1. Toplanmak, bir araya gelmek, birleşmek 2. Buluşmak, ilişki kurmak 3. İlişkide bulunmak, ilişki içinde olmak, evlenmek (DTS: 464a); Bir araya gelmek, toplaşmak (ED: 588a).	kavuş-: 1. Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek 2. Yokluğu çekilen veya çok istenen bir şeye erişmek, onu elde etmek 3. Katılmak 4. Bir araya gelmek, birleşmek 5. Güneş batmak 6. Varmak, ulaşmak (TS: 1360a).	gavuş-: Kavuşmak, ulaşmak (AİA: 460b).
kablan- ~ kaplan-: Çanta, tulum sahibi olmak (DTS:	kaplan-: Kaplama işi yapılmak (TS: 1310a).	---

447a); (ED: 584b-585a).		
kablğ ~ kaplıg: Fetal kese ile doğan, karındaki zarla doğan çocuk (DTS: 447a); Keseyle doğmuş çocuk (ED: 584b).	kaplı: 1. Kaplanmış olan 2. Kabı olan 3. Ciltli (TS: 1310a).	kaplğ: Kılıf, kapak (DS IV: 2585a). kaplı: Kaplumbağa (DS IV: 2635b-2636a).
kaç: 1. Kaç 2. Ne kadar, ne ölçüde, nasıl 3. Bu kadar, bu ölçüde, anca, çok, her şey 4. Birkaç, bazı (DTS: 424a-b); Kaç tane; bazı, birkaç belirli sayıda (ED: 589b).	kaç: 1. Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı 2. Birçok (TS: 1253b-1254a).	haç: Kaç (DS III: 2248b).
kaç-: 1. Kaçmak, koşmak 2. Kaçınmak, sakınmak, kurtulmak 3. Ayrılmak, bırakmak, geçmek (DTS: 424b); Kaçmak, firar etmek (ED: 589a-b).	kaç-: 1. Hızla koşup bir yere saklanmak 2. Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek 3. Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak 4. Kaçınmak 5. Gaz, sıvı vb. şeyler sızmak 6. İpi kopmak 7. Girmek 8. Bir yana doğru kaymak 9. Görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak 10. Hızlı koşmak 11. Yok olmak 12. Benzemek, andırmak 13. Kaçgöçe uymak 14. Kız veya kadın yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak 15. Rengi ağarmak, uçmak 16. Yarışçı diğerlerinden hızla ayrılıp arayı açmak 17. Futbol ve basketbolda engelleyen adamdan kurtulmak veya pas alabilmek için boş alana koşmak (TS: 1256b-1257a).	kaç-: Koşmak (DS IV: 2588a). gaş-: Kaçmak (DS III: 1934a).
kaçar: Her biri kaç tane (ED: 592b; DTS: -).	kaçar: Kaç soru sıfatının üleştirme biçimi (TS: 1254b.)	---
kaçgın: Kaçak (DTS: 425a); Firari (ED: 591a-b).	kaçkın: 1. Bir yerden veya bir işten kaçmış kimse 2. İnsanlardan uzak duran, insan içine çıkmak istemeyen kimse (TS: 1256a).	kaçkun: Kaçak (DS IV: 2588a). kaçgın: Kaçmış, kaçık (DS IV: 2587b). gackın: Kaçkın, kaçmış (kimse (DS III: 1887b).)
kaçıl-: Kaçılmak (ED: 591b); (DTS: 425b).	kaçıl-: 1. Kaçma işi yapılmak 2. <i>hlk.</i> Çekilmek, savulmak (TS: 1255a).	gaçıl-: Kaçma işi yapılmak (AİA: 450b).
kaçın-: Kaçmış görünmek (ED: 592b); (DTS: 425b).	kaçın-: Herhangi bir işi yapmaktan veya özverili davranmaktan geri durmak, imtina etmek (TS: 1255b).	gaçın-: Kaçınmak, çekinmek (DS III: 1888a), gaçun-: (DS III: 1888a).

kaçış-: 1. Kaçışmak 2. Bir birinden kaçmak, çekilmek, kaçınmak (DTS: 425b); Birbirinden kaçmak, birlikte kargaşadan kaçmak (ED: 593a).	kaçış-: Hep birden kaçıp çeşitli yönlere dağılmak (TS: 1256a).	gaçış-: Kaçışmak (DS III: 1888a).
kaçış: Nifak, anlaşmazlık; panik (DTS: 425b); (ED: 593a).	kaçış: 1. Kaçma işi 2. Yarışan bir koşucunun veya bir kümenin diğer yarışçıları hızla geçmesi (TS: 1256a).	---
kaçur-: 1. Kaçmasına nden olmak, kovalama, defetmek, kovmak, sürmek 2. Uzaklaştırmak, engel olmak, reddetmek (DTS: 425b); Kaçirtmek, kovmak (ED: 592b).	kaçır-: 1. Kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkân yaratmak 2. Bir işi belirlenen zamanda yapamamak 3. Zor kullanarak yanında götürmek 4. Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek 5. Yararlanamamak 6. Gitmek, kaçmak zorunda bırakmak 7. Çalmak, kimsenin haberi olmadan götürmek, aşırma 8. Yasal olmayan yoldan bir ülkeye mal sokmak veya çıkarmak 9. Ölçüyü, sınırı aşmak, fazlasına gitmek 10. Sıvı, gaz vb. sızdırmak 11. İstemeyerek altını kirletmek 12. Delirmek 13. Bir araç veya aletle iş görürken aracı iyi kullanamama yüzünden kendine veya bir başkasına zarar vermek 14. Birini veya bir şeyi göstermemek 15. Yarışan bir koşucu diğeri tarafından hızla geçilip ara açılmak 16. Futbol veya basketbolda savunduğu oyuncuyu boş bırakmak, pas almasına fırsat vermek (TS: 1255b-1256a).	gaçır-: Kaçırma (DS III: 1888a), gaçur-: (DS III: 1888a).
kaçurt-: Birini, başka birini kaçırmaya zorlamak (ED: 592b); (DTS: 425b).	kaçırt-: 1. Kaçırmasını sağlamak 2. Birinin kaçırılmasına sebep olmak (TS: 1256a).	---
kağ: Tipi, kar fırtınası, fırtına (DTS: 428b); Kar fırtınası, tipi (ED: 593a).	kay: Yağmur, yaz yağmuru (TS: 1360b).	kay: 1. Yağmur, yaz yağmuru 2. Nem 3. Yağmurdan önce esen şiddetli yel (DS IV: 2696b).
kağgu: 1. Üzüntü, keder, sıkıntı 2. Kaygı, endişe (DTS:	kaygı: 1. Üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa 2.	gaygı: Kaygu, tasa (DS III: 1945b), gayı: (DS III: 1945b).

426b-427a); Keder, üzüntü, kaygı, endişe vb. (ED: 598b-599a).	Genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu (TS: 1363a).	gayğu: İş zorluğundan çekilen sıkıntı (DS III: 1945b).
kağgulan-: Kaygılı olmak, endişe etmek (DTS: 429a); endişeli olmak, üzölmek (ED: 600b).	kaygılan-: Kaygı duymak, üzölmek (TS: 1363a).	---
kağgulug: Kederli, acılı (DTS: 427a); Kederli, endişeli (ED: 600a).	kaygılı: Kaygısı olan, üzöntölü (TS: 1363a).	gaygılı: İşini takip ederek günü gününe yapan (kimse) (DS III: 1945b).
kağgur- ~ kaygur-: 1. Kederlenmek, tasalanmak, üzölmek 2. Kaygılanmak, endişe etmek (DTS: 427a); Kederlenmek, üzgün olmak; (bir şey hakkında) kaygılanmak (ED: 599a-b).	kayır-: 1. Koruyarak başarısını sağlamak, elinden tutmak, himmet etmek 2. Birini, başkalarının veya işin zararı pahasına tutmak 3. Birine haksız yere kolaylıklar sağlamak, iltimas etmek (TS: 1364b).	kayır-: Korumak, merak etmek (DS IV: 2702a). gayır-: Korumak, esirgemek (DS III: 1946b).
kağgusuz: Kaygısız, endişesiz (DTS: 427a); Kedersiz, kaygısız (ED: 600a).	kaygısız: Kaygısı olmayan, kaygı duymayan, aldırma (TS: 1363a-b).	gaygısız: Telaşsız, düşüncesiz, endişesiz (kimse için) (DS III: 1945b), gaygusuz: (DS III: 1945b).
kaçın ~ kayın: Kayınbaba, evlilik yoluyla erkek akraba (damat, kayın, kayın birader) (DTS: 429a); Evlilik yoluyla akraba, kayınbaba (ED: 602a-b).	kayın II: Kadın veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşı, kayınbirader (TS: 1364a).	kayın: Kayın baba (DS IV: 2701b). gayın: Karının ya da kocanın erkek kardeşı, kayın (DS III: 1946a).
kaçın ~ kayın: Huş ağacı (DTS: 429a); Huş ağacı, <i>betula</i> , huş ağacından yapılan kap (ED: 602b).	kayın I: 1. Kayıngillerin örnek bitkisi olan, 30-40 metre boyunda, 2 metre çapında, kışın yapraklarını döken, kerestesi beyaz ve değerli olan bir orman ağacı (<i>Fagus orientalis</i>) 2. Bu ağaçtan yapılmış (TS: 1363b).	kayın: Gürgen (DS IV: 2701b).
kaçış: Kayış (DTS: 429a); Kayış (ED: 607a).	kayış: 1. Bağlamak, tutmak veya sıkmak amacıyla kullanılan, dar ve uzun kösele dilimi 2. Kol saatinin bileğe bağlanmasını sağlayan, deriden yapılmış gereç 3. Ustura bilen cıllı kösele (TS: 1364b-1365a).	gayış: 1. Sabanı boyunduruğa bağlayan ağaç ya da kayış halka 2. Kayış (DS III: 1946b). keyyiş: Kemer (DS IV: 2780b).
kagan ~ hakan ~ kan ~ han: Kağan, yüce hükümdar, büyük hakan (DTS: 429b-430a); Bir boyun veya milletin egemen yönetici (ED:	kağan: Hanların bağlı olduğu devlet başkanı, hakan, imparator (TS: 1266a). hakan: 1. Türk, Moğol ve Tatar hanları için	---

611a-b).	hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan 2. Osmanlı padişahlarına verilen unvan (TS: 1027b). han: 1. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan 2. Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan (TS: 1040b).	
kagrul- ~ kawrul-: 1. Kızartılmak, kavrulmak 2. <i>mec.</i> Yanmak, zorlu çalkantılar yaşamak, kaygılanmak (DTS: 430b-431a); Kavrulmak (ED: 612b).	kavrul-: 1. Kavurma işi yapılmak 2. Hayatın acılarına uğramak 3. Dış etkenler yüzünden özelliklerini yitirmek 4. <i>mec.</i> Yaşı ilerlemesine karşın iyi gelişmemek, cılız kalmak (TS: 1359a).	gavrul-: Kavrulmak (AİA: 460b).
kaguk ~ kawuk: Sidik torbası (DTS: 430b); (İnsan veya hayvanın) sidik torbası (ED: 583b).	kavuk: 1. Pamuktan yapılmış, üzerine sarık sarılan erkek başlığı 2. <i>hlk.</i> İçi boş şey 3. İdrar torbası (TS: 1359a-b).	kavuk: 1. Sidik torbası (insan ve hayvanlarda) 2. Yumak, kuka (DS IV: 2994a). gavık: Kavuk (DS III: 1938b). gavuk: 1. Kar başlığı 2. Balon (DS III: 1941b). kavık: Sidik torbası (insan ve hayvanlarda) (DS IV: 2690a). kovuk: Sidik torbası (DS IV: 2941a). gok: İdrar torbası (DS III: 2096a).
kagun: Kavun (DTS: 430b); Kavun (ED: 611b).	kavun: 1. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, iri meyveli bir bitki (<i>Cucum</i>) 2. Bu bitkinin genellikle güzel kokulu, sulu ve etli meyvesi (TS: 1359b).	gavun: Kavun (DS III: 1941b), gavın: (DS III: 1939a).
kagur- ~ kawur-: Kızartmak, kavurmak (DTS: 430b); (Tahıl vb.) kavurmak, pişirmek, kızartmak (ED: 612a).	kavur-: 1. Bir şeyi bir kabın içinde kendisinden başka bir malzeme koymadan pişirmek 2. Rüzgâr, soğuk, sıcak vb. kurutmak, yakmak 3. <i>mec.</i> Çok üzmemek, yakmak, mahvetmek (TS: 1360a).	kavır-: Kavurmak (UİA: 383a).
kagut ~ kawut: Darı ununa yağ ve şeker katarak yapılan yiyecek (DTS: 431a); Darıdan yapılan bir tür yiyecek (ED: 610a).	kavut: 1. Kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununa şeker veya tatlı yemiş katılarak yapılan yiyecek 2. Güneşte kurutulmuş peynir (TS: 1360b).	kavut: 1. Kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununun şeker ya da tatlı yemişle karışımı, helva 2. Kavrulduktan sonra öğütülen tahıl unu 3. Kurutulmuş armuttan

		çekilerek elde edilen un 4. İnce bulgur 5. Kavrulmuş buğday 6. Bulgur kepeği (DS IV: 2695b). gavıt: 1. Kavrulmuş tahıl unu 2. Öğütülmüş armut kurusu unu (DS III: 1939a). gavut: 1. Kavrulmuş tahıl unu 2. Öğütülmüş armut kurusu unu 3. Bulgur elendikten sonra geriye kalan unlu kısım (DS III: 1942a). goyut: Kavrulmuş tahıl unu (DS III: 2111b). kavıt: 1. Kavrulmuş ve dövülmüş tahılunun şeker ya da tatlı yemişle karışımı, helva 2. Kavrulduktan sonra öğütülen tahıl unu (DS IV: 2690a).
kak-: Vurmak, çarpmak, dövmek (DTS: 448a); Vurmak, hafifçe vurmak, (kapıyı) çalmak (ED: 609a).	kak-: 1. İtmek, vurmak 2. Kakma yapmak 3. Vurarak dar bir yere sokmak (TS: 1271b).	kak- Gaga ile vurmak, gagalamak (2606b). gaḥ-: 1. Yapılan iyiliği tekrar tekrar hatırlatmak 2. İtmek, dürtmek (DS III: 1895a). gak-: 1. Sokmak, saplamak 2. Çivi vb. şeyler çakmak (DS III: 1897a). kah-: 1. İtelemek, sarsmak, sokuşturmak 2. Koyun, öküz tos vurmak (DS IV: 2599a).
kakıl-: Vurulmak, hafifçe vurulmak (ED: 610b); (DTS: 448a).	kakıl-: Kakma işi yapılmak (TS: 1271a).	kakıl-: Saplanmak; gittiği yerde uzun süre kalmak (EİA III: 191).
kakiş-: Birbirine vurmak (ED: 613b); (DTS: 448a).	kakiş-: Dürtüşmek, itişmek (TS: 1271b).	kakiş-: 1. Karşılıklı söz direnişinde bulunmak, iddia etmek 2. Birini çekememek 3. Toslaşmak 2. İteleşmek, birbirini itelemek 3. El şakası yapmak (DS IV: 2604b).
kaktur-: Vurdurmak (ED: 610a); (DTS: 448b).	kaktur-: Kakma işini yaptırmak (TS: 1272a).	kaktur-: İtmek, itelemek (DS IV: 2607a).
kal-: 1. Kalmak, geri kalan olmak, durmak, hayatta kalmak 2. Bir yerde kalmak, bulunmak 3. Aynı durumda yahut aynı bedende kalmaya devam etmek 4. Bir duruma düşmek veya o durumda kalmaya devam etmek 5. Gerisinde, arkasında kalmak	kal-: 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek 2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak 3. Konaklamak, konmak 4. Oturmak, yaşamak 5. Eğleşmek 6. Hayatını sürdürmek, yaşamak 7. Varlığını korumak,	gal-: Kalmak (DS III: 1903b).

(DTS: 448a-b); Kalmak; yalnız olmak, var olmaya devam etmek; durmak, durma noktasına gelmek; geri kalmak, hükmünü yitirmek (ED: 615b-616a).	sürdürmek 8. Oyalanmak, vakit geçirmek 9. Sınıf geçmemek 10. İşlemez, yürümez duruma gelmek 11. Geriye atılmak, ertelenmek 12. Bir şeyle kaplanmak, bir şeye bulanmak 13. Bir işi belli bir noktada bırakmak, ara vermek 14. Miras olarak geçmek 15. Yapamamak 16. Belli bir gelirle geçinmek zorunda bulunmak 17. Yetinmek 18. Sınırlanmak 19. Herhangi bir durumu sürdürmek 20. Olmak, herhangi bir durumda bulunmak 21. Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e), -ıp (-ip) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur (TS: 1283b-1284a).	
kalguç: Kalan (Taş 2015: 137; DTS -; ED: -).	kalıcı: 1. Sürekli, geçici karşıtı 2. Her zaman geçerliğini sürdürecektir olan 3. Bir süre için belli bir yerde kalan, konuk, gidici karşıtı (TS: 1278b).	---
kalım: Kalma, kalış (KB III: 218); (ED: 621b; DTS: -).	kalım: Kalma işi (TS: 1278b).	---
kalın: 1. Kalabalık, sayıca fazla olan 2. Sürü, küme, grup, takım, topluluk 3. Kalın, iri, önemli bir yükseklik (örneğin, katman için yükseklik; hacmi veya çevresi için kalın) (DTS: 426b); (Katı nesne için), kalın, iri; (kalabalık için) yoğun (ED: 622a).	kalın I: 1. Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan (cisim), ince karşıtı 2. Enli ve gür (kaş) 3. Yoğun, akıcılığı az olan 4. Etli, dolgun 5. Pes (ses) (TS: 1279a). kalın II: Mayalı hamurun parçalara ayrılıp tandırda pişirilmesiyle elde edilen ekmek türü (TS: 1279a).	galın: Kalın (DS III: 1901b).
kalkan: ¹²³ Kalkan (DTS: 438b); Kalkan (ED: 621a).	kalkan: 1. Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık 2. Toplum olaylarında güvenlik görevlilerinin çeşitli saldırı araçlarından kendilerini ve	galkan: Kalkan (DS III: 1902a).

¹²³ Eski Türkçede yer alan sözcüğün Moğolcadan Türkçeye geçtiğini (Tuna 1976: 197) ileri süren görüşlerin yanında, Türkçeden Moğolcaya geçtiğini (Doerfer III: 501-503) savunan görüşler de söz konusudur.

	başkalarını korumak için kullandıkları, özel olarak yapılmış korumalık 3. <i>mec.</i> Koruyucu (TS: 1281b).	
kam: Şaman (<i>çeşitli nüanslarla</i> hekim, otacı; büyücü, kahin) (DTS: 439a); Büyücü, kahin, efsuncu (ED: 625a).	kam: ¹²⁴ Şaman (TS: 1287a).	---
kamag ~ kamug: 1. Tüm, bütün, hepsi; tam, eksiksiz, hepsi birlikte 2. İstisnasız, eksiksiz (DTS: 439a-b); Bütün (ED: 627a).	kamu: 1. Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü 2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme 3. <i>esk.</i> Hep, bütün (TS: 1290b).	hamı: Hepsi (DS III: 2267a). hammı: Herkes (DS III: 2268a).
kamaş-: 1. Kamaşmak (diş hakkında) 2. <i>mec.</i> Dayanılmaz olmak (DTS: 440a); (Dişler için) kamaşmak (ED: 629a).	kamaş-: Ekşi bir şey sebebiyle dil, damak veya diş uyuşmak (TS: 1287b).	gamaş-: Kamaşmak, uyuşmak (diş için) (DS III: 1906b), gameş-: (DS III: 1907a). kameş-: Kamaşmak, uyuşmak (DS IV: 2616a).
kamçı: Kamçı, kırbaç; ceza, kırbaç darbesi (DTS: 44a-b); Kırbaç (ED: 626a).	kamçı: 1. Bir ucuna ip, deri vb. bağlı vurma, dövme aracı 2. Bir ucu bir yere bağlı, öbür ucu herhangi bir işte kullanılmak için serbest bırakılan halat 3. Spermatozoitlerde ve bazı tek hücreli hayvanlarda hareketi sağlayan ipliksi organ (TS: 1298b).	gamçı: Kırbaç (DS III: 1907a), gamçi (DS III: 1907a). gımçı: Kamçı (DS III: 2044b). kemçi: Kamçı, kırbaç (DS IV: 2737b). kımçı: Küçük, ince değnek, kamçı (DS IV: 2802b).
kamçıla-: Vurmak, kamçılamak, kırbaçlamak (DTS: 440b); Kamçılamak, kırbaçlamak (ED: 626b).	kamçıla-: 1. Kamçı ile vurmak 2. Yağmur, kar, rüzgâr hızla çarpmak 3. <i>mec.</i> Etkinliğini artırmak, hızlandırmak 4. <i>mec.</i> İsteklendirmek, özendirmek, teşvik etmek (TS: 1288b-1289a).	---
kamçılığ: Kamçılı (ED: 626b; DTS: -).	kamçılı: 1. Kamçısı olan 2. <i>mec.</i> Zor kullanan (TS: 1289a).	---
kamış: Saz, kamış; sazlık, kamışlık (DTS: 441a); Kamış, bambu, saz vb. (ED: 628b-629a).	kamış: 1. Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler (<i>Phragmites australis</i>) 2. Bu bitkiden yapılmış 3. Sıvı içecekleri bardak veya şişeden kolayca içmek için kullanılan ince, plastik boru,	kamış: 1. Maşrapa 2. Sırlı sürahi (DS IV: 2616b). kamuş: Kamış (DS IV: 2617b), gemiş: (DS III: 1987a). gamış: 1. Sürahi 2. Sazlık ve bataklıklarda yetişen bir çeşit su bitkisi 3. Pırasa (DS III:

¹²⁴ Canlandırılmış Sözcük.

	pipet 4. Erkeklik organı (TS: 1289b).	1907b).
kamışlg: Kamış dolu, kamışla kaplanmış (ED: 629a); (DTS: 441a).	kamışlı: Kamışı olan (TS: 1290a).	gamışlı: Kamışlı, kamışı olan (AİA: 454b).
kan-: 1. Memnun kalmak, yetinmek; doymak, kanmak, doya doya içmek 2. İstenilende uzlaşıya varmak, icra etmek, yapmak (DTS: 443a); Tatmin olmak, doymak vb. (ED: 632a).	kan-: 1. Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak 2. Tatlı sözlere aldanmak 3. Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak 4. Yetinmek, iktifa etmek (TS: 1299b).	gan-: 1. Doymak 2. İnanmak (DS III: 1914b).
kan: Kan (DTS: 442a-b); Kan (ED: 629a-b).	kan: 1. Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı 2. <i>mec.</i> Soy (TS: 1292a-1293a).	gan: Kan (DS III: 1908b).
kana-: Kanamak, akmak, gelmek (kan hakkında) (DTS: 443a); Kan kaybetmek (hasta, hayvan vs.) (ED: 634a).	kana-: 1. Vücudun herhangi bir yerinden kan akmak, kan gelmek 2. <i>mec.</i> Manevi acılar yeniden etkisini duyurmak, depreşmek (TS: 1294a-b).	gana-: Kanamak (UİA: 337b).
kanak ~ kayak ~ kıyak: Kaymak (DTS: 443b); Süt üzerindeki tabaka, kaymak vb. (ED: 636b).	kaymak: 1. Sütün veya yoğurdun yüzünde zar durumunda toplanan, açık sarı renkli, koyu yağlı katman 2. Sütü yayvan kaplar içinde ve hafif ateşte tutarak elde edilen koyu, yağlı öz 3. Yağmur ve selden sonra toprağın üzerinde kalan özlü tabaka 4. <i>mec.</i> Bir şeyin en iyi ve seçkin bölümü (TS: 1366a-b).	gaymak: Sütün yüzü, kaymak (DS III: 1948a), gaymağ: (DS III: 1948a).
kanat-: Kanamasına yol açmak (DTS: 443b); (Bir şey) kanatmak (ED: 635b-636a).	kanat-: Kanamasına yol açmak veya kanamasını sağlamak (TS: 1295a).	kanat-: Sakız elde etmek için sakız otunun kökünü bıçakla çizerek süt çıkarmak (DS IV: 2620a). ganat-: İçinde sıvı bulunan bir bitkiyi çizerek içindekini akıtmak (DS III: 1909a).
kanat: Kanat (DTS: 443b); Kuş kanadı, balık süzgeci, çadırın bez kapısı; koruma (ED: 635a-b).	kanat: 1. Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ 2. Balıklarda yüzgeç 3. Bir uçağın havada durmasını sağlayan taşıyıcı aerodinamik güçlerin etkilediği yatay yüzey 4. Kapı, pencere, dolap	kanat: 1. Defter, kitap yaprağı 2. Sap ve samanın dökülmemesi için kağınının yanlarına konan tahtalar (DS IV: 2619b). ganad: Kanat (DS III: 1908b).

	gibi dikine açılıp kapanan şeylerin kapağı 5. Yan, taraf 6. Meclis, parti vb. topluluklarda düşünce yönünden özellik gösteren taraflardan her biri 7. Fırıldak biçiminde olan şeylerde kol 8. Angıç 9. Savaş düzenindeki ordunun iki yanından her biri, cenah 10. Futbol, hentbol vb. takım oyunlarında hücum hattının sağ ve sol bölümü (TS: 1294b-1295a).	ganat: Kağının direklerini birbirine bağlayan ağaçlar (DS III: 1909a). kanad: Defter, kitap yaprağı (DS IV: 2618a).
kanatlan-: Kanada kavuşmak (DTS: 443b); Kuş için, kanadı büyütmek, <i>mec.</i> aceleyle uzaklaşmak, kanatlanmak (ED: 636b).	kanatlan-: 1. Uçmaya başlamak 2. <i>mec.</i> Çok sevinmek (TS: 1295a).	---
kanatlıg: Kanada sahip olan (DTS: 443b); Kanatları olan (ED: 636b).	kanatlı: Kanadı olan (TS: 1295a).	kanatlı: Çatal kapı (DS IV: 2619b). ganatlı: Evlerin dış ve büyük kapısı (DS III: 1909a).
kanatsız: Kanatsız, kanadı olmayan (DTS: 443b; ED: -).	kanatsız: Kanadı olmayan (TS: 1295a-b).	---
kançık: 1. Kancık (köpek) 2. <i>mec.</i> Kadına yöneltilen kötü söz (DTS: 444a); Dişi köpek (ED: 634b-635a).	kancık: 1. Hayvanlarda dişi 2. <i>mec.</i> Dönek, güvenilirmez (TS: 1296a).	gancık: 1. Dişi (insan veya hayvan için) 2. Hileci (kimse) (DS III: 1909b). kancuğ: Dişi hayvan (DS IV: 2620b).
kanlıg: Kanlı, kanı olan (DTS: 445a); Kanlı, kan lekeli, ... kan olan (ED: 638b).	kanlı: 1. Kan bulaşmış 2. Kanı olan 3. Kan dökülmesine neden olan 4. İsteyerek kan dökmüş olan (kimse), hunriz, katil 5. Kanlanmış olan 6. Kan davasında taraf olan kimse 7. Kanı yoğun olan, demevi (TS: 1299a-b).	gannı: Kanlı (AİA: 455a).
kantur-: Doyurmak; gidermek (susuzluk, açlık); yerine getirmek (arzu) (DTS: 445a); Tatmin etmek, doyurmak (ED: 636a).	kandır-: 1. Kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek 2. Aldatmak 3. İçme, yeme isteğini karşılamak (TS: 1296b).	gandır-: Kandırmak (UİA: 377b).
kañu ~ kamı ~ kayu: Ne, hangi (DTS: 445a); 1. Hangi, ne 2. Bazı vb. (ED: 632b-633b).	hangi: İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı (TS: 1042a). hani: 1. Nerede, ne oldu, nerede kaldı anlamlarında kullanılan bir söz 2.	hangı: Hangi (DS III: 2273b), nangi: (DS IV: 3240a), naki: (DS IV: 3235b), nankı: (DS IV: 3240a). hana: Hani (DS III: 2270b).

	Karşıdakinin daha önceden bildiği bir şey kendisine hatırlatılmak istenildiğinde kullanılan bir söz 3. Verilen sözü hatırlatan sözün başına getirildiğinde sitem anlatan bir söz 4. Bazen “bari” anlamında kullanılan bir söz 5. “Doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik” anlamlarında kullanılan bir söz (TS: 1043a).	
kağlı: Yük arabası, at arabası, iki tekerlekli araba (DTS: 445b); Yük arabası, at arabası, binek arabası (ED: 638a-b).	kağnı: İki veya dört tekerlekli, dingili tekerlekle birlikte dönen öküz arabası (TS: 1267a).	gānı: Kağnı (DS III: 1912b-1913a), gağnı: (DS III: 1893b), goğnı: (DS III: 2095a), gaanlı: (DS III: 1881b) kanık: (DS IV: 2624b). ganlı: Büyük baş hayvan koşulan iki tekerlekli araba (DS III: 1914b). kank: İki tekerlekli araba (DS IV: 2626a). kannı: Kağnı arabası (DS IV: 2627a).
kap-: 1. Kapmak, yakalamak 2. Kaçırarak, çalmak, taşımak 3. Yenmek, musallat olmak (DTS: 446a); Ellerle, dişlerle vs. yakalamak veya kapmak (ED: 580a).	kap-: 1. Birdenbire yakalayarak, çekerek almak 2. Isırıp parçalamak 3. Koparmak, kıstırmak 4. İşitir işitmez veya görür görmez bellemek ve öğrenmek 5. Yer ayırmak, yer tutmak 6. Bulaşmış olmak, geçmek (TS: 1310b).	kap-: Türemek, çıkmak (DS IV: 2636a). gap-: 1. Kapmak, almak 2. Yağma etmek 3. Hayvan ısırarak (DS III: 1917a). gep-: Yakalamak (DS III: 1993b).
kapaklıg: Bakire (DTS: 446b); Bakire (ED: 854a).	kapaklı: Kapağı olan (TS: 1303a).	kapaklı: 1. Kenarları düz ya da dişli, üzeri kapaklı bakır sahan 2. Birbiri üzerine kapatılabilen iki tepsi (DS IV: 2630b).
kapgak ~ kapak: 1. Kapak 2. Göz kapağı 3. Bekaret, iffet, masumiyet (DTS: 446a-b); Örtün veya kapatan şey; kapak, göz kapağı (ED: 582b-583a).	kapak: 1. Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne 2. Dolap, sandık vb.ni örtmeye yarayan parça 3. Kitap, defter vb.nin en üstüne geçirilen kılıf 4. Biçilen ağaç kütüklerinin iki yanından çıkan, düzgün olmayan tahta 5. Zıvanada iki dış yan parça (TS: 1303a).	kapak: 1. Bir tarafı düz, öteki tarafı yuvarlak kalas 2. Biçilen ağaç kütüklerinin iki yanından çıkan düzgün olmayan tahta (DS IV: 2630a). gapak: Kapak (DS III: 1916a), gapah: (DS III: 1916a). hapak: Kapak, kuyu ya da herhangi bir şeyin kapağı (DS III: 2277a-b).

kapgaklan-: Kapaklı olmak (DTS: 446b); (ED: 584a).	kapaklan-: 1. Ayağı takılıp yüzüstü düşmek 2. Yelkenli tekne güçlü rüzgâr veya ansızın gelen sağanak etkisiyle devrilmek (TS: 1303a).	---
kapgan: Kapan, tuzak (OTWF: 384; DTS: -; ED: -).	kapan: 1. Bazı hayvanları yakalamak için kullanılan, hayvanın ayağının değmesiyle işleyen tuzak 2. <i>mec.</i> Düzen, hile (TS: 1304b).	gapan: Kapan, tuzak (DS III: 1916a).
kapıg ~ kapag: Giriş, kapı (DTS: 446b); Kapı, giriş kapısı (ED: 583a).	kapı: 1. Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı 2. Bu açıklıktaki açılıp kapanan kanat 3. Tavla oyununda iki pul üst üste getirilerek karşı oyuncunun o haneyi kullanmasına engel olunan yer 4. Devlet dairesi 5. Osmanlı Devleti'nde resmî görev yeri 6. Sadece bir konuda yoğunlaşmış bilgilerin yer aldığı Genel Ağ sayfası, portal 7. <i>mec.</i> Gelir, geçim, kısmet sağlayan yer, kaynak veya imkân 8. <i>mec.</i> Gidere yol açan gereksinim 9. <i>mec.</i> Ev gezmesi için gidilen yer (TS: 1306a-1307a).	kapı: 1. Sokak, dışarı 2. Hükümet, mahkeme (DS IV: 2633b). kapu: Harmanda tahıl toplamaya yarayan hayvanla çekilen kapı büyüklüğünde bir araç, sıyrığı (DS IV: 2637b). gapı: Kapı (DS III: 1916b), gapu: (DS III: 1917a), kabı: (DS IV: 2584a).
kapıgıcı: Bekçi, muhafız, kapıda duran (DTS: 446b); Bekçi, kapıcı (ED: 584a).	kapıcı: 1. Otel, apartman vb. büyük yapılarda bekçilik, temizlik, alışveriş gibi işlerle görevli kimse 2. Osmanlı devlet teşkilatında saray kapılarını bekleyen görevli sınıfı (TS: 1307b).	---
kapıgılg: Kapısı olan (DTS: 446b); (ED: 584a).	kapılı: 1. Kapısı olan 2. <i>mec.</i> Özellikle resmî bir işte çalışan (TS: 1308a).	---
kapıl-: 1. Yakalanmak 2. Çalınmak, hırsızlanmak (DTS: 446b-447a); Yakalanmak, kaçırılmak (ED: 584b).	kapıl-: 1. Kapma işine konu olmak 2. Sürüklenmek 3. <i>mec.</i> Birine güvenip boş bulunarak aldanmak 4. <i>mec.</i> Bir kimseye tutulmak, bağlanmak, aşırı sevgi duymak 5. <i>mec.</i> Bir şeyin veya kimsenin güçlü etkisinde kalmak (TS: 1308a).	---
kapış: Yağma, çalma (DTS: 446b); (ED: 584a).	kapış: 1. Kapma işi 2. ---	---

447a); Yağma (ED: 587b).	Kapışma (TS: 1308b).	
kaplan: Kaplan (DTS: 447a); Kaplan (ED: 584b).	kaplan: Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan, Asya'da yaşayan çevik ve yırtıcı hayvan (<i>Felis tigris</i>) (TS: 1310a).	---
kapsa-: 1. Çevrelemek, her yönden kuşatmak 2. Çalmak istemek (DTS: 447a); El koymak istemek; çevrelemek, hücum etmek vb. (ED: 587b).	kapsa-: ¹²⁵ İçine almak, sınırları içine almak, şamil olmak (TS: 1311a).	---
kaptur-: Çalmaya zorlamak (DTS: 447a); (ED: 582b).	kaptur-: 1. Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak 2. Vücudun herhangi bir organı, bir kaza sonucunda makine tarafından ezilmek veya koparılmak 3. <i>mec.</i> Yanlış bir davranış sonucu birine uygun imkânı sağlamak, fırsat vermek 4. <i>mec.</i> Elinden kaçırarak (TS: 1312a).	kaptur-: Kısırtmak (DS IV: 2637b).
kar- I: Karıştırmak, katmak (DTS: 448b); (Bir şeyi başka bir şeyle) karıştırmak (ED: 642b-643a).	kar-: 1. Karıştırmak, birbirine katmak 2. Toz durumundaki bir şeyi sıvı ile karıştırarak çamur veya hamur durumuna getirmek (TS: 1333b).	kar-: Karıştırmak (DS IV: 266a-b). gar-: 1. Karıştırmak 2. Kümes hayvanları çiftleşmek (DS III: 1928a-b).
kar: Kar (DTS: 448b); Kar (ED: 641a).	kar: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı (TS: 1312b).	gar: Kar (DS III: 1917b).
kara kuş: Kartal (DTS: 449b); Kartal (ED: 643a).	karakuş: Kartal türünden kuşlara verilen ad (TS: 1318b).	karakuş: 1. Kartal 2. Çaylak (DS IV: 2649b).
kara: 1. Kara (renk hakkında), siyah 2. Karanlık, ışık yokluğu, karanlığa batma; karanlık, kasvet 3. Talihsizi uğursuz; acılı, üzücü; kötü, ağır, bunaltıcı 4. Kötü, berbat; kara (olumsuz bir durumun başı), fena 5. Sıradan, gündelik ihtiyaçlar için, basit; aşağı, kaba 6. Kir 7. Mürekkep 8. Kitle, kalabalık; sıradan insanlar, avam, tebaa, halk, ahali (DTS: 448b-449b);	kara: 1. En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı 2. Bu renkte olan 3. Esmer 4. <i>mec.</i> Kötü, uğursuz, sıkıntılı 5. <i>mec.</i> Yüz kızartıcı durum, leke 6. <i>mec.</i> İftira (TS: 1333a-b)	kara: 1. Suç 2. İftira, leke (DS IV: 2638a).

¹²⁵ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 412b).

Kara; sıradan insanlar; karanlık vb. (ED: 643).		
karabaş: Köle; hizmetçi (DTS: 450b); (Erkek veya kadın) köle (ED: 647a).	karavaş: Savaşta tutsak edilen veya satın alınan ve sahibinin üzerinde tam bir kullanma hakkı bulunan kadın, kul (TS: 1323b).	karavaş: Cariye, odalık (DS IV: 2654b), karaveş (DS IV: 2655a).
karagaç: Kara ağaç (DTS: 450b; ED: -).	karaağaç: Karaağaçgillerin örnek bitkisi olan, kerestesi değerli bir ağaç, narven (<i>Ulmus</i>) (TS: 1313b).	karageç: Karaağaç (DS IV: 2644a), garageç: (DS III: 1918b), gargeç: (DS III: 1923b).
karala-: 1. Kirletmek, lekelemek 2. Pisletmek, dışkılamak (DTS: 450b); <i>ger.</i> Karalamak, kirletmek; <i>mec.</i> iftira etmek, kötülemek (ED: 659b).	karala-: 1. Boya veya kalemle birtakım şekiller çizerek bir yeri kirletmek 2. Bir yazının üzerini çizerek onu geçersiz kılmak 3. Taslak olarak yazmak veya çizmek 4. Hızlı ve acele olarak yazmak 5. <i>mec.</i> Leke sürmek, kötülük yüklemek, iftira etmek (TS: 1319a).	karala-: Kötülemek, kara sürmek (DS IV: 2650a).
karamuk: Karamuk (DTS: 451a); Burçak, karamuk vs. (ED: 660b).	karamuk: 1. Karanfilgillerden, ekin tarlalarında biten, yaprakları karşılıklı, çiçeği pembe mor renkte, zararlı bir bitki (<i>Agrostemmagithago</i>) 2. <i>hlk.</i> Vücutta kara renkli kabarcıklara sebep olan bir hastalık. 3. <i>hlk.</i> Koyunlarda görülen bir tür hastalık (TS: 1320a).	karamuk: 1. Vücutta siyah kabarcıklar çıkaran bir hastalık 2. Bir çeşit koyun hastalığı 3. Bir çeşit ekin hastalığı (DS IV: 2652a). karamık: 1. Saçma büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı 2. Vücutta siyah kabarcıklar çıkaran bir hastalık (DS IV: 2651b-2652a). karımak: Karamuk da denilen bir çeşit bitki (DS IV: 2664a). garamık: Sert ve uzun dikenli ufak boylu çalı (DS III: 1920a). garamuk: Buğdayların içinde bulunan yuvarlak kara ot tohumu, karamuk (DS III: 1920b), garamuğ: (DS III: 1920b).
karar-: 1. Kararmak, koyulaşmak; siyah, koyu olmak 2. <i>mec.</i> (Gönül, kalp için) kötü, fena, kasvetli 3. kirlenmek; (çamurdan) kara, siyah olmak (DTS: 451b); Kara olmak veya kararmak (ED: 663a).	karar-: 1. Rengi karaya dönmek, siyahlaşmak 2. Işık sönmek, kısılmak veya gücü azalmak 3. Ateş sönmeye yüz tutmak 4. <i>mec.</i> Kederlenmek, canı sıkılmak 5. <i>mec.</i> Niteliğini yitirmek (TS: 1322a).	karar-: 1. Kin tutmak 2. İnat etmek 3. Surat asmak (DS IV: 2653b). garar-: Kararmak (ışık, ateş için) (DS III: 1921a).

karart-: 1. Kara yapmak, karaltmak 2. <i>mec.</i> Karartmak, kasvetli yapmak; öfkeli, sinirli yapmak (yüz, bakış için) (DTS: 452a); Karartmak, kirlletmek (ED: 663a).	karart-: 1. Rengini karaya çevirmek, esmerleştirmek, siyahlaştırmak 2. Karanlık duruma getirmek 3. Işığı kısmak veya örtmek 4. <i>mec.</i> Kötü bir duruma getirmek (TS: 1322b).	garart-: Karartmak (UİA: 377b).
karçlık (Ar.+Tür.): Harcamalar için kullanılan para (DTS: 452a; ED: -).	harçlık: Ufak tefek gereksinimler için harcanacak para (TS: 1047b).	harşlıh: Harçlık (KYA: 481b).
karga: Karga, kuzgun (DTS: 452a); Karga, ekin kargası, kuzgun (ED: 653a).	karga: Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş (<i>Corvus</i>) (TS: 1326b-1327a).	garga: Karga (KYA: 375b).
kargılaç ~ karlıgaç: 1. Kırlangıç 2. Yarasa (DTS: 452b); Kırlangıç, eabil ve benzer kuşlar (ED: 657a).	kırlangıç: 1. Kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuş (<i>Hirundo</i>) 2. Osmanlı donanmasında yer alan, karakol ve keşif işlerinde kullanılan, yelkenli ve kürekli küçük bir tür savaş gemisi 3. <i>hlk.</i> Öküz arabasında arka dingil ve tekerlekleri özeğe bağlayan çatal ağaç 4. <i>hlk.</i> Köyleri dolaşarak göz hastalıklarını ve özellikle akbasmayı iyi ettiğini öne süren sahte hekim (TS: 1418b).	karlangaç: Kırlangıç (DS IV: 2665b), karılgaç: (DS IV: 2663a), karlangıç: (DS IV: 2665b), karlankuş: (DS IV: 2665b), garlanguç: Kırlangıç (DS III: 1902b-1903a), gallangıç: (DS III: 1902b), gallanguş: (DS III: 1903a), gallengus: (DS III: 1903b), garlangeç: (DS III: 1927b), garlanguç: (DS III: 1928a).
karı: 1. İhtiyar 2. Yaşlı (DTS: 453a); Yaşlı (insan veya hayvan için) (ED: 644b).	karı: 1. Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce 2. Kadın 3. <i>hlk.</i> Yaşlı, ihtiyar (TS: 1328a-b).	karı: Yaşlı, eksi (DS IV: 2662a). garu: Karı (DS III: 1931b). keri: 1. Karı, eş 2. Yaşlı kadın (DS IV: 2755b).
karıl-: Karışmak (DTS: 453a); (Bir şeyle) karıştırılmak (ED: 658b).	karıl-: 1. Karma işi yapılmak, karışmak 2. <i>hlk.</i> Hayvan çiftleşmek (TS: 1329a).	karıl-: Hayvanlar çiftleşmek (DS IV: 2663a-b). garıl-: Cinsî ilişkide bulunmak (insan ve hayvan için) (DS III: 1926b).
karılık: İhtiyarlık (DTS: 453b); Yaşlılık (ED: 659b).	karılık: 1. Kadın olma durumu 2. Evli kadının kocasına göre olan durumu veya görevi (TS: 1329a).	---
karın: 1. Karın, kursak, mide; bağırsak 2. <i>mec.</i> Beden (maddi yönün aksine manevi açıdan) (DTS: 453b); Göbek, karın; mide, bağırsak (ED: 663a).	karın: 1. İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi 2. Döl yatağı 3. Bazı	garın: 1. Karın 2. İşkembe (DS III: 1927a).

661a-b).	şeylerde şiş ve içi boş bölüm 4. Mide 5. <i>mec.</i> İç, gönül, akıl, kafa 6. <i>mec.</i> Ahlaki açıdan kabul edilemeyen şeyleri kabullenme 7. Gelen ve yansımış dalgaların girişimiyle oluşan duraklı dalgalarda en büyük genlikte titreşen noktalar (TS: 1329a).	
karınca ~ karıncaçak . ¹²⁶ Karınca (DTS: 454a); Karınca (ED: 662a).	karınca : 1. Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böceklerin genel adı (<i>Formica</i>) 2. Madenlerde, döküm sırasında arada hava kalmasından veya pastan ileri gelen ufak boşluk (TS: 1329b).	garanca : Karınca (DS III: 1920b).
karındaş : (Aynı anadan olma) kardeş (DTS: 454a); Aynı anneden olan erkek kardeş (genellikle kız kardeş) (ED: 662a-b)	karındaş : <i>esk.</i> Kardeş (TS: 1330b). kardeş : 1. Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı 2. Yaşça küçük olan çocuk 3. Adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözü 4. <i>mec.</i> Aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri (TS: 1325b).	gardeş : Kardeş (UİA: 377b).
karınla- : Karna vurmak (DTS: 454a); (ED: 662b-663a).	karınla- : Gemi yanını dayamak: <i>Gemi rıhtıma karınlamış</i> (TS: 1330b).	karınla- : Direk, duvar vb. şeyler eğilmek, bel vermek (DS IV: 2664b).
karınlıg : Karnı olan (ED: 662b; DTS: -).	karınlı : 1. Karnı olan 2. Karnı büyük ve çıkıntılı olan (TS: 1330b).	---
karış- : 1. Karışmak, müdahale etmek 2. Karşılaşmak 3. Kavga, dövüş için bir araya gelmek, kavga etmek 4. Çekişmek, münakaşa etmek 5. Farklı olmak, birbirinden farklı olmak; birbirine karşı koymak 6. (DTS: 454a-b); Birbiriyle tartışmak, birbirine karşı	karış- : 1. İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek 2. Düzensiz, dağınık olmak 3. Bulanmak, duruluğunu yitirmek 4. Açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek 5. Müdahale etmek, araya girmek 6. Engellemek, araya	garış- : Karışmak, birbirine girmek (DS III: 1927a).

¹²⁶ ED'de *karınca* ve *karıncaçak* sözcükleri *karıncağa* sözcüğü altında toplanmış, asli şeklin *karıncağa* olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak 13. yüzyıl ve öncesindeki metinlerde *karıncağa* biçimi tanıklanamadığı için *karınca* ve *karıncaçak* biçimleri madde başı yapılmıştır.

çıkmaq vb. (ED: 664b).	girmek 7. Bir araya gelmek, katılmak 8. İlgilenmek, müdahale etmek, el atmak 9. Yetkisinde bulunmak, bakmak, iş edinmek, işi olmak (TS: 1331b).	
karış: Karış (uzunluk ölçüsü) (DTS: 454a); Uzanmış baş parmakla serçe parmak arasındaki mesafe (ED: 663b).	karış: Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık (TS: 1331a).	garış: Karış (uzunluk için) (DS III: 1927a).
karışla-: Karışla ölçmek (DTS: 454b); Karışla ölçmek (ED: 665b).	karışla-: Karışla ölçmek (TS: 1331b).	---
karla-: (Kar için) yağmak, kar yağmak (DTS: 454b); Kar yağmak (ED: 659a).	karla-: Kar yağmak (TS: 1333a).	---
karlan-: Karla kaplanmak, karlanmak (DTS: 454b); (ED: 659a).	karlan-: 1. Kar ile örtülmek, kar ile kaplanmak 2. Ekranda görüntü siyah beyaz noktalarla kaplanmak (TS: 1333a).	---
karlıg: Kar kaplı, karlı (DTS: 455a); Karlı, karla kaplı, kara meyilli (ED: 658b).	karlı: 1. Üstünde kar bulunan 2. Kar yağın (TS: 1333a-b).	garlı: Karlı (UİA: 377b).
karsak: Karsak tilkisi (DTS: 455b); Bozkır tilkisi, <i>Canis corsac</i> (ED: 553b).	karsak: Köpekgillerden, soluk kahverengi, karnı beyaz tüylü, kısa kulaklı, postundan kürk yapılan bir memeli türü (<i>Vulpes corsac</i>) (TS: 1326a).	---
karşı: 1. Düşmanlık, anlaşmazlık, kavga 2. Karşıt 3. Rakip 4. Tehlike 5. Düşman, hasım 6. Zıt, karşı (DTS: 455b-456a); Karşıt, zıt; karşı, bir yerin karşıtı; aleyhte vb. (ED: 663b-664a).	karşı: 1. Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi 2. Yol, deniz, ırmak vb.nin öbür kıyısı veya yanı 3. Ön, kat, huzur 4. Bulunan yere göre önde, ileride olan 5. Karşıt, zıt, muhalif 6. Yüzünü bir şeye doğru çevirerek 7. Karşılık olarak, mukabil 8. İçin, hakkında 9. -e doğru (TS: 1336b).	garşı: Karşı (DS III: 1930b).
karşut: Karşıt (DTS: 456a); Zıt (ED: 664a).	karşıt: ¹²⁷ Nitelik ve durumları birbirine büsbütün aykırı olan, zıt, kontrast (TS: 1338b).	---
kartal: Benekli (DTS: 456b); Benekli, çizgili; kartal, akbaba (ED: 648b-649a).	kartal: Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek	gartal: Kartal (DS III: 1931a).

¹²⁷ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 174b-175a).

	kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş (<i>Aquila</i>) (TS: 1339a).	
kartur- I: Katmaya, ilave etmeye zorlamak (DTS: 456b); (ED: 650b).	kardır- Karma işini yaptırmak (TS: 1326a).	---
karva- Dokunuş ile aramak, yoklamak (DTS: 456b); Kavramak (göremediği bir şeyi) dokunup anlamaya çalışmak; el veya dişle kavramak vb. (ED: 646a-b).	kavra- 1. Elle sıkıca tutmak 2. Bir nesne veya düşünceyi her yönünü anlamak, iyice anlamak 3. Motorlu araçlarda debriyaj pedalı görev yapmak 4. Motorlu araçlarda lastik yolu kavramak (TS: 1358a).	kavra- 1. Küçük orakla ekin biçmek 2. El ile ekin yolmak (DS IV: 2692a). gavra- 1. Köpek ısırarak 2. Kavramak (DS III: 1940a).
karvan- El yordamıyla aramak (ED: 646b); (DTS: 456b).	kavran- Kavrama işi yapılmak (TS: 1358b).	kavran- 1. Aranmak, bulmaya çalışmak 2. Aranmak, bulmaya çalışmak (DS IV: 2692b).
karvat- Gözle göremediği şeyi elle aratmak (ED: 646b); (DTS: 456b).	kavrat- Kavramasını sağlamak (TS: 1358b).	---
kasık- 1. Yanağın iç tarafı 2. Çene 3. Karnın alt bölümü, kasık (DTS: 457a); (ED: 666b).	kasık- Vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü (TS: 1342b)	kasuh- Kasık (DS IV: 2677b) gasık- (DS III: 1932b).
kasırku- Hortum, kasırğa (DTS: 457a); Kasırğa (ED: 669a).	kasırğa- 1. Rüzgâr çizelgesinde hızı 64 veya daha fazla deniz mili olan ve kuvveti 12 ile gösterilen rüzgâr 2. <i>mec.</i> Duyguların patlak veriş, büyük heyecan, coşku (TS: 1343a).	gasurga- Kasırğa (DS III: 1933b).
kaş- 1. Kaş 2. Kenar, kıyı, yamaç, sınır (DTS: 457b); Kaş, <i>mec.</i> Bir şeyin (ör. tepenin yamacı) kenarı veya kıyısı (ED: 669a-b).	kaş- 1. Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar 2. Eyerin ön ve arkasındaki çıkıntılı bölüm 3. <i>hlk.</i> Sarp kayalık, uçurum 4. <i>hlk.</i> Duvar, bağ ve bahçelerde toprak yığarak yapılan sınır, set 5. <i>hlk.</i> Ocağın veya şöminenin üst tarafında bulunan, üzerine malzeme konulan çıkıntı (TS: 1345a-b).	kaş- 1. Sarp kayalıklar, uçurum 2. Tepe, dağ 3. Bağ ve bahçelerde toprak yığarak yapılan sınır, set 4. Yokuşun düzlüğe çıkılacak yeri, yokuşun başı 5. Patika, ince yol 6. Suyun, toprağın bir yanını oyup diğer yanını yükselttiği kısmı 7. Duvar, duvarın üstü 8. Çatı saçağı 9. Dam 10. Balkon 11. Ocağın kemeri 12. Köprünün kemeri (DS IV: 2677b-2678b). gaş- 1. Dik yamaç, uçurum 2. Kıyı 3. Duvar 4. Çatı 5. Semerin ön ve arkasında ip geçirmeye yarayan çatal ağaçlar (DS III: 1933b).
kaşı- Kaşmak, gıdıklamak (DTS: 458a); Kaşmak vb.	kaşı- 1. Vücudun herhangi bir yerindeki kaşıntıyı	kaşı- Tımar etmek (DS IV: 2681a).

(ED: 671a).	gidermek için tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovma 2. <i>mec.</i> Araştırmak, incelemek 3. <i>mec.</i> Sinirlendirecek söz söylemek 4. <i>mec.</i> Herhangi bir konuyu yeniden gündeme getirmek (TS: 1347a).	
kaşıklık : Kaşık yapımı için ayrılmış boynuz (DTS: 458b); (ED: 372a).	kaşıklık : 1. İçine kaşık, çatal, bıçak vb. konulan kap 2. Kaşık yapmaya elverişli 3. Kaşığın alabileceği ölçüde (TS: 1347a).	gaşıklık : Sepet (DS III: 1934a). gaşukluk : Kaşıklık, kaşık kutusu (DS III: 1935a), gaşuħluħ : (DS III: 1935a).
kaşın :- Kendi kendini kaşımak (ED: 674a); (DTS: 458a-b).	kaşın :- 1. Kaşıntısı olmak, kaşıma isteği duymak 2. Kendi kendini kaşımak 3. <i>mec.</i> Kötü bir karşılık gerektiren davranışlarda bulunmak (TS: 1347a).	gaşın :- Kaşınmak (KYA: 476a).
kaşıt :- Kaşıtmak, gıdıklatmak (DTS: 458b); (ED: 671b).	kaşıt :- Kaşıma işini yaptırmak (TS: 1347a).	---
kaşla :- Kaşa vurmak (DTS: 458b); (ED: 673a).	kaşla :- Yüzüğün taşını kaşa oturtmak (TS: 1347b).	kaşla :- Yünü iki kat yapıp bükme (DS IV: 2681b).
kaşlıg : ... kaşa sahip olan (ED: 672b); (DTS: 458b).	kaşlı : Herhangi bir nitelikte kaşı olan (TS: 1347b).	---
kaşuk : Kaşık (DTS: 458b); Kaşık, kazıyarak çukur açan nesne (ED: 671b).	kaşık : 1. Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı 2. Ucu iğneli kaşık biçimindeki olta (TS: 1346b).	kaşık : 1. Değirmencinin öğütme payı olarak aldığı tahıl ölçüsü 2. Değirmen sepetinin boğazına takılan ve tahılın dökülmeden değirmen taşlarının arasına gitmesini sağlayan tahta oluk 3. Yapıda kullanılan çamuru taşın yanına bırakmaya yarayan bir araç, mala (DS IV: 2680b). gaşuk : Kasık (DS III: 1935a), gaşug : (DS III: 1935a).
kaşukla :- Kaşıkla yemek (DTS: 458b); (ED: 672a).	kaşıkla :- Kaşıkla yemek (TS: 1346b).	gaşıkla :- Kaşık kullanarak yemek (UİA: 378a).
kaşuklan :- Kaşık sahibi olmak (DTS: 458b; ED: -).	kaşıklan :- Kaşıkla yenmek (TS: 1346b).	---
kat :- 1. Karıştırmak, katmak; karışım hazırlamak; eklemek 2. karışmak (DTS: 459a); (İki şeyi) karıştırmak, (bir şeyi, başka bir şeye) eklemek (ED: 594b-595a).	kat :- 1. Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak 2. Bir araya getirmek 3. Birlikte göndermek 4. <i>hlk.</i> Döllenmeyi sağlamak için erkek hayvanı dişinin yanına salmak (TS: 1353b).	kat :- Koymak (DS IV: 2686a). gat :- 1. Karıştırmak 2. Koymak, bırakmak (DS III: 1936a).

kat: 1. Kat, katman, tabaka, sıra; dizi, basamak 2. (Giysi için) kat 3. Yakınında, yanında, huzurunda, (başkasının) katına (DTS: 458b-459a); Bir şeyin katı, (örtünün) katı, (evin katı) vb. (ED: 593b).	kat: 1. Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan daire veya odaların bütünü 2. Bir yüzey üzerine az veya çok kalın bir biçimde, düzgün olarak yayılmış bulunan şey 3. Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka 4. Giyeceklerde takım 5. Apartman dairesi 6. Ön, yan 7. Huzur 8. Bükülen veya kıvrılan bir şeyin her kıvrımı 9. Makam, mevki 10. Kez, defa, misil 11. Katman 12. Tekrarlanan bir sayının toplamı (TS: 1347b-1348a).	kat: Kat (DA: 161b). gat: Kat; kıyafet; giyim (EİA III: 122).
katıg: 1. Katı, sert; sağlam 2. Ağır, acımasız 3. Kuvvetli; çok, fazla 4. Katılık, sertlik; mec. Şiddet, zalimlik (DTS: 460a-b); Sert, katı, sağlam vb. (ED: 597b-598a).	katı: 1. Sert, yumuşak karşıtı 2. <i>mec.</i> Hoşgörüsüz, acımasız, merhametsiz, zalim 3. <i>mec.</i> Düşünce ve davranışlarında belli ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan 4. Sıvıların ve gazların tersine, içinde bulunduğu kabın veya üstünde bulunduğu yerin biçimini almayan, sulp 5. <i>esk.</i> Çok, aşırı derecede (TS: 1349b).	katı: Çok, pek, fazla (DS IV: 2683a).
katıgılan-: 1. Güçlü, dayanıklı olmak; metanet göstermek; dinçleşmek 2. Gayretli, çalışkan olmak; çabalamak, gayret sarf etmek; uğraşmak 3. Bir şeyi amaçlamak, arzu etmek (DTS: 460b-461a); Kendini sertleştirmek, gayret sarf etmek, çabalamak (ED: 600b).	katlan-: 1. Katlama işi yapılmak 2. <i>mec.</i> Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmak, tahammül etmek (TS: 1352b-1353a).	gatlan-: Katlanmak; tahammül etmek (EİA III: 123).
katıgılık: Güçlülük; üzüntü; kaygı; güç durum; dert (DTS: 461a-b); Katılık, sertlik, şiddet (ED: 599b).	katılık: 1. Katı I olma durumu 2. <i>mec.</i> Acımasız, duygusuz olma durumu (TS: 1350a-b).	---
katık: 1. Ek, ilave 2. Tutmaç yemeğine katılan acı baharat (DTS: 462b); Başka bir şeye karıştırılan şey; baharat, çeşni (ED: 598a).	katık: 1. Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde, ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek 2. Yağı alınmış yoğurt, ayran (TS: 1349b).	katık: Yağı alınmış yoğurt, ayran (DS IV: 2683a), katıg: (DS IV: 2683a). gatıg: Ayran (DS III: 1935a). gatık: 1. Ayran 2. Bir şeye karıştırılan katık (DS III: 1935b). gatuğ: Karıştırılmış şey (DS III: 1936b). katık: 1. Ayran, yoğurt 2. Çökelek (DS IV: 2685a).

		katuh: Yemek (DS IV: 2683a).
katıklık: Karışıma ait; katkılı, kirli, katışık (DTS: 461a); Karışık, bir karışım içeren (ED: 599b-600a).	katıklı: İçinde katık bulunan (TS: 1350a).	katıklı: 1. Karışık, arı olmayan, hileli 2. Buğdayla çavdar, ya da arpa karışımı 3. Yoğurtlu bulgur ya da yarmadan yapılan çorba (DS IV: 2683b). gatıklı: 1. İçine yağlı peynir karışmış yağsız peynir 2. İçinde yabancı madde ve kurt bulunan yiyecek (için) (DS III: 1935b).
katıksız: Saf, katkıdan yoksun, arı (DTS: 461b); Saf, katıksız (ED: 600a).	katıksız: 1. Katığı olmayan, yavan 2. Yabancı bir şeyle karışmamış 3. <i>mec</i> Belli bir yerden, belli bir soydan gelen 4. <i>mec.</i> Niteliği başka hiçbir etkiyle bozulmamış olan, tam (TS: 1350a).	---
katıl-: 1. Birleştirmek, karışmak, karıştırmak 2. Eklenmek, birleşmek, müdahale etmek; katılmak, bir şeye dahil olmak; karışmış olmak 3. İletişim kurmak, ilişkileri sürdürmek, bilinmek 4. İlişkiye girmek, cinsel ilişkide bulunmak 5. (Vergi) vermek (DTS: 461b-462a); (Bir şeye) karıştırılmak, veya eklenmek; <i>mec.</i> (biri) ile ilişki kurmak (ED: 601b).	katıl-: 1. Katma işi yapılmak 2. Bir topluluğa girmek, iştirak etmek 3. Ortak olmak, benimsemek 4. <i>mec.</i> Hak vermek (TS: 1350b).	gatıl-: Karışmak, birbirine girmek (DS III: 1935b).
katır: Katır (DTS: 462b); Katır (ED: 604a).	katır: 1. Atgillerden, kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan 2. <i>mec.</i> Kaba, bayağı, görgüsüz (kimse) (TS: 1351a).	gatur: Katır (UİA: 378a).
katış-: Karışmak, karıştırmak, eklemek (DTS: 462b); Karıştırmaya yardım etmek (ED: 607b).	katış-: Bir topluluğa karışmak, katılmak (TS: 1351b).	gatiş-: Katışmak, katılmak (DS III: 1936a).
katıştır-: Karmak, karıştırmak (DTS: 462b; ED: -).	katıştır-: Bir şeyin içine başka bir şey katarak karıştırmak (TS: 1351b).	---
katılış: Birleşme, karışmak (DTS: 462b); (ED: 601a-b).	katılış: Katılma işi (TS: 1350b).	---

katun: ¹²⁸ Hanım, asilzade kadın, asil bir kökten gelen kadın; hükümdar eşi, soylu kişi (DTS: 463b); Kadın vb. (ED: 602b-603a).	kadın: 1. Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen 2. Analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri, becerileri olan 3. <i>mec.</i> Hizmetçi bayan 4. <i>esk.</i> Bayan (TS: 1258b). hatun: 1. Kadın 2. Bayan, hanım 3. Eş, zevce 4. Yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan (TS: 1060b).	kadın: Güzel, şık, hoş (DS IV: 2591b). gadın: Güzel, sevimli (canlılar için) (DS III: 1890a).
kav: Kav (DTS: 463b); (ED: 579a).	kav: 1. Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde 2. <i>hlk.</i> Yılanın deri değiştirirken attığı deri (TS: 1355a).	kav: Eskiden taşlı çakmıklarda kullanılan, kolay yanan, ormanlık yerlerde biten bir çeşit mantar, ağaçmantarı (DS VI: 4540a). gav: Ağaçlarda meydana gelen mantar, kav (DS III: 1936b-1937a).
kavuştur-: Birleştirmek, bağlamak (DTS: 465b); (ED: 588b).	kavuştur-: Kavuşmasını veya kavuşmalarını sağlamak (TS: 1360b).	---
kay-: ¹²⁹ 1. Dönmek, çevrilmek 2. Dikkatini yöneltmek, ilgi göstermek, merhamet duymak 3. Bir şeye yönelmek, eğilmek, kabul etmek, uymak (DTS: 431a-b); Kendini eğmek veya döndürmek; saygıyla eğilmek; ileri veya geri çevirmek (ED: 674b). tay-: Kaymak, düşmek (DTS: 559a); Kaymak, düşmek, sürçmek (ED: 567a).	kay-: 1. Düz, ıslak, donmuş veya kaygan bir yüzey üzerinde sürtünerek kolayca yer değiştirmek 2. Kaygan bir yüzey üzerinde birdenbire dengesini yitirmek 3. Durum değiştirmek 4. Anlamı değişmek 5. Kurtulmak 6. Yağışların etkisiyle toprağın alt tabakasının gevşemesi sonucu üst tabaka oynamak 7. <i>mec.</i> Görüş, düşünce veya tutumunu değiştirmek 8. Cinsel ilişkide bulunmak (TS: 1366b).	kay-: 1. 1. İğfal etmek, ırzına geçmek 2. Deve gebe kalmak, döl tutmak (DS IV: 2703b). gay-: 1. Sözünden dönmek 2. Bir yerden kaymak (DS III: 1948a).
kaya: Kaya (DTS: 431b); Kaya; keskin dik kaya veya kayalık uçurum (ED: 674b).	kaya: 1. Büyük ve sert taş kütlesi 2. Kayaç (TS: 1360b-1361a).	gaya: Kaya; emin yer (EİA III: 123).
kayaklan-: Kaymak kaplamak, yerleşmek (süt için) (DTS: 435a); Sütün yüzeyinde tabaka oluşmak (ED: 677a).	kaymaklan-: Kaymak bağlamak, kaymak tutmak (TS: 1367a).	---

¹²⁸ ED'de *hatun* biçiminde maddelenmiştir.

¹²⁹ S. Tezcan TS'deki *kay-* fiilinin, Eski Türkçede tanıklanan *kay-* fiilinin bugüne yansımış biçimi olmadığını ifade etmiştir. Ona göre Batı Türkçesinde kullanılan *kay-* fiili, Eski Türkçe *tay-* "Kaymak, düşmek (DTS: 559a); Kaymak, düşmek, sürçmek (ED: 567a) fiilinden, nadir görülen bir /t/ > /k/ ses değişimi neticesinde ortaya çıkmıştır (Tietze IV: 181-182).

kayguk: Kayık, sandal (DTS: 432a); Küçük tekne (ED: 676b).	kayık: 1. Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne 2. Bir yana kaymış (TS: 1363b).	kayguk: ¹³⁰ Kayık (DS IV: 2700b). gayıg: Kayık biçiminde çinko ya da porselen tabak (DS III: 1945b).
kayın- ~ kayna-: 1. Kaynamak, pişmek 2. Dalgalanmak, köpürmek 3. <i>mec.</i> Düzensiz hareket etmek, telaşlanmak, kaynaşmak 4. <i>mec.</i> Kaynamak, kaynaşmak, coşkun görünmek (his hakkında) 5. Karşı çıkmak (DTS: 432b-433a); Kaynamak (ED: 678a).	kayna-: 1. Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak 2. Yiyecek, içecek pişmek, haşlanmak 3. Yerden çıkmak 4. Kırık, çatlak kemik veya metal parçalar eski durumunu almak, birbirine yapışmak 5. Yara kapanmak, iyileşmek 6. Mayalı bir şey kabarıp köpürmek 7. Mide ekşimek 8. Çalkantı durumunda olmak, dalgalanmak 9. Çok miktarda bulunmak 10. Gizli bir iş çevirmek, için için hazırlanmak 11. Gerektiği gibi yapılamamak 12. Artmak, çoğalmak, yoğunlaşmak 13. Coşmak, heyecanlanmak 14. <i>mec.</i> Bir yerde huzursuzluk, tedirginlik olmak 15. Arada kaybolmak (TS: 1367b-1368a).	kayna-: 1. Sataşmak, takılmak 2. Dövmek 3. Yerinde duramamak, oynamak (DS IV: 2705b).
kaynat-: Kaynatmak, kaynar duruma getirmek; pişirmek (DTS: 433a); Kaynatmak (ED: 678b).	kaynat-: 1. Kaynamasını sağlamak 2. Kaynak yaptırmak 3. Unutturmak 4. Belli etmeden almak 5. Konuşmak, sohbet etmek (TS: 1369a).	gaynat-: Kaynatmak (DTYA: 64a).
kaytur-: İlgisini yöneltmeye, saygı göstermeye zorlamak (DTS: 433b); (ED: 675b). taytur-: ¹³¹ Kaydırmak (ED: 567b); (DTS: 560a).	kaydır-: Kaymasını sağlamak, kaymasına yol açmak (TS: 1363a).	kaydır-: 1. Çalmak, kaçırmak 2. Koşturmak, kovalamak 3. Develer çiftleşmek (DS IV: 2699a). gaydır-: 1. Sürüklemek 2. Bir şeyin arkasını izlemek 3. Yalan söylemek (DS III: 1944b).
kaz: Kaz (DTS: 466a); Kaz (ED: 679a-b).	kaz: 1. Perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş (<i>Anser</i>)	gaz: 1. Kaz 2. Salak, serseri (DS III: 1952b).

¹³⁰ DS'de sözcüğün derlendiği yer **Beşiktaş, İstanbul* biçiminde kayıtlıdır. Oğuz dışı unsurlara ait olduğunu gösretecek bir veri mevcut değildir. Ancak /g/ sesi korunduğu için göçmenlerden derlenmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

¹³¹ *kay-* fiiline yazılan dipnota bakınız.

	2. <i>mec.</i> Budala (TS: 1370a-b).	
kaz-: Kazmak, bellemek, açmak (DTS: 466a); Kazmak, deşmek (ED: 680b).	kaz-: 1. Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak 2. Bu yolla çukur, kuyu, yol vb. oluşturmak 3. Hakketmek (TS: 1374b-1375a).	gaz-: Kazmak (UİA: 378a).
kazgan-: Kazanmak, elde etmek (DTS: 466a-b); (Çalışmayla yevmiye) kazanmak, (ticaretle kâr) elde etmek; başarı için çabalamak, kazanmak için mücadele etmek, kazanmak (ED: 683a-b).	kazan-: 1. Kazanç sağlamak 2. Olumlu, iyi bir sonuç elde etmek 3. Çıkmak, isabet etmek 4. Edinmek, sahip olmak 5. Tutulmak, yakalanmak 6. Kendinden yana çekmek 7. Ele geçirmek, fethetmek, kazanç sağlamak 8. Yenmek, galip gelmek (TS: 1372a).	kazan-: Kazanmak (UİA: 383a).
kazgan: Suyla aşınmış, çatlak, yarık zemin (ED: 682a-b; DTS: -).	kazan: 1. Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap 2. Buhar makinelerinde, kalorifer tesisatında, suyun kaynatıldığı büyük derin kap (TS: 1371a).	kazan: Su çevrisi, kuyu (DS IV: 2711b). gazan: Büyük tencere, kazan (DS III: 1953a).
kazganç: Edinme; kazanç, kâr; gelir (DTS: 466b); Kazanç, kâr (ED: 682b-683a).	kazanç: 1. Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, getiri, temettü 2. <i>mec.</i> Yarar, çıkar, kâr (TS: 1371b).	gazanc: Kazanç (AİA: 463a).
kazguk ~ kazjuk: Kazık (DTS: 466b); Yere çakılan kazık (ED: 682a).	kazık: 1. Toprağı çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya ağaç 2. Direk, sopa 3. Yapıların temelinde kullanılan, toprağı çakılan veya toprak içine giren tahta, maden veya betonarmeden silindir, prizma vb. biçimindeki uzun parça 4. <i>mec.</i> Çok zor (soru, sınav vb.) 5. Aldatma 6. Genellikle yağlı güreşte, güreşçinin, elini hasmının kispeti içine sokarak yaptığı oyun 7. <i>esk.</i> İnsanı üzerine oturtturarak öldürdükleri, yere dik çakılmış sivri uçlu odun veya şiş 8. <i>esk.</i> Kazığa oturtturarak uygulanan öldürme cezası (TS: 1373a-b).	kazık: 1. Havuç 2. İnatçı (DS IV: 2713a). gazık: Aksilik yapan (kimse) (DS III: 1954b). gazuk: Kazık (DS III: 1955a), kazuğ: (DS III: 1955a).
kazı-: 1. Kazmak 2. (Yarayı) ortaya çıkarmak (DTS: 466b);	kazı-: 1. Bir aleti sürterek bir şeyin yüzündeki tabakayı	kazı-: 1. Soymak, önem vermek 2. Saz çalmak (DS

Kazmak, kazımak (ED: 681a-b).	kaldırmak 2. Bir araç kullanarak silmek, çıkarmak 3. Sertçe ovmak 4. Tıraş etmek 5. Metal bir yüzey üstüne sert bir araçla şekil çizmek, yazı yazmak, nakşetmek 6. <i>mec.</i> Aslını, kökünü ayrıntılı bir biçimde araştırmak 7. Vücuttaki yabancı bir cismi hasta, zararlı veya istenmeyen bir organı almak, temizlemek, yok etmek (TS: 1374a).	IV: 2173b).
kazıl-: Kazılmış olmak, kazılmak (DTS: 466b); Kazılmak (ED: 684a).	kazıl-: Kazma işi yapılmak (TS: 1373b).	gazıl-: Kazılmak, kazma işi yapılmak (AİA: 463b).
kazın-: Kendi için kazmak (ED: 684b); (DTS: 466b).	kazın-: 1. Kendi kendini kazımak 2. Kazıma işi yapılmak 3. Derisini kazır gibi kaşımak 4. Derisi yüzülürcesine tıraş olmak 5. <i>mec.</i> Her tarafı iyice temizlemek 6. <i>mec.</i> Varı yoğu, elindeki bütün parası alınmak veya çalınmak (TS: 1374a).	kazın-: Hayvan eşinmek (DS IV: 2714a).
kazındı-: Kazılmış, yığılmış (toprak) (ED: 685a; DTS: -).	kazıntı-: 1. Kazıyarak çıkarılan parça 2. Kâğıtta kazıma izi (TS: 1374a).	gazıntı-: Hamur teknesinin kıyılarında ve dibinde kalan hamurları kazıyarak yapılan ekmek (DS III: 1954b).
kaztur-: Kazmaya, ortaya çıkarmaya zorlamak (DTS: 467a); (ED: 681b).	kazdır-: Kazma işini yaptırmak. (TS: 1372b).	gazdır-: Kazdırmak, kazma işini yaptırmak (AİA: 463a).
kêber-: Çatlamak, patlamak, yırtılmak (DTS: 325b); Şişmek (ED: 691a).	geber-: 1. Seilmeyen bir kişi ölmek 2. Bir kimseye aşırı ilgi, istek ve yakınlık duymak (TS: 911a).	göber-: Gebermek, ölmek (DS III: 2116b).
keç-: 1. Aşmak, geçmek 2. <i>mec.</i> Aşmak, geçmek (yaş hakkında) 3. Arkada bırakmak, akmak 4. Geçmek, kullanılmış olmak 5. Bir yere geçmek, gitmek 6. Kaçmak, kurtulmak 7. Üstün olmak, üstünlük kazanmak 8. Ölmek, yok olmak (DTS: 309b-310a); Geçmek, akmak; (bir şeyden) geçmek; (bir şeyi) geçmek, aşmak (ED: 693b-694a).	geç-: 1. Bir yerden başka bir yere gitmek 2. Bir yandan girip diğer yandan çıkmak 3. Yol, araç veya akarsu bir yerin yakınından veya içinden gitmek 4. Bir duruma uğramak, konu olmak 5. Bırakmak, vazgeçmek 6. Yaşamak 7. Bir şeyi bundan böyle yapma durumunda olmamak 8. Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek 9. Hastalık bulaşmak, sirayet etmek 10. Herhangi bir	geç-: 1. Uykuya dalmak 2. Bilincini yitirmek 3. Çekiştirmek, yermek 4. Sönmek 5. Solmak (DS III: 1963b). geş-: Geçmek (DS III: 2007b), giç-: (DS III: 2073b), keş-: (DS IV: 2774a).

	durum, soya çekim yoluyla birinde görünmek 11. Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek 12. Bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak 13. Yerini bırakıp başka yer almak 14. Bir konu üzerinde veya bir yerde çalışmış olmak 15. Etki yapmak, işlemek 16. Görev almak 17. Kalmak, devrolmak 18. Geride bırakmak, aşmak 19. Tükenmek, bitmek, sona ermek 20. Üstünlük sağlamak. 21. Söylemeden veya bitirmeden atlamak 22. Zamanı aşmak, geride bırakmak 23. Harcamak 24. Bir müzik parçasını meşk ederek öğrenmek, çalmak veya söylemek 25. Birinden meşk etmek 26. Haberi bir iletişim aracı ile bildirmek 27. Sönmek 28. Yazılmak, girmek 29. Sürümü olmak, satılmak. 30. Konuşmada sözü geçmek veya basında yer almak 31. Kullanımda olmak, tedavülde olmak 32. Kabul edilemez olmak 33. Okulda, sınavda başarı göstermek 34. Bir yere gidip oturmak 35. Çok bekletilmekten çürümeye yüz tutmak 36. Sıyrılmak, kurtulmak, işin içinden çıkmak 37. Bazı kelimelerle birleşik fiil yapar 38. <i>hık</i>. Çekiştirmek, yermek (TS: 917b-918a).	
kêç: 1. Uzun zaman 2. Geç (DTS: 309b); Geç, geç olma vb. (ED: 692b-693a).	geç: 1. Belirli zamandan sonra olan 2. Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı (TS: 913b).	geç: Geç (DA: 156b).
kêçe: Gece, gece geç saat (DTS: 310a); Gecenin geç vakti, geç vakit; gece (ED: 694b-695a).	gece: 1. Genellikle saat 22'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb 2. Bu süre içindeki karanlık 3. Eğlence, anma vb. amaçlarla geceleyin düzenlenen toplantı 4.	geje: Gece (DS III: 1971a).

	Geceleyin (TS: 911b).	
keçe: Keçe (DTS: 310a); Keçe (ED: 694b).	keçe: 1. Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş 2. Bu kumaştan yapılan 3. Yere serilen halı, kilim vb. yünlü döşemelik (TS: 1375b).	keçe: Keçe; tandırın üzerine örtülen çoklukla keçeden yapılmış örtü; eğer örtüsü (EİA III: 193).
kêçeki: ¹³² Geceleyin olan, gece (DTS: 310a; ED: -).	geceki: Gece olan, gece yapılan (TS: 912a).	---
kêçik- ~ keçik- : Gecikmek (OTWF: 495; DTS: -; ED: -).	geçik- : 1. Geç kalmak, herhangi bir işi kararlaştırılan zamandan sonra yapmak 2. Bir taşıt zamanında kalkmamak veya zamanında varamamak (TS: 913a).	geciyh- : Geç kalmak (DS III: 1959b), gejih- : (DS III: 1971a).
keçil- : Geçilmek (ED: 697b); (DTS: 310b).	geçil- : 1. Geçme işi yapılmak 2. Bırakmak, terk etmek (TS: 914b).	geçil- : Geçilmek (AİA: 464a).
keçimlig: Geçici (DTS: 310b); (ED: 698a).	geçimli: Çevresindekilerle iyi geçinen (TS: 915a).	---
keçiş: 1. Geçiş, geçit, köprü 2. Kaçınma (DTS: 310a); Geçit, bir nehri veya kanalı üzerinden geçme yeri (ED: 699b-700a).	geçiş: 1. Geçme işi 2. Herhangi bir durumdaki değişme, intikal 3. Resimde iki ayrı rengi birbirine bağlayan ara ton 4. Ses organlarının bir durumdan ötekine geçmesi 5. Bir parça süresince bir tondan başka bir tona atlama (TS: 916b).	geçiş: Yarış, yarışma (DS III: 1963a).
keçiş- : Geçmekte yarışmak (ED: 700a); (DTS: 310b).	geçiş- : Birbirinin içine geçip karışmak, tedahül etmek (TS: 916b).	---
keçün- : Geçer görünmek (ED: 698a); (DTS: 311a).	geçin- : 1. Yaşamak için gerekeni sağlamak 2. Uzlaşmak, anlaşmak 3. <i>mec.</i> Taslamak 4. <i>mec.</i> Kendi gereksinimlerini başkalarından sağlamak 5. <i>hlk.</i> Ölmek (TS: 915b).	geçin- : Ölmek (DS III: 1962b-1963a); gecin- : (DS III: 1960a), keçin- : (DS IV: 2717b).
keçür- : 1. Geçirmek 2. Yürütmek, yaşamak 3. Dayanmak, katlanmak 4. Hâletmek, bitirmek 5. Affetmek (DTS: 311a-b); (Birini, bir şeyden) aşkırtmak, (bir şeyi, bir şeyden) geçirmek; (zaman) geçmek,	geçir- : 1. Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak 2. Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek 3. Bir şeyi bir yerden başka yere taşımak, nakletmek 4. Tespit etmek, yazmak, kaydetmek 5. Bir şeyi	geçir- : Söndürmek (DS III: 1963a). keçir- : Geçirmek (DS IV: 2717b).

¹³² DTS’de *kêçegi* biçimindedir. Ancak aitlik ekinin ünsüz sesi ötümsüz olduğu için *kêçeki* biçiminde madde başı yapılmıştır.

(günah) affetmek (ED: 698b-699a).	kendisine ayrılmış olan yere yerleştirmek, takmak 6. Yola çıkan birini uğurlamaya gitmek, selametlemek, teşyi etmek 7. Bir süre yaşamak, oturmak, kalmak 8. Giymek, giyinmek 9. Bir işi birden çok kişi üzerinde uygulamak 10. Herhangi bir durumu yaşamış olmak 11. Etmek, yapmak 12. Hastalık bulaştırmak 13. Zaman harcamak 14. Bir gereksinimi eldeki imkânla karşılamak 15. Vurmak 16. <i>mec.</i> Alışverişte aldatmak, kötü mal satmak, kazıklamak 17. Birine kötü söz söylemek (TS: 916a-b).	
keçürt- : 1. Geçirmeye, aşırmaya zorlamak 2. Tamamlamaya, sona erdirmeye zorlamak (DTS: 311b); (ED: 699a).	geçirt- : Geçirme işini yaptırmak (TS: 916b).	geçirt- : Geçirtmek (DA: 156b).
keç- : Giymek (DTS: 313a); Giymek, giyinmek (giysi) (ED: 700b).	giy- : 1. Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek 2. <i>mec.</i> Ağır söz veya hakareti, küçültücü davranışı ses çıkarmadan dinlemek (TS: 949b).	gey- : Giymek (DS III: 2016b); key- : (DS IV: 2780a).
keçil- : Giyilmek (ED: 703b); (DTS: 313a).	giyil- : Giyme işi yapılmak (TS: 949a).	giyil- : Giyilmek, giyme işi yapılmak (AİA: 471a).
keğim- : Giyim, giysi (DTS: 313a); Tek bir giyme hareketi; giysi (ED: 704a).	giyim- : 1. Giyme işi 2. Giyme biçimi 3. Giysi (TS: 949a).	geyim- : Elbise, çamaşır vb. giyilecek şey (DS III: 2016a).
keçimlig- : Giyinmiş, kuşanmış (DTS: 312a); Koruyucu giysi giyen (ED: 704a).	giyimli- : Giyinmiş, giyinik (TS: 949a).	keyimli- : Giyimli, giyinmiş, kuşanmış (UİA: 383a).
keğüt- : Çeyiz veya hediye olarak verilen çeşitli giysi (DTS: 313b); Giyilen şey, giyim eşyası (ED: 702a).	giyit- : Giysi (TS: 949b).	---
kekir- : Geçirmek (DTS: 314b); Geçirmek (ED: 712b).	geğir- : Midede toplanan gazı ağızdan sesli bir biçimde çıkarmak (TS: 919b).	gegir- : Midede toplanan gazı sesle ağızdan çıkarmak, geçirmek (DS III: 1970a), geğer- : (DS III: 1970b). genir- : 1. Midedeki gazı sesli olarak çıkarmak 2. Hayvan geviş getirirken solumak (DS III: 1992a). kenir- : Gaz çıkarmak (DS IV:

		2744b).
keklik: Keklik (DTS: 314b); Keklik (ED: 710b-711a).	keklik: 1. Sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuş (<i>Perdrix</i>) 2. <i>mec.</i> Alımlı, güzel kadın (TS: 1379b).	kehlîh: Keklik (DS IV: 2722b), kehliyh: (DS IV: 2722b).
kekre: Acı peygamber çiçeği (DTS: 314b); Buruk, acı bitki (ED: 712b).	kekre: Tadı acımtırak, ekşimsi ve buruk olan (TS: 1379b).	kekre: 1. Yaprakları acı olan bileşikgillerden bir çeşit yaban otu 2. Eflâtun çiçek açan bir bitki (DS IV: 2725a). kekire: Ekşi, mayhoş (DS IV: 2724b). gekre: Acı, ekşi (DS III: 1971b), gekri: (DS III: 1971b).
kel-: 1. Gelmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Varmak, erişmek 4. Belli etmek (istek, arzu için) (DTS: 314b-315a); Gelmek, geri gelmek (ED: 715b).	gel-: 1. Ulaşmak, varmak 2. Getirmek 3. Oturmaya, ziyarete gitmek 4. İsabet etmek 5. Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek 6. Ortaya çıkmak, doğmak 7. Belli bir süre dolmak 8. Belli bir zamana ulaşmak 9. Kadar olmak 10. Çıkmak, yönelmek 11. İzlemek, takip etmek 12. Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak 13. Katılmak, eklenmek 14. Türemek 15. Daha önce üzerinde durulmuş olan bir konuya yeniden dönmek 16. Sonuç çıkmak 17. Dayanmak, tahammül etmek 18. Kendine yapılan herhangi bir davranış veya durumu iyi karşılamak 19. Bir şeye sonradan inanmak, doğruluğuna hak vermek, eğilim göstermek, kabul etmek 20. Etkisini herhangi bir biçimde göstermek 21. Kazanılmak, sağlanılmak 22. Uymak 23. Olmak, -e uğramak 24. Akmak 25. Düşmek, rast gelmek 26. Görünmek, sanılmak 27. Uygun düşmek 28. Başlamak, ortaya çıkmak 29. Mal olmak 30. Biriyle birlikte gitmek 31. İhtiyaç anlatan deyimler	gel-: Uğraşmak (DS III: 1984b). çel-: Gelmek (DS II: 1125b).

	kurmaya yarayan bir fiil 32. Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e) eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur 33. -mez, -mezlik ile birlikte yapmacık anlatan deyimler yapar 34. Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar 35. -dikçe, -esi biçiminde kullanılan sıfat-fiil eklerinden sonra geldiğinde önceki fiille ilgili olarak pekiştirilmiş bir istek ve sürerlik bildiren bir fiil 36. Herhangi bir sırada bulunmak (TS: 923a-924b).	
kelin: Gelin, nişanlı (DTS: 315b); Aileye gelen kimse; birisinin küçük kardeşinin veya oğlunun eşi; gelin (ED: 719a).	gelin: 1. Evlenmek için hazırlanmış, süslenmiş kız veya yeni evlenmiş kadın 2. Aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın (TS: 921a-b).	gen: Gelin (DS III: 1989b).
keliş-: Birbirini ziyaret etmek, görüşmek (DTS: 316a); Bir araya gelmek (ED: 720b).	geliş-: 1. Büyüyüp boy atmak, yetiştirmek, neşvünema bulmak 2. İlerlemek, olgunlaşmak, genişlemek, inkişaf etmek 3. <i>hlk.</i> Şişmanlamak (TS: 923a).	geliş-: 1. Şişmanlamak 2. İşi yolunda gitmek, zenginleşmek 3. Uğurlu gelmek 4. Uymak, denk gelmek 5. Kendi sazından başka saz çalamamak, eli yatmamak (DS III: 1983b-1984a).
keliş: Ziyaret etme (DTS: 316a); Gelme, gitme (ED: 720a-b).	geliş: Gelme işi (TS: 922b).	geliş: Geliş (AİA: 468a).
keltür-: Getirmek, sunmak (DTS: 316a); (Bir şey) getirmek, (birine) getirtmek (ED: 716b-717a).	getir- 1. Gelmesini sağlamak 2. Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmamak 3. Erişmek veya eriştiğini sanmak 4. İleri sürmek 5. Sebep olmak, ortaya çıkarmak 6. İletmek, bildirmek 7. Sağlamak 8. Bir makama atamak veya seçmek 9. Bazı kelimelerle birleşik fiil yapar (TS: 937a-b).	getür-: Getirmek (DS III: 2008a).
kemi: Gemi, tekne (DTS: 316b); Gemi, tekne (ED: 721b-722a).	gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefine (TS: 924b-925a).	gemi: 1. Sal 2. Kayık 3. Üzerine binilerek su sütünde gezilen buz parçası (DS III: 1986b).
kemiçi: Kayıkçı, denizci (DTS: 316b-317a); Denizci,	gemici: Gemide çalışan veya gemi işleten kimse (TS:	gemici: Gemici (AİA: 468a).

kayıkcı; gemi yapımcısı (ED: 722a).	925a).	
kemür- : Dişlemek, kemirmek (DTS: 317a); Kemirmek vb. (ED: 723a-b).	kemir- : 1. Sert bir şeyi dişleriyle azar azar koparmak 2. Aşındırmak, yemek (TS: 1385b).	gemir- : Kemirmek, dişlemek (DS III: 1987a), gemür- : (DS III: 1988a).
keñç: 1. Çocuk 2. Yavru hayvan (DTS: 317a-b); Genç (insan ve hayvanın için) (ED: 727b).	geñç: 1. Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı 2. Gelişmesini tamamlamamış olan (bitki, hayvan) 3. Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç 4. Zihin bakımından yeterince gelişmemiş, toy 5. <i>mec.</i> Yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmiş olan (TS: 926a).	geç: Genç (DS III: 1960b).
kendir: Kenevir (DTS: 317b); Kendir <i>Cannabis</i> (ED: 729b).	kendir: 1. Kenevir 2. Kenevirden yapılmış (TS: 1390a).	kendir: 1. Urgan, ip 2. Yayı 3. Minder (DS IV: 2742b-2743a). kendirik: 1. Kenevir 2. Börölce 3. Ketan tohumu (DS IV: 2743a).
kentü: 1. Kendisi 2. Kendi (DTS: 318a); Kendi, kendinin (ED: 728b-729a).	kendi: 1. İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat 2. Kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu anlatan bir söz 3. Yaptığı, giriştiği bir işte başkalarının herhangi bir etkisi bulunmadığını belirten bir söz 4. “Kendisi, kendileri” biçiminde bazen saygı duygusuyla veya söz konusu olanları amaçlayarak “o” ve “onlar” yerine kullanılan bir söz (TS: 1386b-1389b).	kendi: Karı ve kocanın birbirinden söz ederken kullandıkları takma ad (DS IV: 2742b). gendi: Kendi (DA: 156b).
kêñlik: Genişlik, uzunluk (DTS: 318b); Genişlik, uzunluk vb. (ED: 732a).	genlik: ¹³³ 1. Genişlik 2. Dalga genliği 3. <i>hlk.</i> Bolluk, refah (TS: 929b).	---
kepek: 1. Kepek 2. Konak (DTS: 319a); Kepek, <i>mec.</i> kabuk, konak (ED: 688b).	kepek: 1. Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları 2. Başın derisinde oluşan küçük, beyaz pulcuklar 3. Bazı deri hastalıklarında deriden dökülen parçacıklar (TS: 1392a).	---
kepeklig: Kepeği olan (DTS: 319a); Kepekli (ED: 688b).	kepekli: 1. İçinde kepeği olan	kepekli: Kepekli (AİA: 1392a).

¹³³ Canlandırılmış sözcük (MBTS: 416b-c).

319a); Kepeği olan (ED: 689a).	2. Üzerinde kepek oluşmuş olan 3. Un gibi, susuz ve tatsız (elma) (TS: 1392a).	529b).
kepli: Kelebek (DTS: 319b); Kelebek (ED: 689b).	kelebek: 1. Pul kanatlılardan, vücudu, kanatları ince pullarla ve türlü renklerle örtülü, dört kanatlı, çok sayıda türleri olan böceklere verilen genel ad 2. Biçim olarak bu böceklere benzeyen 3. Geviş getiren hayvanların karaciğerlerinde yerleşip en çok öd yollarını tıkayan bir cins asalak hayvan 4. Bu hayvanın neden olduğu hastalık 5. Vida, somun vb. nesnelerde kolayca çevrilmeye yarayan bölüm (TS: 1380b). kepenek: <i>hlk.</i> Pervane (TS: 1392b).	kelepek: Kelebek (DS IV: 2729b), epelek: (DS III: 1762b), epenek: (DS III: 1762b), epilek: (DS III: 1763a), göbelek: (DS III: 2115b-2116a), gelebak: (DS III: 1973b), gelebek: (DS III: 1973b), kepenyh: (DS IV: 2747a), kepenk: (DS IV: 2747), köpelek: (DS IV: 2961b), öbelek: (DS V: 3307a), öfelek: (DS V: 3312b). kepelek: Davarlarda olan kelebek hastalığı (DS IV: 2746a-b). kepenek: 1. Kelebek 2. Davarlarda olan kelebek hastalığı 3. Pervane (DS IV: 2747a). gebelek: Koyunların karaciğerinde meydana gelen bir hastalık 2. Kelebek (DS III: 1955b). köbelek: Tahıllara dadanan bir çeşit küçük kelebek (DS IV: 2947b).
ker-: 1. Germek, uzatmak 2. Önünü kesmek, kapamak (DTS: 319b); (Bir şeyi) uzatmak, germek (ED: 735b).	ger-: 1. Bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek 2. Gergin bir şeyle örtmek 3. Kol, bacak, uzatmak 4. <i>mec.</i> Gergin duruma getirmek, gerginlik yaratmak, sinirlendirmek (TS: 936b).	ger-: Sıkıntı vermek (DS III: 2005a).
kerek-: Gerekmek (KB III: 241; DTS: -; ED: -).	gerek-: Bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek (TS: 933a).	---
kergek ~ kerek: 1. Gerekli, lüzumlu 2. Gerek, lazım 3. Hem ... hem ... (yineleme ile) (DTS: 319b); Gereklilik, gerekli (ED: 742a).	gerek: 1. İcap 2. Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım (TS: 932b).	gerek: Gerek (DA: 156b).
kergeklig ~ kereklig:	gerekli: Yapılması, olması	---

Gerekli, lüzumlu (DTS: 320a); Gerekli (ED: 744a).	veya bulunması uygun olan, yerinde olan, lüzumlu, vacip, mukteza, zaruri (TS: 933a).	
kereksiz ~ kereksiz : 1. Gereksiz 2. Sınırsız bir sınırlama olmaksızın (DTS: 320a); Gereksiz; olmaması gereken, uygun olmayan (ED: 744a-b).	gereksiz : 1. Gereği olmayan, yararsız, lüzumsuz 2. Boş yere (TS: 933a).	---
keril- : 1. Gergin olmak, gerilmek 2. Gerinmek (DTS: 320b); Gerilmek (DTS: 745b).	geril- : 1. Germe işi yapılmak, gergin duruma gelmek, belirli bir uzama ile çekilmek 2. Gergin bir biçimde açılmak 3. <i>mec.</i> Kasılmak 4. <i>mec.</i> Kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek 5. <i>mec.</i> İlişki ve davranış bozulacak duruma gelmek (TS: 936a).	geril- : Gerinmek (DS III: 2002a). gerel- : Gerginleşmek (DS III: 1997a).
kerim : Halı (DTS: 320b); İşlemeli perde (ED: 745b).	gerim : Dinlenme durumundaki kasın normal gerginliği (TS: 936a).	gerim : 1. Dokumacılıkta tezgâha gerilen çözgü iplikleri 2. Kol, bacak vb. organların fazla iriliği, gelişimi (DS III: 2002a-b).
keriş I: ¹³⁴ 1. Atın iki kürek kemiği arasındaki yer 2. Dağın doruğu (DTS: 320b); Atın iki omzunun arası; dağın zirvesi (ED: 747a). keriş II: 1. Azim, dayanıklılık 2. Tartışma, ihtilaf (DTS: 320b); Kavga, kavgada mukavemet (ED: 747a).	geriş : 1. Germe işi 2. <i>hlk.</i> Sırt (TS: 936a).	geriş : 1. Dağların ve tepelerin üst kısmı, sırt. 2. Büyük dağ (DS III: 2003a). keriş : Yokuş, tepe (DS IV: 2755b).
kerpiç : Tuğla (DTS: 320b); Tuğla, güneş altında kurumuş tuğla (ED: 737b).	kerpiç : 1. Duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla 2. Bu tuğladan yapılmış (TS: 1394a).	kerbic, kerbiç, kerpiç : Kerpiç (AİA: 529b-530a).
kert- : Kesmek, çentik yapmak (DTS: 321a); (Bir şeyde) çentik açmak, yarık açmak (ED: 738b).	kert- : 1. Bir şeyin kenarında kertik açmak, çentmek 2. <i>hlk.</i> Sertçe sürtünmek (TS: 1394b).	kert- : 1. Yontmak, çizmek, kertik yapmak 2. Kendine yontmak, çıkarını düşünmek 3. Temriyenin iyileşmesi için hastanın damağından ustura ile kan almak 4. Cinsel ilişkide bulunmak (DS IV: 2760a).
kertil- : Çentilmek, kesilmek (ED: 740a); (DTS: 321a).	kertil- : Kertme işi yapılmak (TS: 1394b).	kertil- : 1. Kesilmek 2. Çentilmek, pürüzlenmek 3.

¹³⁴ İki ayrı madde altında ele aldığımız *keriş* sözcüğü ED'de aynı madde içine toplanmıştır. DTS'de ise üç ayrı madde şeklindedir.

		Kırılmak 4. Temriyeden kurtulmak için damaktan kan aldirmek (DS IV: 2759a).
kertük: Kertik (DTS: 321b); Kertik, kertikli vb. (ED: 739a).	kertik: 1. Kertilmiş yer, gedik, çentik 2. Kertilmiş olan (TS: 1394b).	kertük: Kertik (DS IV: 2760a), kertig: (DS IV: 2758b).
kertür-: Yaydırmak, gerdirmek (ED: 740b); (DTS: 321b).	gerdir-: Germe işini yaptırmak (TS: 932a).	gërdir-: Gerdirmek (AİA: 468b).
kêrû: 1. Geri, geriye 2. Tersine (DTS: 321b); Geri, arkada vb. (ED: 736b-737a).	geri: 1. Arka, bir şeyin sonra gelen bölümü, art, alt taraf, ileri karşıtı 2. Son, sonuç 3. Bir şeyin sona kalan bölümü 4. Geçmiş, mazi 5. Hayvanda boşaltım organının dışı 6. Eksik gösteren (saat) 7. Aptal, anlayışsız 8. <i>mec.</i> Benzerlerine ayak uydurup ilerleyememiş, gelişememiş 9. Geriye doğru 10. "Geri dön, geri git!" anlamında bir söz (TS: 934a-b).	giri: Geri taraf, kış (DS III: 2083b). keri: 1. Sonra, geri 2. Ötürü, dolayı (DS IV: 2755b). kiri: Sonra (DS IV: 2878a).
kes-: 1. Kesmek, bölmek 2. Önünü kesmek, engellemek 3. Kesmek, bitirmek 4. Kemirmek (DTS: 321b-322a); Kesmek, kesip koparmak vb. (ED: 748b).	kes-: 1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak 2. Dibinden ayırmak 3. Düzgün parçalara ayırmak 4. Kesici bir araçla yaralamak 5. Ucunu almak 6. Hayvanın başını gövdesinden ayırmak, boğazlamak 7. Son vermek, gidermek 8. Ara vermek 9. Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek 10. Akımı durdurmak 11. Belirtmek, kararlaştırmak 12. Verilecek şeyin bir bölümünü alıkoyup vermemek 13. Para basmak 14. Azaltmak, güçleştirmek 15. İskambil kâğıtlarında destenin üzerinden bir bölümünü kaldırıp öte yana koymak 16. Geçişini önlemek 17. Susmak 18. Hasta organı ameliyatla almak 19. Bölmek, ayırmak 20. Yazıyı, filmi kısaltmak 21. Uydurmak, yalan söylemek 22. Rüzgâr, soğuk vb. çok etkili olmak 23. <i>mec.</i> Birini yermek, kötülemek 24. <i>mec.</i> Karşı	kes-: 1. Birisini yermek, kötülemek 2. Palavra atmak, abartmak 3. Bir şeyin özelliği değişmek 4. Taklit etmek, alaya almak 5. Birinin yanağını okşamak 6. Pazarlık etmek, değer biçmek 7. Çocuğu memeden ayırmak 8. Süt, ayran bozulmak, ekşimek 9. Yayıktta dövülen ayran yağ tutmaya başlamak (DS IV: 2768a-b).

	cinsten birisini sürekli olarak süzmek, dikkatli bir biçimde bakmak 25. <i>mec.</i> Vahşice öldürmek 26. Oyuncuyu takım kadrosuna almamak (TS: 1400a-b).	
kesek: Parça (DTS: 322a); (Bir şeyden kesip koparılan) bir parça (ED: 749b-750a).	kesek: 1. Bel, çapa veya sabanın topraktan kaldırdığı iri parça 2. Tezek 3. Çimen yapmak için üzerindeki otuyla birlikte çıkarılmış çayır parçası (TS: 1396a).	kesek: 1. Belin ya da çapanın çıkardığı sıkışmış kuru, iri toprak parçası 2. Geri kalan parça, artık 3. Parça, bölük (DS IV: 2762a-b), keseyh: (DS IV: 2764a), keseyh: (DS IV: 2769a), keşek: (DS IV: 2771a), kezek: (DS IV: 2781a), kezzek: (DS IV: 2781b). kessek: Kerpiç parçası (DS IV: 2769a).
kesgü: Kesme aleti (DTS: 322a; ED: -).	keski: 1. Ağaç, taş, metal vb.ni yontmaya yarayan, bir ucu keskin çelik araç 2. Demir ve sac kesmek için üzerine çekiçle vurularak yürütülen keskin araç, tırnak 3. Pulluk gövdesi önüne takılan ve toprağı kesip ayıran, bıçak veya disk biçiminde çelikten yapılmış pulluk parçası (TS: 1399a-b).	keski: 1. Bıçak, kama 2. Sabanın otlarını ve çamurlarını temizlemeye yarayan araç 3. Nacak 4. Demir kesmeye yarayan araç 5. Ayakkabıcıların kullandıkları yassı uçlu bir çeşit bıçak 6. Son çocuk (DS IV: 2767a).
kesil:- 1. Kesilmiş olmak 2. Kesilmek, son verilmek 3. Ayrılmak (DTS: 322a); Kesilmek, kesip koparılmak, ayrılmak vb. (ED: 750a).	kesil:- 1. Kesme işi yapılmak 2. Bitkin duruma gelmek, gücü, takati kalmamak, çok yorulmak 3. Gibi olmak, benzemek, dönmek 4. Süt, ayran vb. bozulmak, ekşimek 5. Dinmek 6. Sona ermek 7. Akmamak 8. Akım gelmez olmak 9. Kendinden önceki kelimeyi “olmak” anlamıyla pekiştiren bir fiil 10. Son veya aralık verilmek 11. Kendini herhangi bir şey gibi göstermek 12. Tutulmak, kapatılmak 13. Makaslanmak 14. Durmak 15. Yoksun kalmak 16. Sünnet olmak 17. Çok beğenmek, çok hoşlanmak (TS: 1397b-1398a).	kesil:- Süt, ayran bozulmak, ekşimek (DS IV: 2765b).
kesiş:- 1. Kesmede yardım etmek veya yarışmak 2.	kesiş:- 1. Birbirini kesmek 2. Pazarlıkta, herhangi bir fiyatta	kesiş:- Pazarlıkta anlaşmak, uyuşmak (DS IV: 2766a-b).

Değer biçmek (DTS: 322b); (ED: 752a).	anlaşmak 3. Erkek ve kadın, bakışlarla anlaşmak 4. Bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşmak (TS: 1399a).	
kesme: 1. Parça, tutam, demet (kesilmiş) 2. Bir tür mızrak, düz uçlu ok (DTS: 322b); Kesme, biçme, ayırma (ED: 750b-751a).	kesme: 1. Kesmek işi 2. Teneke, sac vb.ni kesmek için kullanılan makas 3. Küp biçiminde veya köşeli olarak kesilmiş olan 4. Kesin, değişmez, maktu 5. Kesme işareti 6. Nazımda veya nesirde, bir cümleyi sonu anlaşılabilecek biçimde yarım bırakma sanatı, kat 7. Kıyılarımızda yaygın olarak bulunan, yuvarlak tepeli, 5 metre kadar boylu, her dem yeşil, yaprakları küçük ve kenarları testere dişli, çiçekleri yeşilimsi beyaz renkli olan bir süs ağacı, akçakesme (<i>Phillyrea latifolia</i>) 8. Çizgisel iki doğru parçası ve bir eğri yayı ile sınırlanan düzlem yüzeyi 9. İki çekimin birbirine doğrudan doğruya bağlanmasından, iki ayrı çekimin birbirini izlemesinden doğan durum 10. esk. Lokum (TS: 1399b-1400a).	kesme: 1. Tavla ya da kâğıt oyunlarında kazanana verilen şeker, lokum vb. şeyler 2. Pestil 3. Pekmez ve nişastadan yapılan bir çeşit yiyecek 4. Kerpiç 5. Yağı alınmış, süzme yoğurt 6. Boyunduruğa takılan ağaç 7. Domuz, ayı, kurt avında kullanılan kurşun parçaları 8. Bir çeşit pıncal ağacı 9. Bir çeşit dikensiz keven 10 Kışın bayvana yedirmek için kesilen katran ağacının dalı 11. Cam, billur 12. Boğaya gelen ineklerin döl tutması için dişilik organının kenarında çıkan, kesilmesi gerekli olan beze 13. Kesim, bölük 14. Alındaki saçlar, kâkül (DS IV: 2767b-2768a).
kestür-: Kesmeye zorlamak (ED: 749b); (DTS: 322b).	kestir-: 1. Kesme işini yaptırmak 2. Akıl yolu ile gerçeğe yakın bir yargıya varmak, tahmin etmek 3. Kesilmesini sağlamak, kesilmesine yol açmak 4. Karar vermek 5. Kısa bir süre uyumak, şekerleme yapmak 6. Anlamak, farkına varmak (TS: 1401b).	kestir-: 1. Pekmez kaynatılırken şıraya pekmez toprağı koymak 2. Kaynayan şeker şerbetine ya da reçele limon suyu koymak 3. Gebe hayvan yavrusunu düşürmek (DS IV: 2770a).
kesüksüz: Sürekli, aralıksız (DTS: 322b); Kesintisiz (ED: 750a).	kesiksiz: 1. Kesilmeden süren, sürekli, süreli, devamlı, mütemadi 2. Ara vermeden 3. Kesilmeden, ara vermeden sürüp giden (elektrik akımı) (TS: 1397b).	---
kêt-: 1. Gitmek, kalkmak 2. Geçmek, yok olmak 3.	git-: 1. Bir yere doğru yönelmek 2. Bir yerden veya	ged-: Gitmek (DS III: 1968a).

Yitmek, ölmek 4. Sakınmak (DTS: 323a); Gitmek, ayrılmak (ED: 701a).	bir işten ayrılmak 3. Çıkmak, ulaşmak 4. Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak 5. Sürmek, devam etmek 6. Yakışmak, yaraşmak 7. Tüketilmek, harcanmak 8. Götürülmek, gönderilmek 9. Yeter olmak, yetmek, yetişmek 10. Yürümek, yol almak 11. Dayanmak 12. Geçmek 13. Herhangi bir durumda olmak 14. Yok olmak, elden çıkmak 15. Ölmek 16. Başvurmak, yapmak 17. Bir şey zarar görmüş olmak 18. Makine, işlemek, çalışmak 19. Satılmak 20. Yapmak 21. <i>mec.</i> Bir duruma, bir sonuca ulaşmak, varmak 22. Değerlendirmek, saymak, karşılamak (TS: 948a-b).	
kêter- : 1. Yok etmek, uzaklaştırmak 2. Götürmek, kaldırmak 3. Kaçırarak (DTS: 313b); Uzaklaştırmak, götürmek, kaldırmak (ED: 705b-706a).	gider- : 1. Ortadan kaldırmak, yok etmek 2. Dindirmek (TS: 945a).	geder- : Kaybetmek (DS III: 1966a).
kevire- : Zayıflamak (DTS: 324b); Zayıflamak, zayıflamış olmak (ED: 691a).	gevre- : 1. Kolay kırılır duruma gelmek 2. <i>hık.</i> Ekin olgunlaşmak (TS: 938b).	gevre- : 1. Öfkelenmek, kızmak 2. Ekin olgunlaşmak 2. Ekinin biçilme zamanı geçmek 3. Ekin susuzluktan kurumak 4. Ölmek, gebermek anlamında kullanılır (DS III: 2014a).
kevre- : Zayıf, kırılabilir, gevrek (DTS: 690b); (ED: 690b).	gevre- : 1. Kolayca kırılıp ufalanan 2. Ağzın içinde kolayca parçalanıp dağılacak biçimde hazırlanmış bir çörek türü 3. <i>mec.</i> Şen, neşeli (gülüş) (TS: 938a-b).	gevre- : Mısır ya da buğday ununun kaymakla yoğrulmasıyla yapılan bir çeşit ekmek (DS III: 2014a).
kevret- : Zayıflatmak (ED: 691b); (DTS: 324b).	gevret- : Bir şeyin gevremesini sağlamak (TS: 938b).	gevret- : Gevretmek (AİA: 470b).
keve- : 1. Çiğnemek 2. Zayıflamak (DTS: 324b); (ED: 692a).	geve- : 1. Sertlik ve gerginliği bozulmak 2. Çözünmek 3. <i>mec.</i> Yumuşamak, yatışmak, sakinleşmek 4. Sevmek, hoşlanmak 5. Para piyasasında değer yitirmek (TS: 939a).	geve- : Ağızda katı bir şey çiğnemek, geviş getirmek (DS III: 2014b).

kevşek ~ kövşek : 1. Yumuşak, zayıf, gevşek 2. Hafif, yağlı (DTS: 324b); Yumuşak, gevşek; <i>mec.</i> Yumuşak kalpli, ılıman, hoşgörülü (ED: 691b).	gevşek : 1. Sıkı veya gergin olmayan, gevşemiş olan 2. <i>mec.</i> Cansız, hareketsiz, iradesiz 3. <i>mec.</i> İlgisiz, kayıtsız bir biçimde (TS: 938b).	kevsek : 1. Gevşek toprak 2. İçi delikli, hafif, çabuk kırılabilen, yumuşak (taş vb. için) 3. Özsüz, gevşek hamur (DS IV: 2778a).
kevşet :- Zayıflatmak; geviş getirtmek (ED: 692a; DTS: -).	gevşet :- 1. Sertlik ve gerginliğini bozmak 2. <i>mec.</i> Rahatlatmak, sakinleştirmek (TS: 939a).	---
kéyik : 1. Geyik, alageyik, yabani hayvan 2. Yabani 3. Vahşi, hayali (DTS: 314a); Dört ayaklı yabani av hayvanı; geyik, yabani keçi; yabani, evcilleştirilmemiş vb. (ED: 755a-b).	geyik : 1. Geyikgillerden, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzları olan memeli hayvan (<i>Cervus elaphus</i>) 2. Karısının veya bir kadın yakınının ihanetine uğramış erkek (TS: 939a).	geyik : Memeli yabani hayvan (DS III: 2015b). giyik : Geyik (DS III: 2086a).
kez : Okun kuyruk bölümü (DTS: 325a); Okun gezi (ED: 756a).	gez : 1. Okun, kirişe geçen ucundaki kertik 2. Tüfek, tabanca vb. ateşli silahlarda namlunun gerisinde bulunan ve nişan alırken arpacıkla birlikte göz ile hedef arasında aynı doğru üzerine getirilen kertik (TS: 939b).	gez : Ateşli silâhlarda namlunun gerisinde bulunan ve doğru nişan almaya yarayan kertik (DS III: 2018b).
kez :- Yürümek, dolaşmak, gezmek (DTS: 325a); Seyahat etmek, dolaşmak, bir uçtan diğerine geçmek (ED: 757a).	gez :- 1. Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek 2. Bir yerde dolaşmak, yürümek 3. Gitmek, başvurmak 4. Bulunmak 5. Bir yeri görüp incelemek 6. Hasta ayağa kalkmak 7. Herhangi bir biçimde gezinmek 8. Bir yerde gezi yapmak (TS: 941a-b).	gez -, géz :- Gezmek (UİA: 378b).
kezle :- Okun gez yerini (kirişe) yerleştirmek (DTS: 325b); (ED: 760a).	gezle :- 1. Bir yeri ölçmek 2. Bir hedefi vurmak için silaha gerekli doğrultuyu vermek, nişan almak 3. Okun gezini kirişe yerleştirmek (TS: 941a).	kezle :- Avlamak için nişan almak (DS IV: 2781b).
kezlík : Kadınların dış kıyafetine tutturulmuş küçük bıçak (DTS: 325b); (ED: 760a).	gezlík : Eğri kılıçların ağız bölümü (TS: 941a).	kezlík : Çakı, bıçak (DS IV: 2781b).
kıdıg : 1. Kenar, sınır 2. Kıyı (DTS: 467b); Kenar, deniz kıyısı; (bir ülkenin) sınırı, (bardağın) ağzı vb. (ED: 598a-b).	kıyı : 1. Kara ile suyun birleştiği yer 2. Kenar, periferi 3. Sahil 4. <i>mec.</i> Issız, تنها yer (TS: 1432b).	kıyı : 1. Sınır 2. Duvar, bahçe duvarı (DS IV: 2856a). gıyı : Tarla ve bostanları korumak için çevresine çakılan kazık, engel (DS III:

		2066b).
kıdığla-: Kenar, püskül düzeltmek (DTS: 467b); (ED: 600b).	kıyıla-: Kıyı boyunca gitmek (TS: 1432b).	kıyıla-: Kapı ve pencere gibi şeyleri aralık bırakmak (DS IV: 2857a). kıyla-: Ayakkabıların daha dayanıklı olması için alındığı zaman yüzü ile tabanını tekrar dikmek (DS IV: 2858b). gıyıla-: Çarık yapılacak hayvan derisini parça parça kesip kenarlarını düzeltmek (DS III: 2067a).
kıl kudruk: Bir tür ördek kuşu (kilkuyruk) (DTS: 469b); (ED: 614b).	kilkuyruk: Ördekgillerden, uzunluğu 55-65 santimetre, kuyruğu sivri, tüyleri ak yeşil karışık, gagası, ayakları mavi bir kuş türü (<i>Anas acuta</i>) (TS: 1409b).	kilkuyruk: 1. Boz renkte, kuyruğu uzun ilkbaharda görülen bir çeşit yaban ördeği 2. Çulluk (DS IV: 2801a). gilkuyruk: 1. Dedikoducu kadın 2. Çok gezen kadın (DS III: 2042a).
kıl-: 1. Yapmak, kurmak, inşa etmek 2. Yapmak, etmek, herhangi bir biçimde hareket etmek 3. Bir şey yapmak, birini bir şeye çevirmek, dönüştürmek (DTS: 469b-470a); (Bir şey) yapmak; (birine bir şey) yapmak vb. (ED: 616a-b).	kıl-: Etmek, yapmak (TS: 1409b).	gıl-: 1. Namaz kılmak 2. Yapmak, etmek (DS III: 2044a).
kıl: Kıl (DTS: 469b); Kıl, özellikle at ve tomuz kılı (ED: 614b).	kıl: 1. Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı 2. Keçi tüyü 3. Keçi tüyünden yapılmış veya dokunmuş olan 4. Huysuz, geçimsiz (kimse) 5. Bitkilerde görülen, genellikle silindimsi, içi boş, çok ince uzantı (TS: 1406a-b).	gıl: Kıl (DS III: 2038a).
kılıç: Kılıç (DTS: 470a); Kılıç (ED: 618a).	kılıç: 1. Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah 2. Bu silah kullanılarak oynanan, hedef bölgesi baş, gövde ve kollar olan bir tür kılıç oyunu 3. Saban ökçesini oka bağlayan ağaç parçası (TS: 1408a).	kılıç: 1. Saban ökçesini oka bağlayan ağaç parçası 2. Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan kısa ağaç 3. Tekerlekle, eksenini birbirine bağlayan ağaç parçası 4. Dokumacılıkta kullanılan, cetvele benzer bir araç 5. Kendir liflerini dövmek üzere kullanılan çatal ağaç 6. Başağın sivri ucu (DS IV: 2798a-b).

		gılıç: 1. Karasabanın ökçesini oka bağlayan parça 2. Şal dokunurken argacı attıktan sonra sıkışması için arasına vurulan ağaç (DS III: 2042a). kılış: Kılıç (DS III: 2042b).
kılıçla-: Kılıç vurmak (DTS: 470a); Kılıçla öldürmek (ED: 618b).	kılıçla-: Kılıçla çok sayıda insanı topluca öldürmek, kılıçtan geçirmek (TS: 1408b).	gılışla-: Öldürmek (EYA: 416b).
kılıçlıg: Kılıçla silahlanmış (DTS: 470a; ED: -).	kılıçlı: 1. Kılıç taşıyan 2. Kılıcı olan 3. Üzerinde kılıç motifi olan (TS: 1408b).	---
kılık: 1. Davranış, karakter, mizaç 2. Temel özellik, cevher, yaratılış (DTS: 471a-b); Davranış, tavır, mizaç (ED: 620b).	kılık: 1. Bir kimsenin giyinişi, dış görünüşü, üst baş 2. <i>hlk.</i> Bir kimsenin resmi, fotoğraf (TS: 1409a).	kılık: Bir kimsenin resmi, fotoğraf (DS IV: 2799a). gılık: Fotoğraf (DS III: 2042b).
kılıklıg: Herhangi bir tavra, mizaca, karektere sahip olan (DTS: 471b; ED: -).	kılıklı: 1. Herhangi bir kılıkta olan, kıyafetli 2. Birinin huyunda olan, davranışlarını taklit eden 3. <i>hlk.</i> Güzel, temiz (TS: 1409a).	kılıklı: 1. Güzel 2. Güzel vücutlu, yakışıklı, gösterişli 3. Temiz (DS IV: 2799b).
kılıksız: Saygısız, davranış kurallarını, göreneği gözetmeyen (DTS: 471b; ED: -).	kılıksız: 1. Giyimi düzgün olmayan, sünepe, kıyafetsiz, süfli 2. Giyimi düzgün olmayan, sünepe, süfli bir biçimde (TS: 1409a).	---
kılın-: 1. Yaratılmak, oluşmak, ortaya çıkmak, meydana gelmek 2. Bir duruma gelmek, olmak; eylemleri birine benzemek 3. Yapılmış olmak, yaratılmak, olmak 4. (Kadın) cilve yapmak (DTS: 470b); Yapılmak, yaratılmak vb. (ED: 623a-b).	kılın-: Kılma işi yapılmak (TS: 1409b).	kılın-: 1. Bir işe istekle başlamak, bir şey yapmak isteği göstermek 2. Bir işi yapmak için hazırlanmak 3. Yapılan işe dikkat etmek 4. Öfke ile kavgaya başlamak 5. Yaltaklanmak, boyun eğmek 6. Saygı göstermeğe çalışmak (DS IV: 2800a-b).
kıltur-: Yapmaya zorlamak (ED: 619b-620s); (DTS: 471b).	kıldır-: 1. Kılma işini yaptırmak 2. Namaz kılınmasını sağlamak (TS: 1407b).	gıldır-: Namaz kılmasını sağlamak (AİA: 472a).
kımız: Kımız (DTS: 471b); Mayalanmış kısırak sütü, kımız (ED: 629b).	kımız: Kısırak sütünün mayalanmasıyla yapılan, az alkollü, ekşi bir Türk içkisi (TS: 1410a).	kımız: 1. Temmuz ayında çobanların taşı ısıtıp batırarak pıhtılaştırdıkları süt 2. Pişirilmiş süt ile ağız karışımı 3. İyi tutmamış yoğurt (DS IV: 2804b). gımız: 1. Kısırak sütünden yapılan bir çeşit içki. 2. Doğuran ineğin pişirilen ilk

		sütü: ineğimiz doğurdu artık gımız yeriz (TS: 2046a).
kın : Kın (DTS: 472a); Kılıf, kın (ED: 630b-631a).	kın : 1. Bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı 2. Buğdaygillerde olduğu gibi yapraklarda sapın bir bölümünü uzunlamasına saran, geniş dış bölüm (TS: 1410b).	gın : Kın (EİA III: 136).
kına- : Ceza vermek, cezalandırmak; acı çektirmek, eziyet etmek, işkence etmek (DTS: 472a); Cezalandırmak, işkence etmek vb. (ED: 634a-b).	kına- : Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek, ayıplamak, takbih etmek (TS: 1411a).	kına- : Ayıplamak (DS IV: 2806a-b). gına- : 1. Ayıplamak 2. Birini başkasına yermek, kötülemek (ED: 2046b-2047a).
kınla- : Kın yapmak (DTS: 472a); (ED: 639a).	kınla- : 1. Bir şeye kın yapmak 2. Bir şeyi kınına geçirmek (TS: 1411b).	---
kır I: Kahverengi (DTS: 473a); Gri vb. özellikte atın postunun rengi için kullanılır (ED: 641b).	kır I: 1. Beyazla az miktarda siyah karışmasından oluşan renk 2. Bu renkte olan (TS: 1412b).	kır : Saçsız, kel (DS IV: 2815a).
kır II: Yayla (DTS: 473a); İzole dağ veya dağ blokları; yüksek yer (ED: 642a-b).	kır II: Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer, dağ bayır (TS: 1412b).	kır : 1. Yabancı, yadırgı 2. Zeytinlik (DS IV: 2815a).
kır- : Kazmak, kazımak, sıyırmak (DTS: 473a); Kazımak, (saç) yolmak (ED: 643a-b).	kır- : 1. Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak 2. İri parçalara ayırmak 3. Belirli bir biçimde katlamak 4. Öldürmek, yok olmasına neden olmak 5. Bir şeyin fiyatını azaltmak, indirmek 6. Tavlada karşı oyuncunun pulunu oyun dışında bırakmak 7. Vücut kemiklerinden birini parçalamak 8. Tahılı iri ve kaba öğütmek 9. Hareket durumundaki canlının veya taşıtın yönünü değiştirmek, çevirmek, döndürmek 10. <i>mec.</i> Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek 11. <i>mec.</i> Yok etmek 12. <i>mec.</i> Gücünü, etkisini azaltmak 13. Kaçmak, uzaklaşma 14. Değerinden düşük fiyata almak (TS:	kır- : 1. Öldürmek, kökünün kazımak, sonunu almak 2. Küçümsemek, gözden düşürmek, yermek 3. İskambil oyununda koz kırmak 4. Sıvışmak, uzaklaşmak (DS IV: 2834b). gır- : Kırmak (DS III: 2060a).

	1419b-1420a).	
kıragu: Kırağı, kırç (DTS: 473a); Kırağı (ED: 656b).	kırağı: Su buğusunun soğuk havalarda, yerde, bitkiler, ağaçlar ve öteki nesneler üzerinde donmasıyla oluşan ince tabaka (TS: 1413a).	kıragı: Kırağı (DS IV: 2815b), kırav: (DS IV: 2817b), kıravu: (DS IV: 2818a), gıra: (DS III: 2051a), gırağı: (DS III: 2051b), gıravu: (DS III: 2053b), gıro: (DS III: 2061a).
kırıl-: 1. Cildi, kabuğu vb. şeyler temizlenmiş olmak 2. Kazımak, kürümek 3. <i>mec.</i> Soyulmak, harap olmak, fakirleşmek 4. <i>mec.</i> Mahvolmak, yok olmak (DTS: 473b); (ED: 658b-659a).	kırıl-: 1. Kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak 2. Bükülerek kat yeri oluşturmak 3. Savaş, bulaşıcı hastalık sebebiyle çok sayıda insan ölmek 4. Birine karşı kırgın duruma gelmek, gücenmek, incinmek 5. Kırgınlık duymak 6. <i>mec.</i> Soğuk, rüzgâr vb. eski gücü kalmamak, azalmak, yatışmak 7. <i>mec.</i> Cesaret, umut, onur azalmak, yok olmak 8. <i>mec.</i> Ağaç, dal üzerinde meyve, çiçek, yaprak çok olmak 9. Saydam bir ortamdan başka bir saydam ortama geçen bir ışın, doğrultu değiştirmek (TS: 1415b).	gırıl-: Küsmek (DS III: 2058a).
kırın-: (Bir şeyi) soyar veya kazır görünmek (ED: 661b); (DTS: 473b).	kırın-: 1. Yürürken salınmak 2. <i>hlk.</i> Oynamak, raks etmek (TS: 1416a).	kırın-: Oynamak, raksetmek (DS IV: 2827a).
kırındı: Kabuk, kazıntı (DTS: 473b); Herhangi bir şeyin kazıntısı (ED: 662a).	kırıntı: 1. Bir şeyden ayrılan küçük parça 2. <i>hlk.</i> Kurumak için kesilip yerde bırakılan odun 3. <i>mec.</i> Küçük kalıntı 4. <i>mec.</i> Eser, iz, belirti (TS: 1416a).	kırıntı: 1. Kurumak üzere kesilip yerde bırakılan odun 2. Yemiş, çerez 3. Gelinin arkadaşlarına cumartesi günü verdiği yemek 4. Hayvanların böbrek, ciğer, yürek vb. etleri ile yapılan kebab (DS IV: 2827b). gırıntı: 1. Kesilen odun parçaları 2. Ufak, tefek 3. Meyve, çerez (DS III: 2058b). gırındı: Kesilen odun parçaları (DS III: 2058a).
kırış-: (Bir yeri) kazımaya yardım etmek veya yarışmak (ED: 665a); (DTS: 473b-474a).	kırış-: 1. Bir yüzeyin düzgünlüğü bozulmak, kırışık oluşmak 2. Karşılıklı kırmak 3. Pazarlık etmek 4. Bahse tutuşmak 5. Bir şeyi eşit olarak paylaşmak (TS: 1416b).	kırış-: 1. Başını dikerek gösteriş yapmak, kasılmak 2. Cilvelenmek, kendisini beğendirme çabasında olmak 3. Öfkeden yüz buruşmak 4. Öküzler süsüşmek, tolaşmak 5. Lâdes tutuşmak 6. Dama

		oyununda taş verip taş almak (DS IV: 2828a). gırış- : 1. Kibirilenmek, büyükenmek, kendini beğenmek 2. Öküz, boğa, koç döğüşmek 3. Ezilmek, büzülmek, buruşmak (DS III: 2058b).
kırk- : (Kıl, yün) kesmek, kırmak (DTS: 474a); (Koyun vb.) kırmak (ED: 651a-b).	kırk- : 1. Bir şeyi uçlarından kesmek 2. Saç, sakal veya tüyü kesmek 3. Koyun, keçi vb. hayvanların tüylerini kesmek (TS: 1418a-b).	gırk- : Kırmak (DS III: 2059b), gırh- : (DS III: 2057a).
kırk : Kırk (DTS: 474a); Kırk (ED: 651a).	kırk : 1. Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 40 ve XL rakamlarının adı 3. Dört kere on, otuz dokuzdan bir artık (TS: 1416b).	gırh : Kırk (DS III: 2056b), gırk : (DS III: 2059a).
kırkıl- : Kırılmak (ED: 655b); (DTS: 474a).	kırkıl- : Kırma işi yapılmak (TS: 1417b).	gırhıl- : Kırma işi yapılmak (AİA: 473a).
kırnak : Köle, genç hizmetçi, cariyе (DTS: 474a); Cariye (ED: 661b).	kırnak : 1. Çalımı, süslü (kimse) 2. Güzel, titiz 3. Cilveli, oynak (kadın) 4. Boylu boslu 5. Çevik 6. <i>hık</i> . Cariye (TS: 1421a).	kırnak : 1. Çalımı, süslü gezen (kimse) 2. Güzel, titiz, çevik 3. Boyu bosu yerinde olan 4. Cilveli, oynak (kadın) 5. Güzel kız ya da kadın işçi 6. Buyrukaltı, uşak, hizmetçi 7. Cariye (DS IV: 2835b).
kırtur- : (Bir yeri) kazdırmak (ED: 650b); (DTS: 474b).	kırdır- : Kırmak işini yaptırmak (TS: 1414b).	kırdır- : Kırdırmak, telef ettirmek (DTYA: 71a).
kırık : 1. Felçli, çolak 2. Yıkıcı, yok edici (DTS: 474b); Kazınmış; sakat (ED: 652a-b).	kırık I : 1. Kırılmış olan 2. Tam nota göre düşük olan (not) 3. Saf renkten hafif uzaklaşmış 4. Kırılmış bir şeyden ayrı parça 5. Kemiğin bir etki ile kırılması 6. Bir şeyin kırılan yeri 7. Kırıntı 8. Melez 9. 5. Tavla oyununda oyun dışı bırakılan pul 10. <i>mec</i> . Gücenmiş, üzgün (TS: 1414b-1415a). kırık II : <i>hık</i> . Kadının veya erkeğin yasalara ve törelere aykırı olarak ilişki kurduğu erkek veya kadın (TS: 1415a). kırık III : Fay (TS: 1415a).	kırık : 1. Kadının yasalara ve törelere aykırı olarak ilgi kurduğu erkek sevgili 2. Yolsuz birleşmelerde arabulucu erkek 3. Cinsi sapık 4. Hafif, hoppa 5. Döküntü, fena tütün 6. Kanı karışık, melez 7. Çıkmaz yol 8. Yanılgı, kusur, suç 9. Ufalanmış pirinç (DS IV: 2824a-2825a). gırık : Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili (DS III: 2057a). gırh : 1. Bir çeşit melez köpek 2. Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili (DS III: 2057a). gırık : 1. Kadının yasaya ve

		töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili 2. Arkadaş, dost 3. Bir çeşit melez köpek 4. Babası belli olmayan çocuk, piç 5. Biçilen kumaşın işe yaramayan küçük parçaları (DS III: 2057b). gırık: Kırık (DS III: 2062a).
kıs-: 1. Sıkamak, sıkıştırmak, kısmak 2. Basmak, bastırmak, zapt etmek 3. Kısaltmak, azaltmak (DTS: 474b); Sıkıştırmak, sıkmak, kıstırmak vb. (ED: 665b).	kıs-: 1. Sesi azaltmak, alçaltmak 2. Gözü biraz kapamak 3. Ezmek, büzmek, daraltmak 4. Lamba ışığını azaltmak 5. Sıkıştırmak 6. <i>mec</i> Masraf, harcama vb.ni azaltmak 7. <i>mec.</i> Verilen hak ve özgürlüklerin sınırını daraltmak 8. <i>hlk.</i> Pintilik etmek (TS: 1425a).	kıs-: Pintilik etmek (DS IV: 2844a).
kısga: Kısa, az, süre olarak az (DTS: 475a); Kısa vb. (ED: 667a).	kısa: 1. Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı 2. Az süren, uzun olmayan 3. Ayrıntısı çok olmayan 4. Kısa olan şey 5. Kısaca, kısaltarak (TS: 1421b-1422a).	kısa: Kıt, az (DS IV: 2840a). kıssa: Kısa (DS IV: 2845a), gıssa: (DS III: 2062b).
kıskaç: 1. Maşa, kerpeten 2. Kıskaç (kelepçe); boyunduruk (DTS: 475a); Kerpeten, maşa, (yengecin) kısıkcı (ED: 667a).	kıskaç: 1. Bir şeyi tutup sıkıştırmaya yarayan kerpeten, pense vb. araç 2. Açılıp kapanan eğreti merdiven 3. Böceklerde besin maddelerini parçalamaya ve kendilerini savunmaya yarayan organ 4. Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa vb. araç (TS: 1424a-b).	kıskaç: 1. Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa gibi bir araç 2. Maşa 3. Cımbız 4. Kerpeten 5. Soğanların, sebzelerin içine giren küçük böcek 6. Ağaç ve baldıranlar arasında yaşayan bir kurt 7. Saç tokası (DS IV: 2843a-b). gıskaç: Kerpeten, pense vb. aletler (DS III: 2062b). kıskaç: Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa gibi bir araç (DS IV: 2840b). kısgeç: Kerpeten (DS IV: 2841b).
kısgan-: Kısmak, cimrilik etmek (DTS: 475a); Açgözlü, cimri olmak (ED: 667b).	kıskan-: 1. Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığına, üstün durumda görünmesine dayanamamak 2. Herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin bu üstünlüğünden acı duymak, güzülemek, hasetlenmek, haset etmek 3. Esirgemek, çok görmek 4. Bir şeye, en küçük saygısızlık	gısgan-: Kıskanmak (DS III: 2062b).

	gösterilmesine bile dayanamamak 5. <i>mec.</i> Yerinde olmayı istemek, imrenmek (TS: 1424b-1425a).	
kısıl-: 1. Sıkışmış olmak, sıkışmak, büzülme 2. Kısaltılmış olmak, kısalma (DTS: 475b); Kısıtılmak, sıkıştırılmak vb. (ED: 667b-668a).	kısıl-: 1. Hacmi, niceliği azalmak 2. Hafifçe kapanmak 3. <i>mec.</i> Kaçıp kurtulma yolu kalmamak (TS: 1423a).	gısıl-: Sıkılmak, çekinmek (AİA: 474a).
kısır: 1. Çorak, kurak 2. Henüz doğurmamış kısır (DTS: 475b); Kısır, çorak kadın veya hayvan için (ED: 668b).	kısır: 1. Üreme imkânı olmayan, döl vermeyen (insan ve hayvan) 2. Ürün vermeyen (toprak) 3. <i>mec.</i> Verimsiz, yetersiz, sonuçsuz 4. İçinde hiçbir üreme olayı geçmeyen (canlı hücre, çekirdek vb.), steril (TS: 1423b).	kısır: 1. Cimri, pinti 2. Nadasa bırakılan tarla (DS IV: 2842b).
kısrak: Genç kısır (henüz doğurmamış) (DTS: 475b); Doğurmamış genç kısır, kısır (ED: 668b).	kısrak: Dişi at (TS: 1426a).	gısrak: Dişi at, kısır (DS III: 2062b).
kıstır-: 1. Ayağa bastırmak ve kementle işkence etmek 2. Yemeğini azalttırmak 3. Giysiyi kısalttırmak (ED: 666a-b); (DTS: 476a).	kıstır-: 1. İki şey arasında bırakarak sıkıştırmak 2. <i>mec.</i> Kaçamayacak bir duruma getirmek (TS: 1426b).	kıstır- Birleştirmek (DS IV: 2846a). gıstır-: Kısırmak (DS III: 2062b).
kış: 1. Kış 2. <i>mec.</i> Yaşlılık zamanı, solma (DTS: 476a); Kış (ED: 670a).	kış: 1. Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim 2. <i>mec.</i> Çok soğuk hava (TS: 1426b).	kış: Kar (DS IV: 2846a). gış: Kış (DS III: 2062b).
kışın: ¹³⁵ Kışın (ED: 670a; DTS: -).	kışın: Kış mevsiminde, kış süresince (TS: 1426b).	gışın: Kışın (EİA III: 138)
kışla-: Kışlamak (DTS: 476a); Kışı geçirmek, kışlağa gitmek (ED: 673a).	kışla-: 1. Kış olmak 2. Kışı bir yerde geçirmek (TS: 1427a).	gışla-: Kışı geçirmek (UİA: 379a).
kışlag: Kışlama, kışlak (DTS: 476a); Kışlak (ED: 672b).	kışla: 1. Askerlerin toplu olarak barındıkları yapılar bütünü 2. <i>hlk.</i> Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği veya kışın barındığı kapalı ağıl (TS: 1427a). kışlak: <i>hlk.</i> 1. Kışın barınılan yer 2. Kışın orduların, göçebe	kışla: 1. Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği ya da kışın barındıkları kapalı ağıl 2. Köye yakın tarla (DS IV: 2847a-b). kışlak: Köy (DS IV: 2847b).

¹³⁵ ED’de madde başı olarak kaydedilmemiştir, ancak *kış* maddesinin içinde *kışın* ‘in the winter’ açıklamasıyla yer alır.

	oymakların hayvanlarıyla birlikte yayladan inip konakladıkları yer (TS: 1427a).	
kışlat- : Evinde kışlatmak (ED: 673a-b); (DTS: 476b).	kışlat- : 1. Kışı bir yerde geçirtmek 2. Musallat etmek (TS: 1427b).	---
kışlık : Kışlık ev (DTS: 476b); Kışlık ev ayrıca kış için hazırlanan şey (ED: 672b).	kışlık : 1. Kışa özgü, kış için 2. Kışın oturulan yapı, yer (TS: 1427b).	gışlık : Kışlık (UİA: 379a).
kıy- : ¹³⁶ 1. Kesmek, doğramak (yanlamasına, eğri) 2. <i>mec.</i> (Kendi sözünden) çaymak, vazgeçmek, dönmek, (sözünü) çiğnemek (DTS: 468a); (ED: 595a-b).	kıy- : 1. Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak 2. <i>mec.</i> Acımadan vermek, esirgememek, feda etmek 3. <i>mec.</i> Acımayıp öldürmek 4. <i>mec.</i> Acımayarak büyük bir kötülük etmek, zulmetmek (TS: 1433a-b).	kıy- : Mideye ezinti vermek (DS IV: 2858b). gıy- : 1. Acımamak 2. Kesmek, ufak ufak doğramak 3. Yiyecek mideye ezinti vermek (DS III: 2067b).
kıyıl- : 1. Eğik kesilmiş olmak 2. Sakınmak, çekinmek 3. <i>mec.</i> (Söz hakkında) çiğnenmek 4. (Güneş) ufukta batmak 5. (Zaman hakkında) geçmek (DTS: 468b); (ED: 677a).	kıyıl- : 1. Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğranmak 2. Kıyma işi yapılmak (TS: 1432b-1433a).	kıyıl- : Açlıktan ya da başka nedenlerden mide ağrımak (DS IV: 2857a). gıyıl- : Acımak (DS III: 2067a).
kıyım : Korku, panik (DTS: 468b; ED: -).	kıyım : 1. Kıyma işi 2. Kıyılma biçimi 3. Görev yönünden kötü bir duruma sokma, haksızlığa uğratma (TS: 1433a).	---
kıyış- : ¹³⁷ 1. Yanlamasına kesmek 2. Ayrılmak, sapmak (DTS: 469a); (ED: 607b).	kıyış- : 1. Karşılıklı sözleşmek, anlaşıp karar vermek 2. Biriyle yarışmaya kalkmak 3. <i>hlk.</i> Yürekliyet göstermek, cesaret etmek (TS: 1433a).	kıyış- : Mertlik, yürekliyet göstermek (DS IV: 2858a).
kıytur- : Yanlamasına kesmesini emretmek (ED: 675b); (DTS: 469b).	kıydır- : Kıyma işini yaptırmak (TS: 1432a).	---
kız kuşu : Renk bakımından ispinoza benzeyen bir kuş (Ercilasun vd.: 2014: 144; DTS: -; ED: -).	kız kuşu : Yağmur kuşugillerden, uzunluğu 34 cm olan, eti yenebilen, başı sorguçlu, koyu yeşilimsi renkte esmer, küçük bir kuş (<i>Vanellus vanellus</i>) (TS: 1437b).	kızkuşu : Başı sorguçlu küçük bir kuş, çulluk (TS: 2869a). kızguşu : Erkeğinin göğüs ve boyun kısmı yeşil harelî, güzel sorgucu olan, güvercinden ufak, siyah tüylü, sarı ayaklı, eti yenen bir kuş

¹³⁶ ED'de *kıy-* sözcüğü ET. *kıd-* fiiliyle birlikte ele alınmış, *kıy-* fiilinin *kıd-* fiilinden geliştiğini ifade edilmiştir. Ancak bunların iki ayrı fiil olduğu Erdal tarafından ortaya konmuştur (OTWF: 192).

¹³⁷ ED'de *kıyış-* fiili, "kenar çekmede yardım etmek" anlamındaki *kıdış-* fiilinin türevi olarak değerlendirilmiştir. Ancak bunlar iki farklı fiildir (OTWF: 305).

		(DS IV: 2863b).
kız: 1. Kız, genç kız; evlenmemiş bayan 2. Kız evlat 3. Köle, cariye; hizmetçi (DTS: 477a-b); Kız, evlenmemiş bayan, kız evlat, cariye (ED: 679b-680a).	kız: 1. Dişi çocuk 2. Üzerinde kadın resmi bulunan iskambil kâğıdı 3. Dişi cinsten birine daha yaşlı biri tarafından kullanılan bir seslenme sözü (TS: 1434a-b).	gıyz: Kız (DS III: 2069a).
kız-: 1. Kızarmak, alev alev yanmak; kıpkırmızı olmak 2. <i>mec.</i> Öfkelenmek (DTS: 477b); Kızarmak; öfkelenmek; (öfke, utanç vs.den) kızarmak (ED: 681a).	kız-: 1. Isıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak 2. At, eşek vb. hayvanlar çiftleşmek istemek, kösnümek 3. Dişi kuşlar zamanı gelip kuluçkaya yatma isteği göstermek 4. <i>mec.</i> Öfkelenmek, sinirlenmek (TS: 1438a).	kız-: Yemek ekşiyip bozulmak: <i>Yazın sıcaklarda yemek çabuk kızar</i> (DS IV: 2869b). gız-: Isınmak (DS III: 2071a).
kızar-: Kırmızılaşmak, kızarmak (DTS: 477b); Kızarmak, kızarmış olmak (ED: 685a-b).	kızar-: 1. Kırmızı veya ona yakın bir renk almak 2. Bazı sebze ve meyveler olgunlaşmaya başlamak, olgunlaşmak 3. Utanç, öfke vb. duyguların etkisiyle, kanın yüze hücumu sonucu yüz kırmızı bir renk almak 4. Yiyecekler tavada kızgın yağ içinde veya ateşte kırmızılaşarak pişmek (TS: 1435a).	gizar-: Oyun bozanlık etmek, mızıkçılık etmek (DS III: 2070a).
kızart-: 1. Kızartmak, pembeleştirmek 2. Isıtmak, kızdırmak (DTS: 478a); (ED: 685b).	kızart-: 1. Kızarmasına neden olmak 2. Kızgın yağda pişirmek (TS: 1435b).	gızard-: Kızartmak (AİA: 475b-476a).
kızıl: Kızıl (DTS: 478a); Kızıl (ED: 683b-684a).	kızıl: 1. Parlak kırmızı renk 2. Bu renkte olan 3. <i>mec.</i> Aşırı derecede olan 4. <i>mec.</i> Komünist 5. Genellikle küçük yaşlarda görülen, bulaşıcı, yüksek ateşli, kırmızı renkte geniş lekeler döktüren, kuluçka dönemi üç dört gün süren tehlikeli hastalık 6. <i>hlk.</i> Altın (TS: 1436a).	kızıl: 1. Altın 2. Kızıl renkli küçük küp 3. Geçimsiz, idaresiz 4. Öfkeli, sert, kırıcı 5. Genç, toy, bilgisiz 6. Tembel, iş görmez (DS IV: 2864a). gızıl: 1. Altın 2. Tembel 3. Kızıl renk (DS III: 2070a).
kızıl-: ¹³⁸ Menetmek, vazgeçmek (DTS: 478a); (ED: 684a).	kızıl-: Kızma işi yapılmak, kızgın, öfkeli duruma gelmek (TS: 1437a).	---
kızlamuk ~ kızamuk: Kızamık (DTS: 477b);	kızamık: Genellikle küçük yaşlarda görülen, kuluçka	kızanbığ: Kızamık (DS IV: 2862b).

¹³⁸ DLT'de "er yazuktın kızıldı ceza çekmekten dolayı kendini (işlediği bir suçtan) menetmek" (Ercilasun vd. 2014: 271) biçiminde yer alır.

Kızamık (ED: 684b).	dönemi bir iki hafta süren, bulaşıcı, ateşli, ufak kızıl lekeler döktüren hastalık (TS: 1435a).	
kib ~ kip : Kalıp (DTS: 328a); Şekil, kalıp (ED: 686a-b).	kip : 1. Fiillerde belirli bir zamanla birlikte konuşanın, dinleyenin ve hakkında konuşulanan, teklik veya çokluk olarak belirtilmiş biçimi, sıyga 2. Değişebilen, geçici nitelik, san karşıtı 3. <i>hlk</i> Uygun, tıpatıp gelen 4. <i>hlk</i> . Sağlam, dayanıklı 5. <i>esk</i> . Örnek, kalıp (TS: 1444b).	kip : 1. Uygun, tıpatıp gelen 2. Sağlam, dayanıklı 3. Şık, zarif, biçimli (DS IV: 2874b-2875a).
kibi : ¹³⁹ Gibi, benzer (DTS: 309b); Benzer (ED: 687b).	gibi : 1. -e benzer 2. O anda, tam o sırada, hemen arkasından 3. İmişçesine, benzer biçimde 4. -e yakışır biçimde (TS: 944a).	kimi : Gibi (DS IV: 2873b), gimi : (DS III: 2078b). kipi : : 1. Uygun, tıpatıp gelen 2. Şık, zarif, biçimli (DS IV: 2875b).
kiçig : 1. Küçük, küçük çocuk, ufak 2. Küçük (mevki bakımından) 3. Ufak, en küçük 4. Az (DTS: 326a); Küçük; köpek yavrusu (ED: 696a-b).	küçük : 1. Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı 2. Yaşı daha az olan 3. Niceliği az olan 4. Niteliği aşağı olan, bayağı 5. Geri aşamada 6. Değersiz, önemsiz 7. Kısık, parlak olmayan (ses) 8. Küçük abdest 9. <i>mec</i> . Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse (TS: 1552b).	kiçi : 1. Küçük, ufak 2. Köpeği çağırma ünlemi (DS IV: 2870b). kici : Küçük, ufak (DS IV: 2870b), güccük : (DS IV: 2207a-b), güççük : (DS IV: 2211a), güççük : (DS IV: 2211a), kiçciyh : (DS IV: 2870b), kiçcih : (DS IV: 2870b), köççe : (DS IV: 2948a). ulu gici : ¹⁴⁰ Büyük küçük (DS VI: 4036b).
kiçiglik : 1. Çocukluk, gençlik 2. Alçakgönüllülük, tevazu (DTS: 326a); Küçüklük, azıcık (ED: 697a).	küçüklük : 1. Küçük olma durumu 2. <i>mec</i> . İnsana yakışmayacak, insanın değerini azaltacak davranış (TS: 1553b).	---
kim : Kim, ki (ED: 720b-721b); (DTS: 327a-b).	kim I: Hangi kişi?□ anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz (TS: 1442a). kim II: <i>esk</i> . Ki (TS: 1442a-b).	kim, çim, kem : Kim (EİA III: 201).
kir- : 1. Girmek, bir şeye nüfuz etmek 2. İçine girmek, dalmak 3. Girmek, katılmak 4. Yürümek, dahil olmak 5. Varmak, ortaya çıkmak 6.	gir- : 1. Dışarıdan içeriye geçmek 2. Sıgmak 3. Katılmak 4. Almak, fethetmek 5. İncelemek, ayrıntılara inmek 6. Girişmek,	gir- : 1. Girmek, içeri dâhil olmak 2. Bürünmek 3. Saklanmak (UKA: 227).

¹³⁹ ED'de madde başı olarak yer almayıp *kib* maddesinde ele alınmıştır.

¹⁴⁰ Konya Akşehir köylerinde İkilme bünyesinde kalıplaşmış olarak varlığını sürdürmektedir.

Başlamak, girişmek 7. Girmek, ilgili olmak 8. Maruz kalmak 9. Hücum etmek 10. Görünmek 11. İçine düşmek (DTS: 328b); Girmek (ED: 735b).	başlamak 7. Bulaşmak 8. Su dolu bir şeyin veya su dolu bir yerin içine batmak veya dalmak 9. Zaman anlamlı kavramlar için gelmek 10. Ağrı, sancı başlamak, saplanmak 11. Yeni bir duruma geçmek, dönüşmek 12. İyice anlamak, iyice bilmek 13. Kavgaya tutuşmak 14. Erişmek, ulaşmak 15. Bir şeyin yapımında, birleşiminde yer almak 16. Yazılmak, başlamak 17. Yemek yemek 18. Yüklenmek 19. Tecavüz etmek, geçmek (TS: 947b-948a).	
kir: Kir (DTS: 328a-b); Kir, pislik, leke (735a).	kir: 1. Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik 2. <i>mec.</i> Utanılacak durum, leke, şaibe (TS: 1444b).	---
kiril-: Girilmek (ED: 745a); (DTS: 329a).	giril-: Girme işi yapılmak (TS: 946b).	giril-: Girilmek (DTYA: 65b).
kiriş I: Gelir, kazanç (DTS: 329a); Giriş, yol girişi; gelen, gelir (ED: 747a).	giriş: 1. Girme işi 2. Bir yapıda içeri geçilen yer, methal, antre 3. Bir eserin konusunu tanıtarak kolay kavranmasını sağlayan, ön sözden sonra yer alan bölüm, methal 4. Bir anlatımda gelişme bölümüne hazırlık yapmayı sağlayan bölüm 5. Bir bilime hazırlık amacıyla yazılan eser 6. Bir müzik parçasında baştaki bölüm, methal (TS: 946b).	giriş: Girme işi (AİA: 479b).
kiriş II: Yay kirişi (DTS: 329a); Kiriş, bağ (747a).	kiriş: 1. Bazı telli müzik araçlarında kullanılan, hayvan bağırsaklarından yapılan tel 2. Ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ 3. Kasların uçlarında bulunan, kasları kemiklere ve başka organlara bağlayan beyazımsı kordon, tendon 4. Bir eğrinin iki noktasını birleştiren doğru parçası 5. Yapılarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılmış yatay destek parçası (TS:	kiriş: Kiriş (UİA: 383b).

	1447a).	
kiriş-: Girişmekte yarışmak (ED: 747b); (DTS: 329a).	giriş-: 1. Bir işi ele almak 2. Başlamak 3. Kalkışmak 4. Birbirine karışmak 5. <i>mec.</i> Dövmek 6. <i>mec.</i> Kavgaya tutuşmak (TS: 947b).	kiriş-: Develer çiftleşmek (DS IV: 2879b).
kirtile- (Far.+Tür.): Kilitlemek, kapatmak (DTS: 329a); (ED: 741a).	kilitile-: 1. Anahtarla kilidi kapamak 2. Bir nesne veya bir kimseyi kilitli bir yere kapamak 3. Karşılıklı çıkıntı ve girintileri olan şeyleri birbirine geçirmek, kenetlemek 4. <i>mec.</i> Sıkıca tutmak 5. <i>mec.</i> Kapatmak (TS: 1440b).	kitle-: 1. Kilitlemek 2. Aile büyüğü, kimi şeyleri saklamak için. bir yere kilitleyip anahtarı yanında taşımak (DS VI: 4564a).
kirtlig (Far.+Tür.): Kapalı, kilitli (DTS: 329a); (ED: 740b).	kilitli: 1. Kilidi olan 2. Kilitlenmiş (TS: 1440b).	kitli: Kilitli (EİA III: 202)
kirlen-: Kirlenmek, pislenmek (DTS: 329a-b); Kirlenmek vb. (ED: 745a).	kirlen-: 1. Kirli duruma gelmek, pislenmek 2. Kadının ırzına geçilmek, iffeti bozulmak, lekelenmek 3. Kadın aybaşı olmak 4. <i>mec.</i> Onuru lekelenmek (TS: 1447b).	kirlen-: Kirlenmek (AİA: 532b).
kirli: Kirli (DTS: 329a); Pis, kirli (ED: 745a).	kirli: 1. Leke, toz vb. ile kaplı, pis, murdar, mülevves 2. Aybaşı durumunda bulunan (kadın) 3. <i>mec.</i> Toplumun değer yargılarına aykırı olan (TS: 1447b).	killü: Kirli (DS IV: 2873a).
kirpi: Kirpi (DTS: 329b); Kirpi (ED: 737b).	kirpi: Kirpigillerden, uzunluğu 25-30 santimetre olan, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (<i>Erinaceus europaeus</i>) (TS: 1448a).	kirpi: 1. Kestanenin dikenli kabuğu 2. Dağ yollarında insanların ve hayvanların düşmemesi için yapılan dişli kaldırım (DS IV: 2882a). kipri: Kirpi (DS IV: 2876a), tirpi: (DS V: 3941b).
kirpik: Kirpik (DTS: 329b); Kirpik (ED: 737b-738a).	kirpik: 1. Göz kapağının kenarındaki kıllar veya bu kıllardan her biri 2. Tüy gibi, küçük ve ince uzantı veya uzantılar (TS: 1448a).	kiprik: Kirpik (DS IV: 2876a), gipruk: (DS III: 2079b), kıypuk: (DS IV: 2860b), kıbrık: (DS IV: 2870a), kirpiyh: (DS IV: 2882b).
kirtür-: Girdirmek (ED: 740b); (DTS: 330a).	girdir-: Girme işini yaptırmak (TS: 946a).	girdir-: Bir şeyi bir yere sokmak (DS III: 2080a).
kişi: 1. Kişi, insan 2. Zevce (DTS: 330b); Adam, kişi, insan (ED: 752b-753a).	kişi: 1. Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer 2. Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan, dinleyen, sözü edilen varlık, şahıs 3.	kişi: 1. Evin erkeği, koca, eş 2. Yabancı erkek (DS IV: 2886b). gişi: 1. Koca, eş 2. Kişi, insan 3. Zarif, kibar, soylu (kimse)

	Oyun, roman, hikâye vb.nde yer alan kimse 4. <i>hlk.</i> Eş, koca 5. <i>esk.</i> Erkek (TS: 1448b-1449a).	(DS III: 2085b).
kişilik: İnsanlık (DTS: 330b); İnsanlık, iyilik (ED: 754a).	kişilik: 1. Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet 2. İnsanlara yakışacak durum ve davranış 3. Bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü 4. Herhangi bir kişi için, herhangi bir kişiye yetecek miktarda olan 5. Herhangi bir sayıda kişiden oluşan 6. Yabanlık (TS: 1449a-b).	gişilik: Kibarlık, soyluluk, insanlık (DS III: 2085b).
kişne-: Kişnemek (DTS: 331a); At vb. kişnemek (ED: 754a-b).	kişne-: At, bağırır gibi yüksek ses çıkarmak (TS: 1450a).	kişne-: Kişnemek (UİA: 383b).
kiz: Çanta, miski saklamak için kullanılan kutu (DTS: 331a); Parfüm kutusu; elbise dolabı; giysi çantası (ED: 756a).	giz: ¹⁴¹ Sır (TS: 950a).	---
kizle-: Gizlemek, saklamak, muhafaza etmek (DTS: 331a); (Bir şeyi) bir çantanın veya kutunun içine koymak, gizlemek (ED: 760b).	gizle-: 1. Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak 2. Beneklerle, çizgilerle veya renklerle bezeyerek bir şeyi bulunduğu çevreye uydurmak, alalamak, peçelemek, kamufle etmek 3. Bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek (TS: 950b).	kizle-: Gizlemek (RİA: 323).
kizlen-: Gizler görünmek, gizlenmek (ED: 761a); (DTS: 331a).	gizlen-: 1. Kendi kendini gizlemek, saklanmak 2. Gizlenilmek, gizli tutulmak (TS: 950b).	gizlen-: Gizlenmek (AİA: 481a).
kizlet-: Gizletmek (ED: 760b); (DTS: 331a).	gizlet-: Gizleme işini yaptırmak (TS: 950b).	kizlet-: Gizlemek (RİA: 323).
koç ~ koçgar ~ koçnar: Koç (DTS: 479a); Koç (ED: 592b).	koç: 1. Damızlık erkek koyun 2. <i>mec.</i> Sağlıklı, gürbüz genç erkek (TS: 1455b). koçkar: <i>hlk.</i> Dövüş için yetiştirilmiş iri koç (TS: 1456a).	koçnar: 1. Yaban koyunu 2. Bir yaşındaki erkek koyun, toklu (DS IV: 2895b).

¹⁴¹ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 139a-b).

kod- ~ koy-: 1. Koymak 2. Bırakmak, kimseyi yanına almadan terk etmek; tesis etmek, teslim etmek 3. Bırakmak, ayrılmak, terk etmek; (işe) son vermek (DTS: 479a-b); Yere koymak, terk etmek, bırakmak, koymak (ED: 595b-596a).	koy-: 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek 2. Bir kimseyi işe yerleştirmek, birine iş sağlamak 3. Bırakmak 4. Katmak, eklemek 5. İmza, tarih, adres yazmak 6. Uyulması gereken kuralları belirlemek, ortaya çıkarmak 7. Etkilemek, dokunmak 8. Bir şey veya kimse için kullanmayı belirlemek, ayırmak 9. Bırakmak, terk etmek (TS: 1491b-1482a).	koy-: Etkilenmek, dokunmak (DS IV: 2943b). go-: Koymak, bırakmak (DS III: 2099a). goy-: 1. Koymak 2. Salıvermek, bırakmak, koy vermek 3. Etkilendirmek, içlendirmek (DS III: 2111a). ko-: Koyuvermek, bırakmak (DS VI: 4566b). goğ-: Koymak (DS III: 2095a), guy-: (DS III: 2203b).
kodtur- ~ kotur-: Sürmek, kovmak, uzaklaştırmak (DTS: 490a; ED: -).	koydur-: Birinin bir şeyi bir yere koymasını sağlamak (TS: 1491b).	---
koguş-: 1. Su oluğu 2. Oku düzeltme ve ayarlama için kullanılan araç (DTS: 480b); Oluk; su kanalı; değirmenin su kanalı; ok ucunu düzleştirmede kullanılan araç (ED: 613b).	koğuş-: 1. Kışla, okul, tutukevi, hastane vb. kalabalık yerlerde, içinde birçok kimsenin yattığı veya barındığı büyük oda 2. Osmanlı Devleti'nde devşirilen çocuklara acemi ocağında eğitim ve öğretimin verildiği, birbirini izleyen yedi oda (TS: 1457a).	koğuş-: Tavan ve döşeme tahtası (DS IV: 2904b). koğuş ağacı: Dağ yamaçlarında yetişen dallarından ok ve yay yapılan bir çeşit ağaç, kayın ağacı (DS IV: 2904b).
kok-: Duman çıkmak, yanık kokmak (et için) (DTS: 485b); Yanık kokusu yaymak; nahoş veya iğrenç kokmak, kötü kokmak (ED: 609a).	kok-: 1. Koku çıkarmak 2. Çürüyüp bozularak kötü bir koku çıkarmak, kokuşmak 3. <i>mec.</i> Olacağıyla ilgili belirtiler göstermek, olacağı hissedilmek 4. <i>hlk.</i> Koklamak (TS: 1458a-b).	goğ-: Bozulmak, kokmak (DS III: 2096a).
kokut-: Kokutmak (ED: 610a); (DTS: 486a).	kokut-: 1. Hoş olmayan bir koku bırakmak 2. Bozulup kokmasına neden olmak, kokuşturmak 3. <i>mec.</i> Bir işi uzatarak çıkmaza sokmak (TS: 1459a).	kokut-: Az, idareli kullanmak: <i>Doktor bana tuzu yasak etti, yemeklerin tuzunu kokutuverin yeter</i> (DS IV: 2907b). kohut-: Fena koku yaymak (DS IV: 2905a).
kol-: 1. El 2. Dal, kol 3. Vadi (DTS: 481b); Üst kol, vadi (ED: 614b-615a).	kol-: 1. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm 2. Giyside vücudun bu bölümünü saran parça 3. Makinelerde tutup çevirmeye, çekmeye yarayan ağaç veya metal parça 4. Koyun, dana, kuzu vb.nde ön ayağın üst bölümü 5. Ağaçlarda	kol-: 1. Susuz dere 2. Koyak, vadi 3. Kök, köken (DS IV: 2907b). gol-: 1. Kol 2. Dal (DS III: 2096b-2097a).

	gövdeden ayrılan kalın dal 6. Bazı çalgıların elle tutulan sap bölümü 7. Koltuk, divan vb.nin yan tarafında bulunan dayanmaya yarayan parça 8. Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal 1, kısım, şube, branş 9. Karakol 10. İş takımı, ekip, grup 11. Kanat 12. Dizi, düzen 13. Bir halat oluşturan bükülmüş lif demetlerinden her biri (TS: 1459b-1560a).	
kolan: Bel kemeri; kolan (DTS: 482a); Eyer kolanı (ED: 622b).	kolan: 1. At, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer 2. Dokuma, deri, kenevir vb. maddelerden yapılan yassı ve enlice bağ 3. <i>hlk.</i> Yünden veya iplikten yapılmış, üzeri işli ince kuşak (TS: 1461a).	kolan: 1. Yünden ya da ipekten yapılmış üzeri işli ince kuşak 2. Kuşakların üstüne gerilen üç santimetre eninde kayış 3. Kayış, kuşak, kemer (DS IV: 2908b). golan: Hayvanın semerini ya da eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer (DS III: 2097a).
kolçak: Kol, küçük el (DTS: 482b); (ED: 618b).	kolçak: 1. Yalnız başparmağı ayrı, diğer dört parmağı bir örülmüş yün eldiven 2. Koltuk veya iskemlenin kol konacak parçası 3. Ceket veya gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk 4. Kadınların dirseklerine kadar taktıkları basmadan yapılan süs eşyası 5. Kola geçirilen işaretli bağ, pazubent 6. Zırhın kola geçirilen parçası (TS: 1462a).	kolçak: 1. Ceket, gömlek ya da elbise kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk 2. Gömleklerin kol ağzına dikilen parça 3. Subaylarda rütbeyi göstermek üzere ya da süs olarak elbisenin omuzlarına takılan işaretli parça, apolet 4. Eldiven 5. Kadınların iş yaparken giydikleri giysi, önlük 6. Dizlere kadar giyilen tabansız çorap 7. Cepken, yelek, içlik gibi kolsuz giysi 8. Eskiden gelin elbiselerinin kollarına yapılan sırma işlemeli süs 9. Pantolonun diz ve arkasına vurulan yama 10. Kol ve dirseğe vurulan yama 11. Kirman eğirirken kola sarılan yapağı 12. Kollara çoğunlukla dirsekten yukarıya takılan bilezik 13. İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet 14. Küfeyi taşımak için bağlanan ip. 15.

		Koyunların kaçmalarını önlemek için çobanın uyumadan önce bir ucunu kendine, bir ucunu da koyunlardan birine bağladığı ip 16. Bir çarkı döndürmek, çevirmek için ona takılan demirden ya da tahtadan kol (DS IV: 2009b-2910b). kolcak: 1. Kirman eğirirken kola sarılan yapağı 2. Ceket, gömlek ya da elbise kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk 3. Kadınların dirseklerine kadar taktıkları basmadan yapılan süs eşyası (DS IV: 2909a-b). kolçağ: Ceket, gömlek ya da elbise kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk (DS IV: 2909b), kolcah: (DS IV: 2909b). golcah: Ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk (DS III: 2097b), golcak: (DS III: 2097b), golucak: (DS III: 2098b).
kollug: Eli ile kolu olan (DTS: 482b; ED: -).	kollu: 1. Kolu olan 2. Herhangi bir biçimde kolu olan (TS: 1463b).	kollu: 1. İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet 2. Kadınların başlarına bağladıkları üçgen biçiminde başörtüsü 3. Çıkrık (DS IV: 2912b). gollu: 1. Sepet 2. Kadınların ya da çocukların başlarına bağladıkları kare şeklindeki başörtüsüne karşılıklı köşelerinden katlanarak verilen üçgen biçim (DS III: 2098a).
koltuk: Koltuk (DTS: 482b); Koltuk (ED: 619a).	koltuk: 1. Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer 2. Kol dayayacak yerleri olan geniş ve rahat sandalye 3. Eski düğünlerde damatla gelinin eve girerken konuklar	koltuk: 1. Fırının köşesi 2. Gemiye demirledikten sonra iskeleye, rıhtıma ya da başka bir gemiye bağlayan ip 3. Mısır ve buğday fidesinin yanlarında çıkan filizler (DS IV: 2912b-2913a).

	arasından kol kola geçmeleri töreni 4. Yapıcılıkta yan destek 5. Demirledikten sonra gemiyi iskeleye, rıhtıma veya başka bir gemiye bağlayan ip 6. <i>mec.</i> Koltuklama veya koltuklanma 7. <i>mec.</i> Kayırma, destek 8. <i>mec.</i> Yüksek mevki, makam 9. Genelev 10. <i>hlk.</i> Mısır ve buğday fidesinin yanlarından çıkan filizler 11. <i>esk.</i> Kenar, تنها yer (TS: 1465a-b).	kolduk: Arabanın kenarlarına konulan çitten ya da tahtadan kanat (DS IV: 2911a). goltuğ: 1. Kol dayayacak yerleri olan geniş ve rahat sandalye, koltuk 2. Omuz başının altında, kolla gövdenin arası, kol altı (DS III: 2098b).
koltukla-: 1. Kolların altına almak 2. Koltuğuna vurmak (DTS: 482b); Kolun altında taşımak vb. (ED: 620a).	koltukla-: 1. Koltuğu altına almak 2. Koltuğa girmek 3. <i>mec.</i> Kıvanç verecek biçimde övmek, koltuklarını kabartacak sözler söylemek, pohpohlamak (TS: 1465b-1466a).	koltukla-: 1. Pohpohlamak, abartmak, övmek 2. Kışkırtmak, fit vermek, desteklemek (DS IV: 2913a).
koñ ~ kon ~ koy ~ koyun I: Koyun (DTS: 483b); Davar, koyun (ED: 631a-b).	koyun I: 1. Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan (<i>Ovis aries</i>) 2. <i>mec.</i> Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse (TS: 1492b-1493a).	koyun: Koyun sürüsü (DS IV: 2944b). koyın: Koyun (DS IV: 2943b), goyun: (DS VI: 4512b).
kon ~ koy ~ koyun II: ¹⁴² 1. Boşluk 2. Koyun, göğüs (DTS: 481a); Koyun (ED :631b).	koyun II: 1. Kollar arası, kucak 2. Göğüsle giysi arası 3. <i>mec.</i> Koruyucu, şefkatli çevre (TS: 1493a).	koyun: 1. Göğüste bulunan iç cep 2. Karın (DS IV: 2944b). goyun: Giysi ile göğüs arası, koyun (DS VI: 4512b).
kon-: 1. İnmek, konmak (kuş için) 2. Oturmak, yerleşmek, ikamet mekânı seçmek (DTS: 483b); (Kuş için) konmak; (insan için) durmak (yolculukta bir geceliğine); (belirsiz bir süreliğine bir yere) yerleşmek (ED: 632a-b).	kon-: 1. Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek 2. Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak 3. Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek 4. <i>mec.</i> Bir şeyi emeksiz edinmek (TS: 1472b).	kon-: Kısa bir süre için bir yere yerleşmek (DS IV: 2919a).
konak I / konuk: ¹⁴³ 1. Dinlenme yeri, ikamet 2. Misafir 3. Misafirperverlik,	konak I: 1. Büyük ve gösterişli ev 2. Vali, kaymakam gibi yüksek	konuk: 1. Konuk 2. Durak, konaklayacak yer (DS IV: 2919b).

¹⁴² ED’de sözcüğün saymaca **koñ* kökünden geliştiği ifade edilmiş ve bu şekilde madde başı yapılmıştır.

¹⁴³ DTS’de *konag* “dinlenme yeri, ikamet” (s. 483b) ve *konuk* “1. Misafir 2. Misafirperverlik, (misafir ağırlama)” (s. 484a) biçiminde iki ayrı madde başı olarak yer alır. Eski Türkçede *konak* sözcüğünün varyantı olan *konuk* sözcüğü Türkiye Türkçesinde anlam ayrışması ile ayrı sözcük haline gelmiştir. Ancak ağızlarda hala bu iki varyant birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu noktada ağızlar eskicil nitelik göstermektedir.

(misafir ağırlama) (DTS: 483b); 1. Kalmak için gelen kişi, misafir 2. (Genellikle kısa süreliğine) ikamet edilen yer, kalacak yer vb. (ED: 637b).	dereceli devlet görevlilerinin resmî konutu 3. Konakçı 4. <i>esk.</i> Araba veya hayvanla bir günde alınan yol 5. <i>esk.</i> Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanan yer (TS: 1470a). konuk: 1. Bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir, mihman 2. Konakçının üzerindeki asalak (TS: 1476a).	konak: 1. Konuk, misafir 2. Yolculukta geceyi geçirmek üzere yapılan yer, han 3. . Bir günlük yol aldıktan sonra varılan köy, bucak, kent (DS IV: 2916b), konağ: (DS IV: 2916a). gonak: 1. Misafir 2. Büyük yapılı ev, konak 3. Köye gelen misafirleri köydeki her ailenin sıra ile yemeğe çağırması (DS III: 2100a). konağ: 1. Konuk 2. Konut 3. Bir günlük yol aldıktan sonra varılan köy, bucak, kent (DS IV: 2916b). gonak: 1. Büyük yapılı ev, konak 2. Köye gelen misafirleri köydeki her ailenin sıra ile yemeğe çağırması (DS III: 2100a).
konat ~ konut: Bir arada yaşayan insan topluluğu (DTS: 483b); (ED: 635b).	konut: ¹⁴⁴ İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh (TS: 1478a).	konat: Bayramlarda köylere konuk olarak gidenlere verilen yemek, bayram yemeği (DS IV: 2917a).
koñçı ~ koyçı: Çoban, sığirtmaç (DTS: 481a); Çoban (ED: 634b).	koyuncu: Koyun besleyen veya alıp satan kimse (TS: 1493a).	---
koñşı ~ koşu: Komşu (DTS: 484a); Komşu (ED: 640b).	koşu: 1. Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad 2. Sınır ortaklığı bulunan, mücavir (TS: 1469a-b).	koşu: Komşu (DS IV: 2919a), konusu: (DS IV: 2920a), goñşu: (DS III: 2101b), goğşu: (DS III: 2095b).
kontur- ~ kondur-: 1. Oturtmak, yerleştirmek 2. İliştirmek, işlemek (DTS: 483b); (İnsanları bir yere) yerleştirmek; (birini) bir gece ağırlamak (ED: 636a-b).	kondur-: 1. Konma işini yaptırmak 2. Gelişigüzel takmak, iliştmek 3. Birden yapıvermek veya söyleyivermek 4. <i>mec.</i> Yakıştırmak, haksız yere birtakım eksiklikler isnat etmek, üzerine yormak (TS: 1471a).	kondur-: 1. Bir sözü tam yerinde ve sırasında söylemek, taşı gediğine koymak 2. İşlemede, işlenen renkleri birbiriyle uygun olarak yerli yerinde kullanmak, bağdaştırmak 3. Konuk etmek (DS IV: 2918a).
konukla-: 1. Misafir etmek, ağırlamak 2. Ev sahibinin iradesi dışında konaklamak (DTS: 484a); (Misafir) ağırlamak (ED: 638a).	konukla-: <i>hlk.</i> 1. Konuk almak 2. Yemeğe çağırarak (TS: 1476a). konakla-: Yolculuk sırasında bir yerde durup geçici bir süre kalmak (TS: 1470b).	konukla-: 1. Yemeğe çağırarak 2. Konuk olmak (DS IV: 2919b). konağla-: Konuk olmak (DS IV: 2916a).
konukluk: 1.	konukluk: Konuk olma	konukluk: Düğünden sonra

¹⁴⁴ Yeni sözcük (Bayar 2006: 181a-b).

Misafirperverlik; ağırlama 2. Misafir için kalacak yer veya ikram 3. Mesken, sığınak (DTS: 484a); (ED: 638a).	durumu, misafirlik (TS: 1476a). konaklık: 1. Konak olmaya uygun yer 2. Konak kadar alınan yol (TS: 1470b).	kız evinin damat tarafına verdiği yemek (DS IV: 2919b). konaklık: 1. Şölen, yemekli çağır 2. Kadınların gece yatısına kalarak yaptıkları konukluk (DS IV: 2916b).
konum: 1. Yakın; akraba, soydaş 2. İnsanoğlu, yaratılmış (her şey) (DTS: 484a); Birbirine yakın yaşayan insan topluluğu (ED: 639a).	konum: ¹⁴⁵ 1. Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerdeki durumu veya duruş biçimi, pozisyon 2. Yeryüzünde bir noktanın, enlem ve boylamların yardımıyla bulunan yeri, konuş 3. Bir şehrin uzak ve yakın çevresiyle her türlü ilişkisini sağlayan ve şehrin gelişmesini etkileyen coğrafi şartlarının bütünü (TS: 1476b). konu komşu: ¹⁴⁶ Bütün komşular, birbirine yakın yerde oturan kimseler (TS: 1476a).	konum: Göçebelerin göç ettikleri yer, konak yeri, bir mevsim durulan yer (DS IV: 2919b). gonum gonşu: Komşular, etraftakiler (DS III: 2102a), gonu gonşu: (DS III: 2101b).
kop-: 1. Yükselmek, havalanmak (kuşlar için) 2. Kalkmak, yukarı çıkmak 3. Yükselmek, yücelmek 4. Kalk, ayaklanmak; bir yerden ayrılmak 5. Çıkmak, yükselmek, kalkmak (gök cismi için) 6. Doğmak, belirmek, ortaya çıkmak, başlamak (DTS: 485a); Yükselmek, havada yükselmek; kalkmak, birinin yanından çıkmak (ED: 580a-b).	kop-: 1. Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak 2. Yerinden ayrılmak 3. Gövdeden ayrılmak 4. <i>mec.</i> Birdenbire gürültülü veya tehlikeli olaylar birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak 5. <i>mec.</i> Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak 6. <i>mec.</i> Kurtulmak 7. <i>mec.</i> Çok ağrımak 8. <i>hlk.</i> Koşmak, hızla gitmek (TS: 1480a).	kop-: 1. Koşmak, hızlı gitmek 2. Kalkmak, ayrılmak, çıkmak, gitmek (DS IV: 2922a). gop-: 1. Koşmak 2. Kopmak (DS III: 2103a).
kopur-: Kaldırmak (çeşitli anlamlarda) (DTS: 485b); Kaldırmak, yükseltmek (ED: 586a).	kopar-: 1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak 2. Daldan, ağaçtan alıp toplamak 3. Birden ve güçlü bir biçimde başlamak veya başlatmak 4. Zor kullanarak almak 5. <i>mec.</i> Güçlülük elde etmek 6. Birlikte koşan yarışçıyı üstün bir çaba ile hızlanıp geçmek (TS: 1479b).	kopar-: Atı dörtlüyle sürmek (DS IV: 2921b).

¹⁴⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 181a).

¹⁴⁶ Bu ikilemede yer alan *konu* sözcüğü, ET. *konum* sözcüğünden gelmektedir (Tietze IV: 365). Eski Türkçedeki anlam bu sözcükte kalıplaşmış olarak yaşamaktadır.

kopurt-: Uzaklaştırmak (ED: 586b); (DTS: 485b).	kopart-: Koparma işini yapmak (TS: 1479b).	kopart-: Atı dörtlale koşturmak (DS IV: 2921b).
kori-: Korumak, muhafaza etmek (DTS: 486b); (Bir toprak parçasını) korumak, etrafını çitle çevirmek (ED: 645b-646a).	koru-: 1. Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilere, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek, vikaye etmek, sıyanet etmek 2. Güçlü bir kimse veya kuruluş, güçsüz birini veya bir şeyi desteklemek, himaye etmek 3. Tehlikeye karşı denetimi altında bulundurmak, savunmak, müdafaa etmek 4. Tehlikeli, zararlı durumları önlemek 5. <i>mec.</i> Bir şeyin eskimesini, yıpranmasını önlemek için gereken dikkat ve özeni göstermek 6. <i>mec.</i> Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasını önlemek 7. <i>mec.</i> Karşılama, denk gelmek (TS: 1485b-1486a).	goru-: Korumak (AİA: 486b).
korıg ~ korug: Başkaları için yasak, (genellikle korumalı) bey arazisi; korunan alan, ağaç çit (DTS: 486b); Çitli yer, çevrelenmiş alan (ED: 652b).	koru: Bakımlı küçük orman (TS: 1485a).	goru: 1. Kori, küçük ormanlık 2. Yasak olan yer 3. Belli bir amaç için ayrılıp sınırlanmış toprak parçası (DS III: 2106a). koruh: Otunu biçmek için korunan tarla (DS IV: 2929a). koruk: 1. Otunu biçmek için korunan tarla 2. Çiftçilerin tarla kenarlarına, çobanların dağ tepelerine taşları birbiri üzerine koyarak yaptıkları işaret (DS IV: 2929b).
korin- ~ korun-: Cimrice davranarak malını korumak (DTS: 488b); (ED: 661b-662a).	korun-: 1. Kendini korumak, sığınmak, sakınmak 2. Koruma işine konu olmak (TS: 1486b).	korun-: Sakınmak (DS IV: 293a). gorun-: Korunmak, sakınmak (DS III: 2106b).
kork-: Korkmak, ürkmek; endişelenmek (DTS: 487a); (Birinden veya bir şeyden) korkmak, çekinmek (ED: 6511b-652a).	kork-: 1. Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak 2. Kaygı duymak, endişe etmek 3. Çekinmek, sakınmak, saygı duymak 4. Yapamamak, cesaret edememek (TS: 1482b).	gorh-: Korkmak (DS III: 2104b), gork-: (DS III: 2105a). koruh-: Karşıdan yapılan baskı ile yapacağı işten vaz geçmek, yılmak (DS IV: 2929a).
korkinç ~ korkunç: Korku, dehşet, endişe (DTS: 487b); Korku (ED: 654b).	korkunç: 1. Çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren, müthiş 2. Herhangi bir	---

	özelliğiyle şaşkınlık veren 3. Çok aşırı, pek çok, güçlü, şiddetli (TS: 1483b).	
korkıt- ~ korkut-: Korkutmak, korku hissi uyandırmak (DTS: 488a); (Birini) korkutmak (ED: 655b).	korkut-: 1. Korkmasına yol açmak 2. Kaygıya düşürmek 3. Gözdağı vermek (TS: 1483b-1484a).	korkut-: 1. Haşlamak 2. Eti kokmaması için tuzlayıp biraz pişirmek, börttürmek (DS IV: 2927a).
korkug ~ korkgu ~ korku: ¹⁴⁷ Endişe, korku (DTS: 488a); Korku (ED: 654a).	korku: 1. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü 2. Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara 3. Gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan ve coşku, beniz sararması, ağız kuruması, kalp, solunum hızlanması vb. belirtileri olan veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren duygu (TS: 1482b-1483a).	gorhu: Korku (DS III: 2104b).
korkul-: Korkulmak (ED: 655b); (DTS: 488a).	korkul-: 1. Korkmak 2. Kaygı duyulmak (TS: 1483a).	gorkul-: Korkmak (AİA: 486b).
korugçı: Bekçi, çevrelenen yerdeki korucu (DTS: 488b); (ED: 656b).	korucu: 1. Orman veya kır bekçisi 2. Kırsal bölgede güvenlik güçlerine yardımcı olan sivil görevli (TS: 1485a).	gorucu: Korucu (UİA: 379b). korukçu: Kır, koru, tarla bekçisi (DS IV: 2929b), koruhcu: (DS IV: 2929a), koruhçi: (DS IV: 2929a),
koş-: 1. Ekleme, koşmak, katmak 2. (Şarkı, şiir) nazmetmek, yazmak (DTS: 489a); Bitiştirmek, (iki şeyi) birleştirmek (ED: 670b-671a).	koş- I: 1. Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek 2. Bir yere ivedilikle gitmek 3. Bir işle çok ilgilenmek, koşturmak 4. Koşuya çıkmak 5. <i>mec.</i> Kovalamak, üstüne düşmek, izlemek (TS: 1487b-1488a). koş- II: 1. Birlikte iş görmesi için bir şeyi başka birinin yanına katmak, arkadaş olarak vermek 2. Hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb.ne bağlamak 3. Bir işte görevlendirmek (TS: 1488a).	koş-: 1. Sürmek (toprak için) 2. Yollamak, göndermek (DS IV: 2935a) 3. Hayvanı çekeceği şeye bağlamak 4. Birlikte iş görmesi için bir şeyi başka birinin yanına katmak (MİA: 410a). goş-: 1. Tarlayı sürmek 2. Koşmak (DS III: 2108a).
koşdur-: (Öküz) koşmak (OTWF: 807; DTS: -; ED: -).	koştur-: 1. Koşma işini yaptırmak 2. Çok hızlı koşmak 3. Çabucak göndermek 4. <i>mec.</i> Çabalamak, uğraşmak (TS: 1488a).	goşdur-: Koşturmak, çok hızlı koşmak (AİA: 487a).

¹⁴⁷ ED'de *korkınç* maddesine gönderme yapılmış ve bu sözcük içinde ele alınmıştır.

	1488a).	
koşnılık: Komşuluk, mahalleli (DTS: 489a; ED: -).	komşuluk: 1. Komşu olma durumu 2. Komşularla olan ilişki (TS: 1469b).	gomşuluğ: Komşuluk (AİA: 493a).
koşug: Şiir, koşuk (DTS: 489a); Koşuk, şiir (ED: 671b).	koşuk: 1. Şiir 2. <i>hlk.</i> Koşma, türkü (TS: 1488b).	koşuk: Koşma, şiir, türkü (DS IV: 2935b).
koşuglug: Koşulu (DTS: 489b); (ED: 672a).	koşulu: Koşulmuş (MBTS: 698b).	---
koşul-: 1. Katılmak, eklenmiş olmak 2. Dizilmek, nazmedilmek (şiir, koşuk için) (DTS: 489b); Bitiştirilmek, (bir şeye) katılmak vb. (ED: 673a).	koşul-: 1. Koşmak işi yapılmak 2. Sürülmek, gönderilmek 3. Herhangi biri koşmak (TS: 1488b).	koşul-: 1. Bir işe öneyak olmak, önderlik etmek (DS IV: 2935b) 2. Yarışmak (DS VI: 4568b).
kotrul-: ¹⁴⁸ Dökülmüş, akıtılmış olmak; çıkarılmış olmak, boşaltılmak (DTS: 489b); (Kap) boşaltılmak (ED: 605b).	kotarıl-: Kotarma işi yapılmak (TS: 1489b).	---
kotur-: ¹⁴⁹ Aktarmak, taşımak; çıkarmak, dökmek, boşaltmak (tas, kap vb.den), kotarmak (DTS: 490a); Dökmek, boşaltmak (ED: 605a).	kotar-: 1. Pişen yemeği başka kaba boşaltmak 2. Hazırlamak 3. <i>mec.</i> Bir işi tamamlamak, bitirmek 4. <i>mec.</i> Üstesinden gelmek (TS: 1489b).	kotar-: 1. Bir kaptan başka bir kaba yemek boşaltmak, yemeği kaplara dağıtmak 2. Yemeği hazırlayıp yenecek duruma getirmek 3. Bir işi bitirmek, başarmak 4. Tutumlu kullanmak (DS IV: 2937a-b). gotar-: Sulu yemeği kaplara koymak (DS III: 2108a). gurtar-: Pişmiş yemeği tabaklara boşaltmak (DS III: 2200b).
kov-: 1. Kovmak, defetmek 2. Kovalamak (DTS: 490a); Takip etmek, izlemek, kovalamak; eziyet etmek vb. (ED: 580b).	kov-: 1. Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, defetmek 2. Bir yerden sürüp çıkarmak, kovalamak 3. İşine son vermek, görevinden atmak, uzaklaştırmak 4. Varlığına son vermek, ortadan kaldırmak 5. <i>mec.</i> Gözetmek (TS: 1491a).	kov-: Yürütmek, koşturmak, sürmek (DS IV: 2941a). koğ-: 1. Sürekli arkasına düşmek, izlemek (DS IV: 2903b) 2. Kovmak (DS VI: 4565a). goğ-: Kovmak (DS III: 2095a).
kovga ~ kova: Kova, bakraç (DTS: 490a); Kova, gerdel (ED: 583a-b).	kova: 1. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap 2. Bu kabın alacağı miktarda	gova: Kova (DS III: 2109a), gofa: (DS III: 2093a), kofa: (DS IV: 2900a), koga: (DS IV: 2901b).

¹⁴⁸ ED'de de *kutrul-* biçiminde yer alır.

¹⁴⁹ ED'de de *kotur-* biçiminde yer alır.

	3. Futbolda çok gol yiyen (kaleci veya takım) (TS: 1490a).	
kovı: 1. İçi boş, oyuk 2. Talihsiz, bedbaht; faydasız (DTS: 490b); (ED: 581a).	kof: 1. Kuruyarak veya çürüyerek içi boşalmış olan 2. <i>mec.</i> Boş, değersiz, bilgisiz, yetkisiz (kimse) 3. <i>mec.</i> Güçsüz, dermansız (TS: 1457a).	koh: Koh, içi boş, çürük (DS IV: 2905a).
kovla-: Karalamak; iftira etmek (DTS: 490b); (ED: 584b).	kovla-: Dedikodu etmek (TS: 1491a).	kovla-: Arkadan çekiştirmek, dedikodu etmek (DS IV: 2940b), koğla-: (DS IV: 2903a-b), koğula-: (DS IV: 2903b). govla: Birisine şikayette bulunmak (DS III: 2110), goğla-: (DS III: 2095a).
kovuk: Oyuk, boş (DTS: 490b); Oyuk, boş (ED: 583b).	kovuk: Bir şeyin oyuk durumunda bulunan iç bölümü (TS: 1491a).	kovuḥ: Delik, kovuk, çukur (DS IV: 2941a). goğuk: Oyuk, boşluk (DS III: 2095b). govuk: Taş, toprak, ağaç gibi herhangi bir şeyin içine doğru uzanan boşluk (DS III: 2110b), gouk: (DS III: 2108b).
koyug: 1. Koyu 2. Bol, cömert; derin 3. Koyuluk, karanlık (DTS: 481b); (Sıvı için) koyu, kalın (ED: 676b).	koyu: 1. Yoğunluğundan dolayı güç akan, sulu karşıtı 2. Rengi açık olmayan, daha belirgin, açık karşıtı 3. Yazı karakterinin daha belirgin olarak yazılmış biçimi 4. <i>mec.</i> Aşırı (davranış, düşünce vb.) 5. <i>mec.</i> Derin, harareti (TS: 1492a).	koyu: Katı (DS IV: 2944a). goyu: 1. Koyu (renk için) 2. Katı (DS III: 2111b)
koyugluk: Koyuluk (DTS: 481b); Kıvamlılık (ED: 677a).	koyuluk: Koyu olma durumu (TS: 1492b).	---
koyul-: (Sıvı) koyulaşmak, yoğunlaşmak; pıhtılanmak; (süt) koyulaşmak (DTS: 481b); (ED: 677a).	koyul-: 1. Koyma işine konu olmak 2. Koyulaşmak 3. <i>mec.</i> Girişmek, başlamak, teşebbüs etmek (TS: 1492b).	koyal-: Koyulaşmak (DS IV: 2942b).
köç-: Geçmek, yer değiştirmek, göçmek (DTS: 331b); Birinin yerini değiştirmek, göçmek (ED: 694a-b).	göç-: 1. Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek 2. Bazı hayvanlar, sıcak iklimli ülkelere gitmek 3. Çökmek 4. Ölmek 5. Oturmak (TS: 955a-b).	göç-: 1. Kocaya gitmek, gelin olmak 2. İhtiyarlamak (DS III: 2121b). köç-: 1. Kız evlenmek 2. Düşmek, yıkılmak (DS IV: 2948b).
köç: Göç, göç yeri (DTS: 331b); Göç vb. (ED: 693a).	göç: 1. Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden	göç: Ev eşyası: <i>Göçümü topladım</i> (DS III: 2120b). köç: Göç (DS IV: 2948a).

	başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret 2. Evden eve taşınma, nakil 3. Taşınma sırasında götürülen ev eşyaları 4. Kuşların, geyiklerin, yarasaların, bazı balık ve böceklerin mevsim, iklim, besin miktarı vb.ne göre çevre değiştirmeleri (TS: 954b-955a).	
köçür-: 1. Taşımak, nakletmek 2. Çevirmek, kopya etmek (DTS: 331b); Göç ettirmek (ED: 699a).	göçür-: 1. Göçmesine sebep olmak 2. Çökertmek 3. Yiyip bitirmek 4. <i>hlk.</i> Bitkileri yerinden çıkarıp başka yere dikmek, göçermek (TS: 955b).	göçür-: 1. Bir bitkiyi yerinden çıkarıp başka yere dikmek 2. Yemeği sindirmek 3. Kız evlendirmek 4. Çöktürmek (DS III: 2122a). göçür-: Bir bitkiyi yerinden çıkarıp başka yere dikmek (DS III: 2120b). köçür-: Kızı kocaya vermek, evlendirmek (DS IV: 2948b).
köçürme: Taşınabilir, seyyar (DTS: 331b); (ED: 699b).	göçürme: Göçürme işi (TS: 955b).	---
kögürçgün: Güvercin (DTS: 333b); Güvercin, kumru (ED: 713b).	güvercin: Güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, evcilleşmiş birçok türü bulunan, yemle beslenen bir tür kuş (<i>Columba</i>) (TS: 1013b).	gövercin: Güvercin (DS III: 2169a), göğercin: (DS III: 2128b), gövercin: (DS III: 2169b).
kögüz ~ kögüs: Göğüs (DTS: 334a); Göğüs, meme (ED: 714a-b).	gögüs: 1. Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine 2. Bu vücut bölümünün ön tarafı, sırt karşıtı 3. Bu bölümün içindeki organlar 4. <i>mec.</i> Meme (TS: 956a-b).	gögüs: Yokuş, bayır (DS III: 2133b). goğos: Göğüs, meme (DS III: 2095a).
kögüzlüg: Cesur, cesaretli (göğsü olan) (DTS: 334a); (ED: 714b).	gögüslü: 1. Göğsü olan 2. Göğsü geniş olan 3. İri memeli (kadın) (TS: 957a).	---
kök I: 1. Gökyüzü 2. Açık mavi, mavi, gri mavi (DTS: 332b); Gökyüzü; gök rengi, mavi, gri mavi vs. (ED: 708b-709a).	gök: 1. İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, sema, asuman, feza 2. Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema 3. Gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi 4. Bu renkte olan 5. <i>hlk.</i>	gök: 1. Olgunlaşmamış, ham (meyve için) 2. Mavi, masmavi 3. Yeşil, yemyeşil 4. Güvercine benzer bir çeşit kuş (DS III: 2134a-b), göv: (DS III: 2166b). go: Olgunlaşmamış, ham (meyve için) (DS III: 2088a). gög: 1. Gökyüzü 2. Mavi,

	Olgunlaşmamış (TS: 957a-b).	masmavi 3. Yeşil, yemyeşil (DS III: 2126a), gö : (DS III: 2113b), goo : (DS III: 2102b), goğ : Gökyüzü (DS IV: 2094b). gev : Mavi, masmavi (DS III: 2008a), gok : (DS III: 2096a). göy : 1. Mavi, masmavi 2. Yeşil, yemyeşil 3. Gök 4. Taze, yeşil (sebzeler için) (DS III: 2171a).
kök II: 1. Kök 2. Temel, dayanak 3. <i>mec.</i> Köken, soy (DTS: 332b); Kök, köken (ED: 708a-b).	kök : 1. Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm 2. Süsünde olduğu gibi yer üstüne sap çıkaran çok yıllık yer altı gövdesi 3. Bazı şeylerde dip bölüm 4. Sapiyla çıkarılan bitkilerde tane: 5. <i>mec.</i> Dip, temel, esas 6. <i>mec.</i> Kaynak, köken 7. <i>mec.</i> Bir kimseyi bir yere bağlayan manevi temel güçlerin bütünü 8. Kelimenin her türlü ek çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölümü 9. Olağan şartlarda çevresinden yalıtılamayan ancak birçok tepkimede nitelik değiştirmeden geçebilen atom kümesi 10. Denklemden bilinmeyenine yerine konulduğunda uygun düşen gerçek veya birleşik değer (TS: 1495a-b).	kök : 1. Dar ve derin dere 2. Pancar 3. Salep kökü (DS IV: 2952a). kok : Kök (DS IV: 2905a).
kökçin ~ kökşin : Boz (DTS: 333a); Mavimsi, boz (ED: 710a).	gökşin : 1. Maviye yakın renk 2. Bu renkte olan (TS: 958b).	gökşin : Ebe kuşağı, alkım (DS III: 2139a).
köker -. Mavi, gök mavisi olmak (DTS: 332a); Boz, mavi, gök renkli olmak (ED: 713a).	göver -. 1. Yeşermek 2. Morarmak (TS: 976a).	göver -. 1. Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek 2. Filizlenmek 3. Meyve, ekmek vb. şeyler küflenmek 4. Odun ve tahta kesildikten sonra dura dura kararmak 5. Vurma ya da çarpma sonunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek 6. Vücudun herhangi bir yeri soğuk etkisiyle morarmak, kızarmak (DS III: 2129b).

		gogar-: Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek (DS III: 2094a), goğer-: (DS III: 2095a), göğer-: 1. Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek 2. Vurma ya da çarpma sonunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek 3. Vücudun herhangi bir yeri soğuk etkisiyle morarmak, kızarmak 4. Küflenmek 5. Kalaysız bakır kaplar oksitlenmek 6. Sabahleyin ortalık aydınlanmaya başlamak, şafak sökmek 7. İyi yıkanmayan çamaşırın rengi değişmek, morarmak (DS III: 2128b-2130a). göyer-: 1. Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek 2. Küflenmek (DS III: 2171b). güğer-: Çimler, ekinler yeşermek (DS III: 2216a), güger-: (DS III: 2216a). güver-: 1. Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek 2. Filizlenmek 3. Yorgunluktan yüz morarmak 4. Yiyecek bozulmak (DS III: 2241a).
kökle- : Eyeri bağlamak (DTS: 333b); Sırımlarla bağlamak (ED: 711a).	kökle- : ¹⁵⁰ 1. Ağaç veya bitkiyi kökü ile birlikte topraktan çıkarmak, kökertmek 2. Toprakta kalan bitki köklerini ayıklamak 3. Bağ çubuklarını veya fidanları köklendirip dikmek 4. Minder, şilte vb.nin iki yüzünü yer yer dikişlerle tutturmak 5. İnce saç örgülerinden birkaçını yeniden bir arada örmek 6. <i>mec.</i> Motorlu araçlarda gaz pedalına sonuna kadar basmak” (TS: 1496b).	---
köklen- : (İyi bir aileden) köklü olmak; bir yerde durmak (ED: 711b; DTS: -).	köklen- : 1. Bitkide kök oluşmak, bitki kök salmak, kök tutmak 2. <i>mec.</i> Köklü,	---

¹⁵⁰ TS’de *kökle-* “sözcüğünün 1., 2., 3. ve 6. anlamları Eski Türkçede “1. Kök 2. Temel, dayanak 3. *mec.* Köken, soy” (DTS: 332b; ED: 708a-b) anlamlarında tanıklanan *kök* sözcüğünden türeyen *kökle-* fiilinin bugüne yansıyan biçimine aittir. 4. ve 5. anlam tabloda eşleştirilen *kökle-* fiiliyle ilgilidir.

	temelli bir biçimde yerleşmek (TS: 1496b).	
kökleş- ~ kökteş- : Birine tutunmak, yapışmak (DTS: 333b); Birine yapışmak, sarılmak, kabile birliği kurmak (ED: 711b).	kökleş- : Güçlü bir biçimde yerleşmek, yer etmek, kök salmak (TS: 1496b-1497a).	---
kökre- ~ kükre- : ¹⁵¹ 1. Böğürmek 2. <i>mec.</i> Gürlemek (gök gürültüsü hakkında) (DTS: 333b); Gürlemek, yüksek ses çıkarmak (ED: 713a-b).	kükre- : 1. Aslan bağırmak 2. Deniz, nehir kabarmak, taşmak 3. Coşkuyla saldırmak 4. Mayalanıp kabarmak 5. Gür bir biçimde yetişmek 6. <i>mec.</i> Coşmak, taşkınlık göstermek 7. <i>mec.</i> Kızgınlık ve öfke ile yüksek sesle bağırmak (TS: 1555b).	gükre- : 1. Ağzı köpürmek 2. Azmak, kızmak (DS III: 2216b).
köl: Göl, havuz (DTS: 334a); Havuz, göl (ED: 715a).	göl: 1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü 2. Yapay su birikintisi (TS: 959a).	göl: Yüksek yerden dökülen suyun oyduğu yer, çukur (DS III: 2140a).
kölige: Gölge (DTS: 334a); Gölge, saye (ED: 718a-b).	gölge: 1. Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık 2. Güneş ışınlarından korunacak yer 3. Ne olduğu anlaşılamayan karaltı, silüet 4. Resimde bir şekli cisimlendirmek için, onun ışık almaması gereken yerlerine vurulan az çok koyu renk 5. Yetkisi olmadığı hâlde etkili olan 6. Röfle 7. <i>mec.</i> Birinin yanından hiç ayrılmayan kimse 8. <i>mec.</i> Koruma, kayırma himaye (TS: 959b-960a).	kölge: Gölge (DS IV: 2955a), kölgöy: (DS IV: 2955a), kolge: (DS IV: 2911a), körge: (DS IV: 2966b), görgü: (DS III: 2160b).
köligelik: ¹⁵² Gölge (DTS: 334a; ED: -).	gölgelik: 1. Gölge altında bulunan yer 2. Kazıkların ve belli kalınlıktaki dikmelerin üzerine bindirilmiş bir tür demir veya ahşap çardak, sayeban, pergola (TS: 960b).	kölgelik: Gölgelik (AİA: 533b).
köligesiz: Gölgesiz (ED: -)	gölgesiz: Gölgesi olmayan	---

¹⁵¹ Erdal ilk sesin /ö/ olarak okunmasını yanlış kabul ederek doğru okumanın /ü/'lü olması gerektiğini ifade etmiştir (OTWF: 470).

¹⁵² DTS'de madde başı olarak değil, *köşetri* maddesi altında *köşetri köligelik* ikilemesinin bir unsuru olarak maddelenmiştir.

718b; DTS: -).	(TS: 960b).	
köm- : Gömmek, defnetmek, bir şeyin içine yüklemek (DTS: 334b); Gömmek, (ölü) gömmek; bir yere bir şeyi gömmek (ED: 721b).	göm- : 1. Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek 2. Bir ölüyü toprağın içine yerleştirmek, defnetmek 3. Bir cenazeyi kaldırmak 4. Birinin cenaze törenine katılmak 5. Bir nesnenin içine yerleştirmek, batırmak 6. <i>mec.</i> Birinden daha çok yaşamak (TS: 961b-962a).	köm- : Gömmek (DS IV: 2958a).
köml- : Gömülmek (ED: 722b); (DTS: 334b).	göml- : 1. Gömme işi yapılmak veya gömme işine konu olmak 2. Yerleşmek, oturtulmak, kendini gömmek 3. <i>mec.</i> Yok olmak, kaybolmak, görünmez olmak 4. <i>mec.</i> Bir şeyin derinliğine inmek (TS: 962a).	göml- : Gömülmek, gömülme işi yapılmak (AİA: 483b).
kömür : Kömür (DTS: 335a); Odun kömürü (ED: 723a).	kömür : 1. Karbonlu maddelerin kapalı ve havasız yerlerde için için yanmasından veya çok uzun süre derin toprak katmanları altında kalıp birtakım kimyasal değişmelere uğramasından oluşan, siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt 2. <i>mec.</i> Siyah renkli (TS: 1498a).	kömür, kömör, komur : Kömür (EİA III: 205).
kömlüğü : Kömürü olan biri, kimse (DTS: 335a); (Odun kömürü) sahibi (ED: 723b).	kömlü : 1. Birleşiminde kömür olan 2. Yakıt olarak kömür kullanan (TS: 1498b).	---
kömlük : 1. Kömür olmaya özgü ağaç 2. Kömür konulan yer (DTS: 335a); Odun kömürü yapmak için ağaç ve bunun depolandığı yer (ED: 723b).	kömlük : Kömür saklanan veya konulan yer (TS: 1498b).	---
kön : İmal deri (DTS: 335a); Tabaklama için ham deri (ED: 725a).	gön : 1. İşlenmiş deri 2. Kösele 3. <i>hlk.</i> Hayvan derisi (TS: 962b).	gön : 1. Hayvan derisi 2. Kösele 3. Cilt, ten 4. Tabaklanmış deri (DS III: 2151b-2152a).
köndger- : 1. Doğrultmak, düzeltmek 2. Doğru yola yöneltmek (DTS: 335a); Düzeltmek vb. (ED: 730a).	gönder- : 1. Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek 2. Yetki vererek gitmesini sağlamak 3. Bir kaynaktan çıkıp gelmek, ulaşmak 4. Yolcu etmek 5.	gönder-, cünder- : Göndermek (EİA III: 144).

	Araştırma, yazışma vb.nde kaynak kişiye veya esere işaret etmek, atıf yapmak (TS: 963a).	
köndgert-: Düzelttirmek (ED: 730b); (DTS: 335a).	göndert-: Gönderme işini yaptırmak (TS: 963a).	---
köñlek: Gömlek (DTS: 336a); Gömlek (ED: 732a).,	gömlek: 1. Vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi 2. Kadınların giydikleri ince kumaştan yapılmış kolsuz, yakasız iç çamaşırı, kombinezon 3. Vücudun üst kısmına giyilen iç çamaşırı 4. Kitap kapağına geçirilen kap, kılıf 5. Beyaz ışık sağlamak için lambanın üzerine geçirilen amyanattan kılıf 6. Dosya kartonu 7. Memeli hayvanlarda bağırsakları dıştan saran yağlı zar 8. <i>mec.</i> Göbek, batın 9. <i>mec.</i> Basamak, kat, derece (TS: 961a-b).	gönlek: Gömlek (DS III: 2155a), kömneg: (DS IV: 2958a), könek: (DS IV: 2960a), göncek: (DS III: 2152a), gönlük: (DS III: 2155a). gönnek: 1. İç çamaşırı 2. Kısa kollu hırka (DS III: 2153b). gönnnek: Frenkgömleği (DS III: 2155a). göyneek: 1. Frenkgömleği 2. İç çamaşırı 3. Hanım mantosu 4. Mısır koçanının en içteki ince kabuğu 5. Mısır koçanını saran yeşil yapraklar (DS III: 2171b-2172a). köyneek: Gömlek, iç gömleği (DS IV: 2985a), kövnnek: (DS IV: 2984b), köyneeyh: (DS IV: 2985a).
köñül: 1. Gönül 2. İstek 3. Duygu 4. Akıl (DTS: 336a); Akıl, düşünce; kalp (ED: 731b).	gönül: 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatıra vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı 2. <i>mec.</i> İstek, arzu (TS: 963b-965b).	goñul: Gönül (DS III: 2102a), goñül: (DS III: 2102b), goon: (DS III: 2102b), göğn: (DS III: 2131b), göyün: (DS III: 2131b).
köñüllen-: Bir şeye niyetlenmek (DTS: 337a); Bir şey yapmaya niyetlenmek; anlayışlı olmak (ED: 733a).	gönüllen-: Gücenmek, darılmak, alınmak (TS: 966a).	gönüllen-: 1. Küsmek, darılmak, kırılmak 2. Kibirlenmek, nazlanmak (DS III: 2156a), gañüllen-: (DS III: 1915b). gönellen-: Darılmak, kırılmak (DS III: 2153b).
köñüllü: 1. Kalpli, kalbi olan 2. Sıcak, canlı (DTS: 337a); ... bir akla sahip (ED: 732b-733a).	gönüllü: 1. Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen 2. Çok istekli 3. Seven kimse veya sevgili (TS: 966a).	gönüllü: 1. Her şeyi beğenmeyen 2. Herhangi bir işe çağırılmadan gelen ya da yapan 3. Değerli (kimse) (DS III: 2156a).
köñülsüz: Duygusuz, kaba (DTS: 337a); Düşünme yeteneği olmadan (ED: 733a).	gönülsüz: 1. Gönlü olmadan, isteksiz yapılan 2. Gönlü olmaksızın, istemeyerek (TS: 966b).	gönüsüz: Gönülsüz, isteksiz (EİA III: 144).
köpek: Köpek (DTS: 337b; ED: -).	köpek: 1. Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık	kopek: Köpek (DS IV: 2922a).

	gibi işler için beslenen memeli hayvan (<i>Canis familiaris</i>) 2. Aşağılık niyetlerle yaltaklanan veya davranışları kötü olan kimse için kullanılan bir sövgü sözü (TS: 1498b-1499a).	
köprüg: Köprü (DTS: 337b); Köprü (ED: 690b).	köprü: 1. Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı 2. <i>mec.</i> İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey 3. Geminin önünü iyice görecekt bir yükseklikte, sancaktan iskeleye kadar kurulan kumanda yeri 4. Güreşte omuzları yere değdirmemek için ayakları ve alını yere dayayıp beli yukarı kaldırarak alınan durum, güreşçi köprüsü 5. Vücudun, sırt yere dönük olarak el, baş veya diz yere dayanarak yay biçimi aldığı durumu 6. Olmayan dişlerin yerini tutmak veya takma dişleri ağızdaki dişlere sağlam tutturmak amacıyla yapılan diş protezi (TS: 15000a).	köprü: 1. Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven 2. Dokuma aygıtında çözgü ipliklerinin geçtiği tahta ya da demir araç (DS IV: 2962a). körpü: Köprü (DS IV: 2968b), köpri: (DS IV: 2968b).
köpük: Köpük (DTS: 337b); Köpürme, köpük vb. (ED: 689a).	köpük: 1. Sabun, deterjan vb.nin suda erimesinden oluşan beyaz kabarcık 2. Çalkanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını 3. Yapay olarak elde edilen, yumuşak ve esnek dolgu gereci 4. Gaz ve buharların sıvı katmanları ile kuşatılmasından oluşan yığın 5. <i>mec.</i> Hayvanların, bazı kez de insanların ağızında görülen salyamsı kabarcıklar (TS: 1500b-1501a).	köpüyh: Köpük (DS IV: 2963a).
köpür-: Köpürmek (DTS: 337b); Köpürmek, köpüklenmek vb. (ED: 691a).	köpür-: 1. Köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak 2.	köpür-: Ateş çok alevli yanmak (DS IV: 2963a).

	Ekşiyip köpüklenmek 3. <i>mec.</i> Çok kızmak, birdenbire öfkelenmek, feveran etmek 4. <i>mec.</i> Gerekli gereksiz, aralıksız ve bıktırıcı konuşup durmak (TS: 1501a).	
köpürt-: (Bir şeyi) köpürtmek (ED: 691a-b); (DTS: 337b).	köpürt-: Köpürmesini sağlamak (TS: 1501a).	---
kör-: 1. Görmek, bakmak 2. Tabi olmak, itiat etmek 3. Maruz kalmak 4. Dinlemek, algılamak 5. Tahmin etmek (DTS: 337b-338a); (Bir şeyi) görmek; (bir şeyi) tecrübe etmek; (birine) tabi olmak, güvenmek; (yaptığı şeye) bakmak (ED: 736a-b).	gör-: 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek 2. Anlamak, kavramak, sezmek 3. Yanına gidip konuşmak 4. Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek 5. Belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak 6. Yapmak, etmek 7. Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak 8. Almak 9. Bir şeye erişmek 10. Çok değer vermek 11. Bir işleme uğramak 12. Yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak 13. Ziyaret etmek 14. Karşılaşmak, rastlaşmak 15. Gözlerin görmediği durumlarda başka duyu organlarıyla algılamak 16. Sahne olmak, geçirmek 17. Saymak, herhangi bir şey gibi görmek 18. Gezmek 19. Vermek 20. Takım arkadaşlarından en uygun olanına pas atmak (TS: 969a-b).	gör-: Görmek (ZBKİA: 186).
körgü: Görme hareketi vb. (ED: 742a; DTS: -).	görgü: 1. Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye 2. Bir kimsenin, yaşayarak ve deneyerek elde ettiği birikim, deneyim 3. Görmüş olma durumu (TS: 968a-b).	görgü: 1. Ayna 2. Göz tokluğu 3. Dert, felaket 4. Taklit eden (kimse) 5. Alışkı, adet (DS III: 2160b).
körklüglük: Güzellik (DTS: 338b); (ED: 744b).	göklülük: Görklü olma durumu (TS: 969a).	---
körpe: Taze, körpe (DTS: 339a); (Ekin veya hayvan için) vaktinden geç yetişmiş (ED: 737b).	körpe: 1. Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş (bitki), kart karşıtı 2. Çok genç (kimse) 3.	körpe: 1. Yeni doğmuş koyun ya da keçi yavrusu 2. Yeni doğmuş buzağı (DS IV: 2968b).

	Yavruluktan henüz çıkmış (hayvan) 4. <i>mec.</i> Henüz bozulmamış, yıpranmamış (TS: 1503b).	görpe: 1. Taze 2. Küçük çocuk 3. Yeni doğmuş oğlak, kuzu ve benzeri hayvan yavrusu 4. Hayvan sürüsü (DS III: 2162a-b). gorpe: Taze (DS III: 2105b).
körtgür- ~ körtür-: Göstermek (ED: 740a); (DTS: 339a).	gördür-: 1. Görme işini yaptırmak 2. Bir işi başkasına yaptırmak (TS: 967a).	---
körük: Demirci veya kuyumcu fırını, körük (DTS: 339a); Körük (ED: 741b).	körük: 1. Ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen araç 2. Bazı araçların açılıp kapanabilir üst üste katlanmış bölümü 3. Bazı müzik araçlarında hava vermeye yarayan, el veya ayakla işletilen meşin veya kâğıt bölüm (TS: 1504a).	körüh: Körük (DS IV: 2970b), korük: (DS IV: 2930b), kürük: (DS IV: 3049a).
körükle-: Alevi körükle körüklemek (DTS: 339b); (ED: 744b).	körükle-: 1. Körükle hava vermek 2. <i>mec.</i> Kızıştırmak, şiddetlendirmek 3. <i>mec.</i> Çıkar sağlamak için kendini acındırmak, ajite etmek 4. <i>mec.</i> Harekete geçirmek, ajite etmek (TS: 1504a).	---
körül-: Görülmek (ED: 745b); (DTS: 339b).	görül-: 1. Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek 2. Gereken iş yapılmış olmak 3. Bir şeyin bulunduğu anlaşılmak, karşılaşılmak, rastlanmak 4. Kabul edilmek, sayılmak (TS: 970b-971a).	görü-: Görülmek (AİA: 486b).
körüm: Görüş, görünüm (DTS: 339b); Alametleri inceleme, alamet (ED: 745b).	görüm: Görme yetisi (TS: 971a).	görüm: 1. Kocanın kız kardeşi, görümce 2. Gelin ya da damat için alınan elbise (DS III: 2163a). gorüm: Kocanın kız kardeşi, görümce (DS III: 2106b); görüp: (DS III: 2163b).
körün-: 1. Görünmek, görüş alanı içinde bulunmak 2. Gibi görünmek, benzemek (DTS:339b); Görünür olmak, görünmek, kendini göstermek (ED: 746a).	görün-: 1. Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek 2. İzlenim uyandırmak 3. Benzemek, görünüşünde olmak 4. <i>mec.</i> Azarlamak 5. <i>mec.</i> Gözdağı vermek (TS: 971b).	görünk-: Belli olmak, görünmek (DS III: 2163b).
körüş: Bakış, göz teması (DTS: 339b); Konuşma olmadan yüz yüze görüşme	görüş: 1. Görme işi 2. Gözle bir şeyi algılama yetisi 3. Cezaevi ve hastanede yapılan	görüş: Fikir, görüş (UİA: 380a).

(ED: 747a-b).	ziyaret 4. <i>mec.</i> Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir 5. <i>mec.</i> Benzerlerinden ayıran özellik, konsept (TS: 972b).	
körüş- : Birbirini görmek, görüşmek (ED: 748a); (DTS: 339ab).	görüş- : 1. Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek 2. Dostluk, ahbablık etmek 3. Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek, müzakere etmek (TS: 973a).	görüş- : Görüşmek (AİA: 486b).
körüşdür- : Karşılaştırmak (OTWF: 817; DTS: -; ED: -).	görüştür- : Görüşmelerini sağlamak (TS: 973a).	---
köt- : Arka kısım, kalça (DTS: 340a); Arka taraf, kalça (ED: 700b).	göt- : 1. Anüs 2. Alt taraf, dip 3. Kaba et, kış, popo 4. <i>mec.</i> Güç veya yüreklilik (TS: 975a).	göt- : 1. Arka, sırt 2. Testi, bardak, küp gibi şeylerin dip kısmı (DS III: 2164b).
kötrül- : 1. Kaldırılmak, yok edilmek 2. Yükselmek (DTS: 304b); (ED: 706b).	götürül- : Götürme işi yapılmak veya götürme işine konu olmak (TS: 975).	gótürül- : Götürülmek (AİA: 488a).
kötür- : 1. Kaldırmak 2. Yükseltmek 3. Yok etmek (DTS: 340b); Kaldırmak, yükseltmek (ED: 706a-b).	götür- : 1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek 3. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek 4. Öldürmek 5. Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek 6. Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek 7. Bir sonuca vardırmak 8. Kaybolmasına, yok olmasına yol açmak 9. Herhangi bir yiyeceği tek başına ve hızlı bir biçimde yemek 10. Tümüyle sahip olmak. 11. Haksız kazanç sağlamak, mal veya para sahibi olmak (TS: 975a-b).	götür- : Dayanmak, tahammül etmek (DS III: 2166b).
kövdün- : Ceset, gövde (341a); Ceset (ED: 688a-b).	gövde- : 1. Bir şeyin asıl bölümü 2. Kesilmiş hayvanın, sakatatı alındıktan sonraki durumu 3. Ağaç ve bitkilerin dallarının dışında kalan ana bölümü 4. İnsan bedeninde baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm 5. Hayvanlarda baş, ayak ve kuyruktan geri kalan bölüm 6. Ad ve fiil köklerinden yapım ekleriyle	göğde- : 1. Vücut 2. Ölü vücut (DS III: 2127a).

	türetilmiş kelime (TS: 975b-976a).	
köyük / küyük : ¹⁵³ Yanık (DTS: 332b); Yanık (ED: 731a).	göyük : 1. Yanık, yanmış 2. <i>hlk.</i> Hastalık ateşi (TS: 976a). göynük : 1. Yanık, yanmış 2. Güneşte yanmış 3. İyice olmuş (yemiş) 4. <i>mec.</i> Acısı olan, elemli 5 <i>hlk.</i> Orman yakılarak açılan tarla (TS: 976a).	göynük : 1. Az yanmış, ateş karşısında renk değiştirmiş kumaş 2. Üzüntüden ağlar duruma gelme (DS III: 2172b), göğnük : (DS III: 2132a-b), gönük : (DS III: 2155b).
köz : Göz (DTS: 341a-b); Göz (ED: 756b).	göz : 1. Görme organı 2. Bazı deyimlerde, görme ve bakma 3. Oda 4. Bakış, görüş 5. Suyun topraktan kaynakıldığı yer, kaynak 6. Delik, boşluk 7. Çekmece 8. Terazî keşesi 9. Nazar 10. Sevgi, ilgi, gönül bağlantısı 11. Ağacın tomurcuk veren yerlerinden her biri 12. Bölüm, hane 13. Bazı yaraların uç bölümü (TS: 976a-982b).	göz : 1. Bağ çubuklarında yaprak ve filiz çıkan yer, tomurcuk 2. Oda 3. Dolap bölmesi ya da çekmece 4. Pencere 5. Suyun çıktığı yer, kaynak 6. Derelerdeki su dönemeci, girdap 7. Kuyu 8. Derin bataklık 9. Değirmendeki taşların her biri 10. Nazar 11. Bir çeşit yün dokuma motifi 12. Bağ çubuklarında yaprak ve filiz çıkan yer, tomurcuk (DS III: 2174a-2175a).
köz : Yanan köz (ED: 756b-757a; DTS: -).	köz : Küçük kor parçası (TS: 1510a).	köz : 1. İyice yanıp ateş durumuna gelmiş odun ya da kömür parçası, kor 2. İçinde küçük küçük kor parçaları bulunan kül (DS IV: 2985b-2989a). koz : İyice yanıp ateş durumuna gelmiş odun ya da kömür parçası, kor (DS IV: 2945b).
közed- / küzed- ~ ködez- : Korumak, bakmak, gözetmek (DTS: 352b); Korumak, gözetmek, bakmak vb. (ED: 758a).	gözet- : 1. Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek 2. Önem vermek, göz önünde bulundurmak, ayrı tutmak 3. Kollamak, beklemek 4. Bir sonuca giderken bütün ayrıntı ve etkenleri dikkate almak 5. Kayırmak (TS: 985a).	---
közetgüci : Koruyan (Ercilasun vd. 2014: 332; DTS: -; ED: -).	gözetici : 1. Gözetleme yapan kimse 2. Koruyucu kimse 3. Atletizmde ellişer metre aralıkla dönemeçlere dizilen en az dört gözlemciden her biri (TS: 984b).	---

¹⁵³ ED’de **künük* biçiminde yer alır.

közetil- / küzetil- ~ ködezil-: Korunmak (ED: 707b); (DTS: 352b).	gözetil-: Gözetme işi yapılmak veya gözetme işine konu olmak (TS: 984b).	---
közele-: 1. Korumak, gözetmek 2. Göze vurmak (DTS: 371b); (ED: 760b).	gözele-: 1. Bir şeyin olmasını veya bir kimsenin gelmesini beklemek, intizar etmek 2. Dikkatle bakmak, tarassut etmek 3. İncelemek, araştırmak 4. Gizlice bakmak, gözetlemek 5. Korumak, kollamak. (TS: 986a-b).	gözde-: Gözlemek, beklemek (DS III: 2171b).
közlü: Gözü olan, gözlü (DTS: 341b-342a; ED: -).	gözlü: 1. Gözü olan 2. Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan 3. Bölmesi veya gözleri olan 4. Deliği olan (TS: 986b).	---
közlük: At gözlüğü (DTS: 342a); (ED: 760a).	gözlük: 1. Görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç 2. Atların çevreden ürkmeleri için gözlerinin iki yanına takılan siper 3. Gözene (TS: 987a).	gözlük: 1. Nazar boncuğu 2. Ocak kenarlarında kibrit vb. şeyler koymaya yarayan küçük gözler 3. Ocakta ateş yakılan kısım 4. Küçük ev penceresi 5. Su kaynağı 6. Arılardan korunmak için başa giyilen ön tarafı tel olan başlık (DS III: 2183a-b).
közsüz: Kör (DTS: 342a); Gözsüz, kör (ED: 762b).	gözsüz: 1. Gözü olmayan 2. Görme engelli (TS: 987b).	gözsüz: 1. Köstebek 2. Utanmaz, arlanmaz (kimse) (DS III: 2183b-2184a).
közünük: Pencere (DTS: 342a); Pencere (ED: 762a).	gözenek: 1. Delikli bir nesnenin deliklerinden her biri 2. <i>hlk.</i> Pencere 3. <i>hlk.</i> Bir işlemede, örgüde, ipliklerin kesilmesi, ayrı tutulması yoluyla oluşturulan boşluk, ajur 4. Canlı dokularda dış deri üzerindeki küçük, basit açıklık, mesame 5. Bitkilerde solunum ve fotosentez için gerekli oksijen ve karbondioksit alışverişine, suyun buhar olarak dışarı atılmasına yarayan, yaprakların alt yüzeyinde çok sayıda bulunan, hücreler arasındaki küçük deliklerden her biri, mesame 6. Bir malzemenin içinde irili ufaklı boşlukların bulunması durumu, süngerimsi görünüş (TS: 984a-b).	gözenek: 1. Pencere 2. Balkon 3. Raf, dolap ya da duvarlarda oyularak yapılan eşya koyacak delik 4. Çekmece 5. Kafes, panjur 6. Küçük delik 7. Arı peteğindeki her delik 8. Örgülerdeki delik 9. Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur (DS III: 2179a-b).

kuçak: Kucak, balya (DTS: 491b); Kuçak, bir kucak dolusu (ED: 591a).	kucak: 1. Açık kollarla göğüs arasındaki bölüm, ağuş 2. Açık kollarla göğüs arasına sığabilen miktarda olan 3. <i>mec.</i> Herhangi bir durumun veya şeyin sınırlarının arası, iç 4. <i>mec.</i> Ortam, ocak (TS: 1515a-b).	gucuk: Kucak (DS III: 2187a).
kuçakla-: Kollarının içine almak (DTS: 491b); Kucaklamak, kollarına almak (ED: 591b).	kucakla-: 1. Kollarla sarıp göğüs üzerine bastırmak 2. Kucağına almak, kucağında taşımak 3. İçine almak veya çepeçevre sarmak, kuşatmak (TS: 1515b).	gucahla-: Kucaklamak (AİA: 491b).
kudretlig (Ar.+Tür.): Güçlü, kutretli (DTS: 492a; ED: -).	kudretli: 1. Gücü olan, güçlü 2. Başarılı, üstün (TS: 1516a).	---
kudruk: 1. Kuyruk 2. Arka bölüm, kalça (DTS: 492a); Hayvan kuyruğu (ED: 604a-b).	kuyruk: 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ 2. Bu organa benzeyen uzantı 3. Kuşlarda gövdenin sonunda bulunan tüy demeti 4. Koyunun bazı türlerinde eritilerek yağı alınan bir uzantısı 5. Başın arkasına toplanmış saç demeti 6. Bir harfin bitiş çizgisine yakın yerde, birden bir dönüş yapan kısa çizgi 7. <i>mec.</i> İnsanların sıra beklemek için art arda durarak oluşturduğu dizi 8. Birisinin arkasına takılıp ondan ayrılmayan kimse (TS: 1549a-b).	kuyruk: Kuyruk (DS IV: 3020b), guyluk: (DS III: 2203b).
kudrukluğ: Kuyruklu, kuyruğu olan (DTS: 492a; ED: -).	kuyruklu: 1. Kuyruğu olan 2. <i>hlk.</i> Akrep (TS: 1549b).	kuyruklu: 1. Akrep 2. Soğan 3. Karışık işlere giren, kurnaz kadın 4. Arkası uzun, bol kadın giysisi (DS IV: 3021b-3022a), guyruklu: Akrep (DS III: 2204a), guyruğlu: (DS III: 2204a), kuyröglü: (DS IV: 3021a), kuyrölü: (DS IV: 3021a). guyruhlu: Dedikoducu kadın (DS III: 2204a). kuyrugli: Akrebe benzer eğri, sarı kuyruklu, zehirli bir böcek (DS IV: 3021a).
kudug ~ kuyug: Kuyu (DTS: 492a; ED: -).	kuyu: 1. Su katmanına	guyu: Kuyu (DS III: 2204a).

492a); (Su) dökülen şey, kuyu (ED: 598b).	varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur 2. Toprağa kazılan derince çukur 3. <i>mec.</i> İçinden çıkılamayan durum veya yer 4. Yer altındaki iş yerlerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu (TS: 1550a-b).	
kuğu: 1. Kuğu 2. <i>mec.</i> Yaşlılık (DTS: 492b); Kuğu (ED: 609b).	kuğu: Perde ayaklılardan, yaban ve evcil türleri bulunan, çok uzun ve kıvrık boyunlu, geniş gagalı, geniş kanatlı bir su kuşu (<i>Cygnus olor</i>) (TS: 1517a).	---
kul: 1. Kul, köle 2. Allah kulu, insan (DTS: 493b); (Erkek) köle (ED: 615a-b).	kul: 1. Tanrı'ya göre insan, abd 2. Köle 3. Karavaş (TS: 1517b-1518a).	gul: Kul (DS III: 2190b).
kula: Kula (at donu hakkında) (DTS: 493b); Boz at (ED: 617a).	kula: 1. Gövdesi sarı veya kirli sarı renkte, yele, kuyruk ve bacağın alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu 2. Bu renkte olan (at) (TS: 1518a).	kula: 1. Kumral 2. Sarışın, mavi gözlü 3. Vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at 4. Siyaha yakın bir renk (DS IV: 2994a). gula: 1. Sarı ile kırmızı renkli beygir 2. Kulak arkasındaki tüyleri kahverengi olan keçi 3. Krem rengi, açık sarı (DS III: 2190b-2191a).
kulabuz ~ kulavuz: Kılavuz (DTS: 494a); Rehber (ED: 617617-618a).	kulavuz: 1. Yol gösteren, tarihi ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber 2. Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap 3. Evlenecek olan erkek veya kadına eş bulan kimse 4. <i>mec.</i> Ruhsal ve zihinsel bakımdan yol gösteren, ışık tutan kimse 5. Kılavuz gemisi 6. Kılavuz kaptan 7. Makaradaki filmlerin başında ve sonunda yer alan, filmin alıcı, yıkama aracı, basım aracı, gösterici vb. araçlara takılıp çıkarılmasında kolaylık sağlayan, asıl film için pay bırakan çeşitli renklerde film	kulağuz: Yol gösteren, kılavuz (DS IV: 2994b).

	parçası 8. Somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan araç 9. Dar ve uzun bir yerden tel, kablo gibi bükülebilen bir şey geçirilirken bunların ucuna bağlandığı sert nesne (TS: 1406b-1407a).	
kulaç: Kol uzunluğundaki bir uzunluk ölçüsü; kulaç (DTS: 493b); Kulaç (ED: 618a-b).	kulaç: Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık (TS: 1518a).	kulaç: İki kolun yanlara uzatılmasıyla oluşan uzunluk (DS VI: 4573b).
kulaçla-: Kulaçla ölçmek (DTS: 493b); (ED: 618b).	kulaçla-: 1. Kaç kulaç olduğunu ölçmek 2. Kulaç atarak yüzmek (TS: 1518a).	kulaçla-: Vuracak gibi yapmak (DS IV: 2994b).
kulaklıg: Kulağı olan (DTS: 494a); Kulakları olan (ED: 621b).	kulaklı: 1. Kulağı herhangi bir biçimde olan 2. Kulağa benzer çıkıntısı olan 3. Sapının ucunda kulak biçiminde iki geniş çatalı bulunan bir çeşit yatağan 4. İki tarafında tutulacak yeri olan yayvan tencere, kazan (TS: 1520a).	kulaklı: 1. Büyük tencere, kazan 2. İki kulplu sahan, yumurta tavası 3. Pala, büyük bıçak (DS IV: 2995b). gulaklı: İki tarafında tutamakları bulunan tahta rende (DS III: 2191a).
kulgak ~ kulkak ~ kulak: Kulak (DTS: 494a); Kulak (ED: 621a).	kulak: 1. Başın her iki yanında bulunan işitme organı 2. Bu organın, sesleri toplayıp içeriye almaya yarayan dış bölümü 3. Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri 4. Sabanın kulağı 5. Duvar, baca şömine vb.yerlerde kulağa benzer çıkıntı 6. Telli çalgılarda tel germeye yarayan burgu 7. Akarsuların ve özellikle göllerin karaya giren ve durgunlaşan yerleri 8. <i>mec.</i> Seslerin uygunluğunu seçebilme ve değerlendirebilme yeteneği (TS: 1518b-1519b).	kulak: 1. Sabanın toprağa giren kısmının iki tarafında bulunan ve toprağı yanlara dökmeye yarayan parça 2. Yağmur ve sel sularının toplandığı çukur, su yatakları 3. Küçük dereler 4. Arkların ya da göl ve dereден tarlaya alınan suyun ağızı 5. Küçük vadi 6. İki yol arasında kalan toprak parçası 7. Akarsuların karaya giren ve durgunlaşan yerleri 8. Göllerin karaya giren sivri kısımları 9. Tarlanın köşesi, dar yeri 10. Gücü sırtığını koymaya yarayan dokuma aygıtının yan direkleri 11. Köprünün iki yanındaki duvarlar 12. 1. Oku boyunduruğa bağlayan kayış 13. Kağnı arabalarında iki oku boyunduruğa yakın yerde birbirine tutturarak sivri ağaç parçaları 14. Telli müzik araçlarında akort vidası, burgu 15. Kenar (DS IV: 2994b-2995a). gulak: 1. Sabanın iki kenarına

		çiziği açmak için konan ağaç parçası 2. Bir cins mantar (DS III: 2994b).
kulluk: Esirlik, esaret, tabiiilik; kölelik durumu, vaziyeti; kölelik, hizmetçilik (DTS: 494a); Kölelik, köle hâli (ED: 620b).	kulluk: 1. Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet 2. Kulun yaptığı iş 3. Karakol (TS: 1522a).	kulluk: Memurluk (DS IV: 2997b). gulluk: Kulluk, hizmet, ikram (DS III: 2192b), gulluh: (DS IV: 2192b).
kulun: Tay (DTS: 494a); Taydan daha küçük, doğumundan bir yaşına kadar olan at yavrusu (ED: 622b).	kulun: Altı aylığa kadar olan at veya eşek yavrusu (TS: 1520b).	kulun: 1. At ve eşek yavrusu 2. 2-3 yaşında kısarak 3. Kurt ya da köpek yavrusu (DS IV: 2998a-b), kulon: At ve eşek yavrusu (DS IV: 2802a), kulin: (DS IV: 2996b), kulin: (DS IV: 2997a), külün: (DS IV: 3033b). kolon: 1. Anne karnındaki yavru, cenin 2. At ve eşek yavrusu (DS IV: 2912a). kulan: İki üç yaşında dişi tay, kısarak (DS IV: 2996a). gulan: Üç, dört yaşındaki dişi tay (DS III: 2191a). gulun: At ve eşek yavrusu (DS III: 2193a-b), gulin: (DS III: 2192a), gulum: (DS III: 2193a), gulum: (DS III: 2194a), gulin: (DS III: 2194a), gunan: (DS III: 2195b).
kulunla-: Yavrulamak, tay doğurmak (DTS: 494b); (Bir kısarak için) doğurmak (ED: 624b).	kulunla-: Kısarak veya eşek yavrulamak (TS: 1523a).	kulunla-: Hayvanlar doğurmak (DS IV: 2999a), kulunna-: (DS IV: 2999a), kulinle-: (DS IV: 2999b). kulumla-: At, eşek vb. hayvanlar yavru düşürmek (DS IV: 2998a). gulunla-: At, eşek vb. hayvanlar doğurmak (DS III: 2193b) golunla-: (DS III: 2098b).
kum: Kum (DTS: 494b); Kum (ED: 625b).	kum: 1. Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler 2. Armut, ayva vb. meyvelerin etli bölümlerindeki sert tanecikler	gum: Kum (DS III: 2194a).

	3. Vücuttaki bezlerin, özellikle böbreğin ürettiği ince ve katı tanecikler (TS: 1523a-b).	
kumlug: Kumlu (DTS: 495a); Kumlu (ED: 628a).	kumlu: 1. İçinde kum bulunan, kumsal 2. <i>mec.</i> Çok ufak ve sık benekli (TS: 1525a).	---
kunduz: Kunduz (DTS: 495a-b); Kunduz (ED: 635b).	kunduz: Kemirgenlerden, kuyruğu geniş ve yassı, art ayak parmaklarının arası perdeli, ağaçları kemirerek beslenen, su kıyılarında yaşayan, yuvalar ve su setleri kuran, postu değerli bir hayvan, kastor (<i>Castor fiber</i>) (TS: 1527b).	---
kur-: 1. Kurmak, inşa etmek 2. Hazırlamak, sıraya dizmek; savaşa hazır hâle getirmek 3. Germek (kiriş, yay) (DTS: 496a-b); (Bir şeyi) çalışma düzenine sokmak, (yay) germek (ED: 643a-b).	kur-: 1. Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek 2. Hazırlamak 3. Yaylı, zemberekli şeylerde yayı veya zembereği germek 4. Gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak 5. Etkisi ve önemi geniş şeyler meydana getirmek, tesis etmek 6. Yapmak, inşa etmek 7. Yapmak, oluşturmak 8. Ortaklık sağlamak 9. Belli bir işte beraber çalışacak kimseleri belirlemek 10. Bir araya getirmek, toplamak 11. Düşünmek 12. Gizlice hazırlamak, tasarlamak 13. Aklına koymak 14. Zihinde büyütmek 15. <i>mec.</i> Bir kimseyi dedikodu veya telkinlerle başkasına karşı öfkeliendirmek (TS: 1531a-b).	kur-: 1. Atmak, salmak (balık oltası için) 2. Koyunlar sıcaktan bunalarak bir araya toplanmak (DS IV: 3009b). gur-: Kurmak, yapmak (DS III: 2200a).
kurbaka: Kurbağa Kara kurbağası (DTS: 496b); Kurbağa (ED: 646b).	kurbağa: Kurbağalardan, yumurta ile üreyen, yavruları gelişimlerini durgun sularda tamamladıktan sonra kuyruğu ve solungacı körelerek karada yaşayabilen, sıçrayarak yürüyen ve suda iyi yüzen küçük hayvan (TS: 1529a).	gulbağa: Kurbağa (DS III: 2191a), kırbo: (DS III: 2054a), kırboğa: (DS III: 2054a).
kurgak: 1. Kuru, kurak, susuz 2. Kuraklık, kara (DTS:	kurak: 1. Yağışsız (hava, mevsim, yıl) 2. Nem	gurah: Kurak, yağışsız (KYA: 480a).

496b); Kurak arazi; kuraklık, susuzluk (ED: 653b-654a).	tutmayan, çabuk kuruyuveren, çorak (toprak) (TS: 1528a).	
kırı- ~ kuru- : Kurumak (DTS: 497a); Kuru olmak veya kurumak (ED: 646a).	kuru- : 1. Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek 2. Bitki, suyu çekilip cansız duruma gelmek 3. Akarsu, göl vb.nin suyu kalmamak 4. Bazı nesneler yumuşaklığını yitirmek, sertleşmek 5. <i>mec.</i> Cılızlaşmak, siskalaşmak, zayıflamak 6. <i>mec.</i> Çok susamak (TS: 1538b).	guru- : Kurumak (DS III: 2201b).
kurıt- ~ kurut- : Kurutmak, akıtmak (DTS: 497b); (Bir şeyi) kurutmak (ED: 649b).	kurut- : 1. Suyunu ve ıslaklığını giderip kuru duruma getirmek 2. Bitki canlılığını yitirmek 3. Bazı sebze ve meyvelerin buharlaştırılmasıyla kuru bir durum almasını sağlamak 4. <i>mec.</i> Cılız duruma getirmek, zayıflatmak 5. <i>mec.</i> Yiyecek ve içecekleri yiyip bitirmek 6. <i>mec.</i> Uğursuzluk getirmek, yok etmek (TS: 1540a).	gurut- : Kurutmak; sonunu getirmek; bitirmek; tüketmek (EİA III: 149).
kurşag : Kemer, kuşak (DTS: 498a); (ED: 664b).	kuşak : 1. Bele sarılan uzun ve enli kumaş 2. Sağlamlığını artırmak için bir şeyin çevresine geçirilen ağaçtan veya metalden bağ 3. Bir ürünün, bir aygıtın teknolojideki ve bilimdeki gelişmeye göre üretilen yeni biçimleri 4. Yeryüzünde veya herhangi bir gök cisminde belli şartları sağlayan bölge 5. Yeryüzünün kutuplar, kutup daireleri ve dönencelerle belirlenen beş bölümünden her biri, küre kuşağı 6. Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu 7. Bir küre yüzeyi, paralel iki düzlemle kesildiğinde iki kesitin arasında kalan bölüm 8. Henüz birleştirilmemiş ses ve görüntü taşıyan filmler 9.	kuşak : 1. Tahta kapıların arkalarına yatay çakılan tahta parçası 2. Evin sağlam olmasını sağlamak için, pencere başlarından geçen, evi çevreleyen ağaçlar 3. Kayığın kenarını çevreleyen tahta 4. Çevre, yer (DS IV: 3015b). kurşak : Kadınların arkadan bellerine bağladıkları işlemeli kuşak (DS IV: 3010b). gurşag : Kemer, kuşak (DS III: 2200b). gurşah : 1. Kapı arkasına çakılan, sürgü işine yarayan tahta 2. Kemer, kuşak (DS III: 2200b). gurşah : Gökkuşağı (DS III: 2200b).

	Televizyonda programlar için ayrılmış özel zaman dilimi 10. Yaklaşık yirmi beş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon (TS: 1542b-1543a).	
kurşan-: Kemer kuşanmak (ED: 665a); (DTS: 498a).	kuşan-: 1. Beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak 2. Giyinmek (TS: 1543b).	guşan-: Kuşanmak (DS III: 2202a). kuvşan-: Süslenmek (DS IV: 3020a).
kurşat-: Kemer kuşanmayı emretmek (ED: 665a); (DTS: 498a).	kuşat-: 1. Çevresini sarmak, çevrelemek, çevirmek, abluka etmek, ablukaya almak, ihata etmek, muhasara etmek 2. Çevrelemek, çokça bulunmak 3. Kaplamak 4. Bele sarılıp bağlanan şeyleri başkasının beline bağlamak (TS: 1543b).	guşad-: Bele kuşak sarmak (AİA: 497b).
kurşatıl-: Yakından çevrenmek (DTS: 498a); Çevrenmek (ED: 665b).	kuşatıl-: Kuşatma işi yapılmak (TS: 1543b).	---
kurt I: Kurt (DTS: 498a); Kurt (ED: 648a).	kurt I: Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan (<i>Canis lupus</i>) 2. <i>mec.</i> Bir yeri, bir şeyi iyi bilen 3. <i>mec.</i> İşini iyi bilen, aldanmaz, kurnaz (TS: 1533a-b).	gurt: Kurt, canavar (UİA: 380a).
kurt II: Solucan (DTS: 498a); Solucan (ED: 648a).	kurt II: 1. Yumuşak vücutlu, uzun gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı küçük hayvan. 2. Bazı böceklerle veya bazı böcek kurtçuklarına verilen ad (TS: 1533b).	gurt: Küçük böcek, kurt (DS III: 2200b).
kurtgar- ~ kutgar- ~ kutar-: Kurtarmak, korumak (DTS: 498a); Kurtarmak (ED: 649b-650a).	kurtar-: 1. Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak 2. Kurtulmasını sağlamak 3. Uzaklaştırmak 4. Kazandırmak, yeniden ele geçirmek 5. Bir şeye zarar gelmesini önlemek 6. Birinin cezalandırılmasına engel olmak 7. Bir şeyin değerini karşılamak (TS: 1534b).	kutkar-: Kurtarmak (DS IV: 3018b), gutar-: (DS III: 2203a).
kurtul- ~ kutrul- ~ kutul-: 1. Kurtarılmış olmak, serbest	kurtul-: 1. Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak 2.	gurtul-: Doğurmak (DS III: 2201a).

olmak; kurtulmak, atlatmak 2. Doğurmak, (DTS: 498a-b); Kurtulmak, bağışlanmak (ED: 650a).	İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak 3. Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak 4. Bağını koparıp kaçmak 5. <i>mec.</i> Doğurmak (TS: 1535b-1536a).	
kurtur- : 1. Kurmasını, hazırlamasını emretmek 2. Ordunun dizilmesini, toplanmasını emretmek 3. (Yay, kırı) girmesini emretmek (DTS: 498b); (ED: 650b).	kurdur- : Kurma işini yaptırmak (TS: 1530b).	---
kurug : 1. Kuru, kurumuş 2. Boş, dolu olmayan, meşgul olmayan kimse/şey; ıssız 3. Temelsiz, yanlış, temelden yoksun 4. Nafile, boş, yararsız, boşuna; boşa, boş yere 5. Dış etkilerden yoksun 6. Kuraklık, susuzluk 7. Boşluk, hiçlik (şunyata boşluk öğretisi hakkında) (DTS: 498b-499a); Kuru (ED: 652b-653a).	kur : 1. Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı 4. Canlılığını yitirmiş (bitki) 5. Salgısı olmayan 6. Döşenmemiş, çıplak 7. Katıksız, yanında başka şey olmayan (yiyecek) 8. <i>mec.</i> Etkisi ve sonucu olmayan 9. <i>mec.</i> Zayıf, çelimsiz, arık, sıska, kaknem 10. <i>mec.</i> Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze 11. <i>mec.</i> Akıcı olmayan, duygudan yoksun 12. Kuru fasulye (TS: 1536a-b).	kur : 1. Kuru toprak 2. Kuru gübre (DS IV: 3012a). guru : Kuru (DS III: 2201a).
kurugın ~ koşun : Kurşun (DTS: 488b); Kurşun (ED: 656b-657a).	kurşun : 1. Atom numarası 82, atom ağırlığı 207,21, yoğunluğu 11,3 olan, 327,4 °C'de eriyen, yumuşak ve bükülgen, mavimsi esmer renkte bir element (<i>simgesi Pb</i>) 2. Bu elementten yapılmış 3. Tüfek, tabanca vb. hafif ateşli silahlarda kullanılan mermi (TS: 1532a-b).	gurşun : Kurşun (UİA: 380a).
kurugla- : Kuru biçimde kullanmak (DTS: 499a); (ED: 658a).	kurula- : Bir şeyin üzerindeki ıslaklığı gidermek (TS: 1537b).	---
kuruglan- : Kuru saymak (DTS: 499a); (ED: 658a)	kurulan- : 1. Kurulama işi yapılmak veya kurulama işine	---

	konu olmak 2. Kendini kurulamak (TS: 1537b).	
kuruglug: Gerili (yay, giriş hakkında) (DTS: 499a-b); (ED: 657a).	kurulu: Kurulmuş olan, yerleşmiş, oturmuş (TS: 1538a).	---
kurugluk: Kuruluk, kuraklık (DTS: 499b); Kuruluk (ED: 657a).	kuruluk: Kuru olma durumu (TS: 1538a).	kuruluk: 1. Kış için kurutulan sebzeler 2. Kuru gübre (DS IV: 3013a). guruluk: Hayvanların altına serpilene kuru gübre (DS III: 2201a-b), guruluğ: (DS III: 2201a).
kurugsak ~ kugursak ~ kursak: 1. Mide, karın 2. Kuş kursağı 3. <i>mec.</i> Ruh (DTS: 499b); Mide (ED: 657b).	kursak: 1. Kuşların yemek borusu üzerinde bulunan, yiyeceklerin toplandığı torba biçiminde şişkin organ 2. Böceklerin ve solucanların sindirim kanallarında bulunan, kuşların kursağına benzeyen yapı 3. Kuş kursağı şişirilip kurutularak yapılan veya ona benzetilen şişkin şey 4. <i>hlk.</i> Boğaz (TS: 152a).	kursak: 1. Yürek, kalb 2. Rahim (DS IV: 3010b) 3. Mide (DS VI: 4575a). gursak: 1. Mide 2. Kalp (DS III: 2200a). gursak: 1. Kursak 2. Mide 3. Kalp 4. Yemek borusu (DS III: 2200b).
kurul-: 1. Kurulmak 2. (Yay, giriş) gerili olmak 3. Kramp girmek (DTS: 499b); (DTS: 659a).	kurul-: 1. Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak 2. Rahatça oturmak, yerleşmek 3. <i>mec.</i> Övünür biçimde davranışlarda bulunmak, kasılmak (TS: 1538a).	kurul-: 1. Tertip edilmek, organize edilmek 2. Hazırlanmak 3. İnşa edilmek (UKA: 256).
kurun: Kurum, is (DTS: 499b); İs (ED: 611b).	kurum: Ocak bacalarında biriken veya çevrede savrulan kalın is (TS: 1538a).	gurum: Kurum, is (DS III: 2201b), gorum: (DS III: 2106b).
kurunlug: Kurumla, isle kaplı (DTS: 499b); İslı (ED: 662b).	kurumlu: Kurum tutmuş olan. (TS: 1539a).	---
kus-: 1. Kusmak, saçmak, midesi bulanmak 2. Rengi atmak, solmak (boya hakkında) (DTS: 500a); Kusmak (ED: 666a).	kus-: 1. Midesinin içindekilerini ağız yolu ile dışarı atmak, kay etmek, istifra etmek 2. Reddetmek 3. Boyanan ve temizlenen şeyler yeniden ortaya çıkmak 4. <i>mec.</i> İçinde birikmiş kinini, öfkesini söyleyerek açığa vurmak (TS: 1541a-b).	gus-: Kusmak (DS III: 2202a).
kustur-: 1. Kusturmak 2. Soldurmak (DTS: 500a); (ED: 666b).	kustur-: Kusmasına yol açmak (TS: 1541b).	kustur-: Kaşar, helva vb. şeyler yağını dışarıya vermek (DS IV: 3015a).
kuş: 1. Kuş 2. Av için şahin/doğan (DTS: 500a-b); Kuş (ED: 670b).	kuş: 1. Yumurtlayan omurgalılardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle	kuş: Uçurtma (DS IV: 3015a). guş: Kuş (DS III: 2202a).

	örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı 2. Acemi er (TS: 1542a-b).	
kuşçı: 1. Kuşçu 2. Şahinle/doğanla avlanan avcı (DTS: 500b); Şahinle/doğanla avlanan avcı (ED: 670a).	kuşçu: 1. Süs kuşları yetiştirip satan kimse 2. Saraylarda şahin, doğan vb. avcı kuşların bakımıyla görevli kimse 3. Suç işleyen saray hasekilerini cezalandırmak ve yola getirmekle görevli haseki subayı (TS: 1544a).	kuşcu: Küçük gövdeli bir çeşit av köpeği (DS IV: 3016a).
kuşluk: Gün doğumundan sonraki zaman; öğle vakti; sabahtan sonra (DTS: 500b); (ED: 672b).	kuşluk: 1. Günün sabahla öğle arasındaki bölümü, kuşluk vakti 2. Kuşlara yem verilen zaman 3. Büyük kuş kafesi (TS: 1545a).	guşluk: Sabahla öğle arası (DS III: 2202b), guşluğ: (DS III: 2202b).
kut: 1. Mutluluk, nimet, baht, iyilik; şans, devlet; mutlu kader 2. <i>mec.</i> Saygınlık, azemet 3. Gerçek varlık hâli, saadet (genellikle buda hakkında), mutluluk (DTS: 501a); Tanrı'nın lütfu, iyi talih, mutluluk vb. (ED: 594a-b).	kut: 1. Devlet idaresinde güç, yaratıcılık ve yetki bakımından sahip olunan üstün güç 2. Mutluluk 3. İlâhi bir kaynaktan gelen rahmet, bereket (TS: 1545b).	
kutlug: 1. Mutlu, saadetli, mutluluk, talih, şans getiren, bahtlı 2. Kutsal, mübarek 3. Talihli, şanslı 4. Mukaddes, asil (=Skr. ārya) (DTS: 502b-503a); Tanrı'nın lütfuna mazhar olan; talihli, mutlu, kutlu (ED: 601a).	kutlu: Uğurlu (TS: 1546a).	gutlu: Kutlu (DS III: 2203a).
kutsuz: Şanssız, mutsuzluk getiren, talihsiz; uğursuz; <i>ger.</i> bahtsız, yenik (DTS: 503b); Tanrısal lütfu mazhar olmayan, talihsiz, şanssız vb. (ED: 606b).	kutsuz: 1. Uğursuz, kötü, menhus 2. Mutsuz, zavallı (TS: 1546b).	kutsuz: 1. Uğursuz. 2. Şanssız (DS IV: 3019a).
kudur-: 1. Kuralların dışına çıkmak, had bilmemek, haddini aşmak 2. Kudurmak, saplantılı olmak, pervasız olmak 3. Şiddetli biçimde büyümek (bitki hakkında) (DTS: 504a-b); Haddinden fazla olmak, makul sınırları aşmak (ED: 605a-b).	kudur-: 1. Kuduz hastalığına yakalanmak, kuduz olmak 2. <i>mec.</i> Aşırı davranışlarda bulunmak, taşkınlık göstermek 3. <i>mec.</i> Çok yaramazlaşmak, ele avuca sığmamak 4. <i>mec.</i> Gücünü artırmak, tehlikeli bir durum almak, tehlikeli bir duruma gelmek 5. <i>mec.</i> Çok kızmak,	kudur-: Oynamak: <i>Çocuklar, haydi kuduralım</i> (DS IV: 2992a).

	öfkelenmek (TS: 1516b).	
kutuz: Kuduz (DTS: 504b); Kudurmuş, kudurmuş köpek (ED: 608a).	kuduz: 1. Köpek, kedi, tilki vb. memeli hayvanlardan ısırma, tırmalama veya salya yolu ile insana geçen, genellikle çırpınma, sudan korkma şeklinde beliren, zamanında aşı yapılmazsa ölümle sonuçlanan hastalık 2. Bu hastalığa yakalanmış 3. <i>mec.</i> Azmış (TS: 1516b).	kuduz: 1. Ele avuca sığmayan, yaramaz (çocuk) 2. Sevimli küçük çocuk (DS IV: 2992a).
kuy: Vadi dibi (DTS: 481a); Tenha yer (ED: 674a).	koy: Denizin, gölün küçük girintiler biçiminde karaya doğru sokulduğu bölümü (TS: 1491a).	---
kuzgun: Kuzgun (DTS: 505b); Kuzgun, büyük siyah kuş (ED: 682b).	kuzgun: Ötücü kuşlar takımının kargagiller familyasından, Kuzey Amerika'nın dağlık, fundalık yerlerinde bulunan, tüyleri siyah renkte olup mavi renkte parlayan bir kuş türü, karakarga (<i>Corvus corax</i>) (TS: 1551a).	guzgun: Kuzgun, yırtıcı bir kuş (DS III: 2205a).
kuzı: ¹⁵⁴ 1. Kuzı 2. <i>mec.</i> Değerli, nazik (DTS: 491a); Kuzu (ED: 681a).	kuzu: 1. Koyun yavrusu 2. Bir meyve ve sebzeye bitişik olan küçük meyve veya sebze 3. Deneyimsiz, toy kimse (TS: 1551b).	guzu: Kuzu (DS III: 2205a).
küç: 1. Güç 2. Zulüm, cebir (DTS: 343b); Kuvvet (ED: 693a-b).	güç I: 1. Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor 2. Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat 3. Sınırsız, mutlak nitelik 4. Büyük etkinliği ve önemi olan nitelik 5. Bir cihazın, bir mekanizmanın iş yapabilme niteliği 6. Siyasi, ekonomik, askerî vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu 7. Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli 8. Bir toprağın verimlilik yeteneği 9. <i>mec.</i> Yeterliliğini ve güvenilirliğini kanıtlamış kimse 10. Bir	güç: Gönül, yürek (DS III: 221a). guc: Güç (DS III: 2186b).

¹⁵⁴ DTS'de *kozi* biçiminde yer alır.

	akarsuyun aşındırma ve taşıma yeteneği 11. Birim zamanda yapılan iş (TS: 994a-b). güç II: 1. Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, efor, kolay karşıtı 2. Zorlukla (TS: 994b).	
küçen- : 1. Güç kullanmak, şiddet uygulamak 2. Güçlenmek 3. Zorlanmak, çabalamak (DTS: 344a); Kendini zorlamak (ED: 698a-b).	gücen- : Birinin beklenilmeyen bir davranışı veya sözü karşısında kırgınlık duymak, kırılmak (TS: 994a).	güjen- : Doğumda zorlanmak, direnmek (DS III: 2216b).
küçlen- : Güçlenmek (DTS: 344b); (ED: 697b-698a).	güçlen- : Güçlü duruma gelmek, kuvvetlenmek (TS: 995a).	---
küçlentür- : (DTS: 344b; ED: -).	güçlendir- : Güçlü duruma getirmek, güç kazanmasını sağlamak (TS: 995a).	---
küçlüğ : Güçlü, muktedir (DTS: 344b); Kuvvetli, güçlü; şiddetli, baskıcı (ED: 697a-b).	güçlü : 1. Gücü olan, kuvvetli, yavuz 2. Şiddeti çok olan 3. <i>mec.</i> Etkisi, önemi büyük olan, sözü geçer, forslu 4. <i>mec.</i> Nitelikleri ile etki yaratan, etkili (TS: 995b).	güşlü : Güçlü (UİA: 380b).
küçlük : Güç (ED: 697b; DTS: -).	güçlük : 1. Zorluk 2. Ağır ve yorucu emek, zahmet, meşakkat 3. Engel, pürüz (TS: 995b).	güçlük : Ağrı, tıkanıklık: <i>yüreğime bir güçlük çöktü</i> (DS III: 2211a).
küçsüz : Güçsüz, zayıf (DTS: 344b); Zayıf, Güçsüz (ED: 699b).	güçsüz : Gücü olmayan, âciz (TS: 995b).	---
küd- : 1. Gözetlemek, beklemek, göz kulak olmak 2. Beklemek, otlatmak (DTS: 345a); 1. Beklemek (geçişsiz), 2. (birini) beklemek 3. Eşlik etmek, refakat etmek (konuk, koyun vs.) (ED: 701a-b).	güt- : 1. Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek 2. <i>mec.</i> Bir düşünceyi veya bir ilkeyi gerçekleştirmeye çalışmak 3. <i>mec.</i> Bir kimseyi, bir topluluğu kendi düşünce ve amacı doğrultusunda yönetmek, sevk ve idare etmek (TS: 1011b-1012a).	güt- : 1. Hayvan otlatmak 2. Gözetlemek, bir işi ya da düşünceyi izlemek (DS III: 2239a). güd- : 1. Hayvan otlatmak 2. Arkasını bırakmamak, kollamak (DS III: 2213a). köy- : Beklemek, gözlemek, sabırsızlanmak (DS IV: 2985a). küy- : Gözlemek, beklemek (DS IV: 3057b). güy- : Dayanmak, beklemek. sabretmek (DS III: 2242b), güğ- : (DS III: 2216a), güv- : (DS III: 2242a).
küdegü : Damat (DTS: 345a); Damat, kız kardeşinin kocası	güveyi : Damat (TS: 1014a).	güvegi : Damat, güveyi (DS III: 2239b), gövegi : (DS III:

(ED: 703a-b).		2167b), gövü: (DS III: 2170b), guya: (DS III: 2203b). güva: (DS III: 2239b), güyâe: (DS III: 2242a), güyo: (DS III: 2242b). güey: Damat (DS III: 2215b).
kül-: Gülmek (DTS: 346a); Gülmek, (birine) gülmek; gülümsemek (ED: 715b-716a).	gül-: 1. İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak 2. Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek 3. Biriyle alay etmek (TS: 999a).	gûl-: Gülmek (AİA: 492b-493a).
kül: Kül (DTS: 346a); Kül, cüruf (ED: 715a).	kül: Yanan şeylerden artakalan toz madde (TS: 1556a).	kûl, kül: Kül (AİA: 537a).
kültür-: (Birini) güldürmek (ED: 717a); (DTS: 346b).	güldür-: Gülmesine sebep olmak (TS: 997b).	---
külünç: Gülünecek şey, alay konusu (DTS: 347a); Gülme; maskara olma (ED: 719a).	gülünç: Güldürücü, tuhaf, komik (TS: 999b).	---
külüş-: Birlikte gülmek, birbirine gülmek (ED: 720b); (DTS: 347a).	gülüş-: Karşılıklı veya birlikte gülmek (TS: 1000a).	gûlüş-: Gülüşmek (KYA: 479b).
külüt: Gülünç şey (DTS: 347a); (ED: 716b).	gülüt: Skeç, revü, eğlence gösterisi vb.ne eklenen beklenmedik gülünç sözler veya durumlar (TS: 1000a).	gûlüt: Gülümseme (DS III: 2221a).
kümüş: Gümüş, gümüş para (DTS: 347a); Gümüş (ED: 723b-724a).	gümüş: 1. Atom numarası 47, atom ağırlığı 107,88, yoğunluğu 10,5 olan, 960 °C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element (<i>simgesi Ag</i>) 2. Bu elementten yapılmış (TS: 1001b).	gûmüş: Gümüş veya Gümüştan yapılmış (AİA: 494a)
kümüşlög: Gümüşlü, gümüştan (DTS: 347a); (ED: 724b).	gümüşlü: Gümüşü olan, gümüşle kaplanmış veya süslenmiş olan (TS: 1002a).	---
kün: 1. Güneş 2. Gün 3. Hergün, günden güne (DTS: 347b); Güneş, gün (ED: 725a-b).	gün: 1. Güneş 2. Güneş ışığı 3. Gündüz 4. Yer yuvarlağının kendi ekseninde bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre 5. İçinde bulunulan zaman 6. Zaman, sıra 7. Çağ, devir 8. İyi yaşanmış zaman 9. Bayram	gún, gün: Gün, güneş (AİA: 494a-b).

	niteliğinde özel gün 10. Belirli günlerde ev hanımlarının konuk ağırlamak için yaptıkları toplantı 11. Tarih (TS: 1002b).	
küneş: Güneş (DTS: 348a); Güneş ışığı (ED: 734a-b).	güneş: Güneş ışınlarının ve ısısının etkilediği ortam (TS: 1006b).	güneş, güneş: Güneş (AİA: 495a).
künlük: 1. Günlük 2. İş günü (DTS: 348b); Bir günlük süreç (ED: 732a-b).	günlük: 1. O günkü, o günle ilgili 2. Üzerinden gün geçmiş veya geçecek 3. Her gün yapılan, her gün yayımlanan, her gün çıkan 4. Günü gününe tutulan hatıra, günce, muhtıra 5. Günü gününe tutulan anı yazısı veya bu yazıları içine alan eser, günce (TS: 1008b).	günlük: 1. Şemsiye 2. Balon, seren (DS III: 2230a). günnük: 1. Şemsiye 2. Balon, seren 3. Beş vakit namaz 4. Ücret, yevmiye (DS III: 2230b).
küntüz ~ kündüz: Gündüz, gündüzleyin (DTS: 349a); Gündüz (ED: 729b).	gündüz: 1. Günü sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü 2. Gündüz vaktinde (TS: 1006a).	gündüz: Gündüz (AİA: 495a-b).
küp: Büyük toprak kap, testi (DTS: 349a); Bir toprak kap veya testi (ED: 687a).	küp: 1. Su, pekmez, yağ vb. sıvıları veya un, buğday gibi tahılları saklamaya yarayan, geniş karınlı, dibi dar toprak kap 2. Sarhoş (TS: 1560b-1561a).	güp: Küp (DS III: 2232b).
küpe: Küçük bir metal halka; küpe (ED: 687b); (DTS: 349a).	küpe: 1. Kulak memelerine takılan süs eşyası 2. Bazı hayvanların boyunlarının iki yanından sarkan deri uzantıları (TS: 1561a).	küpe: 1. Kulak memesi 2. Koyun ve keçilerin çenesinin iki yanından sarkan deri uzantıları (DS IV: 3041b).
kür: Cesur, yürekli (DTS: 349a); Yürekli, cesur, gözüpek vb. (ED: 735a-b).	kür: İnatçı, hırslı (adam) (TS: 1561b). gür 1. Bol ve güçlü olarak çıkan veya fışkıran 2. Bol, verimli, feyyaz (TS: 1010a).	kür: İnatçı, hırslı adam (DS IV: 3043b).
küreş-: ¹⁵⁵ Güreşmek, savaşmak (DTS: 349b); Güreşmek (ED: 747b-748a).	güreş-: 1. İki kişi türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışmak 2. <i>mec.</i> Mücadele etmek (TS: 1010b).	güleş-: Güreşmek (DS III: 2219a).
kürgek: 1. Kürek 2. Kısa kürek (DTS: 349b); Kürek, bel; kayık küreği (ED: 742b-743a).	kürek: 1. Toprak, kömür vb.ni bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ve yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı bulunan araç 2. Küçük deniz	kirek: Kürek (DS IV: 2877b)

¹⁵⁵ ED’de “kar kürümeye yardım etmek” anlamı *küreş-* fiili ile “güreşmek” anlamı *küreş-* fiilleri aynı madde altında toplanmıştır

	teknelerini yürütmeye yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç 3. Kürek cezası (TS: 1562a).	
küri-: ¹⁵⁶ (Kar) kürümek (ED: 737a); Kürek çekmek, kürümek (DTS: 349b).	kürü-: Küremek (TS: 1563b). küre-: Kürekle atıp temizlemek, kürelemek, kürümek (TS: 1562b).	kürü-: Kar, çamur, toprak vb. şeyleri kürekle sıyırarak atmak (DS IV: 3019b).
kürk: Kürklü giysi, kürk (DTS: 350a); Kürk (ED: 741a).	kürk: 1. Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu 2. Bu posttan yapılmış 3. Hayvan postundan yapılan giysi (TS: 1563a).	---
küs-: Küsmek (DTS: 350a); kızgın olmak, kırgın olmak; küsmek vb. (ED: 748b-749a).	küs-: 1. Darılmak 2. Görevini yerine getirememek 3. <i>mec.</i> Gelişmemek, büyümemek 4. <i>mec.</i> Bir madde, herhangi bir sebeple istenilen niteliğini yitirmek (TS: 1564a).	küs-: Küsmek, darılmak (DS IV: 3052a), kös-: (DS IV: 2975a).
küven-: 1. İtimat etmek, güvenmek 2. Sevinmek 3. Kibirlenmek, övünmek (DTS: 351a-b); Mağrur olmak, kibirlenmek; haklı gurura sahip olmak, kendine saygı duymak; memnun olmak, sevinmek (ED: 690a).	güven-: Güven duymak, güveni olmak, itimat etmek (TS: 1013a).	güven-: 1. Sevinmek 2. Ümit etmek (DS III: 2240b). göven-: Bir şeyin olacağına kesin olarak inanmak (DS III: 2168b).
küvenç: 1. Umut 2. Sevinç, memnuniyet 3. Gurur, övünç, kibir (DTS: 351b); Övünç, haklı gurur, haysiyet (ED: 689b-690a).	güvenç: ¹⁵⁷ Güvenme duygusu, itimat (TS: 1012b)	güvenç: 1. Sevinçli 2. Dayanak, arka, yardım (DS III: 2240b). gövenç: Güvenilen şey (DS III: 2168b).
küvençlig: 1. Güvenilir, umut veren 2. Gururlu, mağrur (DTS: 351b); (ED: 690a-b).	güvençli: Güvenen, itimadlı olan (TS: 1012b).	---
küye: Güve, böcek (DTS: 345b); (Giysi) güve (ED: 754b).	güve: Kurtçuğu yapağı, yünlü kumaş ve dokuma yiyen pul kanatlılardan bir böcek (TS: 1012a).	güye: Güve (DS III: 2242a). göve: Yünlü kumaşları ve dokumaları yiyen bir çeşit böcek, güve (DS III: 2167a).
küz: 1. Sonbahar 2. Güz (DTS: 452a); Sonbahar (ED: 757).	güz: 1. Sonbahar 2. 22 Eylül ile 21 Aralık arasındaki mevsim (TS: 1014a).	güz: Güz mevsimi (UİA: 380b).
küzettür-: Korumaya, gözetmeye zorlamak (DTS: 352b; ED: -).	gözetir-: Gözetme işini yaptırmak, gözetmesini sağlamak (TS: 985a).	---
laçın: Bozdoğan; doğan,	laçın: Beyaz renkli bir cins	laçın: 1. Kartal 2. Atmaca 3.

¹⁵⁶ ED ve DTS'de "kar kürümek" anlamalı *küri-* fiili ile "yeri eşelemek" anlamalı *küre-* fiilleri aynı madde altına toplanmıştır. Bunların farklı fiiller olduklarını Erdal ortaya koymuştur (OTWF: 391-392).

¹⁵⁷ Canlandırılmış sözcük (449b).

şahin (<i>Falco peregrinus</i>) (DTS: 353a); Doğan (ED: 763b).	şahin (TS: 1567b).	Doğan (DS IV: 3058b). laçin: Doğan (DS IV: 3058b).
man-: ¹⁵⁸ Batırmak, bandırmak (DTS: 357a); (Bir şeyi, bir sıvıya) batırmak (ED: 348a).	ban-: Katı bir şeyi sulu veya tuz, biber vb. toz durumundaki maddelerin içine batırıp çıkarmak, bandırmak (TS: 251b).	ban-: 1. Yemeği kıyısından azıcık yemek, tatmak, parmak batırmak, parmakla karıştırmak, artıklamak 2. Kedi köpek gibi hayvanlar sulu yiyeceklere dilini batırmak 3. Batmak, batıp çıkmak, her tarafı bulaşmak (DS I: 521b-522a) 4. Batırmak, batmak 5. Tatmak, yemeğe başlamak 6. Suya, çamura bulanmak, batmak (DS VI: 4443b).
mandur-: ¹⁵⁹ Bandırmak (ED: 350a; DTS: 357b).	bandır-: 1. Banmak 2. Üzüm salkımlarını, inciri çabuk kuruması ve renginin parlak olması için küllü veya potaslı ılık suya daldırıp çıkarmak (TS: 250a).	bandır-: 1. Kurutulacak olan taze üzüm veya inciri potaslı suya daldırmak 2. Suya batırmak, daldırmak 3. Yemekten aldırarak, almaya izin vermek 4. Lokmayla hatıra hatıra yemek 5. Şerbeti tatlıya içirtmek, emdirmek (DS I: 518b-519a).
me: Koyun, keçi meleme yansıma sesi (DTS: 361b); Meleme yansıma sesi (ED: 765b).	me: Koyun, kuzu vb. hayvanların çıkardığı ses (TS: 1640b).	---
meñ I: ¹⁶⁰ Doğum lekesi, ben (DTS: 362b-363a); Yüzdeki ben (ED: 346a).	ben I: 1. Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı 2. En çok üzümde görülen olgunlaşma belirtisi 3. <i>hlk.</i> Saçta, sakalda beliren beyazlık (TS: 306a).	ben, beñ: 1. Meyvelere düşen olgunlaşma belirtisi, alaca 2. Saçta, sakalda beliren beyazlık (DS I: 625a). benk: 1. Cilt üzerindeki koyu renk leke, ben 2. Leke 3. Meyvelere düşen olgunlaşma belirtisi, alaca (DS I: 628b-629a). beğ: Cilt üzerindeki koyu renk leke, ben (DS I: 597b), beñ: (DS I: 628b).
meñe ~ meñi ~ méyi: Beyin	beyin: 1. Kafatasının üst	beyin: Beyin (EİA III: 43).

¹⁵⁸ ED’de *ban-* maddesi altında açıklanmıştır. Ancak sözcüğün /b/’li biçimi Eski Türkçe metinlerde henüz tanıklanamamıştır. Eski Türkçede *man-* fiilinin edilgen biçimi olan *manıl-* “ekmek sirkeye (vs.) banılmak” (ED: 769b); (DTS: 358a) fiili de tanıklanır. Bu fiil, Türkiye Türkçesine *banıl-* “(bir şeyi) batırılmak” şeklinde uzanmıştır. Ancak Türkçe Sözlük’te ve Derleme Sözlüğü’nde bu sözcüğe dair bir kayıt yer almaz.

¹⁵⁹ ED’de *bandur-* maddesi altında açıklanmıştır. Ancak sözcüğün *bandur-* biçimi Eski Türkçede tanıklanmış değildir.

¹⁶⁰ ED’de *beñ* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak Eski Türkçede sözcüğün /b/ biçimi tanıklanmış değildir.

(baş), akıl (DTS: 363b); Beyin (ED: 348b-349a).	bölümünde beyin zarı ile örtülü, iki yarım yuvar biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, enfeal, dimağ 2. Muhakeme, usa vurma 3. <i>mec.</i> Bir şeyi yönetmede önemli görevi olan kimse 4. <i>mec.</i> Akıl, anlayış 5. <i>mec.</i> Bilgisi, eğitimi, düşüncesi yüksek düzeyde olan kimse (TS: 322b-323a).	
meñiz: ¹⁶¹ 1. Görünüm, dış görünüş, kılık kıyafet, görünüş 2. Çehre, yüz rengi; sima (DTS: 364b); Beniz (ED: 352a).	beniz: 1. Yüz 2. Yüz rengi (TS: 308a).	beñz: Beniz (AİA: 363b).
meñizlig: 1. Dış görünüşe sahip olmak, bir şey görünürlü 2. ... yüz rengine sahip olan (insan hakkında) (DTS: 771b); Güzel vb. (ED: 771b).	benizli: ¹⁶² Benzi bulunan, benze sahip olan (TS).	---
meñze-: ¹⁶³ Benzer, emsal olmak, benzetmek, denkleşmek (DTS: 365a); Benzemek (ED: 352b).	benze-: 1. İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak 2. Sanısını uyandırmak, gibi görünmek (TS: 309a).	beñze-: Benzemek (DS I: 630a).
meñzet-: ¹⁶⁴ Benzer etmek, benzetmek (DTS: 365a-b); (Bir şeyi, bir şeye) benzetmek (ED: 352b).	benzet-: 1. Benzer duruma getirmek 2. Bir şeyde başka şeye benzeyen yönler bulmak 3. <i>mec.</i> Kötü bir duruma getirmek, bozmak 4. <i>mec.</i> Dövmek (TS: 310a).	beñzed-: Benzetmek (DS I: 630a).
mI ~ mU: Soru edatı (DTS: 367b; ED: -).	mı ~ mi ~ mu ~ mü: 1. Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkâr anlamı veren bir söz 2. Soru anlamıyla rica ve emir cümleleri yapar 3. Tekrarlanan kelime arasında kullanılarak kelimenin	mi: “Mi” kuvvetlendirme ve soru eki (UKA: 259).

¹⁶¹ ED’de *beñiz* maddesi altında ele alınmıştır.

¹⁶² Türkçe Sözlük’ün son baskısı olan 2011 tarihli 11. baskısında *benizli* sözcüğü kayıtlı değildir. Ancak sözlüğün çevrimiçi versiyonunda madde başı olarak yer alır (Erişim Tarihi: 25.05.2018).

¹⁶³ ED’de *beñze-* maddesi altında ele alınmıştır.

¹⁶⁴ ED’de *beñzet-* maddesi altında ele alınmıştır.

	anlamını pekiştiren bir söz 4. Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz (TS: 1675b).	
mıgar: ¹⁶⁵ Pınar, kaynak, memba (DTS: 368a); Su kaynağı (ED: 351b).	pınar: 1. Yerden kaynarak çıkan su, kaynak 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba 3. Çeşme (TS: 1921a).	mıgar: Pınar (DS IV: 3201). munar: Pınar, çeşme (DS IV: 3220b), mağar: (DS IV: 3104b), moğar: (DS IV: 3209b), muar: (DS IV: 3215a), muğar: (DS IV: 3217b), muhar: (DS IV: 3218a). bunar, buğar: Çeşme, pınar (DS I: 791b-792a), bınar: (DS I: 667a), biğar: (DS I: 695b), buğar: (DS I: 779b), buvar: (DS I: 807b).
monçuk: ¹⁶⁶ 1. Boncuk, kolye 2. Tılsım, muska (kıymetli taş, aslan tırnağı vs.) 3. mec. Tane, tohum (DTS: 368a); Boncuk, boncuk kolye; mücevver (ED: 349a-b).	boncuk: Cam, taş, sedef, tahta, plastik vb. maddelerden yapılan, ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi (TS: 376b).	boncuk: 1. Kuyuların ağzına konulan ortası delik, yuvarlak taş 2. Buğdayların içinde biten, ufak taneli, parlak, sert tohumlar (DS I: 736a).
monçuklan-: Boncuk sahibi olmak (DTS: 368a); (ED: 767b).	boncuklan-: Boncuk biçiminde taneler oluşmak (TS: 377a).	---
muğlug: 1. Endişeleri olan, sıkıntıya maruz kalan, ihtiyacı olan 2. Kederli, sefil, güçsüz (DTS: 373b); Gamlı, kederli, sıkıntılı vs. (ED: 769a-b).	bunlu: Sıkıntılı (TS: 413b).	---
münül-: ¹⁶⁷ (At vs.) binilmek, sürülmek (ED: 351a); (DTS: 376a).	binil-: Binme işi yapılmak (TS: 346b).	---
müñüz ~ müyüz: ¹⁶⁸ Boynuz (hayvan) (DTS: 376a); Boynuz (ED: 352a-b).	boynuz: 1. Bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatallı korunma organı 2. Bu organdan yapılmış 3. Kurşun borudan kol alma işleminde kullanılan demirden yapılmış	boynuz: Keçi boynuzu (DS I: 747a). buynuz: 1. Boynuz 2. Keçi boynuzu 3. Boynuz benzeyen kilim, hah motifi (DS I: 808a-b).

¹⁶⁵ ED'de *bınar* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak sözcüğün /b/li biçimi Eski Türkçe metinlerde tanıklanabilmiş değildir.

¹⁶⁶ ED'de *bonçuk* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak sözcüğün /b/li biçimi Eski Türkçe metinlerde tespit edilememiştir.

¹⁶⁷ ED'de *binil-* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak sözcüğün /b/li biçimi Eski Türkçe metinlerde tanıklanabilmiş değildir.

¹⁶⁸ ED'de *büñüz* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak Eski Türkçedede sözcüğün /b/'li biçimi henüz tespit edilememiştir.

	alet (TS: 389b).	
müñüzlen- : Çıkmak (Boynuz için) (DTS: 376b); Kuzu vs. boynuzu uzamak (ED: 771b).	boynuzlan- : 1. Boynuzu çıkmak 2. Boynuz batırılmak, boynuz yarası almak 3. <i>mec.</i> Karısı veya bir kadın yakını tarafından aldatılmak (TS: 390a).	---
ne : 1. Ne? (bir konu, olay, eylem için) 2. Ne tür, ne gibi, nasıl (özellik, nitelik için) (DTS: 378a-b); Ne (ED: 774a-b).	ne : 1. Hangi şey 2. Her şey 3. Birçok şey 4. Hangi 5. Nasıl 6. Neden 7. Şaşma veya abartı bildiren bir söz 8. Sana ne, bana ne gibi sorularda ne ilgisi var anlamına gelen bir söz 9. Soru biçiminde şaşma bildiren ünlem (TS: 1757a-1758b).	ne : Niçin, neden, niye (DS IV: 3243b).
neçe : 1. Ne kadar, kaç, kaç 2. Ne kadar, nasıl, ne ölçüde 3. Ne olursa olsun, nasıl olursa olsun (DTS: 378b-379a); Ne kadar (ED: 775a-b).	nice : 1. Kaç, ne kadar 2. Birçok 3. Nasıl. 4. Uzun süreden beri (TS: 1770a).	neçe : Ne kadar, kaç, nice (DS IV: 3244a). neje, nije : Nice (DS IV: 3245b). nece : Nasıl (DS VI: 4606b).
neteglik : Bir şeyin özelliği, niteliği, kalitesi (DTS: 381a); Bir şeye özgü özellik, vasıf, bir şeye benzer nitelik (ED: 776b).	nitelik : 1. Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet 2. Bir şeyin iyi veya kötü olma özelliği, kalite 3. Bireyi, nesne veya yaşantının bir yönünü ötekilerden ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özellik, keyfiyet (TS: 1775b).	---
oba : Aşiret, kabile (DTS: 384a); Kabile, sülale vb. (ED: 5b-6a).	oba : 1. Göçebelerin konak yeri 2. Bu yerde konaklayan göçebe halk veya aile 3. Genellikle bölmeli göçebe çadırı (TS: 1785b).	oba : 1. Yabancı 2. Komşu 3. Yazın hayvanlarla çıkılan yayla, yaylak 4. Yaylalardaki otlaklar 5. Beş on evli köy 6. Yazın, koyunların yatması için ovalarda yapılan çevresi çitle çevrilmiş yer, ağıl 7. Konuk olarak bir yere gitme, gezme (DS V: 3261a-b). uba : Komşu (DS VI: 4019a).
ocak ~ oçuk : Ocak (DTS: 384a); Fırın, ocak vb. (ED: 22b).	ocak : 1. Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer 2. Şömine 3. Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet 4. Kahvelerde, kuruluşlarda çay, kahve	ocak : 1. Ateş 2. Eski ve soylu aile 3. Dedelerden beri belirli bir hastalığı iyi ettiğine inanılan aile 4. Fide ya da ağaç dikmek için açılan çukur 5. Su değirmenlerinde suyun akıtıldığı ve çarkın indirildiği yer (DS V: 3264a-b). ocağ : Ev, aile (DS V: 3264a).

	vb.nin yapıldığı yer 5. Yer üstünde veya yer altında cevher çıkarılan yer 6. Bahçelerde ve bostanlarda her tür meyve ve sebze tohumu ve fidesinin dikimi için ayrılmış toprak çukuru 7. Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer 8. Yılın birinci ayı, kânunusani 9. Yeniçeri teşkilatını oluşturan odalardan her biri 10. <i>mec.</i> Ev, aile, soy 11. <i>hlk.</i> Halk hekimliğinde bir önceki kuşaktan el verme suretiyle aktarılan bilgileri kullanarak belirli bir şikâyeti veya hastalığı iyileştirdiğine inanılan aile (TS: 1786a-b).	oĥaĥ: Ocak (DS V: 3275b). oĥak: Sacayak (DS V: 3266a).
oĥaklık: Ocağı olan (DTS: 384a); (ED: 24a).	oĥaklı: 1. Ocağı olan, içinde ocağı bulunan 2. Ocaktan olan (yeniçeri) (TS: 1787a).	oĥaklı: Soylu aileden gelen (DS V: 3265a).
oĥaklık: Ocak için tahsis edilmiş, fırın (DTS: 384a-b); Ocak için yer, ocak yapımında kullanılan malzeme, kil (ED: 24a).	oĥaklık: 1. Bir aileye, babadan oğla geçmesi için verilen mülk 2. Ateş yakılan yer, ocak 3. Bir yapının temelini veya çatısını oluşturan büyük kereste, temel direği 4. <i>hlk.</i> Mutfak 5. <i>hlk.</i> Baca (TS: 1787a).	oĥaklık: 1. Oda 2. Mutfak 3. Baca, bacanın tabanı (DS V: 3265a).
oĥgur- ~ oĥgur-: Uyandırmak (DTS: 385a); (Birini) uyandırmak (ED: 48a).	uyar-: ¹⁶⁹ 1. Bir kimseye bir davranışta bulunmasını veya bulunmamasını söylemek, ikaz etmek 2. Görevini gereği gibi yapmayan kimseye nasıl davranması gerektiğini hatırlatmak, ihtarda bulunmak 3. Bir canlının herhangi bir organını dıştan bir etki ile görev yapmaya zorlamak 4. <i>hlk.</i> Öğütleye yola getirmeye çalışmak 5. <i>hlk.</i> Uyandırmak (TS: 2426a).	uyar-: 1. Öğütleye, eğitimle yola getirmeye çalışmak 2. Uykudan uyandırmak 3. Sönmüş ateşi canlandırmak (DS VI: 4048a).
oĥgurguĥı: Uyarıcı (DLT: 247; DTS: -; ED: -).	uyarıcı: ¹⁷⁰ Uyarma özelliği olan, uyarıcı, münabbih (TS: 2425a).	---

¹⁶⁹ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 293b).

¹⁷⁰ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 293a).

oğun-: Uyanmak, uyanık kalmak (DTS: 385b); Uyanmak (geçişsiz) (ED: 62a).	uyan-: 1. Uyku durumundan çıkmak 2. Bitkiler canlanıp yeşermeye başlamak 3. Belirmek, ortaya çıkmak, depreşmek 4. <i>mec.</i> Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmek 5. <i>mec.</i> Bilgisizlikten kurtulmak 6. Cinsel yönden hazır duruma gelmek (TS: 2425a).	oyan-: Uyanmak (DS V: 3302b).
oğuntur-: Uyandırmak, uyanık tutmak (OTWF: 822; DTS: 385a; ED: -).	uyandır-: 1. Uyanmasına yol açmak 2. Çıra, lamba, soba vb. ılık veren şeyleri yakmak, tutuşturmak 3. Üstü küllenmiş ateşi yeniden canlandırmak 4. Herhangi bir sebeple dernekteki üyeliğin dondurulmasından vazgeçerek çalışmalara katılmasına izin vermek 5. <i>mec.</i> Aklını başına toplamasını sağlamak, gözünü açmak (TS: 2424b).	uyandır-: 1. Aklını başına getirmek, uyarmak 2. Sönmüş ateşi canlandırmak (DS VI: 4047b). oyandır-: Uyandırmak (DS V: 3302a).
oğlak: 1. Oğlak 2. Oğlak takımyıldızı (DTS: 386a); Oğlak, yavru keçi (ED: 84b-85a).	oğlak: Keçi yavrusu (TS: 1789b). Oğlak: Zodyak üzerinde Yay ile Kova arasında bulunan takımyıldızın adı, Cedi (TS: 1789b).	oğalak: Oğlak (DS V: 3268b), olak: (DS V: 3278b). oğlağ: Keçi yavrusu, oğlak (DS V: 3269b).
oğlan: 1. Çocuk, oğlan 2. Oğul (DTS: 385b); (ED: 85a).	oğlan: 1. Erkek çocuk 2. Yetişkin erkek 3. İskambil kâğıtlarında genç erkek resimli kâğıt, bacak, vale 4. Cinsel bakımdan erkeklerin zevkine hizmet eden sapık erkek (TS: 1789b). ulan: 1. Ey 2. Öfke ve nefret anlatan bir seslenme sözü (TS: 2413b). lan: Ulan (TS: 1575a). ülen: . <i>hlk.</i> Ulan (TS: 2444a).	oğlan: 1. Erkek çocuk 2. Delikanlı oğlan (UKA: 263). lan: Ey, ulan anlamında kabaca seslenme ünlemi (DS IV: 3063b), la: (DS IV: 3059a), lay: (DS IV: 3069b), layn: (DS IV: 3069b), le: (DS IV: 3070z), len: (DS IV: 3073a), ley: (DS IV: 3076a), lo: (DS IV: 3082a), loğ: (DS IV: 3083a), looğ: (DS IV: 3087b). ula: 1. Kaba sesleniş (genellikle erkek çocuklar için) 2. Şaşkınlık ünlemi (DS VI: 4033b). ulān: a, a., vay vay, yerine kullanılan bir şaşkınlık ünlemi (DS VI: 4035a). ulen: Kaba sesleniş (genellikle erkek çocuklar için) (DS VI: 4035), ulo: (DS

		VI: 4036b). ülēn: 1. Beğenme, sevgi bildiren ünlem 2. Seslenme ünlemi (DS VI: 4795a). üle: Seslenme ünlemi (DS VI: 4794b).
ogrlık ~ ogurlık: Hırsızlık, soygun (DTS: 386b); Soygun, hırsızlık (ED: 93b).	uğruluk: Uğrunun yaptığı iş, hırsızlık, sirkat (TS: 2411b).	---
ogrin: Gizlice (ED: 91a; DTS: -).	uğrun: Gizlice (TS: 2411b).	uğrun: Gizli (DS VI: 4028a), öğrün: (DS V: 3320a), ugrun: (DS VI: 4025a), uğurun: (DS VI: 4030b), urgun: (DS VI: 4041a), urğun: (DS VI: 4041a), ürun: (DS VI: 4042a). oğrun: Gizli, saklı (DS V: 3271b), orgun: (DS V: 3290a), orğun: (DS V: 3290a). orun: Gizli, habersiz (DS V: 3292b).
oğul: 1. Çocuk, oğlan 2. Oğul 3. Yavru kuş veya yavru evcil hayvan (DTS: 386b-387a); Evlat, çocuk; erkek çocuk; hizmetçi, uşak; koruma (ED: 83b-84b).	oğul: 1. Erkek evlat 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz 3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu 4. Yaşlı kimselerin genç erkeklerle söylediği bir seslenme sözü (TS: 1790a).	oğul: 1. Arıların baharda çıkardığı yavrular 2. Tahılın art arda, yavaş yavaş çıkardığı başak (DS V: 3271b-3272a). ovul: Erkek çocuk (DS V: 3301b).
oğulçuk: Kadının rahmi (DTS: 387a); Rahim (ED: 86a).	oğulcuk: 1. Oğlanlara sevgiyle yaklaşıldığını belirten bir söz 2. Dölllenmiş yumurtacığın gelişmeye başladığı andan dölüt olmasına kadar geçen süredeki adı, rüşeym, embriyo 3. Bitki tohumlarında bir kökçük ile bir filizcikten oluşan ana bölüm (TS: 1790a).	---
oğullan-: Evlat edinmek (DTS: 387a; ED: -).	oğullan-: Arılar, oğul durumuna gelmek (TS: 1790a).	---
oğullug: Çocuğa, oğula sahip olan (DTS: 387a); bir oğula veya çocuğa sahip olan (ED: 86b).	oğullu: Oğlu olan (TS: 1790a).	---
oğulluk: Evlat edinme (DTS: 387a); Evlat edinme, evlatlık	oğulluk: 1. Oğul olma durumu 2. <i>hlk.</i> Üvey oğul	oğulluk: 1. Üvey oğul 2. Erkek evlâtlık 3. Damat 4.

çocuk (ED: 86b).	(TS: 1790a).	Kardeşlik (DS V: 3272b).
ogulsuz: Çocuksuz (DTS: 387a; ED: -).	oğulsuz: 1. Oğlu olmayan 2. Oğlu olmadan (TS: 1790a).	oğulsuz: Süt veren koyun (DS V: 3272b).
ogurga: Omurga (DTS: 387b-388a); Omurga (ED: 92b-93a).	omurga: 1. Sırt boyunca uzanarak vücuda destek sağlayan, kemikten, kıkırdaktan veya her ikisinden oluşan, içinde omuriliği barındıran kemik yapı 2. Gemi kaburgasının aşağı taraftan bağlı bulunduğu boy ekseni doğrultusunda boydan boya geçen ana yapı ögesi 3. <i>mec.</i> Bir şeyin varlığı ile ilgili en önemli bölümü, temel, belkemiği, esas (TS: 1802a).	omurga: Dağ sırtı (DS V: 3282a). oğürğa: Kaburga kemiği (DS V: 3274a). onurga: Çatının en yüksek yerini köşelere bağlayan yatay direkler (DS V: 3286b).
oguz: Boy ve boylar birliği (DTS: 388a; ED: -).	oğuz: <i>hlk.</i> İyi huylu (kimse) (TS: 1790b). Oğuz: XI. yüzyılda Harezmi bölgesinde toplu olarak yaşayan ve daha sonra batıya doğru göç ederek bugünkü Türkmen, Azeri, Gagavuz ve Türkiye Türklerinin aslını oluşturan büyük bir Türk boyu (TS: 1790b).	oğuz: 1. Cana yakın olmayan, sevgi ve ilgi çekmeyen (kimse) 2. Anlayışı kıt olan 3. Uslu (kimse) (DS V: 3274a). uğuz: 1. Ahmak, bön, saf 2. Uyuşuk 3. Kaba 4. Başıboş, serseri (DS VI: 4033a) 5. Uslu, akıllı, uysal 6. Anlayışsız, bunak (DS VI: 485b).
ok: 1. Ok 2. Çatıyı desteklemeye yarayan direk 3. Miras hissesi, payı (DTS: 391b-392a); Ok; alt boy/kabile (On ok boy isminin bir parçası gibi); miras hissesi; uzun odun parçası (ED: 76a-b).	ok: 1. Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk 2. Yön göstermek amacıyla belli yerlere konulabilen, oka benzer işaret 3. At arabası, kağrı vb. araçlarda koşum hayvanlarının bağlandığı ağaç 4. Bir dairede bir kirişin ortasında bu kirişi gören yayın ortasına indirilen doğru parçası (TS: 1790b-1791a).	ok: 1. Oklava 2. Cirit, değnek 3. Üzüm çardağına konulan uzun sırık 4. Tavanın orta direği 5. Kârgir yapılarda iki duvarın arasına çapraz konulan kalın direkler 6. Araba, kağrı yapmakta kullanılan, uzun, düz çam 7. Kağrıda mazı üzerine boydan boya uzatılan yan ağaçları 8. Kemeçe yayı 9. Kalem gibi olan bitki gövdesi 10. Bir tarım aracı, tırmık 11. Sürgü ya da tırmığı boyunduruğa bağlayan ağaç, zincir ya da demir parçası 12. Dil gibi ensiz ve uzun tarla parçası 13. Tarlaları ayıran çizgi 14. Miras kalan mallar pay edilirken yapılan ad çekme (DS V: 3275b). oh: 1. Tahta döşeme 2. Ok (DS V: 3274a).
okçu: Atıcı, okçu (DTS: 392a); Ok yapımcısı, okçu	okçu: 1. Ok yapan veya satan kimse 2. Okçuluk sporunu	ohcu: Okçu (AİA: 559b).

(ED: 80a).	yapan kimse, kemankeş (TS: 1791a).	
oku- I: 1. Çağırarak 2. okumak (DTS: 392); Yüksek sesle bağırarak, (birini) çağırarak; yüksek sesle okumak, söylemek; okumak (ED: 79a).	oku- 1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek 3. Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek 4. Sesli olarak söylemek 5. Bir şeyin anlamını çözmek 6. Hastalığı iyi edeceğini ileri sürerek okuyup üflemek, üfürükçülük etmek 7. <i>mec.</i> Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak 8. <i>mec.</i> Değerlendirmek 9. Sövmek, küfretmek 10. <i>hlk.</i> Bir yere çağırarak, davet etmek, okuntu göndermek (TS: 1793b).	oku- Düşün, mevlit vb. yerlere çağırarak (DS V: 3278a). oğu- 1. Okumak 2. Öğrenim yapmak (DS V: 3275b).
okun- (Kitap) okunmak (ED: 87b); (DTS: 392b).	okun- 1. Okuma işine konu olmak 2. Okunulmak 3. <i>mec.</i> Belli olmak, açıkça görünmek 4. <i>hlk.</i> Davet edilmek, çağırılmak (TS: 1794a).	okun- Kendini üfürükçüye okutmak (DS V: 3278a).
okut- (Birini veya birine, bir şeyi) okutmak veya söyletmek (ED: 81b); (DTS: 392b).	okut- 1. Okumasını, öğrenim görmesini sağlamak 2. Okuma işini yaptırmak 3. Ders vermek, bir konu üzerinde yetiştirmek 4. Satarak elinden çıkarmak (TS: 1794b).	okut- Birinin başkasına kötü niyet beslediğini haber vermek (DS V: 3278b).
okıtdur- Birini çağırttırmak (OTWF: 828; DTS: -; ED: -).	okuttur- Okutma işini yaptırmak (TS: 1794b).	okuttur- Okutturmak (DA: 167a.)
oklug kirpi: Kirpi (DTS: 392b) Oku olan, oklu kirpi (ED: 85a).	oklu kirpi: Kemirgenlerden, kirpiye benzeyen, uzun dikenleri olan bir hayvan (<i>Hystrix cristatus</i>) (TS: 1791b).	---
okşa- ~ oğşa-¹⁷¹ Benzer olmak, benzemek (DTS: 398a); (Birine veya bir şeye) benzemek; sevmek, (birini) okşamak, (bir çocuğu)	okşa- 1. Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak 2. Hafifçe dokunmak	okşa- Benzemek, andırmak (DS V: 3227b). oğşe- Okşamak (DS V: 3271b), oğşa- (DS V: 3294a).

¹⁷¹ ED’de *oğşa-* fiili iki ayrı maddede ele alınmıştır.

sakinleştirmek (ED: 97a)	3. <i>mec.</i> Hafifçe dövmek 4. <i>mec.</i> Bir kimseyi hoşnut etmek 5. <i>esk.</i> Benzemek, andırmak, hatırlatmak (TS: 1792b).	oḥṣa- 1. Benzemek, andırmak 2. Okşamak, sevmek (DS V: 3275a)
okṣat- ~ oḥṣat-: (Birini, birine) benzetmek (ED: 97b); (DTS: 393a).	okṣat-: Okşama işini yaptırmak (TS: 1792b).	oḥṣat-: Benzetmek, yansılamak (DS V: 3275a).
ol- O (DTS: 389a); <i>Sıfat olarak o, zamir olarak o</i> (ED: 123a-124a).	o- 1. Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz 2. Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz 3. İki veya daha çok şeyden, daha önce sözü geçeni gösteren bir söz (TS: 1785a).	o- O (işâret zamir ve sıfatı; 3. teklik şahıs zamiri) (DA: 166b).
oluk- 1. Oyulmuş ağaç, tekne, yalak 2. Küçük tekne (DTS: 389b); Oyulmuş ağaç gövdesi; tekne, kayık; oluk (ED: 136b-137a).	oluk- 1. Bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru 2. Yağmur sularını damların kenarlarına toplayıp akıtan yatay konumlu, genellikle çinko boru 3. Bir şeyin üzerinde oyulmuş yol (TS: 1799b).	oluk- 1. Musluk 2. Çeşme, pınar 3. Suyun daralarak aktığı yer 4. Irmak 5. Çay ve dereden küçük akarsu 6. Hayvanların yem yedikleri, su içtikleri taş ya da ağaçtan oyulmuş yalak 7. İçinde üzüm ezilen çam ağacından oyulmuş tekne 8. Sepicilerin içinde derileri yıkadıkları ağaç tekne (DS V: 3280b-3281a).
olur- ~ oltur-: 1. Oturmak 2. Konmak 3. Hüküm sürmek 4. İkamet etmek, yerleşmek (DTS: 389b-390a); Oturmak (ED: 150a-151a).	otur-: 1. Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek 2. Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak 3. Uygun gelmek, ölçüleri tam olmak 4. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek 5. Hiçbir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak 6. Toprak veya yapı çökmek, aşağı inmek 7. Biriyle beraber yaşamak 8. Bir işi yapmakta olmak, bir işe başlamak üzere olmak 9. Yer almak, geçmek 10. Benimsenmek, yerleşmek, kökleşmek 11. Belli bir yörüngede dönmeye başlamak 12. Sıvı tortuları dibe çökmek, dipte toplanmak 13. Herhangi bir durumda belli bir süre kalmak (TS: 1824b-1825a).	ot-: Oturmak (DS V: 3296b). otu-: 1. Oturmak 2. Yatmak, uyumak (DS V: 3297a).
olurt-: (Birini bir şeye veya	oturt-: 1. Oturma işini	oturd-: Oturtmak; koymak,

yere) oturtmak (ED: 151a-b); (DTS: 390a).	yaptırmak 2. Koymak, yerleştirmek (TS: 1825a-b).	yerleştirmek (AİA: 572a).
on- ~ oñ- : İyileşmek, düzelmek (DTS: 390a); Büyümek, iyiye gitmek (ED: 168b).	on- : 1. Daha iyi bir duruma girmek, salah bulmak 2. Eksiği kalmayıp gönül ferahlığına ermek, mutlu olmak, mesut olmak 3. Hastalıktan, dertten kurtulmak, şifa bulmak, felah bulmak, iflah olmak (TS: 1805b-1806a).	oñ- : 1. Rahata kavuşmak, mutlu olmak 2. Adam olmak (mecaz) 3. Yetişmek, ermek (DS V: 3286a). un- : 1. Onmak, iyileşmek 2. Mutlu olmak (DS VI: 4041b).
on : On (DTS: 390a); On (10) (ED: 166b).	on : 1. Dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 10 ve X rakamlarının adı 3. Dokuzdan bir artık (TS: 1803a).	on : On (UİA: 385b).
onar : Onar (ED: 188b; DTS: -).	onar : 1. On sayının üleştirme sayı sıfatı 2. Her birine on, her defasında onu bir arada (TS: 1803b).	---
oñar- : (Birini veya bir şeyi) iyileştirmek, düzeltmek (ED: 189a); (DTS: 390b-391a).	onar- : 1. Bozulmuş, eskimiş olan bir şeyi düzeltip işler veya kullanılır duruma sokmak, işe yarar duruma getirmek, tamir etmek 2. Bir yapının, bir heykelin, bir resmin bozulmuş yerlerini yeniden yapmak, ilk duruma getirmek, restore etmek 3. <i>mec.</i> İşlenen bir kusuru, yapılan bir yanlışlığı giderecek veya önleyecek davranışlarda bulunmak (TS: 1803b-1804a).	oñar- : 1. Hastalığı, yarayı iyileştirmek 2. Bozulmuş bir şeyi düzeltmek, işe yarar duruma getirmek (DS V: 3283b). onar- : 1. Bir işi özenle yapmak, başarmak 2. Düzeltmek, düzgün bir biçime sokmak 3. Hazırlamak (DS V: 3283b). ovar- : 1. Bozulmuş bir şeyi düzeltmek, işe yarar duruma getirmek 2. Düzeltmek (DS V: 3301a). unar- : Onarmak, düzeltmek (DS VI: 4041a), uğar- : (DS VI: 4027b), umar- : (DS VI: 4038a), ungar- : (DS VI: 4041b), uvar- : (DS VI: 4049a).
oñarıl- : Düzeltilmek (OTWF: 668; DTS: -; ED: -).	onarıl- : Onarma işine konu olmak, onarma işi yapılmak (TS: 1803b).	---
oñart- : İdrak ettirmek (OTWF: 781; DTS: -; ED: -).	onart- : Onarma işini birine yaptırmak, tamir ettirmek (TS: 1804a).	onart- : 1. Yaptırmak, düzelttirmek 2. Hastanın sağlığına kavuşmasını sağlamak (DS V: 3284a). oğart- : Onarmak (DS V: 3269a).
oñul- : Hastalıktan kurtulmak (ED: 185b); (DTS: 391a).	onul- : Onma işine konu olmak (TS: 1806a-b).	onul- : 1. İyileşmek (yara için) 2. Sıkıntıda olan kimse rahata

		kavuşmak (DS V: 3286a). oğar- : 1. Yeniden bir şey yapmak 2. Onarmak 3. Bozulmuş, dağılmış şeyleri düzeltmek, düzenlemek (DS V: 3269a). unul- : Onmak, iyileşmek (DS VI: 4042).
oprak- : (Giysi) yıpranmak vb. (ED: 14b); (DTS: 391b).	yıprat- : 1. Yıpranmış duruma getirmek, eskitmek 2. <i>mec.</i> Türlü etkenler eski gücünü yok etmek (TS: 2594b).	epret- : Eskitmek (DS III: 1763b). yıprat- : 1. Yırtmak, koparmak 2. Usandırmak (DS VI: 4275b). yıbrat- : Dövmek, dayak atmak (DS VI: 4263b).
ordu : 1. Karargâh, hanın ikametgâhı, saray 2. İlahi konak (DTS: 393b); Hanlık ikametgâhı, saray, han karargâhı, ilahî konak (ED: 203a-b).	ordu : 1. Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü 2. Bu topluluğun başlıca bölümlerinden her biri 3. Amaç, nitelik vb. yönlerden benzeyen insanların bütünü 4. Çok sayıda insan, kalabalık (TS: 1810a).	ordu : Ordu (AİA: 569b).
orak : Orak (DTS: 394a); Orak (ED: 216a-b).	orak : 1. Yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin, ot vb. biçme aracı 2. Ekin biçme zamanı 3. Ekin, ot vb. biçme işi (TS: 1808b).	orak : 1. Orak biçme zamanı 2. Temmuz 3. Ağustos (ED: 3287b). orek : Orak (DS V: 3290a), orah : (DS VI: 4616b).
ornat- : (Bir şeyi, bir yere) yerleştirmek (ED: 235b-236a); (DTS: 394b).	ornat- : ¹⁷² Bir şeyin yerine başka bir şeyi koymak, ikame etmek (TS: 1813a).	---
ortu ~ orta ~ otra : 1. Orta 2. ortalama 3. Orta gelirli adam, orta sınıf (DTS: 394b); Herhangi bir şeyin ortası, merkezi; ortada bulunan, orta, orta hâlli (ED: 203b-204a).	orta : 1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer 2. Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre 3. Bir şeyin eşit olarak ayrılabilceği bölüm 4. Ne uzun ne kısa, midi 5. Ne büyük ne küçük, midi 6. İyi ile kötü arasındaki durum 7. Öğretimde, öğrencinin değerlendirilmesinde geçer not ile iyi arasındaki derece 8. Defterde, bir araya getirilmiş belli sayıda yaprakların oluşturduğu bölümlerden her	orta : 1. Orta büyüklükte moloz 2. Davar etinin butla bel arasındaki parçası, boşböğür (DS V: 3290b).

¹⁷² Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 208b).

	biri 9. Sorunların çözümünde aşırılıklardan kaçınan, ölçülü bir yöntem izleyen 10. Her iki yanında kendi türünden aynı nitelikte nesneler, durumlar bulunan 11. İki karşıt nitelik veya durum arasında bulunan, tutarlı, ılımlı, vasat 12. Bir olayın, içinde gerçekleştiği yer 13. Orantı 14. Futbolda oyuncuların birinin, topu, kale ağzında duran arkadaşlarına havadan yollamak için yaptığı vuruş 15. Yeniçeri Ocağında tabur (TS: 1813b-1814a).	
ortuk ~ ortak : Arkadaş (DTS: 395a); Ortak (ED: 205a-b).	ortak : 1. Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri, şerik, hissedar, partner 2. Kuma 3. Birden çok kimse veya nesneyi ilgilendiren, onlara özgü olan, onların katılmasıyla oluşan, müşterek (TS: 1815b).	ortak : 1. Arkadaş 2. Kardeş 3. Tarlayı, ürünü tarla sahibiyle yarı yarıya pay etmek üzere ekip biçen çiftçi (TS: 3291a). ortalı : 1. Ürüne ortak olmak koşuluyla tarlayı ekip biçen kimse 2. Kuma (DS VI: 4617a).
ortukluk : Ortaklık (Ercilasun vd. 2014: 258; DTS: -; ED: -).	ortaklık : 1. Ortak olma durumu, iştirak, müşareket 2. İki veya daha çok kimsenin iş yaparak kazanç elde etmek için birleşmeleri, şirket (TS: 1861a-b).	---
ortula :- Bir şeyin ortasına ulaşmak (DTS: 394b-395a); (ED: 213a).	ortala :- 1. Ortasını bulmak, ortasına varmak 2. Futbolda topu kale ağzındaki arkadaşlarına havadan göndermek (TS: 1817a).	---
orun : 1. Yer 2. Taht (DTS: 395a); Yer, yüksek mevki, taht (ED: 233a-b).	orun : ¹⁷³ 1. Özel yer 2. Makam, mansıp, mesnet, mevki (TS: 1819b).	orun : Yer, oturulacak yer (DS V: 3292b). urun : Yüce kat (DS VI: 4044a).
osan :- ¹⁷⁴ Dikkatsizlik göstermek, ihmalkâr davranmak (DTS: 653b); İhmalkâr olmak, ilgisiz olmak vb. (ED: 248b-249a).	usan :- Tekrarlanması, uzun sürmesi dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya sıkılır duruma gelmek, bıkmak, bezmek (TS: 2420b).	osan :- Usanmak, bıkmak (DS V: 3293a), oysan :- (DS VI: 4620a).
osandur :- Dikkatini dağıtmak (ED: 249b); (DTS: 653b-654a).	usandır :- Usanmasına yol açmak (TS: 2420a).	---

¹⁷³ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 209a-b).

¹⁷⁴ DTS'de *usan*- biçiminde yer alır.

osparla- (Far.+Tür.): Teslim etmek, devretmek, emanet etmek (ED: 241b-242a; DTS: -).	ısmarla- 1. Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek 2. Parasını kendi ödeyerek başkaları için yiyecek veya içecek getirilmesini söylemek 3. Kendi için bir şey alınmasını başkasına söylemek 4. Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını, korunmasını birine veya birinin gözetilmesine bırakmak, emanet etmek 5. Bir işin yapılmasını, bırakılmasını veya o işten vazgeçilmesini söylemek (TS: 1130a).	şimarla- Ismarlamak, sipariş etmek (DA: 274).
osruk: Osuruk (DTS: 250b); Osuruk, <i>flatus ventris</i> (ED: 250b).	osuruk: Yellenme (TS: 1820b).	ossuruḥ: Osuruk (EİA III: 249).
osur-: Bağırsaktaki gazı, osuruğu bırakmak (DTS: 395b); Osurmak, yellenmek (ED: 251b).	osur-: Yellenmek (TS: 1820b).	ossur-: Osurmak (EİA III: 249).
oş II: Hayvaları çağırmak veya yönlendirmek için kullanılan ünlem (ED: 255a; DTS: -).	hoşt: Köpekleri ürkütüp kaçırmak için çıkarılan ses (TS: 1113a).	oş: Köpek kovalama ünlemi, hoşt (DS V: 3293b), oşt: (DS V: 3294b), uşt: (DS VI: 4047b). oş oş: Köpek çağırma ünlemi (DS V: 3294a).
ot II: 1. Ot, yeşillik 2. İlaç 3. Zehir (DTS: 396a-b); Ot, yeşillik; şifalı bitki, ilaç; yararsız bitki, yabani otlar; zehirli bitki, zehir (ED: 34b35a).	ot: 1. Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkiler 2. Bu bitkilerle yapılmış veya bu bitkilerle doldurulmuş 3. esk. Zehir 4. esk. İlaç 5. Esrar (TS: 1820b).	ot: 1. Göz hastalığını iyileştirmek için kullanılan ev ilacı 2. Enfiye (DS V: 3294b).
otaçılık: Hekimlik, tedavi (DTS: 396b); (ED: 44a).	otacılık: ¹⁷⁵ Otacının yaptığı iş (TS: 1821a).	---
otag: Çadır, mesken (DTS: 397a); Geçici küçük yapı (ED: 46b).	otağ: Büyük ve süslü çadır, çerge (TS: 1821a). oda: 1. Evin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon, giriş vb. dışında kalan, bir veya birden fazla	otağ: 1. Konak,apartman 2. Oda (DS V: 3294b). oda: Evlerin dışında, konukları ağırlamak için özel olarak yapılmış küçük ev (DS V: 3266a). odak: Kışı geçirmek için

¹⁷⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 209b).

	çıkışı olan bölmesi, göz 2. Serbest meslek adamlarını içinde toplayan resmî birlik 3. Yeniçeri kışlası (TS: 1787a).	yapılan çoban kulübesi (DS V: 3266a). otak: 1. Konak, apartman 2. Oda 3. Çadır (DS V: 3294b-3295a). otağ: 1. Oda 2. Çadır (DS V: 3294b). utağ: Otağ, çadır (DS VI: 4047b).
otla-: Otlamak (DTS: 397a); Otlamak, otlanmak (ED: 57b).	otla-: 1. Hayvan, dolaşarak yerdeki ot, çimen, yaprak vb.ni yemek, yayılmak 2. <i>mec.</i> Meşgul olmak 3. Para ve emek harcamadan başkalarının sırtından geçinmek (TS: 1822a).	otla-: 1. Başkalarının sırtından geçinmek 2. İlaçlamak (DS V: 3296a-b).
otlat-: Otlatmak (OTWF: 781; DTS: -; ED: -).	otlat-: Hayvanı veya sürüyü otlayabileceği bir yere götürmek, otlamaya bırakmak, otlamasını sağlamak (TS: 41822a).	---
otlug II: Otu olan (DTS: 397a); Ota kaplı olan (ED: 55b).	otlu: Otu olan (TS: 1822a).	otli: Otlı (DA: 167a).
otluk: Hayvan yemliği (DTS: 397a); Yemlik (ED: 55b).	otluk: 1. Otu bol olan yer 2. Kış için kurutulmuş ot yığını 3. Ot konulan yer (TS: 1822a).	otluk: 1. Kış için kurutulmuş ot yığını 2. Harman yığını 3. Kışa saklamak için, yere dikilmiş bir sırığa bağlanarak kurutulan mısır sapları (DS V: 3296b). otduğ: Otluk (DS V: 3295b).
otsuz: Otsuz, yeşillikten mahrum (397b); Otsuz veya yeşilliksiz (ED: 71a).	otsuz: Otu olmayan (TS: 1824a).	---
otunğ: Odun, yakacak (DTS: 397b); Yakacak odun (ED: 60b).	odun: 1. Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç 2. <i>mec.</i> Anlayışsız ve kaba (kimse) (TS: 1788b).	otdun: Odun (DS VI: 4618a).
otuğluk: Odunun bulunduğu yer, mekan (DTS: 397b); Odun yığını (ED: 63b).	odunluk: 1. Odun konulan yer 2. Odun durumuna getirilip yakılmaya elverişli (ağaç) 3. <i>mec.</i> Kabalık, anlayışsızlık (TS: 1788b).	---
otuz ~ ottuz: Otuz DTS: 397b); Otuz (ED: 74a).	otuz: 1. Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 30 ve XXX rakamlarının adı 3. Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık (TS: 1825b).	otduz: Otuz (DS V: 3295b).
otuzar: Otuzar, bir seferde otuz (ED: 74b; DTS: -).	otuzar: 1. Otuz sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her	---

	defasında otuzu bir arada, her birine otuz (TS: 1826a).	
oy- : Oymak, çukur açmak (DTS: 388a); (Bir şeyi, içini boşaltarak) oymak (ED: 266b-267a).	oy- : 1. Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak 2. Kumaş vb.ni girintili bir biçimde kesmek 3. Bıçaklayarak yaralamak 4. Kazıklamak (TS: 1828b).	---
oyna- : Oynamak, eğlenmek (DTS: 388b); Oynamak; oyun oynamak, enstrüman çalmak vs.; biriyle veya bir şeyle oynamak (ED: 275a).	oyna- : 1. Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak 2. Kımıldamak, hareket etmek 3. Bir şeyi sürekli evirip çevirmek veya sürekli olarak ona dokunmak 4. Bir film, oyun vb.nde rol almak 5. Film gösterilmek 6. Tiyatro eseri sahneye konmak 7. Eşyanın herhangi bir parçası kımıldamak, hareket etmek 8. Sarsılmak, yeri değişmek 9. Sporla ilgili çalışmalara katılmak 10. Müziğin gerektirdiği uyumlu hareketleri yapmak 11. Büyük bir ustalık, beceri ve kolaylıkla bir işi yapmak 12. Değişiklik göstermek 13. Tehlikeye düşürmek 14. Oyalanmak, gereği gibi yapmamak, boşuna vakit geçirmek 15. <i>mec.</i> Rastgele yön vermek, aldatmak 16. <i>mec.</i> Herhangi birine karşı önemsemeyici davranışlarda bulunmak 17. <i>mec.</i> Tedirgin etmek, rahatsız edici davranışta bulunmak 18. <i>mec.</i> Değiştirmek, bozmak, tahrif etmek (TS: 1829a).	oyna- : 1. Evlilik dışı cinsel ilişki kurmak 2. Toprak yarılmak, kaymak (DS V: 3304b).
oynak- : Oynak, şuh (DTS: 388b); Eğlence, hafifmeşrep kadın (ED: 274b).	oynak- : 1. Kımıldayan, yerinde sağlam durmayan, hareketli 2. Hareket, canlılık veren 3. Değişken, kararsız 4. Davranışları ağırbaşlı olmayan (kadın veya kız) 5. Bükülüp doğrulmaya elverişli olan (eklem) (TS: 1828b-1829a).	oynak- : 1. İş bilen (kimse) 2. Sözünde durmayan, güvenilmeyen (kimse) 3. Kararsız 4. Yeraltı suları nedeniyle kayan toprak, göçük 5. Üstü çayır, altı bataklık yer (DS V: 3304) oynağ- : Hafif, oynak (kadın için) (DS V: 3304).
oynaş- : Hafif davranışlı kadın	oynaş- : Aralarında toplumca	oynaş- : Metres, sevgili (AKD:

(DTS: 388b); Yasak aşk ilişkisi içinde olan kimse (ED: 274b).	hoş karşılanmayan ilişkiler bulunan kadın veya erkekten her biri (TS: 1829b).	395b).
oynat- : (Birini) oynatmak (ED: 275a); (DTS: 388b).	oynat- : 1. Oynamasını sağlamak 2. Kımıldamasına yol açmak 3. Herhangi bir canlıya istenilen hareketleri yaptırmak 4. Bir araç, gereç kullanmak 5. Aklını yitirmek 6. <i>mec.</i> Korkutmak, heyecanlandırmak 7. <i>mec.</i> Herhangi bir ödevi yerine getirmeyerek karşı tarafı düzenle oyalamak 8. Sahneye koymak (TS: 1830a).	oynat- : Sara hastalığına tutulmak (DS V: 3305a).
oytur- : (Birine, bir şeyi) oydurmak (ED: 269b); (DTS: 388b).	oydur- : Oymasını sağlamak (TS: 1827b).	---
oyul- : Oyulmak, delinmek (ED: 273a); (DTS: 388b).	oyul- : 1. Oyma işi yapılmak 2. Kazıklanmak (TS: 1830b).	---
oyun- : 1. Oyun, yarış 2. Oyun, dans 3. Müzikal oyun 4. Eğlence, şenlik (DTS: 388b); Oyun, oynama, eğlence vb. (ED: 274a-b).	oyun- : 1. Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence 2. Tiyatro veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimi 3. Müzik eşliğinde yapılan hareketlerin bütünü 4. Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser, temsil, piyes 5. Bedence ve kafaca yetenekleri geliştirmek amacıyla yapılan, çevikliğe dayanan her türlü yarışma 6. Şaşkınlık uyandırıcı hüner 7. Kumar 8. Güreşte rakibini yenmek için yapılan türlü biçimlerde şaşırtıcı hareket 9. Teniste, tavlada taraflardan birinin belirli sayı kazanmasıyla elde edilen sonuç 10. <i>mec.</i> Hile, düzen, desise, entrika (TS: 1830b-1831a).	oyun- : Hile (UKA: 266)
öç- : Öç, öfke (DTS: 399a-b); Garez, kin; öç, intikam (ED: 18a-b).	öç- : Kötü bir davranış veya sözü cezalandırmak için kötülükle karşılık verme isteği ve işi, intikam (TS: 1835b).	öj- : Öç (EİA III: 252a).
öçlög- : Kindar, hasmane (DTS: 400a); Kindar, kinci	öçlü- : Kin ve intikam dolu, öç alma isteğinde olan (TS:	---

(ED: 26b). ödün: ¹⁷⁶ Zaman, vakit (DKPAM: 412b-413a; DTS: 400b; ED: 35a-b).	1835b). öğün: 1. Kez, defa 2. Yemek vakti 3. Bir vakitlik yemek (TS: 1841a).	öğün: 1. Pay 2. Vakıt, zaman 3. Yemek zamanı 4. Yemek 5. Kez (DS V: 3222a-b). oyın: Öğün, kez (yemek için) (DS V: 3302b). oyun: 1. Zaman, vakit 2. Öğün, kez (yemek için) (DS V: 3307a). öğön: Yemek zamanı (DS V: 3318b). ökün: Yemek (DS V: 3329a), öön: (DS V: 3344b). ön: Öğün (DS V: 3336b). övün: 1. Kez 2. Yemek (DS V: 3366b). övin: Azık, yiyecek (DS V: 3365b). öyön: Vakıt (DS V: 3368a). öyün: 1. Yemek 2. Pilav 3. Bir kezde yenen yemek 4. Sabah ve akşam yemeği 5. Yemek vakti 6. Vakıt 7. Kez (DS V: 3368b-3369a).
ög-: Övmek, methetmek (DTS: 402b); Övmek (ED: 100a).	öv-: Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı (TS: 1863b).	öy-: Övmek (DS V: 3368a). üv-: (DS VI: 4085a).
öge: 1. Akıllı, bilge 2. Unvan (DTS: 402b); <i>Türkçe yüksek bir unvan</i> Danışman (ED: 101a-b).	öke: Deha sahibi kimse, dâhi (TS: 1842a).	öge: ¹⁷⁷ Dâhi (DS V: 3315b).
ögey: Sadece bir ebeveyn ile ilgili, üvey (baba vs.) (ED: 119b); (DTS: 402b).	üvey: 1. Yalnız yasaca akraba sayılan, aralarında kan bağı bulunmayan, öz olmayan 2. <i>mec.</i> Kendisine kötü davranılan (TS: 24457b).	öğey: Üvey (DS V: 3317b), oğey: (DS V: 3269b), öve: (DS V: 3363a).
ögit-: ¹⁷⁸ Öğütmek, ezmek (ED: 103b); (DTS: 660b).	öğüt-: 1. Bir araçla tane durumundaki nesneleri bir araçla ezerek un durumuna getirmek 2. Ezmek, çiğnemek (TS: 1841b).	öğüt-: Öğütmek (DS VI: 4623b), üğüt-: (DS VI: 4063b), üvüt-: (DS VI: 4800b).
ögren-: Herhangi bir beceri kazanmak, öğrenmek (DTS: 404a); (Bir şeyi) öğrenmek,	öğren-: 1. Bilgi edinmek 2. Bellemek 3. Yetenek, beceri kazanmak 4. Haber almak	öğren-: Bir şeye alışmak, bir şeyi alışkanlık durumuna getirmek (DS V: 3320a).

¹⁷⁶ ED'de *öd* maddesi içinde ele alınmıştır.

¹⁷⁷ Derleme Sözlüğü'nde *Konya* kaydıyla yer alır.

¹⁷⁸ DTS'de *ügit-* biçiminde madde başı yapılmıştır.

terbiye edilmek (ED: 114b).	(TS: 1840a).	örge- : Öğrenmek (DS V: 3348b).
öğret- : Öğretmek, eğitmek (DTS: 404a); (Birine, bir şeyi) öğretmek (ED: 114a).	öğret- : 1. Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak 2. Yetenek kazandırmak 3. Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak (TS: 1840a-b).	örget- : Öğretmek (DS VI: 4628b).
ögsüz : Annesiz, öksüz (DTS: 405a); Annesiz, öksüz, babasız; çaresiz, muhtaç (ED: 116b-117a).	öksüz : 1. Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk) 2. <i>mec.</i> Kimsesiz (TS: 1842a-b).	ölsüz : Öksüz (DS V: 3335a), ösüz : (DS V: 3358a), ösgüz : (DS VI: 4630b).
ögtür- : (Birine, birini) övdürmek (ED: 104a); (DTS: 405a).	övdür- : Övmek işini yaptırmak (TS: 1863b).	---
ögül- : Övülme (ED: 106b); (DTS: 405a-b).	övül- : Övme işine konu olmak (TS: 1863b).	---
ögün- : Kendini övmek, övünmek (ED: 110b-111a); (DTS: 405b).	övün- : 1. Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek, iftihar etmek 2. Kendi kendini övmek (TS: 1864a).	---
ögünç : Övgü, şan (DTS: 405b); Övünme (ED: 110a).	övünç : ¹⁷⁹ Övünme, kıvanç, iftihar (TS: 1863b).	ögünç : Övünme (DS V: 3323a).
ögündi : Övülen (kişi) (DTS: 405b); (ED: 111b).	öüntü : Övünülecek tutum veya davranış (TS: 1864a).	---
ögüt : Ögüt, tavsiye (DTS: 405b); Tavsiye, ögüt, uyarı (ED: 102a-b).	ögüt : Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat (TS: 1841a-b).	övüt : Ögüt (DS V: 3366b).
ögütle- : Ögüt vermek, ögütlemek (DTS: 405b); Ögüt vermek, uyarmak (birini) (ED: 104b).	ögütle- : Birine bir şeyi yapmasını veya yapmamasını söylemek, nasihat etmek (TS: 1841b).	ögütle- : Birisini kandırıp bir başkasına karşı kışkırtmak (DS V: 3326a). ögüdle- : Kandırmak (DTS: 3321b). övetle- : 1. Akıl vermek 2. Yüreklendirmek (DS V: 3364b).
öküz : Öküz, boğa (DTS: 406a); Öküz, boğa (ED: 120a).	öküz : 1. Çift sürmekte, kağı çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan, iğdiş edilmiş erkek sığır 2. <i>mec.</i> Bön, görgüsüz, kaba, anlayışsız, yeteneksiz kimse 3. Cıvalı zar (TS: 1843a).	öküz : Öküz (DA: 167b).
öl- : Ölmek (DTS: 407a);	öl- : 1. Yaşamaz olmak, hayatı	öl- : Ölmek (DA: 167b).

¹⁷⁹ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 646b).

Ölmek (ED: 125b-126a).	sona ermek, can vermek 2. Bitki, solmak 3. <i>mec.</i> Bazı sebeplerle çok sıkıntı veya acı çekmek 4. <i>mec.</i> Değerini, geçerliğini, gücünü yitirmek, kullanılmamak (TS: 1846a-b).	
öldür- : Öldürmek (ED: 133b-134a); (DTS: 407a-b).	öldür- : 1. Bir canlının hayatına son vermek 2. Bitkinin solarak kurumasına sebep olmak 3. Çok üzmek 4. Aşırı yormak 5. Boşuna geçmek 6. Ölmesine yol açmak 7. Sağlığını bozmak, rahatsızlık vermek 8. <i>mec.</i> Yok olmasına, ortadan kalkmasına, azalmasına yol açmak 9. <i>mec.</i> Etkisini ve gücünü azaltmak 10. <i>mec.</i> Bazı şeylerin diriliğini, tazeliğini veya sertliğini gidermek (TS: 1845b).	öldür- : Sebze ve yiyecekleri ovarak ya da az pişirerek yumuşatmak, sertliğini gidermek (DS V: 3332a).
ölü: Ölü, ölmüş (DTS: 407b); Ölü, ölmüş insan, ceset (ED: 142a-b).	ölü: 1. Hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor olan, morto, diri karşıtı. 2. Ölmüş insan, müteveffa, mevta 3. Hayvan leşi 4. <i>mec.</i> Güç az, zayıf 5. <i>mec.</i> Çok durgun, hareketsiz 6. <i>mec.</i> Etkileme gücü olmayan, canlılığı olmayan (TS: 1847a).	ölü: Ölü (KÜYA: 253b).
ölüm: Ölüm (DTS: 408a); Ölüm (ED: 146a).	ölüm: 1. Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat 2. Ölme biçimi 3. İdam cezası 4. Ölmesi istenen canlı için kullanılan bir söz 5. <i>mec.</i> Sona erme, yok olma, ortadan kalkma (TS: 1847b-1848a).	ölüm: Ölüm (DA: 167b).
ölümlü: Ölümle ilgili (DTS: 408a); Ölümlü, ölmek üzere (ED: 147a).	ölümlü: 1. Gelip geçici, kalımsız, fâni 2. İnsan (TS: 1848b).	---
ön: 1. Ön (doğu) 2. İleri (DTS: 409b); Ön (herhangi bir şey için) (ED: 167b).	ön: 1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı 2. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı 3. Bir kimsenin ilerisi 4. Yakın gelecek zaman 5. Yiyeceklerin genellikle göğsü örten bölümü 6. Önce olan, ilk 7. Civar, yöre 8.	ön: İlk, ilk gün (DS VI: 4626b). öğ: Ön (DS V: 3315b), öğn: (DS V: 3318b), öy: (DS V: 3366b).

	Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan (TS: 1850a-1851a).	
öp- : 1. Öpmek 2. Yudumlamak, içmek (DTS: 411b); Öpmek (ED: 5a).	öp- : Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek (TS: 1856a).	öp- : 1. Birbirine eklenen iki ağacın ek yerleri iyice birleşmek 2. Öpmek (DS V: 3345a).
öpke ~ övke : 1. Akciğer 2. Öfke, Sinir (DTS: 411b-412a).	öfke : Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap (TS: 1838a-b).	öyke : Öfke, sinir (DS V: 3367a), ögke : (DS V: 3317b), öke : (DS V: 3327b), örke : (DS V: 3349b).
öptür- : (Birine, birini) öptürmek (ED: 7b); (DTS: 412a).	öptür- : Öpme işini yaptırmak veya öpmesine izin vermek (TS: 1856a).	---
öpül- : İçilmek (ED: 10b); (DTS: 412a).	öpül- : Öpme işine konu olmak (TS: 1856b).	---
öpüş- : Birbirini öpmek (ED: 16b); (DTS: 412a).	öpüş- : 1. Birbirini öpmek 2. <i>mec.</i> Nesnelerin parçaları birbiriyle tam olarak yan yana bulunmak, teması olmak (TS: 1856b).	---
öpüş : Öpücük (DTS: 412a); Öpücük (ED: 15b-16a).	öpüş : 1. Öpme işi 2. Öpücük (TS: 1856b).	---
ör- : I: Bağlamak, örmek (DTS: 412a-b); örmek (ED: 195a-b).	ör- : 1. İplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak işlemek veya tezgâhta dokumak 2. Kumaşlardaki delikleri elde iplikle besleyerek kapatmak 3. Saç, yele vb. şeylerin tellerini birkaç bölüme ayırıp birbirine geçirmek yolu ile dağınıklıktan kurtarmak 4. Duvar yapmak veya onarmak 5. Estetik kaygıyla, duygulu biçimde bir güzelliği ortaya koymak 6. <i>mec.</i> Müzik, edebiyat vb.nde bir özelliği oluşturmak, ortaya koymak (TS: 1858b).	ör- : Örmek (DA: 167b).
ördek : Ördek (DTS: 412b); Ördek (ED: 205b).	ördek : 1. Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu, badi, badik (<i>Anas</i>) 2. Yataktan kalkamayacak durumdaki erkek hastaların içine idrarlarını yaptıkları kap, lazımlık, oturak 3. Otobüs ve minibüs sürücülerinin yollardan aldıkları biletsiz	ördek : 1. Çinko çaydanlık 2. Tek kadının oynadığı bir halk oyunu (DS V: 3346a). ördeyh : Ördek (DS VI: 4628a).

	yolcular için kullandıkları bir söz 4. Hile ile para sızdırılacak kimse, enayi (TS: 1856b-1857a).	
ören: Kötü şey (DTS: 412b); Kötü, harap (ED: 233b).	ören: Kalıntı (TS: 1857a).	ören: 1. Şehir 2. Köy 3. Şehir ya da ev yıkıntısı, kalıntı (DS V: 3347b-3348a).
örgen: Urgan, kalın ip (DTS: 412b); Örgü ipi, bağ (ED: 225b).	urgan: Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat (TS: 2419b-2420a).	urgan: Halat, urgan, kalın ip (DS V: 4788b). örken: 1. Semeri bağlamaya yarayan enli kuşak, kolan 2. Kement 3. Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip ya da zincir 4. Kavun, karpuz, kabak vb. sebzelerin toprağın üstüne yayılan kol gibi dalları (DS V: 3349b). örkan: Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip ya da zincir (DS V: 3349b). örge: Keçi kılından yapılmış ip (DS V: 3348b). ürge: İp (DS VI: 4796b). orgen: Yük bağlamaya yarayan, keçi kılından yapılmış ip (DS V: 3290a).
örgüç I: Dalga (DTS: 412b, 413a); Yükselen veya çıkan şey, dalga (ED: 223b).	hörgüç: 1. Devenin sırtındaki tümsek, çıkıntı 2. <i>mec.</i> Bu çıkıntıya benzeyen tümsek, çıkıntı (TS: 1113b).	hörküç: Hörgüç (DS III: 2434b). örkeç: Deve hörgücü (DS V: 3349b).
ört-: Örtmek, kapatmak (DTS: 413b); (Bir şeyi) kapatmak, örtmek (ED: 202b).	ört-: 1. Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak 2. Kapamak 3. Kaplamak 4. <i>mec.</i> Kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek, saklamak (TS: 1860a).	ört-: Örtmek (AİA: 575b).
örtüg: 1. Saklanma yeri, gizleme 2. Örtü (DTS: 414a); Örtü, saklı (ED: 205b-206a).	örtü: 1. Örtmek için kullanılan şey, vualet 2. Yapılarda çatı, dam (TS: 1860a).	örtü: 1. Yatak 2. Yorgan 3. Çatı (DS V: 3352b-3353a). örtük: 1. Eğin üstüne konulan halı 2. Başörtüsü (DS V: 3353a).
örtüglüg: Örtülü, kapalı, gizli (DTS: 414a); Gizli, kapalı (ED: 211b-212a).	örtülü: 1. Örtüsü olan 2. Örtülmüş, bir şey ile kaplanmış 3. <i>mec.</i> Gizli, saklı 4. <i>mec.</i> Açıklama yapmadan, belli belirsiz bir biçimde, müphem (TS: 1860a-b).	örtülü: Örtülü (DA: 167b).
örtügsüz: Örtüsüz, gizli değil (DTS: 414a; ED: -).	örtüsüz: 1. Örtüsü olmayan 2. Örtülmemiş 3. <i>mec.</i> Açık	---

	seçik, gizlenmeyen (TS: 1860b).	
örtül-: Kapanmak, saklanmak (DTS: 414a-b); Örtülmek, gizlenmek (ED: 209a-b).	örtül-: Örtme işine konu olmak (TS: 1860a).	---
örtün-: Örtünmek, kapanmak (ED: 209b); (DTS:414b).	örtün-: 1. Kendi üzerine bir şey örtmek 2. Kadın, dinî açıdan görünmesi sakıncalı olan yerlerini örtmek (TS: 1860b).	örtün-: Özürünü, eksikliğini gizlemek (DS VI: 4629b).
örtüş-: Gizlemeye birlikte karar vermek, bir şeyi saklamak veya gizlemek için birine yardım etmek (ED: 211a); (DTS: 414b).	örtüş-: 1. Aynı noktalarda ve düzlemlerde kesişmek 2. <i>mec.</i> İki görüş, düşünce, sözcük, cümle birbiriyle tam olarak uyuşmak (TS: 1860b).	---
örük: Örgülü (DTS: 415a); Örgülü herhangi bir şey (ED: 223a).	örük: 1. Örülmüş olan yer 2. <i>hık.</i> Saç örgüsü (TS: 1861a).	örük: 1. Saç örgüsü 2. Saç örgülerini bağlamaya yarayan ip, iplik, kumaş parçası (DS V: 3354a-b).
örül-: Örülmek vb. (ED: 229b); (DTS: 415a).	örül-: Öreme işi yapılmak (TS: 1861a).	örül-: Sarılmak, yapışmak (DS V: 3355a).
örümcek: Örümcek (DTS: 415a); Örümcek (ED: 231b).	örümcek: 1. Örümcekler takımından, ince bir ağ kurarak küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan (<i>Aranea</i>) 2. Bu hayvanın ördüğü ağ 3. Yürüteç (TS: 1861a).	örümce: Örümcek (DS V: 3356a).
öt- II: Ses çıkarmak, ötmek (DTS: 416a); Şakımak (kuş için), diğer hayvanlar veya cansız nesneler çeşitli sesler çıkarmak (ED: 39b-40a).	öt-: 1. Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak 2. Herhangi bir nesne sürekli ses çıkarmak 3. Üflemeli çalgıların sesi çıkmak 4. Anlamsız, boş konuşmak 5. Sarhoş kusmak 6. Gizli bir şeyi söylemek (TS: 1863a).	öt-: 1. Erinleşmek, evlenme isteği göstermek 2. Hayvan cinsel istek duymak 3. Konuşmak, sözünü etmek 4. Alaycı bir dille konuşmak 5. Kavga aramak, horozlanmak (DS V: 3361a-3362b).
öt: Safra (DTS: 415b); Safra, öd; dalak, safra kesesi (ED: 35b-36a).	öd: Safra (TS: 1835b).	öd: Yüreklilik (DS V: 3311b). öt: Yürek, kalp (DS V: 3358b).
öte-: 1. Yerine getirmek, icra etmek 2. Ödemek; borç ödemek (DTS: 416a); Yükümlülüğü yerine getirmek; Tanrı'ya karşı sorumluluk taşımak, üst düzey birine karşı sorumluluk taşımak; borç ödemek (ED: 43a-b).	öde-: 1. Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek 2. Bir alışverişte alınan şeyin karşılığını alacaklıya vermek 3. Bedelini vererek bir zararı karşılamak, tazmin etmek 4. Bir iş, bir kuruluş harcanan, yatırılan parayı çıkartmak, itfa etmek 5. <i>mec.</i> Bir işin, bir görevin karşılığını vermek 6. <i>mec.</i> Bir şey karşısında	öde-: Ödemek (AİA: 573b).

	fedakârlık etmek, bir şey elde etmek için özveride bulunmak (TS: 1863a).	
ötgün- : Taklit etmek, izlemek (DTS: 416a); Anlatmak, taklit etmek; tasvir edici hareketlerle (öykü) anlatmak (ED: 52a-b).	öykün- : Birinin yaptığı gibi yapmak, birine veya bir şeye benzemeye çalışmak, taklit etmek (TS: 1864b).	öykün- : 1. Anlatmak, söylemek 2. Yarışmak (DS V: 3367b). ökün- : 1. Birinin yaptıklarını, söylediklerini yineleyerek alay etmek 2. Öykü anlatmak (DS V: 3329b-3330a), öğkün- : Birinin yaptıklarını, söylediklerini yineleyerek alay etmek (DS V: 3317b), öken- : (DS V: 3327b), örkün- : (DS V: 3350b), övgün- : (DS V: 3365b), öygün- : (DS V: 3367a), öyken- : (DS V: 3367b). övkün- : 1. Birinin yaptıklarını, söylediklerini yineleyerek alay etmek 2. Kabadayılık yapmak 3. Öykü anlatmak (DS V: 3365b).
ötgürü ~ ötürü ~ ötrü: ¹⁸⁰ 1. Sonra, ondan sonra 2. Arkasından, ardından, nedeniyle (DTS: 417a); Sonra, bunun sonucu olarak; nedeniyle (ED: 64b).	ötürü : Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı, naşı (TS: 1863a).	ötrü : Dolayı (DS V: 3360b).
öttür- : ¹⁸¹ Kaval çalmak (ED: 68a); (DTS: 417a).	öttür- : Ötmesini sağlamak veya ses çıkarttırmak (TS: 1863a).	---
ödünç : Ödünç, borç (DTS: 417b); Ödünç verme, borç (ED: 61a).	ödünç : İleride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen şey (TS: 1837b).	ödüç : Ödünç (DS V: 3313a), öndüç : (DS V: 3338b), öncüt : (DS V: 3338a).
övkeliğ : Öfkeli, kızgın (DTS: 418a); Kızgın, aksi (ED: 9b).	öfkeli : 1. Öfkelenmiş, kızgın, hiddetli 2. Öfkelenmiş, kızgın, hiddetli bir biçimde (TS: 1838b).	---
övkəsiz : Öfkeden yoksun (DTS: 418b; ED: -).	öfkəsiz : 1. Öfkelenmeyen 2. Kızgın olmayan (TS: 1838b).	---
öyle ~ özle: ¹⁸² Öğle (DTS: 406a); Zaman; öğle vakti, öğlen (ED: 55b-56a).	öğle : 1. Gün ortası, öğlen, öğle vakti 2. Öğle ezanı 3. Öğle namazı (TS: 1839a).	övle : Öğle (DSV: 3365b).
öyük II: ¹⁸³ Tepe, tümsek	höyük : 1. Tarih boyunca türlü	höyük : 1. Toprak yığını,

¹⁸⁰ DTS ve ED'de *ötgürü* ve *ötürü ~ ötrü* biçimleri ayrı maddeler halinde açıklanmıştır. Ancak bu biçimler aynı sözcüğün varyantları olmalıdır.

¹⁸¹ ED'de *ötür-* / *öttür-* biçiminde madde başı yapılmıştır.

¹⁸² ED'de *öyle* sözcüğü *ödleg* sözcüğünün bir varyantı olarak kabul edilmiş ve *ödleg* maddesi içinde ele alınmıştır (ED: 272).

(DTS: 661a); Yapay tepecik, höyük vb. (ED: 271b-272a).	nedenlerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepe 2. Toprak yığını, küçük tepe (TS: 1113b-1114a).	tepecik 2. İki tepe arasındaki alçak yer 3. İki tarla arasında, sınırı belirtmek için yapılan işaret (DS III: 2440a-b). hörük: Toprak yığını, tepecik (DS III: 2436a), hürük: (DS III: 2451b). hüyük: 1. Toprak yığını, tepecik 2. Piramit biçiminde yığılan buğday, arpa sapı 3. Tarladaki taş yığınları (DS III: 2453b). üyük: Büyük, yığma toprak tepe (DS VI: 4086a), üğük: (DS VI: 4063a). öyük: Toprak tepe, höyük (ED: 3368b). öyek: Toprak yığını, toprak öbeği (DS V: 3366b).
öz I: 1. Öz, kendi 2. Yaşam 3. Öz, iç (DTS: 418b-419a); Ruh, canlı vücut, kendi, organizmanın iç kısmı, ruh, öz vb. (ED: 278a-b).	öz I: 1. Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, nefis, derun, varoluş karşıtı 2. Kendine, kendi kendini□ anlamlarında birleşik kelimeler türeten bir söz 3. Bir şeyin en kuvvetli veya kıvamlı bölümü, hülasa, zübde, ekstre 4. Çıbanların içinde ölmüş dokudan oluşan irinle birlikte çıkan parça 5. Kendi, zat 6. <i>mec.</i> Bir şeyin temel ögesi, künh, zübde 7. Bitkilerin kök, gövde ve dallarının boydan boya ortasında bulunan, hafif, gevrek ve çoğu yumuşak bölüm (TS: 1865a). öz II: 1. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan 2. İçine, arılığını, saflığını bozacak hiçbir şey karışmamış olan, saf, arı (TS: 1865a).	öz: 1. Lamba, fener vb. şeylerin fitili 2. Güç, dayanıklılık 3. Tahıl 4. Sakızın kıvama gelmesi için konulan gıcır 5. Reçineli çam ağacı, çıralı kereste 6. Özet 9. Azman (DS V: 3370b).
özge: Başka, diğer (DTS: 419a-b); Diğer, (bir şeyden) başka, farklı (ED: 285b).	özge: Başka (TS: 1869a).	özge: 1. Şakacı 2. Cana yakın, sıcakkanlı 3. Yürekli, gözü pek (DS V: 3373b). öske: Başka, özge (DS V: 3357a). özke: 1. Özge, başka 2. Sağlam, sağlıklı (DS V:

¹⁸³ DTS’de *üyük* biçiminde yer alır.

		3374a). üsge: Özge (DS VI: 4075a).
özle-: Benimsemek, kendine uydurmak (DTS: 419b); (ED: 287b).	özle-: Bir kimseyi veya bir şeyi görmeyi, kavuşmayı istemek, göreceği gelmek (TS: 1870a-b).	özele-: Özlem duymak, özlemek (DS V: 3372b). özüle-: Özlemek, istemek (DS V: 3375b).
özlüg: 1. Canlı, canlı olan, hayatta olan 2. Canlı varlık (DTS: 419b); Canlı, yaşam belirtisine sahip olan (ED: 286b).	özlü: 1. Özü olan, öz bölümü çokça olan 2. Düşünceyi gereksiz söz kullanmadan bildiren 3. Kıvamlı 4. Benliğinde, varlığında, yapısında herhangi bir nitelik bulunan 5. Yapışkan, verimli (toprak) 6. Kısa ve anlamlı bir biçimde Ortaç (TS: 1871a).	---
özlük: Yarış atı (DTS: 419b); Gözde at; insanın kendisi için tahsis ettiği şey (ED: 286b-287a).	özlük: 1. Bir şeyin durumu, mahiyet 2. Kişi, zat (TS: 1871a).	özlük: 1. Emek karşılığında hak edilen ücret 2. Kimlik cüzdanı 3. Öz çıkarılan ağaç 4. Kişilik, gurur (DS V: 3374a-b).
özüt: Ruh, can (DTS: 420a-b); İnsan ruhu (ED: 281b).	özüt: ¹⁸⁴ Bir maddenin herhangi bir yolla elde edilmiş olan özü, ekstre (TS: 1872b).	---
pat: Ağır bir şey düşünce çıkan ses, pat (DTS: 421a; ED: -).	pat: Yassı bir şeyle vurulduğunda çıkan ses (TS: 1897b).	pat: Pat, yansıma kelime (AİA: 578a).
pis: Tulum gibi şeylerin dibindeki çöküntü, katrana benzeyen şey (Ercilasun vd. 2014: 143; DTS: -; ED: -).	pis: 1. Leke, toz veya kirle kaplı olan, kirli, iğrendirici, murdar, mülevves 2. Kendinde pislik olan veya pislenmiş olan 3. <i>mec.</i> Beğenilmeyecek durumda olan, kötü, zararlı 4. <i>mec.</i> Çirkin, sevimsiz olan 5. <i>mec.</i> İçinden çıkılması çok güç, karışık (TS: 1927a).	pis: Pis, kirli (AİA: 580a).
sa (<saḡa): Sana (ED: 781a); (DTS: 508a).	sana: Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi (TS: 2024a).	sā: Sana (DS V: 3509a), saa: (DS V: 3509a), seḡe: (DS V: 3583a).
sa-: Hesaplamak, saymak (DTS: 508a); Saymak (ED: 781b-782a).	say- (<*sa-d-): 1. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak 2. Sayıları arka arkaya söylemek 3. Herhangi bir sıraya koymak, herhangi bir sırada yer aldığını kabul etmek 4.	say-: 1. Öfkeli söz söylemek, kızmak 2. Türkü, mani söylemek (DS V: 3562b).

¹⁸⁴ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 648b).

	Herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek 5. Varsaymak, tutmak, farz etmek 6. Arka arkaya söylemek, sıralamak 7. Ödemek, peşin vermek 8. <i>mec.</i> Geçer tutmak 9. <i>mec.</i> Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek 10. <i>mec.</i> Önemsemek 11. <i>mec.</i> Gibi görmek, kabul etmek 12. <i>mec.</i> Hesaba katmak, dikkate almak (TS: 2050a-b).	
sab ~ sav: 1. Söz, konuşma 2. Havadis, haber 3. Mektup, yazı 4. Atasözü, darbimesel 5. Anlatı, hikaye 6. Kehanet (DTS: 522a); (Ayrıntılı) konuşma, anlatı veya hikaye, mektup (ED: 782b-783a).	sav: ¹⁸⁵ 1. İleri sürülerek savunulan düşünce, iddia, dava 2. Tanıtlanması gereken önerme, tez 3. <i>esk.</i> Haber, söz 4. <i>esk.</i> Atasözü (TS: 2043a).	sav: 1.Söz, laf, dedikodu 2.Karşılıklı konuşma, sohbet 3. Bilgi, haber 4.Mektup (DS V: 3551a).
saban: 1. Pulluk tarım aleti ile öküz koşum takımı 2. Saban (DTS: 508b); Saban (ED: 790a).	saban: Çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı (TS: 1995b).	saban, sapan: Saban, tarla sürmek için kullanılan, çift süren ahyvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı (AİA: 583a).
sabçı ~ savcı: Peygamber, elçi (DTS: 522b); Elçi, peygamber (ED: 785b).	savcı: ¹⁸⁶ Devlet adına ve yararına davalar açan, kamu haklarını ve hukuku yerine getirmek üzere yargıç katında sanıkları kovuşturan görevli, müddeiumumi (TS: 2044a).	savcı: Sözcü, mektupçu (DS V: 3553b).
saç I: Saç (DTS: 508b-509a); Saç (ED: 794a).	saç: Baş derisini kaplayan kıllar (TS: 1998a-b).	saş: Saç (DS V: 3551b).
saç II: ¹⁸⁷ Kızartma tavası (DTS: 509a); Pişirme için demir levha, kızartma tavası vb. (ED: 794a-b).	sac: 1. Yassı demir çelik ürünü 2. Bu üründen yapılan 3. Bu nesneden yapılmış, üzerinde yufka yapılan dışbükey pişirme aracı (TS: 1998a).	sac: Saç, demir levha (UKA: 270).
saç-: ¹⁸⁸ 1. Saçmak, dökmek, serpmek 2. Savurmak,	saç-: 1. Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek 2. Işık ve	saş-: Saçmak (EİA III: 271).

¹⁸⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 245b-246a).

¹⁸⁶ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 246a).

¹⁸⁷ ED’de *sāç* (*sāc*) biçiminde madde başı yapılmıştır.

¹⁸⁸ Eski Türkçede *saç-* fiilinin ettirgen biçimi olan *saçtur-* “(para) saçtırmak” (ED: 795b); (DTS: 510a) fiili de tanıklanır. Bu fiil, Türkiye Türkçesine *saçtır-* “(bir şeyi) saçtırmak” şeklinde uzanmıştır. Ancak Türkçe Sözlük’te ve Derleme Sözlüğü’nde bu sözcüğe dair bir kayıt yer almaz.

dağıtmak, saçmak 3. Püskürtmek, serpiştirmek 4. <i>mec.</i> İsrâf etmek, rasgele harcamak (DTS: 509a); Saçmak, serpmek vb. (ED: 974b).	ısı yaymak 3. <i>mec.</i> Belli bir görüşü, düşünceyi yaymak (TS: 1999b-2000a).	
saçgak: Savurgan, müsrif (DTS: 509a); Sürekli saçma (ED: 796a).	saçak: 1. Bazı giyim eşyalarında veya döşemeliklerde kumaş kenarlarına dikilen süslü iplikten püskül 2. Görünüşü bu püskülü andıran 3. Havlu, halı vb.nin kenarı boyunca sarkan püskül 4. Bir yapının herhangi bir bölümünü güneş ve yağmurdan koruması için, o bölümden dışarı taşan ve altı boşta olarak yapılan örtü 5. Bir gaz ortama yerleştirilen ve yüksek bir potansiyel verilen ve nesnenin yüzeyinde oluşan ışık olayı (TS: 1998b-1999a).	saçak: 1. Bulaşık ya da tahta bezi 2. Bitkilerin emici kökleri 3. At ve eşek gibi hayvanlarda tırnakla topuk kemikleri arası 4. Sofa (DS V: 3510a).
saçıl-: 1. Dağılmış olmak, saçılmak, savrulmak 2. Serpmek, çiselemek (DTS: 509b); Dağılmak, serpilmek (ED: 797a-b).	saçıl-: 1. Saçma işi yapılmak 2. Etrafa dağılmak, yayılmak 3. Açılıp saçılmak (TS: 1999b).	saçıl-: Saçılmak, saçma işi yapılmak (AİA: 583b).
saçındı: Dağınık şey (DTS: 509b); Atılmış veya dağılmış şey (ED: 798a).	saçıntı: Saçılıp dağılan şey, döküntü (TS: 1999b).	---
saçlıg: Uzun saçlı (DTS: 509b); Saçlı vb. (ED: 797a).	saçlı: Saçı olan (TS: 1999b).	saşlı: Saçlı, saçı olan (AİA: 586b).
saçra-: Sıçramak, dökülmek (DTS: 509b); Fışkırmak, (kıvılcımlar için) uçmak, sıçramak vb. (ED: 798a).	sıçra-: 1. Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılmak 2. Bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkererek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak 3. Yerinden koparak hızla, parçalar durumunda savrulmak 4. Yayılmak, bir yerden başka bir yere geçmek (TS: 2088a).	sıccıra-: Sıçramak (EİA III: 278).
saçrat-: Sıçratmak, püskürtmek (DTS: 509b-510a); (ED: 798a-b).	sıçrat-: Sıçrama işini yaptırmak (TS: 2088a).	---
saçuk: 1. Dağınık, saçık 2. Düşüncelerde, duygularda dağılmış (DTS: 510a);	saçık: Saçılmış, serpilmiş (TS: 1999a).	---

Saçılmış (ED: 796a).		
sag I: ¹⁸⁹ Sağ (DTS: 510a); Temiz (arı) yağ; sağlam, sağlıklı; sağ (sol değil) (ED: 803a-b)	sağ I: 1. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı 2. Bu taraftaki yön 3. Ekonomi ve siyasette gelenekçi (görüş) 4. Boksta sağ yumrukla vuruş (TS: 2003b).	sā : Sağ, sol karşıtı, sağ yön (AİA: 582b).
sag II: ¹⁹⁰ 1. Sağlıklı, huzurlu 2. Temiz, içilebilir (su hakkında) (DTS: 510a); Temiz (arı) yağ; sağlam, sağlıklı; sağ (sol değil) (ED: 803a-b).	sağ II: 1. Sağlam, esen 2. Katkısız 3. Yaşamakta olan (TS: 2003b-2004a).	sağ : Sağ; sıhhatli; sağlam; sağlıklı (EİA III: 267). sağsu : ¹⁹¹ Temiz, tatlı su (DS V: 3517a).
sag :- Sağmak (DTS: 510b); (Hayvan) süt vermek (ED: 804b).	sağ :- 1. Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak 2. Kovandaki balı peteklerden almak 3. Yumak durumundaki bir şeyi çözüp açmak 4. Aldatarak parasını çekmek (TS: 2007b).	sağ :- 1. Makara ya da yumaktaki iplik ve iplerin bir ucundan tutarak bunların bir bölümünü ya da hepsini boşaltmak, çözmek 2. Akmak, kaymak, aşağıya doğru hızla inmek 3. Bir şeyi kucaklayarak yukarı çıkarmak 4. Bir şeyi atmak, fırlatmak (DS V: 3516b). sah :- Sağmak (DS VI: 4664b).
sagdıç : Sadık arkadaş (DTS: 510b); Gerçek arkadaş (ED: 806b).	sağdıç : Düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse (TS: 2004a-b).	sadıç : 1. Yakın candan arkadaş 2. Besleme kız, ahretlik (DS V: 3513a) 3. Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden (DS VI: 4663a). sağdaç : 1. Evlenen erkeğin erkek kardeşi ya da yakın akrabası 2. Yakın candan arkadaş (DS V: 3515a). sağduç : Güveyin düğünde genellikle sağında oturan arkadaşı (DS VI: 4663b). sadeç : Yakın candan arkadaş (DS V: 3513a), sadıç : (DS V: 3514). saldıç : Arkadaş, dost (DS V: 3525a).
sagıl :- Sağılmak (ED: 809a-b); (DTS: 510b).	sağıl :- 1. Sağma işine konu olmak 2. Kumaş, kilim vb. bir yerinden iplik çıkıp sökülme	sağıl :- 1. Akmak, kaymak, aşağıya doğru hızla inmek 2. İplik, kumaş vb. şeyler

¹⁸⁹ ED’de iki farklı sözcük bir madde altında değerlendirilmiştir.

¹⁹⁰ ED’de iki farklı sözcük bir madde altında değerlendirilmiştir.

¹⁹¹ *sag suw* ifadesi DLT’de, DS’deki aynı anlamla yer alır (Ercilasun vd. 2014: 410).

	3. Akmak, kaymak, aşağıya doğru hızla inmek (TS: 2004b).	boşanmak, çözülmek 3. Ağaçta yemiş kalmamak (DS V: 3515a-b).
sagım: Süt verimi (DTS: 510b); Bir sağım süt verimi (ED: 811a).	sağım: 1. Sağma işi 2. Süt veren hayvan (TS: 2004b).	sağım: Süt sağma zamanı (DS V: 3515b).
sagız ~ sakız: ¹⁹² 1. Çiğneme sakız, reçine 2. Özsu 3. Elbise üzerindeki şeker lekeleri (DTS: 510b, 517a); Sakız, reçine (ED: 817b-818a).	sakız: 1. Bazı ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan, çiğnendiğinde yumuşayan, hoş kokulu, beyaz renkli reçine 2. Şekerli ve kokulu ağızda çiğnenen eğlence yiyeceği, ciklet 3. Vücudu beyaz olup başta ve ayaklarda belirgin siyah işaretler bulunan, ince kemik yapılı ve yüksek ayaklı, ince yağsız uzun kuyruklu bir koyun türü 4. Sakız ağacı (TS: 2013b).	saggız: Sakız (DS V: 3514a), sagız: (DS V: 3516a), sağız: (DS V: 3517b), sağız: (DS V: 3540a).
sagızgan: Saksagan (DTS: 510b); Saksagan (ED: 818a).	saksagan: Kargagillerden, karnı beyaz, kanatları ve kuyruğu kül rengi diğer yerleri parlak, kara, uzun kuyruklu kuş, alacakarga, alakarga (<i>Pica pica</i>) (TS: 2015b).	sağrak: Saksagan (DS V: 3517a), sağsak: (DS V: 3517a), sasak: (DS V: 3551a).
sagızlıg ~ sakızlıg: Sakızı olan (DTS: 510b); Sakızı olan; üzerine yapışan şey (ED: 818b).	sakızlı: Sakızı olan, içinde sakız bulunan (TS: 2014b).	---
sagrı: 1. Hayvanın sırt derisi 2. Deri (DTS: 511a); Ham deri; atın arka kısmındaki deri; atın sırtı (ED: 815a).	sağrı: Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm (TS: 2007b-2008a).	sağrı: 1. Toprak üstündeki küçük tepeler 2. Dağın tepesine yakın dik, yokuş yer 3. Hallaç yayının tahtası üstünde pamuk sarılmaması için kuzu derisinden yapılan yer 4. Üstü ince deri ile kaplı sandık (DS V: 3517a).
sagtur-: Süt sağdırmak (ED: 807a); (DTS: 511a).	sağdır-: 1. Sağma işini yaptırmak 2. Sağmasına sebep olmak (TS: 2004b).	---
sagur- / sogur-: ¹⁹³ 1. Yutmak 2. İçine çekmek 3. Tükürmek (DTS: 811a); (Bir şeyden, bir şeyi) boşaltmak (ED: 816a).	soğur-: 1. Bir madde, bir sıvıyı içine çekmek 2. Katı veya sıvı bir madde soğurma yoluyla bir gazı içine almak,	sor-: Emmek (DS V: 3667b-3668a).

¹⁹² DTS’de iki ayrı madde olarak ele alınmıştır. DLT’den alıntılanan sözcükler aynı sözcüğün anlam genişlemesine uğraşmış biçimleri olmalıdır. *sagız* “1. Çiğneme sakız, reçine 2. Özsu” (DTS: 510b) anlamıyla yer alırken *sakız* “elbise üzerindeki şeker lekeleri” (DTS: 517a) anlamıyla kaydedilmiştir.

¹⁹³ ED’de *sugur-* biçiminde madde başı yapılmıştır. DTS’de *sagur-* ve *sogur-* biçiminde ayrı maddeler halinde yer alır.

sor- II: Emmek, sormak (DTS: 540b); (Bir şeyi) emmek; (bir şeyi) içene çekmek veya çıkarmak (ED: 843b).	emmek, massetmek, absorbe etmek (TS: 2131b). sor- II: <i>hlk.</i> Dudakları uzatıp soluğu kuvvetle çekerek emmek (TS: 2142a).	
sakak: Çene altı (DTS: 516a); Sarkık şey, sarkan; insan için, gerdan; sığır için, boynun altındaki sarkık deri (ED: 807b-808a).	sakak: Çene altı (TS: 2011b).	sakak: Boyunduruğun altında bulunan ağaç (DS V: 3519b).
sakal: Sakal (DTS: 516a); Sarkık şey, sakal (ED: 808b-809a).	sakal: 1. Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü 2. Bazı hayvanlarda çene altında bulunan kılların tümü 3. Gemi karinasında oluşan yosun, yapışan midye vb. yabancı madde (TS: 2011b).	saggal: Sakal (DS V: 3514a), sahal: (DS V: 3517a), sakgal: (DS V: 3521a), sekel: (DS V: 3573a), sokal: (DS V: 3659b).
sakalsız: Sakalsız (DTS: 516a; ED: -).	sakalsız: Sakalı olmayan (TS: 2012a).	---
sakin- ~ sagin-: 1. Düşünmek, fikretmek, tefekkür etmek 2. Dilemek 3. Üzülmek, hüznlenmek; endişelenmek, düşünceye dalmak 4. Sakınmak, kaçınmak (DTS: 516a); Düşünmek (ED: 812b-813b).	sakin-: 1. Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek 2. Olabileceği düşünülen kötülüklere karşı önlemler almak 3. Korumak, esirgemek, gözetmek (TS: 2013b).	sahın-: Sakınmak (DS V: 3517b).
sakla-: Korumak (DTS: 517b); Kollamak, korumak (ED: 810a).	sakla-: 1. Elinde bulundurmak, tutmak 2. Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak 3. Görünmesine engel olmak, ortalıkta bulundurmamak 4. Bozulmadan doğal durumları ile durmasını sağlamak, korumak, muhafaza etmek 5. Gizli tutmak, duyurmamak 6. Birine vermek için ayırmak 7. <i>mec.</i> Korumak, esirgemek (TS: 2014b-2015b).	sahla-: Sığır, koyun gibi hayvanları kış süresince birisine para ya da hatır için baktırmak (DS V: 3518a).
saklan-: Sakınmak, kaçınmak, temkinli olmak (DTS: 518a); Kendini korumak, korunmak (ED: 810a-b).	saklan-: 1. Kendini saklamak, gizlenmek 2. Saklama işi yapılmak 3. Niteliğini yitirmemesi için korumak (TS: 2015b).	sahlan-: Saklanmak (AİA: 584a).
saklık: Uyanıklık, açıkgozlülük; ihtiyatlılık (DTS: 518a); Uyanıklılık, ihtiyatlılık; temkin (ED: 809a).	saklık: Uyanıklık (TS: 2015b).	---

sal-: 1. Koymak 2. Savurmak, fırlatmak; atmak 3. Vurmak, çalmak 4. Getirmek, savmak, işaretlemek 5. Sallamak, çırpma 6. Kararlaştırmak, belirlemek (DTS: 512a); (Bir şeyi) kımıldatmak, harekete geçirmek (ED: 824b).	sal-: 1. Bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek 2. Yollamak, göndermek 3. Koymak, katmak 4. Sürmek 5. Uğratmak 6. Vergi yüklemek 7. Üzerine yürütmek 8. Saldırmak 9. Sarkıtmak 10. Gemi demir üzerinde dört yana dönmek 11. <i>mec.</i> Bakmamak, ilgilenmemek, özen göstermemek (TS: 2021a).	sal-: 1. Uğurlamak, yollamak 2. Hayvan yavrusunu düşürmek (DS V: 3530b).
sal: Tulumdan sal (DTS: 512a); <i>özellikle keresteden yapılmış</i> sal (ED: 824a).	sal I: Birçok kalın direk yan yana bağlanarak yapılan, düz ve korkuluksuz deniz veya ırmak taşıtı (TS: 2015b-2016a). sal II: Tabut (TS: 2016a).	sal: 1. Kaldırım yapmakta kullanılan yassı ve büyük taş 2. Arabalara ot, sap vb. şeyleri yüklemek için tahtadan yapılan kayak gibi araç 3. Tarladan sap taşımak için ağaç dallarından örülmüş araba çiti 4. Hayvan ya da saban vb. araçları yağmur ve güneşten korumak için tahtadan yapılan çatı 5. Hasta, yaralı ya da ölü taşınan sedye 6. Tabut 7. Üzüm ezmeye yarayan büyük tahta ya da taştan oyulmuş tekne (DS V: 3522b-3523b).
salın-: 1. Yerleşmek, uzanmak 2. Salınmak, sarkmak, asılmak (DTS: 512b); (ED: 827b-828a).	salın-: 1. Yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek 2. Salma işine konu olmak (TS: 2019a).	salın-: Yola çıkmak (DS V: 3527b).
salındı: Kullanılmayıp atılan şey (DTS: 512b); (ED: 828a).	salıntı: Salınma işi (TS: 2019a).	salıntı: 1. Bir işin uzayıp gitmesi, sallantı 2. Çift sürülürken gidilip geline en son yer 3. Sabanın çevrildiği yer (DS V: 3528a).
saltur-: 1. Atmaya, fırlatmaya mecbur etmek 2. Saldırmaya, hücum etmeye zorlamak, kışkırtmak 3. Sallamaya zorlamak, işaretlemek 4. Kararlaştırmak, saptamak (DTS: 512b-513a); (ED: 825b-826a).	saldır-: 1. Bir kimseye veya bir şeye karşı saldırı yöneltmek, zarar verici bir davranışta bulunmak, hücum etmek 2. Bir şey veya kimse üzerine saldırı yapılmasına sebep olmak 3. Gemi, kalkmak için yelken açıp başını gideceği yola çevirmek 4. <i>mec.</i> Yıkıcı ve sert	saldır-: Saldırmak (DA: 169a).

	eleştiriler yapmak 5. Etkisiyle eritmek (TS: 2018a).	
saman: Saman (DTS: 513a); Saman(ED: 829b).	saman: Ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları (TS: 2022b).	saman, zaman: Saman (EİA III: 269).
samanlıg: Saman sahibi (DTS: 513a); Samanı olan (ED: 829b).	samanlı: Samanı olan (TS: 2023a).	---
samursak ~ sarmusak: Sarımsak (DTS: 519b); (ED: 853b).	sarımsak: 1. Zambakgillerden, 25-100 santimetre yüksekliğinde, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi (<i>Allium sativum</i>) 2. Bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü (TS: 2037a). sarmusak: bk. sarımsak (TS: 2040a)	samırsak: Sarmısak (DS V: 3535a), samsak: (DS V: 3535b), sarsımak: (DS V: 3550b).
san: 1. Sayı, miktar 2. Hesap 3. Saygı, hürmet (DTS: 513a-b); Sayı, hesap, hesaplama; (şahsi) saygınlık, itibar (ED: 830b-831a).	san: 1. Bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan ad, unvan, titr 2. Ün 3. Herhangi bir şeyi, neyse o yapan nitelik, kip karşısı (TS: 2024a).	---
san-: Sayılmak, addedilmek (DTS: 513b); Kendini saymak, sayılmak; bir grup, sınıf vs. içinde sayılmak (ED: 833a-b).	san-: 1. Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek 2. Gibi gelmek, farz etmek 3. Bir şey veya kimsenin ... olduğunu düşünmek (TS: 2028b).	san-, zan-: Sanmak (EİA III: 269).
sançgak: Mızrak (DTS: 514a; ED: -).	sancak: 1. Bayrak, liva 2. Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak 3. Gemilerin sağ yanı 4. Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü, mutasarrıflık (TS: 2026a).	sancak: 1. Arının iğnesi 2. Çapa 3. Saç tokası, firkete (DS V: 3537a). sancah: Saç tokası, firkete (DS V: 3537a).
sançig: Delici şey (ED: 835b-836a; DTS: -).	sancı: 1. İç organlarda batır veya saplanır gibi duyulan, nöbetlerle azalır çoğalan ağrı 2. <i>mec.</i> Sıkıntı (TS: 2026a).	sanci: Sancı (EİA III: 269).

sanlıg: Bir şeyle ilgili, ilişkin, ait (DTS: 514b); Ait, sorumlu; sayısına sahip (ED: 839b).	sanlı: Sanı olan, ünlü (TS: 2028b).	---
sansız: Sayısız (DTS: 515a); Sayısız (ED: 842a).	sansız: Sanı, ünü olmayan (TS: 2029a).	---
sap: Kabza, sap (DTS: 515a); (Kılıç, bıçak vs.nin) sapı (ED: 782b).	sap: 1. Bitkinin dal, yaprak, çiçek vb. bölümlerini taşıyan, ağaçlarda odunlaşarak gövde durumunu alan bölüm 2. Çiçek veya meyveyi dala bağlayan ince bölüm, sak 3. Bir aracı tutmaya yarayan bölüm 4. İplik, tire, ibrişim vb. şeylerde iğneye geçirilen bir dikişlik iplik 5. Kabza 6. <i>hlk.</i> Demet durumundaki ekinler 7. Erkek (TS: 2030a-b).	sap: 1. İplik tiresi 2. Bir dikişlik iplik (DS V: 3541a) 3. Dikiş ipliği (DS VI: 4672a) 4. Sap; başağıyla birlikte ekin; samana esas olan kısım (EİA III: 270).
sapla-: Sap, kabza takmak (DTS: 515b); Sapı vs. takmak; (kılıcı) sapına kadar batırmak (ED: 789a).	sapla-: Hızla batırmak (TS: 2031b).	sapla-: Saplamak, batırmak (DS VI: 4672b).
saplat-: Sap taktırmak (ED: 789b); (ED: 515b).	saplat-: Saplama işini yaptırmak (TS: 2032a).	---
sapsarıg: Çok sarı, tamamen sarı (DTS: 515b; ED: -).	sapsarı: Her yanı sarı, çok sarı (TS: 2032b).	sapsarı: Sapsarı (AİA: 586a).
saraguç: Bir kadının başını ve yüzünü örten yaşmak (DTS: 518a), Kadın yaşmağı (ED: 849b).	sorguç: Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzunca tüy, tuğ (TS: 2141a).	sorguş: Sorguç (EİA III: 283).
saraguçlan-: Başörtüsüyle örtünmek (DTS: 518a); (ED: 850a).	sorguçlan-: Sorguç biçimiyle şekillenmiş gibi görünmek (TS: 2141a).	---
sargar-: Sararmak (DTS: 518b); Sararmak, sarı olmak (ED: 849a).	sarar-: 1. Sarı olmak, rengi sarıya dönmek 2. Korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak (TS: 2033b).	saral-: Sararmak (DS V: 3544b).
sarıg: 1. Sarı 2. Soluk (DTS: 518b); Sarı (ED: 848a).	sarı: 1. Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi 2. Bu renkte olan 3. Soluk, solgun (TS: 2035b).	sarı, saru: Sarı (DA: 169a).
sarıklık: Sarılık, sarı renk (DTS: 519a); Sarılık (ED: 849b).	sarılık: 1. Sarı olma durumu 2. Sarı renk 3. Derinin, dokuların ve organizmadaki sıvıların sarı bir renk almasıyla beliren hastalık, hepatit. Derinin sarı renk aldığı bir hastalık belirtisi	---

	(TS: 2036b-2037a).	
sarım: ¹⁹⁴ Sıvıları süzmeye yarayan ipek süzgeç (DTS: 519a); (ED: 852b).	sarım: 1. Sarma işi 2. Bir şeyi bir kez saracak miktar 3. Elektromıknatıslarda makara biçiminde sarılan iletken telin her bir halkası (TS: 2037a).	sarım: Keten ya da kendirin eğrilmemiş liflerinden yapılan ince iplik (DS V: 3548a).
sarın-: Bürünmek, sarınmak 2. Başa (sarık vs.) sarmak (DTS: 519a); (ED: 854a).	sarın-: Kendi üstüne sarmak (TS: 2037b).	---
sark-: 1. Sızmak, akmak, damlamak (sıvı için) 2. Uyuşmak, hissini kaybetmek (DTS: 519b-520a); (Sıvı) taşmak, damlamak; (uzuv) gevşekçe sarkıtmak (ED: 847b-848a).	sark-: 1. Aşağıya doğru uzamak veya uzanmak 2. Karşı cins ile ilişki kurmayı veya arkadaş olmayı istemek 3. <i>hlk.</i> Yolunu uzatmak, uğramak (TS: 2038b-2039a).	sark-: 1. İstememek, çekememek, kıskanmak 2. Açgözlülük yapmak 3. İmrenmek, yönelmek (DS V: 3549a). sarkh-: Sarkmak, sallanmak (DS V: 3546a). sark-: ¹⁹⁵ Sızmak (DS V: 3619b). salk-: 1. Çatmak, sataşmak, saldırmak 2. Aşağı bakmak (DS V: 3528b).
sarkındı: Damlayan su (DTS: 520a); (ED: 849b).	sarkıntı: 1. Aşağı doğru uzanan, sarkan şey 2. Sataşma, takılma (TS: 2038b).	sarkıntı: 1. Yoğurt, pekmez, su gibi sıvıların kaplarından sızan son damlalar, sızıntı 2. Sıvıların kapta bıraktığı tortu 3. Kocamış erkeğin son çocuğu (DS V: 3619b).
sarkıt-: Damla damla akıtmak; asmak, askıya almak (ED: 849a); (DTS: 520a).	sarkıt-: 1. Bir şeyin sarkmasını sağlamak 2. <i>mec.</i> Asmak, darağacına çekmek (TS: 2038b).	sarkıt-: 1. Sıvıyı kabından son damlasına dek akıtmak, sızdırmak 2. Birkaç kaptaki yemeği bir kaba boşaltmak (DS V: 3619b).
sarmaş-: Dolamada, sarmada yardım etmek 2. Karışmak, anlaşılma olmak (iş için) (DTS: 519b); (ED: 853a).	sarmaş-: Birbirine sarılmak, kucaklaşmak (TS: 2039b).	sarmaş-: 1. Gelin olan kız evlendiğinin ertesi günü akrabalarını görmeğe gelmek 2. Kucaklaşmak (DS V: 3549b).
sarmaş: Sarma, dolama (DTS: 519b); Birbirine sarılı olma (ED: 852b-853a).	sarmaş dolaş: Birbirine sarılıp kucaklaşmış bir durumda (TS: 2039b).	sarmaş: Yalnız ‘sarmaş dolaş’ sözünde kullanılıp birbirine sarılma (MİA: 417a).
sarnıç: Deriden veya ahşaptan yapılmış sandık	sarnıç: ¹⁹⁶ 1. Yağmur suyu biriktirmeye yarayan yer altı	sarnıç: Kuyu, sarnıç (DS V: 3548a).

¹⁹⁴ ED’de *serim* biçiminde madde başı yapılmıştır.

¹⁹⁵ Gülensoy (2007: 772a) bu fiil için şu açıklamayı yapmıştır: *sız-* (/z/=r/ denkliği; /k/ türemedir). Biz *sark-* fiilinin bir varyantı olarak değerlendirdik.

¹⁹⁶ TS’de Arapça kaydıyla yer alır. Nişanyan (2018: 738b) Arapçaya Farsçadan geçmiş olduğunu ifade etmiştir. Doerfer (III: 219-200) Türkçede sözcüğün Farsçadan alıntı olmasının daha güçlü bir ihtimal olduğunu ya da her iki dile de ortak bir dilden geçmiş olabileceğini ifade etmiştir. Sözcüğün kökeni kesin olarak belli olmadığı için çalışmamıza dahil edilmiştir.

(DTS: 519b); Su kabı (ED: 854a).	su deposu 2. Gemilerde bulunan sacdan yapılmış tatlı su deposu (TS: 2040a).	sarıç: Süt kabı (DS V: 3539b). sareç: Sarmıç (DS V: 3545b).
sarp: Zor, çetin (DTS: 519b); Zor (ED: 845a).	sarp: 1. Dik, çıkması ve geçilmesi güç (yer), yalman 2. <i>mec.</i> Güç, zor (TS: 2040a).	---
sarsal: Sansargil (gelincik) ailesinden bir hayvan (DTS: 520a); Sansar (ED: 854b).	sansar: Postları değerli türlü etçil hayvanların ortak adı (<i>Martes martes</i>) (TS: 2028b).	---
sarsı-: Kötü davranmak, sert olmak vb.; kırıcı dil kullanmak (ED: 854b-855a); (DTS: 520a).	sars-: 1. Birdenbire ve güçle kımıldatmak, sallamak, oynatmak, titretmek 2. <i>mec.</i> Zarar verecek yolda etkilemek, aksatmak (TS: 2040b-2041a).	---
saru-: Sarmak, dolamak, çevirmek (DTS: 520b); (Bir şeyi, bir şeyin) etrafına dolamak veya sarmak (ED: 844b-845a).	sar-: 1. Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak, çevrelemek 2. Kuşatmak, çevirmek, ihata etmek 3. Dolayında yer almak 4. Yayılıp etkisi altına almak, kaplamak 5. Örtmek 6. Kucaklamak 7. Yumak yapmak 8. Şerit, ip vb. şeyler dolaşmak 9. Kâğıt veya bir bitki yaprağıyla dürmek 10. Sarılıp tırmanmak 11. Bir şeyi başka bir şeyin içine koyup onunla kaplamak 12. Taşıt tırmanmak, yükseğe doğru çıkmak 13. Saldırmak, hücum etmek 14. Bir görev veya işin yerine getirilmesini başkasına yüklemek 15. <i>mec.</i> Sözle saldırmak, tedirgin etmek 16. <i>mec.</i> Hoşuna gitmek, zevkini okşamak (TS: 2039a-b).	sar-: 1. Değirmen arklarındaki suyu tahtalarla öbür yana geçirmek 2. Yükleme 3. Tırmanmak (DS V: 3549b).
sarul- ~ sarıl-: Sarılmak, dolanmak (DTS: 519a); (ED: 851a).	sarıl-: 1. Sarma işi yapılmak 2. Bir şeyin üzerine bir veya birkaç kez dolanmak 3. Kollarını dolamak, kucaklamak 4. Bütün gücü ile ele almak 5. Hemen yapmaya koyulmak, girişmek 6. <i>mec.</i> Büyük bir istekle kendini vermek, benimsemek (TS: 2037a).	sarıl-, sarul-: Sarılmak; kuşatılmak; el atmak (EİA III: 270).
sasıg: Kokuşuk (DTS: 520b); Pis koku, kötü kokulu (ED: 856a).	sası: 1. Küf ve çürük gibi kokan 2. Kokuşmuş 3. Tatsız (TS: 2041a).	sası: 1. Tatsız, tuzsuz (yiyecek) 2. Sözünü bilmeyen, densiz 3. Deli 4. Ters, aksi 5. Kokmuş,

		bayatlamış (DS V: 3551a-b) 6. Tatsız, yavan 7. Kekre 8. Tatlımsı, acımsı bir tat 9. Acı 10. Anlamsız, hoşla gitmeyen (söz için) (DS VI: 4675a). sāsığ : Kötü koku (DS VI: 4675a).
sat- : Satmak (DTS: 520b); Satmak (ED: 798b-799a).	sat- : 1. Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek 2. <i>mec.</i> Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak 3. <i>mec.</i> Bir kimse, kendini veya başkasını olduğundan daha önemli, yetkili ve değerli göstermek 4. <i>mec.</i> Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek 5. Bir yolunu bularak birinden ayrılmak (TS: 2042b).	sat- : Kız evlendirmek (DS V: 3553a).
satgaş- : Karşılıklı ödeme yapmak (DTS: 521a); Birbirinin üstüne yürümek; karşılaşmak; takas yapmak (ED: 800b).	sataş- : 1. Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, musallat olmak 2. Sarkıntılık etmek (TS: 2041a).	---
satgın : ¹⁹⁷ Satılmış (ED: 800a; DTS: -).	satın al- : Bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek, mübayaa etmek (TS: 2042a).	satın, satun : Satın (EİA III: 271).
satıgı : Tüccar, satıcı (DTS: 521b); Tacir, satıcı (ED: 801a). satıgu : Satıcı (ED: 801a; DTS: -).	satıcı : Alıcıya bir şey satan kimse (TS: 2041b).	satıkçı : Tüccar (DS V: 3552b).
satıgılık : Satılmak için hazırlanmış şey (DTS: 521b); (ED: 8001a).	satılık : Satışa çıkarılmış olan (TS: 2041b).	satılık : 1. Satıcılık 2. Satılık (DS V: 3552b-3553a). satdih : Satılık (DS V: 3552a).
satıl- : Satılmak (ED: 801b); (DTS: 521b).	satıl- : 1. Satma işi yapılmak 2. <i>mec.</i> Para veya çıkar karşılığı, gizlice karşı tarafa hizmet etmek (TS: 2041b).	satıl- : 1. Kız evlenmek 2. Kadınlar çocuklarının olması için bir yatıra adak adamak (DS V: 3552b).
sattur- : Sattırmak (ED: 802b); (DTS: 522a).	sattır- : Satma işini yaptırmak veya satma zorunda bırakmak (TS: 2043a).	---
satur- : Saydırmak (ED: 802b); (DTS: 522a).	saydır- : 1. Sayma işini yaptırmak, sayısını buldurmak, sayı belirterek sonuç almak. 2. Sözü	saydır- : Saydırmak, sayma işini yaptırmak (AİA: 588b).

¹⁹⁷ Eski Türkçede de *al-* fiili ile birleşik fiil olarak yer almıştır.

	dinletmek, saygı gösterilmesini sağlamak (TS: 2047a).	
savaş-: Kavga etmek, çekişmek (DTS: 522b); atışmak, birbiriyle tartışmak; yumruk yumruğa gelmek, kavga etmek (ED: 793a-b).	savaş-: 1. Ordu ölçüsünde iki silahlı kuvvet karşı karşıya gelip çarpışmak, vuruşmak, muharebe etmek 2. <i>mec.</i> Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla mücadeleye girişmek 3. <i>mec.</i> Çaba sarf etmek (TS: 2044a).	---
savıl- ~ savul-: 1. Uzaklaşmak, çekilmek, ortadan kaybolmak 2. Meyletmek, alçalmak (gök cisimleri hakkında) (DTS: 522b); (ED: 788b-789a).	savıl-: Savma işine konu olmak (TS: 2044b). savul-: Bir şeyden çekinerek bulunduğu yerden uzaklaşmak (TS: 2045a).	savıl-: 1. Değirmen boş durmak 2. Değirmenin suyu kesilmek (DS V: 3553b-3554a) 3. Su, başka yere akıtılmak (DS VI: 4674a). savul-: 1. Su, başka yere akıtılmak 2. Kaza, kötülük atlatılmak 3. Meyvenin zamanı geçmek (DS VI: 4675a).
savrul-: 1. Savurmak, elemek 2. Dalgalanmak, kabarmak, yükselmek, kabarcıklanmak 3. Bol bol dökmek, fişkırmak (gözyaşı için) (DTS: 523a); (ED: 792a).	savrul-: 1. Savurma işi yapılmak 2. Dağılmak, saçılmak (TS: 2045a).	savrul-: 1. Uçar gibi yürümek 2. Uçarı olmak (DS V: 3554b).
savur-: 1. Harman savurmak 2. Dökmek, saçmak (DTS: 523a); Saçmak, harman savurmak vb. (ED: 791a-b).	savur-: 1. Havaya atıp dağıtmak, saçmak 2. Rüzgâr, şiddetle eserek bir yeri, bir şeyi altüst etmek, havaya kaldırmak, dağıtmak 3. Kaldırıp atmak, fırlatmak 4. Şiddetle döndürerek sallamak, kaldırarak vurmak 5. Bir sıvının havalanmasını veya kaynayan sıvının taşmasını önlemek, soğutmak amacıyla alıp yine kendi kabına dökmek 6. Sallamak, uçurmak, dalgalandırmak 7. Yalan, küfür vb. söylemek 8. <i>mec.</i> Boşuna ve çok miktarda harcamak, israf etmek (TS: 2046a).	saur-: Savurmak (UİA: 386b).
savurt-: Harman savurtmak (ED: 791b); (DTS: 523a).	savurt-: Savrulmasına sebep olmak, savrulmasını sağlamak (TS: 2046a).	---
sayu: Her, her bir (DTS: 511b-512a); Her (ED: ED: 5858b-859a).	sayı: 1. Sayma, ölçme, tartma vb. işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu	sayı sayı: Tek tük, bir bir (DS VI: 4676a).

	bildiren söz, adet 2. Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha 3. Bir spor karşılaşmasında taraflardan her birinin başarı derecesini gösteren nicelik, skor (TS: 2048a-b).	
seb- ~ sev- : Sevmek (DTS: 527b); Sevmek, beğenmek (ED: 784b).	sev- : 1. Sevgi ve bağlılık duymak 2. Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek 3. Çok hoşlanmak 4. Okşamak 5. Yerini, şartlarını uygun bulmak (TS: 2082b-2083a).	söy- : Sevmek (DS V: 3686b).
seç- : Seçmek, ayırmak (DTS: 524a); Seçmek, ayırmak, ayırt etmek (ED: 794b-795a).	seç- : 1. Benzerleri arasında hoş gideni seçip almak veya yararlanmak için ayırmak 2. Birine oy vererek bir göreve getirmek 3. Üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek 4. Ne olduğunu anlamak, fark etmek 5. Farklı görmek, üstün görmek 6. Tercihini bir yönde kullanmak 7. Titiz davranmak, kolay kolay beğenmemek (TS: 2054b).	seç- : Görmek (yazıyı, uzaktaki bir şeyi) (DS V: 3556a).
seçe : Serçe (DTS: 524a); Serçe (ED: 795a).	serçe : Serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, ötücü küçük bir kuş (<i>Passer domesticus</i>) (TS: 2070a).	seçer : Serçe (DS V: 3565b).
seçil- : 1. Seçilmiş olmak 2. Seçilmek (DTS: 524a); (ED: 797b).	seçil- : Seçme işine konu olmak (TS: 2053b).	seçil- : Ayrılmak (Kars ili).
sedrek : 1. Seyrek 2. İnce dokunmuş (DTS: 524b); (ED: 802a).	seyrek : 1. Benzerleri veya parçaları arasında çok aralık bulunan, aralıklı, sık karşıtı 2. Çok bulunmayan, az rastlanan, nadir 3. Aralıklı olarak, aralıklı bir biçimde, arada sırada, binde bir, nadir, nadiren, bayramdan bayrama, bayramda seyranda (TS: 2084a).	serek : Aralıklı, seyrek (DS V: 3588a). sîrek : Seyrek (DS V: 3647b).
sekiz ~ sekkiz : (DTS: 524b-525a); Sekiz (ED: 823b).	sekiz : 1. Yediden sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 8 ve VIII rakamlarının adı 3. Yediden bir artı (TS: 2058b).	sekkiz : Sekiz (DS V: 3573a).

s�kri- : Sıçramak, zıplamak; atlamak (DTS: 525a); Atlamak (ED: 822a-b).	se�ir- : Genellikle vücudun bir yerinde deri ile birlikte derinin hemen altındaki kaslar hafifçe oynamak (TS: 2057b). se�ri- : Se�irmek (TS: 2057b).	se�ri- : Se�irmek (DS V: 3568b), sergi- : (DS V: 3591a), seri- : (DS V: 3591b), seyri- : (DS V: 3601a). se�re- : Az kımıldamak (DS V: 3568a). seyir- : 1. Se�irmek 2. Koşmak (DS V: 3598a).
s�krit- ~ s�kirt- : 1. Atlamaya, sıçramaya zorlamak 2. Geriletmek 3. Atlayarak okumak (DTS: 525a); (ED: 822b).	se�irt- : Sıçrayarak yakın bir yere doğru koşmak (TS: 2057b). seyirt- : Koşmak (TS: 2083b).	seyirt- : Koşmak (DS V: 3598b-3599b), sa�irt- : (DS V: 3516a), sefirt- : (DS V: 3566b), segirt- : (DS V: 3556b), se�irt- : (DS V: 3567a), se�ert- : (DS V: 3567b), se�it- : (DS V: 3568a), segurt- : (DS V: 3568b), s�rt- : (DS V: 3594a), sevirt- : (DS V: 3596b), sevirt- : (DS V: 3596b). sekit- : 1. Bir Şey üstünden atlatmak, geçirmek 2. Yerinden oynatmak, kımıldatmak 3. Ara vermek (DS V: 3573a). sekirt- : Bir Şey üstünden atlatmak, geçirmek (DS V: 3573a).
seks�n : Seksen (DTS: 525a); Seksen (ED: 823a).	seksen : 1. Yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 80 ve LXXX rakamlarının adı 3. Sekiz kere on, yetmiş dokuzdan bir artık (TS: 2059b).	sekizen : Seksen (DS V: 3573a), sekizan : (DS V: 3573a).
semiz : Semiz, Şişman, besili (hayvan hakkında) (DTS: 525b); Şişman (ED: 830b).	semiz : 1. Şişman 2. Eti, ya�ı çok olan, tavlı (TS: 2064b).	sem�z : Besili, semiz, Şişman (DS V: 3582b).
semizlik : Semizlik, Őişmanlık (DTS: 525b); Őişmanlık (ED: 830b).	semizlik : Semiz olma durumu, tav, semen (TS: 2064b).	---
semri- : Semirmek, Şişmanlamak (DTS: 525b); Şişmanlamak veya Şişman olmak (ED: 830a).	semir- : Besili, ya�lı bir duruma gelmek, semizlemek, Şişmanlamak (TS: 2064a).	semri- : Büyümek, beslenmek, gelişmek (DS V: 3582a), semre- : (DS V: 3582a). sem�r- : (DS V: 3582b).
sen : Sen (DTS: 252b); Sen (ED: 831b-832a).	sen : Teklik ikinci kişiyi gösteren söz (TS: 2065a-b).	sen : Sen (büyüklere karşı da “siz” yerine kullanılır) (E�A III: 275).

sep- : ¹⁹⁸ Donatmak, techiz etmek (ED: 784a-b); (DTS: 526b).	serp- : 1. Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak 2. Belli bir yere dağılacak biçimde dökmek 3. Yağmur veya kar azar azar, ince ince yağmak, serpiştirmek 4. <i>mec.</i> Vermek, saçmak (TS: 2074a).	serp- : Bulaşmak, geçmek (DS V: 3593b). sep- : 1. Bulaşmak, geçmek 2. Dağıtmak, oraya buraya atmak, serpmek (DS VI: 4684a).
sevgüsüz : <i>mec.</i> Sevimsiz, itici (DTS: 528a; ED: -).	sevgisiz : 1. Sevgisi olmayan 2. Sevgi olmadan (TS: 2081a).	sevgüsüz : Sevimsiz (DS V: 3595b).
sevig : 1. Sevgili, şefkatli, aziz 2. Sevgi (DTS: 528a); (ED: -).	sevi : ¹⁹⁹ Aşk (TS: 2081a).	sevi : Sevgi, aşk (DS V: 3595b).
sevin- : Sevinmek (DTS: 528b); Sevinmek, neşeli olmak, sevinçli olmak (ED: 790b).	sevin- : Sevinç duymak (TS: 2082a).	sövn- : Sevinmek (DS V: 3684a), söyün- : (DS V: 3686b).
sevinç : Sevinç, neşe (ED: 528b); Sevinç, neşe, keyif (ED: 790a).	sevinç : İstenen veya hoş giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku (TS: 2081b-2082a).	---
sevinçli : Sevinçli, neşeli (DTS: 528b); Sevinçli, mutlu (ED: 790b).	sevinçli : Sevinci olan ve sevinç veren (TS: 2082a).	---
sevinçsiz : Üzgün, mutsuz (DTS: 528b); Mutsuz vs. (ED: 790b).	sevinçsiz : 1. Sevinci olmayan, sevinç vermeyen 2. Sevinci olmayan, sevinç vermeyen bir biçimde (TS: 2082a).	---
sevintür- ~ sevindür- : (Birini) mutlu etmek (ED: 791a); (DTS: 529a).	sevindir- : Sevinmesine yol açmak, sevinmesini sağlamak (TS: 2082a).	sevündür- : Sevindirmek (AİA: 592a).
seviş- : Birbirini sevmek, beğenmek (ED: 793b); (DTS: 528b).	seviş- : 1. Birbirini sevmek 2. Cinsel ilişkide bulunmak, aşk yapmak (TS: 2082a-b).	---
sevtür- : (Bir şeyi, birine) sevdirmek (ED: 786a); (DTS: 529a).	sevdür- : Sevmesini sağlamak (TS: 2080b).	---
sevük : Sevilen şey (ED: 797b); (ED: 529a).	sevik : Dost (DS V: 3596a).	---
sêz- : Hissetmek, sezmek; fark etmek, keşfetmek (DTS: 529b); Sezmek, hissetmek, fark etmek, tahmin etmek (ED: 860b-861a).	sez- : 1. Açık bir kanıt olmaksızın, olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek 2. Anlamak, fark etmek (TS: 2086a).	sez- : Duymak (DS VI: 4689a).
sêzig : 1. Kanaat, fikir 2. Tahmin, şüphe (DTS: 529b);	sezi : Sezgi (TS: 2085b).	seziyh : His, belirti (EİA III: 277).

¹⁹⁸ DTS’de *sep-* maddesinde açıklama yer almaz. *sap-* maddesine yönlendirilmiştir.

¹⁹⁹ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 250b-251a).

Şüphe (ED: 862a).		
sıç- : Dışkılamak (DTS: 533a); Dışkılamak, bağırsakları boşaltmak (ED: 795a).	sıç- : 1. Dışkıyı vücuttan dışarı atmak 2. <i>mec.</i> Bozmak, berbat etmek (TS: 2088a).	sış- : Sıçmak (EİA III: 280).
sıçgan : Fare (DTS: 533a); Sıçan, fare (ED: 796a).	sıçan : 1. Sıçangillerden, fareden iri, zararlı birçok türü bulunan kemirgen, memeli hayvan (<i>Rattus</i>) 2. <i>mec.</i> Küçük yaştaki hırsız (TS: 2087b).	sıçan : Büyük fare (KYSV: 524a). sırçan : Fare, sıçan (DS V: 3617a).
sıçtur- : Dışkılamaya zorlamak (DTS: 533a); (ED: 795b).	sıçtur- : Sıçma işini yaptırmak (TS: 2088b).	---
sıdır- : Sıyırmak, çıkarmak, soymak (DTS: 533a); Soymak, sıyırmak, kazımak vb. (ED: 802b).	sıyır- : 1. Hızla sürtünerek bir şeyin yüzünden bir parça soymak, koparmak veya üzerini hafifçe yırtmak 2. Sürtünerek veya çekerek bir şeyi yerinden almak, kaldırmak 3. Bir şeyin üstündeki örtüyü çekerek almak veya açmak 4. Çekerek çıkarmak 5. Kazıyarak, silerek üzerinde veya içinde hiçbir şey bırakmamak 6. Hafifçe dokunarak geçmek 7. <i>mec.</i> Akıl sağlığını kaybetmiş olmak 8. <i>mec.</i> Çekip kurtarmak (TS: 2105a-b).	sıyır- : 1. Göndermek 2. Yukarı kaldırmak (sürgülü şeyler için) (DS V: 3627b) 3. Saç taramak 4. Toplamak 5. Kürekle küremek (DS VI: 4695b).
sıdırıl- : Kaymak, kurtulmak, kaçmak (DTS: 533a); Kaymak, kayıp gitmek (ED: 802b-803a).	sıyırıl- : 1. Sıyırma işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Bir yerden veya bir durumdan çıkmak, kurtulmak (TS: 2105b).	sıyırıl- : Sıkıntıdan, çıkmazdan kurtulmak (DS VI: 4696a).
sıdırım : Deri kayış (DTS: 533b); Tek bir şerit (ED: 802a-b).	sırım : Bazı işlerde sicim yerine kullanılan, ince ve uzun, esnek deri parçası (TS: 2100b).	sırım : Deriden yapılmış sicim benzeri şerit; özellikle çarık dikmekte kullanılır (EİA III: 279).
sığ- : 1. Sığmak, yerleşmek 2. Düşmek, kalmak (DTS: 533b); (Bir şeye) sığmak (ED: 804b).	sığ- : 1. Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek 2. <i>mec.</i> Uygun olmak (TS: 2091a).	sığ- : Yerleşmek (DS V: 3606b). sığ- : Yerine yerleşmek (DS V: 3604a).
sığın- : 1. Sığınmak, saklanmak 2. Yardım istemek, sığınmak, dua etmek; tapınmak (DTS: 533b); (Birine, bir yere) sığınmak, (birine) inanmak, güvenmek (ED: 813b).	sığın- : 1. Tehlikelerden kaçarak güvenilir bir yere çekilmek 2. Korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak 3. Genellikle siyasi sebeplerle kendi ülkesinden kaçıp başka ülkeye gitmek, iltica etmek 4.	sığın- : Sığınmak, birine dayanmak (DS V: 3605a).

	<i>mec.</i> Güvenmek, yardım istemek veya ummak (TS: 2090a).	
sıgır: Sığır (DTS: 533b); Büyükbaş (ED: 814b-815a).	sığır: 1. Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı 2. Anlayışsız, kaba saba kimse (TS: 2090a).	sığır: 1. Obur 2. Ahmak 3. Hayvan sürüsü (DS V: 3605b). sır, sır: Sığır (DS V: 3616a), sıvır: (DS V: 3625a).
sıgırçuk ~ sıgırçık: Sığırçık (DTS: 533b); Bir tür küçük kuş, sıgırçık (ED: 816a).	sığırçık: Serçegillerden, siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri, ötücü bir kuş, çoğurcuk, çekirge kuşu (<i>Sturnus vulgaris</i>) (TS: 2090a).	sıgırçın: Sığırçık kuşu (DS VI: 4690a).
sıgtur-: Sıgdırmak, yerleştirmek, sıkıştırmak (DTS: 534a); (Bir şeyi, başka bir şeye) sokmak, veya sıgdırmak (ED: 807a-b).	sıgdır-: Bir şeyi bir kabın veya bir yerin içine aldırarak (TS: 2089b).	sıdır-: Sıgdırmak (UİA: 387a).
sıgun: Erkek geyik (DTS: 534a); Erkek geyik (ED: 811b).	sıgın: Alageyik (TS: 2089b).	sıgın: 1. Bir çeşit geyik, karaca 2. Evcilleşmemiş sığır (DS V: 3605a). zığın: Geyik, alageyik (DS VI: 4368b) zihin: (DS VI: 4368b).
sık ~ sig: ²⁰⁰ Az, önemsiz (DTS: 535b); Sığ, yetersiz; az (ED: 804a).	sığ: 1. Derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan (göl, deniz, akarsu vb.) 2. <i>mec.</i> Ayrıntıya inmeyen, yeterli olmayan, yüzeyde kalan (TS: 2089b). sık: 1. Benzerleri veya parçaları arasında çok az aralık bulunan, seyrek karşıtı 2. Çok bulunan, çok rastlanan 3. Kısa zaman aralıklarıyla, az aralıklarla 4. Aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak (TS: 2091b).	sığ: 1. Çukur yerlere toplanan kar yığını 2. Ahırla oda arasındaki dar aralık, koridor (DS V: 3604a).
sık-: 1. Sıkma, tazyik etmek, ezmek 2. Sıkıştırmak (DTS: 535b); Sıkma, basma, sıkıştırmak (ED: 804b-805a).	sık-: 1. Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak 2. Bir şeyin suyunu, yağını, sıvı kısmını basınçla çıkarıp akıtmak 3. Dar gelmek 4.	sıh-: Patlatmak, içindekini dökmek (DS V: 3606b).

²⁰⁰ DTS’de *sığ* biçimi maddelenmemiştir. ED’de *sığ* ve *sık* sözcükleri aynı madde altında ele alınmış, *sığ* sözcüğü *sık*’ın bir varyantı olarak değerlendirilmiştir. Serkan Şen (2012: 516) *sık* ve *sığ*’ın birbirinin varyantı olan sözcükler olmadığını, *sığ* “sığ” sözcüğünün *sı-g* “bastırılıp derinliğini yitirmiş, incelmış” biçiminde ortaya çıktığını ifade etmiştir. *sık* “seyrek karşıtı; kesif, yoğun” sözcüğünün ise Eski Uygurca bir metinde tespit edilen “bir araya gelmek, toplamak” anlamının da *sı-* fiiline ait olmasından hareketle *sı-* fiilinin üzerine Eski Türkçede sıfat yapabilen {- (O)k} ekinin gelmesiyle oluştuğu dile getirilmiştir.

	Basınçlı bir araçla fışkırtmak, püskürtmek 5. Silahla ateş etmek 6. Baskı altına almak, üzme, bunaltmak, zorlamak 7. <i>mec.</i> Sıkıntı vermek 8. <i>mec.</i> Yalan söylemek (TS: 2094b).	
sıka- : Eliyle sıvazlamak, okşamak (DTS: 536a); Sıvazlamak, okşamak (ED: 806a).	sıva- II: Kolu, paçayı yukarı çekip toplamak veya kıvrırmak (TS: 2104a).	sığa- : 1. Sıvamak, kıvrırmak (etek, kol, paça vb. için) 2. Okşamak (DS V: 3604b).
sıkan- : Kollarını kıvrırmak (OTWF: 613; DTS: -; ED: -).	sıvan- : 1. Bir işe girişmek 2. Sıvama işi yapılmak 3. İştahla yemek (TS: 2104a).	sıgan- : Kendi kendine sıvazlaşmak (DS V: 3604b).
sıkıg : Baskı ve eziyet (DTS: 536a); Baskı, sıkırmak (ED: 808a).	sıkı : 1. Dar 2. İyice sıkıştırılmış, doldurulmuş, tıkHz, gevşek olmayan 3. Zorlu, güçlü ve etkili 4. Dikkatli, titiz ve göz yummadan uygulanan 5. İlkelerine çok bağlı, hoşgörüsü olmayan, katı 6. Yoğun 7. Cimri 8. Sıkıca, iyice 9. Disiplin 10. Zorlayıcı durum 11. Ağızdan dolma ateşli silahlarda, barut ve kurşunun üstünden namluya sokulup bastırılan bez ve kâğıt parçaları vb. şeylerin tümü 12. Güçlü ve çabuk, hızlı (TS: 2091b-2092a).	sıkı : 1. Cimri 2. Silah, tabanca 3. Dolma silahlarda barut üstüne indirilen tıpa 4. Mermi (DS V: 3607a-b). sıhı : Sıkı (DS V: 3606b). zıkı : Genellikle ağızdan dolma silahlarda, barutun silah içinde durmasını sağlamak için önüne sıkıştırılan bez parçası, sıkı (DS VI: 4369a).
sıkıl- : 1. Bastırılmak, sıkıştırılmış olmak 2. Baskı yapılmak, sıkılmak; eziyet çekmek (DTS: 536a); <i>ger.</i> , <i>mec.</i> sıkılmak, bastırılmak (ED: 809b).	sıkıl- : 1. Sıkma işi yapılmak 2. Can sıkıntısı duymak 3. Utanıp çekinmek 4. Sıkıntıya düşmek (TS: 2092b).	sıkıl- : Çalışmak, zorlanmak (DS V: 3607b).
sıkış- : Sıkmaya, basmaya yardım etmek 2. Toplanmak, sıkışmak, yığılmak (DTS: 536a); (ED: 817a).	sıkış- : 1. Kalabalıktan dolayı birbirine çok yaklaşmak 2. İki şey arasında kalmak 3. Yerinden oynamamak 4. Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak 5. Zor bir durumda kalmak 6. Sıkıntı ve darlık vermek, çarpıntı duymak 7. Tuvalet ihtiyacı gelmek (TS: 2093b).	sıhış- : Sıkışmak (AİA: 592b).
sıktur- : Sıkmaya, ezmeye zorlamak (DTS: 536b); Bir şey sıktırmak, ezdirmek (ED: 807b).	sıktır- : Sıkma işini yaptırmak (TS: 2095a).	sıkıdır- : Sıktırmak, cimciklemek (UİA: 387a).
sına- : Sınamak, denemek	sına- : 1. Değerini anlamak,	sına- : Denemek, sınamak (DS

(DTS: 535a); (Birini veya bir şeyi) sınamak (ED: 835b).	gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için birini, bir nesneyi veya bir düşünceyi yoklamak, denemek, tecrübe etmek 2. Bilgisini, yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklamak, imtihan etmek (TS: 2095b).	VI: 4689b).
sınan- : Sınanmak (DTS: 535a; ED: -).	sınan- : Sınama işine konu olmak (TS: 2095b).	---
sınat- : Sınatmak (ED: 836b); (DTS: 535a).	sınat- : Sınama işini yaptırmak (TS: 2095b).	---
sıḡkur ~ suḡkur : Sungur (DTS: 539b); Yırtıcı bir kuş; akdoğan (ED: 838a).	sungur : Doğana benzeyen, yırtıcı, avcı kuş (TS: 2171b).	sungur : Doğana benzer bir çeşit avcı kuş (DS V: 3698b). songur : Şahin (DS V: 3666a)
sıp : İki yıllık at (DTS: 535b); Bir yaşında tay (ED: 783a).	sıpa : 1. Eşek yavrusu 2. Çocuk için sevgi ve şefkat duygularıyla kullanılan bir söz (TS: 2097b).	supa : Sıpa (DS V: 3700), suppa (DS V: 3700a), zıpa : (DS VI: 4375b).
sır : Çinlilerin kaselere sürdüğü boya; sır (DTS: 536b); Vernik (ED: 842b-843a).	sır : 1. Bazı nesnelere parlaklık verme, dış etkilerden koruma, sızmalarını önleme vb. amaçlarla sürülen, saydam veya donuk vernik 2. Aynaların arkasına ve kaplama metal eşyanın yüzüne sürülen ince tabaka (TS: 2097b).	---
sırıçga ~ sırınçga : Cam (DTS: 536b); Cam, kaya kristali (ED: 846a).	sırça : 1. Cam 2. Camdan yapılmış (TS: 2100a).	sırça : 1. Renkli camdan bilezik (DS V: 3617a) 2. Şişe 3. Cam bardak (DS VI: 4692b).
sırit- : (Yorgan, giysi vb.) sıkıca diktirmek (ED: 847a); (DTS: 536b).	sırit- : 1. Dişlerini göstererek aptallık, şaşkınlık, kurnazlık veya alay belirtir biçimde gülmek, sırtarmak 2. Yorgan, şilte vb.ni iri ve aralıklı diktirmek 3. <i>mec.</i> Bütün çirkinliği ve kusuru ortaya çıkmak (TS: 2101a).	sırit- : 1. Sıkıca diktirmek. 2. Aralıklı, iri dikişle diktirmek (DS V: 3619a).
sırla- : Sırla kaplamak, boyamak (DTS: 536b); Boyamak, sırlamak (ED: 852a).	sırla- : Bazı nesnelere, toprak kaplara sır sürmek (TS: 2101a).	sırla- : Küpü sır sürerek parlatmak (DS V: 3619b).
sırlan- : Yapışkan macunla sıvanmak (ED: 852a); (DTS: 536b).	sırlan- : Sırlama işi yapılmak (TS: 2101a).	---
sırlıḡ : Sırlı, boyalı (DTS: 536b); Vernikli (ED: 851a).	sırlı : Sır sürülmüş, sırlı olan (TS: 2101a).	sırlı : Sırlanmış, sır sürülmüş (küp ve çanak) (DS V:

		3619b).
sırt: Tepe, sırt (DTS: 536b); Arka (ED: 846a-b).	sırt: 1. Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm 2. İnsanlarda boyundan bele kadar uzanan üst bölüm, göğüs karşıtı 3. Kesici araçların kesmeyen kenarı 4. Dağların veya tepelerin üst bölümü 5. İnsanın üstü 6. Bir şeyin üstü, üst bölümü 7. Dikilmiş veya ciltlenmiş kitaplarda dikişin bulunduğu bölüm (TS: 21002a-b).	sırt: Giysi (DS V: 3620b). sırd: Sırt (DS V: 3617b).
sırtla-: 1. Tepeye tırmanmak 2. Hayvanın kuyruğunu bağlamak (DTS: 536b); (ED: 847a).	sırtla-: 1. Sırtına alıp yüklenmek 2. <i>mec.</i> Birinin, bir şeyin sorumluluğunu, yükünü veya geçimini üzerine almak (TS: 2103a).	---
sırık: Sırık, direk (DTS: 536b); Sırık, çadır direği (ED: 848a-b).	sırık: Değnekten uzun ve kalınca ağaç (TS: 2100b).	sırık: Omuzlama da denilen, tarla kıyılarına konularak hayvanın geçmesine engel olan ağaç (DS VI: 4694b). sırrık: 1. Uzun sopa, sırık 2. İnce, uzun (kimse için) (DS V: 3620a). sırık: 1. Meşeden kesilen fidan 2. Kalın ve uzun sopa, sırık (DS V: 3618a).
şış ~ şış I: Şişlik (DTS: 537a); Şişlik, çıban (ED: 857a).	şış I: 1. Şişmiş olan yer, şişlik 2. Şişmiş, şişkin (TS: 2227b).	şış: Ur, çıban, şiş (UKA: 279).
şış ~ şış II: 1. Siş 2. Erişte yeme çubuğu (DTS: 537a); Şiş, çatal, sivri uç (ED: 856b-857a).	şış II: 1. Bir ucu sivri, demir veya ağaçtan, bazen silah gibi kullanılabilen ince uzun çubuk 2. Bu çubuğa veya şişe geçirilerek pişirilmiş olan et 3. Örgü örmekte kullanılan, metal, ağaç, kemik vb.nden yapılan uzun çubuk (TS: 2227b).	şış: 1. Ekmek pişirmekte kullanılan ağaç çevirgeç 2. Sacda ekmek çevirmeye yarayan ucu sivri demir çubuk 3. Tandır karıştırmaya yarayan demir 4. Tandırda kelle ütölemek için kullanılan sivri demir çubuk 5. Ateş küreği (DS V: 3788a).
şış- ~ şış-: Kabarmak, şişmek; büyümek (DTS: 556a); Şişmek (ED: 857a-b).	şış-: 1. İçi hava veya gazlarla dolarak gerilmek 2. Bir şey emerek hacmi büyümek, genişlemek 3. Vücudun bir yeri içine yabancı bir maddenin girmesiyle veya başka bir etkiyle gerilmek, kabarmak 4. Çok yemek yiyerek rahatsız olacak kadar doymak 5. <i>mec.</i> Gururlanmak,	şış-: 1. Onurlanmak, kibirlenmek 2. Şımarmak, nazlanmak 3. Ölmek 4. Uyumak (DS V: 3789b-3790a).

	büyüklenmek 6. Utanmak, mahcup olmak 7. Yorularak koşuyu veya müsabakayı sürdüremez olmak (TS: 2229a).	
sız- : 1. Sızmak, kaçmak 2. (Güneş) ufukta görünmek, belirlemek 3. Erimek 4. <i>mec.</i> Zayıflamak, cılızlaşmak (DTS: 537b); Erimek (ED: 861a).	sız- : 1. İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak, çıkmak 2. Gizli tutulan haber, sır vb. şeyler duyulmak, yayılmak 3. Herhangi bir topluluğu, bir örgütü yolundan saptırmak için gizlice arasına girmek 4. Gizlice, haber vermeden gitmek, sıvışmak 5. İçki, yorgunluk vb. sebeplerle kendinden geçerek uyuyakalmak 6. Düşman mevzileri arasına gizlice girmek ve ilerlemek (TS: 2106b-2107a).	sız- : Hayvan, buzların kırılmasıyla sulara gömülmek (DS V: 3630b).
sızgur- : 1. Eritmek, yakmak 2. <i>mec.</i> Bitkin, yazıf düşürmek, güçsüz, hâlsiz bırakmak (DTS: 537b); (Bir şeyi) eritmek (ED: 861b).	sızır- : Sızdırmak, süzmek (TS: 2106a).	sızır- : Bal, yağ vb. eritip süzmek (DS V: 3630b).
sızıl- : Eritilmek (ED: 862b-863a; DTS: -).	sızıl- : Sızma işi yapılmak (TS: 2106a).	sızıl- : Yağ, bal vb. şeyler eritilerek süzülme, yabancı maddelerden arınmak (DS V: 3630b).
sızla- : Ağrımak, sızlamak, acımak (DTS: 537b); Sızlamak, ağrımak (ED: 863a).	sızla- : 1. Hafifçe ağrımak 2. Yakınmak (TS: 2106b).	sızıla- : Sızlamak (DS V: 3630b).
sızlat- : Ağrıtmak (ED: 863b); (DTS: 537b).	sızlat- : Sızlamasına sebep olmak (TS: 2106b).	---
sid- ~ sit- : İşemek (DTS: 530a); İşemek (ED: 799a).	siy- : Kedi, köpek işemek (TS: 2126a).	siy- : 1. Hayvan işemek, sidiklemek 2. Sızmak 3. Koyun keçi vb. hayvanlar kızgınlık dönemlerinde tohum akıtmak (DS V: 3654b). sī- : Hayvan işemek, sidiklemek (DS V: 3638a). siğ- : 1. Sızmak (DS V: 3634a), siv- : (DS V: 3651a) 2. Kedi, köpek vb. hayvan işemek (DS VI: 4697b).
sidük- : İdrar (DTS: 530a); İdrar (ED: 801b).	sidik- : İdrar (TS: 2107b).	südük- : Sidik (DS V: 3707a), siydik- : (DS V: 3652a), siytik- : (DS V: 3655a), sidek- : (DS

		VI: 4697a), süydük : (DS VI: 4717b).
sigil ~ sögül : Siğil (DTS: 530a); Siğil, göğüs ucu, basur (ED: 820b).	siğil : Deride, özellikle ellerde oluşan zararsız, pürtüklü küçük ur (TS: 2109a).	siğil : Çamurlu yollarda hayvan ayak izlerinden donarak ya da kuruyarak oluşan pürüzler (DS V: 3633a). siyil : Deri üstünde oluşan sert kabarcık, siğil (DS VI: 4701b), siñil : (DS V: 3642b). sinil : 1. Siğil, deride sert kabarcıklar 2. Atın ayaklarındaki aklık (DS V: 3643a). sivil : 1. Siğil 2. Sivilce (DS V: 3650a).
sik :- Cinsi temas etmek (DTS: 530b); (Yalnız erkek için, bir kadını) ilişkiye girmek (ED: 818b).	sik :- Erkek cinsel ilişkide bulunmak (TS: 2110a).	---
sik : Penis (DTS: 530b); Penis (ED: 818b).	sik : Erkeklik organı (TS: 2109b).	---
sikil :- (Kadın için) Cinsel ilişkiye girmek (ED: 821); (DTS: 530b).	sikil :- ²⁰¹	--
sikiş : Cinsel ilişki (DTS: 530b); Cinsel birleşme (ED: 823b).	sikiş :- ²⁰²	---
sikiş :- Cinsel ilişkiye girmek (ED: 823b); (DTS: 530b).	sikiş :- ²⁰³	---
siktür :- Birini, başka biriyle cinsel ilişkiye zorlamak (ED: 820a); (DTS: 530b).	siktir :- Defolup gitmek (TS: 2110a).	---
sil :- ²⁰⁴ Temiz olmak (DTS: 55b-56a); (Bir şeyi) ovmak, silmek (sık sık silme temizliği anlamıyla) (ED: 824b-825a).	sil :- 1. Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek 2. Üzerine genellikle bir bez sürterek tozlarını, kirlerini almak veya parlatmak 3. Bir yazı, çizgi vb.ni kazıyarak veya sürterek yok etmek 4. Tahta malzemeyi makineyle düzgün ve pürüzsüz hâle getirmek 5. Üzerini çizerek atmak, yok	sil :- Rende ile tahtanın pürüzlerini düzeltmek (DS V: 3637b).

²⁰¹ Günlük dilde kullanılmasına rağmen cinselliğe ilişkin Türkçe kökenli bazı sözcükler Türkçe Sözlük'e alınmamıştır. Bu sözcük de günlük dilde kullanılmasına rağmen Türkçe Sözlük'te bulunmaz.

²⁰² Günlük dilde kullanılmasına rağmen Türkçe Sözlük'te bulunmaz.

²⁰³ Günlük dilde kullanılmasına rağmen Türkçe Sözlük'te bulunmaz.

²⁰⁴ DTS'de *arı-* maddesi içinde *arı-* *sili-* ikilemesi altında yer almıştır.

	etmek 6. <i>mec.</i> İlişisini koparmak, yok saymak 7. <i>mec.</i> Üstünlük göstererek o alanda üstün olanları ikinci plana atmak 8. <i>mec.</i> Ortadan kaldırmak, yok etmek veya gidermek (TS: 2113b).	
silig: Temiz; asil; zarif (DTS: 530b); <i>ger.</i> , <i>mec.</i> Temiz, saf, pürüzsüz (ED: 826b-827a).	sili: ²⁰⁵ 1. Arı, temiz 2. <i>mec.</i> İffetli (TS: 2111a).	arı sili: ²⁰⁶ 1. Temiz, tertemiz, saf, iyi 2. Tertipli, düzenli: Kâhyanın yeni gelini arı sili (DS I: 322b).
siliglik: Temizlik, asillik (DTS: 530b); Temizlik, saflık (ED: 827b).	sililik: 1. Sili olma durumu, arılık, temizlik 2. <i>mec.</i> İffet 3. <i>mec.</i> İsmet (TS: 2111b).	---
silk- : Silkmek, sallamak (DTS: 530b-531a); (Bir şeyi) sallamak (ED: 826b).	silk- : 1. Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak, sarsmak 2. Ani bir hareketle sarsmak (TS: 2113a).	sil- : Silkmek (DS V: 3638a).
silkin- : 1. Silkinmek 2. Ürpermek (DTS: 531a); Titremek, ürpermek; silkinmek (ED: 827a).	silkin- : 1. Üstünü silkmek 2. Ani bir hareketle, korkuyla vücudu sarsılmak, silkelenmek 3. <i>mec.</i> Bir şeyi üstünden atmak, ondan kurtulmak (TS: 2113a).	silkin- : Silkelenmek, üstündekileri dökmek (DS V: 3637b).
silktür- : (Bir şeyi) silktirmek vs. (ED: 827a; DTS: -).	silktir- : Silkme işini yaptırmak (TS: 2113a).	---
siğ- : 1. Toprağa kaçmak, emilmek (su için) 2. Sindirilmek, hazmedilmek (ilaç, gıda için) 3. <i>mec.</i> Sokulmak, özümsemek; düşmek, çökmek 4. <i>mec.</i> Gizlenmek, saklanmak (DTS: 531a-b); (Bir şeyin içine) batmak; emilmek, sindirilmek vb. (ED: 833b-834a).	sin- : 1. Kendini göstermemek için büzülmek, saklanmak, pusmak 2. Korku, yılgınlık vb. sebeplerle konuşmamak, hareket etmemek veya tepki göstermemek 3. Hiç çıkmayacak veya güç çıkacak biçimde işlemek, nüfuz etmek 4. Huy, alışkanlık vb. iyice yerleşmek (TS: 2119b).	sin- : 1. Uygun düşmek, yakışmak (DS V: 3645b) 2. Gizlenmek, saklanmak (EİA: 281).
siğdür- : 1. Sindirmek, hazmetmek 2. Saklanmak, gizlemek (DTS: 531b); (ED: 837a).	sindir- : 1. Sinmesini sağlamak veya sinmesine sebep olmak 2. Yenilen besin maddesini sindirim sisteminde gereken değişikliklere uğratarak kana karışabilir bir duruma getirmek, hazmetmek 3. <i>mec.</i> Kendine mal etmek, anlayışla karşılayıp benimsemek (TS: 3612b-3613a).	sindir- : 1. Dokumacılıkta renkleri uygun düşürmek 2. Yakıştırmak 3. Usandırmak, bıktırmak 4. Sindirmek (DS V: 3640b). sındır- : 1. Korkutmak, sindirmek 2. Kımıldamadan durmak 3. Yenmek 4. Sindirmek, hazmetmek (DS V: 3612b-3613a).

²⁰⁵ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 766a).

²⁰⁶ Eski Türkçede de bu ikileme *arıg silig* şeklinde tanıklanır (OTWF: 203).

	2116a).	
siyek: 1. Sinek 2. Sivrisinek (DTS: 531b); Sivrisinek (ED: 838b).	siniek: 1. Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı 2. İskambil kâğıtlarının siyah renkte yoncaı andıranı, ispatı (TS: 2116a).	siyek: Sinek (DS V: 3652b).
siğir: Damar (kan damarı, tendon, sinir) (DTS: 531b); Kas, sinir (ED: 841a).	sinir: 1. Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet 2. Rahatsız edici, hastalık derecesine varan özellik 3. Herhangi bir şey, bir olay karşısında tepki gösterme duyarlılığı ve kişinin ruhsal niteliği 4. Hoşa gitmeyen, can sıkıcı 5. <i>hlk.</i> Kas kışı ve zarı (TS: 2118a).	singir: Kas, sinir (UKA: 274).
siğirle-: Kirişe takmak (DTS: 831b); (ED: 842a).	sinirle-: 1. Etin içindeki kas kışılerini ve kalın zarları ayıklamak 2. Savaşlarda, hasmın altındaki atın art ayak kışılerini kılıçla kesmek 3. <i>hlk.</i> Sindirmek, hazmetmek (TS: 2118b).	sinirle-: Hayvanı işkence ile öldürmek (DS V: 3653b).
siğirlen-: 1. Damarlı olmak 2. Yay kırışe takılmak (DTS: 531b); (ED: 842a).	sinirlen-: Duygu ve davranışlarını denetleyemeyecek duruma gelmek, öfkelenmek, köpürmek, fevran etmek (TS: 2119a).	singirlen-: Sinirlenmek (DS V: 3643a).
sipir- ~ süpür-: Süpürmek, çalmak (DTS: 532a); Süpürmek (ED: 791b).	süpür-: 1. Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek 2. <i>mec.</i> Çıkarıp atmak, kovmak 3. <i>mec.</i> Tüketmek, bitirmek (TS: 2182b).	süpür-: 1. Silmek 2. Köpek koyun sürüsünü toparlayıp sürmek (DS V: 3719a).
sirke I: Bit yumurtası (DTS: 832a); Bit yumurtası (ED: 850b).	sirke I: Bit, tahtakurusu vb. asalak böceklerin yumurtası (TS: 2121a).	---
sirke II: Sirke (DTS: 532a); Sirke (ED: 850b).	sirke II: ²⁰⁷ 1. Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu 2.	---

²⁰⁷ Türk Sözlük'te Farsça kaydıyla yer alır. Ancak Doerfer (III: 246-247) sözcüğün Türkçe ya da Farsça arasında hangisinden diğerine alıntılandığının belli olmadığını ifade etmiştir.

	Birtakım kimyasal yöntemlerle hazırlanmış birleşiklerin ortak adı (TS: 2121a-b).	
sirkelen- : Türemek (bit için) (DTS: 532a); (ED: 851a).	sirkelen- : ²⁰⁸ 1. Birçok sirke türemek 2. İçine sirke konmak (TS: 2121b).	---
siz : Siz (kibarlık hitabı olarak kullanılır) (DTS: 532b); Siz (ED: 860a).	siz : 1. Çokluk ikinci kişi zamiri 2. Bir kişiye saygı ve incelik belirtisi olarak kullanılan bir seslenme sözü (TS: 2126b).	siz, si, sij, sez : Siz (EİA III: 282).
soğı- : Soğumak (DS V: 538a); Soğumak (ED: 806a).	soğu- : 1. Isısını hızla veya yavaş yavaş yitirerek soğuk duruma gelmek 2. <i>mec.</i> Birine veya bir şeye duyulan istek, sevgi ve ilgi kalmamak (TS: 2131a).	soyu-, sou- : Soğumak, hevesi kaçmak (EİA III: 283b).
soğık : 1. Soğuk 2. Serin (DTS: 538a); Soğuk (ED: 808a-b).	soğuk : 1. Isısı düşük olan, sıcak karşıtı 2. Üşütecek derecede ısısı olan 3. Isının üşütecek kadar az veya düşük olması durumu 4. <i>mec.</i> Duygudan, sevgiden yoksun olan, yakın ve içten olmayan, ilgisiz 5. <i>mec.</i> Sevimsiz veya yersiz, antipatik 6. <i>mec.</i> Cinsel istek duymayan 7. İlgisiz, sevimsiz bir biçimde veya memnuniyetsizliğini belli ederek (TS: 2130a).	sök : Soğuk (DS V: 3659b).
soğıklık : Soğuğa karşı (korunmak için) nesne (DTS: 538b); Soğuk havalarda (kullanma) için hazırlanmış şey (ED: 808b).	soğukluk : 1. Soğuk olma durumu, soğuk bir etki yapan şeyin özelliği, bürudet 2. Yemeğin sonunda yenen meyve, hoşaf, komposto vb. şeyler 3. Hamamlarda yıkanılan yerle giyinilen yer arasındaki az ısıtılan yer 4. <i>mec.</i> Soğuk, sevimsiz ve ilgisiz davranış, ilgisizlik 5. <i>mec.</i> Sevimsiz olma durumu, antipati 6. <i>mec.</i> Kırgınlığa, dargınlığa yol açabilen sevgi azalması 7. <i>mec.</i> Cinsel istek duymama durumu (TS: 2130b-2131a).	soğukluk : 1. Yemek ardından yenen ya da içilen (meyve, hoşaf, ayran vb.) 2. Elma, armut hoşafı 3. Köy evlerinde yapılan bir çeşit geniş balkon 4. Kiler 5. Ara bozmak için yazdırılan muska 6. Acının sönmesi (DS V : 3657a-b). sokluk : Yemek ardından yenen ya da içilen (meyve, hoşaf, ayran vb.) (DS V: 3660a), söklük : (DS V: 3660a), sovukluk : (DS V: 3670a).
soğıt- : Soğutmak (DTS: 538b); Soğutmak (ED: 808b).	soğut- : 1. Soğumasını	---

²⁰⁸ Türkçe Sözlük'te yer alan 1. anlam *sirke* I'den; ikinci anlam *sirke* II'den türeyen *sirkelen-* fiiline aittir. Bu iki anlam Türkçe Sözlük'te iki ayrı madde altında ele alınmıştır.

538a); Soğutmak, üşütmek (ED: 806b-807a).	sağlamak, soğumasına sebep olmak 2. <i>mec.</i> Herhangi bir durum, kişi, olay; birine, bir yere veya bir şeye karşı duyulan sevgi ve ilginin yok olmasına yol açmak, dondurmak (TS: 2131b).	
sogun: Soğan (DTS: 538b); Soğan (ED: 812a).	soğan: 1. Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki (<i>Allium cepa</i>) 2. Çiğdem, lale, zambak, sarımsak vb. bitkilerin toprak altındaki yumru kökü (TS: 2129b).	soğon: Soğan (DS V: 3657a), sovan: (DS V: 3667b), suvan: (DS V: 3704b)
sogunlug: Soğanın bolca yetiştiği yer (DTS: 538b); (ED: 814b).	soğanlı: İçinde soğan bulunan, içine soğan doğranmış olan, soğanla pişirilmiş olan (TS: 2129b).	---
soğış-: Soğumak (DTS: 538b); Soğumaya yüz tutmak (ED: 817a).	soğuş-: Toprak su soğurup tavlanmak (TS: 2131b).	---
sok-: ²⁰⁹ 1. Çarpmak, vurmak 2. Ufalamak, dövmek 3. Gagalamak 4. Sokmak (yılan vb. için) (DTS: 539b-540a); Vurmak, dövmek (ED: 805a).	sok-: 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak 2. Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak 3. Bıçak, çakı, iğne vb. batırmak, saplamak 4. Böcek, zehirli hayvan iğnesini batırmak veya ısırarak, zehirlemek 5. Yasak bir malı gizlice getirmek veya götürmek 6. <i>mec.</i> Belli etmeden kötü bir malı vermek 7. <i>mec.</i> Konuşma sırasında bir sözü, soruyu veya düşüncüyü söyleyivermek 8. <i>mec.</i> Dokunaklı, kırıncı veya acı söz söylemek (TS: 2132b).	soh-: Sokmak (EİA III: 282).
sol: Sol (DTS: 539a); Sol (sağ karşıtı) (ED: 824a).	sol: 1. Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı 2. Bu taraftaki yön 3. Sosyalizme yakın görüşte	sol: Sol (DA: 170a).

²⁰⁹ Eski Türkçede *suk-* fiili “sokmak, itmek” anlamlarında *sok-* fiili “vurmak dövmek” anlamlarında kullanılan iki ayrı fiildir. *suk-* fiili Oğuz Türkçesinde *sok-* biçimini almıştır. Bundan dolayı “sokmak, itmek” anlamlı *sok-* fiili ile, “vurmak dövmek” anlamlı *sok-* fiilinin anlamları birbirine bulaşmıştır (Ercilasun vd. 2014: 184, 782. dipnot; Hamilton 1998: 77-78). Bu anlam karışıklığı Türkçe Sözlük’te yer alan *sok-* maddesinde de görülür. Bu *sok-* maddesinin “sokmak, itmek” anlamı çerçevesinde gelişen 1., 2., 5., 6., anlamları Eski Türkçe *suk-* fiilinden gelişerek bugüne uzanan *sok-* fiiline; “vurmak dövmek” anlam alanında gelişen 3., 4., 7. ve 8. anlamları Eski Türkçe *sok-* fiilinden gelişerek bugüne uzanan *sok-* fiiline ait olmalıdır. Bundan dolayı Türkçe Sözlük’te iki ayrı *sok-* maddesi bulunmalıdır.

	olan grup 4. Boksta sol yumrukla vuruş (TS: 2133b).	
soñ: 1. Nesil 2. Sonra, ondan sonra 3. Sonraki, son (DTS: 539b); (Bir şeyin) sonu veya arkası; son; sonra, sonraki (ED: 832b-833a).	son: 1. Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı 2. En arkada bulunan 3. Artık ondan ötesi veya başkası olmayan 4. Uç, sınır 5. Olanca 6. Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet 7. <i>mec.</i> Ölüm. 8. Döl eşi (TS: 2137b).	son: Halıdan artmış yün ve bu yünden dokunan kilim (DS V: 3665b).
sor- I: 1. Sormak, soruşturmak; aramak (DTS: 540b); (Soru) sormak, (bir şeyi) soruşturmak vb. (ED: 843b-844a).	sor- I: 1. Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek 2. Bir işin sorumluluğu kendisinde olmak, bir işten sorumlu bulunmak (TS: 2142a).	sor-: Sormak (EİA III: 282).
sortur- I: Yolunu kaybetmiş hayvanı arattırmak (ED: 847b); (DTS: 540b-541a).	sordur-: Sorma işini yaptırmak (TS: 2141a).	
sorug: Soru (DTS: 541a); Soru, soruşturma (ED: 848b).	soru: 1. Bir şey öğrenmek için birine yöneltilen ve karşılık gerektiren söz veya yazı, sual 2. Bir öğrenciye sınavda yöneltilen söz veya yazı, sual (TS: 2142a).	soruk: Soru (DS V: 3666b). sorağ: Araştırma, soruşturma, izleme (DS VI: 4704b).
sorul-: Soruşturulmak, sorulmak (ED: 851b); (DTS: 541a).	sorul-: Sorma işine konu olmak (TS: 2142b).	sorul-: Sorulmak, sorma işi yapılmak (AİA: 597b).
sorut-: ²¹⁰ Kaşını çatmak, yüzünü buruşturmak (DTS: 540b); (ED: 847a).	sorut-: 1. Somurtmak, surat asmak 2. <i>hlk.</i> Ayakta durmak, dikilmek, beklemek (TS: 2143b).	sorut-: 1. Ayakta durmak, dikilmek 2. Somurtmak, suskun durmak (DS V: 3667a).
soy-: (Hayvan) derisini yüzmek (DTS: 538b); (Hayvan) derisini yüzmek, (meyve) kabuğunu soymak, (kişi) soymak, soygun yapmak (ED: 858b).	soy-: 1. Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak 2. Birinin giysilerini çıkarmak 3. Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek (TS: 2147a).	soy-: Açmak, yontmak (kalem için) (DS V: 3670a).
soytur-: Birine soydurmak veya derisini yüzdürmek (OTWF: 809); (ED: 859a; DTS: -).	soydur-: Soyma işini yaptırmak (TS: 2146b).	---
soyul-: Soyulmak (deri veya	soyul-: Soyma işine konu	soyul-: Soyulmak (DA:

²¹⁰ ED’de “emmek” anlamlı *sor-* fiilinden türeyen *sorut-* fiili ile “kırıksık” anlamlı *sor* isminden türeyen *sortit-* fiili, aynı sözcük sayılarak tek bir madde altında ele alınmıştır.

giysi için) (DTS: 539a); (ED: 859b).	olmak (TS: 2147b).	170a).
söbi / subı : ²¹¹ Uzun sivri (DTS: 541a); Koni biçiminde, sivri vb. (ED: 784b-785a).	söbe : Biçimi yumurta gibi olan, beyzi, oval (TS: 2148b).	söbe : Yumurta biçimi, oval (DS V: 3673b-3674a), sübe : (DS V: 3706b). söbü : 1. Uzun, dar, ince 2. Yumurta biçimi, oval 3. Sivri, sivrice 4. Çarpık, eğri, çıkıntılı (DS V: 3675a). zöbe : Oval (DS VI: 4400b), zöbü : (DS V: 4401a). söve : Konimsi, sivri (DS V: 3683a). söbe : Uzun, dar, ince (DS V: 3655b), sübü : (DS V: 3607b). söpü : Yassı, oval, uzunca (DS V: 3682a).
söğüş : Kızartma için seçilen kuzu veya oğlak eti (DTS: 541a); Kızarmış et (ED: 823a-b).	söğüş : 1. Soğuk olarak yenen haşlanmış et 2. Üzerine yağ ve limon konulmadan ve birbirine karıştırılmadan yenen dilimlenmiş domates, salatalık vb. (TS: 2148b).	söüş : Haşlanmış et (DS V: 3682b).
söğüt : 1. Ağaç 2. Söğüt (DTS: 541a); Ağaç, Söğüt ağacı (ED: 819b).	söğüt : Söğütgillerden, sulak yerlerde yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç (<i>Salix</i>) (TS: 2148b).	söğürt : Söğüt ağacı (DS V: 3677a), sövüt : (DS V: 3684a), söt : (DS V: 3682b), zöüt : (DS V: 4401b).
söğütlüg : Söğüt ağacı olan (DTS: 541a); (ED: 820a).	söğütlü : Söğüt ağaçları bulunan (yer) (TS: 2148b).	---
söğütlük : Söğütlük (DTS: 541a); Söğüt ağacı dikili alan (ED: 820a-b).	söğütlük : Söğüt ağacı bol olan yer (TS: 2148b).	--
sök - I: ²¹² Sövmek, küfretmek, kınamak (DTS: 541a-b); Sövmek, küfretmek (ED: 818b-819a).	söv :- Onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek (TS: 2151b).	süğ :- Sözle aşağılamak (DS V: 3708a). söy :- Sövmek (DS VI: 4708a). söğü :- Aşalağıcı söz söylemek (DS V: 3676b).
sök - II: 1. Sökmek (dikiş), yırtmak, kesmek 2. Yıkma, harap etmek 3. Orduyu bozmak 4. Yol açmak (DTS: 541b); Parçalara ayırmak, yıkmak, (engel) aşmak (ED: 819a).	sök :- 1. Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak 2. Kurulmuş bir şeyi parçalarına ayırmak 3. Rüzgâr, sel, akarsu, bir şeyi yerinden çıkarmak, götürmek 4. Geçip gitmeye engel olan	sök :- Güçlüğü yenmek, başarmak (DS V: 3678a). söh :- Sökmek (DS V: 3677b).

²¹¹ DTS'de söbi, ED'de *subı* biçiminde maddelenmiştir. Ercilasun vd. (2014: 326; 1414. dipnot) Osmanlı Türkçesi ve Anadolu ağızlarındaki verilerden hareketle *söbi* okumuştur.

²¹² ED'de *sög*- biçimindedir.

	zorlukları atlatmak 5. Karışık bir yazıyı okumak 6. Örölmüş, dikilmiş şeyin, örgüsünü veya dikişini ayırmak 7. Balgam vb.nin çıkması, akması kolaylaşmak 8. Ayırmak, uzaklaştırmak, vazgeçirmek 9. <i>mec.</i> Okuyabilme becerisini kazanmak 10. Geçmek, etki yapmak 11. Gelmeye başlamak veya çıkagelmek (TS: 2148b-2149a).	
söktür- I: ²¹³ (Bir kimseyi, başka birine) söymeye zorlamak (ED: 820a); (DTS: 542a).	sövdür- Sövmeye işini yaptırmak veya sövmesine yol açmak (TS: 2151a).	---
söktür- II: (Giysi) söktürmek (ED: 820a); (DTS: 542a).	söktür- Sökme işini yaptırmak (TS: 2149a).	---
sököl- Parçalara ayrılmak, bölünmek (ED: 821a); (DTS: 542a).	sököl- 1. Sökme işine konu olmak 2. Parayı istemeyerek vermek, harcamak (TS: 2149a).	sököl- İstemeyerek para vermek (DS V: 3678b).
söküş- Birbirine küfür etmek, sövmek (ED: 823b); (DTS: 542a).	sövüş- Birbirine sövmek (TS: 2151b).	---
söküş- ²¹⁴ Küfür, sövgü (DTS: 542a); Sövgü, küfür (ED: 823b).	sövüş- Sövmeye işi (TS: 2151b).	söyüş- Aşağılayıcı söz söyleme, sövmeye (DS V: 4708a).
sömür- ~ simür- Yutmak (DTS: 542b); Tek bir lokmada yutmak (ED: 829b-830a).	sömür- 1. Üretim araçları sahipleri, başkalarının emeğine ve onların yarattıkları değerlere el koymak 2. Bir ulus veya devlet, diğer bir ulusun veya devletin doğal kaynaklarından, ekonomik değerlerinden çıkar sağlamak 3. Yiyecek içeceğin hepsini birden yiyip bitirmek, silip süpürmek 4. Dudaklarını yapıştırarak soluğu ile çekip içmek 5. <i>mec.</i> Bir kimseden veya bir şeyden haksız ve sürekli çıkarlar sağlamak (TS: 2150a).	sömür- Hepsini birden bitirmek, silip süpürmek (yiyecek içecek için) (DS V: 3681a-b), sümür- (DS V: 3715b). simir- Suyunca giderek elinden varını yoğunu almak, sömürmek (DS V: 3639a).
sömürgen: Süt benzeri şeyleri devamlı içine çekip	sömürgen: Sömürücü (TS: 2150a)	---

²¹³ ED'de *sögtür-* biçimindedir.

²¹⁴ ED'de *söğüş-* biçimindedir.

emen (Ercilasun vd. 2014: 228; DTS: -; ED: -).		
sön-: Sona ermek, dinmek, zayıflamak, sakinleşmek, geçmek, kaybolmak (DTS: 542b); Sönmek, kaybomak (ED: 834a-b).	sön-: 1. Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak 2. Parlaklığını, ışığını yitirmek 3. Hava veya başka bir gaz ile şişirilmiş bir şeyin havası kaçıp şişkinliği inmek 4. Yanardağ etkinliğini yitirmek 5. <i>mec.</i> Duygular dinmek, yatışmak, etkisini yitirmek 6. <i>mec.</i> Gerilemek, parlaklık ve önemini yitirmek 7. <i>mec.</i> Ses duyulmaz olmak 8. <i>mec.</i> Tükenmek, yok olmak, yitmek (TS: 2150b).	sön-: Sönmek (DS V: 3682a), sövün-: (DS V: 3684a), söğün-: (DS V: 3677a), söyün-: (DS V: 3686b).
söntür-: Söndürmek (yangın) (ED: 837a); (DTS: 542b).	söndür-: 1. Ateş ve ışığın yanmasına, aydınlatmasına son vermek 2. Hava veya gaz ile şişirilmiş bir şeyin havasını veya gazını boşaltmak 3. <i>mec.</i> Tutku ve duyguları yatıştırmak, etkisiz duruma getirmek (TS: 2150a-b).	sövündür-: Söndürmek (DS V: 3684a). söyündü-: 1. Söndürmek 2. Bozmak, zarar vermek (DS V: 3686b).
sönük: Zayıf (OTWF: 243); (ED: 838b; DTS: -).	sönük: 1. Sönmüş olan 2. Parlaklığı, hızı az veya azalmış olan, etkisiz, zayıf 3. <i>mec.</i> Göze çarpmayan, dikkat çekmeyen, silik (TS: 2150b).	---
söz: Söz, konuşma (DTS: 542b-543a); Konuşulan her şey, sözcük, konuşma, beyan vs. (ED: 860b).	söz: 1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil 2. Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük 3. Bir konuyu yazılı veya sözlü olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi 4. Kesinlik kazanmayan haber, söylenti 5. Bir işi yapacağını kesin olarak vadetme 6. Müzik parçalarının yazılı metni, güfte (TS: 2153a-2155a).	söz, soz: Söz; dedikodu (EİA III: 284).
sözle-: Söylemek, konuşmak (DTS: 543a); Konuşmak, söylemek (ED: 863a-b).	sözle-: Evlendirmek üzere söz kesmek (TS: 2156b). söyle-: ²¹⁵ 1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak	söle-: Söylemek, konuşmak (DS V: 3679a), söyle-: (DS V: 3684a).

²¹⁵ Hasan Eren (1999: 375b) *söyle-* fiilinin /z/ > /y/ değişmesi neticesinde *sözle-* fiilinden geliştiğini savunmuştur. Gülensoy (2007: 809a-b) **sö-* fiilinden *söw/söy/söz+le-* türevlerinin ortaya çıktığını

	2. Bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak 3. Yapılmasını istemek 4. Türkü, şarkı vb. okumak 5. Yazmak, düzmek 6. Haber vermek 7. Önceden bildirmek, tahmin etmek 8. <i>mec.</i> Sipariş etmek 9. <i>mec.</i> Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, demek istemek, hatırlatmak (TS: 2152a).	
sözlen- : Söylenmek, kendi kendine konuşmak, yakınmak (ED: 864a); (DTS: 543b).	sözlen- : Evlenmek için anlaşarak kesin karar vermek (TS: 2156b). söylen- : 1. Söyleme işi yapılmak 2. Kendi kendine konuşmak, kendi kendine bir şeyler söylemek 3. <i>mec.</i> Çıkışmak, azarlamak, eleştirmek 4. <i>mec.</i> Sızlanmak, yakınmak (TS: 2152b).	---
sözleş- : Karşılıklı konuşmak (ED: 864a); (DTS: 543b).	sözleş- : 1. Herhangi bir iş konusunda birbirine karşılıklı söz vermek 2. Belli bir yerde, belli bir saatte buluşmayı kararlaştırmak (TS: 2156b). söyleş- : 1. Karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek, sohbet etmek 2. Bir işin nasıl yapılması gerektiği konusunda konuşmak, müzakere etmek (TS: 2152b).	söleş- : Konuşmak (DS V: 3679b), söyleş- : (DS V: 3686b).
sözlet- : Konuşmaya zorlamak (ED: 863b); (DTS: 543b).	söylet- : 1. Söylemesine yol açmak 2. Söylemek zorunda bırakmak, itiraf ettirmek (TS: 2152b).	söyled- : Söyletmek (AİA: 598b).
sözletdür- : (OTWF: 829; ED: -; DTS: -).	söylettir- : Söyletme işini yaptırmak (TS: 2152b).	---
sub ~ suv- : 1. Su, sıvı 2. Akarsu 3. İçecek 4. Özsu 5. Deniz (DTS: 546b); Su (ED: 783a-784a).	su- : 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı 4. Bazı kokulu yaprak veya çiçeklerin imbikten çekilmesiyle elde edilen	su- : Tazelik, canlılık, gençlik için (DS V: 3688a).

ifade etmiştir. Nişanyan (2008: 481b) *sözle-* > *söyle-* gelişmesinin 15. yüzyılda egemen olan kuraldışı bir hadise olduğunu ileri sürmüştür. Sözcüğün etimolojisi konusunda bir fikir birliği olmadığı için Türkçe Sözlük'te yer alan *sözle-* ve *söyle-* maddeleri tabloya birlikte alınmıştır.

	kokulu sıvı 5. Yemeğin sıvı bölümü 6. Kez 7. Demir araçları ateşte kızdırdıktan sonra, suya daldırılarak sağlanan sertlik (TS: 2163a-2164b).	
subsuz ~ suvsuz : Su olmadan, susuz (DTS: 544a); Susuz, su olmadan (ED: 792b).	susuz : 1. Suyu olmayan, suyu bulunmayan 2. Suyu çok az olan 3. Yağmursuz, kurak geçen 4. Susamış olan 5. Su olmadan (TS: 2175b-2176a).	susuz : Susuz, kurak (UİA: 387b).
suk :- ²¹⁶ Sokmak, yerleştirmek, tıkmak (DTS: 540a); Sokmak, itmek (ED: 805a-b).	sok :- ²¹⁷ 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak 2. Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak 3. Bıçak, çakı, iğne vb. batırmak, saplamak 4. Böcek, zehirli hayvan iğnesini batırmak veya ısırmak, zehirlemek 5. Yasak bir malı gizlice getirmek veya götürmek 6. <i>mec.</i> Belli etmeden kötü bir malı vermek 7. <i>mec.</i> Konuşma sırasında bir sözü, soruyu veya düşünceyi söyleyivermek 8. <i>mec.</i> Dokunaklı, kırıncı veya acı söz söylemek (TS: 2132b).	soh :- Sokmak (DS V: 3659a), zok :- (DS VI: 4394b).
suktur :- Sokmaya, tıkamaya zorlamak vs. (ED: 807b); (DTS: 540b).	soktur :- Sokma işini yaptırmak (TS: 2133a).	---
sukul :- ²¹⁸ Yerleştirilmek (DTS: 540b); (Bir şeye) sokulmak (ED: 809b).	sokul :- 1. Sokma işine konu olmak 2. Girmek 3. Yanaşmak, yaklaşmak (TS: 2133a).	sohul :- Yaklaşmak, yanaşmak (UKA: 275).
sun :- 1. Uzanmak 2. Eliyle dokunmak 3. Yukarı çekmek, uzatmak (DTS: 545b); (Elini) uzatmak, (birine, bir şeyi) sunmak, takdim etmek, gerinmek (ED: 834a).	sun :- 1. Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek 2. Tanıtmak, bilgi vermek amacıyla çeşitli	sun :- 1. Dokunmak, elini uzatmak, uzanmak 2. Kedi, köpek ve benzeri hayvanlar yiyeceğe uzanmak, dokunmak 3. Uzatmak, tutmak, ağırlamak 4. Güreşe

²¹⁶ DTS’de *sok*- biçimindedir.

²¹⁷ Eski Türkçede *suk*- fiili “sokmak, itmek” anlamlarında *sok*- fiili “vurmak dövmek” anlamlarında kullanılan iki ayrı fiildir. *suk*- fiili Oğuz Türkçesinde *sok*- biçimini almıştır. Bundan dolayı “sokmak, itmek” anlamlı *sok*- fiili ile, “vurmak dövmek” anlamlı *sok*- fiilinin anlamları birbirine bulaşmıştır (Ercilasun vd. 2014: 184, 782. dipnot; Hamilton 1998: 77-78). Bu anlam karışıklığı Türkçe Sözlük’te yer alan *sok*- maddesinde de görülür. Bu *sok*- maddesinin “sokmak, itmek” anlamı çerçevesinde gelişen 1., 2., 5., 6., anlamları Eski Türkçe *suk*- fiilinden gelişerek bugüne uzanan *sok*- fiiline; “vurmak dövmek” anlam alanında gelişen 3., 4., 7. ve 8. anlamları Eski Türkçe *sok*- fiilinden gelişerek bugüne uzanan *sok*- fiiline ait olmalıdır. Bundan dolayı Türkçe Sözlük’te iki ayrı *sok*- maddesi bulunmalıdır.

²¹⁸ DTS’de *sokul*- biçiminde yer alır.

	yöntemler kullanarak bir konuyu dinleyenlere aktarmak 3. Radyoda, televizyonda, bir eğlence yerinde programı takdim etmek (TS: 2172a). sün- : ²¹⁹ 1. Esnekliğini yitirerek gevşemek 2. Kopmadan uzamak, gerilmek (TS: 2181b).	tutuşmak, güreşmek 5. Saldırmak, elde etmek için arkasından koşmak (DS V: 3699a). son- : Sünmek, uzamak (DS V: 3666b). sün- : 1. Çekilerek uzamak, esnemek 2. Hasta bitkin, güçsüz kalmak 2.Bayılmak (DS V: 3718a).
suva- : ²²⁰ Bulaştırmak, sürmek (DTS: 546b); (ED: 785a).	sıva- I: 1. Sıva ile kaplamak, sıva vurmak 2. Harcı bir yere vurmak 3. <i>mec.</i> Bulaştırmak 4. ²²¹ <i>mec.</i> Okşamak, sıvazlamak 5. Küfretmek (TS: 2104a).	suva- : Sıvamak (DS V: 3704b).
suvaş- : (Ev) sıvamakta yardımlaşmak veya yarışmak (ED: 793b); (DTS: 547a).	sıvaş- : 1. Bulaşmak, üstüne sürülmek 2. Sıvık veya sıvışık bir duruma gelmek (TS: 2104a).	sıvaş- : Bulaşmak, yapışmak (DS V: 3624). suaş- : 1. Bulaşmak 2. Kavga istemek, aranmak (DS V: 3688b), suyaş- : (DS V: 3705b). suvaş- : Sıvaşmak, bulaşmak (DS V: 3704b).
suvçı- : Su satıcısı, saka, denizci, yüzücü vs. (ED: 785b); (DTS: 547a).	sucu- : Su satan veya evlere su taşıyan kimse, saka (TS: 2166a).	sucu- : 1. Değirmen işçisi 2. Arkı izlemekle görevli kimse (DS V: 3689a).
suvgar- : Sulamak (DTS: 547a); (Çiftlik hayvanlarına) su içirmek; (araziyi) ıslatmak, sulamak (ED: 786b-787a).	suvar- : Hayvana su vermek, su içirmek (TS: 2176b).	suvar- : Sulamak, içirmek (DS V: 3704b). sıvar- : Sulamak (DS V: 3624a) suğar- : Bol sulamak (DS V: 3690b).
suvla- : 1. Su içirmek 2. Suyu ıslatmak (DTS: 547a); Sulamak, (çiftlik hayvanlarına) su içirmek (ED: 789b).	sula- : 1. Toprak, bitki, hayvan vb.ne su vermek 2. Hayvana su vermek, suvarmak 3. Para ödemek, vermek, harcamak (TS: 2169a).	sula- : Sulandırmak (yoğurt, bulama vb. için) (DS V: 3693a).
suvlan- : Islanmak (DTS: 547a); Islanmak, su dolmak,	sulan- : 1. Sulama işi yapılmak 2. Sulu duruma	sulan- : Semirmek, güzelleşmek, gelişmek (DS

²¹⁹ Erdal, *sü-n-* fiilinin *su-n-* fiilinden daha sonra ortaya çıkan bir varyantı olarak değerlendirmiştir (OTWF: 615).

²²⁰ Clauson (ED: 785a) ve Erdal (OTWF: 423) *sıva-* “sürmek, bulaştırmak” sözcüğü ile *suva-* “sulamak” sözcüğünü birleştirmiş aynı sözcük olarak kabul etmişlerdir. Tekin (2013: 480) bu görüşe karşı çıkmış ve DTS’deki gibi bunları iki ayrı sözcük olarak kabul etmek gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre *suva-* fiili *suv* “su” sözcüğüne {+A-} isimden fiil yapan ek vasıtasıyla meydana gelmiştir. Moğolcaki *sıba-* “sıvamak, çamur sürmek, yağ sürmek” fiilinden hareketle *sıva-* sözcüğünün ise saymaca bir **sıba-* fiilinden geldiğini belirtmiştir.

²²¹ Türkçe Sözlük’te yer alan *sıva-* I maddesinin 4. anlamı Eski Türkçede *sıka-* biçiminde yer alan ve bugüne *sıva-* şeklinde ulaşan sözcüğe yani Türkçe Sözlük’te yer alan *sıva-* II maddesine ait olmalıdır.

göz sulanmak (ED: 789b).	gelmek 3. Suyu çoğalıp yoğunluğu azalma 4. Göz yaşarmak 5. <i>mec.</i> Ciddiyetini, ağırlığını kaybetmek 6. İmrendiğini açığa vurmak 7. Birine karşı duyulan cinsel isteği kendisine sezdirmek, yeşillenmek (TS: 2169a).	V: 3693a).
suvlat-: Su serpirmek (ED: 789b); (DTS: 547a).	sulat-: Sulama işini yaptırmak (TS: 2169a-b).	---
suvlug: Sulu, su ile (DTS: 547a); Sulu, suya sahip olan (ED: 788b).	sulu: 1. Suyu olan, içinde su bulunan, koyu karşıtı 2. Suyu çok olan 3. İçine su katılmış, sulandırılmış olan 4. <i>mec.</i> Yersiz şakalar yapan, söz ve davranışları ile çevresini tedirgin eden veya gereksiz iltifatlarda bulunan (kimse) (TS: 2170b).	sulu: Etle pişmiş sebze yemeği (DS V: 3693b).
suvluk: Sarık (DTS: 547a); Havlu, sarık (ED: 788b).	suluk: 1. Öğrencilerin okula su götürdükleri kap 2. Kuş kafeslerinde su konan kap 3. Tavukların su gereksinimlerini karşılamak üzere uzun, yuvarlak, küçük çanak veya damlalıklı biçimlerde değişik malzemedan yapılmış yarı otomatik veya otomatik düzen 4. Büyükbaş hayvanların barındığı yerlerde su içmelerini kolaylaştıran küçük tekne veya havuz 5. Yarışçıların su, glikozlu su, çay veya meyve suyu koymalarına yarayan kap 6. Küçük çocukların başlarında, yer yer saç dökülmesi ve kabartılarla beliren bir deri hastalığı 7. <i>hlk.</i> Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer, gusülhane (TS: 2170b).	suluğ: Köylerde su bakaçlarının konulduğu yüksek yer (DS V: 3694a). suluk: 1. Oda içinde küçük banyo, gusulhane 2. El yıkamak için kullanılan yer, lavabo 3. Hayvan sulanan yer 4. Mutfakta su dökülen yer 5. Su deposu 6. Ev çatısında bulunan tahta oluk 7. Uzun yollarda yolcuların yararlanmaları için açılan kuyuların yanındaki taş yalak 8. Üzüm çiğnemeye yarayan taştan ya da tahtadan yapılmış büyük tekne 9. Musluk 10. Hamam takımı, hamam havlusu 11. At dizginlerinin altındaki zincire takılan halka 12. Sürahi 13. Şırınga, enjektör 14. Vücutta suyu depo ettiği sanılan kesecik 15. Sidik torbası 16. Kuş kursorunda su toplanan yer 17. Kafeste kuşun önüne konan su kabı 18. Kadınların başlarına örttükleri çevre 19. Mutfak 20. Su çıkan çamurlu yer (DS V: 3694a-3695a) 21. Havlu giysi, bornoz 22. Gemin hayvanın alt çenesine geçen halkası (DS VI:

		4709b).
suvsa- : Susamak, susuzluk duymak (DTS: 547a); Susamış olmak (ED: 793a).	susa- : 1. Su içme gereksinimi duymak 2. <i>mec.</i> Çok istemek, özlemek (TS: 2174a-b).	---
sUvsat- : Susatmak (ED: 793a); (DTS: 547a).	susat- : 1. Susamasına yol açmak, susuz bırakmak 2. <i>mec.</i> Zorluk, güçlük çıkarmak (TS: 2174b).	susat- : Bıktırmak, bezdirmek (TS: 3702b).
suvuk : 1. Akışkan 2. <i>mec.</i> Cılız, seyrek (DTS: 547b); Akışkan, sıvı (ED: 786b).	sıvık : Yumuşak kıvamlı, suyu fazla (TS: 2104b).	sıvık : Cıvık, sulu, gevşek (DS V: 3625a). suyuk : Sıvı (DS V: 3706a).
suvuşgan : 1. Bağırsak kurdu 2. Solucan hastalığı (DTS: 541a); Bağırsak kurdu (ED: 793b-794a).	solucan : Yuvarlak veya yassı, uzun kurtlara verilen genel ad (TS: 2134b-2135a).	---
sü : 1. Ordu 2. Askerî birlik (DTS: 547b); Ordu (ED: 781a).	subaşı . ²²² 1. Şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin başı 2. Acemi ocaklarında küçük aşamalı subay 3. Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplamak işleri için ayrılan kimse 4. Rumeli'de çiftlik kâhyası (TS: 2165a-b).	subaşı : Çiftlik kâhyası, çiftlik yöneticisi (DS V: 3689a). süs . ²²³ Asker (DS V: 3727a).
süglin ~ süwlin : Sülün (DTS: 548b); Sülün (ED: 820b-821a).	sülün : Sülüngillerden, kuyruğu çok uzun, eti yenilen bir kuş (<i>Phasianus colchicus</i>) (TS: 2179a-b).	---
süngü ~ süngü : Mızrak (DTS: 549a); Mızrak, zıpkın (ED: 834b-835a).	süngü : 1. Tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde delici silah 2. Mezar başına nişan olarak dikilen sırık 3. Isıtma kazanında kömürün karıştırılmasını sağlayan demir çubuk 4. Kavlakları düşürmek için kullanılan sivri uçlu, uzun çelik çubuk (TS: 2181a).	süngü : Ucunda ıslak bez bulunan, fırındaki kızgın külleri süpürmeye yarayan sırık (DS V: 3717a), sünge : (DS V: 3717a). sükü : Mızrak (DS V: 3709a). sünü : 1. Uzun sırık 2. Sinleri belirlemek için başlarına konulan tahta (DS V: 3718b).
süngüglü : Mızraklı süvari (ED: 839a; DTS: -).	süngülü : Süngü takmış olan (TS: 2181a).	---
süngüle- : Mızrak vurmak (DTS: 549a); (ED: 840a).	süngüle- : 1. Süngü batırmak 2. Süngü ile ateşi karıştırıp külün ızgaradan aşağı	---

²²² Eski Türkçe *sü* sözcüğü, Türkiye Türkçesinde bağımsız bir sözcük olarak “su uyur, düşman uyumaz” atasözünde kalıplaşarak kalmıştır. Bunun dışında birleşik sözcük olarak kullanılmaktadır.

²²³ Hasan Eren (2010: 27) bu sözcüğün yazıtlardan alma bir veri olduğunu *süs* biçiminin ise tamamen uydurma olduğunu ifade etmiştir.

	dökülmesini sağlamak (TS: 2181a).	
süpirt- : Bir yeri süpürtmek (OTWF: 786-797; DTS: -; ED: -).	süpürt- : Süpürme işini yaptırmak (TS: 2182b).	süpürt- : Kovalamak, püskürtmek (DS V: 3719a).
süpürül- : Süpürülmek (ED: 792a); (DTS: 549a).	süpürül- : Süpürme işi yapılmak (TS: 2182b).	supurul- : Süpürülmek (UKA: 277).
süpründi- : Çöp, süprüntü (DTS: 549a); Süprüntü, çöp (ED: 792b).	süprüntü- : 1. Temizlik yapıldığında toplanan toz ve çöp, çer çöp 2. <i>mec.</i> Bayağı, aşağılık şey veya kimse (TS: 2182a).	sürpüntü- : Süprüntü, namus ve şerefini kaybetmiş (kadın) (KYA: 496b).
süpürgü- : Süpürge (DTS: 549a); Süpürge, fırça (ED: 792b).	süpürge- : 1. Süpürme işinde kullanılan araç 2. Elektrikli süpürge (TS: 2182a).	sübürkü- : Süpürge (DS V: 3706b), süyürbe- : (DS V: 3732a).
sür- : 1. Yönetmek 2. Kovmak, kovalamak 3. Uğraşmak, yapmak, icra etmek 4. Soymak, çıkarmak (DTS: 549a-b); Kovmak, ileri sürmek vb. (ED: 844a-b).	sür- : 1. Yönetip yürütmek, sevk etmek 2. Devam etmek 3. Önüne katıp götürmek 4. Uzatmak, ileri doğru itmek 5. Dokundurmak, değdirmek 6. Oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek, nefyetmek 7. Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, serpmek 8. Bir malı satışa sunmak, piyasaya çıkarmak 9. Yasal olmayan yolla piyasaya para çıkarmak 10. Herhangi bir durum içinde bulunmak 11. Pulluk veya sabanla toprağı işlemek 12. Olmaya devam etmek 13. Zaman geçmek 14. Zaman almak 15. Bitki, ot yetişip ortaya çıkmak, bitmek, yeşermek 16. Olağandan daha çok, daha sık ve sulu dışkı çıkarmak (TS: 2185b-2186a).	sür- : 1. Götürmek 2. İleri itmek, sürmek 3. Sürdürmek 4. Kovmak 5. İzlemek 6. Direnmek, üstünde durmak 7. Tos vurmak 8. Sığırlar çiftleşmek 9. Sürgün olmak 10. Filizlenmek (DS V: 3723b-3724a).
sürç- : Sürçmek (DTS: 549b); Sürçmek (ED: 845ba-b).	sürç- : 1. Yürürken yanlış adım atıp dengesini yitirmek 2. <i>mec.</i> Dalgınlıkla yanlış bir iş yapmak, yanılmak (TS: 2183a).	sürç- : 1. Ayak takılıp sendelemek 2. Zenginken yoksul olmak 3. Değmek (DS V: 3719b).
sürgile- : Kovalamak, takip etmek (DTS: 549b); (ED: 851a).	sürgüle- : 1. Sürgü sürerek kapamak 2. Sürgü ile bastırarak düzeltmek (TS: 2185a).	sürgüle- : Takip etmek, devam ettirmek, sonuca ulaştırmak (EDİA: 266).
sürgüçi- : (At vb.) süren (Ercilasun vd. 2014: 247;	sürücü I: Karada kullanılan motorlu araçları sürüp	sürücü- : Posta arabası süren kimse (DS V: 3725b).

DTS: -; ED: -).	yöneten kimse, şoför (TS: 2187b). sürücü II: 1. Çoban, güdücü 2. Sürü yetiştiren kimse (TS: 2187b).	
sürt- : Sürtmek, ovmak, sürmek (DTS: 549b); Sürtmek, (nesneler) birlikte sürmek, (bir şeyi, bir kimseye) sürtmek (ED: 846b).	sürt- : 1. Bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek 2. Dokundurmak 3. Başboş dolaşmak, yararsız dolaşmak (TS: 2186b).	sürt- : 1. Badana etmek 2. Zaman öldürerek nedensiz gezip dolaşmak (DS V: 3725a).
sürtük : Sürtülmüş, sürtük (DTS: 549b); Sürtülmüş, aşındırılmış; lezbiyen (ED: 846b-847a).	sürtük : 1. Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan kadın 2. Aynı anda birden fazla kişiyle gönül eğlendiren kadın 3. Hayat kadını (TS: 2186b).	sürtük : 1. Hoppa, oynak, ahlâksız kadın 2. Arsız, yüz­süz, açgözlü 3. Dokuma kuşaklan keçelendirmeye ve yumuşatmaya yarayan bir çeşit tokmak 4. Pudra (DS V: 3725a). sürtek : 1. Arsız, yüz­süz, açgözlü 2. Hoppa, oynak, ahlâksız 3. Çok gezen (kimse) (DS V: 1724b).
sürtül- : 1. Yağ sürülmek, bulaşmak 2. Sürtülmek (DTS: 549b-550a); Sürtülmek veya kazınmak (ED: 847b).	sürtül- : Sürtme işi yapılmak (TS: 2186b).	sürtül- : Sert yere sürtülmekten vücut çürümek, morarmak (DS V: 3725b).
sürtün- : 1. Sürtünmek 2. Kendi sürmek veya sürüyor görünmek (DTS: 550a); (ED: 847b).	sürtün- : 1. Geçerken değmek, sürünmek 2. <i>mec.</i> Başboş, amaçsız dolaşmak 3. <i>mec.</i> Kavga etmek için sebep aramak (TS: 2187a).	---
sürdür- : Birbirini sürgün etmek, korkutmak için emir vermek; (Hayvan) sürdürmek (ED: 847b); (DTS: 550a).	sürdür- : 1. Sürme işini yaptırmak 2. Devam ettirmek 3. Bir durumun, bir şeyin sürmesini, olmasını sağlamak (TS: 2183a).	süydür- : 1. İleri sürmek 2. Sözü­nü, eğemenliğini sürdürmek (DS V: 3730b).
sürtüş- : Birlikte sürmek veya sürmekte yarışmak (ED: 847b); (DTS: 550a).	sürtüş- : 1. Birbirine sürtünmek 2. <i>mec.</i> Anlaşamamak, uyuşamamak (TS: 2187a).	---
sürtüş­tür- : Sürtmeye zorlamak (DTS: 550a); (ED: 847b).	sürtüş­tür- : İki şeyi birbirine sürtmek (TS: 2187a).	---
sürüg : Sürü, hayvan sürüsü (DTS: 550a); Sürülen şey, <i>geniş anlamda</i> sürü; <i>dar anlamda</i> koyun sürüsü veya diğer küçük çiftlik hayvanı sürüsü (ED: 850a).	sürü : 1. Evcil hayvanlar topluluğu 2. Bir insanın bakımı altındaki hayvanların tümü 3. Birlikte yaşayan hayvan topluluğu 4. <i>mec.</i> Yönlendirilebilen insan topluluğu (TS: 2187a).	sürü : Hayvan topluluğu (ÇÇYA: 248b).
sürül- : 1. Sürülmüş olmak, sürülmek 2. Ezilmek,	sürül- : 1. Sürme işine konu olmak veya sürme işi	sürül- : Çiftleşmek (sığır ya da davar için) (DS V: 3725b).

parçalanmak (DTS: 550a); Sürülmek, sürgün edilmek, ezilmek (ED: 852a).	yapılmak 2. <i>mec.</i> Uzaklaştırılmak, nefyedilmek (TS: 2188a).	
sürün- : 1. Kaşımak 2. Ezilmek (DTS: 550a); (ED: 854a-b).	sürün- : 1. Karnı üzerinde sürünerek gitmek 2. Kendi üzerine koku, krem vb. sürmek 3. Bir şeye değerek geçmek, geçerken değmek 4. Sürünme işine konu olmak 5. <i>mec.</i> Yoksul ve perişan yaşamak 6. <i>mec.</i> Başboş, sahipsiz kalmak (TS: 2188b-2189a).	sürün- : Emeklemek (bebekler için) (DS V: 3726a).
süs- : Toslamak (DTS: 550a); Toslamak (ED: 855b).	süs- : Boynuzlu hayvan boynuzu ile vurmak, tos vurmak (TS: 2190a).	süs- : 1. Toslamak, boynuz vurmak 2. Hor bakmak, itip kakmak (DS V: 3727b). üs- : Süsmek, tos vurmak (DS VI: 4798b).
süt : Süt (DTS: 550b); Süt (ED: 798b).	süt : 1. Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı 2. Bazı bitkilerin türlü organlarında bulunan beyaz renkte öz su 3. Erkek balığın tohumu 4. Süte benzeyen her türlü sıvı 5. Benzin, mazot (TS: 2190a-b).	süd : Süt (DS V: 3707a). süt : 1. Erkek balığın, dişinin havyarı üstüne akıttığı ak sıvı 2. İnsanın mayası, aslı 3. Tam, katıksız (renkler için) 4. Taze, sütlü 5. Başağın sertleşmemiş durumu (DS V: 3728a).
sivri : Keskin, sivri (DTS: 550b); Keskin, sivri, sivri uçlu (ED: 791a).	sivri : 1. Ucu keskin ve batıcı olan 2. Ucuna doğru gittikçe incelen 3. Palamut 4. <i>mec.</i> Genel tutumun veya geleneklerin dışında kalan, göze batıcı özelliği olan, aşırı (TS: 2124a).	sivri : Sivri (EİA III: 281).
süz- : Temizlemek, süzmek, arındırmak (DTS: 550b); (Sıvıyı) filtre etmek, süzmek (ED: 861a-b).	süz- : 1. Bir sıvıyı, içindeki katı maddelerden ayırmak için bez veya delikli bir kaptan geçirmek 2. Bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvılardan ayırmak 3. Gözle inceleyerek dikkatle bakmak 4. Göz baygın ve anlamlı bakmak (TS: 2193b).	süz- : 1. Gözden geçirmek 2. Tanımaya çalışarak bakmak 3. Temize çekmek 4. Avcı nişan almak (DS V: 3732b-3733a). süs- : Kuskün kimse yan yan bakmak (DS V 3727b).
süzme : Süzme peynir türü (DTS: 550b); Ekşimik (ED: 864b).	süzme : 1. Süzmek işi 2. Süzölmüş olan, süzülerek elde edilen 3. Kötü, aşağılık, malın gözü (kimse) 4. Katıksız, saf (TS: 2193a).	süzme : Torbada süzdürülmüş katı yoğurt (DS V: 3732b).

süztür- : (Su vs.) süzdürmek için emir vermek (ED: 861b); (DTS: 550b).	süzdür- : Süzme işini yaptırmak (TS: 2193a).	---
süzük : Temiz, berrak, duru (DTS: 550b-551a); Arıtılmış, süzülmüş (sıvı için); <i>mec.</i> saf, berrak vb. (ED: 862a).	süzük : 1. Zayıf, güçsüz, süzgün 2. Süzgünleşmiş, süzülmüş (TS: 2193b).	---
süzül- : Arıtılmak, süzülmek, filtre edilmek (DTS: 551a-b); Süzülmek, berraklaştırılmak; <i>mec.</i> arındırılmak (ED: 863a).	süzül- : 1. Süzme işine konu olmak 2. Akmak 3. Kuş kanatları gerili olarak görünür bir hareket yapmadan havada ilerlemek 4. <i>mec.</i> Sessizce ve görünür bir hareket yapmadan ilerlemek 5. <i>mec.</i> İnsan sessiz, gizlice ve kayıyormuş gibi gitmek 6. <i>mec.</i> Göz baygınlaşmak, mahmurlaşmak 7. <i>mec.</i> Uyumlu bir biçimde ve salınarak yürümek 8. <i>mec.</i> Yüzüne nazlı bir anlam vermek 9. <i>mec.</i> Çok zayıflamak (TS: 2193b).	süzül- : 1. Yırtıcı kuş pike yapmak 2. Yeni gelin ayakta durmak (DS V: 3733a).
süzündü : Süzülmüş (DTS: 551b); (ED: 864b-865a).	süzüntü : 1. Bir sıvıyı süzerek elde edilen tortu 2. Vücut suyunun dışarı atılması sırasında böbrekte kıvrımlı kanalcıklara geçen ve içinde çeşitli kimyasal maddeler bulunan sıvı (TS: 2194a-b).	süzüntü : 1. Tortu 2. Posa 3. Süzdürülmüş, katı yoğurt 4. Çok azalmış su (DS V: 3733b).
şap şap : Çiğneme veya tokat atma esnasında çıkan ses, şapur şapur (DTS: 552a); (ED: 866a).	şap : 1. İstekle öperken çıkan ses 2. Birden yere düşme veya çarpma sırasında çıkan ses (TS: 2203a).	şap şup : Tokat sesi için (DS V: 3749b).
şaş- : Yolunu şaşırmak, sapmak, kaçmak; yanılmak (DTS: 552b; ED: -).	şaş- : 1. Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek 2. Yolundan sapmamak, gidişini değiştirmemek, veya yanılmamak 3. Şaşırmak (TS: 2208b).	şaş- : Şaşmak, şaşırmak (EİA III: 290).
şaşıl- : Kaybolmak, mahcup olmak, şaşkınlığa uğramak, ne yapacağını bilmemek, tereddüt etmek (DTS: 552b; ED: -).	şaşıl- : Şaşkınlığa uğranılmak (TS: 2207b).	---
şaşur- : Yoldan çıkarmak, karışıklığa neden olmak; karıştırmak, yanıltmak,	şaşır- : 1. Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek,	şaşır-, şaşur- : Şaşırmak (EİA III: 290).

şaşırtmak (DTS: 553a; ED: -).	içinden çıkamamak 2. Doğru, gerçek ve gerekli olanı ayırt edemeyecek duruma gelmek 3. Herhangi bir durum karşısında şaşkınlık duymak, hayret etmek (TS: 2207b-2208a).	
şekerlig (Far.+Tür.): Tatlı, lezzetli; zevkli (DTS: 553b; ED: -).	şekerli: 1. İçinde şeker bulunan 2. Lezzetli, tatlı (TS: 2213b).	şekerli: Şekerli, şekerli olan (AİA: 603b).
şeksiz (Ar.+Tür.): Kesinlikle, şüphesiz (DTS: 553b; ED: -).	şeksiz: 1. Şüphe götürmeyen, kesinlikle bilinen, şüphesiz 2. Kesin olarak, şüpheye yer bırakmayacak şekilde (MBTS: 1163a-b).	
taban: Ayak, taban (DTS: 557b); Ayak tabanı (ED: 441b).	taban: 1. Ayağın alt yüzü, aya 2. Üstü kapalı bir yerin gezinilen, ayakla basılan yüzü, tavan karşıtı 3. Ayakkabının alt bölümü 4. Kaide 5. Bir şeyin en alt bölümü 6. Değerlendirmede en alt derece 7. Bir toplumu, bir kuruluşu oluşturan, yönetime katılmadan etkili olan kitle 8. Temel 9. Bir ırmağın en derin olan orta yeri 10. Dikey duran direk, çubuk, seren vb.nin alt bölümü 11. Bir cismin veya bir biçimin yüksekliğini ölçmek için aşağıdan yukarıya doğru başlama noktası olarak alınan yüzey veya çizgi, kaide 12. Üslu sayılarda kuvveti alınan sayı 13. <i>hlk.</i> Tarlanın düz ve verimli kesimi 14. <i>esk.</i> Kılıç vb. yapımında kullanılan iyi cins demir (TS: 2236b-2237a).	taban: 1. Tarlanın çukur yeri 2. Tarlanın düz yeri 3. Toprağı verimli tarla 4. Evlerin zemin katı 5. Toprak tabanlı ev 6. Direkler üzerine oturtulmuş tahta ambarın tabanına yerleştirilen kare biçimindeki ağaç kirişler 7. Temel, esas (DS V: 3799a). daban: 1. Esas, asıl, taban 2. Döşeme 3. Üç dört santimetreden kalın tahta, kalas, döşemelik tahta 4. Değirmen taşının altına konulan kiriş 5. Bir yerin, yamaçtaki tarlanın alt kısmı, eteği 6. Zemin kat 7. Tütün denklelerinin en alt kısmı 8. Taşsız, düz ve verimli toprak, tarla. 9. Killi topraklı arazi 10. Ayağın altı, taban 11. Ayak ve elin bileğe yakın etli kısmı 12. Adım 13. Fahişe 14. İyi cins kılıç demiri (DS V: 1312b-1313b).
tabanlıg: Geniş toynağı olan (DTS: 557b); (ED: 442a).	tabanlı: Tabanı olan (TS: 2237b).	dabanlı: 1. Cesaretli 2. Dibi olan (DS V: 1314).
tabar ~ tavar: 1. Mülk, mal, servet 2. Eşya (DTS: 575a); Çiftlik hayvanı; mülk, ticari mal (ED: 442b-443a).	davar: 1. Koyun ve keçiye verilen ortak ad 2. Koyun veya keçi sürüsü (TS: 598b).	davar: İnek, öküz, katır, eşeğe verilen ad (DS II: 1378b). tavar: 1. Koyun 2. Koyun sürüsü (DS V: 3847b). doğar: Koyun ve keçi, davar (DS II: 1536a), dovar: (DS II: 1568a).

tabışgan ~ tavişgan ~ taviçgan: Tavşan (DTS: 575a); Tavşan (ED: 447a-b).	tavşan: 1. Tavşangillerden, eti yenen, hızlı koşan, postundan yararlanan bir memeli türü (<i>Lepus europeus</i>) 2. Atletizm yarışlarında rekor kırılabilmesi için tempoyu yüksek tutup belirli bir mesafeyi diğer atletlerin önünde koşan atlet (TS: 2289a).	davşan: Tavşan (DS II: 1384b), davişan: (DS II: 1379b), davuşan: (DS II: 1383a), doğşan: (DS II: 1537b), doşan, doşan: (DS II: 1567a), dovşan: (DS II: 1568a), dovuşan: (DS II: 1568a), doşşan: (DS II: 1568b).
tadgan:- Tatlı gelmek, beğenmek (yiyecek için); istekli, iştahlı olmak (DTS: 574a); (ED: 454a).	dadān:- 1. Tadını aldığı, hoşlandığı bir şeyi sık sık istemek 2. Yarar, çıkar amacıyla veya alışkanlıkla bir yere sık uğramak, abone olmak (TS: 575b).	dadān:- 1. Alışmak 2. Hazırlanmak (DS II: 1319a). tadan:- Tat almak, hoşlanmak (DS V: 3800b).
tag: Dağ (DTS: 558b); Dağ (ED: 463a-b).	dağ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü (TS: 576a-b).	dā, daa: Dağ (DS V: 1311a). dav: 1. Dağ 2. Orman, sık ağaçlık yer (DS II: 1378a).
tagar: 1. Çuval, torba 2. Çuval bezi (DTS: 558b); Büyük kap, <i>her zaman</i> çuval <i>değil</i> (ED: 471b).	dağar:²²⁴ 1. Ağzı yayvan, dibi dar toprak kap 2. Dağarcık (TS: 576b).	dağar: 1. Topraktan yapılmış, ağzı geniş, dibi dar, içine su, pekmez, ayran, süt, yoğurt, turşu ve küllü su konulan bir çeşit küp 2. Çömlek 3. Topraktan yapılmış, hamur yoğurmaya yarayan, iki kulplu büyük çanak 4. Büyük testi 5. Saksı 6. Topraktan yapılmış büyük kazan 7. Toprak mangal 8. Su yollarında taş, kurbağa, tortu vb. ni alıkoymak için her yüz metrede bir açılan çukurlara konulan toprak ya da çimentodan yapılmış küpler 9. Su deposu 10. Havuz, tabakhanelerde derilerin ıslatıldığı havuz 11. Yalak 12. İçinde fincan yıkanan toprak çanak 13. Demircilerin kızgın demiri söndürmekte kullandıkları ağaç kap 14. Ekmek konulan kap 15. Dağarcık 16. Çuvaldan küçük bir çeşit torba 17. Çukur (DS

²²⁴ Türkçe Sözlük'te Farsça kaydıyla yer alır. Clauson *tagar* sözcüğünün Farsça veya başka bir dilden Türkçeye alındığını savunmuştur. Doerfer (II: 512-519) *tagar* sözcüğünün kökenine dair görüşleri detaylıca ele almış ve bu sözcüğün Türkçeden diğer dillere geçtiği sonucuna varmıştır. Osman Fikri Sertkaya da *tagar* sözcüğünün Türkçe olduğu kanısındadır (Sertkaya 2012: 87-88).

		II: 1322b-1323b). daar: Lazımlık (DS II: 1311a). dahar: Havuz, tabakhanelerde derilerin ıslatıldığı havuz (DS II: 1328b). taar: 1. Toprak mangal 2. Küçük tandır 3. Ağzı geniş büyük toprak küp (DS V: 3798a). tağar: 1. Ağzı geniş, büyük toprak küp 2. Topraktan yapılmış kavanoz, çömlek 3. Toprak mangal 4. Ateş küreği (DS V: 3801b-3802a). tahar: 1. Toprak mangal 2. İçinde küllü su yapılan kap 3. Suyollarında avgın ile su künklerinin birleştiği yere konulan küp 4. Küçük küp 5. Kireç kuyusu 6. Ateş küpü (DS V: 3802b). tavar: 1. İçinde küllü su bulundurulmuş kap 2. Mangal (DS V: 3848a).
tagay: Dayı (DTS: 558b); Dayı (ED: 474a-b).	dayı: 1. Annenin erkek kardeşi 2. <i>hlk.</i> Cesur, yiğit 3. <i>hlk.</i> Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü 4. <i>mec.</i> Kayırcı 5. Kabadayı 6. Osmanlı Devleti'nde Tunus, Cezayir ve Trablusgarp'ta seçimle başa getirilen yönetici (TS: 603a).	dayı: 1. Güzel, iyi 2. Cesur, babayığit: Allah için dayı adamdır 3. Amele başı (DS II: 1388a).
tagla- (Far.+Tür.): Damga vurmak, dağlamak (DTS: 558b); (Bir hayvanı) damgalamak (ED: 469a-b).	dağla-: 1. Kızgın bir demirle hayvan derisine damga vurmak 2. Akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış bir metal araçla yakmak 3. <i>mec.</i> Çok sıcak, soğuk veya acı, bir şey, yakmak 4. <i>mec.</i> Acısı yüreğine işlemek (TS: 579b).	dağla-: Yağı tavaya koyup kızdırmak (DS II: 1325b). dala-: 1. Acısı yüreğine işlemek, dağlamak (<i>mecazen</i>) 2. Alev dağlamak (DS V: 1337a)
taglat- (Far.+Tür.): (Hayvanı) dağlama demiri ile damgalatmak (ED: 470a); (DTS: 558b).	dağlat-: Dağlama işini yaptırmak (TS: 579b).	---
tak-: Takmak (DTS: 568a);	tak-: 1. Bir şeyi başka bir	dak-: 1. Asmak 2. Bağlamak

(Bir şeyi, bir şeye) takmak, iliştiirmek (ED: 464b).	yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek 2. Düşün vb. törenlerde takı armağan etmek 3. Ad, lakap koymak 4. Kuşanmak 5. Kendisiyle birlikte götürmek, yanına almak veya arkasından izletmek 6. <i>mec.</i> Biriyle olumsuz olarak uğraşmak 7. Borç bırakmak 8. Önemsemek, önem vermek, tınmak 9. Sınavını başaramamak (TS: 2251b).	3. İki kişinin arasını bozmak, kavga ettirmek 4. Alay etmek (DS II: 1332b).
takı: 1. Daha 2. (Olumsuz fiillerle) daha henüz, şimdilik 3. (Sayılarla) üstüne, ve (DTS: 568b); Ve; bundan başka, ayrıca (ED: 466a-b).	daha: 1. Henüz 2. Var olana, elde bulunana ek olarak 3. Kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz 4. Bunun dışında (TS: 580a). dahi: 1. Da, de 2. Bile (TS: 580b). da / de: 1. Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öge ile sonraki arasında “-den başka” anlamıyla ilişki kuran bir söz 2. Azarlama, yalvarma, küçümseme, yakınma, övme anlamlarında iki cümleyi bağlayan bir söz 3. “Dahi” anlamında kullanılan bir söz 4. Karşıt anlamlı cümleleri pekiştirerek bağlayan bir söz 5. Şart bildiren fiillerden sonra “bile” anlamına gelerek şartın geçerli olmadığını anlatan bir söz 6. Bazı birleşik cümleleri “ama, fakat” anlamıyla birbirine bağlayan bir söz 7. Bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz 8. Kendisinden önceki fiili zarf-fiil durumuna sokan bir söz 9. -erek, -ip ekli zarf-fiillerden sonra kullanılırsa temel fiilin oluş biçimini, önermenin nasıl oluştuğunu anlatan bir söz 10.	daha: Daha, henüz; ayrıca başka (AİA: 405a).

	Tekrarlanan iki ad, iki sıfat arasında kullanıldığında anlamı güçlendiren bir söz 11. Bir isteğe karşı olan fiili bağlamaya yarayan bir söz 12. Tekrarlanan fiiller arasında süreklilik bildiren bir söz 13. Bir şeyin yerine geçebilen iki cümlelerin fiillerini birbirine bağlayan bir söz 14. Tekrarlanan kelimelerin arasına girerek kuvvetli istek, direnme bildiren bir söz (TS: 575a).	
takıgu ~ takagu ~ takuk: Tavuk (DTS: 568a); Evcil kümes hayvanı (ED: 468b).	tavuk: Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı (<i>Gallus</i>)(TS: 2289b).	tavık: Tavuk (DS V: 3848b), touğ: (DS V: 3976b), toğuk: (DS V: 3946a), tok: (DS V: 3948a), touk: (DS V: 3976b), tovuk: (DS V: 3976b), toyuh: (DS V: 3978a), toyuk: (DS V: 3978a), tuguk: (DS V: 3988b).
takıl-: Takılmak (ED: 469b); (DTS: 568b).	takıl-: 1. Takma işi yapılmak 2. Bir yere ilişikten veya dokunduktan sonra oradan kurtulamamak 3. Engelle karşılaşp geçici olarak işlemez duruma gelmek 4. Bir yerde bir süre kalmak, oyalanmak 5. <i>mec.</i> Olumsuz veya aksayan, eksik bir yanını görerek üstünde durmak 6. <i>mec.</i> Kızdırmak, üzme, şaşırtmak amacıyla şaka yollu konuşmak 7. Biriyle, bir toplulukla sık sık birlikte olmak, onlara katılmak 8. Kahvehane, meyhana vb.ne sık sık gitmek, eğlenmek 9. Birinin sürekli peşinden gitmek (TS: 2248a-b).	takıl-: 1. Şaka yapmak, biriyle alay ederek eğlenmek 2. Arkasından gitmek, peşine düşmek (DS V: 3810a).
takır takır: Toynakların vurma sesi (DTS: 568b); At toynaklarının çıkardığı ses (ED: 471b).	takır takır: 1. Sert ve kuru, takır tukur 2. Sert ve kuru bir ses çıkararak, takır tukur 3. Sert ve kuru bir biçimde, takır tukur (TS: 2249b).	tağır tağır: Takır takır, bulgur çekerken değirmenin çıkardığı ses (AİA: 611b).
taktur-: (Bir şeyi) Takmak (ED: 468a); (DTS: 569a).	taktur-: Takma işini yaptırmak (TS: 2253b).	---
takuklug: Tavuk sahibi (ED: 468b; DTS: -).	tavuklu: İçinde tavuk eti bulunan (TS: 2290a).	tavuhlu: Tavuklu, içine tavuk katılarak yapılan yemek (AİA: 615a).

tal-: Algısını kaybetmek (DTS: 560a); Gücünü kaybetmek, bilincini kaybetmek, bayılmak (ED: 490b).	dal-: 1. Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek 2. Bir yerin içine girmek 3. <i>mec.</i> Kendini bilmez duruma gelmek, kendinden geçmek 4. Uyumak 5. <i>mec.</i> Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak 6. Güreşte rakibinin belden aşağı bir yerini aniden tutmak (TS: 587b).	dal-: 1. Kavgada birden saldırmak 2. Köpek havlamak, saldırmak (DS II: 1346b).
tal: Söğüt, söğüt dalı (DTS: 560a); Dal, çubuk (ED: 489a).	dal: 1. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri 2. Branş 3. Bir bilim alanının içinde yer alan ana bilim dalında alt alanı 4. Canlıların bölümlenmesinde, sınıfların bir araya gelmesiyle oluşan birlik, şube (TS: 582a-b).	dal: 1. Lahana ya da yaprağı 2. Ağaç 3. Palamut ağacı 4. Damlara konulan mertek, kalınca direk 5. Tohumluk olarak ayrılan mısırların birbirlerine bağlanmasıyla yapılan iki metrelik örgü (DS II: 1333a-b).
tala-: Yağmalamak, harap etmek (DTS: 560a); Zarar vermek, yağmalamak (ED: 492a).	dala-: 1. Köpek, kurt vb. hayvanlar dişlemek, ısırarak 2. Zehirli böcek, ısırarak otu, sert kumaş dokunarak teni acıtmak veya kaşıdırmak (TS: 583a).	dala-: 1. Azarlamak, çatmak 2. Dalamak, insanın tenini kabartmak 3. Bir şeyin üzerine atılarak yaralamak, yırtmak 4. El ile dalı sıyrarak meyvelerini almak 5. Yağma etmek 6. Her tarafını kaplamak, sarmak 7. Bir şey üzerine üşüşmek, musallat olmak (haşarat için) (DS II: 1337a). tala-: 1. Kaplamak, bürümek 2. Ağrıyacak ve kızaracak biçimde sürtünmek, dalamak 3. Köpek ısırarak (DS V: 3815a-b) 4. Yağma etmek, çalmak, aşırarak (DS VI: 4737a). tale-: Yağma etmek (DS V: 3817a), tola-: (DS V: 3954b).
talak: Dalak (DTS: 560b); Dalak (ED: 495b).	dalak: 1. Midenin arkasında, diyaframın altında, sol böbreğin üstünde, yassı, uzunca, akyuvar üreten ve yıpranmış alyuvarları toplayan, damarlı, gevşek bir dokudan oluşmuş organ 2. Omurgalı hayvanlarda lenf bezine benzeyen ve kan damarları çok olan bir organ	dalak: 1. Bozulmamış bal peteği, kovanın yanlarındaki küçük beyaz bal peteği 2. Doğranmamış peynir parçası, tekerlek biçimindeki kaşar peyniri 3. Göğüs 4. Göbek 5. Fazla su içmekten ileri gelen bir hastalık, karın şişliği 6. Difteri hastalığı 7. Pıhtılaşmış olan 8. Şarbon

	3. Tekerlek biçimindeki kaşar peyniri 4. <i>hlk.</i> Bal peteği (TS: 582b).	hastalığı (DS II: 1336a-1336b). dalah, dalağ: 1. Bozulmamış bal peteği, kovanın yanlarındaki küçük beyaz bal peteği 2. Dalak (DS II: 1335b-1336a).
talaş-: 1. Kavga etmek, dövüşmek 2. Münakaşa etmek, kavga çıkarmak (DTS: 560b); (ED: 502a).	dalaş-: 1. Köpekler boğuşup birbirini ısırarak 2. <i>mec.</i> Ağzı kavgası etmek (TS: 583a).	dalaş-: 1. Oynaşmak (DS II: 1339a) 2. Sataşmak, söz atmak (DS VI: 4484a). talaş-: Boğuşmak, kavga etmek (DS V: 3816a).
taltur-: Baygınlık getirmek, bayılmak üzere olmak (DTS: 561a); (ED: 494b).	daldır-: 1. Dalma işini yaptırmak, dalmasına sebep olmak 2. <i>mec.</i> Dalmak (TS: 583b).	daldır-: 1. Dalmak 2. Kendinden geçercesine bir işe koyulmak 3. Bir kimse yapamayacağı işlere girişmek (DS II: 1342b). daldur-: 1. Dalmak 2. Bir dalı kökünden koparmadan orta kısmını toprağa gömerek köklendirmek (DS II: 1343a).
tam: Duvar (DTS: 561b); (Çamur veya kerpiçten inşa edilen) duvar (ED: 502b).	dam: 1. Yapıları dış etkilerden korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm 2. Üzeri toprak kaplı ev, küçük ev, köy evi 3. Tutukevi 4. <i>hlk.</i> Ahır (TS: 588a-b).	dam: 1. Toprak damlı ev, kulübe, köy evi 2. Oda 3. Ceza evi 4. Kapalı yer 5. Hayvan yiyeceğinin saklandığı yer, ambar 6. Yaylada sütlerin saklandığı yer 7. Ahır 8. Baca (DS II: 1347b-1348b). tam: 1. Ahır 2. Yapıların üst bölümü, dam 3. Toprak tabanlı, tek katlı ev, köy evi 4. Büyük, boş, ışsız oda 5. Baca (DS V: 3818a-b).
tamar ~ tamır ~ tamur: 1. Kan damarı, damar (DTS: 561b) 2. Kanal (DTS: 562b); Damar, arter (ED: 508a-b).	damar: 1. Canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal 2. Mermerde, bazı taşlarda ve tahta kesitlerinde renk ayrılığı gösteren dalgalı çizgi 3. Başka türden katmanların arasında bulunan sıvı, maden veya mineral katmanı 4. <i>mec.</i> Soy, yaradılış 5. <i>mec.</i> Huy 6. İçinde ongun besi suyunun dolaştığı odunsu dokudan boru 7. Böceklerde kanat zarını dik tutmaya yarayan organ (TS: 589a-b).	damar: 1. Kök 2. Çeşit, tür (DS II: 1350a).
tamga: 1. Mühür, damga 2. İşaret (DTS: 562a); Damga	damga: 1. Bir şeyin üzerine bir nişan, bir işaret basmaya	damğa: Damga, mühür (EİA III: 70).

veya çiftlik hayvanlarının, sığırların ve atların üzerine yerleştirilen sahiplik işareti (ED: 504b-505a).	yarayan araç 2. Bu araçla basılan nişan, işaret 3. <i>mec.</i> Bir kimsenin adını kötüye çıkaran, yüz kızartıcı durum 4. Bir şeyin kime, hangi çağa ait olduğunu gösteren belirgin iz, işaret, nitelik (TS: 590a-b).	
tamgaçı: Mühürdar (DTS: 562a); (ED: 505b).	damgacı: 1. Damga vurmakla görevli kimse 2. Damga yapan veya satan kimse (TS: 590b).	tamgacı: Yazman, kâtip (DS V: 3819b).
tamgak ~ tamak: Boğaz, gırtlak, damağın arka kısmı (DTS: 562b); Boğaz, yumuşak damak (ED: 505a-b).	damak: Ağız boşluğunun tavanı (TS: 588b).	damak: Atlarda görülen damak hastalığı (DS II: 1349a), damağ: (DS II: 1348b). damah: Damak (DS II: 1348b). tamak: Üst damak, damak (DS VI: 4738a).
tamgala-: 1. Damgalamak, işaret koymak, iz yapmak, mühür basmak 2. Nakşetmek, iz yapmak (DTS: 562a); Damgalamak, mühürlemek, tasdik etmek (ED: 506a).	damgala-: 1. Bir şeyin üzerine damga ile işaret yapmak, damga vurmak 2. <i>mec.</i> Bir kimseye, gerçeğe dayanmadan herhangi bir özellik veya nitelik yüklemek 3. <i>mec.</i> Birine yüz kızartıcı bir suç yüklemek (TS: 590b).	---
tamgalıg: (İşarete) damgaya sahip, mühürlü (DTS: 562a); (ED: 505b-506a).	damgalı: 1. Damgası olan, damgalanmış olan 2. <i>mec.</i> Kendisine yüz kızartıcı bir suç yüklenmiş olan (TS: 590b).	---
tamırlıg: Sinirli (et için) (DTS: 562b); Sinir ve damar dolu et (ED: 509b).	damarlı: 1. Damarı olan 2. Damarı belirginleşmiş 3. <i>mec.</i> Aksi, huysuz (TS: 589b).	damarlı: Huysuz, inatçı, aksi (DS II: 1350a).
tan: Serin esinti (ED: 510a; DTS: -).	tan yeli: Sabaha doğru çıkan hafif rüzgâr (TS: 2265a).	tanyeli: Tan vakti esen yel (DS V: 3824a6). dañyili: Sabah rüzgarı (DS II: 1364a).
tanu-: Anlatmak, bildirmek (DTS: 564a); Önermek, tavsiye etmek, tartışmak (ED: 516a).	tanı-: 1. Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak 2. Daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak, bilmek 3. Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak 4. Bilip ayırmak, seçmek, ayırt etmek 5. Varlığını kabul etmek 6. Boyun eğmek, yargısına	tanı-: 1. Dikkat etmek 2. Denemek (DS V: 3822b). dan-: Sormak, fikir almak (DS II: 1363a).

	uymak, saymak 7. Sorumlu bilmek 8. Bir şeyin yapılması, bitirilmesi için belli bir süre vermek (TS: 2261b).	
tanuk: 1. Kanıt 2. Tanık (DTS: 564a); (İfadeye, belgeye vs.) tanık (ED: 518b-519a).	tanık: ²²⁵ 1. Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse, şahit 2. Duruşmada bilgisine, görgüsüne başvuru kimse, şahit (TS: 2261a).	tanuk: Tanık (DS V: 3824a). danık: Şahit, tanık (DS II: 1361a).
tanukla-: Tasdik etmek, tanıklık etmek (DTS: 564a); (ED: 519b).	tanıkla-: Bir iddiayı tanıkla desteklemek, tanık göstermek (TS: 2261a).	---
tanıkluk: Tanıklık (DTS: 564a-b); Tanık ifadesi, kanıt (ED: 519b).	tanıklık: Tanık olma durumu veya tanığın yaptığı iş, şahitlik (TS: 2261a).	---
tanuş-: Birbirine taviyede bulunmak (ED: 526b); (DTS: 564b).	tanış-: Daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanımaya gelmek (TS: 2262b). danış-: Bir iş için bilgi veya yol sormak, görüş almak, istişare etmek, müracaat etmek, meşveret etmek (TS: 593a).	danış-: 1. Sormak, fikir almak 2. Konuşmak, söyleşmek (DS II: 1361b).
tanut-: Emir (veya tavsiyeyi) iletmeye zorlamak (ED: 517b); (DTS: 564b).	tanıt-: 1. Bir kimsenin veya bir şeyin tanınmasını sağlamak 2. Bir kişinin kim olduğunu başkasına bildirmek, tanıştırmak, takdim etmek, prezante etmek (TS: 2263b).	tanıt-, tanıd-: Tanıtmak (AİA: 613b).
tañ I: Tan, şafak (DTS: 564b); Şafak (ED: 510b).	tan: Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir (TS: 2259b).	tan: Ufuk (DS V: 3820b). dan, dān, dañ: Sabah vakti, tan (DS V: 1355a).
tap- II: Hizmet etmek, kulluk etmek (DTS: 566a); Hizmet etmek (ED: 435a-b).	tap-: 1. İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek 2. <i>mec.</i> Tutku ile sevmek, bağlanmak 3. <i>mec.</i> Birine çok değer vermek (TS: 2266b).	tap-: Bir şeye tutkun olmak, düşkünlük göstermek (DS V: 3830a). dab-: Tapmak (DS II: 1316a).
tapçur- ~ tapşur-: Emanet etmek, teslim etmek (DTS: 567b); (Bir şeyi, birine) teslim etmek, emanet etmek (ED: 447a).	tapşır-: Saz şiirinde âşık son dörtlükte kendi adını belirtmek (TS: 2266b).	tapşır-: 1. Korumak için alınan bir şeyi geri vermek 2. Sunmak 3. Bağışta bulunmak 4. Ulaştırmak, yetiştirmek 5. Aktarmak, ısmarlamak 6. Uyarmak 7. Bildirmek 8. Yalvarmak (DS V: 3831a) 9.

²²⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 268a-b).

		Tanıtmak 10. Salık vermek 11. Ismarlamak (DS VI: 4741a).
tapıg ~ tapug : 1. Vazife, hizmet 2. Tapı, tapınma (DTS: 566b); Hizmet (ED: 437a-b).	tapu : 1. Bir taşınmazın üstündeki mülkiyet hakkını gösteren belge 2. Tapu işlerinin yürütüldüğü kuruluş (TS: 2267a).	tapı : Tapınılan şey (DS V: 3826b)
tapın- : 1. Hizmet etmek, kulluk etmek 2. Tapınmak, idadet etmek (DTS: 566b-567a); (Tanrıya) Kulluk etmek, tapınmak; (İnsana) hizmet etmek (ED: 441b-442a).	tapın- : Tapma işi yapılmak (TS: 2266a).	---
tapış : Görev (DTS: 567a); İki insan veya diğerleri arasında karşılıklı güven (ED: 446a).	tapış : Tapma işi (TS: 2266b).	---
tar I: Dar, sıkışık (ED: 569a); Dar, sıkışık, sınırlı (ED: 528a).	dar : 1. İçine alacağı şeye oranla ölçüleri yetersiz olan, geniş ve bol karşıtı 2. Genişliği az veya yetersiz olan, ensiz, mikro 3. Az, elverişsiz, sınırlı 4. Sıkıntılı 5. <i>mec.</i> Yetersiz 6. Güçlkle, ucu ucuna, ancak (TS: 594a-b).	dar : Dar (DTYA: 59b).
tara- : 1. Taramak, saç yapmak 2. Dağıtmak (DTS: 569a); (Saçları vs.) taramak (ED: 532a-b).	tara- : 1. Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek 2. Bir şey veya kimseyi bulmak, denetlemek için türlü yöntemlerden yararlanarak bir yeri sıkı bir biçimde aramak 3. Bir şeyin içindeki gereksiz maddeleri tarak, tırmık vb. ile ayıklamak, taraklamak 4. Taşın yüzünü dişli çelik kalemle işlemek 5. Makineli tüfek vb. ateşli silahlarla sürekli olarak bir yere ateş etmek 6. Kafasından geçirmek, belli belirsiz düşünmek 7. <i>mec.</i> Derleme ve araştırma yapmak için bir yayını dikkatle gözden geçirmek veya gerekli kelime, cümle ve yazıları tespit etmek 8. <i>mec.</i> Dikkatle bakmak, süzmek 9. Tarayıcı aracılığıyla kâğıt üzerindeki	tara- : İyice yoklamak, araştırmak (DS V: 3834a). dara- : Taramak (DS II: 1367b).

	resim, yazı vb. simgeleri bilgisayar ortamına aktarmak 10. Hastalıkların kişiler arasındaki seyrini takip edebilmek amacıyla düzenli aralıklarla yapılan inceleme (TS: 2268b).	
taran-: Kendi kendine (saçını) taramak (ED: 552a); (DTS: 569a).	taran-: 1. Tarama işi yapılmak 2. Kendi başını taramak 3. Dikkatlice bir şey aramak (TS: 2269a).	taran-: 1. Ayrılıp gitmek 2. Yıkanmak (DS V: 3834b).
targak ~ tarak: Tarak (DTS: 569b); Tarak (ED: 539b).	tarak: 1. Saçların, sakalın, hayvan tüylerinin karışıklığını gidermeye veya kadınların saçlarını tutturmaya yarayan dişli araç 2. Bahçıvanlıkta toprağın taşını ayıklamak için kullanılan, ucu bu biçimde olan araç, tırmık 3. Dokuma tezgâhlarında, dişleri arasından arış ipliklerinin geçtiği tarak biçiminde araç 4. Bazı kuşların başında bulunan yelpaze biçiminde tepelik 5. İnsanda ayağın yüksek olan üst bölümü 6. Suda yaşayan hayvanlarda solungaç 7. Yassı solungaçlılardan, kabukları yuvarlak, yelpaze biçiminde bir yumuşakça (<i>Pecten</i>) (TS: 2268a).	tarak: 1. Avlu korkuluğu 2. Kağıt yanlarındaki parmaklıklar 3. Dokuma tezgâhlarındaki mekik 4. Tarla ekildikten sonra tohumu örtmeye yarayan dişli araç 5. Deve hamutlarındaki tahta bölümlerin deliğine geçirilen ağaç parça 6. Taş yontmaya ve düzeltmeye yarayan bir çeşit demir araç (DS 3833a). darah, darah: 1. İki tarafı testere ağzı gibi dişli taşçı çekici 2. Tarak (DS II: 1366a). darak: 1. Tarak 2. Ayağın parmaklara yakın olan kısmı, ayak tarağı 3. Pamuk fidelerinin çiçekten önce tarak biçiminde görünüşü 4. Tırmık 5. Hasır dokumak için kullanılan bir aygıt 6. Köylü kadınların koyunların yapağılarını ayırmak için kullandıkları makine (DS II: 1366a). darağ: Tarak (DS II: 1366a).
tarıg: 1. Tahıl, hububat 2. Darı 3. Tarım, ziraat (DTS: 569b); Araziyi sürme; işlenmiş tarladaki ürün (ED: 537b-538a).	darı: 1. Buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitki, akdarı (<i>Panicum miliaceum</i>) 2. Bu bitkinin buğday yerine besin olarak kullanılan tohumu 3. <i>hlk.</i> Mısır (TS: 596b).	darı: 1. Mısır, mısır tanesi 2. Darıya benzeyen, akdarı da denilen bir çeşit tahıl 3. Mısıra benzeyen, tohumundan un yapılan bir bitki (DS II: 1370a-b). tarı: Mısır tanesi (DS VI: 4742a).
tarıglag ~ tarlag: Sürülmüş arazi, tarla (DTS: 569b); Ekili arazi (ED: 541b-542a).	tarla: 1. Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası 2. Deniz hayvanlarının çok olduğu yer (TS: 2271b-2272a).	tarla: Tarla (DTYA: 81b).

tarmak: Pençe, tırnak (DTS: 570b); Pençe (ED: 549b-550a).	tırmık: 1. Tırnak beresi 2. Kabartılmış toprağın taşını, çöpünü ayıklamak için kullanılan seyrek dişli, tarak biçiminde araç (TS: 2352b).	tırmık: Bir çeşit dikenli bitki (DS VI: 4763a). dırmık: Bir tarım aracı, tırmık (DS II: 1471b), dırmıh, dırmıh: (DS II: 1471b), dırtmık: (DS II: 1472b), dıtmıh: (DS II: 1474a), dıtmık: (DS II: 1474a).
tart-: 1. Uzatmak, germek; taşımak 2. Çekmek; çıkarmak (kınından) 3. Sürüklemek, kaldırmak 4. Tartmak 5. Değmek, vurmak (kötü ruhlar için) (DTS: 571a); (Bir şeyi) çekmek, sürüklemek; tartmak (ED: 534b-535a).	tart-: 1. Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak 2. Bir şeyi avuç içinde sallayarak ağırlığını kestirmeye çalışmak 3. Binek hayvanlarının dizginlerini çekmek 4. <i>mec.</i> Bir şeyin bütün sonuçlarını düşünmek, hesap etmek 5. <i>mec.</i> Dikkatle incelemek, değer biçmek (TS: 2273b).	tart-: 1. Bir kimseyi denemek 2. Çekmek 3. Dik duran bir şey ya da hayvan yükü bir yana yatmak, dengesi bozulmak 4. Başörtüsünü çene altından geçirip baş üstünde bağlamak (DS V: 3838a). dart-: 1. Çekmek, asılmak 2. Asılmak, abanmak 3. Bir şeyi dengeye getirmek 4. Tartmak 5. Denemek için yoklamak 6. El değirmeninde bir şey öğütmek (DS II: 1373b-1374a).
tartıg: 1. Paketleme ipi, urgan 2. Çağırma, toplama (DTS: 571b); (ED: 535b).	tartı: 1. Ağırlık 2. Tartma aleti, çeki 3. <i>mec.</i> Oran, ölçü, karar 4. Yelkenleri indirip kaldırmaya yarayan ip (TS: 2272b).	tartı: 1. Harmandaki yığınları çekmeye ya da dağıtmaya yarayan ucu çengelli, uzun sırtık 2. Sürülmüş tarlayı düzeltmeye yarayan tahta sürgü 3. Çekül 4. Kayıklarda yelkeni aşağı yukarı indirip çıkaran ip 5. Baş örtüsü, yemeni (DS V: 3837b) dartı: 1. Harmanda sapları indirmeye, yaymaya yarayan ucu çatallı uzun ağaç, dirgen 2. Hasır dokunan tezgâhta otları sıkıştırmaya yarayan ağaç 3. Beyaz ya da renkli baş örtüsü 4. İp, urgan 5. Tartı, ölçü, ağırlık 6. Terazî, kantar vb. ağırlık ölçme aletleri (DS II: 1373a).
tartıl-: 1. Bir şeye doğru çekim hissetmek, çekilmek, uzanmak 2. Gerilmek, gerilmiş olmak 3. Tartılmak (DTS: 571b); (ED: 536b).	tartıl-: 1. Tartma işi yapılmak veya tartma işine konu olmak 2. Kendini tartmak (TS: 2272b).	tartıl-: Asılmak (DS VI: 4742b). dartıl-: 1. Kendini ağır satmak, büyümek, büyülenmek 2. Asılmak, abanmak 3. Tartılmak (DS II: 1373a-b).
tartış-: 1. Birbirlerine çekmek	tartış-: 1. Bir konu üzerinde,	tartış-: Güreşe başlarken,

2. Birlikte bir şeyi girmek 3. Birbirini çekmek, sürüklemek 4. Biri ile tartmak (tartı üzerinde) 5. Sıkıntılanmak, sızlamak (yürek hakkında) (DTS: 571b); (ED: 537a).	birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak 2. Karşılıklı ağır sözler söyleyerek çekişmek, münakaşa etmek 3. Güreşte karşı karşıya durum alıp elle birbirini yoklayarak rakibin zayıf yanlarını aramak (TS: 2273a).	güreşçiler birer defa birbirlerini kaldırarak kuvvetlerini tartmak (DS II: 1373b).
taş I: Taş (DTS: 572a); Taş (ED: 557a).	taş: 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde 2. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme 4. Yapı işlerinde kullanılmak için bu maddeden hazırlanmış malzeme 5. Mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher 6. Dama, domino vb. oyunlarda kullanılan metal, kemik, plastik veya tahta parçalardan her biri 7. Bazı organların içinde, özellikle idrar kesesi vb.nde oluşan, türlü biçim ve hacimdeki katı madde 8. Bazı kütlelerden kopan veya koparılan parça. 9. <i>mec.</i> Üstü kapalı bir biçimde söylenen iğneleyici söz (TS: 2277b-2278a).	daş: 1. Taş 2. Elmas, pırlanta gibi kıymetli taşlar (DS II: 1375a-b).
taş II: 1. Dış görünüş, çehre; dış, darici, taraf 2. Dış, üst (giysi hakkında) 3. Haricinde, dışında, başka (DTS: 572a-b); Dış; (bir şeyin) dış tarafı, dışında; yabancı yerde, avluda, dışarıda olan şey (ED: 556b-557a).	dış: 1. Herhangi bir cisim veya alanın sınırları içinde bulunmayan yer, hariç, iç karşıtı 2. Bir konunun kapsamına girmeyen şey 3. Görülen, içte bulunmayan yüzey 4. Bir kimsenin görünüşü, durum ve davranışları 5. Bireyin ötesinde bir varlığı olan 6. Somut kavramlarda iki veya ikiden çok şeyde merkeze daha uzak olan 7. Yabancı ülkelerle ilgili 8. Açık havada geçen sahneleri içine alan	dış: Dış (AİA: 417a).

	çekim 9. Bazı top oyunlarında karşı takım oyuncularının vuruşuyla topun kalenin bulunduğu taraftan dışarı çıkması, aut (TS: 652b).	
taş- : Kenarından dökülmek; kuyudan dışarı çıkmak, taşmak (DTS: 572b); Taşmak (ED: 559b).	taş- : 1. Sıvı maddeler, içinde bulundukları kaba sığmayacak kadar çoğalma ve kabarma yüzünden kenarları aşmak 2. Akarsu, yatağından çıkarak çevresini kaplamak 3. Bir yere veya şeye sığmamak 4. İnsan, nesne vb. çokça bulunmak, sayısı artmak 5. <i>mec.</i> Öfke, sabırsızlık veya heyecan yüzünden kendini tutamamak (TS: 2282a).	daş- : Taşmak (DS II: 1377a).
taşak- : Testis torbası, erkek cinsel organı ile er bezi torbası (DTS: 572b); Testis (ED: 562a).	taşak- : Er bezi, erkeklik bezi, haya (TS: 2278b).	daşşak- : Erkeklik bezi, haya (DS II: 1377a).
taşaklıg- : Taşaklı kişi (ED: 563a; DTS: -).	taşaklı- : 1. Taşağı olan 2. <i>mec.</i> Sözüünü geçirir, tuttuğunu koparır, yiğit (TS: 2278b).	taşaklı- : Yiğit (DS V: 3841b). daşşaklı- : 1. İğdiş edilmemiş hayvan 2. Yiğit, cesaretli (DS II: 1377a-b).
taşgaru- : Dışarı (DTS: 573a); Dışarı (ED: 563a).	dışarı- : 1. Dış çevre, dış yer, hariç, içeri karşıtı 2. Kişinin konutundan ayrı olan yer 3. Yurt dışı 4. Dışa, dış çevreye (TS: 653a).	dışarı- : Sofa (DS II: 1473a). daşara- : Helâ (DS II: 1375b). tışarı- : Dışarı (DS V: 3929a).
taşgın- : Taşkın (OTWF: 328; DTS-; ED: -).	taşkın- : 1. Taşmış bir durumda olan 2. Su baskını, seylap, feyzan 3. <i>mec.</i> Aşırı (TS: 2281a).	taşkın- : Azmış, gözü dönmüş (DS V: 3842b). daşgın- : Taşmış (su) (DS II: 1376a). daşhun- : Taşkın (DS II: 1376a), daşkın- : (DS II: 1376b).
taşım- : Çok olma (OTWF: 293; DTS: -; ED: -).	taşım- : Yemeğin taşacak kadar kaynaması (TS: 2279b).	daşım- : Taşım, Kaynamaya yeni başlamış olma (EİA III: 72).
taşla- I: (Taş) atmak (DTS: 573a); (Birine) taş atmak, taşlamak (ED: 564b).	taşla- : 1. Taş atmak, taş tutmak 2. Bir şeyin içindeki taşları ayıklamak 3. Taş vb. nesnelerle kumaşı beyazlatmak veya parlatmak 4. Metal bir parçayı zımpara ile törpüleyerek yuvasına alıştırmak 5. Taş döşemek 6. <i>mec.</i> Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek (TS: 2281b).	taşla- : 1. Birini kötölemek, arkasından atıp tutmak 2. Göz koymak, nişan koymak 3. Laf atmak 4. At yürürken tırnağı taşa çarpmak (DS V: 3842b). daşla- : 1. Tarladaki taşları temizlemek 2. Akarsu taş yığmak 3. Hayvanın ayağı taşa çarpmak (DS II: 1376b).
taşla- II: Dışarıya çıkmak	dışla- : Bir kimse veya bir	---

(DTS: 573a); Dışarı çıkmak, göndermek (ED: 564b).	toplum, bir kimse, bir durum, bir düşünce vb.ni yok saymak, ilgilenmemek (TS: 654b).	
taşlat-: Birini taşlatmak (ED: 565a); (DTS: 573a).	taşlat-: Taş attırmak, taş tutturmak (TS: 2281b).	daşlat-: Daşlatmak (AİA: 407a).
taşra: Dışarı, dışarıda (DTS: 573a); Dışarıda (ED: 565b-566a).	taşra: Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık (TS: 2282b).	taşra: Yüznumara, ayakyolu (DS V: 3843a), taşıra: (DS V: 3842a), taşura: (DS V: 3843a). daşra: Helâ (DS II: 1377a), taşra: (DS VI: 4743b).
taşı- Götmek, taşımak (DTS: 573b); (Bir şeyi, bir yere) nakletmek, taşımak (ED: 561a).	taşı- 1. Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götmek 2. Üstünde bulundurmak 3. Bir nesnenin ağırlığını yüklenmek 4. Boru, kanal vb. ile sıvı maddeleri bir yerden başka bir yere aktarmak 5. Giymek 6. <i>mec.</i> Sahip olmak, özellik olarak bulundurmak 7. <i>mec.</i> Katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek 8. <i>mec.</i> Duymak, hissetmek (TS: 2279b).	daşı- Taşımak (DS II: 1376a). tavşı- Taşımak, nakletmek (DS II: 1382a).
taşur-: Taşmasına neden olmak (ED: 566a); (DTS: 573b).	taşır-: Taşmasına yol açmak (TS: 2280b).	daşır-: 1. Pişirmek (yalnız süt hakkında) 2. Taşırmak (DS II: 1376b). daşur-: Taşırmak (DS II: 1377b).
taşut-: Bir şeyi bir yerden bir yere naklettirmek (ED: 561b-562a); (DTS: 573b).	taşıt-: Taşıma işini yaptırmak (TS: 2280b).	---
tat-: 1. Tadına bakmak, tatmak 2. Hoş olmak, tatlı gelmek (DTS: 573b); Tatmak (ED: 449b-450a).	tat-: 1. Dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak 2. Bir şeyden az miktarda yemek veya içmek 3. <i>mec.</i> Duymak, hissetmek (TS: 2286a).	dad-: Tatmak (DS II: 1320b).
tat: 1. Yabancı, ecnebi 2. Müslüman olmayan Uygurlar için kullanılan aşağılama ifadesi (DTS: 573b); Yabancı (ED: 449a).	tat II: <i>hlk.</i> Dilsiz (TS: 2283b). Tat III: <i>esk.</i> 1. Türklerin egemen olduğu yerlerde yaşayan Arap veya İranlılar 2. Hazar Denizi kıyısında, İran Azerbaycanı sınırında yaşayan, İran soyundan olan bir topluluğun adı (TS: 2283b).	tat: 1. Dilsiz 2. Kekeme 3. Çirkin, sevimsiz 4. Kaba (kimse için) 5. Sıra, saygı gözetmeyen, şaşkın, aptal (DS V: 3843b) 6. Deneyimi olmayan kimse (DS VI: 4744a) 7. Acem, Şii (AKD: 397a) 8. Yabancı (KİAS: 383).
tatgantur-: (OTWF: 823; DTS: -; ED: -).	dadandır-: Dadanmasına yol açmak (TS: 575b).	dadandır-: Alıştırmak; müptela etmek (EİA III: 69).

tatıg: 1. Tat 2. Tatlı; tatlılık, lezzet (DTS: 574a); Tat, lezzet, hoş tat (ED: 452a-b).	tat I: ²²⁶ 1. Canlıların besinlerdeki uçucu olmayan bileşikleri damak, boğaz ve dil yüzeyindeki mukoza noktaları aracılığıyla algıladığı duyum 2. Tatlılık 3. <i>mec.</i> Hoşa giden durum, lezzet, zevk (TS: 2283a-b).	dat: Tat (DS II: 1377b). dad: Tat, lezzet (DS II: 1316b-1317a).
tatıgılan-: Tatlanmak (DTS: 574a); (ED: 454b-455a).	tatlan-: Tat kazanmak, tadı gelmek, olgunlaşmak (TS: 2284b).	---
tatıglıg: 1. Tatlı, lezzetli 2. Hoş, şirin, tatlı (DTS: 574a); Hoş bir tada sahip olan (ED: 454a-b).	tatlı: 1. Şeker tadında olan 2. Acı olmayan, acı karşıtı 3. Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek 4. <i>mec.</i> İnsanı çeken, göze, kulağa hoş gelen, rahatlatan, dinlendiren, sevindiren 5. <i>mec.</i> Sevimli, hoş 6. <i>mec.</i> Hoşa gidecek bir biçimde, tatlılıkla (TS: 2284b).	tatlı: 1. İncir 2. Bal (DS V: 3846a). daklı: 1. Tatlı 2. İncir (DS II: 1332a). dahlı: 1. İncir 2. Tatlı, lezzetli (DS II: 1329b). datlı: 1. Bal 2. Pekmez 3. İncir, yemiş 4. Tatlı (DS II: 1377b-1378a).
tatıgsız: Tatsız, şekersiz, lezzetsiz (DTS: 574b; ED: -).	tatsız: 1. Tadı iyi olmayan, lezzetsiz 2. Tadı olmayan, sası 3. Basit, sıradan 4. <i>mec.</i> Hoşa gitmeyen, can sıkıcı 5. <i>mec.</i> Sohbeti hoş olmayan veya geçimsizlik çıkaran (kimse) 6. Hoşa gitmeyen bir biçimde (TS: 2286a).	---
tatıl-: Tadılmak (ED: 456a); (DTS: 574b).	tadıl-: Tatmak işi yapılmak (MBTS: 1185b).	---
tavılku: ²²⁷ Erkek sakalı (DTS: 575a); İspirya, hünnap ağacı (ED: 441).	tavulga: Kabuğu kırmızı veya erguvan renginde olan ve tabaklamada kullanılan bir söğüt türü (TS: 2290b).	davulgu: Koca yemiş ağacı ve meyvesi (DS II: 1382b), danulgu: (DS II: 1363b), davulgi: (DS II: 1382b), davulgo: (DS II: 1382b). davulga: 1. Koca yemiş ağacı ve meyvesi 2. Kırmızı kabuklu, sert ve dayanıklı bir ağaç (DS II: 1382b).
tavran-: 1. Acele etmek, hızlanmak 2. Bir şey için çaba göstermek, çalışmak (DTS: 575b); Acele etmek, çabuk olmak (ED: 444b).	davran-: 1. Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak 2. Bir şeye el atmak, girişmek 3. Bir işi yapmaya hazır olmak, hazırlanmak (TS: 599b-600a).	davran-: 1. Acele etmek, çabuk olmak 2. Hazırlanmak, hazır olmak 3. Canlanmak 4. Kıpırdamak (DS II: 1381a).

²²⁶ Hatice Şirin (2019: 246) *tat*'ın *tatıg* sözcüğünden gelişmiş olması için sözcüğün bugün *tatı* şeklinde sondaki /ı/ sesini muhafaza etmesi gerektiğini ifade ederek bugün kullanılan *tat* sözcüğünün *tatıg* sözcüğüne bağlanamayacağını savunmuştur. Ancak *tatıg* sözcüğünden geldiğini ileri süren görüşler de söz konusudur (ED: 452a-b; MBTS: 1209b-c; Nişanyan 2018: 834a)

²²⁷ DLT'de "erguvani söğüt" anlamında yer alır (Ercilasun vd. 2014: 863).

tay: 1. Tay 2. Yavru at (DTS: 559a); Bir veya iki yaşında tay (ED: 566b).	tay: Üç yaşına kadar olan at yavrusu (TS: 2290b).	day: At, eşek yavrusu (DS II: 1383b).
taya-: Dayamak, destek koymak (DTS: 559a); (Bir şeyi) dayamak; (Bir şeye) yaslamak (ED: 567b).	daya-: 1. Yaslamak 2. Bir yerden, bir kimseden yararlanmak, güç almak 3. Korkutmak için hızla, öfkeyle yaklaştırmak, uzatmak 4. Varmak, ulaşmak 5. <i>mec.</i> Kalitesiz, kötü veya çürük bir malı, gizlice iyi olanların arasına katıp müşteriye satmak 6. Vakit geçirmeden, bekletmeden vermek 7. Kapı veya pencereyi ardına kadar açmak (TS: 600b-601a).	daya-: 1. Kapı ve pencereyi ardına kadar açmak 2. Çekmek, tahammül etmek, kaldırmak (DS II: 1385b-1386a).
tayak: 1. Değnek, baston 2. Destek, kaide (DTS: 559b); Dayak, destek; baston (ED: 568a).	dayak I: Bir insanı veya bir hayvanı dövme işi, sopa, patak, kötek (TS: 600a). dayak II: 1. Bir şeyin yıkılmaması için dayanan ağaç, destek, payanda 2. Evlerin kapısının açılmaması için kapının arkasına konulan kol, destek, sürgü (TS: 600b).	dayak: 1. Destek 2. Kağrı ve dört tekerlekli arabalarda oku yukarda tutmaya yarayan ağaç destek 3. Evlerin kapısının açılmaması için, kapının arkasına konulan ağaç kol, takoz 4. Kalınca, uzun sopa, baston, asa 5. Bir yükü yalnız başına sararken kullanılan yük dayamaya yarayan ucu çatallı, kalınca ağaç 6. Merdiven (DS II: 1383b-1384b). dayah: 1. Destek 2. Kağrı ve dört tekerlekli arabalarda oku yukarda tutmaya yarayan ağaç destek (DS II: 1383b). tayak: Dayak, destek (DS V: 3853a).
tayaklan-: Baston sahibi olmak (ED: 569a; DTS: -).	dayaklan-: Dayaklama işi yapılmak (TS: 600b).	---
tayaklıg: Dayağı, desteği olan (DTS: 559b); (ED: 568b).	dayaklı: Dayak atılan (TS: 600b).	dayaklı: Sağlam, dayaklı (DS II: 1384b).
tayaklık: Dayaklık, destek (DTS: 559b); (ED: 568b).	dayaklık I: Dayağı hak eden (kimse) (TS: 600b). dayaklık II: Destek olarak kullanılan şey (TS: 600b).	dayaklık: 1. Bir yükü yalnız başına sararken kullanılan yük dayamaya yarayan ucu çatallı, kalınca ağaç 2. Destek 3. Merdiven 4. Arabaya yük yüklerken yükü tutması için konulan odun 5. Tohum ekilirken çiftçiye yardım etme (DS II: 1384b-1385a).
tayan-: Dayanmak, yaslanmak, abanmak (DTS: 559a-b); Kendi kendini	dayan-: 1. Bir yere yaslanmak, kendini dayamak 2. Bir şeyin üzerinde	dayan-: 1. Dayanmak, sabretmek 2. Durmak, dinmek 2. Yorulmak 3. Yetişmek (DS

desteklemek, (birine veya bir şeye) yaslanmak, dayanmak (ED: 569b).	kurulmuş olmak 3. <i>mec.</i> Zarar görmemek, varlığını korumak, hasar görmemek 4. <i>mec.</i> Varmak, ulaşmak 5. <i>mec.</i> Bütün gücünü kullanarak bir işi yapmak 6. <i>mec.</i> Bir iş sonunda birinin veya bir şeyin üzerinde kalmak 7. <i>mec.</i> Birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek, istinat etmek 8. <i>mec.</i> Uzun süre kullanılmaya uygun olmak 9. <i>mec.</i> Tutunmak, karşı durmak, karşı koymak, mukavemet etmek 10. Yetişmek, yeter olmak 11. <i>mec.</i> Güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek (TS: 602a-b).	II: 1386a-b).
taayanç: Dayanak (DTS: 559b); (ED: 569b).	dayanç: 1. Sabır 2. Dayanak (TS: 601a).	---
taayanış-: Birbirine dayanmak (OTWF: 568; DTS: -; ED: -).	dayanış-: Bir topluluğu oluşturan kişiler bir şeyi gerçekleştirmek için duygu, düşünce ve çıkar birliği göstermek, birbirini kollamak, mütesanit olmak (TS: 602a).	dayanış-: İddia etmek (DS II: 1386a).
taayantur-: Dayandırmak (geçişli) (OTWF: 823; DTS: -; ED: -).	dayandır-: Dayanmasını sağlamak, istinat ettirmek (TS: 601b).	dayandır-: Dayandırmak, yaslamak (DTYA: 60a).
tazla-: Kel saymak, öyle adlandırmak (DTS: 576b); (ED: 576a).	dazla-: Güç beğenmek, güç beğenir olmak (TS: 603b).	---
tê-: 1. Söylemek, demek 2. Adlandırmak, nitelemek 3. Sanmak, tahmin etmek, düşünmek 4. Doğrudan anlatmak 5. Bir şey yapmayı istemek (DTS: 578a-b); Söylemek (ED: 433b-434a).	de-: 1. Söylemek, söz söylemek 2. Ad vermek 3. Bir dilde karşılığı olmak 4. Herhangi bir ses çıkarmak 5. Herhangi bir kanıya, yargıya varmak 6. Düşünmek 7. Oranlamak 8. Ummak 9. Erişmek 10. Bir işe kalkışmak, yeltenmek 11. Saymak, kabul etmek (TS: 618b-619a).	de-: Demek (DS II: 1415a).
teg-: 1. Ulaşmak, erişmek 2. Bir şeye erişmek, bir şeyi bulmak 3. Değmek, ilgili olmak 4. (Azap, ceza, kötülük) payına düşmek, almak; (hastalığa, fenalığa)	değ- I: 1. Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak, dokunmak, temas etmek 2. Ulaşmak, erişmek 3. İstenilen yere düşmek, rast gelmek, isabet etmek (TS:	değ-: 1. Miras kalmak 2. Olmak, olgunlaşmak (meyve ve çıban) (DS II: 1403b). dē-: Değmek, dokunmak (DS II: 1416a). deg-: 1. Dokunmak, hasta

maruz kalmak 5. Yetişmek, vurmak 6. Saldırmak 7. Değmek 8. Mahmuzlamak (DTS: 579b-580a); (Bir yere) erişmek; (Birine) saldırmak, (bir şeye) dokunmak, (birini) ilgilendirmek, layık olmak (ör. büyük bir değere erişmeye) (ED: 476a-b).	612a). değ- II: 1. Değerinde olmak 2. Karşılık olmak 3. Zevk veren şeyler hoşla gitmek 4. Herhangi bir nitelikte olmak 5. Eş değerinde olmak (TS: 612a).	etmek 2. Vurmak, çarpmak 3. Miras kalmak 4. Olmak, olgunlaşmak (meyve ve çıban) (DS II: 1400b). dev- : Olmak, olgunlaşmak (meyve ve çıban) (DS II: 1444a), dey- : (DS II: 1447b). te- : Dokunmak, değmek (DS V: 3876b).
teğim : Parça, kısım (DTS: 580a); Layık (482a).	değim : ²²⁸ Liyakat (TS: 609a).	---
teğimli : 1. İlgili, alakalı 2. Layık 3. -dan memnun, hoşnut (DTS: 580a-b); Müstehak, layık vb. (ED: 482b-483a).	değimli : Liyakatli (TS: 609a).	değimli : Kıymet (DS II: 1401a).
teğimsiz : 1. Değersiz, layık olmayan; elverişsiz 2. Talihsiz, hak etmeyen (DTS: 580b); Layık olmayan (ED: 483a).	değimsiz : Liyakatsiz (TS: 609a).	---
teğin- : 1. Ulaşmak 2. Maruz kalmak, uğramak (sıkıntı, eziyet) 3. Değer görülmek, onur sahibi olmak; lütfetmek, ihsan etmek (DTS: 580b); (Bazen) erişmek, ulaşmak; (bir şeyi yapmaya) cesaret etmek; (bir şeyi yapmaya) tenezzül etmek (ED: 484b).	değin- : Bir konuyu ele alarak ondan kısaca söz etmek, dokunmak, temas etmek (TS: 609a).	değin- : Sıhhati bozulmak, hastalıklı, dertli olmak (DS II: 1401a).
teğin : Han ailesinin küçük üyesine verilen unvan; prens (DTS: 580b); Prens, kağan'ın oğlu veya erkek torunu (ED: 483a-b).	tekin : ²²⁹ 1. Boş, içinde kimse bulunmayan 2. Güvenilir (kişi, yer) 3. İçinde doğüstü varlıklar bulunmadığına inanılan (yer) 4. Eski Türklerde bir babanın taşınmaz mallarının mirasçısı olan en küçük oğlu (TS: 2304b).	---
teğir : Değer (DTS: 581a); Pay; değer, kıymet (ED: 485a-b).	değer : 1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı,	deer : Değer (AA: 125).

²²⁸ DS'de *değimli* sözcüğü *değim* maddesi altında açıklanmıştır. Ancak “değimli vilayet” şeklindeki örnek cümlede sözcük, *değimli* olarak kullanılmıştır. Burada maddeleme yanlış yapıldığı anlaşılmaktadır. *değim* maddesi altında değil, DS'de olmayan *değimli* maddesi altında açıklanmalıdır. Anlamda “kıymetli” olarak düzeltilmelidir.

²²⁹ Türkçe Sözlük'te *tek* sözcüğünden türeyen “tenha, ıssız, tek” anlamlı *tekin* sözcüğü ile Eski Türkçede “kağan'ın oğlu veya erkek torunu” anlamıyla kullanılan *tigin* sözcüğü aynı madde altına toplanmıştır.

	kıymet, paha, valör 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet 4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse 5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey 6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı 7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TS: 607a-b).	
tegirme ~ tegirmi: Yuvarlak, küresel (DTS: 581a); Yuvarlak, dairesel (ED: 486b).	değirmi: 1. Yuvarlak 2. Eni boyuna eşit olan (kumaş) 3. <i>hlk.</i> Yemeni, yazma, baş örtüsü (TS: 609b).	degirmi: 1. Kare şekilli yüzey Yuvarlak (DS II: 1400a-b), değermi: (DS II: 1400b), dıgirmi: (DS II: 1450b), dıgrımı: (DS II: 1450b). dēirme: Topaç (DS II: 1399a), değirme: (DS II: 1401). deermi: Yuvarlak (DS II: 1399a). degerni: Kare şekilli yüzey (DS II: 1400a), dēirmi: (DS II: 1435b). değirme: 1. Yemeni, yazma, başörtüsü, tülbent 2. Topaç 3. Altıgen şekilli yüzey 4. Deri üzerinde yuvarlak şekilde olan yara, egzama (DS II: 1401a). değirmi: 1. Yemeni, yazma, başörtüsü, tülbent 2. Mendil (DS II: 1401b).
teğirmen: Değirmen (DTS: 581a); Değirmen (ED: 486b-487a).	değirmen: 1. İçinde öğütme işi yapılan yer 2. Kahve, buğday, nohut vb. taneleri öğüten araç veya alet (TS: 609a-b).	dērmən, dermen: Değirmen (DS II: 1435b), değirman: (DS II: 1400b), değermen: (DS II: 1400b), değmen: (DS II: 1403b), deman: (DS II: 1415b), dēmen: (DS II: 1416b), deremen: (DS II: 1432b), derman: (DS II: 1435a), deyirman: (DS II: 14446b), deyman: (DS II: 1447b).
teğirmençi: Değirmenci (DTS: 581a; ED: -).	değirmenci: Değirmen işleten kimse (TS: 609b).	---
teğirmile-: Çevrelemek, etrafını kuşatarak yürümek	değirmile-: Yuvarlak biçime sokmak (TS: 609b).	---

(DTS: 581a); (ED: 487a).		
tegiş: 1. Değiş, değişme 2. Son, netice, nihayet (DTS: 581b); Değiştirme (ED: 487a-b).	değiş: 1. Değme işi 2. Değişim (TS: 609b).	deyiş: Değiş tokuş (DS II: 1447a).
tegiş-: 1. Değmek, dokunmak 2. Savaşmak (DTS: 581b); Birbiriyle buluşmak, değiştirmek vb. (ED: 487b).	değiş-: 1. Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek 2. Yerine başka şey veya kimse gelmek 3. Karşılıklı alıp vermek, mübadele etmek 4. Değiştirmek (TS: 611a).	değiş-: Aynı değerde olmak (DS II: 1402b). değiş-: Değiştirmek (DS II: 1401a).
teğme: Her bir, herhangi (DTS: 581b); Her, herhangi vb. (ED: 482a-b).	değme I: Değmek işi, temas (TS: 612a). değme II: 1. Her, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele 2. Seçkin, seçme (TS: 612a).	değme: 1. Seçme, üstün, en iyi 2. Elçi, haberci (DS II: 1403a).
teğşür-: Değiştirmek, döndürmek, başkalaştırmak (DTS: 582a); (Bir şeyi) değiştirmek, evirmek (ED: 488a).	devşir-: 1. Bir araya getirmek, derlemek, toplamak 2. Katlamak, düzgün duruma getirmek (TS: 651a).	deşir-, deşir-: 1. Devşirmek, toplamak 2. Dilencilik etmek, dilenmek (DS II: 1437b-1438b), deşur-: (DS II: 1439b), dişir-: (DS II: 1524b), döşür-: (DS II: 1591b). doşur-: Devşirmek, toplamak (DS II: 1567b), doşür-: (DS II: 1567b), döğşür-: (DS II: 1572a), dövşür-: (DS II: 1593a).
teğşürül-: Değiştirilmek (ED: 488a); (DTS: 582a).	devşiril-: Devşirme işi yapılmak (TS: 651a).	---
teğül: Olumsuzluk (DTS: 582a); Değil (ED: 480a-b).	değil: Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime (TS: 608b-609a).	degel: Değil (DS II: 1399b), deal: (DS II: 1391b), deel: (DS II: 1399a), dēğul: (DS II: 1404a), dēl: (DS II: 1408a), deyel: (DS II: 1446a), döğül: (DS II: 1569b), döğül: (DS II: 1572a), döyü: (DS II: 1594a), döyül: (DS II: 1594a).
tek I: Yalnız, tek (DTS: 583a); Tek (ED: 475a-b).	tek I: 1. Eşi olmayan, biricik, yegâne 2. Kadeh içinde belirli ölçüde olan (içki) 3. Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelerden her biri 4. Önüne getirildiği cümleye istek ve özlem kavramı katar 5. Yalnızca 6. <i>mec.</i> Hiç, hiçbir 7. İki ile bölünemeyen (sayı) (TS: 2300b-2301a).	teḥ: Tek, yalnız (DS V: 3861b). tek: Önüne getirildiği tümceye özlem ve istek anlamı verir (DS V: 3864a).
tek II: Sessiz, sessizce (ED: 488a); (DTS: 582a).	tek II: Sessiz, hareketsiz, uslu	tek: Uslu (DS V: 3864a).

475b); (DTS: 583a).	(TS: 2301a).	dek: Uslu, terbiyeli, doğru, namuslu (kimse) 2. Genel görünüş, kişilik, hal (DS II: 1406a-b).
teke: Teke (DTS: 583a); Erkek keçi (ED: 477b).	teke: 1. Erkek keçi 2. Bir karides türü 3. Tüylü devenin erkeği ile tek hörgüçlü dişi devenin geriye melezlenmesinden elde edilen bir deve türü (TS: 2302b).	deke: Erkek keçi, teke (DS II: 1407a).
tekin: Boşuna, nafil (DTS: 583a; ED: -).	tekin: 1. Boş, içinde kimse bulunmayan 2. Güvenilir (kişi, yer) 3. İçinde doğaüstü varlıklar bulunmadığına inanılan (yer) (TS: 2304b).	tekin: 1. Dolu ve önemli yer 2. Boş ve önemsiz yer (DS V: 3867a). tekine: Boşuna, boş yere, nedensiz (DS V: 3867a).
tekne: Tekne (ED: 484a; DTS: -).	tekne: 1. Türlü işlerde kullanılmak için çoğu ağaçtan veya taştan yapılan, uzun ve geniş kap 2. Sızdırabilir veya sızdırmaz olarak yapılmış, levhaları bir parçadan oluşmuş, kulpları ve kulp delikleri bulunan, bir veya iki kişi tarafından taşınabilir üstü açık bir ambalaj türü 3. Bir tür küçük deniz taşıtı 4. Geminin omurga, kaburga ve kaplamadan oluşan temel bölümü 5. Katmanlı kayaların içeri doğru çukur, alçak bölümü, ineç, kemer karşıtı 6. Havza 7. Ut, tembur vb. çalgılarının sesi yükselten oyuk ve şişkin parçası (TS: 2306a).	tehne: Giysi yıkama ya da hamur yoğurma teknesi (DS V: 3863b). tekne: 1. Buğday öğütülürken buğdayı taşın deliğine azar azar akıtan tahta depo 2. Vapur 3. Çoğunlukla sebze ve meyve koymaya yarayan yarım küre biçiminde ağaç kap (DS V: 3868b).
tel-: Delmek, delik açmak (DTS: 583b); Delmek vb. (ED: 490b).	del-: 1. Delik açmak, delik duruma getirmek 2. <i>mec.</i> İncitmek, kırmak (TS: 618a).	del-: Delmek (AİA: 412b).
telik: Delik, gedik (DTS: 583b); Delik (ED: 498a).	delik: 1. Dar, küçük açıklık 2. Dar, küçük çukur 3. Küçük hayvan yuvası 4. Delinmiş olan 5. Cezaevi (TS: 616b).	delik: 1. Cezaevi 2. Kızlığı giderilmiş, bikri bozulmuş 3. Pencere (DS II: 1412a). delük: Delik (DS II: 1415a).
telin-: Delinmek (ED: 5001a-b); (DTS: 583b).	delin-: 1. Delme işi yapılmak 2. Bir şeyde delik oluşmak 3. <i>mec.</i> Çiğnenmek, uyulmamak, aykırı davranılmak (TS: 617b).	delin-: Delinmek (UİA: 374a).
teltür-: (Bir şeyi) deldirtmek (ED: 494b); (DTS: 584a).	deldir-: 1. Delme işini yaptırmak 2. <i>mec.</i> Geçersiz duruma getirmek (TS: 614b).	---
têlve ~ telü: Ahmak, aptal,	deli: 1. Aklını yitirmiş olan,	deli: Deli (AİA: 412b).

deli (DTS: 584a); Aptal, deli (ED: 493a).	akli dengesi bozulmuş olan, mecnun 2. Coşkun, azgın (hayvan, duygu vb.) 3. <i>mec.</i> Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın (TS: 615a-b).	
têmin: 1. Henüz 2. Şimdi 3. Az önce (DTS: 595a); Hemen; az önce, demin (ED: 507a).	demin: Az önce, demincek, deminden (TS: 619b).	dimin: Demin, biraz evvel (DS II: 1499b). temin: Biraz önce, demin (DS V: 3877b).
temir ~ temür: Demir (DTS: 584a); Demir (ED: 508b).	demir: 1. Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C'de eriyen, mavimsi esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (<i>simgesi Fe</i>) 2. Bu elementten yapılmış 3. Bu elementten yapılmış parça 4. Ayakkabı topuğuna veya ayakkabı burnuna aşınmayı önlemek için çakılan, özel olarak yapılmış madenden parça 5. <i>mec.</i> Güçlü, kuvvetli, sert 6. Çıpa (TS: 619b-620a).	demir: 1. Bir tenekelik ölçek 2. Odun ve çıra parçalamakta kullanılan, ağız kısmı çelik, diğer kısımları demirden yapılan kesici aygıt, tahra 3. Çoban köpeklerinin boynuna takılan demir tasma (DS II: 1417a). demür: Demir (DS II: 1420a), demur: (DS II: 1420a).
temirçi ~ temürçi: Demirci (DTS: 584b); Demirci (ED: 509b).	demirci: Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse (TS: 620b).	demirçi: Demirci (AİA: 413a).
temirliğ ~ temürlüğ: Demiri olan (DTS: 584b); Demirden yapılmış, demir sahibi (ED: 509b).	demirli: 1. İçinde metal veya karışım durumunda demir bulunan 2. Demir parmaklık veya demir bir parça takılmış olan 3. <i>mec.</i> Bağlanıp kalmış 4. Demir atmış (gemi) 5. Demir atmış bir biçimde (TS: 621a).	demirli: Onbeş kilo buğday alan bir ölçek (DS II: 1418a).
temregü: Liken (DTS: 584b); Cildi kuru kabuklarla kaplayan bir deri hastalığı (ED: 509b).	temriye: 1. Deride yer yer küme durumundaki birtakım kabartılarla kendini gösteren hastalık 2. Kara yosunu (TS: 2320a).	demreği: 1. Temriye, egzama 2. Temriye, egzama hastalığını tedavi eden (kimse) (DS II: 1419a-b), demreği: Temriye, egzama (DS II: 1419b), demrâ: (DS II: 1419a), demravi: (DS II: 1419a), demrê: (DS II: 1419a), demrege: (DS II: 1419a), demriye: (DS II: 1419b), demuravi: (DS II: 1420a), dermegi: (DS II: 1435b), dermege: (DS II: 1435b).

		1435b). temre: Bir çeşit deri hastalığı (DS V: 3878a), temire: (DS V: 3877b), temreğe: (DS V: 3878a), temreği: (DS V: 3878b), temreğu: (DS V: 3878b), temreğü: (DS V: 3878b), temrei: (DS V: 3878b), temreki: (DS V: 3878b), temrevü: (DS V: 3878b), temreyi: (DS V: 3878b), temro: (DS V: 3878b), temroğ: (DS V: 3878b), termiye: (DS V: 3895b).
teğ: 1. Denk, eşit, mutabık 2. Miktar, ölçü 3. Ağırlık ölçüsü 4. Kadar, orantılı olarak, sırasıyla (DTS: 584b); (Başka bir şeye) eşit; (başka bir şeye) denk; (birbirine eşit) seviye (ED: 511a-b).	denk I: 1. Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri 2. Yatak, yorgan, kumaş vb. eşyanın sarılıp bağlanmış biçimi, balya 3. Destekleri paralel, yönleri aynı, şiddetleri eşit bulunan güçler (TS: 630b). denk II: 1. Ağırlık bakımından eşit olan 2. <i>esk.</i> 0,80175 gram olan ağırlık ölçü birimi 3. <i>mec.</i> Uygun, nitelik yönünden eşit (TS: 630b-631a).	teğ: Denk, aynı düzeyde olan, eşit (DS V: 3861a). denk: Aynı yaş ve ayarda olanlar (DS II: 1424b). dek: 1. Denk, eşit, uygun 2. Hayvanlara yüklenen yükün bir tarafı, denk (DS II: 1406a). deng: Denk, eşit, uygun (DS II: 1422b). tenk: Uygun, denk (DS V: 1882b).
teğiz: Deniz (DTS: 585b); Deniz (ED: 527a-b).	deniz: 1. Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi 2. Bu su kütesinin belirli bir parçası 3. Aydaki düzlükler 4. <i>mec.</i> Geniş alan 5. <i>mec.</i> Çokluk, yoğunluk (TS: 627a-b).	değiz: Deniz (DS II: 1402b), deyiz: (DS II: 1447b).
teğle-: 1. Karşılaştırmak, kıyaslamak 2. (Hem <i>ger.</i> hem <i>mec.</i> anlamda) Ölçmek, tartmak 3. Ölçünlemek, ayarlamak, dengelemek (DTS: 585b); Eşitlemek, tartmak, karşılaştırmak (ED: 521b-522a).	denkle-: Denk duruma getirmek (TS: 631a).	dekle-: Denk getirmek, tamamlamak, denkleştirmek (DS II: 1407b).
teğlen-: Planlamak (DTS: 585b); (ED: 522a-b).	denklen-: Denk yapılmak (TS: 631a).	---
teğleş-: Dengelemek (ED: 522b); (DTS: 585b).	denkleş-: Birbirine denk olmak, denk duruma gelmek (TS: 631a).	denkleş-: 1. Sağlığı düzelmek, iyileşmek 2. Mali durumu düzelmek, sağlamlaşmak (DS II: 1425b).

		dekleş-: Denkleşmek, yetişmek (DS II: 1408a).
teğlig: Ölçülü, denk (DTS: 585b); Denk, dengeli vb. (ED: 520b).	denli I: Kadar anlamında üstünlük derecesini belirten bir söz (TS: 631b). denli II: Ağırbaşlı, sözleri ve davranışları ölçülü olan (kimse) (TS: 631b).	denli: Uslu, terbiyeli, doğru, namuslu (kimse) (DS II: 1426a). denkli: Zengin Veli amca her şeyce denkli (DS II: 1425b).
teğri: 1. Gökyüzü 2. İlah, Tanrı 3. Tanrısalsal 4. Hakan, efendi (DTS: 577a); Fiziksel gökyüzü, Tanrı (ED: 523b-524a).	Tanrı: Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah, Rab, İlah, Mevla, Halik, Hüda, Hu, Oğan (TS: 2264a). tanrı: Çok tanrıcılıkta var olduğuna inanılan insanüstü varlıklardan her biri, ilah (TS: 2264a).	Tanrı: Tanrı (DS VI: 4739b), Tarı: (DS VI: 4742a), Tari: (DS VI: 4742a).
teğriçi: Din adamı (kelimenin tam anlamıyla, Tanrı'nın kulu) (DTS: 586a); Din adamı (ED: 524b).	tanrıci: ²³⁰ Evreni yaratan ve yöneten, vahiy yoluyla insanlara buyruklar veren bir Tanrı'nın varlığına inanan, teist (TS: 2264a).	---
teğrilik: Tapınak; ilahiyat (ED: 525b; DTS: -).	tanrılık: Tanrıya özgü olan varlık, nitelik, uluhiyet (TS: 2264b).	---
teğsiz: Yakışksız, layık olmayan, kötü (DTS: 585b-586a); Haksız, ölçüsüz (aşağılayıcı anlamda) veya emsalsiz (övücü anlamda) (ED: 526a).	densiz: Yakışksız ve saygısızca davranan (kimse) (TS: 631b).	değsiz: Densiz, kibirli, iyilik bilmez (DS II: 1404a), densüz: (DS II: 1426a). deksiz: Çok konuşan, yersiz söz söyleyen (DS II: 1407b), denksiz: 1. Terbiyesiz kadın 2. Çok konuşan, yersiz söz söyleyen (DS II: 1425b).
teğsizlik: Denk olmama, uygunsuz olma (KB III: 436a; DTS: -; ED: -).	densizlik: Densiz olma durumu, densizce davranış (TS: 631b).	---
tep-: Tekme atmak, tepmek 2. Dövmek (DTS: 586a); (Bir şeyi) tekmelemek; ezmek, vurmak vs. (ED: 435b).	tep-: 1. Hayvan, ayağıyla vurmak 2. Üzerine basarak sıkıştırmak 3. Çokça yürümek 4. <i>mec.</i> Değerini anlamamak veya kestirememek, geri çevirmek 5. <i>mec.</i> Yeniden ortaya çıkmak, tazelenmek, depreşmek (TS: 2326b-2327a).	tep-: 1. Deliğe bir şey tıkmak, bastırmak 2. Saman ya da otu sıkıca bastırarak doldurmak 3. Çiğnemek 4. Saklamak 5. Tekme atmak, tepinmek 6. Dövmek 7. Sığır süt vermemek 8. Tüylü kumaşları sürterek tüy ve kıllarından temizlemek 9. Hastalık ya da kapanmak üzere olan yara yeniden azmak, yinelemek (DS V: 3887b).

²³⁰ Teist terimine karşılık olarak canlandırılan sözcük.

		dep-: 1. Tekme atmak, tekmelemek 2. Tepmek, çifte atmak 3. Çiğnemek, ezmek 4. Nüksetmek, tepreşmek, tekrarlamak 5. Bir şeyi basa basa doldurmak, tıkmak (DS II: 1430b).
tepil-: Tekmelenmek, çiğnenmek (ED: 439b); (DTS: 586a).	tepil-: 1. Tepme işi yapılmak 2. Geri çevrilmek (TS: 2326a).	---
tepin-: Tekmelemek, ayağını oynatmak (ED: 442a); (DTS: 586a).	tepin-: 1. Ayaklarını hızla yere vurmak 2. Öfke ve sevincini açığa vuracak davranışlarda bulunmak 3. Gürültü etmek 4. <i>mec.</i> Direnmek (TS: 2326a).	tepin-: Yerinde duramamak (DS V: 3886a). depin-: 1. Tepinmek 2. Ayak diremek (DS II: 1429b).
tepiş-: Karşılıklı tekmeleşmek (ED: 446b); (DTS: 586a).	tepiş-: 1. Birbirini tepmek 2. İtişip kakışmak (TS: 2326a).	tepiş-: Basılmak, çiğnenmek (DS V: 3886b). depiş-: Tepişmek (DS II: 1429b).
tepreş-: Birlikte hareket etmek (ED: 445a); (DTS: 579a).	depreş-: Nüks etmek (TS: 633a).	debreş-: 1. Nüksetmek, tepreşmek, tekrarlamak 2. Kımıldamak, oynamak (DS II: 1396a-b). depreş-: 1. Nüksetmek, tepreşmek, tekrarlamak (DS II: 1431a) 2. Azmak, tepmek,deşilmek (yara vb. için) (DS VI: 4486a). tebreş-: Titreşmek (DS V: 3857b). tepreş-: 1. Yerinden oynamak, kımıldamak 2. Hastalık ya da kapanmak üzere olan yara yeniden azmak, yinelemek (DS V: 3888b).
ter: 1. Ter 2. Ücret, yevmiye 3. Hizmet, istihtam (DTS: 586b); Ter, <i>mec.</i> terleyerek kazanılan yevmiye (ED: 528b).	ter: Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı, arak (TS: 2327a).	ter: 1. Tifo 2. Ücret (DS V: 3890b).
têrgü: 1. Sofra üzerindeki yemekler 2. Sıra (DTS: 587a); Eyer kayışı; heybeleri, öldürülen avları vs. eyere bağlayabilen kayış (ED: 544a).	terki: 1. Eyerin arka bölümü 2. Binek hayvanının sağrısı (TS: 2330b).	terki: 1. Atın arkası 2. At vb. hayvanlara yüklenen eşya, yük (DS V: 3893b-3894a).
teri: Deri post (DTS: 587a); Cilt, deri (insan veya hayvanın) (ED: 531a).	deri I: 1. İnsan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı tabaka, cilt,	deri: Deri, gön (UKA: 210).

	ten 2. Bu tabakadan yapılmış 3. İşlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan postu (TS: 635a).	
têril- : Bir araya getirilmek, toplanmak (ED: 547b); (DTS: 587b).	deril- : Derme işine konu olmak (TS: 635a).	deril- : 1. Toplanmak 2. Derli toplu olmak (DS II: 1434a).
terin : Derin (DTS: 587b); Derin (ED: 551a-b).	derin : 1. Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan 2. Yüzeyden içeri inen 3. Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan 4. Yoğun 5. Uzun süren 6. <i>mec.</i> Ayrıntılı 7. <i>mec.</i> İçten gelen 8. Dip (TS: 635b).	derin : Derin (DS II: 1433b).
têriş- : Toplamada yardım etmek (ED: 554a); (DTS: 587b).	deriş- : 1. Bir nokta dolayında toplanmak, temerküz etmek 2. Bir sıvı, içindeki su veya sıvı miktarı azalarak koyulaşmak, tekâsüf etmek (TS: 637a).	---
terle- : Terlemek (DTS: 588b); Terlemek (ED: 548a).	terle- : 1. Ter çıkarmak, ter dökmek 2. İçindeki suyu ter biçiminde sızdırmak 3. Bir şeyin üzerinde buhar olarak yoğunlaşmak 4. <i>mec.</i> Bir iş yaparken yorulmak veya o işi çok emek harcayarak güçlkle başarmak (TS: 2331a).	terle- : Terlemek (AİA: 617b).
terlet- : Terletmek (ED: 548b); (DTS: 588b).	terlet- : 1. Terlemesine sebep olmak 2. <i>mec.</i> Sıkıntıya düşürmek, çokça yormak (TS: 2331a).	---
terlik : Eyer altına konan keçe (DTS: 588b); Teri emen şey (ED: 546b).	terlik : 1. Genellikle ev içinde giyilen, deri, naylon vb. şeylerden yapılan, arkası açık, hafif ve türlü biçimlerde ayak giysisi 2. <i>hlk.</i> Beyaz patiskadan dikilen veya yünden örülen takke, başlık (TS: 2331a).	terlik : 1. Beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülen, takke, başlık 2. Yün çorap 3. Manto 4. Yeldirme 5. Ferace 6. Yerli dokumadan yapılan giysi (DS V: 3895a).
têrnek : 1. Birlik, topluluk 2. Toplantı, danışma (DTS: 588b); Toplantı, toplanma (ED: 551b-552a).	dernek : 1. Toplantı, düğün 2. Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk, cemiyet 3. Pazar veya panayır kurulan gün, deri (TS: 638a).	dernek : 1. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi 2. Çarşamba günü (DS II: 1436a).
ters : 1. Ters, yanlış 2. Zor, güç (DTS: 588b); Yanlış; düşman, ters, zor, rahatsız edici vb. (ED: 553a).	ters : 1. Gerekli olan duruma karşıt, zıt 2. Bir şeyin içe gelen yanı, arkası 3. Kesici bir aletin kesmeyen yanı 4.	ters, tēs : Ters, zıt (AİA: 618a).

	<i>mec.</i> Uygun olmayan, elverişsiz, münasebetsiz 5. <i>mec.</i> Gönül ve cesaret kırıcı, huysuz, sert 6. <i>mec.</i> Bir şeyin aksi, karşıtı (TS: 2332b).	
teş- : Delmek,deşmek (DTS: 589a); Delmek, oymak (ED: 559b).	deş- : 1. Oymak, delmek, yara açmak, içini açmak, karıştırmak, kazmak 2. <i>mec.</i> Bir sorunun üzerinde yeniden durmak, hatırlatmak, kurcalamak (TS: 644a).	deş- : 1. İçinden gelmek 2. Delmek, yarmak, yara açmak 3. Yeri eşmek, kazmak 4. Açıklamak, açmak (gizli bir meseleyi) 5. karıştırmak, kurcalamak (DS II: 1438b).
teşik ~ teşük : 1. Obur, açgözlü 2. Deşik, delik (DTS: 589a); Delik (ED: 563a).	deşik : Deşilmiş olan (TS: 643b).	deşik : Şişman (DS II: 1437b), deşük : (DS II: 1439b). deşiyh : Delik (DS II: 1438b). teşik : Sin, gömüt (DS V: 3899b).
teşil- : Delinmek, yarılmak vs. (ED: 564a); (DTS: 589a).	deşil- : Deşme işi yapılmak (TS: 643b).	deşil- : Şişmanlamak (DS II: 1437b).
tetik : Kıvrak zekâlı, zeki, açık göz (DTS: 589a); Zeki, akıllı (ED: 455a).	tetik : 1. Çabuk davranan, çevik, dikkatli, uyanık 2. Dikkat ve özen gerektiren, nazik (TS: 2341a).	tetik : 1. Uyanık, açık göz 2. Çabuk davranan, çevik 3. Becerikli (DS V: 3900b-3901a).
tetiklik : Hazır cevaplık, açık gözlülük (DTS: 589a-b); Akıllılık, zekilik (ED: 456a).	tetiklik : Tetik olma durumu (TS: 2341a).	---
têtür- : Söylemeye mecbur etmek (DTS: 590a); (ED: 459b).	dedir- : 1. Demek zorunda bırakmak 2. Denilmesini sağlamak (TS: 605a).	---
teve ~ tewey : Deve (DTS: 590a); Deve (ED: 447b-448a).	deve : Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan (<i>Camelus</i>) (TS: 645a-b).	deve : Deve (AİA: 415b).
teve kuş : Devekuşu (DTS: 590a-b; ED: -).	devekuşu : Kısa kanatları uçmaya elverişli olmayan fakat uzun bacaklarıyla çok hızlı koşabilen iri bir kuş (<i>Struthio camelus</i>) (TS: 646a).	deveğuşu : Divik de denilen, güvercin büyüklüğünde bir su kuşu (DS II: 1441b).
tevin- : ²³¹ Ovmak, ovuşturmak (DTS: 657a); (Utanma ve pişmanlıktan elini) ovuşturmak (ED: 442a).	devin- : 1. Vücudu oynatmak veya kıpırdatmak, kımıldanmak, hareket etmek 2. Bir cismin, bir noktaya göre, yeri veya durumu değişmek, hareket etmek (TS: 647b).	devin- : 1. Kımıldamak, hareket etmek 2. Çırpınmak, kıvrınmak, tepinmek 3. Çabalamak, uğraşmak, didinmek 4. Yanıp yakılmak, dert yanmak 5. Altüst olmak 6. Kaşınmak (DS II: 1443a-b). divin- : Çabalamak, uğraşmak,

²³¹ *tevin-* sözcüğü, DTS'de *uvun-* maddesi altında *uvun- tevin-* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

		didinmek (DS II: 1526b).
tevîr- : Çevirmek, döndürmek (DTS: 590b); Bir şeyi döndürmek, bükmek (ED: 443b).	devîr- : 1. Ayakta veya dik duran bir şeyi düşürmek, yatay duruma getirmek 2. <i>mec.</i> Bir yönetim organının veya başkanının yönetim gücünü zorla elinden almak 3. <i>mec.</i> Hepsini kısa sürede içip bitirmek 4. <i>mec.</i> Bir yana eğmek 5. <i>mec.</i> Belli bir yaş dönemini geride bırakmak 6. <i>mec.</i> Bir kitabı başından sonuna kadar okuyup bitirmek (TS: 647b-648a).	devîr- : Tornacılıkta yontmak (DS II: 1443b).
tevrîl- : ²³² Dönmek (DTS: 203b); (ED: 444b).	devrîl- : 1. Devirme işi yapılmak 2. <i>mec.</i> Dönmek 3. <i>mec.</i> Yok edilmek, ortadan kaldırılmak (TS: 650b).	devrîl- : Devrilmek (AİA: 416a).
tevsi- : ²³³ Tepsi, küçük alçak masa (DTS: 591a); Tabak, tepsi (ED: 445b-446a).	tepsi- : 1. Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kap 2. İçinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan, az derin, geniş, düz kap 3. Bu kap biçiminde olan 4. Bir kabın alabileceği miktarda olan (TS: 2327a).	tepsi, tepisi, tesbi, tespi- : Tepsi (AİA: 617b).
tezek- : Gübre (DTS: 591a); Gübre, hayvan gübresi (ED: 574a).	tezek- : 1. Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır dışkısı 2. <i>hlk.</i> Sıkışmış, kuru toprak parçası, kesek (TS: 2344a).	tezek- : İri toprak parçası (DS VI: 4759a). tezeyh- : Tezek (DS VI: 4759a), tizak- : (DS V: 3944b).
tık- : 1. Tıkmak, sokmak 2. Tıkmak (DTS: 602b-603a); (Bir şeyi, bir şeyin içine) sokmak, sıkıştırmak, tıkmak (ED: 465a).	tık- : 1. İterek, zorla, aceleyle sokmak 2. Sokmak (TS: 2348a-b).	tık- : Birini okul, iş vb. yere yazdırmak, sokmak (DS VI: 4760b). dıh- : Sokmak, koymak, kapamak (DS II: 1454a). dık- : 1. Çok doldurmak 2. Sokmak, koymak, kapamak (DS II: 1457a-b).
tıkıl- : 1. Doldurmak, sokulmak 2. Bir şeye maruz kalmak, bir yere kapatılmak (DTS: 63a); (ED: 469b).	tıkıl- : 1. Tıkma işi yapılmak 2. Dar, sıkıntılı bir yerde bulunmak, sıkışmak 3. Hapsedilmek (TS: 2347a).	dıhıl-, dıhıl- : Girmek, sokulmak (DS II: 1454a). dıkıl- : 1. Girmek, sokulmak 2. Hücum etmek, saldırmak 3. Düşüncesini söylemek isteyip de söyleyememek (DS II: 1455b).
tıkın- : 1. Doldurmak, sokmak	tıkın- : 1. Eline geçen	dıkın- : Eline ne geçerse

²³² *tevril-* fiili, DTS'de *evril-* maddesi altında *evril- tevril-* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

²³³ ED'de *tevsi* sözcüğü Çince *tieh tzü* sözcüğüne dayandırılmıştır.

2. Aceleyle yemek (DTS: 603a); (ED: 471a).	yiyeceği oburca yemek 2. Yemek yemek (TS: 2347a).	vakitli vakitsiz yemek, tıkmak (DS II: 1456a).
tıkış- : Kabalıklaşıp bir yeri doldurmak (ED: 474a); (DTS: 603a).	tıkış- : Birlikte bir yere tıklamak (TS: 2347b).	dıkış- : Bir yere iyice dolmak (DS II: 1457a).
tıkma : Salkımı sıkışık olan üzüm (DTS: 603a); Sıkışmış (ED: 470b).	tıkma : Tıkmak işi (TS: 2348a).	---
tıl ~ til : ²³⁴ 1. Lisan 2. iletişim aracı olarak dil 3. <i>mec.</i> Tutsak (DTS: 593a-b); Lisan; <i>mec.</i> bilgilendirici, bildirme, özellikle gizli bilgiler, dil (ED: 489b-490a).	dil I: 1. Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı 2. Birçok aletin uzun, yassı ve çoğu hareketli bölümleri 3. Büyükbaş hayvanların haşlanıp pişirildikten sonra yenebilen dili 4. Ayakkabı bağlarının ayağı rahatsız etmemesini sağlayan ve bağ altına rastlayan saya parçası 5. Kıstak. 6. Makaraların ve bastıkların içine yerleştirilmiş olan, üzerinden geçirilen halatı istenilen yöne çevirmeye yarayan, çevresi oluklu, küçük döner tekerlek 7. Bazı üflemeli çalgılarda titreşerek ses çıkaran ince metal yaprak. 8. <i>hlk.</i> Anahtar (TS: 662a-664b). dil II: 1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi 3. Belli mesleklere özgü dil 4. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı 5. Sorguya çekilmek için yakalanan tutsak (TS: 664b).	dil : 1. Anahtar 2. Kilidin içindeki dılcık 3. Kapı mandalı 4. Koyun ve sığırlara takılan çanın içindeki madenî parça 5. Yazı kaleminin ucu 6. Tekerleklerin geçirildiği eksenin, mazının ileri geri oynamasına engel olan ağaç kazık (DS II: 1490a-b).
tılmaç : Tercüman (hem <i>ger.</i> hem <i>mec.</i>) (DTS: 600b); Tercüman (ED: 500a-b).	dılmaç : ²³⁵ Çevirmen (TS: 667b).	dılmaç : Çevirmen (DS II: 1497a), dılmanç : (DS II: 1497a).

²³⁴ DTS'de *til* maddesi altında ele alınmıştır.

²³⁵ Canlandırılmış sözcük (Bayar 2006: 92b).

tın- : 1. Nefes almak 2. Dinlenmek 3. Sakinleşmek, huzur bulmak 4. Durmak, sona ermek (DTS: 601b); Nefes almak, yavaşça nefes almak; sakin ya da rahat olmak; durmak, sona ermek (ör. yağmur) (ED: 514a-b).	din- : 1. Sona ermek, bitmek, durmak 2. Kar ve yağmurun yağması, rüzgârın esmesi kesilmek veya durmak 3. <i>mec.</i> İyileşmek (TS: 672b).	din-, diğ- : Çok yorulup iş göremez hâle gelmek (DS II: 1508b-1509a). diğ- : Dinmek (DS II: 1483a).
tın : Nefes, ruh (DTS: 601a); Nefes, dinlenme (ED: 512a-b).	tın : 1. Ruh 2. Birtakım fizik ötesi kurucularının, gerçeği ve evreni açıklamak için her şeyin özü, temeli veya yapıcısı olarak benimsedikleri madde dışı varlık (TS: 2357a).	tın : 1. Ruh 2. Can (DS V: 3936a). din : Dinlenme, durgunluk (DS II: 1500a).
tınç : ²³⁶ Huzur (DTS: 223a-b); Dinlenme, huzur; rahat, dingin (ED: 516a-b).	dinç : 1. Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde, tendürüst, tüvana 2. Canlı, zinde bir biçimde (TS: 670a).	---
tındur- : Dinlenmesini sağlamak (ED: 518a); (DTS: 601b).	dindir- : Dinmesini sağlamak (TS: 670b).	dindir- : Avutmak (DS II: 1501a).
tındurul- : Dinlenmeye izin vermek (veya zorlamak) (ED: 518b); (DTS: 602b).	dindiril- : Dinmesi sağlanmak (TS: 670b).	---
tıñ : Çınlama, ses (DTS: 602b); (ED: 512b).	tın : Tınlayan şeyin çıkardığı ses, tınlama sesi (TS: 2349a).	tıñ : Tın, çingiraklı zilin çıkardığı tınlama sesi (AİA: 618b).
tıñla- : Dinlemek, işitmek (DTS: 602b); (Bir şeyi) dinlemek, işitmek (ED: 522a).	dinle- : 1. İşitmek için kulak vermek 2. Birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak 3. Kulakla veya dinleme aletiyle hastayı muayene etmek 4. <i>mec.</i> Uymak, baş eğmek, itaat etmek (TS: 671b).	dınla-, dıñla- : Dikkatle dinlemek, gizlice dinlemek, kulak vermek (DS II: 1466a). digne- : Dinlemek (DS II: 1483a), dıgne- : (DS II: 1453b), diğne- : (DS II: 1483b), đine- : (DS II: 1502b).
tıñlat- : Söz işittirmek ve onu dinletmek (ED: 522a); (DTS: 602b).	dinlet- : Dinlemesini sağlamak, söz geçirmek (TS: 672a).	---
tırnak ~ tıgrak : Tırnak, pençe (DTS: 603a); Tırnak veya pençe (insan veya hayvan) (ED: 551b).	tırnak : 1. İnsanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka 2. Kanca gibi araçların kıvrık yeri 3. Gemi demirinin ucundaki yassı parça 4. Ciltçilikte tek yaprakları büküp cildi birleştirebilmek için bir yanında bırakılan şerit	tırnak : Kalem ucu (DS V: 3925b). dırnak : Tırnak (DS II: 1472a), dınnah : (DS II: 1466a), dınnak : (DS II: 1466a), dırnah : (DS II: 1471b), dıyak : (DS II: 1475a). cırnak : Tırnak, pençe (DS II: 935b-936a), caynak : (DS II:

²³⁶ DTS'de *inç* maddesinde altında *inç tınç* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

	durumundaki kenar 5. Heykel dökümünde, kalıp parçalarının birleştirilmesinde kolaylık sağlamak amacı ile yapılan dişlerin her biri 6. Kanun çalmakta kullanılan mızrap 7. Tenekeçilerin delik açmak için kullandığı alet, keski 8. Tırnak işareti (TS: 2352b). cırnak: <i>hık.</i> Yırtıcı hayvan tırnağı (TS: 461a).	870a), cernak: (DS II: 886a), cımak: (DS II: 914b), cınak: (DS II: 918a), cınnah: (DS II: 924b), cınnak: (DS II: 924b), cırmak: (DS II: 933b), cırnah: (DS II: 935b), cıynak: (DS II: 945b), cırmak: (DS II: 985b), ciynak: (DS II: 991a), çaynak: (DS II: 1098), çırmık: (DS II: 1187b), çırnah: (DS II: 1188a), çırnak: (DS II: 1188a), çıynak: (DS II: 1201a), çiynak: (DS II: 1251a).
tırnaklık: Tırnak veya pençesi olan (ED: 552b; DTS: -).	tırnaklı: Tırnağı olan (TS: 2353a).	dırnaklı: Bir çeşit pide (DS II: 1472a). dırnağlı: Tandırda pişirilen bir çeşit hamur tatlısı (DS II: 1471b).
tiş: 1. Diş 2. Saban demiri (DTS: 603b); Diş (ED: 557b).	diş: 1. Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırpı koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri 2. Çark, testere, tarak vb. çentikli şeylerdeki çıkıntılarının her biri 3. Sarımsak dilimi, karanfil vb.nde dişe benzetilen tane 4. Bazı dantel ve işlemelerin kenarlarındaki yuvarlak sivri bölüm 5. Omurgalı hayvanların çenelerinde veya ilkel yapıları omurgalıların gırtlak ve ağızlarında bulunan kemiksi sert parçalar (TS: 679a-b).	diş: 1. Dağlardaki girintili çıkıntılı, sivri yerler 2. Kaya, kayalık 3. Duvardaki sivri ve çıkıntılı yer 4. Kağının okuna takılan ve mazının dönmesini sağlayan kazıklardan her biri (DS II: 1520a). tiş: Diş (DS VI: 4766b).
tışlat-: Bir şeyi ısırtmak (ED: 565a); (DTS: 603b).	dişlet-: 1. Dişleme işini yaptırmak 2. Bir şeye diş açtırmak (TS: 681a).	---
tıt-: ²³⁷ Deşelemek, yırtmak (DTS: 597b); Parçalara ayırmak (ED: 450b).	dit-: 1. Yün, pamuk vb.ni tellere ayırarak kabartmak 2. Elle çok küçük parçalara ayırmak (TS: 681b).	dit-: 1. Ditmek 2. Deşmek, deşelemek (DS II: 1526a). did-: 1. Tırmalamak 2. Ditmek (DS II: 1482a).
tıtl-: (Et haşlanıp) lime lime olmak (ED: 456b; DTS: -).	didil-: Ditme işi yapılmak (TS: 656a). diül-: Ditme işi yapılmak (TS: 681b).	---
tıtın-: Parçalanmak (ED: 458a; DTS: -).	didin-: Çok güçlük çekerek sürekli çalışmak (TS: 656b).	---

²³⁷ DTS’de *tit-* biçiminde ön sıradan ünlülü olarak yer alır.

tik- : 1. Dikmek 2. Sokmak 3. Dikmek, batırmak, inşa etmek 4. Koymak, atamak 5. Dikmek, ekmek (DTS: 592a); (Bir şeyi, bir şeye) sokmak; (anıt taş) dikmek; (bitki) ekmek, (toprağa) sokmak, (iğne sokarak) dikmek vs. (ED: 476b).	dik- I: 1. Bir cismi dik olarak durdurmak 2. Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek 3. Bardak, kadeh, testi vb. kapların içindekini bir çırpıda, bir solukta içmek 4. Beklemek için birini bir şeyin başına getirmek 5. Top, taş vb.ni dikine havaya atmak 6. Yapı kurmak, inşa etmek 7. Top vb.ni oyun alanında belirli bir yere koymak (TS: 661b). dik- II: Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak (TS: 661b).	tik- : 1. İğneyle dikmek 2. Uzunca bir şeyi dikine duracak biçimde bir yere tutturmak (DS V: 3932b).
tiken ~ tikken : Diken, har (DTS: 592a); Diken (ED: 483b-484a).	diken : 1. Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri 2. Bu çıkıntıları çok olan bitki (TS: 658a).	dihēn : Diken (DS II: 1484a), tiken : (DS V: 3932a), tikān : (DS VI: 4764a).
tikenlig : Dikenli (DKPAM: 422b; DTS: -; ED: -).	dikenli : 1. Dikenli olan 2. Dikenli olan bitkilerin bulunduğu (yer) 3. <i>mec.</i> Zor, çetin, sıkıntı veya üzüntü veren (TS: 658b).	dikenni : Dikenli (UİA: 374b).
tikiglig : Dikilmiş (DTS: 592b); Dikili, dikilmiş (ED: 480a).	dikili : Dikilmiş olan (TS: 659a).	dikili : 1. Olduğu yerde kuruyup kalan ağaç 2. Eğilmemiş (DS II: 1487a).
tikil- : (Ağaç) dikilmek (ED: 481a); (DTS: 592b).	dikil- I: 1. Dikme işi yapılmak 2. Dik duruma gelmek 3. Ayakta durmak 4. Göz belli bir noktaya uzun süre bakmak 5. Karşı koymak, engellemek 6. Bazı üreme organları dokularına kan dolmasıyla sert ve dik bir duruma gelmek (TS: 659b). dikil- II: Dikme işi yapılmak: <i>Bebelere çedik, kadınlara, erlere çizme, çarık dikildi</i> (TS: 659b).	dikil- : 1. Vücudun belirli bir yerine sancı girmek, saplanmak 2. Pike uçuşu yapmak 3. Ayakta durmak, ayağa kalkmak, dik durmak (DS II: 1487a-b). tikil- : Dikilmek (DS V: 3932a).
tikim : Dik, dikey (DTS: 592b); Bir lokma (ED: 482a).	dikim : 1. Dikme işi veya biçimi 2. Bitki dikme işi (TS: 659b).	dikim : 1. Bayır 2. Yeni dikilmiş fındık bahçesi 3. Ekmek kırıntısı (DS II: 1487b).
tikme : Dikilmiş şey (ED: 482a).	dikme : 1. Dikmek işi 2.	dikme : 1. Fide 2. Elle dikilen

482b; DTS: -).	Ahşap yapılarda pencere ve kapı yanlarına dikilen direklerden her biri 3. <i>mec.</i> Bir evde aileyi sürdürecektir olan tek çocuk 4. <i>hlk.</i> Ağaç, direk 5. <i>hlk.</i> Fidan, yeni dikilmiş fidan 6. Yük kaldırmakta kullanılan bir direkli maçuna 7. Dikey olan doğru veya düzlem, amut (TS: 661a-b).	tohum 3. Tohumluk soğan, ıska 4. Fidan, yeni dikilmiş fidan 5. Fidanlıktan çıkmış ağaç 6. Yerinden sökülmemiş ağaç kütüğü 7. Çelikleme yoluyla dikilen kavak ve söğüt fidanı 8. Budanmış palamut ve meşe ağacı 9. Ağaç direk, kalas 10. Genç fidan ve ağaç dallarından yapılan kazık 11. Kağnıyı durdurmak için kullanılan ve boyunduruğun üst tarafında bulunan ağaç kazık 12. Kağnıya dikilen ucu çatallı ağaç, çadır direği 13. Bir yapıda dikey olarak dikilen direk 14. Yazın koyunları yatırmak için çevresine parmaklık çekilerek yapılan yazlık ağıl 15. Dikey 16. Yokuş (DS II: 1488b-1489b). tikme: Fidan (DS V: 3932b).
tiktür-: (Giysi) diktirmek için emir vermek (ED: 479b); (DTS: 593a).	diktir-: Dikme işini yaptırmak (TS: 662a).	diktir-: Diktirmek (DA: 154a).
til-: Dar şerit hâlinde kesmek (DTS: 593b); Dilimlemek (ED: 490b-491a).	dil-: 1. Bir bütünü ince ve yassı parçalara ayırarak kesmek 2. <i>hlk.</i> Yarmak (TS: 668a).	dil-: ²³⁸ Kesmek (DS II: 1493a). dir-: Yırtmak (DS II: 1519a).
tile-: 1. İstemek, dilemek, arzulamak 2. Aramak (DTS: 593b); (Bir şeyi) aramak; (bir şeyi) dilemek; (birinden birşeyi) istemek (ED: 492a-b).	dile-: 1. Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek 2. Biri için bir dilekte bulunmak 3. <i>mec.</i> Kendi düşünce, görüş ve isteğini yapmak (TS: 666a).	dile-: 1. Evlenmek için kızı ailesinden istemek 2. Aramak (DS II: 1493a).
tilek: Dilek, istek (DTS: 594a); İstek, dilek (ED: 498a-b).	dilek: Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, temenni, rica, murat (TS: 665b).	dilek: Dilek (DS II: 1492b).
tilen-: 1. İstemek, dilenmek 2. İstenilmek (DTS: 594b); (ED: 501b).	dilen-: 1. Sadaka istemek 2. <i>mec.</i> Kendisini acındırarak bir kimseden bir şey istemek (TS: 666b).	dilen-: ²³⁹ Şuna buna minnet ederek geçinmek (DS II: 1493a).
tilet-: İstetmek (ED: 494b); (DTS: 594b).	dilet-: Dilenme işini yaptırmak (TS: 666b).	---
tilim: Parça, dilim (DTS: 594b).	dilim: 1. Bir bütünden	---

²³⁸ DS’de bu fiil *dile-* “kesmek” biçiminde madde başı yapılmıştır. fiile verilen örnek cümle “öközün derisini dilerken elimi kestim” şeklindedir. Cümlede yer alan *dilerken* ifadesi, *dil-er-ken* yerine *dile-r-ken* biçiminde eklerine ayrıldığı için maddelemede hata yapılmıştır. DS’de yer alan *dile-* maddesi tabloya aldığımız gibi *dil-* şeklinde olmalıdır.

²³⁹ DS’de madde *dilenip dolan-* biçiminde yer alır.

594b); Bir (tek) dilim vb. (ED: 500a).	kesilmiş veya ayrılmış ince, yassı parça 2. Radyatör parçalarından her biri 3. Belli ölçülere göre oluşmuş bölüm 4. Değişik anlatı türü, masal, efsane, bilmece vb. bir metnin, bir eserin aslından az çok ayrılan değişik biçimli olanı, epizot (TS: 666b-667a).	
tilin- : Deri kayış gibi uzunlamasına yarılmak (ED: 504b); (DTS: 594b).	dilin- : Dilme işi yapılmak (TS: 667a).	---
tilkü ~ tilki : Tilki (DTS: 594b-595a); Tilki (ED: 498b-499a).	tilki : 1. Köpekgillerden, uzunluğu 90, kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına göre çeşitli renklerde olan, ağız ve burnu uzun ve sivri, kümes hayvanlarına zarar veren, kürkü beğenilen bir memeli türü (<i>Vulpes</i>) 2. Bu hayvanın postundan yapılan manto vb 3. <i>mec.</i> Çok kurnaz (TS: 2356a-b).	dilki : 1. Tilki 2. Su borularının içinde birbirine eklene eklene tilki kuyruğu gibi uzayıp giden yosun (DS II: 1495b). tülkü : Tilki (DS V: 4010a), tülki : (DS VI: 4779b).
tillig : Dile ait (DTS: 595a; ED: -).	dilli : 1. Dili olan 2. Konuşkan, sürekli ve tatlı konuşan, cerbezeli 3. Dedikoducu, ileri geri konuşan (TS: 667b).	dılı : Geveze ve kavgacı (DS II: 1458b).
tireklik : Dayak (DTS: 595b; ED: -).	direklik : Direk yapmaya elverişli (ağaç) (TS: 675a).	---
tiren- : 1. Yaslanmak, dayanmak 2. Direnmek, karşı koymak; kaçınmak (DTS: 595b); (Bir şeye) yaslanmak; (bir şeye) karşı koymak; direnmek (ED: 552b).	diren- : Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda ayak diremek, inat etmek, ısrar etmek, taannüt etmek (TS: 675b).	diren- : 1. Yürümeye başlamak, ayaklanmak 2. Ayağa kalkmak, ayakta durmak (DS II: 1514a). tiren- : Düşmemek için tutunmak (DS V: 3939b).
tirgük : Dayanak (DTS: 595b-596a); Sütun, destek (ED: 544a-b).	direk : 1. Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek 2. Sütun 3. <i>mec.</i> Değerli, saygın, önde gelen kimse (TS: 674b)	direk : Çok yaşayan (kimse) (DS II: 1512b). tirek : Direk (DS V: 3939a).
tirig : Diri (DTS: 596a); Canlı, diri, yaşam (ED: 543b-544a).	diri : 1. Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı 2. Güçlü, zinde 3. Solmamış, pörsümemiş 4. Gereği kadar pişmemiş (TS: 676a).	diri : 1. Saman sapının, buğdayın irisi 2. Şişman, etli, yağlı 3. Zengin (ED: 1516b).
tiriglik : Yaşam (DTS: 596a); Dirilik, yaşam vb. (ED: 546a).	dirilik : Diri olma durumu (TS: 676b). dirlik : 1. Yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim 2. Huzur, erinç 3. Osmanlı Devleti'nde	dirlik : 1. Sağlık 2. Servet, varlık, geçimin yolunda olması 3. Bir ailenin yıllık, yiyecek içecek ve giyeceği 4. Maaş 5. Hayvan yiyeceği yem

	bir hizmete karşılık olmak üzere bir kimseye devletçe verilen aylık veya bir yere bağlı gelir (TS: 677a).	(DS II: 1518a-b). dirriyh: 1. Servet, varlık, geçimin yolunda olması 2. Bir ailenin yıllık, yiyecek içecek ve giyeceği (DS II: 1519a). dirilik: 1. İrilik büyüklük 2. İyi geçinme dillik: Dirlik, rahatlık, düzenlik, huzur (DS II: 1496b-1487a).
tiril-: 1. Yaşamak 2. Canlanmak, dirilmek (DTS: 596b); Dirilmek, canlanmak; hayatta olmak, yaşamak (ED: 547b-548a).	diril-: 1. Güçlenip canlanmak 2. Bitki solmuş, pörsümüş durumdayken yeniden canlılık kazanmak, diri duruma gelmek 3. Hasta yeniden sağlığını kazanmak, iyileşmek 4. Öldüğü sanılan şey canlılık kazanmak 5. <i>mec.</i> Yeniden etkin olmak, geçerli duruma gelmek (TS: 676b).	diril-: İyi geçinmek (DS II: 1517a). direl-: Dirilmek, canlanmak, kuvvetlenmek (DS II: 1513a).
tirsek: 1. Arpacık, göz kapağı üzerinde sivilce 2. Dirsek (DTS: 588b, 597a); Dirsek, (gözdeki) arpacık (ED: 553b).	dirsek: 1. Kol ile ön kol arasındaki eklemın arka yanı 2. Giysi kolunda bu organa denk gelen bölüm 3. Boruların doğrultusunu değiştirmekte kullanılan bağlantı parçası 4. Bir direği veya başka bir şeyi sağlamlaştırmak için yanına eğik olarak yerleştirilen ağaç, makas (TS: 677b).	dirsek: 1. Arpacık denilen göz hastalığı 2. Buğday, arpa, mısır vb. bitkilerin saplarının sert kısımları (DS II: 1519a).
tışı ~ tışı: 1. Kadın 2. Dişi (DTS: 597a-b); Dişi (ED: 506b-561a).	dişi: 1. Yumurta oluşturan veya yavru doğuran (birey) 2. Erkeği tarafından döllenecek biçimde oluşmuş (hayvan veya bitki) 3. Kadın 4. Girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelerden girintili olan 5. Yumuşak, kolay işlenen (maden) 6. <i>mec.</i> Verimli, doğurgan 7. <i>mec.</i> Şuh, işveli, çekici (TS: 680b).	dişi: Dişi (AİA: 422b).
tişle-: Dişlemek, ısırarak (DTS: 597b); Dişlemek (ED: 564b-565a).	dişle-: 1. Bir şeyin bir parçasını ısırarak veya koparmak 2. Çiğnemek (TS: 681a).	dişle-: 1. Dişleği denilen ucu tırtıllı çekikle değirmen taşı ya da herhangi bir şey üzerinde diş yapmak 2. Yedi yaşındaki çocukların süt dişleri dökülüp esas dişleri çıkmak (DS II: 1525a).
tişlen-: 1. (Orak) bilenmek 2. Çıkarmak (diş hakkında)	dişlen-: 1. Dişleme işine konu olmak, dişle ısırılmak 2.	---

(DTS: 597b); (ED: 565a).	Tanelenmek, diş tutmak 3. <i>mec.</i> Güçlenmek, dediğini yaptırır olmak (TS: 681a).	
titiş- : ²⁴⁰ Yün ditmekte ve giysileri yırtmakta yardım etmek veya yarışmak (ED: 462a); (DTS: 598a).	didiş- : 1. El veya sözle birbirini hırpalamak 2. <i>mec.</i> Geçimini sağlamak amacıyla güç şartlarda çalışmak, uğraşmak (TS: 656b).	didiş- : Çalışmak (DS II: 1482a).
titiz : Mayhoş, ekşi tat (DTS: 598a); Tatsız vb. (ED: 462b).	titiz : 1. Çok dikkat ve özenle davranan veya böyle davranılmasını isteyen (kimse), memnun edilmesi güç, müşkülpesent 2. Temizliğe aşırı düşkün olan (kimse) (TS: 2359a).	titiz : Titiz (AİA: 619b).
titizlik : Kekrelik, ekşilik (DTS: 598a); Acılık, keskinlik (ED: 463a).	titizlik : Titiz olma, titizce davranma durumu (TS: 2359b).	---
titre- : Titremek, kıpırdamak (DTS: 598a); Titremek, sallanmak (ED: 460a).	titre- : 1. Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak 2. Kaslar hızlı küçük kasılmalarla sarsılmak 3. Ses kısık ve kesik çıkmak 4. Çok üşümek 5. Işığın aralıklı olarak gücü azalıp çoğalmak 6. <i>mec.</i> Birinden veya bir şeyden korkmak, korkuya kapılmak (TS: 2359b).	titre- : Üşümek, titremek (DS VI: 4766b).
titreş- : Birlikte titremek, sallanmak vs. (ED: 460a); (DTS: 598a-b).	titreş- : 1. Her yanı titremek 2. Titreşim durumunda olmak, ihtizaz etmek (TS: 2360a).	---
titret- : (Bir şeyi) sallamak, (onu) titretmek (ED: 460a); (DTS: 598b).	titret- : 1. Titremesine yol açmak 2. <i>mec.</i> Korku salmak (TS: 2360a).	---
tiz : Diz (DTS: 598b); Diz (ED: 570b).	diz : 1. Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer 2. Oturulduğunda uyluğun üst yanı (TS: 684a-b).	diz : Diz (AİA: 423b).
tiz- : Sıraya koymak, dizmek (DTS: 598b); (Eşyaları) sıraya koymak, (boncukları) ipe dizmek (ED: 572a-b).	diz- : 1. Bazı nesneleri iplik, tel vb.ne geçirmek 2. Yan yana veya üst üste sıralamak 3. Harfleri yan yana getirerek yazı düzenlemek 4. Düzenlemek, hazırlamak (TS: 687a).	dizi- : Dizmek (DS II: 1531b). düz- : Dizmek (ipliğe boncuk vb. şeyleri) (DS II: 1647b).
tizgin : ²⁴¹ Dizgin (DTS: 595a); Dizginler (ED: 574b).	dizgin : Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı	dizgin : Biçilmiş ekin, ot destesi (DS II: 1531a).

²⁴⁰ ED'de *titiş*- biçiminde maddelenmiştir.

²⁴¹ DTS'de *tin* maddesi altında *tin tizgin* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

	yöneltmeye yarayan kayış (TS: 685b).	
tizig: 1. Kolye 2. Sıra, dizi (DTS: 598b); Sıra, dizi, (inci) dizisi (ED: 574a-b).	dizi: 1. Bir iplik veya tel üzerine dizilmiş inci, boncuk vb.nin oluşturduğu bütün, sıra 2. Herhangi bir bakımdan bir bütün oluşturan şeylerin tümü, seri 3. Yan yana, art arda veya zaman sırasına göre sıralanmış birbiriyle ilişkili nesne veya olayların oluşturduğu bütün sıra 4. Aynı söz dizimsel bağlam içinde birbirinin yerini alabilecek olan ve güçlü bir karşıtlık bağlantısı kuran öğelerin oluşturduğu bütün, paradigma 5. Saf durumundaki bir kıtada, birbiri arkasında duran erler 6. Değerleri artarak veya eksilerek art arda gelen terimler takımı 7. Bir oktavın içinde sıralanan sekiz sesin bütünü 8. Dizi film (TS: 686a).	dizi: 1. Kadınların boyunlarına taktıkları altın kordon 2. Meşinden yapılmış fişeklik 3. Toprakta sapanla açılan ark (DS V: 1531b).
tiziglig: Askeri düzende, sırada dizilmiş (ED: 575a; DTS: -).	dizili: Dizilmiş olan, sıralanmış, mürettep (TS: 686b).	dizili: Dizili, sıralı (AİA: 423b).
tizil- Bir sıraya konulmak; (inci vs. için) ipe dizilmek (ED: 575b); (DTS: 598b).	dizil- 1. Dizi durumuna getirilmek, dizme işi yapılmak 2. Sıraya girmek 3. Yan yana veya üst üste sıralanmak (TS: 686b).	dizil- Dizilmek, sıralanmak (AİA: 423b).
tizim: 1. Dizi, sıra 2. İnci dizesi (DTS: 598b); Sıra, dize, (inci vs.) dizisi vb. (ED: 576b).	dizim: 1. Dizilme işi, dizme 2. Söz zincirinde birbirini izleyen ve belli bir birim oluşturan öğeler birleşimi, sentagma (TS: 686b).	dizim: İpliğe dizilen şeyler (DS II: 1531b).
tizme: Bağ (DTS: 599a); Pantolonun kemeri vb. şeyler (ED: 576b).	dizme: Dizmek işi (TS: 687a).	dizme: 1. Evin önündeki camlı çıkıntı, balkon 2. Tahta bölme, bölmelerde kullanılan tahtalar 3. Üzerine tavan ya da taban çakılan ağaç direkler 4. Oklavaya sararak yuvarlatılmış ince yufkayı iç içe halkalar şeklinde tepsiye döşeyip pişirdikten sonra üzerine kaynatılmış şekerli su dökerek yapılan tatlı (DS II: 1532b).

tobık ~ topık: Ayak bileği, yuvarlak, top (DTS: 603b, 610a); Top, <i>mec.</i> yuvarlak çıkıntılı kemik, aşık kemiği veya diz kapağı (ED: 437).	topuk: 1. Ayağın yuvarlakça olan alt bölümü 2. Ökçe 3. Belli bir amaçla kazılmaksızın asıl yerinde bırakılan kömür bloku veya cevher kütlesi (TS: 2373a).	topuğ: Ayak bileği (DS V: 3967a). toppuh: Topuk (DS V: 3966b).
tod ~ toy: Toy (DTS: 606b); Toy kuşu (ED: 449b).	toy: Toygillerden, böcek ve tane ile beslenen, eti için avlanan, kızıl tüylü bir kuş (<i>Otis tarda</i>) (TS: 2376a).	toy: Kartaldan büyük, eti yenen bir çeşit kuş, yabankazı (DS VI: 4773a).
tod- ~ toy-~ toz-: Doymak (DTS: 603b-604a); Dolu olmak, doymak vb. (ED: 451a).	doy-: 1. İsteği kalmayınca kadar yemek, açlığı kalmamak 2. Bir gereksinimini yeteri kadar karşılamak 3. <i>mec.</i> Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak (TS: 708b).	toy-: Doymak (UKA: 288).
todğur- todur-: Usandırmak, doyurmak (ED: 454a); (DTS: 604b).	doyur-: 1. Açlığını gidermek 2. Geçindirmek, yaşamasını sağlamak 3. Bir maddenin içine alabileceği kadar başka bir madde katmak 4. <i>mec.</i> Kandırıcı, inandırıcı olmak, tatmin etmek 5. <i>mec.</i> Para yedirmek 6. Doyma durumuna getirmek (TS: 709a).	toyur-: Beslemek, doyurmak (UKA: 288).
todğurguç: Türklerde (Hakaniye) doyuran (Ercilasun vd. 2014: 886; DTS: -; ED: -).	doyurucu: 1. Doyurma özelliği bulunan, tatminkâr 2. <i>mec.</i> İnandırıcı (TS: 709a).	---
todumsuz: Açgözlü (DTS: 604a; ED: -).	doyumsuz: 1. Tatmin olmayan 2. Sonu gelmeyen, sınırsız 3. Bıkılmayan (TS: 709a).	---
tog-: ²⁴² 1. Doğmak; çıkmak, belirlemek 2. Çıkmak (ışık veren gök cismi için) 3. Yükselmek, çıkmak (toz için) (DTS: 604b-605a); Doğmak (ED: 465a-466a).	doğ-: 1. Dünyaya gelmek 2. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek 3. Düşünce, hayal vb. zihinde birdenbire oluşmak 4. <i>mec.</i> Ortaya çıkmak, sonucu olmak (TS: 690a).	doğ-: Doğmak; doğurmak (EİA III: 80).
togan: Doğan (DTS: 605a); Doğan (ED: 470b-471a).	doğan: Kartalgillerden, sırtı kül rengi ve enine çizgili, küçük kuş, fare vb. ile beslenen ve alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (<i>Falco peregrinus</i>) (TS: 689a).	duvan: Doğan kuşu (DS II: 1614b).

²⁴² Clauson sözcüğü *tug-* biçiminde madde başı yapmıştır.

togra- : Doğramak, parçalara ayırmak (DTS: 605b); Doğramak, küçük parçalara veya dilimlere ayırmak (ED: 470b).	doğra- : Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak (TS: 690a).	dorga- : Doğramak (EİA III: 81).
togran- : Kendine et doğrar görünmek (ED: 473a); (DTS: 605b).	doğran- : 1. Kesilmek, parça parça edilmek 2. <i>mec.</i> Kesilir gibi ağrımak (TS: 690a).	dorgan- : Doğranmak (UMA: 258b).
togru ~ toguru : 1. Doğru 2. Düzgün, adil (DTS: 605b); Doğru, <i>mec.</i> doğru, dürüst, düzgün (ED: 473a-b).	doğru : 1. Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı 2. Gerçek, yalan olmayan 3. Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun 4. Gerçek, hakikat 5. İki nokta arasındaki en kısa çizgi 6. Yanlışsız, eksiksiz bir biçimde 7. Hiçbir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca 8. Yakın, yakınlarında 9. Karşı yönünce 10. <i>mec.</i> Yasa, yöntem ve ahlaka bağlı, dürüst, namuslu (TS: 690a-b).	toğru : Doğru, düzgün (DS V: 3946a).
togtur- : Doğurmasını sağlamak (ED: 468a); (DTS: 606a).	doğdur- : Doğuncaya kadar beklemek (TS: 689b).	---
togum : Doğma, doğum (DTS: 606a); Doğum (ED: 470a).	doğum : 1. Doğma işi, tevellüt, veladet 2. Bir kimsenin doğduğu yıl (TS: 692b).	döm : Doğum (AİA: 425b).
togumlug : Doğumlu, doğuma ilişkin (DTS: 606a; ED: -).	doğumlu : Belirli bir yılda doğmuş, tevellütlü (TS: 693a).	dömlu : Doğumlu, belirli bir yılda doğmuş (AİA: 425b).
togur- : 1. Doğurmak (insanlar ve hayvanlar için) 2. Çıkmaya, doğmaya zorlamak (Güneş hakkında) (DTS: 606a); (Çocuk) doğurmak (ED: 742a-b).	doğur- : 1. Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak 2. <i>mec.</i> Ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak (TS: 693b).	dour- : Doğurmak (UİA: 375a).
tok : Tok (DTS: 610b); Tok, doymuş (ED: 464b).	tok : 1. Açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı 2. Sık ve kalın dokunmuş (kumaş) 3. Kalın ve gür (ses) 4. <i>mec.</i> Sevgi, sevecenlik, başarı, para, mal vb. şeyleri elde etmiş ve bunlara kavuşmuş olan (TS: 2361a).	tok : Kalın (DS V: 3948a). toğ : İri ve dolgun (DS V: 3945b). toğ : 1. Koyu 2. Dolu, çok (DS V: 3946a). doğ : Tok (DS II: 1539b), dok : (DS II: 1540a).
tokı- : 1. Dövmek, çarpmak, vurmak 2. Çakmak, kakmak 3. Vurmak, atmak (Kalp, nabız hakkında) 4.	doku- : 1. Tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak 2. <i>mec.</i> En ince noktalarına	doku- : 1. Kusurlu bir malı kusurunu gizleyerek satmak 2. Ağaçtaki meyveyi toplamak için sııklarla vurarak

Çekiçlemek, demir dövmek 5. Bozmak, yenmek, bozguna uğratmak 6. Eklemek 7. Kurmak, dikmek 8. (Hastalık, kötü güçler vs.) etkilemek 9. Dokumak (DTS: 611a); Vurmak, (bir şey) çarpmak; (düşmanı) yenmek; (kumaş) dokumak. (ED: 467a).	kadar özen göstererek, emek vererek ortaya çıkarmak 3. <i>hlk.</i> Ağacın yemişlerini sııklı vurarak indirmek (TS: 695a).	düşürmek (DS II: 1540b-1541a). doka-: Dokumak (DS II: 1540b). toku-: 1. Ceviz, pestil eriği vb. meyveleri sııklı vurup düşürmek (DS V: 3952b) 2. Dokumak (RİA: 334a)
tokmak: Tahta çekiç, tokmak (DTS: 611b); Sopa, tokmak (ED: 470b).	tokmak: 1. Ağaçtan yapılmış iri çekiç 2. Kapıya asılı duran ve kapıyı çalmaya yarayan, türlü biçimlerde metal parça 3. Kapı kolu yerinde bulunan ve kapıyı açmaya yarayan topuz 4. Dibekte dövme işi için kullanılan ağaçtan araç 5. Davul vb. vurmali çalgıları çalmakta kullanılan ve çalgının bir parçası olan araç (TS: 2362a-b).	tohma: Taş dibekte bulgur vb. şeyler dögmekte kullanılan ağaç saplı tokmak (DS V: 3946b).
tokın-: Vurulmak, dövülmek, ezilmek (ED: 471a); (DTS: 611b).	dokun- I: 1. Nesnelerin sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek 2. Karıştırmak 3. Almak, kullanmak, el sürmek 4. Sağlığını bozmak 5. İnsanın içine işlemek, duygulandırmak, etkilemek, koymak, batmak 6. İlişkin, ilgili olmak, değinmek 7. Hafifçe değmek 8. Onur, anlayış vb. ile uyumsuz bir durum ortaya çıkmak 9. <i>mec.</i> Tedirgin etmek, sataşmak (TS: 695b). dokun- II: Dokuma işi yapılmak (TS: 695b).	dokan-: Dokunmak (DS II: 1540b). tohun-: Değmek, dokunmak (DS V: 3948a).
tokış-: Savaşmak (DTS: 611b); (ED: 474a).	tokuş-: 1. İki şey birbirine çarpmak, çarpışmak 2. Kafa kafaya vuruşmak (TS: 2363a).	tokuş-: Baş başa vuruşmak (DS VI: 4768b). dokaş-: Dokunmak, rahatsız etmek, ellemek (DS II: 1540b). dokuş-: Yiyecek mideye dokunmak (DS II: 1541b).
tokut-: (Taşa) yazdırmak, (davul) çaldırmak, (boyun) vurdurmak, (kumaş)	dokut-: Dokuma işini yaptırmak (TS: 696a).	tokut-: 1. Ceviz, pestil eriği vb. meyveleri sııklı vurup düşürmek (DS V: 3953b) 2.

dokutmak, (kılıç) dövdürmek (ED: 467b-468a); (DTS: 611b).		Baş başa vuruşmak (DS VI: 4768b).
toklı: Altı aylık kuzu, koyun (DTS: 612a); Birkaç aylık kuzu (ED: 469a).	toklu: Bir yıllık kuzu (TS: 2362a).	toğlı: Bir yaşında erkek kuzu (DS V: 3945b), toğli: (DS V: 3945b), toğlu: (DS V: 3945b). tohli: Erkek buzağı (DS V: 3946b). tohlı: 1. Altı aylıkla bir yaş arasındaki kuzu 2. Koç (DS V: 3946b). toklu: 1. Altı aylıkla bir yaş arasındaki kuzu 2. İki yaşında kuzu (DS V: 3950a-b).
tokluk: Refah (DTS: 612a); Tokluk (ED: 469a-b).	tokluk: Tok olma durumu (TS: 2362a).	---
toksan: Doksan (DTS: 612a); Doksan (ED: 473b-474a).	doksan: 1. Seksen dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 90 ve XC rakamlarının adı 3. Dokuz kere on, seksen dokuzdan bir artık (TS: 694a).	dokusan: Doksan (DS II: 1541b), doşsan: (DS II: 1540a), dokuzan: (DS II: 1541b).
toku: Toka, kemer tokası (DTS: 612a); Toka (ED: 466b-467a).	toka: 1. Kemer, kayış, ayakkabı vb.nin iki ucunu birbirine bağlamaya, bunları istenilen genişlikte tutmaya yarayan, türlü biçimlerde tutturmalık 2. Kadınların saçlarını bir arada tutmaya yarayan, bazen de süs olarak kullanılan araç (TS: 2361b).	toka: 1. Yemliklere hayvanı bağlamak için takılan demir halka 2. Çember 3. Saç tuturmaya yarayan bir çeşit firkete 4. Kalem çengeli 5. İplik makarası (DS V: 3948b). tokga: Toka (DS V: 3950a), tokka: (DS V: 3950a).
tokuz ~ tokkuz: Dokuz (DTS: 612b); Dokuz (ED: 474b).	dokuz: 1. Sekizden sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 9 ve IX rakamlarının adı 3. Sekizden bir artık (TS: 696b).	doğuz: Dokuz (DS II: 1540a), doğuz: (DS II: 1540a), dokguz: (DS II: 1540b), dokkuz: (DS II: 1540b).
tokuzar: Dokuzar (ED: 474b; DTS: -).	dokuzar: 1. Dokuz sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her birine dokuz, her defasında dokuzu bir arada olan (TS: 696b).	---
tol-: 1. Dolmak 2. Sona ermek, tamamlanmak 3. Tam dolmak (ay için) (DTS: 607a); Dolu olmak, dolmak (ED: 491a).	dol-: 1. Dolu duruma gelmek 2. Bitkiler olgunlaşmak, erginleşmek 3. Bir yere iyice yayılmak, kaplamak 4. Bir yerde pek çok eşya veya kimse toplanmak, kalabalık duruma gelmek 5. Süre, hesap tamamlanmak 6. <i>mec.</i> Sabrı tükenip öfkesi taşacak	tol-: 1. Müddeti bitmek, vadesi gelmek 2. Tamam olmak, bitmek (UKA: 287).

	duruma gelmek (TS: 701a-b).	
tolga- : 1. Sarmak, dolamak 2. Takınmak, küpe takmak 3. Tutmak, sıkıştırmak (karında şiddetli ağrı hakkında) (DTS: 607a); Dolamak, sarmak vb. (ED: 497a).	dola- : 1. İplik, şerit, tel vb. nesneleri bir şeyin üzerine döndürerek sarmak 2. Sarmak, kavuşturmak (TS: 697a-b).	dola- : Dolamak, sarmak (AİA: 424b-425a).
tolgan- : (Acıdan) kıvranmak, (hastalığa) yakalanmak, yün dolamak (ED: 497a-b); (DTS: 607a).	dolan- : 1. Bir şeyin çevresine sarılmak 2. Bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak 3. Karışmak, dolaşmak 4. Gelişigüzel gezmek (TS: 698a).	dolan- : Meyil göstermek, kur yapmak (DS II: 1544b).
tolgaş- : Sarmakta veya dolamakta yarışmak (ED: 497b); (DTS: 607b).	dolaş- : 1. Gezmek, gezinmek 2. Doğru gitmeyip yolu uzatmak 3. Dönüp başka bir yönden gelmek 4. Akmak 5. Saç, iplik vb. şeyler birbirine karışarak güç çözülür duruma gelmek 6. Bir yeri belli bir amaçla gezmek 7. Denetlemek amacıyla bir yeri gezmek 8. Nefes, el bir şey üzerinde hafifçe hareket etmek 9. Gezinmek 10. <i>mec.</i> Çok kimse tarafından söylenmek 11. <i>mec.</i> Belirmek (TS: 699a).	dolaş- : Gezmek, dolaşmak (DA: 154a).
tolu- : Dolu (DTS: 607b); Dolu (ED: 491b).	dolu I: Havada su buğusunun birden yoğunlaşarak katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü (TS: 702a).	tolu- : Buz tanesi biçiminde yağın kar, dolu (DS V: 3955a).
toltur- : Doldurmak (ED: 495a); (DTS: 607b).	doldur- : 1. Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek 2. Araç deposunu akaryakıtla tamamen dolu duruma getirmek 3. Ateşli silahların içine mermi sürmek 4. Bildirge, çizelge, fiş vb. basılı kâğıtların boş yerlerini tamamlamak 5. Yaşını, yılını bitirmek 6. Ses, koku yayılıp kaplamak 7. Belirli bir süreyi kaplamak, almak 8. <i>mec.</i> Canlılık kazandırmak 9. <i>mec.</i> Birini, başkası için kötü düşünecek bir duruma	doldur- : Yalan sözler, dedikodu ile bir kimseyi bir başkası aleyhine kışkırtmak (DS II: 1546b).

	getirmek (TS: 700).	
tolu: 1. Dolu, tam 2. Tümüyle, tamamen 3. Tüm, bütün 4. Dolunay (DTS: 607b-608a); Dolu (ED: 491b-492a).	dolu II: 1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı 2. Bir yerde sayıca çok 3. Boş yeri olmayan, her yeri tutulmuş olan 4. Boş vakti olmayan, meşgul 5. Çok olan (iş, uğraş, olay vb.) 6. İçinde atılacak mermisi bulunan (top, tüfek vb. ateşli silahlar) 7. Tornacılıkta delik açılmamış (gereç) 8. <i>mec.</i> Bir duygunun güçlü etkisinde olan 9. <i>esk.</i> İçki doldurulmuş bardak (TS: 702a).	dolu: Dolu, boş olmayan; çok (AİA: 425b).
toluluk: Dolgunluk (DTS: 608a); Doluluk (ED: 499b).	doluluk: Dolu olma durumu (TS: 702a).	---
tolun: Tam (ay için) (DTS: 608a); Dolunay (ED: 501a).	dolunay: Ay'ın tam bir daire olarak dolgun, parlak görüldüğü evre, ayın on dördü, bedir (TS: 702a).	---
tonan-: Giyinmek (DTS: 609a); Kendine kıyafet giymek (ED: 523a).	donan-: 1. Giyinip kuşanmak, süslenmek 2. Yayılıp kaplanmak 3. Işıklı duruma gelmek, ışıklarla bezenmek 4. Gerekli nesneler bir araya getirilip süslenmek, gösterişli duruma getirilmek (TS: 704b).	donan-: Düğün, yapılacağı gün gelin çıkmadan bir saat önce damadı evin ya da köyün meydanına getirip dualar okuyarak yapılan el öpme töreni (DS II: 1558b).
tonat-: Giydirmek (DTS: 517b); (ED: 517b).	donat-: 1. Birinin giyimini sağlamak 2. Süslemek 3. Bir şeyin iş görebilmesi için gereken nesneleri, gereçleri katmak, teçhiz etmek 4. <i>mec.</i> Sövmek 5. <i>mec.</i> Azarlamak (TS: 704b-705a).	donat-: Göz alıcı şeyler kullanarak gösterişli bir duruma getirmek, süslemek (MİA: 397b).
tonlğ ~ tonlug: 1. Giysi sahibi 2. Elbise için ayrılmış (DTS: 609a-b); Giyinik; ... giysi sahibi (ED: 520a-b).	donlu: Donu olan (TS: 705b).	---
tonsız: Elbisesiz, çıplak (DTS: 609b); Çıplak (ED: 526a).	donsuz: 1. Don giymemiş olan 2. <i>mec.</i> Yoksul 3. <i>mec.</i> Serseri (TS: 705b).	donūsuz: Elbisesiz (AİA: 426a).
tonğ: 1. Buz, don 2. Tamamlanmamış (DTS: 609b); Donmuş; çok soğuk vb. (ED: 513a).	don II: Hava sıcaklığının sıfırdan aşağı düşmesiyle suların buz tutması (TS: 703b-704a).	don: Somurtkan, içine kapalı, soğuk adam (DS II: 1558a), donk: (DS II: 1560b).
tonğ-: Donmak (DTS: 609b); Donup kaskatı olmak (ED: 515a).	don-: 1. Sıvı, soğğun etkisiyle katı duruma gelmek, buz tutmak 2. Yaşamını yitirmek, soğuktan ölmek 3.	don-: Üşümek, katılaşmak (DS VI: 4489a).

	Çok üşümek 4. Bitki soğuktan zarar görmek, yararlanılmaz duruma gelmek 5. Kimyasal bir etki ile katılaşmak 6. Eriyik durumda bulunan bir metal katı duruma geçmek 7. <i>mec.</i> Beklenmedik bir durum karşısında birden hareketsiz kalmak 8. <i>mec.</i> Gelişmemek, yeniliklere açık olmamak (TS: 705b).	
toğdarıl-: ²⁴³ Tersine çevirilmek (DTS: 25a-b); Dönderilmek (ED: 518b).	döndürül-: Döndürme işine konu olmak (TS: 712b).	---
toğtar- ~ töğder-: Döndürmek (DTS: 615a); (Bir şey) döndürmek, çevirmek vb. (ED: 518b).	döndür-: 1. Dönmesini sağlamak 2. Başarısız saymak, geri çevirmek 3. Çevirmek, bükmek 4. <i>mec.</i> ... bir duruma getirmek 5. <i>mec.</i> Düzene koymak, yönetmek (TS: 712b).	dönder-: 1. Döndürmek, çevirmek 2. Birinin yaptığına karşılık yapmak 3. İdare etmek (DS II: 1581b).
toğuz: Yaban domuzu, domuz (DTS: 609b); Domuz (ED: 527b).	domuz: 1. Çift parmaklılardan, eti, yağı, derisi veya kılı için beslenen, evcil hayvan (<i>Susacrofa domestica</i>) 2. <i>mec.</i> Hain, aksi, ters, inatçı, hınzır kimse (TS: 703a).	donguz: Domuz (DS II: 1560b), doğuz: (DS II: 1562a), doğuz: (DS II: 1539b)
top: ²⁴⁴ Yuvarlak, top (DTS: 610a); Top (ED: 434b).	top: 1. Birçok spor oyununda kullanılan, türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesne 2. Bazı aletlerde bulunan toparlağımsı parça 3. Kumaş, kâğıt gibi şeylerin belli miktardaki bağı, ferde 4. Kumaş, kâğıt vb. şeylerin düzenli bir yığın durumuna getirilmiş bağı 5. Yuvarlak biçimde olan, toparlak 6. Tamamen, bütünüyle 7. Homoseksüel erkek 8. Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah (TS: 2365a-b)..	top: 1. Urgan bükerken dolaşmaması için kullanılan, çekiç biçiminde üstü yivli ağaç araç 2. Araba tekerleği başlığı 3. Yığın, demet 4. Kepek ya da undan yapılan yuvarlak deve hamuru 5. Kol bileziği, burma 6. Kilim ortalarına yapılan süslü desenler (DS V: 3963a).
topla-: Toplamak (DTS: 610a); Bir topun içine (yumuşak şey) toplamak (ED: 440b).	topla-: 1. Bir araya getirmek 2. Devşirmek 3. Devşirip kaldırmak 4. Dağınıklığı kurtarmak 5. Bir araya	topla-: Yayıp yayılırken yağlar, kaymak ve yoğurttan ayrılıp bir araya toplanmak (DS V: 3966a).

²⁴³ DTS’de *agtarıl-* maddesi altında *agtarıl- toğdarıl-* ikilemesi içinde ele alınmıştır.

²⁴⁴ ED’de *tob* biçiminde madde başı yapılmıştır.

	getirmek, düzene sokmak, düzeltmek 6. Artırıp biriktirmek 7. Hizmete çağırmak 8. Vergi veya bağışı verecek olanlardan almak 9. Şişmanlamak, kilo almak 10. Çıban, yara irinlenmek 11. Sayıları veya nicelikleri birbirine ekleyip toplamını bulmak (TS: 2367b).	tofla- : Toplamak (DS V: 3945a).
toprak : Toprak, toz (DTS: 610a); Kuru zemin, toprak, yer, toz (ED: 443a).	toprak : 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü 2. Yer kabuğunun bu bölümünden yapılmış 3. Arazi, tarla 4. Memleketli 5. Kara 6. <i>mec.</i> Ülke (TS: 2371b).	torpağ : Toprak (DS V: 3971a), torpak : (DS V: 3971a).
topraklıg : Tozlu (ED: 445a; DTS: -).	topraklı : 1. İçine toprak karışmış 2. Ekecek toprağı olan (köylü) (TS: 2372a).	topraklı : Topraklı, toprağı olan (AİA: 621a).
topulgak : ²⁴⁵ Mersin; sancı (DTS: 610b); Sancı (sürekli şiddetli ağrı); bazı keskin kokulu bitkiler (ED: 441a).	topalak : Hünnapgillerden, yapraklarından yeşil boya çıkarılan bir bitki (<i>Rhamnus clorophorus globosus</i>) (TS: 2366a).	topalak : 1. Kökü ufak ve salkım biçiminde yumrulardan oluşan, yazın darı ve bostan tarlalarında biten, çiğdeme benzer bir çeşit bitki 2. Kökü kokulu, ak çiçekli bir çeşit kır bitkisi 3. Ucu püsküllü, bataklıkta yetişen bir çeşit saz 4. Ceviz büyüklüğündeki yumru kökü yenilen bir çeşit bitki 5. Çayır otuna benzer bir çeşit bitki 6. Domates (DS V: 3964b).
torıga : Tarla kuşu (DTS: 613a); Tarla kuşu (ED: 541b).	toygar : Tarla kuşu, turgay (TS: 2376a). turgay : Toygar (TS: 2387a).	turgay : Serçe (DS V: 3996b), torgay : (DS V: 3970a).
tosun : Dizginsiz, terbiye edilmemiş, huysuz (DTS: 613a-b); Vahşi, disiplinsiz, terbiye edilmemiş (insanlar veya evcil hayvanlar için) (ED: 555b-556a).	tosun : 1. Danalıktan yeni çıkmış genç boğa 2. <i>mec.</i> Sağlıklı, tıknaz delikanlı (TS: 2375b).	tosun : Üç yaşında öküz (DS V: 3975b).

²⁴⁵ DTS’de *topulgak* “mersin” ve *tupulgak* “sancı” sözcükleri altında iki ayrı madde olarak ele alınmıştır. ED’de ise iki anlam da *topulgak* sözcüğü altında tek maddede toplanmıştır. Erdal, Eski Türkçede eş sesli iki *topulgak* sözcüğünün olduğunu ifade etmiştir. ‘sancı’ anlamlı *topulgak* sözcüğünün *topul*-“delinmek, geçmek” fiilinden geliştiğini, bitki çeşidi olan *topulgak* sözcüğünün kökenin ise belirsiz olduğunu ifade etmiştir (OTWF: 394).

toz: Toz, kül (DTS: 613b); Toz (ED: 570b-571a).	toz: 1. Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak 2. Çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir madde 3. Bu durumda olan (TS: 2376a-b).	toz: Toz (EİA III 314).
toz-: Yükselmek (toz, koku için) (DTS: 614a); (ED: 572b).	toz-: Tozlamak (TS: 2377a).	toz-: 1. Tozlanmak, toz havalanmak 2. Gözden kaybolmak (DS V: 3979b).
tozar-: Toz olmak, tozlu olmak (ED: 577a; DTS: -).	tozar-: Toz durumuna girmek, tozlaşmak (TS: 2376b).	tozar-: Tozlanmak (DS V: 3979a).
tozlu: Tozlu, tozlanmış (DTS: 614a); Tozlu (ED: 575a).	tozlu: Toza bulanmış veya tozu olan (TS: 2377a).	---
tozut- ~ tozit-: Toz kaldırmak (ED: 573a); (DTS: 614a).	tozut-: 1. Toz kaldırmak, çevreye toz yaymak 2. Kar, toz gibi savurmak 3. Böbürlenmek, yüksekten konuşup söylediği sözü yerine getirmemek, palavra atmak, mangalda kül bırakmamak 4. <i>mec.</i> Aklını yitirmek (TS: 2377a-b).	tozut-: Tozutmak; aklını kaçırmak (EİA III: 314).
tög-: Ezmek, dövmek (DTS: 614a); Dövmek, ezmek, öğütmek (ED: 477a).	döv-: 1. Tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak 2. Çamaşır, halı vb.ni tokaç, sopa gibi şeylerle vurarak temizlemek 3. Bir şeyi toz durumuna getirmek için ezmek 4. Ezmek 5. Çırpamak 6. Ateşte ısıtılarak yumuşatılmış bir madeni, vurarak istenilen biçime getirmek 7. Topa tutmak 8. Çarpamak, sertçe dokunmak 9. Davul vb. çalmak, vurmak (TS: 718b-719a).	döv-: 1. Yenmek 2. Çalmak, vurmak 3. Koyun, keçi vb. hayvanları iğdiş etmek (DS II: 1593a). dög-: Çalmak, vurmak (DS II: 1571a).
tögüş-: (Tuz vb.) ezmede yarışmak veya yardımlaşmak (ED: 487b); (DTS: 614a).	dövüş-: 1. Karşılıklı birbirini dövmek, vuruşmak 2. İki silahlı kuvvet çatışmak 3. Boks yapmak (TS: 719b).	dögüş-: Kavgaya etmek (DS II: 1572b).
tök-: 1. Dökmek, akıtmak, saçmak 2. <i>mec.</i> Açığa vurmak (DTS: 614a); (Sıvıyı) dökmek, püskürtmek, saçmak (ED: 477a-b).	dök-: 1. Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak 2. Belli bir yere boşaltmak 3. Akıtmak, düşürmek 4. Saçmak, serpmek 5. Salmak, bırakmak 6. Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek 7. Teninde	dök-: 1. Vermek 2. Sebze ürün vermeye başlamak (DS II: 1573b). dok-: 1. Dökmek 2. Döşemek (DS II: 1540b). tök: Dökmek (DS V: 3981b), töy-: (DS V: 3987a).

	kızamık, kızıl, suçiçeği hastalıklarında olduğu gibi kırmızı lekeler çıkmak 8. Maden, mum eriyiği veya çimento, alçı vb.ni kalıba akıtarak biçim vermek, döküm yapmak 9. Sulu hamuru kızgın yağ veya tepsinin içine akıtarak pişirmek 10. Bir yere çokça bir şey yığmak, taşımak 11. Çok söylemek 12. Bir şeyi yok etmek için atmak 13. Bir işte veya bir konuyu ele alış biçiminde değişiklik yapmak 14. Yakmak, tutuşturmak 15. Kullanmak, harcamak, sarf etmek 16. <i>mec.</i> Çok sayıda öğrenciyi sınavda veya bir üst sınıfa geçirmede başarısız saymak 17. <i>mec.</i> Bol bol vermek, ödemek, sarf etmek 18. <i>mec.</i> Açığa vurmak, söylemek, ortaya koymak (TS: 710a).	
töktür- : Döktürmek (ED: 479b); (DTS: 614b).	döktür- : 1. Dökme işini yaptırmak 2. Kolaylıkla ve güzel söylemek, yazmak veya oynamak (TS: 710b).	---
tökük : ²⁴⁶ Dökülmüş (ED: 480a); (DTS: 509a-b).	dökük : 1. Dökülmüş 2. Çok eskimiş 3. Dökümlü (TS: 710b).	dökük : Dağlardan kopup toplanan irili ufaklı taş parçaları (DS II: 1574a).
tökül- : Dökülmek vb. (ED: 481a-b); (DTS: 614b).	dökül- : 1. Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak 2. Kumaş dökümlü olmak 3. Bir işi, bir konuyu ele alış biçiminde değişiklik olmak 4. Düşmek 5. Çıkmak, ortaya konulmak 6. Kaplamak, yayılmak 7. Salınmak, serbest bırakılmak 8. <i>mec.</i> Kır, sokak vb. yerlerde insanlar çokça birikmek 9. <i>mec.</i> Çok eskimiş olmak, değerini ve güzelliğini yitirmek 10. <i>mec.</i> Çok yorgun, hasta olmak 11. Akarsular, göl veya denize	dökül- : 1. Donmak, çok üşümekten sızlamak: <i>Soğuktan elimin bannakları döküldü</i> 2. Oynayan kimse vücudunun herhangi bir kısmını fazlaca oynatıp titretmek (DS II: 1574a).

²⁴⁶ DTS’de saçığ maddesi altında saçığ dökük ikilemesi ile birlikte ele alınmıştır.

	akmak (TS: 710b-711a).	
tökün- : Dökmek (ED: 485a; DTS: -).	dökün- : Kendi üstüne dökmek (TS: 711a).	---
töl: 1. Yavrulama zamanı 2. Yavru (DTS: 614b); Döl, zürriyet (ED: 490a-b).	döl: 1. Canlıların üremesi sonucu ortaya çıkan yeni birey veya bireylerin bütünü, zürriyet, nesil 2. Yavru, çocuk (TS: 711).	döl: 1. Soy, soyun devamını sağlayan çocuk 2. Piç 3. İnek, koyun, keçi, köpek, kedi gibi hayvanların yavruarı 4. Kuzu ve oğlak sürüsü 5. Damızlık hayvan 6. Kavun, karpuz, kabak ve hıyar bitkisinin daha çiçeği dökülmemiş meyvesi 7. Canlılarda üremeyi sağlayan tohum 8. Koyun ve keçilerin yavrulama zamanı (DS II: 1575a-b). töl: Çocuk (DS V: 3981b).
tön- : Dönmek (DTS: 615a); Geri dönmek, dönmek; daire çizerek dönmek, (bir şeye) dönüşmek (ED: 515a).	dön- : 1. Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek 2. Geri gelmek, geri gitmek 3. Yönelmek 4. Sapmak 5. Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek 6. Sınıfta kalmak 7. Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek 8. Belirli bir yerde dolaşmak 9. Kendini bir yandan bir yana çevirmek 10. Yönetilmek, düzene konulmak, çekip çevrilmek 11. Söz konusu etmek, hatırlamak 12. Bırakılan bir konu veya işe başlamak 13. <i>mec.</i> Hileyle, gizlice yapılmak 14. İnanç, din veya düşüncesini değiştirmek (TS: 714a).	dön- : 1. Boğaya çektilen inek gebe kalmayıp tekrar çiftleşmek istemek 2. Bulanmak, altüst olmak 3. Bir kimseden nefret edip yüz çevirmek, soğumak (DS II: 1586a).
tönüş- : Başını eğmek (DTS: 634a); (Baş) eğmek (ED: 526a).	dönüş- : ²⁴⁷ Bir biçimden, bir durumdan başka bir biçime veya duruma geçmek, tahavvül etmek (TS: 715a).	dönüş- : 1. Hasta iyileşmeye yüz tutmak, nekahat devresine girmek 2. Serbest dönüp dolaşabilmek 2. Serbest iş görmek, ufak tefek iş yapmak (DS II: 1586b).
töpü: 1. Tepe, doruk; baş 2. Dağın tepesi (DTS: 615a-b); (Dağ vs.) veya bir insan başının üstü; tepe (ED: 436a-b).	tepe: 1. Bir şeyin en üstteki bölümü 2. Bir yerin, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası 3. Birinin yanı başı, baş ucu 4. Başın üst, kafatasının iki	depe: Tepe, baş, uç (DS II: 1426b), deppe: (DS II: 1431a). tebe: Ot yığını (DS V: 3856b).

²⁴⁷ Yeni sözcük (MBTS: 304a).

	kulak arasında kalan bölümü 5. Yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi 6. Çokgende veya çok yüzlüde köşelerden her biri 7. İkizkenar bir üçgende eşit kenarların kesişme noktası 8. Bakışım eksenini bulunan bir eğrinin veya yüzeyin bu eksenle kesişme noktalarından her biri (TS: 2324a).	tepe: Tütün bitkisinin yukarıya doğru en son, beşinci tabaka yaprakları (DS V: 3883b).
töpile-: Tepesine vurmak (DTS: 615b); Düşmanın başına vurmak (ED: 441b).	tepele-: 1. Ayakları altında ezmek 2. <i>mec.</i> Bozguna uğratmak, hırpalamak 3. <i>mec</i> Kıyasıya dövmek 4. Öldürmek (TS: 2325a).	depele-: 1. Ezmek, hakkından gelmek 2. Yığmak, bir şeyi bir yere doldurmak, tıktırmak (DS II: 1427a).
törpig: Törpü, ege (DTS: 616a); Törpü, büyük ege (ED: 533b).	törpü: 1. Ağaç, kurşun, kalay vb. yumuşak metallerin kabasını almaya yarayan, dişleri uzun ve aralıklı olan ege 2. Bir şeyin yüzündeki pürüzleri gidermek, düzgünleştirmek için kullanılan kısa, ince, pürtüklü ege (TS: 2378b).	dörpü: Kalın dişli büyük ege (DS II: 1588a).
tört: Dört (DTS: 616a); Dört (ED: 534a-b).	dört: 1. Dört sayısının adı 2. Bu sayıyı gösteren 4 ve IV rakamlarının adı 3. Üçten bir artık (TS: 715b-716a).	dört, dörd: Dört (DTYA: 61b).
törter: Dörder (DTS: 616a; ED: -).	dörder: 1. Dört sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her birine dört, her defasında dördü bir arada olan (TS: 715b).	dörder: Dörder (UİA: 375b).
törtgil: Dört köşeli (DTS: 616a); Dört köşeli, dörtgen (ED: 535b).	dördül: 1. Kare 2. Rubai (TS: 715b).	dördül: 1. Dört köşeli yüzey, kare 2. Hacim ölçüsü, küp 3. Kesiti kare olan, üç dört metre boyunda ağaç direk, dilme 4. 8-10 cm çapında kiremitlerin altına çakılan yuvarlak direk (DS II: 1587a). dörtgöl: Dört köşe, dört kenarlı (DS II: 1588a).
törü: 1. Düzen, kural, yasa 2. Töre, ritüel 3. Düşün şöleni (DTS: 616b-617a); Geleneksel, adetsel, yazılı olmayan yasa (ED: 531b-532a).	töre: 1. Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların,	töre: Eğitim, görgü (DS V: 3985b). törü: Yol, düzen (DS V: 3986a). türe: Görenek, gelenek (DS V: 4015a).

	tutulan yolların bütünü, âdet 2. Bir toplumdaki ahlaki davranış biçimleri, adap (TS: 2377b). türe: Adalet (TS: 2400b).	
törü-: 1. Olmak, meydana gelmek, doğmak, türemek 2. Doğurmak (DTS: 617a); Vücut bulmak, yaratılmak (ED: 523a).	türe-: 1. Oluşmak, ortaya çıkmak, meydana çıkmak 2. Parçalanıp çoğalmak, üremek 3. Çoğalmak 4. Bir kökten çıkmak (TS: 2400b).	töre-: 1. Büyümek 2. Çoğalmak (DS V: 3985b). türe-: Çoğalmak (DS V: 4015b), töle-: (DS V: 3981b), dürü-: Doğmak, olmak, türemek, büyümeye başlamak (DS II: 1637b), düre: (DS II: 1633b).
törüçi: Öğütçü (DTS: 617a); Töreyi buyuran kimse (ED: 534a).	töreci: Töreyi ilke edinen, töreyi amaç olarak alan kimse (TS: 2378a).	---
törülüg: 1. Töreyi bilen, töre hakkında bilgili 2. Adil (DTS: 616a); (ED: 548b).	törel: Törel (TS: 2378a).	törel: 1. İyi 2. Güzel 3. Konuk ağırlamayı seven, sofrası açık 4. İyi eğitilmiş (kimse) 3. Soylu 4. Eksiksiz, tam (DS V: 3985b).
törüme: Olma (OTWF: 317; DTS: -; ED: -).	türeme: 1. Türemek işi 2. Aynı kökten çıkma, ıstıkak (TS: 2400b).	töreme: Torun (DS V: 3985b). türeme: Evlilik dışı doğan çocuk, piç (DS V: 4015b).
törüsüz: Töreden yoksun, töresiz (DTS: 617a-b); (ED: 553b).	töresiz: Töresi olmayan (TS: 2378b).	---
törüt-: Yaratmak, meydana getirmek (DTS: 617b); Meydana getirmek, yaratmak (ED: 536a-b).	türet-: Oluşturmak, ortaya çıkarmak, yaratmak, meydana çıkarmak (TS: 2401a).	türet-: Uydurmak (DS V: 4015b). dürüt-: 1. Aslı olmayan bir şeyi uydurmak, yalan söylemek 2. Yetiştirmek, büyötmek, meydana getirmek (DS II: 1637b-1638a).
törütöl-: Yaratılmak (ED: 537b); (DTS: 617b).	türetöl-: Ortaya çıkarılmak, meydana getirilmek (MBTS: 1275c).	---
töşe-: Sermek, döşemek (DTS: 617b); (Döşek vs.) sermek vb. (ED: 561b).	döşe-: 1. Bir tabanı, tahta, karo, mermer vb. yapı gereçleriyle kaplamak 2. Kumaş, halı vb. ni bir yeri iyice örtecek biçimde sermek 3. Bir ev veya dairenin oturulabilir duruma gelmesi için gerekli eşyayı oraya yerleştirmek 4. Boru, kablo vb. yerleştirmek (TS: 717b).	döşşe-: Döşemek (DS II: 1591b).
töşek: Döşek (DTS: 617b); Döşek, yatak vb. (ED: 563b).	döşek: 1. Yatak 2. Gemi gövdesinde, su basıncı, çarpma, karaya oturma vb.	döşek: 1. Halı, kilim, çul 2. Çarığın içine konulan keçe ya da bez parçası 3. Döğölmek

	durumlarda darbeleri karşılayabilecek, yük ve makinelerin ağırlığına dayanabilecek dirençteki yapı gereci 3. <i>hlk</i> . Dövülmek üzere harman yerine serilen ekin sapsarı (TS: 717a).	için harman yerine serilen ekin sapsarı 4. Bir harmanlık ekinin yarısı 5. Çok düz ve taşsız tarla 6. İki tarafı çukur ortası yüksek yer 7. Değirmen taşının tabanını meydana getiren yuvarlak taş 8. Döşeme tahtası 9. Kağında üzerine eşya konulan kalın ağaç direk 10. Kağının yük konulan tahta kısmı 11. Arabanın ön ve arka tekerlekleri üzerine konulan tahta, arabanın ön ve arka yastıkları 12. Kalafatçılıkta bir teknenin, bir yapının alt tarafına ve omurgaya bağlanan eğri ağaçlar (DS II: 1589b-1590a). döşsek : Yatak, şilte, minder (DS II: 1591a-b), doşsek : (DS II: 1567b), düşek : (DS II: 1638a).
töşeklig : Döşek sahibi (ED: 564a; DTS: -).	döşekli : 1. Döşeği olan 2. Yalpası az olan yayvan gemi (TS: 717a).	döşekli : 1. Geniş, enli, yassı 2. İriyari, kuvvetli olan (hayvan ve insan) (DS II: 1590a).
töşen- : Kendi için döşek sermek (ED: 565b); (DTS: 617b).	döşen- : 1. Döşeme işi yapılmak 2. Birine kızarak kötü ve küçük düşürücü sözler söylemek 3. Uzun uzadıya ve yererek yazmak (TS: 718a).	döşen- : 1. Can çekişmek 2. Bütün kuvvetini vermek 3. İsteğini etrafıca açıp anlatmak (DS II: 1591a).
töşet- : (Döşek vs.) serdirmek (ED: 562a); (DTS: 617b-618a).	döşet- : Döşeme işini yaptırmak (TS: 718a).	doşat- : Döşetmek, sermek (UKA: 213).
töz : Kök, temel, öz (DTS: 618a); Kök, temel, kaynak (ED: 571a-b).	töz : ²⁴⁸ 1. Kök, asıl, cevher 2. Değişenlerin özünde değişmeden kaldığı varsayılan idealist kavram, cevher (TS: 2379a).	---
tuç : Tunç (DTS: 619a); Bronz (bakır ve kalay), sarı (bakır ve çinko) (ED: 449a).	tunç : 1. Koyu kırmızı renkte olan, bakır, çinko ve kalay alaşımı, bronz 2. Bu alaşımdan yapılan (TS: 2386a).	tuc : Tunç (DS II: 3987b).
tug : 1. Tuğ, at kuyruğu 2. Davul 3. Belirti, alamet 4. Bayrak (DTS: 619b);	tuğ : 1. Sorguç 2. Padişahların ve vezirlerin başlarına taktıkları başlıkların ön	tuğ : Kamışın tepesindeki püskül (DS V: 3988b).

²⁴⁸ Canlandırılmış sözcük (MBTS: 1266b).

Hükümdarlık simgesi (ED: 464a-b).	tarafında bulunan tüy veya püskül biçimindeki süs (TS: 2383b).	
tuğrag: Han mührü, han imzası (DTS: 620a); Hanım imzası (ED: 471b-472a).	tuğra: 1. Osmanlı padişahlarının imza yerine kullandıkları, özel bir biçimi olan sembolleşmiş işaret 2. Tura (TS: 2384a). tura: ²⁴⁹ 1. Tuğra 2. Metal paranın resimli yüzü 3. Halat gibi örülmüş iplik çilesi 4. <i>hlk.</i> Bazı oyunlarda, vurmak için kullanılan düğümlemiş mendil 5. <i>hlk.</i> Ucu düğümlemiş bir mendil aracılığıyla yanan veya yanılanların ebe tarafından cezalandırıldığı bir tür çocuk oyunu (TS: 2386b).	tura: Kadınların başlarına taktıkları küçük altın dizisi (DS V: 3995b).
tuğlg: Tuğ, at kuyruğu sahibi (DTS: 619b-620a); ... tuğu olan (ED: 469a).	tuğlu: Tuğu olan (TS: 2384a).	tuğli: Tuğlu (EİA III: 314).
tul: Dul (DTS: 620b); Dul kadın, dul erkek (ED: 490a).	dul: Eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kadın veya erkek (TS: 722a).	dul: Dul (AİA: 428b).
tuman: Duman; sis,karanlık (DTS: 621a); Duman, sis (ED: 507a-b).	duman: 1. Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerreciklerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz 2. Havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık 3. Kötü, yaman 4. Esrar (TS: 722b-723a).	duman: 1. Sis 2. Duman rengi 3. Göz akı 4. Göze inen perde (DS II: 1602a). tuman: Duman (DS V: 3992a).
tumanlıg: ²⁵⁰ Tozlu (DTS: 613b); Dumanlı, sisli (ED: 508a).	dumanlı: 1. Dumanı olan, duman çıkaran 2. Sisli, sisle örtülü 3. <i>mec.</i> Sıkıntılı, bulanık 4. <i>mec.</i> Esrik, sarhoş (TS: 723a).	dumannı: Dumanlı (AİA: 428b-429a).
tumşık ~ tumşuk: Gaga (DTS: 621a); Bir kuşun gagası (ED: 509b-510a).	tumşuk: Papağan, kartal vb. kuşların kemerli gagası (TS: 2385b).	---
tur-: 1. Kalkmak, yükselmek 2. Durmak 3. Bulunmak, olmak, var olmak 4. Yaşamak, ikamet etmek 5.	dur-: 1. Hareketsiz durumda olmak 2. İşlemez olmak, çalışmamak 3. Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek,	dur-: Birinin hizmetine girmek DS II: 1606a).

²⁴⁹ Türkçe Sözlük'te iki farklı sözcüğe ait anlamlar tek madde altına toplanmıştır. 1. ve 2. anlamlar *tuğrag* sözcüğünden gelişen *tura* I maddesine aitken 3., 4. ve 5. anlamlar Tarama Sözlüğü (TTS V: 3855) ve Derleme Sözlüğü'nde (DS V: 3995b-3996a) da kaydı bulunan ancak kökeni tespit edilemeyen *tura* II sözcüğüne aittir. Bu sözcükler Kubbealtı Lugatı'nda da ayrı maddelenmiştir (MBTS: 1270).

²⁵⁰ DTS'de *toz* maddesi altında *toz dumanlıg* ifadesi bünyesinde ele alınmıştır.

Kalmak (DTS: 621b-622a); Durmak; dik durmak, ayakta durmak (ED: 529b-530b).	eğleşmek, tevakkuf etmek 4. Dinmek, kesilmek 5. Varlığını sürdürmek 6. Var olmak 7. Beklemek, dikilmek 8. Yaşamak 9. Birisinin malı olarak bulunmak veya o malla ilişkisi olmak 10. Kalmak 11. Bir yerde olmak veya bulunmak 12. Belli bir durumda, bir görevde bulunmak 13. Ara vermek 14. Bir konuyla çok ilgilenmek, üstüne düşmek 15. Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur (TS: 725a-b).	
turkun: Durgun (su) (DTS: 624a); Hareketsiz, durgun (su için) (ED: 540a).	durgun: 1. Sakin 2. <i>mec.</i> Neşesiz, keyifsiz, sessiz 3. <i>mec.</i> Canlı olmayan, sönük, hareketsiz (TS: 724b).	---
turña: Boz turna (DTS: 623b); Turna (kuşu) (ED: 551b).	turna: Turnagillerden, Avrupa ve Kuzey Afrika'da toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuş (<i>Grus grus</i>) (TS: 2387b).	durna: Turna kuşu (DS II: 1606a).
turug: ²⁵¹ 1. Mesken, karargâh, ikametgâh; otlak 2. Barınak, sığınak; (dağlardaki) in (DTS: 624a); Durma; kalma, bekleme yeri (ED: 538b).	durū: 1. Bulanıklığı olmayan, temiz, berrak 2. Pürüzsüz (ten) 3. <i>mec.</i> Arınmış, karışık olmayan (dil, üslup vb.) (TS: 725b-726a).	durū: 1. Suyu çok, sulu, koyu olmayan (ayran, şurup, çorba vb. yiyecekler hakkında) 2. Yiyeceklerin katı hâlde olmayıp sıvı hâlde olması 3. Bamya, patlıcan, domates, fasulye gibi sebzelerden yapılan sulu yemekler (DS II: 1606b-1607a). duruk: Berrak, lekesiz (DS II: 1605b). duruh: Durulmuş, parlak, berrak (DS II: 1607a).
turul-: 1. Bıkkınlık, usançlık yaşamak; sıkılmak, bıkmak 2. Doyulmak (Besin) 3. Kalmak, yatışmak, durmak; durulmak, arınmak (DTS: 624a-b); (ED: 548a).	durul- I: 1. Duru duruma gelmek 2. Gürültü, kımıldanış, karışıklık, yağış, yel dinmek, sükûn bulmak 3. <i>mec.</i> Sakinleşmek (TS: 726a). durul- II: Durma işi yapılmak (TS: 726a).	dural-: 1. Durulmak, tortusu dibe çöküp arılanmak. 2. Uslanmak, durgunlaşmak (DS II: 1604b-1605a). dürül-: Bulanık olan bir sıvı durulmak (DS II: 1637a).
turum: Bir kimsenin boy	durum: 1. Bir şeyin içinde	durum: Durum, hâl, vaziyet

²⁵¹ OTWF'de *turug* sözcüğü "1. Davranış 2. Durma bekleme yeri, sığınak 3. Temiz, saf" şeklinde üç anlamla yer alır (s. 210). Bu anlamların üçüncüsü DTS ve ED'de yer almamaktadır. DTS ve ED'de "saf, temiz" anlamı *turuk* maddesi içinde ifade edilmiştir.

uzunluğu ölçüsü (DTS: 624b); (ED: 549a).	bulunduğu koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet, mevki, pozisyon 2. Duruş biçimi, konum 3. Bireyin toplum içindeki ilişkileriyle belirlenen yeri 4. Ad soyundan kelimelerin birbirleriyle edatlarla ve fiillerle ilişkilerini belirleyen biçim, hâl (TS: 726b).	(AİA: 430a).
turuş: Kavga, çekişme, ihtilaf (DTS: 625a); Anlaşmazlık (ED: 554a).	duruş: Durma işi (TS: 727a).	---
tut-: 1. Tutmak, tutunmak 2. Yakalamak, kapmak, eline almak 3. Yakalamak, zapt etmek (esaret) 4. Bir şeye sadık olmak, bir şeyi uygulamak, takip etmek, tatbik etmek, riayet etmek 5. Saklamak, korumak 6. Tutmak, kendine bağlı olmak 7. (Birine) bakmak, beslemek 8. Acı vermek (DTS: 627b); Tutmak, yakalamak, zapt etmek vb. (ED: 451a-b).	tut-: 1. Elde bulundurmak, ele almak 2. Ele geçirmek, yakalamak 3. Avlamak 4. Yanında bulundurmak, alıkoymak 5. Hürriyetinden yoksun bırakıp bir yere kapamak, tevkif etmek 6. Kaplamak 7. Kırığı, çiğ veya kar bir yüzeyde görünür durumda olmak, kalmak 8. Denetimi ve yetkisi altına almak 9. Desteklemek, birinden yana çıkmak 10. Benimsemek, beğenmek 11. Gereğini yapmak, yerine getirmek 12. Uygun gelmek, çelişmez olmak 13. Kapatmak, sarmak 14. Hizmetine almak veya kiralamak 15. Bir işe herhangi bir anlayışla girişmek 16. Beddua, dua, ah vb. etkisini göstermek, gerçekleşmek, yerine gelmek, varmak 17. Ulaşmak, varmak 18. Para toplamı ...-e varmak, değeri olmak 19. <i>hlk.</i> Uğramak 20. Herhangi bir durumda bulundurmak 21. Varsaymak, farz etmek 22. Hedef olarak almak 23. Alacağa veya vereceğe saymak 24. Yaklaştırmak 25. Kullanmak 26. Bağlamak 27. Beklenen sonucu vermek 28. İş görebilmek 29. Sürmek, zaman almak 30. Yapışarak veya sokularak çıkmaz olmak	tut-: 1. Yeni bir şeyi ilk kez kullanmak 2. Çiftleşmek isteyen inek vb. hayvanları iple bağlayarak boğaya çekmek 3. Dişi hayvan gebe kalmak 4. Nişan alınan yere değmek, vurmak (DS V: 4002a-b).

	31. Bir şeyi kullanması için uzatmak 32. Sunmak 33. İşgal etmek 34. İzlemek 35. Bırakmamak 36. Sarmak, bürümek 37. Asılmak, kuvvetlice sarılmak 38. Bir kimsenin yerini almak 39. Otobüs, vapur, uçak vb. hasta etmek 40. Herhangi bir durumda kalmasını sağlamak 41. Bir yerde kalmasını sağlamak 42. Bir sanat eseri geniş ilgi görmek 43. Biriktirmek, tasarruf etmek 44. Askerlikte, bankacılıkta durdurmak, blokaj 45. Başlamak 46. Bir şey düşünmek 47. Takım oyunlarında karşı takımdaki bir oyuncuyu yakından izlemek, markaja almak (TS: 2391a-b).	
tutguk: 1. Gece dolaşan atlı birlik 2. Nöbet, kriz (DTS: 627b-628a); Nöbet, depresyon; atlı birlik, öncü (ED: 543b).	tutak: 1. Bir şeyin tutulacak yeri 2. Tutacak 3. Kabza 4. Maşa, kerpeten vb. araçların tutmaya yarayan kanatlarından her biri 5. Rehine (TS: 2389b).	tutak: 1. Saban eyerinin elle tutulan yeri 2. Kazan kulpu vb. tutacak yerler 3. Ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak 4. Cimri 5. Tandırın hava deliği tıkacı 6. Önlük 7. Elbezi 8. Bulaşık bezi 9. Sara hastalığı 10. Sabanın elle tutulan bölümü (DS V: 3999b-4000a). dudak: Sabanın kullanılmasına yarayan kol (DS II: 1595a). dutağ: 1. Tencere tutacağı 2. Bulaşık yıkama bezi (DS II: 1611a). dutak: 1. Sapanı elle tutarak idare etmeye yarayan çatallı ağaç 2. Keser, destere, burgu gibi aygıtlar 3. Yazıyı düzgün ve güzel yazmak için kâğıdın altına konulan kitap, mukavva gibi sert şeyler 4. Suçlu bir kimsenin affedilmesine sebep olacak şey (DS II: 1611a).
tutguk: Rehine (OTWF: 361; DTS: -, ED: -). tutuk: İğdiş (DTS: 629a);	tutuk: 1. Akıcı, rahat konuşamayan 2. Eski işlevini göremez duruma gelmiş 3.	dutuk: 1. Havanın yağmur ya da kar yağacak gibi olan durumu, kapalı hava 2.

İğdiş edilmiş hayvan, hadım (ED: 453a).	Olması gereken gibi olmayan 4. Bir organ hareket edemez olmuş 5. Kısılmış, kesik 6. Tutuklu 7. Kapalı, tıkalı 8. Sıkıntılı 9. <i>mec.</i> Durgun, çekingen, sıkılğan (TS: 2392b).	Utangaç (kimse) 3. Kızlık zarı ameliyatsız açılmayan kız (DS II: 1613b). tutuk: 1. Utangaç 2. Duman 3. Gelin duvağı 4. Görevli, işyar (DS V: 4003a).
tutgun: Tutsak (DTS: 628a); Tutsak, yakalanmış (ED: 453b).	tutkun: 1. Gönül vermiş, meftun, meclup 2. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün (TS: 2390b).	tutkun: 1. Bol, verimli 2. Bir şeye ya da birine düşkün, bağlı (kimse) (DS V: 4001b). dudgun: Sadık (DS II: 1595a). dutgun: Havanın yağmur ya da kar yağacak gibi olan durumu, kapalı hava (DS II: 1612b).
tuttur-: ²⁵² Tutturmak için emir vermek vs. (ED: 459b-460a); (DTS: 628b).	tuttur-: 1. Tutmasını sağlamak 2. Bir işe başlayıp sürdürmek, bir şeyi yapmakta olmak 3. Aklına koyup direnmek, ısrar etmek 4. Çivi, toplu iğne, çengelli iğne vb. ile iliştmek, bağlamak 5. Hedefe vardirmek, değdirmek, isabet ettirmek 6. Takip etmek (TS: 2392a).	tuttur-: 1. Ayak diremek, üstünde durmak, direnmek 2. Sezdirmek 3. Yazmacılıkta boyayı beze çıkmayacak biçimde emdirmek (DS V: 4002b). duttur-: 1. Uydurmak, benzetmek 2. İliştirmek (DS II: 1613a).
tutug: 1. Rehin, tutu 2. Sara, epilepsi (DTS: 628b); Rehin, rehine, cin çarpması (ED: 452b-453a).	tutu: Bir borcun ödeneceğine teminat olarak ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin, ipotek (TS: 2392b).	tutu: 1. Bir borcun ödeneceğine inanca olarak, ödediğinde geri alınmak üzere, borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin 2. Nişanlılara tarafların gönderdiği armağan 3. Çevre, mendil 4. Belirti, im, iz 5. Evliliği belirten nişan (DS V: 4002b). dutu: 1. Nişanlanan kızla erkeğin birbirlerine verdikleri hediyeler 2. Hediye 3. Dul kadının evlenmek için söz verdiğini bildirir hediye 4. Güven belgesi olarak verilen şey, rehin 5. İpotek 6. Alış verişte verilen pey 7. Sara (DS II: 1613a-b). dudu: Rehin (DS II: 1595b).
tutuglug: Uğursuz, cinli yer (DTS: 628b); (ED: 454b).	tutululu: 1. Tutulmuş 2. Tutu olarak alınmış, ipotekli (TS: 2393b).	---

²⁵² ED’de *tutur-* biçiminde madde başı yapılmış *tuttur-* fiiline de madde içinde değinilmiştir.

tutukla-: Hadım etmek (DTS: 629a); (ED: 454b).	tutukla-: ²⁵³ Kanun yoluyla hürriyeti kısıtlayarak bir yere kapatmak, tevkif etmek (TS: 2393a).	---
tutuklan-: Hadım köle almak (DTS: 629a); (ED: 455a).	tutuklan-: ²⁵⁴ Tutuklama işine konu olmak (TS: 2393a).	---
tutul-: Yakalanmak (ED: 456b); (DTS: 628b).	tutul-: 1. Tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak 2. Ay ve Güneş, tutulma olayına uğramak 3. Ünlü olmak, meşhur olmak 4. Tutuk duruma gelmek 5. Kapatılmak, sarılmak 6. Bir organ veya bir şey hareket edemez olmak 7. Birine tutkun olmak, sevmek 8. Yakalanmak 9. Takım oyunlarında karşı takımdaki bir oyuncu yakından izlenmek, tutulmak, markaja alınmak (TS: 2393a-b).	tutul-: 1. Âşık olmak 2. Felç olmak (DS V: 4003a).
tutum ~ tutam: Avuç dolusu, tutam (DTS: 628b); Avuç dolusu (ED: 457a).	tutam: Avuç içi veya parmak uçlarıyla tutulabilen miktarda olan (TS: 2393b). tutum: ²⁵⁵ 1. Tutulan yol, davranış 2. Para veya herhangi bir şeyi dikkatli kullanma, idare, idareli tüketme, iktisat, tasarruf, ekonomi (TS: 2393b).	tutum: Bir avuçluk (ot, ekin vb. şeyler) (DS V: 4003a). tutam: 1. Bir avuçluk (ot, ekin vb. şeyler) 2. Belge (DS II: 4000b). dutum: Tutum (DS II: 1613b). dutam: Elle tutulan miktar, tutam (DS II: 1612a).
tutun-: (Kendi için) tutmak, yakalamak, avlamak; sarılmak, tutunmak 2. (Konuşmada) duraksamak, kekelemek 3. (Ay, güneş) tutulmak 4. Geciktirmek (idrar için) (DTS: 628b-629a); (ED: 458a-b).	tutun-: 1. Tutup bırakmamak, dayanmak, sarılmak veya asılmak 2. Aynı yerde ve durumda kalmak, direnmek, dayanmak 3. Kendini kabul ettirmek, kendine bir yer sağlamak 4. Kendi üzerine koymak, kullanmak (TS: 2394a).	tutun-: 1. Dayanmak, sığınmak 2. Sarınmak, giyinmek (DS V: 4003a-b). dutun-: 1. Sebat etmek, tutunmak, bağlanmak 2. Sevmek, beğenmek, hoşlanmak 3. Kendini sevdiren itibar kazanmak 4. Rağbet etmek (DS II: 1613b).
tutuş- ~ tütüş-: El ele tutuşmak; çatışmak; birbirini tutmak, yakalamada yardım etmek; kavga etmek (ED: 462a-b); (DTS: 629b).	tutuş-: 1. Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak 2. Bir işe başlamak, girişmek 3. Yanmaya başlamak, ateş almak 4. Kızarmak, kızıllaşmak 5. <i>mec.</i> Telaşlanmak (TS: 2394s-b).	tutuş-: Yara ateşlenmek, azmak (DS V: 4004a).

²⁵³ Yeni sözcük (Bayar, 2006: 282b-283a).

²⁵⁴ Yeni sözcük (Bayar, 2006: 283a).

²⁵⁵ Yeni sözcük (Bayar, 2006: 83a-b).

tutuş ~ tütüş : Suçlama, çekişme (DTS: 629b); Kavga vb. (ED: 461a).	tutuş : Tutma işi (TS: 2394a).	---
tuy- : Fark etmek, hissetmek, sezmek (DTS: 620a); Sezmek fark etmek, hissetmek vb. (ED: 567b).	duy- : 1. Bilgi almak, öğrenmek, haber almak 2. İşitmek, ses almak 3. Dokunma, koklama vb. duyularla algılamak, hissetmek 4. Nesnelere dokunmakla onların sıcaklık, soğukluk, sertlik, ağırlık, hareket vb. fizik durumlarından bilgi edinmek, hissetmek 5. <i>mec.</i> Sezmek, fark etmek, hissetmek (TS: 730b).	duy- : Duymak, işitmek (DA: 154b).
tuyag : ²⁵⁶ Toynak (DTS: 620a); Toynak (ED: 519a-b).	toynak : At, eşek vb. tek tırnaklı hayvanların tırnağı (TS: 2376a).	---
tuyumsuz : Duymayan veya farkında olmayan kimse (OTWF: 299; DTS: -; ED: -).	duyumsuz : ²⁵⁷ Duyumu olmayan (TS: 731b).	---
tuz : Tuz (DTS: 629b-630a); Tuz (ED: 571a).	tuz : 1. Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde 2. Bir asitteki hidrojenin yerini bir bazın almasıyla oluşan birleşim, sodyum klorür (NaCl) (TS: 2395a).	duz : Tuz (DS II: 1615a).
tuzak : Tuzak (DTS: 620b); Tuzak, kapan (ED: 573b).	tuzak : 1. Kuş veya yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan araç veya düzenek 2. <i>mec.</i> Birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen, komplo (TS: 2395a-b).	duzak : Tuzak (DS II: 1615a), duzah : (DS II: 1615a), tozah : (DS V: 3978a).
tuzakçı : Avcı, tuzakla avcılık yapan; kuşçu (DTS: 620b); Tuzakçı (ED: 574a).	tuzakçı : Tuzak kuran kimse (TS: 2395b).	---
tuzcı : Tuz yapan, tuz satan (ED: 573a; DTS: -).	tuzcu : Tuz satan kimse (TS: 2395b).	---
tuzla- : Tuzlamak (DTS: 630a); (Bir şeyi) tuzlamak (ED: 576a).	tuzla- : Tuza yatırmak veya üstüne tuz ekmek (TS: 2395b).	duzla- : Tuzlamak (UİA: 375b).
tuzlan- : (Bir şey) tuzlanmak (ED: 576a); (DTS: 630a).	tuzlan- : Tuzlama işi yapılmak (TS: 2395b).	---
tuzlat- : (Bir şeyi) tuzlamak	tuzlat- : Tuzlamak işini	---

²⁵⁶ ED'de saymaca bir biçim olan *toñag* maddesi altında ele alınmıştır.

²⁵⁷ Sözcüğün türediği *duyum* yeni sözcük olarak değerlendirilmektedir (Bayar 2006: 104a).

için emir vermek (ED: 576b); (DTS: 630a).	yaptırmak (MBTS: 1274).	
tuzlug: Tuzlu (DTS: 630a); Tuzlu (ED: 575a-b).	tuzlu: 1. Tuzu olan 2. Yapılışında tuz bulunan, tuzu çok olan 3. <i>mec.</i> Çok pahalı (TS: 2395b-2396a).	duzlu: Tuzlu (AİA: 431b).
tuzluk: Tuzluk (DTS: 630a; ED: -).	tuzluk: 1. İçine tuz konulan kap 2. Atlarda gözün üstündeki, insanlarda köprücük kemiğinin ardındaki çukur yer 3. <i>hlk.</i> Otlayan hayvanların tuz gereksinimini karşılamak üzere, öğütülmüş kaya tuzlarının, yağmurdan korunmasını ve hayvanların rahatça yararlanmasını sağlayan üstü kapalı yer (TS: 2396a).	duzluh: Çobanların davarlara tuz vermek için bellerine bağladıkları torba (DS II: 1615b).
tü: (Vücuttaki) kıl, tüy; yün (DTS: 630b); Vücuttaki tüy (ED: 433a-b).	tüy: 1. İnsan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar 2. Kuşların gövdesini örten ince ve tel gibi uzantıların her biri veya tamamı 3. Bazı bitki ve meyvelerle bazı dokumalar üzerinde görülen ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar (TS: 2403b-2404a).	tü: Tüy, ince kıl (DS V: 4005b), tüg: (DS V: 4006a), tük: (DS V: 4008a), tuy: (DS V: 4004a), tüüg: (DS V: 4018b).
tüğe: İki yaşında buzağı (DTS: 631a); (Yarı yetişkin) buzağı (ED: 478b).	düve: Boğaya gelmemiş 1-2 yaşında dişi sığır (TS: 744a).	düğe: Boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve (DS II: 1619b-1620a), döve: (DS II: 1592a), duge: (DS II: 1595b), düga: (DS II: 1618b), düge: (DS II: 1516b), düke: (DS II: 1627a), düva: (DS II: 1640b), düye: 1. Boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve 2. Yük çeken dişi deve (DS II: 1642b). tüve: Doğurma yaşına gelip doğurmamış dana (DS V: 4018b).
tügme: Dügme (dügüm) (DTS: 631a); Dügümlü, düğme (ED: 482b).	dügme: 1. Giyecek, yorgan vb.nin bazı yerlerine ilikleyici veya süs olarak dikilen kemik, metal, sedef gibi sert maddelerden yapılmış küçük tutturma aracı 2. Çevrilmek veya üzerine basılmak yoluyla bir elektrik akımını	düme: Dügme (UİA: 375b).

	açan, kapayan, herhangi bir makineyi işleten veya durduran parça 3. Üst deri altındaki kıkırdak ve yağdan oluşmuş düğme biçimindeki çıkıntı (TS: 732b).	
tüğmelen-: (Düğme) iliklenmek (DTS: 631a); Düğmelemek (ED: 483a).	düğmelen-: Düğmeleme işine konu olmak veya düğmeleme işi yapılmak, iliklenmek (TS: 732b).	---
tüğün: Düğüm (DTS: 631a); Düğüm (ED: 484a).	düğüm: 1. İplik, ip, halat vb. bükülebilir şeyleri kıvrıp kendi üzerine veya birbirine dolayarak yapılan boğum 2. <i>mec.</i> Anlaşılamayan, çözülemeyen karışık durum 3. Bilgisayar ağında başka birimlerle iletişim kurma yeteneği olan yazıcı, sunucu, bilgisayar vb. birim 4. Edebî eserlerde çapraşık olguların çözümlenmeden önce toplandığı en büyük merak unsuru 5. Gelen ve yansımış dalgaların girişiyle oluşan kararlı dalgalarda titreşim genliğinin sıfır olduğu noktalardan her biri (TS: 733a). düğün: ²⁵⁸ 1. Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence, cemiyyet 2. <i>mec.</i> Bir olayı kutlamak için yapılan büyük eğlence veya tören (TS: 733b).	tüğün: Düğüm (DS V: 4007b), tühüm: (DS V: 4008a), tüyüm: (DS V: 4020b). düyüm: Düğüm (DS II: 1643a), dühün: (DS II: 1627a), düyün: (DS II: 1643a). dün: Düğün (DS II: 1630a).
tüken-: Sona ermek, tükenmek vb. (ED: 484b-485a); (DTS: 632a).	tüken-: 1. Bitmek, sona ermek, kalmamak 2. <i>mec.</i> Güçsüzleşmek, bitkinleşmek, yılgınlaşmak 3. <i>mec.</i> Verimliliğini yitirmek, söyleyecek sözü kalmamak (TS: 2397a).	tüken-: Sona ermek, bitmek (DS V: 4779a). tühet-: Bitirmek, tüketmek (DS V: 4007b), tuket-: (DS V: 3989a), tiken-: (DS V: 3932a).
tüket-: Yerine getirmek, tamamlamak, bitirmek (DTS: 632a); Sona getirmek, tamamlamak vb. (ED: 479b).	tüket-: 1. Kullanarak, harcayarak yok etmek, bitirmek, yoğaltmak 2. Güçsüzleştirmek, bezdirmek 3. Yürüyerek aşmak, bitirmek	tüket-: Tüketmek (AİA: 622a).

²⁵⁸ TS'deki *düğün* sözcüğü hakkında iki farklı etimolojik yaklaşım söz konusudur. Bunlardan Räsänen'in öne sürdüğü ve Tietze'nin (II: 511) de desteklediği *toy+kün* sözcük birleşimidir. Ancak Gülensoy (2007: 311), Atmaca (2017: 498) gibi araştırmacılar "iki kişiyi birbirine bağlamak" temel anlamından hareketle *tüg-* "bağlamak" fiilinden türemiş olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

	(TS: 2397b).	
tülüg: 1. Tüylü, yünlü 2. Bir çeşit giyime sahip (DTS: 632b); Tüylü, kıllı (ED: 498b).	tülü: Uzun tüylü, özel güreşlerde yararlanılan erkek deve (TS: 2398a). tüylü: 1. Tüyü olan 2. Uzun tüyleri olan kilim (TS: 2404a).	tülü: 1. Uzun tüylü, güreşçi erkek deve 2. Buhur ve adı devenin çiftleşmesinden doğan erkek deve 3. Erkek davar 4. Bir yaşıdayken doğurmuş keçi, koyun 5. Bir buçuk, iki ay önce kırılmış koyun 6. Uzun tiftiklerden aralıklı dokunan bir çeşit seccade 7. Halı 8. İnce eşarp 9. Yaşlı kadınların düğünlerde başlarına örttükleri uzun tül 10. Hamam havlusu 11. şeftali 12. Toprak altında yetişen ak, yumru gövdesi yenilen, ince, yeşil yapraklı bir çeşit bitki 13. Dağınık, kabarık (saç vb. şeyler için) 14. Çok ve uzun tüylü (DS V: 4010b). tüylü: Şeftali (DS V: 4019a).
tüm: ²⁵⁹ Koyu, saf (renk) (DTS: 632b); (ED: 503a).	tüm: 1. Bir şeyin bütünü, tamamı, hepsi 2. Yarım olmayan, bütün, eksiksiz (TS: 2398a).	tüm: Tüm, bütün, hepsi (AİA: 622b).
tümen: 1. On bin 2. Pek çok, çok sayıda, binlerce, sayısız (DTS: 632b-633a); On bin; belirsin büyüklükte çok sayıda (ED: 507b-508a).	tümen: 1. Tugayla kolordu arasında yer alan birlik, fırka 2. esk. On bin erden oluşan asker kuvveti. 3. esk. Büyük küme, yığın 4. esk. On bin (TS: 2398b).	tümen: Yığın, küme, sürü (DS V: 4012b).
tün: Gece (DTS: 633a); Gece (ED: 513a-b).	dün: 1. Bugünden bir önceki gün 2. Geçmiş 3. Bugünden bir önceki günde 4. Kısa bir süre önce (TS: 735b). tün: esk. Gece (TS: 2399a).	dühün: Dün (DS II: 1627a). tün: Gece (DS V: 4013b).
tüne-: Gecelemek, geceyi geçirmek (DTS: 633a-b); Gecelemek (ED: 516a).	tüne-: 1. Kuşlar, kanatlı evcil hayvanlar, uyumak için bir dala veya sırığa konmak 2. Tabure, yüksekçe iskemle vb. üzerine oturmak (TS: 2399b).	tüne-: Ölmek (DS V: 4013b). düne-: 1. Barınmak 2. Uyumak 3. Kümes hayvanları tünemek 4. Üzerinden bir gece geçmek (DS II: 1631b).
tünek: Zindan, hapishane (DTS: 633b); Hapishane (ED: 519b-520).	tünek: Kuş, tavuk, horoz vb.nin üzerinde tünedikleri dal veya sırık (TS: 2399b).	tünek: Geceleyecek, yatacak yer, ev (DS V: 4013b). dünek: 1. Ev 2. Geceleyecek, yatacak yer 3. Yatak 4.

²⁵⁹ ED’de *tum* biçiminde okunmuştur. Osman F. Sertkaya “Tü- ‘tamamlamak, bütünlemek’ Fiilinin Türevlerinden Tüm” başlıklı makalesinde *tüm* kelimesinin kökeni hakkındaki tartışmalara değinmiş ve çeşitli araştırmacılarca Eski Türkçe metinlerde *tom / tum / tüm* biçiminde okunan sözcüğün Türkiye Türkçesinde kullanılan *tüm* sözcüğü ile aynı sözcük olduğunu ifade etmiştir. Bu sözcüğün Arapça *tamm* kökünden geliştiği savını reddetmiştir (Sertkaya 2013: 77-80).

		Kümes 5. Tünek 6. Kekliklerin toplu olarak bulunduğu yer (DS II: 1630b-1631a).
tünki: Geceki (DTS: 633b; ED: -).	dünkü: 1. Bugünden bir önceki günle ilgili 2. Yakın geçmişteki 3. <i>mec.</i> Acemi, yeni, toy (TS: 735b).	---
tüp: ²⁶⁰ 1. Alt, dip, temel; taban 2. Kök 3. Temel, öz 4. Cins, köken, soy (DTS: 634a); Bir ağacın veya bitkinin kökü; <i>mec.</i> (bir yapının) temeli, (denizin) dibi; (bir adamın) kökeni, soyu (ED: 434b-435a).	dip: 1. Oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü 2. Taban 3. Dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin yanı başı 4. Kapalı bir yerin kapıya göre en uzak bölümü 5. <i>hlk.</i> Arka, kış (TS: 673a-b).	dip: 1. Havuç 2. Lahana 3. Yerelması 4. Şalgam 5. Pancar ve kökü, şeker pancarı 6. Tütün bitkisinin en dipteki yaprakları 7. Çam ağacının kökü ve çırası 8. bekaret (DS II: 1509b) dib: 1. Son, sonuç 2. Taban, alt 3. Kış, makat 4. Bekâret, kızlık zarı (DS II: 1478a).
tüpi: Rüzgar, kar fırtınası (DTS: 634b); Şiddetli rüzgar, kar veya doz taşıyan şiddetli rüzgar (ED: 436a).	tipi: Kar fırtınası (TS: 2357a-b).	dipi: Kar fırtınası, tipi (DS II: 1510b).
tüplüg: ²⁶¹ 1. Esasa, temele sahip olan 2. Eski bir soya, köke sahip olan (DTS: 634b); Köke sahip olan, vb. (ED: 439b).	dipli: Dibi olan (TS: 674a).	dipli: Köklü, zengin, oturaklı, soylu (DS II: 1511a).
tüpsüz: Temeli, dibi, kökü, tabanı olmayan (DTS: 634b); (ED: 446a).	dipsiz: Dibi olmayan (TS: 674b).	dibsiz: Bakire olmayan kız (DS II: 1480b).
tür-: Dürmek, sarmak; katlamak (DTS: 635a); (Bir tomarı, giysi kolunu) katlamak (ED: 530b).	dür-: 1. Bir şeyi kıvrıp silindir biçiminde kendi üzerine sarmak 2. Bir şeyi üst üste katlamak (TS: 738a).	dür-: 1. Katlamak, katlayarak kaldırmak, sarmak, kıvrırmak 2. Derleyip toplamak 3. Düğümlmek (DS II: 1634b) dürü-: Katlamak, katlayarak kaldırmak, sarmak, kıvrırmak (DS II: 1637b).
türk: 1. Türk kağanlığını oluşturan kabileler birliği 2. Güçlü, kudretli 3. Çok bol, çok fazla (DTS: 635a); Olgunluğun doruk noktası (meyve, insan vs.), tamamen olgun (meyve için), yaşamın ilk döneminde, genç ve kuvvetli (insan için), güçlü (ED: 542b-543a).	Türk: 1. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse 2. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse (TS: 2401a).	türk: Adam (DS V: 40015b).
türkçe: Türkçe, Türk dilinde	Türkçe: 1. Genel Türk dili 2.	türkce: Türkçe (AİA: 622a).

²⁶⁰ ED'de *tüb* biçimindedir.

²⁶¹ ED'de *tüblüg* biçimindedir.

(DTS: 635a; ED: -).	Türkiye Türkçesi (TS: 2401b).	
türkmen: Türk boylarından biri (DTS: 635b; ED: -).	Türkmen: 1. Türkmenistan Cumhuriyeti'nde ve Irak'ta yaşayan Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse 2. Yörük (TS: 2402a).	türkmen, türkmen, türkmen: Türkmen boy adı (AİA: 622a).
türlüg: ²⁶² 1. Türlü, çeşitli 2. (Belirli) bir türe ilişkin (DTS: 635b); Tür, çeşit (ED: 546b-547a).	türlü: 1. Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif 2. Çeşitli sebzelerle pişirilen yemek (TS: 2402b).	dürlü: Türlü, çeşitli (KYA: 472b). tüllü: Türlü (DS V: 4010a).
türt- Ovmak, sürtmek, sürmek (DTS: 635b); (yağ ile) sürmek, ovalamak vb. (ED: 535a-b).	dürt- 1. Ucu sivri bir şeyle veya elle hafifçe itmek 2. Değmek, dokunmak 3. <i>mec.</i> İstenilen şeyi yaptırmak için birine kışkırtıcı söz söylemek, tahrik etmek 4. <i>mec.</i> Uyarmak, ikaz etmek (TS: 738a).	dürt- Gagalamak (DS II: 1635b). durt- İtmek (DS II: 1606b).
türtül- Sürülmek (ED: 536b); (DTS: 635b).	dürtül- Dürtme işine konu olmak veya dürtme işi yapılmak (TS: 738b).	dürtül- Cinsî münasebette bulunmak (DS II: 1635b).
türtüş- (Yağ vb.) sürmekte yarışmak (ED: 537a-b); DTS: (635b).	dürtüş- Birbirini dürtmek (TS: 738b).	---
türül- Dürülmek, sarılmak vb. (ED: 548a); (DTS: 635b).	dürül- 1. Dürme işine konu olmak veya dürme işi yapılmak 2. Bükülmek 3. Sarılmak, katlanmak 4. Toplanmak, toparlanmak (TS: 738b).	dürül- 1. Bükülmek 2. Toplanmak 3. Katlanmak, kalıplanmak, sarılmak 4. Lahananın yaprakları kıvrılıp toplanarak top hâline gelmek (DS II: 1637a).
tüş I: 1. Rüya, düş; hayal 2. İhtilam (DTS: 636a); Rüya (ED: 559a).	düş- 1. Uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya 2. <i>mec.</i> Gerçek olmayan şey, imge 3. <i>mec.</i> Gerçekleşmesi istenen şey, umut (TS: 739a).	duş: Rüya, düş (DS II: 1608b). düş az-: İhtilam olmak (DS II: 1638a).
tüş(ü)rül- Düşürülmek (OTWF: 680; DTS: -; ED: -).	düşürül- Düşürme işine konu olmak veya düşürme işi yapılmak (TS: 744a).	---
tüş- 1. Bir yere, aşağıya düşmek, yıkılmak 2. İnmek, attanmak inmek 3. Durmak, kalmak 4. Dökülmek, düşmek 5. Yağmak (çeşitli yağışlar) 6. Bir şeye düşmek (DTS: 636a-b); (Bir yere) yerleşmek; inmek; uzaklaşmak, (bir yere)	düş- 1. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek 2. Durduğu, bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek 3. Yere devrilmek, yere serilmek 4.	düş- 1. Dadanmak 2. Bazı fiillerin sonuna eklenerek ivedilik fiili yapılır (DS II: 1639a-b). tüş- İnmek (DS V: 4017a).

²⁶² ED'de *törlüg* biçiminde maddelenmiştir.

çekilmek; (bir şeyden) düşmek (ED: 560a-b).	Hava taşıtları kaza sonucu hızla yere inerek çarpmak 5. Vücuda bol gelen giysi aşağı kaymak 6. Yağmak 7. Vurmak, değmek, rastlamak 8. Vakti gelmeden ölü doğmak 9. Atlanmak, aradan çıkmak, eksik kalmak 10. Eksilmek 11. Aşırı ilgi veya sevgi göstermek 12. Uğramak, kapılmak 13. Yakışmak, uygun gelmek 14. Yakışık almak 15. Ödevi veya yetkisi içinde bulunmak 16. Bulunmak 17. Biriyle yaşama, çalışma, birlikte olma durumunda kalmak 18. Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak 19. Kötü bir sebeple istenmeden bir yerde bulunmak 20. İşbaşından uzaklaşmak 21. Hızı, gücü, değeri azalmak. 22. Isı, basınç ve ateş, eksilmek, azalmak 23. Düşkünleşmek 24. Bir yere ansızın gelmek, damlamak, tesadüfen gelmek 25. Belirli zamana rastlamak 26. Fırsat çıkmak 27. Olmak olumsuz bir duruma girmek 28. Savaşta savunulmaz duruma gelerek teslim olmak 29. Bazı deyimlerde yürümek, birlikte gelmek anlamlarında kullanılan bir fiil 30. Bayağılaşmak 31. Kötü yola girmek 32. Alışmak, müptela olmak 33. Telefon, sanal ağ vb. alanlarda bağlantı kurmak (TS: 741a-742a).	
tüşük: 1. Tembel 2. Moral bozukluğu, üzgün ruh hâli (DTS: 637a); (ED: 563b).	düşük: 1. Yaşayabilecek duruma gelmeden doğan yavru, ceninisakıt, sakıt 2. Aşağı doğru düşmüş, aşağı sarkmış 3. Az 4. İktidardan düşmüş veya düşürülmüş 5. Dil bilgisi kurallarına uymayan 6. <i>mec.</i> Eski değer ve onurunu yitirmiş olan (TS: 742a).	düşük: 1. Aşağılık, bayağı (kimse) 2. Ahlâksız kadın 3. Hâli, tavrı, giyinişi biçimsiz, düzensiz (kimse) (DS II: 1639b).

tüşür- : 1. Bırakmak, salmak; düşürmek, indirmek 2. Attan inmeye zorlamak, indirmek 3. Durdurmak, durmaya zorlamak 4. Dışarı atmak, çıkarmak (DTS: 637a); Düşürmek, inmeye zorlamak vs. (ED: 566a-b).	düşür- : 1. Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak 2. Değerini, fiyatını indirmek 3. Azaltmak 4. Vücuttan yavru, çocuk, taş, solucan vb. atmak 5. Görevi bıraktırmak 6. Uğratmak 7. Değerli bir şeyi ucuz veya kolay elde etmek 8. Zayıf bırakmak, gücünü azaltmak (TS: 744a).	düşür- : Bir kimsenin yalan ve kusurunu bulmak (DS II: 1640b).
tüt- : Tütmek, duman yaymak (DTS: 637b); (ED: 451a).	tüt- : 1. Duman veya buhar çıkarmak 2. Dumanı geri vermek 3. <i>mec.</i> Yaşamak, varlığını sürdürmek 4. <i>hlk.</i> İyi veya kötü kokmak (TS: 2402b-2403a).	tüt- : 1. Özlemek, göreceği gelmek 2. İyi yada kötü kokmak (DS V: 4017b).
tütek : (İbrik vb.in) emziği (DTS: 637b); Akan veya tüten şey; emzik, boru; müzik aleti olarak düdük; su borusu vb. (ED: 455b).	düdük : 1. İçinden hava veya buhar geçirildiğinde keskin ses çıkaran ve işaret vermek için kullanılan araç 2. Taşıtlarda karşı tarafı uyaran korna. 3. Akılsız, boş kafalı (TS: 732a).	tütek : Marsık (DS V: 4017b). düdük : 1. Boru 2. Kaval 3. Boğaz, gırtlak (DS II: 1617b). düdeyh : Kamıştan yapılan düdük (DS II: 1617b).
tütet- ~ tütit- : ²⁶³ Tüttürmek, duman çıkarmak (DTS: 637b); (ED: 451b).	tütüt- : Duman çıkartmak (DS V: 4018a).	tütüt- : Tüttürmek (MYA: 471a).
tütsüg : Tütme, tütsü mumu; tütsü, buhur (DTS: 637b); Tütsü (ED: 461a).	tütsü : 1. Dinî törenlerde veya çevrenin güzel kokmasını sağlamak amacıyla yakılan kokulu madde, buhur 2. İçki (TS: 2403a).	tüssü : Türlü ereklerle kimi maddeleri ateşte yakarak duman çıkarma işi, tütsü (DS V: 4017a), tüsdü : (DS V: 4016b), tüstü : (DS V: 4017a).
tütsüglüg : Tütsü fitili olan, tütsüyle ilgili (DTS: 637b); Tütsü içeren (ED: 461a).	tütsülü : 1. Tütsü yapılmış (yer, kimse veya yiyecek) 2. Bulanık, karışık 3. Uyuşturucu madde veya alkol içmiş olan (TS: 2403a).	---
tütsüglük : Buhurdan (DTS: 637b-638a); Tütsü kabı (ED: 461a).	tütsülük : Tütsü kabı, buhurdan, buhurluk (TS: 2403a).	---
tütün : 1. Duman 2. Bir tür vergi (DTS: 638a); Duman (ED: 457b-458a).	tütün : 1. Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki (<i>Nicotiana tabacum</i>) 2. Bu bitkinin kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen yaprağı 3. <i>hlk.</i> Duman (TS: 2403b).	tütün : 1. Duman (DS V: 4017b-4018a) 2. Tütün, sigara (DTYA: 82b). dütün : Tütün (DS II: 1640b).

²⁶³ DLT’de sözcüğün tütit- biçimi kayıtlıdır (Ercilasun vd. 2014: 913).

tüveklik (Far.+Tür.): Kuşa atış yapmak için tasarlanmış ağaç dalı (DTS: 638b); (ED: 439a).	tüfeklik: 1. Kışla gibi yerlerde tüfekleri düzenli bir biçimde koymak için yapılmış yer 2. Tüfek kılıfı (TS: 2396b).	---
tüz: 1. Düzgün, düz 2. Denk, eşit 3. <i>mec.</i> Güvenilir, sadık (DTS: 638b); Düz, düz yer, düzgün; eşit (ED: 571b-572a).	düz I: 1. Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan 2. Kıvrımlı olmayan, doğru, stabil 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevi 4. Kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı) 5. Yayvan, altı derin olmayan 6. Kıvrıkcık veya dalgalı olmayan (saç) 7. Yalın, sade, süssüz 8. Çizgisiz, desensiz ve tek renkli 9. Engebesiz olan yer, düzlük, ova (TS: 744b). düz II: Rakı (TS: 744b).	düz: 1. Ova, kır, düzlük yer 2. Rakı 3. Uygun: <i>Arkadaş ağzı düz gerek</i> (DS II: 1643b).
tüz-: 1. Sıraya koymak, düzenlemek, düzeltmek 2. Düzleştirmek, düzlemek (DTS: 638b-639a); Düzleştirmek, düzeltmek, düzenlenmek vb. (ED: 572b-573a).	düz-: 1. Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek 2. Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak, elverişli, uygun bir duruma getirmek 3. Şiir, destan, şarkı vb. yaratmak, oluşturmak, meydana getirmek 4. Uydurmak 5. Erkek, cinsel ilişkide bulunmak (TS: 749a).	düz-: 1. Bir şeyi hazırlamak, eksikleri tamamlayıp yapmak 2. Bir sanatla ilgili aygıtları tamamlayarak bir yere kurup işlemeye başlamak 3. Düzene koymak, süslemek 4. Ağacı yontmak, yontarak bir araç biçimine sokmak 5. Uydurmak 6. İki kişinin arasını bulmak, düzeltmek (DS II: 1647a-b).
tüzgü: Düzenleme, düzme; düzleme (DTS: 639a; ED: -).	düzgü: Norm (TS: 747b).	düzgü: 1. Kıyafet, üst baş 2. Çeyiz 3. Plan, tasarı (DS II: 1645a).
tüzük: Düzgün, doğru (DTS: 639a-b; ED: -).	tüzük: ²⁶⁴ Herhangi bir kurumun veya kuruluşun tutacağı yolu ve uygulayacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin hepsi, nizamname, statü (TS: 2404b).	---
tüzül-: 1. Düzelmek 2. Düzlenmek (DTS: 640b); (ED: 575b-576a).	düzül-: Düzme işine konu olmak veya düzme işi yapılmak (TS: 479b).	düzül-: Aldatılmak (DS II: 1647b).
u-: 1. Dayanmak, tahammül etmek 2. Yapabilmek, -ebilmek (DTS: 639a-b);	-: ²⁶⁵	---

²⁶⁴ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 885b).

²⁶⁵ Türkiye Türkçesinde sözlükbirim olma özelliğini kaybetmiş, fiil çekiminde ortaya çıkan bir gramer ögesi olmuştur.

Yeterli olmak, yapabilmek (ED: 2a-b).		
ubut ~ uvut: 1. Utanma 2. Cinsel organların yeri, cinsel organlar (DTS: 657a); Haya, utangaçlık (ED: 6b-7a).	ut: Utanma duygusu (TS: 2423a).	ut: 1. Utanma, sıkılma 2. Saygı, terbiye 3. İnsanın üreme organı (DS VI: 4047b). ud: 1. Utanma, sıkılma 2. Gönül borcu 3. Suç, günah (DS VI: 4025b).
uç-: 1 Uçmak, yükselmek 2. Kaybolmak, gitmek 3. Ölmek 4. Düşmek (DTS: 640a); (Kuş için) uçmak; (seçkin kimse için) ölmek (ED: 19b).	uç-: 1. Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak 2. Uçak vb. araçlar özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak 3. Sıvı, gaz veya buhar durumuna geçmek 4. Rengi solmak 5. Rüzgâr veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa gitmek 6. Yüksek yerden düşmek veya yuvarlanmak 7. Belirmek 8. Patlayıcı madde ile parçalanmak 9. Uçar gibi dalgalanmak 10. Çok hızlı gitmek 11. Hava yolu ile gitmek 12. <i>mec.</i> Yok olmak, ortadan kaybolmak 13. <i>mec.</i> Çok sevinmek 14. <i>mec.</i> Gerçek hayattan uzaklaşıp düşlere dalmak 15. Keyif verici veya uyuşturucu madde aldıktan sonra kendinden geçmek 16. Aşırı olmak 17. Dinî inanışa göre ruh ölümünden sonra göğe yükselmek (TS: 2407a-b).	uç-: Bir şeyi çok isteyerek, sevinerek yapmak, yapmaya ivmek (DS VI: 4024a) 2. Yapı, duvar vb. göçmek, çökmek, yıkılmak (DS VI: 4783a). uş-: 1. Uçmak 2. Yıkılmak (DS VI: 4047b).
uç: 1. Uç, zirve 2. Yan, taraf (DTS: 639b-640a); Zirve, son, uç; (bir ülke için) sınır (ED: 17b-18a).	uç: 1. Genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası 2. Bir şeyin baş veya son noktası 3. Bir şeyin kenarı 4. Dış kenar, periferi 5. Bir uzaklığın son noktası 6. Bir şeyin başı, tepesi 7. Kurşun kalemlerde yazmayı sağlayan kömürden yapılan madde 8. Bir şeye gereğinden çok fazla bağlanan, önem veren, ekstrem 9. Türk devletlerinde genellikle sınır boylarındaki eyalet ve sancak (TS: 2406a-	uç: 1. Issız, uzak yer 2. Kıyı 3. Sınır 4. Sonuç (DS VI: 4022b). uc: Dal (DS VI: 4782a). uj: Uç (DS VI: 4033b).

	b).	
uça: Kuyruk sokumu (DTS: 640a); Bel, sırt (ED: 20b).	uca I: <i>hlk.</i> Kuyruk sokumu kemiği (TS: 2405a). uca II: <i>hlk.</i> Yüce (TS: 2405a). yüce: Yüksek, büyük, ulu, ulvi (TS: 2621a).	uca: 1. But 2. Oturak yeri 3. Yüce (DS VI: 4021a). üce: Yüce (DS VI: 4057a).
uçguk: Döküntü, dudaktaki yara (DTS: 640a); Nezle, soğuk algınlığı (ED: 23a). uçık: Sıtma (DTS: 640a); ED: -).	uçuk: Ateşli hastalıklar, ruhsal bunalımlar veya korku sonucu genellikle dudakta beliren kabarcık (TS: 2408a).	uçuk: 1. Cin, peri 2. Korku (DS VI: 4783b).
uçlan-: Çıkmak, görünmek (DTS: 640a); Uçlu olmak (ED: 27a).	uçlan-: 1. Uçlu duruma gelmek 2. Vermek (TS: 2407a).	uçlan-: Sonuçlanmak, bitmek (DS VI: 4783a). uclan-: 1. Yararlanmak (DS VI: 4021b) 2. Filiz uç vermek 3. Yalan, düzenle birinden çıkar sağlamak (DS VI: 4783a).
uçlug: Uca, sona sahip, uçlu (DTS: 640a); Uçlu, sivri (ED: 26a-b).	uçlu: 1. Ucu olan, ucu çıkan 2. Filtreli (sigara) (TS: 2407a).	---
uçsuz: Uçsuz, kenarsız, sonsuz (DTS: 640b); Ucu, kenarı, sınırı olmayan (ED: 31b).	uçsuz: Ucu, sonu olmayan (TS: 2407b).	uçsuz: Sonsuz (DS VI: 4024b).
uçur-: 1. Uçmaya zorlamak, uçurtmak 2. İndirmek, düşürmek (DTS: 640b); (Kuş vs.) uçurtmak veya uçmasını sağlamak (ED: 30b).	uçur-: 1. Uçma işini yaptırmak 2. Hızlı götürmek, hızlı sürmek 3. Gizlice alıp gitmek (TS: 2408b).	uçur-: 1. Koyuvermek, bırakmak salıvermek 2. Kuş, yavrusunu kanatlandıktan sonra bırakmak 3. Uydurmak, söz çıkarmak 4. Över gibi görünüp alay etmek 5. Uçurmak 6. Çalmak, aşırarak 7. Yitirmek 8. Kesici ya da koparıcı bir şeyle vurup düşürmek (DS VI: 4025a-b).
uçuz: 1. Küçük, önemsiz 2. Ucuz 3. Kolay (DTS: 640b-641a); Çaba gerektirmeyen, (iş için) kolay; (insan için) saygıya layık değil; (somut için) kolay almak; ucuz, değersiz (ED: 32a-b).	ucuz: 1. Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı, pahalı karşısı 2. <i>mec.</i> Az emekle elde edilen 3. <i>mec.</i> Bayağı (TS: 2405a-b).	ucuz: Ucuz, pahalı olmayan (AİA: 624a). ujuz: Ucuz (DS VI: 4033b).
uçuzla-: Küçümsemek, hor görmek, aşağılamak (DTS: 641a); Saygı göstermemek (ED: 32b).	ucuzla-: 1. Fiyatı inmek 2. <i>mec.</i> Kolaylıkla elde edilir ve duyulur olmak (TS: 2405b).	---
uçuzluk: 1. Küçümseme, aşağılama 2. Ucuzluk (DTS: 641a); Ucuzluk, küçümseme vb. (ED: 32b).	ucuzluk: 1. Ucuz olma durumu 2. Yasal bir işlemle her şeyin asıl fiyatından ucuza satıldığı dönem (TS: 2406a).	---
ud- 1. Takip etmek, katılmak	uy- 1. Ölçüleri birbirini	uy-: 1. Çatmak, kavga

2. Bir şeye tabi olmak (DTS: 641b); Takip etmek, riayet etmek, (elbise için) uymak vb. (ED: 38a-b).	tutmak 2. Renk, biçim vb. yönünden birbirini tutmak, uygun düşmek 3. Zevke, anlayışa uygun düşmek 4. Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek 5. Bağlı kalmak, tabi olmak 6. Uygun düşmek, münasip olmak (TS: 2430a).	başlatmak 2. Kötü bir söz ya da davranışa, benzer biçimde karşılık vermek 3. Denk gelmek, uygun gelmek (DS VI: 4052b).
uğı- : 1. Uyumak 2. <i>mec.</i> Sönmek (DTS: 641b); Uyumak; <i>mec.</i> (kan, süt vs.) pıhtılaşmak, kesilmek, koyulaşmak (ED: 42b-43a).	uyu- : 1. Uyku durumunda olmak 2. İlaç etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalmak 3. <i>mec.</i> İşlem görmemek, durgun kalmak, el sürülmemek 4. <i>mec.</i> Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek (TS: 2431a).	uyu- : Kan pıhtılaşmak (DS VI: 4792a). üy- : Uyumak, yatmak (DS VI: 4085b), üyü- : (DS VI: 4086a).
uğıkla- : Uyumak, uykuya dalmak (DTS: 642b); Uyuklamak, uykusu olmak; uyumak, uykuya dalmak (ED: 49b).	uyukla- : Oturduğu yerde hafif uykuya dalmak, ımızganmak (TS: 2430b).	yuğla- : Uyuklamak (DS VI: 4315a), yukla- : (DS VI: 4316a).
uçın- ~ uğun- : 1. Sönmek 2. Kaybolmak, yok olmak (DTS: 643a); (ED: 62a).	uyun- : Uyuma işi yapılmak (TS: 2431a-b).	uyun- : 1. Kan pıhtılaşmak 2. Kanı uyuşmak, yavaşlamak 3. Bayılır gibi olmak (DS VI: 4053a) 4. Süt kesilmek (DS VI: 4792a). üğün- : Süt kesilmek (DS VI: 4063a).
uğış- ~ uğuş- : 1. (Ayak) uyuşmak 2. Koyulaşmak, pıhtılaşmak (DTS: 642b) 3. Uyumakta yarışmak (DTS: 643b); (ED: 73a).	uyuş- : Soğuk, basınç vb. yüzünden vücudun bir yerinde, duygu ve hareket geçici olarak azalmak (TS: 2431b).	üğüş- : Uyuşmak (DS VI: 4063b).
uğıt- : 1. Uyumak, uyumasını sağlamak 2. <i>mec.</i> Söndürmek 3. Koyulaştırmak, lor kestirmek (DTS: 642b-643a); (Birini) uyutmak; <i>mec.</i> (ateş) söndürmek, (sütü) koyultmak (ED: 45a).	uyut- : 1. Uyumasını sağlamak, uyur duruma getirmek 2. <i>mec.</i> Acı, keder vb.ni hafifletmek 3. <i>mec.</i> İlgi konusu olmaktan çıkarmak, unutturmak 4. <i>mec.</i> Aldatmak, kandırmak (TS: 2432b).	uyut- : 1. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak 2. Kandırmak (DS VI: 4053b). üyüt- : Uyumak (DS VI: 4086a). üğüt- : 1. Sütü yoğurt yapmak için mayalamak 2. Uyumak (DS VI: 4063b). ögüt- : 1. Hamuru yoğurduktan sonra mayalanmaya bırakmak 2. Sütü yoğurt yapmak için mayalamak, uyutmak (DS V: 3326a). üvüt- : Süte maya katıp

		uyutmak (DS VI: 4085b).
uğıtma: Lor peyniri (DTS: 643a); Yaş lor peyniri (ED: 45a).	uyutma: Uyutmak işi (TS: 2432b).	uyutma: Süt ve incirle yapılan bir yemek (DS VI: 4053b).
uğluk: Kol kemiğinin kalın kısmı (DTS: 643a); insan veya hayvanın uyluğu (ED: 55a-b).	uyluk: Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü (TS: 2430a).	uyluk: Sığır vb. hayvanlarda bacak (DS VI: 4791b).
uğul-: Takip edilmek, uyulmak (ED: 57a); (DTS: 643a).	uyul-: Uyuma işi yapılmak (TS: 2430b).	uyul-: Uyulmak, uyma işi yapılmak (AİA: 627b).
uğuz: Kaşıntı, uyuz (DTS: 643b); Uyuz ve diğer deri hastalıkları (ED: 74a).	uyuz: 1. Uyuz böceğinin, üst derinin altına girerek yaptığı kaşıntıdırıcı, bulaşıcı bir deri hastalığı 2. Bu hastalığa tutulmuş olan 3. Düşük nitelikli, değersiz (mal) 4. Hoşlanılmayan, sevimsiz kimse 5. Parası olmayan, züğürt kimse 6. <i>mec.</i> Hareketli, canlı olmayan, uyuşuk, pısrık, miskin kimse (TS: 2432b-2433a).	üğüz: Uyuz (DS VI: 4064a).
uğuzlug: Kaşıntılı, uyuz (DTS: 643b; ED: -).	uyuzlu: Uyuz hastalığı olan (kimse), uyuz (TS: 2433a).	---
ugra-: ²⁶⁶ 1. Gitmek, yönelmek 2. Karar vermek, niyet etmek (DTS: 386a); (Bir şey yapmaya) niyetlenmek; (birine veya bir şey yapmaya) amaçlı gitmek (ED: 91a-b).	uğra-: 1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak 2. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek 3. Fırlayarak çıkmak, hızla çıkmak 4. Kötü duruma konu olmak 5. Yaklaşmak 6. <i>hlk.</i> Cin, peri çarpmak (TS: 2410b).	uğra-: 1. Cine, şeytana çarpılmak 2. Yerinden fırlayıp çıkmak 3. Hastalığa tutulmak (DS VI: 4029a). urğa-: Uğramak (DS VI: 4043a).
ugrag: ²⁶⁷ 1. Uğranılmak istenen yer; maksat, gaye 2. Niyet, karar, arzu (DTS: 386a); Maksat, amaç, niyet (ED: 90b).	uğrak: 1. Çok uğranılan yer 2. Yol uğrağı (TS: 2410b).	oğrak: 1. İstasyon, durak, çok uğranılan yer, uzun yollardaki dinlenme yerleri 2. Nedeni bilinmeyip cinlerin çarptığına inanılan hastalık (DS V: 3271a). oğrah: 1. İki yolun birleştiği yer, geçit yeri 2. Nedeni bilinmeyip cinlerin çarptığına inanılan hastalık (DS V: 3271a). uğrak: 1. Yol üstünde

²⁶⁶ DTS’de *ogra-* biçimindedir.

²⁶⁷ Clauson, Osmanlı Türkçesinde ve Derleme Sözlüğü’nde bulunan *uğrak* / *oğrak* biçimleriyle Eski Türkçede yer alan *ugrag* sözcüklerini birleştirmiştir. Ancak Erdal, *ugrag* ile Osmanlı Türkçesindeki *uğrak*’ın farklı sözcükler olduğunu savunmuştur (OTWF: 212).

		durulacak yer, istasyon, otel, han 2. Sara, cin çarpması (DS VI: 4028b), uğraş : (DS VI: 4028b).
uğraş :- Birbiriyle çekişmek (ED: 92a-b); (DTS: 356b).	uğraş :- 1. Bir iş üzerinde sürekli çalışmak 2. Bir işi başarmaya çalışmak, iş edinmek 3. Zamanını bir işe verme durumunda kalmak 4. Savaşmak 5. <i>mec.</i> Birine kötü davranmak (TS: 2411a).	uğraş :- Uğraşmak (DA: 172a).
uğrat :- (Bir işe) niyetlendirmek (ED: 92a); (DTS: 386b).	uğrat :- 1. Uğrama işini yaptırmak, uğramasına sebep olmak 2. <i>hlk.</i> Savmak, çıkmak, dışarı atmak, kovmak (TS: 2411b).	uğrat :- Kovmak (DS VI: 4029b).
uğur :- ²⁶⁸ 1. Zaman 2. Neden, sebep, vesile 3. Sayesinde, nedeniyle 4. Karşılık 5. Verimli, elverişli (DTS: 387b); Zaman, neden; doğru zaman, hayırlı zaman; iyi şans; karşılık (ED: 89a-b).	uğur I: 1. Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı 2. Bu nitelikte olduğuna inanılan şey 3. İyi nitelik, meymenet, kadem 4. Talih, şans (TS: 2412a). uğur II: Hedef, amaç, erek, gaye, yol (TS: 2412a). uğur III: <i>hlk.</i> Ön veya yan (TS: 2412a).	uğur : 1. Yön 2. Ön 3. Kıyı 4. Yakın 5. Bölge 6. Yelden, yağmurdan korunulacak yer 7. Zaman (DS VI: 4031b-4032a) uğru : Yol (DS VI: 4029b). oğur : Uğur (DS V: 3272a).
uğurla :- Vaktinde yapmak (DTS: 387b); (ED: 94b).	uğurla :- Gideni esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirmek, yolcu etmek, selamete göndermek, teşyi etmek (TS: 2412a-b).	---
uğurlan :- ²⁶⁹ 1. Vakit gelmek, yol uğurlu olmak 2. Bir şey karşılığında verilmek (DTS: 387b); (ED: 94b-95a).	uğurlan :- Uğurlama işi yapılmak (TS: 2412b).	---
uğurlug : Vakitli, şanslı (ED: 387b); Elverişli, şanslı (ED: 93b).	uğurlu : Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu, tekin, kademli, meymenetli, mübarek (TS: 2412b).	uğurlu : Yararlı (insan için) (DS VI : 4032b).
ula yundlug : Oğuz boylarından birinin adı (DTS: 645a; ED: -).	Alayuntlu : Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri (TS: 85a).	---

²⁶⁸ DTS’de /o/’lu olarak maddelenen sözcüğün her anlamı, ayrı bir *ogur* maddesi altında değerlendirilmiştir. Biz bunları tek madde altına topladık. ED’de “karşılık” anlamı *ogur* maddesi altında değerlendirilmiştir. Ercilasun vd. (2014: 25) bu anlamın da *ugur* sözcüğüne ait olduğunu ifade etmiştir.

²⁶⁹ ED’de *ogurlan*- ve *ugurlan*- şeklinde iyi ayrı madde yer alır.

ula- : 1. Bağlamak, iliştiirmek 2. Sürdürmek, uzatmak (DTS: 645a); (Kırılmış bir şeyi) tamir etmek; (nesneleri) bir araya getirmek; (bir şeyi, bir şeye) eklemek (ED: 126b).	ula- : Ekleme, katmak, ilave etmek (TS: 2413b).	ula- : 1. Eriştirmek 2. Uzamak 3. Lehimlemek 4. Halı tellerini birbirine düğümsüz bağlamak 5. Aşı yapmak (ağaç için) (DS VI: 4035a).
ulag II: 1. Yük hayvanı, binek at 2. İki nokta arasında posta taşıyan at (DTS: 645a); binem veya yük taşıma için kullanılan at (ED: 136a-b).	ulak : Haberci (TS: 2413b).	ulak : 1. Postacı, haberci 2. Tren (DS VI: 4034a) 3. Her zaman el altında bulunan kişi, yardımcı 4. Aracı (DS VI: 4786a).
ulam : Sürekli (DTS: 645b); Devamlı, sürekli, daimi (ED: 146a).	ulam : ²⁷⁰ 1. Aralarında herhangi bir bakımdan ilgi veya benzerlik bulunan şeylerin tümü, makule, kategori 2. Nesnel gerçekliğin ve bilginin en genel ve temel özelliklerini, ilişkilerini yansıtan temel kavramların her biri, nicelik, nitelik, bağıntı, makule, kategori (TS: 2413b).	ulam : 1. Yüklenti, angarya (DS VI: 4034b) 2. Ekli, bağlı (DS VI: 4786a). ulam ulam : Akın akın, yığın yığın, art arda (DS VI: 4035a).
ulan- : (Bir şeye) eklenmek (ED: 148b-149a); (DTS: 645b).	ulan- : Ulama işi yapılmak (TS: 2413b).	ulan- : Kavuşmak, ulaşmak 2. Uzamak, yayılmak 3. Koyulmak (DS VI: 4035a-b).
ulaş- : Birbirine (veya bir şeye) bitleştirilmek (ED: 154a); (DTS: 645b).	ulaş- : 1. Varmak, gelmek 2. Elde etmek, erişmek 3. Yetişmek 4. Birbirine katılmak, dökülmek (TS: 2414a).	ulaş- : 1. Nişanlanmak 2. Takılmak, şaka yapmak (DS VI: 4035b).
ulh- : 1. Ulumak 2. İnlemek, feryat etmek (DTS: 646a); Ulumak (ED: 127a-b).	ulu- : ²⁷¹ 1. Köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak 2. İnsan iniltili ses çıkararak boğuk boğuk ağlamak (TS: 2415a).	ula- : Ulumak (DS VI: 4035a).
ulıt- : (Hayvanı veya insanı) ulutmak, bağtırmak (ED: 132b); (DTS: 646b).	ulut- : Ulumasını sağlamak (TS: 2415b).	---
ulug : 1. Büyük 2. Yaşça büyük 3. Ulu 4. Güçlü, Gür 5. Yüce, yüksek 6. Kuvvetli, şiddetli 7. Çok (DTS: 646b-647a); hem <i>ger.</i> hem <i>mec.</i> Büyük, ulu (ED: 136b).	ulu : 1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce 2. Çok yüksek, çok büyük olan (şey) (TS: 2414b).	uli : Ulu; cet, ata (EİA III: 318)v.
ulugla- : Yüceltmek, hürmet	ulula- : 1. Ağrlamak 2. Ulu	---

²⁷⁰ Yeni sözcük (Bayar 2006: 290a).

²⁷¹ Eski Türkçede *ul-* fiilinin işteş biçimi olan *uluş-* “(kurtlar) birlikte ulumak” (ED: 154a); (DTS: 646b) fiili de tanıklanmıştır. Bu fiil, Türkiye Türkçesine *uluş-* “kurtlar birlikte ulumak” şeklinde uzanmıştır. Ancak bu fiile dair Türkçe Sözlük’te ve Derleme Sözlüğü’nde bir kayıt bulunmamaktadır.

etmek (DTS: 647a); (Bir kimseyi) ulu yapmak veya ulu saymak, (ona) saygı göstermek (ED: 140a).	tutmak, ulu saymak (TS: 2414b).	
ulugluk: Yücelik (DTS: 647a-b); Ululuk, hem <i>somut</i> hem <i>soyut</i> olarak büyüklük (ED: 139b).	ululuk: Büyüklük, büyük olma durumu, yücelik, izzet (TS: 2414b).	---
ulus: 1. Köy 2. Konut, bodisatva yolunda en yüksek aşama (DTS: 647b); Köy, şehir (ED: 152b-153a).	ulus: ²⁷² Millet (TS: 2415a).	ulus: ²⁷³ 1. Göçebe 2. Oba 3. Aşiret, kavim (DS VI: 4037b). olus: Oymak, budun, topluluk (DS V: 3281a).
um-: Ummak, beklemek (DTS: 648a); Ummak, istemek (ED: 155b-156a).	um-: 1. Bir şeyin olmasını istemek, beklemek 2. Sanmak, tahmin etmek (TS: 2416a).	um-: 1. Özenmek 2. Özenilen şeyin elde edilememe sinden dolayı, lohusada meme; erkek ve erkek çocukta, üreme organı şişmek 3. İstemek, dilemek 4. Düş kırıklığına uğramak 5. Sanmak (DS VI: 4039a-b).
umdur-: Umdurmak (ED: 157b); (DTS: 648b).	umdur-: Umma durumunu yaratmak, ummasını sağlamak (TS: 2416a).	umdur-: Umutlandırmak (DS VI: 4038b).
umug: Umut (DTS: 648b); İstek (ED: 157b-158a).	umu: Umut, istek, arzu (TS: 2416a).	umu: Umut, iyi dilek (DS VI: 4040b).
un: Un (DTS: 649a); Un (ED: 166b).	un: Öğütülerek toz durumuna getirilmiş tahıl ve başka besin maddeleri (TS: 2418a).	un, uq: Un, öğütülmüş tahıl (AİA: 625a).
una-: Razi olmak (DTS: 649a); Memnun olmak, tatmin olmak; (bir şeyi yapmayı) kabul etmek; (bir şey /i- e- den/) memnun kalmak, uygun bulmak (ED: 171b).	ona-: Bir işi doğru ve uygun bulmak, tasvip etmek (TS: 1803b).	una-: Saymak, değer vermek, önem vermek (DS VI: 4041a).
unaş-: (Bir şey hakkında) tatmin edici bir anlaşmaya varmak (ED: 191a); (DTS: 649a).	onaş-: Karşılıklı rıza göstermek, razi olmak (TS: 1804a).	omuş-: Barışmak (DS V: 3282b).
unut-: Unutmak (DTS: 649b); (Bir şeyi veya birini) unutmak (ED: 179b).	unut-: 1. Aklında kalmamak, hatırlamamak 2. Bir şeyi dalgınlıkla bir yerde bırakmak 3. Bir şeyi yapamaz duruma gelmek 4. Bağışlamak 5. Gereken önemi vermemek,	unut-, unud-: Unutmak (AİA: 625a).

²⁷² ET, *ulus* > Moğ. *ulus* > Osm. *ulus* (Tuna 1976: 310).

²⁷³ Hasan Eren Derleme Sözlüğü'nde yer alan *ulus* ve *olus* varyantlarını şüpheyle karşılamıştır (Eren 2010: 28).

	üstünde durmamak 6. Hatırdan, gönülden çıkarmak (TS: 2418b).	
unıtdur- : Birini unutturmak; bir şeyi unutturmak (OTWF: 812); (DTS: 649b; ED: -).	unuttur- : Unutmasına yol açmak veya unutmasını sağlamak (TS: 2418b-2419a).	---
unıtl- : Unutulmak (OTWF: 681; DTS: -; ED: -).	unutul- : Unutma işine konu olmak (TS: 2419a).	unudul- : Unutulmak (AİA: 625a).
ur- : 1. Vurmak, dövmek 2. Koymak, yerleştirmek 3. Basamak, kazımak (DTS: 651a); (Bir şeyi, bir şeye) koymak; (birini veya bir şeyi) vurmak (ED: 194b-195a).	vur- : 1. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak 2. Ses çıkarmak için bir şeyi başka bir şey üzerine hızlıca çarpmak 3. Etkisi bir yere kadar uzanmak 4. Duyulmak, hissedilmek 5. Üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek 6. Olumsuz yönde etkilemek 7. Hızla değmek, çarpmak 8. Sürmek 9. Takmak, koymak, bağlamak 10. Bağlama, ilişkilendirmek 11. Olduğundan başka biçimde görünmek 12. Batıcı veya kesici cisimleri saplamak, kakmak 13. Uygulamak, basmak, koymak 14. Ses çıkarmak, ses vermek, çalmak 15. Amaçladığı şeye rast getirmek 16. Hızla çarpmak 17. Silahla yaralamak, öldürmek 18. Dokunmak, hasta etmek 19. Soğuk, dolu vb. ürünlere zarar vermek 20. Kalp, vuru durumunda olmak, çarpmak 21. Piyango vb. çıkmak, isabet etmek 22. Desteklemek, dayamak 23. Çıkmak 24. Sırtına, omzuna yerleştirmek 25. Bir şeyi başka bir şey üzerine koymak 26. Tavla oyununda pulu kırmak 27. <i>mec.</i> Manevi olarak yaralamak 28. İçki içmek 29. Kadeh tokuşturmak 30. Herhangi bir biçimde haksız yoldan para almak, soymak 31. Çarpma işlemini yapmak (TS: 2491b-2492a).	ur- : 1. Vurmak 2. Çalmak (DS VI: 4043b). vur- : 1. Denk getirmek 2. Yönelmek, sapmak (genellikle yokuş için) 3. Koymak 4. Yükleme (DS VI: 4110b). yur- : Vurmak (DS VI: 4323b). hur- : 1. Vurmak 2. Koymak (DS III: 2445a). fur- : Vurmak (DS III: 1880a).

urgu: Vurulan alet (DTS: 651b; ED: -).	vurgu: ²⁷⁴ Konuşma, okuma sırasında bir hece veya kelime üzerine diğerlerinden daha farklı olarak yapılan baskı, aksan (TS: 2490b).	vurgu: 1. Yara, bere üstüne konulan kocakarı ilacı 2. Ağaç delmede kullanılan gereç (DS VI: 4110a).
urtur-: Kazıtmak; yerleştirmek (ED: 210b); (DTS: 652a).	vurdur-: 1. Vurmasına yol açmak 2. Vurmasını sağlamak (TS: 2490b).	vurdur-: Vurdurmak, sondaj yaptırmak (AİA: 637a).
urug I: Vuruş (DTS: 652a); Vurma (ED: 214b).	vuru: Kalbin, gevşeyip kasılmasından ileri gelen kımıldanışı, vuruş (TS: 2492b).	---
urul-: 1. Vurulmak, dövülmek 2. Kurulmak (DTS: 652b); Koyulmak, vurulmak vs. (ED: 229b).	vurul-: 1. Vurma işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Âşık olmak, gönül kaptırmak, sevdalanmak (TS: 2492b).	vurul-: 1. Hastalanmak belirtisi göstermek 2. Yanmak, çok üzölmek (DS VI: 4110b).
uruş-: Birbirine vurmak, dövüşmek, kavga etmek (ED: 239b-240a); (DTS: 653a).	vuruş-: 1. Birbirini vurmak, dövüşmek 2. Savaşmak, çarpışmak (TS: 2493a).	uruş-: Vuruşmak (DS VI: 4044a). vuruş-: 1. Boynuzlu iki hayvan çarpışmak, tolaşmak 2. Sözle kavga etmek 3. Alımcıl olmak, pazarlık etmek (DS VI: 4111a-b).
uruş: Dövüş, savaş (DTS: 653a); Dövüş, kavga (ED: 239a-b).	vuruş: 1. Vurma işi 2. Bir ölçüyü oluşturan eşit sürelerden her biri, darp 3. Tempo 4. Bir kuvvetin etkileme süresi ile şiddetinin çarpımından çıkarılan nicelik (TS: 2492b-2493a).	---
us: ²⁷⁵ Akıl, ayırt etme yetisi (ED: 240a-b); (DTS: 653b).	us: Akıl (TS: 2420a).	us: 1. Sessiz, yavaş 2. Özenli 3. Sessizlik (DS VI: 4044b). uş: Us, akıl (DS VI: 4046b). uz: 1. Doğru, temiz, uslu, dikkatli (kişi için) 2. Uysal, yumuşak yapılı (kişi için) 3. Bön, saf (DS VI: 4054a).
uşaklık: Çocukluk (DTS: 654b); Çocukça davranma (ED: 259b).	uşaklık: 1. Uşak olma durumu 2. <i>mec.</i> Birinin, kendi öz saygısı pahasına başkasına yaptığı hizmet (TS: 2423a).	uşaklık: Dölyatağı (DS VI: 4047a).
ut-: Yenmek, kazanmak (DTS: 655a); Kumarda (bir şeyi) kazanmak; (birini, çeşitli durumda) kumarda/savaşta yenmek, mağlup etmek (ED: 38b-39a).	ut-: esk. 1. Yenmek 2. Ütmek (TS: 2424a). üt- II: <i>hlk.</i> Oyunda yenerek bir şey kazanmak, utmak (TS: 2457a). yut- II: 1. Haksız olarak kendine mal etmek, zorbalıkla	üt-: Oyunda, kumarda kazanmak (DS VI: 4081a), ud- (DS VI: 4026a), ut- (DS VI: 4048b). yut- Oyunda kazanmak (DS VI: 4324a), yüt- (DS VI: 4336b).

²⁷⁴ Yeni sözcük (MBTS: 1321a).

²⁷⁵ DTS’de *uz* sözcüğünün bir türevi olarak değerlendirilmiş ve “usta” şeklinde anlamlandırılmıştır.

	elinden almak 2. Oyunda bir şey kazanmak (TS: 2619a).	hut- : Direndiği şeyde yenmek, kazanmak (DS III: 24446a). öt- : Oyunda kazanarak karşısındakinin elinde olanı almak (DS V: 336b).
utan- : Utanmak (DTS: 655a); Utangaç, çekingen hissetmek; (bir şeyden) utanmak; (yaptığı bir şeyden) yüzü kızarmak (ED: 7b).	utan- : 1. Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak 2. Sıkılmak 3. Çekinmek (TS: 2423b).	utan- : Utanmak (AİA: 627a).
utanç ~ utunç : Utanç verici (DTS: 655a); Utanç, utanç verici (ED: 60b-61a).	utanç : Utanma duygusu, hicap (TS: 2423b).	utaş : Utanç (EİA III: 320).
uv- : Parçalamak, ufalamak (DTS: 657a); Ezmek, ufalamak, toza indirgemek (ED: 4b-5a).	ov- : 1. Bir şeyin üzerine bastırarak el gezdirmek 2. Bir yere bir şeyi kuvvetle sürterek temizlemek (TS: 1826b).	uğ- : Ovmak (DS VI: 4027b), uğu- : (DS VI: 4030a).
uvşak ~ uşak : 1. Ufak, küçük 2. Kırıntı, küçük parçalar (DTS: 654b); Kırıntı, küçük kırık; küçük, küçük şey; çocuk, iftira (ED: 16a).	uşak : 1. Çocuk 2. Herhangi bir bölgenin halkından olan erkek 3. Erkek hizmetçi 4. Tayfa (TS: 2422b-2423a).	üşah : Çocuk (DS VI: 4079b).
uvun- : 1. Ufalanmak 2. Ovalamak (DTS: 657a); 1. Ufalamak 2. Ovmak (ED: 12b-13a).	ovun- : Ovma işi yapılmak (TS: 1826b). uğun- : <i>hlk.</i> 1. Büyük bir üzüntü veya acıdan kıvrınmak 2. Ağlaya ağlaya bayılmak 3. Soluğu tıkanmak 4. İsteksiz davranmak, savsaklamak (TS: 2412a).	uvun- : Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek (DS VI: 4049a). uğun- : 1. Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek 2. Ağrıdan, acıdan kıranmak 3. Kederlenmek 4. Olaganüstü üzülmek 5. Yorgun düşmek, durgunlaşmak (DS VI: 4031a-b). ovun- : 1. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak 2. Yaralı, acıdan kıvrınmak, çırpınmak (DS V: 3302a). oğun- : 1. Soluğu kesilmek, tıkanmak 2. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak 3. Yaralı, acıdan kıvrınmak, çırpınmak 4. Üzülmek, yaptığına acınmak 5. Heyecanlanmak (DS V: 3272b-3273a).
uvutlug : Utangaç, çekingen; namuslu (DTS: 657b); Namuslu, utangaç (ED: 8).	utlu : İffetli (TS: 2424a).	utlu : 1. Utangaç 2. Eksik, aşağı (DS VI: 4048b). udlu : Utangaç (DS VI: 4026a).

uya: Yuva, in (DTS: 644a); Kuş yuvası (ED: 267b).	yuva: 1. Kuşların ve başka hayvanların barınmak, yumurtlamak, kuluçkaya yatmak, yavrularını büyütmek veya yavrulamak için türlü şeylerden yaptıkları ve türlü biçimlerde hazırladıkları barınak 2. Genellikle ailenin oturduğu ev 3. İki buçukla dört yaş arası çocukların bakıldığı, okul öncesi eğitim kurumu 4. Kimsesizlere veya yoksullara yardım etmek ve onları barındırmak amacıyla açılan yer 5. Bir şeyin içinde yerleşmiş olduğu veya yerleştirildiği oyuk 6. <i>mec.</i> Bazı kötü nitelikli kimselerin çok bulunduğu, toplandığı yer 7. <i>mec.</i> Bir şeyin öğretildiği yer 8. <i>mec.</i> Bir şeyin çok bulunduğu yer (TS: 2619a-b).	yuva: Yuva (DA: 174b).
uyala-: Yuva yapmak, yuvalamak (DTS: 644a); Yuvalamak, yuva yapmak (ED: 273a).	yuvala-: Yuva yapmak (TS: 2619b).	yuvala-: İyice yerleşmek (DS VI: 4326a).
uyaz: ²⁷⁶ Sivrisinek (DTS: 406a); Isırıcı böcek türü veya türleri, sinek, tatarcık, sivrisinek vs. (ED: 276b).	üvez: Sivrisineğe benzer bir böcek (<i>Sorbus</i>) (TS: 2458a).	uyaz: Sivrisinek, tatarcık (DS VI: 4050b), uvez: (DS VI: 4049a). ivez: Bir çeşit sivrisinek (DS IV: 2572b). ovaz: Üvez (DS V: 3301a). oyaz: Davar sineği (DS V: 3302b). övez: 1. Atsineği 2. Küçük sinek 3. Sivrisinek 4. Hayvanlara dadanan sinek, büvelek 5. Kene (DS V: 3365a). üvez: 1. Bir çeşit sivrisinek 2. Tatarcık 3. Atsineği (DS VI: 4084b-4085a). üyez: Hayvanlara konup yapışan, onları tedirgin eden bir çeşit sinek (DS VI: 4085b).
uygur: Türklerin büyük boy birliklerinden birinin adı (DTS: 644a; ED: -).	Uygur: 1. Orta Asya'da büyük bir devlet ve uygarlık kurmuş, yazılı anıtlarla sanat	---

²⁷⁶ DTS'de *öyez* biçiminde yer alır.

	eserleri bırakmış olan bir Türk kolu ve bu koldan olan kimse 2. Doğu Türkistan'da yaşayan Türk soylu halk ve bu halktan olan kimse (TS: 2428b).	
uz: 1. Yetenekli, tecrübeli, kabiliyetli 2. İyi, başarılı (DTS: 657b-658a); Yetenekli usta, kabiliyetli (kişi veya onun işi için), iyi, sağlam durumda (cansız nesneler için) (ED: 277b).	uz: 1. İyi, güzel 2. İşe yatkın, becerikli, mahir (TS: 2433a).	uz: 1. Becerikli, akıllı, anlayışlı 2. Sinsi, kurnaz 3. Uygun, yerinde, eşit, doğru, iyi, ustaca, düzgün (nesne, iş, durum için) (DS VI: 4054a-b).
uza-: Uzakmak, uzanmak (DTS: 658a); Uzun olmak, uzun sürmek (ED: 281a).	uza-: 1. Uzun duruma gelmek, boyu büyümek 2. Çok zaman tutmak, uzun sürmek (TS: 2434b-2435a).	uza-: Gitmek (DS VI: 4055a).
uzak: Uzun, uzak (DTS: 658a); Uzak, uzun süre devam eden (ED: 283a-b).	uzak: 1. Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak, yakın karşıtı 2. Arada çok zaman bulunan 3. Eli, gücü veya hükmü yetiştirmez 4. İhtimali az olan 5. Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan 6. Yakın olmayan yer (TS: 2433a-b).	uzak: Uzak (UKA: 291).
uzaklık: Süreklilik, uzunluk (DTS: 658s); Bir şeyi yavaşlatma (ED: 284a-b).	uzaklık: 1. Uzak olma durumu, ıraklık 2. İki nokta arasındaki uzay ölçümü, mesafe (TS: 2434a-b).	---
uzat-: 1. Uzatmak, çekmek 2. Uzatmak, oyalamak (DTS: 658a-b); Daha uzun yapmak, uzatmak, mesafeyi artırmak (ED: 282a).	uzat-: 1. Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak 2. Baş, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek 3. Bir şeyi vermek için birine yöneltmek 4. Germek 5. Konuşmayı, tartışmayı sürdürmek 6. Vermek, göndermek 7. Süreyi artırmak, temdit etmek (TS: 2435b-2436a).	uzat-: Uzatmak (DA: 172a).
uzatıl-: Uzatılmak (ED: 282b); (DTS: 658b).	uzatıl-: Uzatma işi yapılmak (TS: 2435b).	---
uzluk: Ustalık, beceriklilik (DTS: 658b); Meslek, uzmanlık veya ustalık, beceriklilik (ED: 286b).	uzluk: ²⁷⁷ Ustalık, işinin eri olma durumu, hazakat, ehliyet (TS: 2437a-b).	---
uzun: Uzun, uzun şey (DTS: 658b-659a); Uzun (zaman veya alan) (ED: 288b-289a).	uzun: 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı 2. Başlangıcı ile bitimi	uzun: Yılan (DS VI: 4055b).

²⁷⁷ Canlandırılmış sözcük (MBTS: 1293a).

	arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren 3. Ayrıntılı 4. Ayrıntılı olarak, derinlemesine (TS: 2437b-2438a).	
üç: Üç (DTS: 659a); Üç (ED: 18b).	üç: 1. İki den sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 3 ve III rakamlarının adı 3. İki den bir artık (TS: 2441a-b).	uş: Üç (DS VI: 4046b), üş: (DS VI: 4079b).
üçer ~ üçrer: ²⁷⁸ Üçerli (DTS: 659b; Üçer ED: 30a).	üçer: 1. Üç sayısının üleştirme sayı sıfatı 2. Her defasında üçü bir arada olan, her birine üç (TS: 2442a).	---
üçgül: Üçgen, üç köşeli (DTS: 659b); Üçgen, üç köşeli (ED: 25a).	üçgül: Bir tür yonca (TS: 2442b).	üçgül: 1. Üç köşeli yer 2. Üçgen 3. Yabanıl yonca 4. Kokulu sarı bir ot 5. Çayırotu. (DS VI: 4058b).
üçün: 1. İçin, uğruna 2. Yüzünden (DTS: 659b); <i>İsimden sonra</i> ; nedeniyle, uğruna, için; <i>fiilden sonra</i> ; çünkü, amacı ile (ED: 28b-29a).	için: 1. Amacıyla, maksadıyla 2. Neden ve sonuç belirten bir söz 3. -den dolayı, -den ötürü 4. Özgü, ayrılmış 5. Düşüncesince, kendince, göre 6. Hakkında 7. Oranla, göz önünde tutulursa 8. Karşılığında, karşılık olarak 9. Uğruna, yoluna 10. Süre belirten bir söz 11. Ant deyimleri yapan bir söz (TS: 1146a-b).	üçün: İçin (DS VI: 4059a), uçun: (DS VI: 4024b).
üçüncü: Üçüncü (DTS: 660a); (ED: 29a).	üçüncü: Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen (TS: 2443a).	---
üdre-: Çoğalmak, artmak (DTS: 660a-b); Artmak, çoğalmak, güzelleşmek (ED: 68a).	üre-: 1. Canlı, doğup çoğalmak 2. Yetişmek 3. <i>mec.</i> Çoğalmak, artmak (TS: 2448a).	ürü-: Çoğalmak, üremek (DS VI: 4073a). öre-: Hayvanlar çoğalmak (DS V: 3347b).
üdrer-: Arttırmak (ED: 68b); (DTS: 660b).	üret-: 1. Aynı türden canlıları çoğaltmak 2. Ekonomik bir etkinlik sonucu ürün elde etmek 3. <i>mec.</i> Oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek (TS: 2449a).	üret-: 1. Uzatmak, çoğaltmak (özellikle söz, yol, iş için) 2. Abartmak (DS VI: 4070b).
üleş-: (Bir kaç insan, bir şeyi) eşit bir şekilde (kendi) aralarında bölmek; (bir şeyi) bölüştürmek (ED: 154a); (DTS: 662a).	üleş-: Bölüşmek, paylaşmak (TS: 2444b).	üleş-: Paylaşmak (DS VI: 4064b), öleş-: (DS V: 3333a).
ülker: Ülker (DTS: 662b);	Ülker: Boğa takımyıldızı	ülger: Sabah yıldızı, ülker

²⁷⁸ ED:'de *üçrer* biçimindedir.

ED: -).	sınırları içinde bulunan, yedi parlak yıldız ve etrafındaki gaz katmanı ile güzel görünüm veren yıldız kümesi, Yedikızkardeş, Süreyya, Pervin (TS: 2445a).	(DS VI: 4065a), ulger : (DS VI: 4036a).
ülüş : Pay, bölüm, ölçü (DTS: 663a); Hisse, parça; kitap bölümü, kısım (ED: 153a).	ülüş : esk. Kesilen hayvanın etinden alınan pay (TS: 2445b). üleş : Pay (TS: 2444a).	ülüş : 1. Komşuların birbirine gönderdiği yemek 2. Pay (DS VI: 4066b). üleş : 1. Bölüşme, paylaşma 2. Pay (DS VI: 4064b). ülüç : Komşunun komşuya yaptığı karşılıksız yardım (DS VI: 4066a).
ün : Ses (DTS: 663b); İnsan sesi, ses; şöret (ED: 167a-b).	ün : 1. Ses 2. Herkesçe bilinme, tanınma durumu, san, şöret, şan (TS: 2446b).	ün : Şöhret (UMA: 268a). un : Ün, ses (DS VI: 4041a).
ünlüg : Sesi olan, sesli (DTS: 663b); Sesi olan (ED: 185b).	ünlü : 1. Ün salmış olan, şöretli, meşhur, şanlı, namlı, namdar 2. Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkabilen ses, vokal, sesli, sesli harf: a, e, ı, i, o, ö, u, ü (TS: 2447a).	ünnü : Ünlü (DS VI: 4069a).
üpgük ~ üpüp : Çavuş kuşu (DTS: 664a); İbibik (ED: 9a).	ibibik : Çavuş kuşu (TS: 1137b-1138a).	übübük : İbibik (DS VI: 4057a), übübuk : (DS VI: 4057a). yürubuk : Çavuşkuşu (DS VI: 4335b). ibabap : Çavuşkuşu (DS IV: 2501a-b), ibibik : (DS IV: 2454a), ibbik : (DS IV: 2500b), ibibuk : (DS IV: 2501a), ibibük : (DS IV: 2501a), ibigügük : (DS IV: 2501b), ibik : (DS IV: 2502a), ibikkukuk (DS IV: 2502a), ibobik : (DS IV: 2503a), ibobop : (DS IV: 2503a), ibubuk : (DS IV: 2503a), ibübük : (DS IV: 2503a), ivibik : (DS IV: 2571b). hübübük : Başı sorguçlu, sivri gagalı, güvercinden küçük bir çeşit kuş, çavuşkuş (DS III: 2447b).
ür - I: Havlamak (DTS: 664a); Havlamak, ürümek (ED: 196a).	ürü :- Havlamak (TS: 2450a-b).	ür :- 1. Havlamak 2. Kavgada bağırmak, kötü söylemek 3. Gevezelik etmek, söze karışmak (DS VI: 4072a). üre :- Havlamak (DS VI: 4070b).

		ör- Köpek havlamak (DS V: 3350b). örü- Köpek ulumak (DS V: 3356a).
üregir- Oğuz boylarından birinin adı (DTS: 664a; ED: -).	Yüregir- Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri (TS: 2626a).	---
ürk- Ürmek, korkmak (DTS: 664b); Korkmak, ürmek (ED: 221a-b).	ürk- 1. Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek 2. Şaşkınlık ve korku duymak 3. Ağaç meyve vermemek 4. <i>mec.</i> Çekinmek (TS: 2449b).	ürk- 1. Yıkılmak, çökmek 2. Yara, başka yerlere sıçramak (DS VI: 4071b).
ürkit- (Birini) korkutmak; (Av vs.) korkutup kaçırmak (ED: 226b); (DTS: 664b).	ürküt- 1. Ürküntü vermek 2. Korkutup kaçırmak 3. Herhangi bir etkiyle bitkinin gelişmesini engellemek 4. <i>mec.</i> Korkutmak 5. <i>mec.</i> Kuşkulandırmak (TS: 2449b-2450a).	---
ürkünç- Korku, panik (DTS: 664b); (ED: 225b-226a).	ürkünç- Ürkme, çekinme duygusu veren (TS: 2449b).	---
ürper- Tüyleri diken diken olmak, Kabartmak (DTS: 665a); kabarmak, tüyleri diken diken olmak (saç vb. için) (ED: 199b).	ürper- 1. Korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme 2. <i>mec.</i> Korkmak (TS: 2450a).	ürper- Korkmak (DS VI: 4072b). örper- Ürpermek (DS V: 3351a).
üstün- 1. Üst 2. Büyük 3. Yukarı 4. Üstte, yukarıda 5. Üstün (DTS: 666a); (ED: 242b-243a).	üstün I: 1. Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan, onları geride bırakan 2. Birine veya bir şeye göre nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan, faik (TS: 2455a). üstün II: Arap harfli metinlerde bir ünsüzün a, e seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret, fetha (TS: 2455a).	---
üşü- ~ üşü- Üşümek, uyuşmak (DTS: 666b); Çok soğuk olmak, soğuktan titremek (ED: 256b-257a).	üşü- Isı yokluğundan, azlığından veya ısı kaybından etkilenmek, soğuğun etkisini duymak (TS: 2456b).	üşü- 1. Soğumak, sevgisi sönmek (DS VI: 4080b) 2. Üşümek (DS VI: 4799a).
üşit- ~ üşüt- (Birini veya bir şeyi) üşütmek (ED: 258b); (DTS: 666b).	üşüt- 1. Üşümesine sebep olmak 2. Üşüyüp hasta olmak, soğuk almak 3. Delirmek, aklını yitirmek (TS: 2456b).	üşüt- 1. Soğuk almak 2. Kendinden soğutmak (DS VI: 4080b).
üşüş- Bir şeyin etrafına tüm taraflardan kalabalık hâlinde toplanmak (OTWF: 572; DTS: -; ED: -).	üşüş- Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek, üşmek (TS: 2456b).	uşuş- Üşüşmek, birden toplanmak (DSVI: 4047b).

ütüg: Ütü (DTS: 666b); Ütü (ED: 51a).	ütü: 1. Genellikle giysilerin buruşukluklarını gidermek için bunların üzerinden geçirilen kızgın demir araç 2. Bu araçla yapılan iş (TS: 2457a).	ütü: Isınmış demir (DS VI: 4082a). iti: Ütü (DS IV: 2569b).
ütüle-: Ütülemek (OTWF: 450; DTS: -; ED: -).	ütüle-: 1. Ütü ile buruşukluklarını gidermek 2. Alevde tüylerini veya kabuğunu yakıp gidermek (TS: 2457a).	ütüle-: 1. Koyun, tavuk vb. hayvanların kıllarını, tüylerini yakmak 2. Cezalandırmak (DS VI: 4082b).
üz-: 1. Kesmek, ayırmak, koparmak 2. Mahvetmek, kıymak 3. Kırmak 4. <i>mec.</i> Kısa konuşmak 5. Yararlanmak (DTS: 667a); (Bir şeyi) koparmak, (onu) ayırmak veya parçalamak (ED: 279b-280a).	üz-: 1. Üzüntü vermek 2. Bir şeyi gerip çekerek gevşetmek, sürterek aşındırmak (TS: 2460a).	üz-: 1. Koparmak, ayırmak 2. Kopacak duruma getirmek (DS VI: 4087b).
üzengi: Üzengi (DTS: 668a); Üzengi (ED: 289b).	üzengi: Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka (TS: 2458b).	üzengi: Ayak altı çukuru (DS VI: 4086b). özeni: Üzengi (DS V: 3373b).
üzerlik ~ yüzerlik: Yabani sedef otu (<i>Paganum harmala</i>) (DTS: 668a); Sedef otu bitkisi (<i>Paganum harmala</i>) (ED: 988b).	üzerlik: 1. Sedef otugillerden, yaprakları alması, çiçekleri beyaz renkte, susama benzeyen tohumları acı olan, halk hekimliğinde tedavi amaçlı, tütsü olarak kullanılan bir bitki (<i>Peganum harmala</i>) 2. Bu bitkinin tohumlarından yapılan nazarlık veya süs olarak kullanılan eşya (TS: 2459b).	üzerlik: 1. Tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot 2. Mavi boncuk, atkestanesi, muska gibi çocuk üstüne takılan nazarlık (DS VI: 4087a), üzellik: (DS VI: 4086b), üzerik: (DS VI: 4087a). yüzellik: Halk inancına göre nazara karşı kullanılan bir ot (DS VI: 4338a), yüzelik (DS VI: 4338a), yüzerlik: (DS VI: 4338a).
üzül-: 1. Kesilmek 2. Durdurulmak, son verilmek 3. Kopmak, ayrılmak (DTS: 668b-669a); Yırtılmak veya parçalara ayrılmak vb. (ED: 287a-b).	üzül-: 1. Üzme işine konu olmak 2. Üzüntü duymak, kaygılanmak (TS: 2460a).	üzül-: 1. İncelmek, yıpranmak, eskimek, kopacak duruma gelmek (kumaş vb. için) 2. Hastalık yinelenmek 3. Yorulmak, ezilmek 4. Zayıflamak 5. İnme inmek (DS VI: 4088a-b).
üzüm: Üzüm (DTS: 669a); Bir avuç üzüm, tek bir üzüm (ED: 288a-b).	üzüm: Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi (TS: 2460a).	yüzüm: Üzüm (DA: 174b).
vefasız (Ar.+Tür.): Sözünde durmayan; aldatıcı; güvenilmez, vefasız (DTS: 2460a).	vefasız: Vefası olmayan, sevgisi çabuk geçen, hakikatsiz, bivefa (TS: 2460a).	---

670a; ED: -).	2476b).	
vefalıg (Ar.+Tür.): Sözüne sadık; güvenilir, dürüst, vicdanlı (DTS: 669b; ED: -).	vefalı: Vefakâr (TS: 2476b).	---
vezirlik (Ar.+Tür.): Vezirlik görevi, vazifesi (DTS: 671a; ED: -).	vezirlik: Vezir olma durumu, vezaret (TS: 2483b).	---
ya: Yay (DTS: 235a); Yay (silah) (ED: 869a).	yay: 1. Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına giriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk 2. Farklı amaçlarla çeşitli biçimlerde yapılan esnek parça 3. Zemberek 4. Hallacın pamuk veya yünü atmak için tokmak yardımıyla kullandığı araç 5. Bir çember üzerindeki iki nokta ile bu nokta arasındaki çember parçası 6. Bir eğriden alınan parça 7. Keman, viyolonsel vb. çalgılarda sürterek titreşim yoluyla ses çıkarmaya yarayan parça (TS: 2553b-2554a).	yay: 1. Pamuk atmada kullanılan, yay biçiminde bir araç 2. Kemençede, tellerin bağlandığı tahta (DS VI: 4210b).
yabakulak ~ yapalak: Baykuş (DTS: 235b); (ED: 875a).	yapalak: İri bir tür baykuş (TS: 2525b).	yabakulak: Büyük, biçimsiz kulaklı kişi (DS VI: 4112b). yapalah, yapalak: Baykuş (DS VI: 4177b-4178a), yaplak (DS VI: 4180b).
yabçan ~ yavçan: Dikenli bitki (DTS: 264b); Pelin, <i>Artemisia</i> (ED: 872a-b).	yavşan: Yavşan otu (TS: 2553b). yavşan otu: Sıracagillerden, mavi ve beyaz renkte çiçekler açan, kokulu, acı, kaynatılıp suyu ilaç olarak içilen bir bitki, yavşan (<i>Artemisia</i>) (TS: 2553b).	yavşan: 1. Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot 2. Yakacak olarak kullanılan bir ot 3. Süpürge yapmaya yarayan bir ot (DS VI: 4209a). yavuşan: Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot (DS VI: 4210a), yayşa: (DS VI: 4216b). yavşagan: Yavşan otu (DS VI: 4208b).
yad- ~ yat-: 1. Yaymak 2. Sermek 3. Saçmak (ışık için) 4. Yayılmak (DTS: 237a); (Zemin vs. üzerine) yaymak, <i>mec.</i> etrafa yaymak vb. (ED: 883b-884a).	yay-: 1. Bir şeyi açarak, düzelterek bir alanı örtecek biçimde sermek 2. Birçok kimseye duyurmak 3. Çevreye dağılmasına sebep olmak 4. Sınırı genişletmek 5. Koyun, inek vb.ni otlatmak 6. Dağınık ve düzensiz bir biçimde saçmak, dağıtmak 7. Işık kaynağı, ışığı kendinden	yay-: 1. Otlatmak 2. Sermek 3. Dağıtmak 4. Duyduğu sözü orda burda söylemek (DS VI: 4215a-b).

	dışarıya doğru çeşitli yönlerle göndermek (TS: 2558a).	
yadag: 1. Yaya 2. Yayan (DTS: 236b); Yaya (at sırtında gitmenin aksine) (ED: 887a-b).	yaya: 1. Yürüyerek giden kimse 2. Benzerlerine ayak uydurup ilerleyememiş, gelişememiş kimse 3. Osmanlılarda Yeniçeri Ocağından önceki dönemlerde Türklerden kurulan asker teşkilatı ve askeri 4. Yayan (TS: 2554a).	yaya: 1. Sürüye ayak uyduramayan koyun, keçi 2. Akli kıt (DS VI: 4210b). yayak: 1. Yaya, binitisiz 2. Atsız asker, piyade (DS VI: 4210b-4211a).
yadaglık: Yaya yürüme (DTS: 237a); Yaya olarak gezinme (ED: 888b).	yayalık: 1. Yaya olma durumu 2. Araç trafiğine kapatılarak sadece yayaların kullanımına sunulan yol (TS: 2554b).	---
yadgun: Yayılma, taşkın (DTS: 236b-137a); Taşkın nehir (ED: 888b).	yaygın: ²⁷⁹ 1. Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş, kullanılmış veya benimsenmiş olan 2. Sınırı genişlemiş 3. Herhangi bir bölgede çok görülen, bulunan (TS: 2555a).	yaygın: Yatağından çıkan akarsuyun yayıldığı yer (DS VI: 4212a). yaygun: Yaygın (DS VI: 4212a). yaykın: Dağ eteği, dere kıyısı gibi yerlerde bulunan küçük düzlük (DS VI: 4213b).
yadıglıg: Düz, yayvan (DTS: 237a); Serilmiş döşek (ED: 888b-889a).	yayılı: Yayılmış, serilmiş (TS: 2555b).	---
yadııl: 1. Yayılmak 2. Dağılmak 3. Serilmek 4. Saçılmak (DTS: 237a); Yayılmak, etrafa dağılmak (ED: 890a).	yayıl: 1. Yayma işine konu olmak veya yayma işi yapılmak 2. Hastalık, pek çok kimseye geçmek veya bulaşmak 3. Genelleşmek 4. Herkes tarafından durulmak 5. Genişlemek, büyümek 6. Serilmek, döşenmek 7. Koyun, inek vb. otlamak 8. Rahat bir biçimde, sere serpe oturmak 9. Kaynağından çıkan ışık, doğru çizgiler hâlinde türlü yönlerle dağılmak 10. <i>mec.</i> Ayrıntıya girmek, açılmak (TS: 2556a).	yayıl: 1. Otlamak 2. Açık saçık, saygısızca oturmak, yatar gibi uzanmak 3. Evliyken başkasıyla ilişki kurmak (DS VI: 4212b).
yadıım: Döşek (DTS: 237a-b); Halı, kilim (ED: 891b).	yayım: ²⁸⁰ 1. Yayma işi 2. Kitap, gazete vb. okunacak şeylerin basılıp dağıtılması, neşir 3. Herhangi bir eserin radyo ve televizyon aracılığıyla dinleyiciye,	yayım: 1. Erişte ve makarna kesmek için yoğrulup açılan hamur parçalarından her biri 2. Ev makarnası, erişte 3. Otlak 4. Takım, bölüm, parça (DS VI: 4212b-4213a) 5.

²⁷⁹ Yeni sözcük (Bayar 2006: 319a-b).

²⁸⁰ Yeni sözcük (Bayar 2006: 319b).

	seyirciye ulaştırılması, neşir (TS: 2556a).	Otlatma, yayma (DS VI: 4818b).
yağtur- ~ yattur- : 1. Dağıtmak 2. Serdirmek (DTS: 237b, 264a); Yaydırmak (ED: 887a).	yaydır- : Yayma işini yaptırmak, yayılmasını sağlamak (TS: 2555a).	---
yag : 1. Yağ 2. Merhem (DTS: 237b); Yağ, iç yağı, petrol (ED: 895a).	yağ : 1. Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde 2. Vazelin, mazot gibi yağları andıran ve sanayide kullanılan bir mineral madde 3. Vücudun, atılması gereken amonyak, üre vb. maddelerini içine alarak deriden sızan ve ter kokusunu veren madde 4. Güzel kokulu bitkilerden çıkarılan uçucu, kokulu ve sıvı madde 5. <i>mec.</i> Abartılı övgü (TS: 2499b).	yav : Yağ (DS VI: 4205a).
yag- : 1. Yağmak, düşmek (Yağmur, kar, kum, çiçek için) 2. Yağmak (ok için) (DTS: 237b-238a); Düşmek; yağmur yağmak, kar yağmak, dolu yağmak vs. (ED: 896a-b).	yağ- : 1. Yağmur, kar, dolu gökten düşmek 2. Toz, mermi vb. yüksekten çokça düşmek 3. <i>mec.</i> Üst üste ve çok gelmek (TS: 2502b).	yağ- : yağmak (DS VI: 4207b), yav- : (DS VI: 4207b).
yağı : Düşman (DTS: 238a); Düşman, hasım (ED: 898a-b).	yağı : Düşman, hasım (TS: 2500b).	yağı : Düşman (DS VI: 4121a).
yağılaş- : Birbirleriyle düşmanlık etmek (OTWF: 573); (DTS: 238b; ED: -).	yağılaş- : Düşman olarak karşı karşıya gelmek, savaşa tutuşmak (TS: 2500b).	---
yağılık : Düşmanlık (DTS: 238b); (ED: 903b).	yağılık : Düşmanlık (TS: 2500b).	---
yağız : 1. Kahverengi, kara 2. <i>mec.</i> Yeryüzü 3. At rengi adı (DTS: 239a); Mavi gökyüzünün aksine yeryüzünün sıfatı, kahverengi (ED: 909a-b).	yağız : 1. Esmer 2. Doru 3. <i>hlk.</i> Yiğit (TS: 2500b-2501a).	yağız : 1. Esmer, kara renkli 2. Yiğit 3. Tavlı, bakımlı hayvan (DS VI: 4122b-4123a). yāz : Yağız (DS VI: 4217a).
yağla- : Yağ sürmek (DTS: 239a); (Bir şeyi) yağlamak, yağ sürmek (ED: 9002b).	yağla- : 1. Yağ sürmek 2. Sürtünen iki yüzey arasına, kaymayı kolaylaştırmak için yağlı bir madde sürmek 3. Dalkavukça övmek, yağ çekmek (TS: 2501a).	yala- : Yağlamak (DA: 173a).
yağlan- : (Bir şey) yağlanmak	yağlan- : 1. Yağlama işi	---

(ED: 903a); (DTS: 239a).	yapılmak, yağ sürülmek, yağ konulmak 2. Yağ oluşmak 3. Yağdan kirlenmek 4. Yağ sürünmek (TS: 2501a).	
yaglat-: (Bir şeye) yağ sürdürmek, yağlatmak (ED: 903a); (DTS: 239a).	yağlat-: Yağlama işini yaptırmak (TS: 2501a).	---
yaglig: Yağlı (DTS: 239a); Yağlı (ED: 901b).	yağlı: 1. Üzerinde veya içinde yağı olan 2. Yağı çok olan 3. Yağla yapılmış 4. Besili, semiz 5. Yağdan kirlenmiş veya lekelenmiş olan 6. <i>mec.</i> Bol ve kolay kazanç sağlayan (TS: 2501b).	yağlı: 1. Börek 2. Pide 3. Yağlanmış ekmek 4. Yağlı yufkanın içine peynir sarılıp tavada pişirildikten sonra, üstüne şeker ekilerek yenilen bir tatlı 5. Güçlü, canlı (toprak, harç vb. için) 6. Bol, çok (DS VI: 4123b).
yagmur ~ yamgur: Yağmur (DTS: 239b); Yağmur (ED: 903b-904a).	yağmur: 1. Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet 2. <i>mec.</i> Çok ve sık düşen, gelen şey 3. <i>mec.</i> Çokluk, bolluk (TS: 2502b-2503a).	yāmūr: Yağmur (DS VI: 4157b), yağmur: (DS VI: 4126a), yāmūr: (DS VI: 4161a).
yagmurula-: (OTWF: 390; DTS: -; ED: -).	yağmurula-: 1. Hava yağmura çevirmek, yağmur yağacak gibi olmak 2. Yağmur biçiminde sulamak (TS: 2503a).	---
yagmurlig: Yağışlı, yağmurlu (DTS: 239b; ED: -).	yağmurlu: Yağmuru olan, yağmur yağan (TS: 2503a).	yağmırlı: Yağmurlu (KBAYA: 207)
yagtur-: Yağdırmak (ED: 900a); (DTS: 239b).	yağdır-: 1. Yağmasını sağlamak 2. Bir şeyi aralıksız ve ısrarlı bir biçimde yapmak 3. Vermek, söylemek 4. <i>mec.</i> Bol miktarda vermek, sağlamak 5. <i>mec.</i> Çok sayıda ortaya koymak, sürmek (TS: 2500a).	---
yak- II: Vurmak, sürmek (DTS: 252a-b); (Bir şeyi, bir şeye) sürmek, merhem sürmek (ED: 896b).	yak- I: Kına, yakı vb.ni koymak, sürmek (TS: 2509b). yak- II: Türkü, ağıt vb. düzenlemek, bestelemek (TS: 2510a).	yak-: Sürmek, koymak (kına için) (DS VI: 4132b). yak-: Önemli olaylar, acılar, ayrılıklar, sevilir üstüne türkü, ağıt yapmak, düzmek (DS VI: 4132b).
yaka: Yaka (DTS: 252b); Bir şeyin kıyısı, kenarı, giysi yakası (ED: 898a).	yaka: 1. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü 2. Giysilerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası 3. Kıyı, kenar, taraf 4. Eğik	yaka: 1. Yan, yön 2. Semt 3. Sırt, bayır 4. Kıyı 5. Kadın memesi (DS VI: 4128a). yaha, yağa: Yaka (DS VI: 4128a).

	yerey 5. Yapıların saçaklarında, suyun içeriye sızmasını önlemek için kiremidin altıyla oluk arasına konulan metal levha 6. Semt 7. Sahil 8. Yelkenlerin kenar ve köşeleri (TS: 2504a-b).	
yakala-: Yaka veya boğazı yakalamak, (bir şeyin) kıyısından geçmek (ED: 903b; DTS: -).	yakala-: 1. Bir kimseyi veya bir şeyi elle tutmak 2. Kaçan kimseyi ele geçirmek, derdest etmek 3. Bir kimsenin gitmesini engellemek, durdurmak 4. Bir kimseyi hoşla gitmeyecek bir durumda bulmak, bir kimsenin suçu ortaya çıkmak 5. Söz, bakış veya işareti fark etmek 6. Birdenbire etkisi altına almak 7. Arayarak veya rastlantı sonucu bulup bağlantı kurmak 8. Avlamak, tuzakla ele geçirmek 9. Tutturmak 10. Aynı düzeye gelmek (TS: 2505a).	yaħala-: Yakalamak (KYA: 501b).
yakar-: Yalvarmak (OTWF: 505; DTS: -; ED: -).	yakar-: 1. Israrla istemek, yalvarmak 2. Tanrı'ya içten yalvararak dua etmek, niyaz etmek (TS: 2506a).	yakar-: Yalvarmak, dua etmek (DS VI: 4130a).
yakıg: Yakı (DTS: 252b); Merhem (ED: 900b-901a).	yakı: Bazı hastalıkları tedavi etmek amacıyla bir bez üzerine yayılıp deri üzerine uygulanan, beden ısıyla vücuda yapışan, koyuca lapa (TS: 2506a).	yakı: 1. Çeşitli otlardan, nesnelerden yapılarak, ağrıyan, hasta organ üstüne konulan bir em (DS VI: 4130b), yaka: (DS VI: 4129a), yaku: (DS VI: 4132b). yaħı: Kırık, çıkık, ağrılı eklem üstüne yapıştırılan bez yakı (DS VI: 4128a).
yakın: 1. Yakın, yakınında yer alan 2. Yakın, komşu 3. Yakında (DTS: 252b-253a); Yakın (yer, zaman, veya akraba) (ED: 904a).	yakın: 1. Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı 2. Küçük, önemsiz değişikliklerle birbirinden ayrılan 3. Aralarında sıkı ilgi bulunan 4. Benzeyen, andıran, yaklaşan 5. Erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan 6. Uzak olmayan yer 7. Aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba 8. Uzak olmadan (TS: 2506b).	yaħın: Yakın (DS VI: 4128a), yaħun: (DS VI: 4128b). yaviğ: Yakın (DS VI: 4207a).

yakınlık: Yakınlık, konum (DTS: 253a); Yakınlık, akrabalık (ED: 904b-905a).	yakınlık: 1. Yakın olma durumu 2. <i>mec.</i> Duygusal bağ veya akrabalık ilişkisi (TS: 2507b).	yakınlık: 1. Cinsel ilişki 2. Gönül birleşmesi (DS VI: 4131b). yahınlık: Cinsel ilişki (DS VI: 4128a).
yakış-: 1. Yaklaşmak, yakınlaşmak 2. Uymak, hoş gitmek (DTS: 253a); Birbirine yaklaşmak, yanına yaklaşmak (ED: 908b-909a).	yakış-: 1. Güzel durmak, iyi gitmek, yaraşmak, uygun gelmek 2. Uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak (TS: 2508b).	yakaş-: Yakışmak (DS VI: 4130a).
yaktur-: Tutuşturmak (DTS: 253b); Yaktırmak vs. (ED: 900a).	yaktır-: Yakma işini yaptırmak (TS: 2510a).	---
yalabaç ~ yalavaç: 1. Haberci, elçi 2. Peygamber, resul (DTS: 242a); 1. Diplomatik temsilci, elçi 2. Peygamber (ED: 921a-b).	yalvaç: Peygamber (TS: 2515b). yalavaç: <i>esk.</i> Peygamber (TS: 2512b).	yalvaç: Peygamber (DS VI: 4152b).
yalavaçlık: Elçilik, elçilik görevi (DTS: 242a; ED: -).	yalvaçlık: Yalvaç olma durumu (TS: 2515b).	---
yalbar- ~ yalvar-: Yalvarmak, istemek (DTS: 245a); (Bir şeye) yalvarmak, yakarmak, dua etmek (ED: 920b).	yalvar-: Birinden ısrarla, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek (TS: 2516a).	yavlar-: Yalvarmak (DS VI: 4207b).
yaldruk ~ yaltrık ~ yalturuk ~ yaltrak ~ yuldruk ~ yıldırık ~ yıltırık: 1. Parlak, parıltılı 2. Süslü (DTS: 242b); Parlak, parlayan nesne; bir yıldız ismi, muhtemelen Procyon (ED: 922a-b).	yaldırak: <i>hlk.</i> Parlak, cılalı (2512b). Yıldırak: Süheyl (TS: 2591b). yıldırak: <i>hlk.</i> 1. Şimşek 2. Parıldayıcı, parıldayan (TS: 2591b).	ıldırak: Parlak (DS IV: 2464b). ıldırık: 1. Sıcaklık 2. Aydınlık 3. Kıvılcım (DS IV: 2465a). yaldırık: Merih (DS VI: 4145b). yalturak: Kuyruklu yıldız (DS VI: 4152b). yıldırak: 1. Çok parlak 2. Parlaklık (DS VI: 4269a).
yalga- ~ yalva-: Yalamak (DTS: 242b); Yalamak, okşamak (ED: 926b-927a).	yala-: 1. Bir şeyin üzerinden dilini sürüp geçirmek 2. Dilini gezdirerek bir şeyin üzerindeki almak 3. <i>mec.</i> Sıyrarak, dokunarak geçmek 4. Dalgalar geminin içine girmeyip yalnız bordasını sıyrarak geçmek (TS: 2510b).	yala-: Sıyrarak berelemek (DS VI: 4139b).
yalgan- ~ yalvan-: Kendi yalamak (ED: 927a); (DTS: 243a).	yalan-: 1. Yalama işi yapılmak veya yalama işine konu olmak 2. Kendini yalamak (TS: 2512a).	---
yalgan: 1. Yalan, yanlış 2. Hile, yalan (DTS: 242b);	yalan: 1. Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, ktır 2.	yalan: Yalancı (DS VI: 4140b).

Asılsız, yalan, yalancı (ED: 926b).	Yalancı 3. Uydurma (TS: 2510b-2511a).	yalon: Yalan (DS VI: 4151a).
yalgat- ~ yalgat- : (Birine, bir şeyi) yalatmak (ED: 927a); (DTS: 243a).	yalat- : Yalama işini yaptırmak (TS: 2512b).	yalat- : 1. Dövmek, sopayla vurmak 2. Bir şeyi bir yere sürterek aşındırmak (DS VI: 4142b).
yalguz ~ yalğus ~ yalıguz : Yalnız, tek (DTS: 243a-b); Yalnız, tek; tek başına (ED: 930b-931a).	yalnız : 1. Yanında başkaları bulunmayan 2. Yanında başkaları olmayarak 3. Yalnızca 4. Ama 5. Toplumsal ilişkilerden yoksun veya yoksun bırakılan kişi (TS: 2514b).	yalaguz : Yalnız (DS VI: 4136a), yalagız : (DS VI: 4141b), yalazuğ : (DS VI: 4144a), yalgı : (DS VI: 4145b), yalgız : (DS VI: 4145b), yalğız : (DS VI: 4145b), yalhı , yalhı : (DS VI: 4146a), yalnız , yalıgız : (DS VI: 4148a), yālız : (DS VI: 4148b).
yalıg : Çıplak, cavlak, yalın (DTS: 243b); Çıplak (ED: 929b-930a).	yalın II: 1. Gösterişsiz, süssüz, sade (söz, yazı) 2. <i>hlk.</i> Çıplak, kınından çıkmış (TS: 2513b).	yalın : 1. Çıplak 2. İnce 3. Tek kat, hafif, ince (DS VI: 4147b).
yalıguzluk : Yalnızlık (DTS: 244a-b; ED: -).	yalnızlık : 1. Yalnız olma durumu, kimsesizlik 2. Kimse bulunmama durumu, ıssızlık, tenhalık (TS: 2515a).	---
yama- : Yamamak, yamalamak (DTS: 245b); (Bir şeyi) yamamak (ED: 934b-935a).	yama- : 1. Yama koyarak onarmak, yamalamak 2. <i>mec.</i> İstenmeyen kimse veya şeyi birine mal etmek 3. İstenmeyen kimseyi birine zorla vermek (TS: 2516b).	yama- : 1. Beğenilmeyen bir şeyi almaya birini razı etmek ya da zorla vermek 2. Üstüne suç atmak (birinin) (DS VI: 4155a).
yamag : Yama, parça (DTS: 245b); Giysi üzerindeki yama (ED: 935b).	yama : 1. Delik ve yırtığı uygun bir parça ile onarma, kapatma 2. Bu iş için kullanılan parça 3. Deride geniş leke (TS: 2516a).	yama : Yama (UKA: 295).
yamaglık : Yamalı (DTS: 245b); Yamalı (ED: 936a).	yamalı : 1. Yama vurulmuş, yama ile onarılmış olan 2. Yüzünde lekeler bulunan (kimse) (TS: 2516b).	yamalı : Deride, genellikle yüzde görülen çok açık ya da çok koyu renkte, yama gibi büyücek leke bulunan kişi; üstünde böyle bir leke bulunan yer (DS VI: 4154b).
yamaglık : Yama için hazırlanmış şey (DTS: 245b); (ED: 936a).	yamalık : Yama için kullanılan parça (TS: 2516b).	yamalıh , yamalık : 1. Yama, yamaya yarar bez parçası 2. Abla öldüğü zaman, eniştesiyle evlendirilen kız (DS VI: 4154b-4155a).
yaman- : Kendi giysisini yamamak (ED: 937a); (DTS: 245b).	yaman- : 1. Yamalanmak 2. Kötü bir şey veya kimse birinin üstünde kalmak, yük olmak, yükletilmek (TS: 2517a).	yaman- : 1. Sığınmak, çıkar sağlamak için yaklaşmak 2. İsteği dışında birisine yaklaştırmaya çalışmak, balta olmak 3. Birinin yanına

		yardımcı girmek (DS VI: 4155b).
yaman: Kötü (DTS: 245b); kötü, fena vb. (insan veya nesne için) (ED: 937a).	yaman: 1. Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan (kimse) 2. Kötü, korkulan (kimse) 3. Alışılmadık, olağanın dışında (TS: 2516b).	yaman: 1. Yaman 2. İşbilir, kurnaz (DS VI: 4155a).
yan: 1. Yan, taraf 2. Kalça (DTS: 246a); Kalça, bedenin veya başka şeylerin yanı, böğrü (ED: 940a-b).	yan: 1. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü, profil 2. Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf, cihet 3. Yer 4. Üst 5. Birlikte, beraberinde olma 6. Üstte, altta, arkada veya önde olmayan 7. İkinci derece olan 8. Tali 9. Bir tarafa yönelerek 10. <i>mec.</i> İstekleri karşıt olan iki kişiden veya topluluktan biri 11. Savaş düzenindeki ordunun iki kanadından her biri 12. Bir denklemde “=” işaretiyle ayrılmış olan iki anlatımdan her biri 13. Futbol veya hentbolda, topun, alanın yan çizgileri dışına çıkması, taç (TS: 2517b-2518a).	yan: 1. Sedir, sedir şiltesi 2. Sedir kilimi, halısı 3. Dört tekerli arabanın, çıkarılıp takılabilen parmaklıkları 4. Köylerde yapılan kerpiç yapılara boydan boya konulan kalın ağaç 6. Arkadaş (DS VI: 4161a).
yan-: Yanmak (DTS: 246a); Yanmak, alevlenmek vb. (ED: 942a).	yan-: 1. Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak 2. Ateş durumuna geçmek, tutuşmak 3. Isı, ışık veren bir konuma geçmek 4. Bütünü veya bir bölümü ateş veya sıcaklığın etkisi ile bozulmak, kömür durumuna geçmek 5. Isı etkisiyle vücudun bir yanı yara olmak, kızarmak veya rengi koyulaşmak 6. Vücut veya nesnelerin ısısı artmak 7. Parlamak, parıldamak 8. Birtakım etmenlerin etkisiyle işe yaramaz duruma gelmek 9. Yanık acısına benzer bir acı duymak 10. Çok istemek, çabalamak 11. <i>mec.</i> Çok üzülmek 12. <i>mec.</i> Çok sevmek, büyük bir aşk ile sevmek 13. <i>mec.</i> Hükümsüz kalmak, değerini yitirmek 14.	yan-: 1. Sevdalanmak 2. Candan, içten üzülmek 3. Derdine ortak olmak 4. Oyunda yanlış yapmak, oyun dışı olmak (DS VI: 4174a).

	<i>mec.</i> Zarara, kötülüğe uğramak 15. <i>mec.</i> Çocuk oyunlarında oyun dışı kalmak 16. <i>mec.</i> Bir bir sıralamak, dile getirmek, dert dökmek, anlatmak (TS: 2523b-2524a).	
yana: 1. Tekrar, yeniden 2. Gene (DTS: 246a); Tekrar, yeniden; ve (ED: 943a-b).	gene: Yine (TS: 926b). gine: <i>hlk.</i> Gene, yine (TS: 945b). yine: 1. Yeniden, bir daha, tekrar, gene 2. Öyle de olsa, öyle olmasına karşılık 3. Buna rağmen, bununla birlikte (TS: 2596a-b).	gine: Yine (DS III: 2079a).
yanaş-: Yakın gitmek (DTS: 246b; ED: -).	yanaş-: 1. Bir şeyin, bir kimsenin yanına gelmek 2. Vapur, kayık vb. kıyıya varmak 3. <i>mec.</i> Karışmak, ilgilenmek, istek göstermek 4. <i>mec.</i> İlişki kurmak (TS: 2519a).	yanaş-: İşe koyulmak (DS VI: 4162b).
yandak: Deve diken; kudret helvası (ED: 947a); (DTS: 246b).	yandık: Baklagillerden, sıcak ve kurak bölgelerde yetişen, sarımtırak küçük tohumlarından kudret helvasına benzer bir madde elde edilen bitki (<i>Alhagi maurorum</i>) (TS: 2520a).	yandah, yandak: Dikenli bir ot (DS VI: 4165a), yandık: (DS VI: 4165a).
yanlık: Çoban çantası (DTS: 247a); Çoban çantası (ED: 950b).	yanlık: Kahvaltıda ve diğer öğünlerde ana yiyeceğin yanında verilen çerez türü veya domates, salatalık vb. yiyecekler (TS: 2523a).	yanlık: 1. Keçi, koyun postundan yapılmış, çiftçilerin yoğurt ya da ayran taşıdıkları çanta 2. Günlük yoğurdu saklamak, suyunu süzdürmek için kullanılan, işlenmiş koyun, keçi derisinden yapılmış tulum 3. Sedirlerin üstüne konulan ot minder 4. Sedir 5. Yastık (DS VI: 4173b).
yanut: 1. Yanıt, cevap 2. Yedek (DTS: 247b); Yedek, bir şeye karşılık olarak verme, cevap (ED: 946b-947a).	yanıt: ²⁸¹ 1. Cevap 2. Canlı Organizmaların tedavi veya diğer nedenlerle maruz kaldığı maddelere, durumlara karşı gösterdiği tepkime, reaksiyon (TS: 2522a).	yanut: Yanıt (DS VI: 4177a). yanıt: 1. Nişanlı yanların birbirine gönderdikleri armağan 2. Düğünde güveye gelin evinin gönderdiği armağan (DS VI: 4171b).
yanutlug: Karşılık veren kişi (ED: 948a); (DTS: 247b).	yanıtlı: Cevaplı (TS: 2522a).	---
yağak: 1. Yan 2. Yanak (DTS: 248a-b); Elmacık	yanak: 1. Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü	yağak: Yanak (DS VI: 4118a).

²⁸¹ Canlandırılmış sözcük (MBTS: 1333b).

kemiği, yanak, bir şeyin kenarı (ED: 948b).	2. Lastik tekerlekli taşıtlarda lastiğin jant ile yere temas eden bölümü arasında kalan yan yüzeyi (TS: 2518a-b).	
yağı: 1. Yeni 2. Yeni ay günü 3. Yeni yapılan eylem (DTS: 248b); hem <i>soyut</i> hem <i>somut</i> (ör. yıl) için yeni (ED: 943b-944a).	yeni: 1. Kullanılmamış olan, eski karşıtı 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan 3. En son edinilen 4. İşe henüz başlamış 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan 6. Tanınmayan, bilinmeyen 7. Daha öncekilerden farklı olan 8. Eskisinin yerine gelen 9. Biraz önce, çok zaman geçmeden (TS: 2572a).	yiği: Yeni (DS VI: 4280b). yengi: Yeni, son moda (DS VI: 4247a).
yanıl-: 1. Yanılmak, aldanmak 2. Hata etmek, günah işlemek (DTS: 249a); Yanılmak, yanlış yapmak, hata etmek vb. (ED: 951a-b).	yanıl-: 1. Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak 2. Sonucunu düşünmeden veya bilmeden uygunsuz bir davranışta bulunmak (TS: 2521a-b).	yanğıl-: Yanılmak (DS VI: 4167b). yağal-: Yanılmak, kandırılmak (DS VI: 4118b). yağal-: Aldanmak (DS VI: 4162a).
yanıla-: Yenilemek (DTS: 249a); Yenilemek, onarmak (ED: 952a).	yenile-: 1. Bir kimse veya bir şeyin yerine yenisini koymak 2. Hastalık, tekrarlamak (TS: 2573b).	---
yanıku: Akis, yankı (DTS: 249b); Yankı (ED: 949a).	yankı: 1. Sesin bir yere çarpıp geri dönmesiyle duyulan ikinci ses, aksiseda, inikâs, akis, eko 2. <i>mec.</i> Bir olgunun çevrede uyandırdığı duygu, düşünce veya tepki, akis, inikâs (TS: 2522b).	yanğı: Yankı (DS VI: 4167a), yanğı: (DS VI: 4168b), yanğı: (DS VI: 4168b), yanku: (DS VI: 4172b).
yanıkula-: Yankılanmak, yankı yapmak (DTS: 249b); Yankılamak vb. (ED: 949b-950a).	yankıla-: Sesi geri çevirmek, yankı durumunda geri döndürmek, inikâs etmek (TS: 2522b).	---
yanıkulug: Dolgun, sesli (DTS: 249b); Yankılanan, yankı yapan vs. (ED: 949b).	yankılı: Yankısı olan (TS: 2522b).	---
yap-: 1. Kurmak, tesis etmek 2. Örtmek 3. Kapatmak 4. İliştirmek, yapıştırmak (DTS: 250a); İnşa etmek (ör. duvar); (kapı) kapamak; (nesneleri) örtmek; (nesneleri) birbirine yapıştırmak, (nesneleri) bir araya getirmek (ED: 870b-871a).	yap-: 1. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek 2. Olmasına yol açmak 3. Yol almak 4. Onarmak, tamir etmek 5. Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek 6. Bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa	yap-: 1. Dışkısını yapmak, pislemek 2. Cinsel ilişkide bulunmak (DS VI: 4180b). yaf-: Yapmak (DS VI: 4117a).

	etmek 7. Bir düşünceyi, bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek, gerçekleştirmek 8. Düzenli bir duruma getirmek 9. Üretmek 10. Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak 11. Salgılamak, çıkarmak 12. Dışkı çıkarmak 13. Gerçekleştirmek 14. Tehdit yoluyla birini herhangi bir duruma düşürmek 15. Evlendirmek 16. Bir durum yaratmak 17. Edinmek, sahip olmak 18. Bir kimseye bir meslek kazandırmak, yetiştirmek 19. Davranmak, hareket etmek 20. Olmak (TS: 2529b-2530a).	
yapaku: Keçeleşmiş yün, kıl yumağı (DTS: 235b); Keçeleşmiş saç veya yün; uzamış ve keçeleşmiş hayvan kılı (ED: 874b-875a).	yapağı: İlkbaharda kırkılan koyun tüyü, yapak (TS: 2525b). yapak: Yapağı (TS: 2525b).	yapağı: Kırkılmış koyun yünü (DS VI: 4177b), yapā: (DS VI: 4177b), yapak: (DS VI: 4177b). yapık: 1. Dolaşık saç 2. Dolaşık, karışık, birbirine girmiş iplik, saç vb. 3. Tarakta toplanan saç döküntüsü (DS VI: 4179a).
yapıg ~ yapı: Katman, eklenti (DTS: 250b-251a); Parça, eyer örtüsü (ED: 873a).	yapı: 1. Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri, bina 2. Yapılmakta olan konut, yol, köprü vb. inşaat, konstrüksiyon 3. Yapma, oluşturma, ortaya konulma, meydana getirme 4. Canlı bir varlığın ruh veya beden özelliklerinin tümü, bünye, strüktür 5. Bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge, strüktür 6. Bir hücrede, bir dokuda, karmaşık oluşumlu bir organizmada elemanların düzeni 7. Ögeleriyle somut bağımlılığı olan bütün 8. Parçaları ve ögeleri arasında yasaya uygunluk, durağan bağlar ve karşılıklı ilişkiler bulunan dizge veya bütün, strüktür (TS: 2526a).	yapı: 1. Yelkenli, kayık 2. Bal peteği (DS VI: 4178b).
yapıgılg: Parçalı, kapalı	yapılı: 1. Yapısı herhangi bir	yapılı: Herhangi bir kılık ve

(DTS: 251a); Sürgülü kapı (ED: 875a).	nitelikte olan 2. Vücudu gelişmiş, iri (TS: 2527a).	tipte yaratılan, yapılmış olan: <i>Maymun yapılı, erkek yapılı, haydut yapılı vb</i> (DS VI: 4179b).
yaptur- : Kapıyı çarptırmak, kapattırmak; duvar inşa ettirmek; ekmek yaptırmak (ED: 872b-873a); (DTS: 251b).	yaptır- : 1. Yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek 2. Satın almak (TS: 2531b).	yapdır- : Yaptırmak (DTYA: 85b).
yapul- : Kapı kapanmak, çarpmak (ED: 877a-b); (DTS: 251b).	yapıl- : 1. Yapma işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Gerçekleştirilmek, ortaya çıkarılmak (TS: 2527a).	yapıl- : Yapılmak, olmak (EİA III: 333).
yapurgak ~ yapırgak : Yaprak, taç yaprağı (DTS: 251a); Bitki veya ağaç yaprağı, <i>mec.</i> kitap yaprağı (ED: 879b-800a).	yaprak : 1. Bitkilerde solunum, karbon özümlemesi, terleme vb. olayların olduğu, çoğu klorofilli, yeşil ve türlü biçimdeki bölümler 2. Sarma yapılan asma yaprağı 3. Börek, baklava vb. şeylerde yufka 4. Kitap, defter vb. şeylerde ön ve arka yüzü oluşturan kâğıtlardan her biri, varak 5. Kat kat ayrılabilen şeylerde kat 6. Eni 50, boyu 75 santimetre olan bayrak ölçüsü 7. <i>esk.</i> Birkaç parça eklenerek yapılan şeylerde her parça (TS: 2530a).	yaprak : 1. Kağıt arabasının çevresindeki tahta 2. Dingil başlarının aşınmaması için tekerleğin yuvasına, dingille birlikte konulan demir parçası 3. Bodur meşe ağacı 4. Kaçak tütünden yapılmış sigara (DS VI: 4181a). yarpak : Yaprak (DS VI: 4183a), yarpağ , yarpak : (DS VI: 4191a).
yapurgaklıg : Yapraklı olan, yapraklı (DTS: 251a); Yapraklı (ED: 880a).	yapraklı : Yapraklı olan (TS: 2530b).	---
yapuş- ~ yapış- : (Bir şeye) bitişmek, yapışmak (ED: 880b-881a); (DTS: 251a).	yapış- : 1. Yapışkan bir maddeye bulanmış olan bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak 2. İyice yaklaşmak, sokulup değmek 3. Aralık bırakmayacak biçimde üzerine dokunmak 4. Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak 5. Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak 6. Başı çeken çok yakından izlemek 7. <i>mec.</i> Birini rahatsız etmek, sataşmak, peşini bırakmamak, musallat olmak (TS: 2528b).	yapış- : Sıkıca tutmak/tutunmak (EİA III: 333).
yapuşgak : Dikenli ot (DTS: 252a); Dikenli, yapışkan bitki	yapışık : 1. Bir yere yapışmış olan 2. Fizyolojik yönden	yapışak : 1. Bir çeşit yapışkan ot 2. Yapışıcı (nesne) 3. Bir

(ED: 881b).	birbirlerine bağlı olarak doğan 3. <i>mec.</i> Sürekli bir arada bulunan 4. Dokunan, değen (TS: 2528a). yavşak: ²⁸² <i>hlk.</i> 1. Bit yavrusu, sirke 2. <i>mec.</i> Geveze, yılışık kimse (TS: 2553a).	bitkinin dikenli, tohumu 4. Arsız, sırnaşık kişi 5. Dağ tepelerine yapışmış gibi duran beyaz bulutlar (DS VI: 4180a-b). yavşak, yavşak: Bit yavrusu (DS VI: 4208b), yavışak: (DS VI: 4207a), yavşı: (DS VI: 4209a), yavşu: (DS VI: 4209a), yavşuk: (DS VI: 4209a), yavuşak, yavuşak: (DS VI: 4210a).
yapuşgan: Yapışkan, yapışan (DTS: 252a; ED: -).	yapışkan: 1. Yapışma özelliği olan 2. Yapıştırıcı 3. <i>mec.</i> Gitmek bilmeyen (TS: 2528a).	yapışkan: 1. Zamk 2. Ökse otu 3. Bir çeşit ısırğan otu, <i>Parietaria Officinalis</i> , <i>Urticaceae</i> 4. 1, 5-2 metre boyunda, kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvası olan, dalları nazar için kullanılan bir ağaç 5. Duvar aralarında biten, yabancı bir bitki 6. Sulu tarlalarda yetişen, başağı insana, hayvana yapışan bir ot 7. Arsız, sırnaşık kişi 8. Uyuşuk, tembel (DS VI: 4180b).
yar I: Yar, vadi (DTS: 254a); Uçurum, yarık (ED: 953b-954a).	yar: Uçurum (TS: 2531b).	yar: Yar, uçurum (EİA III: 334).
yar-: Yarmak, parçalamak (DTS: 254a); (Keskin bir aletle) bölmek, yarmak vb. (ED: 954b-955a).	yar-: 1. Uzunlamasına bölüp ayırmak 2. Buğday, arpa vb. tahıl tanelerini değirmende kırmak 3. Derin yara açmak 4. Yarık açmak 5. Kesip açmak 6. <i>mec.</i> Ortasından, içinden geçmek (TS: 2541b).	yar-: 1. Yavruyu memeden ayırmak 2. Uğraşmak, emek vermek 3. Soymak, çalmak 4. Öğütmek (buğday vb.) (DS VI: 4190b).
yara-: 1. Uymak, yarmak 2. Başarmak, becermek (DTS: 254a); (Birine) yararlı, faydalı, karlı, avantajlı, başarılı olmak; (bir şeye) uygun olmak (ED: 956a-b).	yara-: 1. Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak 2. Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak 3. Sağlık bakımından elverişli olmak 4. <i>mec.</i> işine gelmek (TS: 2533a).	yara-: Zamanı, sırası gelmek (koyun kırma, tarla sürme, ekme vb. için) (DS VI: 4182b).
aran-: 1. Uymak, elverişli olmak 2. Hoşlanmak 3. Yaranmak, yaltaklanmak (DTS: 254b-255a); (ED: 970b).	aran-: 1. Bir davranışla birini memnun etmek 2. <i>mec.</i> İçten olmayan davranışlarla birini memnun etmeye, gözüne girmeye çalışmak	aran-: 1. Birinin hoşnutluğunu sağlamak 2. Yaltaklanmak 3. Hak etmek 4. Hayvan, çiftleşmeye hazırlanmak (DS VI: 4182b-)

²⁸² Türkçe Sözlük'te *yavşak* maddesi altında iki ayrı sözcüğe ait anlamlar yer alır. 1. anlam Eski Türkçede *yapuşgak* "dikenli, yapışkan bitki" sözcüğünden bugüne uzanan *yavşak* I sözcüğüne; ikinci anlam Eski Türkçe *yanşak* "geveze, çenesi düşük" sözcüğünden bugüne ulaşan *yavşak* II sözcüğüne aittir.

	(TS: 2533a).	4183a).
yaraş-: 1. İyi geçinmek 2. Uymak, yaramak, beğenmek (DTS: 255a); (ED: 972b).	yaraş-: 1. Yakışmak, uymak 2. Yatkın olmak (TS: 2534a).	yaraş-: Yararı dokunmak (DS VI: 4183a).
yaraştır-: Uyumlu olmalarını sağlamak (ED: 973a-b); (DTS: 255b).	yaraştır-: Uygun görmek, yakıştırmak, tensip etmek (TS: 2534a-b).	---
yarat-: 1. Oluşturmak, yaratmak 2. Tanzim etmek 3. Donatmak, giydirmek (DTS: 255b); Uygun, elverişli bulmak veya yapmak; uyarlamak, (bir şeyi) onaylamak, kabul etmek; yaratmak (ED: 959b).	yarat-: 1. Allah, olmayan bir şeyi var etmek 2. <i>mec.</i> Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak 3. <i>mec.</i> Olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak (TS: 2535a).	yaret-: Yaratmak (KYA: 502b).
yaratıl-: Yaratılmak (ED: 962a); (DTS: 255b-256a).	yaratıl-: Yaratma işine konu olmak (TS: 2534b).	---
yargu: Hukuk mahkemesi (gerçekleri ayırmak veya doğruyu ortaya çıkarmak için araç); dava veya hüküm (ED: 963b; DTS: -).	yargı: ²⁸³ 1. Kavrama, karşılaştırma, değerlendirme vb. yollara başvurularda kişi, durum veya nesnelerin eleştirici bir biçimde değerlendirilmesi, hüküm 2. Yasalara göre mahkemece bir olay veya olgunun doğuşuna etken olan sebeplerin de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi sonucu verilen karar, kaza (TS: 2536b).	yargı: Dava, didişme (DS VI: 4184a).
yarık: Zırh, örgü zırh (DTS: 257a); Zırh (ED: 962a-b).	yarak: 1. <i>esk.</i> Silah 2. Erkeklik organı (TS: 2532b).	yarak: Gerekli araçlar (DS VI: 4816b). yarah: Erkeklerde üreme organı (DS VI: 4816b). yuruk: ²⁸⁴ Silah (DS VI: 4323b).
yarıl-: 1. Yarılmak, ayrılmak 2. Kırılmak, çatlamak 3. <i>mec.</i> Kırılmak (kalp için) (DTS: 256a-b-); Yarılmak, ayrılmak vb. (ED: 967b).	yarıl-: 1. Yarma işi yapılmak 2. Üzerinde yarık açılmak (TS: 2538b).	yarıl-: 1. Çocuk, hayvan yavrusu, süten kesilmek 2. Buğday öğütülmek 3. Üzülmek, yüreği oynamak (DS VI: 4185).
yarım: Yarım (DTS: 256b); Yarım (ED: 968b).	yarım: 1. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri 2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan 3. Bir bütünün yarısı olan miktar 4.	yarım: 1. Bir gaz tenekesinin yarısı oylumunda bir tahıl ölçeği 2. Bir tahıl ölçeği 3. Tahıl ölçeğinin yarısı 4. Gaz tenekesinden bu yük, tahtadan

²⁸³ Canlandırılmış sözcük (MBTS: 1338b).

²⁸⁴ Hasan Eren, Derleme Sözlüğü'nde Bursa kaydıyla yer alan bu sözcüğün Tarama Sözlüğü'nde kayıtlı olan *yarak* sözcüğüne benzetme yoluyla oluşturulduğunu ileri sürmüştür (Eren 2010: 87).

	Saatte on iki otuz 5. <i>mec.</i> Hastalıklı, sakat, sağlıklı (TS: 2538b-2539a).	yapılmış tahıl ölçeği 5. Bir gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeği 6. On iki kiloluk tahıl ölçeği 7. Fıtlıklı 8. Sakat, beden yapısından eksik olan 9. Güreşte, apış arasından alınan künde (DS VI: 4186a).
yarımla- : Bir şeyin yarısını yapmak (DTS: 256b); (ED: 969b).	yarımla- : Bir işin yarısını yapmak, yarılamak (TS: 2539b).	---
yarın ~ yarun : Sabah, yarın; şafak (DTS: 256b, 259b); Aydınlık olmak vb.; sabahın erken saatlerinde, yarın sabah, yarın, gelecek yıl (ED: 970a-b).	yarın : 1. Bugünden sonra gelecek ilk gün 2. Gelecek, ilerideki zaman 3. Bugünden sonra gelecek ilk gün içinde (TS: 2540a).	yarın : Yarın (DS VI: 4191a).
yarınki : Yarınki (DTS: 257a); (ED: 971a).	yarınki : Yarın yapılacak olan, yarın ile ilgili (TS: 2540a).	---
yarınlık : Yarınki (DTS: 257a); Yarına ait olan (ED: 971a).	yarınlık : 1. Çok yakında olması beklenen (şey) 2. Kısa bir süre için (TS: 404a).	---
yarısa ~ aya yersgü ~ yerise : Yarasa (DTS: 257a); Yarasa (hayvan) (ED: 972a).	yarasa : Yarasalardan, ön ayakları perdeli kanat biçiminde gelişmiş, vücudu yumuşak sık kıllarla kaplı, iskeletleri hafif yapılı, uçabilen memeli hayvan (<i>Vespertilio</i>) (TS: 2534a).	yelese : Yarasa (DS VI: 4235b).
yariş : Yarış, at yarışı (DTS: 257a); At yarışı (ED: 972a).	yariş : 1. Yarışma 2. Yarışma, rekabet (TS: 2540a-b).	yariş : Yarış (AİA: 646a).
yariş- : Yarışmak, yarış yapmak (DTS: 257a); Yarışmak; bölüşmek (ED: 972b).	yariş- : 1. Üstünlük kazanmak amacıyla bir yarışmaya katılmak 2. Bir yarışmada başkalarından üstün olmak için çaba göstermek 3. Başkalarından üstün olmaya çalışmak, rekabet etmek (TS: 2540b).	yariş- : 1. Koşmak 2. Eşitçe bölüşmek (DS VI: 4188a).
yarlıg : 1. Buyruk, emir 2. Dinî emirname (DTS: 257b); Üstten asta emir (ED: 966b-967a).	yarlık : Ferman (TS: 2541a).	yarlıg : 1. Yasa 2. Koruyan (DS VI: 4189a). yarlık : Buyruk, emir (DS VI: 4189a).
yarlıka- : 1. Lütfetmek, bahşetmek 2. Buyurmak, emretmek, emir vermek 3. Merhamet göstermek, affetmek 4. Konuşmak (yüksek dereceli kişiler için) (DTS: 257b); Emir vermek;	yarlıga- : Tanrı, birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek (TS: 2541a).	yarlıga- : Bağışlamak, korumak (DS VI: 4189a), yarılga- : (DS VI: 4185b), yarla- : (DS VI: 4188b).

merhametli, şefkatli olmak, merhamet etmek; (bir şey yapmaya) lütfetmek, tenezzül etmek; Tanrı için (günahları) bağışlamak (ED: 968a).		
yarma: Yarma (DTS: 258a); Yarma, yarılmış şey vb. (ED: 969a).	yarma: 1. Yarmak işi 2. Engebeli bir yerde, herhangi bir yolu geçirmek için açılmış yer 3. Gelişigüzel kırılmış buğday, dövme 4. Gelişigüzel kırılmış buğdaydan yapılan bir çorba türü 5. Kolay yarılan ve çekirdeğinden ayrılan 6. Kaba saba, görgüsüz (kimse) (TS: 2541a).	yarma: 1. Buğday, arpa, mısır, bezelye vb.nin iri çekilmiş, dövmesi 2. Hayvanlar için arpa, buğday, mısır vb. tahıldan dövülerek yapılmış yem 3. Çorbalık iri un 4. İri bulgur 5. İri yarılmış ağaç, odun 6. Kolay yarılan gürge türünden bir ağaç 7. İnsanların kazıp açtığı yol, kanal, hendek 8. Yarılarak kurtulan meyve 9. İriyari, heybetli, kaba saba adam (DS VI: 4189b-4190a).
yarpuz: Yarpuz <i>Menta pelagium</i> (ED: 957b; DTS: -).	yarpuz: Ballıbabagillerden, çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitki (<i>Mentha pulegium</i>) (TS: 2541b).	yarpız: 1. Yaban nanesi 2. Oğul otu 3. Kuzukulağı (DS VI: 4192a-b). yarpuz: 1. Yaban nanesi 2. Yabamlı pancar 3. Mısır püskülü 4. Talaş, yonga (DS VI: 4191b), yalpuz: Yaban nanesi (DS VI: 4151b), yapriz: (DS VI: 4182a), yapruz: (DS VI: 4182a), yarpus: (DS VI: 4191b), yerpis: (DS VI: 4256a), harpız: (DS III: 2294b), narbız: (DS IV: 3240b), narbus: (DS IV: 3240a), narpız: (DS IV: 3241a), narpis: (DS IV: 3241b), narpuç: (DS IV: 3241b), narpuz: (DS IV: 3241b), nerpiz: (DS IV: 3248a), nerpüz: (DS IV: 3248a).
yartur-: (Ağaç) yarırmak (ED: 961a); (DTS: 259a).	yardır-: Yarma işini yaptırmak (TS: 2536b).	yardır-: 1. Buğday vb. öğüttürmek 2. Delikanlılar, öteden beriden konuşmak (DS VI: 4183b).
yaruk ~ yarik: 1. Kasık bölgesi, ayırık yer 2. Yarık, çatlak (DTS: 257a, 259b); Yarık, çatlak, kırık; Çatlamış, yarılmış (ED: 962b).	yarık: 1. Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak 2. İnce bir çizgi durumunda açılmış yara 3. <i>mec.</i> Anlaşmazlık 4. Küçük bir ışık demeti elde etmek için ışık kaynağının önüne	yarık: 1. Çatlak, delik 2. Kötü yolda kadın (DS VI: 4185b). yaruh: Yarık, çatlak, kovuk (DS VI: 4192b).

	konulan, saydam olmayan bir düzlem üzerine açılmış, dikdörtgen biçiminde küçük delik 5. Çatlak 6. Dişinin cinsel organı 7. Yarılarak açılmış veya yarılarak oluşmuş (TS: 2538a-b).	
yas: 1. Zarar, ziyan 2. Ölüm, helak (DTS: 260a-b); Hasar, zarar, tahrip, zaiyat vs. (ED: 973b).	yas: Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem (TS: 2541b).	yas: 1. Zararlı hayvanları öldürmek için, geçecekleri yol üstüne, saçma ya da kurşun doldurulmuş tüfekle hazırlanmış tuzak 2. Ölü ağıdı (DS VI: 4192b).
yası: Yassı (DTS: 261a); Yassı, düz (ED: 973b).	yassı: Yayvan ve düz (TS: 2544a).	yassu: Yassı (DS VI: 4197a). yasdı: Yassı (DS VI: 4194a), yastı: (DS VI: 4197b).
yasıla-: Düzleştirmek, düz yapmak (DTS: 261a); (ED: 975a).	yassıla-: Yassı duruma getirmek (TS: 2544b).	---
yashg: Zararlı (DTS: 261a; ED: -).	yashl: Yas tutan (kimse), matemli (TS: 2544a).	yasdı: Yaslı (DS VI: 4194a).
yasta-: Yaslamak, desteklemek (DTS: 261a); (ED: 974b).	yasta-: Dayamak, yaslamak (TS: 2544b).	yasta-: Yaslamak (DS VI: 4197b).
yastuk: Yastık (DTS: 261a); Yastık vb. (ED: 974a-b).	yastık: 1. Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot vb.yle doldurulmuş küçük minder 2. Bu biçimde yapılmış ve türlü işlerde kullanılan şey 3. Fide yetiştirmek için ince toprak ve gübreden hazırlanmış yüksekçe yer 4. Yapılarda, makinelerde bazı bölümlerin üzerine dayandığı parça (TS: 2544b).	yastık: 1. Araba ve kağıda, dingil ile sandık arasındaki iki ucu delikli, geniş ve kalın tahta 2. Fide yetiştirmek için düzenlenen yüksekçe yer (DS VI: 4197b). yasduk: Yastık (DS VI: 4194b), yasdik: (DS VI: 4194b), yastuk: (DS VI: 4198a).
yaş: 1. Yeşil, körpe 2. Taze 3. Sebze 4. Yıl (yaş hakkında) 5. Yaşam 6. Gözyaşı (DTS: 261b); Taze, nemli; yeşil bitkiler için taze; nemle akan gözyaşı için ıslak; hayatın bir yılı için yeni yıl (ED: 975b-976a).	yaş I: 1. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin 2. Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ 3. Bir kurum, bir kuruluş, düzen vb.nin kurulduğundan bu yana geçen zaman 4. Bir gök cisminin oluşmaya başladığı günden bugüne kadar geçirdiği zaman süresi (TS: 2545a-b). yaş II: 1. Nemli, ıslak, kuru karşıtı 2. Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş,	yaş: 1. Çok çevik, sağlam 2. Çürük, güvenilmez (DS VI: 4198a).

	kurumamış, kurutulmamış, taze 3. Gözyaşı 4. Kötü 5. Zor (TS: 2545b).	
yaşa-: 1. Yaşamak 2. Yaşta olmak (DTS: 261b-262a); (Çok seneler, belirsiz bir süre, uzun) yaşamak (ED: 976b-977a).	yaşa-: 1. Canlılığını, hayatını sürdürmek 2. Sağ olmak 3. Varlığını sürdürmek 4. Oturmak, eğleşmek 5. Geçinmek 6. Herhangi bir durumda bulunmak veya olmak 7. Görüp geçirmek, başından geçmek 8. <i>mec.</i> Sürmek, devam etmek 9. <i>mec.</i> Varlıklı, endişesiz, hoş vakit geçirmek, keyif sürmek 10. <i>mec.</i> Keyfi yerine gelmek, mutlu olmak, işleri yolunda olmak 11. <i>mec.</i> Bir durumu yaşar gibi olmak, bir durumla özdeşleşmek, duymak, hissetmek (TS: 2546a).	yaşa-: ... yaşında bulunmak (DS VI: 4198b).
yaşan-: Yaşanmak (DTS: 262a; ED: -).	yaşan-: Yaşama işi yapılmak (TS: 2547a).	---
yaşar-: Yeşermek, yeşil olmak (DTS: 262a); Yeşermek, yeşil olmak, ıslanmak, ıslak olmak (ED: 979b).	yaşar-: Islanmak, nemlenmek (TS: 2547a). yeşer-: 1. Bitki yaprak vermek, yapraklanmak 2. Yeşil renk almak, yeşillenmek 3. <i>mec.</i> Canlanmak, yeniden ortaya çıkmak (TS: 2582a-b).	---
yaşart-: Yeşillendirmek (ED: 980a); (DTS: 262a).	yaşart-: Yaşarmasına sebep olmak (TS: 2547a). yeşert-: Yeşermesini sağlamak (TS: 2582b).	---
yaşat-: Yaşatmak (DTS: 262a; ED: -).	yaşat-: 1. Yaşamasını sağlamak veya yaşamasına imkân vermek 2. <i>mec.</i> Daha iyi ve zengin bir hayat sürmesini sağlamak 3. <i>mec.</i> Keyiflendirmek, mutlu etmek 4. <i>mec.</i> Sürdürmek, devam ettirmek (TS: 2547a).	yaşat-: 1. Barındırmak 2. Birinin iyi vakit geçirmesini sağlamak (DS VI: 4199a).
yaşıl: Yeşil, mavi (DTS: 262a); Taze bitki rengi, yeşil; açık mavi (ED: 978a).	yeşil: 1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk 2. Bu renkte olan 3. Kurumamış, taze (sebze), kuru karşıtı 4. Olmamış, ham (meyve) (TS: 2582b).	yeşil: 1. Koyu al (at rengi için) 2. Yeşil başlı yabanördeği 3. Genç, gür (DS VI: 4257a). yaşıl: 1. Yeşil 2. Yeşilbaş, erkek ördek (DS VI: 4199a-b). yişil: Yeşil (DS VI: 4282b).
yaşlıg: 1. (Yaşı) yılı olan 2. Yaşlı, yaşında 3. Hayata sahip	yaşlı I: 1. Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse) 2.	yaşdı: Yaşlı (DS VI: 4199a).

olan 4. Gözü yaşlı, yaşlı göz 5. Islak, sulu (DTS: 262b); (ED: 978a-b).	Uzun yılları geride bırakmış (TS: 2548a). yaşlı II: Yaşla dolmuş (göz) (TS: 2548a).	
yaşu :- ²⁸⁵ Parlamak ve parıldamak (DTS: 244b); Parlamak, ışıldamak vb. (ED: 977a).	ışı :- 1. Işıklanmak, aydınlanmak 2. Işık saçmak (TS: 1133b).	ışı :- 1. Dişlerini göstererek gülümsemek 2. Aydınlanmak (DS IV: 2497b).
yaşuk :- ²⁸⁶ Işık, parıltı (DTS: 259b); Işık, parıltı; aydınlık, parlaklık vb. (ED: 977a-b).	ışık :- 1. Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk 2. Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç 3. Aydınlanmak için kullanılan elektrik 4. <i>mec.</i> Mutluluk, sevinç veya zekâdan doğan, özellikle yüzde ve gözlerde beliren parıltı 5. <i>mec.</i> Yol gösteren, aydınlatan kimse, düşünce, eser vb 6. Yüksek derecede ısıtılan cisimlerin veya çeşitli enerji biçimleriyle uyarılan cisimlerin gaz ışı yaydığı gözle görülen ışıma (TS: 1131b-1132a).	ışık ıldırık : Aydınlık (DS IV: 2496a). ışığı : Işık (DS IV: 2498b).
yaşuklug :- ²⁸⁷ Aydın, parlak (DTS: 260a); (ED: 978a).	ışıklı :- 1. Işığlı olan, aydınlık, ışıklandırılmış, nurlu, nurani, ziyalı, ziyadar 2. <i>mec.</i> Neşe veren, sevinç yaratan, mutlu (TS: 1132b).	---
yaşuksuz :- Loş, karanlık (DTS: 260a; ED: -).	ışıksız :- Işığlı olmayan, ziyasız, karanlık (TS: 1132b).	---
yaşun :- Şimşek (DTS: 262b); Şimşek (ED: 979a).	ışın :- ²⁸⁸ 1. Bir ışık kaynağından çıkarak her yöne yayılp giden ışık demeti, şua 2. Işın etkin özdeklerin saçtıkları alfa, beta, gama ışınlarından her biri 3. Bir noktadan çıkıp sonsuza giden yarım doğrulardan her biri (TS: 1133b).	---
yaşut :- ²⁸⁹ Aydınlatmak (DTS: 260a); (ED: 977a).	ışıt :- Işık saçmak, ışıklandırmak (TS: 1134a).	ışıt :- Işık vermek, aydınlatmak (KYA: 483b).
yat I: 1. El, yaban 2. Yabancı ülke, dış memleket (DTS: 263a); El, yabancı; ecnebi,	yad : Yabancı (TS: 2498a).	yat : Yabancı, el (DS VI: 4200b).

²⁸⁵ DTS'de *yaltrı*- maddesi altında *yaltrı- yaşu*- ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

²⁸⁶ DTS'de *yaruk* maddesi altında *yaruk yaşuk* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

²⁸⁷ DTS'de *yaruklug* maddesi altında *yaruklug yaşuklug* ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

²⁸⁸ Canlandırılmış sözcük (Nişanyan 2018: 351b).

²⁸⁹ DTS'de *yarut*- maddesi altında *yarut- yaşut*- ikilemesi bünyesinde ele alınmıştır.

ülke dışı (ED: 882b-883a).		
yat-: 1. Yatmak 2. Uzanmak 3. Bulunmak, kalmak (DTS: 263a-b); Yatmak; uyumak için yatmak, bir yere yeleşmek (göçebe için) vs. (ED: 884a).	yat-: 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek 3. Yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek, eğilmek 4. Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak 5. Boş yere beklemek 6. İşlemez, çalışmaz durumda kalmak 7. Bir özellik kazanmak için bir şeyin içinde beklemek 8. Belli bir süreyi cezaevinde geçirmek 9. Ölü gömülmüş olmak 10. Düz bir duruma gelmek, düzleşmek 11. Cinsel ilişkide bulunmak 12. Bir düşünceyi veya bir öneriyi benimsemek, razı olmak 13. Heves etmek, eğilmek 14. <i>mec.</i> Bulunmak, var olmak 15. Olumsuz veya başarısız bir sonuç almak 16. <i>hlk.</i> İşsiz kalmak, çalışmamak 17. Bilerek yenilmek, şike yapmak (DS VI: 2551b-2552a).	yat-: 1. Uygun gelmek, içine sinmek 2. Loğusa olmak (DS VI: 4204b).
yatık: Yatak, uyku (DTS: 263b); uyku, yatma yeri (ED: 887b).	yatak: 1. Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya, döşek 2. Yün, pamuk, kuş tüyü vb. maddelere kılıf geçirerek yapılan şilte 3. Üzerine şilte konulan karyola, somya, kerevet vb 4. Irmak, çay, dere vb.nin, içinde aktıkları yer, akak, mecra 5. Katmanlaşmış herhangi bir madde yığını 6. Bir şeyin çok bulunduğu yer 7. Maden veya fosil ocaklarında birbirini izleyen iki maden, taş veya kömür tabakası arasında uzanan damar 8. Çanak biçimindeki bir havzada veya buna benzer bir oluşumda toplanmış petrol birikintisi 9. Gizli barınak veya bir suçluyu gizlice barındıran yer 10. Makinelerde hareketli	yatak: 1. Koyun ve sığırların yazın, gece dağda kaldıkları yer 2. Eşkiya barınağı 3. Genel olarak dağda, yaylada bulunan küçük barınak 4. Domuz barınağı 5. İn, hayvan yuvası 6. Oda, oturulan yer 7. Yer 8. Hırsız, eşkiyayı barındıran, koruyan kişi 9. Dolandırıcı 10. Balkon, sayvan 11. Koyun sürüsü 12. Sabanda çift demiri takılan yer 13. Değirmen taşında baltanın geçtiği yer 14. Yatalak hasta (DS VI: 4201a).

	bölümleri içine alan hareketli veya sabit parça 11. Fideleri gömmek için toprakta açılan çukur 12. Turunçgilleri ve yumurta vb. ürünleri korumak üzere saman vb.nden yararlanılarak yapılan yer 13. Katmanlı bir kaya bütününde maden filizi veya taş döküntüsünden oluşan çok ince tabaka (TS: 2548b-2549a).	
yatgur-: Yatırmak ve uyutmak (ED: 888b); (DTS: 263b).	yatır-: 1. Bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak 2. Uyutmak 3. Eğmek, yatık duruma getirmek 4. Konuk etmek 5. Parayı, işletmek amacıyla bir yere vermek 6. Parayı bir kuruluşa vermek, teslim etmek 7. Bir yiyeceği korumak veya tatlandırmak amacıyla tuz, soğan, yağ vb.nde bir süre bekletmek 8. Düzeltmek, bastırmak, yassıltmak 9. Harcamak 10. Başarısızlığa uğramasına yol açmak (TS: 2550b-2551a).	yatır-: Üzüm çubuklarını kökünden ayırmadan toprağa gömüp, köklendirmek (DS VI: 4204a).
yatıg: Yatak, uyku (DTS: 263b); Yatma vb. (ED: 887b)	yatı: Gidilen yerde geceyi geçirme (TS: 2550a).	yatı: 1. Köye dışardan gelen konuk 2. Gece, dağda hayvan yanında yatma (DS VI: 4202a).
yatuk: 1. Terk edilmiş, unutulmuş 2. Tembel (DTS: 264a); Terk edilmiş, atılmış şey; tembel (ED: 887b).	yatık: 1. Dik olmayan, eğik, yatırılmış bir durumda olan 2. Çevrilmiş, devrik 3. Zamanla dayanıklılığını yitirmiş 4. <i>hlk.</i> Yayvan su kabı (TS: 2550a).	yatuk: 1. Ambar 2. Saklanan kullanılmayan nesne (DS VI: 4204b). yatık: 1. Ağaç testi 2. Çamdan yapılmış su fıçısı 3. Ağaçtan yapılmış süt, pekmez fıçısı 4. Tahtadan oyularak yapılmış matara 5. Oturak, örnek 6. Büyük üzüm sepeti 7. Taze söğüt dallarından örülmüş sele 8. Ambar, kiler 9. Kese kağıdı 10. Boynuzları arkaya eğik hayvan 11. Terlik, arkasız pabuç 12. Durduğu yerde çürümüş, görünüşü yeni ama ezik (nesne) (DS VI: 4202a).
yava ~ ava ~ iva: Oğuz boylarından biri (DTS: 264a); Bir Oğuz boyu (ED: 871b).	yıva: Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri (TS: 2596a).	---

yavaş: 1. Yumuşak huylu, alçak gönüllü 2. Uysal, evcil (hayvanlar için) (DTS: 264b); Uysal, yumuşak huylu, barışçıl vb. (ED: 880b).	yavaş: 1. Hızlı olmayan, ağır, çabuk karşıtı 2. Yumuşak huylu, yumuşak başlı 3. Alçak, hafif 4. Alçak, hafif bir biçimde 5. Hızlı olmayarak (TS: 2552a-b).	yavaş: Yavaş (DA: 173b).
yavgan: 1. Kötü, berbat 2. Etsiz (DTS: 264b); Kaba, sevimsiz; etsiz (yemek) (ED: 874b).	yavan: 1. Yağı az 2. Katıksız 3. <i>mec.</i> Hoşa gitmeyen, tatsız 4. <i>mec.</i> Görgüsüz, bilgisiz (TS: 2552a).	yavan: 1. Tatsız (yiyecek için) 2. Tuzsuz 3. Tatsız, anlamsız (konuşma için) 4. Sağılır hayvanı bulunmayan (aile için) 5. Çirkin 6. Tembel, beceriksiz, gevşek (kişi) (DS VI: 4205a-b).
yavız ~ yavuz: Kötü, habis (DTS: 265a); Kötü; ahlaken kötü, aksi, uğursuz vb. (ED: 881b-882a).	yavuz: 1. Güçlü, çetin 2. İyi, gürbüz, güzel 3. <i>esk.</i> Kötü, fena (TS: 2553b).	yavuz: 1. İyi, güzel, iyi huylu 2. Yiğit, mert 3. Eliaçık 4. Becerikli, çalışkan 5. Sert, keskin, yabanıl 6. Isırgan (köpek için) (DS VI: 4210a-b). yavız: 1. İyi, güzel, iyi huylu 2. Sert, keskin, yabanıl (DS VI: 4207a). yavız: İyi, güzel, iyi huylu (DS VI: 4207a).
yayıg ~ yayık: Kararsız, dönek (DTS: 240b); Sallama vb. <i>mec.</i> kararsız, dönek (ED: 981a).	yayıg: ²⁹⁰ 1. Tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap veya makine 2. Yayılmış, yayvan (TS: 2555b).	yayıg: Yoğurt ya da süten yağ çıkarmaya yarayan araç (DS VI: 4212a), yayuh, yayuk: (DS VI: 4216b).
yaykan-: Sallanmak (DTS: 241a); (ED: 981b).	yıkan-: 1. Yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak 2. Kendi vücudunu yıkamak, banyo yapmak (TS: 2589a).	yaykan-: Yıkanmak (DS VI: 4213b). yayhan-: Salına salına yürümek (DS VI: 4212a).
yaylag: Yazlık yer, mera (DTS: 241a); Birinin yazı geçirdiği yer (ED: 981b).	yayla: 1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazın havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri (TS: 2557a). yaylak: Otlak (TS: 2557b).	yaylah, yaylak: Otlak (DS VI: 4214a). yazlak: 1. Bağ, bostan kulübesi 2. Bol otlu sulak yer (DS VI: 4219b). yeyle: Yayla (DS VI: 4263a).
yaylık: Yazlık yerleşim,	yazlık: 1. Yazın oturulan yer	yazlık: 1. Sofa 2. Veranda 3.

²⁹⁰ TS'de yer alan *yayıg* maddesinin birinci anlamı *yay-* "sallamak, silkmek" fiilinden türeyen *yayıg* I sözcüğüne; ikinci anlamı *yay-* "yaymak" fiilinden türeyen *yayıg* II sözcüğüne aittir.

yazlık saray (DTS: 241a); (ED: 981b).	2. Yazın kullanılan (giyecek, ev vb.) (TS: 2562b).	Balkon 4. Çardak 5. Teras (DS VI: 4220a).
yaz- I: Yazmak (DTS: 266a); Yazmak (ED: 984a).	yaz- I: 1. Söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak 2. Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek 3. Yazar olarak görev yapmak 4. Yazı ile bildirmek, haber vermek 5. Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak 6. Sayaç vb. sayılarla niceliği belirtmek 7. Kaydetmek 8. Bir göreve almak 9. <i>mec.</i> İnsanın geleceğini belirlemek 10. <i>hlk.</i> Gelinin yüzünü süslemek (TS: 2563a-b).	yaz- 1. Gelin yüzü süslemek (DS VI: 4221a) 2. Büyü yapmak (DS VI: 4819b).
yaz- II: ²⁹¹ 1. Çözmek 2. Açmak (saç örgüsü için) 3. Çözülme, yayılmak (DTS: 266b); (Bir şeyi) daha basit forma indirgemek; çözmek; açmak; çözülmek (ED: 983b).	yaz- II: Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek yaklaşma bildiren birleşik fiiller oluşturur (TS: 2563a). yaz- III: <i>hlk.</i> 1. Yaymak, sermek 2. Açmak (TS: 2563a).	yaz- 1. Hamur açmak 2. Sofra hazırlamak, kurmak 3. Sermek, açmak, yaymak (halı, örtü, yatak vb. için) 4. Yarmak, çizmek (et ve balık için) 5. Bitki gövdelerini bıçak ile yarmak 6. Ezip incelterek genişletmek (et için) 6. Saç taramak 7. Yaklaşma belirtir, yardımcı eylemdir (DS VI: 4220b-4221a) 8. Sermek, yaymak (DS VI: 4221a).
yaz: İlkbahar (DTS: 266b); İlkbahar (ED: 980a-b).	yaz: Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim (TS: 2558b).	yaz: İlkbahar (DS VI: 4217a).
yazlık: İlkbahar (DTS: 267b); Yaza (veya ilkbahara) ait olan (ED: 987a).	yazlık: Bütün yıl boyunca (TS: 2562b).	---
yazuk: Günah, hata (DTS: 268a); Günah; hata, kusur (ED: 985b).	yazık: 1. Herkesi üzebilecek şey, günah 2. Acınma, üzüntü anlatan bir söz 3. Kınama anlatan bir söz (TS: 2560b).	yazuk: Yazık (DS VI: 4221b).
yazuksuz: Suçsuz, günahsız (DTS: 268a); Günahsız, suçsuz (ED: 986a).	yazıksız: Günahsız (TS: 2560b).	---

²⁹¹ Şinasi Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz-* fiiliyle “yazı yazmak” anlamlı *yaz-* fiilinin aynı fiil olduğunu ifade etmesine karşın Talat Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz-* fiilinin Yakut ve Türkmen Türkçelerinde uzun ünlülü olduğunu, bundan dolayı Ana Türkçe döneminde de uzun ünlülü olması gerektiğini ifade etmiş, “yazı yazmak” anlamlı *yaz-* fiilinin ise kısa ünlülü olduğunu bundan dolayı bu fiillerin birleştirilmesinin morfolojik açıdan mümkün olmadığını belirtmiştir (Tekin 1997-67-73).

yê-: 1. Yemek 2. <i>mec.</i> Mahvetmek, harap etmek 3. Bir şeye maruz kalmak, bir şeyi tecrübe etmek 4. Bir şeyden faydalanmak, bir şeye ulaşmak 5. Almak, ele geçirmek (DTS: 268a-b); Yemek (ED: 869b-870a).	ye-: 1. Ağızda çiğneyerek yutmak 2. Aşındırmak, kemirmek, oymak, delmek 3. Isırmak 4. Batmak, çizmek, kaşındırmak, dalamak 5. Hoşa gitmeyen kötü bir duruma uğramak, tutulmak 6. Hakkı olmayan ve kendisine yasak edilmiş bulunan bir şeyi kabul etmek 7. Harcamak, tüketmek, bitirmek 8. Yasal yoldan cezalandırılmak 9. Birine alacağını vermemek, ödememek 10. Başkasının parasını harcamak 11. Harcanmak, kullanılmak, sarf edilmek 12. Sürekli üzme, tedirgin etmek 13. <i>mec.</i> Gücünü kırmak, perişan etmek, mahvetmek 14. Kandırmak (TS: 2569b-2570a).	ye-, yê-: 1. Yemek 2. Öldürmek (DS VI: 4243a). yi-: 1. Yemek 2. Rüşvet almak (DS VI: 4280a).
yêg: 1. İyi 2. İyiye (DTS: 268b) İyi; en iyi (ED: 909b-910a).	yeğ: Bir başkasından daha çok beğenilip tercih edilen, üstün görülen, müreccah (TS: 2565b).	yeg, yêg: Daha iyi, yeğ (DSVI: 4224b). yek: İyi, seçmeye değer (DS VI: 4230a). yey: Yeğ (DS VI: 4261b), yığ: (DS VI: 4264a).
yêgen: Yeğen (DTS: 269a); Küçük kız kardeşin veya kız evladın çocuğu (ED: 912b-913a).	yeğen: 1. Birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu 2. Yaşlı kimselerin yaşı küçük olanlar için kullandığı seslenme sözü 3. Tüylü dişi deve ile tek hörgüçlü erkek devenin geriye melezlenmesiyle elde edilen bir deve türü (TS: 2565b).	yegan: Yeğen (DS VI: 4225a), yeğan: (DS VI: 4225a), yeyen: (DS VI: 4262a).
yêgirmi: Yirmi (DTS: 269a-b); Yirmi (ED: 915b).	yirmi: 1. On dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 20 ve XX rakamlarının adı 3. İki kere on, on dokuzdan bir artı (TS: 2596b).	igirmi: Yirmi (DS VI: 2509b), yığırımı: Yirmi (DS VI: 4278b), yîmi: (DS VI: 4280a).
yêgirminçi: Yirminci (DTS: 269b); (ED: 915b).	yirminci: Yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada on dokuzuncudan sonra gelen (TS: 2597a).	yirminci: Yirminci (AİA: 657b).
yêgle-: Tercih etmek (DTS: 269b; ED: -).	yeğle-: Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli saymak, yeğ tutmak, tercih	---

	etmek (TS: 2565b).	
y�glik: Fayda, iyilik (DTS: 269b); �st�nl�k (ED: 912a).	ye�lik: Bir şeyin, başkalarından üstün sayılması, r��han (TS: 2565b).	---
y�g��i: Yiyen, yiyici (DTS: 269b; ED: -).	yiyci: 1. Yiyen 2. <i>mec.</i> Rüşvet alan (kimse), mürtekip 3. <i>hlk.</i> �ok yiyen, obur (TS: 2597b).	yiyci: 1. Rüşvet alan 2. Çok yiyen, obur 3. Hazır yiyici (DS VI: 4286b).
yıl: 1. R����r 2. Karındaki yel, gaz 3. Kötü ruh, şeytani yaratık (DTS: 918); R����r, <i>mec.</i> cin çarpması vb. (ED: 916b-917a).b	yel: 1. R����r 2. <i>hlk.</i> Romatizma ağrısı 3. <i>hlk.</i> Kalın ba�rsaktaki gaz (TS: 2566b)	yıl, yel: Ağrı, sızı, romatizma (DS VI: 4232b). yil: Yel (DS VI: 4279a).
y�llig: R����rl� (DTS: 271a).	yelli: 1. Yeli çok olan, r����rl� 2. Çok yellenen 3. <i>mec.</i> I�veli, fıkırdak (TS: 2548a).	yelli: 1. Hızlı 2. Kararsız, bir yerde bir işte durmayan 3. Romatizmalı 4. Sık sık yellenen (DS VI: 4239a-b).
y�m: Yemek, yiyecek (DTS: 272a); Yiyecek (ED: 934a).	yem: 1. Hayvan yiyeceği 2. Kuş ve balık tutmak için tuzağa bırakılan, oltaya takılan yiyecek veya yiyecek görüntüsündeki nesne 3. A�ızotu 4. <i>mec.</i> Birini aldatabilmek için hazırlanmış düzen, kullanılan kimse veya şey 5. Rüşvet 6. Kumarda �t�lecek kimseye oyunun başında bilinçli olarak kazandırılan para (TS: 2568b).	y�m: Yem (DS VI: 4243a), yim: (DS VI: 4280a).
yemet ~ emet ~ evet: Evet, tamam (DTS: 272a); Evet (ED:935a).	evet: 1. �yledir anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama s�z�, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he 2. Olumlu cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz 3. Sözü a�an veya ba�layan bir söz (TS: 835b).	evet: Evet (DTYA: 63a).
y�mi�: Meyve (DTS: 272a); Meyve (ED: 938b).	yemiş: 1. Meyve 2. <i>hlk.</i> �ncir (TS: 2571a).	y�mi�, yemiş: 1. �ncir 2. Kuruyemiş 3. Söğüt ağacı meyvesi 4. Kavun (DS VI: 4244a). yimi�: �ncir (DS VI: 4280a).
y�mi�len-: Meyveyle kaplanmak, meyve vermek (DTS: 272a); (ED: 939b).	yemi�len-: Ağaçlar meyve vermek (TS: 2571a).	---
y�mi�lik: Meyve bahçesi (DTS: 272a-b); Meyve bahçesi (ED: 939b).	yemi�lik: 1. Meyvelik 2. Yemiş konulan, saklanan yer 3. <i>hlk.</i> �ncirlik (TS: 2571a).	---
y�m�en: Bozkırda yetişen	yemişen: Gülgillerden,	yem�en: 1. �ncir 2. Kırmızı,

pelin, bitki (DTS: 272b); Kıpçak ülkesinde yetişen yabancı bir meyve ismi (ED: 939a).	meyvesi elmaya benzeyen, yaprakları kısa saplı, yumurtamsı biçimde ve kenarları dişli olan, dikenli bir bitki (TS: 2571a).	ufak yemişleri olan, dikenli yabancı bir ağaç (DS VI: 4246a). yemişan: İğde meyvesi (DS VI: 4244a). yemişen: 1. Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabancı bir ağaç 2. Küçük elma 3. İğde meyvesi 4. Alıç (DS VI: 4244a-b).
yenge: Büyük kardeşin veya amcanın karısı (DTS: 273a); Abisinin veya amcasının hanımı (ED: 950a).	yenge: 1. Bir kimsenin kardeşinin, dayısının veya amcasının karısı 2. Bir erkeğin kendi karısından söz ederken kullandığı ad 3. Kadınlar için söylenen bir seslenme sözü 4. <i>hlk.</i> Düğünde geline kılavuzluk eden kadın (TS: 2571b).	yenge: 1. Geline kılavuzluk eden kadın 2. Düğün çağrıcısı 3. Evlenme işlerinde aracılık eden kadın (DS VI: 4247a) 4. Kadın (DS VI: 4821b). inge: Yenge (DS IV: 2543a).
yeñ- Galip gelmek (DTS: 273a); (Birini) yenmek (ED: 942b).	yen- 1. Savaş veya yarışmada üstünlük sağlamak, üstün gelmek 2. Kazanmak, ütmek 3. <i>mec.</i> Tutmak, bastırmak (TS: 2575a).	yin-, yiñ- Yenmek, üstün gelmek (DS VI: 4281a). yenk- Kazanmak, yenmek (DS VI: 4249b).
yêñ: Kol (DTS: 273a); (Giysinin) kolu (ED: 940b).	yen: 1. Giysi kolu 2. Yıllanyastığıgiller, muzgiller vb. bitki familyalarında, çiçeklerin üzerinde bir örtü gibi duran ve çoğu renkli olan bir çiçek yaprağı (TS: 2571b).	yen, yeñ: Giysi kolu, kol ağzı (DS VI: 4246a), yin, yiñ: (DS VI: 4280b).
yengeç: Yengeç (DTS: 273a); Yengeç (ED: 950a-b).	yengeç: Eklem bacaklılardan, kabuklu, birinci ayak çifti iki kıskaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir böcek (TS: 2571b).	engeç: Yengeç (DS III: 1752b).
yêr- I: 1. Hor görmek, burun kıvrırmak, tiksirmek 2. Yermek, kötülemek (DTS: 274a); (Bir şeyden özellikle yemekten) tiksirmek; (birini) eleştirmek veya suçlamak (ED: 955a-b).	yer- 1. Kötülüklerini söylemek, zemmetmek 2. Birinin veya bir şeyin kusurlarını ortaya koymak, hicvetmek, övmek karşısı 3. Beğenmemek, hoşlanmamak, tiksirmek (TS: 2581b).	ır- Üzmek, eziyet vermek (DS IV: 2489a). yir- Birinin ardından kötülüğünü söylemek, bir şeyi beğenmemek (DS IV: 4282b). yer- 1. Birinin ardından kötülüğünü söylemek, bir şeyi beğenmemek 2. Kalabalık içinde birine kötü davranmak (DS VI: 4255a-b).
yêr: 1. Yer 2. Mekân 3. Toprak, ülke (DTS: 273b); Zemin, (gökyüzünün zıddı olarak) yeryüzü, kara, toprak, yer vs. (ED: 954a-b).	yer: 1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân 2. Gezinilen, ayakla basılan taban 3. Bulunulan, yaşanılan,	yer: 1. Yatak 2. Tarla (DS VI: 4251b). yir: Yer (DS VI: 4281a).

	oturulan bölge 4. Durum, konum, vaziyet 5. Ülke 6. Görev, makam 7. Önem 8. İz 9. Üzerine yapı kurulmaya elverişli arazi, arsa 10. Ekime elverişli toprak parçası, arazi 11. Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal 12. Otel, motel vb.nde kalınacak oda 13. Yerküre 14. <i>mec.</i> Durum, konum (TS: 2575b).	
yèrlig: Yüze sahip olan (DTS: 275a); ... yerli, ... yüzlü (ED: 967b).	yerli: 1. Taşınamayan, başka yere götürülemeyen 2. Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan 3. Belli bir bölgede yetişen, otokton 4. Bir yerin ilk sakini olan, otokton 5. Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan 6. Amerika, Avustralya ve Afrika'nın uygarlıktan uzak, ilkel biçimde yaşayan kimi halklarına verilen ad (TS: 2581a).	yerli: Yerli (DA: 174a).
yèt- II: 1. Ulaşmak, yetişmek, erişmek 2. Yetmek, refah içinde olmak (DTS: 275b); (Birini) yakalamak, yetişmek; (sabit bir şeye) erişmek, yeterli olmak (ED: 884b).	yet-: 1. Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak 2. Yeterli sebep olmak 3. Kötü bir davranış, durum, tutum yeterli olmak, kâfi gelmek 4. <i>mec.</i> Başkasına gereksinim duymamak, kendine yeter olmak 5. <i>hlk.</i> Bir yaşa erişmek, ulaşmak 6. <i>hlk.</i> Olgunlaşmak (TS: 2587a).	yet-: 1. Olgunlaşmak 2. Varmak, erişmek 3. Başa çıkmak, gücü yetmek (DS VI: 4261a). yit-: 1. Olmak, ermek, erginleşmek 2. Yetmek (DS VI: 4284b). yed-: Yetişmek, ulaşmak (DS VI: 4819b).
yèti ~ yètti: Yedi (DTS: 275b); Yedi (ED: 886a).	yedi: 1. Altıdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 7 ve VII rakamlarının adı 3. Altıdan bir artık (TS: 2564a).	yedi: Düğünden yedi gün sonra, kaynatanın yaptığı çağrı (DS VI: 4222b). yeddi: Yedi (DS VI: 4221b).
yètiş-: Yetişmek (ED: 894a); (DTS: 276a).	yetiş-: 1. Ulaşmak, ermek, varmak, vasil olmak 2. Vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak, hazır olmak 3. Vaktinde varmak, vaktinde bulunmak 4. Bir işe başlamış olanlara veya gidenlere sonradan katılmak	yetiş-: Olgunlaşmak (DS VI: 4260b).

	5. Değmek, uzanıp dokunabilmek 6. Vakit bulmak, yapabilmek 7. Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek 8. Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı veya kimseyi görmüş olmak 9. Üremek, büyümek, olmak 10. Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek 11. İş görebilecek yaşa gelmek, büyümek 12. Yardım etmek, yardımına koşmak 13. <i>mec.</i> Ortaya çıkmak (TS: 2585b).	
yêtmiş. Yetmiş (DTS: 276b); Yetmiş (ED: 891b).	yetmiş: 1. Altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 70 ve LXX rakamlarının adı 3. Yedi kere on, altmış dokuzdan bir artık (TS: 2587a).	yitmiş: Yetmiş (sayı) (KYA: 504a).
yêtür-: 1. Beslemek 2. Yedirmek (DTS: 268b); (Birine, bir şeyi) yemesi için vermek (ED: 892b-893a).	yedir-: 1. Yemesini sağlamak 2. Ağzına yiyecek vermek, beslemek, karnını doyurmak 3. Bir şeyi azar azar başka bir şeyin içine karıştırarak belli olmayacak duruma getirmek 4. Bir fazlalığı herhangi bir biçimde kullanmak 5. Nefis, namus, şan, kibir vb. kavramlarla kullanıldığında yakıştırmak, yaraştırmak 6. <i>mec.</i> Bir kimseye rüşvet vermek (TS: 2565a).	yedir-: Rüşvet vermek (DS VI: 4224a), yedür-: (DS VI: 4224b). yidir-: Bir şeyi azar azar, yavaş yavaş bir başka şeyin içine aldirmek, emdirmek (DS VI: 4278a).
yıdruk ~ yudruk: Yumruk (DTS: 282a); Yumruk (ED: 892b).	yumruk: 1. Parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim 2. Elin bu biçimiyle yapılan vuruş 3. <i>mec.</i> Baskı (TS: 2614b). su	yumuruh: Yumruk (DS VI: 4320a).
yığ- I: Toplamak (DTS: 282b); Toplamak, biriktirmek (ED: 897a-b).	yığ-: 1. Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak 2. Biriktirmek 3. Toplamak, bir araya getirmek (TS: 2588b).	yığ- Yığmak (DS VI: 4275a), yî- (DS VI: 4274b), yiv- (DS VI: 4277b).
yığaçlan-: Ağaç kaplamak (DTS: 282b-283a); (ED: 80b).	ağaçlan-: Ağaçlı duruma gelmek (TS: 38a).	---
yığaçlık: ²⁹² 1. Ağaçlık yer 2. Odunların depolandığı yer (DTS: 283a); Koru, fidanlık	ağaçlık: Ağacı bol olan yer (TS: 38a).	---

²⁹² ED'de *yığaçlık* maddesinden saymaca **ığaçlık* maddesine gönderme yapılmış ve açıklama bu maddeye yazılmıştır (ED: 899a).

(ED: 80a).		
yıgıl- I: ²⁹³ 1. Toplanmak 2. Birikmek, olgunlaşmak (DTS: 283a); Yıgılmak (ED: 901b-902a).	yıgıl- 1. Yığma işine konu olmak veya yığma işi yapılmak 2. Çok sayıda birikmek, toplanmak 3. Düşmek, yıkılmak, kendini tutamayıp çökmek (TS: 2588a).	yıgıl- Yıgılmak (DS VI: 4274b), yıvıl- (DS VI: 4277b).
yıgıl- II: ²⁹⁴ (İşten) men edilmek (DTS: 283a); (ED: 901b-902a).	yıl- 1. Bir işten gözü korkup vazgeçmek 2. Bıkmak, usanmak (TS: 2594a-b).	yıl- 1. Usanmak 2. Zorlanınca işten kaçmak 3. Yorulmak (DS VI: 4274a).
yığılş- Bir araya gelmek (ED: 903a-b); (DTS: 283b).	yığılş- Bir yerde birikmek, toplanmak (TS: 2588a).	---
yığın- Küme, yığın (DTS: 283a); Yığın (ED: 904ba-b).	yığın- 1. Bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe 2. Birçok kimsenin veya nesnenin bir araya gelmesiyle oluşan kalabalık, küme, kitle, kütle (TS: 2588a).	yıvın- Yığın (DS VI: 4277b). yuvun- Yığın, küme, öbek (DS VI: 4327a).
yığış- (Bir şey) yığmaya yardım etmek (ED: 909a); (DTS: 283a).	yığış- Bir araya gelip toplanmak, birikmek (TS: 2588b).	---
yıgtur- (Bir şey) yığdırmak, toplatmak (ED: 900a-b); (DTS: 283b).	yıgdır- Yığma işini yaptırmak (TS: 2587b).	---
yık- Yıkmak, tahrip etmek (DTS: 285a); Çökertmek, yıkmak, tahrip etmek vb. (ED: 897b).	yık- 1. Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek 2. İnsan, hayvan veya ağaç devirmek 3. Bir yana eğmek 4. Birine yüklemek 5. Yük indirmek 6. <i>mec.</i> Herhangi bir suç, iş vb.ni birine yüklemek 7. <i>mec.</i> Yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak (TS: 2590a).	yık- 1. Güreşte, oyunda yenmek 2. Büyük zarar vermek (DS VI: 4266a). yıh- Yıkmak, yükü indirmek (DS VI: 4265b).
yıkıl- Yıkılmak, çökmek vb. (ED: 902a); (DTS: 285b).	yıkıl- 1. Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak 2. Herhangi bir sebeple çökmek, göçmek 3. Devrilmek, yıgılmak 4. <i>mec.</i> İstenmeyen biri çekilip gitmek, defolmak 5. <i>mec.</i> Yok olmak, mahvolmak 6. <i>mec.</i>	yıkıl- 1. Güreşte yenilmek 2. Hasta bitkin, perişan olmak 3. Birinin evinde çağırısız yatıya, yemeğe kalmak (DS VI: 4265b). yıhıl- (DS VI: 4265b).

²⁹³ Çalışmamızda *yıgıl-* I ve *yıgıl-* II şeklinde iki ayrı maddeyle yer alan fiiller, ED’de tek madde altında aynı fiilin değişik anlamları olarak ele alınmıştır.

²⁹⁴ ET. *yığ-* “engel olmak” > *yıgıl-* “kendini bir şeyden menetmek, çekinmek”ten **yıl-* > **yıl-* > *yıl-*. [Bu anlamdaki *yıgıl-* fiilinin XVI. yüzyıldan sonra ortadan kalkmasıyla yerini *yıl-* almıştır.] (Gördüğü şeyler ve başına gelenler karşısında) gözü korkmak, eski cesâreti kalmamak, ürkeklik gelmek (MBTS: 1358b).

	Yenilmek 7. <i>mec.</i> Yüklmek (TS: 2589b).	
yıktur- : (Ev vb.) yıktırmak (ED: 900b); (DTS: 285b).	yıktır- : Yıkma işini yaptırmak (TS: 2590a).	---
yıl : Yıl (zaman dilimi) (DTS: 283b); Yıl (ED: 917a).	yıl : 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene 3. On iki aylık dönem (TS: 2590a-b).	il : Yıl (DS IV: 2518a).
yılan : Yılan (DTS: 283b); Yılan (ED:930a).	yılan : 1. Sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı, yerdegezen, uzun hayvan 2. <i>mec.</i> Sinsi ve hain (TS: 2590b).	yılan : Yılan (DS VI: 4266b), ılan : (DS IV: 2465a), ilan : (DS IV: 2518b), ilon : (DS IV: 2534b), yulan : (DS VI: 4316a).
yılgun : Ilgın (DTS: 283b); Ilgın (ED: 926b).	ilgin : Ilgıngillerden, Akdeniz bölgesinde yetişen bir ağaç veya ağaççık cinsi (<i>Tamarix</i>) (TS: 1124a).	ilgin : Dere ve çay kıyılarında biten, sepet örmeye yarayan bir çeşit söğüt ağacı (DS IV: 2469b), ilgin : (DS IV: 2523a) yılgun : Funda (DS VI: 4271b), yılgım : (DS VI: 4271a). yılgin : 1. Sulak yerlerde, kendiliğinden biten bir ağaç 2. Funda 3. Filiz (DS VI: 4271a).
yılı :- Isınmak (DTS: 284a); Sıcak olmak veya sıcaklaşmak (ED: 919a).	ılı :- Ilınmak (TS: 1124b).	ılı :- Yavaş yavaş anlaşmaya yaklaşmak (DS IV: 2472a). ili :- Isınmak (DS IV: 2526b).
yılış :- (Su vb.) ılıklaşmak (ED: 933a); (DTS: 284a).	yılış :- Yapmacık davranışlarla hoş görünmeye çalışmak (TS: 2593b).	yılış :- 1. Kendini sevdirmek, hoşla gitmek, ilgi toplamak için soğuk, yapma bir tavır takınmak, gülmek 2. Hoşla gitmeyecek biçimde satışmak (DS VI: 4272b). ılış :- Yavaş yavaş anlaşmaya yaklaşmak (DS IV: 2473b).
yılıt :- 1. Ateşlenmek “sıtma” 2. ılıtmak (DTS: 284a); (Bir şeyi) ısıtmak, kızdırmak (ED: 923a).	ılıt :- Ilık duruma getirmek (TS: 1124b).	ilit :- Suyu ısıtmak (DS IV: 2529b).
yılıkcı : Çoban, sığirtmaç (DTS: 284b); Sığır çobanı (ED: 927a-b).	yılıkcı : Yılkı işiyle uğraşan kimse (TS: 2593b).	---
yılık : Yıllık, yıl ile ilgili (DTS: 284a); Bir yıl süre	yılık : 1. Bir yıl için, senelik, senevi 2. Yılda bir yapılan 3.	yılık : Yıllık ücret (DS VI: 4273b).

(ED: 925a).	Bir yıl içinde olan 4. Yapımından veya doğumundan başlayarak üzerinden bir yıl geçmiş olan 5. Yılda bir çıkan ve o yılın olaylarını anlatan kitap, bülten, dergi vb. eser, salname 6. Yılın gün, hafta, ay vb. bölümlerinden başka, bayram, yıl dönümü gibi belli günleri ve birtakım astronomi, meteoroloji, istatistik bilgilerini gösteren kitap biçiminde takvim, almanak 7. Bir yılda verilen ücret 8. Öğretim yılı sonunda hazırlanan, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin özellikleriyle ilgili bilgiler ile eğlendirici konuların yer aldığı kitap (TS: 2594a-b).	
yın ~ yin ~ in: İn, delik, yatak, <i>mec.</i> yuva (DTS: 223a); Yabani bir hayvanın ini, yuvası (ED: 166b).	in: Yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk 2. Mağara (TS: 1185b).	in: Mağara, in (DA: 160).
yıp: 1. İplik, şerit 2. İp, bağ (DTS: 285a); İp, iplik, sicim vb. (ED: 970b).	ip: 1. İplik 2. <i>mec.</i> Asarak öldürme cezası (TS: 1200b-1201a).	ip: İp, iplik; ölüm cezası (EİA III: 182).
yıpla-: 1. Bir şeyi iple çekmek, iple koparmak 2. İp üzerinde yürümek (DTS: 285a); (ED: 877b).	iple-: Saygı göstermek, değer vermek (TS: 1202a).	iple-: 1. Tarlayı ölçmek 2. Bir şeyin liflerini ayırmak, tiftiklemek 3. Fasulyenin kenarındaki kılçıkları ayıklamak (DS IV: 2546b).
yırt-: 1. Yırtmak 2. <i>mec.</i> Yırtmak, parçalamak (yürek için) (DTS: 286a); (Bir şeyi) yırtmak, parçalamak vb. (ED: 958b-959a).	yırt-: 1. Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak 2. Vücudu kanatacak kadar derin çizmek 3. Yok etmek, bastırmak 4. Sağrısını mahmuzla yaralayarak binek hayvanını alıştırmak 5. <i>mec.</i> Zorlamak 6. <i>mec.</i> Bir işi yapmaktan kurtulmak 7. <i>mec.</i> Köşeyi dönmek (TS: 2595b).	cırt-: Yırtmak (DS III: 940a).
yırtıl-: 1. Yırtılmak 2. Parçalanmak (yürek için) (DTS: 286a); Yırtılmak (ED: 961a).	yırtıl-: 1. Yırtma işi yapılmak veya yırtma işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Çekinmesi, sıkılması kalmamak (TS: 2595a-b).	yırtıl-: Yırtılmak; çok şiddetli bağırmak, ağlamak (EİA III: 342).
yırtın-: Yırtar görünmek (ED: 961a); (DTS: 286a).	yırtın-: 1. Parçalanırcasına bağırmak 2. Bir konuda kendini yoracak kadar çok	---

	uğraşmak (TS: 2595b).	
yi: 1. Dikiş, dikiş yeri 2. Dağdaki vadi (DTS: 277a); Dikiş yeri; dağdaki küçük yarık (ED: 869b).	yiv: 1. Bir yüzeyin üzerinde çizgi biçiminde olan, sarmal girinti veya çıkıntı 2. Bir dişli çarkta veya bir vidada iki diş arasında kalan çukur bölüm 3. Bir sütun gövdesinin veya bir vazoz karnının çevresine eşit aralıklarla paralel veya sarmal olarak uzunlamasına açılan oyuk 4. Ek çizgisi 5. Saçta ayırma yeri (TS: 2597b).	iv: 1. Yol ya da tarla kenarlarında olan doğal setler 2. Taşların ortasındaki yarıklar 3. Kumaş toplarının kenarı 4. Çıkıntı, diş (DS IV: 2571b). yiv: 1. Saçtaki aralık 2. Kumaşta bükülen yerlerde oluşan çizgi 3. 8 İki tarla arasındaki boş alan 4. Yara izi 5. İz 6. Girinti, yarık 7. Set, çıkıntı. Çamaşır söküğü 9. Ek (DS VI: 4284b-4285a).
yigde: İğde (DTS: 277b); Hünnap ağacı <i>Zizyphus angustifolia</i> (ED: 911b).	iğde: 1. İğdegillerden, kokulu, sarı çiçekleri olan, çalı biçiminde bir ağaç (<i>Elaeagnus</i>) 2. Bu ağacın zeytin biçiminde, kabuğu kırmızıya çalan sarı renkte, beyaz unlu, tadı mayhoş yemişi (TS: 1155b).	İde: İğde (DS IV: 2508a).
yigit: Genç, delikanlı (ED: 277b); Delikanlı, güçlü, kuvvetli; Genç kız (ED: 911b).	yigit: 1. Delikanlı, genç erkek 2. Güçlü ve yürekli, kahraman, alp 3. <i>mec.</i> Gözü pek, düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmeyen (kimse) (TS: 2596a).	igid: Yiğit (DS IV: 2509b). yigit: Yiğit (DS VI: 4278b), yit: (DS VI: 4282b). iyit: Delikanlı, yiğit (DS IV: 2575b) yeğid: 1. Yiğit 2. Erkek (DS VI: 4225b).
yigitlik: Delikanlılık, gençlik (DTS: 277b); gençlik çağı (ED: 912a).	yigitlik: Yiğit olma durumu, yiğitçe davranış, yüreklilik, cesaret (TS: 2596a).	---
yigne ~ yiğne: İğne (DTS: 277b); İğne (ED: 110a).	iğne: 1. Dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç 2. İki şeyi birbirine tutturmaya yarar ince, uzun, ucu sivri, metal araç 3. Toplu iğnenin süs olarak kullanılan, iri başlı, renkli bir türü 4. Genellikle kadınların süs olarak elbiselerinin göğüs, yaka vb. yerlerine taktıkları süs eşyası 5. Bazı araçların ucu sivri parçaları 6. Bazı böceklerin kendilerini savunmak için kullandıkları organ 7. Oltanın ucundaki küçük çengel 8. <i>mec.</i> Dokunaklı söz 9. Bitkilerde yumurtacıkla	ine: İğne (DS IV: 2541b), inne: (DS IV: 2545a), yeğna: (DS VI: 4227a).

	tepecik arasındaki sapçık 10. Kas veya damar yoluyla vücuda sıvı bir ilacı basınçla vermek amacıyla enjektör ucuna takılan, boru biçiminde, ucu keskin metal araç (TS: 1155b-1156a).	
yigren- : 1. Diken diken olmak (tüyler için) 2. Çiğ saymak (DTS: 277b); (ED: 914b).	iğren- : 1. Bir şeyi tiksindirici bulmak, istikrah etmek 2. Aşağılık, bayağı bulmak, hoşlanmamak, nefret etmek (TS: 1157a).	yiren- : İğrenmek (DS VI: 4281a), yirgen- : (DS VI: 4281a), yirkin- : (DS VI: 4282b), irgen- : (DS IV: 2550a). yigren- : İğrenmek, tiksirmek (DS VI: 4279a).
yık ~ ik~ yig ~ ig: İğ (DTS: 216b); İğ, öreke (ED: 99a).	iğ: 1. Pamuk, yün vb.nden iplik eğirmekte kullanılan, ortası şişkin, iki ucu sivri ve çengelli olan, ağaçtan yapılmış araç, eğirmen, kirmen 2. İğ iplik 3. <i>hlk.</i> Araba okunun ekseni 4. <i>hlk.</i> Değirmen taşının ortasında bulunan ve yukarıdaki üst taş geçiren demir eksen (TS: 1155a-b).	iğ: 1. Değirmen taşının ortasında bulunan ve yukarıdaki üst taş geçiren demir eksen 2. Bezirhanede kuvvet kolundaki taşı kaldırıp indirmeye yarayan helezon biçimindeki ağaç 3. Çıkırıklarda ipliğin sarıldığı demir tel 4. Dokuma tezgâhlarında kalemleri sarmak için kullanılan demir eksen 5. İplik gerilen çarkın uzun ucu 6. Dingilin tekerleklerle geçen kısmı 7. Su dolaplarının ortasında bulunan kalın ağaç dingil (DS IV: 2509b). iy: 1. Pamuk, yün gibi şeylerden iplik eğirmekte kullanılan, ortası şişkince, sivri olan uçlarından biri çengelli olan ağaç araç 2. Kağıt tekerleklerini birbirine bağlayan ağaç, dingil (DS IV: 2573b-2574a). yeğ: İğ (DS VI: 4225a), yığ: (DS VI: 4278a).
yilik ~ ilik: Kemik iliği (DTS: 279a); İlik (ED: 927b-928a).	ilik: Kemiklerin iç boşluklarını dolduran yağlı madde (TS: 1175b).	ilik: Kemik iliği (UKA: 237).
yinçe: 1. İnce, dar 2. <i>mec.</i> İnce fark 3. <i>mec.</i> Hikmetli 4. <i>mec.</i> Zarif, narin 5. <i>mec.</i> Ufak, küçük 6. <i>mec.</i> Bilgece 7. Açık, anlaşılır (DTS: 278b); <i>som.</i> İnce, zayıf, narin vb. <i>soy.</i> ince, hoş (ED: 945a-	ince: 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşısı 2. Zayıf 3. Taneleri ufak, iri karşısı 4. Aşırı özen gerektiren, kaba karşısı 5. Ayrıntılı 6. Akışkanlığı çok olan, yoğun	ince: İnce (DTYA: 68b).

b).	ve koyu olmayan (sıvılar) 7. Tiz (ses), pes karşıtı 8. Hafif, gücü az 9. <i>mec.</i> İyiden iyiye, enikonu, ayrıntılı 10. <i>mec.</i> Düşünce, duygu veya davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif, kaba karşıtı (TS: 1187b).	
yinçgele- : İnce saymak (DTS: 279a); İnceltmek vb. (ED: 946a).	incele- : ²⁹⁵ Bir işi veya bir şeyi ele alıp özelliklerini, ayrıntılarını inceden inceye, özenli bir biçimde anlamaya, öğrenmeye çalışmak, tetkik etmek (TS: 1188b).	incile- : İncelemek (DS IV: 2540a).
yinçkelen- : 1. Tevazu göstermek 2. Kendine bir cariyeye almak (DTS: 279a); (ED: 946a).	incelen- : İnceleme işi yapılmak (TS: 1188b).	---
yinçü : 1. İnci 2. Genç cariyeye (DTS: 272b); İnci; cariyeye (ED: 944b-945a).	inci : 1. İstiridye gibi bazı kavkılı deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi 2. Bu tanelerden yapılmış 3. Bu tanelerden oluşan takı 4. Yanlışıyla sebebiyle gülünç olan söz veya cümle (TS: 1189b).	inci : İnci (UKA: 238).
yirgü : Hor görme (Ercilasun vd. 2014: 978; DTS: -; ED: -).	yergi : ²⁹⁶ Bir kimseyi, bir toplumu, bir düşünceyi, bir nesneyi, bir göreneği yermek için yazılmış yazı veya söylenmiş söz, hicviye, hiciv, satir (TS: 2579b).	---
yiriñ ~ iriñ : İrin (DTS: 280a); Cerahat (ED: 233a).	irin : Organizmanın herhangi bir yerinde iltihaplanma sonunda ölmüş hücre artıklarından ve bozulmuş akyuvarlardan oluşan, mikrop lu veya mikropsuz, genellikle sarımtırak renkte koyuca sıvı, cerahat (TS: 1204b).	yirin : İrin (DS VI: 4824b).
yiriñlig : Cerehatli (DTS: 280a; ED: -).	irinli : İrin toplamış, cerehatli (TS: 1204b).	---
yit- : Kaybolmak, yitmek (DTS: 280b); Yitmek,	yit- : 1. Yok olmak, ortadan kalkmak, kaybolmak 2.	yit- : Kaybolmak (DS VI: 4284a-b).

²⁹⁵ Erdal, “araştırma, inceleme” anlamının Eski Türkçe metinlerde de görüldüğünü ifade etmiştir (OTWF: 452).

²⁹⁶ Yeni sözcük (Bayar 2006: 323b).

kaybolmak; yok olmak (ED: 885a).	Görünmez olmak 3. Sahip olunan bir şey elden çıkmak (TS: 2597b).	yüt- : Yitmek (DS VI: 4336b).
yitük : Yitik, kayıp (DTS: 281b); Kayıp, yolunu kaybetmiş vb. (ED: 889a).	yitik : 1. Kayıp olan şey 2. Kaybedilmiş, yitirilmiş (TS: 2597a).	yitik : Kayıp (DS VI: 4283a-b) itük : (DS IV: 2571a). yetik : Yitik (DS VI: 4259b), yütük : (DS VI: 4336b). itik : Kayıp, yitik (DS IV: 2569b).
yitür :- ²⁹⁷ Kaybetmek (ED: 893a-b); (DTS: 281b).	yitir :- 1. Ne olduğunu, nerede bulunduğunu bilememek, kaybetmek 2. Bazı nitelik veya özelliklerin yok olması durumuna uğramak, kaybetmek 3. Ölüm sonucu kaybetmek 4. Yanlış yola girmek, kaybolmak (TS: 2597a-b).	yitir :- Kaybetmek (DS VI: 4283b-4284a), yitü :- (DS VI: 4284b), yitür :- (DS VI: 4284b). yetir :- Yitirmek (DS VI: 4260b). itir :- Kaybetmek (DS IV: 2570a). yütür :- Yitirmek (DS VI: 4336b), yütü :- (DS VI: 4336b).
yog : Anma töreni (DTS: 287a); Cenaze töreni, ölüyü bekleme (ED: 895-b).	yoğ : Eski Türklerde ölümler için yapılan tören (TS: 2598b).	yuğ : Ölü için yapılan geleneksel toplantı, ağıt (DS VI: 4313a).
yogun : 1. Şişman, iri 2. Mazlum, kırılgan (DTS: 287b); Yoğun vb. (ED: 904b).	yoğun : 1. Hacmine oranla ağırlığı çok olan, kesif 2. Koyu, kalın 3. Etkisi güçlü olan, ağır (koku vb.) 4. <i>mec.</i> Artmış, çoğalmış bir durumda olan 5. <i>mec.</i> Dolu, sıkı, sıkışık, çok 6. <i>mec.</i> Şişman, iri, tumbul 7. <i>hlk.</i> Kaba, kalın, iri (elek, iğne) (TS: 2598b).	yoğun : 1. Kaba, kalın, iri (elek, iğne vb.) 2. Ağır 3. Sağlam 4. Koyu (DS VI: 4288a). yovun : Kaba, kalın, iri (elek, iğne vb.) (DS VI: 4303a).
yogurkan : Yorgan (DTS: 288); Yorgan (ED: 907a).	yorgan : Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü (TS: 2607a-b).	yogan : Yorgan (DS VI: 4287b).
yok : Yok, mevcut olmama (DTS: 290b); Hiçbir şeye sahip olmama (ED: 895b-896a).	yok : 1. Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı 2. Olmayan, bulunmayan şey 3. Yasak 4. “Hayır” anlamında kullanılan bir söz 5. Birbirine karşıt iki cümleden, ikincisinin başına getirilen bir söz 6. Birinin söylediği sözlerden genelde kuşkulandığında veya sözler hafıfsendiğinde kullanılan bir söz 7. Savunulan bir	yoh : Yok, hayır (DS VI: 4289a). you : Hayır, değil, yok (DS VI: 4302b), yov : (DS VI: 4302b). yah , yah : Hayır, yok, olmaz (DS VI: 4127b). yoo : Hayır, asla olmaz (DS VI: 4297a), yooğ : (DS VI: 4297b), yooğ : (DS VI: 4297b).

²⁹⁷ ED’de *yitür*- ve *yittür*- yanı madde içinde değerlendirilmiştir.

	düşünceyi doğrulayan sözün başına getirilir (TS: 2599b-2600a). yo: 1. “Hayır” anlamında kullanılan bir söz 2. Yapmam, istemem, kabul etmem anlamında kullanılan bir itiraz sözü 3. “Sakın” anlamında kullanılan bir uyarma sözü (TS: 2598a).	
yokarı: Yukarı (DTS: 291b); Yukarı vb. (ED: 906b-907a).	yukarı: 1. Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı 2. <i>mec.</i> Yetkili kimse 3. Benzerleri arasında üstte bulunan 4. <i>mec.</i> Aşama, sınıf, makam bakımından ileride olan 5. Üst tarafa, üstteki kata, üste, yükseğe, yukarıya (TS: 2613b).	yokarı: Üst kati yukarı (DS VI: 4289a).
yokluk: Yokluk, hiçlik (DTS: 291b; ED: -).	yokluk: 1. Yok olma, bulunmama durumu, adem, ademiyyet, fıkdan, gaybubet 2. <i>mec.</i> Fakirlik, yoksulluk 3. Hiçlik (TS: 2600b-2601a).	yokluk: Yoksulluk (DS VI: 4289b).
yol: 1. Yol 2. Yolculuk, sefer 3. Yöntem, tarz (DTS: 288a-b); Yol, yön vb. <i>mec.</i> kez; iz, çizgi (ED: 917a-b).	yol: 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik 2. Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer 3. Genellikle yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer 5. Yolculuk 6. Gidiş çabukluğu, hız 7. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi 8. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik 9. Kumaşta bulunan çizgi 10. Kez, defa 11. Hile, tuzak 12. hlk. Düğünde oğlan evinin kız evine verdiği para, mal veya armağan 13. Gaye, uğur, maksat 14. <i>mec.</i> Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem (TS: 2602a-2603b).	yol: 1. Kez 2. Düğünde, oğlan evinin kız evine, kıza verdiği para, mal, armağan 3. Düğünde, kız evinin oğlan ve yakınlarına verdiği armağan 4. Düğün sahibinin, çağırılıya gön derdiği armağan 5. Düğüne, çağırılının götürdüğü armağan 6. Elverişli durum, olanak (DS VI: 4290a-b).
yolçı: Kılavuz (DTS: 289a);	yolcu: 1. Yolculuğa çıkmış	yolcu: 1. Çerçi 2. Ölümü

Rehber (ED: 921b).	kimse 2. Yolculuğa çıkmaya hazırlanan kimse 3. <i>mec.</i> Doğması beklenen çocuk 4. <i>mec.</i> İyileşmesi umutsuz hasta 5. <i>mec.</i> İşten çıkarılması beklenen kimse (TS: 2604a-b).	yakın (DS VI: 4291b).
yolçıla- : Kılavuzluk etmek (OTWF: 117; DTS: -; ED: -).	yolcula- : Uğurlamak (TS: 2604b).	yolcula- , yolcila- : Yolculamak, uğurlamak (DA: 174b).
yollug : Doğru yola sahip olan (ED: 925b); (DTS: 289a).	yollu : 1. Yolu herhangi bir nitelikte olan 2. Çizgili 3. Hızlı giden (taşıt) 4. <i>mec.</i> Kuralına uygun 5. <i>mec.</i> Herhangi bir nitelikte, biçimde 6. Kolayca elde edilen kadın 7. Parası olan (TS: 2605b).	yollu : 1. Kötü yola düşmüş kadın 2. Çizgili (kumaş için) 3. Gibi, gibilerden 4. Yol alan (binek hayvanı) (DS VI: 4292a-b).
yolsuz : Yolunu kaybetmiş, kaybolmuş (DTS: 289b); (ED: 932b933a).	yolsuz : 1. Yolu olmayan 2. Yavaş giden (taşıt) 3. <i>mec.</i> Kurallara aykırı, uygunsuz, yöntemsiz, düzensiz, yersiz, usulsüz, nizamsız 4. Törelere, toplumun görüşüne aykırı davranan 5. Parasız, züğürt (TS: 2605b).	yolsuz : 1. Kötü yola düşmüş kadın 2. Parasız 3. Biçimsiz, uygunsuz, yasaya, töreye aykırı (DS VI: 4293b).
yor- ~ yori- : 1. Gitmek, yürümek, hareket etmek 2. Davranmak 3. Sözü geçmek, güç sahibi olmak (DTS: 292a); Yürümek, ilerlemek; gitmek (ED: 957a-b).	yürü- : 1. Adım atarak ilerlemek, gitmek 2. Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek 3. Çocuk ayakları üzerinde gezecek duruma gelmek 4. Yayan gezmek, yayan gitmek 5. Yol almak 6. Bir yere gelmek, bir yere ulaşmak, kaplamak 7. Üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek 8. Faiz, hesap edilmek, işlemek 9. Geçmek, ilerlemek, değişmek 10. Bir işte ileri gitmek 11. <i>mec.</i> Gereği gibi yapılmak veya ilerlemek 12. Ölmek (TS: 2629a).	yörü- : Yürümek (DS VI: 4312b), yéri- : (DS VI: 4253b).
yoriga : Rahvan giden at (DTS: 292b); Rahvan veya hafif tırıs giden (at) (ED: 964a).	yorga : Biniciyi sarsmayan at yürüyüşlerinden biri (TS: 2607a).	yorga : Atlarda, rahvana yakın bir yürüyüş biçimi, yumuşak rahvan (DS VI: 4300b), yorga : (DS VI: 4300b).
yorinça ~ yorinça ~ yorunça : Yonca (DTS: 964a).	yonca : Baklagillerden, başak durumundaki çiçekleri kırmızı	yonca , yonce : Yonca (EİA III: 343).

292b); Yonca (veya acı yonca) (ED: 971a).	veya mor renkli, hayvanlara yem olarak yetiştirilen çayır bitkilerinin genel adı (<i>Trifolium</i>) (TS: 2606a).	
yorit- : 1. Harekete geçirmek, yürümeye zorlamak 2. (Mideli) Etkilemek (DTS: 293a); (ED: 960b-961a).	yürüt- : 1. Yürüme işini yaptırmak, yürümesini sağlamak 2. Gerekli gibi yapmak, uygulamak 3. Bir yargıyı yerine getirmek, uygulamak 4. Kabul edilmesi veya tartışılması için bildirmek, açıklamak, önermek 5. <i>mec.</i> İşinden veya bulunduğu yerden çıkarmak 6. Habersiz olarak almak, çalmak (TS: 2629b).	yörüt- : 1. Yapmak, yerine getirmek 2. Kovmak, işinden çıkarmak 3. Akıtmak (DS VI: 4312b). yürüt- : Götürmek (DS VI: 4336a).
yör- : 1. Açmak, çözmek 2. Yorumlamak, açıklamak (DTS: 294a-b); <i>ger.</i> Çözmek <i>mec.</i> (rüya) yorumlamak, (doktrin vs.) açıklamak vb. (ED: 955b).	yor- : 1. Bir anlam vermek, yorumlamak 2. Bir sebebe bağlamak, bir duruma işaret saymak (TS: 2608a).	yor- : Yorumlamak (DS VI: 4825b).
yöre- : Bir şeyin etrafı, çevresi, kenarı (DTS: 294b); Etraf, çevre (ED: 956a).	yöre- : Bir bölgenin belli bir yer ve çevresini kapsayan sınırlı bölümü, havali, mahal, civar (TS: 26012b).	yöre- : 1. Çevre 2. Harman yerinin kıyısı 3. Avlu 4. Çarık kıyısı (DS VI: 4310a-4311a). yüre- : Çevre (DS VI: 4333b).
yörül- : ²⁹⁸ Çözülmek, kurtulmak (DTS: 293a-b); Çözülmek (ED: 967b).	yorul- : Bir sebebe bağlanılmak, yorumlanmak (TS: 2608a).	yorul- : Yorulmak (UKA: 301b).
yudruklan- : Yumruğunu sıkmak (DTS: 295b); (ED: 893b).	yumruklan- : Yumrukla vurulmak (TS: 2614b).	---
yugrul- : ²⁹⁹ (Hamur vs.) yoğrulmak (ED: 906b); (DTS: 287b).	yoğrul- : 1. Yoğurma işi yapılmak veya yoğurma işine konu olmak 2. <i>mec.</i> Özellikleri, nitelikleri birbirine karıştırılmak 3. Metal kap bir yere çarparak bir yanı eğrilmek, yamulmak 4. <i>mec.</i> Bazı konularla sürekli uğraşma sonucu deneyim sahibi olmak (TS: 2598b).	yuğrul- : Yoğurulmak (UİA: 391a).
yugrum- : ³⁰⁰ Yoğurma (DTS: 287b); (ED: 905b).	yoğrum- : Yoğurma işi (TS: 2598b).	yuğrum- : Leğen ya da teknede yoğrulan hamur (DS VI: 4313b).
yugrut- : ³⁰¹ Yoğurt (DTS: 287b); (ED: 905b).	yoğurt- : Maya katılarak	yörd- : Yoğurt (DS VI: 4298b),

²⁹⁸ DTS'de *yorul-* biçimindedir. Ancak Altun Yaruk'ta *yörülmegülüg* şeklinde ön sıradan ünlülü olarak da tanıklanmıştır (DTS: 295a).

²⁹⁹ DTS'de *yogrul-* biçiminde maddelenmiştir.

³⁰⁰ DTS'de *yogrum* biçiminde maddelenmiştir.

287b); Katılaştırılmış mayalanmış süt, yoğurt (ED: 905b).	koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt ürünü (TS: 2599a-b).	yört: (DS VI: 4300b), yoğurt: (DS VI: 4296a), yurt: (DS VI: 4323b).
yugrutlug: ³⁰² Yoğurtlu, yoğurdu olan (DTS: 287b); Yoğurtlu (yemek) (ED: 907a).	yoğurtlu: İçine yoğurt katılmış, içinde yoğurt bulunan (TS: 2599b).	yörtlu: Yoğurtlu (AİA: 660a).
yugur-: ³⁰³ Karıştırmak, yoğurmak (DTS: 287b-288a); (Hamur vs.) yoğurmak (ED: 906a).	yoğur-: 1. Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek 2. <i>mec.</i> Bir kişiye istenilen nitelikleri kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek (TS: 2599a).	yuğur-: Yoğurmak (DS VI: 4323a), yuğur-: (DS VI: 4314b).
yugurt-: ³⁰⁴ (Un vs.) Yoğurtmak (ED: 906a-b); (DTS: 288a).	yoğurt-: Yoğurma işini yaptırmak (TS: 2599b).	---
yul-: ³⁰⁵ 1. Salmak, serbest bırakmak 2. Tüy yolmak, koparmak 3. İstinsah etmek 4. İcra etmek, gerçekleştirmek 5. Almak, zaptetmek 6. Kurtarmak 7. Korumak (DTS: 288b, 296a); Çıkarmak, koparmak (ör. bir yaradan diken) (ED: 918b).	yol-: 1. Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak 2. <i>mec.</i> Dolandırarak, hile ile birinin parasını almak (TS: 2605b).	yol-: 1. Tırmalamak, yırtmak 2. Parasını çekmek, ütmek (DS VI: 4293a). yul-: Yolmak (DS VI: 4827a).
yular: Yular (DTS: 296a); Yular (ED: 932a).	yular: Bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmasına bağlanan ip (TS: 2614a).	yılar: Yular (DS VI: 4279a), yural: (DS VI: 4323a), yurar: (DS VI: 4323a).
yulduz ~ yultuz: 1. Yıldız, gezegen 2. Burç (DTS: 296b); Yıldız (ED: 922b-923a).	yıldız: 1. Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışınlam biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri 2. Sinema, tiyatro veya müzikhol sanatçısı, star 3. Bir noktadan çevreye beş veya daha fazla çıkıntısı olan çok köşeli şekil 4. Bu biçimde olan 5. <i>mec.</i> Bir toplulukta, bir meslekte, üstün başarı gösteren kimse 6. <i>mec.</i> Baht,	ıldız: Yıldız (DS IV: 2466-2467a). yıldız: 1. Alinyazısı 2. Atın alnında yıldız biçimindeki beyazlık, akıtma (DS VI: 4269b).

³⁰¹ DTS'de *yogrut* biçiminde maddelenmiştir. OTWF'de (s. 313) *yogrut*, *yorgut*, *yorgurt*, *yorgud* biçimlerinin de Eski Türkçede tanıklandığı ifade edilmiştir.

³⁰² DTS'de *yogrutlug* biçiminde maddelenmiştir.

³⁰³ DTS'de *yogur-* biçiminde maddelenmiştir.

³⁰⁴ DTS'de *yogurt-* biçiminde maddelenmiştir.

³⁰⁵ DTS'de ilk dört anlam dört ayrı *yol-* maddesi altında, diğer üç anlam iki ayrı *yul-* maddesi altında değerlendirilmiştir. Çalışmamızda bu anlamların hepsi *yul-* maddesi altına toplanmıştır.

	şans, talih 7. Kuzey 360'lık yön, kuzey (TS: 2592a-b).	
yulduzlug: Yıldızlı, yıldıza sahip olan (DTS: 296b).	yıldızlı: 1. Üzerinde yıldız bulunan 2. Bulutsuz, duru, açık (TS: 2593a).	---
yultur-: Fidyeye verip kurtarmak, yoldurmak, azat ettirmek (ED: 923b); (DTS: 296b).	yoldur-: Yolma işini yaptırmak (TS: 2604b).	---
yulun-: Soyulmak, yolunmak, azat edilmek, bırakılmak (ED: 931b); (DTS: 297b).	yolun-: 1. Yolma işi yapılmak, çekilip koparılmak 2. <i>mec.</i> Çok kederlenerek çırpınmak (TS: 2606a).	yolun-: 1. Saçını başını yolmak (acıdan) 2. Tıraş olmak 3. Ütülme (DS VI: 4294a).
yum- ~ yüm-: Kapamak, yummak (DTS: 297a-b); Gözleri veya ağzı kapamak, (yumruğu) sıkmak (ED: 934a).	yum-: Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek (TS: 2614a).	yum-: 1. Çukuru toprakla doldurmak 2. Ortadan kaldırmak, yok etmek (DS VI: 4318a).
yumgak: 1. Yuvarlak, küresel 2. Tümör (DTS: 297b); Yuvarlak veya küre biçiminde nesne vb. (ED: 936a).	yumak: 1. Yuvarlak biçimde sarılmış iplik, yün vb. şey 2. Yuvarlak biçimde sarılmış olan (TS: 2614a).	yumak, yumak: Açılmaya hazır hamur topağı (DS VI: 417a).
yumgakla-: Yuvarlamak (DTS: 297b); (ED: 936a).	yumakla-: Yumak durumuna getirmek (TS: 2614a).	yumakla-: Derttop etmek (DS VI: 4317a).
yumgaklan-: Yuvarlak veya küre olmak (ED: 936a).	yumaklan-: Yumak durumuna gelmek (TS: 2614a).	---
yumuşa-: (<i>ger.</i> , <i>mec.</i>) Yumuşamak (DTS: 298a); (<i>ger.</i> veya <i>mec.</i>) Yumuşamak (ED: 939a).	yumuşa-: 1. Sertliği kalmamak, yumuşak duruma gelmek 2. <i>mec.</i> Öfkesi, kızgınlığı, inadı geçmek (TS: 2617a).	yumuşa-: Yola gelmek (DS VI: 4320b).
yumşat-: Hem soyut hem de somut anlamda (bir şeyi) yumşatmak (ED: 938a-b); (DTS: 298b).	yumşat-: 1. Sertliğini gidermek, yumuşak duruma getirmek 2. <i>mec.</i> Kabalığını, katılgını, sertliğini veya acımasızlığını ortadan kaldıracak duruma getirmek (TS: 2617a).	---
yumul- ~ yümül-: Kapanmak (ED: 936b); (DTS: 298b).	yumul-: 1. Kapanmak, örtülmek 2. Kendini bir işe istekle vermek, girişmek, saldırmak, atılmak 3. <i>hlk.</i> İki büküm olmak 4. Kısılmak, örtülür gibi olmak (TS: 2615a).	yumul-: 1. Saklambaç oyununda ebe gözlerini kapamak 2. Gizlenmek 3. Başını bacakları arasına eğerek oturmak 4. Bir şeyin üstüne kapanmak 5. Büzülmek 6. Saldırmak 7. Koşmak (DS VI: 4319a-b).
yumurtga: Yumurta (DTS: 298b); Yumurta (ED: 938a).	yumurtga: 1. Bir dişinin vücudunda oluşan, yumurtlama ve döllenmeden sonra aynı türden bir canlı	yumurtga: Yumurta (DS VI: 4320a), yimirta: (DS VI: 4274b), imirta: (DS IV: 2537b).

	oluşturan hücre 2. Kanatlı hayvanların çoğalmasını sağlayan kabuklu bir besin maddesi 3. Tavuk yumurtası 4. Er bezi 5. <i>hlk.</i> Çorap onarmakta kullanılan, yumurta biçiminde, genellikle tahta veya mermerden kalıp (TS: 2615a-b).	
yumuşak: 1. Yumuşak 2. Yumuşakça, hafifçe 3. Tatlı, şefkatli (DTS: 298a-b); Hem <i>soyut</i> hem de <i>somut</i> olarak yumuşak (ED: 938a-b).	yumuşak: 1. Dokunulduğunda veya üzerine basıldığında çukurlaşan, eski biçimini kaybeden, katı karşıtı 2. Kolaylıkla bükülen, buruşmayan, sert karşıtı 3. Dokunulduğunda hoş bir duygu uyandıran 4. Kolaylıkla işlenebilen 5. Kolay çığnenen, kolay kesilen 6. Ilıman (iklim), sert karşıtı 7. <i>mec.</i> Kaba, hırçın, sert olmayan, kolay yola gelen, uysal 8. <i>mec.</i> Okşayıcı, tatlı, hoş 9. <i>mec.</i> Sessiz, hafif 10. Ciğerlerden gelen havanın ses yolundaki sivrilmiş ve gerilmiş kapalı engele çarpmasıyla oluşan (ünsüz), titreşimli, sürekli, ötümlü, tonlu, sedalı (TS: 2616a).	yümüşak: Yumuşak (DS VI: 4333a).
yuğ: ³⁰⁶ 1. Kuş tüyü 2. Yün, tüy 3. Pamuk (DTS: 305a); Yün; pamuk (ED: 941b).	yün: 1. Koyun tüyü 2. Bu tüyden yapılmış (TS: 2625b).	yun, yuğ: Yün (DS VI: 4321a), yuğ: (DS VI: 4314a), yuv: (DS VI: 4324a), yüñ: (DS VI: 4333a).
yurt: 1. Ev, mülk, ikamet yeri, yer, ülke 2. Harabe, yıkıntı (DTS: 300b); Terk edilmiş yerleşim yeri (ED: 958a-b).	yurt: 1. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan 2. Memleket 3. Bakıma ve barınmaya muhtaç bir grup insanın oturduğu, yetiştirildiği veya bakıldığı kurum 4. Göçebe Türklerin oturduğu çadır 5. Öğrencilerin kaldığı, barındığı yer 6. <i>mec.</i> Diyar 7. <i>mec.</i> Bir şeyin ilk veya çok yetiştirildiği yer, vatan 8. <i>hlk.</i> Yörüklerin yazın veya kışın oturdukları yer 9. <i>esk.</i> Sahip	yurt: 1. Yörüklerin yazın ya da kışın oturdukları yer 2. Ev, bark 3. Toplu yerleşme yeri 4. Yayla evinin çevresi (DS VI: 4323b).

³⁰⁶ DTS’de *yüñ* biçiminde madde başı yapılmıştır.

	olunan arazi, emlak (TS: 2617b).	
yut- : 1. Yutmak 2. Bir şeyi tecrübe etmek, bir şeye maruz kalmak (DTS: 301a); Yutmak vb. (ED: 885b).	yut- I: 1. Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek 2. Tam ve doğru söylememek 3. <i>mec.</i> İnanmak, aldanmak, kanmak 4. <i>mec.</i> Söylemek istediği bir sözü kendini tutarak söylememek 5. <i>mec.</i> İyice, eksiksiz olarak öğrenmek 6. <i>mec.</i> Işık, ses gücünü, parlaklığını azaltmak 7. Dayanıp sesini çıkarmamak, katlanmak (TS: 2618b).	yut- : Yutmak (DTYA: 87a).
yuttur- : Yutturmak (DTS: 301a; ED: -).	yuttur- I: Yutma işini yaptırmak veya yutmasını sağlamak (TS: 2619a). yuttur- II Kandırmak, aldatmak (TS: 2619a).	---
yuvga ~ yuvka ~ yuyka ~ yuka ~ yupka : 1. İnce, dar 2. Zayıf, cılız 3. Yufka ekmek (DTS: 301b); İnce, zayıf vb. (ED: 874a).	yufka : 1. Oklava ile açılan ince, yuvarlak hamur yaprağı 2. Sacda pişen bir ekmek türü 3. Zayıf, ince, dayanıksız (TS: 2613s).	yufka : 1. İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği 2. Börek vb. için açılan ince hamur 3. Pide 4. Erişte 5. Zayıf, ince, dayanıksız, hafif 6. İnce, sığ 7. Yeterince olmayan, az (DS VI: 4313a-b). yufga : İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği (DS VI: 4313a). yufha : 1. İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği 2. Zayıf, ince, dayanıksız, hafif 3. İnce, sığ (DS VI: 4313a). yuga : İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği (DS VI: 4314a). yuha, yuħa : 1. İnce, sığ 2. İnce, duyarlı 3. İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği (DS VI: 4315a). yuka : 1. İnce, sığ 2. Zayıf, ince, dayanıksız, hafif 3. İncelikli, duyarlı kimse 4. İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği 5. Hoppa (DS VI: 4315a-b). (DS VI: 4315a-b). yoha : İncelmiş yufka (DS VI: 4289a).

		yoka: Yufka ekmek (DS VI: 4289a).
yük: Eşya, yük, ağırlık (DTS: 303b); Yük, ağırlık (ED: 910b-911a).	yük: 1. Araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi 2. Bir şeyin ağırlığı 3. Araba, hayvan vb.nin taşıyabildiği miktar 4. Eşya 5. <i>mec.</i> Birinin üzerine almak zorunda kaldığı ağır görev 6. <i>mec.</i> Tedirginlik veren şey, engel 7. Bir cismin yüzeyinde biriken elektrik miktarı 8. Yüz bin kuruşluk mal veya tutar 9. <i>hık.</i> Doğacak bebek 10. <i>esk.</i> Yüklük (TS: 2621b-2622a).	yük: 1. Beş kilelik ya da aşağı yukarı yüz kiloluk ürün 2. Hayvan üstündeki iki küfe ağırlık 3. Yatak (DS VI: 4330a). ük: 1. Yük 2. Yatak, yorgan yığını (DS VI: 4064a)
yükçi: Hamal (DTS: 303b; ED: -).	yükçü: Taşıyıcı (TS: 2622a).	yükçü: Çerçi (DS VI: 4330a).
yükle-: Yükleme (DTS: 303b); (Bir şeyi, bir şeyin üstüne) yüklemek (ED: 912b).	yükle-: 1. Bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya veya araç gereç koymak 2. Bir bilgisayar, disket vb.ne gerekli bilgileri aktarmak 3. Belli bir hizmeti kullanabilmek için özel bir karta 4. <i>mec.</i> Bir yükümlülük altına sokmak, sorumlu tutmak 5. <i>mec.</i> Bir suçu birinin üstüne atmak (TS: 2622b).	yukle-: Yükleme (DS VI: 4316a), ühle-: (DS VI: 4064b).
yüklet-: Yük yükletmek (ED: 912b); (DTS: 304a).	yüklet-: Yükleme işini yaptırmak (TS: 2623a).	yukled-: Yükleme (DS VI: 4316a), yuklet-: (DS VI: 4316a).
yüksek: Yüksek (DTS: 304a); Yüksek (ED: 915b-916a).	yüksek: 1. Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı 2. Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan 3. Güçlü, şiddetli 4. Etkili 5. Derece veya makamı bakımından üstün 6. Normal değerlerin üstünde olan 7. Yukarıda, üst tarafta olan yer 8. <i>mec.</i> Erdemli, faziletli 9. <i>mec.</i> Toplum içinde para, ün vb. bakımından üstünlüğü olan (TS: 2623a-b).	yühsek: Yüksek (DS VI: 4333b), yuhsek: (DS VI: 4322b), yühsek: (DS VI: 4329a), yühsek: (DS VI: 4332b), yühsek: (DS VI: 4336a), yühsek: (DS VI: 4336a), yühsek: (DS VI: 4336a), yühsek: (DS VI: 4337a).
yüksük: ³⁰⁷ Yüksük (DTS: 304a); Yüksük (ED: 916a).	yüksük: 1. Dikiş dikerken, iğnenin batmasını önlemek için parmak ucuna takılan	yüksük: 1. Çekirgenin yer altına gömdüğü yumurta torbası 2. Develerin ağzına

³⁰⁷ DTS'de *yüksek* biçiminde DLT'ye atıf yapılarak madde başı yapılmıştır. Ancak sözcük, DLT'de *yüksük* biçimindedir (Ercilasun vd. 2014: 993).

	kesik koni biçiminde gereç 3. Köklerin ucunda bulunan ve kökün üretken dokusunu korumaya yarayan oluşum, kalensöve (TS: 2625a)	takılan ipten örülmüş ağızlık 3. Değirmende taşlar ortasına konulan yatay demir yatak 4. Baldır kemiğinin kalça kemiği ile birleştiği eklem (DS VI: 4330b). yüğsük: Yüksük (DS VI: 4329a), yuğsük: (DS VI: 4314b), yüsküf: (DS VI: 4336a), yüsük: (DS VI: 4336b).
yüküntür-: Baş eğdirmek (DTS: 304b); (ED: 914a).	yükündür-: Yükünme işini yaptırmak (TS: 2625b).	---
yümtür-: ³⁰⁸ (Gözü) yumdurmak (ED: 935b) (DTS: 304b).	yumdur-: Yummasını sağlamak (TS: 2614a).	yumdur-: Örtmek, kapatmak (DS VI: 4318a).
yürek: Yürek (DTS: 305a); <i>Fiziksel olarak yürek mecazî olarak cesur yürekli</i> (ED: 965a-b).	yürek: 1. Kalp 2. Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül 3. Kupa 4. <i>mec.</i> Herhangi bir şeyden çekinmeme, korkmama, yüreklilik, korkusuzluk, cesaret 5. <i>mec.</i> Acıma duygusu 6. <i>hlk.</i> Mide, karın, iç (TS: 2626a-2628a).	yürek: 1. Karın, mide, bağırsak 2. Parmak uçlarında, tırnağın altındaki yumuşak et 3. Yüreklilik, cesaret (DS VI: 4334b). üreğ: Yürek (DS VI: 4070a), ürek: (DS VI: 4070a).
yüreklen-: Yiğitlik, cesaret göstermek (DTS: 305b); Cesur olmak, iyi kalpli olmak (ED: 966b).	yüreklen-: Korkusuz duruma gelmek, yiğitlenmek, cesaretlenmek (TS: 2628a-b).	---
yürekli: Yiğit, cesaretli (DTS: 305b); Cesur, yürekli (ED: 966a).	yürekli: Tehlikeyi korkusuzca karşılayan, hiçbir şeyden korkusu olmayan, gözü pek, babayiğit, koçak, cesaretli, cesur, cüretli, cüretkâr (TS: 2628b).	---
yüreksiz: Çekingen, korkak (DTS: 305b); Korkak, ödle (ED: 966b).	yüreksiz: Yürekli olmayan, cesaretsiz, cüretsiz, tabansız (TS: 2628b).	---
yüz- I: 1. Yüzmek 2. Yayılmak (DTS: 306b-307a); (Suda) yüzmek (ED: 984a-b).	yüz- I: 1. Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak 2. Yüzme sporu yapmak 3. Bir sıvının yüzeyinde batmadan durmak 4. Herhangi bir durumun en aşırı derecesinde olmak 5. <i>mec.</i> Dalgalanmak 6. <i>mec.</i> Herhangi bir şeyle üzeri kaplanmak, bir şeye	yüz-: Yüzmek, suda yüzmek (AİA: 663a).

³⁰⁸ ED'de *yumtur-* maddesi altında değerlendirilmiştir.

	bulanmak (TS: 2635b).	
yüz I: Yüz (DTS: 306b); Yüz, çok sayıda (ED: 983a).	yüz I: 1. Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı 2. Bu sayıyı gösteren 100 ve C rakamlarının adı 3. On kere on, doksan dokuzdan bir artık 4. Kere, kat vb. kelimeler ile birlikte kullanılarak yapılan işin çokluğunu abartılı bir biçimde anlatan söz (TS: 2630b).	yüz: Yüz (DTYA: 87b).
yüz II: 1. Yüz, sima 2. Yüzey 3. Surat (DTS: 306b); Yüz (ED: 983a-b).	yüz II: 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat 2. Yüzey 3. Kesici araçlarda ağız 4. Bir kumaşın dikiş sırasında dışa getirilen gösterişli bölümü 5. Yorgana ve yastığa geçirilen kılıf 6. Bir şeyin görünen bölümünde kullanılan kumaş 7. Birinin görülegelen veya umulan hoşgörülüğüne güvenilerek gösterilen cüret 8. Nedeniyle, sebebiyle 9. Yan, taraf 10. Bir yapının dışa bakan düşey yüzeylerinin her biri 11. <i>mec.</i> Utanma (TS: 2630b-2633a).	üz: Yüz (DS VI: 4086).
yüz- II: Soymak, sıyırmak (DTS: 307a); (Hayvan) derisini yüzmek (ED: 984b).	yüz- II: 1. Derisini çıkarmak, derisini soymak 2. <i>hlk.</i> Çok para istemek (TS: 2635b).	yüz-: Soymak, çıplak bırakmak (EDİA: 268).
yüzer: Her biri yüz (ED: 988a-b; DTS: -).	yüzer: Yüz sıfatının üleştirme biçimi, her birine yüz, her defasında yüzü bir arada olan (TS: 2634a).	yüzer: Yüzer, herbirine yüz (AİA: 663a).
yüzlen-: 1. Çevrilmek 2. Dönmek 3. Saygı ve itibar görmek (DTS: 307a); (ED: 987b).	yüzlen-: Şıarmak, yüz bulmak (TS: 2635a).	---
yüzlü: 1. Yüze sahip olan 2. İleri gelen, soylu (DTS: 307b); Yüze olan, seçkin kimse; iki yüzlü (ED: 987a).	yüzlü: 1. Yüzü herhangi bir nitelikte olan 2. <i>mec.</i> Şımartılmış, yüz bulmuş (kimse) (TS: 2635a).	yüzlü: Şımarık (DS VI: 4339b).
yüzsüzlük: Somurtkanlık, kasvet (DTS: 307b); (ED: 988b).	yüzsüzlük: Yüzsüz olma durumu, yüzsüzce davranış (TS: 2636a).	---
yüztür- I: Suda yüzdürmek (ED: 988b); (DTS: 307b).	yüzdür- I: 1. Yüzmesini sağlamak veya yüzme işini yaptırmak 2. Batmış veya oturmuş tekneyi suyun	üzdür-: Yüzdürmek (DS VI: 4801a).

	yüzüne çıkarıp yüzer duruma getirmek (TS: 2633b).	
yüztür- II: (Koyun vs.) derisi yüzdürmek (ED: 985a); (DTS: 307b).	yüzdür- II: Derisini çıkarttırmak, derisini soydurtmak (TS: 2633b).	---
yüzük: Yüzük, halka (DTS: 307b); Parmak yüzüğü (ED: 986b).	yüzük: 1. Parmağa geçirilen genellikle metal halka 2. Yüzük oyunu (TS: 2636a-b).	yüssük: Yüzük (DS VI: 4336a), üzük: (DS VI: 408a), üzüh: (DS VI: 4088a).

5.2. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Kaydıyla Yer Alan Sözcükler

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan ve Türkçe Sözlük'e halk ağzından alınan sözcükler üç bölümlü bir tabloda ortaya konulmuştur. Tablonun sol tarafında bulunan alana Eski Türkçede yer alan sözcükler, tablonun ortasında bulunan alana Türkçe Sözlük'te yer alan sözcükler, tablonun sağ tarafında bulunan alana ise Derleme Sözlüğü temele alınmak suretiyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan sözcükler yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda 260 Eski Türkçe Sözcük ve bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ve ağızlarındaki görünüşleri yer almaktadır. Alfabetik sıra Eski Türkçedeki biçime göre yapılmıştır.

Eski Türkçe	Ölçünlü Türkiye Türkçesi	Türkiye Türkçesi Ağızları
alaçuk ~ alaçu : Çadır (DTS: 36a); Çadır, kulübe (ED: 129b); Küçük çadır, küçük kulübe (UWn I: 86).	alaçık : <i>hlk.</i> 1. Üzeri dal ve hasırla örtülmüş kulübe çardak 2. Keçeden yapılan çadır (TS: 81b).	alacık : 1. Üzeri dal ve hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak 2. Çul veya keçeden yapılan çadır 3. Göçebe çadırlarının üzerine konan eğri ağaç, eğilmesi kolay ağaç sürgünü (DS I: 178b-179b). alaçuk : Üzeri dal ve hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak (DS I: 180b). alaçık (DS I: 178b), alacuk (DS I: 179b), alaçak (DS I: 179b), alaçık (DS I: 180b), alaçık (DS I: 180b), alaçık (DS I: 180b), alaçık (DS I: 180b), alaçık (DS I: 180b), alecük (DS I: 210b), aleçik (DS I: 210b), ahıcık (DS I: 216a). alaycık : Üzeri dal veya hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak (DS I: 204a), alaycık : (DS I: 204a). alaşık : 1. Yaylalara sütü korumak veya kaymak dondurmak için kamıştan yapılan çit, çadır 2. Üzeri çulla örtülü ve çadır yerine kullanılan, 16 çubuktan yapılmış barınak (DS I: 200a-b).

		elecik: 1. Bağevi, kulübe. 2. Çocukların yaptıkları oyuncak ev (DS II: 1709a). elevcik: 1. Bağlarda yağmurdan korunmak için toprak harçla yapılan küçük kulübe, tek katlı ev 2. Çalı çırpıdan yapılan bekçi kulübesi (DS III: 1713b-1713a). elevcik: Bağlarda yağmurdan korunmak için toprak harçla yapılan küçük kulübe, tek katlı ev (DS III: 1713a).
algu: Alacak (DLT: 547).	algı: <i>hlk.</i> 1. Kazanç, alacak 2. Rüşvet 3. Vergi (TS: 92a).	algı: Kazanç, alacak 2. Rüşvet, ganimet 3. Vergi (DS I: 212b-213a).
alımçı: 1. Borç veren, alacaklı 2. (Hayat) alıcı (canlı varlıkların öldürmesi görevini yapan Erlik Han'ın ordusunun efsanevi yaratıkları) (DTS: 38a); Alacaklı (ED: 146b).	alımçı: <i>hlk.</i> Tahsildar (TS: 93b).	---
apa I / aba : ³⁰⁹ 1. Büyük kadın akraba, abla; 2. Anne (DTS: 51a); Ata, dede, nine, baba, anne, amca, hala, ağabey, abla, ebe (ED: 5a-b).	aba: <i>hlk.</i> 1. Abla 2. Anne (TS: 1a).	aba: 1. Abla, büyük kız kardeş 2. Anne 3. Üvey anne, analık 4. Büyükanne 5. Kaynana 6. Yenge 7. Teyze 8. Hala 9. Yetişmiş, bulûğa ermiş küçük kız kardeş 10. Hanım, hanımefendi 11. Baba (DS I: 1b-4b). apa: 1. Ağabey 2. Abla, büyük kız kardeş (DS I: 282a). ebe: 1. Büyükanne, nine 2. Abla, büyük kız kardeş 3. Teyze 4. Düğünde geline verilen armağanları toplayıp göz önüne koyan kadın 5. Soy, boy (DS III: 1649a-1650a). ibi: 1. Büyükanne 2. Dede, 3. Kız kardeş, abla 4. Hala (DS IV: 2501a).
arık: Su kanalı, arık (DTS: 57a); Sulama kanalı (ED: 214a).	arık I: <i>hlk.</i> 1. Ark 2. Fide veya fidan dikilen yer (TS: 149a).	arık: 1. Su yolu; arık 2. Dere, çay 3. Fide veya fidan dikilen yer 4. Yol ve tarla kenarlarına açılan hendek

³⁰⁹ ED'de *aba:/apa:/ebe:/epe:* biçiminde yer alır.

		(DS I: 315a-316a). aruk: Su yolu; arık (DS I: 337a), arığ: (DS I: 315a), harh: (DS III: 2288a), harıh: (DS III: 2289a), harık: (DS III: 2289a). arh: 1. Su yolu; arık 2. Dere, çay (DS I: 311b), arig: (DS I: 314b).
arış: Kumaşın çözgüsü (DTS: 57a); Dokuma kumaşın çözgüsü (ED: 239a).	arış: <i>hlk.</i> Çözgü (TS: 150a).	arış: 1. Kolun dirsekle bilek arasındaki kısmı 2. Araba, kağınu oku 3. Düven oku 4. Eski dokumacıların kullandıkları bir ölçü (DS I: 323b-324a). arış: Araba, kağınu oku (DS I: 325a). eriş: 1. Dokuma tezgâhlarında uzunluğuna atılan ip, arış, boy ipliği 2. Siyahla karışık benekli ip 3. Kirinden, kötüsünden, kitiğinden ayrılmış temiz yün 4. Uzun ve iyi cins lifleri olan yün ya da pamuk 5. Sicim 6. Hasır yapmakta kullanılan sazın tezgâha uzunlama konulanı 7. Halının geçki ipi 8. Yünden yapılan kuşak 9. Araba oku (DS III: 1771a-b).
arpagan: Arpaya benzer bir bitki (DTS: 57b); Yabani arpa (ED: 200a).	arpağan: <i>hlk.</i> Yabani arpa (TS: 156b).	arpagan: Yabani arpa (DS I: 330b).
arsalık: Çift cinsiyet/hermafrodit (hayvan) (DTS: 59b); (ED: 238b).	aslık: <i>hlk.</i> Kısır olan (kadın veya dişi hayvan) (TS: 168b).	aslık: 1. Kızlık zarı yırtılmamış 2. Kesilmeye muhtaç kızlık zarı 3. Tam oluşmamış kızlık zarı 4. Üreme organı noksan kadın 5. Kısır kadın veya dişi hayvan (DS I: 345a-b).
artil-: (İki taraftan da olmak üzere) yüklenmek, sırtına enine koymak (DTS: 61b); (Bir şeyin üzerine) yüklenmek vb. (ED: 209a).	ardıl-: <i>hlk.</i> 1. Birisinin sırtına asılmak 2. Sataşmak, çatmak 3. <i>mec.</i> Musallat olmak, asılmak, takılmak (TS: 147b).	ardıl-: 1. Abanmak, yaslanmak, dayanmak, yüklenmek 2. Asılmak, tutunmak, tırmanmak, takılmak, çıkmak 3. Atılmak, saldırmak 4. Binmek 5. Binmek 6. Sarkmak 7. Eğilmek 8. Yüzüstü kapanmak 9. Yıkılmak 10. Sataşmak, çatmak, karşı gelmek 11. Üstünde kalmak,

		asılmak 12. Kaçarken dönüp karşı koymak 13. Peşe düşmek 14. Aleyhinde bulunmak, takip etmek 15. Birisine yük olmak (DS I: 304b-306b). artil-: Birinin üstüne kapanmak, çullanmak (DS I: 335a).
azukluk: Erzak, yemek, ikram (DTS: 79b); Yolculuk için hazırlanan yiyecekler (ED: 284a).	azıklık: <i>hlk.</i> 1. Azık olarak ayrılan veya hazırlanan yiyecekler 2. Azık koymaya yarayan kap veya torba 3. Hemen yemek üzere, harman zamanından önce biçilip savrulan ekin (TS: 216a).	azıklık: 1. Hemen yemek üzere, harman zamanından önce biçilip savrulan ekin 2. Azık 3. Geçim 4. İçine azık konulan torba, kab 5. Soğan, pırasa dikilen ve içine bir kaç mısır tohumu atarak ekimden önce mısır yetiştirmeye ayrılan tarla (DS I: 438b-439a). azukluk: Azık (DS I: 444a).
bağırdak: Kısa kollu kadın bluzu (DTS: 84a); Kadın yeleği (ED: 319a).	bağırdak: <i>hlk.</i> 1. Beşikteki çocuğun düşmemesi için beşiğe sarılıp bağlanan, kumaştan yapılmış enli bağ, bağıldak 2. Kadınların âdet zamanında bağladıkları bez, bağıldak 3. Yaklaşık 30 santimetre eninde bir metre boyunda, uçlarında birer metre kaytanı olan, astarlı, ipek ve sırma işlemeli kumaş, bağıldak (TS: 227b).	bağırdak: 1. Çocuğun düşmemesi için beşiğe veya salıncağa bağlanan enli kuşak 2. Küçük çocukların göğüslerine sarılan kuşak 3. Çocuk kundağı 4. Çocukları beşiğe bağlamaya yarayan yuvarlak tahta (DS I: 478a-479a), baardak: (DS I: 446a), bagardak: (DS I: 471b), bagartak: (DS I: 471b), bağırdak: (DS I: 472a), bağardak: (DS I: 474a), bağırtah: (DS I: 479b), bavırdak: (DS I: 573b), boğırdak: (DS I: 729a).
baka: Kurbağa (DTS: 88a); Kurbağa, kaplumbağa; boynuz, taş vb. (ED: 311b-312a).	bağa: <i>hlk.</i> 1. Kaplumbağa 2. Deniz kaplumbağasının kabuğu 3. Kaplumbağa kabuğu 4. Ur 5. Kaplumbağa kabuğundan yapılmış veya bu kabuğu andırır biçimde olan (TS: 225a).	bağa: 1. Kaplumbağa 2. Suda yaşayan, boğaza kaçtığı zaman vücutta yaşadığına da inanılan küçük hayvancık 3. Birkaç günlük kurbağa yavrusu 4. Boğazda deri altında olan şiş, guatr 5. Vücudun herhangi bir yerinde olan şiş, ur 6. Hayvanların ayağının altında, zorlamadan ileri gelen şiş, ur 7. Bağ kütüğünün üzerindeki pütürler (DS I: 472b-473a) baga: Kaplumbağa (DS I:

bakanak:³¹⁰ Çatal tırnaklı hayvanların iki tırnakları arasındaki yarık (DTS: 88a); Atın toynağı (ED: 316b-317a).	bakanak: <i>hlk.</i> Geviş getiren hayvanların ayaklarının arkasındaki körelmiş tırnak, kemik çıkıntısı (TS: 236b).	471b), bağ: (DS I: 472b). bakanak: 1. Geviş getiren hayvanların körelmiş tırnakları 2. Geviş getiren hayvanların tırnaklarının arası 3. Geviş getiren hayvanların tırnakları 4. Atın ve geviş getiren hayvanların bileği 5. Hayvanların arka bacağı ile karnının birleştiği yerdeki tersine dönen tüyler 6. Koyun bacağı (DS I: 490b-491a), baḥanaḥ: (DS I: 487a), baḥanak: (DS I: 487a), bakınak: (DS I: 492b), bıkanak: (DS I: 663b).
bala: 1. (Hayvan) yavrusu, yavru kuş 2. Çırak, (özellikle çiftlik işlerinde) yardımcı (DTS: 86a); Kuş yavrusu, yavru kuş; hayvan yavrusu (ED: 332b).	bala: <i>hlk.</i> Yavru, çocuk (TS: 241b).	bala: 1. Çocuk, yavru, küçük 2. Manda yavrusu, malak (DS I: 496a).
barak: Olağanüstü atılmalığa, kıvraklığa sahip olan ve av köpeklerinin en iyisi sayılan uzun tüylü köpek (DTS: 89b); Tüylü köpek (ED: 360a).	barak: <i>hlk.</i> 1. Tüylü, kıllı çuha 2. Bir cins tüylü av köpeği (TS: 253a).	barak: 1. Çok kıllı insan 2. Çok tüylü köpek 3. Beyaz çilli siyah köpek 4. Küçük köpek, fino 5. Köpek, iri köpek 6. Gözünün etrafında beyaz damga olan köpek 7. Sırtı çok tüylü av köpeği 8. Kobay 9. Köstebek 10. İspinoz kuşu 11. Bağlara dadanan sarı renkli ve tüylü tırtıl 12. Çocuk, küçük çocuk (DS I: 524a-b).
başakla-: Temren takmak (DTS: 94a); (ED: 380b).	başakla-: <i>hlk.</i> Tarlalarda, bağlarda kalmış döküntüleri toplamak (TS: 270a).	başakla-: 1. Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüleri toplamak 2. Tohumluk için, harmana serilen demetler arasından iyi başaklar ayırmak (DS I: 551b-552a). başahla-: Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüleri toplamak (550b), başşahla-: (565a), başşakla-: (565b).
bek: Sağlam, sağlamca, dayanıklı, dayanıklı bir şekilde; çok (DTS: 99a); Sert,	bek: <i>hlk.</i> 1. Sert, katı 2. Sağlam (TS: 295a).	bek: 1. Sert, katı, sağlam, kuvvetli 2. Avcının saklanıp av hayvanı beklediği yer,

³¹⁰ ED'de *bakanak* şeklinde madde başı yapılmıştır.

katı, sağlam vb. (ED: 323a-b).		pusu. 3. Pusuda bekleyerek yapılan av 4. Beklenen iş 5. Beklenen yer, pusu 6. Nöbet, bekleme, gözetme 7. Gözcü, sürek avında bekleyen 8. Bekçi kulübesi 9. Avcı kulübesi 10. Hızlı olarak, çabuk 11. Fazla, çok, pek (DS I: 600a-601a). pek: 1. Hızlı 2. Bekçi kulübesi 3. Av bekleme yeri (DS V: 3422b).
beküt-: Sağlamlaştırmak (DTS: 99b); Bağlamak, sağlamlaştırmak, pekiştirmek (ED: 325b).	bekit-: <i>hlk.</i> Kapamak, tıkamak (TS: 295b).	bekit-: 1. Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sıkıştırmak, sertleştirmek, katılaştırmak 2. Sıkıca bağlamak, bağlanacak şeylerde bağcığı sıkıkmak 3. Kapatmak, tıkamak, örtmek 4. Kuşatmak, çevirmek 5. Bir yere gözcü dikmek, nöbetçi koymak 6. Vurmak (DS I: 603b-604a). pekit-: 1. Kapatmak, örtmek 2. Tarla, bağ, bahçeyi korumak için çevresini çitle çevirmek, sarmak, örtmek 3. Sınırlandırmak, önünü almak (mecaz) 4. Işık ve yelin girmesine engel olmak 5. Sıkıştırarak sağlamlaştırmak, düzeltmek, onarmak 6. Sulu şeyleri koyulaştırmak (pekmez, hamur vb.) (DS V: 3423b-3424a).
bèle- II: 1. Bağlamak, beşiğe bağlamak (göçebe türü) 2. Bulaştırmak (DTS: 100a); Kundaklamak (bir bebeği) vb. (ED: 332b).	bele-: <i>hlk.</i> 1. Çocuğu kundaklamak 2. Beşiğe yatırıp bağlamak 3. Bulamak, bulaştırmak (TS: 299a).	bele-, bèle-: 1. Çocuğu kundaklamak, sarmak, beşiğe bağlayarak, sararak yatırmak 2. Bulamak, bulaştırmak 3. Karıştırmak, katıştırmak (DS I: 610a-611a). böle-: Çocuğu kundaklamak, sarmak, beşiğe bağlayarak, sararak yatırmak (DS I: 768a). bile-: Bulamak, bulaştırmak (DS I: 692a).
beliñle-: Korkmak, ürkmek (DTS: 100b-101a); Paniğe kapılmak, dehşete düşmek (ED: 344b).	belinle-: <i>hlk.</i> Birden uyanarak çevresine korku ile şaşkın şaşkın bakmak, irkilmek (TS: 301a).	belinle, beliñle-: Şaşkınlıkla karışık korku duymak, irkilmek, ürkmek, uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak, afallamak,

		şaşırmak (DS I: 618a-619b), beğille- : (DS I: 597b), beleñle- : (DS I: 613a), belenle- : (DS I: 613a), belinne- , beleñne- : (DS I: 319b), belünle- : (DS I: 624a).
bert- : Sakatlamak, zarar vermek, bozmak (DTS: 103a-b); (Birini) sakatlamak, yaralamak (ED: 358b).	bert- : <i>hlk.</i> Bertilmek (TS: 313b).	bert- : 1. İncinmek, burkulmak 2. Yara azmak 3. Morarmak (DS I: 638a).
bertük: Yaralı (OTWF: 230; DTS: -; ED: -).	bertik: <i>hlk.</i> 1. Yara, bere 2. Deride mor leke, çürük 3. İncinmiş, burkulmuş (TS: 313b).	bertik: 1. Yara, bere 2. İncinmiş, burkulmuş eklem 3. İncinme, burkulma 4. Deride mor leke, çürük 5. Hazımsızlıktan karında meydana gelen şişkinlik (DS I: 636b-637a). bertig: Yara, bere (DS I: 636b). bertük: İncinme, burkulma (DS I: 638a). börtük: 1. Yara, bere 2. Zayıf, çelimsiz (DS I: 772b).
bıçılğan: (Eldeki, ayaktaki, yerdeki) çatlak (DTS: 112b); Yerdeki ve el ve ayağın her ikisindeki çatlak (ED: 295b).	bıçılğan: <i>hlk.</i> 1. Azmış, yayılmış yara 2. Hayvanların tırnak kökünde oluşan yara (TS: 327b).	bıçılğan: Kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında, hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur vs. sebeplerden ileri gelen sulu yara (DS I: 656b-657a), bıccılğan: (DS I: 654a), bıılğan: (DS I: 654b), bıılğan: (DS I: 654b), bıılkan: (DS I: 654b), bıırğan: (DS I: 655a), bıırğan: (DS I: 655a), bıılğan: (DS I: 657b), bıılğın: (DS I: 657b), bıılğan: (DS I: 657b), bıılkan: (DS I: 657b), bıırğan: (DS I: 657b), bıırğan: (DS I: 657b), bıırkan: (DS I: 657b), bıırğan: (DS I: 663a), bıılgen: (DS I: 683b), bıırgen: (DS I: 683b), bişirgen: (DS I: 707a).
bıldır: Geçen yıl (DTS: 112b); Geçen yıl (ED: 334a-b).	bıldır: <i>hlk.</i> Geçen yıl, bir yıl önce (TS: 328b).	bıldır: Geçen yıl (DS VI: 4457a), bildir: (DS I: 690a), buldur: (DS I: 788a).
bışıg: 1. Pişmiş (yemek için)	bişi: <i>hlk.</i> Çörek, tatlı bir	bişi: Çörek, bayramlarda

2. Kaynatılmış (şarap için) 3. Yanmış (tuğla için) 4. Dökme (metal için) 5. Tamamlanmış (işler için) (DTS: 113b); Erişkin, olgun; erişkinlik, olgunluk (ED: 378b-379a).	ekmek türü (TS: 362a). pişi: <i>hlk.</i> Mayalı hamurdan yapılan, yağda kızartılarak pişirilen bir tür yiyecek (TS: 1928b).	yapılan yağlı, tatlı ekmek, saç ekmeği (DS I: 705b). bişe: 1. Gözleme 2. Pide, tatlı yapılmak üzere kızartılan ekmek (DS I: 705a). bişşi: Lokma tatlısı (DS I: 708a). pişi: 1. Mayalı hamuru kızgın yağda kaşıkla döküp kızartarak yapılan bir çeşit yiyecek 2. Mayalı hamurdan yapılan lokma 3. Yağda kızartılmış peynirli börek 4. Gözleme 5. Yağda kızartılmış ekmek 6. Unu pekmezle yoğurup, zeytinyağda kızartarak yapılan bir çeşit tatlı (DS V: 3464a). pişe: Sütle yoğrulmuş hamuru yağda kızartarak yapılan bir çeşit yiyecek (DS V: 3463b).
bokuk:³¹¹ Boğazdaki şişlik, apse; guatr (DTS: 117b); Boğazdaki şişkinlik, İnsanda guatr, çift gerdan; kuşlarda kursak; <i>mec.</i> domur (ED: 313b-314a).	boğak: <i>hlk.</i> Anjin (TS: 370a).	bukak: Gerdan (DS I: 784a), buhag: (DS I: 782a), buhağ: (DS I: 782a), buhak: (DS I: 782a), buhav: (DS I: 783a), buhof: (DS I: 783a). buhau: Gerdan altındaki et, güzel gerdan (DS I: 783a).
bozla-: Bağırmaq, böğürmek (deve için) (DTS: 124a); (Deve) böğürmek (ED: 392a).	bozla-: <i>hlk.</i> 1. Deve bağırmaq 2. <i>mec.</i> Çılgılık koparmak (TS: 393a).	bozla-: Deve acı acı bağırmaq (DS I: 751b). bozula-: 1. Deve acı acı bağırmaq 2. Deve gibi bağırmaq 3. Acı, iniltili, kuvvetli ses çıkarmak, haykırmak, ağlamak 4. Su çağlamak (DS I: 752b-753a). mozula-: Yavrusunu gören inek böğürmek (DS IV: 3213a).
bölük: 1. Hisse, pay 2. Bap, bölme, (kitap) bölümü 3. Grup, sürü (DTS: 126a-b); Bölüm, kısım; ayrı, başka vb. (ED: 339b-340a).	belik: <i>hlk.</i> Saç örgüsü (TS: 301a).	bölük: 1. Tarlalar ortasında kalmış orman parçası 2. Toprak, tarla, parçası 3. Yerli bez parçası, dokuma 4. Parça parça ayrılan saç örgüsü 5. Mahalle (DS I: 768b). pölük: 1. Örölmüş saç bölüğü, saç örgüsü 2. Parça, bölüm (DS V: 3481a).

³¹¹ DTS’de *boguk* biçiminde yer alır. *bukak* (s. 134b) ve *bukuk* türevleri de söz konusudur.

		belik: 1. Saç örgüsü 2. Saç 3. Bölük, parça, kısım 4. Askerî birlik, bölük 5. Bölünmüş, parçalı (DS I: 617b-618a). bilik: Bölük, parça, kısım (DS II: 693b). pelik: 1. Saç 2. Alnın üstüne bırakılmış saç, kâkül 3. Örölmüş saç bölüğü, saç örgüsü 4. Parça (DS V: 3426a-b). melik: Saç örgüsü (DS IV: 3158a).
buğ-: Donmak, buz tutmak (DTS: 129a); Soğuktan ölmek (ED: 298b).	buy-: <i>hlk.</i> 1. Çok üşümek 2. Soğuktan donarak ölmek (TS: 419b).	buy-: Donmak, üşümek (DS I: 808a), biy-: (DS I: 673b), biy-: (DS I: 713a), buyu-: (DS I: 808b-809b), buz-: (DS I: 811a), büy-: (DS I: 832b). puy-: Donmak (DS V: 3495b).
bulak: 1. Kaynak 2. Kanal, ark (DTS: 130b); (Suyun) kaynağı (ED: 336a).	bulak: <i>hlk.</i> Kaynak, pınar (TS: 407a).	bulak: 1. Kaynak 2. Çeşme 3. Subaşı, pınarbaşı, içinde çeşme bulunan yeşillik (DS I: 785a). balak: Çeşme (DS I: 498a), bilah, bilağ: (DS I: 689b), bulag, bulağ: (DS I: 784b), bulah: 1. Kaynak 2. Çeşme (DS I: 785a).
bür: Tomurcuk (bitki) (DTS: 142b); Tomurcuk (ED: 354a).	pür: <i>hlk.</i> Çam, ardıç, ladin ağaçlarının iğne gibi ince yaprakları (TS: 1954b)	pür: 1. Yaz kış yapraklarını dökmeyen, nohut büyüklüğündeki meyvesi acı olup yenmeyen bir orman ağacı 2. Çam ağacı 3. Bodur ardıç ağacı 4. Çalılık 5. Ardıç ve çam ağaçlarının yapraklı ince dalları, ağaçların budanmış ince dalları 6. Çam, ardıç, ladin ağaçlarının iğne gibi ince yaprakları 7. Ağaç yaprağı 8. Asma yaprağı 9. İnce yapraklı buğday 10. Mısır bitkisinin sap ve yaprakları 11. Bitkilerin toprağın üstüne yayılan gövde ve dalları 12. Sebzeler toplandıktan sonra geriye kalan gövde ve kökleri 13. Soğan, pancar, şalgam, turp, patates vb. sebzelerin

		yaprakları (DS V: 3496b-3497b). bür: Tomurcuk (DS I: 824b). pur: 1. Bitkinin yapraklı yeri 2. Cevizin yeşil kabuğu (DS V: 3489a).
bürçek: 1. Zülûf, kıvrıkcık saç 2. Yele (DTS: 142b); Kakül vb. (ED: 357b).	pürçek: <i>hlk.</i> 1. Şakaklardan sarkan saç, zülûf 2. Bitkilerin saçaklı kökü veya püskülü, pürçük (TS: 1954b)	pürçek: 1. Kadınların şakaklarından sarkan saç, saç buklesi, zülûf 2. At vb. hayvanların topuğunun üstünde çıkan kıllar 3. Ağaç ve bitkilerin saçak gibi ince kökleri 4. Su yollarındaki künklerin tıkanmasına neden olan ot ya da kökler 5. Fındık ve cevizlerde olan püskül biçimindeki erkeklik organı 6. Mısırın tepesinde püskül biçiminde olan erkeklik organı 7. Oya, püskül, saçak (DS V: 3498a-b). bürçek: Saç, kâkül, zülûf (DS I: 825a), birçek: (DS I: 698b). pirçeyh: Şakakların üstünden sarkan saç tutamı, zülûf (DS V: 3457b). pirçek: Perçem, kakül (DS V: 3457b).
çadan: Akrep (DTS: 146b); Akrep (ED: 403).	çayan: <i>hlk.</i> Akrep, yılan, çıyan, kırkayak vb. zehirli hayvan (TS: 507b).	çayan: 1. Akrep 2. Kırkayak, çıyan 3. Yılan 4. Midye 5. Yılana benzer kertenkele gibi yürüyen hayvan 6. Yengeç (DS II: 1096b).
çañıla-: 1. Çenilemek, ürümek 2. <i>mec.</i> İnlemek, sızlanmak, şikayet etmek (DTS: 149b); (ED: 426a-b).	çenile-: <i>hlk.</i> Canı yanan köpek ağlar gibi acı acı ses çıkarmak (TS: 521a).	çenile-: 1. Köpek can acısından havlamak, haykırmak 2. Hakaret etmek, bağırıp çağırmak (DS II: 1138a-b), çengile-: (DS II: 1338a), çengle-: (DS II: 1138a), çenle-: (DS II: 1139a), çenüle-: (DS II: 1140a). cenele-: 1. Köpek dayak yediği veya canı yandığı zaman kesik kesik ağlar gibi bağırmak 2. Çocuk, sebepsiz ve uzun uzun ağlamak (DS II: 881b). cenile-: Köpek can acısından havlamak, haykırmak (DS II:

		882b). çenele- : Köpek dayak yediği veya canı yandığı zaman kesik kesik ağlar gibi bağırmak (DS II: 1136a-b).
çapgut : Kol dayama yastığı, şilte, yerde oturmak için yapılan döşek (DTS: 145a); (ED: 396a).	çaput : <i>hlk.</i> 1. Eskimiş bez parçası, paçavra 2. Bez (TS: 496a).	çaput : Eski bez parçası (DS II: 1079a), capıt : Eski bez parçası (DS II: 858b), çapurt (DS II: 1079a) çapıt : 1. Eski bez parçası 2. Çiftçilerin işe giderken ayaklarına sardıkları aba parçası (DS II: 1075b-1076a). çepit : Paçavra (DS II: 1144a).
çarla- : 1. Yüksek sesle ağlamak, bağlamak 2. Bağlamak (filler hakkında) 3. Seslenmek, çağırmak (DTS: 151a); (ED: 429b).	carla- : <i>hlk.</i> 1. Bağırarak konuşmak 2. Çok söylemek 3. Nara atmak, haykırmak 4. İlan etmek, duyurmak (TS: 445b).	carra- : Tellâl bağlamak (DS II: 863b).
çaşut : İftira (DTS: 152a); İftira veya yanlış itham (ED: 431a).	çaşıt : <i>hlk.</i> 1. Casus 2. Ara bozmak amacıyla söz taşıyan kimse (TS: 501a).	çaşut : 1. Muhabir 2. Casus 3. Gözetleyici 4. Şaşırtan, aldatan 5. Arabulucu (DS II: 1086a). casıt : Casus (DS II: 864a), çavşut : (DS II: 1095b). çaşıt : 1. Casus 2. Dedikoducu (DS II: 1085b).
çepiş : Altı aylık oğlak (DTS: 154b); Yarı yetişkin oğlak (ED: 399a-b).	çebiç : <i>hlk.</i> Bir yaşındaki keçi yavrusu (TS: 509a).	çepiş : 1. Bir yaşındaki keçi yavrusu 2. Bir yaşındaki dişi keçi yavrusu 3. Bir yaşındaki erkek keçi 4. İki yaşında olan keçi (DS II: 1143a), çepiç : (DS II: 1144a). çebiç : 1. Bir yaşındaki keçi yavrusu 2. Bir yaşındaki dişi keçi yavrusu 3. Bir yaşındaki erkek keçi 4. İki yaşında olan keçi 5. İki yaşındaki dişi keçi 6. Kısır keçi 7. Tiftik keçisi (DS II: 1099a-1101b). cebiç : Bir yaşındaki dişi keçi yavrusu (DS II: 872b), cebis : (DS II: 872b), cemiş : (DS II: 880b), cibiş : (DS II: 956b), cebiş : 1. Bir yaşındaki dişi keçi yavrusu 2. Kısır keçi 3. Yeni doğmuş dişi buzağı (DS II: 872b). çebiş : 1. Bir yaşındaki keçi yavrusu 2. Bir yaşındaki dişi

		keçi yavrusu 3. Bir yaşındaki erkek keçi 4. İki yaşında olan keçi 5. İki yaşındaki dişi keçi 6. İki yaşında olan erkek keçi (DS II: 1101b). çemiş: Bir yaşındaki erkek keçi (DS II: 1129b). çemiş: Bir yaşındaki keçi yavrusu (DS II: 1129b), çibiş: (DS II: 1203a).
çigit: Pamuk tohumu (DTS: 156a); Pamuk tohumu (ED: 414a).	çığit: <i>hlk.</i> 1. Pamuk çekirdeği 2. Çekirdek (TS: 545b).	çığit: Çekirdek (DS II: 1209b), cığit: (DS II: 902b), cigit: (DS II: 962a), çığit: (DS II: 963a), civit: (DS II: 990a), ciyirt: (DS II: 991a), çığit: (DS II: 1162a), çığit: (DS II: 1206a), çığid: (DS II: 1207a), çığirt: (DS II: 1209b), çit: (DS II: 1212a). çiyit: 1. Pamuk tohumu, çekirdeği 2. Meyve ve sebzelerin çekirdeği, tohumu (DS II: 1250b-1251a), civit: (DS II: 1249a), ciyt: (DS II: 1252a).
çom- ~ çöm-: Dalmak, batmak (DTS: 163b); (Suya vs.) batmak, (suya vs.) dalmak (ED: 422a).	çöm-: <i>hlk.</i> Çömelmek (TS: 565b).	çom-: Çömelmek (DS II: 1266a), çon-: (DS II: 1268b). çöm-: Ayaklar üzerine oturmak, çömelmek (DS II: 1287a-b). çön-: 1. Çömelmek 2. Dibine çökmek 3. Başına çullanmak (DS II: 1288b).
çor: 1. Dolaşık çim 2. Vajinası bitişik kadın (DTS: 165a); (ED: 428a).	çor: <i>hlk.</i> 1. Hastalık 2. Sığır vebası (TS: 562a).	çor: 1. Dert, keder, hastalık 2. İspanyol nezlesi 3. Bir çeşit hayvan hastalığı, sığır vebası 4. Ağaçlarda olan bir çeşit hastalık 5. Bir çeşit üzüm hastalığı (DS II: 1269a-b). cor: Fıtık hastalığı (DS II: 1000b).
çök-: 1. Çökmek, diz çökmek 2. İnme, düşmek 3. Batmak (suya) 4. <i>mec.</i> Üzülmek (DTS: 165b); Diz çökmek; batmak, çökmek, yıkılmak (ED: 413b-414a).	çöğ-: <i>hlk.</i> Alçalmak, aşağıya inmek (TS: 563a).	çöğ-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Bir tarafa kaymak, eğilmek 3. Ayaklar üzerine oturmak, çömelmek (DS II: 1279b). çoğ-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Alçalmak, aşağı sarkmak (DS II: 1257a). çöy-: 1. Alçalmak, aşağı inmek 2. Bir tarafa kaymak,

		eğilmek (DS II: 1299a).
çömçe: Kepçe, kaşık, çömçe (DTS: 166b); Kepçe, kaşık (ED: 422a-b).	çömçe: <i>hlk.</i> Tahta kepçe, çemçe (TS: 565a).	çömçe: Kepçe, büyük tahta kaşık (DS II: 1284a-1285a), cemce: (DS II: 879b), comca: (DS II: 997b), cömçe: (DS II: 1006b), çemçe: (DS II: 1128b), çoça: (DS II: 1255b), çomcu: (DS II: 1266a), çomçe: (DS II: 1266a), çomçu: (DS II: 1266a), çönçe: (DS II: 1288a), çumça: (DS II: 1304b), çümçe: (DS II: 1308a). çömcü: Bir çeşit maşrapa (DS II: 1284a). çomça: 1. Kepçe, büyük tahta kaşık 2. Kırılarda pınarlardan su içmek için çamdan oyulmuş saplı su kabı, çömçe, susak 3. Sarmısak dövülen bir çeşit havan (DS II: 1266a). çömçü: 1. Toprak kap 2. Ağaçtan oyulmuş kap 3. Kepçe, büyük tahta kaşık (DS II: 1285b).
eğin: 1. Omuz 2. Küçük parça bez (DTS: 177a); Eğilmiş şey; omuz; bez parçası (ED: 109a).	eğin: <i>hlk.</i> 1. Arka, sırt 2. Beden, vücut 3. Boy bos, endam (TS: 761a).	eğin: 1. Sırt, arka 2. Boy bos, endam 3. Üst baş, giyecek, elbise (DS III: 1678a-b). eğen: 1. Vücut, beden 2. Omuz 3. Üst baş, giyecek, elbise 4. Kadın elbiselerinin etek kısmı (DS III: 1676a). eyin: 1. Vücut, beden 2. Sırt, arka (DS III: 1821a). eyin: 1. Üst baş, giyecek, elbise 2. İç çamaşırı (DS III: 1822a).
eke: Büyük kız kardeş, teyze (DTS: 179a); Küçük hala; abla (ED: 100b).	eke: <i>hlk.</i> 1. Büyük, yetişkin, yaşlı, kart 2. <i>mec.</i> Yaşı küçük olduğu hâlde sözleri ve davranışları büyükmüş gibi olan çocuk (TS: 765b).	eke: 1. Büyük, yetişkin, yaşlı, kart, olgun (insan ve hayvan) 2. Kurnaz, açığöz (insan) 3. Tecrübeli, usta 4. Zeki, çok bilgili (adam) 5. Dâhi 6. Görgülü 7. Yaşı küçük olduğu hâlde sözleri ve işleri büyük olan (çocuk) 8. Çok konuşan, geveze, ukala (DS III: 1691b-1692b). eğe: Evin, ailenin en sayılan kadını (DS III: 1675a), eye: (DS III: 1819b).

ekindi: Ekili, ekilmiş (ED: 111b; DTS: -).	ekinti: <i>hlk.</i> Ekilen şey (TS: 766b).	ekinti: Ekilen şey (DS III: 1695a), ekintü: (DS III: 1695a), eküntü: (DS III: 1701b).
eligçi: Bekçi, hademe (DTS: 182b); Kendi eliyle iş yapan kimse (ED: 143b).	elci: <i>hlk.</i> Bazı yörelerde mevsimlik tarım işçisi toplayıp işçi ile işveren arasında aracılık yapan kimse (TS: 780b).	elci: 1. Amele başı 2. Yapı ustasının yamaklığını yapan amele 3. Çiftliklerde çalıştırmak için amele toplayan (kimse) 4. Irgatın biçeceği ekin parçasını işaretleyen, ayıran (kimse) (DS III: 1705a-b).
eligleş-: El sıkışmak (DTS: 182b); Birbirinin elini sıkmak vb. (ED: 145a).	elleş-: <i>hlk.</i> 1. Elle dokunmak 2. Elle itişerek şakalaşmak 3. Alışverişte, alanla satan birbirlerinin ellerini tutup sıkarak uzlaşmak 4. Birbirinin elini sıkarak güç denemesi yapmak 5. El sıkarak selamlaşmak 6. Ağır bir yükü kaldırmak için birkaç kişi birden tutmak 7. <i>mec.</i> Birine dokunacak söz söylemek 8. <i>mec.</i> Yardımlaşmak (TS: 789b).	elleş-: 1. Ağır bir yükü kaldırmak için bir kaç kişi birden tutmak 2. Yardımlaşmak 3. Uğraşmak, çalışmak 4. Dokunmak 5. Pehlivanların asıl güreşe başlamadan önce birbirlerini sınamaları (DS III: 1722a-b).
elliglik: Eldiven (DTS: 182b); Eldiven (ED: 144a).	ellik: <i>hlk.</i> 1. Eldiven 2. Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven biçiminde, tahtadan yapılan bir araç 3. Yelken dikenlerin kullandığı, madenî yüksüğü olan meşin eldiven (TS: 790a).	ellik: 1. Eldiven 2. Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven şeklinde tahtadan yapılan bir araç 3. Yemeniciler yemeni dikerken ip ellerini kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin par maklık (DS III: 1723a-1724a).
elik: Dişi dağ keçisi, yabani keçi (DTS: 182b); Erkek karaca (ED: 142a).	elik: <i>hlk.</i> Dağ keçisi (TS: 788a).	elik: Dağ keçisi, karaca (DS III: 1717a), elik keçi: (DS III: 1717a), eliyh keçisi: (DS III: 1718b). eleh: Dağlarda yaşayan ve keçiye benzeyen bir hayvan (DS III: 1709b). elekkeçi: Ceylan (DS III: 1710a).
em: Tıbbi çare, ilaç (DTS: 183b); Deva, bitkisel ilaç (ED: 155a).	em: <i>hlk.</i> İlaç, merhem (TS: 792a).	em: 1. İlaç, merhem 2. Fayda, hayır 3. İşe yarayan (DS III: 1729b).
emle-: Tedavi etmek, iyileştirmek (DTS: 185a); Tedavi etmek, iyileştirmek (ED: 1611a).	emle-: <i>hlk.</i> İlaç sürmek, ilaç vermek (TS: 795a).	emle-: 1. Yaraya merham sürmek, iyileştirmek 2. Çanak çömlek gibi kapların çatlaklarını çimento vb. ile

enükle- : (Hayvan için) doğurmak, yavru doğurmak (DTS: 186a); (Avcıl hayvan, köpek vs. için) yaru doğurmak (ED: 184b).	enikle- : <i>hlk.</i> Kedi, köpek vb. doğurmak (TS: 801b).	onarmak (DS III: 1739a). enikle- : Kedi ya da köpek doğurmak (DS III: 1758a).
êrgür- : Ulaşmak, erişmek (DTS: 189a); (Bir şeyi) ulaştırmak, eriştirmek (ED: 227b).	ergür- : <i>hlk.</i> Ulaştırmak, eriştirmek (TS: 807b).	ergür- : Ulaştırmak (DS III: 1769a), ergör- : (DS III: 1769a). irkör- : Erişmek (DS IV: 2553b).
èrik- : 1. Küçümsemek, sırt çevirmek 2. Dalıp gitmek (DTS: 189b-190a); Bıkmak, sıkılmak (ED: 226a).	irk- : ³¹² <i>hlk.</i> 1. Birikmek 2. Tiksinmek 3. <i>esk.</i> Biriktirmek, toplamak (TS: 1205a).	erik- : Üzülmek (DS III: 1769b). irk- : 1. Tiksinmek 2. Çekinmek, ürkmek, korkmak (DS IV: 2553b).
esür- : 1. Sarhoş olmak 2. <i>mec.</i> Zenginlik, iktidar vs. sarhoşu olmak (DTS: 197a); Sarhoş olmak, alkollü olmak (ED: 251a-b).	esir- : <i>hlk.</i> 1. Sarhoş olmak 2. Aklını yitirmek, delirmek 3. Çok kızmak, sertleşmek (TS: 816b). esri- : <i>esk.</i> 1. Herhangi bir sebeple kendinden geçmek, gaşyolmak 2. Coşup kendinden geçmek, vecde gelmek 3. Mest olmak, sarhoş olmak (TS: 821a).	esir- : 1. Azmak, kudurmak, delirmek 2. Gereksiz yere öfkelenmek, kızmak 3. Öfkelenip bağırmak, çağırmak 4. Azarlamak 5. Kavga etmek 6. Sallanmak 7. Yaramazlık etmek 8. Boş yere savururcasına para harcamak 9. Sarhoş olmak (DS III: 1783a-b).
etçi : Kasap (DTS: 199b); Kasap (ED: 43b-44a).	etçi : <i>hlk.</i> Kasap (TS: 828a).	---
étig : 1. İş 2. Hazırlık 3. Yapı, bina 4. El işi, süsleme (DTS: 199b-200a); Süsleme, süs (ED: 50a-b).	edi : <i>hlk.</i> 1. İş yapma 2. Yapılan iş (TS: 755a).	edi : Yapılış (DS III: 1664b).
etlik : 1. Etli, yağlı 2. Ete özgü yer 3. Etin asıldığı kanca 4. Kasap dükkanı (DTS: 201a).	etlik : <i>hlk.</i> 1. Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma ve sucuk yapılan semiz hayvan 2. Buzdolabında et koymak için ayrılmış yer (TS: 832a).	etlik : 1. Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma ve sucuk yapılan semiz hayvan 2. Buzağı 3. Sucuk pastırma ve sızgıt cinsi yiyecekler (DS III: 1799a-b). ettiyyh : Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma ve sucuk yapılan semiz hayvan (DS III: 1800a).
etük : Yumuşak deri ayakkabı (DTS: 201b); Çizme, terlik (ED: 50b).	edik : <i>hlk.</i> 1. Yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılmış yarım konçlu lapçın 2. Kısa	edik : 1. Köylü çizmesi 2. Patik, çocuk ayakkabısı 3. Mest 4. Yünden örülen, çok

³¹² Türkçe Sözlük'te yer alan *irk-* sözcüğünün 1. ve 3. anlamları Eski Türkçe *irk-* "bir araya getirmek, toplamak" fiilinin günümüze uzanan varyantına ait iken 2. anlamı Eski Türkçede *êr-* "üzgün olmak, yalnız veya sıkılmış hissetmek" (ED: 194a-b; DTS: 225a) fiilinden türeyen *êrk-* "1. Küçümsemek, sırt çevirmek, bıkmak, sıkılmak" fiilinden günümüze uzanan *irk-* fiiline aittir. Türkçe Sözlük'te bu anlamlar iki ayrı madde altında ele alınmalıdır.

	çizme (TS: 755a-b).	kısa konçlu çorap 5. Köylü yemenisi, pabuç 6. Terlik 7. Ayakkabı 8. Fotin 9. Karda yüremeye yarayan ayakkabı (DS III: 1664b-1665b). etik: Köylü çizmesi (DS III: 1798b). edük: Patik, çocuk ayakkabısı (DS III: 1666b). ödük: Çocuk ayakkabısı patik (DS V: 3313a).
evin: Tahıl (DTS: 202b); Tohum, tahıl; yemiş, meyve (ED: 12a-b).	evin: <i>hlk.</i> 1. Bir şeyin içindeki öz, lüp 2. Buğday tanesinin olgunlaşmış içi, özü, habbe (TS: 836a).	evin: 1. Buğday tanesinin olgunlaşmış içi, özü 2. Çok taneli başak 3. Tohum 4. Burçak başağı 5. Ürün, tanelenmiş ürün 6. Zeytin tanesi 7. Hoşaf, komposto, çorba gibi yiyeceklerin içindeki taneler 8. Saman hâline gelmiş ot 9. Ardiç meyvesi 10. Yabani ağaçların yenmeyen meyveleri 11. Yaprak dolmasının bulgurlusu (DS III: 1807a-b). efin: 1. Ardiç meyvesi. 2. Haşhaş tohumu (DS III: 1669b). evün: Taneleri olgunlaşmış tahıl (DS III: 1818a).
evinlig: Gebe, hamile (DTS: 202b); (ED: 13a).	evinli: <i>hlk.</i> Özlü ve dolgun (tohum) (TS: 836a).	evinli: Özlü (buğday, arpa vb. için) (DS III: 1808a).
ır ~ yır: Şarkı (DTS: 233b); Şarkı (ED: 192b).	ır: <i>bk.</i> (TS: 1125a). yır: <i>hlk.</i> 1. Ezgi, türkü, nağme. 2. Şiir (TS: 2594b).	ır: Türkü, şarkı (DS IV: 2481a). yır: 1. Türkü, şarkı 2. Koşuk (DS VI: 4275b).
ıra- ~ yıra-: Uzaklaşmak, Uzak durmak (DTS: 285b); Uzaklaşmak, (bir şeyden) uzak durmak (ED: 198a-b).	ıra-: <i>hlk.</i> Uzaklaşmak, uzamak, ara açılmak (TS: 1125b).	ıra-: 1. Uzaklaşmak, uzamak, ara açılmak 2. Aradan fazla zaman geçmek (DS IV: 2482a-b). yıra-: Uzamak (DS VI: 4275b). ıra-: Uzaklaşmak (DS IV: 2547b).
irga-: Hareket ettirmek, sallamak, sarsmak (DTS: 233b); (Bir şeyi) sallamak, sarsmak (ED: 217b).	irga-: <i>hlk.</i> 1. Çabuk olmak, davranmak 2. Oynatmak, kımıldatmak (TS: 1125b).	irga-: 1. Çabuk olmak, davranmak 2. Sarsmak, sallamak (DS IV: 2485a). ığra-: Sarsmak, sallamak (DS IV: 2458b). ığra-: Sallanmak (DS IV: 2513b).
ırla- ~ yırla-: Şarkı	yırla-: <i>hlk.</i> İrlamak (TS:	ırla-: 1. Şarkı, türkü

söylemek, mırıldanmak (DTS: 234a); Şarkı söylemek, okumak vb. (ED: 230a).	2594b).	söylemek 2. Kendi kendine söylenmek (DS IV: 2488b). yırla- : 1. Şarkı, türkü söylemek 2. Koşuk okumak (DS VI: 4276a). yır-ra- : Şarkı, türkü söylemek (DS VI: 4276b).
ışgun : Şifalı bitki, Türkistan raventi (DTS: 234b); Işkın, kuzukulağı (ED: 259a-b).	ışkın : <i>hlk.</i> 1. Kayalık yerlerde ve dağlarda yetişen, yenilebilir bir çeşit ot 2. Filiz (TS: 1134a-b).	ışkın : 1. Bir yıllık ağaç sürgünü 2. Kayalık yerlerde ve dağlarda yetişen, yenilebilir bir çeşit ot (DS IV: 2498a). ışgın : 1. Bir yıllık ağaç sürgünü 2. Kayalık yerlerde ve dağlarda yetişen, yenilebilir bir çeşit ot 3. Karabuğdaygillerden, hekimlikte kullanılan bir çeşit bitki, Rheum Polygonaceae (DS IV: 2495b-2496a). ıskın : Çiğ yenilebilen yarım metre uzunluğunda bir çeşit ot (DS IV: 2493a).
ıçlık : Eyerin altına konan astar, eyer örtüsü (DTS: 215b); Eyer astarı (ED: 26b).	ıçlık : <i>hlk.</i> İç giyilen çamaşır, iç gömleği (TS: 1148a).	ıçlık : 1. İç gömleği 2. Firenk gömleği, mintan 3. İç giyilen hırka, zıbın 4. Pamuklu mintan 5. Yelek 6. Yatak doldurmaya yarayan yün, pamuk, kıtık vb. şeyler (DS IV: 2507b-2508a). ıçılık : Semer altına konan keçe örtü (DS IV: 2506b). ıçlük : Bir çeşit hanım ceketi (DS IV: 2508a). ışlık : 1. Mintan, gömlek 2. Hanımların giydiği kısa ceket 3. Yelek 4. Astarlık bez (DS IV: 2565b-2566a). ışlük : Mintan, gömlek (DS IV: 2566b), ışluk : (DS IV: 2566a).
il- : 1. Takmak, asmak, tutturmak 2. Yakalamak (DTS: 220b); (Bir şeyi elle, kancayla, ilmikle) yakalamak (ED: 125b).	il- II: <i>hlk.</i> Değmek, dokunmak (TS: 1179b).	il- : 1. Dokunmak, değmek, rastlamak 2. Göze takılmak, ilişmek 3. Birine sataşmak, çatmak 4. Çiviye bir şey asmak 5. İki parçayı birbirine dikmek 6. Örmek, dikmek (DS IV: 2533a-2534a).
ini : Küçük erkek kardeş (DTS: 224b); Küçük erkek kardeş (ED: 170a).	ini : <i>hlk.</i> Kayın (TS: 1193b).	ini : 1. Kayınbirader 2. Kocanın kızkardeşi, görümce (DS IV: 2544a) 3. Kardeş 4.

		Küçük kardeş (MYA: 466b). eni : Küçük kardeş (DS III: 1756b). ni : Kayınbirader (DS IV: 2480a).
irk- : Bir araya getirmek, toplamak (DTS: 225b); (Eşyaları) toplamak, bir araya getirmek (ED: 221a).	irk- : ³¹³ <i>hlk.</i> 1. Birikmek 2. Tiksinmek 3. <i>esk.</i> Biriktirmek, toplamak (TS: 1205a).	irk- : 1. Biriktirmek, toplamak 2. Dibine çökmek (DS IV: 2553b). ilk- : Biriktirmek, toplamak (DS IV: 2531b-2532a). irik- : Su birikmek, toplanmak (DS IV: 2550b).
irük : Gedik, delik, çatlak (DTS: 195a); Çatlak veya yarık (ED: 222b). yèrük : 1. Çatlak, gedik 2. Çatlamış, yarık (DTS: 275a); Yarık, çatlak (ED: 965a).	yirik : <i>hlk.</i> 1. Yarık, yırtık 2. Üst dudağı yarık olan (kimse) (TS: 2596b).	yirik : 1. Yarık ayırık, yırtık 2. Üst dudağı yarık 3. Kadının üreme organı 4. Kız çocuğu (öfkeyle söylenir) (DS VI: 4281b). yirig : Yarık ayırık, yırtık (DS VI: 4281b).
itegü : Değirmen taşının üzerine yerleştirilen tahta parçası (DTS: 229b); (ED: 53a).	iteği : <i>hlk.</i> Un elerken dökülmemesi için yere serilen örtü (TS: 1230b).	iteği : 1. Un elerken dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü 2. İçinde hamur saklanan ya da üzerine yufka serilen örtü 3. Tahıl kurutmaya yarayan yün battaniye, kilim (DS IV: 2568b). itegü : Un elerken dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü (DS IV: 2568b), ita : (DS IV: 2567a-b), itağı : (DS IV: 2567b), iteğe : (DS IV: 2568b), itek : (DS IV: 2568b), itevi : (DS IV: 2569a), itey : (DS IV: 2569a), iteyi : (DS IV: 2569a), itoğ : (DS IV: 2571a). ite : 1. Un elerken dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü 2. Sofrabezi 3. Battaniye (DS IV: 2568b). iti : 1. Eleklerin üzerine konan deri 2. Un elerken

³¹³ Türkçe Sözlük'te yer alan *irk-* sözcüğünün 1. ve 3. anlamları Eski Türkçe *irk-* "bir araya getirmek, toplamak" fiilinin günümüze uzanan varyantına ait iken 2. anlamı Eski Türkçede *ër-* "üzgün olmak, yalnız veya sıkılmış hissetmek" (ED: 194a-b; DTS: 225a) fiilinden türeyen *èrk-* "1. Küçümsemek, sırt çevirmek, bıkmak, sıkılmak" fiilinden günümüze uzanan *irk-* fiiline aittir. Türkçe Sözlük'te bu anlamlar iki ayrı madde altında ele alınmalıdır.

		dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü (DS IV: 2569b).
kağıt- ~ kayıt- : 1. Vaz geçirmek, durdurmak 2. Dönmek, istikametini değiştirmek (DTS: 429b); Geri dönmek, dönmek (ED: 597b).	kayıt- : <i>hlk.</i> Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek, bir karardan dönmek, nükûl etmek, rücu etmek (TS: 1365b).	kayıt- : 1. Geri dönmek 2. Geri çevirmek, döndürmek (DS IV: 2703a). gayıt- : Geri dönüp gelmek (DS III: 1947a).
kağrak : Dağ kıvrımı (DTS: 428b); Pürüzlü, sert şey vb.; dağlardaki kıvrımlar ve katlar (ED: 604a).	kayrak : <i>hlk.</i> 1. Ekime elverişli olmayan, taşlı, kumlu toprak 2. Yassı, düz taş 3. Bileği taşı 4. Kayağan taş (TS: 1369b).	kayrak : 1. Taşlı, kumlu, ekime elverişli olmayan toprak 2. Yassı, düz, tabaka hâlindeki taş 3. Biley taşı 4. Döşeme taşı 5. Yassı ve düz taşla oynanan kaydırak oyunu 6. Akarsuların getirdiği kumla karışık ufak taşlar 7. Kaydırak oyunu oynanan düz, ince taş ya da iri çakıl (DS IV: 2707a-2708a). gayrak : 1. Düz, yassı taş 2. İri kum 3. Kireç taşı 4. Çakıl taşı 5. Bileği taşı 6. Kumlu toprak 7. Çocukların düz taşlarla oynadıkları bir oyun (DS III: 1949a-b).
kagurmaç ~ kawurmaç : Yağ ile kavrulmuş buğday yiyeceği (DTS: 465a); Kavrulmuş buğday (ED: 613a).	kavurmaç : <i>hlk.</i> Kavrulmuş buğday (TS: 1360a).	---
kak : 1. Kuru, kurutulmuş 2. Parça, dilim 3. Su birikintisi, durgun su (DTS: 447b-448a); Kurumuş şey; kuru nehir veya göl yatağı (ED: 608b).	kak : <i>hlk.</i> 1. Elma, armut vb. meyvelerin kurutulmuşu 2. <i>mec.</i> Zayıf ve kuru (kimse) (TS: 1270b).	kak : 1. Meyve kurusu 2. Dağ ve kayalardaki oyuklarda bulunan su birikintisi 3. El ya da ayak parmaklarının esnekliğini kaybetmiş, içeriye doğru kıvrık durumu 4. Dilim, parça, diş (DS IV: 2599b-2600b). kağ : Meyve kurusu (DS IV: 2594a) kah : (DS IV: 2598a). gak : 1. Elma, armut kurusu 2. Meyve ve kuru yemiş 3. Suların aşındırmasıyla meydana gelen taş oyuklarına dolan su birikintisi (DS III: 1895b). gağ : Elma, armut kurusu (DS III: 1894a-b).
kakı- : Kızmak, öfkelenmek (DTS: 448a); (Birine)	kakı- : <i>hlk.</i> 1. Bir kimsenin yaptığı işin beğenilmediğini	kakı- : Öfkelenmek, darılmak, kızmak (DS IV: 2603b-

kızmak, kötü söz söylemek (ED: 609b).	kendisine sert sözlerle söylemek 2. Öfkelenmek, kızmak 3. Darılmak 4. Paylamak (TS: 1271a).	2604a). kagu- : Kızmak, sinirlenmek (DS IV: 2594a), kağu- : (DS IV: 2598a). kahı- : Kırmak, berelemek (DS IV: 2598b).
kalıj : Kalın, gelin için başlık parası (DTS: 426a); Başlık parası (ED: 622a-b).	kalın : <i>hlk.</i> Gelin olacak kıza erkek tarafından verilen para veya armağan, ağırlık (TS: 1279a).	galın : Evlenecek erkeğin kız tarafına verdiği para (DS III: 1901b).
karagu : Kör, görme engelli (DTS: 450b); Kör (ED: 656a-b).	karağı : <i>hlk.</i> Tavukkarası (TS: 1316b).	karağı : 1. Güneş battıktan sonra göz görmeme hastalığı, tavukkarası (DS IV: 2645b).
karga- : Beddua etmek, bela okumak (DTS: 452a); Lanetlemek (ED: 655a).	kargı- : <i>hlk.</i> Birine, Tanrı'nın, insanların sevgi ve ilgisinden yoksun kalıp nefretlerine uğraması dileğinde bulunmak, ilenmek, kargışlamak, lanet etmek, lanetlemek (TS: 1328a).	kargı- : İlenmek (DS IV: 2660b), karga- : (DS IV: 2659b), karğa- : (DS IV: 2661b), garga- : (DS III: 1923a).
kargış : lanet (DTS: 452b); lanet, Tanrı'nın laneti (ED: 654b).	kargış : <i>hlk.</i> Kargıma işi veya bu maksatla söylenen sözler, lanet, telin, beddua, ilenç, alkış karşısı (TS: 1328a).	kargış : İlenç, beddua (DS IV: 2661b), karğış : (DS IV: 2662a), kariş : (DS IV: 2664b), karkış : (DS IV: 2665a), karvuş : (DS IV: 2673a), gargış : (DS III: 1924b), garğış : (DS III: 1925a), garış : (DS III: 1927a).
karı- : Yaşlanmak, ihtiyar olmak (DTS: 453a); Yaşlanmak, yaşlı olmak (ED: 645b).	karı- : <i>hlk.</i> Yaşlanmak, kocamak, ihtiyarlamak (TS: 1329a).	karı- : Kocamak, yaşlanmak (DS IV: 2663b). garı- : 1. İşe yaramaz olmak, eskimek 2. Tarlada ürünler fazlaca olgunlaşıp, kendiliğinden dökülmek, boşa gitmek (DS III: 1924a). kari- : Kadın yaşlanmak (DS IV: 2665a), keri- : (DS IV: 2755b). kar- : Eskimek (DS IV: 2666b).
karık- : Zayıf görmek, karın parlaklığından dolayı gözde acı hissetmek (DTS: 454a); Kardan etkilenmek (ED: 655a).	karık- : <i>hlk.</i> 1. Göz fazla ışıktan kamaşmak 2. Göz kar yağmış bir alana bakmaktan kamaşmak (TS: 1328b).	karık- : Güneşli havada kara bakmaktan göz ağrımak (DS IV: 2663a). garık- : Gözler kardan rahatsız olmak (DS III: 1926a), garıh- : (DS III: 1925a).
karmak : Çengel; kanca (DTS: 455a; ED: -).	karmık : <i>hlk.</i> 1. Çay ağzında yapılan balıkçı büğeti 2.	karmak : Olta (DS IV: 2666b).

	Mersin balıklarının üremek için denizden nehirlere geçişleri sırasında avlanmalarında kullanılan ve nehir ağızlarına kurulan çok iğneli bir olta takımı (TS: 1335a).	karmık: Çay ağzında balıkçı seti (DS IV: 2666b). karmuk: Kanca, çengel (DS IV: 2667a). garmağ: Kanca (DS III: 1928a). garmak: Olta, zincir çengeli (DS III: 1928b), garmah: (DS III: 1928a).
kaşan-: İşemek (DTS: 458a); İşemek, <i>özellikle</i> atlar (ED: 673b-674a).	kaşan-: <i>hlk.</i> Hizmet ve binek hayvanları durup işemek (TS: 1346a).	kaşan-: At, eşek işemek (DS IV: 2679b), koşan-: (DS IV: 2934a). gaşan-: Büyük baş hayvanlar işemek (DS III: 1934a).
kaşamg: İdrar (DTS: 458a); (ED: 674a).	kaşan: <i>hlk.</i> Hizmet veya binek hayvanları durup işeme (TS: 1345b).	---
kayır: 1. Kum 2. Yumuşak toprak (DTS: 432b); (ED: 678b).	kayır: <i>hlk.</i> 1. Kalın kum 2. İnce kum (TS: 1364b).	kayır: 1. Kalın kum 2. İnce kum 3. Taşlı toprak 4. Tabaka tabaka olan sert ve sarı toprak 5. Verimsiz toprak 6. Çakıl taşı 7. İri taş 8. Dama serilen killi toprak (DS IV: 2701b-2702a). gayır: 1. Akarsuların getirdiği ince kum 2. İri kum (DS III: 1946b). kıyır: Kumlu toprak (DS IV: 2857b). gıyır: Kumlu verimsiz toprak (DS III: 2067a).
kaytar-: 1. Döndürmek, yönünü değiştirmek (birinin hareketi) 2. Geri çevirmek, defetmek; pürkürtmek (atak, saldırı) (DTS: DTS: 433a); Döndürmek, geri çevirmek (ED: 675a-b).	kaytar-: <i>hlk.</i> 1. Geri çevirmek, iade etmek 2. İş yapmaktan kaçmak (TS: 1370a).	kaytar-: 1. Geri çevirmek, döndürmek 2. Toplamak, bir araya getirmek 3. Yerleştirmek 4. Başı boş bırakmak, salıvermek (DS IV: 2709b). gaytar-: 1. İşten kaçmak 2. İşte oyalanmak, hile yapmak, tembellik yapmak 3. Gizliden kaçmak 4. Kaçamak iş yapmak 5. Geri çevirmek (DS III: 1951b-1952a). goytar-: İşten kaçmak (DS III: 2111b). koytar-: Döneklik etmek (DS IV: 2944a).
kelegü: Bir tür tarla faresi (DTS: 315a); (ED: 718a).	geleni: <i>hlk.</i> Tarla faresi, büyük fare (TS: 921a).	gelengi: Tarla faresi (DS III: 1975a-b), gelegen: (DS III: 1974a), geleği: (DS III: 1974a), geleği: (DS III: 1974a), geleği: (DS III: 1974a).

		1974a), gelengü: (DS III: 1975b), geleni: (DS III: 1975b), gelenki: (DS III: 1975b), geleunu: (DS III: 1975b), gelevun: (DS III: 1976b), gelevü: (DS III: 1976b), gelni: (DS III: 1984b), geloğ: (DS III: 1984b), gelö: (DS III: 1984b), gelöğö: (DS III: 1984b), keleğ: (DS IV: 2727b), kelei: (DS IV: 2727b).
kepli: Kelebek (DTS: 319b); Kelebek (ED: 689b).	kepenek: <i>hlk.</i> Pervane (TS: 1392b).	kelepek: Kelebek (DS IV: 2729b), epelek: (DS III: 1762b), epenek: (DS III: 1762b), epilek: (DS III: 1763a), göbelek: (DS III: 2115b-2116a), gelebak: (DS III: 1973b), gelebek: (DS III: 1973b), kepenyh: (DS IV: 2747a), kepenk: (DS IV: 2747), köpelek: (DS IV: 2961b), öbelek: (DS V: 3307a), öfelek: (DS V: 3312b). kepelek: Davarlarda olan kelebek hastalığı (DS IV: 2746a-b). kepenek: 1. Kelebek 2. Davarlarda olan kelebek hastalığı 3. Pervane (DS IV: 2747a). gebelek: Koyunların karaciğerinde meydana gelen bir hastalık 2. Kelebek (DS III: 1955b). köbelek: Tahıllara dadanan bir çeşit küçük kelebek (DS IV: 2947b).
kerki: Nacak, keser (DTS: 320b); Keser (ED: 741b).	kerki: <i>hlk.</i> Keser (TS: 1393b).	kerki: Keser (DS IV: 2756a).
kese: Kısaca, açıkça; kesin olarak (DTS: 322a; ED: -).	kese: <i>hlk.</i> Kısa, kestirme (yol) (TS: 1395b).	kese: Kestirme, kısa (yol vb.) (DS IV: 2761a-b).
kesin-: Kendisi için kesmek (ED: 751a-b); (DTS: 322b).	kesin-: <i>hlk.</i> Kesme işi yapılmak (TS: 1398b).	kesin-: Elbise biçirmek, dikinmek (DS IV: 2766a).
kev-: 1. Zayıflatmak, zayıf düşürmek 2. Isırmak, çiğnemek (DTS: 323b); Çiğnemek (ED: 687a).	gev-: <i>hlk.</i> Ağızda katı bir şey çiğnemek, geviş getirmek (TS: 938a).	gev-: 1. Ağızda katı bir şey çiğnemek, geviş getirmek 2. Kendini koyuvermek, çözülmek (DS III: 2013a-b).

kezik:³¹⁴ 1. Sıra, dizi, nöbet 2. Sıtma, humma (DTS: 325a); (Arada bir gelen) sıra; aralıklı gelen hastalık (ED: 758b-759a).	keşik:³¹⁵ <i>Moğ. hlk.</i> Sıra, nöbet (TS: 1402b).	gezik: Sıra ile hayvan gütmeye (DS III: 2023b). keşik: Sıra, nöbet (DS IV: 2772a), kesik: (DS IV: 2765a), keşşik: (DS IV: 2774a). gezek: 1. Köy halkının, köy odasına gelen misafire, çobana, imama sıra ile yemek göndermesi 2. Ailelerin aralarında sıra ile birbirlerine verdikleri ziyafet, toplantı 3. Sıra ile hayvan gütmeye 4. Sıra, nöbet (DS III: 2020a-2021a). kezek: Geceleri evlerde sıra ile yapılan iale toplantısı (DS IV: 2781a).
kıg: Gübre (DTS: 467b); Hayvan gübresi (ED: 608b-609a).	kığ: <i>hlk.</i> Koyun, keçi veya deve pisliği, kığı (TS: 1405b). kığı: <i>hlk.</i> Kığı (TS: 1405b).	kığ: Koyun, keçi gübresi (DS IV: 2790), kığı: (DS IV: 2790b). kıh: 1. Koyun, keçi gübresi 2. İnsan dışkısı, pislik (DS IV: 2791b), kıkı: (DS IV: 2792b). gıg: Deve, keçi, koyun vb. hayvanların pisliği (DS III: 2036a-b), gr: (DS III: 2024b), gıg: (DS III: 2036a), gıgı: (DS III: 2036a), gıg (DS III: 2075a). kıg: Keçi, koyun, deve vb. hayvanların yuvarlak gübresi (DS IV: 2871a), kıh: (DS IV: 2871a).
kın ~ kıyın: Ceza, azap, işkence (DTS: 472a); Ceza, işkence (ED: 631a).	kıyın: <i>hlk.</i> Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, zulüm (TS: 1433a).	kıyın gücün: Güçlülük, zor (DS IV: 2857b). kıyın sayın: Ezile büküle, sıkılarak (DS IV: 2857b).
kırık: 1. Felçli, çolak 2. Yıkıcı, yok edici (DTS: 474b); Kazınmış; sakat (ED: 652a-b).	kırık II: <i>hlk.</i> Kadının veya erkeğin yasalara ve törelere aykırı olarak ilişki kurduğu erkek veya kadın (TS: 1415a).	kırık: 1. Kadının yasalara ve törelere aykırı olarak ilgi kurduğu erkek sevgili 2. Yolsuz birleşmelerde arabulucu erkek 3. Cinsî sapık 4. Hafif, hoppa 5. Döküntü, fena tütün 6. Kanı karışık, melez 7. Çıkmaz yol 8. Yanılgı, kusur, suç 9. Ufalanmış pirinç (DS IV: 2871a).

³¹⁴ ED'de *kezig* biçiminde yer alır.

³¹⁵ Clauson *kezik* sözcüğünün Moğolcaya geçtiğini ve Moğolcadan *keşik* biçiminde geri alıntılandığını ifade eder. Tuna (1972: 229-230) ve Schöning (2000: 125-126) de bu görüştedir.

		2824a-2825a). gırıg: Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili (DS III: 2057a). gırılı: 1. Bir çeşit melez köpek 2. Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili (DS III: 2057a). gırık: 1. Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili 2. Arkadaş, dost 3. Bir çeşit melez köpek 4. Babası belli olmayan çocuk, piç 5. Biçilen kumaşın işe yaramayan küçük parçaları (DS III: 2057b). gırık: Kırık (DS III: 2062a).
kısın-: 1. Cimrilik etmek 2. İdrar tutarken acı duymak (DTS: 475b); (ED: 668a).	kısın-: <i>hlk.</i> Kendi gereksinimlerini karşılamakta tutumlu davranmak, imsak etmek (TS: 1423b).	---
kısırkan-: Cimrilik etmek, açgözlülük etmek (DTS: 475b); Cimri olmak (ED: 669a).	kısırgan-: <i>hlk.</i> Esirgeyip bir şeyi vermekten çekinmek (TS: 1423b).	kısırgan-: Esirgemek, bir şeyi vermekten çekinmek (DS IV: 2843a). kısırkan-: Kıskanmak (DS IV: 2843a).
kışlag: Kışlama, kışlak (DTS: 476a); Kışlak (ED: 672b).	kışlak: <i>hlk.</i> 1. Kışın barınılan yer 2. Kışın orduların, göçebe oymakların hayvanlarıyla birlikte yayladan inip konakladıkları yer (TS: 1427a).	kışla: 1. Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği ya da kışın barındıkları kapalı ağıl 2. Köye yakın tarla (DS IV: 2847a-b). kışlak: Köy (DS IV: 2847b).
koç ~ koçgar ~ koçnar: Koç (DTS: 479a); Koç (ED: 592b).	koçkar: <i>hlk.</i> Dövüş için yetiştirilmiş iri koç (TS: 1456a).	koçnar: 1. Yaban koyunu 2. Bir yaşındaki erkek koyun, toklu (DS IV: 2895b).
kogsa-: Yumuşamak, gevşemek; zayıflamak, bitkin olmak, yıpranmak (DTS: 480b); Gevşemek, zayıflamak (ED: 613b).	kağsa-: <i>hlk.</i> 1. Eskimek, dağılmaya yüz tutmak 2. Herhangi bir şey ek yerlerinden ayrılmak, oynamak 3. İhtiyarlamak 4. <i>mec.</i> Zayıflamak, gevşemek, güçsüzleşmek (TS: 1267a).	kağsa-: 1. Eskimek, yıkılmağa yüz tutmak (yapı için) 2. Herhangi bir şey ek yerlerinden ayrılmak, oynamak 3. Parça parça olmak, dağılmak, yıkılmak, kırılmak 4. Çürüyerek yumuşamış kayalar yerinden gürültü ile kaymak 5. İhtiyarlamak 6. Zayıflamak, arıklamak, kuvvetten düşmek 6. Kar ya da buz eriyerek sulanmak (DS IV: 2597b-)

		2598a). kagşa-: Eskimek, yıkılmağa yüz tutmak (yapı için) (DS IV: 2594a), kavşa-: (DS IV: 2693b), koğşa-: (DS IV: 2903b). kakşa-: 1. Bir şeyin asıl biçimi bozulmak 2. Eskimek, yıkılmağa yüz tutmak (yapı için) (DS IV: 2594a). koşa-: Duvarın sıvası ayrılıp düşecek duruma gelmek (DS IV: 2934a), kovşa-: (DS IV: 2941a). govsa-: Gevşemek, salıvermek (DS III: 2110b).
kogşak: Gevşek, zayıf (DTS: 480b); (ED: 613b).	kağşak: <i>hlk.</i> Eskimiş, gevşemiş, dağılmaya yüz tutmuş (eşya, yapı) (TS: 1267a).	kağşak: 1. Eskimiş, gevşemiş, yıkılmağa yüz tutmuş eşya, yapı 2. Üstü yumuşak ve içerisi oyuk toprak 3. Bataklık (DS IV: 2597a-b). kovşak: 1. Gevşek, kaba, aralıklı 2. İki insan ya da iki şey arasındaki aralık, açıklık (DS IV: 2941a). koğşak: Eskimiş, gevşemiş, yıkılmağa yüz tutmuş eşya, yapı (DS IV: 2903b), kagşak: (DS IV: 2594a), kağşak: (DS IV: 2594b). kahşak: 1. Kaygan toprak 2. Eskimiş, gevşemiş, yıkılmağa yüz tutmuş eşya, yapı (DS IV: 2599b). kavşak: 1. Eskimiş, gevşemiş, yıkılmağa yüz tutmuş eşya, yapı 2. Siyah, gevşek, sürülmesi kolay olan bir çeşit toprak (DS IV: 2693b). kovsak: 1. Eskimiş, yıkılmak üzere olan (yapı) 2. Duvarlarda yıkıntıdan, eskilikten oluşan aralık, açıklık 3. İki insan ya da iki şey arasındaki aralık, açıklık (DS IV: 2941a). kovzak: Gevşek, aşınmış, laçkalaşmış (DS IV: 2941b). kosak: Gevşek toprak (DS

		IV: 2931a). goşak: Gevşek, iki şey arasındaki boşluk (2107b).
konak II ~ koyak: Bir tür darı (DTS: 483b); Darı (ED: 637a-b).	konak II: <i>hlk.</i> 1. Kundak çocuklarının başlarında görülen kepek tabakası 2. Gözde oluşan ince tabaka (TS: 1470a).	konak: 1. Saçtaki kepek 2. Bebeklerin başlarındaki kepek tabakası 3. Darı içinde bulunan kepek ve kabuk (DS IV: 2916a-b), conak: Küçük çocukların başlarındaki kepekler, konak (DS II: 988a). kagak: Saçtaki kepek (DS IV: 2594a), koğah: (DS IV: 2902a), konğak: (DS IV: 2918b), kovak: (DS IV: 2939a), kovank: (DS IV: 2940b), kuvağ: (DS IV: 3019b), kuvak: (DS IV: 3019b), kuvank: (DS IV: 3019b), kanak: Bebeklerin başlarındaki kepek tabakası (DS IV: 2618b), koğak: (DS IV: 2902a), gonak: Başta olan kepek (DS III: 2100a), gonah: (DS III: 2099b), gonk: (DS III: 2101b), govak: (DS III: 2109a), guvah: (DS III: 2203a), guvak: (DS III: 2203b).
konukla-: 1. Misafir etmek, ağırlamak 2. Ev sahibinin iradesi dışında konaklamak (DTS: 484a); (Misafir) ağırlamak (ED: 638a).	konukla-: <i>hlk.</i> 1. Konuk almak 2. Yemeğe çağırmak (TS: 1476a).	konukla-: 1. Yemeğe çağırmak 2. Konuk olmak (DS IV: 2919b). konağla-: Konuk olmak (DS IV: 2916a).
koğur: Kırmızımsı, kestane rengi, kahverengi, açık kestane (DTS: 484b) Koyu kestane rengi (ED: 639a).	konur: <i>hlk.</i> Esmer, açık kestane renginde olan (TS: 1476b-1477a).	konur: 1. Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır) 2. Açık sarı, boz, bozla sarı arası (öküz için) 3. Kırmızı 4. Kara, esmer 5. Her yanı siyah, yalnız belkemiği boyunca olan tüyleri sarı inek ya da öküz 6. Bozumtırak halı ipi boyası (DS IV: 2919b-2920a). koğur: 1. Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz,

		inek için kullanılır) 2. Kara, esmer 3. Kırmızı (DS IV: 2903b-2904a). kongur: Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır) (D IV: 2918b), kongur: (D IV: 2918b), konkur: (D IV: 2919a). goğur: 1. Kızıl kahverengi 2. Koyu kahverengi 3. Siyah-beyaz renk 4. Boz renk 5. Kestane rengi 6. Sarı renk 7. Koyu kırmızı 8. Boynuz dipleri, yüzü, bel çizgisi, gerdanı sarıya yakın, diğer yerleri siyah sığır (DS III: 2102a). goğur: Siyah-beyaz renk (DS III: 2095b).
koşa: Çift, çifte, iki misli (DTS: 486a); (ED: 671a).	koşa: <i>hlk.</i> 1. Çift, eş, ikiz 2. Hep birlikte (TS: 1487b).	koşa: 1. Sınırdas, yan yana 2. Av tüfeği, çifte (DS IV: 2933b). goşa: Çift, çifte (DS IV: 2107b).
kökegün: Karasinek, sivrisinek (DTS: 333a); At sineği vb. (ED: 710b).	gövem: <i>hlk.</i> Sığırlara dadanan zar kanatlı bir tür sinek (TS: 976a).	göveğen: Sığırlara dadanan zar kanatlı bir çeşit sinek (DS III: 2167a-b), geveğen: (DS III: 2008b), gevigen: (DS III: 2011a), göveğin: (DS III: 2167b), gövem: (DS III: 2168a), göven: (DS III: 2168a), göveyen: (DS III: 2169b). göğem: Hayvanlara zarar veren gök renkli bir çeşit sinek ya da böcek (DS III: 2128a), gögeğen: (DS III: 2127b), göğen: (DS III: 2128a). göğan: 1. İri karasinek 2. Hayvanlara zarar veren gök renkli bir çeşit sinek ya da böcek (DS III: 2126b). gogovan: Büyük karasinek (DS III: 2094a). güğen: Büyük sinek (DS III: 2216a). güvegen: Bögelek sineği (DS III: 2239b), güveğen: (DS III:

		2239b), güven: (DS III: 2240b).
kökrek: ³¹⁶ Gök gürültüsü (DTS: 333b); Gök gürültüsü (ED: 712b).	kükre: <i>hlk.</i> Öfke veya cinsel istek yüzünden saldırgan bir durum alan (hayvan) (TS: 1555b).	kükrek: 1. Kasırğa 2. Hırçın (DS IV: 3027a).
köler- I: Toplanmak, birikmek (su için) (DTS: 334a); (ED: 720a).	göler-: ³¹⁷ <i>hlk.</i> 1. Göl durumuna gelmek 2. Hayvanın ipi ayağına ve boynuna dolaşarak kalkamayacak biçimde yere yıkılmak (TS: 959b).	göler-: Akarsu çukurlarda birikmek, gölcük olmak (DS III: 2143b).
köler- II: ³¹⁸ (At) tökezlemek (DTS: 346a); (ED: 720a).	göler-: ³¹⁹ <i>hlk.</i> 1. Göl durumuna gelmek 2. Hayvanın ipi ayağına ve boynuna dolaşarak kalkamayacak biçimde yere yıkılmak (TS: 959b).	göler-: 1. Hayvanın ipi ayağına ve boynuna dolaşarak kalkamayacak şekilde yere yıkılmak 2. Hayvanların ayakları yukarı gelerek ölmek 3. Hayvanlar çamura yatmak 4. Bağdaş kurup oturmak 5. Yayılarak, serilerek oturmak, yatmak 6. Düşmek (DS III: 2143b).
kölük: 1. Yük hayvanı 2. Yük arabası (DTS: 334b); Koşulmuş şey; yük hayvanı (ED: 717b).	kölük: <i>hlk.</i> İş ve yük hayvanı (TS: 1498a).	kölük: 1. Hayvan 2. Yaşlı kısırak 3. Eşek 4. Dişi eşek 5. Beygir, katır vb. yük hayvanları (DS IV: 2955b-2956a). gölük: 1. At, eşek, beygir, katır vb. yük taşıyan ve binilen hayvan 2. At, eşek, beygir, kısırak vb. hayvanların sürüsü 3. Büyük baş hayvanlar (DS III: 2145b-2146b).
kön- / kün ~ köy- / küy-: Yanmak (DTS: 332a-b); Ateş almak, yanmak (geçişsiz); <i>mec.</i> (öfkeyle vb.) yanmak (ED: 726b).	göy-: <i>hlk.</i> Yakmak (TS: 976a).	köy-: Yanmak, kavrulmak, kararmak (DS IV: 2985a), köyün-: (DS IV: 2985b). göyün-: Yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak (DS III: 2173b), göyün-: (DS III: 2111b), göğün-: (DS III: 2133b), gön-: (DS III: 2155a).

³¹⁶ DLT'de *kökreg* biçimindedir (Ercilasun vd. 2014: 468).

³¹⁷ Türkçe Sözlük'te yer alan *göler-* maddesi altına iki farklı sözcüğe ait olan anlamlar toplanmıştır. *göler-* maddesinin birinci anlamı *göl* "göl" sözcüğünden türeyen *göler-* fiiline aitken ikinci anlamı, Eski Türkçe *köler-* "(at) tökezlemek" fiilinin bugüne uzanan *göler-* varyantına aittir.

³¹⁸ DTS'de *küler-* biçimindedir.

³¹⁹ Türkçe Sözlük'te yer alan *göler-* maddesi altına iki farklı sözcüğe ait olan anlamlar toplanmıştır. *göler-* maddesinin birinci anlamı *göl* "göl" sözcüğünden türeyen *göler-* fiiline aitken ikinci anlamı, Eski Türkçe *köler-* "(at) tökezlemek" fiilinin bugüne uzanan *göler-* varyantına aittir.

		güyen-: 1. Kül olmak 2. Hiç olmak (DS III: 2242a). güy-: Yemek fazla pişmekten hafif yanık kokmak (DS III: 2242b).
körk-: 1. Görünüş, suret 2. Güzellik, görünüm 3. Görüntü, işaret, belirti (DTS: 338a-b); Görülebilir şey; şekil biçim; değerli görülen şey; güzel (ED: 741a).	görk- <i>hlk.</i> Güzellik, gösteriş (TS: 969a).	---
körklüg-: Güzel (DTS: 338b); Şeklinde olan; güzel bir biçime sahip olan, güzel (ED: 743a).	görklü- <i>hlk.</i> Güzel, gösterişli (TS: 969a).	görklü-: Gösterişli, yakışıklı, göz alıcı (kimse) (DS III: 2161b).
köze-: (Daldan üzümleri tek tek) yolmak (ED: 757b); (DTS: 341b).	göze-: <i>hlk.</i> 1. Kumaştaki deliği örerek kapatmak 2. Dikilen bitkilerin seyrek yerlerini sıklaştırmak (TS: 984a).	göze-: 1. Örmeye ya da dokuma eşyanın delik yerlerini örerek onarmak 2. Dikilen bitkilerin seyrek yerlerini sıklaştırmak 3. Çubukların etrafını kazmak 4. Buğday, çavdar vb. ürünleri gözer denilen iri delikli kalburdan geçirmek (DS III: 2178b-2179a).
közegü-: Ocak demiri (DTS: 341b); (Ateşi karıştırmak için) demir çubuk (ED: 759b).	köseği- <i>hlk.</i> 1. Ateş karıştırmaya yarayan odun veya demir 2. Ucu yanık odun, eğsi (TS: 1504b). eğsi- <i>hlk.</i> Ucu yanmış odun, köseği (TS: 764a).	közegü-: Maşa (DS IV: 2986a). köseği-: 1. Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta 2. Ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa 3. Saç üzerinde pişen hamuru çevirmek için kullanılan araç, evirgeç 4. Büyük değnek, cop (DS IV: 2972a-2973a). kosengi-: Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta (DS IV: 2931a), kösa- (DS IV: 2971b), kösengi- (DS IV: 2973b), kösevi- (DS IV: 2973b), kösevü- (DS IV: 2973b), kösge- (DS IV: 2973b), kösöğ- (DS IV: 2976b). kösövi- (DS IV: 2976b), kösövü- (DS IV: 2976b), kösso- (DS IV: 2977a), kösüvü- (DS IV: 2980a). kösey-: Ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa (DS IV:

		2973b), köseyi: (DS IV: 2973b), köse: 1. Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta 2. Ateş karıştırmak ya da ateş çekmek için kullanılan demir araç, maşa (DS IV: 2971b), kösev: (DS IV: 2973b). eğsi: 1. Yarı yanmış odun 2. Kömür marsığı (DS III: 1686b-1687b). egsi: Yarı yanmış odun (DS III: 1674a), eğse: (DS III: 1686a), êhsek: (DS III: 1690b), eksevü: (DS III: 1697a), eksi: (DS III: 1697b), ense: (DS III: 1760a), ensi: (DS III: 1761b), esevi: (DS III: 1781a), esi: (DS III: 1781a), eskā: (DS III: 1784a), evsevü: (DS III: 1815a), eyis: (DS III: 1822b), eyisi: (DS III: 1822b), eyse: (DS III: 1827a), eysi: (DS III: 1827a). esa: 1. Yarı yanmış odun 2. Baston (DS III: 1778b). ese: 1. Yarı yanmış odun 2. Fırın temizliğinde kullanılan ucu bez sarılı sırık (DS III: 1778b). öğseği: Ucu yanmış odun parçası (DS V: 3320b3321a), oğsevi: (DS V: 3271b), oksevi: (DS V: 3277b), oysegi: (DS V: 3305b), öğsē: (DS V: 3320a), öğseē: (DS V: 3320a), öğseğē: (DS V: 3320b), öğseü: (DS V: 3321a), öğsevi: (DS V: 3321a), öğsevü: (DS V: 3321a), öğsö: (DS V: 3321a), öğsü: (DS V: 3321b), ökkeze: (DS V: 3327b), ökse: (DS V: 3328a), ökseğē: (DS V: 3328), ökseği: (DS V: 3328a), öksek: (DS V: 3328a), ökseki: (DS V: 3328a), ökseve: (DS V: 3328b), öksevi: (DS V:

		3328b), öksi : (DS V: 3328b), öksöğü : (DS V: 3328b), öksövi : (DS V: 3328b), öksü : (DS V: 3328b), öksüğü : (DS V: 3328b), ösa : (DS V: 3357a), öseğ : (DS V: 3357a), öseği : (DS V: 3357a), ösevi : (DS V: 3357a), ösevü : (DS V: 3357a), ösge : (DS V: 3357a), öske : (DS V: 3357a), övsevi : (DS V: 3366a), öysey : (DS V: 3368).
kuç :- Kucaklamak, sarılmak (DTS: 491b); Kucaklamak (ED: 590a).	koç :- <i>hlk.</i> 1. Kucaklamak 2. Cinsel ilişkide bulunmak (TS: 1456b).	koç :- 1. Kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak 2. Cinsel ilişkide bulunmak (DS IV: 2896a). goç :- Kucaklamak, sevmek (çocuk dilinde) (DS III: 2091a), guc :- (DS III: 2187b).
kuçuş :- Birbirini kucaklamak (ED: 593a); (DTS: 491b).	koçuş :- <i>hlk.</i> Kucaklaşmak (TS: 1456b).	koçuş :- Kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak (DS IV: 2896b).
kurut : Kurut, kurutulmuş peynir (DTS: 499b); Bir çeşit sert peynir olarak kullanılan kurutulmuş ekşimik (ED: 648a-b).	kurut : <i>hlk.</i> Kurutulmuş süt ürünü (TS: 1539b).	kurut : 1. Kurutulmuş süzme yoğurt 2. Çökelek 3. Meyve kuru (DS IV: 3013b). gurut : 1. Suyu süzölmüş ayranla çökelek karışımının kurutulmuş şekli 2. Çökelek (DS III: 2201b).
küçün : Şiddetle, zorla (ED: 698a; DTS: -).	gücün : <i>hlk.</i> 1. Dara dar 2. Güçlölkle, ancak, zorla (TS: 994a).	gücün : Ancak, güçlölkle, zorla (DS III: 2210b). gucün : Güçlölkle (DS III: 2187b).
küni : 1. Kıskançlık 2. Haset 3. Kuma (DTS: 348a); Kıskançlık, kıskanç (ED: 727a).	günü : <i>hlk.</i> 1. Haset 2. Zamanından önce doğan yavru (TS: 1009b).	günü : Kıskançlık, haset (DS III: 2231a).
künile :- Kıskanmak (DTS: 348b); Kıskanç olmak, kıskanmak (ED: 733a).	günüle :- <i>hlk.</i> Kıskanmak, çekememek, haset etme (TS: 1009b).	günüle :- Çekememek, kıskanmak (DS III: 2231b), gönüle :- (DS III: 2155b), gunüle :- (DS III: 2197a), günne :- (DS III: 2230a), günüli :- (DS III: 2232a). künne :- Kıskanmak (DS IV: 3040a).
mayış :- Yapışmak, yapıştırılmak; sabit kalmak (DTS: 356b); Yıklılmak vb.	mayış :- <i>hlk.</i> Çok yemekten, sıcaktan veya zevkten gevşemek (TS: 1638b).	mayış :- 1. Sıcaktan, mide dolgunluğundan ya da zevkten gevşemek, baygın

(ED: 773b). yamaş- : ³²⁰ (Yere) yapışmak (DLT: 947).		duruma gelmek 2. Nazlanmak, kıritmak, süzölmek (DS IV: 3142b). yamaş- : 1. Eğilip bükölmek, ezilmek (insan için) 2. Sululuk etmek, yılmışmak 3. Baş köşeye saygısızca oturmak 4. Oturup durmak (DS VI: 4156a). yamış- : 1. Hafifçe eğilmek 2. İğreti oturmak 3. Yere yapışmışcasına çöküp oturmak 4. Yöklü eşek, yürömek istemeyip arka ayakları üstüne çöker gibi yapmak 5. Bütün ağırlığıyla yan gelip yaslanmak 6. Yıkılmak, devrilmek 7. Yere yapışırçasına, yüzü koyun yatmak, sinmek 8. Yapışmak, yassılıp durmak (DS VI: 4157b)
meñ II: 1. Yiyecek, kuş yemi 2. Yem (DTS: 363a); Kuş yemi, küçük tohum (ED: 766b).	ben II: <i>hlk.</i> 1. Olta veya tuzağa konulan yem 2. Kuşun yavrusuna taşıdığı yem (TS: 306a).	ben, beñ : 1. Kuşun yavrusuna taşıdığı yem, yiyecek 2. Oltaya takılan yem (DS I: 625a).
mun- : ³²¹ Yanılmak, bunak olmak, çocuklaşmak, zihin yaşlanmak (DTS: 369b); Zihinsel olarak dengesiz veya rahatsız olmak; bunak olmak, iradesiz olmak veya kendi kontrolünü kaybetmek, delirmiş olmak (ED: 348a-b).	bun- : <i>hlk.</i> Beğenmemek, azımsamak, küçümsemek (TS: 413b).	bun- : Beğenmemek, azımsamak, küçümsemek (DS I: 793b).
oguz : Boy ve boylar birliği (DTS: 388a; ED: -).	oguz : <i>hlk.</i> İyi huylu (kimse) (TS: 1790b).	oguz : 1. Cana yakın olmayan, sevgi ve ilgi çekmeyen (kimse) 2. Anlayışı kıt olan 3. Uslu (kimse) (DS V: 3274a). uğuz : 1. Ahmak, bön, saf 2. Uyuşuk 3. Kaba 4. Başiboş, serseri (DS VI: 4033a) 5. Uslu, akıllı, uysal 6. Anlayışsız, bunak (DS VI: 485b).
okra- : Kişnemek (DTS: 392b); (At) yemi görünce hafif kişnemek (ED: 92a).	okra- : <i>hlk.</i> Acıkmış, susamış olan at yiyecek veya su gördüğü zaman kişnemek	okra- : Yem isteyen at, koyun, keçi vb. hayvanlar bağırarak, kişnemek (DS V:

³²⁰ DLT’de bu sözcük için “ters çevirme yoluyla mayışdı’nın başka bir şeklidir” açıklaması yer alır (Ercilasun vd. 2014: 429). Clauson da metatez görüşüne katılmıştır (ED: 773b).

³²¹ ED’de *bun-* maddesi altında ele alınmıştır. Ancak ET’de sözcüğün /b/ biçimi henüz tespit edilememiştir.

opra-: Yıpranmak, bozulmak (DTS: 391b); Eskimek, çürümek (özellikle giysi için), yıpranmak (ED: 14a-b)	(TS: 1791b). epri-: <i>hlk.</i> 1. Bozulmak, ekşiyip çürümek 2. Yemiş dura dura olgunlaşmak, yumuşamak 3. Erimek (TS: 805a). yıpra-: <i>hlk.</i> Aşınıp eskimek, incelmek (TS: 2594b).	3277b). erpi-: 1. Elbise ya da kumaş eskimeye yüz tutmak 2. Çürümek, ezilmek 3. Yumuşamak (DS III: 1776a). ebri-: Bozulmak, eskiyip çürümek, peltelenmek (DS III: 1658b). ebrü-: Et ya da sebze çok pişip, dağılacak hâle gelmek, erimeye yüz tutmak (DS III: 1658b). elpi-: 1. Kumaş ya da elbise ince ince dağılmak, lime lime olmak 2. Yünlü bir şey güve yemesiyle delik deşik olmak 3. Meyve çürümek 4. İyice olgunlaşmak (DS III: 1728a). epri-: 1. Bozulmak, eskiyip çürümek, peltelenmek 2. Erimek 3. Yıpranarak aşınmak 4. Yırtılmak 5. Et ya da sebze çok pişip, dağılacak hâle gelmek, erimeye yüz tutmak 6. Elma, armut ve ayva gibi yemişler dura dura olgunlaşmak 7. Kokmak (DS III: 1763b-1764a). epri-: Yıpranarak aşınmak (DS III: 17654a). erni-: Elbise ya da kumaş eskimeye yüz tutmak (DS III: 1775b-1776a). yerpi-: Kumaş, eskilikten eriyip akmak (DS VI: 4256a). yıpra-: Yıpranmak, eskimek (DS VI: 4275b). üpre-: Eskimek, yıpranmak, kullanılmaz duruma gelmek (DS VI: 4069b).
oprak ~ orpak: 1. Eski, yıpranmış 2. Aşınmış giysi (DTS: 391b); Yırtık pırtık, eski püskü (ED: 13b).	yıprak: <i>hlk.</i> Yıpranmış, aşınmış, eski (TS: 2594b).	erpik: 1. İnce, dayanıksız 2. Sağlam olmayan, yerme iyi oturmamış, eğreti (DS VI: 4499b). yıprak: Aşınmış, eskimiş (DS VI: 4275a-b), yıbrak: (DS VI: 4263b).
ota-: 1. Tedavi etmek 2. Ayıklamak (DTS: 396b); Ot vs. biçmek; şifalı bitki ile tedavi etmek (ED: 42b).	ota-: <i>hlk.</i> Bitkinin yaprak veya köklerini vererek hastalığı iyi etmeye çalışmak, tedavi etmek (TS: 1821a).	ota-: 1. Hastalığı geçmek, iyi olmak 2. Hastalığı iyileştirmek (DS V: 3295a).

otaç: Hekim (DTS: 396b); Hekim (ED: 44a).	otacı: <i>hlk.</i> Çeşitli bitkilerle tedavi uygulayan kişiler için halk arasında hekim veya eczacı anlamında kullanılan bir unvan (TS: 1821a).	otacı: 1. Doktor 2. Ev ilacıyla göz hastalığını iyileştiren göz doktoru (DS V: 3294b).
otgar-: Otlatmak (DTS: 397a); (bir hayvanı) otlatmak, (onu) otlaması için sürmek (ED: 48a).	otar-: <i>hlk.</i> Otlatmak (TS: 1821b).	otar-: 1. Ot toplamak 2. Hayvanları otlatmak (DS V: 3295a).
ögür: ³²² Yığın, sürü, topluluk (DTS: 660b-661a); Sürü (at veya diğer hayvan için) (ED: 112a).	ögür: <i>hlk.</i> 1. Akran 2. Takım, fırka, zümre 3. Öğrenmiş 4. Alışılmış, yadırganmaz olmuş, menus (TS: 1841a).	ögür: 1. Aynı yaşta olanlar, yaşıtlar 2. Arkadaş, dost, eş 3. Birbirine benzeyen, aynı türden olan 4. Birbirinden ayrılmayan, birbirine alışık, yakın (insan ya da hayvan) (DS V: 3323b). övür: 1. Aynı yaşta olanlar, yaşıtlar 2. Aynı boyda (kimseler) (DS V: 3366a). öyür: Aynı yaşta olanlar, yaşıtlar (DS V: 3369a). üğü: Evcil, alıştırılmış (DS VI: 4794b).
ölüt: 1. Yaşlı, ihtiyar 2. Cinayet (DTS: 408a-b); Öldürme, cinayet (ED: 130a-b).	ölet: <i>hlk.</i> Öldürücü hastalık salgını, kıran (TS: 1846a).	ölet: 1. Öldürücü hastalık salgını, kıran 2. Veba 3. Kolera (DS V: 3333a-b).
örk: Yular (DTS: 413a); Urgan (ED: 221a).	örk: <i>hlk.</i> Hayvanları çayıra bağlamaya yarayan kalın ip, örük (TS: 1858b).	örk: 1. Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip ya da zincir 2. Hayvanı çayıra bağlamaya yarayan ucu halkalı demir kazık 3. Kök 4. Kavun, karpuz, kabak vb. sebzelerin toprağın üstüne yayılan kol gibi dalları (DS V: 3349a-b). örük: Hayvanı çayıra bağlamaya yarayan ip, yular, urgan (DS V: 3354a). urk: Asma ve bostanın attığı kol (DS VI: 4043b).
örkle-: Dizginlemek, bağlamak (DTS: 413a); (At vs.yi) bağlamak (ED: 226b-227a).	örkle-: <i>hlk.</i> Hayvanları otlamaları için uzun bir iple çayıra bağlamak (TS: 1858b).	örkle-: Hayvanı otlaması için uzunca bir iple çayıra bağlamak (DS V: 3350a). örükle-: 1. Hayvanı otlaması için uzunca bir iple çayıra bağlamak 2. Atı arka ayağından yere çakılı demir kazığa bağlamak 3. Uçurtmayı uçururken ipini bir

³²² DTS’de *ügür* biçiminde madde başı yapılmıştır.

		yere bağlamak 4. Sağlamlılaştırmak, yerinden oynamaz duruma getirmek (DS V: 3354b). ürükle- : Hayvanı otlatmak için bağlamak (DS VI: 4072b).
örüg : 1. Konaklama 2. Sakin (DTS: 414b); (Özellikle tatil esnasında) dinlenme, istirahat; sakin, huzurlu (ED: 222b-223a).	örü II: <i>hlk.</i> Otlak (TS: 1861a)..	örü : 1. Otlak 2. Sürünün gece otlaması 3. Avlanılacak yer, avlak 4. Başboş gezen hayvan sürüsü (at, eşek vb.) (DS V: 3353a-b). örük : 1. Kırdaki hayvanların yattığı yer 2. Baharda çayıra bırakılan dişi hayvanların, bir erkek (at) hayvanının yönetiminde otlamaları (DS V: 3354b). ürü : 1. Kırdaki hayvanların yattığı yer 2. Otlatma (DS VI: 4072b).
örüm : Kaba giysiler, paçavra (DTS: 415a), Örülmüş veya kıvrılmış şey (ED: 231b).	örüm : <i>hlk.</i> Sürünün gece veya sabaha karşı otlaması (TS: 1861a).	örüm : 1. Sınır 2. Çevre 3. Tarlanın çevresine yapılan çit 4. Ağıl 5. Sürünün gece otlaması 6. Sürünün sabah erkenden otlaması 7. Otlak 8. (DS V: 3355a-3356a).
ötgür- : 1. İletmek, göndermek 2. Boşlatmak 3. İzah etmek, anlatmak (DTS: 416b); İçinden geçirtmek, (suyun göle) ulaşmasına izin vermek, (sorunun) temeline ulaşmak, onu iyice anlamak, (bir şeyi, başkalarına) açıklamak, boşaltmak, göndermek (ED:52b).	ötür- : <i>hlk.</i> İshal olmak (TS: 1863a).	ötür- : İshal, sürgün olmak (DS V: 3361a-b).
ötürük : İshal, ishalden muzdarip (ED: 70a; DTS: -).	ötürük : <i>hlk.</i> İshal (TS: 1863b).	ötürük : 1. Sürgün, ishal 2. Kolera 3. Hayvanlarda sürgün hastalığı yapan ağılı bir ot (DS V: 3361b-3362b). ötrek : Sürgün, ishal (DS V: 3360b), ötrük : (DS V: 3360b), ötürek : (DS V: 3361a), ötürüg : (DS V: 3361b).
öz II: Vadi, dağlar arasındaki koridor (DTS: 419a); Vadi vb. (ED: 278b).	öz III: <i>hlk.</i> 1. Dere, çay 2. Sulak, verimli yer (TS: 1865a-b).	öz : 1. Su arkı 2. Dere, çay, ırmağ 3. Küçük göl 4. Pınar, derelerin çıktığı yer 5. Tepeler arasındaki çukur, düzlük yer, koyak 6. Sulak,

		verimli yer, otlak 7. Bağ, bahçe, bostan 8. Yapışkan topraklı yer 9. Su kıyısındaki yeşil yer, ova 10. Geniş ve büyük hendek 11. Sel sularının aktığı yerde yaptığı yarıklar 12. Tarla, köye yakın tarla (DS V: 3369b-3370b). üz: Ovalık, düzlük (DS VI: 4086a).
özek I: Şahdamarı, omurilik (DTS: 419a); (Bir şeyin içi veya merkezi (ED: 285a).	özek: <i>hlk.</i> Merkez (TS: 1866b).	özek: 1. Gırtlak 2. Yemek borusu 3. Soluk 4. Güç 5. Ağacın, bitkinin içi, özü 6. Bir şeyin içi, özü. 7. Karpuzun ortası, göbeği 8. Soğan vb. bitkilerin ortasından çıkan tohum sapı 9. Bitki filizi (DS V: 3371a-3372a).
saçıg: Saçma hareketi, Tanrılara böyle saçılan kurbanlar (ED: 796a); (DTS: 509a-b).	saçı: <i>hlk.</i> 1. Gelinin başından aşağı saçılan çiçek, şeker, arpa, para vb. şeyler 2. Düğün armağanı (TS: 1999a).	saçı: 1. Düğün armağanı 2. Gelinin başına saçılan şeker, arpa ve para gibi şeyler 3. Düğün çağırışı olarak gönderilen kibrit 4. Armağanlar gelinin başı üstünde tutulan tepsiye konularak yüksek sesle konuklara gösterme geleneği (DS V: 3510b). saç: 1. Düğünde erkek evinden kız evine gönderilen yiyecekler 2. Düğünde güveyin babasının verdiği para, bahşış (DS V: 3510a). saçu: Düğün çağırışı (DS VI: 4662a).
sak: Dikkatli, duyarlı, temkinli, ihtiyatlı (DTS: 516a); Uyanık, açık göz (ED: 803b).	sak: <i>hlk.</i> 1. Uyanık, gözü açık, müteyakkız 2. Uykusu hafif (TS: 2011a).	sak: 1. Uyanık, tetikte 2. Uykusu hafif kimse 3. Çok iyi duyan kulak (DS V: 3518b). sah: Uyanık (DS VI: 4664a).
sakalduruk: Başlığı tutturmak için çene altına bağlanan ipek bağ (DTS: 516a); Boyna bağlanan yular (ED: 810b-811a).	sakandırık: <i>hlk.</i> Baş giysilerinde çene bağı (TS: 2012a).	sakandırık: 1. Şapka ya da başlığın çene altından bağlanan bağı 2. Öküz ya da manda başlığının çene altına gelen bölümüne konan dişli demir (DS V: 3520a), sakındırak: (DS V: 3520a).
sakırku: Deve kenesi (DTS: 516a); Kene (ED: 816b).	sakırğa: <i>hlk.</i> Kene (TS: 2013b).	sakırğa: Kene (DS V: 3521b), sağra: (DS V: 3516b).

		sakırğa: 1. Kene 2. Hamam böceği (DS V: 3521b). sahırka: Küçük hayvanların derisine yapışıp kanını emen parazit (DS V: 3517b). sakıkga: Koyun, köpek vb. hayvanlara dadanan keneden az büyük bir çeşit asalak (DS VI: 4665a-b).
sası-: Pis kokmak, kokmak (DTS: 520b); Pis kokulu olmak, kötü kokmak (ED: 855b).	sası-: <i>hlk.</i> Kokuşmak, tefessüh etmek (TS: 2041a).	sası-: Bozulan yemek kötü kokmak (DS VI: 4675a).
satıg: 1. Alışveriş, alım satım işlemi, ticaret 2. Fiyat (DTS: 521a-b); Satış; ticaret, alım satım; satış fiyatı (ED: 799b).	satı: <i>hlk.</i> 1. Satma işi, satış 2. Adanmış (TS: 2041a-b).	satı: 1. Düğün armağanı 2. Satılık mal (DS V: 3552a).
savla-: 1. Konuşmak 2. Mesel getirmek (DTS: 522b); (ED: 789a-b).	savla-: <i>hlk.</i> İddia etmek (TS: 2044b).	---
say: 1. Volkanik oluşumlu kayalık yer 2. İssız sahra (DTS: 511a-b); Taşlarla kaplı (yüksek) zeminli yer; taşlı ıssız yer (ED: 858a-b).	say: <i>hlk.</i> Düz, ince, yassı taş (TS: 2046b).	say: 1. Düz, tabaka biçiminde ince, yassı taş 2. İri, büyük kaya 3. Dik kayalık, taşlık yer 4. Ekime elverişsiz, altında taş, kum ve kil tabakası bulunan toprak 5. Tarla sürerken ayrılan eni dar, boyu uzun evlek 6. Kır, düz olmayan yerler 7. Alçı taşı 8. Çay kıyılarında giysi yıkanan kulübe 9. Akarsu kıyılarında, üstünde giysi yıkanan büyük, düz taş (DS V: 3556b-3557a).
sekü: Yatmak veya oturmak için hazırlanmış yükselti (DTS: 525a); Kürsü, platform, seki (ED: 819a).	seki: <i>hlk.</i> 1. Oturmak için evlerin önüne taş ve çamurdan yapılan set 2. Oturulacak sedir biçiminde taş veya set 3. Toprak üstündeki yükseklik, doğal set, taraça 4. Akarsuların iki yakasındaki yamaçlarda, bazı deniz ve göl kıyılarında görülen basamak biçiminde yeryüzü şekli, teras (TS: 2058a).	seki: 1. Toprak üstündeki yükseklik, doğal set 2. Ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük 3. Tarla ve bahçelerdeki basamak biçiminde düzlükler 4. Yer, arsa, tarla 5. Meyilli, su tutmayan yer 6. Evlerin önüne yazın oturmak için taş ve çamurdan yapılan, yarım metre yüksekliğinde set 7. Avluda yazın oturulan, mutfak olarak da kullanılan tek oda 8. Balkon, çıkma 9. Ahır damı 10. Koridor, sofa 11. Merdiven, merdiven basamağı 12. Eşik, ayakkabı çıkarılan yer 13. Sedir,

		kerevet 14. Tahta karyola, divan 15. Ahır ya da ağıllarda çobanın yatması için yapılan yüksekçe yer 16. Alçak ayaklı, arkalıksız iskemle 17. Tahta sıra 18. Bir şey koymak için ocak üstüne ya da duvarlara yapılan çıkıntı 19. Bağ duvarı 20. Kaldırım (DS V: 3570a- 3572a). sehü: Sedir, kerevet (DS V: 3569b). seke: 1. Alçak ayaklı, arkalıksız iskemle 2. Tahta sıra (DS V: 3569b). sekü: 1. Sedir, kerevet 2. Mutfaktan ayrılan ve dört yanı çevrilmiş yüksekçe yer 3. Ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük 4. Tarla ve bahçelerdeki basamak biçiminde düzlükler 5. Bağ duvarı 6. Toprak üstündeki yükseklik, set 7. Düzeltilen eyimli yerler (DS V: 3575a).
seşek: Su kabı, testi (DTS: 526a); Su çömleği, kavanoz (ED: 838a-b).	senek: <i>hlk.</i> Çam ağacından yapılmış su testisi (TS: 2066a).	senek: 1. Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi 2. Toprak su testisi, küp 3. Bakır güğüm (DS V: 3583a-b). seşeyh: Toprak su testisi, küp (DS V: 3584a). seenk: Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi (DS V: 3566b), senğek: (DS V: 3584a), senik: (DS V: 3584a), sinek: (DS V: 3641a), sinğek: (DS V: 3643a), sinyek: (DS V: 3646b). seğek: 1. Çam ağacından oyularak yapılan su kabı, tahta testi 2. Bakır güğüm (DS V: 3567a).
senjir: 1. Dağ burnu 2. Duvar kenarı (DTS: 526a); Dağın (yatay veya dikey) çıkıntı kısmı, duvarın (payanda) çıkıntı kısmı (ED: 840b).	senir: <i>hlk.</i> İki dağ arasındaki sırt (TS: 2066b).	senir: 1. İki dağ arasındaki sırt (DS V: 3584a-b) 2. Yükseklik 3. Tepe, doruk (DS VI: 4685a). sengir: İki dağ arasındaki sırt (DS V: 3584a), senri: (DS V: 3585a).

		seğir: 1. Sıradağ 2. Dağ sırtı, bayır 3. İki tarla arasındaki sınır (DS V: 3567b). semir: 1. Sıradağ 2. Yamaç (DS V: 3582a).
si-: 1. Kırmak, parçalamak 2. (Düşmanı) yenmek, mağlup etmek (DTS: 532b-533a); <i>ger., mec.</i> kırmak (ED: 782a).	si-: <i>hlk.</i> 1. Kırmak, bozmak 2. Yenmek, mağlup etmek (TS: 2095a).	si-: Bozmak (sözü, emri, yemini) (DS V: 3610a). sıy-: 1. Bozmak 2. Kırmak (DS VI: 4695b).
sıbzgu: Kaval (DTS: 533a); Kaval, flüt (ED: 794a).	sipsi: <i>hlk.</i> 1. Ağaç dallarından yapılan düdük 2. Gemici düdüğü 3. Zurnanın dudaklara gelen kamış bölümü (TS: 2121a).	sipsi: 1. Ağaç dallarından yapılan düdük 2. Madenden yapılmış düdük (polis, bekçi vb. için) (DS VI: 4700b).
sin-: 1. Kırılmak, Parçalanmak, ayrılmak 2. Yenilmek, mağlup olmak (DTS: 534b); Kırmak, kırılmak (ED: 833b).	sin-: <i>hlk.</i> 1. Kırılmak, parçalanmak, bozulmak 2. Yenilmek, bozguna uğramak (TS: 2097a).	sin-: 1. Kırılmak 2. Korkmak, sinmek 3. Yenilmek, geri çekilmek 4. Usanmak, bıkmak, yılmak 5. İçine kapanmak, neşesi gitmek 6. Küçülmek, fire vermek 7. Bozulmak 8. İnme, sönmek, azalmak (DS V: 3614b).
sindu: Makas (DTS: 535a); Makas (ED: 836b).	sındı: <i>hlk.</i> Makas (TS: 2095b).	sındı: Makas (DS V: 3612a), sindu: (DS V: 3613a), sindi: (DS V: 3640b), sundu: (DS V: 3698a).
sınuk ~ sınıuk: Kırık, kırılmış, harap (DTS: 535a); Kırık, <i>mec.</i> mağlup, (cesateti) kırılmış vb. (ED: 837b).	sınık: <i>hlk.</i> 1. Kırık, çıkık 2. Yenilmiş, bozguna uğramış (TS: 2096b).	sınık: 1. Kırık, çıkık 2. Kırgın, dargın (DS V: 3613b). sınıh: Kırık (DS VI: 4690a).
sırı-: Sıkı dikmek, yorgan dikmek (DTS: 536b); (Giysi) dikmek, yorgan gibi dikmek (ED: 845a).	sırı-: <i>hlk.</i> 1. Yorgan, şilte vb.ni iri ve aralıklı dikmek 2. Sağlam ve sıkıca dikmek (TS: 2101a).	sırı-: 1. Yorgan, şilte vb. iri iri, aralıklı dikmek 2. Sağlam ve sıkıca dikmek, çitirmek 3. Özensiz dikmek, ilıştırmek 4. Yamamak (DS V: 3618a-b).
sibek: 1. Çocuk idrarını beşikten çıkarmak için kullanılan boru 2. Değirmen taşı burç (DTS: 529b-530a); Merkezi bir konumda uzun bir nesne (ED: 788a).	sübek: <i>hlk.</i> Bazı yerlerde beşikteki çocukların bacakları arasına yerleştirilen sidik şişesi veya sidiği bir kaba akıtacak boru (TS: 2177b).	sibek: 1. Küçük çocukların yataklarını kirletmemeleri için beşiğe takılarak sidiği oturağa götüren tahta boru, kamış 2. Çocuk oturağı 3. El değirmenlerinde alt taşın ortasına çakılan, üst taşın dönmesini sağlayan küçük kazık ya da sivri demir 4. Ağaçların toprağa dikine uzayan kökü, dik kök, kazık kök 5. Sivri 6. Yayık tokmağı (DS V: 3630b-3631a). söbek: 1. El değirmenlerinde alt taşın ortasına çakılan demir ya da ağaç çivi 2. El

		değirmenlerinde alt ve üst taşlar arasına konan, delikli tahta ya da demir araç 3. Üst değirmen taşının ortasındaki mile takılarak dönmesini sağlayan demir baltacık 4. Bulgurun iri çekilmesini sağlamak için baltacığın altına konularak yükselmesini sağlayan topaklanmış ıslak bez 5. Yeni doğan bebeğin göbeğinin üstüne konulan bez 6. Musluk. 7. İbrik vb. emziği (DS V: 3674a-b). sübek: Küçük çocukların yataklarını kirletmemeleri için beşiğe takılarak sidiği oturağa götüren tahta boru, kamış (DS V: 3706b).
soruş-: ³²³ (Giysi teri) emmek (DTS: 541a); (ED: 855a-b).	soruş-: <i>hlk.</i> 1. Kurumak 2. Çamaşır kurumaya başlamak (TS: 2143a).	soruş-: 1. Islak nesne kurumaya başlamak 2. Emmek (DS V: 3667a).
sökel: Hasta (DTS: 541b); Hastalık, rahatsızlık (ED: 820b).	sökel: <i>hlk.</i> 1. Sakat (kimse), malul 2. Gücsüz 3. Hasta (TS: 2148b).	sökel: 1. Humma, ateşli bir hastalık 2. Gücsüz, düşkün 3. Tifo 4. Zatürre 5. Sakat 6. Öldürücü grip 7. Hastaya ayrılan yiyecek (DS V: 3677b-3678a).
sugul-: Suyu çekilmek, buharlaşmak (DTS: 544b); Boşaltılmak (ED: 809b).	soğul-: <i>hlk.</i> 1. Suyu veya sütü çekilerek pörsümek 2. Irmak, kuyu, pınar vb. yerlerde su çekilip yok olmak (TS: 2131a).	soğul-: Sütü kesilmek, suyu çekilmek, buruşup pörsümek, sönmek (DS V: 3658a), sogul-: (DS V: 3656a). sovul-: Suyu, sütü çekilmek, azalmak (DS V: 3670a).
sukım: ³²⁴ ıslık sesi çıkarması için okun ucuna takılan üçgen tahta (DTS: 540a); (ED: 811a-b).	sokum: <i>hlk.</i> 1. Lokma 2. Yufka ekmeğinden yapılan dürüm (TS: 2133a).	sokum: Lokma (DS V: 3661b). sohum, sohum: 1. Lokma 2. Yufka ekmekle yapılan durum (DS V: 3659a-b).
susgak: Kepçe (DTS: 546a); Kova, kepçe (ED: 856a).	susak: <i>hlk.</i> 1. Su kabağından yapılmış veya ağaçtan oyulmuş maşrapa 2. Susamış olan, susayan 3. <i>mec.</i> Salak, aptal (TS: 2174a).	susak: 1. Ağaçtan oyulmuş su kabı, ağaç maşrapa 2. Sukabağından oyulmuş maşrapa 3. Kuyudan su çekmeye yarayan her çeşit kova ya da testi 4. Topraktan yapılmış su bardağı 5. Süzgeçli bahçe kovası,

³²³ ED’de “emmek” anlamlı *sor-* fiilinden türeyen *soruş-* fiili ile “kırıksık” anlamlı *sor* isminden türeyen *sorış-* fiili aynı sözcük sayılarak tek bir madde altında ele alınmıştır. Ancak bunlar iki ayrı sözcük olarak değerlendirilmelidir (OTWF: 482).

³²⁴ DTS’de *sokım* biçiminde yer alır.

		bahçıvan kovaşı 6. Değirmencilerin öğüttükleri tahıldan emekleri karşılığında pay almak için kullandıkları ölçek (DS V: 3701b).
süzgü: Süzgeç, filtre (ED: 862a; DTS: -).	süzgü: <i>hlk.</i> 1. Delikli çanak 2. Balıkçı kepçesi 3. Fide sulamak için tenekeden yapılan, ucunda süzgeci olan kap (TS: 2193a).	süzgü: 1. Delikli çanak 2. Balıkçı kepçesi 3. Fide sulamak için tenekeden yapılan süzgeç (DS V: 3732b).
tañla-: 1. Şaşmak, şaşırmak, hayret etmek 2. Hayran olmak (DTS: 565a); Şaşmak, şaşırmak; (bir şeyi) olağanüstü bulmak, (ona) hayran olmak, (bir şeyi, diğer şeylerden) daha çok beğenmek, (onu) seçmek (ED: 521a-b).	tanla-: <i>hlk.</i> Şaşmak, şaşırmak (TS: 2264a).	danla-, dañla-: 1. Şaşmak 2. Gıpta etmek (DS II: 1362a-1363a). dağna-: 1. Gıpta etmek 2. Şaşmak 3. Bir şeye çok dikkatle ve beğenerek bakmak 4. Etrafı gözetlemek, tetkik etmek (DS II: 1325b-1326a). dağne-: Bir şeye çok dikkatle ve beğenerek bakmak (DS II: 1326a). dañna-: Şaşmak (DS II: 1363b). tanla-: Şaşırmak (DS V: 3823a-b).
tat: 1. Yabancı, ecnebi 2. Müslüman olmayan Uygurlar için kullanılan aşağılama ifadesi (DTS: 573b); Yabancı (ED: 449a).	tat II: <i>hlk.</i> Dilsiz (TS: 2283b).	tat: 1. Dilsiz 2. Kekeme 3. Çirkin, sevimsiz 4. Kaba (kimse için) 5. Sıra, saygı gözetmeyen, şaşkın, aptal (DS V: 3843b) 6. Deneyimi olmayan kimse (DS VI: 4744a).
taz: 1. Kel, dazlak 2. Uyuz, kel (DTS: 576a); Kel (ED: 570b).	daz: <i>hlk.</i> 1. Dazlak 2. Çıplak (toprak) (TS: 603a).	taz: Çıplak, saçsız baş (DS V: 3855b). daz: 1. Kellere başında kellikten geri ye kalmış izlere denir 2. Saçsız baş, kel 3. Otsuz, çıplak arazi, tepe (DS II: 1390a-b).
tegiñ ~ teyiñ: Samur, sincap (DTS: 581a, 582b); Sincap, sincap derisi (ED: 569a).	değın: <i>hlk.</i> Sincap (TS: 609a).	deyin, dëyin: Sincap (DS II: 1446b), değın: (DS II: 1401a). tehin: Sincap (DS V: 3862a), tayın: (DS V: 3854a), teğın: (DS V: 3861b), tein: (DS V: 3864a), teyin: (DS V: 3906a), tın: (DS V: 3936a), tiyin: (DS V: 3944a), tiğın: (DS V: 3931a).
tegür-: 1. Ulaştırmak (<i>hem</i>	değır-: <i>hlk.</i> 1. Duyurmak,	değır-: 1. Duyurmak,

<i>ger. hem de mec. anlamda</i>) 2. İletmek, getirmek (<i>hem ger. hem de mec. anlamda</i>) (DTS: 582b); Ulaştırmak; (birine, bir şeyi) iletmek, vermek (ED: 485b-486a).	bildirmek, ulaştırmak 2. Değdirmek, dokundurmak (TS: 609a).	bildirmek, ulaştırmak 2. Vurmak, değdirmek, dokundurmak (DS II: 141a). deyir- : Dokundurmak, değdirmek (DS II: 1446b).
teltük : ³²⁵ Aptal (DTS: 584a; ED: -).	teltik : <i>hlk.</i> Yanlış, hata (TS: 2314b).	teltik : 1. Dolaşık, karışık, yanlış 2. İvedi yapıldığından yanlış ya da eksik (iş için) 3. Hazır (DS V: 3874b-385a) 4. Dolaşık, karışık, engelli, yanlış 5. Yabancı 6. Yaramaz, ters (DS VI: 4751b). teltek : Dolaşık, karışık, yanlış (DS V: 3874b), teltig : (DS V: 3874b), teltuk : (DS V: 3875a). teltük : 1. Dolaşık, karışık, yanlış 2. Nazlı, alingan, çabuk küsen 3. Sık sık kza yapan, dikkatsiz, sakar 4. Sallanarak, dengesiz yürüyen (kimse) 5. Ayıp (DS V: 3875a-b).
tepig ~ tepük : 1. Tekme 2. Saç sarmada ve oyunda kullanılan kurşun parçası (DTS: 586a-b); (ED: 438b-439a).	teplik : <i>hlk.</i> Tekme (TS: 2326a).	depik : Tekme, çifte (DS II: 1428b-1429a), depük : (DS II: 1431a), teplik : (DS V: 3885b), tepbik : (DS V: 3883a), tepih : (DS V: 3885b). tepük : 1. Tekme, çifte 2. Çiğnenerek, basılarak kurumuş, sertleşmiş toprak (DS V: 3890a).
tepren- : Hareket etmek (ED:444b-445a); (DTS: 579a).	depren- : <i>hlk.</i> Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak (TS: 633a).	debren- : Kımıldanmak (DS II: 1396a). tebren- : Hastalık ya da kapanmak üzere olan yara yeniden azmak, yinelemek (DS V: 3857b). tepren- : 1. Yerinden oynamak, kımıldamak 2. Tekme atmak, tepinmek 3. Hastalık ya da kapanmak üzere olan yara yeniden azmak, yinelemek (DS V: 3888a).

³²⁵ DTS'deki kayıt Kutadgu Bilig'e dayanmaktadır. Ancak KB (III 1979: 435) dizininde sözcük "günâhkâr" olarak anlamlandırılmıştır.

		terpen-: Deprenmek, kımıldamak (DS V: 3896a).
têr-: 1. Toplamak, yığmak 2. Derlemek (kitap hakkında) 3. Otlatmak (DTS: 586b); Bir araya getirmek, toplamak, birleştirmek (ED: 529a-b).	der-: <i>hlk.</i> Bir araya getirmek, derlemek, toplamak, devşirmek (TS: 638a).	der-: Ekini biçip toplamak (DS II: 1435b). dir-: Toplamak, derlemek (DS II: 1519a). dêr-: Toplamak (DS II: 1435a).
têrig: 1. Toplama 2. Meclis, toplantı (DTS: 587a-b); (ED: 543a-b).	deri II: <i>hlk.</i> 1. Toplantı, düğün 2. Pazar veya panayır kurulan gün, dernek (TS: 635a).	deri, dêri: 1. Toplantı, düğün 2. Panayır, pazar, pazar kurulan gün 3. Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi 4. Çarşamba günü 5. Pazar günü 6. Perşembe (DS II: 1433b-1434a). diri: 1. Pazar 2. Pazartesi (DS II: 1417a).
tersin-: 1. Öfkelenmek 2. Kötüleşmek, kötü bir duruma gelmek (DTS: 588b); (ED: 553b).	tersin-: <i>hlk.</i> 1. Geri dönmek, rücu etmek 2. Hiddetlenmek, aksilik etmek (TS: 2333b).	---
tılak: Kadın cinsel organı (DTS: 600b); Klitoris (ED: 495b).	dılak: <i>hlk.</i> Bızır (TS: 652a).	dılak: Kadının cinsiyet organının üst kısmında bulunan pek duygun küçük bir organ, bızır (DS II: 1457b-1458a), dilağ: (DS II: 1490b), dillak: (DS II: 1495b), tilak: (DS V: 3932b).
tırnak ~ tıprak: Tırnak, pençe (DTS: 603a); Tırnak veya pençe (İnsan veya hayvan) (ED: 551b).	cırnak: <i>hlk.</i> Yırtıcı hayvan tırnağı (TS: 461a).	tırnak: Kalem ucu (DS V: 3925b). dırnak: Tırnak (DS II: 1472a), dınnağ: (DS II: 1466a), dinnak: (DS II: 1466a), dırnağ: (DS II: 1471b), dıyak: (DS II: 1475a). cırnak: Tırnak, pençe (DS II: 935b-936a), çaynak: (DS II: 870a), cernak: (DS II: 886a), cımak: (DS II: 914b), cınak: (DS II: 918a), cınnağ: (DS II: 924b), cinnak: (DS II: 924b), cırmak: (DS II: 933b), cırnağ: (DS II: 935b), cıynak: (DS II: 945b), cirmak: (DS II: 985b), ciynak: (DS II: 991a), çaynak: (DS II: 1098), çırmık: (DS II: 1187b), çırnağ: (DS II: 1188a), çırnak: (DS II: 1188a),

		çıynak: (DS II: 1201a), çıynak: (DS II:1251a).
tikü: Bir parça (veya dilim) et (ED: 478b; DTS: -).	tike: <i>hlk.</i> Et, ekmek, peynir vb.nde parça, lokma, dilim (TS: 2355b).	dıki: Biraz, bir parça, azıcık (DS II: 1455a), dike: (DS II: 1484b). diki: 1. Biraz, bir parça, azıcık 2. Tane 3. Et parçası (DS II: 1486b-1487a). tıki: Parça, lokma, dilim (genellikle et, ekmek, peynir vb. için) (DS V: 3912a), tiği: (DS II: 3931a), tiyi: (DS V: 3944a). tike: 1. Parça, lokma, dilim (genellikle et, ekmek, peynir vb. için) 2. Azıcık 3. Pirzola 4. Kıyma 5.Ceviz içinin dörtte biri (DS V: 3931b-3932a). tiki: 1. Parça, lokma, dilim (genellikle et, ekmek, peynir vb. için) (DS V: 3932a) 2. Küçük doğranmış, kuşbaşı et kavurması (DS VI: 4764a).
tin: Dizgin (DTS: 595a); Yular, dizgin (ED: 512b).	din I: <i>hlk.</i> İlmek (TS: 669b).	tin: Dokuma tezgâhlarında çözgü unutulurak dışarda kalmış tek ilmek (DS V: 3935b-3936a). din: İlmek (DS II: 1500a).
tiğ: Dik (DTS: 595a); (ED: 512b).	din II: <i>hlk.</i> Bir şeyin en yüksek ve sivri noktası (TS: 669b).	tin: Bir şeyin tepesi (DS V: 3936a). din: Bir şeyin en sivri ve yüksek noktası (DS II: 1500a).
tire-: Dayamak (DTS: 595b); Dayamak, desteklemek (ED: 533a).	dire-: <i>hlk.</i> 1. Bir şeyi dikine koymak, dayamak, durdurmak 2. <i>mec.</i> Direnmek, karşı koymak, inat etmek, ısrar etmek (TS: 675a).	dire-: 1. Bir şeyi dikine koymak, dayamak, durdurmak 2. İnat ve ısrar etmek 3. Bir şeyin ağırlığına dayanmak, çekmek (DS II: 1513b). tire-: Bir şeyi düşmemesi için desteklemek (DS V: 3939a).
tireş-: Çekişmek, didişmek (DTS: 595b); Birbirine veya karşıya dayanmak (ED: 554a).	direş-: <i>hlk.</i> Sebat etmek (TS: 675b).	direş-: 1. Dayanmak, sebat etmek 2. Karşılıklı ayak diremek 3. Karşı gelmek 4. Çekişmek 5. Çarpışmak, savaşmak 6. Ayakta durmak 7. Sertleşmek, katılaşmak (DS II: 1514a-b). diriş-: Karşılıklı ayak diremek (DS II: 1517b).

		dirgeş-: 1. Karşılıklı ayak diremek 2. Karşı gelmek (DS II: 1516a).
tişe-: Bilemek (DTS: 597a); (ED: 561a-b).	dişe-: <i>hlk.</i> Diş çıkarmak (TS: 680b).	dişe-: 1. Bebek ve hayvan yavrusu diş çıkarmak, diş çıkarmaya başlamak 2. Yedi yaşındaki çocukların süt dişleri dökülüp esas dişleri çıkmak 3. Diş geçirmek, ısırarak 4. Dişegi denilen ucu tırtıllı çekiçle değirmen taşı ya da herhangi bir şey üzerinde diş yapmak 5. Döven taşlarını değiştirmek, dövene diş takmak 6. Bıçkı, testere, orak gibi aygıtların dişlerini eye ile bilemek 7. Yivlemek (DS I: 1521b-1522a).
tişek: İki yaşında koyun (DTS: 597a); İki yaşında koyun (ED: 663b).	şişek: <i>hlk.</i> 1. İki yaşındaki koyun 2. Kuzulama dönemine girmiş veya doğurmuş koyun (TS: 2227b).	şişek: 1. 1-2 yaşında koyun 2. Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütü koyun 3. 1-2 yaşında erkek koyun 4. Enenmiş koç 5. Doğurmamış genç manda (DS V: 3786a-3787a). şişey: Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütü koyun (DS V: 3787a), şişik: (DS V: 3787a). şüşek: (DS V: 3795b). şişak: 1-2 yaşında koyun (DS V: 3786a), şişşek: (DS V: 3788a).
tizle-: Ezmek (DTS: 599a); (ED: 576a).	dizle-: <i>hlk.</i> 1. Dize kadar batmak 2. Dizini kullanarak bastırmak (TS: 687a).	dizle-: 1. Diz üstü düşmek 2. Diziyile bastırarak sınıksız doldurmak (DS II: 1532a).
toğun-: Doymuş olmak, doyuma ulaşmak (ED: 458a); (DTS: 604a).	doyun-: <i>hlk.</i> Yeteri kadar yemiş olmak, doymak (TS: 709a).	doyun-: Karnını doyurmak, doymak (DS II: 1568b).
tomur-: Ayakkabı kalıbı, tomruk yapmak (DTS: 609a); Yuvarlak bir şekilde kesmek (ED: 509a).	tomur-: <i>hlk.</i> 1. Ağacı dibinden kesmek 2. Ağaç ve asmalarda filiz vermek üzere gözler kabarmak, tomurcuklanmak 3. Şişip kabarmak (TS: 2364b).	tomur-: 1. Ağacı dibinden kesmek 2. Ağaç dallarını kesmek 3. Bir şeyi uzunluğuna yarmak (daha çok ağaç için) 4. Oburca yemek 5. Ağaç ve asmalarda filiz vermek üzere gözler kabarmak (DS V: 3960a-b). domur-: 1. Kaynaktan su kaynatarak çıkmak 2. Bir şeyden damla şeklinde su

		çıkmaq 3. Ağaçlar tomurcuklanmaq 4. Kabarmak 5. Kesilen yerden kan deri üstüne damla hâlinde çıkmaq 6. Ağaçları, tomrukları kısa kısa keserek kütük hâline getirmek (DS II: 1553b-1554a). dumur-: Su kabarmak (DS II: 1603a). tonur-: Ağacı tomruk yapmak (DS V: 3963a).
ton: Giysi, elbise (DTS: 609a); Giyim, giysi (ED: 512b).	don I: <i>hlk.</i> 1. Giysi 2. Vücudun belden aşağısına giyilen uzun veya kısa iç giysisi, külot (TS: 703b).	don: 1. Çamaşır 2. Kıyafet, biçim 3. Gelin elbisesi, kadın elbisesi 4. Pantolon 5. Şalvar 6. Beyaz bezden yapılmış pijama 7. Tavukların ayağına işaret olarak bağlanan bez 8. Saman taşımak için kağınların yanlarına konulan yün örtü (DS II: 1557b-1558a). ton: Kürk (DS V: 3960b). dan: İç donu, pantolon (DS II: 1355a).
toğra: Cilt üzerindeki kir (DTS: 621b); Vücuttaki kir (ED: 524a).	donra: <i>hlk.</i> 1. Saç kepeği, kaş konağı 2. Kalınlaşmış, tabaka durumuna gelmiş kir (TS: 705b).	toğra: Deri üzerinde biriken kir tabakası, el ve ayaklardaki kirli çatlaklar (DS V: 3962b). domra: Kalınlaşmış, tabaka hâline gelmiş kir (DS II: 1553a). doğra: 1. Kalınlaşmış, tabaka hâline gelmiş kir 2. Kir, su ve ısı değişimi sebebiyle el ve ayaklarda meydana gelen siyahımsı çatlaklar, yaracıklar 3. Kalınlaşmış, sertleşmiş çıban, kel 4. Nasır (DS II: 1561b). tomra: Ayak topuğunda oluşan çatlaklar (DS II: 3959a).
tor: Ağ, tuzak (DTS: 612b-613a); Kuşları veya balıkları yakalamak için ağ (ED: 528b).	tor: <i>hlk.</i> Sık gözlü ağ (TS: 2373b).	tor: 1. İnce örgülü balık ağı 2. İnce balık ağı gibi örülmüş para kesesi 3. Saman taşırken kağı arabasına takılan ot ve kendirle örülmüş ağ 4. Uçkur uçlarına yapılan düğümler 5. Çözülemeyen ilmek (DS V: 3969a) 6. Tuzak (DS VI: 4771b).

torum: Yavru (DTS: 613a); Deve yavrusu (ED: 549a).	torum: <i>hlk.</i> Deve yavrusu (TS: 2375a).	dor: Balık ağı (DS II: 1563a). torum: Deve yavrusu (DS V: 3972b), dorum: (DS II: 1566a-b), darum: (DS II: 1374a), doğrum: (DS II: 1537b), doğurum: (DS II: 1539b), dörüm: (DS II: 1564a), dorun: (DS II: 1566b).
tögi: Darı (DTS: 614a); Öğütülmüş veya temizlenmiş tahıl (ED: 478b).	düğü: <i>hlk.</i> 1. Elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur 2. Pirinç (TS: 733a).	düğü: 1. Elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur 2. Bulgur unu 3. Değirmende çekilerek kırılmış mısır 4. Pirinç 5. Kızıldarı, kumdarı 6. İnce bulgurdan yapılan çorba 7. İnce bulgurdan yapılan plav 8. İrice ezilmiş buğdayla üzüm şirasından yapılan bir çeşit tatlı (Dilim dilim kurutulup kışın da yenir) 9. Tatlı (DS II: 1622a-1623b). döğü: Değirmende çekilerek kırılmış mısır (DS II: 1572a). düyü: 1. Pirinç 2. Kabuğu alınmış mısır, buğday yarması 3. Elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur (DS II: 1642b).
tölek: Durgun, sakın (DTS: 614b); Sakin, ağırbaşlı, sessiz vb. (ED: 498a-b).	dölek: <i>hlk.</i> 1. Ağırbaşlı, uslu, ağır davranışlı 2. Düz, engebesiz (toprak parçası) (TS: 711b-712a).	dölek: 1. Düz, engebesiz arazi, tepenin eteği 2. Kıvrıntısız, düz yol 3. Tarlanın düz ve verimli kısmı 4. Ekilen domates, biber, patlıcan fidelerinin kolay sulanması için kıvrıntılı olarak hazırlanan yer 5. Uslu, terbiyeli, ağırbaşlı (kimse) 6. Uyanık, dikkatli 7. Uysal 8. Eli işe yatkın 9. İçinden pazarlıklı 10. Dürüst, ciddi, mert 11. Yaşı kırkı geçen kimse 12. Güzel, iyi 13. Doğru, düzgün 14. Boyu boşu güzel olan (kimse) 15. Orta yaşlı (kimse) (DS II: 1577a-1578a).
töş: Göğüs (DTS: 617b); Göğüs, göğüsün üst bölümü (ED: 558b).	dös: <i>hlk.</i> 1. Göğüs, bağır 2. Kaburga altı (TS: 717a).	dös: 1. Ön taraf 2. Yamaç, bayır 3. Göğüs, bağır 4. Kucak 5. Gerdan 6. Karın boşluğu 7. Kaba et, kalça (DS II: 1588b-1589a).

tulguk / tulkuk:³²⁶ Şişme torba, şarap tulumu (DTS: 607b); şişirilmiş deri kap, torba; deri kap (ED: 496b).	tuluk: <i>hlk.</i> Tulum (TS: 2385a).	toluk: Davar derisinden yapılan yayık (DS V: 3955b). tuluk: Pekmez, peynir, yağ vb. şeyler koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum (DS V: 3990), Şişirilmiş hayvan derisi, tulum (DS VI: 4776a), tuluğ: (DS V: 3990a), tuluğ: (DS V: 3990a).
tuluğ: 1. Şakak 2. Gem halkası (DTS: 621a); Şakaklar (anatomik), şakaklardaki saç, bir bukle saç (ED: 501a).	duluk: <i>hlk.</i> 1. Yüz. 2. Şakak 3. Yüzün şakakla çene arasındaki yanı 4. Şakak üzerinde saç ile sakalın birleşimi olan kısım, favori (TS: 722b).	tuluk: 1. Yanak 2. Şakak (DS V: 3990b). tulum: Şakak (DS V: 3990b), tulun: (DS V: 3991a), tulup: (DS V: 3991a). duluk: 1. Yüz, çehre 2. Yanak 3. Şakak 4. Avurt 5. Gerdan 6. Nefes borusu 7. Kulak arkası 8. Çene kemikleri 9. Şakaklardaki saç, zülûf 10. Favori (DS II: 1598b-1599a). duluğ: . 1. Şakak 2. Avurt (DS II: 1598b). doluk: Avurt (DS II: 1547b). dulug: Çene kemikleri (DS II: 1598b). dulum: 1. Şakak 2. Şakaklardaki saç, zülûf (DS II: 1599a-b). dulun: 1. Şakak 2. Çene kemikleri (DS II: 1599b).
tumagu: Nezle (DTS: 621a); Baş nezlesi (ED: 505b).	dumağ: <i>hlk.</i> Nezle (TS: 722b). tumağ: <i>hlk.</i> Nezle (TS: 2385b).	duma: 1. Nezle, grip, bronşit 2. Öksürük, boğmaca öksürüğü (DS II: 1600b-1601b), dumağ: (DS II: 1601b), dumağ: (DS II: 1601b), dumağ: (DS II: 1601b), dima: Öksürük, boğmaca öksürüğü (DS II: 1498b), dima: Nezle, grip, bronşit (DS II: 1459a), dimağ: (DS II: 1459a), dimağ: (DS II: 1459a), dimağ: (DS II: 1459a), dimağ: (DS II: 1498b), dimağ: (DS II: 1498b), dimağ: (DS II: 1498b).

³²⁶ DTS’de hem *tolguk* hem de *tolkuk* biçiminde madde başı yapılmıştır. Ercilasun vd. sözcüğü *tulkuk* biçiminde okumuş ve TS’de yer alan *tulum* ve *tuluk* sözcüklerinin *tulkuk* ile kökteş olduklarını ifade etmiştir (Ercilasun vd. 2014: 321).

		1548b), domağı: (DS II: 1548b), dumag: (DS II: 1601b), dumağa: (DS II: 1601b), dumağu: (DS II: 1601b), dumağ: (DS II: 1601b), duman: (DS II: 1601b), dumo: (DS II: 1603a), dumu: (DS II: 1603a), düma: (DS II: 1628a).
turgu: Durma, kalma (DLT: 901; DTS: -; ED: -).	durgu: <i>hlk.</i> 1. Sekte 2. Bir müzik eserinde, bitiş etkisi yapan armonik zincirlemeler bütünü (TS: 724b).	---
tuşag: Atların ön ayaklarına takılan köstek (DTS: 626a); Köstek (at için) (ED: 562a).	duşak: <i>hlk.</i> Hayvanın iki ayağını iple bağlayarak yapılan köstek (TS: 727a).	duşak: 1. Hayvanların ayak bağı, köstek 2. Hayvanların ayaklarını bağlamak için özel olarak yünden yapılan ip 3. Çatalı ağaçtan yapılmış köstek 4. Mecazen ayak bağı olan şey 5. Döven kanaatlarını birbirine tutturana ağaç parçası 6. Bir şeyin düşmemesi için yapılan ağaç destek (DS II: 1609a). dıvşak: Hayvanların ayak bağı, köstek (DS II: 1475a), doşak: (DS II: 1567a), duşşak: (DS II: 1610b), düşak: (DS II: 1638a). tuşak: Hayvanın sakıncalı yerlere gitmemesi için ön ayaklarına bağlanan ip (DS V: 3998b), tuşşak: (DS V: 3999a).
tutmaç: Erişte çeşidi, unlu yemeğin adı, tutmaç (DTS: 628a); Erişte, makarna, şehriye türü bir yemek (ED: 457a).	tutmaç: <i>hlk.</i> Dört köşe kesilmiş küçük hamur parçalarından yapılan yoğurtlu çorba (TS: 2391a).	tutmaç: 1. İnce ince kesilen hamurdan yapılmış çorba 2. Ufak ufak kesilmiş hamur suda haşlandıktan sonra pişmiş mercimek ve sarımsaklı yoğurtla karıştırılarak yapılan yemek 3. Döğmeden yapılmış yemek (DS II: 1612b-1613a). tutmaç: 1. Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba 2. Kurumuş yufka 3. Kesilmiş hamur içine kavurma konularak yapılan bir çeşit

		çorba (DS V: 4002a).
tüg- : (Düğüm) bağlamak, yapmak (DTS: 630b-631a); (Düğüm) atmak, (ip) bağlamak; <i>mec.</i> (kaşları öfkeyle vs.) çatmak (ED: 477a).	düğ- : <i>hlk.</i> Düğüm yapmak (TS: 732b).	düğ- : Bağlamak, düğümlemek (DS II: 1620a), düy- : (DS II: 1642b).
tüğür : Akraba, evlilik yoluyla akraba (DTS: 633b); Evlilik yoluyla kız kardeşlerin verilebileceği kabile (veya kabilenin üyesi), evlilikle akrabalık kuran kişi (ED: 523b).	dünür : <i>hlk.</i> Eşlerin baba ve analarının birbirlerine göre durumu (TS: 735b).	dünür, düğür : 1. Kız görmeye giden kimse, görücü 2. Kız istemeye giden kimse, elçi (DS II: 1632a-b). dövür : Kız görmeye giden kimse, görücü (DS II: 1593a), düğür : (DS II: 1618b), düvür : (DS II: 1642b). düğür : 1. Kız görmeye giden kimse, görücü 2. Kız istemeye giden kimse, elçi 3. Evlenenlerin anne ve babaları 4. Bacanak (DS II: 1625a-b).
tüple- : ³²⁷ Bir şeyin aslını, temelini araştırmak, incelemek (DTS: 634b); (ED: 440b).	diple- : <i>hlk.</i> 1. Bitkiyi kökünden sökmek 2. İçilecek bir şeyi dibine kadar içmek (TS: 673b-674a).	dible- : 1. Sınıfta kalmak 2. Başlanılan işin sonunu almak, bir şeyi sonuna kadar götürmek 3. Dip köşe, boş yer bırakmamacasına doldurmak 4. Dikilen ağacı yerine iyice oturtmak (DS II: 1480b). diple- : 1. İçilecek bir şeyi dibine kadar içmek 2. Bir bitkiyi kökünden sökmek 3. Olduğu yerde saymak 4. Bir şeyi diğer bir şeyin iyice içine, tabanına kadar sokmak 5. Üzüm, kiraz vb. meyvelerin konulacağı küfenin dibini otla doldurmak (DS II: 1510b-1511a).
uç : Kuyruk sokumu (DTS: 640a); Bel, sırt (ED: 20b).	uca I: <i>hlk.</i> Kuyruk sokumu kemiği (TS: 2405a). uca II: <i>hlk.</i> Yüce (TS: 2405a).	uca : 1. But 2. Oturak yeri 3. Yüce (DS VI: 4021a). üce : Yüce (DS VI: 4057a).
ud(u)laş- : Birbirini takip etmek (ED: 59a); (DTS: 643a).	uylaş- : <i>hlk.</i> Birbiriyle uyuşmak, uzlaşmak, anlaşmak (TS: 2430a).	uylaş- : Uzlaşmak, anlaşmak (DS VI: 4052a-b), uynaş- : (DS VI: 4052b).
uğ : Çadır iskeletinin üstündeki bükülmüş ahşap kirişler (DTS: 643b); Çadır iskeleti, yurt tipi çadırın	huğ : <i>hlk.</i> Çubuk veya kamıştan yapılmış bağ ve bahçe kulübesi (TS: 1114b).	huğ : Çevresi çitle çevrilmiş ağıl (DS III: 2441b). huv : Bostan çardağı (DS III: 2446b).

³²⁷ ED'de *tüble-* biçimindedir.

çerçevesini oluşturan tahta dayak (ED: 76a).		hov: Sazdan yapılan ev (DS VI: 4521b).
ugur: ³²⁸ 1. Zaman 2. Neden, sebep, vesile 3. Sayesinde, nedeniyle 4. Karşılık 5. Verimli, elverişli (DTS: 387b); Zaman, neden; doğru zaman, hayırlı zaman; iyi şans (ED: 89a-b).	uğur III: <i>hlk.</i> Ön veya yan (TS: 2412a).	uğur: 1. Yön 2. Ön 3. Kıyı 4. Yakın 5. Bölge 6. Yelden, yağmurdan korunulacak yer 7. Zaman (DS VI: 4031b-4032a) uğru: Yol (DS VI: 4029b). oğur: Uğur (DS V: 3272a).
ugurluk: ³²⁹ Karşılık (DTS: 387b); (ED: 93b).	uğurluk: <i>hlk.</i> Uğur sayılan kimse, hayvan veya nesne, maskot (TS: 2412b).	uğurluk: 1. Çocukların yemek önlüğü 2. Uğur getirdiğine inanılan şey (DS VI: 4032b).
ugut: Bir tür hamur (DTS: 643b); Maya (ED: 80b).	uğut: <i>hlk.</i> Çimlenmiş buğdayın kaynatılmasıyla yapılan bir çeşit yemek (TS: 2412b).	uğut: 1. Çimlenmiş buğdayın kaynatılmasıyla yapılan bir çeşit yemek, tatlı 2. Yağmuru bol yılların buğdayı, unu; ondan yapılan kara, kabarmamış ekmek (DS VI: 4033a) 3. Ak, renksiz 4. Kara un 5. Islak buğdaydan elde edilen un (DS VI: 4785b). ugut: Mayasız hamurdan yapılan, fırında pişen bir çeşit ekmek (DS VI: 4784b). uğunt: Çimlenmiş buğdayın kaynatılmasıyla yapılan bir çeşit yemek, tatlı (DS VI: 4031b), uhut: (DS VI: 4033b).
urt: İğne deliği (DTS: 652a); İğne deliği (ED: 201a).	yurdu: <i>hlk.</i> İğnenin deliği (TS: 2617b).	yurdu: İğne deliği (DS VI: 4323a), yord: (DS VI: 4298b), yurd: (DS VI: 4323a), yurt: (DS VI: 4323b).
urun-: 1. Kucaklamak, sarılmak 2. Bağlamak, örtmek 3. Umudunu kesmek 4. Gerilmek, kalkmak (DTS: 652b); Koymak, vurmak (ED: 235a-b).	vurun-: <i>hlk.</i> 1. Kendine vurmak 2. Giyinmek, örtünmek 3. Koymak (TS: 2492b).	vurun-: 1. Giyinmek 2. Vurma işini kendi üstünde uygulamak, uygulatmak. (iğne, sülük, yakı vb.) (DS VI: 4111a).
ut-: Yenmek, kazanmak (DTS: 655a); Kumarda (bir şeyi) kazanmak; (birini, çeşitli durumda)	üt- II: <i>hlk.</i> Oyunda yenerek bir şey kazanmak, utmak (TS: 2457a).	üt-: Oyunda, kumarda kazanmak (DS VI: 4081a), ud-: (DS VI: 4026a), ut-: (DS VI: 4048b).

³²⁸ DTS’de /o/’lu olarak maddelenen sözcüğün her anlamı, ayrı bir *ogur* maddesi altında değerlendirilmiştir. Biz bunları tek madde altına topladık. ED’de “karşılık” anlamı *ogur* maddesi altında değerlendirilmiştir. Ercilasun vd. (2014: 25) bu anlamın da *ugur* sözcüğüne ait olduğunu ifade etmiştir.

³²⁹ Bu madde DTS’de olduğu gibi ED’de de *ogurluk* biçiminde sözcüğün ilk sesi geniş yuvarlak ünlülü olarak okunmuştur.

kumarda/savaşta yenmek, mağlup etmek (ED: 38b-39a).		yut- Oyunda kazanmak (DS VI: 4324a), yüt- : (DS VI: 4336b). hut- : Direndiği şeyde yenmek, kazanmak (DS III: 24446a). öt- : Oyunda kazanarak karşısındakinin elinde olanı almak (DS V: 336b).
uvun- : 1. Ufalanmak 2. Ovalamak (DTS: 657a); 1. Ufalamak 2. Ovmak (ED: 12b-13a).	uğun- : <i>hlk.</i> 1. Büyük bir üzüntü veya acıdan kıvranmak 2. Ağlaya ağlaya bayılmak 3. Soluğu tıkanmak 4. İsteksiz davranmak, savsaklamak (TS: 2412a).	uvun- : Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek (DS VI: 4049a). uğun- : 1. Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek 2. Ağrıdan, acıdan kıranmak 3. Kederlenmek 4. Olaganüstü üzülmek 5. Yorgun düşmek, durgunlaşmak (DS VI: 4031a-b). ovun- : 1. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak 2. Yaralı, acıdan kıvranmak, çırpınmak DS V: 3302a). oğun- : 1. Soluğu kesilmek, tıkanmak 2. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak 3. Yaralı, acıdan kıvranmak, çırpınmak 4. Üzülmek, yaptığına acınmak 5. Heyecanlanmak (DS V: 3272b-3273a).
üş- : I: Toplanmak, üşüşmek (DTS: 666a); Bir araya toplanmak, kalabalığa toplamak (ED: 256a).	üş- : <i>hlk.</i> Üşüşmek (TS: 2456b).	üş- : 1. Bir yere toplanmak 2. Bir kişiye topluca saldırmak 3. Köpekler havlayarak saldırmak (DS VI: 4080a).
üt- : Hafifçe yakmak (ED: 40a; DTS: -).	üt- : I: <i>hlk.</i> 1. Bir şeyi, tüylerini yakmak için alevden geçirmek 2. Taze buğday veya mısırı ateşe tutup pişirmek (TS: 2456b-2457a).	üt- : 1. Koyun, tavuk vb. hayvanların kıllarını, tüylerini yakmak 2. Taze mısırı, buğdayı ateşe tutup pişirmek (DS VI: 4081b-4082a).
yağır- : 1. Kürek kemiği 2. Atın sırtında eyerin altında aşınma sonucu çıkan yara (DTS: 238b); Yağır (ED: 905a).	yağır- : <i>hlk.</i> 1. Sırt, arka, iki kürek arası 2. Atın omuzları arasındaki yer 3. Çoğunlukla bu yerde eyer ve semerin açtığı yara 4. Kel (TS: 2500b).	yağır- : 1. Yük ve binek hayvanının sırtında, eğer ve semerin açtığı yara 2. Ata uzun süre binenlerin bacaklarında ve kalçalarında açılan yara 3. Kel 4. Omuz (DS VI: 4121b-4122a) 5. Arka, sırt 6. Sırt, iki kürek arası (DS VI: 4810a). yağrı- : Omuz (DS VI: 4126b),

		yağnı: (DS VI: 4126b), yanrı: (DS VI: 4174a). yanır, yağır: 1. Yük ve binek hayvanının sırtında, eğer ve semerin açtığı yara 2. Sırtı yaralı 3. Omuz 4. Böğür 5. Hayvanların sırtında açılan yara 6. Sağaltma amacıyla dağlamak yüzünden açılan yara 7. Yara (DS VI: 4170b). yağar: 1. Yük ve binek hayvanının sırtında, eğer ve semerin açtığı yara 2. İki omuz arası (DS VI: 4118b). yār: Hayvanların sırtında ya da başka yerinde semer, eğer vurmasından oluşan yara (DS VI: 4182a).
yakşı ~ yahşı: İyi (DTS: 266b); Uygun, hoş, güzel (ED: 208a-b).	yahşi: <i>hlk.</i> İyi, güzel, çok güzel (TS: 2503b).	yağşı: İyi, güzel, değerli (DS VI: 4127a), yahcu: (DS VI: 4128a), yahçı: (DS VI: 4128a), yahçi: (DS VI: 4128a), yahşı: (DS VI: 4128b), yahşi: 1. İyi, güzel, değerli 2. Yiğit (DS VI: 4128b), yehşi: (DS VI: 4230a).
yaldra- ~ yaldrı- ~ yaltri- ~ yuldra-: Parlamak (DTS: 242b); Parlamak, ışıldamak (ED: 923b-924a).	yıldıra-: <i>hlk.</i> Parıldamak (TS: 2591b).	yıldıra-: Parıldamak, ışıldamak, ışık oynamak (DS VI: 4269a). yaldıra-: Işık yansımak, parlak bir nesne parlayıp sönmek; şimşek çakmak (DS VI: 4145a). ıldıra-: 1. Arasıra parlamak 2. Çok hafif ışık vermek (DS IV: 2464b-2465a).
yaldruk ~ yaltrık ~ yalturuk ~ yaltrak ~ yuldruk ~ yıldırık ~ yıltırık: 1. Parlak, parıltılı 2. Süslü (DTS: 242b); Parlak, parlayan nesne; bir yıldız ismi, muhtemelen Procyon (ED: 922a-b).	yaldırak: <i>hlk.</i> Parlak, cilalı (2512b). yıldırak: <i>hlk.</i> 1. Şimşek 2. Parıldayıcı, parıldayan (TS: 2591b).	ıldırak: Parlak (DS IV: 2464b). ıldırık: 1. Sıcaklık 2. Aydınlık 3. Kıvılcım (DS IV: 2465a). yaldırık: Merih (DS VI: 4145b). yalturak: Kuyruklu yıldız (DS VI: 4152b). yıldırak: 1. Çok parlak 2. Parlaklık (DS VI: 4269a).
yalın: Alev (DTS: 243a); Yalın (ED: 929b).	yalın I: <i>hlk.</i> Alev (TS: 2513b).	yalın: 1. Alev 2. Ateş, sıcaklık 3. Parlak 4. Yazın esen sıcak yel (DS VI:

		4147b).
yana: 1. Tekrar, yeniden 2. Gene (DTS: 246a); Tekrar, yeniden; ve (ED: 943a-b).	gine: <i>hlk.</i> Gene, yine (TS: 945b).	gine: Yine (DS III: 2079a).
yaŋsa-: Gevezelik etmek (DTS: 249b); Çene çalmak, gevezelik etmek (ED: 953a).	yaŋsa-: <i>hlk.</i> Gevezelik etmek, tatsızlık etmek (TS: 2525a).	yaŋsa-, yaŋsa-: 1. Gevezelik etmek 2. Azarlamak, söylenmek, çekişmek 3. Mızızlanmak, vara yoğa söylenmek 4. Söze yanıt vermemek 5. Sırnaşmak, yalancıkta ağlayarak istemek 6. Üstelemek 7. Sululuk etmek (DS VI: 4176a). yağsa-: Gevezelik etmek (DS VI: 4127a).
yaŋsak: Geveze, çenesi düşük (DTS: 249b-250a); Çenesi düşük, geveze (ED: 953a).	yaŋsak: <i>hlk.</i> Yersiz ve çok konuşan, geveze (TS: 2525a). yavşak: ³³⁰ <i>hlk.</i> 1. Bit yavrusu, sirke 2. <i>mec.</i> Geveze, yılışık kimse (TS: 2553a).	yaŋsaŋ, yaŋsak: 1. Geveze, densiz, yersiz konuşan 2. Sarhoş 3. Yılışık, çok gülen (DS IV: 4175b). yağışak: 1. Geveze, densiz, yersiz konuşan 2. Budala (DS VI: 4122b). yağsaŋ, yağşak: 1. Çok söyleyen, geveze 2. Girişken (DS VI: 4127b). yakşak: Çok söyleyen, geveze (DS VI: 4132b). yanışak, yaŋışak: Geveze (DS VI: 4171a). yansak: Geveze, densiz, yersiz konuşan (DS VI: 4174b). yâşak: 1. Geveze, densiz, yersiz konuşan 2. Alaycı, taklitçi (DS VI: 4198b). yavsaŋ, yavşak: Yılışık, yapışkan, Geveze (DS VI: 4209a).
yapın-: Kendi kapamak (ED: 878b); (DTS: 251a).	yapın-: <i>hlk.</i> 1. Kendine yapmak veya kendi için yaptırmak 2. Özenmek, hazırlanmak (TS: 2527b).	yapın-: 1. Edinmek, kendine yapmak, yaptırmak 2. Yapık da denilen dört köşe başörtüyü, üçgen biçiminde katlayıp başa örterek, uçlarını çene altından bağlamak 3. Alışmak 4. İşte, canla başla çalışmak 5. Beslenip, kendine

³³⁰ Türkçe Sözlük'te *yavşak* maddesi altında iki ayrı sözcüğe ait anlamlar yer alır. Birinci anlam Eski Türkçede *yapuşgak* "dikenli, yapışkan bitki" sözcüğünden bugüne uzanan *yavşak* I sözcüğüne; ikinci anlam Eski Türkçe *yaŋşak* "geveze, çenesi düşük" sözcüğünden bugüne ulaşan *yavşak* II sözcüğüne aittir.

		gelmek 6. Hazırlanmak (DS VI: 4180a).
yarın I: Kürek kemiği, omuz (DTS: 256b); Kürek kemiği (ED: 970a).	yağrın: <i>hlk.</i> Kürek kemiği (TS: 2503b).	yağarnı: Sırt (DS VI: 4119a4120a), yaan: (DS VI: 4112a), yaarnı: (DS VI: 4112b), yağannı: (DS VI: 4118b), yağarın: (DS VI: 4118b), yağın: (DS VI: 4121a), yağınını: (DS VI: 4121b), yağırını: (DS VI: 4122a), yağrın: (DS VI: 4126b), yağrını: (DS VI: 4126b), yangırı: (DS VI: 4168a), yargın: (DS VI: 4126b), yarın: (DS VI: 4187b), yārnı: (DS VI: 4191a),
yas-: 1. Çözmek, dağıtmak 2. Kurmak 3. Gevşetmek, salmak (DTS: 260b); Gevşetmek (ED: 973b).	yas-: <i>hlk.</i> 1. Yayın kirişini gevşetmek 2. Düz duruma getirmek (TS: 2544a).	yas-: 1. Eğmek, çöktürmek, yatırmak, bozup dağıtmak 2. Bastırmak, sindirmek 3. Yatıştırmak 4. Eğilmek, kamburlaşmak (DS VI: 4196b).
yasımuk: Darı (DTS: 261a); Mercimek <i>Erva lens</i> (ED: 975a-b).	yasmık: <i>hlk.</i> Mercimek (TS: 2544a).	yasmık: Mercimek (DS VI: 4197a).
yavuzlan-: (Bir şeyi) kötü saymak (ED: 882a); (DTS: 266a).	yavuzlan-: <i>hlk.</i> 1. Yavuz gibi olmak, yavuz durumuna gelmek 2. Sertleşmek, çetinleşmek, kabadaylaşmak (TS: 2553b).	---
yayla-: Yazı geçirmek (DTS: 241a); Yaz için (bir yere) yerleşmek, yazı (bir yerde) geçirmek (ED: 982a).	yayla-: <i>hlk.</i> Yazın yaylada oturmak, yaylaya çıkmak (TS: 2557b).	yayla-: 1. Yaylaya çıkmak 2. Otlatmak (DS VI: 4214a).
yaz- II: ³³¹ 1. Çözmek 2. Açmak (saç örgüsü için) 3. Çözölmek, yayılmak (DTS: 266b); (bir şeyi) daha basit forma indirgemek; çözmek; açmak; çözölmek (ED: 983b).	yaz- III: <i>hlk.</i> 1. Yaymak, sermek 2. Açmak (TS: 2563a).	yaz-: 1. Hamur açmak 2. Sofra hazırlamak, kurmak 3. Sermek, açmak, yaymak (halı, örtü, yatak vb. için) 4. Yarmak, çizmek (et ve balık için) 5. Bitki gövdelerini bıçak ile yarmak 6. Ezip incelterek genişletmek (et için) 6. Saç taramak 7. Yaklaşma belirtir yardımcı

³³¹ Şinasi Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz-* fiiliyle “yazı yazmak” anlamlı *yaz-* fiilinin aynı fiil olduğunu ifade etmesine karşın Talat Tekin “hata etmek, günah işlemek” anlamlı *yaz-* fiilinin Yakut ve Türkmen Türkçelerinde uzun ünlülü olduğunu, bundan dolayı Ana Türkçe döneminde de uzun ünlülü olması gerektiğini ifade etmiş, “yazı yazmak” anlamlı *yaz-* fiilinin ise kısa ünlülü olduğunu bundan dolayı bu fiillerin birleştirilmesinin morfolojik açıdan mümkün olmadığını belirtmiştir (Tekin 1997-67-73).

		eylemdir (DS VI: 4220b-4221a).
yazı: Bozkır, düzlük (DTS: 267a); Geniş düzlük (ED: 984b).	yazı: <i>hlk.</i> Düz yer, ova, kır (TS: 2560a).	yazı: 1. Düzlük, ova 2. Yer, toprak 3. Bağ, bahçe 4. Yabancı yer 5. Alan (DS VI: 4218a-b). yazu: Düzlük, ova (DS VI: 4221b).
yegü: Yiyecek, yemek (DTS: 269b); Yiyecek (ED: 911a).	yeygi: <i>hlk.</i> Hayvanlar için saklanan kışlık yiyecek, yem (TS: 2587b).	yegi, yëgi: 1. Düğün sırasında, erkek evinden kız evine gönderilen yiyecek 2. Yıllık yiyecek 3. Yem (DS VI: 4225a).
yel-: 1. Koşmak, hızlı gitmek 2. Dolaşmak, gezmek (DTS: 270b); Tırıs gitmek, rahvan koşmak (at için) (ED: 918a-b).	yel-: <i>hlk.</i> Aceleyle, telaşla koşmak (TS: 2568a).	yel-: 1. Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, koşturmak 2. Çabuk yürümek 3. Amaçsız gezip dolaşmak (DS VI: 4240a-b). yil-: Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, koşturmak (DS VI: 4279b).
yèlin: Meme (DTS: 270b); (ED: 930a).	yelin: <i>hlk.</i> İnek, manda, koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü (TS: 2567a).	yelin: 1. İnek, manda, koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü 2. Hayvanın doğuracağı zaman şişen üreme organının dış bölümü (DS VI: 4237a). yilin: İnek, manda, koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü (DS VI: 4279b).
yèlpik: Ruhsal hastalık (DTS: 271a); Cin çarpması (ED: 920a).	yelpik: <i>hlk.</i> Nefes darlığı (TS: 2568b).	yelpik: 1. Nefes darlığı, bronşit 2. Çarpıntı 3. Nefes darlığı çeken, öksürüklü (kimse) 4. Tükürük 5. Aklına eseni yapan, delifışek (DS VI: 4241b). yelpük: Nefes darlığı, bronşit (DS VI: 4241b), yilpik: (DS VI: 4280a). yelpiyh: Yelpaze (DS VI: 4241b).
yèt- I: (Elde kayışla) çekmek, yönetmek (DTS: 275b); (At) sürmek (ED: 884b).	yed-: <i>hlk.</i> 1. Çekerek peşinden götürmek, yedeğinde götürmek 2. <i>mec.</i> Yanında, beraberinde götürmek (TS: 2565a).	yet-: Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek (DS VI: 4261a). yed-: 1. Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek 2. İzlemek (DS VI: 4224a-b) 3. Elinden tutmak 4. Yönetmek

		(DS VI: 4819b).
y��t��r-: 1. Sonuna kadar getirmek 2. İleri ya��a ulaşmak (DTS: 276b); (ED: 893a).	yetir-: <i>hlk.</i> 1. Bitirmek, tamamlamak 2. Besleyip b��y��tmek, yetiştirmek 3. Yetiştirmek, idare etmek (TS: 2585a).	yetir-: 1. Yetiştirmek, denk getirmek 2. Tamamlamak 3. Yetiştirmek, b��y��tmek 4. Götürmek, iletmek (DS VI: 4260a-b). yet��-: Yetirmek, üstünü tamamlamak (DS VI: 4261b). yitir-: 1. Eksi��ini tamamlamak, denk getirmek 2. Yetiştirmek, olgunlaştırmak (DS VI: 4284a).
yıkı��-: (Bir şeyi) yıkmaya yardım etmek (ED: 909a); (DTS: 285a).	yıkı��-: <i>hlk.</i> Güreşmek (TS: 2590a).	yıkı��-: Güreşmek (DS VI: 4266a).
yılka: 1. Büyükbaş, ağırlıklı olarak atlar 2. Sığır, hayvan (insan için) (DTS: 284a-b); çiftlik hayvanları, dört ayaklı hayvan (küçük av hayvanları hariç); hayvan (ED: 925b-926a).	yılka: <i>hlk.</i> 1. At, e��ek gibi tek tırnaklı hayvan sürüsü 2. Ba��ıbo�� bırakılmı�� at veya e��ek (TS: 2593b).	yılka: 1. At sürüsü 2. Ba��ıbo�� dola��an at, ��k��z, inek vb. sürüsü 3. İyi ko��an at (DS VI: 4273a). yalhi, yalhi: Yılka (DS VI: 4145b), yalka: (DS VI: 4149b). ılka: 1. At sürüsü 2. Koyun sürüsü 3. Ke��i sürüsü 4. Ke��i 5. Koyun 6. Damızlık kısırak (DS VI: 2473b). yılga: At sürüsü (DS VI: 4270b), yilhi, yilhi: (DS VI: 4271b). ılgı: At, e��ek ya da keçi sürüsü (DS VI: 2468a), ilhi: (DS VI: 2523b) ilki: S��r�� (at için) (DS IV: 2530b).
yılla-: Var olmak, yaşamak (DTS: 284a); (ED: 919a).	yılla-: <i>hlk.</i> Bir yerde uzun süre kalmak (TS: 2594a).	yılla-: 1. Çok beklemek, bir yerde çok kalmak, i��i uzatmak 2. ��st��nden yıl geçmek (DS VI: 4273b).
yokal-: Yok olmak, mahvolmak (DTS: 291a); Yok olmak, yok edilmek veya yitmek; kaybolmak (ED: 902a).	yo��al-: <i>hlk.</i> Varlığı ortadan kalkmak, yok olmak (TS: 2598b).	yo��al-: Yok olup gitmek (DS VI: 4287b).
yoksuz: Boş, nafile (DTS: 292a); Etkisiz, boşuna vb. (ED: 907b-908a).	yoksuz: <i>hlk.</i> 1. Yoksul 2. Yok olmuş, yok olan, bulunmayan (TS: 2601b).	---
yolak: 1. Çığır, patika 2. ��izgili (DTS: 288b); Küçük patika (ED: 925a).	yolak <i>hlk.</i> Patika (TS: 2604a).	yolah, yolak: 1. Ke��iyolu, küçük geçit 2. Dokuma üstündeki kıyı çizgileri, süsleri 3. Ka��nı vb. izi 4.

		Çözüm yolu 5. Kapı 6. Haklı, doğru yolda olan (DS VI: 4290b-4291a).
yon- : Yontmak, kesmek (DTS: 260a); Kesmek, yaralamak (ED: 942b).	yon- : <i>hlk.</i> Yontmak (TS: 2606b).	yon- : Yontmak (DS VI: 4296a).
yonak : Semerin altına konan yün astar (DTS: 290a); Eşek, öküz vb.. hayvanların semeri altına konan şey (ED: 949a).	yuna : <i>hlk.</i> belleme ³³² (TS: 2617a).	---
yonul- : Yontulmak vs. (ED: 951b); (DTS: 290a).	yonul- : <i>hlk.</i> Yontulmak (TS: 2607a).	---
yort- : Tırıs gitmek, rahvan koşmak (ED: 959a); (DTS: 293a).	yort- : <i>hlk.</i> 1. Koşmak 2. Sürekli yol yürümek 3. <i>mec.</i> İşsiz güçsüz gezmek (TS: 2608a).	yort- : 1. Çalımla yürümek 2. Şımarıkça davranmak, gezip dolaşmak 3. Koşmak (DS VI: 4300b).
yu- : Yıkamak, yumak (DTS: 295a); (Bir şeyi) yıkamak (ED: 870a).	yu- : <i>hlk.</i> Yıkamak (TS: 2614a).	yu- : Yıkamak (DS VI: 4316b-4317a), yoğ- : (DS VI: 4288a), yuğ- : (DS VI: 4314a), yuv- : (DS VI: 4326b), yuy- : (DS VI: 4327a), yü- : (DS VI: 4332b), yüğ- : (DS VI: 4327b), yüv- : (DS VI: 4337a).
yun- : 1. Yıkanmak 2. Abdest almak (DTS: 299a); Yıkanmak (ED: 942b-943a).	yun- : <i>hlk.</i> Yıkanmak (TS: 2617b).	yun- : Yıkanmak (DS VI: 4322a), yuun- : (DS VI: 4324a), yuvun- : (DS VI: 4327a), yuyun- : (DS VI: 4828a), yün- : (DS VI: 4333a).
yund ~ yunt : At (DTS: 299b); At, binek atı; 12 hayvanlı Türk takvimindeki aylarından biri (ED: 946a-b).	yont : <i>hlk.</i> Başiboş hayvan (TS: 2606b).	yunt : Damızlık eşek (DS VI: 4322b). yund : At (DS VI: 4322a). yont : Başı boş hayvan (DS VI: 4296a).
yügrük ~ yügürük : 1. Hızlı, çabuk 2. Koşan, gayretli 3. Çabukluk, koşma (DTS: 303a); Hızlı koşu, süratli (ED: 914a).	yügrük : <i>hlk.</i> 1. İyi yürüyen, iyi koşan 2. Çalışkan 3. Çevik, güçlü (TS: 2621b).	yügrük : 1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk 2. Yürekli 3. İyi yürüyen, koşan (at vb. için) 4. At yarışı, koşu 5. Koşu atı (DS VI: 4327b-4328a). yugruk : Güçlü, dayanıklı (DS VI: 4314b). yuğrük : Hızlı (at, değirmen vb. için) (DS VI: 4314b), yügrük: (DS VI: 4327b). yürük : 1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk

³³² *hlk.* At vb. hayvanların sırtına, eyerin altına konulan keçe, meşin veya kalın kumaş parçası, yapık, yuna (TS: 304b).

		2. İyi yürüyen, koşan (at vb. için) 3. At yarışı, koşu 4. Hızlı akan (DS VI: 4335b). yöğrük: Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk (DS VI: 4306b), yürük: (DS VI: 4323b), yüyrük: (DS VI: 4337a). yüvrük: 1. Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk 2. Koşu atı 3. At yarışı, koşu (DS VI: 4337a).
yükün-: Tapınmak, baş eğerek selamlamak (DTS: 304a-b); Başla selamlamak, (birine) saygı göstermek; tapınmak (ED: 913b).	yükün-: <i>hlk.</i> Birinin önünde, saygı göstermek için eğilmek veya yere kapanmak (TS: 2625b).	yükün-: Umursamaz kalıp kabul etmek, baş eğmek (DS VI: 4331a). yüğün-: Selam vermek (DS VI: 4329a). yüken-: Secde etmek (DS VI: 4330a).
yüli-: Tıraş etmek (DTS: 304b); Tıraş etmek (ED: 919b).	yülü-: <i>hlk.</i> Vücudun fazla kıllarını ustura ile almak, tıraş etmek (TS: 2625b).	yülü-: 1. Tıraş etmek, kazımak. 2. Yolmak, koparmak (çiçek, meyve vb. için) (DS VI: 4332a). yüne-: Yolmak, koparmak (çiçek, meyve vb. için) (DS VI: 4333a). üle-: Balta, bıçak vb. nesneleri sıvriltmek, bilemek (DS VI: 4064a). yüle-: 1. Balta, keser, çapa gibi gereçlerin ağzını düzeltmek, inceltmek, bilemek 2. Yolmak, koparmak (çiçek, meyve vb. için) 3. Tıraş etmek, kazımak 4. Bitirmek, tamamlamak (DS VI: 4331b).
yüligü: Ustura (DTS: 304b); Ustura (ED: 928b).	yülgü: <i>hlk.</i> Ustura (TS: 2625b).6	yülegi: 1. Ustura 2. Bileyi taşı (DS VI: 4331a).
yülük: Tıraşlı, sakalsız (DTS: 304b); Sinek kaydı (tırışlı) (ED: 928a).	yülük: <i>hlk.</i> Ustura ile kesilmiş (kıl) (TS: 2625b).	yülük: Sakalsız (DS VI: 4332a). yülek: 1. Ağzı kütleleşmiş kesici aracın ağzını açtırma, biletme işlemi 2. Tıraş edilmiş, kılları kesilmiş, koparılmış (DS VI: 4331a-b).

5.3. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan ve Türkçe Sözlük'te Eskimiş Kaydıyla Yer Alan Sözcükler

Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ağızlarına uzanan ve Türkçe Sözlük'te eskimiş niteleyicisiyle maddelenen sözcükler üç bölümlü tablo hâlinde ortaya konmuştur. Tablonun sol tarafında bulunan alana Eski Türkçede yer alan sözcükler, tablonun ortasında bulunan alana Türkçe Sözlük'te yer alan sözcükler, tablonun sağ tarafında bulunan alana ise Derleme Sözlüğü temele alınmak suretiyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan sözcükler yazılmıştır. Bu bölümde toplam 46 tane Eski Türkçe sözcük ve bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ve ağızlarındaki görünüşleri yer almaktadır. Tablodaki alfabetik sıra Eski Türkçe sözcüklere göre yapılmıştır.

Eski Türkçe	Ölçünlü Türkiye Türkçesi	Türkiye Türkçesi Ağızları
al II: aldatma, hile, kurnazlık, yöntem, kurnazca bir öğüt (DTS: 34a-b); Araç, bir şeyi yapmanın yolu; aldatma, hile, üçkâğıt (ED: 120b).	al II: <i>esk.</i> Aldatma, düzen, tuzak, hile (TS: 79b)	al : Hile, tuzak (DS I: 165b-166a).
amıtı ~ emdi : 1. Bu zamanki, şimdiki 2. Şimdi, şu an (DTS: 46a); Şimdi (ED: 156b-157a).	imdi : <i>esk.</i> 1. Buna göre, şu hâlde, artık 2. Şimdi (TS: 1182b).	imdi : Şimdi, hemen (DS VI: 4524a). himdi : Şimdi (DS III:2385b), hindi : (2386b), indi : (DS IV: 2478b), indi : (DS IV: 2541a).
anuk : Hazır, hazırlanmış (DTS: 50a); Hazır vb. (ED: 182b).	anık : <i>esk.</i> Hazır (TS: 125a).	anık Hazır, mevcut, var (DS I: 268a), anuk : (281b). hanık : Hazıra konan (DS III: 2274b), hanıh : (DS III: 2274b). hanuk : Hazıra konan, tembel (DS III: 2276a).
anukla- : Hazırlamak, hazır hâle getirmek (DTS: 50a); (Bir şeyi) hazırlamak, hazır duruma getirmek (ED: 183a).	anıkla- : <i>esk.</i> Hazırlamak (TS: 125a).	---
ayıt- : 1. Konuşmaya (anlatmaya, söylemeye) izin vermek (istemek, müsaade etmek, zorlamak) 2. Sormak, soru yöneltmek, sorup soruşturmak 3. Sormak, cevap beklemek, hesaba çekmek 4. Göstermek, nasihat etmek 5. Demek,	eyit- : <i>esk.</i> Demek (TS: 840b).	eyit- : Cevap vermek (DS III: 1823a). ayıt- : 1. Söylemek, anlatmak, nakletmek, konuşmak 2. Türkü söylemek, teganni etmek (DS I: 421b). ayt- : Söylemek, anlatmak, nakletmek, konuşmak (DS I:

söylemek (DTS: 32a-b); (Birini) konuşturmak; sormak (ED: 268b-269a).		432a).
balbal: Balbal, insanı simgeleyen tören taşı (DTS: 86a); Ölen kişi tarafından öldürülen düşmanı temsilen mezara dikilen ve bazen de düşmanın adına atfedilen taş sütun (ED: 333a).	balbal: <i>esk.</i> Eski Türklerde kişinin anılması için mezarının veya bazı kurganların etrafına dikilen taş (TS: 242b).	---
baş II: Yara (DTS: 93b); Yara vb. (ED: 376a).	baş: <i>esk.</i> Çıban (TS: 269b).	baş: Çıban, yara (DS I: 549b).
başmak: Ayakkabı, pabuç (DTS: 95); Ayakkabı, terlik (ED: 382b-383b).	başmak: <i>esk.</i> Ayakkabı (TS: 277b).	başmak: 1. Ayakkabı 2. Takunya 3. Terlik (DS I: 564a). başmağ: 1. Ayakkabı 2. Takunya (DS I: 564a).
batman: (180-300 kilogram arası) ağırlık ölçüsü (DTS: 95b); Ağırlık birimi (ED: 305b-306a).	batman: <i>esk.</i> 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi (TS: 284a).	batman: 1. Büyük su testisi, büyük çömlek 2. Büyük, ağır 3. m ² lik arazi ölçüsü (DS I: 572a).
bay: Zengin, cömert (DTS: 85a); Zengin, zengin kişi (ED: 384a-b).	bay I: <i>esk.</i> Parası, malı çok olan, zengin (kimse) (TS: 285a).	bay: Zengin, ağa (DS I: 574b).
çagır: Üzüm suyu, taze şarap (DTS: 146a); Mayalanmamış üzüm suyu (ED: 409a).	çakır: <i>esk.</i> Şarap (TS: 483a).	çakır: Karışık içki, şarap (DS II: 1044a) çağır: Rakı, şarap (DS II: 1040a).
çap-: 1. Kırbaçlamak, kamçılarlamak 2. Sürmek, (çamuru duvara şamarlayarak) sıvamak 3. (Suda) yüzmek 4. Bulmak, arayıp bulmak (DTS: 149b); (ED: 394a-b).	çap-: <i>esk.</i> 1. Koşturmak 2. Akın etmek, koşmak (TS: 495a).	çap-: Koşmak, ivmek (DS II: 1077a).
çav: Şöhret, ün; rivayet (DTS: 152b); Ün, iyi şöhret (ED: 393a-b).	çav: <i>esk.</i> Ses, ün, haber (TS: 506b).	çav: Şöhret (DS II: 1093b).
çerig: Asker (DTS: 154b); Şavaşta sıra hâlinde duran birlikler, asker, birlik (ED: 428b-429a).	çeri: <i>esk.</i> Asker (TS: 523b).	---
çibun: Sinek, sivrisinek (DTS: 158a); (ED: 397b).	cibin: <i>esk.</i> Sinek (TS: 463a).	çibin: 1. Karasinek 2. Sivrisinek (DS II: 1202b-1203a), cibin: (DS II: 956a). çibim: Karasinek (DS II: 1202b). çibın: Sinek (DS II: 1158a). cimin: Tatarcık (DS II: 968a).
esrük: 1. Heyecanlı 2.	esrik: <i>esk.</i> Sarhoş (TS: 523b).	esrik: Sarhoş (DS III: 1077a).

Sarhoş (DTS: 197a); Sarhoş, alkollü, sarhoşluk (ED: 250b-251a).	820b).	1787a), eserik : (DS III: 1780a) esrek : 1. Sarhoş 2. Deli (DS III: 1786b-1787a). ösrük : 1. Sarhoş 2. Öfkeli, kızgın (DS V: 3355b). esirik : 1. Kızgın, öfkeli, sinirli 2. Sarhoş 3. Deli 4. Dalgın, yarım akıllı (DS III: 1783a). üsruk : Esrik, sarhoş (DS VI: 4076b).
esürt- : 1. Sarhoş etmek 2. (Zenginlik, iktidar) sarhoşu yapmak (DTS: 197a); (Birini) sarhoş etmek (ED: 251b).	esrit- : esk. Sarhoş olmasına yol açmak, sarhoş etmek (TS: 821a).	esirt- : Delirmek (DS III: 1784a).
içre : İçeri, içeride (DTS: 215b); İçinde, içeride (ED: 30a).	içre : esk. İçinde (TS: 1148b).	---
karındaş : (Aynı anadan olma) kardeş (DTS: 454a); Erkek kardeş (veya kız kardeş; genellikle “kız karındaş”ta olduğu gibi) (ED: 662a-b).	karındaş : esk. Kardeş (TS: 1330b).	gardeş : Kardeş (UİA: 377b).
keleci : ³³³ Söz (DTS: 315a); Konuşma, sohbet (ED: 716b).	keleci : esk. Öz veya kusursuz, düzgün söz (TS: 1980b).	kelici : Söz, anlaşma (DS IV: 2727a). kelici : Söz, boş laf (DS IV: 2733b).
kên : 1. Geniş, kapsamlı 2. Bol 3. <i>mec.</i> Cömert (DTS: 318a); Geniş, yaygın (ED: 724b-725a).	gen : esk. Geniş (TS: 925b).	gen : Geniş (DS III: 1989a), genk : (DS III: 1992b).
koldaş : Dost, arkadaş (DTS: 482a); Yoldaş (ED: 619a-b).	koldaş : esk. İş arkadaşı (TS: 1462b).	koldaş : Bir işi beraber yapan kimseler, ortak (DS IV: 2911a).
kopuz : Kopuz, telli müzik aleti (DTS: 479a); Telli çalgı (ED: 588b).	kopuz : esk. Ozanların çaldığı telli Türk sazı (TS: 1480b).	---
közünjü ~ közñü : Ayna (DTS: 342a); Ayna (ED: 761b).	gözüğü : esk. Ayna (TS: 985b).	gözüğü : Ayna (DS III: 2181b), gözüngü : (DS III: 2184b), güzgü : (DS III: 2243b), güzgi : (DS III: 2243b).
kuşlag : Kuşların doğal ortamı, kuşların bulunduğu ve avlandığı yer (DTS: 500b); kuşların avlandığı ve	kuşlak : esk. Av kuşları bol olan yer (TS: 1545a).	---

³³³ Moğolca alıntı olarak değerlendirilmektedir (Tuna 1972: 229).

yaşadığı yer (ED: 672b).		
kuz: Dağın güneş ışığı ulaşmayan bölümü (DTS: 505b); Güneş ışığının az ulaştığı dağın kuzey kısmı (ED: 680b).	kuz: esk. Gölgede kalan (yan) (TS: 1551a).	kuz: Soğuk, güneş görmeyen yer (DS VI: 4577a). guz: Gölge, güneş almayan yer (DS III: 2204a-b).
neteg: Ne gibi, nasıl, ne için (DTS: 381a); Ne gibi (ED: 776a-b).	nite: esk. Nasıl, niçin (TS: 1775a).	---
ogrı: 1. Hırsız, soyguncu 2. Gizli, belli olmayan (DTS: 386b); Hırsız (ED: 90).	uğru: esk. Hırsız (TS: 2411b).	oğru: 1. Hırsız 2. Gizli yapılan iş (DS V: 3271a). oğrı: Hırsız (DS V: 3271a), oğur: (DS V: 3273a). uğru: Hırsız, yolkesen (DS VI: 4027b), ugri: (DS VI: 4025a), ugru: (DS VI: 4025a).
ogrıla- ~ ogurla-: 1. Çalmak, soymak 2. Gizlemek, saklamak (DTS: 387b); Hırsızlamak (ED: 94a-b).	uğrula-: esk. Hırsızlıkla ele geçirmek, çalmak, sirkat etmek (TS: 2411b).	uğrula-: 1. Çalmak, aşırmaq 2. Gizlemek, saklamak (DS VI: 4027b-4028a). oğrula-: Çalmak (DS V: 3271a), oğrıla-: (DS V: 3271a), oğurla-: (DS V: 3273b), oğarla-: (DS V: 3269a), oğorla-: (DS V: 3270b). uğurla-: Çalmak, aşırmaq (DS VI: 4030a).
okluk: Sadak (DTS: 392b); Ok kılıfı (ED: 85a).	okluk: esk. 1. İçine ok konulan ve sırtta taşınan meşinden yapılmış ok kılıfı, sadak 2. Ok yapılmaya uygun (TS: 1791b).	okluk: 1. Bir çeşit saz, kamyş 2. Ucuna kement takılan, sığır vb. hayvanları tutmaya yarayan uzunca değnek 3. Kağıt oku yapmaya yarayan uzun ağaç (DS V: 3277a).
ot I: Ateş (DTS: 396a); Ot, <i>mec.</i> öfke (ED: 34b).	od: esk. Ateş (TS: 1787a).	ot: Barut (DS V: 3294b).
sañç-: 1. Batırmak, saplamak, sokmak 2. Vurmak, yenmek (DTS: 513b-514a); (Mızrakla) delmek, delip geçmek (ED: 835b).	sañç-: esk. Saplamak, batmak (TS: 2026b).	sañç-: 1. Saplamak, batırmak 2. Isırmak, sokmak (DS V: 3537b), sanc-: (DS V: 3537b).
sın: Mezar (DTS: 534b); Kabir (ED: 832a-b).	sin: esk. Ölü gömülen yer, gömüt, mezar, kabir, metfen, makber (TS: 2115a).	sin: Ölü gömülen yer, kabir (DS V: 3639b).
tanul-: Tavsiye edilmek (ED: 521a); (DTS: 564a).	tanıl-: esk. Tanınmak, bilinmek (TS: 2261b).	---
tañsuk: Şaşırtıcı, alışılmadık (DTS: 565a); Harika, olağanüstü, değerli, nadir (ED: 525b-526a).	tansık: esk. İnsan aklının alamayacağı, şaşırtıcı, olağanüstü olay, mucize (TS: 2264b).	tansık: Değerli (DS V: 3823b).

temürgen: (Ok) ucu (DTS: 584b); Ok başı (ED: 509b).	temren: esk. Cirit ucu (TS: 2320a).	---
toy: 1. Karargâh 2. Şehir 3. Şölen, ziyafet (DTS: 606b); Ordugâh, topluluk, büyük toplantı, şölen, düğün şenliği (ED: 566b).	toy II: esk. Ziyafet (TS: 2376a).	toy: 1. Düğün 2. Davul (DS VI: 4773a). töy: Şölen (DS V: 3987a). tüy: Düğün (DS V: 4018b).
tör: 1. Girişe karşı yer, itibarlı yer 2. Değer, kıymet (DTS: 615b); Şölen de çadırının veya odanın itibarlı yeri (ED: 528b-529a).	tör: esk. Başköşe (TS: 2377b).	tör: Evde ya da odada saygıdeğer kişilerin oturduğu başköşe (DS V: 3985a-b). dör: 1. Eski evlerde büyük odanın oturulan kısmı 2. Konuk odası (DS II: 1587a).
tuğcı: Davulcu (DTS: 619b); Sancaktar (ED: 467b).	tuğcu: esk. Osmanlı döneminde savaşlarda padişahın tuğlarını taşıyan kimse (TS: 2384a).	---
turanlıg (Far.+Tür.): Turan Halkı, Türkler (DTS: 622b; ED: -).	turanlı: esk. Orta Asya'da yaşamış olan halk veya bu halkın soyundan olan kimse, Turani (TS: 2387a).	---
tün: Gece (DTS: 633a); Gece (ED: 513a-b).	tün: esk. Gece (TS: 2399a).	dühün: Dün (DS II: 1627a). tün: Gece (DS V: 4013b).
uğan: Kudretli, Tanrı (DTS: 643b); Tanrı, vs. (ED: 87b).	oğan: esk. Tanrı (TS: 1789b).	oğan: Tanrı (DS V: 3269a), uğan: (DS VI: 4027a).
urug II~ uruk II: 1. Tane, tohum, çekirdek 2. Soy, zürriyet (DTS: 652a); Tohum, çekirdek, tahıl tanesi; <i>mec.</i> soy, nesil, kabile (ED: 214b).	uruk: esk. Soy, sülale (TS: 2420a).	uruk: Oba, aile (DS VI: 4043b). oruk: 1. Aile, oymak 2. Göçmen olarak gelip bir yere yerleşen (DS V: 3292a).
ülüş: Pay, bölüm, ölçü (DTS: 663a); Hisse, parça; kitap bölümü, kısım (ED: 153a).	ülüş: esk. Kesilen hayvanın etinden alınan pay (TS: 2445b).	ülüş: 1. Komşuların birbirine gönderdiği yemek 2. Pay (DS VI: 4066b). üleş: 1. Bölüşme, paylaşma 2. Pay (DS VI: 4064b). ülüç: Komşunun komşuya yaptığı karşılıksız yardım (DS VI: 4066a).
yalabaç ~ yalavaç: 1. Haberci, elçi 2. Peygamber, resul (DTS: 242a); 1. Diplomatik temsilci, elçi 2. Peygamber (ED: 921a-b).	yalavaç: esk. Peygamber (TS: 2512b).	yalvaç: Peygamber (DS VI: 4152b).
yelgin ~ elgin: 1. Koşu, yarış 2. Gezgini, gezici (DTS: 271a); Gezgini (ED: 928a).	elgin: esk. Yabancı, gurbette yaşayan, garip (TS: 797a).	yelgin: 1. Coşkun, dişi peşinde koşan, sevdalı 2. Sürek atı 3. Hızlı (DS VI: 4236a) 4. Çok gezen 5. Tez giden (DS VI: 4820b). yellin: Canlı, hızlı (DS VI: 4240a).

5.4. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi Ağızlarına Uzanan Sözcükler

Eski Türkçe ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında ortaklaşan sözcükler, iki bölümlü tablo hâlinde ortaya konulmuştur. Tablonun sol sütununda bulunan alana Eski Türkçede yer alan sözcükler, tablonun sağ sütununda bulunan alana ise Derleme Sözlüğü temele alınmak suretiyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan sözcükler yazılmıştır. Bu bölümde 704 Eski Türkçe Sözcük ve bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki görünümeleri yer almaktadır. Alfabetik sıra Eski Türkçe verilerin bulunduğu sol sütuna göre yapılmıştır.

Eski Türkçe	Türkiye Türkçesi Ağızları
açış- : Ekşimek, mayalanmak (DTS: 6a); (ED: 31b).	acış- : 1. Üzülmek, acı duymak, kederlenmek 2. Birinin ölümüne felaketine hep birlikte üzülmek, yanmak 3. Sızlamak, ağrımak, için için acımak 4. Canı yanmak 5. Kızmak, çıkışmak, öfkelenmek (DS I: 53b). acış- : 1. Üzülmek, acı duymak, kederlenmek 2. Sızlamak, ağrımak, için için acımak (DS I: 54b).
açıkç: Kilit anahtarı (DTS: 6b; ED: -).	açıkç: Anahtar (DS I: 60b), açgıç: (DS I: 58a).
adıkla- : Karışıklığa gelmek, (ani bir şey yüzünden) telaşa düşmek (DTS: 16b); (ED: 49b).	ayıkla- : Şaşmak, bilememek, şaşırmak, tereddüt etmek (DS I: 417b).
adırtla- : 1. Ayrım yapmak, sınır çekmek 2. Bölmek, dereceleme (DTS: 13b); (İki şey) arasında ayrım yapmak (ED: 70b).	ayırtla- : Ayıklamak, seçmek, temizlemek (DS I: 420b). ayıtla- : 1. Ayıklamak, seçmek, temizlemek 2. Çapalamak (DS I: 421a-b). ayıtla- : Çapalamak (DS I: 422a). ayıtle- : Ayıklamak, seçmek, temizlemek (DS I: 422a). aytla- : Ayıklamak, seçmek, temizlemek (DS I: 432a).
aduk ~ adguk ~ aduk: Değişken (kararsız), karışık, zıt (DTS: 18b); Yabancı, meçhul (ED: 80b); acemilik, beceriksizlik, gayretsizlik; acemi, beceriksiz, gayretsiz, hakir (UWn I: 55).	ağdı: 1. Yaramaz, sırnaşık, münasebetsiz, densiz, nadan 2. Ters, aksi 3. Yanlış, değişik 4. Hatalı kusurlu, eksik 5. Yakışsız, yersiz (söz) 6. Kusur, hata, eksik taraf, kabahat, ayıp, hastalık (DS I: 87a-b). auduk: Şımarık, sırtkan, yılışık açgözlü kendini bilmez, açık (çokça çocuklar hakkında) (DS I: 373b).
ağırak: Daha ağır (UWn I: 64-65; DTS: -; ED: -).	ağırak: 1. Az ağır, ağırca, ağır sayılabilen (DS I: 92a).
ağızlan- : Söylenmek, ifade edilmek (DTS: 18b); (ED: 98b).	ağızlan- : Ot yeni yeni bitmek, büyümek (DS I: 97b).
aglak: 1. Tenha, ıssız 2. Çöl, çorak (DTS: 23b); İssiz, ücra, تنها (ED: 84b).	aglak: İssiz, تنها, boş (DS I: 101a-b). avlak: Yalnızlık (DS I: 389b).

agruk: 1. Yük, eşya, ayniyat (DTS: 25a); Ağır eşya, ağır yük vb. (ED: 90b).	ağrık: 1. Eşya, yük, yolculukta önden gönderilen eşya, göç zamanı dönünce alınmak üzere bir yere bırakılan fazla eşya, ağırlık 2. Yatak, yorgan gibi şeylerin konulduğu yer, yüklük 3. Angarya iş, manevi yük (DS I: 109b-110a). ārık, arık: Taşınması kolay eşya, göçten önce gönderilen yük (DS I: 317a-b).
alart-: Sinirle (gözleri) kızartmak (ED: 151a); (DTS: 37a).	alart-: Gözleri açarak, dik dik bakmak (DS I: 198a).
alk-: Yok etmek, mahvetmek; sınır koymak, sonunu getirmek (DTS: 37b); Tüketmek bitirmek, (bir şeyin) sonunu getirmek; (bir şeyi) yıkmak (ED: 135a-b).	alk-: ³³⁴ Yok etmek, tüketmek (DS I: 223a).
alta-: Aldatmak, yanıltmak (DTS: 37a-b); Aldatmak, kandırmak, hile yapmak ED: 133a).	alda-: Aldatmak, kandırmak (DS I: 209a-b).
altag: Hile (DTS: 39b) Araç, bir şeyi yapmanın yolu; hile, pis oyun (ED: 130b).	aldak: 1. Avutacak, kandıracak, gönül alacak şey, söz (DS I: 209a). yaldak: Aldatmak için (DS I: 4811a).
altunlug: Altın yaldızlı, altın ile süslenmiş, altın (DTS: 44a); Altına sahip olan; altından yapılmış; altınla süslenmiş (ED: 134b-135a).	altınli, altunli: altınlı (DA: 147b).
amrak: 1. Sevgili, sevilen, dost 2. Sevilen, seven, değerli (DTS: 45a-b); Sevecen, cana yakın; dost, sevgili, değerli (ED: 162b-163a).	ımrek: Özenen, imrenen (kimse) (DS IV: 2477a). imrek: seven, düşkün (DS IV: 2537a).
amul ~ amıl: Sakin, yavaş; sessiz, yumuşak huylu (DTS: 44b, 46a); Sessiz, ılımlı, dengeli, barışçıl, sakin (ED: 160b-161a).	abul abul: Yavaş yavaş, ağır ağır (DS I: 32b-33a). abal abal (DS I: 6b), abil abil (DS I: 20b), apal apal (DS I: 283a), apıl apıl (DS I: 286b), apul apul (DS I: 291a). añıl: Yavaş, ağır (DS I: 269b). ıml ıml: Yavaş yavaş, ağır ağır, hafif hafif (DS IV: 2475b) ıml ıml: Yavaş yavaş (yürümek için) (DS IV: 2480a). imil imil: Yavaş yavaş, sessiz sessiz (DS IV: 2536b). ivil ivil: 1. Yavaş yavaş, sessiz sessiz (yürümek için) 2. Yavaş yavaş, sürekli (çalışmak için) (DS IV: 2571b-2572a). ibil ibil: (DS IV: 2502b).
ança II: Bu zaman, o zaman (UWn I: 149-150; DTS -; ED: -).	ança: Şimdi, bu anda (DS I: 255b). anca: 1. Biraz önce, demin, henüz 2. Şimdi, bu anda 3. Birazdan, daha sonra 4. Her zaman, daima 5. Devamlı olarak, temelli 6. Zamanla, yavaş yavaş (DS I: 254b-255a).
añıt- ~ ayıt-: Korku salmak, korkutmak, tedhiş etmek, yıldırma (ETS: 720b; DTS: -; ED: -).	amıt-, ağıt-: 1. Vurmaya niyet etmek, korkutmak kastıyla vuracakmış gibi yapmak (DS I: 269a) 2. Elle kovalamak, ürkütmek

³³⁴ Derleme Sözlüğü'nde *Kırkağaç, *Akhisar -Manisa kaydıyla yer alır.

	(DS I: 271a).
anta : 1. ol'un -de/-den hâli; 2. Orada 3. O zaman (DTS: 49a); Orada, o zaman (ED: 176b).	anda bunda : 1. Seyrek, tek tük 2. Yarım yamalak 3. Şöyle böyle, belli belirsiz 4. Orada burada, ötede beride (DS I: 256a).
antag : Böyle; öylece, böylece (DTS: 49a-b); Onun gibi, böylece, böyle (ED: 177a).	andak : Ondan sonra (DS I: 256b).
ağaru ~ ıgaru ~ ınaru : Öte, ötede, uzakta (DTS: 233a); O (zamana veya yere) kadar; o tarafa, oraya; bu tarafa, buraya (ED: 190a-b).	anarı : 1. İtibaren, -den beri (yer ve zaman hakkında) 2. -den doğru, yönünden, tarafından 3. Dolayı, ötürü 4. Karşı taraf, karşı yaka 5. Öteye, öte taraf, öte 6. Ters, aksi 7. Ayrı (DS I: 252b). anır : Yön, taraf (DS I: 269b). ağırı : İtibaren, -den beri (yer ve zaman hakkında) (DS I: 270a).
agra- ~ ıgra- : ³³⁵ Anırmak, inlemek DTS: 187a); İnlemek, bağırmak, böğürmek (ED: 189b).	angıra- : Eşek bağırmak, anırmak (DS I: 266a-b).
apaga : Babanın erkek kardeşi, amca (UWn I: 208-9; DTS: -; ED: -).	abaka : 1. Amca 2. Hala (DS I: 6b).
ar- ~ ār- : 1. Yorulmak, yorgun düşmek 2. Zayıflamak, kilo kaybetmek (DTS: 54a); Yorgun düşmek, bitkin düşmek, zayıflamak (ED: 193a-b).	ar-, ār- : Güçsüz kalmak (DS I: 328a).
aran : Çiftlik avlusu, ahır (DTS: 55a); Ahır (ED: 232b).	aran : Tütün dizmeye, kurutmaya, işlemeye yarayan üstü kapalı yer, sergi (DS I: 298a), Tütünlerin korunduğu yer (DS VI: 4424a)
arı- : Temizlenmek (DTS: 55b-56a); Temizlenmek, saflaşmak veya temiz saf olmak (ED: 198a).	arı- : Temizlemek (DS I: 320b).
arısız : 1. Pis, kirli, pislik, kirlilik; Kirli, asil olmayan, aşağı soydan, hor 4. Ahlsız, günahkâr (DTS: 56b); Kirli, pis; kirlilik, pislik (ED: 219b).	arısız : Temiz olmayan, karışık (DS I: 322b).
arkalaş- : (Gruplara) ayrılmak (UWv: 75; DTS: -; ED: -).	arkalaş- : Yardımlaşmak, desteklenmek (DS I: 325b).
arkaş- : 1. (Sirtında) yükü taşımaya yardım etmek 2. Birbirine yardım etmek, destek çıkmak (DTS: 58b); (ED: 218a).	arkaş- : Birbirine arka çıkmak, yardımcı olmak, yardımlaşmak (DS I: 326b).
arkış : 1. Kervan 2. Haberci, ulak 3. Mektup, haber (DTS: 58b); Resmi veya ticari maksatla seyahat eden kişi ya da kişiler grubu, seyahat eden tüccarlar, kervan, elçi, resmi görevli (ED: 216b-217a).	erkış : Kervan (DS III: 1774b).
arpala- : Arpa vermek, arpayla beslemek (DTS: 57b); Arpa yemek, arpayla beslemek (ED: 200a).	arpala- : Çok yem yiyen hayvan, su içerek şişmek, ölmek (DS I: 4424a).
art- II: Yükleme (UWv: 77; DTS: -; ED: ³³⁶ -).	art- : 1. İşi başkasına yükletmek 2. Yükleme 3. Yükleme 4. Asmak 5. Sermek

³³⁵ DTS'de *éğre-* biçiminde yer alır.

	(DS I: 336a-b); 6. Yüğü hayvana ya da bir yere yüklemek, dengeli asmak 7. Dövmek, vurmak (DS VI: 4424b). ard- : 1. Yükletmek 2. Asmak, takmak 3. Uzanmak (DS I: 307a-b). ād- : Yükletmek, sırtına vurmak (DS I: 67b).
arta- : 1. Bozulmak 2. Fenalaşmak, kötüleşmek, azmak 3. Yıkılmak, bozulmak, kaybolmak, mahvolmak (DTS: 60a-b); Çürümek, ekşimek, bozulmak (ED: 208a).	arda- : 1. Ağaç içten çürümek 2. Kocamak, ihtiyarlamak (DS I: 304a). ardı- : 1. Bayatlamak, bozulmaya, kokmaya yüz tutmak 2. Çürümek, çürümeye yüz tutmak (DS I: 306b).
artıg- : Yüğü bir yarısı, denk ağırlık (DTS: 61b); Üzerine bir şey yüklenen veya konulan şey (ED: 204b).	ardı- : Heybenin iki gözünü ayıran kısım (DS I: 304b).
artın- : Hayvan sırtına yük yüklemek (DTS: 61b); Kendine veya kendisi için (bir şey) yüklemek (ED: 209b).	ardın- : 1. Palto, pelerin, çuval, heybe gibi şeyleri sırta, omuza almak 2. Abanmak, yaslanmak, dayanmak, yüklenmek (DS I: 306b).
artla- : 1. Tokatlamak 2. Dövmek, (bir şey ile) vurmak (DTS: 61b); (ED: 209b).	artla- : Sırtlamak (DS I: 336a). ardla- : 1. Kovuşturmak, takip etmek 2. Palto, pelerin, çuval, heybe gibi şeyleri sırta, omuza almak (DS I: 307a).
asıg- : 1. Fayda, kazanç; kâr 2. (Borç) faizi 3. Kazançlı, faydalı (DTS: 65a); kâr, fayda vb. (ED: 244b).	ası- : Fayda (DS I: 342b), asıg- : (DS I: 342b), asığ- : (DS I: 342b), assı- : (DS I: 347a). asık- : 1. Fayda 2. Faiz (DS I: 342b).
asıgsız- : Faydasız (DTS: 65b); Yararsız, faydasız (ED: 245b).	assız- : Faydasız, beyhude, bir şeye benzemeyen (DS I: 347a), assuz- : (DS I: 347b).
asın- : (Bir şeyi) bir şeye asmak, takılmak, askıya alınmak (ED: 248b); (DTS: 65b).	asın- : Takılmak (DS I: 343a).
asra- : 1. Aşağıda 2. Alçak, mütevazı, itaatkar 3. Altında (DTS: 66a); Aşağıda, altında, altta, alçak, aşağı, aşağı derecede (ED: 250a).	asra- : Aşağıda (DS I: 347a).
aşa- : 1. Yemek yemek 2. (Saygı, hürmet) görmek, (nimet, lezzet) tatmak 3. (hakkıyla) almak, kazanmak, meyveleri sarsmak. (DTS: 67a-b); Yemek, yiyip bitirmek, yok etmek, hoşlanmak, (bir şeyi) denemek (ED: 256b).	aşa- : Yemek yemek (DS I: 350b).
aşla- : II: Demir araçlarla kabı tamir etmek (DTS: 68b); Tamir etmek (ED: 262b).	aşla- : 1. Yün giysilerin yırtık yerlerini örmek 2. Yamamak (DS I: 360a). aşıla- : 1. Katmak, Karıştırmak 2. Eski bir şeyi yenilemek, tamir etmek (DS I: 354b).
atasagun- : Hekim (ED: 71b); (DTS: 71b).	atasağan- : ³³⁷ Alim, tabip (DS I: 366b).
atık- : Ünlü olmak, meşhur olmak (DTS: 72a-b); Adlandırılmak, (kötü veya iyi) bir üne sahip olmak (ED: 47b).	atık- : 1. Kötü ünü çıkmak 2. Ün kazanmak (DS I: 369a). adık- : İyi veya kötü ad ile şöhret bulmak,

³³⁶ ED’de madde başı olarak yer alır. Ancak bu sözcük Tarama Sözlüğü ve Söz Derleme Dergisi’ndeki verilerden hareketle madde başı yapılmıştır (ED: 201b).

³³⁷ Hasan Eren, bu sözcüğün DLT’den alıntı olduğunu iddia etmiştir (Eren 2010: 28).

	ünlenmek (DS I: 66b).
atlaş-: Atı ortaya koyarak atına kumar oynamak (DTS: 72b); ED: (58b).	atlaş-: İki kişi bir ata binmek (DS I: 371b).
av-: Toplanmak (DTS: 74a-b); (Birinin etrafına) toplanmak (ED: 4b).	ağ-: Toplanmak, üşüşmek (DS I: 102b-104a).
avla- II: Toplanmak, üşüşmek (DTS: 76a); (Birinin) etrafına toplanmak, çevirmek (ED: 10b).	avla-: Bir yerin çevresini çitle çevirmek (DS I: 389b).
avlaş-: (Çok sayıda) toplanmak (DTS: 76a); (ED: 11b).	avlaş-: Çevirmek (DS I: 389b).
aya II: (Bir kelime veya cümle) başında kullanılan pekiştirme edatı (DTS: 27b-28a); Bir ünlem; ah (ED: 267a).	aya: 1. Şaşma bildirir ünlem 2. Ulan anlamında kaba hitap (DS I: 297a). āye: Şaşma bildirir ünlem (DS I: 113a).
aya-: 1. Korumak, düzenli tutmak 2. Esirgemek, acımak (DTS: 28a); (Birini) saygıyla karşılamak, saygı göstermek; (bir şeyi) korumak, bir şeye özen göstermek (ED: 267b-268a).	aya-: 1. Uz kullanmak, kayırmak, korumak 2. Çok yüz vermek, şımartmak 3. Saygı göstermek, saymak (DS I: 406a-b).
ayag: 1. Derin saygı, hürmet, onurlandırma 2. Birine verilmiş onursal unvan, isim (DTS: 28a); (ED: 270a).	ayağ: Lakap (DS I: 397b).
ayak: Kase, bardak (DTS: 29b); Tas, bardak; fincan, kadeh, kâse (ED: 270a-b).	ayak: 1. Kadeh 2. Bardak, çay bardağı (DS I: 399b). (DS I: 399b).
ayala-: Avuçlarını çarpmak, alkışlamak (DTS: 29a); Alkışlamak, çarpmak, okşamak, tutmak (ED: 273a).	ayala-: Alkışlamak (DS I: 405b).
aykır-: Bağırarak, çığlıklarla selamlamak (DTS: 33a); Bağırarak (ED: 271a).	aykır-: Seslenmek, çağırmak (DS I: 423b).
aytın-: Soru sormayı kendi üstüne almak (ED: 269b); (DTS: 33a).	aydın-: 1. Sövmek, kötü kötü söylenmek 2. Kendi kendine söylenmek 3. Şikâyet etmek (DS I: 412a-b).
aytış: İki kişinin işleri hakkında karşılıklı bilgi vermesi durumu (DTS: 33a); Soruşturma (ED: 268b).	eytiş: Hatır sorma (DS III: 1827b).
azgan: Yaban eriği (DTS: 78a); Yabani gül, yabani çalı (ED: 283b).	azgan: Dikenli, bol ve ufak sarı çiçekli bir çeşit çalı (DS I: 438a). azan: Katır tırnağı, bir çeşit dikenli bitki, çalı (DS I: 435a).
azıgla-: 1. Köpek dişlerine vurmak 2. Köpek dişiyle vurmak (DTS: 78b); (ED: 284b).	azıla-: İncitmek, ısırmak, düşmanlık etmek (DS I: 439a).
azın: Az (DTS: 78b; ED: -).	azın buzun: Az çok, azar azar (DS I: 439b).
azlan-: 1. Saymak [kendisi için] küçük, yetersiz bulmak 2. Küçümsemek, iğrenmek (DTS: 78b-79a); Küçümsemek, hor görmek (ED: 287).	azlan-: Azalmak (DS I: 441a).
azman: İğdiş edilmiş koç, boğa (DTS: 79a); İğdiş edilmiş koç (ED: 288b).	azman: 1. İğdiş edildiği, enendiği hâlde erkekliğini kaybetmeyen keçi, koç, boğa 2. Doğuştan tek hüsyeli hayvan 3. Enenmiş, iğdiş edilmiş koç, keçi (DS I: 442a-b).

azu: Veya (DTS: 79a-b); Veya (ED: 280a).	azu: ³³⁸ Ya da (DS I: 4437b).
azuklan-: Azık tedarik etmek, almak (DTS: 79b); Yolculuk için yemek temin etmek veya almak (ED: 284).	azıklan-: Geliri ile kendini idare etmek, ürünü ihtiyacına yetecek kadar olmak (DS I: 438b).
bağırçak: Eşek semeri (DTS: 84a); (ED: 318b).	bağırçak: At ve öküz arabalarında ön yastık ile ön dingil arasına konulan ve dingil üzerindeki oku yerinde tutmaya yarayan enli uzun parça (DS I: 478a), bağarcak: (DS I: 474a), baharcık: (DS I: 487b), baharcik: (DS I: 487b).
bağış: Eklem, mafsal (parmaklarda, bitkilerin saplarında) (DTS: 84a); Parmakların ve diğer uzuvların eklem yeri (ED: 321a).	bağış: 1. Bahçeleri sulama sırası 2. Boğum (DS I: 480b).
bağlık: Adet, rulo (kumaş hakkında) (DTS: 84b; ED: -).	bağlık: 1. Uçkur, uçkur takılan yer 2. Yular 3. Mendil (DS I: 484a). bağluk: Yular (DS I: 484a).
bakaçuk: Küçük kurbağa (DTS: 88a); Küçük kurbağa (ED: 312b).	bağcık: Kaplumbağa (DS I: 476a).
bakıt-: Bakmasını emretmek (ED: 313a); (DTS: 88b).	bakıt-: 1. Büyü bozdurmak (DS I: 494b) 2. Baktırmak (DS VI: 4441).
balala-: Kuş yavrulamak (DTS: 86a); Doğurmak, yavrulamak (ED: 342b).	balala-: Yavrulamak (kedi, köpek gibi hayvanlar hakkında) (DS I: 498a-b).
balık II: Çamur (ED: 336a; DTS: -).	balak: Sulu çamur, bataklık (DS I: 498a).
barık: ³³⁹ Uçurum (DLT: 574); (DTS: 90b; ED: -).	barık: Sivri tepeler arasındaki uçurum, yüksek kayalıklardaki çatlaklıklar (DS I: 532a), barıh: (DS I: 532a).
bark: Bina, yapı (DTS: 90b-91a); Taşınabilir mal, ev eşyası (ED: 359b-360a).	bark: 1.Otel (DS I: 533b) 2. Yapı, ev (DA: 149b).
barlıg: Zengin, varlıklı (DTS: 90b); (çok fazla) mala, zenginliğe sahip olan (ED: 365b).	varlı: Varlıklı (DS VI: 4802a), varrı: (DS VI: 4802a).
basa: 1. Sonra, ardından 2. Ve, daha, yanı sıra (DTS: 91b); Ve; ayrıca, sonra, ondan sonra (ED: 371b-372a).	basa: Arkasından, hemen sonra (DS I: 536a).
basık-: ³⁴⁰ Gece baskınına uğramak (DTS: 92b); Gece baskınına uğramak, ezilmek (ED: 373a-b).	basık-: 1. Yük altında ezilmek, çökmek 2. Hayvanlar daha çok sığır, kısırak çiftleşmek (DS I: 540a).
basın-: 1. Yıkılmış (yenilmiş) olmak, fethedilmiş olmak 2. Baskı yapmak (DTS: 92a); (ED: 374a).	basın-: İştahla yemek, tıknamak (< basınmak: zayıf görmek; basmak, kahretmek) (UKA: 192).
basınçak: Aşağılanmış, zayıf (DTS: 92a); (ED: 374a).	basıncak: 1. Baskına uğrama 2. Esir etme 3. Tesir etme 4. Merdiven, el merdiveni, merdiven basamağı, iskele (DS I: 540b).
basruk: Destek, dayanak (DTS: 92b); Bastırılmış, Bir şeyin (başka bir şey) üzerine	basırık: Tahta veya demirden yapılmış kapı sürgüsü 2. Damın üzerine kapatmak için

³³⁸ Derleme Sözlüğü'nde *Kilis Gaziantep kaydıyla yer alır.

³³⁹ DTS'de "bulanık silüet, net olmayan görüntü" biçiminde anlamlandırılan sözcüğün değişik okuma ve anlamlandırmaları için bk. (Ercilasun vd. 2014: 198-199).

³⁴⁰ ED'de de *basık-/bassık-* biçiminde yer alır.

koyulması (ED: 374b).	kullanılan düzgün ardıc 3. Havasız, basık yer 4. Gizli, kapalı yer, hücre 5. Kuyulara biriktirilmiş kar, kar baskısı (DS I: 541a-b). basırık : 1. Ufak çadır 2. Yaz için saklanmış kar (DS I: 545b). basruk : Çadır iplerinin bağlandığı kazıklar (DS I: 545b).
basur :- Bastırmak, ağırlık yüklemek (fiziksel olarak) (ED: 372b); (DTS: 92b).	basır :- 1. Kapıyı sürgülemek, desteklemek, mandallamak 2. Kapamak, örtmek, bastırmak (DS I: 541b) 3. Gömmek (KİAS: 372).
başlg II: Yaralı (DTS: 95a); Yaralı (ED: 381b).	başlı : 1. Başı gözüken çıban (DS I: 562b) 2. Olgunlaşmış, baş tutmuş (çıban için) (DS VI: 4450a).
baştak : ³⁴¹ Korunmasız (miğferi ve zırhı olmayan) (DTS: 95a); Çıplak (veya silahsız) insan (ED: 378a).	baştak : 1. Tek başına, yalnız, kimsesiz, çoluğu çocuğu olmayan 2. Başbuğ 3. Başboş, işsiz güçsüz, yaramaz, haylaz (çocuk) 4. Başı açık (DS I: 532). başdak : Başı açık (DS I: 556a).
bayık : Doğru, gerçek (DTS: 85b); Doğru, dürüst (ED: 385b).	bayık : Doğru, gerçek, şüphesiz (DS I: 579b).
baylık : Zenginlik (DTS: 85b; ED: -).	baylık : 1. Mutluluk, refah, huzur, ferahlık 2. Zenginlik (DS I: 582a).
bayu :- Zenginleşmek (DTS: 85b); Zengin olmak veya zenginleşmek (ED: 384b-385a).	bayı :- Zengin olmak (DS I: 579b). bay :- Zenginleşmek, zengin olmak (DS I: 583a).
beçel : Bızırı geniş kadın; hadım edilmiş erkek; iğdiş edilmiş at ve bütün hayvanlar (Ercilasun vd. 2014: 579) ³⁴² ; Büyük bızırı olan (DTS: 97a); (ED: 295a-b).	beçel : Sakat insan veya hayvan (DS I: 593b), beçal : (DS I: 593a), beçıl : (DS I: 593b). becel : 1. At, eşek gibi hayvanlarda bel soğukluğuna benzeyen bir çeşit hastalık 2. Bel soğukluğuna tutulmuş köpek (DS I: 591b).
bediz : 1. Oyma, süs, bezek 2. Tasvir, suret 3. Anıt binası 4. Güzel, endamlı (DTS: 97a); Süsleme, boyalı süsleme (ED: 310a).	bediz : ³⁴³ 1. Heykel 2. Heykeltıraş (DS I: 596b).
bedizci : Ahşap, taş oymacısı; yontucu (DTS: 97a-b); Ressam, süsleyici (ED: 310a-b).	bedizci : ³⁴⁴ Heykeltıraş (DS I: 596b).
bekü :- Sağlam olmak (DTS: 99b); (ED: 325a).	beki :- 1. Pekişmek, sertleşmek, katılaşmak, sıkışmak 2. İyileşmek, sağlamlaşmak (DS I: 602b).
beküt : Sağlam (güvenli) vb. (ED: 325a); (DTS: 99b).	bekit : Evkaf (DS I: 603b).

³⁴¹ DTS’de *başnak* biçiminde yer alır. Ercilasun vd. (2014: 204) Anadolu ağızlarında yer alan *başdak*’ı tanık göstererek DLT’de sözcüğün *baştak* şeklinde okunması gerektiğini belirtmiştir.

³⁴² ED’de yer alan açıklama sözcüğün tüm anlamlarını içermediği için DLT’de kayıtlı bulunan anlamlar bu maddeye eklenmiştir.

³⁴³ Hasan Eren, *bediz* sözcüğünün ağızlarda tanıklanmasını gerçekçi bulmadığını ve Orhun Türkçesinden alındığı konusunda şüphe olmadığını ifade etmiştir (Eren 2010: 27). *bediz* sözcüğü, Derleme Sözlüğü’nde *Dallıca *Nazilli- Aydın ve Edirne* kaydıyla yer alır.

³⁴⁴ Hasan Eren, *bediz* sözcüğünde olduğu gibi *bedizci* sözcüğünde ağızlarda tanıklanmasının gerçekçi olmadığını ifade etmiştir (Eren 2010: 27). *bedizci* sözcüğü, Derleme Sözlüğü’nde *İzmir* kaydıyla yer alır.

b�lek: ³⁴⁵ Armaĝan, gezilen bir yerden eve getirilen hediye (DTS: 100a); Sarılmış şey; hediye, taşınmak için paketlenmiş şey (ED: 338b).	belek: ³⁴⁶ 1. Hediye, armaĝan 2. D�ĝ�n hediyesi 3. D�ĝ�nde gelinin başına davetliler tarafından konulan yazma 4. D�ĝ�nde davet için yakın akrabalara yollanan kumaş 5. Yeni bir ev yapıldıĝı zaman ev sahibi tarafından, ustalara hediye edilmek üzere evin çatısında bir sırıĝa baĝlanan basma, kumaş parçası 6. Pehlivanlara veya d�ĝ�nde at yarışlarına katılan binicilere verilen hediye, bahşiş (DS I: 609a-b). beleg: Erkeĝin kız tarafına verdiĝi d�ĝ�n hediyesi (DS I: 608b). b�lek: Hediye (DS I: 768a), b�lek: (DS I: 819b).
beliğ: Korku, panik, ürperti (DTS: 100b); Panik, korku (ED: 343a).	belin: “Deli” (DS I: 618a), belen: (DS I: 612b). bele� ol-: şaşkınlık, korku nedeniyle anlamsız davranışlarda bulunmak (DS VI: 4452b).
b�riş-: Birbirine vermek vb. (ED: 370a); (DTS: 103a).	veriş-: Komşu kadınlar, aralarında süt alıp vermek (DS VI: 4098b).
bertin-: Yaralanmak, �ıkık olmak (DTS: 103b); Yaralanmak (ED: 359b).	bertin-: İncinmek, burkulmak (DS I: 637b).
b�z: Beze, hıyarcık (DTS: 104a); Cildi tahriş etmeyen vücudun yüzeyindeki şişlik, tümör, kaynama (ED: 388a).	b�z: Deri altında yara vb. nedenlerle oluşan aĝrılı şişkinlik (DS VI: 4458a).
bezgek: Sıtma, humma (DTS: 104b); Sıtma, malarya (ED: 391b).	bezgek, b�zgek: Sıtma (DS I: 652b), bizgek: (DS I: 714a).
b�k�n: B�ĝ�r (DTS: 113a); Bir insanın veya hayvanın b�ĝr� veya sırtı (ED: 316a).	b�k�n: Omurga, bel (DS I: 663b-664a), b�k�m: (DS I: 663b). b�h�n: 1. Omurga, bel 2. B�ĝ�r (DS I: 663a).
bilg��i: Bilgili, bilge (DTS: 107a; ED: -).	bilici: Bilgiçlik taslayan (DS I: 693b).
biti-: Yazı oymak; yazmak (DTS: 111a); Yazmak, (bir şeyi) yazmak (ED: 299b-300a).	biti-: Yaymak (DS I: 711a).
bitişi: Katip (DTS: 111a); Katip, yazman (ED: 304a).	bitici: Yazman (DS I: 710b), bitikci: (DS I: 711a).
bitle-: Bit (kırmak) aramak (DTS: 111b); Bitlerini ayıklamak (ED: 305b).	bitle-: Bir işin ardına düşmek (DS I: 711b).
bog: Yol �antası, paketlenmiş taşınacak eşya, eşya konan bohça (DTS: 117a); Bohça (ED: 311a).	boĝ: 1. Bohça 2. Sofra bezi 3. Baĝlanmış paket (DS I: 722b). paĝ: Bohça (DS V: 33880b), bav: (DS I: 573b), pu: (DS V: 3483b), pov: (DS V: 3483b).

³⁴⁵ ED’de *b leg* biçimindedir.

³⁴⁶ Türkçe Sözlük’te yer alan *belek* maddesinde “ 1. Kundak,  ocuk bezi 2. Beşişe konulan yatak” (TS: 299a) anlamları; Derleme S zl ĝ ’nde yer alan *belek I* maddesinde “1. Kundak,  ocuk bezi 2. Beşişe konan  ocuk yataĝı 3. Bir çeşit  ocuk beşişi” (DS I: 608b-609a) anlamları yer alır. Tietze, söz konusu *belek* s zc ĝ n  Eski Türkçede bulunan *bele-* fiilinine, fiilden isim yapan {-I}k} ekinin gelmesiyle t rediĝini belirtir. Ancak yukarıdaki tabloda yer alan “hediye” anlamlı *belek* maddesinin Eski Türkçede yer alan *beleg* s zc ĝ ne dayandığını ifade ederek bugünkü dilde iki ayrı *belek* maddesinin var olduĝunu ileri sürmüştür (Tietze I: 643). Biz de bu açıklamaya uyarak Türkçe Sözlük’te yer alan *belek* maddesini ve ilgili anlamları tabloya almadık.

	3478a). poğ: 1. Bohça 2. Başörtüsü 3. Köylülerin, içine azıklarını koydukları büyük mendil (DS V: 3468b).
bogmakla-: İliklemek (ED: 315b; DTS: -).	boğmakla-: 1. Bir ağacın kuruması için toprağa yakın yerinden kabuğunu kesmek 2. Bir değneğin çabuk kırılması için değişik yerlerinden bıçakla iz açmak (DS I: 729b).
bolguç: Olan, meydana gelen (Taş: 2015; 137; DTS: -; ED: -).	olucu: Şişman, büyümeye, gelişmeye elverişli olan (DS V: 3278b).
botu: 1. Deve yavrusu 2. <i>mec.</i> Yavru, yavrucak, sevimli (DTS: 123b-124a); Genellikle bir yaştan altında deve yavrusu (ED: 299a-b).	bodü: Deve yavrusu (DS I: 718b), bodē: (DS I: 717b), bodi: (DS I: 717b), bota: (DS I: 743b), bödü: 1. Ördek 2. Deve yavrusu (DS I: 757b). podü: Bir yaştan küçük deve yavrusu (DS V: 3467b). pota: 1. İki yaştaki manda 2. Köpek yavrusu (DS V: 3475b).
botula-: Deve yavru doğurmak (dişi deve hakkında) (DTS: 124a); Deve yavru doğurmak (ED: 305b).	botala-: Deve doğurmak (DS I: 743b), portla-: (DS V: 3472b). bodla-: Doğurmak (manda, deve) (DS I: 718a), bordla-: (DS I: 740a), bortla-: (DS I: 741a), botla-: (DS I: 744a), börtle-: (DS I: 771b). potla-: 1. Hayvan yavrulamak 2. Deve yavrulamak 3. Manda yavrulamak (DS V: 3476a).
bög-: ³⁴⁷ 1. Bent çekmek, kapatmak 2. <i>mec.</i> Toplamak (ordu hakkında) (DTS: 125b); Toplamak, (insanları veya bir şeyleri) bir araya toplamak; (akan suya) set çekmek, biriktirmek (ED: 334a).	böv-: Suyun önüne bent yapıp toplanmasını sağlamak, göl hâline getirmek (DS I: 773a), büğ-: (DS I: 814a), büv-: (DS I: 832a).
bögrül: Alaca, rengârenk (DTS: 124b), Alaca bulaca (ED: 328b-329a).	bögrül: Yan tarafı beyaz olan sığır (DS I: 765a).
bögü: Âlim; bilge (DTS: 124b-125a); Bilge, dâhi (ED: 324b-325a).	bögü: ³⁴⁸ Sözü geçen adam (DS I: 758a).
bögün-: ³⁴⁹ Birinin geçmesini engellemek (ED: 328a; DTS: -).	bögen-: 1. Irmak, nehir suları kabarmak 2. Su, önü tutulduğu için toplanmak, birikmek (DS I: 762b-763a), böven-: (DS I: 773a). böyen-: Su, önü tutulduğu için toplanmak, birikmek (DS I: 773b), bugen-: (DS I: 778b), buğen-: (DS I: 780b). büğen-: 1. Su, önü tutulduğu için toplanmak, birikmek 2. Hayvan sürüsünü önünü gerek

³⁴⁷ DTS’de bök- biçiminde yer alır.

³⁴⁸ Derleme Sözlüğü’nde *Maydos -Çanakkale* kaydıyla yer alır.

³⁴⁹ DTS’de *böken-* biçiminde Atebetü’l-Hakayık’tan tanıklanarak madde başı yapılmıştır (125b). Ancak söz konusu eser çalışmamızda Eski Türkçe içinde değerlendirilmediği için bu madde dikkate alınmamıştır.

	toplamak 3. Hislerin ifade edilemeyerek içte toplanması, içlenmek (DS I: 813b).
bök I: ³⁵⁰ Aşık kemiğinin sırtının yukarı gelmesi (çık karşıtı) (DTS: 125b); Aşık oyununda kullanılan teknik bir terim (ED: 323b).	bök, böke : Aşık kemiğinin yumru tarafı (DS I: 767a).
bök- : ³⁵¹ 1. Tıkmak, doymak 2. Yetinmek, tatmin olmak, zevk almak 3. Doyup usanmak (DTS: 125b); (ED: 324b).	bök- : 1. Dolmak, taşmak 2. Çok kazanmak (DS I: 767a).
böri : 1. Kurt 2. <i>mec.</i> Oğul (DTS: 126b); Kurt (ED: 356a-b).	börü : Kurt (DS I: 772b), boru : (DS I: 741a), bürü : (DS I: 828b).
bulat- : Buharda pişirtmek (DTS: 131a); (ED: 334b).	buğlat- : Buğuda pişirmek (DS I: 780b).
bulgak : 1. Çalkantı (su hakkında) 2. Karışıklık, taşkınlık, huzursuzluk, kargaşalık, panik 3. Kargaşa, çalkantı (DTS: 131b-132a); Karışıklık, kargaşa; karışmış, karışık (ED: 336b).	bulak : 1. Belâ, felâket 2. Hırsız, kaçakçı yatağı (DS I: 785a).
burçaklan- : Damla damla akmak (sıvılar hakkında) (DTS: 135a); (ED: 358a).	burcaklan- : Ter, damla damla birikmek (DS I: 795a).
burta : Süsleme için kullanılan ince altın plakalar (DTS: 135b; ED: -).	borda : Gelin götürürken süs olmak üzere gelinin atına örtülen işlemeli kumaş (DS I: 740a).
burut- : 1. Buharlaştırmak, buğulaştırmak 2. Kötü kokmak, yellenmek (DTS: 136b); (ED: 359a).	burut- : Yellenmek (DS I: 805b).
busar- : Sisle, dumanla kaplanmak, kapalı olmak (DTS: 137a); (ED: 374b).	pusar- : 1. Hava bulutlanmak, kapanmak, puslanmak 2. Surat asmak 3. Zihin yorgunluğu nedeniyle dalgın olmak (DS V: 3492a) püsar- : Hava bulutlanmak, kapanmak, puslanmak (DS V: 3503a).
busuk- : ³⁵² Pusuya düşmek (DTS: 423a); (ED: 373b).	pusuk- : Korkudan dinmek, saklanmak, büzülmek, ses çıkarmamak (DS V: 3492b-3493a).
buturgak : Fıstığa benzeyen dikenli bir çalı (DTS: 140a); (ED: 309a).	buturak : Ekinler içinde biten, yapışkan dikenli bir ot (DS I: 806b-807a), butrak : (DS I: 806b). bitirak : Kırılarda yetişen yabani bir otun dışı dikenli tohumu (DS I: 671b-972a), bitarak : (DS I: 671a), bitirag : (DS I: 671b), bitirah : (DS I: 671b), bitrak : (DS I: 672b). pıtırak : Dikenli tohumu insanların giysilerine, hayvanların tüylerine yapışan bir ot (DS V: 3451a), pıtırak : (DS V: 3451a),

³⁵⁰ ED’de böğ biçiminde yer alır.

³⁵¹ ED’de *bük-* maddesinden *evük-* maddesine gönderme yapılarak sözcüğün aslında *bük-* değil *evük-* şeklinde olduğu ve önceki okumaların da yanlış olduğu iddia edilmiştir (ED: 9a-b). Ancak bu öneri kabul görmemiştir.

³⁵² DTS’de *pusuk-* biçiminde, ED’de *busuk-* (*bussuk-*; *p-*) biçiminde yer alır.

	pıtrak: (DS V: 3452b). puturak: İnce ve yapışkan dikenli tohumları olan bir çeşit ot (DS V: 3495a), putrak (DS V: 3495a).
buymul: ³⁵³ Boynunda beyaz leke olan at (DTS: 118b); beyaz boyna sahip; kuş ismi (ED: 386a).	boymul: Boynu siyah koyun (DS I: 746b).
büküş-: Bükmeye yardım etmek (DTS: 142b); (ED: 329b).	büküş-: 1. El şakası yapmak 2. Ani bir darbe ile yere yuvarlanmak 3. Bir köşeye kıvrılıp uyuya kalmak (DS I: 819b).
bür-: Büzmek, sıkıştırmak (kırıksıklık oluşması ile) (DTS: 142b); Bükmek, dolamak, birlikte burmak vb. (ED: 355a-b).	bür-: Katlamak, devşirmek (DS I: 828a).
bürülen-: Tomurcuklanmak, filizlenmek (DTS: 143a); Tomurcuklanmak (ED: 366a).	pürülen-: Filizlenmek, yeşermek (DS V: 3500b).
bürme: Büzgü, kıvrım (DTS: 143a); Bir şeyi saran veya büzen şey (ED: 366a-b).	bürme: 1. Başörtüsü 2. Çarşaf, çar (DS I: 828a).
bürül-: Bükülmek, katlanmak (ED: 365); (DTS: 143a).	pürme: Kadın başörtüsü (DS V: 3501a).
bürünçük: Kadın başlığı - yarım başörtüsü (DTS: 143a); Kadın örtüsü veya yaşmak (ED: 367b-368a).	bürül-: Örtmek (DS I: 829a).
bürüş-: Buruşmak (ED: 370a); (DTS: 143a).	bürüncük: 1. Ham ipekten dokunmuş bez (DS I: 829b), 2. Duvak (DS VI: 4468b).
çagmur ~ çamgur: Şalgam (DTS: 146b); Şalgam (ED: 408b).	bürüş-: Soğuktan uyuşup büzülmek (DS I: 830a).
çahşsa-: Çıtırdamak, hışırdamak (DTD: 153a); Çatırdamak (ED: 412b).	camgur: Şalgam (DS II: 854a), cangur: (DS II: 856b).
	çahşsa-: Gevşemek, birbirinden ayrılmak, eskimek (DS II: 1040b), cahşsa-: (DS II: 847a), cığşsa-: (DS II: 905a), çakşsa-: (DS II: 1046b), çığşsa-: (DS II: 1164), çıkşsa-: (DS II: 1170b). cağşsa-: 1. Para, zincir, çakıtaşı gibi cisimler birbirine çarparak ses çıkarmak, şakırdamak 2. Gevşemek, birbirinden ayrılmak, eskimek (DS II: 846a).
çahşsak: Taşlı mekân (DTS: 153a); (ED: 412a).	çahşsak: Aşınarak dökülmüş dağ veya duvar yığıntısı, moloz (DS II: 1040b). çağşsak: 1. Çakıllı yer 2. Aşınarak dökülmüş dağ veya duvar yığıntısı, moloz (DS II: 1038a). çavşsak: 1. Küçük çakıllı tarla 2. Tarlalardaki taş yığını (DS II: 1095b). çayşsak: Otlı ve çakıllı düz toprak (DS II: 1098b). çevşsek: Çakıllı toprak (DS II: 1155a). çeyşsek: Taşlı, kumlu yer (DS II: 1156a).
çal: Grimsi beyaz, kül beyazı, boz (DTS: 147a); Beyaz ile siyah rengin karışımı,	çal: 1. Ala renk 2. Ben, çil, leke 3. Kül rengi (DS II: 1047a).

³⁵³ DTS'de *boymal* biçiminde yer alır.

özellikle kır saç (ED: 417a).	cal: Ala renk (DS II: 849b).
çaldır: ³⁵⁴ Boğuk tıkırtı sesi çıkarma, boğuk boğuk şingirdama (DTS: 147b); (ED: 419a).	çaldır çaldır et-: Madenî büyük parçalar, birbirine değerek ses çıkarmak (DS II: 1050b). çaldur çaldur: Arabanın hızla ve gürültü çıkararak gitmesi (hk.) (DS II: 1050b).
çaptur-: 1. Yüzdürmek 2. Boynunu vurdurmak 3. Çamurla sıvırmak (ED: 395b); (DTS: 150a).	çaptır-: Serserice gezmek (DS II: 1078b). çapdır-: Koşturmak (DS II: 1074b).
çarlaş-: 1. Yüksek sesle ağlamak, bağırarak 2. Bağırarak (filler hakkında) (DTS: 151a); (ED: 430a).	carlaş-: Gürültü yapmak (DS II: 863b).
çart: Küçük parça, tanecik (DTS: 151b); (ED: 428a).	çart: Suların getirdiği çörçöp (DS II: 1084b).
çatuk II: ³⁵⁵ Bıçak kabzalarının yapımında kullanılan denizgergedanının boynuzu (veya bir ağacın kökü); yemekte zehir tespit etme yeteneği olduğu varsayılır: zehrin bulunduğu sıvı maddede sıvıyı köpürtmektedir (DTS: 152b); (ED: 402a).	çatuk: Ağaç kökü (DS II: 1092b).
çekik: 1. Tarla kuşu 2. Küçük erkek çocuğun cinsel organı (DTS: 153b); Tarla kuşu (ED: 415a).	çekik: Serçe büyüklüğündeki tarla kuşu (DS II: 1112b).
çer: Kabızlık (bağırsak için, örtmece) (DTS: 154b); Vücut ağırlığı (ED: 427a).	çer: 1. Hastalık (daha çok hayvanlar hk.) 2. İlenç olarak söylenir (DS II: 1144b).
çerlen-: 1. Kabızlık çekmek 2. İrinlenmek, tıkanmak (gözler için) (DTS: 155a); (ED: 430a).	çerlen-: Hayvan, zehirli ot yiyerek ölmek (DS II: 1147a). çirilen-: Hastalanmak (DS II: 1236b).
çerlet-: 1. Kabız hâle getirmek, kabızlığa neden olmak (örtmece) 2. Kirletmek (gözler); irinlenmeye neden olmak (DTS: 155a); (ED: 429b-430a).	çerlet-: Üzmek, sıkmak, bunaltmak (DS II: 1147a).
çerlig: Görme zayıflığı olan kişi” (DTS: 155a); (ED: 429b).	çirli: Hastalıklı (DS II: 1236b).
çetük: Kedi (DTS: 155b); (Dişi) kedi (ED: 402b).	çetük: Kedi yavrusu (DS II: 1152a). çetik: Köpek yavrusu (DS II: 1151a).
çibirt-: Kamçılama, dövmek, değnek vurmak (DTS: 158a); (ED: 398b).	çibart-: Derisi kabarcak şekilde dövmek (DS II: 1157a). cibart-: Çıplak vücuda değnek vurarak şişirmek (DS II: 953a), cibart-: (DS II: 890a), cibert-: (DS II: 954b).
çıçalak: Serçe parmak (DTS: 158a); Küçük parmak (ED: 401a-b).	çecele barmah: Serçe parmak (DS II: 1105a). çiçe: Küçük parmak (DS II: 1203b).
çıgañ ~ çıgay: Fakir, yoksul(sıfat), fakir, yoksul (isim) (DTS: 158a-b); Fakir, yoksul (ED: 408b-409a).	cığan: Züğürt, parasız (DS II: 900a). çıgay: Fakir (DS II: 1158b).
çıgıl: Şakırdama, tıkırdama (DTS: 158b);	çıgıl çıgıl: Suyun akarken çıkardığı ince,

³⁵⁴ Eski Türkçede de *çaldır çaldır et-* şeklinde birleşik fiil olarak kullanılmıştır.

³⁵⁵ ED’de anlamlandırma, gönderme yapılan *çatu* maddesi altında yapılmıştır (s. 402a-b).

(ED:407a).	yavaş ve tatlı sesi anlatır (DS II: 1160a). cıgıl cıgıl: 1. Suyun akarken çıkardığı ince, yavaş ve tatlı sesi anlatır 2. Pekmezin ağır ağır kaynarken çıkardığı ses 3. Yavaş yavaş, ağır ağır anlamında kullanılır 4. Kuş ve civcivlerin çıkardıkları ses 5. Gürültü, hafif gürültü (DS II: 901a-b).
çık- II: Nemlenmek, ıslanmak (DTS: 161b); (ED: 406a).	çığ- 1. Testi dışına su vermek. 2. Terlemek, nemlenmek (DS II: 1163a).
çıla- Nemlendirmek, ıslatmak (DTS: 156b); Islatmak (ED: 418a).	çile- 1. Yağmur çiselemek 2. Terlemek, nemlenmek 3. Sulamak (DS II: 1216b).
çılan- 1. Islanmak, nemlenmek 2. Terlemek, terle kaplanmak (DTS: 156b); (ED: 421a).	çilen- Yağmur çiselemek (DS II: 1217a).
çılaş- Islatmaya yardım etmek (ED: 421b); (DTS: 156b).	çileş- Yağmur çiselemek (DS II: 1217a).
çıı- Kulak çınlaması (DTS: 160b); Çınlama sesi (ED: 424b).	çin: Yankı (ses hk.) (DS II: 1225b).
çıııl: çınlama, şingirtı (DTS: 160b); (ED: 426a).	çıııl çıııl: Çıngıldama sesini anlatır (DS II: 1191b).
çırıla- Meyve suyu vb. fokurdayıp kaynamak (DLT: 624).	cıvla- Kaynamak (DS II: 944a).
çigir: Dişlerdeki çatırtı sesi (DTS: 156a); Ekmeğin içinde taş bulunduğu zaman, dişin onu gıcırdattığında çıkan ses (ED: 416b).	ciğir ciğir: Kumların birbirine sürtünmesiyle çıkan sesi anlatır (DS II: 963a).
çik: (Aşık oyununda) oynanılan kemiğin çukur tarafı (DTS: 156a); Aşık oyununda teknik bir terim, böğ karşıtı (ED: 413a-b).	çik: Aşık kemiğinin çukur tarafı (DS II: 1212a), cık: (DS II: 905a), cik: (DS II: 963b), cike: (DS II: 964b), çık: (DS II: 1165a), çig: (DS II: 1205b).
çim II: Çok, fazla (ED: 421b); (DTS: 156b).	çim: Az, biraz (DS II: 1221b). cip: Hep, bütün, çok (DS II: 982b-983a), cıp: (DS II: 924b), cib: (DS II: 952b).
çişet- Çocuğa çiş yaptırmak (DTS: 157a); (ED: 431a).	çişet- İşemek (DS II: 986b).
çodın: Bakır (DTS: 162b); Tunç (ED: 403a-b).	çüven: Tunçtan yapılan ve dibi yuvarlak tencere (DS II: 1310a).
çok- 1. Vurmak, kesmek (hayvan) 2. Saldırmak, çullanmak (DTS: 164b); (Bir şeyin üzerine) çullanmak, (kuş için) gagalamak (ED: 406a).	çok- 1. Köpek havlamak 2. Toplanmak, birikmek, üşüşmek, kalabalık etmek 3. Davar sürüsü bir yere toplanarak yayılmak (DS II: 1260b-1261a). çoğ- Yığılmak, toplanmak (DS II: 1257a).
çokra- Kaynamak, fokurdamak (DTS: 164b); (Sıvı için) Fokurdamak, kaynamak (ED: 410b-411a).	çokra- 1. Mide ekşimek, kaynamak 2. Tencere içinde yemek kaynamak (DS II: 1261a).
çokrat- Kaynatmak, karıştırmak (DTS: 164b); (Kap veya içindeki şeyi) Kaynatmak (ED: 411a).	çokrat- Kaynatmak, pişirmek (DS II: 1261a).
çoktur- Çullanmaya zorlamak, Kışkırtmak (DTS: 165a); (ED: 406b).	çöktür- Köpeği saldırtmak (MY)
çomtur- ~ çömtür- Suya dalmak (DTS: 164a) (ED: 422b).	çöndür- Ayaklar üzerine oturmak, çömelmek (DS II: 1288a).
çovlı: Süzgeç, kepçe (ED: 397a); (DTS:	çoğlu: 1. Kepçe şeklinde balık ağı 2. Uzun

165a).	saplı süzgeç (DS II: 1257a). çolu: Uzun saplı süzgeç (DS II: 1263b). çolgu: Dinamitle balık avlarken suyun yüzüne çıkan balıkları toplamak için, kullanılan tahta süzgeç (DS II: 1263a).
çöküt-: 1. Diz çökmek, diz üstü oturmak 2. Eğmek, bükmek (DTS: 165b-166a); (ED: 414b).	çöket-: Çöktürüp oturtmak (DS II: 1282a).
çöpür-: ³⁵⁶ 1. Yün, derideki kıllar 2. Gereksiz eşyalar, pılı pırtı; çöp (DTS: 168b); Keçi kılı (ED: 398a).	çöpür: 1. Yünün kirlili ve çöplü yerleri 2. Keçi kılı 3. Keçi kılından yapılan çuval vb. 4. Pürüzlü, kaba çorap (DS II: 1290b-1291a). çüpür: 1. Sert keçi kılı 2. Çöp (DS II: 1308b). cöbür: Çörçöp, toz, kir (DS II: 1005a).
çöpürülen-: ³⁵⁷ Kıl büyümek, kaplamak (DTS: 168b); (ED: 399a).	çöpürülen-: 1. Dolaşmak, karışmak (iplik, saç hk.) 2. İşin sonu iyi gelmemek 3. Filizlenmek (DS II: 1291a).
çubart-: ³⁵⁸ Elbiseyi çıkartmak, soymak (DTS: 166b); (ED: 398b).	cıbart-: Soymak, yüzmek (DS II: 890a).
çuğ-: ³⁵⁹ Bohça, balya (DTS: 162b); Bohça vb. (ED: 405a).	çuğ: 1. Mısır saplarından yapılan yığın 2. Tahıl demetlerinin saplarından yapılan yığın (DS II: 1301a). cuğ: Yığın, birikinti (DS II: 1010a).
çuğla-: ³⁶⁰ Bir şeyi balyalamak (DTS: 163a); Sarmak, bohçalamak (ED: 407b).	cula-: Bağlamak, eklemek (AKD: 390a).
çuğlan-: ³⁶¹ 1. Sarılmak, paketlenmek 2. Tam teçhizat ile toplanmak (ordu hakkında) (DTS: 163a); (ED: 408a).	culan-: Bağlanmak, takılmak (DS II: 1012a).
çuvşa-: ³⁶² 1. Mayalanmak, köpürmek 2. Kabarmak (DTS: 168a-b); Ekşimek, bozulmak (ED: 399b).	çığşa-: Ekşimek, bozulmak (DS II: 1164a).
ebçi ~ evçi: Hanım, eş (DTS: 202a); Ev hanımı; eş, kadın (ED: 6a-b).	efci: Kadın gibi iş gören erkeklere verilen ad (DS III: 1667a).
eçi: Büyük erkek kardeş, amca (DTS: 173a); Ağabey, amca (ED: 20a-b).	eçi: Büyük kardeş, ağabey (DS III: 1663a), eci: (DS III: 1660b-1661a), eçe: (DS III: 1663a). ece: 1. Büyük kardeş, ağabey 2. Baba 3. Amca 4. Erkek kardeş 5. Arkadaş, samimi arkadaş 6. Ağa 7. Aksakallı ihtiyar 8. Hala çocuğu (DS III: 1659a-b). ici: 1. Baba 2. Kardeş (DS IV: 2504b).
egdü: Eğri, kavisli bıçak (DTS: 177a); Kavisli bıçak (ED: 102b).	eğdi: 1. Yüksek dallardaki meyveleri toplamaya yarayan çatal ağaç 2. Sebze diplerindeki otları kesmeye ve sebzelerin

³⁵⁶ DTS'de *çübür* biçiminde yer alır.

³⁵⁷ DTS'de *çübürülen-* biçiminde yer alır.

³⁵⁸ ED'de *çobart-* biçimindedir.

³⁵⁹ DTS'de *çoğ* biçimindedir.

³⁶⁰ DTS'de *çoğla-* biçimindedir.

³⁶¹ DTS'de *çoğlan-* biçimindedir.

³⁶² ED'de *çivşa-* biçiminde yer alır.

	diplerini kabartmaya yarayan bir çeşit çapa 3. Ağaç kaşıkların içini oymaya yarayan bir çeşit araç 4. Peteklerden bal almakta kullanılan eğri uçlu demir araç (DS III: 1674b). eydi : 1. Sebze diplerindeki otları kesmeye ve sebzelerin diplerini kabartmaya yarayan bir çeşit çapa. 2. Ağaç kaşıkların içini oymaya yarayan bir çeşit araç (DS III: 1819a).
egrik : Eğirme sürecinde ortaya çıkan iplik (DTS: 178a); Eğirilmiş iplik vb. (ED: 112b-113a).	eğrik : Bükülmüş, ip hâline getirilmiş pamuk ya da yün (DS III: 1684a).
eğsü :- Eksilmek, azalmak (DTS: 179b); Eksik olmak, kusurlu olmak, yetersiz olmak (ED: 117a-b).	es :- Bir şeyi eksiltmek, azaltmak (DS III: 1785b).
ekçe : Sevgi sözcüğü, akıllı kızla ilgili olarak kullanılır (DTS: 179a); Akıllı küçük kız (ED: 102a).	egeç : Abla, büyük kız kardeş (DS III: 1672a).
emçi : Hekim (DTS: 183b-184a); Doktor (ED: 156b).	emçi : Doktor, operatör, ebe (DS II: 1731a). emci : 1. Eczacı 2. Doktor, operatör, ebe (DS II: 1731a).
emgen :- Acıya katlanmak (ED: 160a); (DTS: 184b).	emen :- 1. Boş yere yorulmak, emek vermek, uğraşmak, didinmek 2. Çok fazla emek vermek, çalışmak 3. Gayret etmek (DS III: 1734a).
emlet :- Tedavi ettirmek (ED: 161a-b); (DTS: 185a).	emlet :- Merhem sürdürmek (MY)
endik : Aptal, ahmak (DTS: 185b); Saf, aptal (ED: 177b).	endik : Utangaç, sıkılgan (DS III: 1746b).
ene :- İşaretlemek, kesik koymak (DTS: 185b); Kulağını işaretlemek (ED: 171a-b).	ene :-Hayvanlara işaret koymak amacıyla kulaklarını kesmek ya da boynuzunu kertmek (DS III: 1750a-b).
enüklüg : Yavrulu, yavrusu olan (DTS: 186a); (ED: 184a-b).	enikli kapı : Eski han ya da köy evleri kapılarının ortasında, girip çıkmağa yarayan bir kişilik küçük kapı (DS III: 1758a).
eñek : Avurt (DTS: 186b); Alt çene, çene kemiği, çene (ED: 183b).	enek : 1. İnsan ya da hayvanlarda sarkan gerdan 2. Alt çenenin oynak yeri 3. Koyun ya da keçinin mafsalsal kemiği (DS III: 1748a-b). eğek Alt çene kemiği (DS III: 1676a); enk : Çene kemiklerinin birleştiği yer (DS III: 1758b).
eñit :- Şaşırtmak (ED: 179a); (DTS: 187a).	angıt :- Şaşırmak, aptallaşmak (DS I: 267a) anıt :- 1. Aptal aptal, şaşkın şaşkın bakarak durmak, baka kalmak (DS I: 271a)
eñlik : Allık (DTS: 187a); Allık, ruj (ED: 185a).	enlik : 1. Boyacılıkta kullanılan bir çeşit ot 2. Yüze sürülen kırmızı boya (DS III: 1759b). enniyh : 1. Allık 2. Ruj (DS III: 1760a). ernik : Kadınların kullandıkları allık (DS III: 1175b).

ersek ; ³⁶³ Hafifmeşrep kadın (DTS: 193b); Erkek peşinde koşan kadın, cinsel ilişkiye düşkün kadın (ED: 237b-138).	ersek : Erkeğe düşkün kadın (DS III: 1776b), erzük : (DS III: 1778b).
ersü : Değersiz vb. (ED: 237b; DTS: -).	erşi : Çirkin (DS III: 1777a).
erte : Erken, sabah (DTS: 194b); Sabahın erken saatleri (ED: 202b-203a).	erte : Herhangi bir işte ilk başarı (DS III: 1777b). irte : 1. Gündüz 2. Karanlık, gece (DS IV: 2554a).
es- II: İp, halat vb. germek (ED: 241a; DTS: -).	es- : Esnek olmak, yaylanmak (DS III: 1785b)
esil- : Uzatılmak, uzamak (ED: 247b); (DTS: 196a).	esel- ; ³⁶⁴ İrileşmek, serpmek, boylanmak, yetişmek, büyümek (DS III: 1779a).
şiklik : Kapı için ayrılmış olan (DTS: 197b); (ED: 261a).	şiklik : Kapı boşluğunun alt kısmında bulunan alçak basamak, eşik (DS III: 1792b).
etiş- ; ³⁶⁵ Birlikte anlaşmaya varmak (ED: 73a); (DTS: 201a).	ediş- : Cinsel ilişkide bulunmak (DS III: 1666a).
etükü : Ayakkabıcı (DTS: 201b); Çizmeci (ED: 53a).	edikçi : Kunduracı (DS III: 1665b).
evdi- : Toplamak (DTS: 202a); (Bir şeyi) bir araya getirmek, toplamak (ED: 7b).	ivdi- : Toplamak (DS IV: 2571b).
evək : 1. Acele, ivedi 2. Acelecı, hızlı (DTS: 202a); Acele, acelecilik; aceleyle (8b-9a).	evək : Acele, çabuk (DS III: 1804b).
evet : Acele (DTS: 202a); (ED: 6b).	evet : Acele (DS III: 1806a), ivet : (DS IV: 2572b).
eviş- : Birlikte veya yarışarak acele etmek (ED: 16a); (DTS: 202b).	eviş- : 1. Acele etmek, acele ettirmek 2. Hazırlanmak 3. Çalışıp çabalamak (DS III: 1809b).
evit- : Acele etmek (DTS: 202b; ED: -).	ivet- : Acele etmek (DS IV: 2572b).
evsin- : Kendi evi saymak (DTS: 204a; ED: -).	evsin- : Isınmak, alışmak, evi gibi saymak, yabancılık çekmemek (DS III: 1816a).
evüs- : Harman savurmak (DTS: 204b); Savurmak (ED: 15b).	evis- : 1. Arpa, buğday, bulgur gibi tahılların kepeklerini ayırmak 2. Tarla sürülürken yabancı otları toplamak (DS III: 1809b).
eymen- ~ ayman- : Korkmak, utanmak, çekinmek (DTS: 178b); Çekingen olmak, (bir şeyden veya birinden) utanmak (ED: 273b).	eymen- : 1. Korkmak, korkuyla canı sıkılmak, ürkemek 2. Utanmak, sıkılmak, çekinmek (DS III: 1824b). eğmen- : Utanmak, sıkılmak, çekinmek (DS III: 1681b). imen- : Çekinmek (DS IV: 2536b).
eymenük : Çekingen, kendini geri planda tutan, suskun (OTWF: 598; DTS: -; ED: -).	eymenik : Utangaç (DS III: 1824b).
ınga : Keçi (DTS: 232b); Yaban dağ keçisi (ED: 158a).	ima : 1. Büyük ve çatallı geyik boynuzu 2. Ovalarda yaşayan büyük geyik (DS IV: 2534b). ime : Boynuzları düz, dik ve birbirine paralel davar ya da geyik (DS IV: 2535b).

³⁶³ ED'de *erseg* biçiminde yer alır.

³⁶⁴ Tietze (II 639) ağızlarda tanıklanan *esel-* fiilini, Eski Türkçede yer alan *esil-* fiilinin ağızlara yansıması biçimi saymıştır.

³⁶⁵ ED'de *etiş-* (*ediş-*) biçiminde yer alır.

ınag: Güvenilen ve istenilen şey veya kimse (ED: 182b-183a); (DTS: 232b).	innak: Sözüne inanılır kimse (DS IV: 2545a).
ınçıkla-: Üzülmek, inlemek (DTS: 233b); İnlemek (ED: 175a).	incıkla-: Kederlenmek (DS IV: 2478a).
ınga ~ anga: Rezil, alçak (DTS: 233b); Aşağılık, değersiz (ED: 183a).	anga: Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt (DS I: 262a-263b), angu: (DS I: 267b), anka: (DS I: 273b).
ıraş- ~ yıraş-: Uzaklaşmak (DTS: 285b; ED: -).	ıraş-: Uzaklaşmak, uzamak, ara açılmak (DS IV: 2483a).
ırat- ~ yırat-: (Birini) uzağa, ırağa yollamak (ED: 207b-208a); (DTS: 285b).	ırat-: Uzatmak, geciktirmek (DS IV: 2483a-b). ırit-: Ayrılmak, uzaklaşmak (DS IV: 2488a). ırat-: Arayı açmak, uzaklaştırmak (DS IV: 2547b).
ırgal-: Sarsılmak, sallanmak (ED: 217b); (DTS: 234a).	ıril-: 1. Kımıldamak, sarsılmak 2. Yerinden oynamak (DS IV: 2487a).
ırgat-: (Bir şeyi) sallandırmak (ED: 217b); (DTS: 234a)	ırgat-: 1. Sarsmak, sallamak 2. Kışkırtmak (DS IV: 2485b), ıgrat-: Sarsmak, sallamak (DS IV: 2459a), ırgıt-: (DS IV: 2486a).
ırk: 1. Fal, kehanet, büyü 2. Tahmin (DTS: 234a); Kehanet, kehanette bulunma, tahmin (ED: 213a-b).	ırk: Talih, şans (DS IV: 2488b), ırg: (DS IV: 2484a), ırık: (DS IV: 2486b).
ırkla-: Kader veya bir hadise hakkında kehanette bulunmak, fal bakmak (DTS: 234a); Fal bakmak, kehanette bulunmak (ED: 217b).	ırıkla-: Boş inanca göre hastayı çeşitli büyü ya da sihirle iyileştirmek (DS IV: 2486b).
ıyın-: İkinmek, nefes almakta zorlanmak (DTS: 232a); (ED: 275a).	iyin-: 1. İkinmek 2. Zahmet çekmek 3. Midesi bulanmak 4. Hastalıktan kurtulamamak (DS IV: 2575b).
ıçegü: Bağırsak (DTS: 214b); Bağırsak, iç organ (ED: 25b).	ıçeği: Hastaların iyileşmesi için sarılan yaş, taze hayvan derisi (DS IV: 2505a).
ıçgerülüg: ³⁶⁶ Saray, içeri (DTS: 215a); (ED: 26a).	ıçerili: 1. Yerli, bu yurdun ya da bu evin adamı 2. Kinci (DS IV: 2505b).
ıçtür-: (Birine, bir şeyi) vermek, içirmek (ED: 21b); (DTS: 216a).	ıçtır-: İçirmek (MY)
ig: Hastalık (DTS: 216b-217b); Hastalık, rahatsızlık (ED: 98b-99a).	ig: Hastalık, dert (DS IV: 2509b).
igen-: Huysuzlaşmak, inatlaşmak (ED: 110b); (DTS: 217a).	eyen-: Ayak diremek, bekinmek, ısrar etmek (DS III: 1820b).
igeş- I: Çekişmek vb. (ED: 119a); (DTS: 217a).	igeş-: 1. Zıtlaşmak, inatlaşmak, aksilik etmek 2. Tartışmak, münakaşa etmek (DS IV: 2510b-2511a). eğüş-: 1. Herhangi bir işin yapılmasını birbirinden bekleyerek iki kişi iddialaşmak 2. Yarışmak 3. Şakalaşmak, sataşmak 4. Bir işin yapılmasını emretmek 5. Söz etmek (DS III: 1677a). eğiş-: Kıskanmak, inatlaşmak (DS III:

³⁶⁶ DTS’de *ıçkerülüg* biçiminde yer alır.

	1680b). eğüş- İddialaşmak, bahse girmek (DS III: 1751b). ığüş- Yarışmak (DS IV: 2457a), ığaş- (DS IV: 2509a). iyeş- 1. Yarışnak 2. Tartışmak 3. Yapılması istenilen bir işi duymamazlığa gelmek 4. Geçimsizlik etmek (DS IV: 2575a). öğüş- Zıtlaşmak, düşmanca davranmak (DS V: 3315b).
ığüş- II: Birbirine güvenmek (ED: 119a); (DTS: 217a).	eğüş- Güvenmek (DS III: 1677a). eğiş- Emanet etmek (DS III: 1680b).
igle- Hastalanmak (DTS: 218a); Hastalanmak, rahatsızlanmak (ED: 107a).	igile- 1. Zayıflamak 2. Eziyet çekerek hastalanmak, verem olmak 3. İnlemek 4. Kuraklık ya da hastalık nedeniyle ağaç gelişmemek, meyve vermemek 5. Bitki sararmak (DS IV: 2512a), iyle- (DS IV: 2576a), ili- (DS IV: 2523b). igile- Zayıf, cılız kalmak (DS IV: 2511a).
iglen- Doğum ağrısı çekmek, hastalanmak (ED: 107b); (DTS: 218a).	iglen- Zayıflamak (DS IV: 2512a).
iglig- Hasta (DTS: 218b); Rahatsız, hasta (ED: 218b).	iglig- 1. Zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için) 2. Kavun, karpuz gibi meyvelerde görülen bir çeşit hastalık 3. Olgunlaşmadan yere düşen ham meyve (DS IV: 2512b). iglig- Zayıf, hastalıklı, cılız (insan, hayvan ve bitki için) (DS IV: 2511a). inli- Hasta (DS IV: 2544b). ili- Zayıf (DS IV: 2523b).
ilersük- Karın kemeri (DTS: 221a); Bel kemeri (ED: 151b).	ilersük- Don uçkuru (DS IV: 2521b), ilersik- (DS IV: 2521b). ilirsik- Bağ, uçkur (DS IV: 2527b).
ilig- Bağ vb. (ED: 142a; DTS: -).	ili- Gelişigüzel dikiş (DS IV: 2523b).
ilin- 1. Bağlanmak, eğilim göstermek 2. Tutulmak, yakalanmak (DTS: 221b); (Bir şeye) tutunmak, (ona) bağlanmak; askıya alınmak üzere yakalanmak, (ona) asmak (ED: 148b).	ilin- Dokunmak, değmek (DS IV: 2527a).
iltür- (Birine, bir şeyi) astırmak (ED: 133b); (DTS: 222b).	ildir- Değdirmek, dokundurmak (DS IV: 2519b-2520a).
imik- Ilık (DTS: 184b); (Hava için) yumuşak, ılık (ED: 159a).	imik- Ilık su (DS IV: 2537a). ımık- 1. Az sıcak, ılık 2. Bulutlu, durgun hava 3. Rüzgâr almayan, gölgeli, kuytu yer (DS IV: 2475a-b). umuk- 1. Ilık, sıcak 2. Kuytu (DS VI: 4038b).
ir- Bölmek (DTS: 187b); (Bir şeyde) Çentik veya gedik yapmak (ED: 194b). yër- II: 1. Bölmek, parçalamak 2. Kesmek, yarmak (DTS: 274a); (Nazikçe) bölmek (ED:	yir- Dilmek, yarmak (DS VI: 4282b).

955a).	
iril- : 1. Bölünmüş olmak, dağılmak 2. (Ay hakkında) eksilmek 3. Kaybolmak (DTS: 190a); Gedik açılmak vb. mec. (ay) eksilmek (ED: 229b). yèril- : Parçalara ayrılmak (ED: 967b); (DTS: 274b).	iril- : Deri, kulak, dudak vb. organlar yırtılmak (DS IV: 2551b). yiril- : 1. Yarılmak, ayrılmak 2. İncelmek, kopacak duruma gelmek (DS VI: 4282a).
irkin- : Bir yerde beraber toplanmış vb. (ED: 225a); (DTS: 225b).	irkin- : Hazine, gömü (DS IV: 2553a), irkim- : (DS IV: 2553a).
irkin- : Kendisi için (mal) biriktirmek (ED: 227a); (DTS: 225b).	irkin- : Para biriktirmek (DS IV: 2553a).
irte- : Aramak (DTS: 226a); (Bir şeyi) aramak, takip etmek (ED: 208a-b).	irde- : Araştırmak (DS IV: 2548a).
itin- : Sürünmek (ED: 61b-62a); (DTS: 229b).	itin- : Dövmeye hazırlanmak (DS IV: 2570a).
izlik- : Deri ayakkabı (DTS: 230b); Ayak izi veya izle ilgili şey; kesilen hayvanın derisinden yapılan Türk ayakkabısı (ED: 286b).	izlik ol- : Döşeme tahtaları üzerinde ayak izi olmak (DS IV: 2577a).
ka- : ³⁶⁷ Yığmak, bir araya toplamak, sıraya koymak (DTS: 423a); Tencerenin etrafına odun yığmak (ED: 578b).	kay- : 1. Sobaya ya da ocağa odun sıralamak 2. İstif etmek, yığmak (DS IV: 2704b). gay- : Yığmak, doldurmak (DS III: 1948a).
kabırçak- : 1. Kutu, sandık 2. Tabut (DTS: 423b-424a); Kutu, tabut (ED: 586b-587a).	kabırcak- : Tabut (DS IV: 2584a). kabıcak- : Tahta ya da mukavva kutu (DS IV: 2584a). kabucak- : İki kapağı düz, elips biçiminde kutu (DS IV: 2585a). kaburcak- : Gelinlik giysisi ile birlikte hazırlanan, içine dikiş ve tuvalet eşyası konulan kutu (DS IV: 2585b).
kabşur- ~ kavşur- : Birleştirmek, toplamak (DTS: 465a); Toplamak, bir araya getirmek, birleştirmek (ED: 588b).	kavşır- : 1. Birleştirmek, bir araya getirmek 2. İki eli birleştirerek tutmak, kucaklamak 3. Elleri göğüste birleştirip saygıyla durmak (DS IV: 2693b-1694a). kavşar- : İki kişiyi birbirine düşürmek (DS IV: 2693b).
kaçan- : 1. Ne zaman, ne kadar zamanda 2. Nasıl 3. Ne zaman, o zaman zarfında; eğer, hiç bir zaman, her ne zaman (DTS: 424b-425a); Ne zaman, iken, her ne zaman (ED: 592a).	kaçan- : Ne zaman, ne vakit? (DS IV: 2587b), haçen- : (DS III: 2249a). haçan- : 1. Ne vakit, ne zaman 2. Mademki 3. Ne çabuk (DS III: 2248b-2249a).
kadaş- : 1. Aile, akraba, hısım, kan yoluyla akraba 2. Kardeş 3. mec. Kardeş, dost (DTS: 426a-b); Aynı aile üyesi, erkek akraba; komşu, dost, arkadaş (ED: 607a).	kadaş- : Kardeş (DS IV: 2590b). gadaş- : 1. Arkadaş 2. Kardeş (DS III: 1889b).
kağu- : I: Büyük aralıkla dikmek, ilgilemek; teyellemek (DTS: 429b); (Giysi vb.) sıkıca dikmek, teyellemek (ED: 596b).	kada- : 1. Teyellemek, iri iri dikmek 2. Sıkıştırmak, bağlamak 3. Hayvanı bir yere kısa ve sıkı bağlamak (DS IV: 2590a).

³⁶⁷ Türkçede ET. ko- > TT. koy- gibi sözcüklerde karşılaşılan pekiştirme görevinde kullanılan /d/ ekinin /y/ sesine değişmiş örnekleri mevcuttur.

	gada- 1. Bir şeyi bir yere sıkıca bağlamak, tutturmak, dikmek 2. Kısaltmak (DS III: 1889a).
kagıl- Söğüt dalı, çubuk (DTS: 430b); Söğüt dalı (ED: 610b).	kaggıl- Bir çocuk oyununda yere çakılan çubuk (DS IV: 2594a).
kakıla- Yüksek sesle bağırarak (DTS: 448a); Gıdıklamak vb. (ED: 611a).	kakıla- Tavuk yumurtlarken gıdıklamak (DS IV: 2603b).
kakın- Pişman olmak (DTS: 406b); Kendine vurmak (ED: 611b).	kakın- Öfkelenmek, darılmak, kızmak (DS IV: 2604a).
kakır- Balgam çıkarmak (DTS: 448a; ED: -).	kakır- ³⁶⁸ Balgam çıkarmak (DS IV: 2604b). kağır- Öksürerek balgam çıkarmak (DS IV: 2595a).
kala- Koymak, yığmak (DTS: 435b); Yığmak vb. (ED: 617b).	kala- Sobaya ya da ocağa odun koyup yakmak (DS IV: 2609b). gala- Ocak, ateş yakmak (DS III: 1898a).
kama- Kaşınmak (diş için), kamaşmak, kırışmak (göz için) (DTS: 439a); Rahatsızlık çekmek; (diş ve göz için) kamaşmak (ED: 625b-626a).	kama- 1. Kapatmak 2. Kilitlemek 3. Perçinlemek, tutturmak, pekiştirmek (DS IV: 2613b).
kança- Nereye (DTS: 443b-444a); Herhangi bir yere, nereye (ED: 634b).	kança- Nice, ne kadar (DS IV: 2619b). hanca- 1. Çoktan, çok zamandan beri 2. Ne vakit, ne zaman (DS III: 2271b).
kapakla- Bekaretini elinden almak (DTS: 446b); Bekâretini bozmak (ED: 584a).	kapakla- Sebze dipleri sulandıktan sonra çatlamak (DS IV: 2630b). gapakla- Ekilip de çamurdan ekin çıkmamak (DS III: 1916a).
kapın- Hırsızlıyor gibi görünmek; çocuğu cin çalmak (ED: 585a); (DTS: 447a).	kapın- 1. Ağrı ve sızıdan kıvrınmak 2. Dilenmek 4. Açlığını bastırmak için bir şeyler atıştırmak 4. Aşık olmak, sevdalanmak (DS IV: 2634b). gapın- Sıkıntıya düşmek (DS III: 1916b).
kar- II: 1. Boğulmak, tıkanmak 2. Arkıdan taşmak, dışarı dökülmek, taşmak (DTS: 448b); Taşmak, boğulmak vb. (ED: 643a).	kar- Bentin ya da arkın suyu çoğalmak, taşmak (DS IV: 2666b). gar- Su birikmek (DS III: 1928b).
karaçr- Dilenci, yoksul (DTS: 450b); Dilenci (ED: 647b).	karaçr- Çingene (DS IV: 2640b), karaçi- (DS IV: 2642a).
karakan- Çalılık (Caragana) (DTS: 451b); Bir ağaç veya çalı türü (ED: 657b).	karagan- Pırnal ağacının odunu (DS IV: 2644a). karağan- 1. Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki 2. Yapışkan ve kokulu yaprağı olan, bodur funda boyunda dikensiz bir bitki (DS IV: 2645a). garağan- Çalılarının bulunduğu yer (DS III: 1919a).

³⁶⁸ Tietze, Anadolu ağızlarında yer alan *kağır-* sözcüğünün Eski Türkçe *koğur-* “köklemek, kökünden sökmek” fiilinin varyantı olduğunu ileri sürmüştür (Tietze IV: 102). Ancak Eski Türkçede *kağır-* ile aynı anlama sahip *kakır-* “balgam çıkarmak” sözcüğü yer almaktadır. Bundan ötürü ağızlarda tanıklanan *kağır-* fiili, Eski Türkçe *kakır-* fiiline de bağlanabilir. Ayrıca ağızlarda Eski Türkçe *kakır-* fiiliyle ilişkili olması muhtemel *kağırık*, *kahrık*, *kakırık*, *kakmuk*, *kağsırık* gibi “balgam” (DS IV: 2596b-2597a) anlamında kullanılan sözcükler de yer almaktadır.

karanġu : 1. Karanlık, ışık yokluġu; siyah 2. karanlık, kasvet 3. <i>mec.</i> Karanlık, yanlış, şüpheli (DTS: 451a); Kara, karanlık (ED: 662b).	karaġu : Karanlık (DS IV: 2645b), karaġı : (DS IV: 2645b), karanu : (DS IV: 2652b). karaġı : Çok karanlık (DS IV: 2652b).
karım : Çukur, hendek <i>mec.</i> mezar (DTS: 453b); Hendek, ark vb. (ED: 659b).	karım : Baġın üst tarafına kazılan, yaġmur sularını biriktirmeye yarayan uzun çukur, ark (DS IV: 2663b). garım : Bataklık sularının çekilmesi için yapılan ark (DS III: 1927b).
kartur - II: Boġazı tıkatmak, boġdurmak (DTS: 456b); (ED: 650b).	kardır :- 1. Bahçeyi ve çayırı bol sulamak, suya doyurmak 2. Su arkının önünü kapayıp suyu biriktirmek (DS IV: 2658a). gardır :- Bir şey gereksiz olarak çoġalmak: <i>Tarlanın karkını su gardırdı.</i> (DS III: 1922b).
karvaş :- Elle aramada yardım etmek (ED: 646b); (DTS: 456b).	gavraş :- 1. Kavgaya tutuşmak 2. Döġüřte kapışıp birbirinin üzerine çökmek (DS III: 1940a).
kası : Tahtaların baġlanarak küçükbaş hayvanlar için yapılan aġıl (DTS: 457a); Koyun ve diġer hayvanlar için tahta çit (ED: 666a).	kası : Kümes hayvanlarını besleyip yaġlandırmak için ayrılan yer (DS IV: 2675b). kasu : Ahırda kuzu, malak ve buzaġı konulan yer, bölme (DS IV: 2677b).
kaşga : Hayvanın alnında beyaz benek, yıldız işareti (DTS: 458a); (Bir hayvanın) koyu gövdesi ve beyaz başı veya alnın üzerindeki beyazlık (ED: 671b-672a).	kaşka : Hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke ve alnı beyaz lekeli olan hayvan (DS IV: 2681a).
kattur :- Herhangi iki şeyi karıştırmak (ED: 605a); (DTS: 463a).	kattır :- Birine Bir şeyi bir şeye katmasını emretmek (MY)
kavriş :- Kavga etmek (DTS: 464b; ED: -).	kavraş :- Tartışmak (DS IV: 2692b). gavraş :- 1. Kavgaya tutuşmak 2. Döġüřte kapışıp birbirinin üzerine çökmek (DS III: 1940a).
kavşut : İki hükümdarın el sıkışmasıyla varılan uzlaşı, anlaşması (DTS: 465a); (ED: 587b).	kavşut : İki yolun, iki suyun, iki daġın birleřtiġi yer, kavşak (DS IV: 2694a). kavşıt : 1. İki yolun, iki suyun, iki daġın birleřtiġi yer, kavşak 2. Ufuk 3. Ek, bitişik yer (DS IV: 2694a). gavşut : İki parçanın birbirine eklendiġi kısım (DS III: 1941b).
kayış :- Birbirlerine ilgili, şefkatli, merhametli davranmak (DTS: 432b); Eġmek, eġilmek; ilgi göstermek (ED: 679a). tayış :- Birlikte kaymak (ED: 570a); (DTS: 559b).	kayış :- 1. Cinsel ilişkide bulunmak 2. Hayvan üzerinde vücudu arkaya yaslayarak oturmak, kaykılmak 3. Karşı gelmek, saymamak (DS IV: 2701b). gayış :- Bir yamaçtan ařaġı kaymak (DS III: 1947a).
kedġü : Giysi, elbise (DTS: 313a); Giysi (ED: 702b).	geyġü : Elbise, çamaşır vb. giyilecek şey (DS III: 2015b), geygi : (DS III: 2015b), giygi : (DS III: 2086a). keygi : (DS VI: 4552a).
keġük ~ keyük : Yünden yapılmış başlık	keyik : 1. Çoban abası 2. Kadınların başlarına

(DTS: 313b); Giyilmiş şey, keçe kalpak (ED: 702b).	aldıkları bir çeşit yemeni (DS IV: 2779b). giyik : Yünden dokunan aba (DS III: 2086a).
keçür :- (Birine, bir şeyi) giydirmek (ED:705b); (DTS: 313b).	geyir :- Giydirmek (DS III: 2016b).
keh : Köpek çağırırken kullanılan ünlem (ED: 707b-708a; DTS: -).	geh : At çağırma ünlemi (DS III: 1971a). geh geh : Tavuk çağırma ünlemi (DS III: 1971a). gâh gâh : Köpek çağırma ünlemi (MY)
keler : Kertenkele (DTS: 315a); Kertenkele (ED: 719b).	keler : Kertenkele (DS IV: 2930a-b). geler : Kertenkeleye benzeyen bir çeşit hayvan (DS III: 1976a).
kelişlig : Ziyaret etme, geliş gidişle ilgili (DTS: 316a); (ED: 720b).	gelişli : Gürbüz, büyümüş, yetişmiş (DS III: 1983b).
kemrük : Çatlak, yarık; çatlamış, noksan (ED: 723a; DTS: -).	gemirik : Aralıklı (dış için) (DS III: 1987a). gemrik : Zayıf, çukurlaşmış (yüz için) (DS III: 1987b), gemrük : (DS III: 1988a).
kemrüş :- Birlikte dişlemek, kemirmek (DTS: 317a); (ED: 723b).	kemriş :- Hayvanlar birbirlerini dişleriyle kaşımak (DS IV: 2741b), kemiriş :- (DS IV: 2740a). gemriş :- Eşekler birbirinin boyunlarını dişleriyle didiklemek, boğuşmak (DS III: 1988a).
keşes : 1. Sığ (su) 2. Kolay (iş için) (DTS: 318a); (ED: 734a).	genez : Kolay (DS III: 1991b).
kêşes :- (Birine) danışmak; (biriyle) tartışmak; birbirinden tavsiye almak, tartışma yapmak (ED: 734b); (DTS: 318a-b).	geneş :- Danışmak (DS III: 1990b), gengeş :- (DS III: 1992a). kenneş :- Danışmak, konuşmak (DS IV: 2745a).
kêgren - ~ kügren :- Homurdanmak, mırıldanmak (DTS: 318b); Homurdanmak, mırıldanmak (ED: 733b-734a).	gümren :- 1. Homurdanmak, kendi kendine konuşmak 2. Çocuk konuşma taklidi yapmak 3. Ağıt söylemek 4. Hayvan homurdanmak, bağırma (DS III: 2223a).
keriş :- 1. Birlikte bir şeyi germek 2. Tartışmak, çekişmek (DTS: 320b); Birbirini çekmek; kavga etmek (ED: 747b).	geriş :- Gerinmek (DS III: 2003a).
kêrtü : 1. Dürüstlük, doğruluk 2. Yemin 3. Doğru, gerçek (DTS: 321b); Doğru, gerçek; sadakat, hakikat vb. (ED: 738b).	kerti : Doğru, <i>kerti söyler</i> (DS IV: 2758a). kirti : Ciddi, doğru (DS IV: 2882b). kirtten : Gerçekten, doğru olarak (DS IV: 2884b).
keşen :- Geviş getirmek (ED: 692a); (DTS: 324b).	gevşen :- Ağızda katı bir şey çiğnemek, geviş getirmek (DS III: 2014b).
kı : Seslenme ünlemi (ED: 578a-b); (DTS: 467a).	gı : Be...’ Hey...’ gibi çağırma, seslenme ünlemi (kadınlar için kullanılır) (DS III: 2024a), gıg : (DS III: 2023b) gıı: (DS III: 2037a). kı : Kız anlamında ünlem (DS IV: 2781b).
kıçı : Hardal (DTS: 467a); Hardal (ED: 590b).	gıcı : 1. Dağlarda yetişen ve yenilebilen otlar 2. Ekin tarlalarında yetişen sarı çiçekli bir çeşit ot 3. Tütün ya da küçük boylu sebzelerin tohumu (DS III: 2025a). kıcı : 1. Hardal tohumu 2. Tarlada biten ve

	yenilebilen bir cins bitki (DS IV: 2783a).
kadırlıg: Kenarı, püskülü olan (DTS: 467b); Kenarı olan vb. (ED: 600a).	kıyılı: 1. Börek tepsisi 2. Az açık, aralık (DS IV: 2857a). gıyılı: Börek tepsisi (DS III: 2067a), gıylı: (DS III: 2067b).
kıkır-: Bağırmaq (DTS: 472b); Bağırmaq (ED: 612a-b).	kığır-: 1. Çağırmaq, davet etmek 2. Koyun ve keçileri çağırmaq 3. Horoz ötmek (DS IV: 2791a). gığır-: Çağırmaq (DS III: 2037a).
kıkla-: (Hayvan) dışkılamak (BT 13: 85-86; DTS-; ED;-).	kığla-: Koyun pislemek (DS IV: 2791b). kıhla-: Büyük aptes etmek, pislemek (DS IV: 2792a). gığla-: Davar pislemek (DS III: 2037a).
kıntur-: (Birinde) istek uyandırmak vb. (ED: 636a); (DTS: 472b).	kındır-: Kışkırtmaq (DS IV: 2811a). gındır-: Özendirmek, kışkırtmaq, isteklendirmek, teşvik etmek (DS III: 2050a).
kırgag: (Giysi) kenarı, yanı (DTS: 473a); (ED: 653b).	kıra: Çevre, kıyı, kenar, uç (DS IV: 2815a), kırağ: (DS IV: 2815b), kırah: (DS IV: 2815b), kırak: (DS IV: 2815b), gırak: (DS III: 2052a). gırağ: 1. Kenar, kıyı, çevre 2. Karşı taraf (DS III: 2051b).
kırgıl: Orta yaşlı adam (DTS: 473b); Yaşı ilerlemiş adam (ED: 654a).	kırgıl: Kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan (DS IV: 2822b). kırkıl: Aklı karalı, kır renkte olan: Kırkıl sakallı (DS IV: 2830a).
kırguy: Bayağı atmaca (DTS: 473b); Atmaca (ED: 654b).	kırgı: 1. Şahin kuşu 2. Atmaca (DS IV: 2822b). gırgı: Atmaca (DS III: 2056b).
kırtış: Yüzey, dış örtü; dış görünüm, suret, yüz (DTS: 474b); Meyve, zemin, insan cildinin yüzeyi, yüz rengi (ED: 649a).	kırtış: 1. Şık, yakışıklı 2. Pürüz, girinti çıkıntı (DS IV: 2839a).
kısgar-: Azaltmaq (DTS: 475a; ED: -).	kısar-: Pintilik etmek (DS IV: 2841a).
kısıg: 1. Dar, sıkışık, kısıtlı 2. Tahdit, baskı, kısıtlama; hapis (DTS: 475a); Sıkma, hapis vb. (ED: 666b-6667a).	kısı: Acı, sıkıntı (DS IV: 2841b).
kıv: Baht (DTS: 476b); İlâhi lütuf, tâlih (ED: 579a-b).	kıv: 1. Yazgı, baht 2. Fırsat (DS IV: 2850a).
kızgıl: Boz at (DTS: 478a); Kızılımsı (ED: 682a).	kızgıl: Kırmızımtırak renk (DS IV: 2863b).
kızgu: ³⁶⁹ Pembe, al (DTS: 478a; ED: 681a).	kızgı: 1. Güneş sıcaklığı, ısı 2. Ucu ateşte kızdırılarak ağaç delmekte kullanılan biz 3. Can sıkıntısı (DS IV: 2863b). gızgu: Ateşte kızdırılarak ağaç delmeye yarayan, ucu sivri demir araç (DS III: 2070a).
kızlık: Değer, hazine; nadirlik (DTS: 478b); Pahalılık, enderlik (ED: 684a).	kızlık: Kıtık (DS IV: 2869b).
kıçi-: Kaşınmaq (DTS: 325a-326b);	gici-: 1. Kaşınmaq 2. Kaygılanmaq 3. Kızmaq

³⁶⁹ ED’de madde başı olarak değil, *kız* maddesinde ele alınmıştır.

Kaşınmak (ED: 695a-b).	4. Neşelenmek, gülüşmek 5. Kuvvetle cinsî istek duymak (kadınlarda) (DS III: 2071b).
kiçin- : Kaşınmak; şehvet duymak (ED: 698a); (DTS: 326a).	gicin- : Kaşınmak (DS III: 2072b).
kidiz : Keçe, kilim (DTS: 326b); Keçe (ED: 707a).	kiyiz : Keçe (DS IV: 2889a).
kikşür- ~ kikçür- : 1. (Bıçak) bilemek 2. Birbirine kışkırtmak, öfke ortaya çıkartmak (DTS: 327a); (ED: 714a).	kişgir- : İnsan ya da hayvanı kavgaya kışkırtmak (DS IV: 2886b). kışkır- : Köpeği ısırmaya ve havlamaya kışkırtmak (DS IV: 2847a).
kirgin : Hayvanlarda kızışma dönemi (DTS: 329a); (ED: 743b).	girgin : 1. Şubat ayında azan erkek deve 2. Aşiretler arasındaki karışıklık (DS III: 2083a). gilgil : Çiftleşmek isteyen erkek deve (DS III: 2077a).
kirin- : Suya girmek, eve girer görünmek (ED: 746a); (DTS: 329a).	girin- : Sırtta yüklenmek: <i>Sen bunu omuzunda götüremezsin, arkaan girin</i> (DS III: 2083b-2084a).
kirşen : Üstübeç (DTS: 329b); Üstübeç (ED: 747b).	kirşan : Üstübeç, allık, pudra (2882b); kirişan : (DS IV: 2879b).
kizlek : Gizli (OTWF: 174; DTS: -; ED: -).	gizlek : Çevresi ağaçlarla kapalı, soğuğa karşı dayanıklı toprak alan (DS III: 2087b).
kizlençü : Gizli, saklı (DTS: 331a); Gizlenmiş hazine (DTS: 761a-b).	gizlenci : Gerektiği zamanlarda kullanılmak üzere saklanan her çeşit eşya (DS III: 2087b).
koğuş- : Karşılıklı güvenip işi birbirine bırakmak (ED: 607b); (DTS: 480a).	koyaş- : Karşılıklı yardım etmek, yardımlaşmak (DS IV: 2943a).
kog ~ kok : Toz, kül; küçük parçaçık, zerre (DTS: 485b); Toz vb. (ED: 609a).	koh : Yaranın üstündeki kabuk (DS IV: 2905a).
koğşat- : Gücünü zayıflatmak (ED: 614a); (DTS: 480b).	koğşat- : Sürerek ya da kazarak toprağı yumuşatmak (DS IV: 2903b). kahşat- : Bir şeyin parçasını yerinden oynatmak, gevşetmek (DS IV: 2599b).
kokuz : 1. Boş, önemsiz 2. Yokluk, eksiklik (DTS: 486a); (ED: 614a-b).	koğuz : 1. Aralık 2. Eksik, içerisi sıkıştırılarak doldurulmamış, gevşek bırakılmış 3. Bir kabın dolmaya yakın durumu 4. Yarıdan yukarı (sıvı için) (DS IV: 2904b-2905a). kovuz : 1. Aralık, açıklık 2. Tam dolu olmayan 3. İçi boşalmış, kof (ağaç, kabuklu yemiş vb. şeyler) (DS IV: 2941b).
kollaş- : (Bir şeyi) birbirlerinin kollarını kavrayarak taşımak (OTWF: 577; DTS: -; ED: -).	kollaş- : İki kişi yardımlaşarak el ve kolları ile ağır bir yükü taşımak (DS IV: 2911b).
kom : ³⁷⁰ Dalga, dalgalanma (DTS: 494b); Dalga (ED: 625b).	hom : Deniz dalgası (DS III: 2399a), ham : (DS IV: 2262b), hon : (DS VI: 4521a), hum : (DS III: 2442b). him : Dalga çarptığı zaman çıkan sesi anlatır (DS III: 2361a).
komıt- : Üzüntüye, kedere neden olmak;	komut- : Harekete geçirmek (DS IV: 2915b).

³⁷⁰ DTS'de *kum* biçiminde yer alır.

kaygılandırmak, heyecanlandırmak (DTS: 483a); (Birinin, bir şeye) özlem duymasına neden olmak, (birine) ilham vermek, harekete geçirmek (ED: 626b-627a).	
kopuş- : Ayağa kalmada yarışmak veya yardımlaşmak (ED: 588a); (DTS: 485b).	kopuş- : 1. Koşuşmak, seğirtmek 2. Çıkmak, başlamak 3. Çözülme (DS IV: 2923a).
korlan- : Bir şey için pişman olmak, acınmak, üzülmek (DTS: 487a); (ED: 659a-b).	korran- : Birinden ayrılınca onun için üzülmek, tasalanmak (DS IV: 2928a).
korum- : 1. Kayalık, kaya yığını, kaya 2. mec. Mal yığını (DTS: 488b); İri kaya veya kaya yığını (ED: 660a).	korum- : 1. Dağların sarp yamaçlarındaki düzlükler 2. Uçurumlarda ancak keçilerin geçebileceği basamak gibi setler (DS IV: 2929b-2930a). gorum- : Dik yamaçlar üzerindeki keçi yolu gibi dar ve ince düzlük (DS III: 2106a).
koş- : Çift (DTS: 489a); Çift, çiftin biri (ED: 670a-b).	koş- : Av tüfeği, çifte (DS IV: 2933a).
kotur- : Uyuz, kabuk, sıracı (DTS: 490a); Sıracı, kabuk, uyuz, kaşıntı vs. (ED: 604a).	kotur- : 1. Uyuz hastalığı (insanlarda ve hayvanlarda) 2. Kel (DS IV: 2938b). kotor- : Uyuz (DS VI: 4567a), gotur- : (DS VI: 4510a).
kotuz- : Yaban sığırı (ED: 608a); (DTS: 504b).	kotaz- : Yaban Mandası (DS IV: 2937b).
koyan- : Tavşan (ED: 678a; DTS: -).	kuyan- : ³⁷¹ Tavşan (DS IV: 3020b).
köç- : Kısa bir süre (DTS: 331b); Bir saat (ED: 693a).	güç- : ³⁷² Saat (DS III: 2211a).
ködeş ~ közeç : ³⁷³ Testi, kap (DTS: 345a); Testi veya diğer kaplar (ED: 757b).	gödeş : ³⁷⁴ İçinde yemek pişirilen toprak kap (DS III: 2123b).
kökiş- : Gri mavi (ED: 714a); (DTS: 333a-b).	göküş- : Mavigözlü (kimse) (DS III: 2139b). gögüş- : 1. Zehirli, yeşil kertenkele 2. Kertenkele 3. Sarı saçlı, mavi gözlü (kimse) 4. Mavi, masmavi (DS III: 2134a), göyüş- : (DS III: 2173b). gügüş- : Mavi (DS III: 2216b).
kökle- : ³⁷⁵ Otlamak (DTS: 332a); Otlamak (ED: 332a).	gögüle- : İlkbaharda hayvanları taze ota salmak (DS III: 2131b).
köl- : (Hayanı) koşmak (DTS: 334a); (Hayvanı sabana) koşmak (ED: 715b).	kül- : 1. El ve ayaklarını bağlamak (DS IV: 3032a) 2. Kesilecek hayvanın ayaklarını

³⁷¹ Derleme Sözlüğü'nde *Misebolu *Mudanya -Bursa* kaydıyla alır. Bu köye Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan mübadeleden sonra Girit Adası'ndan gelen 150 hane Türk yerleştirilmiştir. Köyün şimdiki adı Aydınpinar'dır. Derleme Sözlüğü'nde *koyan* varyantı da yer almaktadır (IV: 2942b). Ancak bu varyant, Kafkaslardan gelen Karaçay Türklerinin yerleştirildiği Tokat'ın *Çilehane* ve Konya'nın *Başhöyük* köylerinden derlenmiştir.

³⁷² Derleme Sözlüğü'nde *Balıkesir* kaydıyla yer alır.

³⁷³ DTS ve ED'de sözcük dar yuvarlak ünlülü biçimle yer alır. Ercilasun vd. (2014: 154) DLT çalışmasında bu sözcüğü, Hakas Türkçesindeki *ködes* ~ *ködeş* biçimine ithafen geniş yuvarlak ünlülü olarak *ködeş* biçiminde okumuştur.

³⁷⁴ Derleme Sözlüğü'nde *Dariveren *Acıpayam -Denizli* kaydıyla yer alır.

³⁷⁵ DTS'de *kögüle-*, ED'de *kügüle-* biçiminde yer alır. Ercilasun vd. (2014: 473) DLT çalışmasında *kökle-* "(hayvanlar) yeşillik ve taze ot yemek" şeklinde okuyup anlamlandırmıştır.

	ikişer ikişer bağlamak (DS VI: 4576a). gülü- : Koyun, keçi kırkılırken ayaklarını bağlamak (DS III: 2220b), güle- : (DS III: 2219a).
köli- : 1. Gölgelemek (DTS: 334b) 2. Gömmek, defnetmek (DTS: 346b); Gölgelemek, gölge etmek; Gömülmek (ED: 716a).	göle- : 1. Asma dalını kütüğünden koparmadan, köklenmek üzere yere gömmek, daldırmak 2. Çapa ile çukur açarak sebze ekmek (DS III: 2142b), gölü- : (DS IV: 2146b).
kömeç : Sıcak kül içinde pişmiş çörek (DTS: 334b); Sıcak küle gömülmüş yuvarlak ekmek (ED: 722a).	kömeç : 1. İki saç arasında ya da külde pişirilen mayasız ekmek 2. Balgümeci (DS IV: 2957b). gömeç : 1. Bal peteği 2. Mayalı ya da mayasız, yağlı ya da yağsız olarak yapılan bir çeşit kül pidesi, ekmeği 3. Yağda kızartılmış sıcak ekmek 4. Yuvarlaklaşma, çöreklenme (DS III: 2148a-b). gümeç : Külde pişirilen ekmek (DS III: 2222a). kümeç : 1. Mısır unundan yapıları, içine ceviz konularak külde pişirilen çörek 2. Süzölmüş balın üzerinde kalan küçük petek parçaları (DS IV: 3035a).
kömtür- : (Bir yere bir şey) gömdürmek (ED: 722b); (DTS: 334b).	kömdür- : Gömdürmek (MY)
kömlüdürük : At göğüs kemeri (DTS: 335a); Eyerin göğüs kayışı (ED: 722b-723a).	gömlüdürük : Madenden yapılmış kemer tokası (DS III: 2151a).
kömürgen ~ kövürgen : Dağ soğanı (DTS: 347a); Yabani soğan (ED: 691b).	kömüren : Çiğ olarak yenilen sarmısağa benzer bir çeşit yaban otu, yaban sarımsağı (DS IV: 2958b), kömren : (DS IV: 2958a). gömürgen : Yabani sarmısak (DS III: 2151b). kormen ~ korman : Yaban pırasası, bir çeşit sarmısak (DS IV: 2927b). körmen : 1. Çiğ olarak yenilen sarmısağa benzer bir çeşit yaban otu, yaban sarımsağı 2. Dağlarda yetişen rengi hafif yeşil yaban soğanı 3. Kokusu naneye benzeyen, yemeklere konan bir çeşit ot, dağ nanesi (DS IV: 2958a). gömren : Yabanıl soğan (DS VI 4513a).
könçek ~ könçük : ³⁷⁶ Yaka, boyun (DTS: 348a); Giysinin yakası, cep (ED: 728a).	könçek : Uzun paçalı don, şalvar, don (DS IV: 2959b), kömçek : (DS IV: 2957a), könçek : (DS IV: 2959b). göncük : Giyim eşyalarındaki cep (DS III: 2152a). gönçek : 1. Don 2. Köylü kadınların giydiği don (DS III: 2152b).
könilik : Dürüstlük, doğruluk (DTS: 335b);	künilik : ³⁷⁷ Adalet, doğruluk (DS IV: 3039b).

³⁷⁶ DTS’de *künçek* ~ *künçük* biçiminde yer alır.

Doğruluk, dürüstlük vb. (ED: 732b).	
köpçük: Eyerin ön ve arka yastığı (DTS: 337b); Eyer yastığı (ED: 688a).	köpçük: Minder (DS IV: 2961a). göpcük: Eski çuvaldan yapılan minder (DS III: 2157a). köpçek: Eğerin içi yün dolu yumuşak yeri (DS IV: 2961a). küpcük: Eğerin altına konulan yastık (DS IV: 3041a).
köpen: ³⁷⁸ Deve boyunduruğu altına yerleştirilen kumaş; örtü (DTS: 343b); (ED: 689b).	köpen: 1. Deve çulu 2. Kıldan dokunmuş çul, kaba yünden yapılmış giysi 3. Uzun tüylü halı 4. Adi dokunmuş kumaş, kaba kumaş 5. Kadın ceket, uzun hırka 6. Yama ya da yamalı giysi 7. Paçavra, eski bez 8. Çocuk bezi, kundak bezi 9. Beşik üstüne konan örtü 10. Minder (DS IV: 2961b). göben: Yırtık, giyilmeyecek durumda olan elbise (DS III: 2116a). göpen: Kalın, kaba, kötü halı (DS III: 2157a). küpen: Yatağın içine konulan yatak, şilte (DS IV: 3042a).
köpi-: ³⁷⁹ Elbiseyi sık şekilde dikmek (DTS: 331b); Yorgan gibi dikmek, overlok yapmak (ED: 687b).	köpü-: Yorgan, şilte yatak gibi şeyleri kalın ve aralıklı, sıkıca dikmek (DS IV: 2962b-2963a). göbü-: Yorgan ve şilte gibi şeyleri seyrek ve büyükçe dikmek, sırmak (DS III: 2117b).
köpüt-: ³⁸⁰ (Giysi) Diktirmek (ED: 688b); (DTS: 331b).	köpüt-: Yorgan diktirmek (MY).
kösül-: Uzanmak, gerinmek (DTS: 340a); (ED: 750b).	kösül-: 1. Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak (DS IV: 2978a-2979a) 2. Boylu boyunca uzanmak (DS VI: 4572a).
kötürgü: Kaldıraç (DTS: 340b); Nakil aracı (ED: 706b).	kötürgü: Kaldıraç (DS IV: 2983b). götürgü: Kerpiç yapmak için çamuru kalıba götüren araç (DS III: 2166a). götürge: 1. Bir ucunun bağlı bulunduğu bir nokta etrafında dönen kol, kaldıraç, manivela 2. Değirmen taşını kaldırmak ve indirmek için kullanılan ağaçtan yapılmış bir çeşit ayar aracı 3. Öğütülecek buğdayı değirmen teknesinden taşın altına yavaş yavaş döken araç 4. Döveni ata bağlayan ipe takılı ağaç (DS III: 2166a). kötürge: 1. Kaldıraç 2. Mancınık 3. Tarlada

³⁷⁷ Derleme Sözlüğü'nde *Elbistan -Maraş kaydıyla yer alır.

³⁷⁸ DTS'de *küben*, ED'de *köben* (?*köpen*) biçiminde madde başı yapılmıştır. Ercilasun vd. (2014: 174), DLT çalışmasında sözcüğü *köpen* biçiminde okumuştur.

³⁷⁹ DTS'de *köbi-*, ED'de *kübi-* biçiminde yer alır. Ercilasun vd. (2014: 460). Anadolu ağızları ve Türkmencedeki biçimlerden hareketle DLT'de *köpi-* biçiminde okumuştur. Biz de bu okumayı esas aldık.

³⁸⁰ DTS'de *köbit-*, ED'de *kübit-* biçiminde yer alır.

	ya da bahçede ateş yakıldığında maşa yerine kullanılan ağaç parçası (DS IV: 2983b).
közet ~ küzet: Bekçi, muhafız (DTS: 352b); Gece bekçisi (ED: 758a).	gözet: 1. Gözetleme yeri 2. Baharda geceleri hayvan otlatılan yer (DS III: 2181a).
kuçam: Kucak dolusu (DTS: 591b); Bir kuçak dolusu şey (ED: 591b).	koçam: İki kolun sarabildiği kadar, bir kucak (çalı vb. şeyler için) (DS IV: 2894b).
kuçuş: Kucaklama, sarılma (DTS: 491b); Kucaklaşma (ED: 593a).	kuçuş kuçuş: Sarmaş dolaş, kucak kucağa (DS IV: 299b).
kuç- ~ kuy-: Dökmek (DTS: 491b-492a); (Sıvı) dökmek (ED: 596a).	guy-: ³⁸¹ 1. Koymak 2. Sıvı vb. dökmek (UİA: 380b)
kuğul-: Dökülmek (OTWF: 666; ED: 602a; DTS: -).	guyul-: Dökülmek (MY)
kulna-: Yavrulamak (DTS: 494a); Doğurmak (ED: 623b).	kunna-: Hayvanlar doğurmak (DS IV: 3003a-b), kumla-: (DS IV: 3001a), kumna-: (DS IV: 3001a), kunla-: (DS IV: 3003a), kurna-: (DS IV: 3010a). gunna-: At, eşek vb. hayvanlar doğurmak (DS III: 2196b-2197a), gumla-: (DS III: 2195a), gumra-: (DS III: 2195a), gunla-: (DS III: 2196a).
kulnaç: Gebe (kısırak hakkında) (DTS: 494a); (Bir kısırak için) gebe (ED: 624a).	kunlacı: Karnında yavrusu olan at, eşek vb. hayvan (DS IV: 3003a), kunnacı: (DS IV: 3003a), kurnacı: (DS IV: 3010a). gunnacı: Gebe hayvan (DS III: 2196a), gumlacı: (DS III: 2195a), gunlayıcı: (DS III: 2196a), gunnayıcı: (DS III: 2197a).
kulunlug: Tayı olan (DTS: 494b); Bir taya sahip olan (ED: 624a).	kulunlu: Karnında yavrusu olan at, eşek vb. hayvan (DS IV: 2999a).
kumgan: Su kabı (DTS: 495a); Sürahi, su şişesi, imbik (ED: 627b).	kuman: İbrik (DS IV: 2999b), koman: (DS IV: 2914b).
kur I: 1. Konum, rütbe, üstünlük, mertebe 2. Sıra, dizi, düzen; kez (DTS: 496a); Makam (yüksek makam), aşama (pek çoğunun biri); dizi, duvarcılık işinde sıra (ED: 642a-b).	kor: 1. Sıra, dizi, altın dizisi 2. Yapıda aynı boyda taşlardan yan yana dizilerek yapılan bir sıra 3. Biçilmiş ekin demetlerinin yığın yapmak için kümelenmiş durumu 4. Odun yığını 5. Eşyayı üst üste koyarak yapılan düzgün yığın 6. Satır (DS IV: 2923a-b). gor: 1. Odun yığını 2. Duvar örülürken üst üste dizilen taş sırası 3. Sıra 4. Kadınların alınlarına taktıkları bir düzine altın (DS III: 2103b).
kur II: Kuru (DTS: 496a); (ED: 642b).	kur: Sert, kuru toprak (DS IV: 3005a).
kurç: Sağlam, sert (DTS: 496b); Sert, katı (ED: 647a).	kurç: 1. Kaymağı alınmış süttten kestirilerek elde edilen yağsız peynir (DS IV: 3007a) 2. Kazma işlemez sert toprak (UKA: 244).
kusgak: Kusma (DTS: 500a); (ED: 667b).	kusak: 1. Altında su kaynaması ya da çok yağın yağmur sularını içmemesi nedeniyle üstü sulu olan toprak 2. Kusmuk (DS IV: 3014b). gusak: Kusmuk (DS III: 2202a).

³⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bk. (Gülsevin 1998).

kuşla- : Avlamak (av hakkında) (DTS: 500b); Kuş avlamak (ED: 673a).	kuşkuşla- : Avda kuş izlemek (DS IV: 3017b).
kutruş- : (Çocuklar) oynayıp, eğlenmek (ED: 606a); (DTS: 503b).	kuduruş- : Birbirinin üzerine atılıp oynaşmak (DS IV: 2992a).
kuyaş- : Sıcaklık, güneş sıcağı (DTS: 493a); (Gün ortası) güneşin yakıcı sıcağı; güneş (ED: 679a).	guyaş- : ³⁸² Güneş (DS III: 2203b).
kuyma : 1. Yağ ve şeker katılarak hazırlanan ekmek 2. Dökme alet, döküm (DTS: 493a); (ED: 677b).	kuyma : 1. Sulu un yemeği, un çorbası 2. Ispanak ve bulgura un katılarak pişirilen bir çeşit yemek (DS IV: 3020b).
kuytur- : (Eline su) döktürmek (ED: 675b).	guydur- : Döktürmek (MY)
küçe- : 1. Zorlamak, güç kullanmak 2. Ele geçirmek (DTS: 343b-344a); Baskı kurmak, (birine) karşı şiddet kullanmak (ED: 695b).	güce- : Üzülme (DS III: 2208a).
küçed- : Güçlendirmek (DTS: 344a); Sıkma, (birini) sıkıca tutmak (ED: 696a).	gücet- : Gücendirmek, üzüntü vermek (DS III: 2208a).
küni II: ³⁸³ Kuma (DTS: 348b); Kuma (ED: 727a).	günü : Çok kadınla evli erkeğin karılarından her biri, kuma (DS III: 2231a-b).
kürt : Huş ağacı (DTS: 350a); Baston, kamçı ve yay yapımında kullanılan dağda yetişen bir ağaç (ED: 738s-b).	kürt : Dağlık ve kayalık yerlerde yetişen, siyah üzüm gibi meyveleri olan sağlam kerestelik bir çeşit ağaç (DS IV: 3047b).
kürtük : Rüzgârla oluşan kar yığını, aşırı kar (ED: 739a; DTS: -).	kürtük : 1. Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını 2. Çığ (DS IV: 3047b-3048a). kurtuk : Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını (DS IV: 3012a), kürdük : (DS IV: 3044b). kürtüh : Sertleşmiş kar yığını (DS IV: 3048b). gürtük : Çukurlara toplanmış kar (DS III: 2237b). hürtük : Çığ (DS III: 2451b).
küse- : 1. İstemek 2. Özlemek, ıstıraplı ayrılık yaşamak (DTS: 350b); İstemek, arzu etmek, özlemek (ED: 749a-b).	küse- : Beğenmek, imrenmek (DS IV: 3050b).
küttür- : (Hayvan) güttürmek (ED: 706b); (DTS: 351a).	güttür- : Hayvan otlattırmak (MY)
küvük : Saman (DTS: 352a); Saman (ED: 689a)	kevik : Kalburda kalan iri saman ve başak taneleri (DS IV: 2777a). gevik : 1. Ekinin sap ve kabuğu, boş başak 2. Savrulan harmandan arta kalan ezilmemiş, iyi dövülmemiş başak (DS III: 2011b).
küzüg : ³⁸⁴ Dokumacı tezgâhında üst çözgüleri (arışları) alttakilerden ayıran birbiri üzerine sarmalanmış iplikler (DLT: 168-169); (ED: 759a-b; DTS: -).	güzü : Dokuma aygıtında iplikleri çaprazlama içinde kullanılan ağaç (DS III: 2244b).
ma ~ me ~ mah : İşte, al! (DTS: 355a); Al işte!, al bunu! vb. (ED: 765b).	ma : İşte (DS IV: 3098a), me : 1. Al, buyur (DS IV: 3147a-3148aa) 2.

³⁸² Derleme Sözlüğü'nde *Manisa* kaydıyla yer alır.

³⁸³ ED'de "kıskançlık" anlamı *küni* ile aynı madde içinde ele alınmıştır.

³⁸⁴ ED'de *kezük* biçiminde madde başı yapılmıştır.

	Al, İşte (DS VI: 4591a), mah: (DS IV: 3105b). meh: 1. İşte 2. Al, buyur (DS IV: 3151b).
meñle- : Tohum toplamak veya aramak (ED: 769b); (DTS: 364b).	benle- : Kuş yavrusunu beslemek (DS I: 629a).
miñeş- : İki kişi birlikte ata binip sümek (ED: 366b); Aynı atın üzerinde başka birinin arkasına binmek (ED: 771a).	bingeş-, biñgeş- : 1. Birbiri üstüne binmek, karışmak, kaynaşmak, damar damar üstüne binmek 2. Uyuşmak, felce uğramak 3. İki kişi bir hayvana binmek 4. İki kişi bir hayvana sırayla binmek 5. Kavga, döğüş etmek (DS I: 696b). bingiş- : 1. . İki kişi bir hayvana sırayla binmek 2. Birbiri üstüne binmek, karışmak, kaynaşmak, damar damar üstüne binme (DS I: 697a).
mungul: Akılsız, aptal (DTS: 373b); akli karışık, sıkıntılı (ED: 768b).	mungul: Sıkıntı (DS IV: 3220a).
muntur- : Ayartmak; doğru yoldan sapmaya zorlamak (DTS: 371b); (İnsanları) delirtmek (ED: 768a).	bundur- : Beğenmemek, azımsamak, küçümsemek (DS I: 792b).
muñuk- : Yıkım, felaket yaşamak, umutsuz olmak; ıstırap çekmek (DTS: 374a); Sıkıntılı olmak vb. (ED: 769a).	bunuk- : Beğenmemek, azımsamak, küçümsemek (DS I: 794a).
neçük: 1. Neden, niçin 2. Nasıl, ne şekilde (DTS: 379a); Nasıl, niçin (ED: 775b-776a).	necik: Nedir (DS IV: 3244a).
nelük: Nasıl, niçin, ne şekilde, niye (DTS: 380a); Neden (ED: 777a).	nelik: 1. Niçin 2. Ne işe yarar 3. Kim (DS IV: 3246a).
oñuğ: Dinç, uyanık, uykulu değil (DTS: 385a-b); Uyanık, açıkgoz (ED: 47a).	oyağ: Uyanık (DS V: 3302a).
oguş: ³⁸⁵ 1. Boy, kabile 2. Kast 3. Soy, zümre, nesil (DTS: 388a); Geniş aile, aile; soy, ilişki derecesi; ailenin küçük üyesi, torun (ED: 96a-b).	oğuş: ³⁸⁶ Erkek çocuk (DS VI: 3274a).
oñşag: Benzer, emsal (DTS: 398a); Benzer, benzerlik (ED: 96b).	okşak: Benzeyiş (DS V: 3277b).
okı- II: Öğürmek; kusmak (ED: 79a; DTS: -).	öğü- : Midesi bulanmak, kusmak (DS V: 3321b-3322a).
okıçı: Müjdecı, haberci (DTS: 392a-b); (ED: 80a).	okucu: 1. Düğüne çağrı yapan (kimse) 2. Düğüne dışardan gelen yabancı 3. Umacı (DS V: 3277b-3278a). oñucu: Düğüne çağrı yapan kadın (DS V: 3275b).
okıg: Çağrı (ED: 83a; DTS: -).	oku: 1. Küçük armağanlarla yapılan düğün çağrısı 2. Armağan (DS V: 3277b).
okış- : Birbirini çağırarak; birlikte okumak veya söylemek vb. (ED: 96b-97a); (DTS: 392b).	okuş- : 1. Birbirine üstün gelmeye çalışmak, çarpışmak 2. Öğrenciler birbirleriyle okuma yazma yarışması yapmak (DS V: 3278b).
olar: Onlar (DTS: 389a); (ED: 123a-124a).	olar: Onlar (III. çokluk şahıs zamiri) (RİA:

³⁸⁵ ED'de *uguş* biçimindedir.

³⁸⁶ Derleme Sözlüğü'nde *Karacaviranlı -Çankırı* kaydıyla yer alır.

	328).
op- : Yudumlamak, yutmak (DTS: 391b); Yutmak, yudumlamak (ED: 4b).	op- : Yeraltı suları, ya da deprem nedeniyle toprak çökmek (DS V: 3287a).
opuz : Tepe, tümsek (DTS: 384a); Engebeli, düz olmayan zemin (ED: 16b-17a).	obuz : 1. Akarsulardan oluşan küçük derecikler 2. İki derenin birleştiği dar yer 3. Çay ve ırmakların geçtiği dar boğaz, iki sırt arasındaki çukur 4. Suların oyararak yaptığı ufak çukur (DS V: 3263b). obus : Akarsulardan oluşan küçük derecikler (DS V: 3263b). ubuz : Dere (DS VI: 4021a). öbüz : 1. Akarsuların toprakta oluşturduğu yarıklar 2. Küçük dere 3. Dağ yamaçlarındaki çukurumsu yerler 4. Susuz derelerin birleştiği yer (DS V: 3309b).
ordulug : Saraya, ilahi konağa ait olan (DTS: 393b); İlahi konağa sahip olan veya ait olan (ED: 212a).	ordulu : 1. Dağlarda yaşayan aileden büyük topluluk, oymak 2. Kaba, sözünü, konuşmasını bilmeyen (DS V: 3290a).
orla- ~ orıla- / urla ~ urıla- : Bağırarak (DTS: 651b); Yüksek ses çıkarmak, bağırarak (ED: 230a).	urla- : Ulumak, ürümek, bağırıp çağırmak (RİA: 334).
ortun : Ortanca (DTS: 395a); (ED: 207a).	ortan : Ortanca (ZBKİA: 289).
osug : Tarz, usül, üslup, karakter (DTS: 395b); (Bir şey) kullanma tarzı (ED: 245a).	osoy : Onun gibi, tıpkısı (DS V: 3293b).
otlug I: Ateşli (DTS: 397a); (ED: 55b).	otlu : Ateşli (DS V: 3296b).
oyuk : ³⁸⁷ Bahçe korkuluğu, korkuluk, heyula (DTS: 644b; ED: 270b-271a).	oyuk : 1. Bostan korkuluğu 2. Bir şeyin yapılmasını önlemek için yapılan yıldırma gösterisi 3. Korku (DS V: 3305b-3306a). hoyuk : 1. Bostan korkuluğu 2. Görüntü, hayal (DS III: 2423b), hoyuḥ : (DS III: 2423b). höyük : Bostan bahçe ya da dağ tepelerine hayvanları ürkütmek için yapılan korkuluk (DS III: 2440b).
öç- : Sönmek (DTS: 399b); (Ateş için) sönmek, bitmek (ED: 19b-20a).	öç- : Sönmek (DS V: 3311b).
öçeş- : ³⁸⁸ Birbirine düşman olmak; birbirleriyle bahse girmek, iddialaşmak (ED: 32a); (DTS: 399b).	öçeş- : Lades tutuşmak, bahse girmek (DS V: 3311b), öcüṣ- : (DS V: 3311a). öçeş- : 1. Lades tutuşmak 2. Birbirine zıt gitmek 3. Öç almak 4. Karşılıklı birbirini aldatmak (DS V: 3310a).
öd : 1. Zaman 2. Kısa zaman dilimi, saat (DTS: 400a-b); Zaman, kısa süre, zaman dilimi, bir saat (ED: 35a-b).	öd : ³⁸⁹ Zaman (DS V: 3311b).
ödle : 1. Zaman 2. Felek, kader (DTS: 401a-	özlek : 1. Zaman 2. Olağanüstü güç, felek

³⁸⁷ DTS’de *uyuk* biçimindedir.

³⁸⁸ Clauson *öçeş-* fiilini, iki ayrı madde olarak ele almıştır.

³⁸⁹ Derleme Sözlüğü’nde *Balıkesir* kaydıyla yer alır. Hasan Eren (2010: 262) Eski Türkçe /-d-/-/-d-/ sesinin Anadolu sahasında /-y-/-/-y-/’ye çevrildiğini, bundan dolayı bu verinin Anadolu ağızlarında *öd* olarak yaşanının mümkün olamayacağını ifade eder.

b); Zaman; öğle vakti, öğlen (ED: 55a).	(DS V: 3374a).
ög I: Akıl, düşünce (DTS: 420a); Düşünce, tefekkür, düşünme; zihin, akıl (ED: 99a-b).	ök : Akıl (DS V: 3326b). ög ver- : Akıl vermek, akıl öğretmek 2. Fit vermek, kıskırtmak (DS V: 3326a).
ög II: Anne (DTS: 402a-b); Anne (ED: 99a).	ök : 1. Anne 2. Anne ve baba (DS V: 3326b).
ögsüz : Deli, akıldan yoksun (DTS: 405a); sağlıklı düşünceden aciz (ED: 117a).	öksüz : Anlayışsız (DS V: 3328b).
ökün- : Pişman olmak, üzülmek (DTS: 406b); Pişman olmak, (bir şeye) üzülme (ED: 111a).	üğün- : Üzülme (DS VI: 4063a). öygün- : Üzülme, içine dert olmak (DS V: 3367a).
öl : Nemli, ıslak (DTS: 407a); Nem, rutubet (ED: 124a-b).	öl : 1. Toprağın nemi, tav (DS V: 3330b) 2. Islaklık (toprak için) (DS VI: 4625a). höl : 1. Az ıslaklık: Buğdaya höl değmiş 2. Yaş (toprak, çamaşır vb. şeyler için) 3. Sürülmeye, ekilmeye hazır duruma gelmiş tavlı toprak 4. Çocuk pisliği (DS III: 2430a).
öleğ : Çayır, çimen (DTS: 407a); çimen, taze yetişmiş çimen; çimenli çayırılık (ED: 147b).	ölen : Çiçekli çayır (DS V: 3332b).
öles : 1. Baygın, kederli 2. Karanlık, sönük (DTS: 407a); (ED: 151b).	ölez : 1. Çok zayıf, sıksa, cılız 2. Güçsüz, bitkin (kimse) 3. Sönük (ışık için) (DS V: 3333b). ülüz : Güçsüz ışık (DS VI: 4067a).
öli- : Islanmak (DTS: 407b); Islanmak, nemlenmek (ED: 127b).	hölü- : 1. Islanmak 2. Islatmak 3. Meyve durmaktan çok yumuşamak 4. Suyla ıslatılmış pamuk tohumunu toprağa sürüp ufalayarak ekilecek duruma getirmek (DS III: 2431b).
ölit- : (Bir şeyi) nemlendirmek, ıslatmak (ED: 132b-133a); (DTS: 407b).	hölüt- : Islatmak (DS III: 2431b). ülüt- : Küçük bebek, sidiğini kundaktan taşımak (DS VI: 4067a).
ölütlük : Mezbaa (DTS: 408b; ED: -).	öletlik : Ölümlük (DS V: 3333b).
öğdün : 1. Önünde (doğuda) 2. Ön (doğu) 3. Önceden, evvelen 4. Önce, evvel (DTS: 410a-b).	öndün : 1. Önden giden, öncü 2. Önce, ilk önce 3. Peşin (DS V: 3339a). öndin : Önce, ilk önce (DS V: 3338b), önden : (DS V: 3338a).
ör- I: Yükselmek, çıkmak (DTS: 412a); Yükselmek, filizlenmek (bitki için) (ED: 195b).	örü- : 1. Hayvanlar gece yayılmak, otlamak. 2. Hayvanları gece otlatıldıktan sonra ağıla sokmak (DS V: 3356a). ürü- : Sabaha karşı davar, otlamaya kalkmak (DS VI: 4073a).
örgüç II ~ örçüg : Örgü, örgülü saç (DTS: 412b, 413a); (ED: 223b).	örgüç : Dokuma aracı (DS V: 3348b).
örit- : <i>mec.</i> Canlandırmak, kaldırmak (düşünceleri, duyguları vs.) (ED: 208a); (DTS: 412b).	örüt- : Davarı gece otlatmak (DS V: 3356b).
örle- : Yükselmek (DTS: 413a); Yükselmek, yukarı çıkmak (ED: 230a-b).	örle- : Yokuşu koşarak çıkmak (DS V: 3350b).
örmek : Öürülmüş veya dokunmuş giysi (ED: 231b); (DTS: 413b)	örmek : El tezgâhında dokunan alaca şal (DS V: 3351a).
ört : Ateş (DTS: 413b); Alev, büyük yangın (ED: 201a-b).	ört : Ateş (AOİA II: 485). ört düş- : Ateş düşmek (OİASV: 1282)

örtmen: Dam (ED: 207a; DTS: -).	örtmen: Yüzey (DS V: 3352b).
örtür-: (Bitki vs.yi) büyütme (ED: 210b); (DTS: 414b).	ördür-: Davarı gece otlatmak (DS V: 3346a).
örü: Yukarı, yukarıya (DTS: 414b); Yukarı (ED: 197b-198a).	örü: 1. Ayakta durma 2. Dik, düşey (DS V: 3353b).
örüglük: Sakinlik (DTS: 415a); Sakinlik, sessizlik (ED: 228a).	örülük: Yeni gelen komşuya gönderilen yemek (DS V: 3355a).
örüklüg: Örgülü (DTS: 415a); Örgülü vb. (ED: 228b).	örüklü: Saçı örgülü (DS V: 3355a).
örüle-: Kaldırmak <i>mec.</i> öldürmek (DTS: 415a); Yükseltmek, koyun vs. ayakta kesmek (ED: 231a).	örüle-: 1. Tepeleme doldurmak 2. Gece uyuyamayan kimse kalkmak (DS V: 3355a).
örün-: (Erkeğin cinsel organı) kalkmak (ED: 235b; DTS: -).	örün-: Hayvanlar gece yayılmak, otlamak (DS V: 3356b).
örüş: ³⁹⁰ Yokuş, tırmanma (DTS: 415a); Yükseliş (ED: 239b).	örüş: Otlak (DS V: 3356b).
ös-: Büyümek (DTS: 415a); Yetişmek (ED: 241a-b).	ös-: ³⁹¹ Büyümek, boyu uzamak (DS V: 3357b).
öşer-: (Gözler) kararmak, donuklaşmak (DTS: 415b); (ED: 265a).	öşer-: Karaltı biçiminde görünmek, az belirmek (DS VI: 4630b).
öt- I: (Bir şeyin içinden, yanından) geçmek (DTS: 415b); Bir şeyin içinden veya üzerinden geçmek, nehri geçmek, (bir şeye) nüfuz etmek, (bir şeyin) içinden geçmek, (günah vs.) affetmek, göz yummak, (bir şeyden) vazgeçmek, feragat etmek, (bağırsak için) boşaltılmak, (eşyalar için) özgürce hareket etmek, kolayca satılmak (ED: 39a-b).	öt-: 1. Ölmek 2. Yemek, turşu, pekmez vb. yiyecekler ekşimek (DS V: 3363b).
ötek: Borç, yükümlülük (DTS: 416a); Yükümlülük (ED: 50b).	ödek: 1. Zarar ödentisi 2. Borç senedi (DS V: 3312b).
ötgünç: Bir şeyi taklit etme, izleme (DTS: 416b); Öykü (ED: 52a).	ödgönç: Öykü (DS V: 3313a), ödgüç: (DS V: 3313a), ötgüç: (DS V: 3359b), ötkünç (DS V: 3360a).
ötki: Bir şey yerine başka şey, karşılık (DTS: 416b); Muadiliyle değiş tokuş (ED: 51b).	ötkü: Bedel (DS V: 3359b).
ötle-: Nasihat etmek, tavsiye etmek (DTS: 416b-417a); (Birine, bir şey) yapmasını tavsiye etmek (ED: 56a).	ötle-: Öğüt vermek (DS V: 3360a).
ötün-: Yönelmek, yalvarmak (DTS: 417b); Üstün birine bir beyanatta veya talepte bulunmak (ED: 62a-b).	ötün-: ³⁹² Yalvarmak, acındırmak (DS VI: 4631a).
öyük I: ³⁹³ Yumuşak kum, bataklık yer, bataklık (DTS: 661a); Bataklık (ED: 271b).	üyük: Cıvık çamur (DS VI: 4086a). öyek: 1. İlkbaharda yerden kaynayıp bir süre

³⁹⁰ yalancı eş değerlik söz konusu. Aynı yapıdaki kelimenin anlam bağı olduça uzaklaşmıştır.

³⁹¹ Derleme Sözlüğünde Samsun, Çilehane *Reşadiye -Tokat kaydıyla yer alır. Çilehane köyü Karaçay Türklerinin yaşadığı bir yerleşim yeridir. Ancak Samsun kaydı göçmen bir Türk boyuna işaret etmediği için ös- fiili çalışmamıza dahil edilmiştir.

³⁹² Derleme Sözlüğü'nde ötü- fiiline dair İdil Ural göçmenleri -İstanbul ve *Antakya Hatay şeklinde iki yer kaydı bulunur. İlk kayıt Anadolu'ya yakın zamanda göç eden Oğuz dışı Türklere aittir.

³⁹³ DTS'de üyük biçiminde yer alır.

	sonra kaybolan su 2. Balçık, bataklık (DS V: 3366b).
özek II: Dağlar arasındaki dar geçit, dar vadi (DTS: 419a); Küçük vadi (ED: 285a).	özek: 1. Tepeler arasındaki çukur, düzlük yer, koyak 2. Susuz dere 3. Sel sularının aktığı yerde yaptığı yarıklar 4. Sulak, verimli yer, otlak (DS V: 3371b).
özi: Dağdaki yarık (ED: 281a; DTS: -).	özü: Sulak, verimli yer, otlak (DS V: 3375a).
sağınlg: Sağmal hayvana sahip olan (DTS: 510b); (ED: 814b).	sağınlı: Sağmal hayvan (DS V: 3515b).
sagrak (Far.+Tür): Kadeh (DTS: 511a); Kupa, kadeh (ED: 815b).	sağrak: 1. Ağaçtan yapılmış yağ kabı 2. Tahıl ölççeği, şinik 3. Bardak, kadeh (DS V: 3516b). sahrak: Ağaçtan yapılmış yağ kabı (DS V: 3518a).
sakış: sayma, sayı; hesaplama (DTS: 517b); Sayma, hesaplama; düşünce, dikkat, endişe (ED: 816b-817a).	sakış: ³⁹⁴ Fikir, düşünce (DS V: 3521b). sağış: ³⁹⁵ Sayı (DS VI: 4663b)
salığ: mec. Vergi, haraç; yüküm (DTS: 512b); Vergi (ED: 826a).	salık: Hayvan satımında çobana alıcının verdiği armağan para, çoban hakkı (DS V: 3526b).
sana-: Saymak (DTS: 513b); Saymak (ED: 835a).	sani-: Tanımak, saymak (DS V: 3539b).
sançıl-: 1. Batmak, saplanmak 2. Mağlup olmak (DTS: 514a); (ED: 836a).	sancıl-: 1. Saplanmak 2. Sendelemek 3. Ayağa kalkıp hızla yönelmek, saldırmak (DS V: 3537a).
sandırı- ~ sanrı-: Abuk sabuk konuşmak, lakırtı yapmak, saçmalamak (DTS: 514a); Hezeyan etmek, saçmalamak (ED: 837a).	sandıra-: Sayıklamak, uykuda konuşmak (DS V: 3538b).
sanduvaç ~ sanvaç: Bülbül (DTS: 514a-b); Bülbül (ED: 837a-b).	sanduvaç: Bülbül (DS V: 3538b), sandugaç: (DS V: 3538b).
sañ: Kuş pisliği (DTS: 515a); Kuş gübresi (ED: 831b).	sañ: Kuş gübresi (DS V: 3539a).
saplık: 1.Sapı, kabzası olan şey 2. Sap yapılan malzeme (DTS: 515b); (ED: 788a).	saplık: Balta, çapa ve benzeri araçlara sap yapmakta kullanılan odun (DS V: 3544a).
sar-: (Birine) kötü muamele etmek (ED: 843b; DTS: -).	sar- I: Köpek havlamak, saldırmak 2. Değnek, sopayla dövmek (DS V: 3549b).
sarkınuk ~ sarkıyuk: İşkembe (DTS: 520a); İşkembe (ED: 849b-580a).	sarkanak: 1. Çene altından sarkan et 2. Kaz ve ördeğin bacakları arasında sarkan yağ 3. İşkembenin bir parçası, şirden (DS V: 3549a), sarkınak: (DS V: 3549a).
sarlan-: 1. Sarmak, dolamak, sarmalamak 2. Sarılmak, dolanmak (DTS: 519a-b); (ED: 852a).	sarlan-: 1. Sarılmak, sıkıca bağlanmak 2. Sarınmak (DS VI: 4674b).
sarlaş-: Birbirinin başına (sarık vb.) sarmada yardım etmek veya yarışmak (ED: 852a-b).	sarlaş-: Bıktırarak biçimde ilgilenmek (DS V: 3549a).
savruk-: 1. Dalgalanmak, kabarmak (su için) 2. Çok akmak, fişkırmak (gözyaşı için)	savruk-: Yürek çarpmak (DS VI: 4674b). savruk-: Oraya buraya uçuşmak (DS V:

³⁹⁴ Derleme Sözlüğü'nde Kadıköy- İstanbul kaydıyla yer alır.

³⁹⁵ Derleme Sözlüğü'nde Çorum kaydıyla yer alır. Osmanlı Türkçesinde *sağış* "sayı, adet, miktar, hesap" (TTS V: 3233-3238) sözcüğü kullanılmıştır.

(DTS: 523a); (ED: 792a).	3554b).
sedre- : 1. Seyrekleşmek, seyrek olmak 2. Harap olmak, yıpranmak, yırtılmak (giysi hakkında) (DTS: 524b); (ED: 802b).	seyre- : 1. Az kıpırdamak, seğirmek 2. Aralıklı olmak, seyrelmek (DS V: 3601a).
sedret- : 1. Seyrek etmek, boşaltmak, dağıtmak 2. Yıpratmak, yırtmak (DTS: 524b); (ED: 802b).	seyret- : Aralamak, seyreltmek (DS V: 3601a).
sem ³⁹⁶ : İlaç (ED: 828a); (DTS: 525b).	emsem : İlâç, merhem (DS III: 174b).
serin- : Sabırlı olmak, katlanmak, dayanmak (DTS: 527a); Sabırlı olmak (ED: 854a).	serin- : Sabırla beklemek (DS V: 3591b).
seş- : Çözmek, açmak (DTS: 527b); Gevşetmek, çözmek (ED: 857b).	çeş- : Düğümü çözmek (DS II: 1148b).
sêzin- : Şüphe etmek, kuşulanmak (DTS: 529b); (Bir şeyin) farkında, bilincinde olmak; ipucuna sahip olmak (ED: 864b).	sezin- : Bir işi olmadan önce duymak (DS V: 3602a).
sıçgak : Çok sık dışkı yapan insan (DTS: 533a); (ED: 796a).	sıçak : İshal (KYSV: 524a).
sığış- ³⁹⁷ : Yeterli alana sahip olmak, uyumlu olmak (OTWF: 865; DTS: -; ED: -).	sığış- : Bir yere yerleşmek, sığmak (MY)
sıkış : Kalabalık, izdiham; güçlük, sıkıntı (DTS: 536a); Kalabalık, çarpışma (ED: 817a).	sıkış : Toplu, tıkHz, şişman (DS V: 3608a).
sıkman : Üzüm sıkma zamanı (DTS: 536a); Sonbaharda üzüm sıkma zamanı (ED: 811b).	sıkman : 1. Kollu ya da kolsuz korsa gibi sıkın kadın yeleği 2. İç giysi, gömlek (DS V: 3609a) 2. Sıkıcı yer (DS VI: 4691).
sınaş- : Birbirini sınamak, denemek (ED: 842a; DTS: -).	sınaş- : Karşılıklı kuvvet denemek (DS V: 3611b) 2. Birbirini denemek, karşılaşmak (DS VI: 4689b).
sır sır : Ağustos böceğinin çıkardığı ses (DTS: 536b); Cırcırböceği sesi (ED: 843a).	sırsır : Ağustos böceği (DS V: 3620b).
sırıkluk : Sırık yapmaya elverişli ağaç (DTS: 537a); (ED: 849b).	sırıklık : Sırık yapmaya uygun ağaç (MY).
sıtur- : Kırdırmak, parçalamak (DTS: 537a); (ED: 802b).	sıdır- : 1. Patlatmak, ezmek 2. Kırmak (yumurta vb. için) (DS V: 3603b-3604a). sidir- : Kırmak (yumurta vb. için) (DS V: 3631b).
siñile- ³⁹⁸ : 1. Çınlamak 2. Ürümek 3. İnlemek, ağlamak (DTS: 535b); (ED: 840a).	siñile- : 1. Boş yer hafif ve sin sin ses çıkarmak 2. Köpek inlemek (DS V: 3642b). sinle- : 1. Madensel kaplar dokununca ya da çarpınca ses çıkarmak, tınlamak 2. Hamamda ses inlemek 3. Kulak çınlamak 4. Hafif sesle ağlamak 5. Canı yanan köpek inler gibi ses çıkarmak (DS V: 3645a). sinile- : 1. Hafif sesle inleyerek ağlamak 2. Canı yanan köpek inler gibi ses çıkarmak 3. Madensel kaplar dokununca ses çıkarmak

³⁹⁶ Eski Türkçede *em sem* ikilemesi içinde kullanılan bir sözcüktür.

³⁹⁷ ED'de bulunmayan *sığış-* fiili, DTS'ye Atebetü'l-Hakayık'tan alınmıştır. OTWF'de bu fiilin, Eski Uygur Türkçesi metinlerinde iki kez tanıklandığı ortaya konulmuştur.

³⁹⁸ DTS'de *siñila-* biçiminde art sıradan ünlülü olarak maddelenmiştir.

	(DS V: 3643b). siğile- : 1. Madensel kaplar dokununca ses çıkarmak 2. Canı yanan köpek inler gibi ses çıkarmak (DS V: 3633a).
siğür- : ³⁹⁹ 1. Emmek, yutmak 2. Sokmak, enjekte etmek (besin, ilaç) (DTS: 532a); Yutmak, sindirmek (ED: 841a-b).	sinir- : Sindirmek, hazmetmek (DS V: 3643b-3644a) siğir- : (DS V: 3633b), siğir- : (DS V: 3643a).
sirkele- : Bit yumurtası temizlemek (DTS: 532a); (ED: 851a).	sirkele- : Bit, pire yumurtlamak (DS V: 3648a).
sola- : Zincirlemek (DTS: 5539a); Zincirlemek, zincirle bağlamak, <i>mec.</i> kenetlemek (ED: 825a).	sola- : Tutmak, tutuklamak (DS V: 3662b).
sorış- : ⁴⁰⁰ Surat asmak, buruşmak (DTS: 540b); (ED: 855a-b).	soruş- : Yüzü üzüntüden solmak (DS V: 3667a).
sorkıç- : Silahların kabzalarını sağlamlaştırmak için kullanılan reçine, cila (DTS: 546a); Reçine suyundan yapılan koyu sıvı (ED: 848b-849a).	sorguç- : 1. Reçine 2. Çam, köknar vb. ağaçların sakızı (DS VI: 4705a), sorkuç- : (DS V: 4705a).
sortur- : II: Kanı vantuza emdirilerek boşalttırmak (ED: 847b); (DTS: 541a).	sordur- : Emdirmek (DS V: 3665a).
soyagu- : Horozun bacağı üzerindeki mahmuzu (DTS: 545a); (ED: 859b).	soya- : 1. Horoz mahmuzu 2. Yırtıcı kuş pençesi (DS V: 3668b).
söbile- / subıla- : Ucunu sivriltilmek, uzatmak (DTS: 544a); (ED: 789b-790a).	söbele- : Çıkıntı yapmak (DS V: 3674b).
söküt- : Bir şeyi parçalara ayırtmak (OTWF: 785); (ED: 820; DTS: -).	söküt- : 1. Çıkarmak 2. Yerinden oynatmak, çıkarmak, sökmek (DS V: 3679a).
söl : ⁴⁰¹ Tazelik, sululuk (DTS: 548b); Etin suyu, lenfa (ED: 824b).	söl : ⁴⁰² Etin kanlı suyu (DS V: 3679a).
suduk- : Tükürük (DTS: 544b); Tükürük (ED: 800a).	suduk- : Salya (DS V: 3690a), sudak- : (DS VI: 4709a).
sunuş- : Karşılıklı bir şey uzatmak, uzatmakta yarışmak (DTS: 545b; ED: -).	sünüş- : Uzanarak dinlenmek (DS V: 3718b).
süçig- : 1. Tatlı 2. Şarap (DTS: 548a); Tatlı, tatlı şey; şarap (ED: 796b-797a).	sucu- : Ak alkollü içkiler (şarap, rakı vb.) (DS V: 3689a), suci- : (DS V: 3689a). süci- : Şarap (DS V: 3706b-3707a), sici- : (DS V: 3631b), sücü- : (DS V: 3707a).
sühük- : Kemik (DTS: 542b); Kemik (ED: 838b-839a).	sümüh- , sümük- : Kemik (DS V: 3715a), sühük- : (DS V: 3708b), sümüyh- : (DS V: 3715b), süm- : (DS VI: 4713a), sumuk- : (DS VI: 4710b), süyek- : (DS V: 3730b).
süründi- : Parya (DTS: 550a); (ED: 854b).	sürüntü- : 1. Kullanılarak küçülmüş sabun 2. Yokluk ve sıkıntı nedeniyle ezilen kimse 3. Sürünen bir şeyin yerde bıraktığı iz 4.

³⁹⁹ DTS’de *siğür-* ve *siğir-* biçiminde iki ayrı madde altında açıklanmıştır.

⁴⁰⁰ ED’de “emmek” anlamlı *sor-* fiilinden türeyen *soruş-* fiili ile “kırıksık” anlamlı *sor* isminden türeyen *sorış-* fiili aynı sözcük sayılarak tek bir madde altında ele alınmıştır. Ancak bunlar iki ayrı sözcük olarak değerlendirilmelidir (OTWF: 482).

⁴⁰¹ DTS’de *söl* biçiminde yer alır.

⁴⁰² Derleme Sözlüğü’nde *İstanbul* kaydıyla yer alır.

	Durmadan yer değiştiren, çok gezen, serseri 5. Zayıf, cılız, kuru 6. Kaymış, kaymaya yüz tutmuş, yerler (DS V: 3726a).
sürüş- : 1. Kovalamak 2. (Alacakları) toplamak (DTS: 550a); Birbirini sürmek (ED: 855b).	sürüş- : 1. Çekmemek, kıskanmak 2. Davacı olmak 3. Karşılaşmak, yarışmak 4. Karşılıklı uğraşmak, çekişmek, itişmek (DS V: 3726a-b).
süsegen / süsgün : ⁴⁰³ Boynuz vuran (DTS: 550a); (ED: 856a).	süsengen : Süsmeye, boynuzlamaya alıştırılmış hayvan (DS V: 3727a-b), süseğen : (DS V: 3727a), süsgün : (DS V: 3727b), süsken : (DS V: 3727b), süsügen : (DS V: 3727b).
süsüş- : (Koçlar) toslaşmak (ED: 856b); (DTS: 550b).	süsüş- : Hayvanlar toslaşmak (DS V: 3728a).
süzün- : Kendi için su süzüyor görünmek (ED: 864b); (DTS: 551b).	süzün- : 1. Kırıtmaq 2. Gözlerini yere dikerek put gibi durmak 3. Etkili bakmak (DS V: 3733a-b).
şar şar : Şiddetli yağmur veya su akışı sesi (DTS: 552a); (ED: 868b).	şar şar : 1. Güçlü yağmur 2. Çağlayan (DS V: 375a).
tabanla- : (Deve) Tekmelemek (DTS: 557b); (ED: 442a-b).	dabanla- : 1. Bağ çubuklarının uçlarını sivrilterek toprağa gömmek 2. Acemice, şaşkın şaşkın iş yapmak 3. Bir eşya ya da hayvan satılırken ilk söylenen fiyatta direnmek 4. Yürümek 5. Geniş adımla yürümek 6. Bastığı yeri bilmeden ulu orta yürümek 7. Ayakla çiğnemek 8. Kuvvetli olarak itmek, sıkıştırmak (DS V: 1314b). dabanna- : Kovalamak (DS V: 1314b).
talgur- : ⁴⁰⁴ 1. Kopmak (kasırğa için) 2. Mide bozulmak, kötü olmak (DTS: 560b); (ED: 497b).	dalgır- : 1. Kaynamak 2. Şen şakrak olmak, fıkırdamak (DS II: 1344a).
talpın- : Çırpınmak, çırpınmak (kuş için) (DTS: 560b-561a); Çırpınmak (ED: 493b).	dalbın- : 1. Bir yere tutunarak sallanmak, iki tarafı sabit ağaç veya tahtanın ortası sallanmak, esnemek, asılmak 2. Yüzme bilmeyen bir kimse su içinde çırpınmak 3. Suda yüzen bir cisim batıp çıkmak 4. Küçük çocuk elini, kolunu oynatmak, atılmak (DS II: 1340b). dalpın- : Mücadele etmek (DS II: 1347a). talpın- : Çabalamak (DS VI: 4738).
talvır : ⁴⁰⁵ Keklik (DTS: 561b); Gelinin duvağı; tente, paravan vb. (ED: 493a-b).	talvar : 1. Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi

⁴⁰³ Ercilasun, sözcüğün Arapça tercümesindeki abartma ifadesinin *-egen* ekiyle sağlandığını belirterek *süsegen* biçiminde okunmasının doğru olacağını ifade etmiştir (Ercilasun vd. 2014: 495). Söz konusu sözcük DTS’de *süsengen* ve *süskün*, ED’de *süsgün* biçiminde okunmuştur.

⁴⁰⁴ ED’de *tolgar*- fiili içinde ele alınmıştır. DTS’de sözcüğün ikinci anlamı DLT’den alıntılanan *köylüm talgurdı* cümlesine atıf yapılarak “gölgelenmek, bozulmak (ruh hali için)” şeklinde anlamlandırılmış, *köylül* kelimesi *ruh hali* olarak çevrilmiştir. Ancak Ercilasun, kast edilenin “mide” olduğunu ifade etmiştir (Ercilasun vd. 2014: 284; 1222. dipnot).

⁴⁰⁵ Ercilasun, Arapça çeviride *talvır* sözcüğüne karşılık olarak kullanılan sözcüğün, Arapçada hem *keklik* hem de *gerdek odası* anlamına sahip olduğunu ifade etmiş ve sözcüğün bağlamsal anlamının “gelin çardağı” olması gerektiğini söylemiştir (2014: 282, 1210. dipnot). DTS’de “*keklik*” anlamıyla

	ya da bostan kulübesi 2. Asma çardağı 3. Çardak 4. Hayvanların barınması için dört direktten yapılmış üstü kapalı çardak 5. İlkel biçimde yapılmış üstü açık balkon 6. Bağ ve bahçelerde tahtadan yapılan, yerden bir metre yükseklikteki yatılacak yer 7. Bağ ve bostanlarda bekçiler için yüksekçe yapılan gözetleme yeri 8. Bağ ve bahçe kulübelerinde direk yerine kullanılan kalın ağaç 9. Bağ teveklerini yukarı kaldırmak için yanlarına dikilen sırık 10. Sergen, raf (DS V: 3817b-3818a). dalvar: 1. Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bağ, bostan kulübesi 2. Çadırların önüne yapılan gölgelik (DS II: 1347a). dalavar: Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bağ, bostan kulübesi (DS II: 1339a) talbar: 1. Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi ya da bostan kulübesi 2. Tahta döşemeleri daha tamamlanmamış oda (DS V: 3817a) 3. Dallardan yapılıp üstü otlı kapatılmış çardak (DS VI: 4737b). talfar: Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü kapalı bir çeşit çardak, bağ evi ya da bostan kulübesi (DS V: 3817a), talpar: (DS V: 3817b), tavlar: (DS V: 3849b).
tam-: Damlamak (DTS: 561b); Damlamak (ED: 503a).	tam-: Damlamak (DS VI: 4738b).
tamgalık: Küçük sofra (DTS: 562a-b); Küçük ibrik, küçük masa (ED: 506a).	dam-: 1. Damlamak 2. Su konulan kap su sızdırmak 3. Gelmek (DS II: 1354a-b).
tamızım: Damla (DTS: 592b-563a); Tek bir damla (ED: 510a).	tamgalık: ⁴⁰⁶ Küçük ibrik (DS V: 3819b).
tamtur-: Damlattırmak (ED: 504b); (DTS: 563a).	damzım: Yudum (DS II: 1354b).
tan-: Reddetmek, inkar etmek (DTS: 563b); Reddetmek; (bir yükümlülüğü) inkar etmek; sözünden caymak (ED: 513b-514a).	damdır-: Hastanın ağzına azar azar su vermek (DS II: 1351b).
tança- ~ tınçı- ~ tunçı-: : Kokmak, bozulmak (DTS: 601b); Bozulmuş olmak, pis kokmak (ED: 516b-517a).	dan-: İnkâr etmek, gizlemek (DS II: 1363a).
tañ II: 1. Mucize 2. Şaşırtıcı, alışılmadık (DTS: 564b); Mucize, şaşkınlık vb. (ED: 510b-511a).	tuncu-: Kapalı yerin havası bozulmak (DS V: 3995a).
tañla-: Aydınlanmak, Şafak sökmek (DTS:	dinsi-, diñsi-: Yemek bozulmaya, kokmaya başlamak (DS II: 1509a).
	dan: Şaşma, şaşılacak şey 2. Yalan (DS II: 1355a), dañ: (DS II: 1360b).
	tanla-: Sabahlamak (DS VI: 4739a), danla-:

maddeleme yapılmıştır. Bu sözcük, ED’de *tolvir* biçiminde yer alır. Ayrıca DTS’de *tülvir* “perde” maddesi de bulunmaktadır (s. 632b).

⁴⁰⁶ Derleme Sözlüğü’nde *Bolu* kaydıyla yer alır.

565a); Şafak sökmek, (tan) ağarmak (ED: 521a).	(DS II: 1363a).
tap- I: 1. Bulmak 2. Elde etmek, kazanmak (DTS: 565b); Bulmak (ED: 435b).	tap- : Bulmak (DS V: 3830a).
tap: “İrade, istek; yeterli (DTS: 565b) Memnuniyet, yeterlilik; tatmin edici, yeterli (ED: 434; DTS: 565)	tap: Uygun, oranlı (DS V: 3824b).
tapala- : ⁴⁰⁷ Ayıplamak, kınamak (DTS: 557a); Başkalarının talihsizliklerinden zevk almak (ED: 441a-b).	tapala- : Başa kakmak (DS V: 3825a).
tapıl- : Bulunmak (ED: 439b); (DTS: 568a).	tapıl- : Bulunmak (DS VI: 4740b).
tapış- : 1. Birbirini bulmak, biriyle buluşmak 2. Münazara etmek (DTS: 567a); Birbirini bulmak, buluşmak (ED: 446a-b).	tapış- : Buluşmak, görüşmek (DS V: 2328b).
tapla- : 1. Onaylamak, sevmek, saygı göstermek 2. Kabul etmek, razı olmak 3. Seçmek (DTS: 567a); (Bir şeyden) memnun olmak, hoşnut olmak (ED: 440a-b).	tapla- : Bir işin olabileceğine inanmak, akli yatmak (DS V: 3829a-b).
taplat- : Razı etmek (ED: 440b); (DTS: 567a-b).	taplat- : Benimsetmek, inandırmak (DS V: 3829b).
tapsız- : İştahsızlık, rahatsızlık hissetme (DTS: 567b); (ED: 446a).	tapsız- : Özenerek iş yapmayan, savruk, dalgın (DS V: 3830b), tafsız- : (DS V: 3801a).
tar II: Havayla şişirilmiş deri torbalar ve tomruklardan veya sazdan yapılmış sal (DTS: 569a); Şişirilmiş tulumların birbirine bağlanmasıyla yapılan sal (ED: 528a).	tar : ⁴⁰⁸ Sal (DS V: 3832b).
tarasla- : ⁴⁰⁹ Dağıtmak, saçmak (DTS: 569a); (ED: 553b).	tarazla- : 1. Tarlayı üçüncü kez sürmek 2. Sürerek ve gübreleyerek tarlayı ekilecek duruma getirmek (DS V: 3835a). darazla- : Toprağı iki defa sürmek (DS II: 1368a).
tarık- : Daralmak (ED: 540b); (DTS: 570a).	darık- : 1. Canı sıkılmak, bunalmak, rahatsız olmak, sıkıntılı vakit geçirmek, hiddetlenmek 2. Başı dara gelmek, sıkışmak 3. Sıcaktan bunalmak, nefesi kesilmek 4. Sıkışmak 5. Ekşimek, bozulmak (DS II: 1371a). darıh- : 1. Canı sıkılmak, bunalmak, rahatsız olmak, sıkıntılı vakit geçirmek, hiddetlenmek 2. Darılmak (DS II: 1371a).
tarmaş- tırmaş- : Tırmalamak (DTS: 603a); Birbirini tırmalamak (ED: 550a).	tırmaş- : Asma, sarmaşık, diken vb. bitkiler bir yere sarılarak tırmanmak (DS V: 3925b).
tartın- : 1. Taşımak, kendine almak 2. Kederlenmek, şefkat göstermek (DTS: 571b); (ED: 536b-537a).	tartın- : 1. Başörtüsünü çene altından geçirip baş üstünde bağlamak 2. Uygun zamanı kaçırmak, istediğini yapamamak 3. Asılmak, çekmek (DS V: 3837b-3838a). dartın- : 1. Kendini ağır satmak,

⁴⁰⁷ DTS’de *tabala-* biçiminde yer alır.

⁴⁰⁸ Derleme Sözlüğü’nde *Şükriye aşireti* * *Ceyhan- Adana* kaydıyla yer alır.

⁴⁰⁹ ED’de *tarisla-* biçiminde madde başı yapılmıştır.

	büyüklenmek, böbürlenmek 2. Kendini naza çekmek 3. Yüzünü örtü ile kapatmak 2. Başını örtmek, sarmak 3. Örtünmek 4. Bir şeyi tutarak çekmek 5. Tartılmak 6. Asılmak, abanmak (DS II: 1373b). datın- : Yemeniyi başa bağlamak (DS II: 1377b).
tarun- : ⁴¹⁰ Canı sıkılmak, sinirlenmek (DTS: 137a); kendini sıkışmış hissetmek, canı sıkılmak (ED: 552a).	darın- : Darılmak, gücenmek (AOİA II: 464).
tatıt- : Tat vermek (DTS: 574b); (ED: 452a).	dadıt- : Tatlılaşmak, tatlılaştırmak (DS II: 1320b).
tatlaş- : Yabancı bir dilde konuşmak (DTS: 574b; ED: -).	tatlaş- : İşaretle konuşmak (DS V: 3846a).
tatur- : (Birine, bir şeyi) tattırmak (ED: 459b); (DTS: 575a).	dadır- : 1. Tattırmak, yedirmek 2. Tat vermek, tatlandırmak 3. Alıştırmak, dadandırmak (DS II: 1320a-b).
tavarlık : Ambar, hazine (DTS: 575a); Ambar, hazine (ED: 445b).	davarlıh, davarlıh : Koyun ve keçilerin yattığı yer (DS II: 1378b).
tavış ~ tavuş : Ses (DTS: 575a); Ses; yüksek olmayan, hafif ses (ED: 446a).	davış : 1. Ses, hafif gürültü, hışırtı, tıkırtı 2. Ayak sesi (DS II: 1379b). davuş : 1. Ses, hafif gürültü, hışırtı, tıkırtı 2. Gaipen gelen ses (DS II: 1383a).
tavra- : Canlanmak, harekete geçmek (DTS: 575b); Hızlanmak, acele etmek (ED: 443b).	davrı- : Davranmak (DS II: 1381b).
tavuşla- : Ses, gürültü yapmak (DTS: 576a); (ED: 447b).	davuşla- : Dedikodu etmek, arkadan laf etmek (DS II: 1383b).
taylañ : Zarif, yakışıklı (DTS: 559b); (ED: 569a).	daylan : Boylu poslu, gürbüz, güçlü kuvvetli (kimse) (DS II: 1389b).
teg : 1. Gibi, benzer 2. -nun gibi (DTS: 579b); Gibi (ED: 475a).	tek : Gibi (DS VI: 4749a), teki : (DS V: 3867a).
tegi : Kadar, değin (DTS: 580a); (bir yere) kadar, dek; (bir zamana) kadar (ED: 477b).	deki : Kadar (DS II: 1407a).
tegre : Etraf, çevre (DTS: 581a); (Her) tarafta; çevre vb. (ED: 485b).	tekre : Çevre, bölge (DS V: 3869a), tikre : (DS V: 3932b).
tegrek : Çember, halka kenar (DTS: 581b); (ED: 485b).	değrek : Yuvarlak (DS II: 1403b).
telge- : Sinirlendirmek, rahatsız etmek (DTS: 583b); (ED: 499a).	dele- : Dengesiz davranışlarda bulunmak (DS VI: 4485b).
telgek : ⁴¹¹ Çalkantı, dalgalanma (DTS: 132a); Karışıklık (ED: 499a).	delek : 1. Ahmak, aptal 2. Piç (çocuk) (DS II: 1409b).
telim : 1. Çok 2. Büyük ölçüde, epey (DTS: 583b); Çok (ED: 499b-500a).	delim : Çok fazla (DS II: 1412b). tellim : Tüm, hep, çok (DS V: 3874a).
temen : ⁴¹² İğne (Çuvaldız) (DTS: 584a); Büyük iğne, çuvaldız (ED: 507a).	temen : Tütün dizmeye yarayan iğne (DS V: 3877a).
tepre- : 1. Hareket etmek, oynamak 2. Titremek, sarsılmak 3. Seğirmek (vücut	debre- : Hareket ettirmek, kımıldatmak (DS II: 1396a).

⁴¹⁰ DTS'de *buş-* maddesi altında *buş- tarun-* ikilemesiyle ele alınmıştır.

⁴¹¹ DTS'de, *bulgak* maddesi altında *bulgak telgek* ikilemesiyle ele alınmıştır.

⁴¹² DTS:'de *temen* maddesi altında *temen yigne* ikilemesiyle maddelenmiştir.

bölümleri hakkında) 4. Yayılmak, ilerlemek (hastalık hakkında) 5. Parlamak (alev hakkında) (DTS: 578b-579a); Hareket etmek, kımıldamak, titremek vb. (ED: 443b-444a).	
tepret- : 1. Hareket ettirmek, oynatmak 2. Titremeye, sarsılmaya zorlamak, sallamak 3. Kımıldatmak 4. İlerletmek, kıpırdatmak 5. Saldırmak (DTS: 579a); (Bir şeyi) hareket ettirmek, titretmek, rahatsız etmek (ED: 444a-b).	debret- : Hareket ettirmek, kımıldatmak (DS II: 1396b).
teptür- : Ayakla çiğnetmek (tahıl) (OTWF: 810; DTS: -; ED: -).	depdir- : Belletmek, kazdırmak (DS II: 1426b). tepdır- : Bir şeyi dürtmek, sallamak, düşürmek (DS V: 3883b). teptir- : Birinin eline vurarak elindekini düşürmek (DS V: 3889b).
térgeş- : ⁴¹³ 1. Birbirini takip etmek, katar hâlinde sıralanmak 2. Toplanmak, bir araya gelmek (DTS: 588a); (ED: 545b-546a).	dirkeş- : 1. Arka arkaya tek sıra olmak 2. Harekete geçmek, peşine düşmek (av hakkında) 3. Niyetlenmek (DS II 1518a). terkiş- : Birbirinin ardından gelmek (DS II: 3894b). tirkeş- : Birbirine fazla yanaşmak, yığılmak (DS V: 3941a).
térne- : Toplamak, birleştirmek (DTS: 588b); (ED: 552a).	derne- : Toplamak (DS II: 1436a).
têş- ~ têyiş- : Karşılıklı söyleşmek (ED: 559b); (DTS: 582b, 589a).	deyiş- : Saz şairleri karşılıklı türkü söylemek (DS II: 1447b).
tevşin- : Çalışmak, çaba göstermek (DTS: 591a); (ED: 447a).	devşin- : Çabalamak, uğraşmak, didinmek (DS II: 1445b-1446a).
tez- : 1. Kaçmak, koşmak 2. Çekilmek, uzaklaşmak (DTS: 591a); Kaçmak, firar etmek; kaçmada başarılı olmak, uzaklaşmak (ED: 572a).	tez- : 1. Bulunduğu yerden ya da sürüden ayrılıp uzaklaşmak (insan ya da hayvan için) 2. Yolunu şaşırmak 3. Koşmak 4. Kaçmak (DS V: 3909a-b).
tıgra- : Güçlü, sağlam olmak (DTS: 600a); Sağlam, sert olmak (ED: 472b).	diğre- : Meyve ve sebze sertleşmek, gevrekleşmek (DS II: 1484a).
tıgrak- : 1. Sağlam, dayanıklı 2. Bahadır (DTS: 600a); Sağlam, sert vb. (ED: 471b).	diğrak- : 1. Güzel, düzgün, sık giyim 2. Genç 3. Mert, cesur, kabadayı 3. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 4. Sert ve sık adımlar (DS II: 1453b). dıvrak- : 1. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 2. Derli toplu, giydiğini yakıştıran (kimse) 3. dar, sımsıkı (elbise için) (DS II: 1474b-1475a). dıvrah- : Derli toplu, giydiğini yakıştıran (kimse) (DS II: 1474b), durak- : (DS II: 1604b). divrek- : Çevik, canlı, kıvrak (kimse) (DS II: 1528a).

⁴¹³ Erdal, sözcüğün /k/ sesiyle *térkeş-* biçiminde okunması gerektiğini savunmuştur (OTWF: 268). Anadolu ağızlarındaki veriler de bu görüşü destekler niteliktedir.

	dıyrak: 1. Çevik, canlı, kıvrak (kimse) 2. Sert (hava için) (DS II: 1475a). diğrek: 1. Sert, katı 2. Meyve ve sebzelerin sert, diri hâli 3. İhtiyar olduğu hâlde dinç ve kuvvetli olan (kimse) 4. Ütülü, düzgün, gergin (DS II: 1483b-1484a). dırak: Sert, katı (DS II: 1467a).
tınış: Nefes (DTS: 602a; ED: -).	tınış: ⁴¹⁴ Soluk, nefes (DS V: 3918a).
tıñıla-: Tıngırdamak, gümbürdemek (DTS: 602b); (ED: 523a).	dınıla-, dıñıla-: 1. Sürekli olarak gerekli gereksiz konuşmak, söylenmek, mırıldanmak 2. Topaç dönerken ses çıkarmak (DS II: 1465b). tınna-: Maden bir şeye vurulunca ses çıkarmak (DS V: 3918b).
tirel-: Dayanmak, desteklenmek vs. (ED: 547b); (DTS: 595b).	direl-: Karşı gelmek, kafa tutmak, dayatmak, dikleşmek (DS II: 1513a).
tirgüçi: (Para vb.) biriktiren (DLT: 247; DTS: -; ED: -).	derici: Kestane toplayan işçi (DS II: 1434a).
tonangu: Giygi (DTS: 609a); Giyim (ED: 523a-b).	donangi: Yeni elbise giyinme (DS II: 1558b).
tonçu: Delik, oyuk (hayvanlar için) (OTWF: 289; DTS: -; ED: -).	tonç: Yırtıcı hayvan ini (DS V: 3961a).
tonçuk-: ⁴¹⁵ 1. Nefesi kesilmek, nefes almakta zorlanmak (DTS: 621b); Nefes alamamak (ED: 517a).	duncuk-: 1. Sıkılmak, bunalmak 2. Utanmak 3. Tıkanmak, nefes alamamak 4. Genize su kaçmak 5. Ağlayacak gibi olmak 6. Nemli yerde bulunan bitki havasızlıktan kızışmak, çürümek (DS II: 1603b). dumcuk-: Sıkılmak, bunalmak (DS II: 1602b). doncu-: Mahzun, hareketsiz, düşünceli durmak, içi sıkılmak (DS II: 1559b). tuncuk-: 1. Bunalmak 2. Üzülmek, tasalanmak (DS V: 3994b-3995a).
tonluk: Giyim ile bağlantılı şey; giysi alımı için ödenecek ücret (ED: 520b; DTS: -).	donluk: 1. Çamaşırlık 2. 9 arşın uzunluğunda ensiz çizgili dokuma 3. İki başörtüsüne yetecek kadar ipek çizgili ya da sade iplikten dokuma (DS II: 1561) tonluk: Bir yıllık hizmetçi ücreti (DS V: 3962b)
torçı: Ağ, tuzak yapan kimse (DTS: 613a); Kuş veya balık ağı (ED: 534a).	torcu: Balıkçı (DS V: 3970a).
toş: (Dağdaki) buzul (DTS: 613b); Su birikintisi (ED: 557b-558a).	toş: Irmaktan çözülüp akan buz parçaları (DS V: 3975b).
toyla-: Büyük toplantılar oluşturmak (OTWF: 448; DTS: -; ED: -).	toyla-: 1. Bağışta bulunmak 2. Ağırlamak (DS VI: 4773b).
tögne-: Damgalamak, dağlamak (ED: 485a; DTS: -).	döğne-: 1. İş için bir kimseye tekrar tekrar baş vurmak 2. Vücuda sindirmek, sahip olmak 3. Kazılmış, yumuşak toprağı basarak

⁴¹⁴ Derleme Sözlüğü'nde *İzmir* kaydıyla yer alır.

⁴¹⁵ DTS'de *tunçuk-* biçimindedir.

	ezmek, çiğnemek 4. Yağmur bir yere çarparak yağmak 5. Top ve tüfek atışı aynı yere tekrar tekrar yapılmak (DS II: 1571b).
töğün: Leke, dövme (DTS: 614a); Dağlama (ED: 484a).	döğün: 1. Bacaktaki ağrıyı gidermek için nohut yakısı ile açılan yara. 2. Vücudun çeşitli yerlerine iğne ve barut ile yapılan dövme (DS II: 1572a-b), dövün: (DS II: 1593a). döğün: 1. Tedavi için kol ve ayakta açılan yara, yakı 2. Vücudun çeşitli yerlerine iğne ve barut ile yapılan dövme (DS II: 1569b).
tökleş-: (Nesne) Dökülmek, akmak (ED: 481b); (DTS: 614a).	dökülüş-: Üşüşmek, toplu olarak gitmek (DS II: 1574a).
tölen-: Sakinleşmek (OTWF: 248-249; DTS: -; ED: -).	dölen-: 1. Bir yere doğru yönelmek 2. Bir yere düzgün şekilde yerleşmek 3. Bozulmuş bir şey düzelmek, iyileşmek 4. Yatışmak, yolda rahat ve uslu durmaya alışmak (DS II: 1578b).
töğdi: Aksi, tersi (DTS: 615a); Ters (ED: 517a-b).	döndü: 1. Gittiği yerden geri gelen 2. Din değiştiren, dönme 3. Henüz evlenmemiş kız (DS II: 1582a).
töşeklik: Döşek yapmak için hazırlanmış kumaş (ED: 564a; DTS: -).	döşeklik: 1. Yatak yüzü. 2. Yatak konulan yer (DS II: 1590a).
töşle-: Göğüse vurmak (DTS: 618a); (ED: 565a).	döşle-: Göğsüyle karşılamak (MY)
töz-: ⁴¹⁶ Katlanmak, dayanmak (ED: 572b); (DTS: 618a).	döy-: Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak (DS II: 1593b), döz-: (DS II: 1594b).
tuluğla-: Şakaklara vurmak (DTS: 621a); Şakaklara vurmak (ED: 5001b).	dulukla-: Mıncıklayarak sevmek: Küçük kızın yanağını duluklayarak sevdim (DS II: 1599a)
tum: Soğuk (DTS: 608b); Soğuk (ED: 503a).	tum: Nem, çiy (DS II: 3991b).
tun-: ⁴¹⁷ Kapanmak, bulut kaplamak (DTS: 621a); Kapanmak, bağlanmak (ED: 514b-515a).	dun-: Kederlenmek, düşünmek (DS II: 1604a).
tuntur-: ⁴¹⁸ (Bir şeyi) kapatmak, kaplamak (ED: 518a-b); (DTS: 621b).	tundur-: Buğulandırmak (DS V: 3995a).
tura: Korunaklı mesken, kale (DTS: 622a); Arkasına sığınılacak şey, göğüs siperi, kalkan (ED: 531a-b).	tura: 1. Ev duvarlarını dış etkenlerden korumak için üzerlerine çakılan tahta perde 2. Bahçe kapısını korumak için beşik örtüsü biçiminde tahtadan yapılan örtü 3. Çatı 4. Çatı arası (DS V: 3995b). tora: Duvarı korumak için üzerine kaplanan tahta (DS V: 3969b).
turuk-: Pıhtılaşmak (kan için), karşılaşmak (DTS: 625a); Hareketsiz durmak, tamamen durmak (ED: 540b).	duruk-: 1. Tereddüt etmek, karar verememek, duralamak 2. Düşünceye dalmak 3. Mahzunlaşmak, durgunlaşmak 4.

⁴¹⁶ DTS’de *töz-* fiili, “acıkmak” biçiminde anlamlandırılmıştır.

⁴¹⁷ ED’de *ton-* biçimindedir.

⁴¹⁸ ED’de *tontur-* biçimindedir.

	Uslanmak 5. Konuşurken susuvermek 6. Durmak, dinmek 7. Kımıldamamak 8. Atılan, düşen ya da suda hareket eden bir şey önüne gelen engele takılıp durmak 9. Yiyecek boğazda kalmak (DS II: 16027a-b). duruh-: 1. Durulmak, berraklaşmak 2. Tereddüt etmek, karar verememek, duralamak (DS II: 1607a).
turumsın- : Ayağa kalkıyor gibi yapmak (ED: 551a); (DTS: 624b).	durumsun- : 1. Durur gibi olmak 2. Su durulmaya yüz tutmak (DS II: 1608a).
turuş- : Karşı koymak, tartışmak, çekişmek (DTS: 625a); (ED: 554a).	duruş-: 1. Çalışmak, uğraşmak 2. Dediginde direnmek 3. Hiddeti geçip yumuşamak (DS II: 1608b). dürüş-: Çalışmak, devamlı meşgul olmak (DS II: 1637b).
tuş- : 1. Karşı, karşıt yer; aksine, terine, karşılık olarak 2. İkame, bedel, karşılık 3. Eşit, aynı, benzer (DTS: 625b-626a); Eşit, denk; aksi, karşı (ED: 558a).	tuş-: Eş, yoldaş, yaşıt (DS V: 3898b). duş-: Doğrultu, yön (DS II: 1608b). düş-: Raslantı (DS II: 1638a).
tuş- : Rastlamak (DTS: 626a); Buluşmak (ED: 560a).	duş- : 1. Rastlamak, rast gelmek 2. Uğramak (DS II: 1610b).
tuşa- : (Atın ön ayaklarına) kayış takmak, kösteklemek (DTS: 626a); (At vs.) kösteklemek (ED: 561b).	duşa- : Hayvanın iki ayağını bağlamak, kösteklemek (DS II: 1609b), doşa- : (DS II: 1567a).
tuşla- : Karşısında durmak, karşı koymak, karşı durmak (DTS: 626b); (ED: 565a).	duşla- : 1. Rastlamak, rast gelmek 2. Görmeden, el yordamıyla bir iş yapmak (DS II: 1610a).
tuyuk- : 1. Kapalı 2. Bulutlu (hava) 3. Üzgün, sıkıntılı (adam) (DTS: 620b); Kapalı, eli sıkı (ED: 568a-b).	tuyuk- : Uyuşuk, tembel (DS V: 4004b).
tügül- : 1. Düğümlenmek 2. Üzünlü, sıkıntılı canı sıkın olmak (DTS: 631a); Düğümlenmek, bağlanmak (ED: 481a).	dügül- : İplik düğümlenmek (DS II: 1624b).
tükel- : 1. Tam, eksiksiz 2. Tamamen, tamamıyla; tam, bütün, tüm (DTS: 631b); Tam, hepsi (ED: 480b).	tükel-: Tam, bütün (DS V: 4008a). tökel-: Çok (DS V: 3981b). tökeli-: hep, sürekli (DS V: 3981b)
tüle- : Tüy dökmek (DTS: 632b); Tüy değiştirmek, tüy veya kıl dökmek (ED: 492b).	tüle-: 1. Kuş, tavuk vb. kanatlı hayvanlar tüy değiştirmek 2. Kumarda ya da ticarete para yitirmek 3. Kumarda yenmek 4. Yoksul düşmek (DS II: 4009b). tülü-: Kuş, tavuk vb. hayvanlar tüy dökmek (DS V: 4011a). tüyle-: Tavuğun tüylerini yolmak, temizlemek (DS V: 4019a).
tülek- : Tüy dökme (DTS: 632a); Tüy dökme, tüy dökme zamanı (ED: 498b).	tülek- : 1. Tüyü dökülmüş kuş ya da kümes hayvanları 2. Çok tüylü bir çeşit deve (DS V: 4009a).
tümse- : Tepe, kürsü (DTS: 633a; ED: -).	tümse- : Tepe tümsek (DS V: 4013a), tümsü- : (DS V: 4013a), tünse- : (DS V: 4014a).
tünet- : (Birisini) geceletmek (ED: 517b);	tünet- : Tavukları kümese sokmak (DS VI:

(DTS: 633b).	4780a).
tünle : Geceleyin (DTS: 633b); Gece (ED: 520a).	dünle : Sabah erken, gün ağarmadan (DS II: 1631b), dünne : (DS II: 1632a).
tühürle :- Bir kimseyi dünür saymak (DTS: 634a); (ED: 525b).	dühürle :- Kızı babasından istemek için birkaç kişi birlikte gitmek (DS II: 1626b).
tüplen :- ⁴¹⁹ 1. Kök salmak, kök atmak 2. Sağlam yer edinmek (DTS: 634b); (ED: 440b).	diplen :- Yerleşmek, durumunu düzeltmek (DS II: 1511a).
türtün :- Kendisine yağ sürünmek (ED: 537a); (DTS: 635b).	durtun :- Olay çıkarmaya çalışmak, birisine çatmak (DS II: 1606b). dürtün :- 1. Bir işte uğraşmak 2. Belâ çıkarmak 3. Sözle sataşmak 4. Bitlenmek (DS II: 1635b).
türün :- (Kendi kendine) dürmek (ED: 552b); (DTS: 635b).	dürün :- 1. Örtünmek 2. Yufka ekmeğinin içine katık koyarak dürüm yapmak (DS II: 1637b).
tüş II: 2. Öğle 2. Durak, öğle sıcağında dinlenme yeri (DTS: 636a); Seyahatta dinlenme; dinlenme zamanı, öğle (ED: 559a-b).	düş :- ⁴²⁰ Öğle vakti (DS II: 1638a).
tüşün : Mola, dinlenme yeri; barınak (DTS: 637a); Barınak, konaklama yeri vb. (ED: 565b).	düşün et:- Yolculukta geceyi geçirmek için mola vermek (DS II: 1640a).
uçın :- ⁴²¹ Soğuk almak, sıtmaya yakalanmak (DTS: 271b; ED: -).	uçun :- 1. Sakınmak, çekinmek, korkmak 2. Uykuda ya da uyanırken birdenbire korkmak, korkarak bağırarak (DS VI: 4024b). ucun :- Çekinmek (DS VI: 4022a).
uçuk :- Bitmek, sona yaklaşmak (DTS: 640b); (ED: 23a).	uçuk :- Görünmek (DS VI: 4024b). ucuk :- Uç vermek, belirlemek, gözükme (DS VI: 4022a).
ul :- ⁴²² Yıpranmak, kötü hâle gelmek (DTS: 645a); Olgunlaşmak, yumaşak olmak, iyice veya çok pişmek (ED: 125b).	ul :- 1. Çürümek, ezilmek, kokmak 2. İncelip kırılmak, eskiyip üzülme, parçalanmak (DS VI: 4036a-b).
ulag I: 1. Giysi yaması 2. Bağlantı, ilişki (DTS: 645a); Eklenmiş şey (ED: 136a).	ula : 1. Saça takılan ek saç ya da bağ 2. At kuyruğu 3. Parça ip 4. Ek, yama (DS VI: 4034a). ulah : 1. Saça takılan ek saç ya da bağ 2. Ek, yama 3. Ekli, eklentili (DS VI: 4033b). ulak : 1. Ek, yama 2. Saça takılan ek saç ya da bağ 3. Kadın saç beliklerinden her biri 4. İp, bağ 5. Ekli, parçalı, yamalı (DS VI: 4034a).
ulal :- Bağlanmak, katılmak (ED: 145b); (DTS: 645a).	ulal :- Sıralanmak, birbiri ardınca ortaya çıkmak, uzayıp gitmek (DS VI: 4034b).

⁴¹⁹ ED’de *tüblen*- biçimindedir.

⁴²⁰ Derleme Sözlüğü’nde *Trabzon* kaydıyla yer alır.

⁴²¹ ED’de bulunmayan *uçın*- fiili, DTS’de *yelvik*- maddesi altında *yelvik- uçın*- ikilemesiyle birlikte ele alınmıştır.

⁴²² ED’de *ol*- biçiminde maddelenmiştir.

ulat-: (Bir kimseye bir şeyi, bir şeye) ekletmek (ED: 132b); (DTS: 645b).	ulat-: Ulaştırmak (DS VI: 4035b).
uldağ: Ayakkabı tabanı (DTS: 646a); (Çizme vs.nin) tabanı (ED: 131b).	oltan: 1. Kesilip dikilmeye hazırlanmış yemeni 2. Eskiye yemeni, ayakkabı altına vurulan pençe 3. Mest ve yemeni yüzünü köseleye tutturmak için yapılan iri dikiş 4. Çarığın içine konulan bez ya da deri parçası 5. Çarık ipi (DS V: 3280a). ortan: 1. Yemeni denilen ayakkabının yüzüyle köseleyi birbirine tutturarak dikiş 2. Yama, pençe (DS V: 3291b). holtan: 1. Çarık ve ayakkabılara konulan keçe, deri yama 2. Yemeni ya da ayakkabılardaki dikiş yapılan kenar 3. Çarıkla giyilen bir çeşit dolak (DS III: 2398a-b).
ulgün: ⁴²³ <i>Olgun, yetkin</i> (DTS: 389a); <i>Olgun</i> (ED: 137b).	ulgün: Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş (DS VI: 4037a), ulğun: (DS VI: 4036a), ulkun: (DS VI: 4036a).
uluk: ⁴²⁴ Yıpranmış, eskimiş (DTS: 647b); Eski yıpranmış giysi (ED: 137a).	uluk: 1. Miskin, tembel, pasaklı 2. İnce, narin, hastalıklı 3. Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş (DSVI: 4036b-4037a).
ulun: İnce değnek veya çubuk; ok sapı (ED: 147b); (DTS: 647b).	uluğ: 1. Buğday, arpa kökü 2. Tahılın ana sapı çevresinde oluşan kardeş saplar (DS VI: 4037a).
umun-: İstemek, talep etmek (birinden) veya dua etmek (bir şeye) (ED: 162a); (DTS: 648b-649a).	umun-: 1. İstemek, dilemek 2. Özenmek (DS VI: 4040b).
umunç: Umut, beklenti (DTS: 649a); İstek, talep, dua (ED: 162a).	umunç: Umulan, beklenen, olması istenen şey (DS VI: 4040b).
uruk I: İp, halat (DTS: 653a); Halat (ED: 215a-b).	oruk: Otlaktaki hayvanın ayağına bağlanan uzun ip, köstek (DS V: 3292a).
urunç: Rüşvet (DTS: 652b); Rüşvet (ED: 234b).	örünç: Rüşvet (DS V: 3356b).
urunçak: Emanet (DTS: 652b-653); Emanet, rehin, tutu (ED: 236b).	uruncak: Saklam, emanet (DS VI: 4044a), urunca: (DS VI: 4044a).
us-: Sanmak (DTS: 653b); Düşünmek, zannetmek (ED: 241a).	us-: 1. Akıl etmek 2. Ummak (DS VI: 4045b). os-: Sanmak (DS V: 3293a).
utuş-: Kumar oynamak (ED: 73a-b); (DTS: 656b).	uduş-: Lades tutuşmak (DS VI: 4026a).
utuz-: 1. Kaybetmek 2. Yitirmek (DTS: 656b); (ED: 74b).	utuz-: Oyunda, kumarda yitirmek (DS VI: 4048b), uduz-: (DS VI: 4026a), ütüz-: (DS VI: 4083b). yutuz-: Oyunda yenilmek (DS VI: 4334a).

⁴²³ DTS ve ED’de *olgun* biçimindedir. Tekin (2017: 196) Atalay’ın *olgun* okumasının hatalı olduğunu ifade ederek bu sözcüğün *ul-* fiilinden türettiğini belirtmiştir. *ulgun* şeklinde okuduğu sözcüğün “yumuşamış, iyice pişip dağılacak hale gelmiş” anlamında olması gerektiğini ifade etmiştir. Ercilasun vd. (2014: 417, 1790. dipnot) *ulgun* okumuş ve “beklemiş?” şeklinde anlamlandırmıştır.

⁴²⁴ ED’de *oluk* biçimindedir.

	yuduz- : Oyunda yitirmek (DS VI: 4313a).
uvşak tavşak : Küçük, ufak (DTS: 657a; ED: -).	uşak devşek : 1. Çoluk çocuk 2. Kul, köle, küçümsenen kimseler (DS VI: 4046b).
uvuş- : (Ekmek) ufalamada yardım etmek veya yarışmak (ED: 16a-b); (DTS: 657a).	uğuş- : Keçeleşmek, sertleşmek (DS VI: 4032b).
uvutlan- : Utanmak (DTS: 657b); Yüzü kızarmak, utanmak (ED: 8a).	utlan- : Utanmak (DS VI: 4048b), udlan- : (DS VI: 4025b).
uyal- : Utanmak (DTS: 644a); (Yaptığı şeyden) utanmak, mahcup olmak (ED: 272b-273a).	oyal- : Utanmak (DS V: 3302a).
uyat : Utanç, iffet, utangaçlık (ED: 268; DTS: -).	oyat : Utangaç (DS V: 3302b).
uzlan- : Beceri, yetenek göstermek (DTS: 658b); (ED: 287b).	uzlan- : Başarmak, üstesinden gelmek (DS VI: 4792b).
üdre : ⁴²⁵ Çoğalan (DTS: 660b); Azaldıktan sonra artan şey (ED: 66a).	ürek : Çok üreyen, üremeye elverişli (DS VI: 4070a). örek : 1. Bir yerin verimli olan çevresi 2. Dal budak salarak büyümek (DS V: 3347a). yürük : Verimli, doğurgan (DS VI: 4335b).
ügi ~ ühi : Baykuş (DTS: 660b); Baykuş (ED: 101b).	üğü : 1. Baykuş (DS VI: 4063a) 2. Kartal büyüklüğünde, sarı tüylü, gözleri gündüz görmeyen bir çeşit yırtıcı kuş (DS VI: 4794a). uğu : Baykuş (DS VI: 4030b), ü : (DS VI: 4057a). üyü : Tavukları kapıp kaçan bir gece kuşu (DS VI: 4085b).
ügri- : 1. Sallamak 2. Bir yerden bir yere aktarmak 3. <i>mec.</i> Yatıştırmak; avutmak, hareketsizliğe sevk etmek 4. <i>mec.</i> Oyun etmek, kandırmak (DTS: 660b); (Beşiği veya beşikteki bir bebeği) sallamak (ED: 114a).	üğürlü- : Yavaşça sallamak (DS VI: 4062a), üğüre- : (DS VI: 4061b), üğürlü- : (DS VI: 4063a), ürü- : (DS VI: 4073a). yüğürlü- : Beşik sallamak (DS VI: 4327b). yüğürlü- : Sallamak (DS VI: 4329b).
üğürlü- : (Beşik) sallanmak (ED: 114b); (DTS: 660b).	yüğürlü- : 1. Ekin, yelle sallanmak 2. Oturduğu yerde sallanmak (DS VI: 4329a). yüğürlü- : Oturduğu yerde sallanmak (DS VI: 4337a).
üğürlü- : Beşik sallattırmak (ED: 114a-b); (DTS: 660b).	öğürlü- : Aldatmak, kandırmak, ayartmak (DS V: 3325b).
ük- : Toplamak, yığmak (DTS: 661a-b); (Bir şeyi) yığmak, toplamak (ED: 100a-b).	üğü : Yığmak (DS VI: 4061b).
ükli- : Çoğalmak (DTS: 661b); Daha büyük, daha çok olmak; artmak (ED: 107a).	ükle- : Toplamak, derlemek (DS VI: 4794b).
ükme : Yığılmış (ED: 108b; DTS: -).	üğüme : Çok dolu, tepeleme, yığılı (DS VI: 4794a).
üküş : Çok (DTS: 662a); Çok (ED: 118a-b).	öğü : Çok (DS V: 3325b).
ülüg : Pay, hisse (DTS: 662b-663a); Hisse, pay (bir kaç eşit parça veya bölüm anlamında); <i>mec.</i> kader, alın yazısı (ED: 142b).	ülü : 1. Düğünde gönderilen çerez, armağan 2. Çocuklara verilen küçük armağan 3. Sadaka 4. Armağan 5. Pay, kısmet 6. Komşuların birbirine gönderdiği yemek 7.

⁴²⁵ ED’de *üdre* biçimindedir.

	Yoksul komşuya gönderilen yemek 8. Ölü evine gönderilen akşam yemeği 9. Yiyecek 10. Kurban etinden verilen sadaka (DS VI: 4066a).
ünde- : 1. Çağırarak 2. Seslenmek, konuşmak (DTS: 663b); Çağırarak, bağırarak (insan ve bazı hayvanlar için), (birini) çağırarak (ED: 180a).	önde- : Çağırarak (DS V: 3338a).
ür- II: Üflemek (DTS: 664a); (Boru, ateş vs.yi) üflemek; (bir şeyin içine) üflemek (ED: 195a-b).	ür- : Üfürerek şişirmek (DS VI: 4072a).
ürpek : Dağınık, tüylü (DTS: 665a); Darmadağınık, kaba tüylü, kıllı (ED: 198b-199a).	ürpek : Mazı ağaçları üstündeki tüylü nesne (DS VI: 4072b). örpek : Büyük mantar (DS V: 3351a).
ürül- : Şişirilmek, şişmek, gerilmek (ED: 230a); (DTS: 665a).	ürül- : Şişmek, şişmanlamak (DS VI: 4073a).
ürüng ~ yürüng : 1. Beyaz, aydın 2. <i>mec.</i> Temiz, asil (DTS: 665a); Beyaz (ED: 233a).	ürün : Süt ve süt ürünlerine verilen genel ad (DS VI: 4073b). örün : Yağ, yoğurt, süt vb. yiyecekler (DS V: 3356a).
üş- II: Delik açmak (DTS: 666a); Delmek, (bir şeyde) delik açmak (ED: 256a).	üş- : Eşmek, kazmak (DSVI: 4080a). öş- : 1. Eşmek 2. Toprağı kazarak çukur yapmak (DS V: 3358a-b).
üşik : Soğuk, don (DTS: 666b); Katı buzlanma, donma (ED: 260a).	üşük : 1. Soğuk algınlığı 2. Genellikle, donma 3. Donmaktan morarıp uyuşan organ 4. Donmadan sonra, el ayak gibi organlarda süren uyuşukluk, kaşınma 5. Soğuk 6. Üşümüş kimse 7. Yeşilken soğuk vurmuş ekin (DS VI: 4080a).
ütül- : Hafifçe yakılmak, ütülmek; Kavrulmak (tahıl için) (ED: 57a; DTS: -).	ütül- : Tüyler, kıllar hafifçe yanmak (DS VI: 4083b).
üyür ~ ügür ~ yügür ~ yür : Darı (DTS: 661a); Bir tür küçük tohum, darı vb. (ED: 275b-276a).	övür : Mısır sapında bir yerden çıkan birkaç mısır koçanı (DS V: 3366a).
üztür- : (İp vs.) kopartmak (ED: 282b); (DTS: 668a-b).	üzdür- : 1. Bir vuruşta koparmak, kopacak duruma getirmek, kesip ayırmak 2. İşten el çekertmek (DS VI: 4086b).
üzük : 1. Yırtık 2. Kesilmiş, Yarım kalmış (DTS: 668b); Kesik, yırtık vb. (ED: 285b).	üzük : 1. Eskimeye yüz tutmuş, yıpranmış, incelmış (kumaş vb. için) (DS VI: 4088a) 2. Yıpranmış, kopmuş ip vb. için (DS VI: 4801b).
üzüklük : Ayırma (DTS: 668b); Ayırma, kesinti (ED: 286a).	üzüklük : Kopukluk, yırtıklık (DS VI: 4088a).
yabıtak : Üzerinde eyer olmayan at (DTS: 236a); Eyersiz, eyer olmadan (at için) (ED: 873a).	yabıldak : Yalın ayak, yaya (yayan sözcüğüyle birlikte kullanılır) (DS VI: 4115a-b), yabıldak : (DS VI: 4115b), yapıldak : (DS VI: 4182a). yapıldak : 1. Yalnız 2. Yalın ayak, yaya (yayan sözcüğüyle birlikte kullanılır) (DS VI: 4179b).
yablak ~ yavlak : 1. Değersiz, fena 2. Kötü,	yavlak : 1. Çok, çok fazla 2. Uğursuz 3.

berbat 3. Ters huylu (DTS: 265a); Kötü, uğursuz; aşırı derecede (ED: 876b-877a).	Alışılmamış, yabansı (DS VI: 4207a). yablak: Korkak (DS VI: 4115b). yaplak: Ödle, korkak (DS VI: 4180).
yaçan-: Utanmak, mahcup olmak (DTS: 236a); (ED: 882b).	yacan-: 1. Korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak 2. Utanmak, sıkılmak 3. Bıkmak, usanmak 4. Tiksinmek (DS VI: 4116a). yecan-: Korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak (DS VI: 4221b).
yadın-: <i>mec.</i> Hissiyatını dökmek, etraflıca anlatmak (DTS: 237a); Yayılmak (ED: 892a).	yayın-: 1. Yaymak, sermek, satıcı mallarını serip göstermek 2. Açık saçık, saygısızca oturmak, yatar gibi uzanmak 3. Yerini, tarlasını genişletmek 4. Yerinden, yuvasından uzaklaşmak, soğumak, tedirgin olmak 5. Caymak 6. Katlanamamak (DS VI: 4213a).
yagak: Ceviz (DTS: 238a); Ceviz (ED: 900b).	yangak: Ceviz (DS VI: 4166a).
yagırlıg: Yarası olan (DTS: 238b); Yaralı olan (ED: 907b).	yağırlı: Sırtı yaralı (DS VI: 4122a). yağarlı: İri gövdeli, geniş göğüslü (DS VI: 4118b). yağınlı: Geniş omuzlu (DS VI: 4121b).
yaguk: 1. Yakın, yakınında yer alan 2. Yakın, akraba 3. Yakında (DTS: 240a); Yakın; komşu; komşuluk; akraba vb. (ED: 901a).	yavuk: 1. Sevi 2. Nişan 3. Yakın (DS VI: 4209b-4210a).
yak- I: Yaklaşmak, yakınlaşmak (DTS: 252a); (Bir şeye) yaklaşmak, yakınlaşmak (ED: 896b-897a).	yak-: Alıştırmak, ısındırıp sevdirmek (DS VI: 4132b).
yakıl-: Dokunmak, ilişki kurmak (ED: 901b); (DTS: 252b).	yakıl-: 1. Alışmak, sevgiyle bağlanmak 2. Birine tutulmak, sevmek 3. Özlemek (DS VI: 4131b-4131a). yakıl-: Türkü uydurulmak, çıkarılmak (DS VI: 4131). yakıl-: Konulmak, dürülmek (kına vb. için) (DS VI: 4131a).
yal: Yele, cıdağı (DTS: 241b); At yelesi, yelenin büyüdüğü yer (ED: 916a-b).	yal: At yelesi (EİA III: 331).
yalgantur-: 1. Yalanı yakalamak 2. Kandırmak (DTS: 243a); (ED: 927b).	yalandır-: Aldatmak, kandırmak (DS VI: 4141a).
yahg: 1. Kuş ibiği 2. Yele (DTS: 243a); Horoz ibiği, at yelesi (ED: 924b).	yahı: Yele (DS VI: 4146a).
yahım: Sarp, dik (DTS: 243a); (ED: 928b).	yahım: 1. Dik yer, bayır, yokuş 2. Taş (DS VI: 4147a). yallım: Yar, uçurum (DS VI: 4150a). yılıım: Dik yamaç, uçurum (DS VI: 4272a).
yahınla-: Alevlenmek (ED: 932a; DTS: -).	yahınla-, yahıñla-: 1. Alevlendirmek 2. Yara üstünü kavlı çakmakla dağlamak (DS VI: 4148b).
yaltrit-: Parlatmak (DTS: 245a; ED: -).	yaldırat-: Cilalamak (DS VI: 4145a).
yamız: Kasık (DTS: 245b); Kasık (ED: -).	yamız: 1. Baldır (DS VI: 4158a) 2. Kalça

940a).	(DS VI: 4814a).
yanç- / yenç- : Basmak, çiğnemek 2. Kırmak, delmek 3. Ezmek, bastırmak, parçalamak (DTS: 246b); Ezmek, çiğnemek vb. (ED: 944b).	yenç- : 1. Sarsmak, silkelemek, tartaklamak 2. Ezmek (DS VI: 4226b).
yançıl- / yençil- : ⁴²⁶ 1. Ezilmek 2. Bozulmak (moral için) (DTS: 246b); Ezilmek vs. (ED: 945b).	yencil- : Ezilmek (DS VI: 4246b).
yançuk : Heybe, kese (DTS: 246b); Kese veya kemerden asılı küçük çanta, torba (ED: 945a).	yancık : Çobanların azık torbası (DS VI: 4164b). yancak : Çoban dağarcığı (DS VI: 4164a). yancuk : Kese, çanta, cüzdan (DS VI: 4164b).
yaprı : Düz (DTS: 251a); Geniş, düz yer (ED: 879a).	yaprı : Büyük ve yassı (kulak için) (DS VI: 4181b), yapru : (DS VI: 4182b). yabırı : Düşük ve uzun kulaklı hayvan (DS VI: 4115b).
yar II : Tükürük (DTS: 254a); Tükürük, salya (ED: 953b).	yar : Ağızdan taşan tükürük (DS VI: 4182a).
yaraglıg : Uygun, elverişli (DTS: 254b); Uygun, elverişli, faydalı vb. (ED: 964a).	yaraklı : Yararlı (DS VI: 4182b).
yarman- : Tırmanmak, çıkmak (DTS: 258a); (ED: 969b).	arman- : 1. Tırmanmak 2. Abanmak (DS I: 328b). yirman- : Tırmanmak (DS VI: 4276b).
yaruk : 1. Aydın, parlak, parıltı, ışık 2. aydınlık, Aydınlanmış (DTS: 259b); Işık, parıltı; aydınlık, parlak vb. (ED: 962b).	yarık : Ay ışığı (DS VI: 4185b).
yasgaç : 1. Düz 2. Düz tahta (DTS: 260b); Hamur tahtası (ED: 975a).	yassıağaç : Üstünde hamur açılan, yemek yenilen tahta (DS VI: 4197a), yastaac : (DS VI: 4197a), yastaç : (DS VI: 4197a).
yastan- : (Bir şeyi) kendine yaslamak (ED: 974b); (DTS: 261a).	yastan- : Yaslanmak (DS VI: 4817b).
yava : 1. Boş, nafîle 2. Boşa, boşuna (DTS: 264a); Aptallık, savruluk; akılsız, dikkatsiz (ED: 872a).	yava : 1. Sürüden ayrılan hayvan 2. Yitik 3. İşsiz (DS VI: 4205a). yavu : 1. Tembel, ağır davranışlı 2. Akılsız, sersem 3. Yitik (DSV I: 4209a-b). yav : Bulunmuş, sahipsiz hayvan (DS VI: 4205a). yavı : 1. Akılsız, sersem 2. Yitik (DS VI: 4206b). yavi : 1. Şımarık 2. Yitik (DS VI: 4207a). yova : 1. İyesiz, sahipsiz (hayvan için) 2. Başıboş, evden, sürüden kaçma huyunda olan (DS VI: 4302b). yağa : Boş gezen (DS VI: 4117a). yoğa : Geceleri evden kaçarak başıboş otladıktan sonra, sabaha doğru geri gelen hayvan (DS VI: 4287b).

⁴²⁶ Ercilasun vd.'de *yençil-* şeklinde okunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu sözcük ve kökteşleri ince sıradan ünlülü okunmuştur (DLT: 390).

yay- : Sallamak, silmek (DTS: 240b); Sallamak (ED: 980b).	yay- : 1. Yayığı çalkalamak (DS VI: 4215b) 2. Yayıta süt dövmek (DS VI: 4819a).
yay : Yaz, (DTS: 240b); Yaz (ED: 980a-b)	yay : 1. Yaz 2. Yaz mevsiminin, 20 Mayıs ile 15 Haziran arasındaki bölümü (DS VI: 4210b).
yayın : Yazın (DTS: 241a; ED: -).	yayın : Yazın (DS VI: 4213a).
yazıl- : 1. Çözölmek 2. Ortaya çıkmak 3. Açılmak (çiçek için) (DTS: 267a); Çözölmek, açılmak (ED: 987a).	yazıl- : 1. Serilmek, yayılmak 2. İncir, olgunluktan kabuğı çatlamak 3. Yüzde ferahlama, rahatlama belirtisi olmak (DS VI: 4219a).
yazın- : Kendi çözmek (ED: 988a); (DTS: 267b).	yazın- : Kendi altına sermek (DS VI: 4219a).
yazukla- : Suçlamak, suçu ortaya çıkarmak (DTS: 268a); (ED: 986a-b).	yazıkla- : Acımak, üzölmek (DS VI: 4219a).
yebe : ⁴²⁷ Islak, nemli (DTS: 235b); Nem, ıslaklık (ED: 872a).	iba : Çiğ, nem (DS IV: 2501a), ibe : (DS IV: 2501b).
yêl : I: Yenilmek (ED: 918b); (DTS: 270b).	yeyil- : Yenilmek, yenilir olmak (UKA: 299).
yêlim : Yapıştırıcı (DTS: 270b); Yapıştırıcı, zambk (ED: 929a).	ilim : Erik ve kayısı ağaçlarının çıkardığı zambk (DS IV: 2526a).
yeliğ : Rüzgârli (DTS: 271a); Çok fazla şiddetli rüzgârın olduğı yer (ED: 930a).	yellim : Ökse (DS VI: 4239b).
yemir- : Tahrip etmek, yıkmak (DTS: 272a); Parçalamak, sökmek (ED: 937b).	yelen : Kasırğa (DS VI: 4235b).
yêmsin- : Yemek yiyor görünmek ama yememek (ED: 938a-b); (DTS: 272b).	yümür- : Yıkmak (DS VI: 4333a).
yêni- : 1. Rahatlamak, hafiflemek (durum için) 2. Doğurmak (DTS: 272b); hafif olmak veya hafiflemek (ED: 944a).	yemir- : Yıkmak, çöktirmek, bozup dağıtmak (DS VI: 4244a).
yênik : 1. Hafif 2. Kolay 3. Küçük, ufak (DTS: 273a); Hafif (ağır değil); kolay vb. (ED: 950a).	yömür- : Kırıp geçirmek, bozup dağıtmak (DS VI: 4307a).
yênikle- : Hafifsemek (DTS: 273a; ED: -).	yemsin- : 1. Yemle, yiyecekle aldanmak 2. Canı çekmek, isteklenmek (DS VI: 4245b).
yêniklik : Hafiflik (ED: 950a; DTS: -).	yeğni- : Ağırliğı azalmak, hafiflemek (DS VI: 4229b).
yênil : Hafif (DTS: 273a); Hafif (ağır değil); kolay vb. (ED: 950a).	yeğnik : Hafif (DS VI: 4229a).
yêrdeş : Hemşehri (DTS: 274b); Arkadaş, hemşehri (ED: 959b).	yeynik : 1. Hafif 2. Ağırbaşı olmayan, hoppa (DS VI: 4263b).
yêril ~ iril : 1. Bölünmüş olmak, dağılmak 2. (Ay hakkında) eksilmek 3. Kaybolmak (DTS: 190a); Gedik açılmak vb. <i>mec.</i> (ay) eksilmek (ED: 229b).	yênik : 1. Hafif 2. Değersiz (DS VI: 4248a).
	yeğnikle- : Ağırliğı azalmak, hafiflemek (DS VI: 4229a).
	yeğniklik : Hoppalık (DS VI: 4229a).
	yeğil : Hafif (DS VI: 4225b), yeğnil : (DS VI: 4229a), yengil : (DS VI: 4247a), yinil : (DS VI: 4280b).
	yêrdeş : ⁴²⁸ İldeş, hemşehri (DS VI: 4252a).
	iril- : Deri, kulak, dudak vb. organlar yırtılmak (DS IV: 2551b).
	yiril- : 1. Yarılmak, ayrılmak 2. İncelmek, kopacak duruma gelmek (DS VI: 4282a).

⁴²⁷ DTS’de *yaba* biçimindedir.

⁴²⁸ Derleme Sözlüğü’nde *Reşadiye *Üsküdar -İstanbul* kaydıyla yer alır.

yêtil- : 1. Ulaşmak 2. Yetmek 3. Yaklamak, gelmek (zaman için) 4. Bir mevkiye ulaşmak, yerleşmek (DTS: 276a); (ED: 890a-b).	yetil- : 1. Olgunlaşmak, yeterince büyümek 2. Ermek, ermişlik düzeyine çıkmak (DS VI: 4260a).
yêtiz- : Enli, geniş (DTS: 276a); Geniş, enli, geniş kapsamlı vb. (ED: 894b).	yetiz- : 1. Tamam 2. Henüz, yeteri kadar (DS VI: 4260b). yitiz- : Tamam (DS VI: 4284a).
yêtrül- : Katılmak, eklenmek (ED: 893b); (DTS: 276b).	yediril- : Olgunlaşmak, yeterince büyümek (DS VI: 4260a).
yezne- : Büyük kardeşin kocası, enişte (DTS: 277a); Babanın küçük kardeşinin veya küçük kardeşin kocası (ED: 988a).	yezne- : 1. Enişte (DS VI: 4263b) 2. Damat (KİAS: 385).
yıd- : Koku, güzel koku (DTS: 281b); Burcu, koku (ED: 883a-b).	yığ- : Koku (DS VI: 4278a), yiv- : (DS VI: 4285a).
yıdañ- : Koku yayan, pis kokulu (DTS: 281b; ED: -).	yedin- : Bozuk, cılk (yumurta vb.) (DS VI: 4223b). yığdin- : 1. Kötü koku 2. Bozulmuş, cılk, kokulu (yumurta vb. için) (DS VI: 4278a-b), yığden- : (DS VI: 4278a).
yıdı- : Koku yaymak, pis kokmak (DTS: 28282b); Kötü kokmak, pis kokmak (ED: 886a-b).	yıyi- : Kokmak, çürümek (DS VI: 4286b); yıy- : (DS VI: 4287a). yığ- : Çürümüş nesne kötü kokmak (DS VI: 4824a).
yıdıg- : Pis koku, kötü koku (DTS: 282b); Kokma, koku (genelde rahatsız edici); pis kokulu (ED: 887b).	yıgi- : Kötü koku (DS VI: 4278b).
yıdıit- : (Bir şey) kokutmak (ED: 887a).	yıyıt- : Kokutmak (DS VI: 4277b). yıyit- : Kötü kokutmak (DS VI: 4287a). yıgit- : Kokutmak (DS VI: 4279a).
yıg- II: ⁴²⁹ 1. Önlemek, alıkoymak 2. Uzaklaştırmak, yok etmek (DTS: 282b); (ED: 897a-b).	yıg- : Dileğini geri çevirmek: Çok rica ettim ama beni yığdı (DS VI: 4265a).
yıgın- : (Para vb.) biriktirmek (ED: 904b); (DTS: 283a).	yıvın- : 1. Para, mal biriktirmek 2. Yığılmak (DS VI: 4277b).
yılıg ~ ılık- : 1. Ilık 2. <i>mec.</i> Sıcak, güler yüzlü (DTS: 284a); Sıcak, ılık (ED: 925a).	ılı- : Ilık (DS IV: 2471a). ili- : 1. Ilık 2. Sıcak pekmez (DS IV: 2523b).
yıpar- : 1. Misk 2. Koku, güzel koku (DTS: 285a); Misk; koku, güzel koku (ED: 878b-879a).	yıpar- : Güzel koku (DS VI: 4275a), yıpar- : (DS VI: 4281a). ipar- : Yüksek dağların kar tutmayan yerlerinde yetişen bir çeşit dikenli otun, kurusa bile kokusu uzun zaman gitmeyen sarımtırak çiçekleri, misk, amber (DS IV: 2546a).
yıgtür- : Sıkma, sıkıştırmak (DTS: 277b); Sıkma, sıkıştırmak (ED: 912a).	yekdir- : Hafif topallamak (DS VI: 4230a), yektir- : (DS VI: 4232b), yiktir- : (DS VI: 4279a).
yiriş- : Dişlerini göstermek, gülümsemek (DTS: 280a); (ED: 972b-973a).	iriş- : 1. Şaka etmek 2. Gülümsemek (DS VI: 2553a).
yitiğ ~ yiti- : 1. Keskin 2. <i>mec.</i> Keskin, zeki	yiti- : 1. Çok acı ya da ekşi 2. Tatlı 3. Tadı

⁴²⁹ ED’de *yıg-* I ve *yıg-* II tek madde altında aynı sözcüğün değişik anlamları olarak ele alınmıştır.

(DTS: 280b); Keskin <i>mec.</i> tetik, kıvrak, zeki vb. (ED: 889a).	sertleşmiş, keskinleşmiş 4. Koyu (DS VI: 4283a). iti: 1. Keskin (bıçak için) 2. Çok tuzlu 3. Acı 4. Çok yağlı, ağır (yemek) 5. Ekşi 6. Tatlı 7. Keskin (sirke için) 8. Keskin (görüş için) 9. Zeki 10. Kızgın, asabi (DS IV: 2569a-b).
yod-: Silmek, yok etmek (DTS: 286b); Yıkamak, yok etmek, silmek, temizlemek vb. (ED: 885b).	yoy-: 1. Yazılan yazıyı silmek, bozmak 2. Bozmak, işe yaramaz duruma getirmek 3. Değiştirmek 4. Harcamak, yok etmek (DS VI: 4303a-b).
yoğul-: Silinmek (ED: 890b); (DTS: 287a).	yoyul-: Ayrılmak, dağılmak, bozulmak, araya gitmek (DS VI: 4303b).
yogla-: Anma töreni yapmak, yas tutmak (DTS: 287b); Cenaze töreni yapmak (ED: 902b).	yūla-: Yas etmek (UİA: 391a).
yonındı: Kırıntı, talaş (DTS: 290a); Yonga, talaş, kıymık (ED: 952b).	yonuntu: Yontulmuş küçük odun parçaları, talaş (DSVI: 4297a).
yorık: 1. Tutum, yaşam tarzı 2. Adım, yürüyüş 3. Davranış 4. Dönme, dolaşım (DTS: 292b); Hareket etmek vb.; <i>mec.</i> davranış, tavır (ED: 963a-b).	yürük: Sancı (DS VI: 4336a).
yörgüç: ⁴³⁰ Rüya yorumcusu (DTS: 292a); (rüya) yorumcusu (ED: 966a).	yorucu: Fal bakan, düş yorumlayan, gelecekte olacak şeyleri söyleyen kişi (DS VI: 4300b).
yuban-: Savsaklamak (iş için) (ED: 878b); (DTS: 295a).	uban-: Oyanlanmak (DS VI: 4021a). yuban-: Gecikmek, ayak sürümek (DS VI: 4312b).
yubat-: 1. (İşten) kaçmaya zorlamak 2. Yanlış yönlendirmek (DTS: 295a); (ED: 872b).	yubat-: Geciktirmek, bekletmek (DS VI: 4312b).
yuk: ⁴³¹ Bulaşık (DTS: 300a); Kaptaki yiyecek artıkları (ED: 895a).	yok: Leke, iz, kalıntı, bulaşık (DS VI: 4289a), yoku: (DS VI: 4290a). yahu: Bulaşık leke (DS VI: 4128b). yoök: Yemek tabaklarında kalan bulaşık (DS VI: 4297b).
yulak: Dere, çay (DTS: 296a); Küçük pınar (ED: 925a).	yulak: Hamam kurnası (DS VI: 4316a). yolak: Su yolu, ark, oluk (DS VI: 4290b-4291a).
yularlıg: Yularlı (DTS: 296b); (ED: 932b).	yularlı: Kılıbık (DS VI: 4316a).
yumulgan: (Gözü) devamlı ve yumulan, kapanan ve uyuklayan (adam vb.) (DLT: 994b; DTS: -; ED: -).	yumulgan: 1. Yumulmaya yetenekli, eğilimli 2. Sıkılğan 3. Başını bacakları arasına alarak oturan, yatan (DS VI: 4319a), yumulkan: Sıkılğan (DS VI: 431a).
yumur: Sarılı, küre biçiminde, yuvarlak şey; bağırsak (ED: 937a-b); (DTS: 298b).	yumur: Hayvanlarda, midenin bir parçası (DS VI: 431-b).
yumuş: 1. Vazife, görev 2. Elçilik, elçilik	yumuş: İş, hizmet buyruğu (DS VI: 4320a),

⁴³⁰ DTS’de *yorguç* biçimindedir.

⁴³¹ ED’de *yak* maddesi altında ele alınmıştır. DLT’de *yak yuk, yuk yak* şeklinde ikileme olarak yer alır (Ercilasun vd. 2014: 350). Eski Uygur Türkçesinde bu sözcük, “artık, yemek bulaşığı” (BT 37 III: 1119a) anlamlarında bağımsız sözcük olarak kullanılmıştır.

görevi (DTS: 298b); İş buyurma; iş bölümü, görev (pratikte iş sözcüğüyle eş anlamlı) (ED: 938b).	yümüş: (DS VI: 4320a).
yumuşçı: Görevli, hizmetli (DTS: 298b); Haber getirip götüren kişi, haberci (ED: 939b).	yumuşcu: Uysal (DS VI: 4320b).
yundu: Yemeklerden sonra kalan bulaşık suyu (DTS: 299b); Yemekler yendikten sonra kapların yıkandığı su (ED: 947a).	yuntu: Bulaşık suyu (DS VI: 4322b), yundu: (DS VI: 4322a), yuyuntu: (DS VI: 4327a).
yuv-: Yuvarlamak, dürmek (DTS: 301a); (ED: 871b).	yuv-: Damın toprağını sıkıştırıp düzeltmek (DS VI: 4326b). yuğ-: 1. Damların üstünde loğ taşı gezdirerek, toprağını sıkıştırmak 2. Düzeltmek, sıkıştırmak (DS VI: 4314a). yü-: Damların üstünde loğ taşı gezdirerek, toprağını sıkıştırma (DS VI: 4317a).
yügün: Dizgin (DTS: 303b); Gem (ED: 913a).	uyan: Atın gem, dizgin gibi takımları (DS VI: 4049b). oyan: Hayvan gemi (DS VI: 4619b). yüen: Kantarma, at başlığı (DS VI: 4327a), yügen: (DS VI: 4327b). yüyen: At başlıklarının ağıza geçen demir bölümü (DS VI: 4337a).
yügür-: 1. Koşmak 2. Akmak, dökülmek 3. Kumaşı germek (DTS: 303b); Hızlı koşmak (insan, at vs. için ve mec. diğer şeyler için) (ED: 914b).	yügür-: Koşmak (DS VI: 4329b), yügür-: (DS VI: 4327b), yüyür-: (DS VI: 4337a).
yügürt-: Koşturmak (ED: 914b); (DTS: 303b).	yügürt-: Koşmak (DS VI: 4329b), yuğurt-: (DS VI: 4314b), yürt-: (DS VI: 4335b).
yülit-: Tıraş ettirmek (ED: 923a); (DTS: 304b).	yülüt-: 1. Tıraş ettirmek, tüylerini yolmak 2. Ormandaki ağaçları iyice budamak 3. Ucunu sivriktmek (DS VI: 4332b). ület-: Balta, keser, bıçak gibi gereçlerin ağzını keskinleştirmek, biletmek (DS VI: 4065a). yület-: 1. Balta, bıçak gibi gereçlerin ağzını açtırmak, biletmek 2. Ucunu sivriktmek 3. Tıraş ettirmek, tüylerini yolmak (DS VI: 4332a).

6. DİZİNLER

6.1. Eski Türkçe Sözcükler Dizini

A			
ab ~ av 186	adıl-..... 193	agu 201	ahştur- 209
abla- ~ avla- I..... 186	adım..... 193	agula- 202	alk-..... 674
aç 187	adış- 193	agulug 202	alkış..... 56, 209
aç- 186	adruk 194	aguz ~ aguj.... 202	alkışçı..... 209
açı- 187	adruklug..... 194	aħsa-..... 202	alma 209
açıg 44	adruksuz 194	aħsak 203	almalık 209
açıg I 187	adut 194	aħsat..... 203	alp 209
açıglıg 188	adutla- 194	aħsur- ~ asur- 203	alpılık..... 209
açıglık 188	ag I..... 194	aħşam 203	alt 209
açık- 188	ag- I 194	ak 203	alta-..... 674
açıl- 188	ag II 195	ak sakal 204	altag 674
açın- 189	ag- II 194	aka 204	altı 210
açış-..... 673	agartgu 195	akar-..... 204	altınçı 210
açıt-..... 189	agduk ~ adguk ~ aduk 89, 673	akça 204	altmış 210
açkiç 673	agıl 195	akı 204	altmışar 210
açlık 189	agım 195	akıg 204	altun 210
açtur- 189	agır 195	akım 205	altunçı 210
açuk 189	agırla- 196	akın 205	altunlug 674
açukluk 190	agırlan- 196	akınçı 205	altur- 210
ağak 190	agırlat- 196	akındı 205	am 210
ağakla- 191	agırlık 196	akış-..... 205	amaç 210
ağaklan- 191	agırrak 673	akit-..... 206	amaçla- 211
ağaklıg 191	agırşak ~ ağırşuk 197	al- 206	amrak 674
ağaklık 191	agış 197	al I 206	amran- 211
adaş 56, 191	agız 197	al II..... 668	amı ~ emdi... 668
adaşlık 191	agızla- 198	ala 207	amul ~ amıl.... 90, 674
adgır ~ aygır. 191	agızlan- 673	alaçuk ~ alaçu 609	ana 211
adıg I ~ ayıg.. 192	agızlıg 198	alañ 207	anaç 211
adıg II 192	agızlık 198	alar-..... 207	analıg 212
adıglık 192	aglak 89, 673	alart- 674	anasız 212
adıkla-..... 673	agna-..... 199	alçak 208	ança 212
adıkla- ~ adukla- 88	agrı- ~ agru- . 199	algu 610	anča I 674
adıl-..... 192	agrıg 199	alıg 208	ançak 212
adır- 192	agrıglıg 200	alım 208	andan ~ antan ~ antın ~ andın 212
adırt 193	agrıgsız 200	alımçı 610	añıt- ~ ayıt- ... 674
adırt-..... 192	agrit-..... 200	alımlıg 208	ansız 213
adırtla-..... 673	agruk 674	alın 208	ant ~ and 213
adrı 193	agtar-..... 200	alın- 208	anta 675
adrik 193	agtartı-..... 201	alıñ 208	antag 675
	agtart- 201	alış 209	
	agtur-..... 201	alış-..... 208	

antlıg ~ andlıg 213	arkaş- 675	aşlık.....224	ayala- 677
antsız 213	arkış 675	aşru 224	ayas..... 230
anuk..... 668	arkuru 219	aşrul- 225	aydıñ 230
anukla- 668	armagan ~ yarmagan. 220	aşu 225	ayıt-..... 668
anukluk 213	armut..... 220	aşuk..... 42, 225	aykır- 677
añ 45	arpa 220	aşun-.....225	ayla 230
añ-..... 213	arpagan 611	aşur- 225	aylık 230
aña 213	arpala-..... 675	at- 226	ayran..... 230
añar ~ ıñar ~ ınaru 675	arsalık ... 220, 611	at I.....225	aytın-..... 677
añduz 213	arslan..... 220	at II.....226	aytış..... 677
añıla-..... 214	arslanlıg..... 220	ata 227	aytış- 230
añıt..... 214	art..... 221	ata- 227	ayva..... 231
añız 46, 214	art- I 221	atalık 227	az 231
añla-..... 215	art- II 675	atan- 227	az- 57
añra- ~ ıñra- . 675	arta-..... 91, 676	atanmış.....227	az- 231
añsız..... 215	artak..... 221	atasagun.....676	azar 231
apa I / aba 610	artgu..... 221	atçı 227	azgan..... 677
apaga 675	artıg..... 676	atık-..... 93, 676	azgın 231
apar 215	artıl- 611	atıl- 227	azıg..... 231
ar- ~ ār- .. 90, 675	artın- 676	atım 227	azıgla- 677
ara ~ arā 215	artla-..... 676	atış.....228	azıghıg..... 232
arabça..... 216	artuç..... 41, 221	atış- 228	azın 677
arala- 216	artuk..... 41, 221	atlan- 228	azıt-..... 57, 232
aralık 216	artukluk 221	atlaş-.....677	azıttur- 232
aran 91, 675	artur-..... 221	atlat-.....228	azızlık..... 232
arasız 217	aruk..... 41, 221	atlıg I.....228	azlan- 677
arı 217	arukla-..... 222	atlıg II.....228	azlık 232
arı- 675	arukluk..... 222	atsız.....228	azman 677
arıçı..... 217	arzula- 222	attur- 228	azu 678
arıçısız 217	as 222	av- 677	azuk 232
arığ 45, 217	as- 222	av- ~ aw- 93	azuklan- 678
arığla- 217	asgu 222	avçı.....229	azuklug 232
arıglık 218	asıg 92, 676	avın- 229	azukluk 612
arıgsız 675	asıgsız 676	avınç.....229	
arık 218, 610	asıl- 223	avıtıl- 229	B
arın- 218	asın- 676	avla- II.....677	baba 232
arıntur- 218	asra..... 676	avlaş- 677	badar 233
arış..... 611	ast 223	avlat- 229	badram 233
arıt-..... 218	astur- 223	avuç.....194	bag 233
arka 218	aş- 224	ay I 229	bagcı 233
arka- 219	aş I 223	ay II 230	bagda- 58
arkalan- 219	aşa- 676	aya- 677	bagda- ~ badga- 234
arkalaş-..... 675	aşak 224	aya I 230	bagdaş..... 234
arkalıg 219	aşakla- 224	aya II 677	bagır 234
arkasız 219	aşgın- 224	ayag.....677	bagırçak 678
	aşla- II..... 676	ayak.....677	bagırdak 612

bagırlak 234	bars 239	baylık 679	bêril- 250
bagırsuk.. 42, 234	bartur- 239	bayu- 679	bêrim 250
bağış 678	bas- 239	be 245	bêrimlig 250
bağışla- 235	basa 678	beçel 679	bêriş 251
bağışlan- 235	basguçı 240	bediz 679	bêriş- 680
bagla- 235	basıg I 240	bedizçi 679	berk 251
baglan- 235	basık- 678	bedü- 245	berkit- 251
baglat- 235	basıl- 240	bedük 245	bert- 97, 615
baglıg 236	basımçı 240	bedüklük 245	bertin- 680
baglık 678	basın- 678	bedüt- 245	bertük 615
bak- 236	basınç 240	bedüttür- 245	bêrtür- 251
baka 612	basınçak 678	beg 245	berü 251
bakaçuk 678	basruk 678	beglik 246	berüki 251
bakanak 613	bastur- 240	bek 246, 613	bêş 251
bakıg 236	basur- 679	bekiş- ~ beküş- 246	bêşer 251
bakıl- 236	baş 94	bekle- 246	bêşik 251
bakın- 237	baş I 241	beklen- 247	bêt 252
bakır 237	baş II 669	bekleş- 247	bez- 252
bakır- 237	başak 241	beklet- 247	bêz 680
bakırlıg 237	başakla- 613	beklik 48, 247	beze- < bedze- 252
bakış 237	başaklan- 241	bekmes 48, 247	bezek 252
bakış- 237	başaklıg 241	bekü- 679	bezeklig 252
bakıt- 678	başçı 241	beküt 679	bezen- 252
bal 237	başgan 242	beküt- 247, 614	bezet- < bedzet- 253
bala 613	başgar- 242	bêl 247	bezgek 680
balala- 678	başla- 242	bele- I 248	bıç- ~ bıç- 53, 253
balbal 669	başlan- 242	bêle- II 614	bıçak ~ bıçek. 253
balçık 237	başlat- 242	bêlek 680	bıçgu 253
baldız 238	başlıg I 242	belgü 248	bıçıl- 253
balık I 238	başlıg II 679	belgüle- 248	bıçılğan 615
balık II 678	başlık 242	belgülüg 248	bıçım 253
balıkçı 238	başmak 669	belgür- 248	bıçış 253
balıkçın 238	başsız 243	belgürme 248	bıçma 254
balıklıg 238	baştak 679	belgürt- 248	bıçtur- 254
baltır 238	bat- 243	belgürtme 249	bıçuk 254
baltu 238	bat ~ pat 243	belgüsüz 249	bıdık 254
bar 238	batıg 243	beliğ 97, 680	bıkın 98, 680
bar- 238	batman 669	beliğle- 614	bıldır 615
barak 613	batrak 243	ben ~ men 249	bıj ~ bıj ~ mıj ~ 254
barık 678	batruş 244	benek 249	bış 48
barıl- 239	batur 42	bengü ~ bengü ~ 249	bış- 254
barın- 239	batur- 244	menğü ~ 249	bışıg 615
barış 239	baturluk 244	bêr- 249	bışrıl- 254
barış- 239	bay... 96, 244, 669	bêrgü 250	bışur- 255
bark 678	bayakı 244	bêrgüçi 250	bıçekle- 255
barlıg 678	bayık 96, 679		

biçeklen- 255	boğut- 260	böke.....267	burunla- 273
bil- 255	bog 680	böl- 267	buruş- 273
bile 258	bog- 260	bölük 616	burut- 682
bile- 255	bogım 260	böri 682	bus 273
bilegü 255	bogmak 261	börk 267	bus- 273
bilek 255	bogmakla- 681	böz 267	busar- 682
bilen 258	bogtur- 261	bözçi 268	busug 273
bilet- 256	bogul- 261	bu I 268	busugçı 273
bilezük 256	boguş- 261	bü II 268	busuk- 682
bilge 256	boguz 261	buçgak 268	but 274
bilgüçi 680	boguzlan- 261	buçgaksız 268	butan- 274
bilig 256	bok 261	bud- 100, 617	butı- ~ buta-.. 274
biligsiz 256	bokla- 261	budursın 268	butık ~ butak 274
biligsizlik 256	bokuk 616	bugday 269	butıklan- ~
bilin- 256	bol- 262	bugra 269	butaklan- .. 274
biliş 58, 256	bolguçi 681	buka 269	butlug 274
biliş- 256	bolumsuz 262	bukagu 269	buturgak 682
biltür- 256	borguy 263	bukagulug 269	buymul 683
bin- ~ min- ~	borsmuk 263	bul- 269	buyruk 60, 274
mün- 257	borsuk 263	bula- 270	buyur- 274
bintür- ~	boş 263	bulak 617	buz 275
mindür- ~	boşan- 264	bulat- 682	buz- 275
mündür- ... 257	boşat- 264	bulga- 270	buzagu 275
bir 257	boşluk 263	bulgak 682	buzagula- 275
biregü 257	boşu- 263	bulgama 270	buzlug 276
birer 258	boşul- 263	bulgan- 270	buzluk 276
birik- 258	boşun- 264	bulgañuk 270	buzuk 276
biriktür- 258	boşunul- 264	bulgaş- 271	buzul- 276
birle 258	boşut- 264	bulıt 271	buzuş- 276
birlik 258	botu 681	bulıtlan- 271	bük- 277
bit 258	botuk 264	bulıtsız 271	bük I 276
biti 259	botula- 681	bultur- 271	bük II 277
biti- 680	boy II 265	bulun- 271	bükri 277
bitig 259	boyın ~ boyun 265	buluş 272	bükül- 277
bitig ~ biti 59	boyunduruk . 266	buluş- 271	büküm ~ mükim
bitigçi 680	boz 266	bunça ~ munça	~ mükim 277
bitiglig 259	bozla- 616	 272	büküş- 683
bitigsiz 259	bög 266	buñ ~ muñ 272	bür 617
bitle 680	bög- 681	buñsız ~ muñsuz	bür- 683
biz 259	bögrül 681	 272	bürçek 49, 618
boğ ~ boy I 259	bögü 681	burçak 272	bürçeklen- 277
boğlug 259	bögün- 681	burçaklan- ... 100,	bürge 49, 277
boğsuz 259	bögür 267	682	bürgelen- 277
boğu- 260	bök 99	burı 272	bürlen- .. 101, 683
boğug 260	bök- 682	burta 682	bürme 683
boğuglug 260	bök I 682	burun 272	bürük 278
boğun 260			bürül- 683

bürün-..... 278	çaşut 619	çakar-.....290	çömçe 621
bürünçük 683	çat..... 283	çakıl- 291	çöp 295
bürüş- 683	çat-..... 283	çakış..... 60, 291	çöpür..... 686
büt- 278	çatıla-..... 283	çakış-.....291	çöpürülen-..... 686
bütgür- 278	çatuk..... 283	çıla- 685	çörek 295
bütün 278	çatuk II 684	çılan- 685	çubart- 686
bütür- 278	çav 669	çılaş-.....685	çug 103, 686
Ç	çavlan-..... 283	çın.....685	çugla- 686
çadan 278, 618	çavlı 283	çınıl 685	çuglan- 686
çağla- ~ şagıla	çavuş ~ çabış 283	çınrak.....291	çulık 295
..... 279	çecek..... 284	çıt ~ çit.....291	çuvşa- 686
çağır..... 669	çeceklen-..... 284	çıwıla-.....685	çüwit 295
çağmur ~ çamgur	çeceklik..... 284	çız-..... 54, 292	
..... 683	çek-..... 284	çızdur- 292	D
çağsa-..... 683	çekik..... 684	çızg.....292	dede..... 61, 295
çağşak..... 683	çekil-..... 286	çigidem.....292	dik..... 295
çak- 279	çekin-..... 286	çigir 685	dorug 296
çakıl- 279	çekiş- 286	çigit 620	duaçı 296
çakır 279	çektür- 286	çik.....685	
çakış- 279	çekük 286	çil 292	E
çakmak 280	çekürge..... 286	çim I 293	eb ~ ev..... 296
çakrı-..... 280	çelpeklen- 287	çim II 685	éb- ~ év- 296
çal 102, 683	çepiş..... 619	çimgen.....293	ebçi ~ evçi 686
çal- 280	çer..... 102, 684	çiş 293	ebir- ~ evir- ... 296
çaldır 684	çerig..... 669	çişet-.....685	eçe 104, 296
çalın- 280	çerlen- 684	çocuk 293	eçi..... 104
çalış 281	çerlet- 684	çodın.....685	eçkü ~ keçi 297
çalış- 281	çerlig..... 684	çok.....293	eder 297
çalpak 281	çetük..... 684	çok- 685	ederle- 297
çaltur- 281	çevür..... 43	çokra-.....685	ederlig..... 297
çanak 281	çevür- 287	çokrat.....685	edersiz..... 297
çañ 282	çı 53, 287	çoktur- 685	edgü 297
çañıla- 618	çıbık..... 287	çoluk.....293	edgüleş-..... 297
çap- 669	çıbıkan..... 287	çom- ~ çöm- ..620	edgülük 297
çapak ~ çabak	çıbıkla- 288	çomak.....293	edle- 297
..... 282	çıbirt-..... 684	çomtur- ~	eg- 298
çapgut..... 619	çibun..... 669	çömtür- 685	egdü 686
çaptur- 684	çıçalak 684	çor 620	egil- 298
çar 282	çığ 288	çovlı.....685	egin 621
çaresiz..... 282	çıgañ ~ çıgay. 684	çöj- 294	egir 298
çarla- 619	çıgıl..... 684	çöjtür- 294	egir- 298
çarlaş- 684	çıgır 288	çöjül- 294	egirt- 298
çart 684	çıgrı 288	çök- 294, 620	egme..... 61, 298
çaruk 42, 282	çık-..... 289	çöktür- 294	egri..... 299
çaruklug 282	çık- II 685	çökük 295	egrık..... 687
çarukluk 282		çökür-.....295	egril- 299
		çöküt- 686	egrilik..... 299

egrim 299	ên I..... 303	erüt- 307	éttür-.....312
egsük ~ eksük 43, 299	endik..... 687	es- 307	etük..... 623
egsüklüg ~	éne- 687	es- II 688	etükçü 688
eksüklüg ... 299	ênil- 303	esen 307	evdi- 688
egsüksüz 299	ênış 303	esenle- 307	èvek..... 688
egtür- 299	éntür- ~ èndür- 303	esenleş- 307	èvet..... 688
eğsü- 687	enük..... 304	esenlik 308	evin 624
ek- 300	enükle-..... 623	esil- 688	evinlig 624
eke 621	enüklüg..... 687	esin 62, 308	evirt- 312
ekeç 687	eñ 105	esirke- 308	èviş- 688
èki ~ èkki 300	eñ II 304	esirken- 308	èvit- 688
ekil- 300	eñek 106, 687	eskir- 308	evlen- 312
ekim 300	eñit- 687	esne- 308	evlig..... 312
ekin 300	eñlik..... 687	esnet- 308	evre 312
ekindi 622	er 304	esrük 669	evren 312
ékinti ~ ikindi 300	er- 304	estür- 309	evril- 312
èkkile- 300	èr- 304	esür- 106, 623	evse- 312
ekşig 301	erdem 304	esürt- 670	evsin- 688
ektür- 301	erdemlig 304	eş- 309	eyegü 312
èl 301	erdemsiz 304	èş 309	eymen- ~ ayman- 107, 688
èlçi 301	eren 305	eşgek 309	eymenük 688
elge- 301	eren tüz 305	èşid- 309	ez- 313
elgen- 301	èrgür- 623	èşidil- 309	ezik..... 313
elget- 302	èrik- 623	èşidtür- 309	ezil- 313
elig 302	erin- 305	èşik 310	eztür- 313
eligçi 622	èrintür- 305	èşiklik 688	
èliginçi 302	èriş- 305	eşkin 310	G
eligle- 302	erk 305	eşkinçi 310	gafillik..... 313
eligleş- 622	erkeç 305	èşlig 310	garıblık 313
eliglig 302	èrkek 306	èşsiz 310	gazihk 313
eliglik 622	èrkeklen- 306	et 310	
elik 622	erken 306	èt- 310	H
èllig ~ èlig 302	erklig 306	etçi 623	hanlık 313
èlt- ~ èlet- 302	erkliglik 306	etek 311	
èltiş- 302	erksiz 306	eteklik 311	H
em 622	erksizlik 306	étig 623	hünerhıg 314
em- 302	erlik 306	ètil- 311	
emçi 687	erñen 306	ètin- 311	I
emgek 302	ersek 688	ètiş- 688	ıgaç ~ yıgaç ... 314
emgekle- 303	ersü 688	etlen- 311	ıgla- ~ yıgla-... 314
emgeklig 303	èrte 688	etlig 311	ıglaş- ~ yıglaş-314
emgeksiz 303	èrtele- 306	etlik 623	ıglat- ~ yıglat-314
emgen- 687	értür- 307	etmek ~ ötmek ~ epmek 311	ımgga 688
emle- 622	erü- 307	etmekçi 311	ımgga ~ amga ~ amgı 108
emlet- 687	erük 307	etsiz 312	ımag 689
èn- 303	erüklük 307		

mal..... 314	içtür-..... 689	iste-.....322	kaçın- 328
man- 314	içür- 317	isteg.....322	kaçış..... 329
manç 314	idi ~ ige ~ iye 318	istet- 322	kaçış-..... 329
mançlıg..... 315	idilik 318	iş ~ iş I 322	kaçur- 329
mançsız..... 315	idisiz 318	iş ~ iş II 323	kaçurt- 329
mantur- 315	ig 109, 689	işçi ~ işçi 323	kad 329
mıçıkla-..... 689	igdiş..... 318	işle-.....323	kadaş..... 691
nga ~ anga ... 689	ige-..... 110	işlen-.....324	kadgu 329
ır ~ yır... 108, 624	igen-..... 689	işlen- ~ ıslan- .324	kadgulan-..... 330
ıra- ~ yıra- 624	igeş- I 689	işlet-.....324	kadgulug 330
ırak ~ yırak... 315	igeş- II..... 690	işlig ~ ıslig 324	kadgur- ~
ıraklık ~ yıraklık	igid- ~ igit-.... 318	işsiz.....324	kaygur- 330
..... 315	igidil- 318	it- 324	kadgusuz. 43, 330
ıraş- ~ yıraş- . 689	igle-..... 690	itegü 626	kadın ~ kayın 330
irga- 624	iglen-..... 690	itil-.....324	kadıñ ~ kayıñ 330
irgal- 689	iglig..... 690	itin-.....691	kadış 330
irk 109, 689	ikirer 318	itiş.....324	kadı- ~ kayı-627
irkla-..... 689	ikkiz..... 318	itiş- 324	kadrak 627
ırla- ~ yırla- . 315,	iktü 318	iz 324	kadu-..... 113, 691
624	il- 320, 625	izle-.....325	kagan ~ hakan ~
ısır- 315	ilen- 320	izlik 691	kan ~ han.. 330
ısırt- 315	ilenç 320	K	kagıl 692
ısırk..... 315	ilersük 690	ka- 113, 691	kagrul- ~ kawrul-
ısrıl- 315	ilgerü 320	kab ~ kap 325	 331
ışgun 625	ilig..... 690	kaba 325	kaguk ~ kawuk
ışla- 315	ilin- 690	kabak 325	 331
ıt 315	iliş-..... 320	kabaklık 326	kagun 331
ıt burnu..... 315	ilk 320	kabar- 326	kagur- ~ kawur-
ıyın-..... 689	iltür- 690	kabart- 326	 331
i	imik 111, 690	kabçuk ~ kapçuk	kagurmaç ~
iç 316	imle- 321	326	kawurmaç. 627
iç-316	ini 625	kabırçak.....691	kagut ~ kawut
içegü 689	ir- 690	kabış- ~ kavış- ~	 331
içger-..... 316	iranlıg..... 321	kavuş- 327	kak 627
içgerü..... 316	iril-..... 691	kablan- ~ kaplan-	kak-..... 332
içgerülüg..... 689	irin- ~ érin-... 321	327	kakı-..... 627
içgü 317	irk-..... 111, 626	kablğ ~ kaplıg	kakıl-..... 332
içil- 317	irkil- 62, 321	328	kakın-..... 692
içim 317	irkin..... 691	kabşur- ~	kakış- 332
için 317	irkin- 691	kavşur- 691	kaktur-..... 332
içkur 317	irte-..... 691	kaç 328	kal-..... 332
içlen- 317	irük..... 626	kaç- 328	kala-..... 692
içlig 317	isig 321	kaçan.....691	kalguçı 333
içlik 625	isiglik 321	kaçar 328	kalım..... 333
içre 670	isin-..... 322	kaçgın.....328	kalın..... 333
içton 317	isit-..... 322	kaçıl- 328	kalıñ 628
			kalkan..... 333

kam..... 334	kara kuş 339	kası..... 114, 693	kaz- 350
kama-..... 692	karabaş..... 340	kasıg..... 344	kazgan..... 350
kamag ~ kamug 334	karaçı 692	kasırkı 344	kazgan- 350
kamaş- 334	karagaç..... 340	kaş..... 344	kazganç..... 350
kamçı 334	karagu 628	kaşan-.... 116, 629	kazguk ~ kazguk 350
kamçıla-..... 334	karakan 692	kaşanıg..... 629	kazı- 350
kamçılıg 334	karala-..... 340	kaşga 115, 693	kazıl- 351
kamış 334	karamuk..... 340	kaşı-..... 344	kazın- 351
kamışlıg 335	karangu 693	kaşıklık..... 345	kazındı 351
kan..... 335	karar- 340	kaşın- 345	kaztur- 351
kan-..... 335	karart-..... 341	kaşıt- 345	kéber-..... 351
kana-..... 335	karçlık 341	kaşla-..... 345	keç- 351
kanak ~ kayak ~ kıyak..... 335	karga 341	kaşlıg..... 345	kêç..... 352
kanat..... 335	karga- 115	kaşuk..... 345	keçe 353
kanat- 335	karga- 628	kaşukla- 345	kêçe 352
kanatlan- 336	kargılaç ~ karlıgaç 341	kat 346	kêçeki 353
kanatlıg..... 336	kargış..... 628	kat-..... 345	kêçik- ~ keçik- 353
kanatsız 336	karı..... 341	katıg 346	keçil- 353
kança 692	karı-..... 628	katıglan-..... 346	keçimlig 353
kançık..... 336	karık-..... 628	katıgılık..... 346	keçiş 353
kanlıg..... 336	karıl-..... 341	katık..... 346	keçiş- 353
kantur- 336	karılık..... 341	katıklık..... 347	keçün- 353
kañu ~ kanı ~ kayu..... 336	karım..... 693	katıksız..... 347	keçür- 353
kañlı..... 337	karın..... 341	katıl-..... 347	keçürt- 354
kap-..... 337	karınça ~ karınçak ... 342	katır 347	ked 49
kapakla-..... 692	karındaş 342, 670	katış- 347	ked- 354
kapaklıg..... 337	karınla-..... 342	katıştur- 347	kedgü 693
kapgak ~ kapak 337	karınlıg..... 342	kathış..... 347	kedil- 354
kapgaklan-.... 338	karış 343	kattur- 693	kedim 354
kapgan..... 338	karış- 342	katun 348	kedimlig..... 354
kapıg ~ kapag338	karışla- 343	kav 348	kedük ~ keyük 693
kapıgçı 338	karla-..... 343	kavış- 693	kedür- 694
kapıgılg..... 338	karlan-..... 343	kavşut..... 693	kedüt..... 354
kapıl- 338	karlıg 343	kavuştur-..... 348	keh 694
kapın- 692	karmak..... 628	kay- 348	kekir- 354
kapış 338	karsak 343	kaya..... 348	keklik 355
kaplan..... 339	karşı 343	kayaklan- 348	kekre..... 355
kapsa- 339	karşut 343	kayguk 349	kel- 355
kaptur- 339	kartal..... 343	kayın- ~ kayna- 349	keleçü..... 670
kar 339	kartur- I 344	kayır..... 116, 629	kelegü.... 117, 629
kar- 114, 339	kartur- II 693	kayış-..... 693	keler..... 694
kar- II 692	karva- 344	kaynat-..... 349	kelin 356
kara 339	karvan-..... 344	kaytar- 629	keliş..... 356
	karvaş- 693	kaytur- 349	keliş- 356
	karvat-..... 344	kaz..... 349	

kelişlig..... 694	kesiş-..... 361	kır- 367	kızart- 373
keltür-..... 356	kesme..... 362	kır I 367	kızgıl 695
kemi..... 356	kestür- 362	kır II 367	kızgu 695
kemiçi 356	kesüksüz 362	kıragu.....368	kızıl 373
kemrük 694	kêt..... 50	kırgag.....695	kızıl-..... 373
kemrüş- 694	kêt- 362	kırgıl.....695	kızlamuk ~
kemür-..... 357	kéter- 363	kırguy.....695	kızamuk.... 373
keñ 357	kev-..... 630	kırıl- 368	kızlık 695
kendir 357	kevre- 363	kırın- 368	kib ~ kip..... 374
kentü..... 357	kevrek 363	kırındı 368	kibi..... 374
kêñ..... 670	kevret- 363	kırış-.....368	kiçi- 695
keñes 694	kevşe-..... 363	kırk 369	kiçig 374
kêñeş-.... 117, 694	kevşek ~ kövşek	kırk- 369	kiçiglik 374
kêñlik..... 357	 364	kırkıl- 369	kiçin-..... 696
kêñren- ~	kevşen- 694	kırnak 64	kiğiz 696
küñren-..... 694	kevşet- 364	kırtış.....695	kikşür- ~ kikçür-
kepek 357	kêyik.....50, 364	kırtur- 369	 696
kepeklig 357	kez 364	kırık 369, 631	kim..... 374
keveli 358, 630	kez-..... 364	kıs- 370	kir 50, 375
ker- 358	kezik..... 631	kısğa 370	kir- 374
kerek- 358	kezle- 364	kısğaç 370	kirgin 64, 696
kergek ~ kerek	kezik 364	kısğan-.....370	kiril- 375
..... 358	kı 694	kısğar- 695	kirin- 696
kergeklig ~	kiçi..... 118, 694	kısığ.....695	kiriş- 376
kereklig 358	kıdığ 364	kısıl- 371	kiriş I..... 375
kergeksiz ~	kıdıgla- 365	kısın- 632	kiriş II 375
kereksiz 359	kıdıgılg 695	kısır 371	kiritle- 376
keril- 359	kıg..... 118, 631	kısırkan-.....632	kiritdig 376
kerim 359	kıkır- 695	kısrak 371	kirlen- 376
keriş..... 63	kıkla- 695	kıstur- 371	kirlig 376
keriş-..... 694	kıl 365	kış.....371	kirpi 376
keriş I..... 359	kıl- 365	kışın.....371	kirpik 376
keriş II 359	kıl kudruk 365	kışla-.....371	kirşen 696
kerki 630	kılıç..... 365	kışlag..... 371, 632	kirtür- 376
kerpiç..... 359	kılıçla- 366	kışlat- 372	kişi 65, 376
kert- 359	kılıçlıg..... 366	kışlk.....372	kişilik 377
kertil-..... 359	kılık 366	kıv 695	kişne- 377
kértü 118, 694	kılıklıg 366	kıy- 372	kız 377
kertük 360	kılıksız 366	kıyıl- 372	kızle- 377
kertür- 360	kılın- 366	kıyım 372	kızlek 696
kêrü 360	kıltur- 366	kıyış-.....372	kızlen- 377
kes- 360	kımız..... 366	kıytur- 372	kızlençü..... 696
kese 630	kın 367	kız 373	kızlet- 377
kesek..... 361	kın ~ kıyın 631	kız- 373	koç ~ koçgar ~
kesgü..... 361	kına- 367	kız kuşu 372	koçnar377, 632
kesil- 361	kınla- 367	kızar-.....373	koğ- ~ koy-.... 378
kesin- 630	kıntur- ...119, 695		

kodtur- ~ kotur- 378	kork- 384	kökiş 697	köpük 394
koduş- 696	korkınç ~ korkunç 384	kökle- 390, 697	köpür- 394
kog ~ kok 696	korkıt- ~ korkut- 385	köklen- 390	köpürt- 395
kogsa- 632	korkug ~ korkgu ~ korku 385	kökleş- ~ kökteş- 391	köpüt- 699
kogşak 633	korkul- 385	kökre- ~ kükre- 391	kör- 395
koğşat- 696	korlan- 697	kökrek 636	körgü 395
kok- 378	korugcı 385	köl 391	körk 637
kokıt- 378	korum 697	köl- 120	körklüg 637
kokuz 696	koş 697	köl- 697	körklüglük 395
kol 66, 378	koş- 385	köler- I 636	körpe 395
kolan 379	koş- 385	köler- II 636	körtgür- ~ körtür- 396
koldaş 670	koşa 635	köli- 698	körük 396
koliçak 379	koşdur- 385	kölige 50, 391	körükle- 396
kollaş- 696	koşnılık 386	köligelik 391	körtül- 396
kollug 380	koşug 66, 386	köligesiz 391	körüm 396
koltık 380	koşuglug 386	kölük 636	körün- 396
koltukla- 381	koşul- 386	köm 51	körtüş 396
kom 120, 696	kotrul- 386	köm- 392	körüş- 397
komıt- 696	kotur 120, 697	kömeç 698	körüşdür- 397
kon- 381	kotur- 386	kömtür- 698	kösül- 122, 699
koñ ~ kon ~ koy ~ koyun I 381	kotuz 697	kömül- 392	köt 397
kon ~ koy ~ koyun II 381	kov- 386	kömüldürük ..698	kötrül- 397
konak I / konuk 381	kovga ~ kova 386	kömür 392	kötür- 397
konak II ~ koyak 634	kovı 387	kömürgen ~ kövürgen ..698	kötürgü 699
konat ~ konut 382	kovuk 387	kömürlüg 392	kövdün 397
koñcı ~ koycı 382	koyan 697	kömürlük 392	köyük / küyük 398
konşı ~ koşnı 382	koyug 387	kön 392	köz 398
kontur- ~ kondur- 382	koyugluk 387	kön- / kün ~ köy- / küy- 636	köze- 637
konukla- 382, 634	koyul- 387	könçek ~ könçük 698	közed- / küzed- ~ ködez- 398
konukluk 382	köç 387, 697	köndger- 392	közegü ... 122, 637
konum 383	köç- 387	köndgert- 393	közet ~ küzet 700
koñur 634	köçür- 388	könilik 698	közetgüçü 398
kop- 383	köçürme 388	könül 393	közetil- / küzetil- ~ ködezil- .. 399
kopur- 383	ködeç ~ közeç 697	könülek 393	közle- 399
kopurt- 384	kögürçgün 388	könül 46, 393	közlüg 399
kopuş- 697	kögüz ~ kögüs 388	könüllen- 393	közlük 399
kopuz 670	kögüzlüg 388	könüllüg 393	közsüz 399
korı- 384	kök I 388	könülsüz 393	közünük 399
korıg ~ korug 384	kök II 389	köpçük 699	közünü ~ köñü 670
korın- ~ korun- 384	kökçin ~ kökşin 389	köpek 393	kuç- 123, 639
	kökegün 635	köpen 699	kuçak 400
	köker- 389	köpi- 121, 699	kuçakla- 400
		köprüg 394	

- kuşam 700
kuşuş 700
kuşuş- 639
kuç- ~ kuy- ... 700
kudretlig 400
kudruk 400
kudrukluğ 400
kuğug ~ kuyug
..... 400
kuğul- 700
kugu 401
kul 401
kula 401
kulabuz ~
kulavuz 401
kulaç 402
kulaçla- 402
kulaklıg 402
kulgak ~ kulkak
~ kulak 402
kulluk 403
kulna- 700
kulnaçl 700
kulun 124, 403
kulunla- 403
kulunluğ 700
kum 403
kumgan 700
kumluğ 404
kunduz 404
kur 125
kur- 404
kur I 700
kur II 700
kurbaka 404
kurç 700
kurgak 404
kuri- ~ kuru- 405
kurit- ~ kurut-
..... 405
kurşag 405
kurşan- 406
kurşat- 406
kurşatıl- 406
kurt I 406
kurt II 406
kurtgar- ~
kutgar- ~
kutar- 406
kurtul- ~ kutrul-
~ kutul- 406
kurtur- 407
kurug 407
kurugjin ~ koşun
..... 407
kurugla- 407
kurugluğ 408
kurugluk 408
kurugsak ~
kugursak ~
kursak 408
kurul- 408
kurun 408
kurunluğ 408
kurut 639
kus- 408
kuskak 700
kustur- 408
kuş 408
kuşçı 409
kuşla- 701
kuşlag 670
kuşluk 409
kut 409
kutluğ 409
kutruş- 701
kutsuz 409
kutur- 409
kutuz 410
kuy 410
kuyaş 701
kuyma 701
kuytur- 701
kuz 671
kuzgun 410
kuzı 410
küç 410
küçe- 701
küçed- 701
küçen- 67, 411
küçlen- 411
küçlentür- 411
küçlög 411
küçlük 411
küçsüz 411
küçün 639
küç- 411
küdegü 411
kül 412
kül- 412
kültür- 412
külünç 412
külüş- 412
külüt 412
kümüş 412
kümüşlög 412
kün 412
küneş 413
küni 639
küni I 126
küni II 127, 701
künile- 639
künlük 413
küntüz ~ kündüz
..... 413
küp 413
küpe 413
kür 413
küreş- 413
kürgek 413
küri- 414
kürk 414
kürt 701
kürtük 701
kü- 414
küse 127
küse- 701
küttür- 701
küven- 414
küvenç 414
küvençlig 414
küvük 127, 701
küye 414
küz 414
küzettür- 414
küzüg 701
L
laçın 414
M
ma ~ me ~ mah
..... 701
man- 415
mandur- 415
mayış- 639
me 415
meñ 128
meñ I 415
meñ II 640
meñe ~ meñi ~
mèyi 415
meñiz 416
meñizlig 416
meñle- 702
meñze- 416
meñzet- 416
mI ~ mU 416
mıgar 417
miğeş- 702
monçuk 417
monçuklan- ... 417
mun- 640
mungul 702
muntur- 702
muñluğ 417
muñuk- 702
münül- 417
müñüz ~ müyüz
..... 417
müñüzlen- 418
N
ne 418
neçe 418
neçük 702
nelük 702
neteg 671
neteglik 418
O
oba 418
oçak ~ oçuk ... 418
oçaklıg 419
oçaklık 419
odgur- ~ oygur-
..... 419

odgurguçu 419	on- ~ oñ- 425	otunluk.....429	öli-..... 704
odug 702	onar 425	otuz ~ ottuz ...429	ölit-..... 704
odun- 420	oñar 46	otuzar 429	ölüg 434
oduntur- 420	oñar- 425	oy- 430	ölüm 434
oglak 420	oñarıl-..... 425	oyna- 430	ölümlüg 434
oglan 420	oñart-..... 425	oynak 430	ölüt 642
ogrı 671	oñul- 425	oynaş 430	ölütlük..... 704
ogrıla- ~ ogurla- 671	opra- 641	oynat- 431	öñ 434
ogrılık ~ ogurlık 421	oprak ~ orpak 641	oytur- 431	öñdün..... 704
ogrın 421	oprat-..... 426	oyuk 129, 703	öp- 435
ogul 421	opuz 703	oyul- 431	öpke ~ övke...435
ogulçuk 421	ordu: 426	oyun 431	öptür- 435
ogullan-..... 421	ordulug 703	Ö	öpül- 435
ogullug 421	orgak 426	öç 431	öpüş..... 435
ogulluk.... 67, 421	orla- ~ orıla- / urla ~ urıla- 703	öç 129	ör- I 435, 704
ogulsuz 422	ornat-..... 426	öç-..... 703	ördek..... 435
ogurga..... 422	ortu ~ orta ~ otra 426	öçeş- 703	ören..... 436
oguş 702	ortuk ~ ortak 427	öçlüg 431	örgeñ 436
oguz 422, 640	ortukluk 427	öd 703	örgüç I 436
ohşag 702	ortula- 427	ödlek..... 129, 703	örgüç II ~ örçüg 704
ok422	ortun..... 703	ödün 432	örit- 704
okçı 422	orun 427	ög 130	örk 642
okı-..... 68	osan- 427	ög- 432	örkle- 642
okı- I 423	osandur- 427	ög I 704	örle-..... 704
okı- II 702	osparla- 428	ög II 704	örmek..... 704
okıçı 702	osruk 428	öge 432	ört 131, 704
okıg 702	osug 128, 703	ögey 432	ört- 436
okın- 423	osur- 428	ögit- 432	örtmen 705
okış- 702	oş II 428	öğren- 432	örtüg 436
okıt- 423	ot I 671	ögret- 433	örtüglüg 436
okıtdur- 423	ot II 428	ögsüz 433, 704	örtügsüz 436
oklug kirpi.... 423	ota- 641	ögtür- 433	örtül- 437
okluk 671	otaç- 642	ögül- 433	örtün- 437
okra- 640	otaçı 642	ögün- 433	örtür- 705
okşa- ~ ohşa-.. 69, 423	otaçılık..... 428	ögünç.....433	örtüş- 437
okşat- ~ ohşat- 424	otag 428	ögüñdi 433	örü 705
okşat-, ohşat-.. 70	otgar- 642	ögüt 433	örüg..... 643
ol 424	otlat- 429	ögütle- 433	örüglük 705
olar 702	otlug I 703	ökün- 704	örük 437
oluk 424	otlug II 429	öküz.....433	örüklüg 705
olur- ~ oltur-.. 424	otluk 429	öl 130, 704	örül- 437
olurt-..... 424	otsuz 429	öl- 433	örüle- 705
on425	otuz 429	öldür- 434	örüm 643
		öleñ 704	örümçek 437
		öles 704	örün- 705

örüş..... 705	saç I 441	samursak ~	satgaş-..... 451
ös- 705	saç II 441	sarmusak ..447	satgın 451
öşer- 131, 705	saçgak..... 442	san.....447	satguçı..... 451
öt 437	saçığ..... 644	san-.....447	satığ..... 645
öt- I 705	saçıl- 442	sana-.....706	satığcı..... 451
öt- II 437	saçındı 442	sanç- 671	satıghk 451
öte-..... 437	saçlıg..... 442	saңçgak ... 71, 447	satıl- 451
ötek 705	saçra-..... 442	saңçığ 447	sattur- 451
ötgün- 438	saçrat- 442	saңçıl-.....706	satur- 451
ötgünç 705	saçuk 442	sandırı- ~ sanrı-	savaş- 452
ötgür- 643	sag- 443	706	savıl- ~ savul-.....
ötgürü ~ ötürü ~	sag I 443	sanduvaç ~	 452
ötrü..... 438	sag II..... 443	sanvaç 706	savla-..... 645
ötki..... 705	sagdıç..... 70, 443	sanlıg.....448	savruk-..... 706
ötle-..... 705	sagıl- 443	sansız.....448	savrul-..... 452
öttür- 438	sagım 444	sañ 133, 706	savur- 452
ötün- 705	sagınlıg 706	sap 448	savurt-..... 452
ötünç 438	sagız ~ sakız . 444	sapla-.....448	say 645
ötürük..... 643	sagızgan..... 444	saplat- 448	sayu..... 452
övkelig 438	sagızlıg ~ sakızlıg	saplık.....706	seb- ~ sev- 453
övkesiz 438	 444	sapsarıg.....448	seç- 453
öyle ~ özle 438	sagrak..... 706	sar- 706	seçe..... 453
öyük 132	sagrı..... 444	saraguç.....448	seçil- 453
öyük I..... 705	sagtur- 444	saraguçlan- ..448	sedre- 707
öyük II 438	sagur- / sogur-	sargar-.....448	sedrek 453
öz I 439	 444	sarıg 448	sedret-..... 707
öz II 643	sak 644	sarıglık 448	sekiz ~ sekkiz
özek I 644	sakak 445	sarım 449	 453
özek II 706	sakal 445	sarın-.....449	sékri-..... 454
özge..... 439	sakalduruk ... 644	sark- 449	sékrit- ~ sékirt-
özi 706	sakalsız 445	sarkındı.....449	 454
özle- 440	sakın- ~ sagın-	sarkınuk ~	seksön 454
özlüg 440	 445	sarkıyuk 706	sekü..... 645
özlük 440	sakırku 644	sarkıt-.....449	sem 707
özüt 440	sakış..... 706	sarlan- 706	semiz 454
P	sakla- 445	sarlaş-.....706	semizlik 454
pat..... 440	saklan-..... 445	sarmaş.....449	semri-..... 454
pis 440	saklık 445	sarmaş-.....449	sen 454
S	sal 446	sarnıç 449	señek 133, 646
sa 440	sal- 446	sarp 450	señir 646
sa- 440	salıg 706	sarsal.....450	sep-..... 455
sab ~ sav 441	salın- 446	sarsı-.....450	serin-..... 134, 707
saban 441	salındı 446	saru- 450	seş- 707
sabçı ~ savçı.. 441	saltur- 446	sarul- ~ sarıl-450	sevgüsüz..... 455
saç-..... 441	saman 447	sası- 645	sevig 455
	samanlıg 447	sasıg..... 450	sevin-..... 455
		sat- 451	sevinç 455

sevinçlig 455	sıp 459	sipir- ~ süpür- 464	söküş 469
sevinçsiz 455	sır 459	 464	söküş- 469
sevintür- ~	sır sır 707	sirke I 464	söl 136, 708
sevindür- .. 455	sırı- 647	sirke II 464	sömür- ~ simür- 469
seviş- 455	sırıçga ~ sırımçga 459	sirkele- 708	sömürgen 469
sevtür- 455	sırt- 459	sirkelen- 465	sön- 470
sevük 455	sırla- 459	siz 465	söntür- 470
séz- 455	sırlan- 459	sogı- 465	sönük 470
sézig 455	sırlıg 459	sogıkhk 465	söz 470
sézin- 707	sırt 460	sogıt- 465	sözle- 470
sı- 647	sırtla- 460	sogun 466	sözlen- 471
sıbizgu 647	sıruk 43, 460	sogunlug 466	sözleş- 471
sıç- 456	sırukluk 707	soğış- 466	sözlet- 471
sıçgak 707	sış- ~ şış- 460	sok- 466	sözletdür- 471
sıçgan 456	sış ~ şış I 460	sol 466	sub ~ suv 471
sıçtur- 456	sış ~ şış II 460	sola- 134, 708	subsuz ~ suvsuz 472
sıdır- 456	sıtur- 707	soğ 467	 472
sıdırıl 456	sız- 461	sor- I 467	suğuk 136, 708
sıdırım 456	sızgur- 461	sor- II 444	sugul- 648
sıg- 456	sızıl- 461	soriş- 708	suk- 472
sıgın- 456	sızla- 461	sorkıç 134, 708	sukım 648
sıgır 457	sızlat- 461	sortur- I 467	suktur- 472
sıgırçuk ~	sibek 647	sortur- II 708	sukul- 472
sıgırçık 457	sid- ~ sit- 461	sorug 467	sun- 472
sıgış- 707	sidük 461	sorul- 467	sunuş- 708
sıgtur- 457	sigil ~ sögül ... 462	soruş- 648	susgak 648
sıgun 457	sik 462	sorut- 467	suva- 473
sık- 457	sik- 462	soy- 467	suvaş- 473
sık ~ sıg 457	sikil- 462	soyagu ... 135, 708	suvçı 473
sıka- 458	sikiş 462	soytur- 467	suvgar- 473
sıkan- 458	sikiş- 462	soyul- 467	suvla- 473
sıkıg 458	siktür- 462	söbi / subı 468	suvlan- 473
sıkıl- 458	sil- 462	söbi // subı 135	suvlat- 474
sıkış 707	silig 463	söbile- / subıla- 708	suvlug 474
sıkış- 458	siliglik 463	sögüş 468	suvluk 71, 474
sıkman 707	silk- 463	sögüt 468	suvsa- 475
sıktur- 458	silkin- 463	sögütlüg 468	suvsat- 475
sın 671	silktür- 463	sögütlük 468	suvuk 475
sın- 647	siñ- 463	sök- I 468	suvuşgan 475
sına- 458	siñdür- 463	sök- II 468	sü 475
sınan- 459	siñek 464	sökel 648	süçig 136, 708
sınaş- 707	siñile- 707	sökit- 708	süglin ~ süwlin 475
sınat- 459	siñir 464	söktür- I 469	sünü ~ sünüg 475
sındu 647	siñirle- 464	söktür- II 469	sünüglüg 475
sınuk ~ sıñuk 647	siñirlen- 464	sökül- 469	sünük 137, 708
sıñkur ~ suñkur 459	siñür- 708		

süñüle-..... 475	tabanla-..... 709	tan-.....140	tartıg.....491
süpirt-..... 476	tabanlıg..... 480	tan-.....710	tartıl-.....491
süprül-..... 476	tabar ~ tavar . 51,	tança- ~ tınçı- ~	tartın-..... 711
süpründi..... 476	480	tunçı-.....710	tartış-.....491
süpürgü..... 476	tabışgan ~	tanu-.....487	tarun-..... 712
sür-..... 476	tavişgan ~	tanuk.....488	taş-.....493
sürç-..... 476	taviçgan.... 481	tanukla-.....488	taş I.....492
sürgile-.... 73, 476	tadgan-..... 481	tanukluk.....488	taş II.....492
sürgüçi..... 476	tag.....481	tanul-.....671	taşak.....493
sürt-..... 477	tagar..... 481	tanuş-.....488	taşaklıg.....493
sürtük..... 477	tagay..... 482	tanut-.....488	taşgaru.....493
sürtül-..... 477	tagla-..... 482	tañ.....140	taşgın.....493
sürtün-..... 477	taglat-..... 482	tañ I.....488	taşım.....493
sürtür-..... 477	tak-..... 482	tañ II.....710	taşla- I.....493
sürtüş-..... 477	takı..... 483	tañla-.... 649, 710	taşla- II.....493
sürtüştür- 477	takıgu ~ takagu ~	tañsuk.....671	taşlat-.....494
sürüg..... 477	takuk..... 484	tap..... 141, 711	taşra.....494
sürül-..... 477	takıl-..... 484	tap-.....142	taşu-.....494
sürün-..... 478	takır takır.... 484	tap- I.....711	taşur-.....494
süründi..... 708	taktur-..... 484	tap- II.....488	taşut-.....494
sürüş-..... 709	takuklug..... 484	tapala-... 142, 711	tat.....74, 494, 649
süs-..... 137, 478	tal.....485	tapçur- ~ tapşur-	tat-.....494
süsegen / süsgün	tal-.....485	 74, 488	tatgantur- 494
..... 709	tala-.....73, 485	tapıg ~ tapug.....489	tatig.....495
süsüş-..... 709	talak.....485	tapıl-.....711	tatıglan-.....495
süt.....478	talaş-.....486	tapın-.....489	tatıghg.....495
süvri.....478	talgur-..... 709	tapış.....489	tatıgsız.....495
süz-.....478	talpın-....138, 709	tapış-.....711	tatıl-.....495
süzgü.....649	taltur-.....486	tapla-.....711	tatıt-.....712
süzme.....478	talvır.....709	taplat-.....711	tatlaş-.....712
süztür-.....479	talvır // tolvır 138	tapsız.....711	tatur-.....712
süzük.....479	tam.....486	tar.....142	tavarluk.....712
süzül-.....479	tam-.....139	tar I.....489	tavılku.....495
süzün-.....709	tam-.....710	tar II.....711	taviş ~ tavuş . 143,
süzündü.....479	tamar ~ tamır ~	tara-.....489	712
Ş	tamur.....486	taran-.....490	tavra-.....712
şap şap.....479	tamga.....486	tarasla-.....711	tavran-.....495
şar şar.....709	tamgaçı.....487	targak ~ tarak	tavuşla-.....712
şas-.....479	487	490	tay.....496
şaşıl-.....479	tamgala-.....487	tarıg.....490	tay-.....348
şaşur-.....479	tamgalıg.....487	tarıglag ~ tarlag	taya-.....496
şekerlig.....480	tamgalık.....710	490	tayak.....496
şeksiz.....480	tamırlıg.....487	tarık-.....711	tayaklan-.....496
T	tamızım.....710	tarmak.....491	tayaklıg.....496
taban.....480	tamtur-.....710	tarmaş- tırmaş-	tayaklık.....496
	tan.....487	711	tayan-.....496
		tart-.....491	

tayanç 497	têlve ~ telü 501	teş-.....507	tikiglig..... 512
tayanış- 497	temen 144, 712	têş- ~ têyiş- 713	tikil- 512
tayantur-..... 497	têmin 502	teşik ~ teşük ..507	tikim 512
tayış- 693	temir ~ temür 502	teşil-.....507	tikme..... 512
taylañ 712	temirçi ~ temürçi	têtik 507	tiktür- 513
taytur-..... 349	 502	têtiklik.....507	tikü..... 652
taz 649	temirliğ ~	têtür- 507	til- 513
tazla- 497	temürlüg... 502	teve ~ tewey...507	tile-..... 513
tê-..... 497	temregü 502	teve kuş 507	tilek..... 513
teg 712	temürgeñ 672	tevin- 507	tilen-..... 513
teg- 497	teñ 503	tevir-.....508	tilet-..... 513
tegi 712	teñiz 503	tevril- 508	tilim..... 513
teгим 498	teñle-..... 503	tevşin-.....713	tilin- 514
teгимlig..... 498	teñlen- 503	tez- 144, 713	tilkü ~ tilki 514
teğimsiz..... 498	teñleş- 503	tezek.....508	tillig..... 514
tegin-..... 498	teñlig..... 504	tıgra- 145, 713	tin..... 652
têgin 498	teñri 504	tıgrak 713	tiñ 652
tegiñ ~ teyiñ. 143,	teñriçi 504	tık-.....508	tire- 652
649	teñrilik..... 504	tıkıl-.....508	tireklik 514
teğir 498	teñsiz 504	tıkın-.....508	tirel- 714
teğirme ~ teğirmi	teñsizlik 504	tıkış- 509	tiren- 514
..... 499	tep- 504	tıkma.....509	tireş-..... 652
teğirmen 499	tepig ~ tepük. 650	tıl ~ til.....509	tirgüçi 714
teğirmençi..... 499	tepil- 505	tılak.....651	tirgük..... 514
teğirmile- 499	tepin- 505	tılmaçı 509	tirig 514
tegiş 500	tepiş-..... 505	tın 510	tiriglik..... 514
tegiş- 500	tepre- 712	tın-.....510	tiril-..... 515
teğme 500	tepren-..... 650	tınç 510	tirsgek 75, 515
tegre..... 712	tepreş- 51, 505	tındur- 510	tişe- 653
teğrek..... 712	tepret-..... 713	tındurul 510	tişek..... 653
teğşür-..... 500	teptür- 713	tınış 714	tişi ~ tışi 515
teğşürül- 500	ter 505	tıñ 510	tişle- 515
tegül 500	têr-..... 651	tıñla-..... 714	tişlen- 515
teğür- 649	têrgeş-..... 713	tıñla-..... 54, 510	titiş-..... 516
tek I 500	têrgü 505	tıñlat- 510	titiz 516
tek II 500	teri 505	tırnak ~ tırnak	titizlik..... 516
teke 501	têrig 651	 510, 651	titre- 516
tekin..... 501	têril-..... 506	tırnaklıg 511	titreş- 516
tekne 501	teriñ 506	tış 511	titret-..... 516
tel-..... 501	têriş- 506	tışlat- 511	tiz 516
telge- 712	terle- 506	tıt-..... 511	tiz- 516
telgek 712	terlet-..... 506	tıtıl- 511	tizgin 516
telik..... 501	terlik..... 506	tıtın- 511	tizig 517
telim..... 144, 712	têrne- 713	tik-..... 512	tiziglig 517
telin- 501	têrneğ 506	tiken ~ tikken.....	tizil-..... 517
teltük 650	ters..... 506	 512	tizim..... 517
teltür-..... 501	tersin- 651	tikenlig 512	

tizle-..... 653	tonangu 714	tön-.....528	tur-..... 532
tizme 517	tonat- 523	töñdi 715	tura 715
tobık ~ topık . 518	tonçu..... 714	töñüş- 528	turanlıg 672
toğ ~ toy..... 518	tonçuk- 714	töpü 528	turgu 657
toğ- ~ toy~ toz- 518	tonlıg ~ tonlug 523	töpüle- 529	turkun..... 533
toğgur- toğur- 518	tonluk 714	tör 672	turña 533
toğgurguçı 518	tonsız 523	törpig 529	turug 533
toğumsuz 518	toñ 523	tört 529	turuk-..... 715
toğun- 653	toñ 523	törtter 529	turul-..... 533
tog-..... 518	toñdarıl- 524	törtgil 529	turum 533
togan..... 518	toñra..... 654	törü 529	turumsın- 716
togra 519	toñtar- ~ töñder- 524	törüci..... 530	turuş 534
togran- 519	toñuz..... 47, 524	törülüg 530	turuş- 716
togru ~ toguru 519	top 524	törüme..... 530	tuş 149, 716
togtur..... 519	topla- 524	törüsüz 530	tuş- 150
togum..... 519	toprak..... 525	törüt- 530	tuş- 716
togumlug..... 519	topraklıg..... 525	törütül- 530	tuşa- 150, 716
togur- 519	topulgak 525	töş 655	tuşag 657
tok 519	tor 146, 654	töşe- 530	tuşla- 716
tokı- 76, 519	torçı 714	töşek 530	tut- 534
tokımak 520	torıga 525	töşeklig 531	tutgak..... 78, 535
tokın- 520	torum..... 655	töşeklik 715	tutguk 535
tokış- 520	tosun..... 525	töşen- 531	tutgun 536
tokıt- 77, 520	toş 147, 714	töşet- 531	tutmaç..... 657
toklı..... 521	toy..... 672	töşle- 715	tuttur- 536
tokluk 521	toyla- 714	töz 531	tutug 77, 536
tokson 521	toz 526	töz- 148	tutuglug 536
toku..... 521	toz- 526	töz- 715	tutuk 535
tokuz ~ tokkuz 521	tozar- 526	tuç 531	tutukla- 537
tokuzar 521	tozlug 526	tug 531	tutuklan- 537
tol- 52, 521	tozut- ~ tozıt- 526	tugçı 672	tutul- 537
tolga- 522	tög- 526	tugrag..... 532	tutum ~ tutam 537
tolgan-..... 522	tögi..... 655	tuğlıg 532	tutun- 537
tolgaş- 522	tögne..... 714	tul 532	tutuş ~ tütüş.. 538
tolı..... 522	tögün 715	tulguk / tulkuk 656	tutuş- ~ tütüş- 537
toltur- 522	tögüş- 526	tuluğ 656	tuy-..... 538
tolu..... 523	tök- 526	tuluğla-..... 715	tuyag 538
toluluk 523	tökleş- 715	tum 148, 715	tuyuk..... 716
tolun 523	töktür- 527	tumagu 656	tuyumsuz 538
tomur-..... 653	tökük 527	tuman 532	tuz 538
ton 654	tökül- 527	tumanlıg 532	tuzak 538
ton- 145	tökün- 528	tumşık ~ tumşuk 532	tuzakçı 538
tonan- 523	töl 528	tun-..... 715	tuzçı 538
	tölek..... 147, 655	tuntur-..... 715	tuzla- 538
	tölen- 715		tuzlan-..... 538
			tuzlat-..... 538

tuzlug..... 539	tüş(ü)rül- 543	uğuzlug 550	urtur- 555
tuzluk..... 539	tüşük..... 544	ug 658	urug I 555
tü 539	tüşün..... 717	ugan 152, 672	urug II~ uruk II
tüg- 658	tüşür- 545	ugra- 550	 672
tüge 539	tüt- 545	ugrag..... 550	uruk I..... 718
tügme..... 539	tütek 545	ugraş- 551	urul- 555
tügmelen-..... 540	tütet- ~ tütit- 545	ugrat- 551	urun- 659
tügül- 716	tütsüg..... 545	ugur..... 551, 659	urunç 153, 718
tügün 52, 540	tütsüglüg 545	ugurla- 551	urunçak 718
tükel..... 151, 716	tütsüglük 545	ugurlug..... 551	uruş..... 555
tüken- 540	tütün 79, 545	ugurluk 659	uruş- 555
tüket- 540	tüveklük 546	ugut 659	us 555
tüle-..... 716	tüz..... 546	ul- 152, 717	us- 153
tülek..... 716	tüz- 546	ula- 552	us- 718
tülüg 541	tüzgü..... 546	ula yundlug ... 551	uşaklık 555
tüm 541	tüzük 546	ulag I 717	ut- ... 82, 154, 555,
tümen..... 541	tüzül- 546	ulag II 552	659
tümse 716	U	ulal- 717	utan- 556
tün ... 78, 541, 672	u- 546	ulam 552	utanç ~ utunç 556
tüne- 541	ubut ~ uvut 80,	ulan- 552	utuş- 718
tünek..... 541	547	ulaş- 552	utuz- 718
tünet- 716	uç 547	ulat- 718	uv- 556
tünki 542	uç- 547	uldağ 718	uvşak ~ uşak .556
tünle..... 717	uça ... 80, 548, 658	ulgun 718	uvşak tavşak .719
tüñür 658	uçguk..... 548	ulı- 552	uvun-..... 556, 660
tüñürle-..... 717	uçık..... 548	ulıt- 552	uvuş- 719
tüp 542	uçın- 717	ulug 552	uvutlan- 719
tüpi 542	uçlan- 548	ulugla- 552	uvutlug..... 556
tüple- 658	uçlug..... 548	ulugluk 553	uya 557
tüplen- 717	uçsuz..... 548	uluk 718	uyal- 719
tüplüg 79	uçuk- 717	ulun 153, 718	uyala- 557
tüpsüz 542	uçur- 548	uluş..... 553	uyat 719
tür- 542	uçuz 548	um- 553	uyaz..... 557
türk..... 542	uçuzla- 548	umdur- 553	uygur 557
türkçe 542	uçuzluk 548	umug 553	uz 558
türlüg..... 543	uğ- 548	umun- 718	uza- 558
türt- 543	uğ(u)laş- 658	umunç 718	uzak 558
türtül- 543	uğı- 81, 549	un 553	uzaklık 558
türtün- 717	uğıkla- 549	una- 553	uzat- 558
türtüş- 543	uçın- ~ uğun- 549	unaş- 553	uzatıl- 558
türül- 543	uğış- ~ uğuş- 549	unıt- 553	uzlan- 719
türün- 717	uğıt- 81, 549	unıtdur- 554	uzluk 558
tüş 151	uğıtma 550	unıtıl- 554	uzun 558
tüş- 543	uğluk 550	ur- 554	Ü
tüş I..... 543	uğul- 550	urgu..... 555	üç 559
tüş II..... 717	uğuz..... 550	urt 659	üçer ~ üçrer .. 559

üçgil 559	ütüle- 562	yagız 565	yalguz ~ yalğuz ~
üçün 559	üyür ~ ügür~	yagla- 565	yalıñuz 569
üçünçi 559	yügür ~ yür	yaglan- 565	yalıg 721
üdre- 559	 720	yaglat- 566	yalım 721
üdreğ 719	üz- 83, 562	yaglıg 566	yalın 661
üdreğ- 559	üzenü 562	yagmur ~	yalınla- 721
ügi ~ ühi 155, 719	üzerlik ~ yüzerlik	yamgur 566	yalıñ 85, 569
ügril- 155, 719	 562	yagmurla- 566	yalğuzluk 569
ügril- 719	üztür- 720	yagmurlıg 566	yaltrıt- 721
ügrit- 719	üzük 720	yagtur- 566	yama- 569
ük- 719	üzüklük 720	yaguk 721	yamag 569
ük- ~ yük- 156	üzül- 84, 562	yak- I 721	yamaglıg 569
ükli- 719	üzüm 562	yak- II 566	yamaglık 569
ükme 719	v	yaka 566	yaman 570
üküş 719	vafasız 562	yakala- 567	yaman- 569
üleş- 559	vefalıg 563	yakar- 567	yamaş- 639
ülker 559	vezirlik 563	yakıg 567	yamız 158, 721
ülüg 719	y	yakıl 721	yan 570
ülüş 560, 672	ya 563	yakın 567	yan- 570
ün 560	yabakulak ~	yakınlık 568	yana 571, 662
ünde- 720	yapalak 563	yakış- 568	yanaş- 571
ünlüg 560	yabçan ~ yavçan	yakşı ~ yahşı. 661	yanç- / yenç-.. 722
üpgük ~ üpüp 560	 563	yaktur- 568	yanç- // yenç- . 159
ür- 156	yabıtak 720	yal 158, 721	yançıl- / yençil-
ür- I 560	yablak ~ yavlak	yalabaç ~ yalavaç	 722
ür- II 720	 157, 720	 568, 672	yançuk 722
üregir 561	yaçan- 157, 721	yalavaçlık 568	yandak 571
ürk- 561	yad- ~ yat- 563	yalbar- ~ yalvar-	yanlık 571
ürkit- 561	yadag 564	 568	yanut 571
ürkünç 561	yadaglık 564	yaldra- ~ yaldrı-	yanutlug 571
ürpek 720	yadgun 84, 564	~ yaltrı- ~	yağak 571
ürper- 561	yadıghg 564	yuldra- 661	yağı 46, 572
ürül- 720	yadıl- 564	yaldruk ~ yaltrık	yağıl- 572
ürünj ~ yürünj 156,	yadım 564	~ yalturuk ~	yağıla- 572
720	yadın- 721	yaltrak ~	yağku 572
üstün 561	yadtur- ~ yattur-	yuldruk ~	yağkula- 572
üş- 157	 565	yıldrık ~	yağkulug 572
üş- I 660	yag 565	yıltırık 568	yağsa- 662
üş- II 720	yag- 565	yalga- ~ yalva-	yağsak 662
üş- ~ üşü- 561	yagak 158, 721	 568	yap- 572
üşik 720	yagı 565	yalgan 568	yapaku 573
üşit- ~ üşüt- ... 561	yagılaş- 565	yalgan- ~ yalvan-	yapıg ~ yapı .. 573
üşüş- 561	yagılık 565	 568	yapıghg 573
üt- 660	yagır 660	yalgantur- 721	yapın- 662
ütüg 562	yagırlıg 721	yalgat- ~ yalgat-	yaprı 722
ütül- 720		 569	yaptur- 574
			yapul- 574

yapurgak ~ yapırgak ... 574	yasta- 579	yazukla- 723	yėti ~ yètti 589
yapurgaklıg .. 574	yastan- 722	yazuksuz 585	yètil- 724
yapuş- ~ yapış- 574	yastuk 579	yè- 586	yètiş- 589
yapuşgak 574	yaş 579	yebe 160, 723	yètiz- 724
yapuşgan 575	yaşa- 580	yèg 586	yètmiş 590
yar 159	yaşan- 580	yègen 586	yètrül- 724
yar- 575	yaşar- 580	yègirmi 586	yètür- 590, 665
yar I 575	yaşart- 580	yègle- 586	yezne 161, 724
yar II 722	yaşat- 580	yègüçi 587	yıd 162, 724
yara- 575	yaşıl 55, 580	yeğü 664	yıdañ 724
yaraglıg 722	yaşlıg 580	yel- 664	yıdı- 724
yarar- 575	yaşu- 581	yèl 86, 587	yıdıg 724
yaraş- 576	yaşuk 581	yèl- I 723	yıdıt- 724
yaraştur- 576	yaşuklug 581	yelgin ~ elgin 672	yıdruk ~ yudruk 590
yarat- 576	yaşuksuz 581	yèlim 160, 723	yıg- 590
yaratıl- 576	yaşun 581	yèlin 664	yıg- II 724
yargu 576	yaşut- 581	yèllic 587	yıgaçlan- 590
yarık 576	yat 581	yèlpik 664	yıgaçlık 590
yarıl- 576	yat- 582	yèm 587	yıgıl- I 591
yarım 576	yatgur- 583	yemet ~ emet ~ evet 587	yıgıl- II 591
yarımla- 577	yatık 582	yèmir- 161, 723	yıgılış 591
yarın ~ yarun 577	yatuk 583	yèmişlen- 587	yıgın 591
yarın I 663	yava 722	yèmişlik 587	yıgın- 724
yarınkı 577	yava ~ ava ~ ıva 583	yèmsin- 723	yığış- 591
yarınlık 577	yavaş 584	yèmşen 587	yıgtur- 591
yarısa ~ aya yersgü ~ yerise 577	yavgan 584	yenge 588	yık- 591
yarış 577	yavız ~ yavuz 584	yènik 723	yıkıl- 591
yarış- 577	yavuzlan- 663	yènikle- 723	yıkış- 665
yarlıg 577	yay 723	yèniklik 723	yıktur- 592
yarlıka- 577	yay- 159, 723	yeñ 588	yıl592
yarma 578	yayıg ~ yayık 584	yèñ 588	yılan 592
yarman- 722	yayın 723	yengeç 588	yılgun 592
yarpuz 578	yaykan- 584	yeñil 723	yılı- 592
yartur- 578	yayla- 663	yèr 588	yılıg ~ ılıg 724
yaruk 722	yaylag 584	yèr- 588	yılış- 592
yaruk ~ yarık 578	yaylık 584	yèr- II 690	yılıt- 592
yas 579	yaz 585	yerdeş 723	yılki 665
yas- 663	yaz- 86	yèril- 691	yılkıçı 592
yasgaç 722	yaz- I 585	yèril- ~ iril- 723	yılla- 665
yası 579	yaz- II 585, 663	yèrin- 321	yıllık 592
yasıla- 579	yazı 664	yerintür- 305	yın ~ yin ~ in 593
yasımuk 663	yazıl- 723	yèrlig 589	yıp 593
yashg 579	yazın- 723	yèrük 626	yıpar 162, 724
	yazlıg 585	yèt- I 664	yıpla- 593
	yazuk 585	yèt- II 589	yırt- 593
			yırtıl- 593

yırtın-..... 593	yoksuz 665	yulak 164, 725	yügrük ~
yi 594	yol..... 598	yular..... 601	yügürük 666
yigde 594	yolak..... 665	yularlıg..... 725	yügün 165, 726
yigit..... 594	yolçı 598	yulduz ~ yultuz	yügür- ... 165, 726
yigitlik..... 594	yolçıla-..... 599	 601	yügürt- 726
yigne ~ yiğne. 594	yolsuz..... 599	yulduzlug 602	yük 605
yigren- 595	yon- 666	yultur- 602	yükçi 605
yigtür-..... 724	yonak..... 666	yulun- 602	yükle- 605
yik ~ ik~ yig ~ ig	yonındı 725	yum- ~ yüm-.. 602	yüklet-..... 605
..... 595	yonul- 666	yumgak 602	yüksek..... 605
yilik ~ ilik..... 595	yor- ~ yorı- ... 599	yumgakla- 602	yüksük 605
yinçge..... 595	yorıga 599	yumgaklan-... 602	yükün-..... 667
yinçgele-..... 596	yorık 725	yumşa-..... 602	yüküntür- 606
yinçkelen- 596	yorınça ~	yumşat- 602	yüli- 667
yinçü 596	yorınça ~	yumul- ~ yümül-	yüligü 667
yirgü 596	yorunça .. 599	 602	yülit- 726
yiriñ ~ iriñ 596	yorıt-..... 600	yumulgan 725	yülük 667
yiriñlig 596	yort-..... 666	yumur 725	yümtür-..... 606
yiriş- 724	yör- 600	yumurtga 602	yürek..... 606
yit- 596	yöre 600	yumuş... 165, 725	yüreklen-..... 606
yitiğ ~ yiti..... 163,	yörgüçi 725	yumuşak..... 603	yürekliğ 606
724	yörül- 600	yumuşçı 726	yüreksiz 606
yitük 597	yu- 666	yun- 666	yüz- 606
yitür-..... 597	yuban- ... 164, 725	yund ~ yunt... 666	yüz I 607
yod- 163, 725	yubat- 725	yundi 726	yüz II 607
yodul-..... 725	yudruklan- ... 600	yuñ 47, 55, 603	yüz- II 607
yog 597	yugrul-..... 600	yurt 603	yüzer 607
yogla- 725	yugrum..... 600	yut- 604	yüzlen- 607
yogun 597	yugrut..... 600	yuttur- 604	yüzlüg 607
yogurkan 597	yugrutlug..... 601	yuv- 726	yüzsüzlük 607
yok 597	yugur-..... 601	yuvga ~ yuvka ~	yüztür- I 607
yokal-..... 665	yugurt- 601	yuyka ~ yuka ~	yüztür- II 608
yokaru 598	yuk..... 164, 725	yupka 604	yüzük 608
yokluk..... 598	yul- 601		

6.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesi Sözcükler Dizini

A			
aba.....	609	ağırlat-.....	195
acı.....	186	ağırlık.....	195
acı- I.....	186	ağırsak.....	196
acı- II.....	186	ağış.....	196
acı- III.....	186	ağız I.....	196
acık-.....	187	ağız II.....	201
acılı.....	187	ağızla-.....	197
acılık.....	187	ağızlı.....	197
acıt-.....	188	ağızlık.....	197
aç.....	186	ağla-.....	313
aç-.....	185	ağlaş-.....	313
açık.....	188	ağlat-.....	313
açıklık.....	189	ağna-.....	198
açıl-.....	187	ağrı.....	198
açın-.....	188	ağrı-.....	198
açlık.....	188	ağrılı.....	199
açtır-.....	188	ağrısız.....	199
ad.....	224	ağrıt-.....	199
ada-.....	226	ahi.....	203
adan-.....	226	ak.....	202
adaş.....	190	ak sakal.....	203
adaşlık.....	190	aka.....	203
adlı.....	227	akça.....	203
adsız.....	227	akçe.....	203
ağ I.....	193	akı.....	203
ağ- I.....	193	akım.....	204
ağ II.....	194	akın.....	204
ağ- II.....	193	akıncı.....	204
ağa.....	203	akıntı.....	204
ağaç.....	313	akış-.....	204
ağaçlan-.....	589	akıt-.....	205
ağaçlık.....	589	aksa-.....	201
ağar-.....	203	aksak.....	202
ağartı.....	194	aksat-.....	202
ağdır-.....	200	aksır-.....	202
ağı.....	200	akşam.....	202
ağıl.....	194	aktar-.....	199
ağıla-.....	201	aktarıl-.....	200
ağılı.....	201	aktart-.....	200
ağım.....	194	al-.....	205
ağır.....	194	al I.....	205
ağırla-.....	195	al II.....	667
ağırlan-.....	195	ala.....	206
		alaçık.....	608
		alan.....	206
		alar-.....	206
		Alayuntlu.....	550
		alçak.....	207
		aldır-.....	209
		algı.....	609
		alık.....	207
		alım.....	207
		alımcı.....	609
		alımlı.....	207
		alın.....	207
		alın-.....	207
		alınlı.....	207
		alış.....	208
		alış-.....	207
		alıştır-.....	208
		alkış.....	208
		alkışçı.....	208
		alp.....	208
		alplık.....	208
		alt.....	208
		altı.....	209
		altın.....	209
		altıncı I.....	209
		altıncı II.....	209
		altmış.....	209
		altmışar.....	209
		am.....	209
		amaç.....	209
		amaçla-.....	210
		an-.....	212
		ana.....	210
		anaç.....	210
		anah.....	211
		anasız.....	211
		anca.....	211
		ancak.....	211
		andız.....	212
		angut.....	213
		anık.....	667
		anıkla-.....	667
		anıklık.....	212
		anız.....	213
		anla-.....	214
		anne.....	210
		ansız.....	214
		ant.....	212
		antlı.....	212
		antsız.....	212
		ara.....	214
		ara-.....	218
		aracı.....	216
		aracısız.....	216
		arala-.....	215
		aralık.....	215
		arapça.....	215
		arasız.....	216
		ardak.....	220
		ardıç.....	220
		ardıl-.....	610
		arı I.....	216
		arı II.....	216
		arık I.....	217, 609
		arık II.....	220
		arıkla-.....	221
		arıklık.....	221
		arıla-.....	216
		arılık.....	217
		arın-.....	217
		arındır-.....	217
		arış.....	610
		arıt-.....	217
		ark.....	217
		arka.....	217
		arkalan-.....	218
		arkalı.....	218
		arkasız.....	218
		arlı.....	342
		armağan.....	219
		armut.....	219
		arpa.....	219
		arpağan.....	610
		arslan.....	219
		arslanlı.....	219
		art.....	220
		art-.....	220
		artı.....	220
		artık.....	220

artıklık.....	220	avuç	193	azizlik.....	231	bas-	238
artır-	220	avuçla-.....	193	azlık.....	231	bası.....	239
arzula-	221	avun-	228	B		basıcı.....	239
as	221	avunç	228	baba	231	basıl- I.....	239
as-	221	avutul-	228	bağ	232	basıl- II.....	239
asıl-	222	ay I.....	229	bağa.....	611	basımcı.....	239
askı	221	ay II	228	bağcı.....	232	basıncı.....	239
aslan	219	aya.....	229	bağda-	233	bastır-	239
aslanlı	219	ayak.....	189	bağdaş	233	baş.....	240, 668
aslık	219, 610	ayakla-.....	190	bağır.....	233	başak.....	240
ast	222	ayaklan-.....	190	bağır-	236	başakla-	612
astır-	222	ayaklı.....	190	bağırdak.....	611	başaklan-	240
aş	222	ayaklık.....	190	bağırsak	233	başaklı.....	240
aş-	223	ayaz	229	bağırtlak	233	başar-.....	241
aşağı.....	223	aydın.....	229	bağırtlak	233	başçı.....	240
aşağıla-	223	aygır	190	bağışla-.....	234	başkan.....	241
aşı boyası.....	224	ayı.....	191	bağışlan-.....	234	başla-	241
aşık	224	ayık.....	191	bağla-	234	başlan-	241
aşın-	223, 224	ayıl-	191	bağlan-	234	başlat-	241
aşır-.....	224	ayılık.....	191	bağlat-.....	234	başlı.....	241
aşırı.....	223	ayır-.....	191	bağlı	235	başlık	241
aşırıl-	224	ayırt.....	192	bak-.....	235	başmak	668
aşlık	223	ayırt-.....	191	bakanak	612	başsız	242
at	225	aykırı	218	bakı	235	bat-.....	242
at-	225	aylık.....	229	bakıl-.....	235	batı.....	242
ata.....	226	ayran	229	bakın-.....	236	Batı	242
ata-.....	226	ayrı.....	192	bakır.....	236	batır-.....	243
atalık.....	226	ayrık	192, 193	bakırlı	236	batırış.....	243
atan-	226	ayrıklı.....	193	bakış.....	236	batman.....	668
atanmış	226	ayrıkız.....	193	bakış-	236	baturluk	243
atçı	226	ayrıl-.....	192	bal	236	bay I.....	243, 668
atıl-	226	ayrım	192	bala	612	bay II.....	243
atım.....	226	ayrış-	192	balbal	668	bayacı	243
atış	227	aytış-.....	229	balçık	236	bayrak.....	242
atış-	227	ayva	230	baldır	237	bayram	232
atlan- I	227	az	230	baldız	237	bek	245, 612
atlan- II.....	227	az-.....	230	balık	237	bekit-.....	246, 613
atlat-	227	azar azar	230	balıkçı	237	bekle-	245
atlı.....	227	azgın.....	230	balıkçın	237	beklen-	246
attır-	227	azı.....	230	balıklı	237	bekleş-.....	246
av	185	azık.....	231	balta	237	beklet-.....	246
avar I	214	azıklı.....	231	ban-	414	bel	246
avcı	228	azıklık.....	611	bandır-	414	bele-	613
avla-	185	azılı.....	231	barak.....	612	belge.....	247
avlan-.....	228	azıt-	231	barın-	238	belgele-.....	247
avlat-.....	228	azıttır-	231	barış	238	belgeli.....	247
				barış-.....	238		

belgesiz 248	bıçaklan- 254	boğaz 260	buda- 273
belgi 247	bıçılğan 614	boğazlan- 260	budak 273
belgile- 247	bıçkı 252	boğdur- 260	budaklan- 273
belgili 247	bıldır 614	boğmak 260	budan- 273
belgisiz 248	bıldırcın 267	boğul- 260	budun 259
belik 615	bıyık 253	boğum 259	bugünlük yarımlık 576
belinle- 613	biç- 252	boğuş- 260	buğday 268
belir- 247	biçil- 252	bok 260	buğra 268
belirme 247	biçim 252	bokla- 260	buğu 267
belirt- 247	biçiş 252	boncuk 416	buğula- 269
belirtme 248	biçme 253	boncuklan- 416	bukağılı 268
ben 414	biçtir- 253	boru 262	bukağı 268
ben II 639	bil- 254	boş 262	bul- 268
ben III 248	bildir- 255	boşa- 262	bula- 269
benek 248	bile 257	boşal- 262	bulak 616
bengi 248	bile- 254	boşan- 263	bulama 269
beniz 415	bileği 254	boşanıl- 263	bulan- 269
benizli 415	bilek 254	boşat- 263	bulanık 269
benze- 415	bilet- 255	boşluk 262	bulaş- 270
benzet- 415	bilezik 255	boy I 258	buldur- 270
beri 250	bilge 255	boy II 258	bulun- 270
beriki 250	bili 255	boy otu 264	buluş 271
berk 250	bilin- 255	boya- 259	buluş- 270
berkit- 250	bilisiz 255	boyalı 259	bulut 270
bert- 614	bilisizlik 255	boyat- 259	bulutlan- 270
bertik 614	biliş 255	boyu 258	bulutlu 270
beş 250	biliş- 255	boynuz 416	bulutsuz 270
beşer 250	bin 253	boynuzlan- 417	bun 271
beşik 250	bin- 256	boysuz 258	bun- 639
bet 251	bindir- 256	boyun 264	bunca 271
betik 258	binil- 416	boyunduruk 265	bunlu 416
betikli 258	bir 256	boz 265	bunsuz 271
betisiz 258	birer 257	boz- 274	burçak 271
bey 244	birey 256	bozla- 615	burun 271
beyin 414	birik- 257	bozuk 275	burunla- 272
beylik 245	biriktir- 257	bozul- 275	buruş- 272
bez 266	birlik 257	bozuş- 275	buruş buruş 271
bez- 251	bişi 614	böğ 265	but 273
bezci 267	bit 257	böğür 266	butlu 273
beze- 251	bit- I 277	böke 266	buy- 616
bezek 251	bit- II 277	böl- 266	buyruk 273
bezekli 251	bitir- 277	börk 266	buyur- 273
bezen- 251	biz 258	bu 267	buz 274
bezet- 252	boğ- 259	bucak 267	buz ağı 274
bıçak 252	boğa 268	bucaksız 267	buz ağıla- 274
bıçakla- 254	boğak 615	buçuk 253	buzlu 275

buzluk..... 275	çatık..... 282	çocuk..... 292	darı 489
bük..... 275, 276	çatla-:..... 282	çok..... 292	davar..... 479
bük- 276	çav 668	çolak..... 292	davran- 494
bükül- 276	çavlan- 282	çomak..... 292	daya- 495
büküm 276	çavlı 282	çor 619	dayak I..... 495
bürük..... 277	çavuş..... 282	çöğ-..... 619	dayak II..... 495
bürün-..... 277	çayan 277, 617	çök- 293	dayaklan- 495
bütün 277	çebiç 618	çöker- 294	dayaklı 495
büyü- 244	çek-..... 283	çöktür- 293	dayaklık I..... 495
büyük..... 244	çekiç 285	çökük 294	dayaklık II..... 495
büyüklik 244	çekil-..... 285	çöm- 619	dayan- 495
büyüt- 244	çekin-..... 285	çömçe 620	dayanç..... 496
büyüttür- 244	çekirge..... 285	çöp..... 294	dayandır- 496
C	çekiş- 285	çörek 294	dayanış- 496
carla- 618	çektir-..... 285	çöz-..... 293	dayı 481
cırnak ... 509, 650	çenile- 617	çözdür- 293	daz 648
cibin..... 668	çeri..... 668	çözül-..... 293	dazla- 496
Ç	çevir- 286	çubuk 286	de- 496
çağla- 278	çevril- 286	çubukla- 287	dede..... 294
çağrış- 279	çıban..... 286	çulluk 294	dedir- 506
çak- 278	çığ..... 287	D	değ- I..... 496
çakıl-..... 278	çığır 287	da / de..... 482	değ- II..... 496
çakır 278, 668	çık-..... 288	dadan- 480	değer 497
çakış- 278	çıkar- 289	dadandır- 493	değil 499
çakmak 279	çıkıl- 290	dağ 480	değim 497
çaktır-..... 279	çıkış 290	dağar 480	değimli 497
çal- 279	çıkış- 290	dağla- 481	değimsiz 497
çaldır- 280	çıkırık 287	dağlat-..... 481	değin 648
çalın- 279	çingirak 290	daha 482	değın- 497
çalış..... 280	çıyan 277	dahi 482	değir- 648
çalış- 280	çiçek 283	dal 484	değirmen..... 498
çan 281	çiçeklen- 283	dal- 484	değirmenci 498
çanak 280	çiçekli 283	dala- 484	değirmi 498
çap- 668	çiçeklik 283	dalak 484	değirmile- 498
çapak 280, 281	çiğdem 291	dalaş-..... 485	değiş 499
çapaklan- 286	çiğit..... 619	daldır- 485	değiş-..... 499
çaput..... 618	çil 291	dam 485	değme I 499
çarçur 281	çim..... 292	damak 486	değme II 499
çaresiz..... 281	çimen 292	damar 485	del- 500
çarık 281	çiş 292	damarlı..... 486	deldir- 500
çarıklı 281	çit 290	damga 485	deli 500
çarıklık 281	çivit..... 294	damgacı..... 486	delik 500
çaşıt..... 618	çiy 286	damgala- 486	delin-..... 500
çat 282	çiz- 291	damgalı 486	demin 501
çat-..... 282	çizdir- 291	danış- 487	demir 501
	çizi 291	dar..... 488	demirci..... 501

demirli.....	501	dikme.....	511	dizi.....	516	döktür-.....	526
deniz.....	502	diktir-.....	512	dizil-.....	516	dökük.....	526
denk I.....	502	dil.....	512	dizili.....	516	dökül-.....	526
denk II.....	502	dil I.....	508	dizim.....	516	dökün-.....	527
denkle-.....	502	dil II.....	508	dizle-.....	652	döl.....	527
denklen-.....	502	dile-.....	512	dizme.....	516	dölek.....	654
denkleş-.....	502	dilek.....	512	doğ-.....	517	dön-.....	527
denli I.....	503	dilen-.....	512	doğan.....	517	döndür-.....	523
denli II.....	503	dilet-.....	512	doğdur-.....	518	döndürül-.....	523
densiz.....	503	dilim.....	512	doğra-.....	518	dönüş-.....	527
densizlik.....	503	dilin-.....	513	doğran-.....	518	dörder.....	528
depren-.....	649	dilli.....	513	doğru.....	518	dördül.....	528
depreş-.....	504	dilmaç.....	508	doğum.....	518	dört.....	528
der-.....	650	din-.....	509	doğumlu.....	518	döş.....	654
deri I.....	504	din I.....	651	doğur-.....	518	döşe-.....	529
deri II.....	650	din II.....	651	doksan.....	520	döşek.....	529
deril-.....	505	dinç.....	509	doku-.....	518	döşekli.....	530
derin.....	505	dindir-.....	509	dokun- I.....	519	döşen-.....	530
deriş-.....	505	dindiril-.....	509	dokun- II.....	519	döşet-.....	530
dernek.....	505	dinle-.....	509	dokut-.....	519	döv-.....	525
deş-.....	506	dinlet-.....	509	dokuz.....	520	dövüş-.....	525
deşik.....	506	dip.....	541	dokuzar.....	520	duacı.....	295
deşil-.....	506	diple-.....	657	dol-.....	520	dul.....	531
deve.....	506	dipli.....	541	dola-.....	521	duluk.....	655
devekuşu.....	506	dipsiz.....	541	dolan-.....	521	dumağı.....	655
devin-.....	506	dire-.....	651	dolaş-.....	521	duman.....	531
devir-.....	507	direk.....	513	doldur-.....	521	dumanlı.....	531
devril-.....	507	direklik.....	513	dolu I.....	521	dur-.....	531
devşir-.....	499	diren-.....	513	dolu II.....	522	durgu.....	656
devşiril-.....	499	direş-.....	651	doluluk.....	522	durgun.....	532
dılak.....	650	diri.....	513	domuz.....	523	duru.....	532
dış.....	491	diril-.....	514	don-.....	522	durul-.....	532
dışarı.....	492	dirilik.....	513	don I.....	653	durul- II.....	532
dışla-.....	492	dirlik.....	513	don II.....	522	durum.....	532
didil-.....	510	dirsek.....	514	donan-.....	522	duruş.....	533
didin-.....	510	diş.....	510	donat-.....	522	duşak.....	656
didiş-.....	515	dişe-.....	652	donlu.....	522	duy-.....	537
dik.....	294	dişi.....	514	donra.....	653	düçük.....	544
dik- I.....	511	dişle-.....	514	donsuz.....	522	düğ-.....	657
dik- II.....	511	dişlen-.....	514	doru.....	295	düğme.....	538
diken.....	511	dişlet-.....	510	doy-.....	517	düğmelen-.....	539
dikenli.....	511	dit-.....	510	doyumsuz.....	517	düğü.....	654
dikil-.....	511	ditil-.....	510	doyun-.....	652	düğüm.....	539
dikil- II.....	511	diz.....	515	doyur-.....	517	düğün.....	539
dikili.....	511	diz-.....	515	doyurucu.....	517	dün.....	540
dikim.....	511	dizgin.....	515	dök-.....	525	dünkü.....	541

dünür.....	657	ekmek.....	310	ergen.....	305	etçi.....	622
dür-.....	541	ekmekçi.....	310	ergür-.....	622	etek.....	310
dürt-.....	542	eksik.....	298	eri-.....	306	eteklik.....	310
dürtül-.....	542	eksikli.....	298	erik.....	306	etlen-.....	310
dürtüş-.....	542	eksiksiz.....	298	eriklik.....	306	etli.....	310
dürül-.....	542	ekşi.....	300	erin-.....	304	etlik.....	622
düş.....	542	ekti.....	317	eriş-.....	304	etsiz.....	311
düş-.....	542	ektir-.....	300	erit-.....	306	ettir-.....	311
düşük.....	543	el I.....	301	erk.....	304	ev.....	295
düşür-.....	544	el II.....	300	erkeç.....	304	evet.....	586
düşürül-.....	542	el III.....	300	erkek.....	305	evin.....	623
düve.....	538	elci.....	621	erkeklen-.....	305	evinli.....	623
düz.....	545	elçi.....	300	erkli.....	305	evir-.....	295
düz I.....	545	ele-.....	300	erklilik.....	305	evirt-.....	311
düz II.....	545	elen-.....	300	erksiz.....	305	evlen-.....	311
düzgü.....	545	elet-.....	301	erksizlik.....	305	evli.....	311
düzül-.....	545	elgin.....	671	erlik.....	305	evre.....	311
E		elik.....	621	erselik.....	219	evren.....	311
ece.....	295	elle-.....	301	ertele-.....	305	evril-.....	311
edi.....	622	elleş-.....	621	es-.....	306	evse-.....	311
edik.....	622	elli I.....	301	esen.....	306	eyer.....	296
edil-.....	310	elli II.....	301	esenle-.....	306	eyerle-.....	296
edin-.....	310	ellik.....	621	esenleş-.....	306	eyerli.....	296
egme.....	297	ellinci.....	301	esenlik.....	307	eyersiz.....	296
eğ-.....	297	elma.....	208	esin.....	307	eyit-.....	667
eğdir-.....	298	elmalık.....	208	esir-.....	622	eyle-.....	296
eğe I.....	311	em.....	621	esirge-.....	307	ez-.....	312
eğil-.....	297	em-.....	301	esirgen-.....	307	ezdir-.....	312
eğin.....	620	emek.....	301	eski.....	307	ezik.....	312
eğir-.....	297	emekle-.....	302	eski-.....	307	ezil-.....	312
eğir otu.....	297	emekli.....	302	esne-.....	307	G	
eğirt-.....	297	emeksiz.....	302	esnet-.....	307	gafillik.....	312
eğit-.....	317	emle-.....	621	esri-.....	622	garıplık.....	312
eğitil-.....	317	en I.....	302	esrik.....	668	gazilik.....	312
eğri.....	298	en III.....	303	esrit-.....	669	geber-.....	350
eğri büğrü.....	276	enik.....	303	estir-.....	308	gece.....	351
eğril-.....	298	enikle-.....	622	eş.....	308	geceki.....	352
eğrilik.....	298	epri-.....	640	eş-.....	308	gecik-.....	352
eğrim.....	298	er.....	303	eşek.....	308	geç.....	351
eğsi.....	636	er-.....	303	eşik.....	309	geç-.....	350
ek-.....	299	erdem.....	303	eşkin.....	309	geçil-.....	352
eke.....	620	erdemli.....	303	eşkin-.....	309	geçimli.....	352
ekil-.....	299	erdemsiz.....	303	eşli.....	309	geçin-.....	352
ekim.....	299	erdir-.....	306	eşsiz.....	309	geçir-.....	352
ekin.....	299	eren.....	304	et.....	309	geçirt-.....	353
ekinti.....	621	erendiz.....	304	et-.....	309	geçiş.....	352

geçiş-.....	352	giyil-.....	353	gövde.....	396	güvençli.....	413
geğir-.....	353	giyim.....	353	gövm.....	634	güvercin.....	387
gel-.....	354	giyimli.....	353	göver-.....	388	güveyi.....	410
geleni.....	628	giyit.....	353	göy-.....	635	güz.....	413
gelin.....	355	giz.....	376	göynük.....	397	H	
geliş.....	355	gizle-.....	376	göyük.....	397	hakan.....	329
geliş-.....	355	gizlen-.....	376	göz.....	397	han.....	329
gemi.....	355	gizlet-.....	376	göze-.....	636	hangi.....	335
gemici.....	355	göç.....	386	gözenek.....	398	hani.....	335
gen.....	669	göç-.....	386	gözet-.....	397	hanlık.....	312
genç.....	356	göçür-.....	387	gözetici.....	397	harçlık.....	340
gene.....	570	göçürme.....	387	gözetil-.....	398	hatun.....	347
genlik.....	356	göğüs.....	387	gözettir-.....	413	hoş.....	427
ger-.....	357	göğüslü.....	387	gözü.....	669	hörgüç.....	435
gerdir-.....	359	gök.....	387	gözle-.....	398	höyük.....	437
gerek.....	357	göklülük.....	394	gözlü.....	398	huğ.....	657
gerek-.....	357	gökşin.....	388	gözlük.....	398	hünerli.....	313
gerekli.....	357	göl.....	390	gözsüz.....	398	I	
gereksiz.....	358	göler-.....	635	gücen-.....	410	ılgın.....	591
geri.....	359	gölge.....	390	gücün.....	638	ılı.....	591
geril-.....	358	gölgecik.....	390	güç I.....	409	ılıt-.....	591
gerim.....	358	gölgesiz.....	390	güç II.....	409	ır.....	623
geriş.....	358	göm-.....	391	güçlen-.....	410	ıra-.....	623
getir-.....	355	gömlek.....	392	güçlendir-.....	410	ırak.....	314
gev-.....	629	gömül-.....	391	güçlü.....	410	ıraklık.....	314
gevre-.....	362	gön.....	391	güçlük.....	410	ırğa-.....	623
gevrek.....	362	gönder-.....	391	güçsüz.....	410	ırla-.....	314
gevrete-.....	362	göndert-.....	392	göl-.....	411	ısı.....	320
gevşe-.....	362	gönül.....	392	göldür-.....	411	ısın-.....	321
gevşek.....	363	gönüllen-.....	392	gülünç.....	411	ısırl-.....	314
gevşet-.....	363	gönüllü.....	392	gülüş-.....	411	ısırt-.....	314
geyik.....	363	gönülsüz.....	392	gülüt.....	411	ısıt-.....	321
gez.....	363	gör-.....	394	gümüş.....	411	ısmarla-.....	427
gez-.....	363	gördür-.....	395	gümüslü.....	411	ıssız.....	317
gezle-.....	363	görgü.....	394	gün.....	411	ışı-.....	580
gezlik.....	363	görk.....	636	gündüz.....	412	ışık.....	580
gibi.....	373	görklü.....	636	güneş.....	412	ışıklı.....	580
gider-.....	362	göröl-.....	395	günlük.....	412	ışiksız.....	580
gine.....	570	görüm.....	395	günü.....	638	ışın.....	580
gir-.....	373	görün-.....	395	günüle-.....	638	ışkın.....	624
girdir-.....	375	görü-.....	395	gür.....	412	j	
giril-.....	374	görü-.....	396	güreş-.....	412	ibibik.....	559
giriş.....	374	görüştür-.....	396	güt-.....	410		
giriş-.....	375	göt.....	396	güve.....	413		
git-.....	361	götür-.....	396	güven-.....	413		
giy-.....	353	götürül-.....	396	güvenç.....	413		

iç 315	inandır- 314	iyileş- 296	kan 334
iç- 315	ince 594	iyilik 296	kan- 334
iç donu 316	incele- 595	iz 323	kana- 334
içer- 315	incelen- 595	izle- 324	kanat 334
içeri 315	inci 595	K	kanat- 334
içil- 316	indir- 302	kaba 324	kanatlan- 335
içim 316	inek 320	kabak 324	kanatlı 335
için 316, 558	ini 624	kabaklık 325	kanatsız 335
içir- 316	inil- 302	kabar- 325	kancık 335
içki 316	iniş 302	kabart- 325	kandır- 335
içlen- 316	inle- 213	kaç 327	kanlı 335
içli 316	ip 592	kaç- 327	kap 324
içlik 624	iple- 592	kaçar 327	kap- 336
içre 669	iranlı 320	kaçıl- 327	kapak 336
iğ 594	iri 320	kaçın- 327	kapaklan- 337
iğde 593	irin 595	kaçır- 328	kapaklı 336
iğdiş 317	irinli 595	kaçırt- 328	kapan 337
iğne 593	irk- 622, 625	kaçış 328	kapçık 325
iğren- 594	irkil- 320	kaçış- 328	kapı 337
iki 299	is 322	kaçkın 327	kapıcı 337
ikile- 299	isilik 320	kadın 347	kapıl- 337
ikindi 299	isle- 314	kağan 329	kapılı 337
ikişer 317	islen- 323	kağnı 336	kapış 337
ikiz 317	iste- 321	kağşa- 631	kaplan 338
il 300	istek 321	kağsak 632	kaplan- 326
il- I 319	istet- 321	kak 626	kaplı 327
il- II 319, 624	işçi 322	kak- 331	kapsa- 338
ilen- 319	işit- 308	kakı- 627	kaptır- 338
ilenç 319	işitil- 308	kakıl- 331	kar 338
ileri 319	işittir- 308	kakış- 331	kar- 338
ilet- 301	işle- 322	kaktır- 331	kara 338
iletiş- 301	işlen- 323	kal- 331	karaağaç 339
ilik 594	işlet- 323	kahcı 332	karağl. 627
iliş- 319	işli 323	kahm 332	karakuş 338
ilk 319	işsiz 323	kahın 627	karala- 339
im 319	it 314	kahın I 332	karamuk 339
imdi 667	it- 323	kahın II 332	karar- 339
imle- 320	itburnu 314	kalkan 332	karart- 340
imren- 210	iteği 625	kam 333	karavaş 339
in 592	itil- 323	kamaş- 333	kardeş 341
in- 302	itiş 323	kamçı 333	kardır- 343
inal 313	itiş- 323	kamçıl- 333	karga 340
inan- 313	iv- 295	kamçılı 333	kargı- 627
inanç 313	iyе 317	kamış 333	kargış 627
inançlı 314	iyelik 317	kamışlı 334	karı 340
inançsız 314	iyi 296	kamu 333	karı- 627

karık-.....	627	kavra-.....	343	kekrek.....	354	kırağı.....	367
karıl-.....	340	kavran-.....	343	kelebek.....	357	kırdır-.....	368
karılık.....	340	kavrat-.....	343	keleci.....	669	kırık I.....	368
karın.....	340	kavrul-.....	330	kemir-.....	356	kırık II... 368, 630	
karınca.....	341	kavuk.....	330	kendi.....	356	kırık III.....	368
karındaş 341, 669		kavun.....	330	kendir.....	356	kırıl-.....	367
karınla-.....	341	kavur-.....	330	kepek.....	356	kırın-.....	367
karınlı.....	341	kavurmaç.....	626	kepekli.....	356	kırıntı.....	367
karış.....	342	kavuş-.....	326	kepenek. 357, 629		kırış-.....	367
karış-.....	341	kavuştur-.....	347	kerki.....	629	kırk.....	368
karışla-.....	342	kavut.....	330	kerpiç.....	358	kırk-.....	368
karla-.....	342	kay.....	328	kert-.....	358	kırkıl-.....	368
karlan-.....	342	kay-.....	347	kertik.....	359	kırlangıç.....	340
karmık.....	628	kaya.....	347	kertil-.....	358	kırnak.....	368
karsak.....	342	kaydır-.....	348	kes-.....	359	kıs-.....	369
karşı.....	342	kaygı.....	328	kese.....	629	kısa.....	369
karşıt.....	342	kaygılan-.....	329	kesek.....	360	kısl-.....	370
kartal.....	342	kaygılı.....	329	kesiksiz.....	361	kısın-.....	631
kasık.....	343	kaygısız.....	329	kesil-.....	360	kısır.....	370
kasırğa.....	343	kayık.....	348	kesin-.....	629	kısırgan-.....	631
kaş.....	343	kayın I.....	329	kesiş-.....	360	kıskaç.....	369
kaşan.....	628	kayın II.....	329	keski.....	360	kıskan-.....	369
kaşan-.....	628	kayır.....	628	kesme.....	361	kısrak.....	370
kaşı-.....	343	kayır-.....	329	kestir-.....	361	kıstır-.....	370
kaşık.....	344	kayış.....	329	keşik.....	630	kış.....	370
kaşıkla-.....	344	kayıt-.....	626	kığ.....	630	kışın.....	370
kaşıklan-.....	344	kaymak.....	334	kığı.....	630	kışla.....	370
kaşıklık.....	344	kaymaklan- ..	347	kıl.....	364	kışla-.....	370
kaşım-.....	344	kayna-.....	348	kıl-.....	364	kışlak 370, 631	
kaşıt-.....	344	kaynat-.....	348	kılavuz.....	400	kışlat-.....	371
kaşla-.....	344	kayrak.....	626	kıldır-.....	365	kışlık.....	371
kaşlı.....	344	kaytar-.....	628	kılıç.....	364	kıy-.....	371
kat.....	345	kaz.....	348	kılıçla-.....	365	kıydır-.....	371
kat-.....	344	kaz-.....	349	kılıçlı.....	365	kıyı.....	363
katı.....	345	kazan.....	349	kılık.....	365	kıyıl-.....	371
katık.....	345	kazan-.....	349	kılıklı.....	365	kıyıla-.....	364
katıklı.....	346	kazanç.....	349	kılıksız.....	365	kıyım.....	371
katıksız.....	346	kazdır-.....	350	kılın-.....	365	kıyın.....	630
katıl-.....	346	kazı-.....	349	kılkuyruk.....	364	kıyış-.....	371
katılık.....	345	kazık.....	349	kımız.....	365	kız.....	372
katılış.....	346	kazıl-.....	350	kın.....	366	kız-.....	372
katır.....	346	kazın-.....	350	kına-.....	366	kız kuşu.....	371
katış-.....	346	kazıntı.....	350	kınla-.....	366	kızamık.....	372
katıştır-.....	346	keçe.....	352	kır-.....	366	kızart-.....	372
katlan-.....	345	keçi.....	296	kır I.....	366	kızart-.....	372
kav.....	347	keklik.....	354	kır II.....	366	kızıl.....	372

kızıl-.....	372	kopar-.....	382	köpürt-.....	394	kuş	407
kilitle-	375	kopart-	383	körpe.....	394	kuşak	404
kilitli	375	kopuz	669	körük	395	kuşan-	405
kim I	373	kork-.....	383	körükle-	395	kuşat-	405
kim II	373	korku.....	384	köseği	636	kuşatıl-	405
kip.....	373	korkul-	384	köz.....	397	kuşçu.....	408
kir	374	korkunç.....	383	kucak	399	kuşlak	669
kirgin.....	695	korkut-	384	kucakla-	399	kuşluk	408
kiriş.....	374	koru	383	kudretli	399	kut.....	408
kirlen-.....	375	koru-.....	383	kudur-	408	kutlu	408
kirli	375	korucu	384	kuduz	409	kutsuz	408
kirpi.....	375	korun-	383	kuğu	400	kuyruk	399
kirpik.....	375	koş- I.....	384	kul	400	kuyruklu	399
kişilik.....	376	koş- II	384	kula	400	kuyu	399
kişne-	376	koşa	634	kulaç.....	401	kuz	670
koç	376	koştur-.....	384	kulaçla-	401	kuzgun	409
koç-	638	koşuk	385	kulak	401	kuzu	409
koçkar... 376, 631		koşul-	385	kulaklı	401	küçük	373
koçuş-	638	koşulu	385	kulluk.....	402	küçüklük.....	373
kof.....	386	kotar-.....	385	kulun.....	402	kükre	635
koğuş	377	kotarıl-	385	kulunla-.....	402	kükre-	390
kök-.....	377	kov-	385	kum	402	kül.....	411
kokut-	377	kova.....	385	kumlu.....	403	küp.....	412
kol	377	kovla-.....	386	kur-	403	küpe	412
kolan.....	378	kovuk.....	386	kurak	403	kür	412
kolçak	378	koy.....	409	kurbağa.....	403	küre-	413
koldaş	669	koy-	377	kurdur-	406	kürek	412
kollu.....	379	koydur-.....	377	kursak	407	kürk	413
koltuk	379	koyu.....	386	kurşun	406	kürü-	413
koltukla-	380	koyul-	386	kurt I.....	405	küs-	413
komşu	381	koyuluk	386	kurt II.....	405		
komşuluk	385	koyun I	380	kurtar-	405	L	
kon-.....	380	koyun II	380	kurtul-	405	laçın	413
konak I.....	380	koyuncu.....	381	kuru	406	lan	419
konak II	633	kök.....	388	kuru-	404	M	
konakla-.....	381	kökke-.....	389	kurul-	407	mayış-	638
konaklık.....	381	köklen-	389	kurula-	406	me	244, 414
kondur-.....	381	kökleş-	390	kurulan-	406	mele-	247
konu komşu.. 382		kölük	635	kurulu	407	mı ~ mi ~ mu ~	
konuk.....	380	kömür.....	391	kuruluk	407	mü.....	415
konukla- 381, 633		kömürlü.....	391	kurum	407	N	
konukluk	381	kömürlük	391	kurumlu	407	ne ⁴¹⁷	
konum.....	382	köpek.....	392	kurut	638	nice.....	417
konur	633	köprü.....	393	kurut-	404	nite.....	670
konut	381	köpük	393	kus-	407	nitelik.....	417
kop-.....	382	köpür-	393	kustur-	407		

O

o 423
 oba 417
 ocak 417
 ocaklı 418
 ocaklık 418
 od 670
 oda 427
 odun 428
 odunluk 428
 oğan 671
 oğlak 419
 Oğlak 419
 oğlan 419
 oğul 420
 oğulcuk 420
 oğullan- 420
 oğulluk 420
 oğulsuz 421
 oğuz 421, 639
 Oğuz 421
 ok 421
 okçu 421
 oklu kirpi 422
 okluk 670
 okra- 639
 okşa- 422
 okşat- 423
 oku- 422
 okun- 422
 okut- 422
 okuttur- 422
 ol- I 261
 olmayan 537
 oluk 423
 olumsuz 261
 omurga 421
 on 424
 on- 424
 ona 212
 ona- 552
 onar 424
 onar- 424
 onarıl- 424
 onart- 424
 onaş- 552

ondan 211
 onsuz 212
 onul- 424
 orak 425
 ordu 425
 ornat- 425
 orta 425
 ortak 426
 ortaklık 426
 ortalama 426
 orun 426
 osur- 427
 osuruk 427
 ot 427
 ota- 640
 otacı 641
 otacılık 427
 otağ 427
 otar- 641
 otla- 428
 otlu 428
 otluk 428
 otsuz 428
 otur- 423
 oturt- 423
 otuz 428
 otuzar 428
 ov- 555
 ovun- 555
 oy- 429
 oydur- 430
 oyna- 429
 oynak 429
 oynaş 429
 oynat- 430
 oyul- 430
 oyun 430
 Ö
 öç 430
 öçlü 430
 öd 436
 öde- 436
 ödünç 437
 öfke 434
 öfkeli 437
 öfkesiz 437

öğle 437
 öğren- 431
 öğret- 432
 öğün 431
 öğür 641
 öğüt 432
 öğüt- 431
 öğütle- 432
 öke 431
 öksüz 432
 öküz 432
 öl- 432
 öldür- 433
 ölet 641
 ölü 433
 ölüm 433
 ölümlü 433
 ön 433
 öp- 434
 öptür- 434
 öpül- 434
 öpüş 434
 öpüş- 434
 ör- 434
 ördek 434
 ören 435
 örgüç II ~ örçüg 703
 örk 641
 örkle- 641
 ört- 435
 örtü 435
 örtül- 436
 örtülü 435
 örtün- 436
 örtüsüz 435
 örtüş- 436
 örü II 642
 örük 436
 örül- 436
 örüm 642
 öt- 436
 öttür- 437
 ötür- 642
 ötürü 437
 ötürük 642
 öv- 431

övdür- 432
 övül- 432
 övün- 432
 övünç 432
 övüntü 432
 öykün- 437
 öyle 229
 öz I 438
 öz II 438
 öz III 642
 özek 643
 özge 438
 özle- 439
 özlü 439
 özlük 439
 özüt 439

P

pars 238
 pat 242, 439
 patır patır 232
 pek 245
 pekiş- 245
 pekit- 246
 pekleş- 246
 peklilik 246
 pekmez 246
 pınar 416
 pire 276
 pirelen- 276
 pis 439
 piş- 253
 pişi 614
 pişir- 254
 pişiril- 253
 porsuk 262
 potuk 263
 pus 272
 pus- 272
 pusu 272
 pusucu 272
 pür 616
 pürçek 617
 pürçeklen- 276
 S
 saban 440

sac..... 440	sapla-..... 447	seğirt-.....453	sıktır- 457
saç..... 440	saplat-..... 447	seğri- 453	sın- 646
saç-..... 440	sapsarı..... 447	seki.....644	sına- 457
saçak..... 441	sar- 449	sekiz.....452	sınan- 458
saçı..... 643	sarar-..... 447	seksen.....453	sınat- 458
saçıl- 441	sarı..... 447	semir- 453	sındı 646
saçıntı 441	sarıl- 449	semiz 453	sınık 646
saçlı..... 441	sarılık 447	semizlik 453	sıpa.....458
sağ- 442	sarım 448	sen 453	sır 458
sağ I 442	sarımsak..... 446	senek 645	sırça 458
sağ II 442	sarın- 448	senir 645	sır-..... 646
sağdıç..... 442	sark- 448	serçe 452	sırık.....459
sağdır-..... 443	sarkıntı..... 448	serp- 454	sırım.....455
sağıl- 442	sarkıt-..... 448	sev- 452	sırt- 458
sağım 443	sarmaş-..... 448	sevdır- 454	sırla-.....458
sağrı..... 443	sarmaş dolaş. 448	sevgisiz 454	sırlan-.....458
sak 643	sarmısak..... 446	sevi 454	sırlı.....458
sakak 444	sarnıç..... 448	sevik 454	sırt.....459
sakal 444	sarp 449	sevin- 454	sırtla- 459
sakalsız 444	sars- 449	sevinç 454	sıva- I 472
sakandırık 643	sası..... 449	sevinçli 454	sıva- II 457
sakın- 444	sası- 644	sevinçsiz 454	sıvan- 457
sakırğa..... 643	sat-..... 450	sevindir- 454	sıvaş- 472
sakız..... 443	sataş- 450	seviş-.....454	sıvık.....474
sakızlı..... 443	satı..... 644	seyirt- 453	sıyr-.....455
sakla- 444	satıcı 450	seyrek.....452	sıyrıl-.....455
saklan- 444	satıl-..... 450	sez- 454	sız-.....460
saklık 444	satılık..... 450	sezi 454	sızıl-.....460
saksağan 443	satın al-..... 450	sı- 646	sızır-.....460
sal- 445	sattır-..... 450	sıç-.....455	sızla-.....460
sal I 445	sav 440	sıçan 455	sızlat- 460
sal II 445	savaş..... 451	sıçra- 441	sızlık 460
saldır- 445	savcı..... 440	sıçrat- 441	siğil.....461
salın- 445	savıl- 451	sıçtır- 455	sik 461
salıntı 445	savla- 644	siğ.....456	sik- 461
saman 446	savrul- 451	siğ-.....455	siktir- 461
samanlı 446	savul- 451	siğdir-.....456	sil- 461
san- 446	savur- 451	siğın.....456	sili 462
sana..... 439	savurt- 451	siğın-.....455	sililik 462
sancak..... 446	say 644	siğır 456	sil- 462
sancı..... 446	say- 439	siğircık 456	silkin- 462
sanç- 670	saydır- 450	sık.....456	silktir- 462
sanlı 447	sayı 451	sık- 456	sin 670
sansar 449	seç-..... 452	sıkı.....457	sin-: 462
sansız 447	seçil- 452	sıkıl- 457	sindir- 462
sap 447	seğir-..... 453	sıkış-.....457	sinek.....463

sinir..... 463	sömürge..... 468	sürgüle- 475	tanıkla- 487
sinirle-..... 463	sön- 469	sürt-.....476	tanıklık 487
sinirlen- 463	söndür- 469	sürtük.....476	tanıl- 670
sipsi..... 646	sönük 469	sürtül- 476	tanış- 487
sirke I..... 463	söv- 467	sürtün- 476	tanıt- 487
sirke II 463	sövdür- 468	sürtüş- 476	tanla-..... 648
sirkelen-..... 464	sövüş..... 468	sürtüstür- 476	tanrı 503
sivri..... 477	sövüş-..... 468	sürü 476	Tanrı..... 503
siy- 460	söyle- 469	sürücü I.....475	tanrıca 503
siz..... 464	söylen- 470	sürücü II.....475	tanrılık..... 503
soğan..... 465	söyleş- 470	sürül- 476	tansık 670
soğanlı..... 465	söylet- 470	sürün- 477	tap-..... 487
soğu- 464	söylettir- 470	süs- 477	tapın- 488
soğuk 464	söz..... 469	süt.....477	tapış 488
soğukluk 464	sözle-..... 469	süz- 477	tapşır- 487
soğul- 647	sözlen- 470	süzdür- 478	tapu..... 488
soğur-..... 443	sözleş- 470	süzgü 648	tara- 488
soğuş-..... 465	su 470	süzme 477	tarak 489
soğut- 464	subaşı..... 474	süzük 478	taran- 489
sok- 465, 471	sucu 472	süzül- 478	tarla 489
soktur- 471	sula- 472	süzüntü.....478	tart-..... 490
sokul- 471	sulan- 472	Ş	tartı..... 490
sokum 647	sulat-..... 473	şap 478	tartıl-..... 490
sol 465	sulu 473	şaş 478	tartış- 490
solucan..... 474	suluk..... 473	şaşıl- 478	taş 491
son 466	sun- 471	şaşır-.....478	taş- 492
sor- I 466	sungur 458	şekerli.....479	taşak 492
sordur-..... 466	susa- 474	şeksiz.....479	taşaklı 492
sorguç 447	susak..... 647	şıt- 580	taşı- 493
sorguçlan- 447	susat- 474	şiş- 459	taşım 492
soru 466	susuz..... 471	şiş I 459	taşır- 493
sorul- 466	suvar- 472	şiş II.....459	taşıt-..... 493
soruş- 647	sübek 646	şişek.....652	taşkın 492
soy- 466	sülün 474	τ	taşla- 492
soydur- 466	sün- 471	taban 479	taşlat- 493
soyul- 466	süngü 474	tabanlı 479	taşra 493
söbe..... 467	süngüle- 474	tadıl-.....494	tat- 493
söğüş 467	süngülü 474	tak-.....481	tat I 494
söğüt 467	süprüntü: 475	takıl-.....483	tat II 493, 648
söğütlü 467	süpür- 463	takır 483	Tat III..... 493
söğütlük 467	süpürge..... 475	taktır- 483	tatlan- 494
sök- 467	süpürt- 475	tan 487	tath..... 494
sökel..... 647	süpürül- 475	tan yeli 486	tatsız 494
söktür- 468	sür- 475	tanı 486	tavşan..... 480
sökül- 468	sürç- 475	tanık.....487	tavuk..... 483
sömür- 468	sürdür- 476		tavuklu..... 483

tavulga.....	494	tok	518	tutam.....	536	tütüt-.....	544
tay.....	495	toka	520	tutkun	535	tüy	538
tek I.....	499	toklu	520	tutmaç.....	656	tüylü.....	540
tek II	499	tokluk	520	tuttur-	535	tüzük.....	545
teke	500	tokmak	519	tutu.....	535	U	
tekin.....	497, 500	tokuş.....	519	tutuk.....	534	uca I	547, 657
tekne	500	tomur-	652	tutukla-	536	uca II.....	547, 657
teltik	649	top	523	tutuklan-	536	ucuz.....	547
temren	671	topalak	524	tutul-	536	ucuzla-	547
temriye.....	501	topla-	523	tutulu	535	ucuzluk	547
tep-.....	503	toprak.....	524	tutum	536	uç	546
tepe	527	topraklı.....	524	tutun-	536	uç-	546
tepele-	528	topuk	517	tutuş	537	uçkur	316
teplik.....	649	tor.....	653	tutuş-	536	uçlan-	547
tepil-	504	torum.....	654	tuz	537	uçlu	547
tepin-	504	tosun.....	524	tuzak	537	uçsuz	547
tepiş-	504	toy.....	517	tuzakçı.....	537	uçuk	547
tepsi	507	toy II.....	671	tuzcu.....	537	uçur-	547
ter	504	toygaz	524	tuzla-	537	uğra-	549
terki	504	toynak	537	tuzlan-	537	uğrak	549
terle-	505	toz.....	525	tuzlat-	537	uğraş-	550
terlet-	505	toz-.....	525	tuzlu	538	uğrat-	550
terlik	505	tozar-	525	tuzluk	538	uğru	670
ters.....	505	tozlu.....	525	tüfeklik.....	545	uğrula-	670
tersin-	650	tozut-	525	tüken-.....	539	uğruluk	420
tetik.....	506	tör.....	671	tüket-.....	539	uğrun	420
tetiklik	506	töre	528	tülü.....	540	uğun-.....	555, 659
tezek	507	töreci	529	tüm.....	540	uğur I	550
tık-	507	törelı.....	529	tümen	540	uğur II.....	550
tıkıl-	507	töresiz.....	529	tün	540, 671	uğur III..	550, 658
tıkın-	507	törpü.....	528	tüne-	540	uğurla-	550
tıkış-.....	508	töz.....	530	tünek	540	uğurlan-	550
tıkma	508	tuğ	530	türe.....	528	uğurlu	550
tın	509	tuğcu.....	671	türe-	529	uğurluk	658
tırmık.....	490	tuğlu	531	türeme.....	529	uğut.....	658
tırnak.....	509	tuğra.....	531	türet-	529	ula-	551
tırnaklı.....	510	tuluk	655	türetıl-	529	ulak	551
tike.....	651	tumağı	655	Türk.....	541	ulam	551
tilki	513	tumşuk	531	Türkçe.....	541	ulan	419
tin	509	tunç	530	Türkmen	542	ulan-.....	551
tipi	541	tura.....	531	türlü	542	ulaş-	551
titiz.....	515	turanlı	671	tüt-	544	ulu	551
titizlik	515	turgay	524	tütsü	544	ulu-.....	551
titre-.....	515	turna.....	532	tütsülü	544	ulula-.....	551
titreş-	515	tut.....	533	tütsülük	544	ululuk.....	552
titret-	515	tutak	534	tütün.....	544	ulus	552

ulut- 551	Ü	verdir- 250	yalan 567
um- 552	üç 558	vergi 249	yalan- 567
umdur- 552	üçer 558	verici 249	yalat- 568
umu 552	üçgül 558	veril- 249	yalavaç.. 567, 671
un 552	üçüncü 558	verim 249	yaldırak 567, 660
unut- 552	ülen 419	verimli 249	yalın I 660
unuttur- 553	üleş 559	veriş 250	yalın II 568
unutul- 553	üleş- 558	vezirlik 562	yalnız 568
urgan 435	Ülker 558	vur- 553	yalnızlık 568
uruk 671	ülüş 559, 671	vurdur- 554	yalvaç 567
us 554	ün 559	vurgu 554	yalvaçlık 567
usan- 426	ünlü 559	vuru 554	yalvar- 567
usandır- 426	üre- 558	vurul- 554	yama 568
uşak 555	üret- 558	vurun- 658	yama- 568
uşaklık 554	ürk- 560	vuruş 554	yamalı 568
ut 546	ürkünç 560	vuruş- 554	yamalık 568
ut- 554	ürküt- 560	Y	yaman 569
utan- 555	ürper- 560	yad 580	yaman- 568
utanç 555	ürü- 559	yağ 564	yan 569
utlu 555	üstün I 560	yağ 564	yan- 569
uy- 547	üstün II 560	yağ- 564	yanak 570
uyan- 419	üş- 659	yağdır- 565	yanas- 570
uyandır- 419	üşü- 560	yağı 564	yandık 570
uyar- 418	üşüş- 560	yağlaş- 564	yanıl- 571
uyarıcı 418	üşüt- 560	yağlık 564	yanıt 570
Uygur 556	üt- 659	yağır 659	yanıtlı 570
uylaş- 657	üt- II 554, 658	yağız 564	yankı 571
uyluk 549	ütü 561	yağla- 564	yankıla- 571
uyu- 548	ütüle- 561	yağlan- 564	yankılı 571
uyukla- 548	üvey 431	yağlat- 565	yanlık 570
uyul- 549	üvez 556	yağlı 565	yanşa- 661
uyun- 548	üz- 561	yağmur 565	yanşak 661
uyuş- 548	üzengi 561	yağmurla- 565	yap- 571
uyut- 548	üzerlik 561	yağmurlu 565	yapağı 572
uyutma 549	üzül- 561	yağrın 662	yapak 572
uyuz 549	üzüm 561	yahşi 660	yapalak 562
uyuzlu 549	V	yak- I 565	yapı 572
uz 557	var 237	yak- II 565	yapıl- 573
uza- 557	var 237	yaka 565	yapılı 572
uzak 557	vardır- 238	yakala- 566	yapın- 661
uzaklık 557	varıl- 238	yakar- 566	yapış- 573
uzat- 557	varış 238	yakı 566	yapışık 573
uzatıl- 557	vefalı 562	yakın 566	yapışkan 574
uzluk 557	vefasız 561	yakınlık 567	yaprak 573
uzun 557	ver- 248	yakış- 567	yapraklı 573
		yaktır- 567	yaptır- 573
		yala- 567	

yar	574	yavan	583	yen.....	587	yıprat-.....	425
yar-	574	yavaş.....	583	yen-	587	yır	623
yara-	574	yavşak ...	573, 661	yenge	587	yırıla-	314, 623
yarak	575	yavşan	562	yengeç	587	yırt-	592
yarana-	574	yavşan otu ...	562	yeni.....	571	yırtıl-.....	592
yarasa	576	yavuz	583	yenile-.....	571	yırtın-.....	592
yaraş-.....	575	yavuzlan-.....	662	yer	587	yıva	582
yaraştır-.....	575	yay	562	yer-.....	587	yiğitlik.....	593
yarat-.....	575	yay-.....	562	yergi	595	yine	570
yaratıl-.....	575	yaya	563	yerin-.....	320	yirik	625
yardır-	577	yaydır-.....	564	yerindir-.....	304	yirmi	585
yargı	575	yaygın.....	563	yerli.....	588	yit-.....	595
yarık	577	yayık.....	583	yeşer-.....	579	yitik.....	596
yarıl-	575	yayıl.....	563	yeşert-	579	yitir-.....	596
yarım	575	yayılı.....	563	yeşil	579	yiv	593
yarımla-	576	yayım.....	563	yet-	588	yiyci	586
yarın	576	yayla	583	yetir-.....	664	yo	596
yarınki	576	yayla-.....	662	yetiş-.....	588	yoğ	596
yarış.....	576	yaylak	583	yetmiş.....	589	yoğal-	664
yarış-.....	576	yaz	584	yeygi.....	663	yoğrul-	599
yarlığa-	576	yaz- I.....	584	yıgdır-	590	yoğrum	599
yarlık	576	yaz- II	584	yığ-	589	yoğun	596
yarma	577	yaz- III ...	584, 662	yıgıl-	590	yoğur-	600
yarpuz.....	577	yazı	663	yıgılış.....	590	yoğurt	599
yas.....	578	yazık	584	yığın	590	yoğurt-	600
yas-	662	yazıksız.....	584	yığış-.....	590	yoğurtlu	600
yaslı.....	578	yazlı	584	yık-	590	yok	596
yasmık	662	yazlık	583	yıkan-	583	yokluk.....	597
yassı	578	ye-.....	585	yıkıl-.....	590	yoksuz	664
yassıla-.....	578	yed-.....	663	yıkış-.....	664	yol	597
yasta-	578	yedi.....	588	yıktır-	591	yol-	600
yastık	578	yedir-	589	yıl	591	yolak	664
yaş I	578	yeğ	585	yıl-	590	yolcu	597
yaş II	578	yeğen	585	yılan	591	yolcula-	598
yaşa-	579	yeğle-	585	yıldıra-	660	yoldur-	601
yaşan-	579	yeğlik	586	yıldırak..	567, 660	yollu	598
yaşar-.....	579	yel.....	586	Yıldırak.....	567	yolsuz.....	598
yaşart-.....	579	yel-.....	663	yıldız.....	600	yolun-	601
yaşat-	579	yelin.....	663	yıldızlı	601	yon-	665
yaşlı I	579	yelli.....	586	yılış.....	591	yonca.....	598
yaşlı II.....	579	yelpik.....	663	yılık	664	yont	665
yat-.....	581	yem	586	yılkıcı	591	yonul-.....	665
yatak.....	581	yemiş	586	yılla-	664	yor-	599
yatı.....	582	yemişen.....	586	yıllık	591	yorga.....	598
yatık.....	582	yemişlen-	586	yıpra-	640	yorgan.....	596
yatır-.....	582	yemişlik	586	yıprak.....	640	yort-	665

yorul- 599	yumuşa- 601	yük 604	yürekli..... 605
yöre 599	yumuşak 602	yükçü 604	yüreksiz 605
yu- 665	yumuşat- 601	yükle- 604	yürü- 598
yufka 603	yun- 665	yüket- 604	yürüt- 599
yukarı 597	yuna 665	yüksek 604	yüz I 606
yular 600	yurdu 658	yüksük 604	yüz- I 605
yum- 601	yurt 602	yükün- 666	yüz II 606
yumak 601	yut- I 603	yükündür- 605	yüz- II 606
yumakla- 601	yut- II 554	yülgü 666	yüzdür- 606
yumaklan- 601	yuttur- I 603	yülü- 666	yüzdür- II 607
yumdur- 605	yuttur- II 603	yülük 666	yüzer 606
yumruk 589	yuva 556	yün 602	yüzlen- 606
yumruklan-... 599	yuvala- 556	Yüregir 560	yüzlü 606
yumul- 601	yüce 547	yürek 605	yüzsüzlük 606
yumurta 601	yüğüruk 665	yüreklen- 605	yüzük 607

Öz Geçmiş

Abdullah MERT

1987 yılında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Büyükyapalak Kasabasında doğdu. 2011 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2012 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini “Eski Uygur Türkçesiyle Çaştanı Bey Masalı (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım)” başlıklı tez çalışmasıyla 2014 yılında tamamladı. 2012-2014 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmen olarak görev yaptı. 2015 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. Yayımlanmış makaleleri bulunan Abdullah Mert, Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ağızları ve Türkçenin söz varlığı alanları üzerine çalışmaktadır. Yabancı dili İngilizcedir.

E-posta: abdllhmrt@gmail.com // amert@erbakan.edu.tr